UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Trithemij, Spanheimensis, Et Postea Divi Jacobi apud Herbipolim Abbatis, Viri suo aevo doctissimi. Tomus ... Annalivm Hirsavgiensivm

Opus nunquam hactenus editum, & ab Eruditis semper desideratum. Complectens Historiam Franciae Et Germaniae, Gesta Imperatorum, Regum ...

Trithemius, Johannes

S. Galli, 1690

urn:nbn:de:hbz:466:1-38573

Visual Library

Th. 497a.

N. V. 8.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Am Hirtauge
To II
S. V
15

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Trithemij

An Hirsaug:
To II.
S. V
16

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

JOANNIS TRITHEMII,

SPANHEIMENSIS,

ET

Postea Divi Jacobi apud Herbipolim Abbatis,

Viri suo ævo doctissimi.

TOMUS II.

ANNALIVM HIRSAVGIENSIVM,

Opus nunquam hactenus editum, & ab Eruditis semper desideratum.

COMPLECTENS

HISTORIAM FRANCIÆ ET GERMANIÆ,

GESTA IMPERATORUM, REGUM, PRINCIPUM, EPISCOPORUM, ABBATUM, ET ILLUSTRIUM VIRORUM.

Nunc primum in gratiam, & utilitatem Eruditorum è Manuscriptis Bibliothecæ Monasterij S. Galli publicæ luci datum.

Cum licentia Superiorum.

Typis ejusdem Monasterij S. GALLI, Anno MDCXC.
Excudebat Joannes Georgius Schlegel.

Collegii Soc^tis Jesv Paderborn 1697.

Trithemij

Ann. Hirsaug:
To. II.
S. V
15

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

EPISTOLA IOANNIS TRITHEMIJ ABBATIS,

Quædam in suis Annalibus retractantis, ad Nicolaum Baselium ex Durckheim Monachum Hirsaugianum eruditum.

IOannes Trithemius Abbas, sacræ Ædis Divi Iacobi Apostoli Maioris Würzburgensis Ord. S. Benedicti: Optimo Confratri suo Nicolao Baselio ex Durckheim Monacho Hirsaugiano memorati Ordinis Salutem, & synceram in Domino charitatem. Magno & diuturno labore duo Volumina historiarum, sive Annalium insignis Monasterij tui Hirsaugiensis auxilium Deo præstante (sine quo nihil possumus omnes) ad finem optatum vix tandem perduxi. In quibus non solùm, quæ Monasterium ipsum & res Abbatum gestas concernebant, inserui, verùm etiam quidquid in tota Germania nostra factum, & memoriâ dignum reperire potui, quod supputationi temporum conveniebat, per omnia coniunxi: quatenus Hirsaugiana venerabilis & sancta Congregatio habeat sui non tantùm acta Cœnobij: sed totius quoque historiam Regni Germanici. In huius autem secundi Voluminis principio Rudolphus de Habspurg quondam Rex Germanorum occasionem dedit, quòd originem gentis Francorum altiùs quàm volui repetere, sum compulsus. Cuius rei gratiâ primos duos quaterniones, quos scripseram, necessariò abieci; propterea, quòd communem secutus opinionem cum pluribus erraveram, qui Francos temporibus Valentiniani Cæsaris (nescio unde) primùm in Germaniam venisse somniârunt: cùm ex multis constet auctoribus, illos diu antè Sicambros dictos circa Rheni fluminis ostia

Trithemij
An. Hirsaug:
To. II.
S. V.
15

(*ubi nunc sunt Hollandij, Frisij, & Geldrij*) *sedes habuisse. Quòd autem prius dicti fuerint Sicambri quàm Franci, S. Remigius innuit: qui baptizando Regi Francorum Clodoveo dixit:* Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendis: incende quod adorâsti. *Alios ergo in locum priorum quaterniones duos reposui: in quibus Hunibaldum secutus, veram originem Francorum breviter descripsi. Hinc factum est, quòd mihi apud plures iustè videbor contrarius: qui & in primo Volumine, & in secundo (per insciticm meam, fateor) sæpiùs Regem Germaniæ (satis imperitè) nominavi Romanorum, ac Regni Vrbes dixi præter debitum imperiales: quod tamen non debere fieri manifestum est omnibus intelligentibus & Regni, & Imperij originem ac rationem. Item cùm sit usus Curiæ Romanæ, nullam sine Cathedra Pontificali scribere Civitatem, errâsse me fateor, quoties Nürenberg, Franckefort, Vlmam, vel quodcunque aliud oppidum (ubi non est Sedes Episcopalis) civitatem nuncupavi; quanquam eorundem incolas non loci, sed Regni cives dicere potuerim. His te propterea monuerim, ut si olim rescribenda fuerint hæc ipsa volumina, errorem corrigas: Regem Germanis: Imperium Romanis adscribas: Vrbésque & Civitates Germaniæ liberas, non Imperiales, sed Regales potiùs nuncupandas fore intelligas. Hæc si volueris errata, citius emendabis. Scias etiam volo, quòd annum incipio novum à prima die mensis Ianuarij: & non à die Nativitatis seu Annuntiationis Domini. Vale sanus & felix, tibi liber unitus, Deo placens, utilis posteritati, & ora pro meis ad Deum peccatis. Ex Peapoli XII. die mensis Aprilis, Anno Christi Domini MDXIIII. ætatis meæ LII. completo. Abbatiæ verò tam isthic, quàm prius in Spanheim XXXI. Indictione Romanorum secundâ. Regis Maximiliani, Anno XXVIII.*

JOAN-

JOANNIS TRITHEMIJ ABBATIS

Monasterij S. Iacobi Wirzburgensis Ordinis Divi Patris Benedicti epistola Proëmialis ad Joannem Abbatem Hirsaugiensem ejusdem Ordinis, in secundum Volumen Chronicorum seu Annalium memorati Cœnobij Hirsaugiani Spirensis Diœcesis.

Joannis Trithemij epistola ad Joannem Abbatem Hirsaugiensem.

SI gregis Hirsaugiani Vigilantissime Pastor Abba Joannes in hujus editione secundi Voluminis Chronicorum sive Annalium insignis Monasterij tui jam dicti Hirsaugiensis, limace tardior visus sum, aquanimiter feram oportet. Scio enim, nec me fugere potest, quanto mentis desiderio hanc ipsam novissimæ partis consummationem per biennium expectaveris: & sicut vehementer amanti omnis absentiæ mora semper longa videtur, quantumlibet sit brevis aut parva: ita reor & animo contingere tuo: cui nihil esse videatur primum desiderati Volumen operis, nisi consummatum habeat & secundum. Nam ut scriptura dicit: Spes, quæ differtur, affligit animam: *Et sicuti est in proverbio: Eò crescunt desideria vehementius, quò diutius protelantur: & mens amore tabescit, quando nimium differtur, quod amans concupiscit. Veruntamen in hac dilatione mea non est, quo juste vel moram incuses: vel negligentiam in me aliquam redarguas. Mora enim mihi fuit necessaria, negligentiam verò nullam admisi. Quis etenim brevi tempore, vel mensibus paucis opus historiarum tam ingens magnum & arduum (& quod magis est difficile, de solis rebus Germanicis) in unum comportare corpus vel conscribere posset?*

Moram editionis necessariã & tempus excusat Trithemi⁹.

Quis denique (edendorum Annalium vel ignarus, vel nullam consecutus experientiam) mihi crediturus est, quanto labore, quanto sudore, quantisque vigilijs & studijs usque ad tædium & abominationem pœnè continuis, hæc duo volumina, imò ingentes Codices historiarum sive annalium insignis cœnobij tui ad calcem Domino Deo juvante perduxerim? Mensibus quinquaginta quatuor continuè in hoc opere desudavi adeò constanter atque tenaciter, ut ne tempus quidem refocillationi corporis mei necessarium, & à Regula permissum liberum habere ab hac editione potuerim. Continuè semper & sine intermissione die ac nocte vigilans & dormiens, aut mente aut corpore Hirsaugianis occupatus fui Annalibus. Etenim vigilans diem comportando, discernendo, ordinando & scribendo totum in laboribus consummavi: noctem dormiens interruptam earum occupationum imagines nimium sustinui molestas & importunas, quarum archetypo dietenus fueram occupatus. Labor is magnus & sine utilitate molestissimus plus me læsit nocturnæ fuliginis umbrâ somniantem, quàm omnis labor diuturnus scribentem.

Mensib. 54. Trithemi⁹ laboravit in Chron. Hirsaug.

Sed aliter fieri non potuit, ubi & nimia & continua in me propositi operis diligentia fuit, quæ rebus umbram copulavit. Quod si pergas fœdam in me susceptæ operis negligentiam arguere, cùm nulla fuerit, ego me testibus defendam, & jure innocentiam declarabo. Testis est Peapolis tota in his, qui Trithemium noverunt: testes sunt fratres mei, qui viderunt. Testes multi Religiosi, & cives, quos brevitatis causâ pertranseo, quòd inter tot occursus hominum, quos aliquando pati necesse fuerit, nemo repererit me otiosum: sed in opere Hirsaugiano semper occupatum. Solitarius à multis diebus cibum sumpsi & potum, ne diutius manus ab opere vacaret, si cum fratribus corpus ipsa ministrando cibum reficeret. Jure igitur in me nullam reprehendere negligentiam poteris, imò nec suspicari quidem debebis, quippe qui tam indesinenter, tam continuè, tamque studiosè operi cæpto semper insliti, ut non solùm visui meo prius optimo valde nocuerim: sed omne quoque corpus meum & vires continuâ nimium debilitaverim sessione, multósque importunitate scribendi morborum contraxerim nodos.

Germanorum res gestæ in confuso manent.

Auxit mihi non mediocriter, sed excessivè laborem, quòd pauci ab annis multis Germanorum res gestas, seriatim & sufficienter sine ordine corrupto & debita cum gravitate (quos tutò imitari possem) conscripserunt.

Nam mei, ut nosti, propositi fuerat inter successiones, & res gestas Abbatum insignis Monasterij tui Hirsaugiensis per digressum inserere, quæcunque memoratu digna occurrissent, non in qualibet natione, sed in Germanica tantùm, & de his, quæ vel regno nostro sunt subjecta, vel intermixta.

Germanos exteri scriptores transierũt.

Germani sumus, in Regno Germaniæ vivimus: nostra imprimis meritò curamus: & idèo quod Nobis exteri faciunt, in eos refundere non timemus. Quis alterius nationis scriptor unquam laudavit Germanos? Quis hodie Italus? quis Gallus? quisve Hispanis auctor ab oris, dum scribit historias, Germanos non transit? aut si recenseat, non fabulam inde sumit? Non ergo Pater venerande mireris, si pauca scripsi de Gallis, de Italis verò pauciora, quoniam & nostra consultò ipsi transeunt: & in rebus suis præclarius sunt adornati scriptoribus. Unde nec nostra curant, nec sua neglexerunt. Germanorum verò in obscura hactenus latet tenebrositate historia: nihil aut parum, quid majores gesserint nostri, ante mille annos simul & intereà per multos, litteris, quibus tutò fides adhiberi possit, invenitur expressum. Cujus mali cùm plures sint causæ, duas tamen ex omnibus in medium produco potiores.

Itali, Galli, & Hispani amatores sunt suarũ historiarũ.

Prima est, quòd Germanis innata semper fuerit barbaries quædam Scythicâ feritate permixta, quâ suo more impulsi bellis dilatandis, vel tuendis patriæ terminis, ulciscendis injurijs & contumelijs, inquietandis vicinis, ampliandis divitijs, exercendis venationibus, hisque similibus operam navare magis consuevêre quàm litteris. Unde factum est, ut quia nihil curabant, nisi præsentia, nemo scribere historias eorum vel didicit, vel curavit, qui omnem contempserunt eruditionem atque historiam. Ex hac scaturigine tenebrarum cunctis penè Germaniæ Principibus, & nostris, & qui retro vixêre temporibus, quasi ex lacte morbus quidam (si dici fas esset) ignaviæ adhæsit, ut voluptatibus dediti, non scripturis, avaritiam & vanum potius sectentur honorem, quàm sui nominis immortalitatem. Hinc fit, ut cùm Principes ipsi penè omnes historiarum hodie scriptores vel negligant vel contemnant: nemo inter Germanos velit esse historiographus. Et quis pauperi consuleret, Principi scribere diviti, magna contemnenti?

Germani Principes nõn curant Historiarũ scriptores.

Quem hodie mihi dabis ex Germaniæ Principibus cunctis (excipio duos tantùm, quos novi) qui historiæ scriptores foveat? qui Canes, & fistulatores histo-

rijs

storijs non præferat? qui futuris præsentia non præponat? Propterea perit memoria eorum cum sonitu Campanarum: & nullam apud posteros laudis vel immortalitatis consequentur memoriam, qui conscribendis historijs operam contempserunt. Sed dicerent forsitan aliqui. Vanum est & reprehensioni procul dubio justæ obnoxium: si homo Christianus vel suis actibus memoriam quærat apud posteritatem, vel scriptis alienis. Quid enim hodie conducit Socrati, Platoni, Pythagoræ, Plotino, Porphyrio, cæterisque innumeris Gentilium Philosophis, quòd apud nos in memoria habentur eorum nomina, ubi non sunt: & mentes sive animæ eorum torquentur apud inferos, ubi manere perpetuò compelluntur? Simile de Regibus atque tyrannis gentium, qui scriptis alienis noti sunt, intelligatur. Paucis atque brevissimis Objectores concludere possem; sed longiusculè placuit evagari.

Dicant mihi, quid conducat sanctis Apostolis, Martyribus & Confessoribus, quòd litteris commendata tot sæculis apud posteritatem eorum tenetur & manet inviolata memoria? Si nihil conducit, vanus est labor illorum, qui gesta per eos litteris commendaverunt. Si autem conducit, vel prodest aliquid, sive illis ad honorem, sive legentibus Nobis ad ædificationem, non erit historiarum aspernanda conscriptio, in quibus & rectè bonorum facta nobis proponuntur cum laudis merito, ad imitationem, & pravorum malè ac perperam gesta cum digno vituperio producuntur in medium, quibus admonemur, ut similia caveamus. Neque solùm historia lectorem suum honestis moribus instruit ad virtutem, sed in agendis magnam quoque industriam confert, atque prudentiam: quippe dum sine experientia hominem facit expertum, reddet eum sine detrimento ad quæque futura pericula cautum. Sive enim de bonis historia loquatur, sive de malis, nunquam sine utilitate legitur, quoniam aut instruit lectorem ad virtutis laudatæ cultum, aut retrahit, ne pravorum imitando gesta, honoris incidat periculum. Historia enim conservatrix memoriæ, vinculum naturæ, baculúsque & speculum est vitæ humanæ; cujus officio manifestantur nobis longè retroactis temporibus præterita: pacis bonum, & humanæ societatis commodum, quasi digiti ministerio cunctis ostenditur, & ad præmium virtutis animus legentis invitatur. Historia Doctrix est ignorantium, & bona informatrix parvulorum. Historia laudes virtutis prædicat, & bonorum virorum bene gesta memoriæ commendat. Historia taxat & punit impiorum scelera, & ut caveantur, cunctis facit manifesta. Quisquis ergo detestatur historias, aut malus est, aut ejus boni penitus expers & ignarus. Nam si bonus esset, virtutúmque decoratus ornatu, gauderet utique bonitatis suæ participio & alios fieri per officium historiæ meliores. Malus autem vir, & qui nihil aut parum habet in se virtutis, ut posteritatem lateat, ignavus historiam detestatur. Boni autem viri, principes virtutum & laudabilium operum patratores, (inter quos te venerande Pater non immeritò judicavi ponendum) semper dilexerunt historias, & scriptores gestarum rerum magno in pretio habuerunt.

Felix igitur Hirsaugiana sancta Congregatio tua, quæ sub tuo moderamine historiam hanc, fundationem & profectum sui Monasterij, nomina quoque, successiones, tempora & gesta memorabilia Dominorum Abbatum à primo usque ad Te, qui hodie præsides, continentem, per annos DCLXXV. meis laboribus, tuis autem desiderijs, ordinatione, & impensis, meruit obtinere. Unde Tibi gratias habebit omnis Hirsaugiana posteritas, & nomen tuum apud eos memoriam indubiè consequetur æternam: fiétque Tibi à posteris, quod Tu Majoribus tuis impendisti; ut qui illos quasi de sepulchris extractos Immortales fecisti, Ipse apud Hirsaugianam familiam etiam post fata nunquam moriaris. Sed cum laudis præconio, quod meruisti, Vivas in æternum.

Historiæ amator est Joañes iste Hirsaug. Abbas.

Nunc

Nunc ergo precor Tuam Humanitatem Reverendissime Pater, Vos quoque rogo Charissimi Fratres Hirsaugiani Monasterij Cultores, quatenus hoc præsens Volumen Annalium Vestrorum secundum, eâ benevolentiâ suscipiatis, quâ dudum accepistis & primum. Deinde si fieri potest, vivat oro Trithemius in ævum apud Hirsaugienses, quorum Annales tanto studio & labore rogatus conscripsit. Salvos Vos faciat DEUS, qui sine fine ubique vivit & regnat, Amen. Ex Cœnobio meo S. Jacobi, VVirzburgensi. Ultimâ die mensis Decembris, Anno Domini MDXIX & meâ manu.

Joannes Trithemius Abbas.

Sequuntur Nomina Abbatum Hirsaugiensium, qui in hoc Volumine continentur.

Nomina XVII. Abbatum Hirsaugiensium In hoc Volumine.

JOannes Abbas hujus Monasterij XXVI. Instituitur Anno Domini MCCLXV. & præfuit annis XI. mensibus III. diebus XV.

Volandus Abbas XXVII. ordinatur Anno Domini MCCLXXVI. & præfuit annis tribus, mensibus quatuor, diebus novem.

Crafto Abbas XXVIII. præficitur Anno Domini MCCLXXX. præfuit annis XIII. diebus XX.

Gotfridus Abbas XXIX. eligitur Anno Domini MCCXCIII. & præfuit annis VII. mense uno, diebus XXIV.

Henricus II. Abbas XXX. institutus est Anno Domini MCCC. & præfuit annis XVI. mensibus X. diebus XX.

Sigismundus Abbas XXXI. ordinatus est Anno Domini MCCCXVII. & præfuit annis XXIV.

Wighardus Abbas XXXII. præfectus est Anno Domini MCCCXLI. & præfuit annis XII.

Wighardus II. Abbas XXXIII. electus est Anno Domini MCCCLIV. & præfuit annis V. mensibus VIII. diebus XXI.

Wignandus Abbas XXXIV. instituitur Anno Domini MCCCLIX. & præfuit annis XX. mensibus X. diebus XX.

Godfridus II. Abbas XXXV. ordinatur Anno Domini MCCCLXXX. & præfuit annis IX. mense uno, diebus XV.

Wighardus III. Abbas XXXVI. præficitur Anno Domini MCCCLXXXIX. & præfuit annis XI.

Fridericus II. Abbas XXXVII. electus est Anno Domini MCCCC. & præfuit annis XXVIII.

Wolframus Abbas XXXVIII. ordinatur Anno Domini MCCCCXXVIII. & præfuit annis XXXI. mensibus IX. diebus VIII.

Bernardus Abbas XXXIX. instituitur Anno Domini MCCCCLX. & præfuit annis XXII.

Georgius Abbas XL. ordinatur Anno Domini MCCCCLXXXII. & præfuit annis non plenè duobus.

Blasius Abbas XLI. electus est Anno Domini MCCCCLXXXIV. & præfuit annis XVIII. mensibus IX. diebus XVII.

Joannes Abbas XLII. ejusque nominis secundus, ordinatur Anno Domini MDIII. & præfuit hactenus annis IX.

In

In Nomine Domini & Salvatoris Noſtri JESU Chriſti, Exordium capit ſecundum Volumen Chronicorum, Hiſtoriarum, ſive Annalium inſignis Monaſterij Hirſaugienſis,

A JOANNE TRITHEMIO ABBATE

S. Jacobi Apoſtoli apud Wirzburg Urbem Oſtrofrancorum ſumma cnm diligentia editum.

POſt mortem Volboldi Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis quinti atque viceſimi, in cujus obitu primum Volumen Annalium tuorum, Ochara nobis Hirſaugia, complevimus. Abbatia, ſi rectè ſentimus, in diem ſextum vacavit.

De Joanne hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVI. qui præfuit annis XI. menſibus III. diebus XV. & geſtis quibuſdam illius temporis.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto, Indictione Romanorum octavâ, die menſis Junij quartâ decimâ, poſt mortem Volboldi Abbatis ſextâ die (ſub quo primum Volumen Annalium terminavimus) Prior & Fratres hujus Cœnobij Paſtoris ſolatio deſtituti, ne viduitatis diuturnæ ſolita cogerentur deplorare incommoda: pro electione Paſtoris novi atque neceſſarij die præſtitutâ ad locum Capitularem convenerunt: præmiſiſque Jejunijs, Miſſis & Orationibus conſuetis ad Electionem proceſſerunt. Votis itaque ſingulorum ex more per ordinem ſcrutatis, Joannem Priorem ſuum Conventualem ſanior pars merito & major numero in Abbatem eligit. Huic Electioni ſeſe Fratres nonnulli oppoſuerunt vota ſua in Volandum majorem Cellerarium dirigentes: qui tamen à ſenioribus informati communitati ceſſerunt, in electionem Joannis ſpontaneâ voluntate conſentientes.

Joannes Prior in Abbatem Hirſaug. XXVI. eligitur.

Electus itaque in Abbatem hujus Monaſterij ſextum atque viceſimum Prior iſte Joannes, & per Henricum Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopum confirmatus ex more, ac benedictus, præfuit annis XI. menſibus tribus, diebus XVI. ſolicitudine multâ & labore continuo: propterea quòd & dies erant mali, & mores Clauſtralium deformati & peſſimi, claudicabat in utróque ſtatu Monaſtica Religio, & periculoſum fuit eſſe Monachum: Abbatem verò longè periculoſiſſimum. Ruerat enim

Ann. Hirſaug. To. II. S. V. 15

cum diſciplina Regulari temporalis ſubſtantia: & ſubtrahentibus Monachis Deo piæ, ac debitæ devotionis cultum, juſtè ſubtractum eſt neceſſarium eis præſentis vitæ ſubſidium. Nam ſicut Divina providentia cuncta diſponens facit, ut nihil deſit Deum verè timentibus: ita & permittit, ut neceſſaria deſint Monachis diſſolutis.

Duplici igitur inopiâ preſſus Abbas iſte Joannes, & neceſſarijs ad Fratrum ſuſtentationem caruit: & mores ſubditorum puritati Regulæ contrarios graviter portavit. Qui cùm vir eſſet honeſtæ converſationis, libenter ſuos reduxiſſet ad tramitem vitæ melioris: ſed non potuit; quia conſuetudine depravatos nimium invenit: Monaſtica ſiquidem pulchritudo, quam Divus Wilhelmus olim Hirſaugiensis contulerat Monachis, his temporibus nuſquam comparuit: ſed ignavia mentis cum luxu voluptatis omnes penè Clauſtrales deturpavit. Omnia conſumit volubile tempus, nihil eſt ſtabile in humanis. Patria huic Abbati Suevia fuit, qui petitione parentum (cùm annorum eſſet quatuordecim) in Monaſterio ſuſceptus fuit ſub Eberhardo Hirſaugienſium venerabili Abbate Anno Dominicæ Nativitatis vigeſimo ſexto ſupra ducenteſimum atque milleſimum. Ex eâ ſupputatione temporis conſtat, eum Abbatis officium ſuſcepiſſe, cùm annorum eſſet quinquaginta trium, converſionis ſuæ anno triceſimo nono. Et ſic omne tempus, quo natus vixit in mundo, facit annos ſexaginta quatuor & menſes aliquot. Qui cum tempore paulatim in minoribus Monaſterij officijs exercitatus & fidelis inventus, ad altiora ſucceſſivè aſcendit. Nam primò fuit Cellerarius, deinde Cantor, poſteà Prior Clauſtralis, & noviſſimè Abbas, qui ſtatum Cœnobij meliorem procul dubio feciſſet, ſi integrum reperiſſet.

Joañes Abbas patriâ Suevus fuit.

Joañes Abbas vixit añis LXIV.

Anno prænotato, quo Joannes ordinatus Abbas fuerat Hirſaugienſis, Conradus (quem Itali Conradinùm nuncupabant) Dux Suevorum Conradi Regis Apuliæ ac Siciliæ filius, & nepos Friderici Imperatoris II. de quo multa diximus in I. Annalium volumine, magno Germanorum contracto exercitu, in Italiam profectus eſt contra Carolum Andegaviæ Comitem, quem Clemens Papa IV. evocatum de Gallia in Regem Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem ſublimans fecerat conſecrari.

Conradus ſive Conradinus Dux Suevorum exercitum movet in Italiam.

MCCLXVI.

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis I. Indictione Romanorum nonâ. Carolus Andegaviæ Provinciæque Comes, qui Regnum Apuliæ Siciliæque juſſu Papæ Clementis V. anno præterito invaſerat, in Etruria moratus, omnes Civitates & Urbes, quæ prius Friderico Imperatori II. & Manfredo ejus filio adhæſerant, ſuo dominio partim armis, partim blanditijs & promiſſionibus ſubjugavit, præter ſolos Senenſes & Piſanos, quos dum expugnare animo ſtatuiſſet, non potuit propter adventum Conradi Ducis Suevorum, qui jam cum magno Exercitu Tridentum uſque pervenerat: ſimul & propter civilis in Urbe Romana diſſidij ſemina, quæ jam prius cœperant pullulare, varióſque in Regno Siciliæ tumultus, quorum causâ negotium intermiſit.

Carolus Andegavienſis occupavit Italiam contra Conradū.

Mortuo præcedente anno Hiſpaniarum Rege, tres filij ejus contendebant ad invicem pro Regno, natu major fratres ſuos Fridericum & Henricum de Hiſpanijs expulit, & ſolus regnare cœpit. Qui duo fratres per diverſa Regna vagantes coram multis Regibus atque Principibus ſuas

Inter fratres de Regno Hiſpaniæ contentio gravis.

suas conquerebantur injurias. Ut aliquos ad commiserationem sui, & in adjutorium contra Germanum, precibus invitarent. Fridericus in Affricam se tandem conferens auxilia Saracenorum invocavit.

Henricus autem primò declinavit ad Regem Gallorum, posteà ad Regem Angliæ, deinde venit ad Conradum supradictum Ducem Sueviæ, qui pronepos ejus fuit ex Sorore quondam Reginæ Hispaniæ, eo videlicet anno, quo dux ipse paravit Exercitum Germanorum adversus Carolum in Italiam. Hunc magno cum honore Conradus suscepit Nepotem: qui cùm audisset injurias & damna sibi à Carolo Andegavensi Comite illata, congemuit, & se comitem expeditionis in hostem libenter exhibuit. Assumptis itaque secum nonnullis ex Germania militibus, Conradum præcessit in Italiam, veniénsque primò ad Genuenses infensos eo tempore Carolo Andegaviæ Comiti, eos facili persuasione in partes Conradi attraxit. Inde profectus ad Viterbium venit, ubi tum Pontifex erat Romanus, ad cujus pedes fratris dolo se profugum exulémque ornatâ oratione conqueritur. Denique acceptâ mutui nomine à Pontifice pecuniâ, Romam benedictione ejus profectus est. Eo tempore Cives Romani Papæ aliquantulum rebelles fuerunt & inobedientes, quos Henricus iste facilitersibi attraxit, fecitque amicos in tantum, quòd etiam dignitate Senatoriâ eum honorabant, quam ille tamen plenus simulatione recusábat accipere, satis fore existimans, si Romanos adversus Carolum pro Conrado haberet faventes.

Henricus Hispanus pro Conrado Duce vadit in Italiam.

Clemens IV. contrarius Duci.

His Romæ peractis, Henricus Viterbium revertitur, & dissimulans fraudem consilio, Romanorum erga se benevolentiam Pontifici aperuit, & quòd sibi Urbis Magistratum obtulerint, revelavit. At Pontifex sperans industriâ Henrici animos Romanorum sibi faciliùs posse reconciliari, monebat, ut oblatum sibi Magistratum susciperet, Romanósque ad obedientiam Apostolicæ Sedis prudentiâ suâ revocaret. Verùm aliud Henricus mente gerebat. Intereà nihilominus secretos ad Conradum nuntios misit, per quos illum studiosè monebat, ut suum quantocius maturaret adventum. Cives quoque Pisani partes Conradi favorabiliter prosequentes, triremium Classem triginta mittunt in Affricam ad evehendum Saracenos adversus Carolum in Siciliam. Huic verò Classi præfecerunt Civem quendam Neapolitanum Caputium nomine, Siculis jam pridem & bene notum, & singulariter gratum.

Pisani Classem xxx. navium pro Saracenis immittunt in Affricam.

Classe paratâ Caputius in Affricam navigavit, & Fridericum Germanum Henrici, quem illò secessisse jam diximus, cum magna Saracenorum multitudine in Regnum Siciliæ adversus Carolum introduxit. Posteà verò quàm Fridericus cum Barbaris intrâsset Siciliam, brevi multa fortiter patravit, & Civitates plures cum majori parte Regni Conrado Nepoti subjugavit.

Saraceni pro Conrado venerunt in Siciliam adversus Carolum.

His temporibus quidam Frater Ordinis Minorum nomine Bertholdus in Suevia claruit, qui in declamandis ad populum sermonibus omnium suâ ætate fuit opinione celeberrimus. Magnus eo prædicante hominum concursus fiebat, & sæpius ducenta millia plebis ad audiendum loquentem etiam de remotioribus locis confluebant. Unde & in campis potius, quàm in templis maluit prædicare. Et primò quidem prædicavit in Suevia, deinde Bavaria, postremò in Austria, & multos incitavit ad meliora.

Bertholdus F. Ord. Minorum Prædicator egregius.

Anno prænotato Decanus & Canonici Majoris Eccleſiæ Moguntinæ quartam Decimarum partem in pago Bingianorum à Philippo de Falchenſtein (qui frater erat Werneri Archiepiſcopi Eccleſiæ memoratæ) de conſenſu filiorum ejus Philippi & Werneri, datâ pecuniâ comparârunt. Erat autem hæc pars Decimarum feudalis prædictæ Eccleſiæ Moguntinæ, ut patet in litteris Venditionis, quæ datæ fuerunt Anno Domini præſignato, XI. die menſis Februarij.

MCCLXVII.

Anno Abbatis Joannis Hirſaugiani II. Indictione Romanorum decimâ, Monaſterium Ord. Fratrum Prædicatorum in Neometenſi Civitate (quæ nunc Spira dicitur) de conſenſu Henrici Pontificis ejuſdem Urbis fundatum eſt, impenſis Civium & eleemoſynis populorum.

Inter Senatum & Cives Colonienſes periculoſa ſeditio.

Eodem Anno inter Senatum & Cives Agrippinæ Civitatis (quam nunc vocant Coloniam) ſeditio magna & periculoſa fuit oborta. Murmurabat enim plebs inferior contra Magiſtratum, & gravari ſe ultra ſolitum, & vires, novis importabilibuſque taxarum impoſitionibus conquerebatur. Unde poſtremò tandem poſt multa injurioſa & contumelioſa verba, quæ ſibi mutuò communicaverant, pervenitur ad verbera, ſumptíſque armis cruentum ab utraque parte incipitur bellum, diſcurrunt Cives per Urbem enſibus nudatis, ac ſeſe mutuâ cæde immaniter collidunt. Multi fuerunt in eo tumultu graviter quidem vulnerati, & non minus etiam aliqui interfecti.

Conradus Piſanorum auxilio multa patravit in Italia.

Anno prænotato, Conradus Dux Suevorum, poſteaquam Veronæ aliquamdiu cum decem millibus Equitum & magna Peditum multitudine conſediſſet, ſelectis ad partem tribus duntaxat millibus (reliquo exercitu ſub manibus Comitis Tyrolani dimiſſo) Piſanorum ac Genuenſium ad mare Liguſticum pervenit. Intereà Fridericus cum Saracenis totam Siciliæ inſulam (Panormo, Meſſana, & Siracuſis duntaxat exceptis) jurare compulit in verba Conradi.

Conradus verò Piſanorum auxilio magnas in agro Lucenſium ſtrages peregit, & Caroli Marſcalcum apud Aretium bello ſuperans interfecit cum alijs multis, cœteróſque in fugam convertit. Eodem tempore Guido Florentinus magnas ex Romandiola & Lombardia Gibellinorum copias collectas duxit ad Conradum.

Henricus autem Hiſpanus Romæ conſtitutus crebris epiſtolis & nuntijs Conradum ſollicitabat, rogans ut ſine mora properaret ad Urbem. Qui primò venit ad Senenſes, qui & ipſi partes ejus ſequebantur. Deinde movit in agrum Viterbienſem, quem intuitus Clemens Papa IV. ad circumſtantes fertur dixiſſe: *Hic adoleſcens tanquam Ovis ad Victimam neſcius ducitur.*

Conradus Româ movens, exercitum duxit in Apuliam.

Tandem nullo reſiſtente pervenit ad Urbem, quem Romani Summo cum honore ſuſceperunt: introductúſque juxta morem in Capitolium, ut Romanorum verus Imperator ſalutatus eſt. Rectè fidelitérque ſenſerunt cum eo Romani, Genuenſes, Piſani, Senenſes, & alij plures, quorum auxilio Carolum indubitanter viciſſet, ſi nimium ferventes animi ſui motus aliquantulùm temperâſſet, nec fuiſſet tam ardens & præceps ad præliandum cum illo. Nam quietis & morarum impatiens, magnóque in Carolum æſtuans odio, nihil magis quàm dimicare cum eo cupiebat.

piebat. Movens igitur à Roma per Tyberinos in Marsorum Campestria duxit Exercitum, & Carolum provocavit ad prœlium. At ille cujusdam Adelhardi Neapolitani (qui cum Germanis aliquando militaverat) usus consilio, se Ordini primo non ingessit, sed diviso in duas partes Exercitu, Marscalcum suum Regiâ veste indutum primo agmini præfecit, & ad pugnam contra Ducem Conradum destinavit.

Conradus itaque pugnæ cupidus, & insidiarum, quas Carolus posuerat, ignarus, prorumpit in bellum, hostémque fortiter agressus est. Tribus horis durans bellum atrox committitur, in quo multi ex parte Caroli ceciderunt; novissimè verò etiam Marscalcus ille regio apparatu indutus occubuit, quem Germani Carolum esse Regem putantes enormiter fuerunt decepti. Mox etenim clamor in altum extollitur, Carolum Regem interemptum per totum exercitum Germanorum publicè prædicatur. Quod audientes qui remanserant in præsidio, ne tam insigni viderentur defuisse victoriæ, relicto mox præsidio in malum suum prosiliunt, & se commiscentes pugnantibus etiam ipsi, fugam simulantes Gallos spoliorum cupidi persequuntur.

Cúmque jam vagus, & sine ordine miles Germanus insequeretur fugientes, subitò ex insidijs Carolus erupit, & primus Agmen pugnaturus intravit, atque hinc inde dispersos Germanos invadens miserabili clade affecit, alijs occisis, alijsque in fugam conversis. Conradum verò & Fridericum Ducem Austriæ vivos cepit, & captivos in Neapolim perduxit, ubi post multas inanis pompæ ostentationes, post multa in eos prolata verborum ludibria, in publico tandem foro coram omni populo, ambos fortunâ pares, ambos ex Regali progenie Duces, ætate ambos juvenes capitibus truncari præcepit. Et sic Conradus Suevorum Nobilissimus Dux, Regnum dum pergit avitum repetere, vitam miserabili conditione amisit, in quo Suevorum Genealogia Ducum fuit extincta, cùm nec liberos dimiserit, neç fratres. Regnum Germaniæ, quod cum Imperio Romanorum annis non minus CCXXV. (non continuè, sed interruptis vicibus) Suevorum Principes & Duces strenuè gubernaverant, in aliam necessariò transfertur familiam.

Conradus & Fridericus capitib. plectuntur.

MCCLXVIII.

Anno Joannis Abbatis III. Indictione Romanorum XI. pridie Nonas Junij obijt Henricus, Ecclesiæ Trajectensis Episcopus, Anno Pontificatûs sui quinto atque vicesimo, qui multis diebus in contentione steterat cum Hollandinis Comitibus propter Ecclesiasticam libertatem, post quem Joannes ex Comitibus de Nassau in Pontificem ordinatus est.

His temporibus in Hollandia milites nocturno tempore visi sunt pugnare ad invicem, ita ut etiam strepitus & collisio armorum ab hominibus audiretur, quæ visio genti præsagium fuit calamitatis posteà sequentis. Non enim diu posthæc infima gens civium & rusticorum Hollandiæ conspiratione factâ contra Principes terræ Urbiúmque Rectores, maximè contra nobiles provinciæ surrexerunt, Jugum subjectionis omnino volentes abjicere: & sese penitus in libertatem vendicare. In unum itaque simul convenientes ex diversis urbibus & villis ingentem armatorum contra nobiles terræ produxerunt exercitum: & in Regionem diffusi omnia vastare cœperunt, quæ ad nobiles pertinebant; fuit namque eorum

Hollandij conspirant contra nobiles & omnem Potestatem.

rum intentio nobiles exterminare cunctos: asserentes, nullâ eos miseratione dignos fore, propterea quòd vivant de rapinis & sanguine pauperum: sintque homines sine Justitia, sine misericordia, sine pietate, Impij, elati, contentiosi, avari, luxuriosi, tyranni, iniqui, oppressores & contemptores pauperum, desertores Christianæ fidei, honestatis inimici. Inprimis ergo cum magno numero sine ordine, sine Duce venerunt Civitatem Trajectensem: præmiserúntque nuntios ad Cives, qui dicerent adventum eorum esse pacificum: & pro communi totius patriæ libertate ordinatum, petiverúntque intromitti in urbem Trajectensem, & cives loci socios fieri optatæ libertatis. Nec erat difficile civium in id deflectere mentes, quod suâ semper optaverant sponte. Sunt enim & ipsi Trajectenses (testante Hunibaldo) Sicambri. Intromissi Hollandi furentes Trajectensem in urbem, nobiles statim omnes, quotquot poterant invenire, primo furore vel occiderunt: vel spoliatos omnibus mundi rebus cum ignominia de Civitate protinus ejecerunt. Spolia verò & quidquid ex nobilium substantia rapuerunt, ut non livore, non odio, sed justitiæ amore, fideique Zelo moti viderentur, pauperibus dederunt.

Conspiratores Hollandij, nobiles Trajectens. repertos interficiunt.

A Trajecto moventes, & in omnem circa Regionem discurrentes, multa nobilium Castella, munitiones & vicos invaserunt, ceperunt, & funditus destruxerunt. Quidquid autem divitiarum uspiam apud nobiles invenissent, duas dividebant in partes, quarum alteram dederunt pauperibus: alteram verò exercitui reservabant, pro impensis communibus. Post hæc autem spes sublatas sequebantur in altum, promittentes, se novis legibus mundum reformaturos. Ut primò nobiles, deinde Principes, posteà templorum Pontifices cum omni Clero & Monachis penitus interirent. Solos verò mendicantium Ordinum Professores (qui violenter nihil à pauperibus exigunt, ut Monachi faciunt, & omnes Clerici) se permissuros vivere cum plebanis Presbyteris paucis, qui populo Sacramenta ministrarent Christiano, suâ legislatione novâ promittebant.

Hollandij conspiratores sub specie justitiæ aliena rapiunt.

Cúmque per Hollandiam aliquandiu persequendo nobiles, conjurati raptores discurrerent, fines Geldrensium devastare cœperunt, & oppidanos quosque simul & rusticos in societatem suam compellere. Commenta fingebant mendaciter excogitata, dicentes: sibi divinitus revelatum imò præceptum, quòd omnem majoritatem Principum, Prælatorum, Magistratuum atque nobilium penitus annihilare deberent atque destruere: & Christianis omnibus libertatem amantibus eam reformare. Inferebant enim dixisse Deum, Christi sanguine fideles omnes redemptos debere in omni libertate vivere, nulli servituti subjacere. Unde nec decimas, nec censum, nec tributum, nec tributo simile quicquam alicui tribuendum prædicabant.

Hollandij conspiratores, omnia confundunt.

Intrantes itaque Geldrensium fines in magna multitudine Harlem oppidum adoriuntur, firmatâque obsidione fortiter impugnare cœperunt. At Harlemenses non minus fortiter, & se defensârunt, & sua, quibus & Joannes Episcopus Trajectensis auxilia misit, & Geldriæ Comes: quibus intra oppidum receptis, militem quendam in arte bellandi longâ consuetudine peritum sibi Ducem, quem sequerentur, constituerunt, exeuntésque in silentio per unam portam de oppido in hostes, nihil tale metuentes, subitò irruerunt, quos magnâ clade proterentes, majorem par-

Exercitus Conspiratorum cæsus, peremptus & dissipatus est.

tem

tem occiderunt, & reliquos turpem verterunt in fugam. Ab illa die Hollandiana conſpiratio illa diſſipata, ut nec parvum illius veſtigium deinceps remanſerit.

MCCLXIX.

Clemens Papa IV. Viterbij moritur.

Anno Joannis Abbatis quarto, Indictione Romanorum XII. Clemens Papa IV. Viterbij moritur. Quo ſepulto Sedes Apoſtolica biennio vacavit propter nimiam Cardinalium diſcordiam, qui ſua quærebant, & non ea, quæ ſunt Jesu Chriſti. Hic Papa Clemens pluralitatem beneficiorum valde deteſtabatur, non minus in ſuis, quàm alienis, uſque adeò, ut nepoti cuidam ſuo tres habenti præbendas diceret coram multis : *Unam ex his tribus retinendam tibi, quam volueris, eligito: reliquas duas reſignes oportet.* Amicis, qui aſtabant, rogantibus, ne aufferret quippiam nepoti, ſed tribus præbendis etiam adderet quartam. Papa reſpondit : *Non carni & ſanguini, ſed Deo nos convenit obedire ; nam uni Clerico ſufficit una præbenda Canonica : unde niſi ſuperfluas dimiſerit, omnibus carebit.*

Inter Epiſc. Herbipol. & Comites quoſdam Contentio.

Eodem anno inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes magna fuit ſuborta diſſenſio. Senſerunt cum civibus contra Epiſcopum Comites de Henneberg, Comites de Caſtello, & Comites de Hohenloe, cum quibuſdam alijs oppidanis atque nobilibus. Tandem cùm nimium creſceret diſſenſio, venitur ad bellum. Epiſcopus hinc inde contractis copijs Comites de Wynſperg belli Duces conſtituit. Adverſariorum exercitui præfuit Hermannus Comes de Henneberg, junior ætate.

Convenientes igitur ambarum Partium exercitus Comites haud longè ab oppido Kizingen, quod tribus à Würzburgo diſtat milliaribus, Bellum atrox committitur: quo durante horis quinque, hoc eſt à prima poſt meridiem uſque ad ſextam, plures in ore gladij ceciderunt. Ceſſit Victoria tandem Eccleſiæ, & ex parte adverſariorum quingenti fuerunt occiſi: capti plures: & reliqui fugâ ſalutem quærentes vix evadere potuerunt, nimio terrore perculſi.

Inter Archiepiſc. & Cives Colonienſes diſſenſio.

Eodem quoque tempore inter Engelbertum Archiepiſcopum, & cives Colonienſes ſimilis fuit exorta diſſenſio : cujus occaſione omnes cum Archiepiſcopo ſentientes, & qui vel modica in parte habebantur ſuſpecti, per ſenatum de Civitate fuerunt expulſi. Verùm convenientes in unum proſcripti, conſilium inter ſeſe habere cœperunt, quemadmodum expulſionis ſuæ contumeliam vindicarent. Complacuit autem eis, ut ſimul ad Archiepiſcopum pergerent (qui tum Bunnæ fuit) & contra cives in illius verba jurarent. Venerunt ergo Bunnam, & coram Archiepiſcopo, quid animis concepiſſent, ore teſtantur : quos ille cum gaudio ſuſcipiens benignéque tractans fidem eorum laudavit.

Archiepiſc. cum expulſis conſultat quomodo capiat Coloniam.

Conſilio poſthæc multiplici habito, varijſque intermixtis ſecretò tractatibus, in unam poſtremò convenère ſententiam, quali arte caperent Civitatem. Hominem quendam aſtutum ingenio, & Colonienſibus ignotum, magnis conduxêre promiſſis, in ſuámque conſpirationem traxerunt; quem vilibus opertum indumentis in ſpeciem mendici Coloniam ſubmiſerunt. Qui Coloniam veniens, cum alijs pauperibus oſtiatim per dies mendicabat. Paucis verò diebus elapſis tugurium quoddam parvulum ſub muro Civitatis arcuato non procul à Cœnobio D. Pantaleonis mercede conduxit, in quo ut mendicus pauper cœpit habere man-

manſionem ſuam. Caſulam verò conductitiam ingreſſus, murum Civitatis intrinſecus, & ſub terra ſuffodere cœpit, ſicut à conſpiratoribus Bunnæ fuerat edoctus, fecítque brevi tempore ſubterraneum, & ſatis amplum foramen, per quod miles ab Archiepiſcopo mittendus levem haberet ingreſſum. In die homo ille mendicabat cum mendicis, noctibus verò cœptum perficiebat opus, non minus cautè quàm diligenter, humúmque magna cum induſtria abſcondens.

Foramen occultũ ſub muro Civitatis faciũt fieri hoſtes.

Foramine tandem, nullo præter Artificem ſciente, conſummato, Bunnam redijt homo mendicus; ad Pontificem intromittitur, opus perfectum conteſtatur. Ne verò de rei veritate aliqua Præſulem intraret ſuſpicio, petijt ſibi, quos libuiſſet, viros adjungi, ut operis facti certum ſumerent experimentum. Quibus acceptis, noctu per foramen, quod fecerat, cum ipſis intravit Coloniam. At ubi exploratores foramen pro introducendo milite ſatis idoneum comprobâſſent, Artifice laudato, ad Archiepiſcopum revertuntur.

Miſſis confeſtim litteris & nuntijs in omnem Regionem Archiepiſcopus, ſecretiùs militem convocat, & locum conveniendi ſingulis determinat, dies ſecreto in conſilio urbis capiendæ ſtatuitur, hora noctis ad introeundum per foramen idonea deſignatur, atque ſilentium ſub Jurejurando cunctis indicitur: nulli dubium fuit, quin Urbs Coloniæ in manus ventura eſſet Archiepiſcopi, & certiſſimè perveniſſet, niſi Divina providentia humana præveniſſet conſilia.

Colonienſ. aviſantur per unum proſcriptorum de Traditione.

Erat unus inter proſcriptos in conſilio, qui cùm audiret quorſum restenderet, animo compunctus eſt, & in ſe reverſus patriæ cladem abhorruit. Unde ſecretiùs de Bunna recedens, abſentiam ejus nullo advertente venit ad Coloniam, novo ſe nuntio ſperans gratiam recuperaturum amiſſam. Intromiſſus ad Senatum, myſterium traditionis aperuit, ſub muro civitatis foramen oſtendit, & quâ horâ eſſent venturi hoſtes, per ordinem narravit.

Colonienſ. hoſtium præſtolantur adventum.

Quod ubi Senatus audiſſet, & relatori gratiam, & ſilentium omnibus edixerunt. Inſtante jam horâ noctis, quâ foramen hoſtis intrare debebat, Colonienſes præparati magno in numero propiùs occultati cum ſilentio latuerunt in armis. Veniunt interea ſilenter ad murum Copiæ Pontificis Engelberti, datóque, ut moris, ſymbolo per foramen Civitatis ingredi cœperunt. Latitabant in ſilentio cives: hoſtes autem, quotquot ingrediebantur, juxta murum intrinſecus expectabant aliorum introitum. Summum fuit ex omni parte ſilentium, quanquam cives hoſtium muſſitationes & ſtrepitum bene perciperent. Cúmque jam tempus adeſſe civibus videretur (non enim ſibi tutum rati ſunt intromittere omnes) cum tubis & ingenti clamore de inſidijs prorumpentes, ſubitò in hoſtes ſine ordine turbatos irruunt, & omnes uſque ad unum occidunt. Præoccupato etiam foramine, ignem injiciunt, & non potentes retrocedere præ tumultu, qui fuerunt ingreſſi, flammis ſuffocati ſunt. Ferunt non minus ſexcentis viris de parte Archiepiſcopi eo conflictu peremptis, reliquos qui foris remanſerant fugâ ſalvatos, civibúſque victoria ceſſit.

MCCLXX.

Inter Archiepiſ & Colonienſes fit hoc anno concordia.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis quinto, Indict. Rom. XIII. facta eſt pax, & reformata Concordia inter Engelbertum Archiepiſcopum

pum & cives Colonienſes, cohortante & mediante ſancto atque Doctiſſimo viro Domino Alberto, cognomento Magno Ratiſponenſium quondam Epiſcopo de Ordine Fratrum Prædicatorum, de quo in præcedenti Volumine mentionem ſuis in locis fecimus pleniorem, qui magnæ tunc auctoritatis erat.

Moguntini Canonici Bona certa emerunt à Monaſterio S. Cornelij.

Eodem anno die XIV. menſis Septemb. Joannes Abbas & Conventus Monaſterij S. Cornelij Nidenſis, in Diœceſi Colonienſi Ord. D. P. N. Benedicti propter nimiam locorum diſtantiam vendiderunt Decanis & Canonicis Eccleſiarum majoris & Beatæ Virginis ad gradus Moguntinenſium ſubnotatas Villas, Drechtigeshuſen, Wiler, Steinbach ſuperius & inferius, partem Caſtelli Richenſtein, quæ omnia juxta Rhenum vel propè ſita ſunt, haud procul à Bingia & Bacheraco Palatini oppido, cum omnibus eorum pertinentijs, Juriſdictionibus, Judicijs, terminis, hominibus, Juribus, Dominijs, Proprietatibus, fundis, ædificijs, vinetis, poſſeſſionibus, ſylvis, nemoribus, terris cultis & incultis, emolumentis, proventibus, utilitatibus inquiſitis, & inquirendis, inventis & inveniendis, & actionibus quibuſcunque, pro mille quadringentis & viginti tribus Marcis denariorum Colonienſis monetæ ac ponderis, prout patet in litteris venditionis, quas vidimus.

Anno etiam prænotato Gotfridus ſenior in Epſtein Dominus, Gotfrido juniore filio ſuo præbente conſenſum, vicum qui Flersheim vocatur, cum omnibus ad eum pertinentibus vendidit Decano & Canonicis majoris Eccleſiæ Moguntinæ pro quingentis & mille marcis argenti. A qua venditione milites, filióſque & pueros militum excepit. Actum feriâ tertiâ ante Palmas Moguntiæ.

Rudolphus Comes de Habſpurg.

Claruit his temporibus apud Alemannos Rudolphus Comes in Habſpurg, filius Alberti Comitis, cujus origo generis de antiqua Regum Francorum proſapia deſcendit. Qui Rudolphus in ipſo Caſtello Habſpurg reſidentiæ ſuæ locum tenebat, non longè à vico, qui Brugg nuncupatur, in pago Ergaviorum, de quo memorabile factum litteris commendatum poſteritati ſignificamus.

Rudolphus pro dei honore Sacerdoti equũ ſuum commodavit.

Cùm die quâdam optimo per campos equo veheretur, animi forſan recreandi gratiâ, cum alio quodam viro nobili, Presbyterum Venerabile Corpus Dominicum ferentem ad infirmum cum unico Miniſtro conſpexit obviantem. Cui propius facto Comes dixit: *Bone Sacerdos, cùm via ſit lutoſa, & lubricum iter, quare Dominicum ferens Corpus pedibus ambulas, & non potius equo veheris more cæterorum?* Cui Sacerdos: *Domine*, inquit, *pauperculam habeo Eccleſiam, nec omnia mihi neceſſaria valeo comparare.* Cui Rudolphus Comes dixit: *Equus ecce meus tuus ſit amodo. Utere illo pro miniſterio Chriſti & honore, ut libet, ſacri Corporis Dominici ad reverentiam: & ora pro peccatis meis ad Dominum.* Et mox deſcendens de equo, Sacerdotem cum magna reverentia deſuper ſedere fecit. Quod cernens alius ille nobilis, animo compunctus, equum ſuum miniſtro Sacerdotis tradidit. Et ſic ambo viri nobiles pro DEI honore cœptum iter pedibus continuârunt.

S. Eremita Rudolpho prædixit Regale faſtigium.

Erat non procul à loco, ubi iſta contigerant, Eremita quidam ſanctus, in petra cavata habitans cellulam, quem Comes Rudolphus pro informatione & conſolatione ſæpius cum paucis viſitare conſueverat.

Huic Eremitæ ſanctus Domini Angelus adventum Comitis prænuntiavit ſimul & factum. Ad quem ubi perveniſſet, poſt datam acceptámque ſalutem Eremita dixit ad eum: *Hodie Comes honorem Deo gratum exhibuiſti: Unde prædictum ſit tibi per miniſterium meum, quoniam in brevi exaltabitur nomen tuum ſuper omnes progenitores tuos, etiam Reges Principes & Duces.* Quàm fuerit vera hujus ſervi DEI promiſſio, poſt biennium patuit, quando Rudolphus in Regem electus fuit.

MCCLXXI.

Gregorius ſit Papa X. & præfuit annis quatuor.

Anno Joannis Abbatis VI. Indictione Romanorum XIV. poſteáquam Cardinales biennio ferè toto tantâ pertinaciâ & bello inteſtino diſſenſiſſent ab invicem, quòd eos neque timor Dei, neque hominum reverentia preces aut metus, ſed neque Principum terror emollire potuerit, ut Eccleſiæ providerent de Papa, tandem neceſſitate compulſi ad Electionem proceſſerunt inviti. Et quia nullus alteri Pontificatûs honorem inter Cardinales favebat, convenerunt mutuò, quòd Electio extra Collegium dirigeretur. Apud Viterbium itaque conſtituti Theobaldum Archidiaconum Leodienſem, natione Italum, patriâ Placentinum, in exercitu Chriſtianorum in Aſia contra Saracenos longè abſentem, in Papam elegerunt. De quo ſic quiſpiam luſit.

Papatûs munus tulit Archidiaconus unus.
Hunc Patrem Patrum fecit diſcordia fratrum.

Evocatus poſt Electionem de Aſia, Viterbium venit, Papatum aſſumpſit, dictúſque Gregorius X. annis quatuor præſedit.

S. Bonaventura Miniſter Generalis, fit Cardinalis.

Iſte Papa Gregorius anno Pontificatûs ſui primo ſanctum atque Doctiſſimum in Theologicis Euſtachium, qui & Bonaventuram de balneo Regio natione Italum Ord. Fratrum Minorum Generalem Miniſtrum in Cardinalem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſublimavit, & Albanenſem Epiſcopum ordinavit. Qui cùm eſſet in Divinis Scripturis doctiſſimus, multa ad eruditionem ſtudioſorum Fratrum utiliter conſcripſit: de quibus in Catalogo de ſcriptoribus Eccleſiaſticis jam dudum fecimus mentionem. Moritur in Concilio Lugdunenſi, anno Cardinalatûs ſui tertio, Dominicæ verò Nativitatis MCCLXXXIII.

MCCLXXII.

Rudolphus Comes in Habſpurg obſedit urbem Baſileenſem.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugiani VII. Indictione Romanorum XV. facta eſt diſſenſio gravis inter Epiſcopum & Cives Baſileenſes ex una parte: & Rudolphum Comitem de Habſpurg, cum ei adhærentibus ex altera parte. Convenerant ex Baſilea quidam profugi ad Comitem Rudolphum ejus auxilium contra injuriatores ſuos inſtantiùs poſtulantes: quorum petitione motus, cùm & alias cauſas haberet legitimas, bellum indixit Baſileenſibus. Contractis itaque copijs, magnum adunavit exercitum, ingreſſúſque terram Epiſcopi, ſimul & agrum Baſileenſium, & omnia nullo reſiſtente igne & ferro hoſtili devaſtavit, multámque prædam abduxit. Poſt depopulationem totius Regionis, cùm nec Baſileani cives, nec quiſquam alius ad bellandum illi occurrerent, Civitatem obſidione vallavit, quam ſex hebdomadibus continuis (civibus fortiter ſe defendentibus) impugnavit. Intereà dum hæc per Comitem Rudolphum agerentur contra Baſileanos, convenerunt apud Franckenfurt ad ripas Mœni Principes, Germanici Regni Electores, & longum neceſſa-

riúmque

riúmque inter se de novi Regis institutione habuêre Tractatum. Nam sicut in præcedente Annalium Volumine diximus Anno Nativitatis Dominicæ MCCLVII. post mortem Regis Wilhelmi, Principes bifariam divisi, duos in dissensione Reges elegerunt, quorum neuter Administrationem Regni debito fuit ordine vel modo prosecutus. Alphonsus námque Rex Castellæ & Legionis ab una parte Principum Germaniæ vocatus ad Regnum, suâ sorte fuit contentus, & in Germaniam venire despexit. Ob petitionem tamen & honorem eorum, à quibus fuerat electus, titulum Regni assumpsit: & imperitè (ut mihi videtur) Regem se Romanorum nuncupavit. Romani enim Imperatorem habent, non Regem. Germani autem Regem habent ex antiquo Francorum instituto, non Imperatorem; quanquam Imperium posteà Germaniæ Regno sit incorporatum, sicuti & hodie manet subjectum. Unde ad Regnum electus, apud Aquasgrani unctus ex more antiquo, quamdiu coronam Imperij de manu Summi Pontificis non susceperit, Rex Germaniæ seu Ostrofrancorum, id est, Orientalium dicendus est, non Imperator, multò verò minùs, imò nunquam Rex Romanorum. Ad cujus evidentiam nominis sciendum, quòd Regnum Francorum cœpit apud Sicambros, ubi nunc morantur Hollandij circa Ostia Rheni anno ante Christi Nativitatem CCCXXXVI. & primi dicti fuerunt Sicambri, multis annis posteà Franci à Rege ipsorum, qui regnavit anno ante Christi Nativitatem quadragesimo, & erat nomen Franc. Regnavit autem, (ut Hunibaldus dicit) libro XIV. de Origine Francorum annis XXVIII. & obijt Anno nono, ante Natum Christum.

Alphonsus Regem Romanorum se nuncupat.

Romani non Regem sed Imperatorem habent.

Crevit posteà cum tempore multóque labore Regnum Francorum & ampliatum, totam Germaniam, Galliam, & magnam Italiæ Hispaniæque partem sibi subjecit, mansitque una Monarchia nunquam Romanis subjecta per annos ferme MCCLXXVI. usque post mortem Ludovici Pij, cujus filij ex uno Regno Francorum fecerunt duo, & utrúmque nomen obtinuit Francorum annis multis. Nam alterum dicebatur Regnum Ostrofrancorum, id est Orientalium Francorum sub cujus ditione manet Austrasia, hoc est, Metis, Leodium, Treveris, Colonia, Atrebatum, Cameracum, Brabantia, Flandria, Hollandia, Frisia, Saxonia tota, Holsatia, Dania, Marchia, Pomerania, Prussia, Polonia, Boëmia, Silesia, Thuringia, Westphalia, Hassia, Buconia, Moravia, Bavaria, Austria, Carinthia, Stiria, Athesis, Rhetia, Suevia, Alemannia interior & exterior, Helvetia, Alsatia, Burgundia, Lotharingia, & Cis-Rhenana Regio tota ab ortu Rheni fluminis usque ad mare. Omnia hæc, & quidquid eis vel interjacet, vel adiacet, ad Regnum Ostrofrancorum pertinent usque in præsentem diem, & Regi Germaniæ sunt Jure subjecta.

Monarchia Regni Francorum duravit annis MCCLXXVI.

Quæ Provinciæ pertineant ad Regnum Germanorum.

Alterum verò Regnum dicebatur Westfrancorum, hoc est, Occidentalium Francorum. Sub cujus ditione consistit Gallia Celtica simul & Aquitanica, Normandia quoque, Britannia Minor, quondam Armorica nuncupata, Wasconia, & quidquid his interjacet, cum multis Civitatibus & Provincijs. Hoc Regnum Francorum nomen retinet usque in præsentem diem, quamvis etiam à multis & non impropriè Gallorum nominetur. Manifestum est enim tam ex Hunibaldo, quàm ex pluribus alijs historiarum scriptoribus, quòd omnes Gallorum, qui post Faramundum Reges fuerunt, cum omni nobilitate à majori gentis parte originem ducunt, à Francis Theutonicis.

Quæ Provinciæ pertineant ad Regnum Gallicanũ.

Richardus Anglicus Germanorum Regnum aſſumpſit.

Sed jam nunc revertamur ad ordinem, unde occaſionaliter digreſſi ſumus. Richardus Cornubiæ Comes, Frater Regis Angliæ, quem alia pars Electorum Germaniæ vocavit ad Regnum, exiens de Inſula venit Aquaſgrani, ubi honorificè ſuſceptus à ſuis in Regem coronatus eſt. Verùm poſtquam peragrando Regnum conſumptis, quas ſecum attulerat pecunijs, egere cœpiſſet, ab omnibus fuit deſertus: unde motus indignatione, Regni Adminiſtrationem, ut ſupra dictum eſt, certis commiſit Principibus, & in Angliam reverſus præter inane nomen Regium nihil deinceps penitus de Regno curabat.

Rudolphus Habſpurgij Comes hoc anno eligitur Rex Germaniæ.

Quo tandem mortuo, Principes Regni Germanici Electores, ut paulo ante hæc diximus, ad feſtum S. Archangeli Michaelis apud Frankenfurt convenientes, Rudolphum Comitem de Habſpurg abſentem, & in obſidione Baſileanorum occupatum, in Regem Germanorum & Imperatorem Romanorum unanimi conſenſu elegerunt, & verificata eſt Prophetia ſervi Dei, quam Deus illi oſtenderat.

Mittuntur ſine mora ſolemnes ad eum nuntij Oratores, qui nomine Principum & totius Regni decretum Electionis illi quantocius intimarent: & ut Franckefurt dignaretur citiùs deſcendere, peterent. At ille mox ſolutâ obſidione, rebúſque feſtinanter domi compoſitis, cum uxore & honeſta comitiva deſcendit ad Franckefurtiam, ubi Principes ſe reperit expectantes. Qui honorificè ſuſceptus à Principibus, & cunctis qui aderant, ut impoſitum onus Regni ſubire dignaretur, humili omnium inſtantiâ rogatus eſt. Conſenſit orantibus, & Regium munus accepit oblatum, deſcendénſque cum Principibus ad Grani Aquas in Regem Germaniæ unacum uxore ſua coronatus eſt. Regnavit annis decem & novem. Princeps magnificus, & in cunctis victorioſus.

Regnavit annis XIX.

Anno prænotato mortuus eſt Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis, & in Eccleſia S. Caſſij Martyris Bunnæ ſepultus: vir ſtrenuus, libertatum, Jurium, & privilegiorum Eccleſiæ ſuæ defenſor & propugnator ſemper acerrimus. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Sigefridus ex Comitibus de Weſterburg, vir & ipſe ſtrenuus, ſed plus ad arma, quàm ad munus Pontificum idoneus: quem Gregorius Papa ſequenti anno in Concilio Lugdunenſi confirmatum proprijs manibus conſecravit, & Pallij decoravit ornatu.

Sifridus fit Archiepiſc. Colonienſ.

Eodem anno mortus eſt Henricus ex Comitibus de Lyningen Spirenſis Eccleſiæ Præſul, & ſub marmore albo in medio Eccleſiæ Neometenſis ſepelitur. Cui ſucceſſit in Pontificatu Fridericus de Bolandia, ex ſorore nepos defuncti, præfuit annos triginta. Bolandia breve territorium eſt in Diœceſi Wormatiæ.

MCCLXXII.

Concilium Generale Lugduni celebratur à Papa Gregorio.

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis octavo, Indictione Romanorum primâ, Gregorius Papa X. vir ſanctæ memoriæ Concilium Generale apud Lugdunum, antiquam Burgundiæ urbem (quæ nunc eſt in Gallijs) biennio celebravit. In quo proprijs comparuerunt in perſonis Archiepiſcopi & Pontifices numero quingenti, Abbates verò ſexcenti, & alij Prælati dignitate inferiores, ut ſunt Præpoſiti, Decani, Priores, Cuſtodes, Scholaſtici & Cantores, mille & ſupra. Multa in ea Synodo tractata fuerunt pro recuperatione Terræ ſanctæ, & ad variam utilitatem generalis ſtatûs Eccleſiaſtici. Com-

Comparuit in eo concilio Palæologus Imperator Græcorum Constantinopolitanus cum magna & honestissima suorum comitiva: qui ad instantiam Patriarchæ sui etiam præsentis, & Genuensium amicorum, se suósque obedientiæ Romanæ subjecit Ecclesiæ, postquam tredecies Græci ab ejus fide defecerant. Ad communionem itaque Romanæ Ecclesiæ Græci per Concilium admissi, paucis in unione permanserunt annis, sed Græcâ levitate atq; superbiâ seducti in pristinos citiùs sunt relapsi errores, donec postremò justo Dei permittente judicio, à Saracenis superati, penitus à fide Christiana defecerunt. In eodem Concilio Lugdunensi Gregorius Papa X. in subsidium eorum, qui contra Saracenos pro fide Christi militabant in Asia, Collectam sive Contributionem decimæ partis omnium bonorum, utilitatum, sive proventuum non annalium, sed capitalis summæ, possessionis, universis & singulis Christi fidelibus imposuit, laicis & Clericis, sæcularibus & monasticis, Pauperibus ac divitibus, Principibus & Episcopis, in sex annos continuatos solvendam. Collectores ejusdem Decimæ plures per omnia Regna, provincias, & urbes constituit. Verùm quia nimis dura multis videbatur ista contributio, à paucis fuit soluta, quanquam deputati Collectores, Censuras in non solventes fulminarent.

Græcorum Ecclesia se Romanæ subjecit.

Contributio Decimæ omnium possessionũ Christianis à Papa indicitur, contra Saracenos.

Pro eadem causa Idem Pontifex Crucem per universum orbem Christianum prædicari mandavit, Plenámque delictorum omnium veniam & remissionem cunctis pollicebatur, qui vel Cruce susceptâ in Siriam contra Saracenos pugnaturi pergerent: vel impediti legitimè suis pecunijs & eleemosynis pergentibus subvenirent. Multam eo modo pecuniam collegit. Comparuit in eodem concilio Lugdunensi Rudolphus Germanorum Rex, noviter, sicut diximus, Electus, & apud Aquasgrani juxta morem coronatus. Qui ad persuasionem Gregorij Papæ crucem susceptt, & profectionem contra Saracenos in Asiam promisit. Constituit ei Pontifex, quòd anno sequenti proximo cum pace veniret in Italiam, susceptâque Romæ Coronâ Imperij, ulterius cum exercitu procederet in Judæam ad Jerosolymæ Civitatis recuperationem.

Rudolphus Rex in Cõcilio Lugdunensi Crucem assumpsit.

Verùm posthæc subortis in Germania dissensionibus (quindecim Comitibus in Rudolphum conspirantibus) quod Pontifici promiserat, servare non potuit. Unde cùm aliquandiu apud Mediolanum expectatus non veniret, à Papa excommunicatus est. Posteà tamen informatus de impedimento legitimo, Pontifex à Censuris illum absolvit, & fidelium Communioni restituit. Veruntamen, quoniam ire ad recuperationem Terræ sanctæ ut promiserat, non potuit, Comitatum Romandiolæ in satisfactionem sancto Petro & Ecclesiæ donavit.

Rudolphus ex multis causis iter transmarinum non implevit.

Et quia diximus, Rodolphum ex antiquissima Regum Francorum stirpe procreatum, operæ precium fore judicamus, ut quo id factum sit ordine vel tempore, breviter replicemus. Quod ut eò fiat cõmodiùs, quò certiores imitamur auctores, dignum videtur inprimis, ut originem gentis & successiones Regum Francorum huic loco inseramus, propterea maximè, vel quòd recentiores Historiographi, & quotquot de his rebus in mille annis scripserunt, penè omnes confictam & erroneam composuerunt historiam; quorum aliqui Francos tempore Valentiniani Cæsaris asserunt venisse in Germaniam, alij verò negantes eos Trojanorum fatos propagine, varijs cõmentis terræ Germanicæ semper indigenas extitisse

Rudolphus Rex de antiqua Regũ Francorum stirpe descendit.

demonſtrare conati ſunt. Nos autem Hunibaldum ſequentes, qui tempore Clodovæi Magni Regis Francorum anno Domini quingenteſimo vivens in humanis, ex Waſtaldo & alijs Francorum antiquiſſimis Auctoribus ſive hiſtoriographis decem & octo libros conſcripſit, Francos genere Trojanos eſſe breviter oſtendemus.

Francorum origo.

Nam primi ſex libri memorati Auctoris Hunibaldi continent hiſtoriam annorum DCCL. hoc eſt originem gentis Francorum, Principes, Duces, Reges, Sedes, Evagationes, Bella & geſta. In his autem ſeptingentis quinquaginta annis nec Franci dicebantur, nec Sicambri. Sed varijs nominibus appellati ſunt ſecundum diverſas mutationes ſedium & manſionum.

In alijs ſex Hunibaldi libris hiſtoria continetur annorum CCCCV. ab eo videlicet tempore, quo ſub Marcomero Rege de Sarmatia & Danubij oſtijs egreſſi venerunt in fines Germaniæ ad oſtia Rheni, ubi nunc eſt Hollandia, uſque ad Faramundum Regem Francorum, & eo tempore non Franci, ſed Sicambri ſunt dicti per annos fermè CCCC. ſicuti & prius dicebantur, cùm adhuc reſiderent apud Danubium. Et in his ſex libris continentur XVI. Regum Sicambrorum nomina, bella & geſta uſque ad Francum Regem, à quo Sicambri deinceps Franci ſunt nuncupati, anno ſcilicet ante Chriſti Nativitatem XXXVII. deinceps numerando Reges Francorum cum ipſo Franco, uſque ad Regem Faramundum Reges fuerunt XXIII. & poſt illos duo inter Reges ſive Duces Dagobertus & Genebaldus: & ſic à primo Sicambrorum ingreſſu ad Germaniam Reges Francorum uſque ad Faramundum excluſivè numerantur XLII. quorum nomina & geſta in his ſex libris continentur.

Quid ultimi ſex libri Hunibaldi Hiſtoriographi contineant.

Porrò in ultimis Hunibaldi ſex libris hiſtoria continetur annorum CIX. à Faramundo Rege incluſivè, qui regnare cœpit Anno Domini CCCCV. uſque ad mortem Clodovæi Regis Francorum Magni à S. Remigio baptizati, qui obijt Anno Domini DXIV. Indictione Romanorum XII. Et in his centum & novem annis nnmerantur Francorum Reges Quinque, & ſic in morte Clodovæi Hunibaldus librum XVIII. Hiſtoriæ Francorum finivit, poſt quem multi fuerunt Auctores.

A morte Clodovæi anni CCXXXVIII. uſque ad Pipinum.

A morte autem Clodovæi uſque ad Pipinum Regem, Patrem Caroli Magni, qui cùm eſſet Dux Brabantiæ, Namurij Comes, & major Domûs, Hilderico, juſſu Zachariæ Papæ abrogato, in ejus locum ſucceſſit, excluſivè Reges Francorum numerantur lineâ rectâ ſibi invicem ſuccedentes XIV. per annos CCXXXVIII. A Pipino autem uſque ad Rudolphum de Habſpurg per annos DXXXIX. incluſivè, Reges numerantur Oſtrofrancorum XXXI. Et nota, quòd hîc & deinceps Reges accipimus eorum Francorum, qui regnaverunt in Germania, ſive Coronam habuerint Imperij, ſine non habuerint, recluſis omnibus, qui poſt Ludovicum Pium Magni Caroli filium poſt Regni diviſionem in Gallia regnaverunt.

Reges Francorum CIII. per annos MDCCCC. XLIX. fuerunt.

A morte Regis Rudolphi ad XXVII. annum Regis Maximiliani, quo hæc ſcripſimus, anno Domini M. DXIV. Reges numerantur Germaniæ Francorum, ſive coronam Imperij habuerint, ſive non, XI. per annos CCXXI. Et ſic per annos MDCCCCXLIX. à Marcomero Rege Sicambrorum, qui gentem hanc primus de Sarmatia duxit in Germaniam, incluſivè uſque ad XXVII. Regis Maximiliani annum, omnes Sicambrorum, Francorum,

eorum, Germanorum Reges nnmerantur ordine recto sibi mutuo succedentes CIII. Porrò quot hujus gentis fuerint Reges à primo Duce, cum quo exierunt à Troja, primis Hunibaldi sex libris à Wasthaldo conscriptis habetur, de quibus nos hâc vice non intromittimus, quia Codicem in Sphanheim dimissum ad manum non habemus. Ex alijs duodecim Hunibaldi libris, quæ ante sedecim annos nos excepimus, breviter & compendiosè his Annalibus inserenda censemus, sola Regum nomina, tempora & annos quibus regnârunt, gesta eorum prætereuntes.

De Francorum origine ex Troianis auctore Hunibaldo.

Anno igitur ante Christi Nativitatem CCCXXXIX. ut Hunibaldus dicit in septimo, temporibus Cyri Regis Persarum, Esdræ quoque & Neemiæ Principum Judæorum, anno post excidium Troianum DCCL. egressa ab Insulis Scanzianis Gothorum gens, Sicambros, qui ex Troianis Reliquiæ in Sarmatia ad Danubij ostia morabantur, bello aggressi sunt, & Anthenorem Regem eorum cum alijs pluribus occiderunt. Post quem Marcomer filius patri succedens regnavit annis XXVIII. Qui anno Regni sui quarto insultus Gothorum graviter ferens, consilio cum Proceribus habito, ædes mutare decrevit. Dicebantur eo tempore neque Sicambri, neque Franci, sed Scythæ.

Quo tempore & unde Sicambri, qui & Franci intrârunt Germaniã,

Missâ ergo ad Saxones legatione, eò quòd & ipsi ex Troianis descenderint, sedes ab eis in finibus Saxoniæ ad ostia Rheni (ubi nunc sunt Hollandij, Frisij, Geldrenses, & pars Westphaliæ inferioris) facili supplicatione impetrârunt. Egressus itaque Rex Marcomer cum universo populo suo de Sarmatia, venit ad ostia Rheni fluminis in Germaniam, anno Regni sui VII. qui fuit ante Nativitatem Domini CCCCXXXIV. in mense Aprili. Erant autem viri ad bellandum idonei, præter senes, parvulos, filios & uxores, centum septuaginta quinque millia, sexcenti, quinquaginta octo. Post Marcomerum regnavit Anthenor filius ejus annis XXX. post Anthenorem filius ejus Priamus annis XXIV. post Priamum filius ejus Helenus, regnavit annis XIX. post Helenum regnavit Diocles filius ejus annis XXXIX. Post Dioclem regnavit Helenus filius ejus annis XIV. Post Helenum secundum regnavit frater ejus Dioclis junior filius nomine Basanus annis XXXVI. qui terminos Sicambrorum valdè ampliavit, post quem Clodomer filius regnavit annis XVIII. Deinde Nicanor filius regnavit annis XXVI. post quem Marcomer ejus filius regnavit annis XXVIII. Quo mortuo patri successit Clodius, & regnavit annis XI. Post hunc Anthenor Clodij filius regnavit annis XVI. post quem Clodomer filius regnavit annis XX. Quo defuncto filius ejus Merodac regnavit annis XXVIII. qui multa cum Romanis & Gallis prælia commisit, obijtque anno antè Christi Nativitatem XCIII. Cui filius suus Cassander succedens regnavit annis XXI. qui cum Saxonibus bellum gessit adversus Borbistam Regem Gothorum, & vicit. Post quem Antharius filius ejus regnavit annis XXXV. Quo in bello à Gallis perempto successit ei filius nomine Franc, & regnavit annis XXVIII. à quo Sicambri deinceps dicti sunt Franci: quod quomodo & quare sit factum, Hunibaldi compilatio refert. Franco autem mortuo ante Christi Nativitatem anno nono, Clogio ejus filius succedens regnavit annis XXX. cujus anno decimo *JESUS CHRISTUS DEI filius homo factus in Bethleem Juda de Virgine MARIA nascitur.* Clogione mortuo Herimer filius regnavit annis XII. quo perempto in bello Gallicano, Marcomerus

Genealogia omnium Regum Francorũ.

Basanus Rex Francorum Magnus multa miranda fecit.

Francus Rex, à quo Sicambri deinceps Franci sunt dicti.

merus frater regnavit annis XVIII. cujus anno ſecundo Chriſtus paſſus eſt. Poſt hunc regnavit Clodomer filius annis XII. Deinde Antheno

Antenor Francorum Rex cum IX. Ducibus in Moſa ſubmerſus eſt.

nor filius Patri ſuccedens regnavit annis VI. quo in Moſa flumine cum IX. Ducibus, & LXIII. nobilibus ſubmerſo, Ratherius filius ejus regnavit annis XXI. cujus anno ſecundo Nero Cæſar primam Chriſtianis perſecutionem indixit. Ratherio ſucceſſit Richimer filius, & regnavit annis XXIV. qui cum Gothis, Romanis & Gallis multa prælia geſſit. Odemar Patri ſuccedens, regnavit annis XIV. poſt quem Marcomer ejus filius regnavit annis XXI. quo etiam mortuo Clodomer filius regnavit annis XVII. Et illo defuncto Farabertus ejus filius regnavit annis XX. poſt quem Sunno filius regnavit annis XXVIII. Poſt Sunnonem Hildericus filius regnavit annis XL. qui obijt Anno Domini CCLIII. Cui Bertherius filius ejus ſuccedens regnavit annis XVIII. poſt quem Clodius filius regnavit annis XXVII. Deinde filius ejus Walther regnavit annis VIII. Cui Dagobertus filius ſuccedens regnavit annis XI. poſt quem Clogio filius regnavit annis tantùm duobus, quo Anno Chriſti CCCIX. mortuo, Clodomerus frater ſuccedens regnavit annis XVIII. Cujus tempore Francorum triginta duo millia ſub Duce Genebaldo, qui frater ejus erat, rogati à Thoringis amicis de inferiore Francia ſive Sicambria cum liberis & uxoribus exeuntes venerunt in eam provinciam, quæ nunc Francia dicitur Orientalis, in qua Wirzburg eſt, & Babenberg urbes conſtitutæ, & habitaverunt ibi primo ſub Ducibus, uno & viginti ſibi mutuò ſuccedentibus per annos CCCCXXXVI. poſteà ſub Epiſcopis Wirzburgenſis Eccleſiæ numero LXI. ſibi invicem ſuccedentibus, quibus Ducatus Oſtrofrancorum à Pipino incorporatus eſt, per annos DCCLXI. uſque ad annum XVIII. Laurentij de Bibera, Epiſcopi Herbipolenſis hodie Ducantis. Poſt Clodomerum Richimer filius ejus regnavit annis XIII. Quo in Gallia cum alijs pluribus Francorum à Conſtantino Cæſare perempto, filius ejus Thedomer poſt eum regnavit annis X. qui & ipſe à Romanis in Gallia captus unà cum Aſtila matre capite truncatus eſt. Poſt quem Clogio filius ejus regnavit annis XVIII. Clogioni defuncto Marcomer filius ſuccedens ei, regnavit annis quatuor, & in bello peremptus eſt à Romanis. Poſt cujus interitum Franci Romanis facti ſunt Tributarij annis XX. redactóque in Provinciam Regno Duces pro Regibus inſtituti fuerunt: quorum primus fuit Dagobertus frater Marcomeri Regis Francorum occiſi, qui permiſſione Romanorum Ducatum ſub tributo tenuit annis XIII. Cujus anno V. Valentinianus rexit & imperavit annis tredecim. Quo tempore apud Oſtrofrancos Wirzburgi Ducatum tenuit Clodius annis XX. qui nunquam ceſſit Romanis. Poſt Ducem Francorum Dagobertum, qui obijt Anno Dominicæ Nativitatis CCCLXXXV. Indictione XIII. Genebaldus filius Ducatum ſuſcepit annis XIX. Quo mortuo Francorum proceres, Imperio Romanorum contempto in libertatem ſe vendicant, abrogatíſque Ducibus Regem ſibi conſtituunt Faramundum Ducem Franciæ Orientalis, & filium Marcomeri Ducis, qui fuit Clodij Ducis, qui fuit Dagoberti Ducis, qui fuit Genebaldi primi Ducis Francorum Orientalium, qui fuit Dagoberti Regis filius, & frater Clogionis ſimul, & Clodomeri poſt Patrem ſucceſſivè regnantium. Regnavit autem Faramundus annis XXVI. vir magnanimus & bellicoſus, qui Romanos nunquam

Francorum Occidentalium XXXII. millia venerunt ad Wirzburg anno Dñi. CCCXVI.

Franci Romanis tributarij facti ſunt annis XX.

Faramundus ex Duce Francorum regnat annis XXV.

quam timuit. Et ex illo tempore Francorum Reges cœperunt esse potentes, atque paulatim totam Galliam, universamque Germaniam, & magnam Italiæ partem suo regno subjecerunt, ipsumque Romanorum Imperium in nihilum redegerunt.

Valentinianus Cæsar junior Francos non audet impugnare.

Anno Faramundi Regis secundo Valentinianus cum Theodosio imperavit annis VII. qui cùm tributum à Francis exigeret, ante XX. annos ut diximus post necem Marcomeri promissum, bellum obtulerunt: sed Valentinianus congredi Francis non ausus, paulò post apud Lugdunum Arbogasti dolo interijt. Plures fuerunt eo tempore Francorum Duces de Regum prosapia descendentes, qui diversis in loci sub Regum ditione Præfecturæ gerebant officium; nam in electione Regis Francorum quatuordecim Duces leguntur fuisse præsentes excepto Faramundo, scilicet: Dux Marcomerus frater Faramundi, qui post eum Franciam Orientalem rexit annis XVIII. Dux Sanno, Dux Clodius, Dux Dagobertus, Dux Nicanor, Dux Farabertus, Dux Richimerus, Dux Anthenor, Dux Priamus, Dux Dagobertus, Dux Betheri, Dux Heribert, Dux Sunno, & Dux Richer fratres & filij Ducis Genebaldi Interregis secundi. Faramundo Rege defuncto anno Christi CCCCXXXI. Clodius crinitus ejus filius post eum regnavit annis XX. qui magnam Galliæ partem armis obtinuit, & Romanos in Gallia dominantes aut occidit, aut fugavit. Posthunc Merovæus Rex Patri succedens regnavit annis X. Quo mortuo Hildericus filius ejus regnavit annis VI. Deinde Regno pulsus à Francis in Thuringiam fugit, & ibi exulavit annis VIII. Intereà Franci Regem sibi constituerunt in Gallia morantes Ægidium Romanum à sanguine Regio penitus alienum. Quo post annos octo de Francia pulso Hildericus revocatus deinceps iterum regnavit annis IX. Post quem Clodoveus filius ejus regnavit annis XXX. qui primus ex Regibus Francorum fidem cum gente penè tota, Anno Domini CCCCXCIV. suscepit. Hic jam Baptisterium regenerandus cùm intraret, ad eum S. Remigius Præsul Remorum dixit: *Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendisti. Incende quod adorásti.* Hoc est: *Adora Christum, cujus Ecclesias incendisti paganus. Incende idola, quæ adorásti.* Clodovæus iste Regnum Francorum valde auxit: Alemannos & Bavaros, Thuringos & Saxones cum alijs pluribus regno subjecit. Moritur Anno Domini DXIV. Post mortem Clodovæi Lotharius filius ejus regnavit pro eo annis LI. per quem Genealogia Regum Francorum directa continuatur usque ad Hildericum Regem ultimum. Porrò fratres Lotharij regnaverunt in locis sibi deputatis à Patre. Theodoricus apud Metenses in Austrasia annis XXIII. Clodovæus Aurelianis, Hildebertus apud Parisianos in Neustria. Quibus omnibus tandem cum filijs & nepotibus defunctis, Monarchia ad Lotharium revertitur. Qui & ipse Lotharius moritur Anno Domini DLXIV. filios relinquens quatuor. Quorum junior Helpericus Suessionis regnavit annis XXIV. per quem linea Regum continuatur. Heribertus natu major Parisijs regnavit annis paucis. Sigebertus tertiò genitus regnavit in Austrasia super Metenses, Leodienses, Treverenses, Colonienses, Moguntinenses & Germanos annis XIV. quem Helpericus frater posteà occidit. Secundò genitus Lotharij Gunthramus regnavit in Burgundia, Alemannia, Alsatia, & apud Helvetios annis XXXIII. & obijt anno Domini DXCVII. duos reliquens filios, Theodebertum & Theodericum.

Francorum Duces XIV. unâ die convenerunt simul.

Clodovæus Rex primus Christian⁹ regnavit annis XXX.

Lotharius Clodovæi filius regnavit annis LI.

Lotharij quatuor filij Reges Francorum uno tempore.

Theodebertus natu major genuit Sigebertum, Sigebertus autem genuit Odebertum, Odebertus autem genuit Odebertum juniorem, Odobertus autem junior genuit Lutfridum & Udalricum, Lutfridus autem genuit Guntramum, Guntramus autem genuit Hunfridum. Hunfridus autem genuit Rudevvolffum, Rudevvolff autem genuit Adelbertum, Adelbertus autem genuit Lutfridum, Berngerum, Adefridum & Heribertum. Omnes præſcripti de recta linea Regis Gunthrami deſcenderunt cum multis alijs, qui collateraliter ex eo ſimili proſapiâ venerunt: quorum aliqui ad tempus fuerunt Reges, aliqui Duces. Poſtremò Comites facti ſunt penè omnes, & cùm nimiùm eſſent multiplicati, nec Reges deinceps eſſe potuerunt, nec Duces præ multitudine eorum. Unde Poſtremò permiſſione Regum Francorum, ſub quibus militabant, omnes facti ſunt Comites: ex quibus cum tempore rurſus multiplicati, & ob id minùs locupletes, nonnulli ex neceſſitate in ſimplicem nobilitatem deſcenderunt inopiâ compulſi. Nam ut Flodoardus & Richerus hiſtoriæ ſcriptores Francorum poſt Hunibaldum ſunt teſtes, permiſſione Regum, qui Monarchiæ apud Francos tenebant principatum, præſcripti Comites cum alijs ex Gunthrami Regis proſapia deſcendentes, Burgundiæ magnam partem, Alemanniam totam cum Helvetia, Waſgaviam, Suntgaviam, Alſatiam, & quidquid his vel interjacet, vel adjacet, inter ſe olim diviſerunt, & poſſederunt cum eorum nepotibus uſque in præſentem diem. Inter cæteros prædictus Presbyter Flodoardus meminit Comitum de Habſpurg, Kyburg, Homburg, Pfirt, Bithſch, Montfort, Zâringen, Zolra, aliorum complurium, quos omnes de ſtirpe Regis Gunthrami connumerat. Porrò Lutfridus major natu Adelberti, de quo eſt dictum, Comes fuit in Habſpurg, & genuit Odobertum, Odobertus autem genuit Ruthbertum, de cujus ſtirpe Rudevvolffus, aliàs Rudolphus Rex Germanorum deſcendit. Ab obitu autem Regis Gunthrami uſque ad electionem Rudolphi fluxerunt anni DCCV. A die autem electionis ipſius Rudolphi uſque ad electionem Regis Maximiliani, qui ab eo lineâ rectâ deſcendit, anni fluxerunt CCXIV. Cujus generationis ordo ſic continuatur. Albertus Comes in Habſpurg, qui de Ruthberti Comitis ſupradicti rectâ lineâ (quibuſdam interpoſitis, quorum nomina ad manum jam non habemus) originem duxit, genuit Rudolphum Regem, Rudolphus autem Rex genuit Albertum, qui primò factus eſt Dux Auſtriæ Patris auctoritate, Principúmque conſenſu, & poſt Adolphum, ut infrà dicemus, Rex Germanorum. Albertus autem genuit alium Albertum Auſtriæ Ducem ex Eliſabeta filia Meginhardi Carinthiæ Ducis, per quam Carinthia domui conjuncta eſt Auſtriæ uſque in præſentem diem. Porrò Albertus Dux genuit Lupoldum Auſtriæ & Lotharingiæ Ducem ex Joanna filia Comitis de Pfirt, Lupoldus autem genuit Erneſtum, Erneſtus autem Dux genuit Fridericum Imperatorem Tertium ex Symburge filia Alexij Ducis Mazoviæ in Polonia. Fridericus autem Cæſar genuit Maximilianum Regem Germaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæque, & Imperatorem Romanorum ex Eleonora Regis Portugalliæ & Luſitaniæ filia. Maximilianus autem Cæſar genuit Philippum Regem Caſtiliæ, ex Maria filia Caroli Ducis Burgundiæ. Philippus autem genuit Ferdinandum Regem Hiſpaniæ, & Carolum Archiducem Auſtriæ, Ducémque Burgundiæ, ac

Comites Alemaniâ totam poſſident, præter Urbes Epiſcopales.

Genealogia Comitũ in Habſpurg de Regibus Francorum.

Habſpurg. Kyburg. Homburg. Pfürt. Bithſch. Montfort. Zäringen. Zolra. & alij.

Ducatus Carinthiæ Domui Auſtriæ, quomodo fuerit Unitus.

Genealogiæ Comitũ de Habſpurg, per Maximilianum continuatio.

Bra-

Brabantiæ ex Anna filia Ferdinandi & Elisabeth Regum Hispaniæ. Fuerunt & alij Duces Austriæ collaterales multi, quos isthic ratione præterimus, inter quos fuit etiam Albertus, qui apud Germanos post Sigismundum Imperatorem biennio regnavit: sed brevi tempore deficientibus cunctis hodie Maximilianus cum unico nepote Carolo solus Monarcha possidet omnia. Nunc ergo ad successiones Regum Francorum intermissas revertamur.

Genealogiæ Francorum per Lotharium continuatio.

Lothario filio Clodovæi Regis Francorum Anno Domini DLXIV. mortuo, Helpericus junior filius ejus Suessionis regnavit annis XXII. Post quem Lotharius ex Fridegunde filius regnavit annis XLIV. Quo mortuo filius ejus Dagobertus regnavit annis XXXIV. Post quem Clodovæus filius ejus regnavit annis XVI. Illo mortuo successit Patri Lotharius, & regnavit annis quatuor. Post quem Theodoricus frater ejus regnavit primò annis VII. & à Francis propter inertiam deponitur. Quo deposito Hildericus amborum frater medius natu regnavit parvo tempore, qui cùm esset moribus asper, in venatione cum Ulcida uxore prægnante à suis occiditur. Post quem Theodoricus frater ad Regnum restitutus regnavit denuò annis III. & obijt Anno Domini DCXCII. Post quem filius ejus Clodovæus major natu regnavit annis tribus. Cui Hildebertus frater succedens regnavit annis XIV. Post quem filius ejus Dagobertus junior regnavit annis quinque. Quo defuncto Franci Danielem quendam Presbyterum in Regem erigentes, Helpericum nuncupârunt, qui regnavit annis novem. Contra quem Carolus Martellus à principatu paterno (qui major Domûs fuerat) pulsus, Lotharium Dagoberti Regis filium constituit Regem, & multa pro eo adversus Danielem prælia gessit. Tandem Anno Domini DCCXXIV. ambobus vitâ defunctis Theodoricus minor Dagoberti filius Lotharij frater auxilio Caroli Martelli jam in principatum restituti ad regnum Francorum suscipitur, regnavitq; annis tredecim. Post quem Hildericus filius ejus regnavit annis XIV. qui Anno Domini DCCLI. Indictione Romanorum IV. consilio ZachariæPapæ ut inutilis à Regno Francorum depositus est, & in Monasterium detrusus.

Daniel Presbyter fit Rex Francorum.

Pipinus Major Domûs BrabantiæDux fit Rex Francorum annis XVI.

Post quem anno sequenti Pipinus Major Domûs Comes Namurci, & BrabantiæDux (à quo Palatini Comites descendunt) electione Procerum Suessionis à S. Bonifacio Moguntinensium Archiepiscopo in Regem Francoruum unctus & coronatus est: regnavitque annis XVI. qui & ipse duxit originem ex antiqua Regum Francorum prosapia, ut sequitur.

Prosapia Pipini Regis Francorum.

Nam Clogio Rex Francorum Theodemeri Regis filius, qui regnare cœpit Anno Domini CCCL. genuit Marcomerum Regem, Marcomerus autem Rex genuit Dagobertum Ducem, Dagobertus autem genuit Sunnonem. Sunno autem genuit Dioclem, Diocles autem genuit Meroveum, Meroveus autem genuit Leonicum, Leonicus autem genuit Heribertum, Heribertus autem genuit Priamum, Priamus autem genuit Sigebertum, Sigebertus autem genuit Nicanorem, Nicanor autem genuit Enchisen, quem alij nominant Ansegisum, Ansegisus verò genuit S. Arnulphum, postea Episcopum Metensem, & ultimò Monachum Eremitam. Arnulphus genuit Ansegisum majorem Domûs Francorum, Ansegisus verò genuit Pipinum seniorem domûs Magistrum, Pipinus autem genuit Carolum majorem Domûs, bellicosum & Victoriosissimum Principem.

Omnes præſcripti Principes fuerunt vel Comites Namurci, vel Duces Francorum in eo pago, qui nunc Brabantia dicitur. Porrò Carolus Martellus genuit Pipinum juniorem, qui Hilderico, ſicut diximus, abrogato, ſuper Francos regnavit annis XVI. Pipinus genuit Magnum Carolum Regem, primum ex Francorum Regibus Imperatorem Romanorum, in quo completum eſt vaticinium, quod Hildegaſt ſapiens Francorum ſub rege Hilderico die Natalis ejus in templo Jovis apud Neopagum furens & ſaltans prædixerat Anno Domini CCXXIII. inter alia multa ſic eructans: *Magnus ecce Divus Franco Lupanaria caſtra dabit, & volucrem franget ſerpente colliſam.* Carolus autem magnus regnavit ſuper Francorum gentes, hoc eſt, Germanos, Saxones, Thüringos, Sorabos, id eſt Bohemos, Sclavos, Bagarenos, Bavaros, Suevos, Alemannos, Ciſrhenanos, Waſgavios, Burgundos, Celtiberos, Allobroges, Gallos omnes, Aquitanos, Normannos, Britannos, Auſtraſios, Neuſtraſios, Weſtraſios, Waſtones, Belgas, Moſellanos, Treverenſes, Alſatios, Helvetios, Neometes, Wangiones, Francos Orientales, Haſſos, Weſtphalos, Moguntiacos, Colonienſes, Friſios, Hollandios, Brabantinos, Flandros, Morinos, qui ſunt Picardi, & quidquid his vel adjacet, vel interjacet, cum Italiæ parte ſimul & Hiſpaniæ maximâ, quadraginta tribus annis, & imperavit ſuper Romanos per Italiam annis XIV.

Carolus Magnus primus ex Francis Imperator.

Quæ gentes fuerint ſub Regno Francorũ non diviſo.

Carolus autem genuit Ludovicum, qui ſimul & regnum tenuit, & Imperium annis XXV. Ludovicus autem genuit Lotharium, qui imperavit in Italia, Pipinum, qui regnavit in Aquitania, Carolum, qui regnavit in Gallia, & Ludovicum, qui regnavit in Germania. Ab hinc Regnum Francorum in duas Monarchias diviſum eſt, & manet uſque in præſentem diem. Quorum alterum nominatur Francorum Orientalium, ſive Regnum Germanicum, & habet ſibi Romanorum Imperium perpetuò annexum: Alterum verò dicitur Francorum Occidentalium, Francigenarum, ſeu etiam Gallicanum.

Regnum Francorũ in duas Monarchias dividitur Alterum Regnum Germanicum, alterum Gallicanum.

Hæc Diviſio Regni Francorum facta eſt Anno Domini DCCXLI. Indictione Romanorum IV. anno adventûs Sicambrorum ſive Francorum, ut poſteà ſunt dicti, in Germaniæ fines, ubi nunc eſt Hollandia, MCCLXXX. anno verò ab excidio Troiano MMXXX. Unde jam ſatis dictum eſt de origine, progreſſu, & Regibus Gentis Francorum, cùm ſit facilè deinceps eorum invenire nomina, ſucceſſiones, & geſta, qui poſt Ludovicum Caroli Magni filium ſive ex genere, ſive Principum electione cum Imperio in Germania regnaverunt, propterea ratio expoſtulat, ut ſeriem Annalium hujus Voluminis proſequamur.

MCCLXXIV.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugiani nono, Indictione Romanorum II. Rudolphus Germaniæ Rex Conventum Generalem Principum in oppido Regni Nürenberg ſolemni pompâ celebravit: in quo penè totius Regni Principes, Epiſcopi, Abbates, Duces, Marchiones, Comites & Barones convenerunt: qui omnes denuò Regi Rudolpho ſub jurejurando, fidelitatem, obedientiam, & ſubjectionem promiſerunt, auxiliúmque contra inobedientes & rebelles quoſcunque fideliter ſe laturos pro viribus omni tempore polliciti ſunt. Fuerunt eo tempore nonnulli Germaniæ Principes Regi Rudolpho adverſantes, inter quos erat non ultimus

Conventus fit Regis & Principum.

Odoacer

Odoacer Bohemiæ Rex, qui Auſtriam Germanorum Regno antiquo Jure ſubjectam, deficientibus jam tunc hæredibus legitimis lege feudali ad ipſius Rudolphi diſpoſitionem devolutam temerè occupavit, & auctoritate propriâ invaſit. Unde per edictum Regis Rudolphi citatus ad judicium Principum, qui Nürenberg fuerant congregati, venire contempſit: contra quem Rudolphus poſteà exercitum produxit. Henricus quoque Dux Bavariæ filius Ottonis Ducis, & primi ex Bavariæ Domo Comitis Palatini Rheni, ſimili temeritate contrarius erat Rudolpho, & quoſcunque potuit, in ejus odium & rebellionem concitavit.

Odoacar Bohemiæ Rex Rudolpho rebellis propter Auſtriam.

Henricus Bavarus cum xv. Comitib. inobediens Regi.

Cum eodem Henrico adverſus Rudolphum Regem conſpiraverant ſimul, & ſemel Comites Regni numero quindecim, cum quibus & Marchio ſenſit de Baden, Comes quoque Eberhardus de Wirtenberg, Comes de Montfort, Comes de Helfenſtain, Comes de Dokenburg; aliorum nomina memoriæ non occurrunt. Hujus major & principalior cauſa conſpirationis fuit, quòd Rudolphus Rex Amator juſtitiæ & pacis latrocinia & deprædationes interdixit nobilibus Regni ſub pœnis & cenſuris magnis. Ex eo námque tempore, quo Fridericus II. fuit ab Imperio depoſitus per annos fermè XXVIII. Regno Germanorum ubique nimium turbato nuſquam fides erat tuta, nuſquam pax, nuſquam ſecuritas iter agentibus, ſed fuerunt latrocinijs & deprædationibus omnia plena. His volens obviare Rudolphus, animos contra ſe raptorum provocavit, quorum poſtremò rebellem proterviam humiliavit. Erat námque magnus Juſtitiæ Cultor, qui Regnum Germaniæ penè collapſum DEO ferente auxilium magnificè reformavit. Uxorem habuit Eliſabeth filiam Burckardi Comitis de Haigerloch, de qua genuit tres filios, & quatuor filias. Albertum videlicet Auſtriæ Ducem, qui poſt Adolphum de Naſſau bello peremptum (ut infrà dicemus) Rex Germaniæ fuit. Hartmannum, qui ſine liberis obijt, in Rheno ſubmerſus. Rudolphum Sueviæ Ducem, qui filiam Odocari Bohemiæ Ducis habuit uxorem. Filiarum prima nupſit Wenceslao Regi Bohemiæ. Secunda nomine Mechtildis, nupſit Ludovico Palatino Comiti. Tertia nupſit Alberto Duci Saxoniæ. Quartam Carolus ex Andegavienſi Comite Rex Apuliæ atque Siciliæ duxit uxorem. Ex his ſex Rudolphi liberis cum tempore multi Reges & Principes nati ſunt, qui totam Europam ornaverunt.

Juſtitia Regalis Malefactores Regno ſecit rebelles.

Rudolphi Regis quæ uxor, & qui filij & filiæ.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæ Dux, de quo diximus, Ottonis Palatini filius, qui Heidelbergæ morabatur, ſecundâ uxore mortuâ, tertiam duxit, Mechtildem ſcilicet filiam Rudolphi Regis Germanorum, de qua genuit Rudolphum Palatinum Rheni Comitem, & Ludovicum Ducem Bavariæ, qui poſteà Imperator fuit ejus nominis quartus.

Ludovicus Comes Palatinus fit gener Rudolphi Regis Germanorum.

MCCLXXV.

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertiâ, Gregorius Papa decimus apud Aretium moritur, & ſepelitur, cui ſucceſſit in Summo Pontificatu Petrus de Tharantaſia Doctor Theologus Ordinis Fratrum S. Dominici, qui aſſumens nomen Innocentij quinti, præfuit menſibus quinque, diebus ſeptem. Scripſit in Minoribus conſtitutus ſuper ſententias Petri Epiſcopi Pariſienſis libros quatuor: In omnes Epiſtolas Pauli commentariorum libros 14. In Pſalmos volumen

Iñocentius fit Papa V. de Tharantaſia.

grande: In cantica Canticorum librum unum, & alia multa ſuper Biblia, quæ non vidimus. Eodem anno Rudolphus Germaniæ Rex contractis undique copijs Ludovico Palatino Comite genero ſuppetias miniſtrante contra Marchionem de Baden movit exercitum, & tam ipſum, quàm Comites illos quindecim rebelles, de quibus paulò ſuperiùs dictum eſt, ad ſubjectionem coarctavit.

Rudolpus Rex Marchionem Badenſem ad obedientiam compulit.

Anno prænotato circa feſtum Aſſumptionis Beatæ MARIÆ ſemper Virginis Rex Rudolphus expeditionem movit in Bohemiam adverſus Odoacarem Regem, qui Auſtriam per annos jam aliquot ad regnum Germaniæ feudali Jure devolutam rebellis occupabat, quam præter hoc Fridericus Dux ultimus ſine liberis, antequam moreretur, vigore teſtamenti Regno Germaniæ legavit, eo videlicet tempore, quo Fridericus Imperator depoſitus à Papa Innocentio quarto in Concilio Lugdunenſi, ut ſuprà diximus, anno Domini MCCXLIV. multis in Italia bellis agitatus eſt, & Regni communis negotia nemo curabat. Cernens igitur Odocarus, quòd

Odocar Bohemus Rex Auſtriam occupavit annis XXIV.

eum tempus juvaret, Auſtriam invaſit, quam nullo jure, ſed violentiâ ſolâ, cùm nullus adeſſet defenſor, obtinuit, & per annos XXIV. quibus regnaverunt Wilhelmus, Alphonſus, & Richardus, nullo reſiſtente occupavit. Mox autem Rudolphus, ut in Regem fuit Germaniæ coronatus, animum ſuum ad recuperandum alienata, viribus totis appoſuit, miſſiſque litteris & nuntijs Auſtriam reſtitui mandavit. Suſcipiens Odoacar

Rudolphus Rex Auſtriam ab Odoacaro Bohemo repoſtulat.

epiſtolas Regis, & in ſuperbiam elatus coram omnibus, qui aderant, exclamavit: *Audite rem novam, ô Proceres Bohemi, Comes de Habſpurg, Majeſtatis noſtræ ſervus, & Capitaneus copiarum olim mercede conductus, nobis mandata dirigit, & niſi Auſtriam ei donemus, bellum nobis indixit: quæ novitas iſta! ut Regibus imperent ſervi? Juramus per omnia numina cœli, quia nunquam ſubijciemur Comiti Rudolpho.* Quæ verba ſuperbi cùm renuntiata fuiſſent Regi Rudolpho: *Confido* (inquit cum manſuetudine magna) *in Deum meum, qui me nec meritum, nec optantem ungere voluit in Regem, quia ſuperbiam ejus humiliabo.* Metuens autem Rex Odoacar, quòd Rudolphus Rex in Auſtriam moveret exercitum, Viennam, & quædam alia terræ illius oppida muris, turribus & foſſatis valdè munivit. Sed Rudolphus Au-

Rudolphus movit in Bohemiam facitq; ſibi Regem ſubjectum.

ſtriæ parcere volens, quam ſibi ceſſuram non dubitabat, copias, ut diximus in Bohemiam movit, omnia ferro, igne & rapinâ devaſtavit, Odocarum in bello multis Bohemorum occiſis, vicit, ſuperavit, & ad ſubjectionem venire ſupplicem coegit. Juravit obedientiam Regi Rudolpho, Auſtriam dimiſit liberam Regno, de cæteris ſtaturum ſe judicio Principum Regni promiſit, ſed nihil eorum ſervavit.

Anno item prænotato tanta pluviarum continuata inundatio fuit, à principio menſis Maij per totam ferè æſtatem uſque in autumnum, qualis in memoria hominum nulla tunc extitit. Unde omnis penè annona defecit, & putrefacta in campis remanſit. Vinum acerbiſſimum

Vinũ acerbiſſimum & fames.

crevit, quod vix potabile fuit. Hinc fames magna ſecuta eſt, & non ſolùm homines, ſed etiam jumenta peremit. Eodem Anno Innocentius Papa V. obijt, Pontificatûs ſui menſe ſexto nondum completo, & in Laterano ſepelitur, poſt quem Ottobonus Patriâ Januenſis in Pontificem electus eſt, qui Adriani V. nomen aſſumens, poſtquam præfuiſſet diebus quadraginta, mortuus eſt, vacavitque Sedes Apoſtolica diebus triginta.

Adrianus Papa V. Johannes Papa XXI.

Poſt

Post hunc Petrus Hispanus Portugalliæ natus, ex medico Episcopus Tusculanus & Cardinalis fit Papa, nomine Joannes vicesimus primus, & præfuit mensibus octo, homo doctus & eruditionis multæ, prudentior Medicus, quàm Papa; quippe qui nihil operibus Pontificatu Summo dignum ostendisse perhibetur in aliquo. Cæco Astrologorum judicio deceptus vitam sibi pollicebatur in plurimos annos, de quo sæpè jactabundus cùm apud suos gloriaretur familiares, quàm esset futurorum ignarus, evidenter ostendit. Nam octavo Pontificatùs sui mense, cùm Viterbij sederet in aula magnifica ludens ad tabulam, esséque jucundus, & promissione longioris vitæ superbus, subitò ipsa domus corruit, & Pontificem miserabiliter oppressit, qui tandem plus quàm semimortuus inventus & extractus, sextâ post die futura nesciens decessit. Scripsit adhuc medicus, thesaurum pauperum, librum unum. Canones medicinæ comportavit in unum volumen. De Problematibus medicorum, librum unum. In Philosophia & Logica multa elegantissimè fertur scripsisse.

Domo cadente Papa Joannes obruitur.

MCCLXXVI.

Anno Joannis Abbatis XI. Indictione Romanorum quartâ, Odoacar Rex juramentorum, & omnium quæ Rudolpho Regi promiserat, fœdus transgressor, Austriam, Stiriam, Carinthiam, & Portum Naonis denuò sibi subjugare tentavit. Quod posteaquam Regi Rudolpho innotuit, iterum contractis undique copijs Bohemiam intravit, bellum fœdifrago indixit. At ille ad resistendum se totis viribus paravit, Henricum habens secum Bavariæ Ducem cum magno pugnatorum exercitu. Rex autem Rudolphus in sua parte habuit Ungaros, Stirios, Carinthios, Francos, Suevos, Alemannos & alios plures, fortissimos viros.

Odoacar Bohemiæ Rex contempto Juramento rebellat Rudolpho.

Anno igitur præsignato, vicesimâ sextâ die mensis Augusti bellum inter Reges atrox committitur, & Marte ancipiti per horas aliquot pugnatur. Cessit postremò victoria Rudolpho, & multis Bohemorum peremptis, & in flumine submersis, Odoacar cum reliquis in fugam convertitur, qui dum fugeret, à quodam Bertholdo de Ermenvverck equo dejectus & gladio transfossus interijt, & qui sepulturam negaverat multis, sine honore asini sepulchro fuit injectus, & quod fecit, retribuente Deo recepit. Filium reliquit parvulum nomine Wenceslaum, cui anno præterito, cùm pax inter Rudolphum & Odoacarum statueretur, filia ipsius Rudolphi Jutta nuncupata fuerat pro uxore futura desponsata. Hunc ergo puerum Wenceslaum Rudolphus Rex Marchioni Brandenburgensium commendavit educandum. Regnum verò Bohemiæ simul & Austriam, per suos vicarios administravit. Post annos verò sex Wenceslao Regnum paternum cum filia dedit, Austriam retinuit, quam filio suo posteà commisit. His peractis eodem anno Rex Rudolphus exercitum duxit in Bavariam contra Ducem Henricum, quem potenter aggrediens valde humiliavit, & ad subjectionem omnimodo coarctavit. Nec solùm Bohemos & Bavaros sibi fecit obedientes, sed etiam reliquos omnes, qui ad Germaniæ Regnum pertinebant ex antiquo, compulit esse subjectos, & quidquid à Regno injustè fuerat ablatum, per quemcunque detentorem, ad restitutionem compellebat.

Rudolphus Odoacarũ occidit, Bohemiam & Austriam capit.

Wenceslaũ filius Odoacari filiam Rudolphi Regis accepit uxorẽ.

Rudolphus Rex Ducem Bavariæ superavit.

Anno

Anno etiam prænotato bello Bohemico jam peracto, ultimâ die menſis Septembris moritur Joannes hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbas, in numero & ordine Prælatorum ſextus atque viceſimus, diuturnâ febrium ægritudine ſolutus, anno Regiminis ſui XI. menſe tertio, & die ſexto decimo, ætatis autem Sexageſimo, & ſupra. Vacavítque Abbatia diebus octo.

Joannes Abbas hujus Monaſterij XXVI. hoc anno mortuus eſt.

De Volando hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVII. qui præfuit annis tribus, menſibus quatuor, diebus novem, & geſtis illius temporis.

POſt mortem Joannis viceſimi ſexti hujus Monaſterij Abbatis convenerunt fratres pro electione novi paſtoris ad locum Capitularem, nonâ die menſis ſequentis obitum ſepulti, hoc eſt, Octobris, in feſto videlicet ſancti Dionyſij Martyris, anno prænotato, præmiſſiſque de conſuetudine præmittendis, ad electionem ſolito more proceſſerunt. Votis igitur ſingulorum ſcrutatis, major pars Congregationis in Volandum Monachum conſenſit, eúmque in Abbatem elegit, quem & reliqui majoribus cedentes in paſtorem animarum ſuarum unanimiter aſſumpſerunt. Volandus itaque per Conventum electus, & per Fridericum de Bolanden Epiſcopum Spirenſem confirmatus ac benedictus præfuit huic Monaſterio non ſatis providè annis III. menſibus IV & novem diebus. Fuit enim homo laborum impatiens, plus otio & convivijs deditus, quàm Juri Paſtorali & Monaſterij neceſſitatibus: quare triennio in Abbatia peracto, curam cum dignitate ad arbitrium Conventûs reſignavit. Alemannus patriâ fuit, honeſtis ac liberis parentibus natus; qui adoleſcens in præſenti Cœnobio Monachus factus, moribus vixit inventis. His enim temporibus Monachi noſtri Ordinis longè receſſerant à puritate regulari, erátque miſeriæ tempus, in religione ſancta non religiosè vivere: & habitum perfectionis abſque ſanctimonia portare. Unde poſtquam Regularis obſervantiæ fervor in Monachis cœpit deficere, nunquam inopia rerum temporalium ceſſavit deformitatem vitæ Clauſtralium comitari uſque in præſentem diem.

Volandus ſit Abbas hujus Monaſterij XXVII.

Patria Volandi, Alemannia.

MC CLXXVII.

Anno Volandi Abbatis primo Indict. Romanorum V. Hartmannus Rudolphi Regis Germaniæ ſecundo genitus filius, adoleſcens corporali diſpoſitione pulcherrimus: nec minus animi dotibus cumulatiſſimus, ingenio ſubtilis, & prudentiâ ſingularis, de quo magnam ſibi Reſpublica promittebat utilitatem: cùm equo ſe minùs cautè Rheni fluctibus non procul à Baſilea committeret, aquarum impetu rapitur: & cùm enatare non poſſet armatus, in profundum demerſus interijt. Cujus miſerabile corpus in majori Eccleſia urbis Baſileenſis (non ſine lacrimis multorum) ſepultum eſt.

Hartmannus Rudolphi filius in Rheno ſubmergitur.

Eodem anno Joannes Papa XXI. qui ſibi (ut paulò ſuperius dictum eſt) longos vitæ promiſerat annos, dum ludens Viterbij magnifica reſideret in aula, domicilium ſubitò cecidit, & eum cum familiaribus oppreſſit.

Joannes Papa domo cadente moritur.

Poſt

Post cujus interitum Apostolica Sedes aliquandiu vacavit, dissensione Patrum. Tandem in Pontificatu Romano successit electione Cardinalium, Nicolaus, ejus nominis tertius, & præfuit Ecclesiæ annis tribus, mensibus IX. diebus XX. quo posteà defuncto, vacavit Apostolica Sedes mensibus fermè quinque.

Nicolaus fit Papa, hujus nominis Tertius.

Anno prænotato Volandus Abbas hujus Monasterij de consensu Fratrum suorum non parvæ utilitatis bona vendidit & alienavit: decimarum partem mediam apud Elmendingen, & circa oppidum Wyl, Abbati & Conventui Albensis Cœnobij Ord. Cistertiensis in perpetuam vendidit possessionem, & pecuniam partim Creditoribus dedit, partim consumpsit.

Eodem anno Henricus de Finstingen Archiepiscopus Trevirorum arcem Berncastel ad Mosellæ ripas novam à fundamentis construxit, & villam propè adjacentem muris circumdans in oppidum commutavit, fortissimúmque reddidit, & invincibile hominum æstimatione constituit. Est enim & oppidum, & Castellum utrúmque situ firmissimum, ab oriente, meridie, & septentrione montibus altissimis circumseptum: ab Occidente Mosella præterfluit, quam eo loco nemo sine navigio transire potest. Distat autem Berncastel à Trittenhaim patriâ meâ milliaribus III.

Arx Berncastel construitur.

Anno præsignato Eberhardus Ecclesiæ Wormatiensis Episcopus Romam profectus in Italia moritur, cujus Corpus in Germaniam relatum à familiaribus, in Monasterio Cistercienſis Ordinis Otterburg dictum sepelitur. Cui Fridericus in Pontificatu Wormatiensi succedens præfuit annis VI.

Fridericus fit Episcop. Ecclesiæ Wormatiensis.

Eodem anno in die S. Heriberti Archiepiscopi Colonienſis, Wilhelmus Comes Juliacensis, cum tribus filijs suis & CCCCLXVIII. armatis, Regale oppidum ad Aquasgrani de sero circa horam nonam occultè intravit, animo & intentione ut oppidum caperet, & noctu sibi subjiceret in odium Regis Rudolphi. Cujus introitum ubi Cives perceperunt, & ejus metu non auderent armati procedere in publicum, secretè parietes domorum suffoderunt ad invicem cohærentium, & per foramina quæ fecerant, de multis domibus in unum plures eorum occultè convenerunt armati. Cúmque numero se crederent hostibus majores, in publicum turmatim exeunt, reliquos Cives convocant, simúlque irruentes in Adversarios, ipsum Comitem Wilhelmum cum tribus filijs ejus, & tota militia interficiunt usque ad unum.

Comes Juliacensis Aquasgrani occupat.

His peractis Sigefridus Colonienſium Archiepiscopus (qui dudum graves cum Wilhelmo Comite inimicitias & dissensiones habuerat) confœderatus Aquensibus, magnum contraxit exercitum, ingressúsque Comitatum Juliacensem, omnia rapinis & ignibus devastavit, castella, munitiones, villas, & oppida cepit, quotquot potuit, & suæ potestati subjugavit, nec quidquam in toto illo Comitatu dimisit intactum, quod armis non tentaret.

Contra quem Brabantiæ Dux collecto suorum exercitu processit ad bellum, quanquam nihil memoriâ dignum commiserit; considerans enim virium suarum non parem esse cum adversarijs mensuram, & quòd ante multitudinem tanti exercitûs, quem Archiepiscopus produxerat, sine periculo suorum stare nullatenus posset, mutatâ sententiâ simul atque consilio retrocessit: prudenter agens, quippe qui maluit populum suum esse salvum, quàm perire.

Dux Brabantiæ contra Archiepisc. Colon. duxit exercitum.

Concordia per Legatos Martini Papæ confirmata fuit.

Duravit iſta Concertatio in quartum annum, quoúſque tandem Romanus Pontifex, Martinus IV. qui Nicolao Papæ tertio immediatè ſucceſſerat, vices ſuas interpoſuit rogatus, & miſſis nuntijs diſſidentes ad pacem & concordiam revocavit, Anno Dominicæ Nativitatis, MCCLXXXI. ſub ea ſcilicet conditione, quòd Archiepiſcopus Comitatum hæredibus Wilhelmi Comitis occiſi totum dimitteret, cum omnibus & ſingulis ad eum Jure pertinentibus.

Pars Oblationum III. in Aquiſgrani Comitibus datur Juliaci.

Inter Cives verò Aquenſes & eorum amicos, quos occiderant, graviſſima diſſenſio fuit: quæ & ipſa per Apoſtolicæ Sedis Comiſſarios tali fuit moderamine ſopita. Jus præſentandi ſeu inſtituendi Præpoſitum Eccleſiæ Collegiatæ B. MARIÆ ſemper Virginis in Aquiſgrano, quod eatenus pertinuit ad ejuſdem Urbis Senatum, Comitibus de Juliaco dare in perpetuum compulſi ſunt. Tertiam quoque partem oblationum, ad eandem Eccleſiam cedentium, quæ juris fuit Senatûs, Comites Juliaci ſimiliter aſſecuti ſunt. Aliarum verò partium altera cedit Præpoſito, altera in uſum Eccleſiæ convertitur.

Udalricus de Argentina Ord. Prædicatorum multa ſcripſit.

Claruit his temporibus apud Germanos Udalricus de Argentina Ord. Fratrum Prædicatorum S. Dominici, Alberti Magni quondam auditor atque Diſcipulus, vir in divinis ſcripturis eruditus, & ejus Philoſophiæ, quam Peripateticam vocant, non ignarus; qui memoriam ſui varijs lucubrationibus reddidit immortalitati ſemper obnoxiam. Extant ejus ſuper ſententias libri IV. Opus quod prænotavit, Summam Theologiæ, volumen unum. De Anima, liber unus, & varij ſermones ad Clerum & populum. De cæteris, quæ ſcripſit, noſtras nihil incidit manus.

Thomas Brabantin' Ord. Præd. plura ſcripſit.

Thomas etiam Brabantinus ejuſdem Ordinis FF. Prædicatorum, magnique Alberti olim diſcipulus, vir doctus & eruditus, hæc ipſa tempora docendo & ſcribendo apud noſtros Germanos haud mediocriter illuſtravit. Scripſit inter multa de natura & Proprietatibus Apum, opus Myſticum, & miraculis ſuâ tempeſtate in Germania factis refertum, quod Bonum Univerſale prænotavit, libros duos. De Rerum natura librum unum. Vitam cujuſdam S. Chriſtinæ, lib. I. & alia plura, quæ ad me non venerunt. Ferunt eum Græci ſermonis habuiſſe notitiam, & plura feciſſe latina.

MCCLXXVIII.

Caſtellum Bickelnheim Eccleſiæ Moguntinæ venditur.

Anno Volandi Abbatis ſecundo, Indict. Roman. ſextâ, Henricus Comes à Spanheim Caſtellum ſuum Bickelnheim cum omnibus ad ipſum pertinentibus, Wernhero Archiepiſcopo Moguntino vendidit in perpetuum Jus Eccleſiæ memoratæ, pro mille & quadringentis Marcis denariorum Aquenſium. Quæ venditio Joanni Spanheimenſi Comiti, Henrici germano uſque adeò diſplicuit, quòd non diu poſteà (licet cum damno ſuo non modico) bellum Archiepiſcopo indixit.

Nicolaus Papa hoc anno eligitur, & ſedit annis III.

Eodem anno, quod ſuprà per occaſionem anticipanter præmiſimus, poſteaquam Joanne XXI. vitâ defuncto, Sedes Apoſtolica vacâſſet aliquot menſibus, tandem Cardinales neceſſitate compulſi pro Electione novi Pontificis in unum convenerunt; & poſt multas variaſque diſceptationes Joannem Cajetanum patriâ Romanum ex nobili Urſinorum familia natum, in Pontificem elegerunt: qui Nicolaus ejus nominis Tertius eſt nuncupatus, & præfuit annis tribus, menſibus IX. dieb. XX.

Fuit

Fuit autem Nicolaus iſte vir magnæ prudentiæ, ingenio ſubtilis, eloquio dulcis, facundus, & ad perſuadendum, quidquid voluiſſet, ſatis idoneus, conſilio cautus, & in omni actione conſtans, atque præcipuus, moribus integer, & in omni converſatione ſua ſingulari virtute ſyncerus; in conferendis Dignitatibus & beneficijs Eccleſiaſticis viros doctos & eruditos ſemper prætulit imperitis, quantumlibet nobiles eſſent, vel potentes. Brevi tempore ſui Pontificatûs plura magnificè geſſit, nihilque præterijt, quod animi magnitudinem cunctis facere potuit manifeſtam. De ſua familia Urſinorum Reges duos creare ſtatuerat, alterum in Etruria, alterum verò in Longobardia, ſed morte præventus neutrum creavit.

Chorizantes ſuper Pontem Moſæ non venerantus Corpus Domini.

Anno prænotato divini honoris contempti miſerabile factum contigit, quod & litteris commendatum accepimus, & poſteritatis memoriæ in his Annalibus commendamus. Trajectum ſuperius eſt oppidum ad littus Moſæ fluminis conſtructum, quod Maſtrich vulgariter nuncupamus, in quo & Corpus S. Servatij primi Tungrorum Epiſcopi venerabile habetur. Ibi homines levioris animi, quàm deceat Chriſtianos, numero ferè ducenti hoc anno, die menſis Junij XVII. ſuper pontem Moſæ fluminis memorati choream ducebant, ineptis motibus & ſaltationibus animorum levitatem declarantes. Contigit intereà Sacerdotem Corpus Dominicum etiam ſanctis Angelis venerabile manibus deferentem ad infirmum neceſſariò tranſire per pontem. At vaniſſimi homines illi cernentes per medium ſui (ut ita dicam) tranſeuntem Presbyterum, & ſacroſanctum Corpus Domini manibus portantem, neque intermiſerunt Choræas: neque Salvatori noſtro ullam exhibuerunt reverentiam. Sed contemptum ſui non diu diſſimulavit altiſſimus. Mox enim ut Presbyter cum ſequentibus venerabile Sacramentum tranſierat, confractus in flumen pons decidit, & chorizantes ſimul cum intuentibus, omnes uſque ad unum impetus aquarum ſuffocavit.

Pons cecidit, & Chorizantes ſubmerguntur.

His quoque temporibus præſente Wormatienſi Eccleſiæ Friderico Pontifice, Dirolphus miles quidam Deo ſincerè devotus, cùm liberos non haberet, de conſenſu Agnetis devotæ Conjugis ſuæ, Chriſtum & ejus Caſtiſſimam genitricem cupiens omnium bonorum facere hæredes, novum in villa Hocheim extra muros Wormatienſes conſtruxit Cœnobium; in quo moniales poſuit Ord. Fratrum Prædicatorum. Opere tandem conſummato, Eccleſiam in memoriam & honorem Dominæ noſtræ ſemper immaculatæ Virginis Mariæ per dictum Præſulem fecit conſecrari: Monialibuſque introductis, & de omnibus vitæ neceſſarijs copioſè proviſis, unicam quam habebat filiam Domino Deo in eodem loco perpetuò in Virginitate ſervituram ſolemniter obtulit.

Cœnobiũ in Hocheim propè Wormatiam à Dirolpho conſtruitur.

Claruit his fermè temporibus Gerhardus Monachus ſancti Quintini de Inſulis, oppido Flandriæ oriundus: homo tam in divinis ſcripturis, quàm in ſeculari litteratura egregiè doctus, ingenio promptus & clarus eloquio, qui multa ſcripſit, non contemnendæ lectionis, quibus nominis ſui memoriam cum laude tranſmiſit ad poſteros. E quorum numero feruntur ſubjecta. Hiſtoriæ translationis Spineæ Coronæ Domini, & partis ſanctæ Crucis de Conſtantinopoli ad Galliam, liber unus. De miraculis divinâ miſeratione factis ad ſepulchrum Divæ Eliſabeth in Marpurg Haſſorum lib. 1. Officium de eadem ſancta Matrona & Cantus ad

Gerhardus Monachus S. Quintini vir clariſſimus.

Opuſcula Gerhardi, & Lucubrationes ejuſdem.

omnes Horas compoſuit. Epiſtolarum ad diverſos librum ſimiliter unum edidit. Sermones quoque non paucos & conſcripſit & dixit ad populum. Sed & alia plura lucubrâſſe dicitur: quæ hactenus ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt.

MCCLXXIX.

Diſſenſio fit inter Nicolaum Papam & Carolum Apuliæ.

Anno Volandi Abbatis III. Indict. Roman. ſeptimâ. Inter Nicolaum Papam III. & Carolum ex Comite Andegavenſi & Provinciæ Regem Apuliæ Siciliæque graves diſcordiæ fuerunt ſubortæ, quarum duæ potiores cauſæ ferebantur. Altera quòd Carolus ipſe poſt Conradi junioris interitum (de quo ſupradictum eſt) confirmatus in Regno paulatim Romanam cæpit devaſtare Eccleſiam, ejúſque Pontifices perſequi, & ſuo Dominio ſubjicere terras & Jura S. Petri. Altera verò diſplicentiarum cauſa fuit, quòd tempore Electionis Papæ Nicolai, Carolus ipſe Rex conclavi præſidens manifeſtè impudentérque Cardinales precibus & minis ſolicitaverat, ut ex Gallicanis, non ex Italicis Pontificem eligerent.

Quæ res Nicolao Pontifici uſque adeò diſplicuit, quòd ejus, quamdiu poſteà vixit, nunquam poterat obliviſci. Unde Vicariatum Etruriæ, quem illi Romani Pontifices (non ſine injuria præeminentiæ Imperialis) commiſerant, ab eo rurſus abſtulit: impulſum ſe aſſerens per Rudolphum Germaniæ Regem, cujus epiſtolam Carolo legendam exhibuit: in qua Rudolphus Rex inter alia ſic Papæ ſcripſerat: Quòd exercitui Chriſtianorum in Siria poſito auxilium ferre nec poſſet, nec deberet, quandiu Carolus occuparet Etruriam. Ferunt tamen hanc Rudolphi ſententiam Nicolai Pontificis induſtriâ precibúſque fuiſſe ſubornatam: ut juſtam videretur habere cauſam.

Papa Rudolphum Regem à voto peregrinationis abſolvit.

Nihilominus verum conſtat, Rudolphum ægrè ſatis tuliſſe, quòd Carolus adminiſtraret Etruriam in præjudicium Imperij, manifeſtámque injuriam, fuiſſéque animo placatum erga Pontificem, quòd illum Vicariatu dejeciſſet. Unde poſthæc quaſi delinitus mente, Pontifici & ſancto Petro Romandiolam & Exarchatum Ravennæ in perpetuam contulit poſſeſſionem, quæ prius ad Imperium pertinebant. Quo Pontifex beneficio lætus Rudolphum à voto Cruciatæ, quod Papæ Gregorio in Concilio Lugdunenſi dudum fecerat, abſolvit.

Inter Archiepiſcopum Moguntinum & Comitem in Spanheim diſſenſio.

Eodem anno, poſtquam diſſenſiones & lites, quæ verſabantur inter Wernherum Archiepiſcopum Moguntinum: & Joannem Comitem in Spanheim, nemo extinguere poſſet: contractis undique copijs ambæ ſe partes paraverunt ad bellum. Cauſam belli paulò ante dictam ex parte, reſtat ut prius totam explicemus. Mortuo ante biennium Simone Comite in Spanheim, duo filij ejus Johannes & Henricus in diviſione paterni Comitatûs aliquantulum diſcordare cœperunt: quorum natu major Joannes (cui & Pater moriturus Comitatum regendum coñiſerat) homo ferox, inquietus & nimis promptulus ad arma (licèt uno pede claudicaret) cùm Henrico fratri condeſcendere in parvo deſpiceret, ex Germano ſibi adverſarium fecit. Henricus autem ſciens, quòd cum fratre viribus æquis certare non poſſet, ad Wernherum Archiepiſcopum Moguntinum confugiens, ejus patrocinium adverſus Germanum invocavit & obtinuit. Subjecit enim & ſe, & omnia ſua defenſioni dictæ Eccleſiæ Moguntinæ: acceptíſque in beneficium ſingulis annis proſtipendio militari ab Archi-

Henricus Comes ſe ſubmiſit Archiepiſcopo.

epiſcopo

episcopo viginti Marcis denariorum Aquensium ministerialis illius factus est. Castellum insuper Bichelenheim, quod parùm distat à Spanheim, cum omnibus ad ipsum pertinentibus (ut anno diximus transacto) sæpedictæ Ecclesiæ Moguntinæ vendidit, & à Comitatu penitus abalienavit.

Quod factum Comiti Joanni Germano ejus nimium displicuit, & quemadmodum hanc venditionem impedire posset, varia mente cogitavit. Inprimis ergo precibus animum Pontificis emollire studuit, & ut receptâ pecuniâ emptionis, quam offerebat, sibi Castellum fratris, ut legitimo hæredi restitueret, instantiùs rogat. Verùm ubi preces contemni sensisset, minas addidit: sed cùm nihil proficeret his omnibus, tandem se hostem Archiepiscopi designavit, factáque incursione crebriùs terras Ecclesiæ rapinâ, ferro, & igne vastare cœpit.

Joannes Comes de Spanheim, hostem se scribit Archiepisc.

Anno igitur præscripto Wernherus Archiepiscopus memoratus non ferens diutius incommoda plebis suæ, copias contraxit, & magnum exercitum contra Joannem comitem destinavit. At verò Comes jam anteà paratus exercitui Pontificis cum suis viriliter occurrit, secum habens Fridericum Comitem Rheni de lapide, Emichonem Comitem de Liningen, Hartmannum Comitem de Feihingen, Philippum Comitem de Kazenelenbogen, & plures alios.

Joannes Comes de Spanheim bello superatur, & fugit.

Conveniunt itaque hi duo Exercitus in pugnam, in campo latissimo haud procul à villa Sprenlingen, quæ uno à Cruciniaco milliario distat, & mox bellum committitur, in quo diu ancipiti Marte fuit pugnatum, & plures ab utraque parte ceciderunt, postremò tamen exercitus Episcopi victoriam obtinuit. Capti fuerunt in eo prælio Comes Rheni, Comes de Liningen, Comes de Feihingen, & Comes de Kazenelebogen prius nominati, Comes verò de Spanheim equi velocitate salvus evasit multis suorum peremptis. Duravit ista contentio non minus biennio, donec tandem Rudolpho Rege vices interponente suas concordia inter eos reformata est, ut infra dicemus.

His quoque temporibus magna contentio fuit inter Episcopum Wirzburgensem Orientalis Franciæ Ducem, & Cives Regalis oppidi Rottenburg cis Thuberam ratione Judicij, quod Provinciale vocant, Germanicè Landtgericht. Nam Pipinus quondam Rex Francorum Anno Dominicæ Nativitatis DCCLII. Indict. Roman. quintâ per S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum in Regem unctus & consecratus in urbe Suessionum coram tota Congregatione Principum Regni Francorum de omnium consensu Beato Burchardo Wirzburgensium Primo Episcopo, ejusque Ecclesiæ & successoribus in perpetuum donavit urbem Wirzburg unacum Ducatu Franciæ Orientalis simul, & potestatem exercendi Judicium provinciale per totam Diœcesim suam sine cujusquam impedimento vel contradictione.

Inter Episc. Wirzburgensem & Rotenburgenses contentio.

Verùm successu temporis nonnulli Cives Regni Germanici hoc Judicium subterfugere tentantes, varijs medijs exemptionem clandestinam à Regibus Germanis impetrârunt in detrimentum & præjudicium Ecclesiæ memoratæ. Inter quos Rotenburgenses proprium sibi Judicium Provinciale à Rudolpho Rege impetrârunt. Quod tamen deponere coacti sunt per Episcopum Berchtoldum de Sternberg, litterásque Regales desuper exponere.

Judicium Provinciale Wirzburgensi Episcopo Pipinus dedit.

Rhinberg, Caſtellum prædonum deſtruitur.

Anno etiam prænotato Wernherus Archiepiſcopus Moguntinus ſæpedictus Caſtellum Rhinberg haud longè à Rheno propè Lorch, de quo latrones paſſim exeuntes prædas & ſpolia ſine miſeratione pauperum exercebant, in terram miſſis exercitibus ſuis obſidione vallavit, expugnatúmque tandem cepit, & ſubmiſſo igne funditus evertit.

Anno eodem prænotato tanta frumentorum copia in Sueviæ partibus crevit, ut modius ſiliginis unus pro duobus ſolidis Hallenſium emeretur: modius verò ſpeltæ pro viginti Hallenſibus: modius autem avenæ pro Hallenſibus ſedecim. Vini etiam maxima copia fuit, ita ut menſura pro uno ſolido venderetur.

Henricus Comes de Veldenz ſe Miniſtrũ fatetur Eccleſiæ.

Eodem anno Henricus Comes de Veldentia Treverenſis Diœceſis ſe & ſuos hæredes cum Wernhero Archiepiſcopo Moguntino in perpetuum confœderavit per litteras manifeſtas atque patentes, in quibus ſe Moguntinæ Eccleſiæ dapiferum recognoſcit atque vaſallum: quare ſe meritò ejuſdem Eccleſiæ fidelem atque devotum perpetuò pollicebatur fore manſurum. Auxilium quoque tam ſuum, quàm ſuorum eidem promiſit Archiepiſcopo, contra quoſcunque injuriatores præſtaturum, & nullis propterea laboribus parcendum. Hoc ipſum Comiti ſimiliter promiſit memoratus Archiepiſcopus.

MCCLXXX.

Volandus Abbas XXVII. hujus Cœnobij reſignat Officium.

Hoc anno Dominicæ Nativitatis, qui fuit IV. Volandi Abbatis Hirſaugienſis inchoatus, Indictione Romanorum octavâ, conſiderans ipſe Volandus, quòd Monaſterio ſibi commiſſo propter malitiam temporum utiliter præſidere non poſſet, gravi mentis dolore concutitur, & non parum in ſecreto cordis anxiatur. Magna etenim fratres rerum preſſit inopia, & parva cenſuum annalium reſtabat ſubſtantia: alieni denique æris preſſura non mediocriter ejus animum affligebat, quia non habebat, unde vexationem hanc omnium peſſimam redimeret. Concilio igitur amicorum habito Abbatiam reſignare ſtatuit, propterea quòd ſe paupertatem non poſſe relevare Monaſterij certiſſimè recognovit. Unde ut pacem haberet à laboribus, quos tolerare non potuit, Abbatiam ad voluntatem Conventûs anno prænotato die menſis Januarij quartâ decimâ liberè reſignavit, & non diu ſupervixit.

De Craffthone hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVIII. qui præfuit annis tredecim, diebus xx. & geſtis in illo tempore.

Craffthо ſit Abbas Hirſaugienſis XXVIII.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo ducenteſimo octogeſimo, Indictione Romanorum octavâ menſis Januarij die quintâ decimâ, Monaſterij hujus Abbatiâ poſt Volandi reſignationem vacante, Prior & Fratres, qui Electioni debuerant intereſſe, convenerunt ad locum Capitularem, ac longum de ordinatione Paſtoris habuêre conſilium; tandem poſt multos & varios tractatus Craffto Monachus ejuſdem Congregationis, & major eo tempore Cellerarius à principali parte Conventûs in Abbatem eligitur,

tur, in quem cœterorum mox omnium vota similiter diriguntur. Qui non diu posteà ordinatus per Neometensis Ecclesiæ Pontificem in Abbatem, ut moris est, præfuit annis XIII. & viginti diebus in multa sollicitudine, sed non sine utilitate. Patriâ fuit Suevus, de honesta parentela natus, qui ad ordinem venit sub Ernesto Abbate, à quo Monachus factus inculpatè vixit secundùm illius consuetudinem temporis.

Deinde crescentibus cum ætate meritis vitæ Presbyter factus est mandato Volpoldi Abbatis, à quo non multo post subcellerarius constituitur, & paucis annis in illo officio peractis, etiam major Cellerarius Fratrum consensu ordinatur. Qui Marthæ officium studiosè adimplere curavit, quamvis propter malitiam dierum parum profecerit. Enimverò sicut præcedentibus pluries jam diximus, conditio hujus Monasterij illo in tempore magnâ premebatur inopiâ, & defecerant non minùs Fratribus temporalis rei subsidia, quàm in eis fuerat extincta regularis disciplinæ observantia. Cecidit, Cecidit nobilis Hirsaugia, & quæ olim cunctis bonis opulentissima viros in omni sanctitate ac eruditione scripturarum produxit plurimos, jam nuda & inops omni decore suo perdito contemnitur spoliata.

Crafftho Abbas Disciplinam reformare non potuit.

Crafftho itáque in Abbatem ordinatus, ad restitutionem rerum ac statûs substantiæ temporalis mentem satis studiosè apposuit, átque in conservatione bonorum adhuc habitorum diligentissimus fuit. Multa etiam Monasterio vel inconsultè alienata, vel injustè distracta per suam industriam restituit, & propterea etiam Sedis Apostolicæ suffragium imploravit. Veruntamen omnia ad plenum reducere non potuit, quoniam loci contritio nimis magna fuit. Collapsam verò regularis Disciplinæ observantiam quomodo ad integritatem reduceret, qui vivere secundùm Regulæ puritatem non didicerat? Mansit ergo in sua tepiditate semel Monachorum præsumpta deformatio per annos plurimos, donec novissimè tandem, ut suo loco dicemus, Bursfeldina Reformatio per Wolframnum Abbatem anno Domini MCCCCLVII. introduceretur.

Albertus M. apud Coloniam moritur.

Eodem anno quo Dominus Crafftho huic monasterio Abbas constituitur, Albertus cognomento magnus ex Ordine S. Dominici quondam Episcopus Ratisbonensis in Bavaria anno ætatis suæ octogesimo septimo Coloniæ mortuus est, & in medio Choro Ecclesiæ sui Conventûs cum honore sepultus, non sine testimonio evidenti magnæ sanctitatis. Fuit autem vir in omni scientia scripturarum tam divinarum, quàm sæcularium omnium suo tempore doctissimus: & non minus vitæ merito, quàm eruditione venerabilis, ut rectè magni acceperit nomen. Scripsit autem penè infinita opuscula, quibus nomen suum immortalitati commendavit. De quibus nos invenimus, quæ sequuntur. Super sententias Petri Lombardi Episcopi Parisiensis scripsit libros IV. Summam Theologiæ libb. IV. de quatuor Coævis lib. I. De Homine lib. I. De Bono lib. I. De vita spirituali quóque lib. I super officio Missæ lib. I. De Corpore Domini lib. I. Item de Corpore Christi sermones duos & triginta lib. I. De muliere forti. lib. I. In opera & Epistolas Beatissimi Martyris Dionysij Areopagitæ libb. V. De laudibus S. Mariæ semper Virginis lib. I. De multiplici timore lib. I. Defensorium Mendicantium lib. I. De formatione hominis lib. I. De partu hominis lib. I. De Origine animæ lib. I. Super oratione Dominica lib. I. De modo

Opuscula Beati Alberti M.

Præ-

Prædicandi lib. 1. De Reparatione lapſi lib. 1. de adhærendo Deo lib. 1. In Exodum lib. 1. In Leviticum lib. 1. In Numeros lib. 1. In Deuteronomium lib. 1. In Joſue lib. 1. In hiſtoriam Judicum lib. 1. In hiſtoriam Ruth lib. 1. In hiſtoriam Regum libb. IV In Paralipomena libb. 2. In Eſdram & Nehemiam libb. 3. In hiſtoriam Tobiæ lib. 1. In hiſtoriam Judith lib. 1. In hiſtoriam Heſter lib. 1. In proverbia Salomonis lib. 1. In Eccleſiaſten lib. 1. In Cantica canticorum lib. 1. In librum qui prænotatur ſapientiæ lib. 1. In Eccleſiaſticum lib. 1. In hiſtoriam Machabæorum libb. 2. In hiſtoriam Job lib. 1. In Eſaiam Prophetam lib. 1. In Jeremiam Prophetam lib. 1. In Ezechielem Prophetam lib. 1. In Danielem Prophetam lib. 1. In duodecim Prophetas minores libb. XII. In Evangelium Matthæi lib. 1. In Evangelium Marci lib. 1. In Evangelium Lucæ lib. 1. In Evangelium Joannis lib. 1. In omnes Epiſtolas Pauli libb. XIV. In Apocalypſin Joannis lib. 1. In Actus Apoſtolorum lib. 1. In Epiſtolas Canonicas libb. VII. Sermones de tempore & ſanctis per anni circulum libb. 2. De natura animalium libb. XX. Paradyſum animæ lib. 1. Orationes ſuper Evangelicas lectiones. Orationes ſuper ſententias. De differentia ſpiritûs & animæ lib. 1. De Divinatione & Prophetia lib. 1. Diverſarum quæſtionum lib. 1. De natura loci lib. 1. De Cauſis Elementorum lib. 1. De motibus animalium lib. 1. De Juventute & ſenectute lib. 1. De vita & morte lib. 1. De plantis & vegetabilibus lib. 1. Summam Philoſophiæ lib. 1. Contra poſitionem Averrois de unitate intellectûs libb. III. De Intellectu & Intelligibili lib. 1. Quæſtiones contra Averroiſtas lib. 1. De Formæ unitate lib. 1. De Morali Philoſophia libb. XVI. De Monaſtica Philoſophia libb. V. De Oeconomica libb. IV. De Politica libb. VIII. De Arithmetica lib. 1. De Geometria lib. 1. De Muſica lib. 1. De Aſtronomia & Aſtris libb. II. De ſphæra lib. 1. Speculum Aſtronomiæ lib. 1. De antiquis Aſtronomiæ auctoribus lib. 1. De Mineralibus lib. 1. De natura Deorum lib. 1. De ſecretis naturæ libb. IV. De duodecim Alphabetis lib. 1. De Magiſtrorum electione lib. 1. De univerſalibus lib. 1. De ſomnijs lib. 1. De Prædicamentis lib. 1. De ſex principijs lib. 1. De definitionibus lib. 1. De Grammatica lib. 1. De Rhetorica lib. 1. De Medica arte lib. 1. De Lanificio lib. 1. De Agricultura lib. unum. De Aratura lib. 1. De Navigatione lib. 1. De Metaphyſica libb. XIII. De ſpiratione & reſpiratione lib. unum. De voce lib. 1. De perſpectiva lib. 1. De Aſtrolabio & quadrante libb. II. In omnes libros Ariſtotelis commentarios edidit. Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noſtræ lectionis notitiam hactenus non venerunt.

Opuſcula B. Alberti Magni.

Quòd verò de Necromantia, & perniciosis artibus ab Eccleſia ſancta meritò prohibitis accuſatur à nonnullis imperfectiſſimis Nebulonibus, injuriam & contumeliam patitur: quippe qui homo doctiſſimus, moribus integerrimus, fide Catholicus, meritóque vitæ ſanctus, & ſemper in Chriſti amore devotiſſimus exiſtens, Necromantiam Magiámque ſuperſtitioſam, & omnes artes Diabolicas damnavit, contempſit, & ſumma cum ratione confutavit, ſicuti manifeſto in libello, quem prænotavit, *Aſtronomiæ ſpeculum*, oſtendit: ubi ſatis exactâ diligentiâ libros Magiæ naturalis à ſuperſtitioſis & prohibitis diſcernit: unde ſi qua miranda feciſſe invenitur, non maleficio, ſed occultis naturæ, vel rebus, vel modis procul dubio ſibi notis inculpatè perpetravit. Multa enim ſtupenda ignorantibus cauſas occultas naturaliter fieri poſſunt, quorum viſio intuentes parvi ſenſûs homines vertat in ſtuporem.

Albertus non fuit Necromanticus nec Magus ſuperſtitioſus.

Libri

Libri autem & volumina Magicarum & Necromanticarum superstitiosárúmque artium, quæ circumferuntur sub nomine Alberti Magni, conficta & ementita sunt omnia: & ob id ignibus committenda. Vir etenim ille sanctus atque doctissimus talia non scripsit: nec illicitis & profanis unquam se studijs occupavit. Libros illum Necromantiæ ac Magiæ legisse cursim quandóque ipsius inducti testimonio concedimus: sed usum eis fuisse, aut fidem adhibuisse penitus negamus. Legit illos, ut sciret ex ratione ad confutandum: & nullatenus ad imitandum. Quemadmodum sanctissimus Præsul Augustinus contra Faustum Manichæum tres & triginta tomos scripturus sive libellos, omnes illius errores legendo prius sine culpa offensionis diligenter percurrerat: ita sanctus iste Doctor Albertus cum libris Necromanticis & Magicis, quos falsos errores & damnatos noverat ab Ecclesia, faciebat. Non enim ut sciret, vel operaretur, néque ut delectaretur eorum lectione, momentaneam eis discussionem examinis sui adhibuit: sed ut stultam perfidiam imperitorum hominum, qui talia sectantur, posset redarguere ex fundamento, eorum confictiones sine conscientiæ suæ macula legendo percurrit. Nemo stultorum errores valentiùs potest redarguere quàm ille, qui causas & arcana errantium ex principijs cujuslibet artis aut facultatis proprijs novit in publicum rationabiliter declarare. Alioquin inscitè facilius est reprehendere, quàm emendare. Sic Astrologiam imperiti contemnere possunt multi: scitè autem demonstrare stultitiam pauci: illique soli, qui artis principia noverunt.

Albertus non composuit quicquam in Necromantia.

Magorum libros legere ad arguendum bonum est.

De libris autem Necromanticorum B. Doctori Alberto mendaciter adscriptis, hoc dicimus, quod sentimus. Quemadmodum naturæ præsumptuosi & nimium avari præstigiatores alchimistæ grandia promittentes, & nihil veritatis exhibentes, vel à semetipsis decepti multos & varios circumferunt vanitatis suæ libellos, Platonis, Aristotelis aliorúmque præstantissimorum virorum nominibus prænotatos: vel circumventi ab alijs cùm non habeant unde vivant, sub titulis falsis decipiunt curiosos: ita nebulones & tenebriones isti necromantiæ professores, ut suæ perversitatis instituta curiosis persuadeant, librorum quos confinxerunt falsos titulos mentiuntur. Sed de his alibi diximus.

Necromanticus & Alchimista libros utérque circũfert mendaces.

Anno etiam prænotato Nicolaus Papa tertius ad instantiam Domini Crafftthonis Abbatis hujus Cœnobij Hirsaugiensis, omnia bona, jura, privilegia ejusdem auctoritate Apostolicâ confirmavit, sicut patet in bulla desuper data in Avinione octavo Calend. Decemb.

Item anno præscripto Rudolphus Rex Comitem de Zolra sororium suum in locum demortui sine hæredibus Burggravij Nürenbergensis regali auctoritate Burggravium instituit: & omnia quæ ad eandem pertinebant dignitatem, illi consensu principum condonavit. Ab hoc etenim Comite de Zolra Burggravio facto omnes Burggravij Nürenbergenses posteà descenderunt usque ad Fridericum, qui in Concilio Constantiensi, ut suo tempore dicemus, per Sigismundum Regem Romanorum in Marchionem Brandenburgensem, & sacri Imperij Archicamerarium ac Principem Electorem creatus fuit.

Comes unus de Zolra Burgravius fit Nürenbergensis.

Eodem anno tertio Calendas Octobris mortuus est in vinculis Hartmannus Comes de Griningen, diutino carceris squalore in Asperg pressus.

Hartmañus Comes de Wirtenberg in carcere moritur.

ſus. Hic frater fuit Comitis de Wirtenberg, amborúmque progenies una, titulus quoque unus, ſed comitatus diviſus; unus etenim Curiam ſuam habuit in Stutgardia, alius in Griningen.

Papa Regnũ tranſfert Siciliæ.

Anno quóque prænotato Nicolaus Papa tertius ad Concilium quorundam Carolum Gallum de Regnis Apuliæ ac Siciliæ omni modo tentavit expellere, & Regem Arragoniæ in locum ejus ſublimare. Unde ſecretò per litteras & nuntios neſciente Carolo Regem inveſtivit ad Regnum Siciliæ, quem animo deſtinaverat ſuo; quæ res & magni diſſidij cauſa fuit, & multorum poſteà malorum occaſio.

Rotenburg terræ motu collapſum reſtituitur.

Item anno prænotato oppidum Rotenburg ad littus Neckari fluminis Sueviæ ſitum, quod nuper terræ motu funditus corruerat, conſilio & impenſis Alberti Comitis de Hohenberg, jactis fundamentis atque repoſitis ad priſtinum ſtatum eſt reſtitutum. Hujus oppidi ſimilem ex terræ motu ruinam & reſtitutionem longè ſuprà recitavimus in primo volumine, anno Brunonis Abbatis ſeptimo, Dominicæ verò Nativitatis duodecimo ſupra centeſimum atque milleſimum. Quod quidem oppidum Franci olim temporibus Faramundi Regis conſtruxerunt, & Landeskron, vel ut Codices habent vetuſtiores, Landskorn nominaverunt, aut loci amænitate provocati, aut quardiæ opportunitate.

MCCLXXXI.

Nicolaus Papa tertius obijt & vacat ſedes menſ. v.

Anno Crafftthonis Hirſaugienſis Abbatis ſecundo, Nicolaus Papa tertius, homo quamvis cibi & potûs continentiſſimus, apoplexiâ tactus apud Surinum interijt: cujus corpus Romam deportatum in Eccleſia S. Petri ſepultum fuit. Et iterum vacavit Sedes Apoſtolica quaſi menſibus quinque.

Eodem anno Rudolphus Rex Romanorum morabatur in Auſtria: & prudenti conſilio tam ipſum Ducatum, quàm Bohemiæ Regnum pro ſuo arbitrio diſponebat. Poſteà nuptijs ſolemni apparatu Pragæ celebratis, Wenceslao filio Regis Odocari in bello, ſicut diximus, occiſi, Gudam filiam ſuam priùs illi deſponſatam dedit uxorem, cum qua ei & Regnum Bohemiæ paternum aſſignavit, & facta eſt lætitia magna in populo.

Rudolphus Rex devaſtat & obtinet Burgundiam.

Rebus verò tandem in Auſtria & Bohemia pro voto diſpoſitis ad Nürenbergam revertitur: indéque progreſſus ad Franckenfurt conventum principibus indixit. Quibus ad terminum indictum convenientibus, multa pro communi bono ibidem tractata ſunt, & maximè contra prædones & latrones, qui multa in Regno mala committebant. Contra quorum inſolentiam Rex Rudolphus de conſenſu principum & auxilio, miſit exercitum, & multa eorum latibula brevi tempore funditus deſtruxit. Poſt hæc eodem anno expeditionem movit in Burgundiam contra Comitem illius provinciæ gubernatorem, qui jugum imperij conabatur excutere, & ſuo dominio Burgundiam ſubjugare. Unde jam prius ſe ad rebellandum præparaverat, & exercitum haud parvum Gallorum contra Imperium in promptu habebat. Qui audiens Regem contra ſe cum exercitu venientem, in introitu Burgundiæ ſtatuit ei occurrere, & pro libertate, quam præſumpſerat, viriliter pugnare. Sed congreſſione factâ Comes à Rege vincitur, & armorum violentiâ compulſus ad obedientiam revocatur. A Burgundia tandem reverſus in Alſatiam, cives quarundam munitionum in diſſidium conſpirâſſe reperit, contra quo-

rum

rum temeritatem ſtatim copias movit. Erant autem conſpirationis capita, Hagenaue, Colmaria, Turegum, atque Berona, quam vulgari nomine Bernam appellamus. Admotis igitur ad memorata regni oppida Rex Ruodolphus copijs, in brevi ab eo capta ſunt, & mox cives compulſi ad obedientiam, unde exciderant, redierunt. Rex autem miſericorditer egit cum innocentibus, principes verò conſpirationis aut laqueo fecit ſuſpendi, aut gladio percuti. Anno prænotato poſteaquam Sedes Apoſtolica propter diſſenſionem Patrum vacâſſet menſibus quinque, convenerunt tandem pro electione novi Pontificis, & diu concertantes non poterant in unam concordare ſententiam. Nam una Cardinalium pars Pontificem volebat habere nationis Italicæ, alia verò urgente Carolo Rege Apuliæ Papam Gallicum præferebat; verùm poſt multas diſſenſiones tandem compulſi præſentiâ & comminationibus Caroli Regis, Simonem patriâ Turonenſem Gallum natione, presbyterum S. Cæciliæ Cardinalem virum optimum in Pontificem elegerunt, qui Martinum ſe quartum voluit appellari, & præfuit annis IV. menſe uno, qui Carolo Regi fuit in omnibus conſentiens. Eodem anno cives Imperialis oppidi Eslingen in Suevia, caſtellum Kaltental nuncupatum obſidione vallârunt, contra quos in bellum Eberhardus Comes de Wirtenberg exiens, obſidionem ſolvit. Hoc anno factum nonnulli cõmemorant, quod nos anno Volandi Abbatis primo diximus, Hartmannum filium Rudolphi Regis cum quibuſdam alijs in Rheno viceſimâ die menſis Decembris, hoc eſt in vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli fuiſſe ſubmerſum, & in Baſilea ſepultum. Rudolphus Rex auditâ morte Nicolai Papæ, Vicarium miſit in Etruriam, qui parvo Germanorum equitatu ſtipatus Florentinos & Lucenſes, Imperio tunc rebelles, graviſſimis incurſionibus ſpretis Pontificis interdictis afflixit. Demum factâ cum Florentinis compoſitione Vicarius ad Regem in Germaniam reverſus eſt. Anno præſcripto in oppido Eslingen memorato, ſeptima decimâ die menſis Martij, hoc eſt, in ſolemnitate ſanctæ Gertrudis virginis, mulier quædam partum edidit monſtruoſum. Erat námque fœtus ab umbilico uſque ad pectus continuatus, quatuor habens brachia ſe invicem complectentia, duo ſimiliter capita ſe invicem reſpicientia, & membra verecundiora duplicata, ſed tamen diu non vixit.

Hagenaw, Colmaria, Turegum & Berone oppida.

Martinus fit Papa IV.

Rex Vicarium miſit in Etruriã.

Infans Monſtruoſus naſcitur.

MCCLXXXII.

Anno Crafftbonis Abbatis tertio, indictione Romanorum decimâ Rudolphus Rex Curiam apud Auguſtam Sueviæ civitatem celebravit ſolemnem, in qua filium ſuum Albertum Comitem de Habſpurg, in Ducem Auſtriæ, de conſenſu Principum ſublimavit, conferens ei auctoritate regali totam Auſtriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam & portum Naonis in perpetuam poſſeſſionem. Ab hoc Alberto ex Comite de Habſpurg Duce facto deſcenderunt omnes Duces Auſtriæ uſque ad Maximilianum Cæſarem, qui Romanum hodie in quartum & viceſimum annum regit imperium.

Albertus filius Regis ex Comite fit Dux Auſtriæ.

Eodem anno Rudolphus Rex duo latronum caſtella, haud procul à Rheno ſita, Richenſtein videlicet, & Schönek, ex quibus rapinas & prædas exercere in pauperes ac viatores impietatis & nequitiæ miniſtri conſueverant, cepit, & funditus deſtruxit. Ipſos verò latrones quos reperit,

Caſtella prædonum ſubvertuntur juſſu Regis.

reperit, sicut meruerant, omnes laqueo suspendi mandavit, sive nobiles essent sive ignobiles. Comes autem quidam de Waldek Regi persuadere conabatur, ut servos & rusticos laqueo suspenderet, nobiles verò pecuniâ taxaret, indecorum existimans homines militaris Ordinis laqueo interire. Cúmque adjunctis sibi pluribus Regem instantissimè rogaret, quatenus nobilibus parceret, ille cum furore imò Zelo justitiæ plenus tale supplicantibus dedit responsum: *Sinite latrones in supplicium trahi ultimum, quod meruerunt; non enim sunt nobiles, sed fures sceleratissimi atque raptores, qui pauperes opprimunt per violentiam, pacem violenter rumpunt, regnique jura confundunt. Vera nobilitas fidem servat, virtutes colit, justitiam diligit, neminem offendit, nulli penitus injuriam facit. Qui nobilis est, usque ad mortem defendit justitiam, furtum non committit, nec perpetrat rapinam. Cessate nunc igitur vos, si nobiles estis, fundere preces pro furibus, qui etiamsi Comites viderentur aut Duces, mortis non evaderent pœnam, me Judice, quâ digni sunt. Non est viri nobilis officium, pauperes violenter opprimere, sed ab omni potius injuria defensare.*

Neq; nobiles sunt raptores, neq; raptores sunt Nobiles.

Anno item prænotato feriâ secundâ post festum Dominicæ Resurrectionis, facta est in civitate Moguntina Judæorum gravissima persecutio. Cives námque Moguntini Judæis nescio quod genus sceleris (justè an injustè Deus novit) imponentes, seditione commotâ in illos irruunt, omnes comprehendunt, tormentis exponunt, plures occidunt, reliquos cunctis bonis spoliatos, de civitate cum ignominia expellunt. Hinc generalis persecutio Judæorum, quasi per totam Germaniam secuta est, & maxima tribulatio calamitosum genus illud hominum oppressit.

Judæorum persecutio Moguntiæ.

Anno etiam præscripto gens Tartarorum ferissima, conjunctis sibi Armenis, Persidem in manu valida ingreditur, & commisso contra Babilonios atrocissimo prælio, centum eorum millia superavit, quorum occidit plures, alios in fugam convertit. Ex eo tempore gens illa nimium invaluit, & supra omnes mundi nationes multiplicata fuit, ac multa deinceps cum diversis nationibus cruentissima prælia gessit & vicit.

Item anno prænotato Joannes Comes de Spanheim, qui superiore anno sicut diximus contra Wernherum Archiepiscopum Moguntinum apud Genzingen dimicaverat, (concordiâ inter eos factâ per Rudolphum Regem) perpetuum cum eo fœdus iniit, eique assistentiam contra quoscunque adversarios perpetuò fideliter promisit, exceptis Godfrido Comite de Seyna, Henrico Comite de Starkenberg, Eberhardo Comite de Kazenelenbogen, qui erat frater uxoris suæ, Emichone & Friderico Comitibus de Lyningen, Comite quoque de Zvveybrucken, & Landgravio Hassiæ, cum quibus amicitiæ fœdus contraxerat.

Comes Spanheimensis confœderatur Archiepisc.

MCCLXXXIII.

Anno Crafftonis Abbatis IV. Indictione Romanorum undecimâ, nonâdecimâ die mensis Maij, quæ fuit Beatæ Potentianæ virginis festivitate solemnis, Comites de Hennenberg vasalli Pontificis & Ecclesiæ Herbipolensis, & Comes de Castello similiter & ipse vasallus Episcopi Bertholdi, cum magno exercitu tam suorum, quàm pretio conductorum, venerunt contra memoratum Pontificem Bertholdum veteris odij & infidelitatis veneno incitati, terras Ecclesiæ miserabiliter devastantes. Inter alia Monasterium sanctæ Felicitatis in Svvarzach nostri Ordinis hostiliter

Comites de Heñenberg Dominum suum persequuntur.

hostiliter ingressi spoliârunt, rapientes & deportantes, quidquid poterant invenire. In odium denique præfati Præsulis, etiam Deum contemnentes & sanctos, Ecclesiam incendere tentabant, quam & in favillam redegissent, nisi militis cujusdam Udalrici de Havvno sagacitas potenter obstitisset. Oppidum verò Svvarzach incendio subverterunt.

Swarzach oppidum comburitur.

Anno prænotatô Martinus Papa quartus totis viribus usus pro Carolo Rege Apuliæ Petrum Arragonensium Regem, quem prædecessor Papa Nicolaus tertius, ut anteà diximus, per litteras & Nuntios ad Regna Siciliæ & Apuliæ contra Carolum investiri fecerat ac vocari, excommunicavit, & gravissimis innodavit Censuris & execrationibus. Petrus enim Rex non solum consilio Nicolai Papæ inductus, sed etiam præcepto compulsus, postea quam ad ipsa regna fuerat investitus, magnis cum expensis, & sub multis periculis per mare mediterraneum navigavit in Siciliam, & non sine maximis laboribus plurimam insulæ partem obtinuit.

Eodem anno Rudolphus Rex Conventum Principum apud Moguntiam circa festum S. Michaëlis habuit, ubi post multa consilia pacis habita, etiam Judæorum causam diligentissimè, quare fuissent combusti, fecit examinari. Contra quos mulcta dicebantur abominanda scelera, quòd videlicet veneno fontes infecissent aquarum, quòd pueros occidissent emptos aut furtivè sublatos ex ædibus Christianorum, & quòd Sacramentis Dominicis nefandas intulissent contumelias.

Conventus fit Principum apud Moguntiã.

Rex autem Christianissimus examinatâ necis Judæorum causâ laudavit sententiam, & sub pœna capitis ac læsæ Majestatis reatu mandavit omnibus & singulis, ut omnia quæcunque de bonis Judæorum direpta fuissent, ad manus Procuratoris fisci Regalis sine mora comportarentur. Quo facto cuncta jussit dari pauperibus, & nec sibi quidquam retinuit, nec aliquid Ecclesijs donavit. Super quæ interrogatus, cur non partem aliquam dedisset Ecclesiæ, respondit: *Nescitis, quòd Bona Judæorum de usura conquisita sunt, & propterea injusta: Dei autem Ecclesia sancta est, & non nisi de justè acquisitis honoranda. Scriptum est enim: Domum tuam Domine decet sanctitudo.*

Bona Judæorum dantur pauperib⁹.

MCCLXXXIV.

Anno Crafftonis quinto mortuus est Fridericus Episcopus Wormatiensis vir per omnia venerabilis, cujus corpus in majori fuit Ecclesia sepultum. Huic in Pontificatu ejusdem Ecclesiæ successit Simon Canonicus majoris Ecclesiæ dictus de Schöneks, vir bonus, & ad Pontificatum satis idoneus, ac miræ probitatis & honestatis, qui præfuit annis octo, mensibus tribus, diebus XIV.

Eodem anno secundâ die mensis Aprilis, obijt Wernherus de Falkenstein Archiepiscopus Moguntinus, anno Pontificatûs sui quarto atque vicesimo, & in majori Ecclesia sepultus est, vir per omnia strenuus & magnificus, qui tempore suo, redditus, proventus & Dominium Ecclesiæ Moguntinæ haud parum auxit, omnes in circuitu adversarios suos potenter compescuit, & plura Latronum raptorúmque latibula capiens funditus evertit. Post cujus obitum duo in dissensione fuerunt electi, Petrus videlicet Canonicus Basileensis & majoris Ecclesiæ Moguntinæ Præpositus, Doctor Medicinæ, qui fuerat Physicus Rudolphi Regis Romanorum: & Gerardus de Epstein Moguntinæ Sedis Canonicus & Ecclesiæ Trevirensis

Wernherus Archiepisc. Moguntinus obijt.

Duo in dissensione Canonicorum fuerunt electi.

ſimiliter Canonicus & Archidiaconus, qui non illâ vice, ſed poſt fratrem Henricum Archiepiſcopus factus eſt.

His autem duobus in diſſenſione per Canonicos Eccleſiæ Moguntinæ, ut præmittitur, electis, & apud Sedem Apoſtolicam pro Archipræſulatu contendentibus, primò ſub Martino Papa quarto, & poſteà ſub Honorio Papa ſimiliter quarto duravit ipſa calamitas ferme ad biennium: ex qua Moguntina Eccleſia non parvum accepit detrimentum. Tandem Papa Honorius electione caſſatâ utriúſque, Henricum Epiſcopum Baſilienſem fratrem Ordinis minorum in Archiepiſcopum Moguntinum conſtituit: & ſic amborum contentio ceſſavit. Petrum autem memoratum Medicum in locum Henrici Baſilienſem Epiſcopum ordinavit.

Bertholdus Epiſc. Herbipol. obijt. Manegold' fit Epiſc.

Anno prænotato mortuus eſt Bertholdus de Sternenberg Herbipolenſis Epiſcopus Dux Francorum anno principatûs ſui octavo decimo, in majori Baſilica ſancti Martyris Kiliani ſepultus. Vir certè optimus & ſempiternâ memoriâ dignus, qui Deum purè coluit: Clerum & Clauſtrales Deo manicipatos dilexit, & multa bona fecit.

Poſt quem Manegoldus de Novo Caſtro majoris Eccleſiæ Præpoſitus Epiſcopus electus eſt: & præfuit annis ferme duodecim, vir & ipſe magnificus, bonorum & libertatum Eccleſiæ ſuæ defenſor acerimus: contra quem cives Herbipolenſes veteri more ſuo conſpirabant in detrimentum proprium: quos ipſe prudentiâ ſimul & viribus ſuperans, ad obedientiæ ſubjectionem revocavit.

Carolus Rex Apuliæ moritur.

Anno etiam prænotato Carolus Rex Apuliæ & Siciliæ mortuus eſt anno regni ſui decimo octavo. Hic fuit Carolus Provinciæ & Andegaviæ Comes, Frater Ludovici Regis Gallorum, qui Regnum paternum Conradino Suevorum Duci contra fas & æquitatem, ut per multas conquerebatur epiſtolas, præripuit, ipſúmque Ducem pro hæreditate legitima pugnantem bello cepit, & crudeli morte interemit, quemadmodum in prima hujus voluminis parte ſupra jam diximus. Carolo autem in Regno Carolus ejus filius ſucceſſit, & regnavit annis xxv.

MCCLXXXV.

Clerus Herbipolenſis ſpoliatur.

Anno Craffthonis Hirſaugiani Abbatis ſexto Indictione Romanorum tertiâ decimâ, octavâ die menſis Januarij, cives Herbipolenſes juramentorum & promiſſionum ſuarum Iringo quondam Epiſcopo ſimul & Bertholdo ſucceſſori ejus factarum immemores, Domos Canonicorum irrumpunt, omnibúſque bonis ſuo more iterum ſpoliantes de urbe cum omni Clero violenter expellunt: quod factum ſatis poſteà expiârunt.

Eodem anno Eccleſia Beatæ MARIÆ ſemper Virginis in Moguntia, quam ad Gradus vulgò nuncupant, cum una turri majoris Eccleſiæ ſibi proximore, atque novis Apothecis igne caſuali ſuccenſa miſerabiliter cremata eſt, non ſine damno vicinorum. Quæ poſteà cum majore apparatu reædificata, ſicuti hodie cernitur, nullum veteris ſtructuræ viſentibus præbet veſtigium.

Ludovicus Comes Palatinus moritur.

Anno prænotato Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, filius Ottonis, qui primus ex Bavaris Palatinatum obtinuit cum electione imperij, & frater Ducis Henrici, moritur: & in Monaſterio Fürſtenfelde, quod ipſe pro expiatione ſceleris necatæ primæ uxoris in Bavaria conſtruxerat, à filijs ſepelitur.

Reliquit

Reliquit autem filios duos, quorum natu major Rudolphus patri succeſſit in Palatinatu, & genuit filios poſteà tres, Rudolphum, Rupertum, & Adolphum, per quem linea generis continuabitur. Secundus autem fuit Ludovicus, poſteà Imperator Romanorum, qui Ducatum Bavariæ mortuo Patruo ſicuti dicemus totum obtinuit.

Qui Ludovicus uxorem habuit Margaretham Philippi Regis Gallorum ex filia Neptem, cujus pater Comes fuit Hollandiæ, de qua Margaretha genuit filios ſex, quorum primogenitus fuit Ludovicus Marchio in Brandenburg, ſecundo genitus Stephanus Bavariæ Dux, qui morabatur in Landshuta, tertius fuit Albertus Dux Bavariæ, qui morabatur in Straubingen, quartus fuit Wilhelmus Comes Hollandiæ, Selandiæ, & Hannoniæ, Friſiæque Dominus, quintus Otto Dux Bavariæ, ſextus item Ludovicus Dux. De quibus ſuo loco dicemus.

Quorum mater filia Comitis Hollandiæ Wilhelmi & Neptis Gallorum Regis Philippi, mortuo patre ſine filijs, totum ejus Principatum obtinuit, quem Wilhelmo quartogenito filio, unà cum conſenſu Mariti, qui tunc Imperator jam fuit, donavit.

Anno etiam prænotato Martinus Papa IV. curis & ſollicitudinibus multis graviter occupatus pro communi bono plurimorum Peruſium proficiſcitur; ubi lentâ febri correptus non ſine opinione ſanctitatis tandem feliciter ad Dominum emigravit, Peruſij in Eccleſia principali ſepultus, ad cujus tumbam plura divinitus facta miracula, & ſanitates ægrotantium datæ feruntur. Martinus Papa IV. obijt.

Huic in Summo Pontificatu ſucceſſit Jacobus Diaconus Cardinalis patriâ Romanus, gente Sabellicâ ortus, qui ſe Honorium ejus nominis IV. appellari præcepit, & præfuit annis duobus, menſe uno. Pontifex certè tam vitæ merito, quàm ſapientiâ, conſilio & eruditione ſcripturarum omnium præſtantiſſimus. Chriſtianæ quoque Religionis cultor, amator, & pro viribus omni tempore defenſor ſtudioſus. Corpore quidem debilis, & impotentiæ fuit tantæ, ut quibuſdam inſtrumentis ad hoc arte fabricatis uti cogeretur, quoties ad Altare Sacroſanctum Dominici Corporis & ſanguinis voluiſſet offerre myſterium. Conſilio tamen & prudentiâ plurimum valuit, & ſuo mandato brevi tempore multa gloriosè & magnificè peregit. Honorius fit Papa IV.

Hic memorabilis Præſul Ordinem Fratrum B. MARIÆ ſemper Virginis de monte Carmeli in Lateranenſi Concilio, ut quibuſdam videbatur, non ſatis approbatum, & ob id à multis ſuo tempore graviter impugnatum, rurſus de conſilio & aſſenſu omnium Cardinalium, & totius Eccleſiæ Rom. ſufficientiſſimè approbavit, confirmavit, & perpetuâ firmitate ſtabilivit, multiſque Privilegijs & libertatibus contra omnes Blatteratores communivit. Ordo Carmelitarum ſublimatur.

Fuerunt memorati Ordinis iniqui & malitioſi detractores, qui dicerent illum nequaquam titulo B. Virginis Mariæ Deique Parentis inſignitum, ſed ex nomine cujuſdam Mariæ hæreticæ inhabitantis montem Carmeli per Angelum converſæ fore nuncupatum; qui & alia plura contra S. Ordinem & ejus Profeſſores mendacia confingebant, nullâ ratione, ſed ſolâ malitia concitati, quorum temeritatem confuſio ſubſecuta eſt. Carmelitæ, Fratres S. Genitricis Dei nuncupantur.

Unde prædictus Papa Honorius divino procul dubio ſpiritu juſtiſſimè inflam-

inflammatus, non ſolùm Ordinem ipſum copioſis Indulgentijs & Privilegijs ſufficientiſſimè confirmavit, ſed etiam ejuſdem Profeſſores omnes deinceps Fratres B. Mariæ ſemper Virginis intactæ Genitricis Dei fore nominandos declaravit. Quam ejus laudabilem & ſanctam declarationem omnes deinceps Rom. Pontifices concedunt, laudant, & approbant uſque in præſentem diem, Carmelitas in ſuis litteris Fratres Dei Parentis ſemper intactæ Virginis Mariæ nominantes. E quibus Urbanus Papa VI. anno Pontificatûs ſui ſecundo, hoc eſt, Dominicæ Nativitatis MCCCLXXX. Indictione Romanorum tertiâ, omnibus Chriſti fidelibus, qui Ordinem ipſum aut Fratres ejuſdem, Ordinem ſeu Fratres Beatiſſimæ Mariæ Dei Genitricis de Monte Carmeli vocaverint, nominaverint, ſeu appellaverint, Indulgentiam trium annorum, & tot quadragenarum gratiosè conceſſit, perpetuis temporibus duraturam.

Ad titulum Fratrum Carmelitarum Indulgentiæ.

Bertholdus etiam Herbipolenſis Eccleſiæ quondam Reverendiſſimus Præſul, de quo paulò ante fecimus mentionem, ſicut in litteris Originalibus perſpeximus contineri, omnibus Chriſti fidelibus contritis & confeſſis, eorundem Fratrum Carmelitarum fautoribus, ac ipſos ſuo titulo prædicto devotè nominantibus in ſua Diœceſi decem Indulgentiarum dies miſericorditer conceſſit. Quod & alios complures Epiſcopos feciſſe non ignoramus.

MCCLXXXVI.

Henricus ſit Archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Crafftonis Abbatis ſeptimo, Honorius Papa IV. Electionem Canonicorum Moguntinenſis Eccleſiæ, quam per diſſenſionem anno priore fecerant in Petrum & Gerardum, ſicut ibidem locuti fuimus, omnino caſſavit, & ambos jure Pontificatûs, ſi quod habuiſſent, privatos eſſe voluit. Quibus per ſententiam abrogatis Fratrem Henricum Ord. minorum Epiſcopum Baſilienſem ad Eccleſiam Moguntinam tranſtulit, & in Archiepiſcopum ſublimavit. Reliqua verò quæ ſupra diximus, repetere ſuperfluum judicavimus.

Honorius Legatum miſit in Germaniâ.

Eodem anno memoratus Papa Honorius IV. Epiſcopum quendam Tuſculanum S. R. E. Legatum ſuum de latere miſit in Germaniam ad Regem Rudolphum & Principes Imperij, pro quibuſdam negotijs & Eccleſiarum utilitate communi. Qui veniens in Franciam Orientalem Synodum generalem in civitate Wirzburg inſtituit: ad quam non ſolùm Pontifices & Abbates vocavit, ſed etiam quoſdam Principes ſeculares. Aderat etiam Rex ipſe Rudolphus cum alijs multis comitibus atque nobilibus Regni, & varia pro communi utilitate tractabantur. Hoc tamen concilium anno ſequenti primò fuit celebratum, quemadmodum ibi dicemus, ubi & cauſam exponemus.

Rex Vicarium miſit in Italiam.

Anno prænotato Rudolphus Rex ad inſtantiam Romani Pontificis Vicarium ſuum nomine tam ſuo quàm imperij miſit in Italiam, ut in omnibus locis juriſdictionem & juſtitiam faceret imperialem. Qui veniens in Tuſciam, ab his qui Guelpharum partium erant, civibus Florentinis, Lucenſibus & nonnullis alijs, fidelitatis & obedientiæ juramentum Romano imperio debitum exigebat. Quod illi cùm nullo pacto facere conſentirent, Vicarius in furorem ſuccenſus Florentinos in ſexaginta millibus argenti Marcis, Lucenſes verò in duodecim florenorum millibus pro inobedientiæ demerito condemnavit: pecuniâ acceptâ in Germaniam reverſus eſt.

Fuerunt

Fuerunt qui scriberent, Rudolphum Regem auri cupidum Cancellarium suum pro Vicario misisse in Italiam, qui acceptâ pecuniâ populis libertatem venderet. Ea de causa Florentinos exposuisse tot argenti marcas, Lucenses quoque & alios contulisse pecuniam, ut libertate coëmptâ, imperij non subderentur deinceps jussionibus. Qui hoc factum contendunt, in argumentum assertæ veritatis consequentia producunt: quòd Florentini mox post impetratam pro pecunia libertatem, magistratum instituerint, quem Priores artium vocaverint, addito & alio, quem velut Majestatis & libertatis præconem vexilliferum Justitiæ nuncupabant. In quem modum & alias pleraſque urbes libertatem sibi comparâsse referebant.

Comes de Wirtenberg Eberhardus Regi contrarius.

Anno prænotato, Comite Wirtenbergensi Regijs mandatis jam diutius reluctante, nec hoc solùm, sed etiam alios Imperij defensante Rebelles, Rudolphus Rex magno suorum contracto exercitu Comitatum Wirtenbergensem in manu valida ingreditur: & omnia quæ potuit hostili vastatione demolitur. Comes etenim Eberhardus cùm se tantæ multitudini cerneret non posse resistere, se & quidquid servare voluisset illæsum, non in villis, sed in oppidis & castris collocavit.

Unde Rex hoc ipso anno post devastationem terræ comitatûs binâ vice Stutgardiam oppidum memorati Comitis obsidione vallavit, fortiter muros arietibus impulit, & constantissimè impugnavit, majore suo ut ferunt damno atque suorum, quàm commodo. Nam muris etiam in plerisque locis tormentis machinarum quassatis atque dejectis, nullus hosti patebat introitus, his qui intus erant resistentibus.

Comes Eberhardus ad gratiam Regis revertitur.

Postremò Archiepiscopus Moguntinus vices suas amicè interposuit: & post concussum oppidi murum, post incendia villarum multa, post desolationem terrarum & spolia, ad Regis gratiam reduxit Comitem, & reformavit inter illos concordiam simul & pacem. Quibus peractis Comes Eberhardus Rudolphum juramento fidelitatis recognovit ut Regem: quem ille deinceps gratiosè prosequebatur ut Comitem. Deinde vicesimâ secundâ die mensis Februarij Rudolphus Rex pacem inter eundem Comitem & Senatum Eslingensem restituit.

MCCLXXXVII.

Concilium in Herbipoli celebratur Episcoporum.

Papa nimium volebat exactionare Clerum.

Anno Domini Crafftho nis Abbatis octavo Indictione Romanorum quintâ decimâ in media quadragesima, hoc est, in Dominica quarta, quando *Letare in Hierusalem* pro Missæ introitu cantabatur in Ecclesia Dei, Cardinalis Tusculanus Apostolicæ Sedis Legatus, quem præcedenti anno Legatum ab Honorio missum in Germaniam diximus, in Civitate Francorum Wirzburg in præsentia Rudolphi Regis & multorum Principum concilium Episcoporum & Abbatum penè totius Theutonici Regni generale magnum Papæ nomine celebravit. In hoc verò generali Episcoporum concilio præfatus Cardinalis atque Legatus Clero & Religiosis omnibus per totum regnum contributionem quartæ partis omnium proventuum quatuor annis continuis Romanæ solvendum Ecclesiæ de consensu Regis ac Principum quorundam secularium imposuit, & sub maximis dandam pœnis censurarum districtiùs mandavit. Quæ res sicut nova & inaudita prius extitit, ita contra Ecclesiam Romanam animos complurium provocavit. Cúmque ad hanc Romani Pontificis legationem indiscretam nimis atque crudelem, Archiepiscopi, Episcopi, Ab-

bates, & reliqui viri Ecclesiastici omnes, qui erant in concilio, mentibus confusi obstupescerent vehementer, nemo tamen quidquam manifestè præsumeret contradicere, murmur confusum inter eos fuit exortum, & nullum (ut fieri solet) in perturbatione consilium. Nec mirum, nunquam enim prius exactio huic similis fuit audita, ut in quatuor annis omnes Cleri & Religiosorum totius Regni Germanici proventus, faucibus Romanorum insatiabilibus deberent ingurgitari. Unde cùm exactio hæc nulli esset portabilis, à nullo fuit approbata. At verò cùm Archiepiscopi atque reliqui Pontifices, quorum ingens convenerat numerus, ad eam Papæ legationem contremiscerent, & suis dignitatibus metuentes, nullus contradicere de cunctis manifestè præsumeret, omnibus amarum silentium tenentibus, surrexit tandem ex omnibus Præsul unus nomine simul & actione Probus de ordine Fratrum minorum Tullensis Episcopus, patriâ Suevus, ex oppido Tubingen, ut legitur, oriundus, qui Zelo justitiæ armatus, non jussus à quoquam, sed virtute Spiritûs Dei conceptâ loquebatur pro omnibus. Habebatur autem concilium illud in majori Ecclesia Herbipolensi. Probus igitur memorabilis Præsul, quo intelligi faciliùs posset ab omnibus, in locum eminentiorem, cùm aliàs non posset, super Baptisterium, quod tunc erat in medio templi, confestim ascendit, multa rationabiliter contra legationem proposuit, ac tandem de tanto gravamine coram omnibus appellavit. Videns & audiens Legatus Apostolicus, quid fecerit, dixeritque Probus Episcopus, iratus est, & auctoritate Apostolicâ illum velut inobedientem & Schismaticum, à suo Pontificatu deposuit. Probus autem ab Episcopatu dejectus ad Ordinem suum est reversus. Denique videntes Probi constantiam, Archiepiscopi Trevirorum Henricus, & Colonienſis Sifridus, cum quibusdam alijs Cardinalem concilio præsidentem multis rationibus informare curabant, eam contributionem Clero non esse possibilem; quam si Romanus Pontifex per fulmina censurarum omnino pergat exigere, metuendum vehementer, ne dissidium periculosum & Schisma pestiferum in Ecclesia sancta contingeret. Informandum super his Papam consulebant, ut mente conceptam temperaret sententiam, ne furor Germanorum excitatus, vel à Romana Ecclesia subiret dissidium, vel Clerus in necem conspiraret Episcoporum. Legatus autem cùm hoc audisset, sibique non satis tutum arbitraretur, apud Germaniam diutius commorari, quorum in se jam suscitaverat iram, in Italiam reversus est, fructum Legationis suæ non parvam reportans confusionem. Qui ubi Romam rediit, Honorium Papam adversâ laborantem valetudine reperit, de qua non diu posteà mortuus, in Ecclesia sancti Petri sepultus fuit. Honorio mortuo Sedes Apostolica vacavit mensibus decem.

Legationi Papæ nullus Episc. audebat contradicere.

Probus Episcopus contradicens fuit depositus.

Legatus in Italiam vacuus revertitur.

Anno prænotato nonâ decimâ die mensis Aprilis, Judæi puerum quendam nomine Wernherum ex Wanrad villa comitatûs Spanheimensis oriundum occultè rapientes, ad oppidum, quod Wesaliam vocant superiorem, juxta Rheni fluenta secum blanditijs lenitum abducunt, cultris pungunt, lacerant, & postremò crudeliter occidunt, ejúsque sanguinem suo more sibi (nescio in quem prophanum usum procul dubio) servantes. Scelere autem paracto impudentissimi canes Judæi, corpus ipsius Wernheri innocentis pueri cum summa cautela nitebantur abscondere, sed

Wernherus puer à Judæis Wesaliæ perimitur.

provi-

providente Deo non potuit latere. Inventum námque miraculosè à Christianis, & ad Bacherach oppidum Comitis Palatini, quod vix uno ab Wesalia milliari distat, portatum, in quadam nova Capella ponitur, quæ hodie nomine illius insignita ad sanctum Wernherum in monte nuncupatur, ubi usque in præsentem diem integrum & incorruptum ostenditur: ad ejus tumbam in principio facta quædam miracula dicebantur.

Anno item prænotato Senatus Argentinæ Civitatis in Alsatia, constituciones quasdam contra libertatem Ecclesiasticam, in urbe ipsa edidit. Unde non parva Cleri turbatio subsecuta fuit. Inter plures alios de Clero, qui propter easdem constitutiones de Civitate recesserunt, Fratres etiam Prædicatores urbem deserentes exeunt, & cum toto suo Conventu per triennium foris continuè remanserunt. His temporibus in Italia cæpit Ordo Fratrum Servorum Beatæ Mariæ nuncupatus, per quendam Philippum natione Florentinum, virum certè doctum & religiosissimum, qui ex medico ad vitam conversus Eremitarum, servitutis suæ pensum Domino Deo semper devotissimè studuit impendere, & se totis animi viribus ad cœlestia elevare. Divino post hæc oraculo prænonitus, hanc Servorum Mariæ sanctam Religionem instituit, quam sub Regula Divi Augustini ordinavit. Quam quidem Religionem in principio suæ institutionis, multi satis temere carpentes perturbantésque, occasionem Romanis Pontificibus Benedicto undecimo, Bonifacio octavo, & Urbano sexto præbuerunt, quâ illam suis litteris & privilegijs eò firmius & amplius raborarent.

Ordinis Servorum Mariæ initium.

MCCLXXXVIII.

Anno Crafftihonis Hirsaugiani Abbatis nono, Indictione Romanorum primâ, posteaquam Sedes Apostolica post mortem Honorij vacâsset item mensibus decem, Hieronymus ex Ordine Fratrum minorum Presbyter Cardinalis in Papam eligitur, & Nicolaus ejus nominis quartus appellatur, qui præfuit annis quatuor, mense uno diebus octo. Hic natione Lombardus, Patriâ Esculanus, qui à pueritia se sacris litteris impendit, & cum tempore Theologus doctissimus evasit. Posteà ex Ordine minorum factus est Presbyter Cardinalis tituli sanctæ Sabinæ, ac novissimè Pontifex summus. Scripsit cùm adhuc esset in Ordine suo, super libros quatuor sententiarum, egregios commentariorum libros totidem, in quibus Theologum se doctissimum demonstravit. In veteri quoque ac novo testamento tractatus composuit multos, & alia diversa, quæ necdum ad notitiam nostræ lectionis pervenerunt. Eodem anno, octavâ decimâ die mensis Martij obijt Frater Henricus ex Ordine minorum Archiepiscopus Moguntinus in Cathedrali Ecclesia apud Moguntiam sepultus. Quo mortuo iterum duo per dissensionem à Canonicis fuerunt electi. Gerardus videlicet de Epstein Canonicus Moguntinus & Archidiaconus Treverensis, quem prius etiam cum Petro post Wernherum diximus electum, & Emericus de Schönek Ecclesiæ Moguntinæ Scholasticus. Dum hæc fierent apud Moguntiam, adhuc Sedes Apostolica vacabat, propterea necesse fuit electionem Moguntinensis haud examinari posse à quoquam, sed causam differri, usque dum Papa esset ordinatus. Intereà verò Henricus de Vinstingen Archiepiscopus Trevirorum moritur, & in majori Ecclesia S. Petri Apostoli tumulatur. Quo sepulto Canonici statim

Nicolaus Papa IV. Ord. minorum.

Henricus Archiepisc. Moguntin. moritur.

Henricus Archiepisc. Trevirorũ moritur.

Gerhardus fit Archiepiſcopus Moguntinus.

diverſa ſentientes duos elegerunt, Gerhardum, qui prius jam bis à Moguntinenſibus fuit electus. Qui poſteaquam Romanæ Eccleſiæ cognoviſſet de Pontifice proviſum, Romam cum duplici electione proficiſcitur, & à Nicolao Papa quarto in Archiepiſcopum Moguntinum confirmatur. Qui Præſul ordinatus annis ferme ſedecim præfuit, & Eccleſiæ ſibi commiſſæ diligenter intendens multa utiliter peregit. Boemundus autem per Papam Nicolaum ad Eccleſiam Trevirorum confirmatus, & in Archiepiſcopum ordinatus præfuit annis undecim, vir prudens atque magnificus, qui bona Eccleſiæ ſuæ non minuit ſed auxit, & ſpiritualia non omiſit. Qui inter alia providentiæ ſuæ ſtudia Caſtellum à fundamentis novum conſtrui fecit, in Novimagio vico ciſmoſellano, qui ab incolis terræ vulgariter Neumagen nuncupatur, & diſtat à vico nativitatis meæ Trittenheim in deſcenſu Moſellæ vix lapide ſesqui altero: Clerum dilexit, & Religioſis optimè favit.

Brabantiæ Dux & Geldriæcomes contendunt pro terra Limburgenſi.

Anno prænotato mortuus eſt Dux Limburgenſis ſine liberis, & magna pro ejus Ducatu inter Joannem Brabantiæ Ducem, & Reinhaldum, ſive ut more noſtro dicamus, Reinhardum Geldriæ Comitem fuit ſuborta diſſenſio. Utérque enim ſe jure proximum clamabat hæredem, & multiplici quiſque jus ſuum ratione conabatur aſtruere. Dies placitandi ſervabantur plures, & ſemper cauſa fiebat ſeipsâ deterior. Cúmque diſſidentes ad concordiam pacis nemo poſſet reducere, neceſſitas tandem partes impulit, litem armis bellicis terminare. Dies ad prælium determinata ſtatuitur, copiæ ab utráque parte contrahuntur.

Brabantiæ Dux Joannes pro ſua parte ſecum habuit Godfridum fratrem ſuum, Adolphum Montenſem Comitem, Henricum Comitem de Windeck, Walramum Comitem Juliacenſem, & Gerardum fratrem ejus, Eberhardum Comitem de Marcha, quam nunc poſſidet Dux Clivenſis, & fratrem ejus, Epiſcopum quoque Leodienſem; Comitem Loſſenſem, Cives Colonienſes, & complures alios, quorum memoria non occurrit.

Reinhardus autem Geldriæ Comes in ſuo exercitu habuit auxiliarios iſtos: Sifridum Archiepiſcopum Colonienſem, Henricum Comitem Lutzelburgenſem, & Valramnum fratrem ejus, Joannem Dominum in Lymburg, Henricum Comitem de Weſterburg, Comitem quoque de Falckenburg: & quoſdam alios ex nobilibus.

Comes Geldriæ in bello vincitur & capitur.

Die ſtatuto jam relucente bellum inter eos cruentum ſatis committitur: Comes Geldriæ cum ſuis ab adverſarijs vincitur & ſuperatur. Dux Brabantiæ triumphans victoriâ potitur. Et multi ab utraque parte ceciderunt vulnerati. Denique Comes ipſe Reinhardus à Duce Brabantiorum capitur: & in vinculis aliquandiu detinetur. Qui tandem ut libertatem conſequeretur amiſſam, non ſolum Ducatui Limburgenſi renuntiare coactus eſt, ſed multa etiam de ſuo ſuperaddere.

Sifridus quoque Archiepiſcopus Colonienſis in eodem captus eſt bello, quem Adolphus Comes de Monte pro ſuo intereſſe abducens, ſeptennio ferme captivum tenuit: quoniam dare pecuniam pro liberatione ſui poſtulatam recuſavit. Auxit etiam tyrannidem Comitis in Archiepiſcopum furor & contentio Civium Colonienſium, qui Comiti jam prius confœderati animos in Pontificem ſuum gerebant hoſtiles. Tempus ergo

ſe nactos

se nactos opportunum & horam convenientem arbitrantes, quo non solùm omnem de Præsule vindicarent injuriam: sed pro suo etiam arbitrio deinceps optatâ diutius abuterentur potestate, multas illi conditiones imponere tentabant, non satis honestas: sine quibus omnem spem ei liberationis denegabant. At ille constans animo, cùm turpem honori suo conditionem nullam penitus consentiret admittere, captivitatem suam in septennium usque compulsus est tolerare. Postremò tamen si à carcere dimitti voluit, magnam dare pecuniæ summam coactus fuit.

Ducatum Limburgensem Brabantij obtinent.

Sunt qui scribant, in memorato prælio plus quàm centum hominum pugnatorum convenisse millia, & plures ab utraque parte occubuisse. De parte autem Comitis Geldriæ multi ceciderunt. Capti sunt multi Comites ac nobiles, reliqui se fugiendo salvârunt. Ex illo tempore Ducatus Limburgensis Brabantinorum Ducatui conjunctus est usque in præsentem diem, Dominio sæpe tamen translato.

MCCLXXXIX.

Burgundiones itèrum superantur per Regem.

Anno Crafftonis Abbatis Hirsaugiensis decimo, Indictione Romanorum secundâ, Rudolphus Rex contractis copijs denuo in Burgundiam movit exercitum, contra inobedientem Comitem atque perjurum. Et in primis quidem Paterniacum oppidum post obsidionem brevem expugnavit & cepit. Deinde ipsum Comitem Burgundiæ iterum cepit. Quem sibi & Romano Imperio cum multis ac necessarijs cautelis in perpetuam servitutem subjecit. De priore autem transgressione & perjurio pœnas illum dare compulit, & graviter punivit.

In eadem expeditione Burgundiana cepit etiam memoratus Rex Rudolphus Comitem Sabaudiæ: Comitem quoque montis Bellicardi, & plures alios: qui venerant in auxilium Burgundionibus: quos omnes fortissimâ congressione superatos imperio subdidit, & fidelitatis jurare homagium singulos coëgit. Rebus in Burgundia prosperè gestis ad interiora Rex Rudolphus victor tandem reversus est: & suum contra prædones studium continuat.

Eodem anno Emicho Comes de Liningen: Dietherus filius Eberhardi Comitis de Kazenelenbogen: Waltherus Comes de Geroldseck: Gerlachus Dominus in Limpurg senior: Comes quoque de Veyhingen: Comes de Reneck cum pluribus alijs in conflictu quodam apud Nigram silvam habito miserè perierunt.

Comes Juliacensis devastat Colonensis Diœcesin.

Anno prænotato cùm Sifridus Colonensium Archiepiscopus apud Comitem Adolphum de Monte sicut diximus in arcta custodia teneretur captivus, Comes de Juliaco Walramus cum suorum armata multitudine per terras Ecclesiæ Colonensis discurrens, prædas & incendia perpetrabat, & multa pauperibus atque villanis damna intulit. Castellum Ecclesiæ fortissimum Zulph inter alia traditione cepit, ac funditus destruxit.

Consimili vesaniâ Eberhardus Comes de Marcha furens cum suorum valido exercitu intravit Westphaliam, & Angariæ Ducatum Ecclesiæ Colonensi pertinentem incendio & rapinâ devastans multas terræ munitiones cepit, & sibi subjugavit.

MCCXC.

Discordia inter duos Comites de Spanheim & de Veldentia.

Anno Crafftonis Hirsaugiani Abbatis undecimo Indictione Romanorum tertiâ, inter Joannem Comitem de Spanheim, & Henricum Comi-

Comitem de Veldentia magna pro levi causa fuit suborta dissensio. Comes etenim Joannes hominem quendam pauperem ex comitatu Henrici oriundum pro quibusdam forensibus sceleribus laqueo fecerat suspendi, qui fuerat in tortura confessus, quadringentos se auri nummos in oppido Creützenach furatum de domo cujusdam civis ac Ministerialis memorati Comitis Spanheimensis, ipsámque pecuniam in domo sua sub lecto fodisse in terram, quæ fuit in villula quadam dicti comitatûs Henrici Veldensis.

Archiepisc. Moguntin' reformavit concordiã.

Hinc pro pecunia illa contentio inter Comites oritur: quia Comes de Spanheim adjudicabat, eam illi, qui perdiderat, cùm esset verus Dominus, debere ad integrum restitui: sed Comes alter illam in suo repertam dominio sibi putabat deberi. Crevit paulatim hæc dissensio in tantum, ut prope fuerit, ut non aliter, quàm bello videretur terminanda. Quod audiens Gerardus Archiepiscopus Moguntinus, cui ambo fœdere amicitiæ fuerant conjuncti, vices suas interposuit, & reformatâ pace, pecuniam civi Creützenacensi, àquo fuerat sublata, donavit.

Joannes fit Abbas in Spanheim nonus.

Eodem anno mensis Maij die secundâ, mortuus est Petrus Abbas mei quondam Spanheimensis Cœnobij octavus, cui successit Joannes ejus nominis secundus, qui præfuit annis ferè octo. Hic oriundus ex oppido Sobernheim, quod uno duntaxat milliario distat à Spanheim, qui Ecclesiam de novo fecit consecrari.

Miraculum Dominici corporis in Gallia factum.

Anno prænotato magnum apud Parisienses in Gallia miraculum accidit. Mulier quædam ab uno perfido Judæo pecuniam mutuò (ut solet fieri frequenter) acceperat, cui vestem suam meliorem pro pignore locavit. Instante posteà Resurrectionis Dominicæ festo, tunicâ suâ festivâ non exornari verecundum ducens, cum ob tantæ solemnitatis reverentiam, tum ne vicinorum suspicione aliquod incurreret bonæ opinionis suæ detrimentum, Judæum accessit; ut vestem sibi concederet locatam pro fœnore per solum diem solemnem petijt, sèque mox illam posteà relaturam promisit. Ad quam Judæus: *Si*, inquit, *Corpus Christi vestri, quod in Hostia contineri dicitis, mihi secretò apportaveris, faciam quod petis.* At mulier vestis cupidine ducta promisit facturam se, quod Judæus postulabat. O miseranda generis humani defectio! Accedens jam perfida mulier ad Altare, posteaquam Sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi de manu Sacerdotis suscepisset, illud mox retrocedens secretò ab ore manibus retraxit: & Judæo sicut promiserat impia impio, desperata perfido dedit. Judæus Sacro Sanctissimum Sacramentum pollutis manibus acceptum in patellam aquâ repletam super ignem posuit, & fortiter bullire fecit. Verùm posteaquam diutius Hostia sacra super ignem bullierat, semper tamen mansit integra, & sine aliqua sui corruptione sana.

Sacramentum emittit sanguinem.

Quod impietatis minister cernens Judæus, gladium furens arripuit, & sacram Hostiam feriendo vulneravit. Et ecce miraculum evidens, & magnum fidei nostræ firmamentum. Mox etenim sanguis de vulnere Hostiæ copiosus cæpit profluere, & aquam caldarij, in quo bulliebatur, totam in rubedinem mutare. Contingere Deus voluit, ut hæc in domo sua sceleratissimus faceret Judæus, dum supervenirent quidam Christiani, mutuò pecuniam pro fœnore postulantes. Qui cùm aquam sanguine tinctam intuerentur super ignem prius bullitam, nihil de facto scientes, ecce subitò Hostia Sacrosancta nullo contingente super tabulam de caldario

saltavit,

saltavit, & irrogatam sibi à Judæo injuriam omnibus ostendit. Rem Christianis mox ad Judicem deferentibus, perfidus ille Judæus capitur, qui prodito negotio, palàm ignibus concrematur: Sacro-verò Sanctum Dominici Corporis Sacramentum solemni cum Processione à Clero defertur in Ecclesiam, & laudes Omnipotenti Deo pro tanto miraculo decantantur. Domus verò Judæi, in qua tantum piaculum contigit, in Ecclesiam sub Salvatoris nostri honore commutata fuit. Mulier etiam illa pœnas dedit, quas meruit.

Judæus pro scelere commisso datur incendio.

Anno præscripto Rudolphus Rex in manu suorum valida per Sueviam & Franciam Orientalem quasi visitator Provinciarum diligentissimus, & inquisitor latronum atque castigator prædonum ferventissimus circumeundo transivit, & transeundo raptorum latibula & munitiones ubique terrarum studiosissimè quæsivit, reperit, obsedit, cepit, & plusquam LXX. numero funditus evertit, principibus regni & civitatibus Imperij lætanter auxilia ferentibus. Ubicunque raptorum & prædonum receptacula invenire potuit, omnia mox sine delectu personarum solotenus evertit. Videbant hæc latrones terræ, qui vias obsidere consueverant & spoliare, & capere viatores, & dissecabantur cordibus suis; qui cùm stare non possent ante faciem persequentis, fugere compulsi sunt in exteras nationes. Nam, sicut diximus, in brevi tempore postquam à Burgundia redierat, plusquam septuaginta castra latronum sive Prædonum fortissima cepit, ac funditus evertit. Sed plura cum tempore posteà in detrimentum Reipublicæ maximum restaurata cernimus, de quibus fieri multa quotidie latrocinia dolemus. Rudolphus Rex sempiternâ memoria dignus hominum Regni deprædationes sustinere non voluit, sed latrones sceleratissimos omnes aut capitibus truncavit, aut extra patriam proscripsit. Et quia liberavit pauperem & humilem de violentia potentiæ, magnam à Deo benedictionem promeruit, cujus semen supra omnes Germaniæ Principes multiplicatum, dilatatum, exaltatum fuit; multi námque Reges ex eo descenderunt.

Prædonum castra LXX. destructa per Regem Rudolphū.

Anno etiam prænotato mortuus est Henricus Dux Bavariæ frater Ludovici Comitis Palatini Rheni de Heidelberg, & filius Ottonis Ducis, qui primus ex Bavaris Palatinatum cum uxore obtinuit, de quo diximus in prima parte hujus operis, anno Eberhardi Abbatis sextodecimo. Reliquit autem Henricus Dux memoratus filios quatuor ex Elisabeth filia Belæ Regis Ungariæ uxore sua, videlicet, Ottonem qui posteà Rex Ungariæ factus est, Ludovicum, Stephanum & Joannem. Qui fratres paternum inter se divisère Ducatum utriúsque Bavariæ.

Henricus Dux Bavariæ moritur.

MCCXCI.

Anno Crafftonis Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum IV. Rudolphus Rex Conventum principum celebravit in oppido imperiali Franckfurt: ubi inter alia Regni negotia principes Electores & precibus rogabat multis, & magnis allicere promissionibus tentabat, quatenus Albertum Ducem Austriæ filium suum Regem designare Romanorum consentirent. Quod illi facere omnino recusábant, dicentes, eum se Regem habere viventem, super quem alium inducere non liceret; & enim satisfacere uni pro Majestatis honore cùm vix possint, multo minus duobus sufficerent. Veruntamen ne Regem senem & properantem ad exitum

Conventus fit Principū in Franckfurt.

exitum vitæ optimè de Imperio meritum improvidè contriſtâſſe vide-
rentur, cùm perſtaret in precibus orans, rem in aliam conſultationem
deliberationis maturæ gratiâ tandem concluſerunt. His factis diſcedunt,
& faciem Regis non vident amplius. Diſcedens enim à Franckenfurt
Rex confeſtim aſcendit ad Argentinam Alſatiæ civitatem amæniſſimam,
ubi recreationis gratiâ convocavit ad ſe filios ſuos & amicos, cupiens
fatigatum multiplicibus curis animum eorum aliquantulum præſentiâ
relevare. Aderat ibi Guda nomine filia, uxor Wenceslai Regis Boemo-
rum, aderant & alij filij ac filiæ, lætam cum Patre jam ſenio & labore
gravato quietem celebrantes.

Rex cum ſiliabus & amicis Argentinam aſcendit.

Cùm verò paucis apud Argentinam demorarentur diebus, Rex Ru-
dolphus ægritudinem mortalem incidit, per quam non diu poſteà con-
ſumptus fuit. Unde ſentiens ægritudinem augeri quotidie, & creſcere,
navigio cum ſua familia deſcendit ad Spiram, ubi Regum fuit ſepultura
communis. Morbo autem ingraveſcente, cùm ſe jam intelligeret mori-
turum, teſtamentum cum bono rationis uſu condidit, præmunitúſque
Sacramentis ex more Dominicis, xxii. die menſis Julij, hoc eſt, in ſolem-
nitate S. Mariæ Magdalenæ moritur, & in Choro Regum majoris Eccleſiæ
Spirenſis cum honore ſepelitur. Poſt cujus mortem Regnum vacavit
anno quaſi uno.

Rex infirmus Spiram deſcendit, & moritur.

Eodem anno menſe Decembri, mortuus eſt etiam Papa Nicolaus
ejus nominis iv. de Ordine FF. Minorum, cujus Corpus Romæ in Eccleſia
S. Mariæ Majoris cum debita fuit religionis obſervantia ſepultum.

Nicolaus Papa moritur & vacat Sedes annis 2.

Quo mortuo Cardinales per biennium diſſentientes in electione con-
cordare non potuerunt. Et propterea Sedes Apoſtolica vacavit annis
duobus, menſibus tribus, diebuſque decem & octo. Inſuper, quod ra-
rum extitit, uno eodémque tempore & Apoſtolica Sedes Romæ, &
Regnum Theutonicorum cum Imperio vacavit.

Rudolphus autem Rex ſempiternâ memoriâ dignus, annis decem &
octo ſine Imperij corona regnavit, multa laudabiliter geſſit, purgavit
Regnum prædonibus, & qualibet incurſione latronum, ad Imperij ſub-
jectionem rebelles compulit, pacem per totum Francorum Orientalium
imperium reformavit: Hæredibus ſuis copiosè providit, quibus Auſtriam,
Carinthiam, Stiriam, Carniolam, Portum Naonis, & magnam partem
Sueviæ cum alijs terris multis comparavit. In Regno Germanorum
optimè præfuit, ſed de Italia parum curavit. Unde quotiens interro-
garetur à ſuis, quare pro corona Imperij ſuſcipienda non peteret Italiam,
reſpondere cum Æſopo fabulatore ſolebat: *Cùm olim bruta animalia di-
verſi generis invitarentur à Leone in ſpeluncam, ubi ſenio gravatus jacebat eſu-
riens, nec valens præ corporis debilitate quoquam ire venatum, venerunt ſucceſsivè
plura quidem, quæ ubi caveam intrâſſent, mox à leone capta & dilacerata,
ventrem ejus implebant. Vulpes autem veniens ad os ſpelunceæ introſpexit quidem,
ſed introire contempſit. Quam leo ſentiens adeſſe, fraude plenus inclamavit:
Cur non ingrederis ad me viſitandum vicina mea dulciſsima? Reſpondit illa:
Quoniam, inquiens, ingredientium veſtigia cerno plurimorum, ſed nullum è ca-
verna redire tua conſidero. His dictis præpeti curſu vulpes retroceſsit. Ita legimus,*
inquit Rudolphus, *Regum Theutonicorum plures pro corona Imperij, vel qui-
buslibet alijs regni negotijs profectos in Italiam, ſed rediſſe abſque detrimento ſui*

Reſponſio ejus, cur non proficiſceretur in Italiam.

paucos

paucos invenimus. Italia enim sævi leonis est caverna, & substantiam Germanorum semper anxiè quærit, & sanguinem sitit. Quem Germanorum Principum non vel extinxit, vel exhausit Italia si potuit, aut persecuta non fuit illustique, si vincere nequivit? vadat in Italiam, qui & se & sua odit, nos isthic nostra curabimus.

Italia spelunca Leonis aurum Germaniæ sitiens.

MCCXCII.

Craffthonis Hirsaugiani Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum quintâ, hyems fuit asperrima, & nimis diuturna, ratione cujus defeceruut jumentis pabula, & magna pauperes egenósque pressit inopia. Vineta etiam in multis locis præ nimio frigore læsa parum fructificârunt.

Hyems dura.

Eodem anno Gerhardus Archiepiscopus Moguntinus provinciale Concilium cum Suffraganeis suis Episcopis celebravit in Ecclesia Sanctorum Petri & Alexandri Pontificum in oppido Aschaffenburg juxta littus Mogoni fluminis. In qua comparuerunt Manegoldus Episcopus Herbipolensis, Fridericus Episcopus Spirensis, Simon Episcopus Wormatiensis, Episcopus quoque Augustensis, Episcopus Eichstattensis, Episcopus Hildesheimensis: reliqui verò Moguntinæ provinciæ Episcopi Constantiensis, Curiensis, Argentinensis, Halberstattensis, Padelbronnensis, & Verdensis oratores suos atque Vicarios, ut moris est, cum potestate mandata sufficiente miserunt.

Concilium celebratur provinciale in Aschaffenburg.

Comparuerunt & Abbates nostri Ordinis in eodem Concilio plures: quorum cœnobiorum nomina conscripta invenimus ita: Abbas Hirsfeldensis, Abbas sancti Albani prope Moguntiam, Abbas sancti Jacobi ibidem, Abbas in Selgenstat, Abbas sancti Petri de Erfurt, Abbas in Homburg, Abbas de fonte Reinhardi, Abbas de Salveldt, Abbas de Blidenstatt, & alij plures tam nostri Ordinis, quàm aliorum, quorum nomina non tenemus. Multa in eo Concilio statuta sunt, quæ litteris commendata servabantur.

Abbates in eodem Concilio præsentes.

Soluto tandem concilio, dum unusquisque ad sua regreditur, Fridericus Ecclesiæ Spirensis Episcopus in itinere juxta Mogonum apud villam Kesterspach nuncupatam, à Gerhardo filio Eberhardi Comitis de Kazenelenbogen captus est: & ad Castellum quoddam munitissimum deductus, custodiæ mancipatur. Causam verò captivitatis hujuscemodi non invenimus. Verùm non diu posteà compositione inter eos factâ Episcopus liberè abire permittitur.

Anno prænotato circa initium mensis Maij, hoc est, ad festum Sanctorum Philippi & Jacobi convenerunt principes Imperij Electores in oppido Franckenfurt pro novi Regis electione, cùm jam Regnum in mensem decimum vacâsset. Post plura consilia inter se habita varióque tractatus, tandem cõmuni decreto Adolphum Comitem de Nassavv in Regem elegerunt, virum strenuum, & imperio ab anteà semper fidelem, quippe qui filios suos & proximos in nullo de rebus imperij ditare voluit: sed omnia regno integra conservavit. Electus autem à Principibus ad Aquisgranum perducitur, & secundum morem antiquum in Regem Theutonicorum cum solemnitate maxima coronatur. Sex annis tantum regnavit, & ad Imperij coronam non pervenit. Tandem per Principes ad Moguntiam convenientes fuit à regno depositus, & postremò sicut dicemus in bello occisus.

Conventus Principum in Franckfurt.

Adolphus fit Rex, qui fuit Comes in Nassaw.

Adolphus, Rex Coronatus à cunctis ſuſcipitur.

Coronatus autem Rex apud Aquiſgranum ad Coloniam revertitur, & civibus ex more in ejus verba jurantibus, ut verus Theutonici Regni Monarcha ſalutatur. Inde progrediens fidem dedit & accepit per quæque Regni oppida, & fecit omnia, quæ fieri per novos Reges fuerant à conſuetudine introducta. De Colonia per fluenta Rheni aſcendit ad Moguntiam, luſtratíſque per circuitum oppidis & Urbibus Imperij cunctis, tandem pervenit ad Argentinam. In omnibus locis ut Rex verus Theutonicorum ſuſcipitur, & à cunctis futurus Imperator ſalutatur.

Adolphus Rex obſedit & cepit Colmariã.

Comites autem nonnulli per Sueviam & Alſatiam conſpiratione factâ nobiles quoſdam & Oppidulorum Cives ſibi contra Regem Adolphum conciliaverunt ſocios, quorum auxilio rebellionem parabant. Quo circa Rex Adolphus Colmariam Alſatiæ vicum obſidione cingens potenter expugnavit & cepit, oppidanóſque jurare in ſuam fidem coëgit ac prævaluit. Cujus quidem oppidi Capitaneum (vel ut ab incolis dicebatur) Advocatum Rex Adolphus in curru ligatum ſecum abduxit captivum, Baronem quoque unum de Rappoltſtein capiens non prius dimiſit, quàm filios ſuos pro ſe obſides dedit.

Miſnenſiũ terra Imperij eſt.

Idem Rex Adolphus totum Principatum Miſnenſem pro magna pecuniarum ſumma coëmens incorporavit Imperio, quem cùm filiorum ſuorum alicui dare potuiſſet, quemadmodum Rudolphus fecerat cum Ducatu Auſtriæ, nequaquam voluit, ſed eum Imperio cunctis regni ſui diebus reſervavit.

MCCXCIII.

Anno Crafftonis Hirſaugienſis Abbatis Reverendiſſimi quarto decimo inchoato, qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum ſextâ in fine menſis Januarij, Adolphus Rex Conventum Principum celebravit in Moguntia. In quo multa pro communi utilitate Regni conſtituit, & pacem inter diſcordantes reformavit. Et quoniam erant nonnulli Comites & Nobiles Regni, qui rebellionem meditabantur contra eum, ſtatuit in illos copias movere exercitûs, & contumaciam armis humiliare ſuperbam. Ad proximum igitur vernale tempus conveniendi terminum Principibus ſtatuit, & ut parati ad feſtum S. Mart. Georgij eſſent, mandavit.

Adolphus Rex feliciter cæpit, malè finivit.

Rex iſte Adolphus in principio promotionis ſuæ ad Regnum cunctis in rebus atque negotijs & metuendus fuit hoſtibus, & omnium judicio fortunatiſſimus, atque feliciter regnare cæpit. Verùm non diu poſteà vultus mutavit fortuna ſerenos, & eum quem ſublimaverat, repentè deſeruit, ſuámque in eo cæcitatem improbè oſtendit. Nam confeſtim omnibus cœpit fieri odioſus, maximè Principibus Imperij, à quibus Rex anteà fuerat deſignatus. Hujus odij cauſam ipſe non ultimam in eo præſtitit, quòd Regi Anglorum promiſſam fidem contra Gallos maximâ pecuniarum ſummâ prius ab eo receptâ non ſervavit. Quod quo ſit modo geſtum, ſuo inferius ordine dicemus. Unde paulatim deficiens tandemà Principibus deſeritur, & Regnum Duci Auſtriæ Alberto condonatur.

Craffto hujus Monaſterij Abbas xxviii. ob.

Eodem anno Dominus Craffto hujus Monaſterij Hirſaugienſis octavus & viceſimus Abbas, jam ſenio gravatus, & multis laboribus exhauſtus, poſt febrium quartanarum longam decoctionem quartâ die menſis Februarij moritur, & cum Anteceſſoribus ſuis in majori Eccleſia ſepelitur,

anno

anno Regiminis ſui tertio decimo jam completo, ſimul adjunctis viginti diebus. Vir quidem in ſua generatione bonus & diligens in miniſterio, ſed priſcis hujus Cœnobij Patribus tam Zelo regularis diſciplinæ, quàm obſervantiâ inferior.

De Godfrido hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXIX. qui præfuit annis VII. menſe uno, diebus XXIV. & Geſtis varijs.

ANno Dominicæ Nativitatis MCCXCIII. Indictione Romanorum ſextâ, die menſis Februarij decimâ, convenerunt Fratres hujus Monaſterij Paſtoris regimine deſtituti ad locum capitularem pro novi electione Abbatis. Qui præmiſſis ex more ad Deum precibus, conſilijs quoque & tractatibus pro negotio tunc neceſſarijs & opportunis, tandem unanimi conſenſu Godfridum Monachum venerabilem, qui Cuſtodis eo tempore curabat officium, in Abbatem ſuper ſe conſtituerunt. Godfridus fit Abbas XXIX.

Qui confirmatus à Friderico de Bollandia Eccleſiæ Neometenſis Epiſcopo, & juxta conſuetudinem antiquam ſolemniter benedictus, præfuit annis VII. menſe uno, diebus verò quatuor & viginti. Vir quidem bonus in ſe, & nulli ſine rationabili cauſa moleſtus, qui temporalium rerum reparator & pro viribus conſectator diligentiſſimus extitit, quamvis non omnia, quæ prius fuerant alienata, reparârit.

Patriâ Suevus erat, de honeſta familia natus, quem cura parentum Cœnobio tradidit, cùm eſſet adhuc invenis, proviſionem magis intendens corporalem, quàm animæ ſalutem. Veteris etenim conſtitutionis à Sanctiſſimo Abbate Wilhelmo editæ, ac per Sedem Apoſtolicam approbatæ, quâ omnino cavebatur, ne quis ante viceſimum ætatis annum in hoc ſacro Cœnobio ſuſciperetur ad Monachatum, ſubintraverat oblivio; quoniam tepeſcente paulatim regularis obſervantiæ ſtudio, tranſivit in abuſum etiam hæc laudabilis inſtitutio. Non eſt puerorum Regularis obſervantiæ integritatem poſſe cuſtodire, quæ res & moribus, & ætate requirit perfectos. Godfridus igitur ad Monaſterium puer ſuſceptus, ad exemplum eorum, quos reperit, inſtituitur, & moribus cum ætate proficiens tandem Sacerdos ordinatur. Non diu poſt Subcantoris ei miniſterium committitur, in quo multis annis Domino fideliter ſervivit. Magnæ litteraturæ non extitit, non tamen penitus Idiota vel indoctus fuit. Mediocriter potuit ſcripturas intelligere, & in his, quæ ſuum concernebant officium, competenter ſe juvare. Nam illo tempore ordo noſter tam in eruditione ſcripturarum, quàm in ſanctimonia vitæ meritorum nimium defecerat: in quo Monachus vel ſanctus vel eruditus rarus occurrebat. Quæ quidem calamitas Ordinem ſanctum pene totum operuit: à qua deformitate nunquam poſteà totus ſurrexit. Verùm ut in ſemita cæpti permaneamus propoſiti, oportet nos querelas intermittere communes. Godfridus fit Monachus,

Godfridus ergo Monachus poſteaquam Succentoris officium multis annis ſtrenuè impleverat, Cuſtos tandem Eccleſiæ principalis conſtituitur, & ſuorum juſſione Abbatum ſæpiùs etiam in rebus externis arduis

ad conſilium ſeniorum convocatur, fuit enim prudentiâ ſingulari præditus: qui ſi fuiſſet tempore priſco, quando Monaſticæ diſciplinæ in hoc Monaſterio vigebat integritas, homo certè magnæ Religionis præ cæteris evaſiſſet. Ex Cuſtode tandem vaſorum Eccleſiæ materialium factus eſt ſicut diximus Cuſtos & Rector immortalium animarum.

Godfridi Abbatis diſpoſitio corporis.

Quantum ad corporis diſpoſitionem pertinet, homo erat ſtaturâ magnus & ſatis longâ, plus ad pinguedinem tendens, quàm in contrarium: perſona elegans & majeſtate quadam naturali reverendus; ut etiam ipſa in eo natura diligens operatrix nihil videretur omiſiſſe eorum, quæ virum cæteris præficiendum vel ornare poſſunt, vel perficere. Caput pro magnitudine corporis habebat pulchrè diſpoſitum, nigris capillis decenter ornatum, ab anteriore parte aliquantis per calvum. Barbam & multam in eo natura produxit, & canitie venerandâ reſperſam. Inceſſu gravis & lentus erat, ut etiam inter eundum quandam præ ſe ferret maturitatem. Vox illi virilis erat & ſonora, & quæ maximè ornabat perorantem: cujus eloquium omne præmeditatum eſſe à neſcientibus videretur propter dicendi proprietatem.

Godfridi Abbatis diſpoſitio animi.

Conſilio fuit promptus, & ad quæque difficilia ſufficiens, ita ut in rebus arduis nemo facilius illo & citius conſuluerit unquam. Contulerat ei natrua ingenium docile, profundum, ſubtile & promptum, quo tam acutè plerumque uti conſuevit, ut ſcire cogitationes Fratrum ſuorum crederetur. In agendis negotijs temporalibus magnâ utebatur providentiâ, & juriſdictiones Monaſterij ſui non permiſit in aliquo violari. Collapſam tamen Regularis diſciplinæ obſervantiam reformare non potuit, qui moribus inventis rectè ſe vivere putavit. Converſatione ſuâ publicâ præſeferebat honeſtatem, ſed quantum ad internæ puritatis integritatem pertinet, ſicut nemo ſcit cogitationes hominum, ita judicare conſcientiam, te latentem, alienam temerarium eſt, & nimis periculoſum. De manifeſtis ergo loquimur, quoniam Godfridus Abbas quidem in ſua generatione fuit bonus, veruntamen peculium Monachis non abſtulit: ſed eum vivendi modum quem reperit, quamvis Regulæ contrarium, permiſit.

Wormatia crematur ignibus.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato nonageſimo tertio ſupra ducenteſimum atque milleſimum, qui fuit primus Godfridi Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis, Urbs Wormatienſis igne caſuali nocturno tempore incenſa magna ex parte cremata fuit, & multa civibus incommoda provenerunt.

Adolphus Rex in Miſnenſes ducit exercitum.

Eodem quoque anno Rex Adolphus contractis undique copijs ingentem contra Miſnenſes duxit exercitum, quorum Princeps, quem Marchionem vocabant, Romano diu rebellis Imperio extiterat. Rex verò Adolphus Marchionatum ipſum potenter ingreſſus, Marchionem ſuperavit, & procul extra patriam proſcripſit. Magnam deinde auri ſummam ex pia conſideratione legitimis donavit hæredibus, comparatúmque pecuniâ ſimul & armis principatum illum Romano imperio totaliter ſubjecit & ipſum pacificè poſſedit deinceps, quam diu regnum obtinuit.

Anno prænotato inter duos Reges Anglorum ſcilicet & Gallorum diuturnum illud bellum, & utríque parti longè perniciosiſſimum pro quibuſdam

buſdam Regni terminis ſumpſit initium, cujus occaſione ſucceſſu temporis multa hominum millia perierunt. Quæ quidem Regum diſſenſio tunc incepta, pluribus annis durans, ac multis plerunque bellis agitata nec hodie finem accepit.

Albertus Dux Auſtriæ Regi Adolpho contrarius.

His temporibus Albertus ex Comite de Habſpurg Dux Auſtriæ Rudolphi quondam Regis natu major filius, Regi Adolpho maximè contrarius extitit, & æmulos contra illum plurimos excitavit. Cujus rebellionis cauſa principalis cæca fuit ambitio, quâ alter alteri non parum invidebat pro regno. Mortuo ſiquidem Rege Rudolpho Albertus ejus filius ad ſe regnum pertinere totis viribus contendebat, aſſerens non alienum quempiam ad regnum vocandum, quamdiu idoneus inveniri poſſet de regali proſapia ad regnandum. Verùm Principes hanc ejus contentionem libertati electionis ſcientes eſſe contrariam, Adolphum Comitem de Naſſaugia ſicut diximus in Regem unanimiter elegerunt.

Hinc motus in iram Albertus, quoniam à Principibus ſe putabat contemptum, Regi Adolpho cunctis diebus adverſabatur, donec deſertum à Principibus tandem in campo Wormatienſi occidit. Inter alios verò, qui cum Duce Alberto contra Adolphum conſpiraverant Regem, non ultimus fuit Eberhardus Comes de Wirtenberg, homo bellicoſus, fortis, audax & quietis impatiens, qui ſemper vixit in armis, & multa cum vicinis prælia geſſit. Nulli regum ſuo tempore imperantium voluntate ſpontaneâ unquam fuit ſubjectus, ſed cum ſingulis contentiones habuit, & cunctis ſemper fuit infeſtus: Rudolpho inprimis, ut ſupra diximus, rebellis fuit atque contrarius, & in eum cum quindecim comitibus conſpiravit. Deinde Duci Alberto contra Regem Adolphum uſque ad mortem pertinaciſſimè adhæſit. Quo tandem occiſo non minus Alberto Regi extitit contrarius, quàm reliquos ante illum fuerat perſecutus.

Eberhardus Comes de Wirtenberg.

Anno item prænotato Rex Adolphus in oppido imperiali Eslingen apud Suevos conventum Principum habuit: ad quem omnes Sueviæ Comites, Barones, ac nobiles convocavit, qui mandatis Regalibus obtemperantes ire curabant, ſolus Comes Eberhardus de Wirtenberg venire contempſit. Regina tamen, quæ intereà morabatur in caſtro Achalm in monte propè Rütlingen, invitata per Comitiſſam de Wirtenberg uxorem Eberhardi Comitis ad Stutgardiam venit, & baptiſmo filiæ illius interfuit.

Conventus Principum in Eslingen.

Anno etiam prænotato in die Apoſtolorum Petri & Pauli moritur Henricus de Gandavo Canonicus & Archidiaconus Eccleſiæ Tornacenſis, ibidem in Templo Beatæ ſemper Virginis Mariæ ſepultus, Doctor Pariſienſis omnium ſui temporis facilè doctiſſimus: qui inter multa ingenij ſui opuſcula ſcripſit opus inſigne, quod Summam Theologiæ prænotavit. Super ſententias quoque libros quatuor. Quodlibetorum etiam libb. II. De ſancta Virginitate lib. I. De Pœnitentia ſalutari lib. I. Sermones quoque multos & varios compoſuit. Et plures in Ariſtotelis volumina commentarios ſcripſit elegantes.

Henricus de Gandavo Doctor Pariſienſis obijt.

Item anno præſcripto ſextâ decimâ die menſis Novembris obijt Simon de Schöneck Epiſcopus Wormatienſis, & in Monaſterio Schönaugienſi Ciſtertienſis Ordinis in ſua Diœceſi ſepelitur. Poſt quem Canonici majoris Eccleſiæ Gerardum filium Comitis Hirſuti vulgari vocabulo Rug-

Gerhardus fit Epiſc. Wormatienſis.

graff in Antiſtitem unanimiter elegerunt. Sed quia vacavit Sedes Apoſtolica, & illo in tempore non habebat Pontificem, electus iſte mortuus fuit ante confirmationem.

MCCXCIV.

Cœleſtinus fit Papa V. ex Eremita.

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis ſecundo, Indictione Romanorum ſeptimâ, poſt longam & diuturnam Papatûs vacationem in hoc tandem convenêre Cardinales, ut quia nullus alteri Pontificatum favebat, nullum de Collegio vel cætu ſuo hâc vice, ſed extraneum aliquem in Papàm eligerent. Quæ res cùm placeret omnibus, elegerunt Petrum de Murrone Eremitam, cujus fama ſanctitatis totam tunc reſperſerat Italiam, qui ſtatim de Eremo per ſolennes nuntios evocatus Pontificatum aſſumpſit invitus. Electus verò Aquilam profectus eſt, & convocatis ad ſe Cardinalibus cum maxima ibidem ſolemnitate coronatur, cujus ordinationi ducenta millia hominum interfuiſſe referuntur. Qui Cœleſtinus ejus nominis quintus nuncupatus præfuit menſibus v. & die unâ, vir quidem litterarum ignarus, ſed vitæ merito & prærogativâ ſanctitatis nulli ſuo tempore ſecundus.

Eberhardus fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno mortuus eſt Gerhardus Comes Hirſutus electus Epiſcopus Wormatienſis, priuſquam Confirmationem ſuam à Rom. Pontifice impetrare potuerit, ſicut antehac diximus. Quo nimis citò vitâ defuncto Electus in Pontificem memoratæ Eccleſiæ fuit Eberhardus de Stralenberg, & præfuit menſibus decem.

His temporibus inter Philippum Regem Gallorum, & dictum Regem Anglorum Eduardum concepta prius diſſenſio plura mala protulit, & eos in prælium atrox nimium concitavit. Multa ſibi invicem damna & mala intulerunt, incendio, prædâ, ferro & nece plurimorum, injurias ſuas totis viribus mutuò vindicantes. Nec diu poſteà cùm Rex Anglorum Gallum viribus metueret fortiorem, Adolphum Regem Theutonicorum tam contra Flandriæ Comitem, quàm adverſus Regem Galliæ in auxilium vocavit. Cui Rex Adolphus voluntarium promittit auxilium, ita tamen, ſi pecuniam prius mitteret ſufficientem ad conducendum exercitum. Rex ergo memoratus Anglorum, quem bellandi neceſſitas magna urgebat, ſine cunctatione aliqua centum millia marcarum argenti miſit Adolpho Regi ad Coloniam, rogans ut promiſſum auxiliatorum exercitum ad ſtatutum diem deſtinaret in Flandriam. Nam ſic ambo Reges inter ſe apud Coloniam prius concluſerant, quòd Eduardus Rex Angliæ memoratum pondus argenti mitteret ad manus Regis Adolphi, quanto citiùs poſſet; Rex verò Adolphus Principes Imperij cum eadem pecunia conduceret, & Anglis contra Gallos & Flandrenſes in auxilium deſtinaret. Rex Angliæ promiſit pecuniam, Adolphus Rex aſſiſtentiam, Principes quoque ſubventionem ſalvo ſtipendio promiſſo. Rex verò Adolphus poſteaquam in coñuni diſtribuendam principibus pecuniam accepiſſet, centum millia videlicet marcarum argenti, totum pnndus illud æris ſibi retinuit, & nihil omnino Principibus dedit: propterea eos ad maximam contra ſe indignationem provocavit. Unde cùm dies jam inſtaret congregandi exercitum, nullus Principum Regi curavit occurrere, propterea quòd pecuniam eis promiſſam ſingulis juxta conditum minimè tranſmiſiſſet. Unde nimium confuſus Rex Adolphus cùm

Adolphus Rex Anglis promittit auxilium contra Gallos.

pecu-

pecuniam eâ conditione accepisset memoratam, ut Principes conduceret cum ea contra Comitem Flandriæ ad pugnandum, & eam sibi retinuisset totam, exercitum congregare non potuit, nec in auxilium Anglorum venit; solus enim cum paucis, quos secum habebat, militibus proficisci erubuit, & comeatum Principum propter suam avaritiam & infidelitatem minimè impetravit. Hæc ejus infidelitas magnum Regi Anglorum periculum & incommodum attulit, & Imperio non parum contemptûs & scandali fomitem dedit. Et magnum reverâ scandalum, & maximè sibi ipsi Regi Adolpho, tam ingentem summam accepisse pecuniarum, & auxilium non attulisse promissum. Ex eo tempore Principes à Regis obedientia cæperunt deficere, & eum de die in diem amplius contemptui habere, causam habentes duplicem; alteram quòd auxilium Regi Anglorum promissum sub jurejurando non præstitit; alteram verò, quòd tam notabile pondus argenti Principibus distribuendum sibi ex avaritia soli reservavit. Crevit exinde paulatim contra illum indignatio Principum, quousque tandem vitam amisit & Regnum.

Rex Adolphus fidem Regi Anglorũ non servavit.

Principes Imperij à Rege Adolpho defecerunt.

Anno prænotato Cœlestinus Papa V. vir sanctissimæ conversationis, cum ob causas multiplices Ecclesiæ, tum propter animi simplicitatem, factâ prius constitutione, quòd Papa renuntiare posset summæ dignitati, ad consilium Benedicti Cajetani Cardinalis, qui maximè ad Pontificatum videbatur anhelare, Papatum spontaneâ voluntate in manus Cardinalium resignavit. Qui cùm posteà ad Eremum redire, unde venerat, disponeret, à Bonifacio VIII. Successore suo captus est, & usque ad mortem in custodia firmissima detentus, coactus non diu, ut ferunt, posteà mori, statim infinitis miraculis coruscavit. Quem Clemens V. sub nomine Petri posteà canonizavit.

Cœlestinus Papa Papatum resignavit.

Hic sanctissimus vir ante Papatum vitam in Eremo ducens religiosissimam, pluribus annis eum ordinem Monachorum, quem Cœlestinorum vocant, sub Regula S P. N. Benedicti omnipotenti Domino militantem primus instituit, & plura ejusdem sanctæ Religionis Monasteria per Eremum fundavit.

Ordinis Cœlestinorum initiũ.

Eodem igitur anno tertiâ decimâ die mensis Decemb. hoc est, in festivitate S. Luciæ, Benedictus Cardinalis apud Neapolim in Papam assumitur, & Bonifacius VIII. nuncupatur, qui præfuit annis octo. mensibus novem diebus XVII. vir in utróque jure doctissimus, cujus gesta copiosiùs scripta habentur.

Bonifacius fit Papa VIII.

MCCXCV.

Anno Godfridi Abbatis tertio, mortuus est Eberhardus de Stralenberg Episcopus Wormatiensis, decimo Pontificatûs sui mense vixdum completo. Cui successit in Episcopatu electione Fratrum Emicho de Badenberg majoris Ecclesiæ Præpositus anno præterito in crastino S. Thomæ electus, sed anno prænotato consecratus, & præfuit annis quatuor. Iste venerabilis vir cùm adhuc esset memoratæ Ecclesiæ Vangionum Præpositus, Capellam in Suburbano Civitatis novam construxit in honorem Beatæ Mariæ semper Virginis, in qua præbendas Canonicales 12. instituit, quas totidem Sacerdotibus, qui Domino servirent altissimo, concessit. Deinde Pontifex ordinatus opus bonum, quod intentione sanctâ cœpit, abundantiore studio pietatis consummavit. Nam & proventus ejusdem

Emicho fit Episcopus Wormatiensis.

Ecclesia B. Virg. fundatur Wormatiæ.

ejusdem Ecclesiæ haud mediocriter auxit, & numerum personarum Domino servientium ampliavit. Sciendum verò, quòd priusquam Ecclesia memorata sumpsisset initium, erat in eodem loco posita Imago B. Virginis Mariæ, ad quam plura divinitus fiebant miracula, quibus provocatus Dei populus locum solemni concursu quotidianisque honorabat obsequijs. Crevit cum tempore fidelis devotio populi, & jam etiam de remotioribus proviaciæ locis ad Wormatiam solemnis fiebat concursus orantium, & pia vota deferentium Christianorum. Alios (ut in similibus fieri solet) sinceræ mentis devotio, alios ad concursum induxit curiosa signorum admiratio. Duravit concursus iste pluribus annis, miraculis quoque roboratus creberrimis insignem construxit Ecclesiam.

Albertus Dux Austriæ Regi Adolpho contrarius.

Anno prænotato Albertus Dux Austriæ Rudolphi quondam Regis Romanorum filius contra Regem Adolphum manifestam rebellionem exercuit, & quoscunque potuit Duces, Comites, Principes, Episcopos, Nobiles & Urbanos ab ejus fide revocavit. Quem Adolphus Rex consulentibus amicis à Ducatu deponere voluit, sed metuens furorem Principum cum eo sentientium, dissimulare coactus fuit. Nam multi cum Alberto jam sentientes, contra Regem conspiraverant apertè, quorum fortitudini cum nullâ posset ratione resistere, non audebat eos contra se quavis occasione in bellum provocare.

Archiepisc. Colonienſ. liberatur de captivitate.

Anno etiam prænotato, posteaquam Siffridus Archiepiscopus Colonienſis in annum jam septimum captivus à Comite Montensi Adolpho detentus, quemadmodum superius diximus anno Crafftonis Abbatis nono, liberari aliter non posset, quàm ad voluntatem ipsius detinentis, postulatam dedit pecuniam, & liberationis amore coactus est facere omnia, quæ Comes ille sacrilegus voluisset, non sine gravissimo Ecclesiæ suæ dispendio. Conditionibus à Comite propositis, cùm satisfecisset Archiepiscopus per omnia, tandem de custodia solvitur, & redire ad Ecclesiam suam liber permissus est. Sed memor injuriarum, quemadmodum illatam sibi contumeliam posset vindicare, anxius cogitat, & varios modos, omnésque vias, si Comitem posset capere, sedulò explorat. Postremò non diu post sui dimissionem, arte usus & industriâ, sicut optaverat, ipsum Comitem Adolphum cepit, & in carcerem horrendum conjecit, in quo & usque ad mortem in afflictione mentis & corporis maxima sedere compulsus est.

Comes Montenſis Adolphus capitur ab Archiepisc. Colonienſ.

Cui miserabiliter vinculato memoratus Archiepiscopus improperando, quod ab eo sustinuerat ipse, pluries dixit: *Disce nunc, quoniam ego te docebo, quemadmodum Archiepiscopum debeas tenere captivum.* Verùm dum Comes omnia se Archiepiscopo illico ad integrum promitteret restituturum, quæcúnque ab eo extorsisset, imò & alia multa polliceretur superadditurum de proprio, ille respondit: *S. Petrus, cujus me servum non solùm captivum detinere tanto tempore non timuisti, sed etiam indignè tractare non erubuisti, sine his, quæ tu polliceris, suos potest enutrire ministros, idcirco tuas pollicitationes tanti facio, quanti honorem Archiepiscopi Colonienſis tu, antehac apud te detenti, injustè fecisti. Unde si totum aurum Arabiæ mihi dare posses, nihil tibi proficeret: quoniam non quæro tua, sed te: nec pecuniam à te habere desidero: sed justitiam in te, quam meruisti, justè exercere volo. Tu pecuniam S. Petri contra justitiam sitivisti, cupitam quoque per violentiam extorsisti: & per hoc in Deum & sanctos ejus graviter peccâsti.*

Ego

Ego Dei minister & Servus Beatissimi Apostolorum Principis Petri petunias tuas non cupio, sed injurias Domini ac Patroni mei vindicabo. Captum te ut Sacrilegum & impium Ecclesiæ Dei hostem usque ad mortem hæc vincula indubitanter amodò continebunt. Quod ore dixit, opere complevit. Nullâ etenim ratione induci potuit, ut captivitatem ejus unquam relaxâsset, sed manere usque ad mortem Comes infelix vinculatus compulsus est.

Adolphus Comes Montensis obijt in carcere.

Eodem anno Joannes Dux Brabantiæ, qui Ducatum Limburgensem sicuti anno Crassthonis nono diximus, Comiti Reinhardo de Geldria præripuit, & captivitatis memoratæ tam Archiepiscopi Colonienſis, quàm Comitis de Monte principalis causa fuit, volens agilitatem suam in armis ostendere, in quodam Hastiludio lanceâ secum congredientis transfixus miserabili morte interijt.

Joannes Dux Brabantiæ in Hastiludio occiditur.

Claruit his temporibus Nicolaus de Bibera patriâ Francus Orientalis, vir tam in divinis scripturis, quàm in sæcularibus studiosus & eruditus: ingenio promptus & clarus eloquio, nec minus in carmine exercitatus, quàm prosa: qui suâ eruditione & scriptis Erpfurdianum insigne Gymnasium mirificè illustravit. Scripsit gemino Stylo quoddam opusculum, quod de malo cavendo sive occultum prænotavit, lib. unum. Epistolarum quoque familiarium ad diversos lib. I. Diversorum Carminum & Epigrammatum lib. I. Alia etiam nonnulla scripsisse dicitur, quibus nomen suum posteritati commendavit, quæ ad manus nostras non venerunt.

Nicolaus de Bibera Francus Doctor in Erpfurt.

Conradus etiam Saxo dictus de Media civitate vulgariter de Halberstat Ordinis Fratrum Prædicatorum, vir undecunque doctissimus, hæc ipsa tempora eruditione simul & lucubrationibus suis plurimum illustravit. Qui cùm esset in Divinis scripturis egregiè doctus, scripsit super sententias libb. IV. Volumen quoque insigne, quod summam Studentium prænotavit libb. III. De Trivio lib. I. Commentarium in lib. S. Job, opus notabile composuit: quod legendo suis discipulis publicè recitavit. Sermones quoque tam de Tempore, quàm de sanctis libb. II. Concordantias Bibliæ novi & veteris testamenti, quas Repertorium haud impropriè nuncupamus, ipse primus juxta ordinem Alphabeti excogitâsse dicitur, ad commodum non modicum quidem eorum, qui vel in Cathedra docent, vel in Ecclesia sermocinando prædicant. Post plures annos hoc ipsum Bibliæ Repertorium per multos viros eruditos fuit ampliatum, & maximè tempore Concilij Basileensis per Joannem de Ragusio, deinde per Gualterum Scotum, ac postremò per Joannem de Secubia sacræ Theologiæ doctorem studiosissimum consummatum est, & in ea forma, quâ nunc impressum cernitur perfectum. In multos denique sacræ Scripturæ libros idem Conradus elegantes commentarios scripsit: edidit simul & alia plura nobis ut ferunt incognita.

Conradus de Media Civitate Ordinis Prædicatorum.

Concordantiarum Bibliæ comportatio.

MCCXCVI.

Anno Godfridi Abbatis quarto, Indict. Romanorum nonâ, mortuus est Manegoldus Episcopus Herbipolensis Dúxque Francorum Orientalium, vir bonus & prudens, amator Cleri & singularis fautor atque promotor Claustralium. Hic in primo anno Pontificatûs sui gravissimas cum civibus dissensiones habuit, in tantum, quòd Clerus omnis propterea de Civitate expulsus fuit. Postremò tamen Adolphus Rex vices suas amicè interposuit, & concordiam inter dissidentes reformavit, & ita Clerus in urbem redijt.

Manegold Episcopus Herbipol. obijt.

Andreas ſit Epiſcopus Herbipol.

Huic in Præſulatu Peapolitano & Ducatu, Canonicorum Electione ſucceſſit Andreas de Gundelfingen, & præfuit annis ferme duobus atque viginti: vir ſtrenuus & Jurium Eccleſiæ defenſor acerrimus, qui & ipſe aliquandiu ſtetit in diſſenſione cum civibus: qui tamen ſuâ prudentiâ & virtute ſuperbiam eorum valde humiliavit.

Comes Hollandiæ filius Regis Wilhelmi occiditur.

Eodem anno Florentius Comes Hollandiæ filius Wilhelmi quondam Regis Romanorum à Friſonibus occiſi, quemadmodum longè ſupradiximus anno Volboldi Abbatis duodecimo, homo nimium bellicoſus, qui mortem Patris ſatis graviter & plus æquo de Friſonibus multo tempore vindicavit, anno ætatis ſuæ quadrageſimo primo, tandem ſuorum traditione ſuperatus ab ipſis Friſonibus inimicis ſuis occiſus eſt in bello viceſimâ ſeptimâ die menſis Junij.

Cui Joannes filius ejus in Regimine comitatûs Hollandiæ ſucceſſit, vir & ipſe bellicoſus neceſſitate magis quàm voluntate compulſus, utpote, qui Eliſabeth filiam Eduardi Regis Anglorum habebat uxorem, de qua tamen liberos non ſuſcepit; unde ad bellandum duplici urgebatur causâ, altera quòd auxilium ferre Socero contra Gallos fuit neceſſarium: altera, quâ necem vindicare Genitoris videbatur honeſtum: ſed annis non plenè tribus ſupervixit.

Wilhelmus ſit Epiſc. Trajectenſ.

Eodem quoque anno Bonifacius octavus Joannem Epiſcopum Trajectenſis Eccleſiæ per Tyrannidem & occaſione bellorum de ſede ſua pulſum, Tullenſis Eccleſiæ Pontificem conſtituit: & per hæc ejus paci & tranquillitati maximè providit. Porrò in ejus locum ad Eccleſiam Trajectenſem Wilhelmum de Mechlinia in Romana curia eo tempore Auditorem cauſarum, ordinavit Epiſcopum: qui præfuit annis quinque in tribulationibus multis, & tandem in bello quodam crudeliter fuit occiſus, ut ſuo loco inferius dicemus.

Cauſa bellorum inter Reges Galliæ & Angliæ.

Anno prænotato bellum inter Philippum Regem Galliæ, & Eduardum Regem Angliæ parabatur maximum, propter Guidonem Flandriæ Comitem, cujus talem poſuêre auctores occaſionem. Guido Comes Flandriæ, & Bari, filiam ſuam filio Regis Anglorum deſponſavit uxorem, quod Regi Gallorum nimis ferunt diſplicuiſſe. Unde pauliſper diſſimulatâ indignatione animi Comitem ipſum cum uxore & filia invitavit in Galliam, cauſam lætitiæ quandam ſimulans honeſtatis publicæ atque cõmunis. Cùm ergo Pater nihil ſuſpicatus mali cum uxore & filia veniſſet ad Regem Philippum, ille metuens, ne tali connubio Flandria quolibet caſu in deditionem veniret Anglorum, totis impedire viribus negotium ſatagebat. Unde quàm primùm filia Comitis applicuit Pariſienſem ad urbem, quò eam præceſſerant Genitores, fecit eam Rex detineri in carcere honeſto, ne poſſet effugere, præcavere cupiens, ne inimico ſuo, hoc eſt, filio Regis Anglorum fieret uxor. Non diu poſt memorata puella in carcere moritur, veneno ſublata, ut tunc palam ab omnibus dicebatur. Comitem quoque genitorem puellæ, Rex ſimili furiâ, ſub leviore tamen cuſtodia detineri fecerat: qui uſus induſtriâ, citò evaſit, & in ſua reverſus eſt. Audiens poſt hæc filiam in carcere mortuam, valde nimis doluit, & omnes amicos ſuos contra Gallum in vindictam concitavit, & in primis ſe cum omnibus comitatûs ſui hominibus Regi Gallorum inimicum exhibuit, & ſe contra illum totis viribus armavit,

Filia Comitis in Carcere poſita veneno interijt.

armavit. Rupertum primogenitum suum oppido Insulensi & omni circa regioni custodem & defensorem constituit, in Duaco Wilhelmum secundogenitum locavit, & Cortracum Joanni minori filio commisit. Ipse autem Comes remansit in custodiam Brugensium, & Ducem Brabantiæ nepotem suum designavit Capitaneum pro defensione Gandensium.

Rex autem Gallorum auditâ rebellione Flandrensium, maximum suorum contraxit exercitum, & profectus est contra illos ad prælium. Veniénsque cum magna bellatorum multitudine in Flandriam castra metatus est juxta oppidum Insulense, ubi Rupertus à Patre fuerat custos deputatus, habens secum Comitem quendam de Falkenberg, quem Adolphus Rex Theutonicorum cum multis alijs militibus in auxilium Comiti Flandrensium jam prius transmiserat. Contra Gallos Rupertus cum suis exivit ad prælium, ignorans quòd Rex Philippus tantam hominum multitudinem adduxisset. Conflictu tandem inito Comes Artensis, qui exercitibus Gallorum præerat in multitudine gravi, pugnans victoriam obtinuit, & Flandrenses cum Theutonicis in fugam citius convertit, qui retrò fugientes unde venerant, sese in oppidum Insulis receperunt. Confestim Rex oppidum præcepit obsidione vallari, quod cùm esset debile, & non satis munitum, citò sub conditione traditum fuit manibus Gallorum. Rupertus autem Comes, & qui cum ipso erant, salvis omnibus tam rebus quàm personis abire juxta condictum permissi sunt. Rex autem Gallorum præsidio ad tutelam sufficienti locato in Insulis, exercitum ad reliqua oppida Flandriæ capienda emittit. Qui ad imperium Regis velociter egressi Bettonam & plures alias Flandriæ villas ceperunt nullo penitus resistente. Post hæc Gallorum exercitus hostiliter discurrens per terras Comitis Barensis incendio cuncta devastavit. His factis Rex Philippus custodiam militum copiosam posuit in locis singulis, ubi necessè videbatur, & posteà in Galliam reversus est.

Rex Gallorum cum exercitu intrat Flandriam.

Comites Flandriæ superantur à Gallis.

MCCXCVII.

Anno Godfridi Abbatis quinto, Rex Gallorum Philippus iterum in Flandrenses statuit movere exercitum: Rex verò Angliæ Eduardus una cum Comitibus Flandriæ & Barij in unam sententiam convenientes Adolphum Regem Theutonicum, sicut jam prius dictum est, in auxilium vocaverunt. Misit enim pecuniam superius memoratam Rex Eduardus Regi Adolpho centum millium marcarum argenti, rogans ut juxta condictum, quod juramento firmaverat, veniret cum exercitu magno Comiti Flandriæ in auxilium contra Gallos. Rex quoque memoratus Angliæ cum magno suorum exercitu se personaliter venturum promisit in Flandriam, Comiti adversum Gallos in auxilium. Rex tamen Adolphus non venit in Flandriam sicut promiserat, sive quia corruptus pecuniâ à Rege Gallorum fuerat, ut multi opinabantur, sive ut alij voluerunt, rem in melius exponentes, quia Dux Austriæ Albertus per Gallos munere conductus illum aggressus est bello, & propterea necessitate præoccupatus venire non potuit. Quam ob causam Eduardus Rex Angliæ cernens se ab Adolpho deceptum, sive ex voluntate factum sit, sive ex necessitate, non determinamus, & quoniam æquis viribus Gallo congredi non posset, cum festinatione magna reversus est in Angliam, relinquens Comitem Flandriæ malè provisum, & in multa necessitate malè positum. Dux

Adolphus Anglo & Flandrensibus auxilia promittit, sed nullo eventu.

autem Gallorum, quia hyems appropinquabat, & non erat aptum tempus ad prælium, & quia litteris jam fuerat certificatus, quòd Carolus Rex Apuliæ miſſus à Papa Bonifacio jam prope veniret in Galliam, facturus inter eum & Regem Angliæ concordiam & pacem, ſine bello reverſus eſt in Galliam. Dimiſit tamen oppida jam prius acquiſita, & terras ſub bona cuſtodia militum, quibus & Capitaneos plures præpoſuit, per quos omnia muniri fortiter præcepit. Rex verò Carolus cùm veniſſet in Galliam, nomine Romani Pontificis, concordiam & pacem inter duos Reges prænominatos compoſuit, omnémque diſſenſionem, quæ fuit inter Gallos & Flandrenſes, penitus extinxit. Pro confirmatione autem pacis Rex junior Angliæ Sororem Philippi Regis Gallorum duxit uxorem, Bonifacio Papa diſpenſante cùm eis, cum lineâ conſanguinitatis jungerentur. Ex illo tempore auctoritas Regis Adolphi nimium apud omnes pene Principes ac nobiles cæpit vileſcere, & multi cum Alberto ſentientes ab ejus fide receſſerunt. Ipſe verò cùm ſe contemptui habitum intelligeret, omni manſuetudine regali depoſitâ in tyrannum crudeliſſimum permutatus eſt, & multas in Regno turbationes excitavit. Unde cùm paucis juſta conſervare curaret, multorum odia incurrit.

Pax inter Anglos & Gallos componi tandem.

Anno ſiquidem prænotato Comitem de Geroldſeck & quendam alium Comitem, quos Præfectos Provinciales in Alſatia conſtituerat, qui Conrado de Liechtenberg Epiſcopo Argentinenſi, ejus Eccleſiæ civibus & incolis terræ nimium moleſti, plures moleſtationes crebriùs intulerunt. Qui contumelijs & injurijs graviter læſi, querelam contra dictos Comites Hermannum de Geroldseck & alium ſæpius detulerunt ad Regem, poſtulantes inſtanter, ut eorum temeritatem Regali auctoritate compeſceret; ſed omnia fruſtra, quoniam Rex in tyrannidem converſus, aut eos audire contempſit, aut verbis mendacibus decepit. Unde poſtremò non valentes injurias ſibi quotidie illatas diutius æquanimiter tolerare, ſe potenter contra Regem Adolphum oppoſuerunt. In unum igitur conſentientes Conradus præfatus Epiſcopus, cives Argentinenſes, cives de Hagenavve, cives de Colmaria, Comites de Liechtenberg, Comites de Ochſenſtain, Comites de gemino Ponte, vulgariter de Zvveibrucken nuncupati, Comites de Hohenloe, & alij multi præſules, Comites, Barones, nobiles & cives, contra Regem Adolphum unanimiter conſpirârunt, & factâ cum Alberto confœderatione firmiſſimâ, quidquid partes ſequebatur Regis in circuitu, pro viribus hoſtili animo perſecuti ſunt. Nam inpetu facto, ſupradictos duos Comites Alſatiæ intruſos violenter præfectos, uſque adeò perſequentes afflixêre, ut Alſatiâ dimiſsâ fugere ad Regem ſuum fuerint compulſi.

Præfecti Regis graviter oppreſſerunt Alſatiam.

Conſpiratio in Regē plurimorum.

Anno etiam prænotato Joannes Hollandiæ Comes Florentij Comitis, ut antehac dictum eſt, filius, congregato magno ſuorum exercitu Friſiam hoſtili manu ingreditur, & viceſimâ ſeptimâ die menſis Martij conflictu cum Friſonibus habito, victoriâ potitur. Comiſſo etenim prælio juxta oppidum Alckmariam, campum victor obtinuit, & ex Friſonibus pluſquam quatuor hominum millia trucidavit.

Friſones victi ſunt ab Hollandis.

MCCXCVIII.

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis ſexto, Indictione Romanorum undecimâ, mortuus eſt Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, in Eccleſia

Ecclesia Bunnensi ut ferunt sepultus. Iste Archipræsul Sifridus contentiones cum suis civibus multas habuit, & toto Pontificatûs sui tempore sine adversarijs rarò fuit. Post cujus obitum Wigbaldus majoris Ecclesiæ Decanus in Archiepiscopum eligitur, qui confirmatus per Bonifacium Papam octavum, & ordinatus in Archiepiscopum Ecclesiæ memoratæ Colonienſis, præfuit annis quatuor. Hunc Wigbaldum, statim ut in Archiepiscopum fuerat sublimatus, quoniam vir erat prudens, magni consilij & multum expertus in actionibus mundi, Boemundus Trevirorum Archiepiscopus jam senio gravatus in Coadjutorem assumpsit, & uno tantum anno supervixit.

Wigbaldus fit Archiepiscopus Colonienſ.

Eodem anno convenientes apud Moguntiam Principes Regni Theutonici Electores, post multa consilia & varios tractatus Adolphum ex Comitibus de Nassavv Regem, anno regni sui sexto jam ferme completo, unanimi voto ex pari consensu per sententiam, ab omni jure, quod eatenus ad Regnum habuerat & imperium, deposuerunt, privantes illum & titulo Regni, & dignitate per omnia; cujus rei occasione multæ per Regnum turbationes fuerunt subsecutæ, quibusdam hanc ejus abrogationem justam confirmantibus, alijs verò contradicentibus. & cum Adolpho sentientibus. Causæ, propter quas à regno fuit depositus, istæ fuêre potiores. Primam depositionis ejus causam Principes eo in tempore assignabant, quòd Imperio esset non solùm inutilis, sed etiam infidelis, propterea quòd Imperij coronam sperneret, & Italiam, Lombardiam, & alias nationes sive Provincias Imperij non curaret, sed Regnum mancum & infirmum per suam negligentiam redderetur. Item pacem & concordiam in regno turbaret, quam maximè fovere debuisset, dissensiones ubique lites atque discordias, & quòd ejus instinctu bella sevirent ubique in Regno per circuitum, per quod periisset jam publica fides atque justitia, ipso bonos deprimente violenter. Tertiam verò assignavêre causam, quòd regnum nimis extenuaret dictis & expensis inutilibus, & propter suam avaritiam populum inconsuetis & importabilibus exactionibus gravaret, omnésque vires & nervos Imperij, nutriendo lites, non in exteros, malè consumeret. Quartam assumpsêre causam, quòd Principes Regni per superbiam suam contemneret, nobiles sperneret, Clerum despiceret, omnia Regni negotia, & maximè ardua, non juxta consilia Principum, sed secundum proprij capitis judicium omnia disponeret, contemptóque Principum consilio, vilium consultationes hominum sequeretur. Quinta verò depositionis causa fuit non ultima, de qua jam supra fecimus mentionem, quòd videlicet pecuniam ab Eduardo Rege Anglorum accepit, magnum promisit auxilium atque juravit, sed fidem non servavit, pecuniam tamen retinuit. Sextam adduxêre causam, quòd latrocinijs impleisset Regnum, permitterétque prædones spoliare viatores, & opprimere pauperes, eorúmque castella & latibula, quæ Rudolphus Rex destruxerat, ejus vel consensu, vel dissimulatione in perniciem reipublicæ jam ut plurimum essent restituta, & quotidiè mala fierent graviora. His causis & quibusdam alijs quas brevitatis intuitu pertransimus, Adolphus Rex per Gerardum Archiepiscopum Moguntinum, & alios Principes, qui ad hoc convocati apud Moguntiam convenerant, à regno per sententiam deponitur: & Albertus Dux Austriæ filius Rudolphi quondam regis tunc

Adolphus Rex per Principes à Regno deponitur.

Causæ depositionis Adolphi sex potiores.

Albertus Dux Austriæ contra Adolphum eligitur.

tunc quidem abſens in regem eligitur. Miſſis igitur nuntijs cum litteris Principum in Auſtriam, Albertus vocatur ad regnum: contra Adolphum quem ipſi pronuntiaverant abrogatum, ſicut diximus, pollicentur auxilium. Hoc nuntio Albertus accepto lætus efficitur, & contractis undique copijs magnum coadunavit exercitum, & veniens ad Franckenfurt ut moris eſt, ſe contra Adolphum paravit ad bellum. Intereà dum Principes conveniſſent apud Moguntiam, Rex Adolphus cum exercitu morabatur in Alſatia, bellum gerens cum indigenis terræ. Obſedit autem in primis oppidum Rubiacenſe, quod vulgari vocabulo Rufach nuncupant: ſed infecto negotio; cùm audiſſet Principes conveniſſe apud Moguntiam, diſceſſit, & venit Spiram præſtolaturus exitum conventûs. Verùm poſtcaquam regno ſe intellexit privatum, Albertum infeſtiſſimum contra ſe hoſtem à Principibus electum, fractus eſt animo: & præhabito ſuorum conſilio rem dubio ſtatuit Marti comitendam. Erant in ejus parte fideles adhuc nonnullæ civitates Imperij, de quarum conſilio confidebat.

Albertus cum magno exercitu venit ad Rhenum.

Albertus verò cum ſuorum exercitu profectus de Auſtria, commeatum direxit per Alſatiam, propterea quòd Argentinenſes cum Alſatijs Adolpho noviſſet infeſtos, cui Argentinenſis Epiſcopus octingentos pugnatores in auxilium, Cives verò Argentinenſes cum Alſatijs quatuor ei millia tam equitum, quàm peditum virorum fortium miſerunt, qui eum apud Friburgum venientem cum magno ſuſceperunt honore. Habebat autem in ſuo exercitu pluſquam viginti quatuor millia pugnatorum, quos ſecum adduxerat ex Auſtria, Bohemia, Ungaria, Carinthia, Carniola & alijs diverſis Provincijs in auxilium contra Adolphum.

Nomina Principum cum Alberto ſentientium.

De Alſatia profectus cum toto exercitu venit ad Frankenfurt, & inde ad Moguntiam, ubi auxilia reperit Principum, Gerardi videlicet Archiepiſcopi Moguntini, Boemundi Archiepiſcopi Trevirorum, Wigbaldi Archiepiſcopi Colonienſis, Conradi Argentinenſis, Friderici Conſtantienſis quoque Epiſcopi, Comitum etiam de Liechtenberg, Comitis de Ochſenſtein, Comitis de Freybach, Comitis de Gemino Ponte, Comitis de Liningen & aliorum plurium, quorum omnium auxilio fretus contra Adolphum ſe fortiſſimè armavit.

Rex Adolphus contra Albertũ ſe parat cum ſuis.

Rex verò Adolphus cùm audiſſet Ducis Alberti contra ſe cum tanta multitudine adventum, congregavit & ipſe quantum potuit ſuorum exercitum, & paravit ſe contra Ducem Albertum totis viribus ad bellandum. Habebat autem in ſua parte generum ſuum, videlicet, Rudolphum Comitem Palatinum Rheni de Heidelberg: Ludovicum quoque Ducem Bavariæ, Cives etiam Wormatienſes, Spirenſes, Frankofurtenſes, Geilenhuſenſes, Oppenheimenſes, Provincialem Haſſiæ Comitem, Comitem quoque de Iſenburg, & plures alios Comites, Barones, Nobiles, Cives, Oppidanóſque, quorum auxilio, ſi omnes debito conveniſſent in tempore, adverſarios fortè viciſſet.

Inſtante autem belli tempore circa finem menſis Septemb. Rex Adolphus cum ſuis in Oppenheim conſtitutus, amicorum expectabat ſuffragia. Interea Dux Albertus cum exercitu in Moguntia, & circa regionem morabatur, & omnia, quæ fautorum erant Regis Adolphi, devaſtabat. Verùm Adolphus poſteaquam amicorum quibus ſcripſerat auxilia per decem dies apud Oppenheim exſpectâſſet, & aliqui tardius adveni-

advenirent, moræ impatiens, & bellandi cupidus, nimis incautè ac præcipitanter de Oppenheim contra Ducem Albertum cum suis egressus est, viribus impar, & tantæ multitudini resistere nequaquam sufficiens.

Locus belandi haud procul à Wormatia.

Campus erat magnus haud procul ab Oppenheim inter villam, quæ vocatur Gillenheim, & Cœnobium quoddam Monialium Rosenthal, id est, vallem rosarum appellatum: in quo Dux Albertus Regem Adolphum statuit exspectare ad pugnam. Itaque Dux Albertus cum magno suorum exercitu de Moguntia exiens latitudinem terræ Ganiensium suâ multitudine operuit, & omnia in circuitu desolavit. Oppidum Ganij, quod Alzten dicitur, à Wormatia tribus distans milliaribus, sub ditione Rudolphi Comitis Palatini Rheni constitutum, qui partes sequebatur Adolphi, Dux Albertus positis in circuitu papilionibus obsedit, ac præter arcem cepit ac desolavit.

Albertus cepit Altzen oppidũ & destruxit

Et notandum, quòd memoratum oppidum Altzen olim ad jus pertinebat Comitis de Rabengirspurg cum villis & terris adjacentibus. Anno autem Dominicæ Nativitatis millesimo vel circa, quidam Comes de Rabengirspurg ipsum castrum suum Omnipotenti Deo Creatori omnium obtulit: & in Monasterium Canonicorum sancti Augustini Præsulis commutavit. Hoc autem Cœnobium Regularium in Moguntina Diœcesi constitutum à Monasterio quondam meo Spanheimensi tribus ferme distat milliaribus. Cujus fundator totum Comitatum suum Fratribus pro sustentatione sui, donatione perpetuâ contulit: addens & prædictum oppidum Altzen cum omnibus proventibus suis, in augmentum præbendarum Dei famulorum.

Unde oppidũ Altzen venerit ad Palatinos.

Deinde post annos plurimos Comes quidam Hirsutus, qui vulgariter dicebatur der Ruchgraff pro dicto oppidulo per viam commutationis quædam bona & proventus in Ducatu Mosellano sita memorati Cœnobij Præposito & Fratribus dedit, & arcem in eo construxit. Et sic Altzen à Monasterio Rabengirsburg alienatum fuit usque in præsentem diem. Postremò Comitibus Hirsutis omnibus vitâ defunctis, & omnino deficientibus, hodie quoque memoria penè in oblivionem devenit. Oppidum verò Altzen Palatini obtinuerunt.

Adolphus contra Albertum procedit.

Rex igitur Adolphus cùm audivisset omnia, quæ Dux Albertus in Altzen oppido fecerat, moræ impatiens non exspectatis amicis, qui erant venturi, de oppido Oppenheim exijt, & versus Altzen contra illum ad pugnam cum suo exercitu processit. Dux verò Albertus cùm Adolphum Regem intellexit contra se venientem, contractis mox copijs in memorato loco prope Cœnobium Rosenthal illi occurrit. Ubi congressione factâ diu acriter pugnatum est, & multi ab utraque parte ceciderunt. Adolphus autem Rex manu propriâ diu fortiter pugnavit, & sicut Leo rugiens pro Regno morti seipsum exposuit, eligens magis fortiter mori, quàm alio regnante turpiter vivere.

Adolphus Rex in bello memorato cum multis occiditur.

Atrox bellum diu continuatum fuit, & cùm victoria jam Adolpho videretur accessisse in manibus, clamore adversariorum exorto sui fugere cæperunt. Qui derelictus in medio hostium, & desertus miserabiliter à suis, tandem occubuit, & in eodem loco interemptus fuit. Cujus corpus in præfato Cœnobio Monialium Rosenthal sepultum, per annos ferme duodecim jacuit: sed posteà per mandatum Henrici Regis septimi ex Comi-

Comitibus de Lutzenburg exhumatum, & ad Spiram delatum in Sepultura Regum honorificè tumulatum fuit. Hic finis & vitæ Adolphi Regis, & regni miserabilis extitit: qui vocatos si exspectâsset amicos, nec tam præceps irruisset in hostem viribus impar, victor certè vixisset.

Filius Adolphi capitur & multi occiduntur.

In eodem bello filius Adolphi Regis Comes de Nassavv captus est, & pro magna tandem sum̃a pecuniarum redemptus. Sed & alij plures de exercitu Regis Adolphi, Comites & Nobiles capti sunt. Occisi autem fuerunt in memorato bello Comes de Isenburg supremus in exercitu Regis Adolphi capitaneus, vir strenuus & miles fortissimus, & cum eo plusquam sexaginta Comites ac Nobiles præcipui fortes ac strenui, præter alios minoris Ordinis plures.

Otto Comes de Ochsenstein in bello perimitur.

Ex parte verò Ducis Alberti, cecidit Otto Comes de Ochsenstein, vir & ipse strenuus ac bellicosus, supremus in exercitu ejus Capitaneus, cum alijs pluribus viris inferioris Ordinis.

Post cruentissimum hoc bellum Dux Albertus Oppenheim prædictum oppidum obsidione vallavit: ubi cùm se nihil videret proficere, solutâ obsidione cum exercitu ad Moguntiam reversus est.

Varia de Regis abrogatione infertur opinio.

Fuerunt qui scriberent, Adolphum Regem non jure, sed contra jus æquitatis à Regno depositum abrogatum & desertum: omnésque articulos præscriptos in eum falsò & malitiosè compositos, cùm Princeps esset optimus, Regno utilis. Unde ferunt, Gerhardum Archiepiscopum Moguntinum omnium malorum in eum extitisse causam propter invidiam: quippe qui cæteros in æmulationem contra Dominum suum Regem multis & varijs modis concitaverit.

Omnes Adolphi Regis contradictores malè perierunt.

Scribunt enim, qui pro Rege Adolpho senserunt, quòd ultio Divina satis acriter in omnes fuerit subsecuta, qui contra Regem Adolphum arma capessere præsumpserunt. Nam Gerardus de Epstein Archiepiscopus Moguntinus, sicut legimus, non diu posteà super sellam residens, corpore sanus & mente, subitò cadens exspiravit. Albertus verò Dux usurpator Imperij, qui Dominum suum Regem fuerat persecutus, posteà fertur à fratris sui filio peremptus: Otto Comes de Ochsenstein in bello sicut diximus occubuit: Comes de Hohenloe à proprio servo fuit occisus: Comes de Gemino Ponte in aqua Glies dicta submersus est: Conradus Episcopus Argentinensis ante Friburgum à quodam rustico perfossus gladio interijt: Comes verò de Liningen insanus & phreneticus factus, usque ad mortem permansit. Et ut breviter multa concludamus, omnes ferunt & citò, & malè perijsse, qui contra memoratum Regem Adolphum conspirârunt.

Albertus Rex coronatur apud Aquasgrani.

Post mortem Regis Adolphi, quem in bello diximus occisum, Albertus Dux Austriæ victor evadens cum sibi adhærentibus Principibus cunctis, à Moguntiaco solvens descendit per Rhenum ad Coloniam, & ulterius ad Aquasgranum oppidum imperiale profectus est. Ubi per ministerium Wigbaldi Colonienſis Archiepiscopi, cum magna pompa & solemnitate in Regem unctus & coronatus fuit. Coronatione autem peractâ fidem & subjectionem ei Principes juraverunt. Regnavit autem jam deinceps post Adolphi mortem annis decem.

Alberti Regis uxor & filij sex numero.

Uxorem habuit Elisabeth filiam Meinhardi Ducis Magni Carinthiæ, de qua genuit sex filios, & quinque filias: quorum ista sunt nomina. Primogenitus

mogenitus fuit Rudolphus posteà Rex Bohemiæ, qui obijt anno Domini millesimo trecentesimo septimo, Pragæ sepultus: Secundo genitus Fridericus Dux Austriæ, qui posteà contra Ludovicum Bavarum in Regem fuerat electus, ut suo loco dicemus. Tertius Lupoldus Dux Carinthiæ, qui obijt Anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo sexto, sepultus est in Monasterio Kőnigsfeldt: Quartus fuit Henricus Dux Austriæ, qui uxorem habuit Elisabeth filiam Comitis de Virneburg, & obijt anno Domini MCCCXLIV. Quintus fuit Albertus Dux, qui fundavit Monasterium in Gemines, à quo linea Maximiliani Cæsaris continuatur: Sextus fuit Otto Dux Austriæ, qui obijt anno Domini MCCCXLIV. Uxor verò Ducis Bavariæ mortua est anno Domini MCCCXXX.

Filiarum prima nomine Agnes, nupsit Andreæ Regi Ungariæ, quo sine liberis mortuo, nupsit Duci Uratislaviæ: Secunda fuit Elisabeth, quæ nupsit Friderico Duci Lotharingiæ, quæ peperit Rudolphum Patri in Ducatu successorem: Tertia fuit Anna, quæ nupsit Hermanno Marchioni Brandenburgensium: Quarta fuit Catharina Regi Henrico septimo ex Lutzenburg desponsata: quo ante nuptias mortuo data fuit uxor Ruperto Regi Apuliæ atque Siciliæ, quæ obijt anno Domini MCCCXXXIV. Quinta nomine Guda nupsit Ludovico Comiti de Oetingen in Bavaria, & obijt anno Domini MCCCXXXIV.

His temporibus Cives urbis Colonienſis propter lites & dissensiones, quas cum Sifrido habuerant Archiepiscopo, per annos septem ac menses totidem in excommunicatione permanserant interdicti, ita quòd toto tempore illo divinorum apud eos Celebratio fuerit intermissa. Coronato Rege Alberto apud Aquasgrani, & cum Principibus ad Coloniam reverso, cives unanimi supplicatione ejus interventu absolvi à censuris postulárunt. Egit Rex cum Archiepiscopo Wigboldo, qui Sifrido successerat in Pontificatu, & precibus suis obtinuit, inter eos concordiam fieri, & Cives ab anathemate relaxari. His peractis Rex ad superiores Rheni partes regreditur.

Colonienſ. septennio fuerunt excommunicati.

Anno Godfridi Abbatis prænotato, quinto Calend. Aprilis, mortuus est Joannes ejus nominis secundus Abbas Monasterij quondam mei Spanheimensis Nonus, & ante gradus Presbyterij sepultus. Cui mox decimus in Abbatia successit Diethlibus nomine, & præfuit annis decem, mensibus sex, Patriâ Mosellanus ex urbe antiquissima Trevirorum oriundus, qui aliquanto tempore Cancellarius extitit Joannis Comitis de Spanheim, ut alibi scripsimus.

Diethlibus fit Abbas in Spanheim.

Anno etiam præscripto in vigilia S. Jacobi Apostoli, hoc est, vicesimâ quartâ die mensis Julij, obijt Emicho Wormatiensis Episcopus in habitu ut ferunt monachorum, sepultus in Ecclesia cathedrali. Cui Ebervvinus de Cronenberg in Pontificatu successit, & præfuit annis tribus, mensibus novem, qui ad instantiam civium suorum consensit, quòd sedecim viri de communitate ad Senatûs consilium fuerunt admissi, quod antea fieri in ea civitate non consuevit. Hujus Pontificis tempore fundatum est Cœnobium Monialium in Liebenavv, Ordinis Prædicatorum extra muros civitatis Wormatiensis, per quendam civem nomine Jacobum Engelman dictum; qui cùm esset dives, & non haberet filios, Deum bonorum suorum hæredem constituit, & omnia quæ habuit, fundato à se

Eberwinus fit Episcop. Wormatiensis.

Liebenaw Cœnobium Monialium prope Wormatiam.

Monasterio & Christo in eo servituris virginibus donavit. Hanc autem fundationem simul & donationem præfatus Episcopus auctoritate ordinariâ confirmavit, & auxilium impendit.

Eodem anno nonâ die mensis Novembris, obijt Boëmundus Archiepiscopus Trevirorum, de quo supra diximus anno Crafftonis Abbatis Hirsaugiensis nono, & in Monasterio Hemmerad Cistertiensis Ordinis tumulatur. Hic quemadmodum supra dictum, Castellum in Neumagen juxta littus Mosellæ fundavit, quod à villa nativitatis meæ Trittheim non multum distat. Post mortem Boëmundi, Dietherus ex Comitibus de Nassavv frater interempti Regis Adolphi Ordinis ut ferunt Fratrum Prædicatorum, non electus, neque postulatus, sed quorundum consilio & provisione Bonifacij Papæ octavi in odium Alberti Regis, Archiepiscopus Trevirensibus ordinatur & missus est, qui veniens Trevirim cum honore suscipitur, & ut verus Archipræsul ab omnibus salutatur. Præfuit annis ferme octo, Alberto Regi semper quidem contrarius, sed parum nocivus.

Dietherus de Nassavv fit Archiepiscop. Trevirorum.

MCCXCIX.

Anno Godfridi Abbatis Hirsaugiensis septimo, Indictione Romanorum duodecimâ, Rex Albertus Conventum Principum in oppido Frankenfurt, ubi Rudolphum Comitem Palatinum Rheni, & quosdam alios, qui cum Adolpho Rege, dum viveret, senserunt, usque ad mortem, sibi reconcilians ad gratiam recepit. Multa etiam pro confirmatione & stabilitate regni sui constituit, & jurare omnes in sua verba Principes fecit.

Conventus fit Principum.

Erat autem homo grossus, moribúsque subrusticanus, monoculus, aspectu ferox, & pecuniarum nimis cupidus, cujus uxor Elisabetha filia Meinhardi Comitis Tirolis fuit, ut supra jam diximus, viri potentis atque ditissimi, mulier honestæ conversationis. Confirmationem sive ut propriè dicamus, coronam Imperij pluries à Papa Bonifacio per nuntios & litteras Rex ipse Albertus petivit, sed Pontifex hoc ei munus semper denegans respondebat: *Imperio non esse dignum, qui Dominum suum Regem in bello proprium occidisset.* Quæ responsio Papæ cùm ei renuntiata fuisset, impositâ sibi regni coronâ, & gladium tenens in manibus dicebat: *Quid ergo si Papa mihi coronam denegat? Electione Principum & Rex sum, & Imperator.* Verùm non diu posteà in odium Regis Gallorum Albertus quod petivit, obtinuit.

Alberti Regis dispositio corporis.

Eodem anno Bonifacius Papa octavus Sectam & hæresim Circumcellionum, qui se Fratricellos nominabant, damnavit, qui suos errores occultè disseminaverant in populo, auctoritatem contemnentes Ecclesiæ, & Prælatorum ministeria despicientes. Verùm quamvis pernicioſa hæresis à Bonifacio Papa octavo damnata fuerit, posteà nihilominus per Joannem vicesimum secundum similiter confutata fuit; quia tamen impietatis suæ radices tam altè fixit, ut usque in præsentem diem extincta penitus non fuerit, operæ pretium duximus, si causam & errorum ejus articulos altiùs explicemus. Originem hujus pernicioſissimæ hæresis licet alijs erroribus cum tempore varijs intermixtæ, de illa processisse credimus, de qua longam supra fecimus mentionem, anno videlicet Volmari Abbatis septimo, quam homo ille pestifer Tancellinus apud Antuerpiam in Brabantia disseminavit, & mulos suâ perfidiâ decepit. Surrexerunt posteà temporibus Manegoldi Abbatis, quemadmodum anno ejus sexto supra diximus,

Hæresis Fratricellorum.

De ejus Origine.

diximus, Cathari nuncupati hæresim Tanchellini per sanctum Norbertum destructam instaurantes, qui novis quibusdam erroribus superadditis, omnes illius articulos in damnationem propriam susceperunt. Ex fœcibus præscriptorum posteà surrexerunt memorati pestilentes hæretici, qui se Fratricellos nuncupabant, magnam sanctitatem coram nescientibus dolos eorum simulantes, & multos in profundum erroris, non solum laicos, sed etiam Clericos & Monachos traxerunt; quamvis tamen quosdam inter se spurcissimos occultavère articulos, quos non omnibus passim cõmunicabant, non enim confidebant omnibus omnia, sed unicuique ministrabant venenum sui erroris, secundùm quod posse illum bibere videbant. Primus autem erroris eorum fuit articulus, quòd omnia Sacramenta Ecclesiæ præter baptismum irridebant, Corpus & Sanguinem Christi spernebant, pœnitentiam nullam omnino faciebant; dicebant enim se plenos Spiritu Sancto, nullum habere peccatum, & pollicebantur omnibus ad sectam eorum initiatis remissionem omnium peccatorum, & quòd deinceps peccare non possint quidquid fecerint. Item dicebant nullum Pontificem Romanum super eos auctoritatem habere, & maximè Bonifacium octavum, & Joannem Papam vicesimum secundum, à quibus damnati fuerant, blasphemâ garrulitate carpebant, asserentes nec eos, nec aliquem eorum successorem legitimè vel electum vel ordinatum Pontificem, sed omnes Romanos Pontifices post suæ damnationem sectæ esse damnatos. Item omnes homines, qui sectam eorum non essent professi, dicebant in æternum damnandos, propterea quòd aliter vivant, & credant, quàm sancti Apostoli & Christiani in primitiva Ecclesia crediderunt, docuerunt & vixerunt, Sectam námque suam à sanctis Apostolis institutam & observatam pertinaciter affirmabant. Item luxuriam, adulterium, & stuprum dicebant in eorum secta non esse peccatum, affirmantes Apostolos & alios Christi Discipulos in Ecclesia primitiva nunquam fuisse continentes, sed vel cum proprijs uxoribus, si habebant, vel cum alienis indifferenter coibant, & hanc magnam inter se charitatem prædicabant. Item pro confirmatione sui erroris adducebant, Nicolaum Antiochenum Diaconum propterea hæreticum ab Apostolis declaratum in Actibus, & damnatum ab Ecclesia primitiva, quoniam uxorem haberet pulchram, & nollet eam Apostolis & alijs discipulis esse cõmunem ad coeundum, sicut ceteri omnes suas fecissent cõmunes. Item non contenti homines isti pernicioſissimi Fratricelli, quòd cum uxoribus & filiabus luxuriabantur alienis, quin etiam in cavernis montium, in speluncis & latibulis noctu convenire solebant, coitum indifferenter cum nepte, sorore, filia & matre, quod turpissimum est, in tenebris exercentes, & hoc nullum dicebant esse peccatum, perversè interpretantes illud Apostoli: *Omnia munda mundis.* Item convenientes in antris nocturno tempore de industria seductas virgines aut viduas pulchriores, sub multis & varijs pollicitationibus introˀ secum ducebant, quibus introductis latitabant ejusdem sectæ Sacerdotes & Clerici in eodem antro, qui divinas quidem laudes ad comparandam fidem imprimis decantabant, quibus circa noctem mediam finitis, Sacerdotes eorum altâ admonebant voce, binos debere masculum & feminam, sancto Spiritu invocato in complexum & coitum cõmiscri. His dictis, & luminibus extinctis, quisque

De articulis ejus.

Articulus 1.

Articulus 2.

Articulus 3.

Articul⁹ 4.

Articulus 5.

Articul⁹ 6.

Articul⁹ 7.

virorum proximam mulierem ſibi proſternebat ad coitum, nullâ ſanguinis conſideratione habitâ. Item ſi ex hujuſmodi complexu ſeu coitu
Articul⁹ 8. aliqua mulier concepiſſet, infans genitus mox ad conventiculum illud in ſpeluncam deferebatur, & ibi per ſingulas eorum manus trahebatur, tam diu totiénſque bajulandus, quouſque animam exhalaret; is verò, in cujus manibus exſpirâſſet infantulus, ſummo honore dignus inter eos
Articul⁹ 9. habebatur. Item quoties ſemel inter eos corrupta ſecundum aut tertium peperiſſet infantem, Sacerdotes ipſi congregati in unum, ſtatim ſuper prunis aſſabant eum, & in pulverem minutiſſimum redigebant. Collectum verò exinde pulverem ipſum ad prophanum reſervabant uſum. Nam quoties Novitium aliquem vel Novitiam ad ſuam accipiebant ſectam, mittebant de prædicto pulvere in vaſculum, vinum deſuper infundentes cum execrabili imprecatu, ipſiſque Novitijs, qui per eos initiandi fuerant, pro Sacramento dabant in poculum.

Alios quoque articulos multiplices profitebantur erroris, quorum recenſere capita brevitatis ſimul & honeſtatis causâ non curamus. Bonifacius igitur Papa VIII. diligentiſſimâ inquiſitione per Italiam factâ, ubi prænominata hæreſis maximè vigebat, quantis potuit conatibus, eam, ſtuduit extirpare. Unde & Hermannum quendam ejuſdem Sectæ authorem apud Ferrariam Urbem ante viginti annos, ut ferebatur, ſepultum, qui à multis colebatur pro ſancto, exhumari & exuri fecit, habitâ prius de hujuſmodi re diligentiſſimâ inquiſitione.

Hæreſiarcha de ſepulchro exhumatus exuritur.

Nec tamen propterea hujuſmodi hæreſis terminari potuit, ſed in dies excreſcens, multos etiam profeſſione religioſos viros, Sacerdotes & Clericos doctiſſimos, ſi non in toto, in parte tamen fautores habuit, & contra Eccleſiam Dei acerrimos defenſores. Quod malum poſteà uſque ad tempora Joannis Papæ XXII. multipliciter fuit diffuſum, & non ſolum Italiam, ſed etiam alias Nationes infecit.

Libet jam nunc iſthic pauliſper immorari, & hiſtoriam retexere mirabilem, quâ hæreſis prænominata, quæ multis latuerat annis, apud Mediolanum detecta & manifeſtata his ipſis fuit temporibus. Fuit in Civitate Mediolano mulier quædam dives, & iniquiſſima hujus Sectæ Fratricellorum propagatrix callidiſſima, nomine Wilhelma, virum habens ejuſdem Sectæ nomine Andream. Hæc permaximam in omni vita ſua præ ſe tulit ſanctitatem, & ſimulavit Religionem. Unde & mortua anno prænotato apud Claramvallem, atque ibidem ſepulta pro ſancta habebatur ab omnibus. Hæc itaque impiiſſima femina una cum viro ſuo Andrea ſub ſpecie ſanctitatis conventiculum in antro domûs ſuæ conſtruxerat, in quo ſacrilegi Fratricellorum ritus exercebantur. Ad quem locum multi viri nocturno tempore, & certis in hebdomada conveniebant diebus, & plures mulieres, viduas, maritatas & virgines in errorem inductas adduxerunt, quibus de mandato Wilhelmæ coronas radebant in capitibus in modum Clericorum occultas, benedicentes & conſecrantes, imò maledicentes execrantes eos in Clericos. Deinde poſtquam horrendis execrationibus ſuis ad imitationem ritûs Chriſtianorum eas initiâſſent, dabant eis potum de ſupra ſcripto pulvere infantum cum vino dicentes, eas eſſe ſanctas & omnino impeccabiles, ita tamen, quòd non coirent cum alijs viris, quàm illius Sectæ, quam profitebantur. Omnia enim

Hiſtoria jucunda, quomodo hæc hæreſis fuit publicata.

Multi ad antrum Wilhelmæ conveniebant hæretici.

enim quæcunque voluissent sibi licere dicebant in ea Secta permanentibus.

At ipsa maledicta Wilhelma, cùm omnes in antro congregatos inspiceret, mox se vestimentis ornabat sacerdotalibus more Presbyteri, astantibus cunctis ante altare, fundénsque preces Deo execrabiles, officium sibi Sacerdotis usurpabat. Precibus autem finitis dicebat: *Aduramini, aduramini, & ignem sub sextario ponite, & quæ Deus ordinavit, facite.* Mox igitur lumine sub modio posito vel extincto, in mutuos ruebant amplexus, turpitudinem suam in alterutrum exercentes. Et hoc scelus statutis per hebdomadam diebus exequebantur, occultè noctibus convenientes.

Wilhelma Sacerdotis agebat officium.

Post annos verò plures hæc eorum mater atque sacerdos moritur, & apud Claramvallem pro sancta sepelitur. Post cujus obitum Andreas vir ejus per sex annos in tali pernicioso & Diabolico scelere perseverans, innumerabiles seduxit populos, quousque tandem Mercator quidam Mediolanensis nomine Conradus hoc manifestissimum scelus mirabili modo & industriâ fecit manifestum.

Habebat námque idem Conradus uxorem seductam, & in memoratam Fratricellorum hæresin occultè juratam, quam dum frequenter in noctis medio surgere animadverteret, sed quorsum pergeret, scire non posset, mali alicujus de ipsa incidit suspicionem. Demum die quâdam cupiens omnino scire, quò pergeret, noctem dormitione simulatâ duxit insomnem. Circa medium verò noctis uxor putans dormire maritum, suo more surgit, & consuetum pergit ad antrum, quam occultè maritus subsequens post eam, incognitus antrum illud perfidorum intravit, & omnia quæ ibidem aut dicebantur, aut fiebant, diligentissimè conspexit.

Conradus uxorem secutus omnia quæ fiebant conspexit.

Audivit prophana concionantem Sacerdotem: vidit mulieres in modũ rasas Clericorum omnes, & horrendæ institutionis documenta impiorum à Prædicatore percepit. Lumine verò tandem sub sextario ex more posito, uxorem suam de industria cepit, & cum ea rem incognitus peregit. Deinde annulum cum Sapphyro de manu uxoris suæ abstulit, & cum alijs de antro velociter exivit, studiosè curans, ut uxorem præveniens prior lectum ascenderet.

Conradus uxori suæ annulum abstulit.

Post dies paucos uxorem interrogavit Conradus, ubi haberet annulum cum Sapphyro; quæ respondit, se illum tempore opportuno quæsituram, jam autem ad præsens, ubi eum deposuerit, nescire. Sed cùm maritus vehementer instaret pro annulo, simulans illa, se multùm quæsivisse, nec invenisse, eum perditum viro respondit.

At verò Conradus re dissimulatâ post dies paucos in domo sua lautum parari fecit convivium, ad quod Consanguineos & vicinos, maximè tamen illos, quorum in antro noverat fuisse uxores, invitavit, viros videlicet ipsos cum mulieribus suis. Qui omnes ad ejus Convivium vocati, cum suis uxoribus venerunt, causam tamen invitationis hujusce nemo cognovit.

Conradus parat Convivium amicis in domo sua.

Quibus in Convivio lautè refectis, & singulis juxta uxorem propriam sicut ex industria per Conradum fuerant collocati, residentibus, hospes invitator ait: *Amici & fratres, rogo, unusquisque vestrùm cum uxore sua laudat, prout me cum uxore mea facere conspexeritis, & posteà causam invitationis à me vestræ audietis.* Qui postquam ludos multos exercuissent, postremò

ligaturas uxoris suæ de capite manibus traxit, & clericatam sive tonsam in modum clerici, hoc est, habentem coronam omnibus ostendit.

Conradus rem gestam coram amicis exposuit.

Quod factum cæteri omnes imitantes detractis à capitibus uxorum peplis ac ligaturis omnes similiter rasas ut Sacerdotes in coronæ modum invenerunt. Unde nimium admirantes viri, quid sibi vellet hoc monstrum quod cernerent, conclamârunt. Stans autem Conradus omnem rei historiam sicut viderat & audierat, cunctis nimium stupentibus enarravit. Fæminas autem ne diffugerent, aut negotium propalarent, diligenti custodiâ intra domum Conradi manere compulerunt.

Consilio autem inter se habito viri protinus rem omnem Inquisitori hæreticæ pravitatis denuntiaverunt; qui diligentissimâ inquisitione factâ didicit hoc execrabile & diabolicum scelus, industriâ & malignitate Wilhelmæ & Andreæ mariti ejus per undecim annos in eorum perseverâsse domo. Quamobrem & Andreas & complices ejus simul, & ossa Wilhelmæ cremata sunt. Et quæ prius venerabatur ut sancta, posteà ut pestilentissima hæretica contempta fuit, & blasphemata ab omnibus. Similiter & mulieres, quæ in hujusmodi sceleribus fuerunt comprehensæ, non sine magna punitione à maritis suis dimissæ sunt.

Combusti sunt hæretici simul & ossa Wilhelmæ.

Anno Godfridi Abbatis supra scripto, vicesimâ nonâ die mensis Octobris, mortuus est Joannes Comes Hollandiæ apud Harlam sine liberis. Vitâ functo Joannes Comes Hannoniæ filius Adelheidis sororis Wilhelmi quondam Regis Romanorum jure propinquior Hollandiæ Comitatum assumpsit, ac suo dominio copulavit. Uxorem habuit Philippam Comitis de Lutzelburg filiam, de qua genuit Joannem, Comitem Lutzelburgi, Patrem Henrici Regis Romanorum septimi, Wilhelmum Comitem Hollandiæ, Joannem Dominum Bellimontis, Henricum Canonicum Ecclesiæ Cameracensis, Margaretham Comitissam Atrebatensem, Adelheidem Comitissam Claromontensem, Mariam Comitissam de Burbon, & Mechtildem Comitissam de Neyde natu minorem.

Verùm Albertus Rex Romanorum & Francorum Theutonum, Hollandiæ Comitatum mortuo Joanne ad Imperium pertinere volebat, & propterea memoratum Hannoniæ Comitem litteris, præceptis, & comminationibus inquietare graviter tentabat. Sed posteà in cõmuni Principum Conventu Comes ipse Joannes consilio amicorum inductus personaliter comparuit, & intercessione Principum Hollandiæ Comitatum à Rege in feudale beneficium Imperij accepit. Ex illo tempore Hollandiæ & Hannoniæ Comitatus in unum convenêre dominium usque in præsentem diem.

Item anno prænotato Cassanus Tartarorum Imperator magno suorum advocato Exercitu Bellum Saracenis, qui morabantur in Syria & Ægypto, indixit, cum quibus pugnans Triumphator evasit, & Syriam cum sepulchro Domini pro Imperio subjugavit.

MCCC.

Jubilæus Romæ primus à Bonifacio instituitur.

Anno Godfridi Abbatis Hirsaugiensis octavo, Indictione Rom. XIII. Bonifacius Papa VIII. ad exemplum veteris Instrumenti Annum Jubilæi primus omnium Pontificum ad salutem humani generis providâ dispensatione instituit, & per totum Orbem Christianum prædicari solemniter mandavit, Remissionem & indulgentiam omnium repromittens scelerum

rum, his qui Contriti & Confessi limina sancta Romæ visitâssent Apostolica, facturi juxta ejus ordinationem preces & eleemosynas, prout cujusque facultas permiserit.

Res nova & eatenus non visa, sed verè populo Christiano ad salutem valde proficua. Nam pro consequendis hujusmodi Indulgentijs Jubilæi anno præcedente per universum Orbem Christianum pronuntiati, tanta hominum utriusque sexûs multitudo in isto anno præscripto ex omni Europa Romam proficiscitur, ut eorum numerus incredibilis esse videatur. Unde homines præ nimia multitudine compressi vix per stratas urbis potuerunt incedere. Constituit autem idem Præsul Bonifacius eundem plenariæ Remissionis Jubilæum de centesimo deinceps anno in centesimum perpetuis futuris temporibus Romæ celebrandum.

Rex Albertus pro Hollandia copias educit.

Anno prænotato Rex Albertus contractis undique copijs magnum adunavit exercitum, contra Joannem Comitem Hannoniæ, propter Hollandiæ Comitatum, ut supra diximus, processurus ad bellum. Cúmque ad Novimagium Geldriæ oppidum perveniisset, litteras hujusmodi tenoris per omnem fecit Regionem publicari. *Noverint universi, quòd serenissimus Dominus Rex Albertus Romanorum semper invictus, vacantem Hollandiæ Principatum, quem Carolus Imperator olim magnus Theoderico Comiti contulit in Beneficium feudale, tam Jure, quàm gladio ad sacrum Romanum inundit revocare Imperium.*

Hannoniæ Comes Hollandiam suscepit ab Imperio.

Audiens Comes Hollandiæ Joannes Regem Albertum cum exercitu suorum contra se venire ad prælium, congregavit & ipse maximam multitudinem pugnatorum, confortatúsque & viribus, & animo, Regis Alberti intrepidus præstolabatur adventum. Rex autem cùm didicisset Comitis & vires, & constantiam animi, contra eum venire ad bellum non audebat, sed mediante Archiepiscopo Colonienſium Treugas interposuit, & pro confirmatione pacis Comitem ad Principum sententiam vocavit: quo veniente, Hollandiam in feudum accepit.

Godfridus Abbas hujus Cœnobij moritur.

Anno præscripto, septimo die mensis Aprilis, obijt Dominus Godfridus hujus Monasterij Hirsaug. Abbas nonus atque vicesimus, anno Regiminis sui septimo cum uno mense & viginti quatuor diebus exacto: in majori Ecclesia cum honore sepultus.

De Henrico secundo hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbate XXX. qui præfuit annis XVI. mensibus X. diebus XX.

Henricus fit Abbas Hirsaug. XXX.

MOrtuo Abbate Godfrido, & in medio Ecclesiæ juxta morem Ordinis sepulto, convenientes in unum Fratres cum Priore, qui poterant interesse novi Pastoris Electioni, anno prænotato undecimâ die mensis Aprilis, præmissísque ad Dominum orationibus consuetis, & præhabitis inter se tractatibus necessarijs, Henricum Congregationis Hirsaugianæ Monachum in Abbatem hujus Monasterij tricesimum elegerunt, qui confirmatus & benedictus per ministerium Friderici de Bolandia Episcopi Spirensis Ecclesiæ præfuit annis XVI. mensibus X. & diebus viginti, non satis utiliter pro Monasterio: sed

sed potius in grave utriúsque statûs tam spiritualis, quàm temporalis detrimentum sempiternum.

Henrici Abbatis patria fuit Suevia.

Patria illi fuit Suevia: parentes secundum mundi hujus considerationem humiles, & nullâ prærogativâ nobilitatis insignes. Qui cùm esset annorum ætatis decem & octo, venit ad Monasterium, susceptúsque ad Congregationem per Volandum Abbatem, factus est Monachus, vitámque instituit suam ad aliorum exemplar, quod reperit. Illo autem in tempore, quod sæpius diximus, Regularis disciplinæ observantia non solum apud Hirsaugienses Monachos, sed in omnibus penè Cœnobijs nostri Ordinis per totum mundum usque adeò defecit & tepuit, quòd fervoris pristini vestigium omnino nullum dereliquit. Unde & Henricus iste Monachus factus est, mores quos juvenis à senioribus didicit, usque ad obitum servavit. Tandem verò in Abbatem promotus, sicut dictum est,

Henricus Abbas plura bona Monasterij alienavit.

parum utilis extitit, imò plus detrimenti quàm comodi suo regimine Monasterio fecit; mox enim licentiosè vivere incipiens, otio & inertiâ, torporéque ignavus tepuit; & rem familiarem simul & monasticam turpiter neglexit. Enimverò statum rerum temporalium, quem in bona conditione reperit, valde malum fecit. Multa etenim bona Monasterij tempore sui regiminis impignoravit: multa penitus vendidit: & multa sine Consensu Fratrum suorum in perpetuum alienavit, quorum pecuniam malè exposuit. Moribus fuit nimium dissolutus & incompositus; sæculariter vivens potius quàm monasticè; quippe qui convivijs & discursibus vagis diebus & noctibus frequenter intentus, nihil minus quàm spiritualia curabat. Conversatione suâ puerili non solùm Fratres suos Monachos contristavit: sed etiam sæculares homines multipliciter offendit. Sermone fuit præceps & multum inconsideratæ locutionis; quo factum est, quòd ejus dictis modica fides consueverit adhiberi. Consilio varius, instabilis & inconsideratus extitit: verbis promptulus, sed actione nimium tardus fuit.

Quantum verò ad dispositionem pertinet corporalem, homo fuit statutâ mediocris, nec procerus corpore, nec brevitate nimiâ pusillus. Capite parvus & ventre aliquantum crassus: subrufos tam in capite, quàm in barba copiosos habebat capillos: incessu velox & titubans in modum gradiebatur parumper claudicantis, & qui nullâ decorabatur gravitate. Postremò jubente Ludovico Imperatore propter culpas suas, ut suo loco dicetur, deponitur.

Henricus Abbas ultimò deponitur.

Anno prænotato MCCC. Dominicæ Nativitatis, quo Henricus ordinatus est Abbas, moritur Joannes Dux Bavariæ filius Henrici Ducis, & Comitis Palatini Rheni sine liberis. Huic pro futura uxore ferunt desponsatam fuisse Apostolicâ dispensatione mediante filiam parvulam necdum triennem Ludovici Comitis Palatini Rheni, Bavariæque Ducis, posteà Imperatoris Romanorum: qui mortuo sine liberis destinato genero Ducatum illius totum obtinuit.

Eodem anno Fridericus de Bolanden Episcopus urbis Spirensis magnam illam Crucem in arcu ambonis Ecclesiæ memoratæ nimiâ vetustate ruinosam piâ devotione instaurans fecit renovari. Alia insuper multa pro decore Domûs Domini & fecit, & constituit, quibus nominis sui memoriam cum laude posteris commendavit.

Claruit

Claruit his ferme temporibus Alanus ex Insulis oppido Flandriæ oriundus Magister Parisiensis, in Divinis scripturis omnium suâ tempestate facilè doctissimus, Theologus insignis, Philosophus clarus, & Poeta celeberrimus; qui scholæ Theologorum apud Parisienses docendo & scribendo multo tempore gloriosè præfuit, ubi in omni scientia tam divina, quàm humana clarissimus effulsit. Unde & meritò nomen Universalis obtinuit: qui Doctor in omni scibili fuit profundissimus. Scripsit autem & metro & prosâ multa præclara synthemata, de quibus nos hactenus exceptis quæ sequuntur, vidimus pauca.

Alanus de Insulis Doctor magn⁹.

Super quatuor libros sententiarum scripsit volumina quatuor. Ad quendam Abbatem S. Dyonisij, aliàs S. Ægidij de sacræ Scripturæ vocabulis opus non inutile, quod prænotavit oculum sacræ Scripturæ, librum unum non parvæ quantitatis. De doctrina quóque lib. I. In quinque libros Moysis volumina totidem. In Cantica Cant. lib. I. Ad Archiepiscopum Bituricensem de Pœnitentia libb. IV. De Mysticis æquivocis lib. I. Parabolarum lib. I. De modo sive arte prædicandi lib. I. Opus metricum quod Anteclaudianum prænotavit lib. I. De sex alis Cherubin. lib. I. De planctu naturæ lib. I. Summam virtutum & vitiorum. lib. I. De maximis Theologiæ documentis. lib. I. De natura quorundam animalium lib. I. sermones varios & epistolas plures scripsit ad diversos, quorum omnium invenire numerum difficile judicamus. Denique in multos Bibliæ libros insignes Comentarios lucubrâsse dicitur, quorum nos invenire titulos omnium non potuimus. Sunt qui scribant, eum in sua senectute pro Christi amore spreviſſe mundum, & Monachum Cistertiensis Ordinis factum religiosissimè conversatum usque ad mortem.

Opuscula hujus Doctoris Alani.

Wilhelmum etiam Haffliginij Monasterij nostri Ordinis in Brabantia Monachum suam ætatem scriptis & moribus haud mediocriter illustrâsse ferunt. Qui cùm esset vir tam in divinis scripturis, quàm in sæcularibus litteris egregiè doctus, multa gemino stylo comportavit opuscula; quibus nominis sui memoriam posteris comendavit. Ex his nos vidimus pauca, quæ subnotavimus. Vitam sanctæ Lutgardis lib. I. Visionem cujusdam Monialis Ordinis nostri lib. I. Sermones etiam plures tam ad Fratres, quàm ad populum Dei composuit.

Wilhelmus Monachus in Haffligi-nioBrabantiæ.

Henricus de Bruxellis, Brabantinus patriâ, præfati Monasterij de Hafflingen nostri ordinis Monachus prædicto Wilhelmo contemporaneus, vir & ipse in omni genere doctrinæ peritus, hæc tempora scriptis & lucubrationibus suis reddidit clariora. Qui cùm esset maximè in Mathematica peritus, plura in ea facultate composuit, quibus ingenij sui vivacitatem declaravit. Extat de ratione computi Ecclesiastici liber talis elegans, quem ad quendam amicum composuit. Calendarium quoque novæ ac pulchræ inventionis lucubravit pro inscensionibus Lunæ ad punctum investigandis. De compositione Astrolabij scripsit lib. I. De usu & utilitate Astrolabij lib. I. De cæteris quæ composuit nihil ad notitiam nostræ lectionis pervenit.

Henricus Monachus Haffliginij.

MCCCI.

Anno Henrici Abbatis secundo Indictione Romanorum quartadecimâ Cometes in cœlo per dies aliquot magnus apparuit, qui suo aspectu intelligentes terruit, qui noverunt his novitatibus frequenter aut bella præ-

Cometes apparuit vates malorum.

ſignari, aut peſtilentiam, aut quaslibet alias clades mortalium, quod & factum eſt. Nempe ſecuta fuère plura mala inter mortales, bella, fames, peſtéſque tam hominum, quàm jumentorum, ut pateret non fruſtra fuiſſe Cometem.

Eodem quippe anno quarto die menſis Julij bellum atrox factum eſt inter Wilhelmum Epiſcopum Trajectenſem, & quoſdam Comites ac Nobiles Jura memoratæ Trajectenſis Eccleſiæ temere violantes. Congreſſione autem factâ diu atrociter & ambiguè pugnatum eſt, & multi ab utraque parte ceciderunt. Extremò ipſe Præſul Wilhelmus in prælio ſuperatus ab inimicis, miſerabiliter occubuit anno Pontificatûs ſui quinto in multis tribulationibus & adverſitatibus infeliciter exacto. A die namque introitûs ſui Pontificatûs ſemper æmulos habuit & hoſtes, non ſolùm inter Laicos, ſed etiam inter Canonicos, ob id maximè, quòd proviſione Bonifacij VIII. & non eorum Electione intrâſſe videretur, ſicut diximus quarto anno Godfridi Abbatis. Poſt ejus verò interitum Præſul Eccleſiæ Trajectenſis fuit ordinatus Guido ibidem Canonicus & Theſaurarius, vir nobilis, prudens atque magnificus, qui præfuit annis ferme ſedecim. Alibi legimus, quòd fuerit ante Pontificatum Canonicus & Theſaurarius Eccleſiæ Leodienſis, quod verius dictum credimus. Hujus viri fratres Germani fuerunt Botzardus Epiſcopus Metenſis, Joannes Epiſcopus Cameracenſis, Joannes Hollandiæ, Hannoniæque Comes, & Florentius Princeps Morinenſis.

Wilhelmus Epiſcopus Trajectenſ. in bello perimitur.

Anno prænotato in die S. Mariæ Magdalenæ Joannes Comes unà cum Henrico fratre ſuo Comite de Lutzelburg contractis undique copijs magni exercitus Imperialem urbem Trevirorum obſidione vallavit, caſtrametatus retrò Civitatem ad plagam Orientalem, in eo loco ubi Eccleſia S. Crucis conſtructa uſque in præſens conſpicitur. Omnia in circuitu devaſtavit hoſtiliter, domos, torcularia & cuncta ædificia extra munitionem poſita funditus incendio combuſſit, & quidquid frugum erat in agro cum vinetis omnino deſolavit. Cives autem Trevirenſes, qui paribus armis adverſarijs congredi non poterant, clauſis fortiter portis, Letanijs & precibus quâ poterant devotione inſiſtentes, Divinum auxilium invocabant. Et ecce nocte undecimâ urbis obſeſſæ Dominus Deus meritis Sanctorum ſuorum, quorum Treveris multa millia corporaliter requieſcunt, orationes civium clementer exaudiens, ſpiritum vertiginis & pavoris immiſit in hoſtes, qui ſuborto clamore ac nimium perterriti arma, quæ contra cives Trevirenſes attulerant, in ſemetipſos verterunt, percutientes ſe mutuò & occidentes, cùm hoſtes ſe ferire putarent. Unde pavor eos ſubitò tantus invaſit, quòd omnes relictis tentorijs & rebus ſuis quas attulerant fugere quantocius nudi feſtinarent. Et ſic urbs Trevirorum antiquiſſima divinâ miſeratione, meritíſque Sanctorum ab hoſtium formidine mirabiliter & ſine armis liberata eſt.

Civitas Sanctorum meritis liberata eſt.

Anno prænotato mortuus eſt Andreas Rex Ungariæ ſine liberis, qui uxorem habuit Agnetem filiam Regis Theutonicorum Alberti ſicut dictum eſt ſupra. Poſt cujus mortem Ungari Ottonem inferioris Bavariæ Ducem pro Rege aſſumpſerunt, quem tamen capientes poſteà in vincula conjecerunt, cuſtodiæ illum Comitis Tranſilvani committentes. Verùm non diu poſtea per induſtriam uxoris memorati Comitis Conſanguineæ

ſuæ

ſuæ liberatus, ad Ducatum ſuum in Bavariam reverſus eſt, nec amplius ſe de Regno Ungariæ intromiſit. Auſpicio autem Bonifacij Papæ VIII. & Alberti Carolus quidam Martellus Regnum Ungarorum obtinuit, & eorum perfidiam humiliavit.

His temporibus poſtquam Rex Gallorum Philippus obtinuit dominium Comitatûs Flandriæ totum, in carcere detinens ipſius Principatûs Comitem cum duobus filijs, populus terræ humillimæ conditionis, ut fuerunt artifices diverſi, textores pannorum, lanifices, cerdones, macellarij, ſartores veſtium, pellifices, & reliquum id genus hominum graviſſimam contra rectores terræ à Rege poſitos perſecutionem ſuſcitârunt. Cujus rei cauſa fuit grave jugum Gallorum, quod Flandrenſibus impoſuerant ſupra conſuetudinem antiquitus introductam, & à Comitibus obſervatam, in præſtatione talliarum & contributionum. Unde nimium gravati, primò rectores terræ, deinde & ipſum Regem Philippum per certos nuntios ſuos rogabant, ut alleviaretur eis jugum nimis durum & importabile ſervitutis, & provideretur eis de mercede ſolvenda pro laboribus ſuis competente ab his, qui conducerent eos ad operandum. Verùm cùm rectores terræ ad inſtantiam eorum civium, qui Senatores, Conſules ac Principaliores videbantur urbis, populum humilem & egenum non ſolùm contemnerent, ſed & duos ac triginta ex eis in vincula conjeciſſent in oppido Brugenſi, facta eſt in oppido ipſo ſeditio graviſſima; ſurrexit enim populus vulgaris & confæderatus ſibi mutuò, armatus per urbem hoſtiliter cœpit diſcurrere, & ad caſtellum, in quo manebant rectores urbis conſtituti per Gallos, turmatim properare. Inprimis autem facto impetu caſtellum obtinuerunt, & tam ex Rectoribus ipſis, quàm ex Brugenſibus non paucos crudeliter occiderunt. Deinde fractis carceribus violenter captivos omnes extraxerunt. His tumultuosè peractis inter partes factæ ſunt treugæ, & cauſa ad examen Regis Gallorum Philippi diſcutienda quàm primum miſſa eſt. Duravit hæc diſſenſio quaſi per annum, & ſemper à Rege differebatur ſententia; quam ſi nunquam tuliſſet, prudenter ſanè feciſſet. Brugenſes autem multâ inſtantiâ, precibus, & pretio contra plebem tandem extorſerunt nocivam ſententiam in malum ſibi pernicioſum. Nam mox ut in Brugis fuit auditum, quòd ſententia eſſet lata contra populum, plebs omnis in unum conſpirans, quoniam ſe majoribus non poſſe reſiſtere timebat, oppidum armata exivit. Et primò venerunt ad oppidum quoddam Damum nuncupatum, quod ferme tribus à Brugis diſtabat milliaribus, per illúdque diſcurrentes cum furore nimio ejus Rectorem à Gallis poſitum interfecerunt, omniáque deprædati ſunt, plures etiam ex Brugenſibus ibi repertos crudeliter occiderunt. Exinde furore ſimul & deſperatione ducti tranſierunt ad terram Dandenburgenſem, & fecerunt ſimiliter. Poſteà venerunt ad alium locum haud procul à Brugis oppido, ubi Balivus ſive Rector Brugenſium reſidebat cum LX. ferme militibus, quos omnes ſimul peremerunt.

Flandrenſes populi conſpirant contra rectores terræ.

Rex Gallorum ſententiam dedit contra plebem oppidi.

Quibus auditis cives Brugenſes, ac metuentes, ne ſimilia paterentur, nuntios ad Regem miſerunt Gallorum, contra inſolentiam plebis furentis auxilia poſtulantes. Quibus ille miſit Comitem S. Pauli Jacobum ſupremum Flandriæ Gubernatorem cum mille quingentis Equitibus, &

magna peditum multitudine. Qui cùm perveniſſent ad oppidum Brugenſium, mox ſibi Regis nomine urbis dominium potenter uſurpârunt. Claves portarum, turres & munitiones loci omnes in ſuam poteſtatem recipientes, quod multis incolarum non parum diſplicuit. Unde cives inferioris conditionis, qui in oppido remanſerunt, timore ac ſuſpicione fluctuantes ſimul & ex proſperè geſtis audaciam ſumentes (Deo nimirum permittente in ultionem avaritiæ majorum urbis, & ad humiliandam Gallorum ſuperbiam) conjuratione ſecretiſſimè factâ in unum conſpiraverunt, majores oppidi & Gallos omnes morti, quàm primum poſſent, animo ſimul & propoſito deſtinantes.

Plebs inferior conſpirationē facit.

Cujus rei gratiâ ut viribus auctis intentum ſuum facilius perducerent in effectum, nuntios miſerunt occultos pro illis de plebe, qui ſeditionis erant principes, & oppidum jam pridem exiverant, & Duacum ſimul & Dandenburg præoccupaverant. Qui nuntio lætantur accepto viri ſimul & mulieres ad oppidum Brugis nocte omnes redierunt, & ſilenter cum bona facilitate intrantes, cùm & foſſata eſſent humo repleta, & portæ deſtructæ omnes, confeſtim in foro convenerunt. Stantes autem conjurati in medio fori clamare cœperunt: *Vivat communitas: Galli cum magnis capitibus omnes moriantur.* Galli ab his clamoribus excitati, cùm illi theutonicâ uterentur linguâ, quid ſignificaret clamor ipſe, non intelligebant. Convenientes ergo plebei cum illis, qui deforis advenerant, plateas urbis magnis trabibus obſtruxerunt, diſcurrentéſque per oppidum, omnes partis adverſæ, quos invenire poterant, occiderunt nemini parcentes. Quicunque verò Gallum ſuſcepiſſet in domum fugientem, aut ſi prius in hoſpitium admiſiſſet, illum aut ſubitò perimebant, aut ductum ad principes ſuos in forum clamantes minutatim in fruſta conſcindebant. Galli autem furentium clamoribus excitati, & arma corripientes ſine ordine ad pugnam diſcurrebant, qui omnes à plebe fuerunt interempti. Equites verò armati cùm equos vellent aſcendere ſuos, néque ſellas invenire poterant, neque frena, quæ plebis induſtriâ per mulieres & pueros callidè prius fuerant deportata. Cúmque fugâ ſalutem quærerent, vias urbis trabibus clauſas invenerunt, & dum pertranſire non poterant lapidibus per feneſtras in eos fortiter jactatis à mulieribus omnes mori compulſi fuerunt. Duravit illa cruenta Gallorum occiſio per totum diem, in qua ex Gallis equitibus fuerunt interempti à populo 1400. ex peditibus verò 2000. interierunt. Unde ſtratæ urbis omnes ſanguine & cadaveribus mortuorum fuerunt repletæ, ita quòd per tres continuos dies plebs in evectione illorum, & ſepultura extra oppidum multipliciter fuerit occupata. Jacobus autem S. Pauli Comes quoniam juxta portam morabatur oppidi cum paucis aufugit. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCI.

Plebei currentes per urbem Gallos & conſules occidunt.

Gallorum tria millia quadringenti peremti.

Anno præſcripto magna inter Papam Bonifacium octavum, & Philippum Regem Gallorum diſſenſio fuit exorta. Cujus cauſam Auctores hiſtoriarum commemorantes dixerunt, quòd Pontifex ipſe Carolum Valeſianum Regis Gallorum cognatum pro quibuſdam negotijs ſuis de Gallia evocaverit in Italiam, promittens ei multa, quætamen non præſtitit. Inter quæ ferunt Carolum ipſum ex verbis & pollicitationibus Pontificis ſpem concepiſſe non modicam Romanum conſequendi Imperium.

Inter Papam & Regem Gallorum orta diſſenſio.

rium. Quæ omnia impedita & nulla manserunt, imò promissis fecit omnia contraria. Nam eodem anno Regem Albertum Rudolphi, ut supra diximus, filium, prius Electum ad Imperium confirmavit. Ex quo Gallorum Rex nimium offensus, & reputans se à Papa delusum, quidquid mali potuit in eum excogitare, totis viribus in effectum perducere studiosissimè conabatur. Unde Stephanum de Columna Pontifici hostem acerrimum in magno apud se honore detinuit, & omnes Bonifacio contrarios & adversantes, sive Columnenses fuerint, sive alij, sumo favore honoravit. In odium denique ipsius Pontificis Rex Philippus complures Episcopos per Galliam à suis fugavit Ecclesijs, omnibúsque bonis spoliavit, propterea quòd cum Romana viderentur consentire Ecclesia. Vacantes etiam Pontificatus pro suo arbitrio disposuit, & bona Ecclesiarum sibi & suis usurpavit. Quamobrem Papa Bonifacius ut magnanimus & audax, neminem timens, cœpit contra ipsum agere quidquid potuit, quem hostem Ecclesiæ Christianorum publicum declaravit. Verùm ut comodiùs in eum, id quod cogitavit, efficeret, tali adinuentione usus est. Vocari fecit per litteras Apostolicas omnes Episcopes & Prælatos totius Regni Gallorum, mandans sub gravibus censuris, ut Romam venirent ad celebrandum Concilium. Quod mox ut Regi Philippo innotuit, nequis ire posset, omnes vias præclusit; hinc Papa Bonifacius nimium contra Regem iratus, alium modum excogitare cœpit, per quem se acriter posse vindicare non dubitavit. Revolutis enim antiquis statutis & privilegijs sacræ Romanæ Ecclesiæ, reperisse se gloriabatur tumidus, quòd Reges Gallorum omnes Regnum ipsum, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus à Sede Apostolica sibi beneficialiter indultum, debeant recognoscere, & propterea Romanum Pontificem ut feudalem Dominum suum honorare. Misit ergo in Galliam Clericum quendam Romanum Narbonensem Archidiaconum, oratorem suum atque Legatum cum litteris suis Apostolicis, in quibus Regi mandavit, ut recognitionem faceret Regni Apostolicæ Sedi: quod nisi faceret quantocius, fideliter sciret se fore excommunicatum, & regnum alteri Auctoritate Apostolicâ conferendum. Veniens autem ad urbem Parisiensem, ubi tum Rex morabatur, præfatus Papæ Legatus malè fuit exceptus, & citò per Gallos de Regno haud sine injuria repulsus. Comes námque Artensis litteras Papæ de manibus Nuntij violenter rapuit, & pro contemptu Pontificis Legato ipso conspiciente in ignem projecit. Unde posteà justo Dei judicio malè perijt, quando per Flandrenses in bello peremptus fuit. Exinde Rex Gallorum omnes vias diligentissimè fecit observari & custodiri per suos, ne quis cum litteris Apostolicis ad regnum haberet introitum. Convocavit autem Rex in urbem Parisiorum, Episcoporum, Abbatum, Prælatorum, Baronum ac Nobilium copiosam multitudinem, & facto Concilio pro sui justificatione appellavit ab illa sententia se excusando, & contra Bonifacium invehendo plura in illum scelera produxit in medium, videlicet hæresis, Simoniæ, perjurij, homicidij & aliorum, concludens eum pro his meritò esse deponendum. Abbas verò Cistertiensis, coram quo appellavit, non acceptavit appellationem. Orta est ergo dissensio inter Papam Bonifacium & Regem Philippum gravissima; & alter alterum fortiter impugnabat, quærens eum à sua dignitate potenter dejicere.

Papa recognitionem Regni exigit à Rege.

Rex contra Papam Parisijs celebravit concilium.

Bonifacius autem Papa utróque gladio pro viribus utebatur in Regem, quem inprimis excommunicavit, átque cenſuris alijs terribilibus ſubjiciens innodavit; nec minus gladio materiali quantum potuit perſequi non ceſſavit. Quoſcúnque potuit verbis, ſcriptis, muneribus atque promiſſis in ejus odium provocare, diligentiſſimè ſtuduit, & multos Principes, Duces, Comites & Barones ab ejus fide in magnam diſplicentiam revocavit, quamvis totum quod voluit, efficere minimè quidem potuit.

Denique in tantum furor Pontificis crevit contra Philippum Regem, ut eum penitus à regno cogitaverit deponere, multúmque ſecum deliberavit, qualiter depoſitionis modum potuiſſet convenientem invenire. Poſt multam igitur deliberationem Regi tandem Theutonicorum ſcripſit Alberto, inſtantiſſimè hortans, eum quatenus ad ſumendam coronam Imperij Romanam properaret ad urbem, ſe operam promittens daturum, ut amplioribus titulis decoraretur honoris, qualibus à tempore Caroli magni nullus Germaniæ Regum decoratus eſſet. Intellexit confeſtim Rex Albertus myſterium, & nuntio regalibus cumulato muneribus Pontifici reſcripſit, eâ ſe vice propter ardua regni negotia, & corporis valetudinem venire haud poſſe, rogans nihilominus intuitu neceſſitatis ſe haberi excuſatum. Rurſus Papa Legatum miſit alterum cum litteris Apoſtolicis, quibus ſignificabat ſe Regem Philippum propter contemptum Apoſtolicæ Sedis & multa nefanda ſcelera per ſententiam à Regno depoſuiſſe Gallorum, & nunc Regnum ipſum vacans ad Eccleſiam Romanam eſſe devolutum, tanquam ad verum Dominum ratione juris feudalis. Unde ne regnum polluereturab invaſione hæreticorum, illud Regi Alberto ut fideli Romanæ Sedi conceſſit, & ut non contradiceret per Apoſtolica ſcripta mandavit. Pollicebatur ad hæc pecunias, viros armatos, & quidquid eſſet neceſſarium, ſe promptè daturum. Rex verò Albertus conſilio ſuorum habito, Pontifici reſcripſit, antiquâ Regum proviſione cautum, ne poſt diviſionem Regni Francorum, quæ facta eſt poſt mortem Caroli Imperatoris magni Regis Francorum Orientalium, id eſt, Theutonicorum, ſibi violenter regnum uſurpet vel inquietet Gallorum, nec quiſquam Regum Galliæ, id eſt, Franciæ Occidentalis aut Regnum invadat Theutonicorum, aut Imperium ſibi quomodolibet uſurpet Romanum. Unde cùm ea Principum conſtitutio eatenus permanſerat inviolata, ſibi non videretur honeſtum, ſi primus ipſe eam temeraverit. Regnum itaque Gallorum ſibi à Pontifice oblatum Albertus reſpuit, & ut non videretur Eccleſiæ inobediens, multa pro ſui excuſatione ſcripſit. Rex autem Gallorum Philippus, cui omnia Pontificis conſilia per eos, quos pecuniâ corruperat, fuerunt manifeſta, quotidiano ſtudio & maximâ utebatur induſtriâ, ut non ſolùm Pontificis prævenire inſultus, ſed ad hæc maximè laborabat, quatenus illum capere potuiſſet, quod etiam poſtremò factum eſt, ut ſuo loco dicemus.

Papa Regē Albertum invitat ad Imperium.

Quare Albertus recuſaverit Regnum Gallorum.

MCCCII.

Anno Henrici Abbatis tertio, Indictione Romanorum quintadecimâ die menſis Januarij viceſimâ octavâ, mortuus eſt Fridericus de Bolandia Epiſcopus Spirenſis, cujus Corpus in Monaſterio Uſerstal Ciſtertienſis Ordinis, cum debito honore ſepelitur, ad cujus ſepulchrum tale ſculptum in marmore legitur Epitaphium: *Continet hæc foſſa Friderici Præſulis*

Fridericus Epiſcopus Spirenſis obijt.

sulis ossa quondam Spirensis: Deus illum pascere mensis cœli digneris, epulis quoque jungere veris. Anno MCCCII. Atque Calend. quinto Februi datur is pius antro. Moritur Anno Pontificatûs sui tricesimo minus quinque & triginta diebus duntaxat exacto. Memoratus Præsul in multa pietatis suæ studia posteaquam inquisitionem fecisset diligentissimam, nec posset invenire neque in sculpturis parietum, neque in scripturis Annalium, neque etiam ex testimonijs hominum, quis aut quando major Ecclesia Spirensis esset consecrata, accepto suorum consilio eam nonâ die mensis Septembris de novo consecravit, anno Pontificatûs sui nono, qui fuit Dominicæ Nativitatis MCCLXXXI. Post cujus mortem Sigebodo de Lichtenberg Electione Canonicorum Episcopus Spirensis Ecclesiæ institutus præfuit annis ferè XII. Vir bonus & Jurium Ecclesiæ suæ defensor studiosus, qui ad honorem Omnipotentis Dei, caput S. Stephani Papæ & Martyris argento vestiri præcepit, sicut hodie cernitur; sanctus námque idem Stephanus Papa & Martyr memoratæ Spirensis Ecclesiæ Primarius post Dei Genitricem Patronus est.

Sigibodo fit Episcopus Spirensis annis duodecim.

His temporibus mortuo Wigboldo Colonienſis Ecclesiæ Archiepiscopo, Henricus de Isenburg ejus nominis secundus in Pontificatu succedens præfuit annis sex & viginti: homo stemmate generis aviti satis æmulator, & qui ad militiam magis, quàm ad Clericatum natus videretur. Toto Pontificatûs sui tempore cum Civibus urbis Colonienſis dissensiones gravissimas habuit, sed & contributiones Clero non minus inconsuetas quàm duras sæpius imposuit. Cum vicinis etiam Comitibus & Nobilibus plures discordias tenuit, sed tamen victor semper evasit.

Henricus Comes de Isenburg fit Archiepisc. Colonienſis

Anno etiam prænotato Gerhardus Archiepiscopus Moguntinus, Dietherus Archiepiscopus Trevirensis, Henricus Archiepiscopus Colonienſis & Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, cum Comitibus quibusdam & Baronibus quandam confœderationis mutuæ inter se concordiam juraverunt, quam litteris necessarijs confirmârunt átque sigillis. Causa ejus confœderationis Principum alia fuit in aperto, atque alia in occulto; quæ dicebatur in aperto, reverà non erat causa; quæ autem latebat in occulto, non dicebatur, propter metum Regis & infidelitatem Aulicorum. Fuerant enim qui scriberent, Regem Albertum suo arbitrio, & sæpius quidem præter causam & rationem agere multa, quæ jure cum Principum consilio & consensu fieri debuissent. Denique scribarum & humilium personarum, non dico vilium, quæ in aula versabantur regali, quotidianæ consultationes animum Regis falsis delationibus à via rectitudinis & veritatis multùm fecêre deviantem, in tantúmque malè proficere malos judex æquitatis permisit, ut Rex aliquoties diceret inter pocula Bacchi: *Nihil se Principibus boni confidere, propterea quod Adolphum Regem, cui tunc fuerant jurati, sicut nunc sibi, perfidiâ moti dejecissent à Regno; ne mihi faciant simile, curabo eorum superbiam humiliare.* Alia quoque multa in Principes Electores fulminavit opprobria, quibus animum suum non parum satis illis declaravit aversum. Fuerunt & aliæ in cognitionibus Principum causæ hujus confœderationis occultæ, quas in publicum ratio vetat edicere. Unde Principes non sine causa mutuum hoc fœdus inierunt, metuentes futurum, cui simile multis in regnis contigit malum. Et quidem talis provida eorum confœderatio extitit, sed in periculo jam constituto

Confœderatio Principum Imperij.

Rex contempsit Principes.

alter

alter alteri juxta compactata non occurrit. Audiens enim Rex fœderis continentiam, quod Principes ſine ejus conſiventia inter ſe compoſuerant, haud parum obſtupuit; & metuens ſibi, quod Anteceſſori ſuo Regi noverat factum Adolpho, conſilium eorum deſtruere totis viribus cogitavit.

Rex movit exercitum contra Rudolphũ Palatinum.

Morarum itaque impatiens magnum ſuorum conduxit exercitum, & de Baſilea inopinatè deſcendens in terram Rudolphi Comitis Palatini Rheni, qui morabatur in Heidelberg, cùm eâ vice nihil mali ille ſuſpicaretur venturum, eſſetque omnino & penitus imparatus ad bellum, omnem ejus Principatum devaſtando nemine reſiſtente pertranſivit. Quid moramur cùm res acta ſit breviter? Ad omnimodam Regis deditionem Comes venire Palatinus Rheni compulſus eſt, fidem Alberto iterum dedit atque juravit, obſides præſtitit, conditiones ut ſincerus à Domino ſuſcipiens, fœdus Comprincipum abjuravit.

Et contrà Archiepiſc. Moguntinum.

Rex autem Albertus Rudolpho Comite Palatino in ſua verba compulſo, ne cœteris copia daretur Principibus congregandi Exercitum, copias movit confeſtim contra Gerhardum Archiepiſcopum Moguntinum, omnia in circuitu hoſtiliter devaſtans. Quid animo cogitârit, innotuit, & plures Eccleſiæ munitiones funditus deſtruxit. Tum verò inopinatè ſuper gentem Archiepræſulis irruit, quòd nullum Exercitûs congregandi tempus Archiepiſcopo fuit.

Rex oppidũ Bingen obſedit & obtinuit.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato Rex Albertus venit cum magno ſuorum exercitu per Gavium Wormatienſem in terras Archiepiſcopi Moguntini, per quam devaſtator hoſtilis proficiſcens oppidum Bingen ad Rheni littus poſitum, ubi Nahus fluvius Rhenum influit, quatuor in deſcenſu fluminis à Moguntia milliaribus diſtans, obſidione vallavit; pertinet enim memoratæ Eccleſiæ Moguntinæ. Eſt in oppoſito Bingiorum ab alia parte Nahi fluminis Cœnobium Monialium noſtri Ordinis in colle poſitum, quod S. Hildegardis Monialis quondam conſtruxit, quemadmodum in prima hujus operis parte longè ſupra diximus, anno videlicet Volmari Abbatis XXVII. quod cùm ſit ad expugnationem urbis conveniens ſtatio, Rex Albertus in eo partem exercitûs locavit. Moniales autem prius metu ad loca ſe tutiora cum rebus ſuis contulerant.

Archiepiſc. recipitur ad gratiam Regis Alberti.

Poſt dies obſidionis paucos cùm cives tantæ ſe multitudini armatorum reſiſtere haud poſſe perpenderent, Regi oppidum tradiderunt; qui mox urbem cum ſuis intravit, & juramentum fidelitatis, ut conſuendinis eſſe ferunt, à Civibus accepit. Intereà Gerhardus Archiepiſcopus conſiderans ſe Regi viribus imparem, ad eum in memorato conſiſtentem oppido venit, gratiam petijt, indulgentiámque commiſſorum, & facilè quidem totam impetravit.

Verùm pro confirmatione pacis atque concordiæ inter Archiepiſcopum & Regem datæ & acceptæ fuerunt multæ conditiones. Nam Archiepiſcopus denuo fidem Regi Alberto juravit, ipſúmque oppidum Bingiorum, cum adjacente caſtello Klopp dicto, Erenfels quoque caſtellum ab alia Rheni parte ſitum cum telonio, Scharpfenſtein quoque caſtrum, & Loinſtein oppidum haud procul à Confluentia poſitum cum quibuſdam alijs ad manus Regis dare quaſi obſidum vice Archiepiſcopus ipſe compulſus fuit; quæ tamen omnia ſucceſſu temporis ad Jus Eccleſiæ Moguntinæ Regali munificentiâ reſtituta fuerunt. Oppidum verò

Bingen

Bingen cum adjacente caſtro Klopp: Erenfels quoque & telonium, quæ olim ad Archiepiſcopum reſpiciebant, hodie ad Jus Canonicorum majoris Eccleſiæ pertinere noſcuntur.

Miraculum B. Virginis factum apud Bingen.

Anno prænotato, poſteaquam Rex Albertus oppidum Bingen obtinuit; præſidium militare, quod in Cœnobio Monialium ſancti Ruperti locaverat, ejus juſſione diſcedens ad alia ſe loca recepit, & Monaſterium ſine habitatore omnino vacuum remanſit. Erant autem duo nebulones nihil omnino habentes, qui propter ſuam inopiam (ut fieri ſolet) exercitum ſequebantur furandi gratiâ, non pugnandi. Qui Monaſterium Divi Ruperti poſt militum receſſum intrantes, dum Rex cum Archiepiſcopo pro concordia pacis tractatum haberet in oppido, diligenter omnia perluſtrabant loca, ſi quippiam invenire potuiſſent, quod in relevamen ſuæ inopiæ rapuiſſent. Scrutatis autem quàm diligentiſſimè cunctis Monaſterij angulis, nihil penitus invenerunt, quoniam prius omnia per Moniales ſeu alios fuerunt ablata.

Duo fures Cœnobium S. Ruperti perluſtrabant.

Exeuntes ergo clauſtrum, perſcrutabantur Eccleſiam, ſi quid in ea relictum invenirent: chorus eo tempore Monialium non erat elevatus in altum, ſed in terra poſitus inſtar Eccleſiæ Monachorum, quem noſtris temporibus Gerlacus Abbas Tuitienſis ex mandato Bertholdi de Henneberg Archiepiſcopi Moguntini reformator & viſitator ejuſdem Monaſterij, ut nunc eſt, in altum conſtruendo erexit. Erat ante chorum in exteriori Eccleſia in angulo ad meridionalem plagam altare ſub honore S. Catharinæ Virginis & Martyris conſecratum, ſuper quod in muro arcualiter excavato Imago B. Mariæ ſemper Virginis in plano manu artificis admodum pulchrè, atque decenter depicta, Coronam habens in capite, in qua lapides quatuor erant criſtallini per gyrum intexti atque infixi, quintus verò cæteris major in pectore fuit ſacræ imaginis collocatus.

Fur lapides de corona Imaginis Mariæ avulſit.

Cùm ergo fures illi perluſtrato choro ſimul & Eccleſiâ nihil inveniſſent rapiendum, alter eorum ne vacuus abiret, prædictum altare pollutus & immundus aſcendit; extractóque pugione ſuo lapides de corona ſanctæ imaginis effodere cœpit. Cui alter ſocius ejus per increpationem dixit: *Quid facis, ô miſer, quid facis? Deſine Matrem ſpoliare miſericordiæ, per quam ſolam poſt Deum (ſi nobis ſalus unquam contingere debebit) & non aliter poterit obvenire.* Cujus monita ſacrilegus ille contemnens, ut cœperat, de corona lapides evulſit. Poſtquam verò lapides quatuor de corona effodiſſet, etiam quintum de ſacro virginis pectore impiâ temeritate ſubfodere cœpit.

Imago Virginis ſudavit per totum.

Mira res contigit. Mox enim ut ſacrum pectus pugione contingere, ac violare præſumpſit, ſudare per totum imago cœpit. Quo viſo miraculo ſacrilegus aliquantulum horruit. Sed obcæcatus animo à cœpto crimine non ceſſavit. Evulſit ergo de ſacro Imaginis pectore lapidem, & ſceleris reatum ſui grandem non attendit.

Lac & ſanguis ex vulnere imaginis profiluit.

Extracto autem lapide mox ſanguis lacte mixtus de vulnere imaginis in magna quantitate erupit. Quod videns infeliciſſimus ille, totus inhorruit, profiliénſque de altari, pulverem in Eccleſia collegit, & vulnus Imaginis obſtruere cœpit. Quanto autem magis vulnus Imaginis obſtruere ſtuduit, tantò plus liquor ſanguinis & lactis de ſacro pectore emanavit. Quod ubi miſerabilis ille vidit, non ad pœnitentiam, ad quam

per lactis invitabatur liquorem, converſus eſt, ſed obſtinatus in malitia & datus in reprobum ſenſum, confeſtim de Eccleſia exijt, & præcipitans ſe in vicinum flumen ſubmerſus fuit.

Superveniens autem Sacerdos quidam, qui Miſſam in eodem altari celebrare conſuevit, & videns miraculum quod contigerat, corporale ſuppoſuit, & ſanguinem cum lacte de vulnere Imaginis profluentem in eo collegit: quem ad perpetuam rei memoriam devotio populi vitro impoſitum, cum Sanctorum reliquijs in eodem Monaſterio venerandum collocavit. Et nos jam longo ex tempore ſiccatum hunc liquorem lactis & ſanguinis, qui de vulnerato imaginis pectore miraculosè fluxit, & vidimus oculis, & contrectavimus manibus noſtris, & ad preces Magiſtræ de veteri confracto vaſe in novum tranſpoſuimus vitrum anno Abbatiæ noſtræ Spanheimenſis quinto decimo, quando oſſa etiam S. Hildegardis elevavimus.

Publicato autem per Sacerdotem, qui liquorem de vulnere imaginis manantem collegerat miraculo, factus eſt magnus fidelium concurſus non ſolùm ex oppido Bingiorum proximo, ſed etiam ex Stauroneſo & ex Moguntino ceteríſque in circuitu viculis multis: Albertus etiam Rex, qui cum magna parte Principum ſui exercitûs, dum hæc fierent, adhuc morabatur apud Bingios in tractatibus concordiæ cum Archiepiſcopo ſicut dictum eſt, occupatus, audiens miraculum tam grande factum, unà cum memorato Pontifice atque Principibus ad monaſterium S. Ruperti venit; ſanguinem lacte mixtum de pectore imaginis perforato fluxiſſe vidit & obſtupuit; & valde confortatus in fide Dominum collaudavit.

Capella in eodem loco ad rei memoriam conſtructa eſt.

In memoriam verò hujus Miraculi Capella ibidem in honorem Beatiſſimæ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ conſtructa eſt permiſſione Gerhardi memorati Archiepiſcopi Moguntini, in qua etiam altare nunc eſt poſitum: & in honore Dei parentis conſecratum. Imago autem ſanctiſſimæ Virginis Mariæ, de qua lactis & ſanguinis emanaverat liquor, in arcu parietis ſuper altere depoſita manet cum vulnere uſq; in præſentem diem.

Anno item prænotato Rex Albertus, poſteaquam Moguntinum in deditionem compuliſſet Archiepiſcopum, contra Trevirenſem quoque Archiepiſcopum movit exercitum; ducens in auxilium copias & Rudolphi Comitis Palatini, & Archipræſulis Moguntinenſium, quos ſibi potenter, ut diximus, fecerat ſubjectos. Archiepiſcopus autem Trevirorum, quem æris magna premebat inopia, cùm regis percepiſſet adventum, cui ſe nullatenus poſſe obviare viribus non ignorabat, mox in ejus properavit occurſum, humiliatóque ſupercilio gratiam & veniam obtinuit commiſſorum.

Ulterius autem progrediens cum exercitu, provinciam terræ Henrici Archiepiſcopi Colonienſis noſtri vaſtavit incurſu: nec à devaſtatione ceſſare voluit, donec & ipſum ad ſubjectionem omnimodam armorum potentiâ revocavit. Acceptíſque ab eo ſicut & à cæteris multis cautionibus, eorum confœderationem ut aranearum rete diſſolvit, & ſuis obedire præceptis coegit.

Wilhelmus fit Capitaneus Flandrenſ. contra Gallos.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato perpendens illa Colligatio Flandrenſium populorum, de qua præcedente anno diximus, quòd ſola

& ſine

& ſine duce non eſſet ſufficiens Philippo Regi Gallorum reſiſtere, anxia cœpit de ſuis negotijs conſultare. Erat illo in tempore Wilhelmus filius Comitis vallis Rheni, & mater ejus fuit filia Guidonis quondam ſenioris Comitis Flandriæ, qui mortuus fuit in carcere Regis Gallorum, & ipſe in Brabantia Clericus degebat. Hunc evocatum Flandrenſes ſibi Ducem exercitûs conſtituerunt, quoniam & juvenis erat audaciſſimus, & propter fratrem ſuum in carcere Comitis Artenſis mortuum acerrimus Gallorum inimicus. Qui relicto Clericatu Flandriæ dominium acceptavit. Mox ergo contractis Copijs Gandenſes, qui cum Rege Gallorum eo tempore ſentiebant, obſidione vallavit; quos cùm expugnare non poſſet propter loci firmitatem, ſolutâ obſidione inde receſſit, & per Comitatum ubique diſcurrens, villagia & loca minus communita ſine difficultate omnia celeriter in ſuam poteſtatem accepit, ex quorum acquiſitione, & numero & opibus valde auctus eſt. Hæc audiens Guido filius Comitis Flandriæ profugus & exul à terra, nepos memorati Comitis Wilhelmi, reverſus eſt in Flandriam, ſuſceptúſque honorificè ab incolis auxiliator illis factus eſt. Imprimis igitur Guido Comes memoratus de conſenſu nepotis cum quindecim millibus Flandrenſium Cortracum obſedit, expugnavit & cepit præter caſtellũ oppido adjacens fortiter munitum, in quo firma locata fuerant præſidia Gallorum. Comes autem Wilhelmus cum reliqua parte exercitûs oppidum Caſellæ obſedit expugnavit & cepit Civium deditione voluntariâ, ex quo iterum exercitus Flandrenſium magnum habuit incrementum. Intereà Galli milites, qui erant in arce Cortraci, de victualibus ad continuandam defenſionem non ſatis proviſi, nuntios miſerunt ad Regem, auxilium contra Flandrenſium obſidionem poſtulantes. Qui miſit ad eos Comitem Artenſem avunculum ſuum cum magno pugnatorum exercitu, peditum videlicet quadraginta millium, & equitum ſeptem millium, in quorum numero magna pars nobilitatis, Ducum, Comitum, Baronum ac militarium Galliæ fuiſſe memoratur.

Guido filius Comitis Flandriæ aſſociatur nepoti.

Venientes autem in Flandriam Galli caſtrametati ſunt propè oppidum Cortrich ad ſpatium dimidij milliaris. Rex autem Gallorum Philippus avaritiâ contriſtatus, ad ſupplementum expenſarum hujus inchoati maximi belli, monetam alterari (ne dicamus falſificari) mandavit, unde lucrum ſibi maximum, mercatoribus autem & populo inæſtimabile oriebatur detrimentum. Duas etenim partes valoris de moneta retraxit, & novam, quæ tertiam prioris monetæ partem valebat duntaxat, fabricavit; quam tamen tantundem ut priorem ſolvere mandavit. Ex hac mutatione monetæ Rex omni populo deteſtabilis & odioſus factus eſt, & mercatores Italiæ multi in extremam ſunt acti paupertatem.

Moneta juſſione Regis mutatur in deterius.

Comites ergo Flandrenſium Guido & Wilhelmus cùm tantam multitudinem exercitûs Gallorum contra ſe intellexiſſent advenisſe, & quòd eorum congreſſum ſubterfugere cum honore non poſſent, decreverunt magis cum decore inire conflictum, & mori pro populo, quàm memoriam ſui per turpem fugam aut ſervitutis cujuſcunque opprobrium perpetuis maculare temporibus. Igitur Guido & Wilhelmus ſtrenui milites ſimul adunati cum viginti millibus ex plebeis Brugenſibus & vicinis eorum pedeſtribus cunctis (præter paucos nobilitares) de Cortraco exierunt, contra exercitum Gallorum, & caſtrametati ſunt in quadam

Flandrenſ. ad bellum contra Gallos ſe parant.

planicie, per quam via dirigitur ad Gandavum, acies ſuas ex adverſo Gallorum ordinantes. Erat autem in fine illius campi quoddam foſſatum aquarum in modum noviluni arcuatum, quod propter elevationem terræ non poterat videri niſi à propè conſtitutis. Super uno igitur latere cornuto hujus laci Flandrenſes ſe pedites locaverunt; Equites etiam quos habebant deſcendentes ex equis juxta reliquos in pedibus ſteterunt, tenentes lanceas in manibus ſuis, quemadmodum ſi contra apros in venatione eſſent proceſſuri. Baculos quoque ferratos atque nodoſos in promptu habebant, ferro in extremitate acutos. Arma eis aut nulla erant, aut pauca, qui pauperes ac neceſſitate commoti bellandi conſuetudinem non habebant. Deſperatio illos fecit audaces, utpote qui mori, quàm fugere aut in manus devenire hoſtium ſuorum conſtanter ſtatuerunt. Duces verò populi Guido & Wilhelmus jam proceſſuri ad pugnam, juſſerunt adeſſe Sacerdotem, qui Corpus Dominicum in convenienti loco poſitus cunctis palam oſtenderet: verùm quia propter multitudinem cõmunicare non omnes poterant, ſigna devotionis ſuæ in Deum cuncti oſtendebant. Nam unuſquiſque modicum quid in memoriam Dominicæ cõmunionis de terra in os ſuum poſuit. Comites etiam memorati diſcurrendo hinc inde per acies populum admonebant ad viriliter pugnandum, revocantes eis ad memoriam tyrannidem, ſuperbiam, impietatem, dolos & fraudes Gallorum, & quantam contumeliam, injuriam, & injuſtitiam fecerint Comitibus Flandrenſium ſimul & omni populo, ſimul monentes, ut illorum crudelitatem ante oculos ponerent, quam eſſent ſubituri, ſi Gallos in eo tantum prælio contingeret eſſe victores. Verba dicta multa, rationi convenientia & negotio, quibus animos multitudinis Dux belli Guido ad fortitudinem provocavit. Comes verò Artenſis exercitûs Gallorum Capitaneus, ubi vidit, quòd Flandrenſes in planitiem conveniſſent ad pugnandum, ſuos contra illos in decem acies ordinavit, proceſsítque ad locum, ubi illi ſtabant prælium exſpectantes. Habebat autem in ſuo exercitu non minus quinquaginta millia pugnatorum, qui omnes ad bella fuerunt doctiſſimi. Flandrorum verò ſicut diximus, vix erant viginti millia, è quibus pauciſſimi fuerunt in rebus bellicis exercitati. Accedentes itaque Galli ſatis armati contra Flandrenſes fortiter cœperunt, & inchoatum eſt bellum. Acies ergo prima impetum faciens contra ſtantes turmatim cecidit in foveam, quæ aquis plena fuerat inter utrumque exercitum, & à Flandrenſibus, qui ſtabant ex adverſo clavis & baculis ferreis percuſſa interijt. Comes quoque Artenſis qui erat Dux belli cum ſua acie impetum faciens cum ſuis equeſtribus urgebat præcedentes in tantum, quòd procedere cogebantur. Venientes autem ad foſſatum quod ignorabant, omnes in ipſum ceciderunt, ab aquis ſuffocati vel interempti. Et quia pulvis etiam magnus repleverat aerem ex curſu equorum, quòd non poterant prævidere quid ageretur in acie Galli, nec voces intelligere periclitantium propter rumores & ſonitus percuſſionum, & poſteriores fortiter impellebant præcedentes, nulli retro cedere fuit poſſibile. Unde Comes Artenſis & Coneſtabulus cum alijs multis cadentes in foſſatum vel ſuffocabantur in aquis, vel à Flandrenſibus occidebantur. Superatus eſt igitur Gallorum exercitus à Flandrenſibus & ita exterminatus, ut ſex millibus equitum occiſis & peditibus

Bellum fit inter Gallos & Flandrenſes atrox.

Galli ſuperantur à Flandrenſibus.

ſine

sine numero interfectis pauci ex tanta multitudine Gallorum evaserint. Post hanc Brugensium victoriam contra Gallos apud Cortracum habitam, Guido & Wilhelmus Comites omnem Flandriam cum exercitu peragrantes Gandavum, Insulas, Duacum & reliqua oppida cuncta in deditionem sine alicujus resistentia acceperunt. Nec remansit villula vel oppidum in tota Flandria sive locus, qui ab eis dissentiret. Ejecerunt autem Brugenses & Gandavenses simul & reliqui cives omnes majores natu extra patriam, qui favere Gallis putabantur. Rex autem Gallorum Philippus auditâ strage suorum dissimulans mentis suæ dolorem, qui non erat modicus, ad vindictam se totum contra Flandrenses præparavit, & magno suorum adunato exercitu personaliter egressus est in manu forti de civitate Parisiorum, venitque ad civitatem Atrebatensem cum decem millibus equitum & peditum sexaginta millibus. Insuper litteras miserat Carolo Valesiano Fratri suo, qui tunc erat in Italia, ut omni occasione postpositâ cum suis veniret in Galliam, cum eo processurus in Flandriam. Qui veniens Regi conjunctus est, & exercitum octoginta millium pugnatorum contra Flandrenses produxerunt ad pugnam.

Flandria Guidoni subijcitur.

Anno igitur Henrici Abbatis prænotato Rex Gallorum Philippus cum suo exercitu de Atrebato egressus contra Flandriam venit in villam Flandriæ vicinam, quæ nominatur Vitriacum, non procul à Duaco distantem, & est magna, habens in circumferentia spatium fermè decem milliarium Gallicorum, in qua castra posuit. Flandrenses qui se ad defensionem jam antea præparaverant, duces belli habentes Johannem filium Comitis Flandriæ, & Guidonem supra dictum, nihil cunctati, neque paventes ad multitudinem Gallorum, non se continuerunt in Duaco, sed exeuntes cum exercitu contra hostes processerunt, vociferantes die noctúque, & provocantes adversarios suos Gallos, ut exirent ad pugnam. Facta sunt hæc in mense Octobri, & fuit tempus pluviosum, nec satis aptum ad bellum. Et quia terra illa plena est paludibus & foveis in tantum, quòd periculosum videbatur, tempore hyemali, in ea committere bellum, quando nec victualia exercitui poterant adduci, nec milites cum equis suis ad quæque loca procedere. Quamobrem Rex congressum bellandi conpulsus fuit intermittere, & aliud tempus exspectare. Unde treugis datis & acceptis per annum cum Flandrensibus, sine pugna cum suis copijs in Galliam reversus est. Erant qui aliam recessûs illius causam assignarent. Anglorum Rex Eduardus, qui Flandrensium occultus fuit amicus, cùm eos liberare apertè non auderet, tali consilio liberavit. Hic nocte quadam jacens in lecto cum uxore (quæ soror fuit Philippi memorati Regis Gallorum) prudenti fictione dixit ad illam: *Est secretum, quod tibi volo dicere, ô conjunx mihi charissima, si mihi fidem dederis tuam, quòd illud nemini sis dictura.* Juravit illa silentium, & excogitatum detexit maritus arcanum: *Timeo*, inquit, *vehementer, ne frater tuus Rex Galliæ Philippus grande malum subiturus sit cum istis Flandrensibus pugnaturus; nam secretò percepi, quòd aliqui ex Comitibus & Baronibus suis in eum facturi sint proditionem. Sed cave, ne cui revelaveris.* At mulier alterâ mox die omnia per nuntium Regi Gallorum fratri suo intimari curavit, quæ à marito in secreto audivit. Territus his novitatibus Rex Gallorum, ac suspectos habens suos omnes, cùm nesciret, à quibus foret sibi cavendum, Flandrensibus

Rex Gallorum treugas facit cum Flandrensibus.

Regis Anglorum subtilis inventio.

congredi non audebat, sed factis ad anni spatium treugis, sine prosecutione belli in Galliam reversus est.

MCCCIII.

Bonifacius Papa VIII. Anagniæ capitur.

Henrici Abbatis quarto, Indictione Romanorum primâ, in mense Septembri, Rex Gallorum Philippus misit hominem quendam ferocis animi de familia Columnensium nomine Sciarra cum quadringentis equitibus & magna multitudine peditum ad civitatem Anagniæ, ubi Papa Bonifacius tunc morabatur octavus, ad capiendum eum. Traditione igitur factâ urbem cum suis Sciarra nullo resistente intravit, & cùm nihil tale suspicaretur Pontifex, ad ejus palatium manè armatus pervenit. Bonifacius autem Papa cernens se proditoriè circumventum & captum (Cardinales enim aufugerant omnes, & absconderant se timore ducti, & forsitan aliqui hujus conspirationis non ignari) inperterritus dixit ad invasores: *Ex quo proditoriè sicut JESUS Christus captus sum, & datus in manibus impiorum ad occidendum, mori volo ut Papa.* Et his dictis fecit se indui ornamentis Papalibus, ac mitrâ seu coronâ aureâ redimitus in throno sedebat. Ad quem accedentes inimici ejus, Sciarra & reliqui plures, verbis contumeliosis aggressi sunt Pontificem & irriserunt eum circumstantes multiplici subsannatione. Inter alios quidam Wilhelmus de Lungueretto vehementius Papæ insultabat, qui pro Rege Gallorum tractatum capturæ illius adduxerat, & minatus est ei, quòd ligatum ipsum duceret Lugdunum, quatenus in generali Concilio solemniter deponeretur. Cui Papa non deficiens animo respondit: *Patienter feram me condemnari & deponi per Patarenos.* Fuerunt autem Patareni Hæretici atque Schismatici, ab Ecclesia condemnati & combusti, cujus sectæ progenitores Wilhelmi extiterant, & ignibus cremati, de quibus supra diximus Anno Gottfridi Abbatis VII. qui alio nomine dicebantur Fratricelli. Quibus verbis Papæ confusus Wilhelmus, cum rubore obmutuit. Domino autem disponente ob dignitatem Sedis Apostolicæ nemo ex inimicis ejus ausus fuit mittere in eum manus, sed indutus sacris vestibus sub honesta detinebatur custodia. Ipsi autem insistebant prædæ diripientes thesauros Ecclesiæ, & quidquid in palatio poterant invenire. Permansit Pontifex in custodia sic tribus diebus. Tertiâ autem die Cives Anagniæ suum ad memoriam revocantes errorem, & de sua erga Pontificem ingratitudine haud immeritò pœnitentes arma corripiunt, & vociferantes: *Vivat Papa, & moriantur traditores*, per urbem discurrunt. Mox itaque Sciarram cum suis militibus de Civitate violenter ejicientes, quosdam ceperunt, & non paucos ex ijs occiderunt, Pontificem de custodia impiorum liberantes.

Papa liberatus è custodia tertio die.

Papa animi mœrore consumitur.

Liberatus igitur Pontifex cum familia sua nimio animi dolore propter susceptum dedecus absorptus, & contristatus inde discessit, ac Romam cum suis remeavit. Disposuerat autem in animo suo Romæ apud S. Petrum convocare Concilium ad vindicandam injuriam sibi & Ecclesiæ factam subordinatione Philippi Regis Gallorum, quemadmodum legimus & sanctum fecisse Papam Sylverium contra suos detractores impios, qui illum proscripserant in exilium. Injuria enim Romano Pontifici facta nulli Christianorum est dissimulanda, cùm fideles concernat omnes, qui Ecclesiæ sunt subjecti.

Verùm

Verùm Pontificem iſta cogitantem moeror animi quotidie gravior afflixit, comotum uſq; adeò, quòd melancholia morbum induxit gravem, quo nimium creſcente quod cogitaverat implere non potuit. Poſt paucos etenim dies moerore ac infirmitate conſumptus obijt, & in Eccleſia ſancti Petri poſt introitum honorificè ſepultus fuit. De cujus introitu ad Pontificatum vita, & moribus multi multa perperam ſatis ſcripſerunt; ſed quia nobis judicium uſurpare non debemus, nam prava de mortuis ſcribere niſi aut utilitas requirat publica, aut neceſſitas perſuaſerit manifeſta, non eſt boni viri atque prudentis, multò ergo minus Chriſti Vicarium licebit alicui deturpare. Poſt cujus obitum de menſe Octobri Canonicè in Papam fuit Electus Nicolaus Tarviſinus ex ordine Fratrum S. Dominici Cardinalis, homo doctus & magnæ probitatis, qui Benedictus ejus nominis XI. nuncupatus præfuit duntaxat menſibus novem. Cui ſi diutius vivere licuiſſet, profectò Pontificem ſe non inutilem Eccleſiæ præſtitiſſet. Hic quondam iu ſæculo humilis conditionis extitit, natus ex Tarviſio, qui paupertate compulſus, apud Venetos aliquanto tempore pueros in Grammaticis docuit, & eorum ſe ſtipendio tenuiter enutrivit. Ordinem poſteà S. Dominici ingreſſus non ſegniter converſatus eſt, ſed virtutibus operam navans & ſtudio ſcripturarum, in modico tempore doctiſſimus evaſit: & in Ordine per omnia officia gradatim aſcendens ex ſubpriore Prior effectus, deinde ex priore Conventuali Provincialis, poſteà Magiſter Ordinis Generalis, exinde Cardinalis, & poſtremò Papa eſſe meruit. Factus autem Papa ſubitò ad componendam pacem in omnibus Eccleſiæ finibus animum ſuum appoſuit, & inprimis quidem Philippum Regem Gallorum reconciliavit Eccleſiæ, abſolvens eum ab Excommunicationis ſententia, quam Papa in eum Bonifacius fulminavit: Cenſuras etiam Bonifacij contra Columnenſes prolatas revocavit.

Bonifacius Papa VIII. Romæ moritur.

Benedictus fit Papa XI. Ordinis Prædicatorum.

Rex Gallorum ab Excomunicat. abſolvitur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato Suitenſes contra Comitem de Habſpurg moventes, caſtrum Vallis obſidione cinxerunt, quod tandem capientes, caſtellanum crudeliter interfecerunt, & ipſum caſtellum deſtruentes ſuppoſito igne funditus ſubverterunt. Deinde Conventione factâ perpetuum adinuicem fœdus perficiunt, litteris & juramentis illud fortiſſimis confirmantes, videlicet Incolæ de villa Svvitz, Ure, & Undervvalden contra præfectos terræ; quorum exactiones ultra debitum graviſſimas ferre amplius recuſabant. Crevit hæc eorum colligatio cum tempore multum, in tantum, quòd etiam magnis hodie Principibus & metuenda videatur non immeritò.

Switenſes bellum agunt contra Comitem de Habſpurg.

Anno etiam præſcripto Flandrenſes adunatis Copijs ſuis hoſtili incurſu Comitatum intraverunt Artenſem, & omnia per circuitum ferro & incendio graviſſimè devaſtârunt. Suburbana etiam Artenſis oppidi flammâ deſtruxerunt, & multam prædam ex toto Comitatu abegerunt. Exinde caſtrametati ſunt in nemore ultra fluvium Liſcium. Galli autem qui erant in oppido numero plures, Equitum videlicet tria millia, peditum verò ſex millia, poſuerunt inſidias Flandrenſibus. Nam pars exercitûs Gallorum nocte quadam de oppido ſecretè exiens, in loco ſe quodam nemoris occultavit, reſidui verò equites ſimul & pedites de oppido Artenſi manifeſtè procedentes ad bellum contra Flandrenſes inſultum fecerant. Quibus Flandrenſes congreſſi ad pugnam viriliter reſiſtebant.

Bellum Flandrenſium cum Gallis.

Et

Et ecce bello jam ingravescente, Galli de latibulis insidiarum subitò erumpentes, à tergo Flandrenses cædere fortiter incipiunt, & ex utraque parte bellum atrox quamvis sorte inæquali committitur. Flandrenses autem cùm se in medio Gallorum viderent concluſos, fugæ subsidium, quærebant, interfectis ex eis non minus tribus millibus.

Eodem anno Comes Flandriæ Guido contractis Copijs occupavit Seelandiam, quam jure hæreditario ex parte Matris ad se pertinere confirmabat unà cum Hollandiæ Comitatu. Et inprimis quidem principale oppidum Seelandiæ Middelburgum potenter obtinuit, ac postremò totam sibi Insulam Seelant subjugavit.

Philippus Flandriæ Comes belli Capitaneus instituitur.

Anno etiam prænotato Philippus memorati Guidonis de Flandria filius, qui lata in Apulia possidebat Dominia (habebat enim duos Comitatus in feudum à Rege Siciliæ) cùm audisset patriam suam in periculis constitutam, eique compateretur ex animo, resignavit feudum quod habebat, Regi Siculorum Carolo, & in Flandriam reversus est, malens Patriæ suæ subvenire pauper & modicus, quàm pereunte in provincia aliena dives esse & magnus Dominus. Qui veniens in Flandriam summâ Incolarum gratulatione susceptus est, & belli Capitaneus ac Dominus communi voto omnium constitutus. Mox igitur cum valido suorum exercitu Comitatum Artensem ingreditur, & per omnem discursans regionem oppida incendio destruxit & ferro, ac villas terræ omnes solotenus evertit usque ad mare. Custodiam verò Gallorum per oppida Comitatûs Artensis positam partim interfecit, partim fugere compulit. Post hæc urbem Tornacensem obsidione cingens fortiter impugnavit, his qui intus erant non minus fortiter repugnantibus. Erat autem Civitas benè munita, & omnibus necessarijs ad resistendum copiosè provisa.

Rex Gallorum treugas dedit & accipit annales.

Interim obsidione durante Rex Gallorum Philippus non minus fatigatus multitudine negotiorum, quàm magnitudine inpensarum attædiatus, Treugas à Flandrensibus per annum duraturas petijt & impetravit. Quibus compositis etiam sublata fuit obsidio. Et Comes Guido de Flandria, qui captivus tenebatur in Gallia, sub conditione in Flandriam redire permissus est, ut post certum tempus reverteretur ad carcerem; Qui dimissus venit in Flandriam, & cum magno susceptus gaudio, dixit: *Jam lætus morior visâ liberatione Patriæ meæ de manibus & tyrannide Gallorum.* Reversus autem ad carcerem, sicut juraverat, tempore constituto, non diu posteà moritur captivus, annos ætatis habens non minus octoginta. Vir bonus & prudens, cujus corpus in Flandriam relatum cum honore sepelitur.

MCCCIII.

Anno Henrici Abbatis quinto, Indictione Roman. secundâ, Comes de monte Rutilo, quem vulgari titulo nuncupant Landtgraffium de Leuchtenberg, magno Francorum adunato exercitu imperiale oppidum Schweinfurt obsidione vallavit & cepit.

Gerhardus Archiepisc. Moguntin' obijt.

Anno prænotato quinto Calend. Martij obijt Gerhardus de Epstein Archiepiscopus Moguntinus, & in principali Ecclesia sancti Martini cum debita solemnitate sepelitur. Post cujus mortem Ecclesia Moguntina vacavit in annum sequentem mensibus fermè decem. Fuit autem Gerhardus iste Præsul magnificus, vir magnæ prudentiæ, amator Cleri, & Claustralium tutor atque patronus singularis. Eodem

Eodem anno circa principium Junij menſis mortuus eſt Benedictus Papa XI. Peruſij in Eccleſia ſui Ordinis, Fratrum ſcilicet Prædicatorum, cum magna pompa ſepultus non ſine opinione Sanctitatis. Fuit enim vir optimus & religioſiſſimæ converſationis; in Divinis ſcripturis valde peritus, & ſæcularis litteraturæ non ignarus: qui nonnulla fertur lucubrâſſe opuſcula, quorum tamen nihil ad noſtræ meminimus perveniſſe lectionis notitiam. Hic Pontifex tantæ fertur extitiſſe humilitatis, ut exemplar meritò dici queat omni poſteritati ad imitationem virtutis. Nam ut inſonuit Nicolaum ſummum adeptum Pontificatum apud Tarviſios, Mater ejus gaudio repleta venire ad eum ſalutandum quantocius feſtinavit. Quæ cùm paupercula eſſet mulier & humillimæ conditionis, ne vilitate indumentorum ſuorum filio Pontificatu jam ſublimato verecundiam generaret, ſericis ac pretioſis veſtimentis, quæ commodato acceperat, ſe induit, & comitantibus matronis honeſtiſſimis ad Papam filium intravit. Quam ut vidit ingredientem, circumſtantibus dixit: *Non eſt hæc mater mea, quam video, nec quæ ſit novi. Mater etenim mea ſericum nunquam portavit ornatum.* Quod mater intelligens retroceſſit, ornatum pretioſum depoſuit, & reſumptis veſtimentis ſuis vilibus ad Papam denuò intravit. Quam videns Pontifex dixit: *Hæc eſt Mater, quæ me genuit: hanc eſſe novi, quæ me ſuis uberibus lactavit.* Et ſurgens eam ut parentem reverenter ſuſcepit. Fama eſt hunc venerabilem Pontificem veneno perijſſe quorundam æmulorum, qui toxicum in ficubus recentibus ſibi per Abbatiſſam S. Petronellæ miſſis occultârunt. Mortuo autem memorato Pontifice Sedes vacavit menſibus undecim.

Benedictus Papa XI. obijt, & vacat ſedes menſibus 11.

Matrem pauperculam in veſte pretioſa non admiſit.

Anno prænotato finitis treugis Rex Gallorum magnum exercitum adunavit, vid. Equitum 12. millia, peditum 60. millia ad pugnandum contra Flandrenſes. Diviſit autem exercitum in duas partes. Nam unam partem in ſedecim Galæis bene armatis per mare deſtinavit in Seelandiam contra Guidonem Seelandiæ Comitem, qui illam & vicinas inſulas bello navali, ut ſupra diximus, ſibi nuper ſubjugaverat. Et huic expeditioni ſuæ navali Rex præfecit quendam Reynherum de Grimaldis Januenſem virum ſtrenuum, & in prælijs navalibus expertum. Hic ergo Reynherus cum XVI. Galæis prænominatis ſtipendio Regis Gallorum venit ad Seelandiam, ut removeret obſidionem à Saliſca oppido Seelandiæ, quam Guido Comes memoratus firmaverat. Audiens autem Guido Comes adventum Gallorum in multitudine pugnatorum contra ſe, non eſt animo dejectus, ſed confortans admonitione ſuos, dimiſſâque obſidione Saliſcæ, cum decem millibus armatis & octoginta navibus contra adventantes properavit ad pugnam navalem. Congreſſione factâ ſuperati & victi fuerunt Flandrenſes; Comes Guido cum multis alijs captus in Galliam mittitur, plures occiduntur, reliqui fugerunt. Alij autem Flandrenſes, qui remanſerant in obſidione Saliſcæ mox à Gallis circumdati omnes, qui fugere non potuerunt, aut fuerunt occiſi, aut capti. Comes Guido Pariſijs fuit carceri mancipatus. Aliam verò exercitûs partem Equitum & peditum magnam Rex Gallorum Philippus propria in perſona per terram duxit in Flandriam, & caſtra locavit in valle quadam inter Lillam & Duacum. Wilhelmus autem & Philippus Comites & Capitanei exercitus Flandrenſium caſtrametati ſunt haud procul à ſta-

Navale bellum Gallorum, in quo ſunt victi Flandrenſes.

Guido Comes Flandriæ capitur.

tione Gallorum. Non tamen extenderunt ſua tentoria, quia propoſitum habebant citius pugnandi cum Gallis; proptereáque, quòd Guidonem audierant captum, & ejus omnem profligatum exercitum. Deſcendentes autem de equis caſtrum fecerunt de curribus, in quibus ſibi neceſſaria attulerant, & in eo per circulum reſidebant, dimittentes aliquos aditus per quos ad hoſtem exitum haberent.

Inter Gallos & Flandrenſes bellum committitur.

Galli verò diſtincti & ordinati in 14. acies, quarum quælibet unum ex majoribus Galliæ principibus Capitaneum habebat, leves quoſdam & extraordinarios conflictus cum Flandrenſibus habere cœperunt; propiúſque accedentes ad eorum caſtra lapides & ſagittas in eos projecerunt. Unde provocati Flandrenſes ab alia parte caſtrorum exiverunt, & impetu facto in Gallos irruerunt nil tale ſuſpicantes. Tantus eorum fuit impetus & furor cum clamore ſubitaneus, quòd Carolus Dux Valeſianus Frater Regis, & Comes S. Pauli qui erant principaliores, cum ſuis aciebus terga verterunt cum multis alijs Copijs Gallorum.

Wilhelmus autem Comes Flandriæ cum Brugenſibus eodem impetu proceſſit uſque ad papilionem Regis Gallorum, trucidantes omnes, qui eis obviabant. Ingreſſi autem papilionem Regis, epulas jam ipſi, cœteríſque Principibus ejus paratas ad cœnam invenientes, comederunt, & videntes Regem non cognoverunt, qui ſine armis erat, nec veſte regali indutus, quem ſi cognoviſſent, viventem non dimiſiſſent. Rex autem quamvis incognitus hoſtibus, quia tamen homo fuit proceræ ſtaturæ, in tam præcipiti occurſu cum labore vix tandem potuit aſcendere caballum. Nam quoties aliquis Flandrenſium impetum facere in illum tentabat, ab his, qui miniſterio ejus fuerant deputati, tuebatur, & ob id plures eorum fuerunt occiſi.

Prælium dubium.

Poſteà verò quàm Rex equum aſcendiſſet armatus, cœpit objurgare ſuos, & cohortari ad fortiter repugnandum, & mox inſtauratum eſt bellum; modico autem intervallo temporis tranſacto campum Rex Gallorum obtinuit, & cum ſuis contra Flandrenſes triumphavit: Carolus etiam Dux de Valois frater Regis, qui cum multis aufugerat, reverſus eſt, & ingravatum eſt prælium. Demum Flandrenſes à Gallis ſuperati ſunt, & eorum ad minus ſex millia ceciderunt. Comes etiam Wilhelmus cum multis alijs nobilibus terræ occubuit, reliqui ſalutem fugâ quæſierunt. Evaſerunt autem de prælio Philippus Comes Flandriæ, Joannes de Namurco Comes, & Emericus frater ejus, cum pleriſque alijs in Lillam fugientes. Ex parte verò Gallorum in eodem prælio 1500. ceciderunt.

Poſt hanc victoriam Rex Gallorum Lillam oppidum Flandriæ, in quod confugerant Flandrenſes, obſidione fortiſſimâ cinxit, ita quòd introitus nulli patebat vel exitus; cujus exercitus terram in circuitu per ſex milliaria occupavit. Multis autem machinis utebatur, & totis viribus intendebat, ut urbe captâ reliquias Comitum Flandriæ penitus extingueret, & Flandriam omnem ſuo imperio ſubjiceret.

Intereà Comes Joannes de Namurco, qui ante obſidionem Lillæ receſſerat, audiens ſocios in tribulatione conſtitutos, congregatis Brugenſibus & alijs terræ populis multis in ſuccurſum Lillæ properârunt. Unde omnes Flandriæ artifices, ruſtici quoque & quicunque ad pugnam judicabantur idonei, proceſſerunt ad bellum, numero ſexaginta millia virorum

virorum Flandrenſium contra Gallos verſus Lillam, ſimul omnes juramento confirmantes, ſe nunquam reverſuros in domos ſuas, niſi obtinerent vel pacem ſibi convenientem, vel emptam gladio victoriam & omnimodam libertatem. His inter ſe firmiter concluſis, animis concitati & veluti penitus deſperati acceſſerunt propius ad copias Gallorum, provocantes illos ad bellũ, eligentes mori potiùs, quàm imperio ſubeſſe tyrannorum.

Rex autem conſiderans eorum audaciam, & deſperatam animoſitatem, conſilium ſuorum habuit, quid utilius videretur agendum. Qui communi voto conſuluerunt omnes, nullo modo cum eis pugnandum, propterea quòd eſſent in deſperatione audaces, ſed potius de pace tractandum: *Quoniam*, inquiunt, *ſi victi fuerimus ab illis, damnum irrecuperabile ſuſtinere cogemur: ſi autem vicerimus illos, cùm ſint homines deſperati, neceſſe erit, ut plures noſtrùm moriantur.* Melius ergo pacem tractare voto videbatur communi.

Rex Gallorum Flandrenſibus congredi metuit.

Annuit Rex ſententiæ communi procerum, & cœpit per Mediatores de pace cum Flandrenſibus habere tractatum. Itaque reformata eſt pax tali ſub conditione. Quòd Flaudrenſes ſuâ deincepſ omnimodâ gaudeant libertate ab impetitione Gallorum perpetuò abſoluti: & quòd Rex, Comites & Nobiles Flandriæ, quos tenebat captivos, omnes dimitteret liberos, nec Flandriam de cœtero amplius inquietaret. Item quòd Flandrenſes Regi Gallorum ſub certi ſpatio temporis darent in refuſionem expenſarum ducenta millia Pariſienſium, eámque Flandriæ partem quæ eſt ultra flumen Liſciæ verſus Galliam, & utitur lingua Gallica ſive Picarda, Regi cederet in poſſeſſionem ſempiternam. Firmatis itaque pactis Rex in Galliam eſt reverſus, pecunia cum tempore ſoluta, & captivi omnes mox libertati donati, & in Flandriam remiſſi, videlicet Rupertus, Wilhelmus, Guido, & alij, ſicque finis bello datur, quod Flandriam quatuor annis oppreſſerat.

Pax firma inter Gallos & Flandrenſes conſtituitur.

Anno Henrici Abbatis prænotato, die nonâ viceſimâ Aprilis, obijt Ebervvinus Epiſcopus Wormatienſis, cui ſucceſſit Emmericus de Cronenberg & præfuit annis decem, homo pacificus, Eccleſiaſticæque inſtitutionis devotus cultor atque defenſor, qui non minus populo gratus & acceptus fuit, quàm Clero propter morum probitatem.

Emmericus fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno nonâ die menſis Septembris obijt Joannes Hollandiæ Hannoniæque Comes & Seelandiæ, vir ſtrenuus & bellicoſus, cui Wilhelmus ejus filius in principatu ſucceſſit, qui uxorem habuit Joannam, filiam Caroli Ducis de Vallois fratris Philippi Regis Gallorum, de qua genuit tres filios & quatuor filias, Joannem, Wilhelmum & Ludovicum. Filiarum prima nomine Margareta Ludovico Duci Bavariæ nupſit, Imperatori poſteà Romanorum, Joanna Comiti nupſit de Juliaco, Philippa nupſit Regi Anglorum, Eliſabeth Virgo juvencula obijt. Porrò Wilhelmus patri in Comitatu ſuccedens, ſine liberis obijt, & ſoror ejus Imperatrix omnem principatum Wilhelmo filio ſuo impetravit, quemadmodum loco inferius congruo dicemus. Ludovicus etiam tertius Wilhelmi filius in pueritia, ſicut & Joannes ſine liberis, moritur.

MCCCV.

Anno Henrici Abbatis Hirſaugiæ ſexto, Indictione Roman. tertiâ, poſtquam Sedes Apoſtolica menſibus undecim vacavit, Benedicto mor-

Clemens fit Papa quintus ex Archiepiſc.

tuo, ut ſupra diximus, propter diſcordiam Cardinalium, tandem in Papam fuit electus. Raimundus Burdegalenſis Archiepiſcopus, & dictus Clemens quintus, præfuit annis octo, menſibus decem, diebus quindecim, qui Ordinem Templariorum extinxit, Concilium generale Viennenſe celebravit, libros Clementinarum edidit, quos Joannes Papa viceſimus ſecundus publicavit. De cujus Electione inconſueta narrationem veram afferamus.

Hiſtoria Electionis hujus Papæ deſcribitur.

Cardinales apud Peruſium in Conclavi pro Electione novi Pontificis, anno prænotato conſtituti, duas in partes diviſi vehementer ab invicem diſcordabant. Nam Cardinales Italienſes, & maximè qui Bonifacij Papæ VIII. tenebantur amore, Pontificem habere cupiebant Italum, & Regi Gallorum adverſum. Alia verò pars Papam requirebat ex natione Gallicana, & Regi Gallorum faventem. Tandem induſtriâ Nicolai Cardinalis Pratenſis, qui erat principalis eorum, qui partes tuebantur Regis Galliæ, pars Italica fraudis ignara, tres nominavit extra Collegium Cardinalium in Gallia conſtitutos idoneos viros, qui ſtabant in diſcordia cum Rege in illo tempore, ex quibus pars Italica, cujus caput erat ipſe Pratenſis Cardinalis, unum teneretur eligere infra dies quadraginta. Placuit iſta conditio Cardinalibus Gallicanis, taléſque nominare curaverunt, qui olim Bonifacio fuiſſent amici, & Regi Gallorum Philippo ſemper adverſarij. Factâ igitur hâc ſolemni conventione inter ſe Cardinales, & fidem mutuò jurantes litteris firmaverunt, & ſecreti ſilentium. Mox ergo pars Cardinalium Italiæ tres Archiepiſcopos nominaverunt Gallicanos, fautores Bonifacij, ſibíque amicos, & Regi Gallorum contrarios, inter quos unus erat memoratus Archiepiſcopus Burdegalenſis, qui Regi Gallorum illo in tempore multum erat infenſus, atque contrarius, propter injurias ſuis amicis factas à Carolo Valeſiano.

Nominatione trium Archiepiſcoporum factâ, Cardinalis Pratenſis ſuæ parti perſuaſit ſecretò, quòd Raimundum Burdegalenſem ſibi promittebant eligendum in tempore præfixo, nulli tamen interim quidquam dicerent de præmiſſis, ne pars altera poſſet intelligere, quæ ſecreta iſtorum eſſet intentio: & ante publicationem Electionis Nicolaus Pratenſis per litteras Regi Gallorum intimavit negotium, & ſuaſit quatenus ſibi Raimundum Archiepiſcopum reconciliando faceret amicum, quem Cardinales, modo Regi placeret, in Pontificem eligerent. Mittuntur in hoc negotio ad Regem ſecretiſſimè nuntij veloces, qui in undecim diebus à Peruſio iter facientes ad ipſum Pariſios venerunt. Rex verò cùm litteras Cardinalium accepiſſet, gaviſus eſt gaudio magno, & mittens pro Archiepiſcopo litteras amicabiles, rogabat quatenus pro bono pacis ad locum, quem determinaverat, venire dignaretur. Qui cùm veniſſet infra ſex dies ad quandam Ordinis noſtri Abbatiam, Rex cum parva Comitiva ſuorum adeſſe curavit. Convenientibus ergo in unum, Rex Archiepiſcopum blandis ſermonibus alloquitur, & dato hinc inde juramento de ſecretando penitus negotio tali cum benevolentiâ affatur: *Domine Archiepiſcope, ſcias in meâ fore poteſtate, ſi velim, te ſummum Eccleſiæ Romanæ facere Pontificem. Quod ut verum intelligas, miſſas ad me Cardinalium has litteras per ordinem legas* (& tradidit ei non omnes, ſed quaſdam Cardinalium epiſtolas pro negotio compoſitas ad legendum.) *Si igitur deinceps*

vis

vis mihi esse amicus & favorabilis, faciam te fieri summum Antistitem; sed volo mihi certas gratias te daturum promittas.

At verò stupefactus Archiepiscopus ad novitatem rei, cùm litteras Cardinalium legisset, dixit ad Regem: *Domine mi Rex video, quòd me supra omnes mundi homines amas & diligis, bonum reddens pro malo; propterea præcipe quidquid volueris, & ego si Papa factus fuero, libenter omnia concedam.* Tunc Rex manum ejus exosculans dixit: *Istæ sunt petitiones meæ, & gratiæ quas mihi concedes sub juramento, cum Papa fueris.* Rex à futuro Pontifice suo sex petitiones postulat.

Prima petitio mea est, ut posteaquam Romanus Pontifex evaseris, me proturante, ut me perfectè reconcilies Catholicæ Matri Ecclesiæ, relaxando & veniam concedendo plenariam omnium eorum, quæ vel ego, vel amici mei & servitores tommissimus in Bonifacium Pontificem octavum, sive in ejus captione, sive in alijs quibuslibet injurijs.

Secunda mea postulatio est, ut omnes censuras & sententias Excommunicationis & maledictionis, quas idem Papa Bonifacius in me & in generationem meam fulminavit, omnino tollas, auferas & annulles perfectè, tam à me, quàm à genere meo, meisque amicis & servitoribus universis in Consistorio publico plena sub auctoritate.

Tertia petitio mea est, quòd mihi promittas sub jurejurando, quatenus memoriam Bonifacij Papæ de Catalogo Romanorum Pontificum penitus & omnino deleas, & omnia per eum facta, constituta & ordinata, revoces, annihiles & tasses, extractúmque de tumulo corpus ut hæretici & nunquam veri Pontificis comburendum des ignibus.

Quarta petitio mea est, quòd honorem Cardinalatûs, quem Bonifacius injustè abstulit Jacobo & Petro de Columna, eis mox favorabiliter restituas, & eos in pristinum statum, & locum suæ dignitatis recipias cum restitutione omnium Beneficiorum, & bonorum ablatorum. Et quòd aliquot Cardinales novos instituas ex meis amicis & fautoribus, quorum tibi nomina pro tempore nota fecero, promovendo.

Quinta petitio mea est, ut concedas mihi per quinque annos continuos omnes decimas totius Regni Gallorum, & terrarum mearum, sive quas Clerus & Monachi possident, sive quicumque seculares, in relevamen expensarum multiplicium, quas feci in bello cum Flandrensibus.

Sextam petitionem meam hâc vice non vôlo exprimere, sed in aliud eam tempus pro necessaria cautela reservare, ut qualibet occasione mihi occurrente, unum à te habeam petere, quod mihi ex vi juramenti præstiti ac firmiter roborati non possis denegare.

At Raimundus sæpe dictus Archiepiscopus omnia servare promisit, & super Corpus Dominicum insuper juravit, se facturum omnia, quæ Regis ambitio postulavit. Ad confirmationem quoque omnium obsides Regi dedit, fratrem suum unum & alterum nepotem. Rex etiam juravit Archiepiscopo, quòd eum in Romanum Pontificem promoveret. Et sic ab invicem cum magno gaudio recessum, negotium secretissimè occultantes, hoc solùm divulgantes apud suos, quòd essent amici.

Reversus ergo Parisios Rex confestim rescripsit Pratensi Cardinali gestæ rei conditionem, & ut Burdegalensem Archiepiscopum jam sibi reconciliatum in Papam eligerent, rogavit. Nuntij itaque ante quintum & trigesimum diem Perusium reversi litteras Regis Pratensi tradiderunt.

Cardinalium verò pars altera nationis Italicæ nihil iſtarum rerum ſciebat, ſed putabat Archiepiſcopum Burdegalenſem Regi adhuc eſſe inimicum.

Convocatis igitur Cardinalibus omnibus, & pactis prioribus renovatis & confirmatis, Pratenſis Cardinalis oratione congruente negotio propoſitâ, vice omnium in Romanum Pontificem elegit Raimundum ſæpe dictum Burdegalenſem Archiepiſcopum. Cujus Electio cæteris quoque omnibus tam populo, quàm Cardinalibus placuit, & magnis lætitiæ vocibus acclamata & comprobata fuit, ignorantibus, quòd eſſet Regi Gallorum reconciliatus, ſed putantibus illum perpetuum eſſe adverſarium.

Electio intimatur Electo, qui ſtatim acceptavit.

Exeuntes igitur Conclave Domini Cardinales, decretum Electionis cum ſolemnibus nuntijs miſerunt Burdegalim ad ipſum electum, quam ille ſtatim acceptans Clementem ſe V. nominavit. Deinde per litteras Cardinalibus mandavit, quatenus Lugdunum ſine mora accederent, & ejus Coronationi ſimul intereſſent. Vocari autem etiam fecit ad eandem Coronationis ſuæ pompam, Regem Galliæ, Regem Angliæ, Regem Aragoniæ, & multos Galliæ & Vaſconiæ Principes, quoniam Patriâ Vaſco fuit. Electio ejus quintâ die menſis Junij apud Peruſium facta eſt Anno Domini prænotato; Coronatio autem undecimâ die Novembris.

Anno prænotato hyems fuit aſperrima & nimis diuturna, frigus magnum & valde intenſum, quo nimium algente omnia Germaniæ flumina glacies operuit, & viam tranſeuntibus fecit. Unde & alimenta multis in locis defecerunt hominibus ſimul atque pecoribus, & in urbibus multis penuria lignorum mortales graviter afflixit.

Eodem quoque anno primâ die menſis Maij, quæ feſtivitate Sanctorum Apoſtolorum Philippi & Jacobi annuâ revolutione conſuevit eſſe ſolemnis, tanta nivium copia cecidit, quòd terram operuit, & ventorum impetus multas arbores ſubvertit, & vineta graviter læſit.

Rex Bohemiæ moritur, cujus Exequiæ Spiræ peraguntur.

Item anno prænotato mortuus eſt Rex Bohemorum, cujus exequias Rex Theutonum Albertus ultimâ die Junij, Spiræ in majori Eccleſia convocatis multis Epiſcopis ſolemniter celebravit, inter quos & Henricus hujus Monaſterij Hirſaugienſis ſupradictus per Regem vocatus adfuiſſe invenitur. Ubi inter pulſandum diutius, ut in talibus fieri ſolet, major campana nimio tractu violentata deſuper cecidit, & jacta per duas Eccleſiæ teſtudines in pavimentum, fracta in tres partes fuit.

Anno prænotato Eccleſiâ Moguntinâ poſt obitum Gerhardi Archiepiſcopi jam diutius vacante, propterea quòd etiam Sedes vacaret Apoſtolica, tandem Canonici cùm Papam Electum audiviſſent Clementem quintum, etiam ipſi ad Electionem Archiepiſcopi novi proceſſerunt. Sed in Electione duos elegerunt, Baldevvinum videlicet Moguntinenſis & Trevirenſis Eccleſiæ Canonicum, Fratrem Henrici Comitis Luzenburgenſis, poſteà Imperatoris, & quendam alium, cujus nomen ad præſens non occurrit. Verùm nullus Electorum ad Archiepiſcopatum Moguntinum illâ vice pervenit, ut dicemus.

Confluentia obſidetur ab Archiepiſcopo Trevirenſi.

His temporibus inter Dietherum Comitem de Naſſavv Trevirorum Archiepiſcopum & Cives Confluentinos maxima fuit exorta diſcordia propter multas cauſas & varias diſplicentias. Tandem Archiepiſcopus exercitum ſtipendio conducens peregrinum, vocatiſque in auxilium Prin-

Principibus amicis. Confluentiam obsidione vallavit, quam aliquandiu impugnans, tandem violenter obtinuit, & oppidanos rebelles ad obedientiam reducens suo imperio subjugavit.

Ferebatur autem illo in tempore, quemadmodum ex veterum monumentis accepimus, quòd memoratus Archiepiscopus Trevirorum, Diecherus multam pecuniam pro stipendio conductij exercitûs ac principum contra suos rebelles Confluentinos exposuit; pro quorum comportatione penè omnia bona Ecclesiæ in pignus dedit. Fuit enim Præsul inquietus, & Rege Alberto mente & voluntate semper contrarius. Et quamvis in hoc nihil omnino profecerit, rigorem tamen animi sui propter necem fratris sui Regis Adolphi usque ad mortem continuavit, & multos æmulos habuit.

Anno prænotato Henrici Abbatis, undecimâ die mensis Novembris Clemens Papa V. ut supra diximus, in Ecclesia Lugdunensi solemniter coronatus est: cujus coronationi Rex Galliæ Philippus personaliter interfuit, similiter & frater Regis Dux Valesianus, Joannes quoque Dux Britanniæ cum alijs multis Episcopis & Prælatis atque Principibus Galliarum. Maxima etiam multitudo populi ad eam Coronationis pompam confluxit, quòd præ nimia compressione multitudinis paries unus corruerit, & memoratum Ducem Britanniæ cum multis alijs oppresserit. Pontifex etiam adeò turbâ premente agitatus est, quòd mitra ejus de capite cecidit, & procul excussa Jaspidem æstimationis magnæ lapidem amisit.

Clemens Papa V. Lugduni coronatur.

Ab eo tempore Sedes Apostolica de Roma per Clementem hunc Pontificem V. in Galliam translata per annos ferme 74. ibidem permansit, non in parvum detrimentum tam urbis, quàm Ecclesiæ Romanæ simul & totius Italiæ, cujus occasione urbs Romana & pulcherrimæ in ea Ecclesiæ multæ penè in ultimam desolationis solitudinem venerunt. Verùm ne Romani ejus perpetuam ægrè ferrent absentiam, tres illis Cardinales destinavit, quibus Senatoriam contulit potestatem. Tam multos verò ex Gallis & Vasconibus creavit Cardinales, ut Itali cum reliquis nationibus cunctis penè viderentur excluſi. Omnia verò, quæ Papa futurus Regi Gallorum promiserat, factis adimplevit, præter unam petitionem, quam facere non potuit, ut postea dicemus.

Añis LXXIV. Sedes Apostolica mansit in Gallia.

Anno Henrici Abbatis prænotato in Comitatu Novariensi Provinciæ Longobardorum hæresis Fratricellorum per Bonifacium Papam VIII. olim condemnata, sicut diximus Anno Godfridi Abbatis VII. iterum resuscitata fuit per quendam hypocritam nomine Dulcinum, qui non erat alicuius Ordinis seu Religionis approbatæ, sed propriâ temeritate sibi officium desumens prædicandi, multos suo infecit errore, sanctitatem fingens, quam nec opere habebat, nec mente.

Dulcinus instaurator hæresis Fratricellorum.

Primus & principalis error hujus pernicioſissimæ hæresis ex radice Fratricellorum pullulavit. Dicebant enim, quòd Christianis omnia deberent esse communia, non solum res, sed etiam mulieres, non tantum ad ministerium, verum etiam ad commixtionem carnis. Coitum etenim indifferenter cum matre, sorore, filia & uxore sua, vel alterius exercentes nullum dicebant esse peccatum, sed opus charitatis.

Ejus errores.

Secundus error fuit, quia dicebant Papam, Cardinales ac Episcopos Ecclesiæ non veros esse pastores, sed potius lupos rapaces, æternóque supplicio

cio dignos, propterea quòd vitam Apostolicam non servarent. Se autem Dulcinus verum Christi dicebat Apostolum & Papatu dignum.

Item omnes Ordines & Religiones Claustralium veluti quasdam superstitiones contemnebant, dicentes Sanctissimos Christi famulos Basilium, Augustinum, Benedictum, Franciscum, Dominicum & alios quoslibet institutores ordinum, corruptores extitisse sacrosancti Evangelij & propterea torqueri animas eorum jaculo diaboli.

Omnes denique articulos erroris, quos de Fratricellis Anno Godfredi Abbatis VII. consignavimus, etiam iste profitebatur Hæresiarcha Dulcinus. Ecclesiæ ministros irridebat, Sacramenta sprevit, Pœnitentiam & omnes ritus Christianæ Religionis contempsit.

Quatuor millium hæreticorũ numerus.

Multos secum populares utriúsque sexûs, vilis tamen conditionis, in hæresin illam pernicioſam attraxit, quorum numerus quatuor millibus constabat, qui omnes simul in montibus & locis nemorosis habitabant more bestiarum, ad libitum se mutuò polluentes. Cùm autem defecissent illis victualia, prædabantur undecumque potuissent occurrentes, asserentes omnia esse communia, & ratione Sanctitatis licere sibi universa. Per duos annos talis Congregatio duravit impiorum. Biennio tandem elapso plures victi tædio incommodorum & paupertatis, hæresiarcham deserentes ad fidem Ecclesiæ regressi sunt. Postremò Dulcinus auctor malorum per Novarienses captus est, cum quadam Margaretha erroris sui complice, ac aliis multis in perfidia præduratis, qui omnes utriúsque sexûs ignibus cremati sunt.

Dulcinus cum multis igne crematur.

MCCCVI.

Anno Domini Henrici Abbatis septimo, Indictione Romanorum quartâ Henricus Comes Luzenburgensis Imperator posteà Romanorum frater Baldevvini, quem anno præcedente ad Archiepiscopatum Ecclesiæ Moguntinæ diximus postulatum, audiens Clementem Papam V. jam coronatum Pictavis commorantem, misit ad eum Magistrum Petrum de Achtpalt Medicinæ Doctorem in urbe Trevirorum eo tempore practicantem, ut confirmationem fratri ad Archiepiscopatum memoratæ Ecclesiæ precibus impetraret. Qui cùm venisset ad Papam, negotium sibi commissum fideliter exposuit, & pro Baldevvino diligentissimè rogavit. Erat autem Baldevvinus ætatis annorum vix duorum & viginti. Unde Papa sciens negotium & statum Ecclesiæ Moguntinæ melius quàm putabatur, electionem Canonicorum anno præterito factam omnino cassavit, & neutrum electorum per eos confirmare voluit, producens plures causas in medium, propter quas provisio Ecclesiæ Moguntinæ de Jure ad Romani Pontificis devoluta videretur arbitrium. Dicebat ergo, se illi mox provisurum secundum sententiam Cardinalium. Cùm hæc Petrus audisset Baldevvini orator, & nuntius, quòd preces fudisset incassùm, doluit, & se ad reditum præparavit. Cùm ecce Papa subitò gravissimè cœpit infirmari usque adeò, quòd se omnino timuit in instanti moriturum. Revocatur Petrus jam jam abiturus ad Pontificem, & rogatur, si possit, infirmanti conferat sanitatem. Qui cùm esset in practica Medicæ artis expertissimus, infirmanti Papæ medicinam convenientem adhibuit, eúmque in triduo curavit. Pontifex cernens & gaudens se tam subitò sanatum, obstupuit, & ad Medicum suum gratulabundus ait:

Electio Moguntinensium à Papa Clemente cassatur.

Quia

Quia tam bonus medicus es corporum, ne tuis benefactis videamur ingrati, magnum te facimus medicum animarum; Archiepiscopatum Ecclesiæ Moguntinæ nobis vacantem tibi conferimus, & Archiepiscopum ejus pleno jure ordinamus. Quibus auditis Petrus ad vestigia Pontificis procidit, & ut Archiepiscopatum illi conferre dignaretur, pro quo missus fuerat, instanter rogavit. Pontifex autem non consensit oranti, sed dixit: *Ecclesiam Moguntinam tibi contulimus, quam alteri te vivente non dabimus; Baldewvinum pro quo venisti orator, suo tempore providebimus.* Itaque Petrus medicus patriâ Trevirensis Clemente Papa V. jubente apud urbem Trevirorum in mense Julio anno prænotato Archiepiscopus Moguntinus solemni pompâ ordinatus est, ac deinceps cum pallio & litteris Apostolicis ad Moguntiam mittitur, & tam à Clero, quàm à populo civitatis ut verus Archipræsul susceptus, cum favore & reverentiâ omnium inthronizatur, & præfuit annis fere quindecim. Fuit enim vir doctus & morum integritate præcipuus, ingenio subtilis, eloquio disertus, & in omni actione magnificus.

Papa Moguntinum Archiepisc. Petro dat medico.

Henricus autem Comes de Luzenburgo, qui miserat illum pro fratre ad Papam, cùm audivisset rem gestam, malè fuit contentus, existimans quòd Baldewvino infideliter neglecto, semetipsum apud Papam promovisset potius, quàm illum. At Petrus Comiti litteras misit cum suis Apostolicas, in quibus omnem rei gestæ ordinem plenius edocuit, & concitatum Henrici Comitis animum placavit. Nam posteà totum ordinatione divinâ factum didicit, cùm hujus promotione Petri & se Imperatorem, & fratrem Trevirorum Archiepiscopum vidit.

Henrico Comiti displicuit promotio Petri.

Anno Henrici Abbatis prænotato in principio mensis Februarij, hoc est, in solemnitate Purificationis Beatæ Mariæ semper Virginis, nivibus & glacie simul in aquam resolutis, tam magna, & vehemens inundatio facta est, ut suo impetu circa Rhenum & Moganum hominibus damna inculerit penè infinita; domos námque plures & ædificia subvertit, hortos, agros & vineta sine numero destruxit, homines & jumenta plura suffocavit, Pontem supra Moganum apud Franckenfurt subvertit, partémque murorum urbis Moguntinæ dejecit, & duas turres cum muro Colonienſis civitatis penitus prostravit.

Aquarum inundatio multa intulit damna.

His quoque temporibus Magister & Fratres nuncupati Hospitalarij Sancti Joannis Hierosolymitani per totum orbem Christianum missis nuntijs Indulgentias Cruciatæ pro fide Catholica permissione Apostolicâ prædicari fecerunt, & infinitam pecuniam exinde colligentes, magno Fidelium adunato exercitu insulam Rhodiensem in mari Mediterraneo haud procul à terris Turcarum distantem occupantes, per annos quatuor navali prælio fortiter impugnárunt. Quam tandem potenter expugnantes, interfectis aut fugatis inde Saracenis & Turcis inhabitare cœperunt, & inhabitantúsque in præsentem diem per annos CC.

Rhodis insula per Johannitas expugnatâ possidetur.

Anno etiam prænotato Judæi omnes per totum Regnum Gallorum ubilibet constituti mandato Regis Philippi fuerunt expulsi vel occisi, bonis eorum omnibus in fiscum repositis regium. Hujus persecutionis causam in Judæos variam apud scriptores Historiarum invenimus esse digestam. Nam alij scripserunt, fontes Christianorum per Judæos veneno esse intoxicatos, & propterea illos justè occisos. Aliqui verò insatiabilem Regis avaritiam notaverunt ut causam, quippe qui omnes bonis cunctis

Judæi omnes in regno Gallorum fuerunt occisi.

spoliaverit, cùm omnes non fuerint nocentes. Et hanc illius crudelem avaritiam, sive ut ipsi loquuntur, crudelem impietatem nece & extinctione Templariorum confirmant, quos pœnas dedisse non reatûs proprij, sed alienæ cupiditatis existimant. Constat ex Veterum lectione satis, quàm avarus & crudelis fuerit Rex iste Philippus, quamvis pater ejus fuerit sanctissimus.

MCCCVII.

Archiepisc. Trevirorũ accusatur coram Papa.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiæ octavo indictione Roman. quintâ, Canonici majoris Ecclesiæ S. Petri Trevirorum dolentes bona & res Archiepiscopatûs per malum regimen Dietheri ex Nassavv Archiepiscopi sui distrahi & multipliciter alienari, posteaquam sæpius illum admonuissent, atque rogâssent humiliter, sicut filij patrem, ut vel ipse regiminis sui emendaret errores, vel si non posset aut vellet, coadjutorem ex capitulo unum assùmeret, cujus auxilio Ecclesiam utiliter gubernaret, & ille cuncta surdâ contemneret aure, necessitate compulsi rem ad examen Apostolicæ Sedis deferentes auxilium Papæ postulârunt. Romanus igitur Pontifex Clemens Papa V. de statu periclitantis Ecclesiæ Trevirorum, sufficienter informatus, Dietherum memoratum Archiepiscopum ad audientiam Sedis Apostolicæ in Galliam ad civitatem Pictaviensem, ubi tunc erat Curia Papæ, citavit, & super quibus esset responsurus objicendis innotuit.

Dietherus Archiepisc. Trevirensis moritur, Baldewino succedente.

Dietherus verò Archiepiscopus Trevirorum cùm se accusatum à suis & citatum ad examen Romani Pontificis audivisset, animo dejectus infirmitatem gravissimam incidit, & crescente dietim languore, priusquam terminus citationis adesset, Anno prænotato vicesimâ tertiâ die Novembris vitam cum morte commutavit; Treviris in Ecclesia Fratrum Prædicatorum sepultus, cujus & Ordinis fuit. Quo mortuo Petrus supradictus Medicus Archiepiscopus Moguntinus apud Canonicos Trevirenses suâ exhortatione obtinuit, quòd Baldevvinum Fratrem Henrici Comitis de Luzenburgo tertium atque vigesimum ætatis annum tunc agentem, in Archiepiscopum Trevirorum postulârunt. Cum quo Clemens Papa V. ad instantiam ipsius Petri, quondam, ut diximus, Medici sui super minorennitate favorabiliter dispensavit, Electionem confirmavit, Pallium misit, & Archiepiscopum Trevirorum instituit. Baldevvinus igitur Archiepiscopus Trevirorum auctoritate Apostolicâ institutus, annis quadraginta sex, mense uno, decémque & octo diebus utiliter præfuit, & Ecclesiam ex omnibus debitis relevavit. Fuit enim vir prudens, strenuus, & in cunctis operibus suis valde magnificus, amator Cleri, Monachorum Pater, advocatus pauperum, defensor & protector fidelissimus subditorum.

Regis Gallorum impia & crudelis petitio ad Papam.

Anno prænotato Philippus Rex Gallorum cum tribus filijs, duobus fratribus & multis Baronibus Clementem Papam Pictavis in Gallia cum sua Curia residentem accessit: & ut memoriam Bonifacij Papæ VIII. de Catalogo Romanorum Pontificum deleret: omnia ejus facta & Constitutiones sive ordinationes penitus revocaret: Corpus & ossa ejus exhumata comburi faceret, quemadmodum ante Papatum juramento promisisset, nimis importunè & præter rationem instabat; asserens se per suos Clericos posse probare, illum fuisse hæreticum & multis sceleribus irretitum, & ob id corpus ejus incendio dignum. Attoni-

Attonitus Pontifex ad petitionem Regis impietate plenam, de consilio Cardinalis Pratensis viri astutissimi respondit: *Rem hanc arduam fieri sine determinatione Generalis Concilij non posse.* Unde ut animum Regis aut deliniret, aut deluderet, potius Generale Concilium in Delphinatu post triennium indixit celebrandum, in quo firmum Regis petitio consequeretur effectum; rem námque tam arduam nullius fore momenti confirmabat, nisi totius auctoritate Concilij solido fulciretur fundamento. Hæc responsio Pontificis haud parum contristavit Regis animum, iniqua postulantis: qui nimis furore sæviens in mortuum, nihil magis quàm de Bonifacio Papa sepulto quærebat vindictam. Cogebatur tamen exspectare Concilium, in quo sperabat suam petitionem sine dubio sortituram effectum. Mens autem Pontificis malè postulatorum quærebat diffugium, & propterea causam remisit ad Concilium, quam certò sciebat ab omnibus fore meritò reprobandam: evasionem de laqueo impietatis & angustiæ Pontifex quærere voluit, qui petitionem Regis iniqui ad futurum Concilium remisit. Propterea ut manus impietatis posset evadere, urbem Viennensem, quæ fuerat extra ditionem tyranni, pro Concilio voluit deputare.

Eâ tempestate Ordo Templariorum, qui quondam temporibus sancti Bernardi Abbatis Clarevallensis in terra sancta Hierosolymis sumpsit exordium, & per annos duraverat fermè ducentos, cui & ipse Divus Pater Bernardus vivendi normam præscripsit, ad instantiam sæpe dicti Regis Gallorum Philippi, ac permissione Clementis Papæ V. miserabiliter uno die fuit extinctus. Erat autem Ordo ipse post amissionem terræ sanctæ cum certis alijs Ordinibus, Carmelitarum videlicet, Cruciferorum, Theutonicorum, Johannitarum & Dominici Sepulchri de partibus transmarinis in Europam translatus, & brevi tempore valde multiplicatus.

Ordinis Templariorum qualis fuerit institutio.

Nam Professores ejus dicebantur milites Templi, habentes sub se plures ejusdem Professionis Presbyteros, qui Divina coram eis celebrare solebant: quemadmodum in Ordine Theutonicorum hodie cernimus observari, quorum cura fuit præcipua in subventionem terræ sanctæ, quamdiu fuit in manibus Christianorum, nec non & illorum, qui templo Hierosolymis ministrabant, pro viribus impendere tributum: & pro recuperatione ejusdem terræ sanctæ bellum gerere & pugnare contra gentem infidelium. Unum Generalem totius Ordinis Magistrum habebant, cui reliqui priores, milites & fratres erant omnes subjecti; qui eâ tempestate quando eorum tribulatio sumpsit exordium, Parisijs in Gallia residebat, natione Burgundus, genere nobilis & nomine Jacobus. Fuit autem Ordo ipsorum potens atque ditissimus inter omnes Religiones, multa habens Cœnobia, Possessiones, proventúsque, & lata Dominia, oppida simul atque Castella non solum in Gallia, sed etiam in cæteris Europæ nationibus multis, in Hispania, in Normandia, in Burgundia, in Alsatia, in Suevia, in Orientali Francia, in Bavaria, in Thuringia, in Saxonia, in provincia cis-Rhenana & per totam ferè Germaniam, Lombardiam, atque Italiam. Nec erat eâ tempestate Religio aliqua votivorum inter omnes Religiones claustrales ditior in auro & argento Templariorum Ordine, cujus magnitudo divitiarum interitûs eorundem causa fuisse memoratur. Scribit Hugbertus Monachus extinctioni Tem-

Ordo Templariorum inter omnes fuit ditissimus.

plariorum contemporaneus, quòd Magiſtro eorum cum alijs ſexaginta ejuſdem Ordinis militibus Pariſijs capto, & diutius incarcerato, metuentes reliqui futurum, quod poſteà contigit, ne hoſtes eorum prædam invenirent quam quærebant, omnem pecuniam, quam habebant in auro & argento per totum Ordinem pondere innumerabilem, & numero infinitam, per diverſa loca, diverſiſque modis abſcondere ſub ſilentio ac ſecretiſſimè curaverunt, partim intra Monaſteria ſua, atque Caſtella, partim verò extra in campis atque nemoribus. Maximè tamen ſicut poſteà ex quorundam eorum confeſſione in tortura fuit compertum, pecunias ſuas in cloacas projecère vetuſtas, & in puteos aquarum profundos terrâ ſimul & lapidibus foramina diligentiſſimè obſtruentes, ne ab aliquo inveniri potuiſſent. Multi tamen poſt extinctionem Ordinis, cum hæc theſaurorum occupatio fuiſſet publicata, pretio loca eorundem comparantes à Principibus cum tempore plura de abſconditis invenerunt.

Hiſtoria extincti Ord.

Sed nunc ratio expoſtulat, ut modum & originem extinctionis Templariorum, ſicuti ab alijs digeſtum accepimus, huic etiam noſtræ compilationi quanto compendioſius poterimus, ad notitiam poſteritatis fideliter inferamus: proteſtantes, quòd nullum per hoc ſacroſanctæ Romanæ Sedi ſive Pontifici contumeliæ genus ſive injuriæ crimen irrogare intendimus, dum Clementis papæ conſenſu factum declaramus. Hiſtoriam etenim quam conſcriptam prius ab alijs accepimus, poſteritati fideliter enarramus. An verò juſtè vel injuſtè fuerint exterminati ſæpè dicti Templarij, non eſt noſtrum proferre ſententiam, ſed Divino judicio, quod falli non poteſt, committimus cauſam. Hujus mali principium tale fuiſſe narratur. Quidam Prior dicti Ordinis Templariorum de monte Falcone apud Tholoſam pro ſuis ſceleribus captus per Magiſtrum Generalem Pariſijs ad perpetuum fuerat carcerem condemnatus, qui tantæ perſecutionis in totum Ordinem præſtitit cauſam; in eodem námque carcere detinebatur & alius quidam Florentinus, vocabulo Noſſus homo ſceleribus plenus, qui & ipſe ad carcerem perpetuò fuerat condemnatus.

Ordinis duo incarcerati crimina publicárunt.

Hi duo ſpiritu maligno pleni, ut cum emolumento aliquo ex vinculis potuiſſent eripi, horrenda in Ordinem crimina falsò (uti multi exiſtimant) inter ſe mutuò confinxerunt; ſciebant enim multas Ordinis Templariorum eſſe divitias, & Regem Galliæ Philippum nimis avarum, & propterea ad perſecutionem Ordinis facilè inducendum. Nec dubitabant, ſe mox poſſe libertatem conſequi, modò per eorum revelationem, quæ vera crederetur, Ordinem contingeret extingui. Cùm ergo ſic ambo detinerentur in carcere, per ſuum cuſtodem atque miniſtrum Officialibus Regis avari denuntiari fecerunt, ut ſi ad eos venire prope carcerem dignarentur, ſecretè revelaturi eſſent eis aliqua, per quorum ſcientiam Regi commodum naſceretur infinitum. Quibus ad carcerem venientibus ſceleratiſſimi traditores illi dixerunt: *Si Dominus Rex vitam nobis ſimul & libertatem perpetuam vobis intermediantibus dignaretur concedere, poſſemus & vellemus vobis revelare aliqua ſecretiſſima, per quorum notitiam & veſtra ſubſtantia ſimul, & Regis in immenſum ſine dubio quantocius augeretur.* Bone Deus quid mali non facit aurum, & quem non perdit avaritia juſtum! Mox ut ſibi divitias polliceri audierunt ingentes, negotium celeriter detulerunt

tulerunt ad Regem, & vitam cum liberatione carceris impetrant scelera-
tis, parum advertentes, quo illi moverentur Zelo ad tam horrenda,
& prius inaudita dicere contra proprium Ordinem suum; quippe qui
minus odio & vindictâ laborabant contra Magistrum Ordinis Generalem,
cujus imperio detrusi fuerant in carcerem, quàm desiderio liberationis à
vinculis ad libertatem. Revertentes igitur ad carcerem Officiales Philip-
pi Regis Gallorum liberationem captivis promittunt omnimodam, si &
ipsi suam Regi exhibeant pollicitationem. Tunc illi duo sceleratissimi
traditores ad invicem prius quàm optimè deliberati in malum Officiali-
bus dixerunt: *Dicatis Domino Regi, Ordinem Templariorum hæresibus & infini-
tis sceleribus esse plenum, & propterea meritò penitus extinguendum. Unde si
favore Pontificis Romani processerit ad inquisitionem per tormenta, inveniet sine
dubio quæcunque dicimus, esse verissima. Deinde auctoritate Papæ Ordinem
ipsum funditus destruat, quoniam hæresibus & inauditis sceleribus plenus est, &
habebit omnia bona eorum per totum regnum suum nullo prohibente. Verùm ut
noveritis, super quibus fieri debeat inquisitio, notate singula per ordinem, quæ
dicemus.* Et introductus scriba publicus ex relatione illorum duorum
subjectos articulos contra Templarios adnotavit.

Rex captivis libertatem promittit, ut Ordinem prodant.

Primus articulus, quem duo illi contra Ordinem Templariorum
coram Notario & testibus proposuerunt, iste fuit: *Quòd omnes recipiendi ad
ipsum Ordinem in sua professione jurare cogerentur, quòd ipsam religionem suam
omnibus vitæ suæ diebus usque ad mortem defendere, honorare, juvare & am-
pliare pro viribus velint in personis, in rebus, & in substantia indifferenter, sive
juste, sive injuste, sine exceptione aliqua, etiam cum injuria & detrimento aliorum.*

Articuli contra Ordinem Templariorum.

Secundus Articulus fuit: *Quòd cum Saracenis occultum superiores eorum
haberent contractum, & plus de perfidia Mahumeti sentirent, quàm de fide Chri-
stiana. Quod ut fortius comprobarent, dicebant, quòd in professione sua, quam
semper omnes facerent in occulto, imaginem Crucifixi Salvatoris nostri conspuerent,
& pedibus conculcarent, & fidem Christi multipliciter blasphemarent.*

Tertius Articulus fuit: *Quòd superiores eorum omnes essent homicidæ,
sacrilegi, crudeles & hæretici, quoniam Novitios ad Ordinem conversos, qui
sectam eorum postea compertam detestarentur, & vellent redire ad sæculum, vel
ad alios Ordines, secretissimè occiderent, & nocturnis temporibus in occulto sepe-
lirent. Similiter quoties mulieres & Virgines per eos corruptæ fuissent impregnatæ,
dicebant eos procurare abortum, & natos infantes occultè trucidabant.*

Quartò dicebant: *Templarios omnibus erroribus Fratricellorum esse infectos,
Papam & auctoritatem Ecclesiasticam spernere, Sacramenta contemnere, Pœni-
tentiam & Confessionem peccatorum penitus irridere. Ea verò, quæ secundum
Ecclesiæ ritum facere viderentur, omnia fieri mendaciter & fictè, ut secta eorum
vel hoc non appareat.*

Quintò dicebant: *Superiores eorum milites, priorèsque non esse contentos,
quòd die, noctúque cum mulieribus in occulto suas voluptates implerent, sed
etiam (quod meritò Christiani auditus horrebit) sodomitarum exemplo in alteru-
trum turpitudinem exercentes, naturæ leges confunderent, & Deum sermone simul
& opere blasphemarent, seque propterea carceri perpetuò mancipatos à Magistro,
quòd his erroribus atque spurcitijs fuissent omnino contrarij.*

Sextò dicebant: *Eorum templa & habitacula omnia sordibus plena, im-
munda violata & meretricum latibula, in quibus omnia fierent Luxuriæ genera*

sine reverentia Dei, temporum vel locorum. Quæ illorum delatio posteà in omnem terram publicata & pro vera habita usque in hodierum diem plerisque Germaniæ gentibus proverbium dederit, ut occulta meretricum prostibula, in quibus licenter omnia fiant, vulgariter Tempel haus consueverint appellare.

Septimò dicebant: *Majores & antecessores in ordine suos causam fuisse, quòd Terra Sancta in manus devenerit Sarracenorum, per proditionem occultam, & quòd illis plus faverint, quàm Christianis.*

Octavò dicebant: *Quòd benedictio sive institutio Generalis Magistri eorum semper fiebat in occulto præsentibus paucis ex junioribus Ordinis, esséque vehemens eorum suspicio, quòd fidem abnegaret Christianam, vel aliquid aliud promitteret vel ageret honestati contrarium.*

Nonò dicebant: *Multas in Ordine Templariorum esse constitutiones illicitas, prophanas & Christianæ Religioni omnino contrarias, & propterea cunctis ejusdem Religionis Professoribus, sub pœna incarcerationis perpetuæ fore interdictum, ne revelent eas alicui.*

Decimò dicebant: *Eis luxuriam quocunque modo in eorum secta commissam, dolum, fraudem, mendacium, deceptionem, perjurium, homicidium, seu quidquam aliud pro commodo vel honore Ordinis eorum quomodolibet factum seu commissum, nullum esse peccatum.* Hæc quæ præmisimus cum alijs multis, illi duo Parisijs captivi, quatenus optatam assequerentur libertatem, contra Ordinem suum produxerunt, quæ vera fuerint, an falsa, solus ille novit hodie, qui nihil ignorat.

Rex autem Gallorum Philippus his delationibus contra Ordinem Templariorum secretò acceptis, cum nonnullis inductionibus, quæ videbantur probare negotium, cùm Ordini & Magistro prius haud parum esset infensus, propterea quòd multa possiderent in Regno, & decimas sibi à Papa quinquennio indultas permittere omnino recusâssent, esséque multum avarus, & omnia eorum bona percuperet, gaudebat sibi oblatam pro extinctione totius Ordinis qualemcunque occasionem.

Rex Papam cum articulis pro consensu accessit.

Accessit igitur Pontificem Romanum Clementem vid. quintum Pictavis cum sua curia residentem, articulos præscriptos cum alijs multis contra Magistrum & Ordinem Templariorum proposuit, & sibi concedi contra eos inquisitionem petijt, totámque deleri eorum Religionem ut pestiferam & hæresibus plenam instantissimè postulavit. Creditur autem, quòd Rex magis inductus odio Magistri & avaritiâ succensus bonorum Ordinis ista petierit, quàm amore justitiæ.

Pontifex autem etsi talia invitus audivit, tamen ut infestationem Regis importunè nimis postulantis à se removere potuisset, & ut venundatus sub necessitate promissionum impossibilium animum leniret commoti, absque alia discussione materiæ eorum, quæ Templarijs objiciebantur à Rege, nimium credulus tandem consensit, concedens per litteras Apostolicas, ut omnes Templarij per orbem caperentur, torquerentur, & omnia bona eorum sequestrarentur, qui sicut diximus ubique habebant maximas possessiones & multa bona.

Magister Ordinis cum alijs multis Parisijs capitur.

Rex verò Gallorum posteaquam Pontificis consensum extorsit, supremum Templariorum Magistrum, qui tunc erat Parisijs nomine Giachi, natione Burgundum, genere nobilem cum alijs ejusdem Ordinis sexaginta militibus genere nobilibus, æquè capi fecit, & durissimis mancipari

pari carceribus. Deinde omnes Templarios per totum regnum Gallorum ubilibet constitutos cepit, carceribus durissimis mancipavit. Post hæc Apostolicas litteras & mandata per totam Europam direxit, quibus Papa multis Principibus distinctè mandavit, quatenus Templarios in suis terris constitutos omnes caperent, eósque super præmissis articulis per torturam examinarent, pertinaces in errore, criminâque negantes, ut hæreticos ignibus, pœnitentes verò & reatum confitentes vitæ reservarent. Bona verò eorum sequestrata secundum Diœcesanorum dispositionem in usus Ecclesiæ necessarios converterent. Ordinem verò Templariorum ad nimis importunam Regis Gallorum instantiam penitus cum titulo idem Clemens Papa V. in perpetuum extinxit.

Super articulis autem præmissis Rex Gallorum captivos suos infelices & miserabiles per tormenta crudelissimè fecit examinari, nihil plus audire cupiens, nihilque magis affectans, nisi ut objecta sibi scelera confiterentur esse vera, quatenus causam extinguendi Ordinem eorum, & sibi usurpandi bona Ordinis sicut & fecit, justam habuisse videretur. Verum cùm illi constanter in tormentis omnia negarent, quæ eis fuerunt objecta, dicentes cuncta esse conficta, falsa & ementita, Rex mandavit augeri torturam, ut dicere, quod volebat audire, saltem pœnarum magnitudine cogerentur.

Templarij Parisijs sine Confessione fuerunt combusti.

Postremò Rex, qui ad eorum festinabat interitum, ut conclusionem faceret negotij, præcipit eos extra urbem Parisiorum duci vinctos in Campum, ubi alto solario quasi theatro ex lignis facto ascendere fuère compulsi, & inspectante omni populo fecit eos ligari ad palos, & nudatos ignem jussit pedibus eorum supponi, deinde ad tibias, sicque paulatim ad membra superiora, unum post aliud miserabiliter exurendo, denuntians eis manifestè, quoniam si reatum suum, hoc est articulos faterentur objectos, mox liberarentur à pœnis, & vitam assequerentur liberam pœnitentes.

Templarij Deum innocentiæ suæ testem invocabant.

Interea cùm talia paterentur, eorum amici propius accedentes, & consanguinei hortabantur, & cum lachrymis eos rogabant, quatenus confiterentur objecta potius & viverent, quàm in obstinatione perdurantes pœnas & mortem sustinerent acerbam. Sed illi precibus amicorum nequaquam præbuère consensum, nec induci quâlibet ratione potuerunt, ut scelera confiterentur objecta. Constanter in tormentis negando perseverabant, clamantes injuriam se pati coram Deo & hominibus, sed esse innocentes & innoxios omnium & singulorum, pro quibus torquerentur. Deum omnipotentem, ejúsque intactam Genitricem Virginem Mariam, & omnes Dei sanctos in testes suæ innocentiæ lugentes præ dolore pœnarum invocabant, atque inter clamandum miserabiliter obierunt. Reservati verò ad tempus Regis jussu fuerunt Ordinis Magister Generalis F. Delphinus, F. Hugo Paraldi, frater quidam alius ex principalioribus Ordinis, qui fuerunt aliquando ipsius Regis Gallorum Thesaurarij. Hos duci ad Papam Pictavis commorantem Rex vinctos præcepit, quorum vestigia secutus & ipse Pontifici assidere curavit, se judicem faciens, qui persecutor simul & accusator judicandorum acerrimus extitit. Constitutis autem in audientia Papæ, fuit promissum, quoniam si palàm confiterentur objecta, veniam consequerentur & vitam. Verùm posteaquam sibi

objecta

objecta diutius conſtanter negâſſent, tam Regis quàm Pontificis, Cardinalium, amicorúmque blanditijs & perſuaſionibus tandem inducti, ut vitam redimerent, fatebantur, ſe quibuſdam objectarum hæreſum ſceleribus fuiſſe infectos, pro quibus à Papa veniam poſtulabant. Quorum confeſſio per Notarium publicum juſſu Regis confeſtim excipitur, & proceſſus ut conſuetudinis eſt litigantium deſuper declaratorius formatur. Quibus peractis vincti Pariſios reducti ſunt, & in carcerem repoſiti; Pontifex autem duos Cardinales miſit Pariſios ad executionem negotij, qui ſententiam ferrent contra Ordinem, confeſſata Pictavis coram Papa facerent manifeſta, & pœnitentiam aliquam inponerent confeſſis pœnitentibus. Qui cùm veniſſent in urbem Pariſiorum, eductos de carcere Templarios in eminentiori loco poſuerunt, ut videri & audiri ab omni populo poſſent. Relecto autem proceſſu confeſſionis coram Papa habito in urbe Pictavenſi per Notarium publicum coram omnibus, Magiſter Templariorum ſurrexit in loco ſtans eminentiori, & cum magno clamore ſilentio poſtulato dixit: *Viri fratres audite precor cum patientia, quæ dicturus ſum vobis, & veritatem hujus negotij ſine dubio plenam intelligetis; vera enim dicturus ſum, & à veritate non recedam in aliquo.* Exiſtimantes autem miniſtri pœnarum, quòd confeſſurus eſſet objecta, indixerunt plebi ſilentium.

Magiſter Ordinis coram Papa confitetur aliqua.

Stans ergo Magiſter Ordinis in pulpito, magnâ & clarâ voce clamabat: *Hæreſes & crimina, ſuper quibus ego & confratres mei accuſamur, penitus in nobis, & in Ordine noſtro nec eſſe, nec fuiſſe unquam, publicè & veraciter dico, ſcio & proteſtor, & dico nunc publicè coram Deo & omnibus ſanctis ejus, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, quòd injuriam patimur, & contumeliam injuſtè manifeſtam. Omnia enim, quæ nobis objiciuntur, falſa ſunt, & conficta ac ementita, ſic me Deus ſalvet extremis in periculis. Religio enim mea, cujus fui miniſter, ſancta eſt, & fuit omni tempore, & innocens ab omni ſcelere hæretica pravitatis. Hæc eſt mea confeſſio vera, in qua ſto, manebo, & mori paratus ſum.* Eo ſic vociferante, quidam aſtantium dixit: *Non concordant hæc verba ſermonibus tuis, quos coram Summo Pontifice & Domino meo Rege nuper Pictavis ſpontaneâ voluntate dixiſti.* Cui ille reſpondit: *Propterea me morte dignum fateor, & eam ſubire patienter ſum pro mea levitate paratus, pro eo, quòd timore perterritus, & blanditijs Papæ ac Regis ſeductus, de me & ſancto ordine meo nuper aliqua confeſſus ſum, quæ ſcivi & ſcio eſſe falſa, conficta & ementita. Ob id innocentiam mei Ordinis teſtaturus, & mendacium ulturus, in nomine Chriſti libenter moriar.*

Magiſter Ordinis ſe morti adjudicat, quòd falſa confeſſus eſſet.

Cùm hæc dixiſſet, ſermo ejus tumultu miniſtorum interruptus eſt, & amplius loqui non fuit permiſſus. Cardinales autem & reliqui Eccleſiæ Prælati, qui aderant, datâ ſententiâ in eos Romani Pontificis nomine, prout Rex Gallorum extorſerat, inde receſſerunt. Concilio autem cum Rege habito, dictus Magiſter Templariorum Generalis cum Delphino ſocio ſuo ante Regis aulam ligatus ad palum igne ſuppoſito primùm ad pedes, deinde ad tibias, & ita paulatim conſequenter ad membra ſuperiora longo ſupplicio deficiens exuſtus eſt. Qui tunc inter ſupplicia tam crudelia, & ſe & religionem ſuam de objectis ſceleribus conſtantiſſimè excuſavit, Deum in teſtem ſuæ innocentiæ invocans, & intemeratam ejus Genitricem in auxilium. Frater autem Hugo de Paraldo cum alio

Magiſter Ordinis cum uno ſuorum comburitur.

milite

milite socio suo, timore mortis perterritus, ne pati similia cogeretur, ea quæ Pictavis coram Papa confessus fuerat, iterum Parisijs coram omni multitudine confitebatur, & sic mortem ambo evaserunt. Scribit tamen Archiepiscopus Florentinus, quòd miserabiliter posteà interierint. Similiter & illi duo, quos Magister Ordinis Parisijs incarceraverat, qui omnium malorum fuère principium, & incentores, dimissi per Regem ex carceribus, malâ morte tandem perierunt, uno eorum suspenso in patibulo, & alio morte violentâ interempto. Per totam denique Europam in Gallia, Hispania, Normandia, Burgundia, Alsatia, Suevia, Francia, Bavaria, Thuringia, Saxonia, & reliquis Nationibus Templarij ubilibet constituti & inventi, mandato Apostolico capti fuerunt, & examinati per tormenta; quorum plures fuerunt combusti, aliqui vel extra Patriam proscripti, vel ad Cœnobia aliarum Religionum ingressi. Totum hoc factum est ad instantiam Regis Gallorum, qui cùm Papam in sua haberet potestate, litteras ab eo quales voluit, de facili impetravit, quas per totam Europam principibus destinavit.

Ordo Templariorum in toto mundo fuit extinctus.

Bona verò Templariorum, possessiones, dominia atque castella, quæ per Galliam habebant latissima, Rex supra dictus Gallorum Philippus, sibi omnia usurpavit. Similiter & in alijs nationibus factum est, dum quilibet Princeps eorum, quæ in suo dominio reperit, si non cuncta, tamen multa suis applicavit. Nonnulli etiam, quorum Deus corda tetigerat, bona Templariorum suis inferre usibus veluti malè acquisita recusantes, alijs ea Religiosis sive pauperibus distribuerunt. Ecclesiarum verò sive Monasteriorum, in quibus habitaverant, quædam hodie penitus sunt destructa, quædam verò ab alijs religiosis habitata.

Ordinis bona Principes mundi sibi usurparunt.

A multis verò, quemadmodum memoratus Archiepiscopus refert Antoninus, opinantibus dicebatur, illos innocentes & sine justa causa fuisse damnatos, ut per hoc sibi eorum bona usurparent, qui tam anxiè Ordinis interitum quærebant. Verùm ut prius contestati sumus, non est nostrum, hujus facti promulgare sententiam, qui non judicis, sed scriptoris historiarum profitemur officium.

Fuerunt qui scriberent, Philippum Regem Gallorum post extinctionem Templariorum præscriptam, cujus incentor ipse principalis fuit, sicut dictum est, multa deinceps mala passum tam in se, quàm in filijs suis, fuitque infortunatus in cunctis operibus suis usque ad mortem; omnes etenim filij vitæ brevis malè regnaverunt multis subacti calamitatibus. Nam Rex ipse Philippus non diu supervivens moriebatur invitus. Cui Ludovicus filius succedens annis regnavit duntaxat duobus. Quo mortuo successit ei Joannes filius adhuc puer, & supervixit tantum viginti diebus. Post quem Philippus frater Ludovici regnavit annis ferme quinque, illo mortuo Carolus frater succedens regnavit annis tantùm sex. Hi omnes brevioris vitæ multas incommoditates passi sunt, quarum causam peccata Regis Philippi fuisse opinabantur. Multi verò Templarios injustè passos existimantes eorum corpora & ossa colligentes, & sepelientes honorificè, ut Martyres venerati sunt.

Regem Gallorum ferunt multa passum contraria.

MCCCVIII.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiæ nono, Indictione Rom. sextâ in die SS. Philippi & Jacobi Apostolorum, quæ fuit prima dies mensis Maij.

Albertus Rom. Rex à nepote ſuo interficitur.

Cùm Rex Theutonicorum Albertus, Romanorum electus Imperator, non procul à Schaffhuſen Rhenum navigio cum paucis tranſiſſet, & reliquam Comitatûs ſui partem ab alia parte littoris conſiſtentem, donec tranſiret & ipſa, præſtolaretur, atque per ſata cum equo more ludentis diſcurreret, acceſſit ad eum Joannes Rudolphi fratris ſui filius, & nil tale metuentem gladio perfodit & occidit; móxque cum ſuis, qui aderant fugam arripuit & evaſit. Corpus autem regis occiſi poſteà Spiram relatum fuit, & vacavit Imperium poſt interitum Alberti menſibus ſeptem. Cauſam hujus commiſſi ſceleris in patruum nepotis competit ut dicamus. Rex Albertus Comitatum, caſtra & terras dominij de Kyburg occupabat, quæ memoratus Joannes, filius Rudolphi Ducis Suevorum, fratris Alberti hæreditario jure ad ſe matris nomine voluit & aſſeruit pertinere. Cúmque Regem multis precibus tam per ſe quàm per amicos ſæpius pulſaret, ut ſibi maternam hæreditatem reſtitueret, & præter verba nihil omnino reportaret, pravorum tandem conſilio uſus, patruum interficere & injuriam vindicare cogitavit. Metuens tamen ſolus committere facinus tam arduum & ingens, ſocios ſibi conjurationis pernicioſæ quoſdam Barones aſſúmpſit, quorum aſſiſtentiâ regem nihil mali ſuſpicantem occidit, ſicut diximus, è quorum numero tres iſtos nominatim ſcriptorum induſtria litteris commendavit, qui & conſpirationis in Regem fuerunt ſocij, & cooperatores memoratæ illius interfectionis: videlicet Rudolphus de Wart, Baro, principalis unus ex conſpiratoribus fuit. Waltherus quoque de Eſchelbach ſecundus, & Udalricus de Palma tertius: horum trium conſilio pariter & auxilio fretus Joannes Dux, Patruum interemit.

Socij conſpirationis in Regem Albertum, qui fuerint.

Rege Alberto per nepotem crudeliter occiſo, mox ſceleris conſcij cum auctore fugientes aliquanto tempore latuerunt. Sed quidam ex his poſteà deprehenſi meritas impietatis ſuæ pœnas ſuſtinere compulſi ſunt. Nam Udalricum de Palma Lupoldus Dux Auſtriæ filius Alberti Regis occiſi, cum quinquaginta viris in caſtro, Altpurena dicto, conſtitutum obſedit, cepit & interfecit, mortémque patris crudeliter vindicavit. Deinde idem Dux Lupoldus caſtrum Waltheri de Eſchelbach obſidione vallavit, cepit & ſuo dominio ſubjugavit. Porrò Waltherus occultè fugiens, & aſſúmpto ruſtici pauperis viliſſimo habitu, incognitus venit in Territorium Comitis de Wirtenberg, & ibi per annos triginta quinque cuſtodiens porcos ruſticorum latuit, & vitam in miſeria conſummavit. Moriturus autem poſt annos exulationis ſuæ quinque & triginta exactos, nomen ſuum & genus cum ſcelere prodidit: cujus corpus mandato Comitis honorificè ſepultum fuit.

Sociorum ſceleris infelix exitus.

Rudolphus autem de Wart captus fuit, & ad rotam adjudicatus, ligatúſque ad caudam equi nudus tanquam latro ad locum patibuli ducitur, & quaſſatus miſerabiliter, ſicut promeruit, rotatur, finem accipiens vitæ calamitoſum & miſerabilem, qui non timuit conſpirare in Chriſtum Domini, & perjurus morte ſcelus ſuum expiavit.

Joannes verò, qui Dominum & Patruum ſuum doloſè & crudeliter interfecerat, & cùm nuſquam in Germania tutò poſſet latere, per Italias in habitu Beghardi vagus hinc inde diſcurrebat, ſemper pavidus & metuens cunctorum hominum expaveſcebat conſpectum. Tandem poſt multas latebras cùm errabundus & vagus perveniſſet Piſas, cognitus à quodam

Joannes Dux ut Beghardus exulat.

fuit.

fuit, & captus, atque Henrico Imperatori septimo, qui Alberto (sicut dicemus) immediatè succesſit, præſentatus, ejus ſententiâ & Principum decreto ad agendam pœnitentiam in Monaſterium quoddam Eremitarum S. Auguſtini poſitus eſt, in quo lugens & pœnitens continuè uſque ad mortem permanſit. Et hic finis Alberti Regis calamitoſus extitit, cujus interitûs judicio multorum fuit obnoxius, qui divinam in eum ſæviſſe ultionem dicebant juſtiſſimâ ratione, ut qui Dominum ſuum Regem Adolphum minùs juſtè occiderat, etiam ipſe non ab alio, quàm à nepote ſuo interiret.

Anno prænotato in menſe Junio, Papâ in Gallia reſidente, Eccleſia S. Joannis Lateranenſis Romæ cum Palatio & univerſis Canonicorum manſionibus igne conſumpta fuit, & in cinerem redacta, præter Capellam ſolam, quæ ſancta nuncupatur Sanctorum, quæ comburi non potuit, quia teſtudinata quàm optimè fuit, in qua & corpora SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, cum pluribus reliquijs aliorum Sanctorum quieſcebant. Quidquid in eadem Capella fuit, ſalvum permanſit, Eccleſiâ principali, domibúſque in circuitu omnibus, & cunctis, quæ in eis fuerunt, igne conſumptis. Clemens autem Papa corpore quidem abſens in Gallia, multas pecunias Romam miſit, & Eccleſiam pulchrius, quàm prius fuerat, cum palatijs reparavit.

Eccleſia Lateranenſis igne comburitur.

His temporibus Petrus Archiepiſcopus Moguntinus Omnipotenti Deo gratum ſe exhibere cupiens pro multiplicibus beneficijs ab eo ſuſceptis, inter cætera pietatis ſuæ ſtudia Monaſterium Fratrum Monachorum Carthuſienſis Ord. extra muros Civitatis Moguntinæ juxta Rheni fluenta conſtruere cæpit, quod brevi tempore ſtudioſiùs intendens feliciter conſummavit: quo ritè per omnia completo Monachos Carthuſianos adſerviendum Omnipotenti Deo introduxit, quibus hujus vitæ neceſſaria providâ conſideratione diſpoſuit.

Eodem anno poſt mortem Alberti Regis Rom. Imperio vacante propter diſcordiam Principum Electorum, Philippus Rex Gallorum ſupradictus ambitione & avaritiâ plenus, cupiens illud dominio ſubjugare ſuo, ſextam pro eo petitionem Summo Pontifici cenſuit offerendam, quam in ejus promotione, congruo & tempori & negotio dixerat conſervandam. Hujus rei gratiâ conſilium habuit ſecretum cum Carolo fratre Duce Valeſiano & reliquis amicis ſuis, dicens ſibi Papam adhuc eſſe obligatum in una petitione, quamcunque illi proponeret: ſibi autem videri, quòd nihil poſſet ab eo poſtulare utilius, quàm Romanum Imperium, quod ſine capite vacaret.

Rex Gallorum Fratri ſuo Rom. ambiebat Imperium.

Placuit Baronibus cunctis Philippi Regis conſilium, & hortabantur ſtudioſè, ut nec laboribus parceret nec impenſis, quò Gallia tanto poſſet munere lætari decoris imperij. Rex autem non ſibi ſed fratri ſuo memorato Carolo Duci de Valeſijs imperium promittebat, quod illi Bonifacius olim Papa octavus etiam ferebatur pollicitus. Concluſio igitur in conſilio facta eſt talis; quòd Carolus Dux cum exercitu ſex millium pugnatorum, Pontificem in Avenione reſidentem accederet, & vigore ſextæ petitionis Regi promiſſæ, vacans Romanum Imperium ab eo poſtularet, quod concedere Pontifici ne forſitan durum videretur, deletionem memoriæ Bonifacij Papæ relaxaret.

Sed Omnipotens Deus (qui conſilia diſſipat Principum, & reprobat cogitationes populorum, quoniam vanæ ſunt) non permiſit concluſa Regis pervenire in effectum; ne ſancta Romana Eccleſia ſubijceretur dominio Gallorum. Nam etſi conſilium hoc ſecretiſſimè habitum, mandato Regis cunctorum poſtulabat ſilentium, per unum tamen de ſecretarijs Romano Pontifici fideliter & ſecretiſſimè citius fuit revelatum. Quod ubi Papæ innotuit, mox Cardinalem Hoſtienſem Nicolaum Pratenſem videlicet Epiſcopum vocavit, & quid agendum in tam arduo negotio conſuleret, ſecretius requiſivit: erat enim memoratus Cardinalis, vir non ſolùm in utróq; jure peritiſſimus, ſed etiam in agendis quibuslibet Eccleſiæ negotijs valde expertus. Et notandum, quòd eo tempore Rex Gallorum Philippus non ſolùm Romano Pontifici, ſed penè cunctis etiam Cardinalibus & maximè promotis à Bonifacio Papa octavo, multum in ſecreto erat odibilis, deſpectus & contemptus, propter malas inordinatas & tyrannicas petitiones ſuas, quibus totum Eccleſiæ Romanæ ſtatum ſubvertere laborabat. Memoriam etenim Bonifacij Papæ octavi extinguere penitus & delere: omnia per illum facta revocare: conſtitutiones & ordinationes ejus univerſas annihilare: corpus & oſſa ejus exhumari & comburi Pontificem cum tanta furia nitebatur compellere, ut Antichriſtus potius dicendus fuiſſet, & hoſtis Eccleſiæ, quàm Rex Chriſtianus. Enimverò ſi Papa ſecundum petitionem ejus frivolam ſtultam & impiam, Ordinationes & facta Bonifacij revocâſſet, non ſolùm ſcandalum in Eccleſia Catholica maximum fuiſſet exortum, ſed etiam ipſe Papa Clemens, & Archiepiſcopus Burdegalenſis à Bonifacio promotus, Pratenſis quoque Cardinalis & plures alij Cardinales atque Pontifices per eum conſtituti fuiſſent deponendi. Summâ igitur diligentiâ curandum eis non immeritò ſtabat, ne Romana Eccleſia lupo ſubderetur rapaci, Gallorum ſcilicet Regi. Dixit ergo memoratus Cardinalis ad Pontificem: *Pater ſancte, hic non eſt aliud remedium ad obviandum, ne Eccleſia Regi ſubjiciatur Gallorum, niſi hoc unicum, quòd quantocius Electoribus Imperij ſignificetur ſecretè, ut procedant ad Electionem novi Imperatoris ſine mora. Quod niſi quantocius fecerint, Imperium devolveretur ad Gallos. Et hoc totum expediatur per ſecretum nuntium, priuſquam Rex veniat ad petendum.* Placuit Pontifici conſilium; & ambo tenuêre ſecretum. Scripſerunt igitur ambo Papa & Cardinalis proprijs manibus, ne quovis modo publicaretur negotium, Electoribus Imperij litteras ſecretas, in quibus illos de intentione Regis Gallorum aviſandos monebant, quatenus ſine mora Imperatorem eligerent; & hanc eorum aviſationem nulli penitus revelarent, ſed omnia conſervarent in ſecreto, ne ad notitiam Regis Gallorum devenirent. Erant autem inter Cardinales nonnulli precibus Regis promoti, & propterea illi faventes, à quibus oportebat celari conſilium, ne Gallo per ipſos fieret manifeſtum. Cardinalis ergo Pratenſis unum ex familiaribus ſuis, qui erat natione Theutonicus, cum litteris Papæ ſuiſque miſit ad Principes, de cujus fide non dubitabat.

Eccleſia Romana Gallis non favet Imperij poteſtatem.

Conſilium Papæ dedit Cardinalis Pratenſis.

Anno igitur Henrici Abbatis Hirſaugienſis prænotato, in menſe Novembri, litteris Apoſtolicis ſecretò prænoniti Principes Imperij Electores, apud Villam quæ Renſe nuncupatur, haud procul à Confluentia juxta Rhenum convenientes, Henricum Comitem de Luxenburg fratrem

Henricus Comes Luxenburgenſis Rex Romanorum eligitur.

trem Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum unanimi conſenſu in Regem ad Imperium elegerunt, virum bonum, ſtrenuum & honore imperiali digniſſimum. Electione autem ſecretiùs inter ſe factâ Principes in memorato oppido Renſenſi ulterius per fluenta Rheni aſcenderunt ad imperiale oppidum Franckenfurt, & ibi viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris eandem electionem ſolemniter coram omni populo publicârunt. Deinde anno ſequenti in feſto Epiphaniæ Domini, ut ſuo loco dicemus, in Regem Francorum orientalium Aquiſgrani Coronatus eſt.

Audiens verò Gallorum Rex, quòd Principes imperij ad ſcripta Papæ Clementis tam ſubitò novum elegiſſent Imperatorem; valde confuſus eſt, & multum iratus, quòd ejus intentio non potuit habere progreſſum; & nunquam deinceps amicus Papæ fuit. Præparaverat etiam jam ſe cum magna bellatorum comitiva, ut iret ad Papam, qui tunc in Avenione morabatur, petiturus ab eo fratri ſuo Romanum Imperium, ſicut in ſecreto conſilio Pariſijs antea fuerat concluſum. Et cùm jam in procinctu eſſet eundi, venit nuntius cum litteris certus, qui diceret Comitem Luxenburgenſem à Principibus ad Imperium ſolemniter electum. Unde ſpe ſuâ fruſtratus, ad effectum ſextæ petitionis arrogantis non pervenit.

Anno prænotato ſexto iduum Novembris, obijt in Colonia Joannes Duns, cognomento Scotus Ordinis minorum, Alexandri de Hales ejuſdem Ordinis quondam auditor atque diſcipulus, Doctor magnus atque ſubtilis, & in choro fratrum ſuorum memorati Conventûs Colonienſis ante ſacriſtiam cum honore ſepultus eſt. Qui cùm eſſet vir tam in divinis ſcripturis quàm in Philoſophia peripatetica omnium ferme ſuo tempore doctiſſimus, ſcripſit quædam profundi ſenſus volumina, quibus memoriam ſuam poſteris commendavit. Equorum numero ſubjecta feruntur: ſuper Magiſtrum ſententiarum libb. IV. Quodlibetorum quoque lib. I. De Cognitione Dei lib. I. In Metaphyſicam variarum quæſtionum lib. I. Sermones etiam ſcripſit & varias quæſtiones. De reliquis, quæ lucubravit, nihil vidimus.

Joannes Scotus Doctor ſubtilis Coloniæ moritur.

MCCCIX.

Anno Henrici Abbatis decimo, in menſe Januario, Principes Imperij Electores cum ſuo electo de Franckenfurt per fluenta Rheni navigio deſcenderunt ad Coloniam, & ulterius ad Aquaſgrani terreſtri comitatu proceſſerunt. Ubi in feſto Epiphaniæ Domini memoratus Comes Henricus Luxenburgenſis, nuper, ſicut diximus, electus, per miniſterium Henrici Archiepiſcopi Colonienſis in Regem ſolemniter inunctus eſt, & coronatus, cæteris Archiepiſcopis cooperantibus. Coronatus autem deinceps regnavit annis quatuor & menſibus novem. Uxorem verò habuit idem Rex Henricus ſeptimus Margaretham filiam Joannis Ducis Brabantiæ, de qua genuit Joannem poſteà Regem Bohemiæ, de quo etiam paulò poſt latius dicemus. De cæteris hujus Henrici Regis ſeptimi liberis, nihil hac vice comperimus.

Henricus Rex in Aquiſgrani coronam ſuſcepit.

Henrici Regis uxor Margaretha.

Eodem anno Henricus memoratus Rex Germanorum confeſtim ut Regni coronam ſuſcepit, de Aquiſgrani ad Coloniam redijt, & inde per Rhenum navigio Spiram cum Principibus aſcendit. Quem omnes ſine contradictione ſuſceperunt cum reverentia & honore, homagium illi præſtantes fidelitatis. Spiræ autem conſtitutus duorum corpora Regum

Adolphus & Albertus Spiræ sepulti.

Adolphi & Alberti fecit adduci, & cum honore debito in majori Ecclesia sepeliri. Quorum alter, videlicet Adolphus haud procul ab Alzen occisus per Albertum in bello peremptúsque, ut supra diximus, anno Godfridi Abbatis sexto, in quodam Cœnobio Rosenthal dicto, per annos ferme undecim jacuerat sepultus. Alter verò Albertus à fratruele gladio perfossus uno tantum anno haud procul à Schaffhusen in quadam Ecclesia fuit tumulatus. Ambo itaq; in uno sepulchro fuerunt tandem reconditi, qui nunquam dum viverent fuerunt amici. Facta est hæc Regum sepultura Spiræ anno prænotato quarto Calendas Septembris. In apertione verò sepulchri, cùm Reges jam essent sepeliendi, inventa fuit corona cuprea inaurata per totum, cum pallio purpureo & ossibus Beatricis quondam Imperatricis, de qua sic legebatur in plumbea tabella scriptum: *Anno Jesu Christi millesimo centesimo octogesimo quarto XVII. Calend. Decembris obijt Beatrix Imperatrix Romanorum.* Omnia reperta in sepulchro manserunt. Memorata verò Beatrix, dum viveret in humanis, altare portatile sive capsam illam magnam, quæ capiti sancti Papæ Stephani in majoribus festis ex more supponitur, fieri fecit, & Ecclesiæ Spirensi devotâ mente donavit. In cujus quidem circumferentia capsæ ita scriptum legimus: *Hoc altare sacrum gemmis auróque decorum, fecit peccatrix, non re, sed voce Beatrix. Dispereat prorsus anathematis igne percussus, quisquis id abstulerit sacro cuicunque dicárit.* In medio verò ipsius capsæ marmor album videmus inclusum ad modum altaris, & reliquias Sanctorum subtus impositas, ut missa desuper valeat celebrari, in cujus circumferentia sic legimus: *Immolat hic almum redivivi sanguinis agnum, Dextra Sacerdotis potúmque cibúmque salutis, quo factæ fortes animæ per bella per hostes, Dulcia perpetuæ redeunt ad gaudia vitæ.* Alia insuper multa Ecclesiæ Spirensi bona contulit.

Corpus Reginæ inventum est.

Altare pretiosum portatile in Ecclesia Spirensi.

Et nota, quòd memoratus Rex Germanorum Albertus anno regni sui quinto, hoc est Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo tertio, Indictione Romanorum primâ, dotavit altare sanctæ Annæ genitricis Dei Parentis in gradibus majoris Ecclesiæ Spirensis, duas instituendo ad illud Vicarias perpetuas, quæ nuncupantur Regales; propterea quòd earum collatio ad Regem Romanum pertinet pro tempore existentem, sicut ipse primus institutor ordinavit.

Item eodem anno, quo Rex Albertus prædictas præbendas instituit, Sigebotho Pontifex Ecclesiæ Spirensis nonâ decimâ die mensis Novemb. hoc est, in festo S. Elisabeth cum consilio & auxilio communitatis civium urbis memoratæ coram omni populo adhoc per campanæ pulsum convocato, deposuit senatores sive consules civitatis omnes propter demerita eorum, & alios de communitate civium electos ad consulatum ordinavit.

Anno Henrici Abbatis prænotato in festo sancti Michaëlis Archangeli mortuus est Dietlibus decimus Abbas Monasterij quondam mei Spanheimensis, & in choro fratrum ante gradus presbyterij ut pereræ sepelitur. Cui undecimus in Abbatia successit Wilicho ejusdem Cœnobij Monachus filius Comitis de Westerburg & frater Comitissæ de Spanheim vir valde notabilis, & præfuit annis XXVII. mensibus quinque, diebus quatuordecim.

Wilicho fit Abbas in Spanheim.

Anno etiam præscripto, Rex Ungariæ sine liberis mortuus est: post cujus

cujus obitum Ungari Ottonem Bavariæ Ducem filium Henrici fratris Ludovici quondam Comitis Palatini Rheni Bavaríæque Ducis, in Regem Ungariæ concorditer elegerunt, veluti proximum hæredem regni memorati; erat enim nepos Belæ Regis defuncti ex parte matris, quæ filia Belæ fuit. Electum igitur Ottonem de Bavaria in Ungariam evocantes cum magno honore suscepérunt, sibíque in Regem solemni conventu unxerunt, gaudentes quòd relictum in eo sanguinem Ungariæ Regalem ex matre invenissent. Sed ferocitas innata Ungaris non diu regali permansit in fide, cùm Regem Ottonem plus odire cæpit & detestari, quàm prius amaverat unquam; mutatâ námque sententiâ manus temerarias miserunt in eum, ipsúmque sub custodia vinculis etiam mancipârunt. Qui tandem fugâ lapsus in Bavariam redijt, & Ungariæ Regnum amplius non vidit. Non supervixit diu, sed mærore consúmptus citò mortuus est, filium relinquens unicum infantem dierum quatuordecim, quem illi Uxor pepererat, filia Ducis Poloniæ, & morabatur in Notterberg.

Otto Bavariæ Dux fit Rex in Ungaria electus.

Otto Rex fugatus de Ungaria in Bavaria obijt.

Anno prænotato circa festum S. Michaëlis Archangeli Rex Henricus conventum Principum solemnem habuit, in quo personaliter comparuerunt Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum frater Regis, Petrus Archiepiscopus Moguntinus, Henricus Archiepiscopus Colonienſis, Andreas Episcopus Herbipolenſis Dux Franciæ Orientalis, Sigebodo Episcopus Spirenſis, Emericus Episcopus Wormatienſis, Episcopus quoque Argentinenſis, Episcopus Constantienſis, Episcopus Augustenſis, Episcopus Curienſis, Episcopus Eichstatenſis, Episcopus Bambergenſis, Archiepiscopus Salzburgenſis, Episcopus Passavienſis, Episcopus Ratisbonenſis, Episcopus Frisingenſis, Episcopus Metenſis, Episcopus Leodienſis, Episcopus Trajectenſis, Episcopus Monasterienſis, Episcopus Hildesheimenſis, Archiepiscopus Magdenburgenſis, Archiepiscopus Bremenſis, cum reliquis Episcopis Saxoniæ, ac totius regni penè cunctis. Aderant & Principes Imperij seculares. Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Duces quoque Saxoniæ, Bavariæ, Brabantiæ & Lotharingiæ cum multis alijs Principibus. Comparuit in eodem Conventu Principum Elisabeth filia Wenceslai defuncti Regis Bohemiæ, annos habens ætatis ferme decem & octo, postulans se ad regnum investiri Paternum, contra duos tyrannos Henricum & Joannem, qui pro regno jam diu concertantes totam Bohemiam incendio & rapinis impleverant. Bohemi quoque inter se divisi, partes in dissensione confortabant, quorum aliqui Henrico, cæteri Joanni adhærebant.

Conventus in Spira fit Principum magnus.

Rex igitur deliberatione per paucos dies acceptâ, filium suum Joannem Comitem de consensu Principum creavit in Ducem, & Comitatum Namurcensem olim nuncupatum, id est, Luzenburgensem in Ducatum sublimavit, quemadmodum & Fridericus Imperator tertius, ut suo loco dicemus, Austriæ Ducatum, unde procreatus fuit, in Archiducatum erexit, qui titulus nescio si ab origine Imperij Romani unquam fuerit auditus: Henricus autem Rex filium propterea sublimavit in Ducem, ut illum eo convenientiùs, sicut animo disposuerat, promoveret in Regem.

Comitatus Luzenburgensis fit Ducatus.

Posthæc de consilio Principum & consensu procerum Regni Bohemiæ, qui aderant, inter filium suum Joannem ex Comite Ducem novum, & memoratam Elisabeth Bohemiæ Regis filiam matrimonium contrahitur,

hitur, & nuptiæ cum lætitia multorum solemni apparatu in eadem Spirensi Urbe in præsentia multorum Principum celebrantur. Nuptijs autem solemniter & regio apparatu celebratis, Rex Henricus filium suum Joannem Imperiali auctoritate de consensu Principum ad Regnum Bohemiæ investivit, & feudum esse Romani Imperij Bohemiam juxta veterem & antiquam consuetudinem non solum scriptis docuit, sed etiam opere demonstravit. Reliquerat autem Rex Wenceslaus Bohemorum, præter memoratam Elisabetham & aliam filiam unam, quam Henricus Princeps Carinthiæ duxit uxorem, cum qua sibi Regnum nitebatur usurpare Bohemorum. Qui audiens Joannem filium Regis Henrici Romanorum, alteram filiam Wenceslai duxisse uxorem, & ad regnum Bohemiæ à Patre Imperiali auctoritate investitum, nihil cunctatus Bohemiam cum exercitu magno ingreditur, & regnum præoccupaturus, Joannem ne intrare posset coërcere meditatur. Sensit cum eo Misnensium Marchio, & exercitum illi non parvum personaliter adduxit. Unde Henricus Imperator cùm intellexisset memorati Principis ad Bohemiam introitum, sine mora exercitum convocavit, ex Francis maximè Orientalibus, & Thuringis, & Bavaris, quem Duce Petro Moguntinensium Archiepiscopo cum Joanne filio & uxore festinanter in Bohemiam destinavit. Bohemi autem sicut diximus, inter se discordes fuerunt, quorum altera pars Henricum Carinthiæ Principem supradictum sequebatur ut regem, altera verò Joannem Imperatoris filium sibi regem assumpsit. Veniens ergo in Bohemiam cum exercitu Joannes à fautoribus quidem suis lætè suscipitur, ab adversantibus verò refutatur. Bellum itaque grave committitur, & marte ancipiti diutius pugnatur. Tandem Joannes cum suis Pragam obsidione vallavit, in qua sibi occultè consentientes multos esse cognovit. Henricus autem Carinthiæ Princeps, & Marchio Misnensium cum suis copijs in ipsa erant civitate, muros & arces, quantâ poterant diligentiâ, custodientes, & civium non pauci cum ipsis apertè sentiebant. Obsidione paucis continuatâ diebus proditio per eos facta est, qui Joanni Luzenburgensi favebant, quorum & numerus inter cives erat major, & virtus armorum potentior. Pragam igitur Joannes victor ingressus, cives jam anteà voluntarios in fidem clementer accepit, & eos qui prius inimici fuerant, sibi amicos faciens, fidem jurare firmiter coegit.

Henricus Dux Carinthiæ Bohemiam invasit.

Joannes Pragam & totum Regnum obtinet.

Henricus autem Carinthiæ Princeps fugâ lapsus in terram suam reversus est, & de Bohemorum regno se non amplius intromisit. Reliqui verò Proceres in arcem sancti Wenceslai, ubi & major est Ecclesia sese receperunt, qui tamen & ipsi posteà dextras Joanni dederunt. Qui civitate obtentâ brevi etiam totum Bohemiæ regnum obtinuit, & annis ferme sex atque triginta non minus potenter, quàm pacificè regnavit. Mox autem ut Pragam traditione civium obtinuit, se coronari fecit, & inungi in Regem Bohemorum una cum uxore sua per ministerium Domini Petri Archiepiscopi Moguntini, ad quem de jure simul & consuetudine antiqua pertinet consecratio Regum Bohemiæ, sicuti continetur in privilegio, quod anno Eberhardi Abbatis Hirsaugiensis tertio decimo rescripsimus. Verùm Episcopatu Pragensi posteà in Archiepiscopatum sublimato, privilegium hoc ab Ecclesia Moguntina, pecuniâ non modicâ interveniente penitus fuit ablatum, & Archiepiscopo Pragensium liberè concessum;

Joannes consecratur Pragæ in Regem Bohemiæ.

conceſſum; nam eatenus tam Pragenſis Epiſcopus, quàm Olmucenſis ſub provincia Moguntina fuerunt.

Huic autem Coronationi Regis Bohemorum Joannis, plus quàm trecenta millia hominum interfuiſſe memorantur. Coronatione ſolemniter peractâ Joannes Rex inter alia dona, quæ Petro donavit Archiepiſcopo Moguntino, ſedem quoque auream contulit gemmis & pretioſis lapidibus pulchrè decoratam: quæ habetur in principali Eccleſia Moguntina uſque in præſentem diem, ponitúrque in magnis ſolemnitatibus cum reliquijs Sanctorum ſuper altare majus ad decorem Domus Domini, hanc ſedem vulgus ſancti Martini appellat: non quòd Beatus Martinus eam aliquando habuerit, ſed quia ejus Eccleſiæ Moguntinæ data fuerit.

Aurea Sedes ſancti Martini Moguntiæ.

Henrico Rege cum Principibus Imperij adhuc in civitate Spirenſi moras faciente, Eberhardus Comes de Wirtenberg imperiali citatus edicto, cum ducentis armatis equitibus cum magna ſuperbia venit ad Spiram. Qui cùm de tyrannide in homines Imperij commiſſa, & multiplici rebellione, quâ jam diu regno extiterat inobediens, graviter fuiſſet accuſatus, nihil curavit, ſed in ſua pertinacia perſeverans, non ſolum veniam non petijt, ſed etiam cum ſuis inſalutato hoſpite temerarius receſſit; cunctis etenim vitæ ſuæ diebus tanquam natus ad rebellionem imperio & Regibus Germaniæ ſemper fuit contrarius. Primò videlicet Rudolpho, deinde Adolpho, conſequenter Alberto, nunc Henrico, & poſteà ſimiliter imperatori Ludovico quarto.

Eberhardus Comes de Wirtenberg rebellis imperio.

Rex igitur Henricus præfati Comitis Eberhardi ſuperbiam humiliare ſtatuens, maximam pugnatorum congregavit multitudinem: ex qua tres magnos exercitus uno tempore conſtituit. Quorum primum cum Joanne filio ſuo rege, ſicut diximus, ſub Ducatu Petri Moguntini Archiepiſcopi deſtinavit in Bohemiam: ſecundum verò contra memoratum Comitem miſit in Sueviam: cum tertio ipſe pro corona Imperij profectus eſt in Italiam. Egreſſus itaque contra præfatum Comitem Eberhardum imperialis ductor exercitûs, omnia quæ ad illius ſpectabant dominium, potenter ubique vaſtavit, & brevi tempore ex octoginta caſtellis & oppidis benè munitis ad Comitatum Wirtenbergenſem pertinentibus duo & ſeptuaginta violenter obtinuit, de quibus non pauca funditus deſtruxit. In quorum numero nobile illud Caſtrum Wirtenberg primum extitit: quod tunc penitus everſum, nunquam poſteà ad primæ fundationis elegantiam, fortitudinem & pulchritudinem reſtitutum fuit. Comes autem Eberhardus videns ſe tantæ multitudini armatorum nequaquam poſſe reſiſtere, recuſavit cum hoſtibus in patulo dimicare; nam ſubditorum aliqui jam prius ab eo defecerant, plures etiam ab hoſtibus aut capti fuerunt aut interfecti. Reliqui verò ſcilicet oppidani in Urach, in Nyfen, in Herburg & in Witlingen pro Comite ſuo domino fortiter ſteterunt.

Caſtella Comitis Eberhardi LXXII. capta ſunt.

Continebat ſe Comes in Caſtello ſuo Aſperg juxta Neccharum, quod natura montibus & flumine fortiter communivit. Quod ubi capitaneo imperialis exercitûs innotuit, Caſtellum cum oppidulo in manu ſuorum graviſſima obſedit. Eberhardus autem Comes loco non ducens confidendum propter murorum oppiduli infirmitatem, quamvis alioquin ſitu fuerit munitiſſimum, noctu cum paucis aufugit, & veniens occultè ad Rudolphum Badenſium Marchionem Sororium ſuum ab eo receptus eſt

Aſperg obſidione cingitur durâ.

apud Boeſeken oppidum, ubi & latuit, quamdiu Rex Henricus in humanis fuit. Verùm Henrico mortuo amiſſa omnia recuperavit, partim armis, partim benevolentiâ quorundam ſubditorum.

Sepultura Comitum frangitur in Butelſpach.

Eodem tempore urbium & oppidorum imperialium cives, qui omnes partes ſequebantur regales, cùm odio Comitum Wirtenbergenſium incredibili æſtuarent, propterea quòd plura dudum ſuſcepiſſent incomoda, ſuas cupientes vindicare injurias, factum nimis execrabile ac penitus crudele in mortuos perpetrârunt; ſepulchra namque in quibus vitâ defuncti Comites de Wirtenberg cum armis & inſcriptionibus ſuis in memoriam poſteritatis quieſcebant in Eccleſia Collegiata in Butelſpach, ubi ſepulturam habere ſolebant, perfregerunt, ad invidiam nominis & ſtirpis, arma delentes cum inſcriptionibus cunctis. Capitaneus autem regalis victoriâ contra Eberhardum Comitem de Wirtenberg obtentâ, juſſu regis contra Comitem de Oettingen traduxit exercitum; qui jam antè Principum decreto fuerat proſcriptus de terra propter rebellionem ſuam & ſcelera quæ commiſerat contra Imperium. Veniens ergo cum exercitu Capitaneus Regalis in terram memorati Comitis, omnia ſine alicujus reſiſtentia obtinuit, & homines Imperio ſubjugavit. Conradus autem Comes prædictus in Oettingen, quoniam reſiſtere tantæ multitudini non potuit; relictis omnibus miſer exul, & de terra proſcriptus aufugit. Qui veniens ad Monaſterium Raisheim Ordinis Ciſtertienſis, in eo latuit: & panem tribulationis vivens in amaritudine maxima uſque ad mortem comedit.

Comes Oettingenſis fugit proſcriptus in exilium.

Anno prænotato Rege Henrico apud Spiram cum Principibus commorante, venerunt ad eum Fridericus, Lupoldus, Albertus & Otto filij Regis quondam Alberti, poſtulantes ſe inveſtiri ad Ducatum Auſtriæ, & reliqua Paternæ ſucceſſionis dominia, quæ Rudolphus olim Rex Germaniæ Patri eorum contuliſſet Alberto. Venerant autem vocati per edictum à Rege Henrico, qui illis mandavit, quatenus ſe abdicarent Auſtriæ Ducatu, propterea quòd pertineret ad Imperium, pro quo etiam Reges quinque fuiſſent occiſi. At illi magis inſtantes paternam ſibi poſtulabant confirmari hæreditatem, quam Principum conſenſu Avus Patri tradidiſſet.

Duces Auſtriæ citati ad Regem Spiram veniunt.

Cúmque Rex concepta permaneret in ſententia, Fridericus Dux illi per internuntium jam abiturus ita fertur miſiſſe reſpondendum: *Quinque Reges propter Auſtriæ Ducatum Rex iſte proteſtatur occiſos; qui niſi ab eodem ſe Ducatu abſtinuerit, inter occiſos poterit fieri ſextus.* Quod audiens Rex Henricus, eos de Ducatu Auſtriæ, conſilio & aſſenſu Principum revocatos inveſtivit. In cujus recognitionem beneficij Lupoldus Dux cum ducentis equitibus cum ipſo Rege Henrico ſe in Italiam iturum promiſit, quod & fecit.

Henricus Rex cum exercitu in Italiam proficiſcitur.

His Spiræ peractis Henricus Rex cum tertio exercitu, diſpoſitis rebus Germaniæ, profectus verſus Italiam pro ſuſceptione diadematis imperij, habens ſecum fratrem ſuum Baldevinum Trevirorum Archiepiſcopum cum quadringentis equitibus, Rudolphum quoque Comitem Rheni Palatinum Bavaríæque Ducem, Lupoldum Ducem Auſtriæ cum ducentis equitibus, & plures alios Principes, Epiſcopos, Duces, Comites, Barones, milites & nobiles, multa prælia & bella per Italiam conſtituit, ut ſuo loco dicemus.

MCCCX.

MCCCX.

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis undecimo, Indictione Romanorum octavâ, Henricus Rex in Italia conſiſtens, ad urbem Eſtenſem cum exercitu ſuo applicuit, & à civibus cum ſummo honore, ut verus Imperator ſuſceptus fuit. Inde progreſſus Mediolanum proficiſcitur, ubi tyrannus quidam nomine Guidotus de Turre per violentiam tunc dominabatur. Qui audiens Regis adventum, fugam arripuit, & comparere in ejus conſpectu etiam citatus nullatenus acquievit; nam Vicecomites & Archiepiſcopum cum reliquis Gibellinis de Mediolano per tyrannidem expulerat, propterea venire ad Cæſarem non audebat.

Henricus Rex Coronâ ferreâ Mediolani coronatur.

Henricus autem Rex, poſteaquam intravit Mediolanum, mox Vicecomites cum Archiepiſcopo & cunctis exulibus revocavit in Urbem, pacémque reformavit inter Guelphos, qui certârunt pro ſolo nomine Pontificis, & Gibellinos, qui partes ſequuntur Imperatoris. Quibus utcunque compoſitis, in Vigilia Epiphaniæ Domini Rex Henricus ab Archiepiſcopo Mediolanenſi coronatus eſt ferreâ coronâ, ſicut moris eſt, una cum uxore ſua in Eccleſia S. Ambroſij, præſentibus Nuntijs & Oratoribus penè omnium civitatum Italiæ.

Henricus Rex Lombardiam obtinet.

Rex verò Henricus poſteaquam coronatus fuit, de Mediolano profectus, totam Lombardiam in deditionem accepit, his qui ultroneos ſe offerebant, plura conferens beneficia; illis verò qui reſiſtere tentabant, indicens juſtæ ſeveritatis prælia, omnes tamen civitates penè totius Lombardiæ cum rectoribus ſuis ad ejus obedientiam promptiſſimâ voluntate acceſſerunt, offerentes ei magnam pecuniarum quantitatem, ratione tributi conſueti juris Imperialis, quod in multis annis non ſolverant.

Henricus Rex urbes expugnat rebelles.

Soli autem Florentini cum adhærentibus ſibi Paduanis, Bononienſibus & Cremonenſibus, conſpiratione factâ rebellare tentârunt, iter ejus ad Romam omnino prohibere cupientes. Quos Imperator in multis propter eorum temeritatem graviter ſatis afflixit, & ſæpe congrediens in bello contra eos gloriosè triumphavit: denique privavit eos cunctis honoribus & privilegijs, auferens eis Monetam ſimul & omnem judiciariam poteſtatem, qui niſi morte immaturâ fuiſſet ſublatus, eos penitus humiliâſſet. Movens igitur exercitum Rex contra rebelles, inprimis Cremonam obſidione vallavit, ac obtinuit, & in ſua verba jurare coëgit. Deinde Vincentiam & Paduam ſimili fortitudine capiens ad obedientiam revocavit. Veneti quoque magnam ei pecuniarum ſummam in adjutorium præſtantes, ut Imperatorem ſuſceperunt. Poſteà etiam Brixianos recuperavit, quibus tamen in ſolutione cenſûs annui pepercit, muros tamen civitatis omnes dejecit.

Arnoldus de Villa nova Philoſophus, ſed vanus Propheta.

Anno prænotato Arnoldus de Villa nova natione Provincialis, magnus Philoſophus & Medicus excellentiſſimus apud Pariſienſes in Gallia conſtitutus dogmatizabat, & ex Prophetiæ libro Danielis ac Sybillæ Erythreæ probare nitebatur adventum Antichriſti cum perſecutione Eccleſiæ futurum eſſe inter annos Dominicæ Nativitatis mille trecentos, & mille quadringentos, terminum apparitionis ejus indubitatum conſtituens ad annum Chriſtianorum milleſimum CCCLXXVI. vel quaſi circa illud tempus. Super quâ materiâ librum unum compoſuit, quem de ſpeculatione adventûs Antichriſti prænotavit: quem quidem libel-

lum Doctores Gymnasij memorati ut frivolum & falsum reprobârunt, ipsiúsque auctorem, nisi revocaret errorem suum, hæreticum declarantes. Unde quia Magistri Parisienses tenebant illi contrarium, timens ne aliquando in manus deveniret Inquisitoris, Galliâ dimissâ fugit in Siciliam; qui cùm non diu posteà Orator mitteretur à Friderico Rege Siculorum ad Papam, in mari mortuus est. Vani sunt omnes & fatuis procul dubio stultiores, quantumlibet sibi videantur eruditi, qui adventús Antichristi, aut finis mundi tempus determinatum assignare præsumpserunt. Veritate suos dicente ad discipulos: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Non est hominis mortalis scire consilium Dei, quod Majestas incircumscripta voluit esse in sua potestate secretum. Erravit ergo tam Arnoldus iste, quàm reliqui omnes, qui sese intromittunt de fine mundi vel Antichristi adventu determinare vel exprimere tempus sive momentum.

Omnes qui tempus Antichristi determinant vani sunt & fallaces.

Fuit autem Arnoldus iste vir alioquin undecunque doctissimus, Philosophus acutus, Medicus experientiæ singularis, Theologus, Mathematicus, & multarum linguarum peritus. Cujus in medicinis & in Alchimia plura feruntur opuscula, de quibus nos legimus subjecta: speculum Introductionum Medicinalium lib. I. De diversis intentionibus Medicorum libb. II. De humido radicali. libb. II. Commentariórum super libello Galeni de mala complexione diversa lib. I. Quæstionum XVIII. super eodem libello. lib. I. De Regimine sanitatis opus utile atque pulcherrimum. lib. I. Aliud volumen de conservatione sanitatis ad Regem Arragoniæ lib. I. De conservanda Juventute diutius, & senectute retardandâ lib. I. De considerationibus operis Medicinæ. lib. I. De Phlebotomia lib. I. Tabulas Medicum informantes, quando morbi causam ignorat. lib. I. Aphorismorum particularium lib. I. Doctrinam de parte operativa Medicinæ lib. I. De regimine sanitatis eorum, qui castra sequuntur lib. I. Commentum super Salernitanum regimen sanitatis. lib. I. Breviarium practicæ Medicinæ à capite usque ad pedes volumen optimum libb. VI. Practicam Medicinæ summariam ad Clementem Papam V. lib. I. De modo præparandi cibos & potus infirmorum in ægritudine acuta lib. I. Compendium Regiminis acutorum lib. I. Consilium sive regimen Quartanarum febrium lib. I. Cura febris hecticæ. lib. I. Consilium sive regimen Podagræ lib. I. De cura sterilitatis humanæ libb. II. De Procuratione Conceptionis lib. I. De signis lepræ lib. I. De bonitate memoriæ conservanda lib. I. De amore heroico & cura ejus lib. I. Remedium contra Maleficia lib. I. De Cautelis Medicorum. lib. I. De graduationibus Medicinarum lib. IV. De simplicibus Medicinis. lib. I. Antidotanarium. lib. I. De vinis lib. I. De Aquis medicinalibus. lib. I. De ornatu mulierum. lib. I. De decoratione faciei lib. I. Commentum parabolarum medicinal. lib. I. De coitu. lib. I. De conferentibus & nocentibus principalibus membris humani corporis. lib. I. Repetitionem super Canone vitæ brevis lib. I. Fabulam super eodem Canone lib. I. Expositionem Hypocratis Aphorismi: In morbis minus periclitantur ægrotantes lib. I. Regulas generales de febribus lib. I. Expositiones visionum quæ fiunt in somnis libb. III. De Judicijs Astronomiæ lib. I. De incantatione & physicis ligaturis opusculum Lucæ Cossiben è græco fecit latinum. Item scripsit in Alchimia subtile opus, quod

Arnoldi de nova Villa opera.

Rosarium

Rosarium prænotavit sive Thesaurum Thesaurorum. libb. II. Item in eadem facultate composuit aliud volumen, quod prænotavit Lumen novum. lib. I. Ad Regem quoque Arragonum scripsit de Alchimia opus, quod intitulatur flos florum, sive Perfectum Magisterium lib. I. De eadem materia ad Regem Neapolitanum lib. I. De sigillis duodecim signorum Zodiaci. lib. I. De præservatione ab epidimia lib. I. contra calculum lib. I. contra Catharrum lib. I. De tremore cordis lib. I. De morbo & cura Epilepsiæ seu morbi caduci lib. I. De abstinentia Carnium pro Carthusiensibus contra Jacobitas lib. I. Hæc sunt quæ nos de scriptis memorati viri legimus, quem & alia multa in Medicinis & Alchimia lucubrâsse minimè dubitamus.

MCCCXI.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiæ XII. Indict. Rom. nonâ, Henricus Germanorum Rex cum exercitu suorum in Italia consistens prælia multa constituit, & rebelles ad subjectionem per potentiam reduxit. Compositis autem rebus in Lombardiâ, Pisas revertitur, & inde profectus in Liguriam summa cum reverentia susceptus à Januensibus honoratur. Comitabantur illum jussu Summi Pontificis, Cardinales quinque, quorum hæc nomina fuerunt; Nicolaus Pratensis Cardinalis Episcopus Hostiensis, Arnoldus Sabinensis, Leonardus Albanensis, Franciscus S. Luciæ, & Lucas Genuensis Diaconus Cardinalis. Comes quoque Sabaudiæ ac Pisanorum legati, cum alijs multis Comitibus Italiæ & Lombardiæ Regis castra continuè sequebantur.

Henrici Regis uxor in Liguria moritur.

Eodem anno Rege Henrico apud Januenses aliquandiu moram protrahente, Margaretha uxor ejus Regina imprægnata, ex aëris mutatione febre corripitur, & prævalente morbo post dies paucos ab hac miserabili vita transmigravit, cujus corpus in Ecclesia Fratrum minorum sepelitur. Rex autem etsi morte uxoris non parum turbaretur, nihil tamen eorum prætermisit, quæ in animo conceperat; nec eum conjugis dilectissimæ repentinus interitus à cæpto itinere potuit revocare. Verùm ad Pisanos reversus, & cum magno honore ut Pater Patriæ susceptus aliquandiu ibidem substitit.

Concilium Viennense à Clemente celebratur.

Anno prænotato primâ die mensis Novemb. hoc est in solemnitate omnium Sanctorum, Clemens Papa V. Concilium Viennense inchoavit, quod biennio durans celebratum fuit, in quo plusquam trecenti comparuerunt Episcopi, præter Abbates & alios Prælatos penè innumerabiles, qui de diversis Europæ Regionibus convenerant, à Papa per nuntios dudum evocati. Multa salubriter in eodem Concilio generali fuerunt à Patribus constituta, & maximè Religiosos & Clerum concernentia.

In eodem Concilio Viennensi Clemens Papa V. ad instantiam quorundam Episcoporum & Cardinalium, Guidonem Episcopum Ecclesiæ Trajectensis in Cardinalem Ecclesiæ Romanæ sublimavit semirenitentem. Qui tamen præter solum titulum nihil sibi de nova dignitate usurpavit, sed suâ Ecclesiâ contentus fuit.

Regis Gallorum temeritas in Concilio refutatur.

In eodem quoque Concilio Clemens Papa V. Petitionem Philippi Regis Gallorum iniquam & malitiosam, quâ memoriam Bonifacij Papæ VIII. de Catalogo Pontificum deleri, & ossa ejus postulavit ignibus cremari, Patribus jam adunatis proposuit, & quid ipsi de Bonifacio sentirent, per

singulos requisivit. At verò Pontifices auditâ Regis temeritate, non sine magna indignatione animorum omnes contra illum justissimâ ratione commoti sunt, ejus iniquis postulationibus consentire noluerunt, dicentes, Bonifacium Papam semper fuisse Catholicum, & nullâ hæresi unquam fuisse maculatum, quod & veritas declaravit. Veruntamen ad complacendum Pontifici Romanorum Concilio præsidenti, quatenus ab impetitione Principis iniqui liberaretur, hoc unum consentientes Episcopi decreverunt, quòd Rex memoratus Gallorum cum suis omnibus absolveretur de commissis in Ecclesiam Romanam, vel in ejus olim Pontificem Bonifacium VIII. qui maluissent omnes (nisi tempus opportunitatem denegaret & locus) novis illum innodare censuris. Itaque Rex impius non potuit impetrare, quod invidiâ motus in defunctum impiè voluit, sed meritò contemptus à Concilio fuit.

Hæresis Beghardiana in Concilio damnatur.

Item in eodem Viennensi Concilio damnata fuit hæresis quondam Beghardorum & Beghinarum, quæ de fœcibus Fratricellorum ex Lombardia & Gallia sumens exordium, plures etiam utriusque sexûs homines Idiotas per Germaniam infecit. Cujus sectæ homines sub Religionis habitu, sine tamen obedientiæ jugo incedentes, & varios ac pernicioſos dogmatizabant errores, atque sub prætextu simulatæ Sanctitatis, plures deceperunt incautos.

Articulus I.

Primus eorum error manifestus sive articulus fuit; dicebant enim, quòd homo viator suis virtutibus & exercitationibus usque adeò possit proficere, & talem in hac vita gradum perfectionis obtinere, quòd penitus fieret impeccabilis, ita videlicet, quòd nec amplius in gratia possit proficere, nec deinceps peccare. Unde falsò concluserunt dicentes, si homo semper in altiora posset proficere, posset aliquando ad Christi mensuram pervenire.

Articulus II.

Secundus error fuit, quia dicebant, quòd illum hominem, qui prædictum gradum perfectionis attigisset, nec orare deinceps oporteat, nec jejunare, propterea quòd omnis in eo sensualitas jam orationi & spiritui tam sit perfectè subjecta & absorpta, quòd homo corpori suo liberè omnia posset concedere, quæcunque placerent. Unde coitum & alia legibus negata sibi mutuò indulgebant, nullum conscientiæ scrupulum admittentes, quasi omnia licerent.

Articulus III.

Tertius, quòd omnes, qui prædictum gradum perfectionis ascendissent, libertatem spiritûs omnimodam consequerentur, & propterea nec præceptis Ecclesiæ, nec majorum quorumcunque obedientiæ haberentur subjecti: sed liberrimè deinceps viverent ab omni humana præceptione penitus absoluti; quoniam scriptura diceret Apostolica: *Ubi spiritus Domini, ibi libertas.* Unde præcepta Prælatorum & Ecclesiæ simul omnia contemnebant.

Articulus IV.

Quartus Circumcellionum error fuit, quòd homo in præsenti mortalitate constitutus finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis assequi possit: sicuti eam in gloria obtinebit futura. Unde cùm essent miserrimi, se tamen beatos prædicabant.

Articulus V.

Quintus verò error Beghardianæ hæresis fuit, quoniam dicebant, quòd quælibet intellectualis natura seipsâ naturaliter esset beata; & quòd anima non indigeat lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & adeò beatè fruendum in Patria.

Sextus

Sextus error, quòd se in actibus exercere virtutum, seu in quibuslibet operibus pietatis, sit hominis imperfecti, & adhuc in stadio militantis inferiore: propterea quòd secundum eorum stultam opinionem, anima, quæ ad statum memoratæ perfectionis jam pervenisset, omnino esset beata, & ob id licentiaret à se virtutes tanquam suæ beatitudinis quædam impedimenta. Articulus VI.

Septimus, quòd mulieris osculum, quando natura ad hoc non inclinat osculantem, semper sit peccatum mortale. Coitus autem sive actus carnalis cum quacúnque muliere indifferenter, si natura inclinat, non sit peccatum; maximè cùm tentatur exercens. Articulus VII.

Octavus error, quòd omnes, qui ad præscriptum gradum imaginatæ perfectionis pervenerint, non solùm Prælatis Ecclesiæ nullum debeant exhibere honorem: sed nec in Elevatione Corporis Domini & Salvatoris nostri JESU Christi assurgere: aut ullam venerabili Sacramento reverentiam exhibere: asserentes, quòd esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine contemplationis suæ tantundem descenderent, ut circa mysterium Dominici Sacramenti scilicet Eucharistiæ seu Passionem Christi quippiam cogitarent. Articulus VIII.

Alia insuper quædam abominanda diviníque institutionibus omnino contraria & dicebant & faciebant in occulto memorati pestilentes hæretici: quæ omnia sacri auctoritate Concilij per Clementem Papam quintum in præfato Concilio damnata fuerunt. In sæpe dicto etiam Viennensi Concilio generali Clemens Papa quintus Codicem novarum constitutionum suarum, quas vulgo Clementinas nuncupant ab auctore, Patribus exhibuit: quem de consensu omnium Corpori Juris adijciens perpetuâ sanctione confirmavit. Quem quidem Codicem Clementinarum Joannes quoque Papa vicesimus secundus posteà similiter confirmavit. Liber Clementinarum editur.

MCCCXII.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiensis tertio decimo, Henricus Rex Germanorum pro Imperij Corona Romam profecturus, in singulis ferme urbibus Lombardiæ ac Liguriæ cæteríque suo imperio faventibus contra Guelphos præsidia & milites sine damno vel injuria civium collocavit. Exercitum deinde movens à Pisis Viterbium venit, ac deinde Romam potenter ingressus est, licet pars Romanorum, qui Ursinis factionibus adhærebant, frustra ei conarentur introitum urbis prohibere. Intravit autem Romam Columnensibus & magnâ Romanorum parte faventibus, & auxilia præstantibus in mense Aprili anno prænotato. Ursini verò cum reliquis Italiæ Guelphis adjutorio Roberti Regis Apuliæ montem Vaticanum præoccupaverunt, cupientes Regi Henrico viam non solùm præcludere in urbem; sed etiam coronationem ejus, quæ apud sanctum Petrum in Vaticano fieri debuisset, penitus impedire. Rex autem parcens multitudini, cùm potuisset eos debellare, noluit: sed urbem per aliam partem intrans, castra & papiliones in Aventino Cœlióque monte per gyrum collocavit. Duravit ista castrorum adversa locatio partium mensibus ferme tribus: & incursiones multæ ab Imperialibus crebrò fiebant in hostes: quamvis ad bellum publicum non pervenerit exercitus. Tandem Rex consilio suorum usus, licet hostium temeritatem cum tempore simul & ratione humiliare potuisset, Basilicam sancti Henricus Rex intravit Romã.

Joannis

Eccleſia Laterana Mater omniũ Eccleſiarũ.

Joannis in Laterano pro ſui coronatione deputavit: quæ hoc privilegium antiquitus præ cunctis mundi Eccleſijs habuit.

Henricus Rex VII. fit Romanorũ Imperator VI.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo trecenteſimo duodecimo, Indictione Romanorum decimâ, Henricus Rex Germanorum ejus nominis ſeptimus, Romæ in Eccleſia Lateranenſi primâ die menſis Auguſti, coronam imperij Romanorum ſuſcepit cum ſolemnitate magna, per miniſterium Nicolai Pratenſis, Cardinalis videlicet Hoſtienſis; cui Papa Clemens quintus eo tempore Concilium apud Viennam, ſicut dictum eſt, celebrans, vices ſuas ad conſecrandum Imperatorem commiſerat. Erant autem albi coloris quæque indumenta ipſius Imperatoris in ſignum pietatis & clementiæ, quippe qui omnino pacificus veniſſet Italiæ, ſi Guelphorum impia factio non obſtitiſſet.

Eodem die Coronatione ſolemniter factâ, novus Imperator magnum convivium ſuis præparaverat amicis: ad cujus lautitias omnes urbis nobiles & Proceres fecerat invitari: qui etiam præter ſolos Urſinos contumaces, ad prandium omnes venerunt. Romani autem concitato ſubdolè per Urſinos tumultu, in Palatium Imperatoris ſuper convivantes ſubitò irruentes omnia clamoribus impleverunt. Quos Impeartor fecit interrogari, quid vellent. At illi reſponderunt dicentes: *Iſtos voratores, ideſt, Romanorum nobiles volumus occidere.* Sed Imperatoris juſſu repulſi, non ſine detrimento ſui retroceſſerunt.

Completis omnibus Romæ, quæ ad Coronationem Imperatoris fieri antiquâ introductione Principum conſueverunt: Imperator Henricus more veterum, Legem de ſumma Trinitate edidit, quam Romæ ſolemniter publicavit. Poſt hæc ad Piſanos cum exercitu ſuo reverſus eſt, habens ſecum in comitatu ſupra dictos quinque Cardinales, quos ei Papa Clemens adjunxerat. Conſtitutus verò apud Piſanos, duas adhuc leges condidit: quas cum ſuis rubricis inſerendas Codici mandavit. Quarum altera fuit de his, qui rei ſunt criminis læſæ Majeſtatis: altera verò, qui debeant reputari rebelles, & quâ ſint pœnâ plectendi.

Henricus Imperator Florentiâ obſedit.

Anno prænotato Henricus Imperator novus movens à Piſis exercitum in fine menſis Octobris, civitatem Florentinorum imperio tunc rebellium fortiſſimâ obſidione vallavit; habens ſecum omnes Gibellinos, de civitate per Guelphos, qui dominabantur in ea, expulſos violenter atque proſcriptos: qui ſitum Urbis optimè noſcentes, in qua parte muri eſſent infirmiores palàm oſtendebant. Quorum ſi conſilium Imperator fuiſſet ſecutus, Urbémque mox in principio nutantem fortiter aggreſſus nec præſtitiſſet hoſti tempus vires augendi, procul dubio civitatem obtinuiſſet.

Eodem anno ſexto Iduum Decembris, Florentinâ obſidione prænotatâ durante, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum frater Imperatoris Henrici, qui magnum ſuorum Comitatum in propria perſõna pro ipſo Imperatore adduxerat, metuens quod poſteà contigit, ne ſi fortè Imperator qualibet occaſione moreretur in Italia, impenſas omnes, quas nomine Trevirenſis Eccleſiæ fecit Imperio, nunquam deinceps recuperare poſſet, cupiens ergo de reſtitutione impenſarum eſſe ſecurus, Boparbiam & Weſaliam oppida Imperij cis-Rhenana, cum quibuſdam alijs circa Moſellam oppidis, in pignus expenſarum, quas cum exercitu fecerat ab

Bopardia & Weſalia dantur Eccleſiæ Trevirenſi.

rat, ab Imperatore obtinuit, & Trevirorum Ecclesiæ sub redemptionis titulo adscripsit. Ab illo tempore memorata Imperij oppida cum omnibus appenditijs & proventibus eorum in possessionem Ecclesiæ Trevirensis devoluta sunt, & manent manebúntque, donec redimantur pecuniâ multâ usque in præsentem diem.

Otto ex Bavarorum Duce Rex Ungariæ moritur.

Anno prænotato mortuus est Otto Bavariæ Dux & Ungariæ Rex, fugatus à Regno in Bavariam: de quo supra diximus, anno Henrici undecimo, filium relinquens unicum quatuordecim dies habentem ætatis, quem unà cum fratris sui defuncti prius, duobus filijs, Henrico videlicet annorum octo, & Ottone sex annorum, nutriendum & educandum jam moriturus civibus in Lanshuta & Straubingen sub tutelari munimine commendavit.

Verùm Ottone mortuo Ludovicus Dux Bavariæ superioris posteà Imperator Romanorum cum nobilibus utriúsque Bavariæ tam inferioris, quàm superioris, huic se puerorum tutelæ civibus factæ potenter (ne dicam violenter) opposuit: & commissos à tutoribus donari suæ fidei importunè postulavit. At illi cùm ejus potentiæ non possent resistere, pueros illi Principes tradiderunt.

Joannes Dux Brabantiæ secundus moritur.

Hujus occasione tutelæ Dux Ludovicus penè totam suis nutibus Bavariam obtinuit, & potentior ad Imperij jura factus fuit. Item anno præscripto mortuus est Joannes Dux Brabantiæ, cui filius ejusdem nominis tertius in Ducatu Brabantinorum Joannes successit. Iste Joannes Dux tertius Margarethan filiam Ludovici Regis Gallorum habuit uxorem, de qua genuit tres filios, Joannem, Godfridum, & Henricum, qui omnes ante Patrem sine liberis obierunt. Filias etiam genuit totidem, quarum prima nomine Joanna nupsit Wilhelmo Hollandiæ Comiti; quo in bello Frisionico interempto, desponsatur Wenceslao Duci Luzenburgensium filio Joannis Regis Bohemorum. Secunda filia nomine Margaretha Ludovico nupsit Flandrensium Comiti; tertiam verò nomine Mariam, Meinhardus Geldriæ Comes duxit uxorem, quem Ludovicus posteà Imperator quartus creavit in Ducem.

MCCCXIII.

Imperator Henricus Regem Apuliæ privat regno.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiensis quarto decimo, Henricus Imperator Romanorum solutâ obsidione Florentinorum ad Pisanos revertitur, & quomodo injurias & sibi & Imperio Romæ factas à Roberto Rege Apuliæ vindicaret, anxius meditatur. Inprimis igitur de Principum consilio sedens coronatus in throno Majestatis, Rupertum Apuliæ regulum læsæ Majestatis reum, citatum solemniter & non comparentem, neque procuratorem, sive litteras excusatorias mittentem, Imperij hostem ac proditorem per sententiam publicè denuntiat, ipsúmque regali dignitate & cunctis dominijs privat, capitísque supplicio damnat. Deinde fœdere contracto amicitiæ cum Friderico Rege Siciliæ novum & magnum pugnatorum adunavit exercitum, profecturus in Apuliam contra memoratum regem, quem deposuerat Rupertum. Jam enim præfatus Rex Siciliæ Fridericus per mare cum magno suorum exercitu pro Imperatore contra Rupertum ad Apuliæ regnum applicuit, jam regionem crebris incursionibus devastare cæpit. Unde Imperator exercitus partem non modicam cum classe navium septuaginta præmisit in Apuliam, ut

cum Friderici copijs contra Regem Apuliæ jungerentur. Et reverà niſi morte immaturâ fuiſſet præventus, totam Apuliam ſimul & Etruriam cum univerſa Italia non minus prudentiâ quàm virtute armorum, ad Imperij ſubjectionem reduxiſſet, ipſúmque imperium gloriâ ſimul decorâſſet & rebus.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato in menſe Auguſto, Henricus Imperator movens à Piſanis exercitum, iter ſuum per terram in Apuliam contra Rupertum inſtituit, veniénſque ad oppidum Bonconventum, quod paucis à Senenſi diſtat civitate milliaribus, in Vigilia feſti Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ, diem ibidem quieſcens celebravit Solemnem. Laborabat autem dyſenteriæ morbo graviter toto itineris ſui tempore à Piſanis, & omnis in eo medicina defecit, tum propter mutationem aëris, tum quòd impatiens moræ fluxum agitatione corporis nimium reſoluti per amplius provocabat. Unde cùm ſe graviter ſentiret infirmum, animæ ſuæ ſalutem ante omnia procurare ſtuduit, & quia ulterius progredi non fuit poſſibile, finem ægritudinis exſpectare neceſſariò decrevit. Confeſſione igitur Sacramentali quàm humillimè ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem præmiſſâ, Corpus Domini noſtri JESU Chriſti de manu Capellani ſui, Fratris Bernardi Ordinis Prædicatorum, in ipſa ſolemnitate coram eo celebrantis, cum magna devotione mentis in Deum ſuſcepit, & poſteà ingraveſcente morbo, etiam ſacri perunctione olei communitus fuit. Morbo dyſenteriæ ſingulis diebus magis ac magis creſcente, tandem optimus Imperator viribus corporis defecit, & poſt dies paucos, hoc eſt, in ſolemnitate ſancti Bartholomæi Apoſtoli, in lecto ægritudinis ſuæ apud Bonconventum vocante Domino exſpiravit. Cujus corpus magno ſuorum luctu Piſas relatum eſt, & in tumba (ut ferunt) argentea ſepultum cum honore magno, ſicut mos eſt Imperatores ſepelire.

Imperator laborat morbo dyſenteriæ.

Imperator in oppido Bonconvent moritur.

Fuerunt inter hiſtoriographos ejus temporis nonnulli, qui ſcriberent, Imperatorem ipſum Henricum, veneno Florentinorum, qui Roberti partes ſequebantur, ut prius eſt dictum, interjiſſe, non dyſenteriâ vel morte naturali. Dicunt enim hujus injurioſæ opinionis temerarij aſſertores, quòd Florentini (quos conſtat Imperatori fuiſſe rebelles) Fratrem Bernardum præfatum ejus Capellanum & Confeſſorem, pecuniâ & pollicitationibus magnis corruperint, venenum ſecretè miniſtraverint, modúmque docuerint, qualiter eum in adminiſtratione Dominici Corporis debuerit intoxicare. Deinde ſcribunt (memorati homines de incertis judicantes) quòd prædictus Frater Bernardus Imperatori Sacramentum Corporis Chriſti veneno porrexerit infectum, quando ipſum communicabat, ſicut diximus, in ſolemnitate Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis apud Bonconventum.

Opinio eorum, qui ſcribunt eum veneno interiiſſe Capellani ſui.

Imperator verò (ſicut memorati ſcribunt auctores) mox ut veneni ſenſit operationem, dixit ad Magiſtrum Bernardum: *O Domine quid feciſtis? parcat vobis omnipotens Deus, quia malè mecum egiſtis. Recedite quantocius, quoniam ſi hoc ſcelus veſtrum noſtri perceperint fideles, malâ morte ſine dubio peribitis.* Quibus dictis ferunt Imperatorem diſſimulâſſe factum, donec frater declinavit & fugit.

Alij

Alij verò quidam ſcriptores adjiciunt, quòd Imperatori mox ut ſenſit venenum, ſuaſerint medici, quatenus per vomitum illud reijceret, priuſquam ſe virus in membra diffunderet. Quibus illum ferunt hujuſcemodi dediſſe reſponſum: *Abſit procul, ut Dominum & Salvatorem meum, quem hodie in Sacramento ſumpſi altaris, per vomitum reijciam à me. Fiat voluntas ejus mecum in omnibus.* Unde hujus opinionis aſſertores, qui ſcribunt Imperatorem veneficio perijſſe prius dicti Fratris Bernardi, conſequenter nimis temere, & (ut nobis videtur) ſine ratione confirmant, quòd Romanus Pontifex (neſcio quis) pro expiatione tanti ſceleris, Ordinem Fratrum Prædicatorum eâ multaverit notâ infamiæ, quòd omnes eorum Sacerdotes dum celebrant, perpetuò ſeſe manu ſiniſtrâ, Dominico debeant Sacramento communicare, ſicut & communicant. Sed nos, qui perquirendis hiſtorijs pro cognitione veritatis exactam fecimus diligentiam, à quam pluribus hiſtoriarum graviſſimis ſcriptoribus memoriæ commendatum invenimus, ſæpe dictum Fratrem Bernardum ſuper impoſito ſibi ab æmulis crimine penitus fuiſſe innocentem, quippe qui fuerit vir bonus, Magiſter in Theologia doctiſſimus, & ſemper innocentis ac religioſiſſimæ converſationis. Et nos Deum ſolum, & veritatem habentes præ oculis, indubitanter credimus, tam ipſum Fratrem Bernardum, quàm totum Ordinem Prædicatorum objecti ſceleris omnino & ſemper fuiſſe innocentes, & Henricum Imperatorem non veneno, ſed morte naturali defunctum.

Quòd Imperator noluerit rejicere venenum.

Hiſtoria veneni contra Prædicatores fictitia.

Hujus aſſertionis noſtræ prima ratio eſt, quoniam dyſenteriæ morbo prius quam moveret à Piſanis, graviter laborabat, in tantum, quòd reſtringi fluxus eo in loco, ſicut diximus, nullâ potuit medicinâ. Prius ergo quàm Dominici Corporis Sacramentum de manu Fratris Bernardi apud Bonconventum in die Aſſumptionis Mariæ ſuſcepiſſet, infirmus extitit, quâ etiam ægritudine morbi & non veneno, paulò poſt, ſicut diximus, mortuus fuit.

Prima excuſationis ratio.

Verùm ne contrarium opinantibus ratio præmiſſa videatur infirma, altiore teſtimonio innocentia viri fuerit comprobanda. Imperator namque jam moriturus interrogatus utrum aliquam veneni ſuſpicionem de memorato Fratre Bernardo haberet, clarâ voce reſpondit: *Se pro certiſſimo certum habere, quòd Frater Bernardus eſſet innocens, & nihil in eum Commiſiſſet mali.* Jam enim ſuſpicio quædam veneni de ipſo Capellano inter Aulicos fuit ſuborta. Sed Imperator excuſâ vit eum, in præſentia multorum principum, quibus nos convenit adhibere fidem.

Secunda excuſationis ratio.

Et ne contradictor Innocentiæ viri contendat, quaſi nos eam confinxerimus excuſationem, teſtes qui perſonaliter interfuerunt, pro dictorum confirmatione citamus: Joannem videlicet Bohemiæ regem ipſius filium Imperatoris, Baldevvinum Trevirorum Archiepiſcopum fratrem Imperatoris; ſi verò iſti duo non ſufficiunt, adijciemus & alios, qui morienti & excuſanti aſtiterunt; Archiepiſcopum Mediolanenſem, Archiepiſcopum Argentinenſem, Epiſcopum Peruſinum, Epiſcopum Piſanum, Epiſcopum Lucenſem, Epiſcopum Tridentinum, & plures alios, quorum nomina brevitatis gratiâ omittimus. Cui teſtimonia tantorum virorum non ſufficiunt, veritatem non requirit, ſed calumniam aſtruit.

Tertia excuſationis ratio.

Litteras illi Principes Innocentiæ dederunt.

Rursum si pergant accusatores innocentiæ testibus etiam contradicere introductis, quasi nostrâ inventione fallaciter allegatis, litteras excusationis munimine sigillorum eorundem Principum roboratas offerimus, quibus præfatum Fratrem Bernardum de objecto crimine innocentem & sufficienter excusatum non dubitamus. His causis informatum copiosè animum nostrum agnoscimus, & propterea frivolam accusationem viri refutamus. Et quamvis hæc ita se in veritate habuerint, nihilominus tamen mortuo Imperatore Henrico, gravem Ordo Prædicatorum à pleriſque detractionem sustinuit, qui propter suspicionem ab æmulis Fratri Bernardo contumeliosè suscitatam in populo, ipsam religionem totam minus **justè fuerunt** persecuti. Cujus infamationis primordialem causam multâ sinceritate inquisitam, & cum veritate inventam breviter his decrevimus inserere.

Frater Bernardus Sacræ Theologiæ doctus Magister, sicut diximus, Imperatoris Capellanus fuit, atque Confessor propter eruditionem & vitæ meritum, charus multum atque dilectus, & ob id optimo loco habitus & magnæ reputationis. Videbant hoc Aulici venatores, & sicut fieri solet in Curijs Principum, invidebant, quòd Frater apud Imperatorem videretur acceptus. Enimverò sicut nos experientia docuit, invidiam præ cæteris magnam in Principum Curijs patiuntur claustrales, quoties favorem aut gratiam Dominorum specialem fuerint assecuti. Unde quamvis sæpe dictus Frater Bernardus de objecto scelere tam per Cæsarem ipsum, quàm per Principes memoratos ut verè innocens sufficienter & superabundè fuisset excusatus, tamen quorundam invidorum turba quiescere à concepto livore non potuit, sed Ordinem Prædicatorum totum unacum Fratre Bernardo quantum valuit persecuta fuit.

Frater Bernardus ex invidia curialium diffamabatur.

Inter quos Henricus Flandriæ Comes cum certis curialibus principalis omnium persecutor & hostis Prædicatorum extitit: & Fratrem sæpe dictum Imperatoriæ mortis reum constanter affirmans, ipsum cum omni religione sua crudeliter ubique diffamavit. Mihi autem non est dubium de innocentia fratris: quem nisi Principes supradicti & maximè filius ac frater Imperatoris manifestè cognovissent innoxium, procul dubio non dimisissent impunitum. Qui sentit aliter, videat quo spiritu movearur; cùm opinionis temerariæ certum non habeat firmamentum. Nos viam libenter assumimus tutiorem.

Prædicatores à Papa notatos frivolè nimis creditur.

Quod verò pleríque opinantur, Ordinem Prædicatorum ob sæpè memoratum veneficium esse eâ pœnâ notatum per Pontificem Romanum, quâ Corpus Dominicum siniſtrâ celebrantes sumere omnes deinceps fuerint compulsi: frivolum est & humanâ levitate, ne dicam, temeritate excogitatum, quod multiplici ratione facilè possumus comprobare. Nec enim vel commodo ad hoc movemur aliquo temporali, nec amoris, aut privatæ necessitudinis vinculo sub debito colligamur, ut pro innocentia fratrum compugnemus: sed quia veritatem contra falsitatem tenemur defendere; oportebat nos opinionem invidorum falsam demonstrare. Dicant igitur nobis opinionis temerariæ defensores, quis Papa injunxerit Ordini Prædicatorum, ut siniſtâ se manu presbyteri communicent celebrantes. Certè non Clemens Papa quintus, sub cujus Pontificatu sæpè dictus Imperator Henricus mortuus est: qui etsi per litteras suas ad Principes

cipes Germaniæ datas illum promoverit eligendum, non tamen in finem amavit electum ; mox etenim ut cum tanta multitudine armatorum intravit Italiam, constituens prœlia multa, ejus potentia cepit memorato Pontifici vehementer esse suspecta: & mutato consilio, quem dilexit absentem, præsentem nimium formidabat. Unde posteà quam coronandus Romam intravit Rex cum quinque Cardinalibus supradictis, Pontifex de Vienna, ubi tum celebrabat Concilium, per occultum Cardinales admonuit: ut coronationem ejus, si commodè possent, intermitterent, aut saltem longius differrent. Unde constat Papam tunc mortem Imperatoris libentius audivisse quàm vitam. Quemadmodum ergo illius mortem vindicare potuit, cujus vitam sibi metuendam semper cum fortuna suspectam habuit? Non igitur verisimile est, quòd memoratus Pontifex Romanus Ordini Prædicatorum hanc notam imposuerit sese communicandi. Sed neque aliorum succedentium Romanorum Pontificum quispiam hoc ordini præcepisse credendus est: cùm de nullo quidquam tale sive in historijs, sive in aliqua Extravagante constitutionum uspiam legatur. Vana igitur & frivola eorum cavillatio est: qui memoratum communicandi modum Ordini Prædicatorum pro pœna sæpe dicti veneficij à Romanis Pontificibus somniaverunt impositum. Nam si etiam frater Bernardus veneno Cæsarem interemisset, quod nullatenus factum credimus, quid unius crimen hominis ad Ordinem totum? ut hominum tot millia non solùm tunc præsentes in carne, verùm etiam perpetuis futuris temporibus propterea pœnaliter debuerint notam infamiæ subire innocentes? Nimis enim videtur & prorsus iniquum, totum condemnare Ordinem, & præsertim Ecclesiæ tam utilem propter delictum unius. Unde necessariò repetimus, quod amore veritatis sæpe est dictum; quoniam nec Ordinem Prædicatorum, nec fratrem Bernardum Cæsarianæ mortis causam præstitisse aliquam, nec ob id sive pœnam sive magnam contraxisse culpam, neque luere pœnam concedimus.

Vana & frivola est opinio Ordinem de veneno culpans.

Etiamsi unus peccâsset, quid ad Ordinẽ totum?

Quòd verò sinistrâ se manu celebrantes communicant, nullius est pœna criminis; sed antiquâ consuetudine introducta devotio: quatenus eò decentius pectus dextrâ possint contundere, quo minus eam porrectione Sacramenti coguntur occupare. Multorum etenim consuetudo laudabilis est celebrantium, ut sumpturi vivificum Corpus Domini, tertiò pectus tundant dicentes: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et hæc tunsio pectoris, quoniam sinistrâ fieri manu decenter non potuit, primos Institutores Prædicatorum Ordinis, quo dextram haberent exoccupatam, ut communicaturi Sacramentum sinistrâ teneant induxit. Dicant mihi homines opinionem veritati contrariam temerè nimium asserentes, quid illi commiserint sceleris, qui manibus remotis Dominicum Corpus linguâ duntaxat attrahentes de patena suscipiunt? si propterea sinistrâ se communicant Prædicatores, quòd veneficio unum hominem (sicut falsò accusantur) interfecerunt? Certè si propterea isti manu se communicare sinistrâ compellerentur, quòd unus eorum frater veneno necâsset Cæsarem, illi & Papam & Cæsarem occidisse judicandi sunt, qui nullam manum, sed quasi canes lambentes solam linguam apponunt.

Vera causa quare sinistrâ se communicent Prædicatores.

Sed utrúmque communicandi modum Sacramenti reverentia & devotio Patrum instituit; quam nec veneficium, nec sceleris cujusquam,

Bonus Christianus non est, qui facile judicat alios.

perpetratio causavit. Nostræ autem mortalitatis infirmitas est, quando tam citò malè de proximo loquentibus fidem apponimus, & causas innocentiæ minimè judicamus. Quisquis verò commissorum incertus Conchristianum suum ex sola famæ lubricitate, malum aut sceleris reum temere judicat, ipse quòd bonus Christianus non sit, suo judicio manifestat.

Henricus Imperator fuit optimus Princeps.

Fuit autem Henricus Imperator supra dictus vir prudens, pius & per omnia magnificus, cui vivere si licuisset diutiùs, & regnum Germaniæ ad pristinum reduxisset splendorem simul & imperium. Christianæ Religionis cultor integerrimus extitit, & judex in cunctis semper causis æquus atque justissimus fuit: Dominos Episcopos & omnem clerum in magna reverentia habuit, & omnes Monachos atque clausirales ut veros Dei famulos semper devotè colens ac venerans honoravit. Pauperum defensor fuit infatigabilis, & oppressores egenorum districtè judicavit. Superbiam in se nullam habuit, quam in cunctis semper hominibus maximè detestatus fuit. Quod ut verum demonstremus exemplo, unum illius factum memoriâ dignum in medium proferamus. Cùm anno regni sui primo mox post coronationem in Aquisgrani factam ad superiores Rheni partes ascenderet, atque fidelitatis juramentum (quod Huldam nostrates vocant) in singulis Civitatibus & oppidis Imperij de more susciperet, inter alias regni Germaniæ urbes ad Argentinam pervenit. Ubi fidelitatis Homagio à civibus ex more suscepto illico recessit. Argentinus autem senatus confirmationem suarum libertatum, sicut in promotione novi regis fieri consuevit, habere cupiens, misit ex se duos ad Regem, qui nomine totius consulatûs peterent Jurium confirmationem. Qui intromissi ad regem, ut parum curiales suâ simplicitate eatenus consuetâ dixerunt: *Domini nostri Argentinenses miserunt nos ad sacram Majestatem vestram, confirmationem Privilegiorum suorum postulantes.* Et non respondit eis verbum. Rege autem ab Argentina discedente ad Colmariam secuti sunt memorati Oratores, quoties poterant habere accessum, semper eadem postulabant, Dominos suos honorificè nominantes: & nec tunc quidem responsum vel unius verbi à Rege meruerunt. A Colmaria quoque Regem secuti ad Spiram, eadem quæ prius sedulò postulabant. Verùm cùm eis Rex nihil omnino responderet, vehementer admirati sunt, & causam nescientes consilium à quodam Aulico secretè tandem acceperunt, ne in sua petitione dominos nuncuparent Argentinenses, quoniam mos talis loquendi ad Regem de subditis imperio civibus quandam superbiam prætenderet. Reversi mox Oratores ad Regem dixerunt: *Serenissime Domine Rex, Senatus & populus civitatis Argentinensis humiles & devoti servitores, & subditi Majestatis vestræ, miserunt nos humiliter supplicantes, quatenus eadem Serenitas vestra eis eorum privilegia & libertates auctoritate regali confirmare piè dignetur.* Quibus Rex illico respondit: *Hactenus non poteramus intelligere, qui essent domini illi, de quibus loquebamini. Nunc autem primò intelligimus, vos nuntios esse civium nostrorum Argentinensium, quibus gratiam nostram & omne bonum favemus; libenter dabimus, quod petitis.* Et mox litteras dari mandavit postulatas.

Argentinenses dominos se nuncupantes despexit.

Non merentur responsum Regis.

Imperator exaudivit cives Argentinenses, dominos nescivit.

Vacat Imperium cum Regno quasi mensibus XIV.

Post mortem verò Imperatoris Henrici, quæ contigit anno prænotato Dominicæ Nativitatis tertiodecimo supra trecentesimum atque millesimum, in festo sancti Bartholomæi Apostoli, quæ fuit vigesima

quarta

quarta dies mensis Augusti, vacavit regnum Germanorum simul & Romanorum Imperium anno uno, mense quoque uno, diebus quinque & viginti, usque ad nonum decimum mensis Octobris anni sequentis, quando Ludovicus Dux fuit electus.

Pestilentia crudelissima occupavit Germanos.

Eodem anno quo mortuus est Imperator Henricus sextus, qui hujus nominis Rex erat Germanorum septimus, pestilentia per totam Germaniam crudelissima & nimium crudelis sæviens multa millia hominum in brevi tempore consumpsit. Vix etenim partem hominum tertiam superstitem clades illa miseranda reliquit, reliquos innumerabiles crudeliter absumpsit. Miserandum erat spectaculum homines subitò, cùm sani loquerentur, videre infirmari, & eosdem in tanta multitudine mori, ut sani vix sufficerent mortuos sepelire. Semel infectus peste illâ, die alterâ moriebatur. Nulla hominum æstimatio capit, quanta fuerit multitudo mortalium in illa calamitate miserabili absorpta. Nam sicut scribit Hugbertus Monachus S. Ferrucij, obierunt in illa tempestate horribili in civitate Colonienſi plusquam triginta millia hominum. In Treveri 12. millia. In Moguntia plusquam sedecim millia. In Wormatia sex millia. In Spira novem millia. In Argentina tredecim millia. In Basileâ quatuordecim millia. In Herbipoli quatuor millia, in alijs quoque civitatibus, oppidis, villis & castellis Germaniæ penè omnibus tantam multitudinem hominum pestis illa consumpsit, quæ litteris commendata posteris esset incredibilis. Hanc sævissimam mortalitatem hominum tanta fames & inopia victualium subsecuta fuit, ut his qui viventes relicti fuerant, in tanto defectu vivere omnino videretur gravius quàm illis, quos pestis absumpserat, mori. Tantam enim multitudinem hominum mortalitas illa consumpsit, quòd innumerabiles villæ habitatoribus defunctis remanserunt desertæ, terra cultoribus suis caruit, arator cum seminante pariter defecit. Tanta etiam aquarum inundatio per Germaniam eodem anno extitit, quòd sementem terræ commissam penitus suffocavit. Unde tam ex inundatione aquarum, quàm ex defectu cultorum terra multis annis sterilis facta permansit. Fames tam valida & diuturna fuit, quòd mercatores lucri causâ frumentum de Sicilia in Germaniam per mare navigio laboriosè adduxerunt.

Fames diuturna pestē hanc secuta fuit.

Frumenta Germanis ex Sicilia navigio adducta.

Hugbertus Monachus in Blidenstadt Chronographus.

Claruit his temporibus Hugbertus Monachus Cœnobij S. Ferrucij Martyris, in villa Blidenstadt, quod duobus à Moguntia distat milliaribus, Ordinis Divi Patris nostri Benedicti. Vir tam in divinis scripturis eruditus, quàm in sæcularibus litteris suo tempore indubitanter doctissimus, nec minus vitæ merito, quàm eruditione insignis, qui gemino stylo multa lucubravit præclara opuscula, quibus memoriam sui posteris commendavit. Imprimis chronicon opus scripsit succinctum à tempore Fundationis Monasterij sui memorati, in quo multa per digressum in Germania & exteris nationibus facta commemorat usque ad annum Dominicæ Nativitatis millesimum trecentesimum vigesimum. Item de inclinatione Ordinis nostri quatuor libros gemino stylo composuit ad imitationem Marciani atque Boëthij: de Præeminentia Ecclesiæ Moguntinæ libros duos, ad Petrum Archiepiscopum ejusdem, Epistolarum ad diversos librum unum. Alia insuper nonnulla scripsisse dicitur, quæ ad notitiam nostræ lectionis minimè venerunt.

MCCCXIV.

MCCCXIV.

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis quintodecimo, indictione Romanorum duodecimâ pridie Iduum Januarij, mortuus eſt Sigebotho de Lichtenberg Epiſcopus Spirenſis quadrageſimus nonus, anno Pontificatûs ſui duodecimo, ſepultus in choro Regum ad latus ſiniſtrum in memorata Eccleſia Spirenſi. Poſt quem Emicho ex Comitibus de Lyningen ordinatus antiſtes, præfuit annis quatuordecim, vir magnificus, & Jurium Eccleſiæ ſuæ, ac libertatum defenſor acerrimus.

Emicho fit Epiſcopus Spirenſis Eccleſiæ annis XIV.

Eodem anno mortuus eſt Clemens Papa V. qui Ordinem Templariorum ad nimis importunam Regis Gallorum inſtantiam, ut ſupra diximus, deſtruxerat, de cujus vita moribus & obitu ſi quis plura ſcire deſiderat, ultimam chronicæ Antonini partem legat. Poſt cujus mortem Sedes Apoſtolica vacavit annis duobus, menſibus tribus, diebus decem & ſeptem propter diſcordiam Cardinalium.

Clemens PP. V. obijt. Sedes Petri biennio vacavit.

Anno etiam prænotato Cometes in parte Aquilonari coruſcans per duos fermè menſes apparuit, ſimúlque tres lunæ in Cœlo tempore uno viſæ ſunt, quarum interpretationem unusquiſque ſibi uſurpabat.

Eodem anno mox poſteaquam Cometes diſparuit, mortuus eſt Rex Gallorum Philippus, homo ferox, cupidus nimium & avarus, qui lucri causâ multa perperam geſſit, in quibus nec Deum timuit, nec homines curavit: Judæos in toto regno ſuo avaritiâ ductus, cunctis bonis eorum ſpoliavit, ſub prætexu religionis: Flandriam contra juſtitiam miſerabiliter vaſtavit: Eccleſiam Romanam tyrannicè perſecutus fuit: decimas Eccleſiarum & Monaſteriorum ſuis uſibus temerè uſurpavit: quid cum Templarijs excogitaverit, dictum eſt. Poſt cuius mortem Ludovicus filius ejus regnavit annis duobus.

Rex Gallorum Philippus obijt. Ludovicus ſucceſſit.

Anno præſcripto decimâ die menſis Februarij, quæ feſto S. Scholaſticæ fuit ſolemnis, obijt Emericus de Cronenberg Epiſcopus Wormatienſis Anno Pontificatûs ſui decimo. Huic electione Canonicâ in Pontificatu Wangionum ſucceſſit Henricus filius Hermani Comitis Sylveſtris de Duna, caſtello tribus à Spanheim Cœnobio diſtante milliaribus, qui Comites vulgariter dicebantur Wildgraffen / quorum propago dudum defecit. Erat autem Henricus iſte præpoſitus majoris Eccleſiæ Wormatienſis, & præfuit in Pontificatu annis quinque.

Henricus Comes Sylveſtris fit Epiſcopus Wormatienſis.

Anno prænotato decimo nono die menſis Octobris, poſt longam Imperij ſimul & regni vacantiam, tandem Principes Imperij Electores apud Franckenfurt in unum convenerunt. Petrus videlicet Archiepiſcopus Moguntinus, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Rudolphus Dux Saxoniæ, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Joannes Rex Bohemiæ, animo & intentione conſtituendi ſuper ſe Regem & Imperij Rom. gubernatorem. Affuerunt etiam Fridericus, Albertus, & Lupoldus fratres Auſtriæ Duces, non vocati, ſpem ſibi regni magnam promittentes, & per hoc non parvæ diſſenſionis cauſam præſtiterunt. Unde quatuor memorati Principes: Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Joannes Rex Bohemiæ, Ducum Auſtriæ ambitionem habentes exoſam, Ludovicum Bavariæ Ducem in Regem Germanorum & Imperatorem

Conventus fit Principum pro electione Regis.

Ludovicus Bavariæ Dux ab una parte in Regem eligitur.

ratorem Romanorum unanimiter elegerunt, qui fuit Rudolphi Comitis Palatini ſenioris frater; quorum Pater Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux magnus extitit, avus verò paternus Otto, qui primus ex Bavariæ Ducibus Comitatum Palatinum Rheni cum uxore obtinuit, ſicuti anno Craffonis Abbatis ſexto, & ſuperius anno Eberhardi Abbatis xvi. ſimiliter diximus. Henricus verò Colonienſium Archiepiſcopus, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, & Rudolphus Dux Saxoniæ Schiſma in electione facientes, Fridericum Auſtriæ Ducem contra Ludovicum ſibi ſuiſque ſequacibus regem elegerunt, & multiplicata ſunt mala ſuper terram; per annos etenim octo continuos, hi duo pro regno contendentes, & crebras inter ſe congreſſiones facientes, maximam regno induxêre cladem. Poſtremò tamen Ludovicus contra Fridericum obtinuit, & ſibi regnum per potentiam vendicavit, Fridericum cepit, & in deditionem coarctavit, ut ſuo inferius loco dicemus. Rudolphus autem Bavariæ & Comes Palatinus Rheni, qui morabatur in oppido Haidelberg prope Neccarum à Ludovico fratre jam dicto rege, propterea quòd Fridericum Auſtriæ Ducem illi prætulerat in electione ad regnum, de patria ſimul & Principatu expulſus eſt, & in Angliam, unde habuerat uxorem, fugere & exulare uſque ad diem mortis ſuæ in miſeria magna atque continua compulſus eſt. Quo de patria violenter expulſo, Ludovicus frater novus Rex omnem Principatum ejus ſuo mancipavit imperio, quem tamen filijs Germani poſteà reſtituit.

Fridericus Auſtriæ Dux ab alia parte in regem eligitur.

Rudolphus Comes Palatinus à fratre de patria expellitur.

Electione bifariam celebratâ in memorato Franckfortienſi oppido, Ludovicus Rex novus cum ſibi adunatis principibus in proximum oppidum Rheni Oppenheim ſeceſſit, cui oppidani ad perſuaſionem Petri Archiepiſcopi Moguntini ſubjectionem & obedientiam præſtiterunt. Cùm verò aliquandiu moraretur ibidem, Rudolphus frater ejus Palatinus, qui necdum fugerat, cum alijs Friderico adhærentibus in ejus mortem dolos & fraudes inſidiosè machinati ſunt. Unde miles quidam Henricus de Alzein nuncupatus, de Heidelberga in Oppenheim ſub forma ſervitoris mittitur, qui cum baliſta ſub pallio ſubtiliter abſcondita interfecturum ſe Regem pollicebatur. Rex autem prænonitus à quodam fideli, cepit Sicarium, à quo per torturam omne pravorum intellexit arcanum. Ex Oppenheim ergo diſcedens ad Moguntiam ſuper bigam latronem circumduxit ligatum, cunctis in terrorem, ne ſimilia quiſquam præſumeret, atque ſpectaculum. Qui tandem equo colligatus ad caudam per civitatem trahitur: poſteà rotatus eſt, & ultimò in quatuor partes ſecundum antiquam legem Francorum noſtrorum dividitur.

Henricus miles de Alzein Regem volebat occidere.

Huic verò conſpirationi Rudolphus Comes Palatinus Rheni aſſenſum & conſilium dederat; quod Ludovicus Rex cùm intellexiſſet ex confeſſatis capti latronis, nimium iratus eſt, & fratrem capere ad necem feſtinabat. Sed aviſatus ille, noctu pedibus aufugit, & ſicut diſpoſuerat animo, pauper in Angliam deſcendit; tanto etenim pavore fuit perterritus, ut publicè tranſire non præſumeret; Frater enim nimio furore repletus, omnes viarum exitus fecerat præmuniri cuſtodibus, ut fugere manifeſtus non poſſet, & neque familiam, neque vecturam ſecum ducere aliquam. Fugit igitur ſicut diximus noctu, uno duntaxat comitante

Cauſa propter quam Ludovicus Rex fratrem expulit de patria.

famulo, pedibus ambulare contentus in habitu peregrinorum, quem uxor poſteà relictis apud Heidelberg liberis ſuis etiam ſubſecuta fuit.

Ludovicus autem Rex quotidie magis magiſque convaluit, & feliciter pluries contra Fridericum triumphavit. Uxorem habuit Margaretham Wilhelmi Comitis de Henegau Hollandiæque filiam, de qua genuit ſex filios. Ludovicum videlicet Ducem Bavariæ: Stephanum quoque Bavariæ Ducem in Landtshutta commorantem: Albertum Ducem in Strubingen: Wilhelmum Ducem Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & in Breda Henegaúque Comitem: Ludovicum Romanum, quia Romæ natum; poſt Volmarum Marchionem in Brandenburg & Ottonem.

Margaretha uxor Regis Ludovici peperit ei ſex filios.

MCCCXV.

Anno Henrici Abbatis XVI. magna per univerſam Germaniam ſimul & Italiam fames graviſſimè afflixit mortales, in qua multa hominum millia propter inopiam, in diverſis mundi regionibus perierunt. Duravit autem fermè biennio, quâ tandem ceſſante ſecuta eſt mortalitas maxima.

Fames Germaniam graviter afflixit ſimul & Italiam.

Anno Henrici Abbatis prænotato Ludovicus Rex in feſto Epiphaniæ Domini à Petro Moguntino & Baldevvino Trevirorum Archiepiſcopis, in Baſilica ſanctæ Mariæ Dei ſemper imaculatæ genitricis, in Aquiſgrani ſolemni pompâ in Germanorum Regem unctus & coronatus eſt, & uxor ejus ſimiliter in Reginam ſublimata. Coronatione ſolemni peractâ ad Coloniam redijt, & cives in deditionem accepit. Inde per Rheni fluenta conſcendens, Treviros, Moſellanos, Rhenanos, & reliquas Civitates cum oppidis fermè cunctis uſque ad Argentinam ſibi ſubjecit. Suevi etiam penè omnes præter Ulmenſes Ludovicum ut Regem ſuſceperunt.

Ludovicus apud Aquaſgrani cum uxore coronatur Rex.

Fridericus etiam per manus Henrici Archiepiſcopi Colonienſis, non apud Aquaſgrani, quò venire tutò non potuit, ſed alibi regni coronam & inſignia ſuſcepit, illius autem partes Alſatij cum Baſilienſibus & Conſtantienſibus ſequebantur.

Eodem anno prælium factum eſt magnum in agro Spirenſi, inter Ludovicum Regem quartum, & Fridericum Auſtriæ memoratum Ducem ejus adverſarium, in quo multi ex utraque parte ceciderunt.

Bellum inter Ludovicum & Fridericum cõmittitur.

Lupoldus verò Dux Auſtriæ Friderici Germanus, in odium tam Spirenſium, qui Ludovicum ſuſceperant, quàm Regis Ludovici, priuſquam bellum inciperetur, omnes penè in circuitu villas combuſſerat igni, & multa pauperibus intulit damna. Veruntamen campum & victoriam Rex Ludovicus obtinuit, & Fridericum cum ſuis fugere coëgit.

Erat autem fames magna, ſicut diximus, in omni terra, & Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus vir prudens, qui tempore pacis & abundantiæ ſibi de neceſſarijs providerat, victualia regijs exercitibus copioſiſſimè miniſtravit.

Anno item præſcripto Fridericus Auſtriæ Dux, poſteaquam victus & fugatus eſſet à Rege Ludovico, ſicut dictum eſt, in agro Nemetenſi, ſuorum recollecto exercitu movit in Sueviam, & imperiale oppidum Eſslingen gravi obſidione vallavit. Quod ubi Regi Ludovico innotuit, contractis undique copijs contra Fridericum in Sueviam pro liberandis civibus aſcendit. Bellum denuò cõmittitur, plures ab utraque parte trucidantur, ac multi capiuntur, & ob id neceſſariò cæpta obſidio ſolvitur.

Eſslingen obſidetur.

Interea

Interea dum hæc geruntur in Suevia, Lupoldus Friderici frater Dux Austriæ contractis copijs vallem Suitensium confœderatorum intrare disposuit; quod cùm propter meatuum angustiam haud facilè posset efficere, suorum in arcano cæpit consilium habere. Complacuit autem postremò consultantibus, ut secretò ab una parte montium intrantes nocturno tempore super illos, qui nihil tale suspicabantur, irruerent, & nullo resistente omnia quæ reperissent, liberè devastarent. Lupoldus Dux contra Suitenses movet.

Erat in exercitu Lupoldi nobilis quidam de Henneberg, qui tot subitò perire Innocentes doluit; & ideò præmonere Suitenses de imminente periculo cogitavit. Sagittam ergo cavatam superius artificiosè operuit, litteras continentes præmonitionem inclusit, & jactu balistæ in vallem destinavit. Suitenses relectis litteris sibi projectis, sub introitu vallis occultè posuerunt insidias, & omnes quotquot ingredi præsumpsissent ex adversarijs vel occiderunt, vel converterunt in fugam. Unde Lupoldus suorum strage acceptâ non parvâ, confusus redit ad propria. Per sagittam avisantur Suitenses.

Eodem anno in oppido quodam Austriæ Cremensi Pataviensis Diœcesis, hæretici plures nefandissimi per Fratres Prædicatores inquisiti fuerunt atque detecti; quorum errores pernicioſissimi ex pravis Fratricellorum dogmatibus sumpserunt originem, quos dudum sancta Romana damnavit Ecclesia in Concilio Viennensi, de quo paulò jam ante diximus, anno Henrici Abbatis istius duodecimo. Detecti autem & comprehensi, quoniam omnes in erroribus suis fuêre contumaces, ad ignem adjudicati sunt, & extra memoratum oppidum Cremense in cinerem combusti. Vesaniæ autem illorum principales articuli fuerunt. Sacerdotium & sacrificia Ecclesiæ cuncta, Missam & Sacramenta omnia deridebant, & nec reverentiam Sacramentis, nec obedientiam vel honorem voluntariè ullũ præstabant Sacerdotibus. Luciferum & reliquos Dæmones cœlo injuriâ pulsos affirmabant; ideóque & ipsos omnes regno felicitatis aliquando, ut injuriam passos, fore restituendos, Michaëlem verò & cæteros Angelos bonos omnes, tanquam injuriatores, cum omnibus, extra eorum sectam, hominibus in æternum damnandos. Unde mutuò sese invicem salutantes in favorem Sathanæ dicebant: *Salutet te injuriam passus.* Quod Lucifero adscribunt. *Si Maria*, inquiunt, *Virgo permansit post partum, non hominem sed Angelum peperit: si autem verum hominem peperit, Virgo post partum non fuit.* Duodecim viros ex tota eorum multitudine segregatos habebant, quos & Apostolos nuncupabant, qui totam Germaniam quotannis perlustrantes, simpliciores quòsque in suis erroribus confirmabant. Ex illis duodecim rursum secernebant duos seniores, quos sectæ vocabant ministros, qui singulis annis Paradysum se intrare fingebant, ubi ab Enoch & Elia potestatem acciperent suos absolvendi ab omnibus delictis atque peccatis; quam auctoritatem pluribus in singulis civitatibus & oppidis communicabant. Sacramentum Baptismatis contemnebant dicentes, si Baptismus est Sacramentum, ergo quodlibet balneum est Sacramentum, & balneator omnis est Deus. Sacramentum etiam Pœnitentiæ vitiabant, confitentes non Sacerdotibus, sed Laicis peccata sua tantum in genere, & nihil penitus in specie, ac per hanc sperantes confessionem omnium se delictorum à pœna & à culpa remissionem susceperuros. Sacramentum quoque Salutiferum Dominici Corporis & Sanguinis non credebant, con-

Multitudo hæreticorũ in Austria comburitur.

Errorum pessimorũ principales articuli notantur.

Duodecim sibi præferunt Apostolos.

Omnia Ecclesiæ Sacramenta contemnebant.

consecratam in Altari hostiam, Deum fictitium temerè nuncupantes. Sacramentum verò matrimonij, Juratum meretricium vulgariter appellabant; quia brutorum inter se more turpitudinem sine matrimonij lege exercebant. Extremam unctionem irridebant; de quâ interrogati quid sentirent, publicè omnes respondebant: *Nos firmiter credimus, olera quanto plus fuerint oleo condita, tanto esse indubitanter meliora.* Consecrationes Ecclesiarum, cœmeteriorúmque, ordinationes Episcoporum, Sacerdotum, & quarumlibet rerum benedictiones, pro nihilo reputabant. Deum nec scire nec punire peccata, quæ fiunt sub terra, iniquâ loquacitate dicebant. Unde convenientes in speluncis & cavernis subterraneis, nullâ consanguinitatis observatâ consideratione, pater cum filia, frater cum sorore, filiúsque cum matre turpitudinem suam indifferenter exercebant. Romanam Ecclesiam non Christi, sed infidelium esse dicebant: censuras Ecclesiæ, auctoritatem Prælatorum, & omnes Christianorum ritus irridebant, jejunium nullum servabant; carnibus omni tempore, etiam in die Paraseeves utebantur. Nullum festum observabant, sed etiam die Paschatis laborabant. Perjurium dicebant non esse peccatum. Merita, preces vel Intercessiones Sanctorum nihil posse mortalibus conferre, & ob id neque honorandos, neque invocandos dogmatizabant. Alios denique complures profitebantur errores, quorum multitudo lectoribus, & horrorem generaret, si scriberentur omnes, & mentis fastidium. Magnus eorum fuit numerus, & multa inter se abominanda comiserunt. Nam ut unus eorum ex Apostolis Viennæ crematus ferebatur eo tempore in tortura confessus, plus quam octo millia hominum utriúsque sexûs per Bohemiam, Austriam, Thuringiam eorúmque confinia, horum professores extiterunt errorum: præter illos, qui Germaniam & Italiam simili pravitate infecerant. Plures eorum in prænominatis regionibus eodem tempore inquisitione Fratrum Prædicatorum fuerunt detecti & judicati ad ignem: qui summa cum hilaritate omnes in sua pertinacia perierunt, & ne unus quidem ex eis pœnituit. Erat una inter eos puella nomine Gisla corpore speciosissima, cujus pulchritudo Judicem traxit ad commiserationem: & cupiens illam servare, multis nitebatur ei persuadere sermonibus, ut abrenuntiato errore ad Ecclesiæ reverteretur sanctissimam unitatem. Quæ interrogata si adhuc esset Virgo? respondit: *Super terram Virgo sum: sub terra verò minimè.* Putabat enim fatua Virginitatem sub terra non posse aufferri, etiamsi multis contigisset viris commiscerí. Cùm autem nullis posset inductionibus persuaderi, ut renuntiaret erroribus, læta & gaudens in ignem se dedit præcipitem, animam mittens in gehennam. Horum fœcibus errorum tunc infecta Bohemia, usque in præsentem polluta diem nunquam potuit in tota sui comunitate à talibus spurcitijs emundari. Sunt enim in ea hodie multa hominum millia præscriptis erroribus vel in toto, vel in parte turpiter maculati, quemadmodum suo loco inferius dicemus.

Matrimonium Blasphemabant.

Ecclesiam & Pontifices irridebant.

Hæreticorum ingens fuit numerus.

Puellæ pertinacis fatua & nimis erronea responsio.

Anno quoque prænotato discordia inter Henricum Abbatem Hirsaugiensem & Conventum suum ante plures quidem annos exorta, occasione divisionis Regni, & Regum Principúmque dissensione succrescens, nimium fuit ampliata. Abbas námque (ut in ejus promotione supra jam diximus) homo erat pro regimine & utilitate Monasterij non satis

Inter Abbatem & Conventum Hirsaug. discordia.

satis idoneus. Corpori & otio plus deditus, quàm illius temporis necessitas requirebat. Per ejus negligentiam & culpam status rei familiaris enormiter perijt: Regularis observantia omnino contempta exulabat. Plura mobilia simul & immobilia bona sine voluntate Conventûs alienavit à Monasterio: & ære congregationem nimium gravavit alieno. Super his & alijs enormitatibus suis multis, sæpè admonitus per seniores, non solùm in nullo se corrigere vel emendare voluit: sed etiam Fratres suos & maximè seniores, quibus onerosa fuit ejus dilapidatio, in faciem maledixit atque contempsit, cujus indignatione facti tandem depositus fuit.

Duo super Ecclesiam Spirensem constituuntur Pontifices.

Eo tempore, sicut paulò ante diximus, Ludovicus Dux Bavariæ & Fridericus Dux Austriæ pro Regno contendentes, non modicam ejus depositionis causam præstiterunt; nam utérque non secundum Deum, ubique Ecclesiarum Præsules & Monasteriorum Abbates instituere vel amovere, pro commodo & favore propriæ utilitatis gestiebat. Ludovicus etenim Sigibodone Spirensium Episcopo vitâ defuncto, Georgium filium Comitis de Veldentia Mosellanum in ejus locum substituit, cui mansionis residentiam in oppido Germersheim assignavit. Fridericus autem sibi faventem Arnoldum de Ochsenstein sublimavit in Episcopum Spirensis Ecclesiæ, & Landaugiam oppidum illi pro residentia sua deputavit. Verùm Georgio Veldentiano Comite brevi mortuo, Emicho Comes de Liningen, de quo præcedente anno diximus, per Ludovicum Regem Episcopus substituitur, & præfuit annis quatuor decim: Arnoldus etiam non diu supervixit.

Abbas Henricus malè sibi conscius.

His tribulationibus Ecclesiam Nemetensem per triennium ferme comprimentibus Hirsaugia quoque lugens sua deplorabat incommoda; quoniam in se gravissimè turbata, neque Pontificis ordinarij, neque alterius cujuspiam meruit auxilio consolari. Abbas tamen Henricus, qui post multorum alienationem bonorum sine Fratrum suorum consensu à Monasterio malè sibi conscius erat, amicorum se tuebatur auxilio: & quandiu potuit, subditorum animos irritavit. Cæpit hoc malum discordiæ, neque cessavit, donec Abbas tandem deponitur.

MCCCXVI.

Anno Henrici Abbatis Hirsaugiensis decimo septimo currente, Ludovicus Rex convocatis Principibus cunctisque sibi fideliter adhærentibus, pacem in omni regno Germanorum servandam constituit: Latrocinia prohibuit, & animos fidelium suorum contra Fridericum Austriæ Ducem confirmavit. Henricus autem Colonienſium Archiepiscopus, & qui partes Friderici sequebantur, multa contra Ludovici Regis consilia machinati, nihil aut parùm in his rebus fortunati, proficere quotidie in melius æmulum frustra doluerunt.

Wisbaden & Scharpfenstein obsidione cinguntur.

Eodem anno Rex Ludovicus & Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum ad instantiam Petri Archiepiscopi Moguntini oppidum Wisbaden, ubi sunt thermæ, & Castellum Scharpfenstein, quæ erant ex parte Friderici Ducis, obsidione circumdederunt. Verùm obsidione per aliquot dies firmatâ cùm se viderent propter locorum fortitudinem nihil posse proficere, ad alia se transtulerunt.

Joannes fit Papa XXII. annis XIX.

Anno prænotato posteaquam Sedes Apostolica mortuo Clemente Papa quinto jam ultra biennium vacâsset, convenientes tandem Cardi-

nales Lugduni in Cœnobio Fratrum Prædicatorum, quintâ die mensis Septembris Jacobum Portuensem Episcopum in Romanæ Ecclesiæ Pontificem elegerunt: quem solemni pompâ ordinantes, Joannem ejus nominis vicesimum secundum nuncupârunt, qui præfuit annis XVIII. mensibus quatuor. Vir utique doctus & singulari prudentiâ circumspectus, qui nonnulla scripsit opuscula, sermones maximè & varias in Theologia Scholastica quæstiones & conclusiones. Hic Thomam de Aquino Prædicatorum Ordinis Theologum catalogo Sanctorum inseruit, Tholosanam & Cæsaraugustanam Ecclesiam in Archiepiscopatum erexit.

Inter Ludovicum & Fridericum bellum committitur.

Eodem anno in Agro Argentinensi denuo bellum factum est pro regno, inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Fridericum Ducem Austriæ, cujus ista fuit occasio. Argentinenses eatenus adhæserant Friderico, & ejus partes sequebantur: quem ubi Ludovico tandem rescissent infirmiorem, eo repudiato, istum ut fortiorem & à majore sanioréque parte Principum electum, ut verum & legitimum Germaniæ Regem susceperunt. Hinc animo concitatus in iram Fridericus, contractis copijs Argentinam obsedit, cives minis atque terroribus in suam revocare sententiam laboravit. Cujus rei nuntium ut accepisset Ludovicus, convocato suorum exercitu ad Argentinam properat, & commisso prælio Fridericum inde fugere coarctat. In quo certamine multi ex parte Friderici ceciderunt, & plures capti sunt.

Philippus Rex in Gallia constituitur.

Anno præscripto Ludovicus Rex Gallorum moritur, post quem Joannes filius ejus adhuc puer gubernacula regni suscipiens regnavit viginti duntaxat diebus. Quo mortuo Philippus Ludovici frater in regnum sublimatus est, & annis quinque supervivens in Gallia regnavit.

Eodem anno Lupoldus Dux Austriæ Friderici frater in odium Ludovici Regis cæpit devastare Bavariam: sed pulsus à præsidio Ludovici fortissimo, cùm se nihil posse proficere conspiceret, inde digressus iterum descendit ad partes Rhenanas, & Spirensem Agrum ut prius denuo vastavit.

Concursus populi ad sanctam Mariam in Villa Dymbach.

His fermè temporibus magnus concursus populi cæpit, & annis pluribus duravit ad imaginem quandam Beatæ Mariæ semper Virginis in villa quadam Dymbach nomine, quæ pertinet Monasterio sanctæ Felicitatis nostri Ordinis in Schvvartzach Franciæ Orientalis Peapolitanæ Diœcesis, ubi multa & stupenda miracula facta sunt, & plura sanitatum beneficia mortalibus ad invocationem Divini nominis exhibita. In cujus rei memoriam Ecclesia satis pulchra & pretiosa in eadem villa, sicut hodie cernitur ex fidelium oblatione constructa, & non sine magnis sumptibus perfecta est, miraculis usque in præsens coruscantibus.

MCCCXVII.

Pro Canonizatione Divæ Hildegardis inquisitio facta est.

Anno Henrici Abblatis ultimo, Joannes Papa vicesimus secundus ad instantiam Petri Archiepiscopi Moguntini Willichino Abbati Spanheimensi & quibusdam Canonicis Ecclesiæ Moguntinæ per Apostolica scripta mandavit, quatenus ad montem sancti Ruperti prope oppidum Bingen, ubi Nahus Rhenum influit, accedentes, de vita moribus, signis atque miraculis Divæ Hildegardis primæ fundatricis & Abbatissæ dicti Monasterij (quæ longè supra, anno Conradi Abbatis Hirsaugiensis quarto, vitam excessit humanam) inquisitionem facerent diligentem: & quidquid inveniissent

inveniſſent veritate probatum, ad Apoſtolicæ Sedis examen fideli narratione tranſmitterent. Inquiſitionis peracto ſcrutinio memorati commiſſarij vitam præfatæ Monialis religioſam atque ſanctiſſimam, ac multis miraculis tam poſt mortem ejus, quàm prius ſufficienter comprobatam invenerunt, eámque dignam Canonizatione cenſentes, neceſſaria pro effectu negotij, ad Romanum Pontificem memoratum deſtinârunt. Pontifex autem teſtimonijs ſibi deſtinatis diligenter relectis, ad Canonizandam Virginem non fuit difficilis, quemadmodum Apoſtolico ſcripto factus ſum certior; quamvis optatum à multis negotium non perduxit ad effectum. Ejus quoque prædeceſſor Clemens Papa quintus in eadem re commiſſarios ante dederat.

Sternberg Caſtrum Eccleſiæ Trevirorũ conceditur.

Eodem anno Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum Caſtellum Imperij Sternberg nuncupatum quibuſdam nobilibus datum in pignus, conſentiente Rege Ludovico, pecuniâ datâ redemit, & Trevirorum Eccleſiæ proprium fecit: Comitem quoque de Henneberg pro una & quadraginta Marcis argenti eodem anno, ſicut in monumentis legi Authenticis, Eccleſiæ Trevirenſi feudalem conſtituit. Alia inſuper multa per induſtriam ſuam ab ipſo Rege Ludovico precibus obtinuit, & dominia proventus ac redditus Eccleſiæ ſuæ mirabiliter auxit.

Fridericus fit Epiſcopus Trajectenſis Eccleſiæ.

Anno prænotato viceſimâ nonâ die menſis Maij, obijt Guido Epiſcopus Trajectenſis, vir per omnia magnificus, cui mox in Pontificatu ſucceſſit Fridericus de Syrck, Patriâ Moſellanus, majoris Eccleſiæ præpoſitus, & annis quinque præfuit, qui multas à civibus ſuis perſecutiones ſuſtinuit, & ſæpè triumphavit.

Arnoldus Monachus S. Albani vir doctiſſimus.

Claruit his temporibus apud Moguntiam in Cœnobio S. Martyris Albani, quod tunc Ordinis fuit Divi Patris noſtri Benedicti, Arnoldus Presbyter & Monachus, vir ſuâ ætate magnæ opinionis atque doctrinæ, qui ſcriptis & moribus quaſi roſa inter ſpinas deformatam converſationem Monachorum redarguit. Scripſit enim inter alia de calamitatibus ſuorum temporum non ſpernendum opuſculum, in quo non ſolùm Regni Germanici, ſed Eccleſiæ quoque univerſalis, & maximè ſui Ordinis miſerabilem deplorat inclinationem. Geſta Regis Ludovici quarti ſcribere cæpit, ſed præventus morte non complevit; de cæteris lucubrationibus ejus nihil hac me vidiſſe tempeſtate amplius memini.

Henricus Abbas Hirſaugienſis xxx. depo nitur.

Anno quoque memorato Henricus Abbas Hirſaugienſis, ut dilapidator ſubſtantiæ Monaſterij apud Regem Ludovicum non immeritò accuſatus, cùm reatum ſuum nullâ poſſet tergiverſatione occultare, manifeſtum cenſuræ depoſitionis accepit judicium: & qui toties monentes audire ſeniores ſuos noluit, ab officio paſtoralis curæ tanquam inutilis & pernicioſus Monaſterio, Regali præcepto depoſitus fuit. Ad privatum itaque vivendi modum revocatus, in amaritudine cordis ſui conſenuit, & propter damna rerum temporalium irrecuperabilia, quæ Monaſterio tempore ſui regiminis intulerat, cunctis fratribus odioſus fuit. Et quia multa ſine Fratrum ſuorum conſenſu alienaverat contra formam juris, & conſuetudinem Ordinis, quod nec debuit, nec jure potuit, Rex Ludovicus poſteà Imperator factus, litteras Hirſaugienſibus Imperiales tradidit, in quibus reſtitutionem omnium taliter alienatorum, ſub pœna læſæ Majeſtatis detentoribus mandavit.

De

De Sigiſmundo hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXI. qui præfuit annis xxiv. & de varijs geſtis illius temporis in Germania.

Sigiſmundus Abbas Hirſaugianus in ordine xxxi.

POſt depoſitionem Henrici ejus nominis ſecundi Abbatis, de novi Paſtoris electione magna inter fratres difficultas ſubſecuta fuit; metuebant enim, nec ſine cauſa, ne ſi aliquem præcipitato conſilio minus idoneum Abbatem ſuper ſe conſtituerent, gravioribus quàm eatenus periculis & incommoditatibus ſubjacerent; nam per malum Henrici Abbatis regimen, & multis & gravibus erant oneribus debitorum involuti, à quibus non aliter, quàm boni paſtoris ſollicitudine poterant liberari. Denique bona Monaſterij quæque meliora in pignus creditoribus locata fuerant, & fratres jam unde vivere potuiſſent, vix habebant. Miſeria fuit tunc videre Hirſaugiam, quando & ſpiritualis converſationis veneranda cunctis olim integritas habitatores omnino deſeruit, & rerum temporalium quondam opulentia copioſa penitus defecit. Horum omnium cauſa malorum ex triplici fundamento non bono ſumit exordium; dum aut mali Cœnobitæ ſuis convenientem pravis moribus, & non ſecundum Deum paſtorem eligunt, aut boni etiam non ſatis providè ad conſtitutionem Abbatis procedunt. Nonnunquam paſtorem etiam non bonum merentur accipere, qui ſine obſervantia viventes in Monaſterio, Deum ſuis peccatis non metuunt irritare.

Cauſa inſtitutionis Abbatum malorum triplex datur.

Itaque fratres maturâ, ut ipſis videbatur, conſultatione præhabitâ, diem electionis quintum decimum Octobris conſtituunt, quo inſtante ſatis tumultuariè ad rem tam arduam procedunt. Bifariam quippe divisi duos in diſſenſione Abbates eligunt, & niſi Omnipotens Deus mediante bonorum virorum conſilio, ſuam interpoſuiſſet miſericordiam, de Hirſaugia nulla ſpes relevaminis aut ſubſiſtentiæ penitus remanſiſſet. Miſericordiâ Domini plena eſt terra, qui propter ſervorum ſuorum Wilhelmi, Brunonis, Theogeri & aliorum complurium ſanctitatis merita & reverentiam, hunc locum, in quo ei religioſiſſimè quondam ſervierunt, non voluit diſperdere, ſed in melius aliquando reformandum potius reſervare, quod rei poſteà probavit eventus. In diſſenſione igitur memorata ſeniores, & qui Zelo rectitudinis & numero perſonarum videbantur erántque cæteris potiores, Sigiſmundum Priorem Conventualem ſibi præfecerunt Abbatem, contra quem alij fratres ætate juniores ac pauciores numero perſonarum, Gerardum Eccleſiæ cuſtodem præficere contendebant. Erant ambo quidem viri admodum boni, & pro illius merito temporis, negotijs & rebus ſatis convenientes. Ceſſiſſet illico in electione tunc Sigiſmundo ut vocum numero majori Gerardus, niſi cognatorum ſuorum impulſu, & eligentium ſe intuitu, obniti & reſiſtere aliquandiu fuiſſet coactus. Et primò quidem ambo electi cum amicis ſuis ad judicium Pontificis Neometenſium fuerunt evocati, qui cùm eos concordare non poſſet, omne negotium ad Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, tanquam Provinciæ Metropolitanum, & Apoſtolicæ Sedis delegatum devolvit, qui & cauſam juſtitiâ mediante finivit.

Duo in diſſenſione eliguntur Abbates, Sigiſmundus & Gerhardus.

Anno

Anno igitur prænotato Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo septimo, Indictione Romanorum quintâ decimâ, vicesimâ sextâ die mensis Novembris Petrus jam dictus Archiepiscopus in præsentia Ludovici Regis & multorum Principum apud Moguntiam inter dissentientes, audito prius electionis modo atque processu, de consilio peritorum sententiam dixit, abrogatóque Gerhardo, Sigismundum electum Canonicè pronuntiavit, eúmque auctoritate Apostolicâ simul & Metropolitanâ in Abbatem confirmavit, quem etiam in Cathedrali Ecclesia Moguntina, multis præsentibus in festivitate sancti Andreæ solemniter benedixit.

Sigismund⁹ ab Archiepiscopo Moguntino Abbas declaratus est.

Sigismundus ergo confirmatus & ordinatus Abbas, de Moguntia mox ad Hirsaugiam revertitur, & susceptus ab omnibus cum gaudio, ut verus pastor animarum honoratur. Prius enim quàm electi duo ad Moguntiam pergerent, unanimi fratres consensu juraverant in manus Spirensis Episcopi, quòd sine contradictione aliqua illum in Abbatem susciperent, pro quo sententiam Archiepiscopus dixisset. Ordinatus itaque Sigismundus Abbas, Monasterio præfuit annis quatuor & viginti, certísque mensibus & diebus, quorum numerum Antiquitas litteris minimè commendavit; quo fit ut etiam nos in tenebris palpemus. Patriâ fuit Suevus, ingenuis parentibus ortus, moribus honestus, vulgari eloquio satis promptus atque disertus. In scripturis verò Divinis parum sapuit, quoniam illud tempus apud Monachos sine studio litterarum fuit. In curandis autem & disponendis negotijs secularibus, satis fuit idoneus, & in consilio non parum circumspectus. Omni tempore sui regiminis, quoad temporalia utiliter præfuit, & res Monasterij admodum prudenter dispensavit. Plura etiam bona recuperavit, quæ prædecessor ejus nimis inconsultè distraxerat, & quidquid potuit eorum, quæ ille alienaverat, ad jus Monasterij possessorium Ludovico Rege favente revocavit.

Sigismund⁹ pro Abbate suscipitur.

MCCCXVIII.

Anno Sigismundi Abbatis primo. Andreas de Gundelfingen Episcopus Herbipolensis & Dux Franciæ Orientalis moritur. Vir per omnia Pontificio munere dignus; qui multas cum civibus suis Peapolitanis dissensiones habuit, quos tamen ad veram obedientiæ subjectionem potuit revocare; à multis siquidem annis cornua contra Pontificis & Ecclesiæ Wirzburgensis auctoritatem cives erexerant contumaces, qui cùm sint proprij ac dediticij sancto Kiliano, & memoratæ Ecclesiæ, semper tamen vestigijs paternis temerè inhærentes, Regno potius quàm Ecclesiæ subesse maluerunt.

Andreas Herbipolensis Episc. moritur.

Post Andream Godfridus de Hohenloe Præsul Ecclesiæ Wirtzburgensi præficitur, & annis fermè novem strenuè præfuit, qui & ipse rebellionem civium suorum sensit & habuit, quos tamen favore & auxilio Regis Ludovici ad obedientiam coegit; anno quippe Pontificatûs sui secundo ad obsequium sui apparatu bellico quoties esset opus, per Regis sententiam eos compulit, & suis militare stipendijs coarctavit.

Godfridus Episcopus fit Herbipolensis.

Anno quoque prænotato cives Colonienses vocatis in auxilium, Joanne Bohemorum Rege, Wilhelmo Comite Hollandiæ, Joanne fratre ejus Comite in Henegavv, Gerhardo Comite Juliacensi, Adolpho Comite Montano, Joanne Comite Seynensi, & quibusdam alijs, contra Henricum Archiepiscopum suum, Friderici partes sequentem, & pacis Ludovici Regis decreta violantem, processerunt ad prælium. Quem in castro

Inter Colonienses & eorum Archiepiscopum dissensio & bellum.

Brüel nuncupato per quatuor menſes continuâ obſidione vallantes, ad pacis & ſubjectionis Ludovici Regis poſtulationem compulerunt. Quæ res Friderico nunciata mentem ejus haud parum deterruit, & in ultimam penè deſperationem duxit.

Auſtriæ Duces Fridericus & Lupoldus devaſtant Bavariam.

Eodem quoque anno Fridericus & Lupoldus in odium Ludovici Regis iterum cœperunt hoſtili incurſu devaſtare Bavariam, quod cùm innotuiſſet Ludovico, contractis copijs aſcendit illis obviàm, à cujus adventu fugientes in Auſtriam confuſi, nec ſine detrimento redierunt. Creſcebat enim quotidie Ludovicus, & contra Fridericum prævaluit, quem deſerentes multi ipſi Ludovico adhæſerunt.

Rudolphus Palatinus Comes Bavariæque Dux frater Regis.

Rudolphus autem frater Regis Ludovici, qui non ſolùm partes ſequebatur Ducis Friderici, ut ſupra dictum eſt, ſed etiam in fratris conſpiraverat mortem, fugatus de Heidelberg ad Auſtrales declinaverat miſer ſibi fautores, ubi in annum jam tertium exulavit. Qui cùm anno memorato fratris in Bavariam cognoviſſet aduentum, ejus timens inſidias propter viciniam locorum inde rurſus abijt, & navigio per mare Saxonicum in Angliam pauper deſcendit. Mortuo tandem in exilio Rudolpho, uxor ejus cum parvulis ſuis ad Regem Ludovicum tunc apud Heidelberg commorantem redijt, miſericordiam filijs petijt, & gratiam impetravit. Rex etenim Ludovicus quoniam adhuc parvuli erant nepotes, eorum ſe geſſit tutorem, & patris delictum in filios non retorſit.

Rudolphi Uxor poſt mariti obitum ad patriam revertitur.

MCCCXIX.

Anno Sigiſmundi Abbatis Hirſaugiani ſecundo, mortuus eſt Henricus filius Comitis Silveſtris ex Dona Wormatienſis Epiſcopus in majori Eccleſia ſepultus. Vacavit Sedes Pontificatûs duobus menſibus & octo diebus, quibus evolutis in Epiſcopum fuit electus Cuno de Schönek filius fratris Emerici quondam ejuſdem Eccleſiæ Pontificis, & præfuit annis decem in adverſitatibus multis tam cum civibus ſuis in diſſenſione malè faventibus Eccleſiæ contendendo jugiter: quam propter eam, quæ inter Ludovicum & Fridericum tunc erat, controverſiam.

Cuno de Schonck fit Epiſcopus Wormatienſis.

Anno prænotato in menſe Julio mortuus eſt ſine liberis Wolmarus, quem nonnulli Woldemarum nuncupabant, Marchio Brandenburgenſis, cujus Principatus ad Regnum ſine medio devolutus Germanorum, ſine Principe rectore aliquandiu vacabat. Ludovicus igitur Rex de conſenſu procerum regni, filium ſuum primogenitum nomine Ludovicum Brandenburgij Marchionem inſtituit, ac Principem regni Germanici Electorem fecit. His quoque temporibus cives Moguntini, Argentinenſes, Spirenſes & Wormatienſes cum cæteris oppidanis regni cis-Rhenanis, qui mercaturis erant ut plurimum intenti, de conſenſu regis Ludovici mutuam inter ſe fœderis & pacis conſtituêre ſocietatem, pro tutandis vijs & itineribus publicis contra multitudinem latronum, qui propter diſcordiam regni abundabant ubique in nemoribus latitantes, in tantum, quòd nullus poterat ſecurè transire viator. Quicúnque manus eorum incidiſſet ſive Clericus, ſive Monachus, ſive Laicus, & rebus ſuis ſpoliabatur cunctis: & plerúmque etiam mactabatur verberibus: nulli parcebatur ſexui: nulli deferebatur honori: nec ætas conſiderabatur, nec dignitas. Cives igitur prænominati conductis militibus ſtipendiarijs, omnes viarum introitus ſimul & exitus diligentiſſimè fecerunt obſervari: & brevi tempore

Wolmarus Marchio Brandenburgenſis moritur.

Confœderatio civitatum Regni contra latrones raptoréſq;.

pore stratas regni à Moguntia usque Argentinam circumquáque fecère tutiores. In ea civium solicitudine latrones multi successivè per memoratos stipendiarios fuerunt comprehensi, & ultimo supplicio regis Ludovici mandato generali capitis detruncatione puniti. Inter quos plures ex eorum genere, qui se nobiles & ingenuos esse parentelâ gloriabantur antiquâ, deprehensi, nec pretio nec precibus quorumcúnque redimi poterant: sed meritas dare pœnas mortis sine differentia personarum cogebantur. Hinc metu necis perculsi cæteri, à similibus temperabant. Rex námque Ludovicus in latrones erat severus, neminíque ducebat parcendum, qui vel occidisset hominem innoxium, vel quempiam suis spoliâsset rebus viatorem, ac per hoc omnium regni civium animos in suum provocavit amorem; qui ad ejus obsequium non rei familiaris substantiam modò, sed & semetipsos libenter exponebant.

Rapttores & latrones sine delectu personarũ necantur.

MCCCXX.

Anno Sigismundi Abbatis tertio, quarto die mensis Junij obijt Petrus de Achspalt ex medico quondam Comitis de Luzelburgo Moguntinensium Archiepiscopus, vir sempiternâ memoriâ dignus, quippe qui Ecclesiæ suæ laudabiliter præfuit, & in utróque statu magnificè dilatavit, duas Synodos magnas personaliter præsidens in Aschaffenburgo celebrans tenuit, in quibus ad reformationem Cleri simul ac populi Christiani multa satis fructuosè & utiliter ordinavit. Multa etiam pro Germaniæ regno simul & regum honore peregit ardua, & in cunctis operibus suis ita se gessit Principem, ut officium tamen Pontificis nunquam negligeret, talisque fuit præsul, qui publica regni negotia diligentissimè curaret. Cœnobium quoque Monachorum Carthusiensium prope Moguntiam in honorem S. Archangeli Michaëlis fundavit, & proventibus necessarijs copiosè dotavit, quemadmodum anno Henrici Abbatis nono supra jam diximus. Collegium quoque Canonicorum cum insigni Ecclesia sub honore S. Catharinæ Virg. & Mart. in Oppenheim regali oppido simili in Deum pietate fundavit.

Petrus Archiepisc. Moguntinus moritur vir optimus.

Post cujus mortem fratres de Domo, quibus jus competebat eligendi Pontificem, Baldevvinum Trevirorum Archiepiscopum in Ecclesiæ Moguntinæ antistitem postulârunt. Joannes autem Papa XXII. eorum postulationibus consentire noluit, sed Baldevvinum in sua Ecclesia manere Trevirensi, decreto Apostolico præcepit. Verùm ne Moguntina Ecclesia viduitatis suæ diutius deploraret incommoda, memoratus Pontifex Rom. de consilio Cardinalium Matthiam de Busseck Monachum Ord. S. Benedicti cum litteris Apostolicis destinavit ad Moguntiam, præcipiens tam Clero quàm populo, quatenus illum in Archiepiscopum susciperent. Denique Baldevvino Trevirorum Præsuli per Apostolica scripta mandavit, ut Matthiam ad Ecclesiam Moguntinam introduceret, solemnitérque in Archiepiscopum consecraret. Ordinatus autem per Baldevvinum in Archiepiscopum Moguntiæ, sicut Papa mandaverat, præfuit annis octo, & populum suum in bona pace omni tempore gubernavit.

Matthias Monachus nostri Ord. fit Archiepiscopus Ecclesiæ Moguntinæ.

Eodem mox anno præfatus Matthias Archiepiscopus Moguntinus contractis copijs & auxilium ferente prædicto Archiepiscopo Baldevvino quoddam Wetteraviæ oppidum Giessen nuncupatum obsidione vallavit, expugnavítque tandem & cepit; erat enim in eo diverticulum latronum,

Giessen oppidum Wetteraviæ capitur.

rum, qui multa in circuitu mortalibus damna intulerant, nec obedire constitutionibus regijs de pace factis curabat.

Anno quoque prænotato Henricus Colonienſium Archiepiſcopus iterum Ludovici partibus infeſtus atque contrarius fœdera rupit, & pacem regni communem temerè violavit. Contra quem cives Ludovico Rege mandante, denuo cum exercitu procedentes quoddam illius caſtrum Urechem nuncupatum, in quo latronibus conſueverat præbere latibulum, obſidentes ceperunt funditúſque deſtruxerunt.

Hæreſis Fratricellorum iterum pullulat in Italia ut prius.

His etiam temporibus pernicioſiſſima illa Hæreſis Fratricellorum nuncupata, quam Bonifacius olim Papa VIII. damnaverat, rurſus nimium & uſque adeò pullulare cæpit, ut etiam ex Clericis & viris doctis haud paucos infeciſſe diceretur. Sed ego fidem illis, qui ſcribunt viros quoſdam Religioſos ſive doctiſſimos in fœtorem hujus hæreſeos prolapſos, adhibere nequeo, tum propter ſpurciſſimam ejus ſectæ turpitudinem, quam neminem eruditorum hominum æquanimiter poſſe audire crediderim, & multo minus profiteri vel agere; tum verò quòd ſuſpicio hæc de quibuſdam Religioſis magis invidioſa eſſe videatur quàm vera; non enim me latet diſcordiarum fomes, qui inter Johannem Papam XXII. & quoſdam ex Ordine minorum FF. multis non ſine ſcandalo, ne dicam injuriâ plurimorum, malè occaſionem præbuit ſuſpicandi. Nam præter articulos memoratæ hæreſis, quos anno Henrici Abbatis XVI. breviter conſignavimus, in eam quæ ſequitur crudelitatem Religioſorum vel doctorum neminem unquam conſentire potuiſſe confidimus. Nam præter ſtupra, fornicationes, & adulteria, quibus prænominati ſeſe contaminabant hæretici, cum matre, ſorore, filia & indifferenter paſſim cum omnibus luxuriam exercentes hoc etiam non ultimum ſuis adijciebant ſceleribus, quòd in Religione clauſtrali aliquando inſtitutus aut divinarum ſcripturarum vel mediocriter doctus, ut puto, nullus admitteret: qualenam illud ſcelus, quámque horrendum piaculum, ſummum decerni Sacerdotium illi, cujus in manibus anni principio natus ex tam fœdo commercio primus infans per omnium tractus & retractus brachia mortuus extitiſſet? Reliquos verò natos vel qualibet tempeſtate infantes neque vivere permitti, neque, quod peſſimum eſt, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizari, ſed necatos crudeliter potius manibus impiorum rogo comburi, & eorum pulvere poculo commixto ejuſdem ſectæ novitios quoslibet initiari? Quis Religioſorum ſive doctorum virorum quempiam his tam horrendis actionibus vel conſentire crederet?

Natos ſuos in ſpeluncis crudeliter necabant.

MCCCXXI.

Duces Auſtriæ rurſus vaſtant Bavariam.

Anno Sigiſmundi Abbatis quarto, Fridericus & Lupoldus Duces Auſtriæ congregato magno ſuorum exercitu rurſus cœperunt devaſtare Bavariam, quam ferro & igne crudeliter nimium deſtruxerunt. Ludovicus autem Rex ſe in munitione continebat recluſum, nec egredi quoquam in occurſum adverſariorum præſumebat, propterea quòd ſuum in promptu non habebat exercitum. Auſtrales autem per totam regionem hoſtili furore diſcurrentes omnia depopulati ſunt, & in villis præter munitiones nihil integrum reliquerunt; nam illo in tempore per continuos x. annos magna Bavariam calamitas oppreſſerat propter eam, quæ fuit inter Ludovicum & Fridericum pro regno, contentionem. Unde

cùm

cùm pluries in Bavariam Australes sibi conterminam fecissent incursum, nihil in agris & villulis tutum esse potuit, quin eorum esset depopulationi expositum, sed quidquid salvum pauperes habere voluissent, necessarium fuerat urbibus castellis seu oppidis munitissimis conservandũ importari.

In oppido Bingen exorta civiũ gravissima seditio.

Anno prænotato Sigismundi Abbatis IV. magna inter cives oppidi Bingionum cis-Rhenanos levissima ex occasione suborta fuit seditio, quæ multis & exilij, & miseriæ causa extitit. Macellarius quidam nomine Henricus concivis sui canem juxta macellum liberiùs esculenta quærentem posteaquam semel ac iterum probris & maledictis abegisset, sempérque revertentem tandem fuste percussit. Quod ubi Domino canis innotuisset, qui nauta fuit, homo ferox & impatientiâ plenus, Macellarium percussurus aggreditur, à quo superatus in eodem loco mox peremptus est. Homicida in carcerem ponitur, seditio in oppido nimis pernicioſa suscitatur, concurrentibúsque cœteris in unum Macellarijs & amicis captivi, carcer per violentiam frangitur, captivus liberatur. Concursus in oppido fit confusæ multitudinis: Consulatus quasi qui Macellario fecisset injuriam, cùm aliter vitam non potuerit defendere suam, nisi occideret nautam, ad pœnam quæritur, & domus eorum publicantur. Unde senatus furentem populum metuens in prætorium se recipit, & januas claudit.

Quatuor è senatu Bingonum præcipitantur à populo ibidẽ.

Concurrens autem sævientium turba januas prætorij violenter securibus aperit, quatuor è senatoribus potiores viros ætate venerandâ per fenestras super pavimentum stratæ præcipites dedit, reliquos de oppido cum ignominia ejecit. In eo tumultu civium XXIV. perierunt, vulnerati sunt multi, & plurimi senatoribus consentientes de oppido expulsi. Facta sunt hæc anno prænotato in festivitate S. Confessoris Alexij, hoc est, XVII. die Julij. Eo tempore dum hæc agerentur apud Bingiones, Rex Ludovicus erat in Bavaria, qui posteà reversus ad Moguntiam, judicium ratione facti furoris proposuit, & tam oppidanos Bingionum potiores, quàm expulsum senatum ad se Moguntiam citavit. Sed principes factionum ad conspectum Regis venire timentes (quippe qui reos se noverant) auxilio suorum emissi noctu fugam inierunt. Verùm Rex non ignarus futuri, viros nocte misit complures armatos, qui viarum exitus omnes haberent in oculis, ne fugitivis ulla permitteretur abeundi facultas. Exeuntes igitur noctu de oppido, manus custodum non potuerunt evadere, sed capti penè omnes ad Moguntiam ducti sunt, & mortis tristem sententiam acceperunt. Plures sententiâ Regis & Principum extra regnum proscripti gravius morte vindictæ genus perpetuum subierunt exilium. Res planè miseranda, propter unum vilissimum nautæ canem plures quàm 140. homines aut mori crudeliter, aut in exilium perpetuò relegari.

Ludovicus Rex venit ad Moguntiam.

Principes Bingianæ seditionis puniuntur à Rege.

In oppido Bruchsal homo de morte revixit mirabiliter.

Eodem quoque anno, factum est miraculum, quod sumus dicturi. Homo fuit in oppido Bruchsall Spirensis Diœcesis nomine Godfridus, artificio tinctor, annorum 53. conversatione mundanus, verbis levis atque scurrilis, cujus gesticulationibus & rhythmis carnalibus homines in tabernis vini poculis ac ludis dediti quàm plurimum consueverant oblectari. Vanitatum hic cultor atque sectator nullam aut parvam habere salutis propriæ rationem videbatur. Contigit eum per Dei providentiam, graviter infirmari, ita ut nulli circumstantium esset dubium, quin ægri-

tudine illâ brevi moreretur. Quod ille ut ex muſſitantium ſuſurris intellexit, ingemiſcens, & pectore tunſo pugno cum lacrymis & voce intelligibili cunctis audientibus dixit: *Væ mihi miſerrimo peccatori, qui tempus vitæ meæ totum in carnis jam morituræ voluptatibus turpiter expendens, nullam animæ meæ curam habui, ſed monita ſalutis omnia contempſi. Ecce nunc morior, & rapietur anima mea per dæmones ad æterna tormenta inferni, nunquam exitura inde uſque in ſempiternum.* Cúmque lacrymantem aſtantes conſolarentur, de magna Dei miſericordia, proteſtantes, non eſſe deſperandum, ille reſpondit: *De miſericordia Dei non deſpero, ſed indignum me Dei miſeratione pertimeſco. Veruntamen, oro, vocetur Sacerdos, ſecum afferat Dominici Sacramentum Corporis, audiat ſeriò pœnitentis ſcelera, divina communicet nimis indigno Sacramenta, ſi forte miſericordiam precanti Dei præſtet clementia, ut qui meritis meis inferno ſum proximus, per ignem purgatorij ſim ſalvus.* Sacerdos mox adfuit vocatus, confitentem audivit, pœnitentem adjuvit, moriturum Sacramentis Dominicis cum devotione maxima communicavit, deinde coram ipſo Sacerdote ſimul ac aſtantibus dixit: *Omnipotens Deus qui non vis mortem peccatorum, nec lætaris in perditione morientium, ſed miſericorditer pœnitentiam exſpectas animo contritorum; ſi miſertus mei tempus prorogaveris vivendi, talem agere pœnitentiam curabo, ut fruſtrà gratiam non præſtiteris peccatori.* His dictis ſiluit, & ingraveſcente morbo, poſt unius horæ ſpatium ut videbatur cunctis, qui aſtabant, ſpiritum emittens mortuus fuit. Erat autem hora ferme ſeptima poſt meridiem, dies menſis Maij quinta atque viceſima, & imminente jam nocte ſepulturam ejus, qui aderant, in craſtinum differre neceſſariò judicabant. Corpus ad feretrum in medio tabernaculi ponitur: vicini & proximi per totam noctem, ut fieri ſolet, juxta cadaver vigilantes, uxorem defuncti conſolabantur: ſermo inter eos de ſalute animæ illius varius in medium ducitur.

Infirmus pollicetur emendationem ſi Deus conceſſerit vitam.

Confeſſionem facit infirmus & veniam precatur.

Horâ poſt medium noctis ferme ſecundâ, dormientibus cunctis vivens ſurrexit, qui mortuus fuerat, qui complosis manibus, ſonorâ voce clamabat: *O DEUS quàm juſta & occulta ſunt judicia tua, benedictum ſit nomen tuum, qui miſericordiam tuam non ſubtrahis pœnitentiam agere cupientibus.* His dictis omnes, qui erant in domo, præ nimio terrore fugerunt, aliqui per feneſtram, aliqui per januam, unuſquiſque ut potuit: Godfridus autem aliunde mentem habens intentam, & quid agerent illi, parum attendens, ſanus & incolumis ſurrexit, & in vicinum hortulum ſecedens per noctis reliquum in orationibus perduravit.

Mortuus ſurgit & orat, viventes in fugâ convertit.

Poſterâ die multitudo populi convenit, & novitate miraculi omnes perculſi, videre illum & alloqui ſummo deſiderio cupiebant. Ille autem in loco ſuo genibus flexis permanebat, orationibus, ut videbatur, intentus, neminem aſpiciens, ſed immobilis omnino perſeverans. Tandem adveniens Sacerdos, qui confeſſionem ejus audierat, interrogavit eum dicens: *Godfride quomodo habes, quid eſt, quid tecum agitur?* At ille digito ſignum crucis ori ſuo imprimens nihil aliud dicebat, niſi voce maternâ: O wehe/ o wehe/ eámque dolentis interjectionem ſæpè ingeminans ſurrexit, & intravit Eccleſiam. Quem Presbyter cum populi multitudine ſecutus, ut rei videret exitum, juxta majus altare ſtupidus reſidebat. Nam Godfridus mox ut intraverat Eccleſiam, ante ipſum altare ſe pronum dejecit in terram, expanſiſque in modum crucis manibus, per duas ferme horas

In Eccleſiâ perrexit, populúmq; abire præcepit.

horas ita permansit. Deinde surgens à terra Sacerdotem interrogavit dicens: *Domine quid sibi vult populus iste?* Cui Sacerdos: *Audire cupiunt abs te, an fueris mortuus, ubi fueris, quid videris, & quæ tecum sint acta, vel quomodo revixeris?* Cui Godfridus: *Est tempus tacendi, & est tempus loquendi: vadant in domos suas, quoniam hodie nihil ex me audituri sunt; maturiore consilio opus est.* His dictis iterum projecit se in terram. Igitur Sacerdotum imperio populus exiens de templo in sua perrexit.

Remanserunt in Ecclesia cum tribus presbyteris cives de potioribus quatuor disponentes in animo secretius interrogare Godfridum, de his quæ illi acciderant. Posteà igitur quàm populi multitudo exierat, surrexit de pavimento Godfridus, & mandante per obedientiam presbytero ut loqueretur ita exorsus est.

Retulit visionem suam per obedientiam compulsus presbyteris.

O boni viri Domini mei, si fieri posset, quòd mihi darentur ora centum & linguæ totidem, millesimam partem eorum quæ vidi apud inferos, & audivi, non possem effari, deficiunt mihi verba, & præ horroris magnitudine, quid vel quomodo loquar nescio. Mortuus fui, & pro pœnitentia Dei miseratione ad corpus redire permissus; quod quomodo sit actum, quâ possum brevitate dicam. Posteaquam anima mea cum incredibili pressura & dolore cordis mei de corpore fuit egressa, mox divino judicio, nescio quo modo, aut quibus deducentibus, extitit præsentata tam tristis, & tanto mœrore dejectionis repleta, ut illam tristitiæ magnitudinem totus mundus capere vel intelligere non possit: omnia peccata mea etiam minutissimarum cogitationum, non solum mihi cunctis etiam præsentibus, quorum infinitus erat numerus, adeò manifesta fuerunt & patula, ut loqui & semetipsa quasi tumultariè in medium efferre viderentur. Bone Deus quanta confusio me tunc operuit? quanta tristitia & mœroris immensi calamitas miserum me circumdedit? nec dicere possum, nec sine immenso cordis mei horrore ullatenus cogitare. Quæ mihi dicta fuerunt tam à Judice, quàm à circumstantibus Angelis simul & dæmonibus, quoniam penitus ineffabilia sunt, nullâ possum verborum proprietate cuiquam facere manifesta. Divinâ mox dictante justitiâ in momento citius ad loca pœnarum fui perductus, tam inferni, quàm purgatorij, ubi tot animas in diversis locis ac varijs modis vidi torqueri, ut tantum in mundo numerum hominum neque hactenus extitisse putâssem, neque ullo unquam tempore futurum. Mira res, & quam ego ipse satis admirari non sufficio. Cùm nullus esset numerus, quorum multitudo ut mihi videbatur, omnem numerum procul excessit, ego tamen nullo revelante, omnium nationes, sectas, merita, & nomina simul & personas tam propriè novi & intellexi, ac si per omnem vitam meam cum singulis singulariter in hac mortalitate fuissem conversatus vel nutritus.

Anima dictante Dei justitiâ ad loca pœnarum ducitur.

Multorum animas in inferno vidi torqueri, de quorum salvatione in hac vita mortalium nullus dubitâsset, propter eam vitæ institutionem apparenter isthic bonam, cujus occultas in secreto defectiones solus Deus cognovit. Rursus in purgatorio vidi plures reservari ad salutem, quos propter eorum in aperto vitæ mores, temerarij mortalium judicia pœnis inferni deputandos existimâssent. Et cognovi, magnum esse peccatum, de mortuis in fide Christi quippiam temerè judicare; quoniam homo videt in facie, Deus autem in corde, cujus judicia cùm sint abyssus multa, minimè veniunt per hominem temeranda. Dispositio autem, qualitas, & modus pœnarum purgatorij & inferni, multo sunt aliter, quàm à nostris prædicatoribus æstimantur, qui non satis congruè spiritalia supra sensum nostrum omnem existentia, corporalium & visibilium comparatione discutiunt; nam ego, qui

Cæca sunt & frivola de mortuis humana judicia.

Quis animarum sit status homo mortalis non intelligit.

qui carne ſolutus ſecundum animam intellectualem pœnas ipſas vidi, & expertus ſum, plenóque comprehendi ſpiritu, & intellectu cognitionis, ut mihi clariſſimè tunc viſum eſt, nunc ad corporis ſenſibilia revocatus nihil vobis propriè de ipſis, ſicuti ſunt & quales ſunt, veraciter in ſemetipſis aut dicere poſſum, aut ullâ penitus ratione ſimilitudinis perſuadere, ut plenam & propriam earum exiſtentiam capiatis. Quidquid enim dixero minus eſt, & aliter eſt, & ad futurarum rerum proprietatem, de quibus mihi ſermo eſt, minimè accedit. Alia ſunt illa, majora ſunt, & multum aliter ſe habent, quàm ut intelligi queant ab homine, vel effari; quæ homo intelligit, miniſterio ſenſuum neceſſario ſunt ſubjecta, qualia verò illa ſunt, quæ ſunt, & quemadmodum ſunt, procul manent à ſenſibus remota. Somnium eſt, quidquid vulgus opinatur de futuris, quoniam pauciſſimi ſunt in hac mortalitate viventes, quibus Dei ſpiritus illuminaverit interiores oculos mentis, ut vel parum capere queant, quomodo ſit anima ſoluta carne diſpoſita. Per nota verba loqui de rebus incognitis, quàm ſit æſtimatio procul à proprietate rerum eſſentiæ remota, omnibus vobis credo conſtare manifeſtum.

Præſentis ad futurum nulla eſt comparatio.

Pauciſſimi mortalium futuræ vitæ qualitatem capiunt.

Interrumpens verba loquentis Sacerdos, interrogavit eum dicens: *Ex quo tam remoti & alieni ſumus à cognitione ſtatus animarum ſeparatarum, & vitæ futuræ, nihilque aut parum de illarum rerum proprietate intelligimus, cupio ſcire abs te, utrum rei veritas major a in ſe vel minora contineat, quàm nos communiter ſecundum doctorum noſtrorum opinionem credimus & docemus?* Ad hæc Godfridus reſpondit: *Credite mihi Domine, quoniam veritatem loquar expertus, meliora ſunt bona, quæ bonis promittuntur in cœlis, & graviora mala, quæ malis præparantur in tormentis incomparabiliter amplius, quàm aliquis in mundo capere, intelligere, vel credere poſſit, & omnia quæ prædicatis in Eccleſia de gaudijs regni cœlorum, vel etiam de pœnis inferni, comparata veritati, puerilia ſunt, & ludo puerorum ſimilia: quod ignis in pariete depictus eſſe ad verum ignem cernitur, tale eſt, imò minus, quod æſtimatio humana de bonorum in cœlo beatitudine, & malorum in tormentis afflictione cogitare poteſt, ſi veritati comparetur. Nonne & ſcriptura hæc tanta expreſſit, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum.* Præcepit deinde Presbyter, ut hiſtoriam continuaret inchoatam.

Omnia quæ nos de futuro ſtatu opinamur, aliter ſe habent.

Niſi me compelleret obediendi neceſſitas, ſimul & divini metus judicij, perpetuo ſepelirem ſilentio reliqua mihi divinitus oſtenſa. In tormentis vidi apud inferos tantam multitudinem Chriſtianorum, non ſolum Laicorum, ſed etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, Virginum, Viduarum, mulierum, quarum tunc omnium perſonas, nomina, conditiones, ſtatus & merita novi, inter quos ex cognatis & concivibus noſtris plures denotavi, undè mihi flendum potius fuerit, quàm loquendum. Horum omnium pœnæ, ſed & diſpoſitiones tormentorum ſecundum differentiam meritorum multum erant diſſimiles: ſed tamen perturbatæ conſcientiæ reatu, & obſtinatione in malitia voluntaria cunctis fuerunt æquales.

Damnatorum in profundis inferni multitudo maxima.

O miſeria omnium miſeriarum longè miſerrima? quàm horrenda & ineffabiliter metuenda ſunt infelicitatis perpetuæ cruciamenta! omnia hujus mundi tormenta, quæ ſunt, & quæ fuerunt, & quæ vel æſtimari vel excogitari poſſunt, ſi reducerentur in unam pœnam quomodocunque ſummariam, minimo inferni cruciatui nullâ poſſent ſimilitudine comparari; manet enim ſine fine perturbata in perpetuum anima inferni tormentis ignium deputata, ſemper ineffabili quodam furore agitata, ſemper in ſemetipſa terribili mœrore deſolata, ſemper triſtiſſima, ſempet

Nullus mortalium damnatorum capere incomoda poteſt.

semper dæmonibus inquietissimis socia, sine spe, sine consolatione, sine ulla requie in æternum mœstissima. O miseria super omnia miserrima! Varia sunt loca purgatorij, & purgandorum pœnæ multum diversæ, de quibus alij citius & tardius liberantur secundum duritiam peractæ in vita pœnitentiæ ac sceleris commissi qualitatem. Innumeram ibi multitudinem affligi & purgari animarum conspexi: quarum nonnullas per multa sæcula ibi extitisse cognovi. Quotidie liberantur purgatæ, & quotidie adveniunt aliæ purgandæ, liberationis suæ spem certam in purgatorio habent omnes, quamvis terminum pœnarum omnes non æquè intelligant. O gravis animarum purgandarum afflictio, & omne tempus quantumlibet breve longissimum! in quo & pro demeritis anima ipsa propriis incendio ignis uritur, & pro dilatione fruitionis summi & incommutabilis boni ex desiderio cruciatur. Multum prosunt defunctis in charitate Dei facta suffragia: maximè de justè acquisitis bonis Eleemosyna, & pura in Christi amore jejunia. Super omnia tamen purgandis animabus ad liberationem immolatio Dominici Corporis & Sanguinis per Sacerdotem in altari facta proficit, & longam pœnam frequentius iterata brevi compendio absolvit. Ut autem noveritis, quid animabus defunctorum amplius ad meliorationem statûs sui proficiat, factum dico arcanum, quod in visione aspexi spiritualis intellegentiæ mirabili. In ipso quidem momento terribilis præsentationis meæ ad Dei judicium, tanta multitudo animarum de mundo expulsa per mortem carnis advolavit sententialiter judicanda, ut uno eodémque momento cuncti totius orbis homines mortem subivisse à nescientibus æstimari potuissent: qui omnes præter duodecim tristem æternæ damnationis accepêre sententiam. Inter illos duodecim duo duntaxat sinè dilatione purgatorij cœlestes mansiones acceperunt, quorum alter in hac mortalitate Monachus fuit continentissima vitæ de Regula S. Francisci: alter autem leprosus quidam pauper mendicus, sed in amore Dei ferventissimus. Reliqui autem decem ad purgatorium pro suis negligentijs deputati fuerunt, inter quos erat unus in hac vita quondam Carpentarius, qui pro suis demeritis centum annorum fuerat puniendus purgatione. Et ecce presbyter quidam claustralis in civitate Moguntina, ubi ille vitam morte commutaverat, mox ut illum defunctum audivit, de superioris sui licentia non ex debito, neque ex necessitate, neque pro re aliqua temporali; sed compassione & intuitu fraternæ charitatis Vigilias pro eo mortuorum, & missam piâ devotione legit. Mira Dei Clementia! confestim anima de purgatorio eripitur, & lumine cœlestis gloriæ decoratur. Et respondens Godfrido Sacerdos dixit: *Quâ die & quâ horâ Carpentarius ille obierat?* Cui ille: *Heri*, inquit, *mane circa quartam.* Diem notavit Sacerdos & horam; & in ea Carpentarium defunctum postea inquisitione factâ reperit: pro cujus anima missam se celebrâsse etiam Monachus dixit. Interrogante consequenter Sacerdote, utrum gaudijs interfuerit Sanctorum, ille respondit: *Domine multa vidi; sed omnia sunt mihi ineffabilia: quoniam sicuti non vidi ea carnalibus oculis, sed mirabili & incomprehensibili cognitionis modo internæ, ideò nequeo convenientibus illa explicare sermonibus.* Et narrationem continuans plura dixit de gaudijs beatorum, & non pauca de tormentis impiorum, quæ nos prolixitatem timentes lectoribus onerosam, consultò prætervimus. Interrogatus iterum à Sacerdote, si defunctorum animæ apud inferos vel etiam in purgatorio eo punirentur modo, ut nonnulli passi similia referunt, quemadmodum Tandalus, & plerique alij, qui alias equuleo suspensas, alias super incudes malleo contritas, alias lanceis ac palis humo infixas,

Variæ sunt in purgatorio animarum pœnæ & latibula.

Missarum celebratio multum animabus prodest purgandis.

Res metuenda.

Multi sunt vocati pauci verò electi.

Aliter sunt pœnæ animarum quàm nos opinamur.

infixas, alias autem super elixatoria positas, atque aliàs diversis modis humano more punitas, laceratas, & extenuatas se vidisse constanter dixerunt. Ad hæc respondit Godfridus: *Bone Domine, vos noviſtis me hominem rudem & indoctum, & à juventute mea nihil ſpiritualis intelligentiæ conſecutum. Unde ſuſpicari non poteritis, neque debebitis, quaſi ex me ſint, quæ dico vobis de futuris rebus occultis, & verè arcanis. Deus qui ſolá miſericordiá ſuá mihi videre dedit, quæ neſciebam, ſimul etiam contulit intelligentiam. Modum tamen viſionis & intelligentiæ ſpiritualis, nec ipſe jam capio, nec vobis dicere poſſum. Simile contigiſſe Tandalo & cæteris, qui viſiones ſuas reverſi poſt exceſſum ad corpus aut litteris commendárunt, aut alijs commendandas retulerunt, nulli ſit dubium, quoniam ſicut prius eſt dictum, loqui per verba nota ſenſibus de futuræ rebus vitæ cognitis procul à veritate ſit oratio remota; nam & ego vobis loquor de horribili Dei judicio per ſimilitudines, ut poſſum, miniſterio ſenſuum notas & verba conſueta: cùm tamen nihil eorum viderem oculis iſtis carnalibus, nec vocem, aut clamorem, vel tumultum auribus ibi audierim aliquem carnis: ſed remotis ſenſibus omnia ſine voce, ſine ſtrepitu, & ſine aliqua ſimilitudine in momento ſpiritualiter & vidi, & audivi: & ſi vultis dicam melius quo poſſum: quia neque vidi, neque audivi, ſed intellexi. Spiritualia ſpiritualibus comparanda ſum, & carnalia carnalibus. Nihil eſt ibi carnale, nihil imaginarium, nihil ſenſui humano cognoſcibile vel ſubjectum.* Cúmque Sacerdos eum de multis vellet interrogare, respondit: *Domine jam officium meum loquendi implevi: parcite & mihi & vobis: quoniam hâc vice nec vobis, nec alicui alteri de iſta materia dicturus ſum; vos autem populum Dei vobis commiſſum ad pœnitentiam, quantum poteſtis, inducite, & quod utile fore creditis horum, quæ audiviſtis ex me, cum ſobrietate prædicate. Non enim omnibus omnia ſunt dicenda.*

Anima revocata ad corpus quæ viderit, non poteſt exprimere.

Sine voce ſine ſtrepitu aliquo ſunt animarum judicia.

Ad omnia reſpondere Godfridus Sacerdoti non voluit.

Ex eo tempore Godfridus ille in tanta vitæ auſteritate ſupervixit annis ferme duodecim, ut nemo dubitare potuerit, illum vidiſſe majora quàm dixerat, & expertum malorum, quæ impijs repoſita fore prædicabat. Nemo illum poſteà unquam vidit ridentem, nemo lætum, nemo jucundum, nemo dormientem, nemo otioſum: verbum de ore illius nullum inutile vel otioſum proceſſit unquam: nec aliquis illum audivit quippiam loqui mundanum, ſcurrile, carnale vel impertinens ad rationem. Iratum nemo vidit, neque impatientem aut de aliquo homine murmurantem, vel malè loquentem, cùm tamen ſæpe injuriatus fuerit à multis. Nudis hyeme ſimul & æſtate pedibus inceſſit: unicâ veſte griſeâ ſemper indutus, nec barbam raſit unquam, nec balneum intravit, imò nec pedibus aquam indulſit. Præter Dominicam quotidie jejunavit: & nec piſcem manducavit, nec carnem: & vinum extra calicem ſacræ communionis deinceps nunquam potavit, neminem offendit, neminem læſit, neminem contriſtavit: injuriatus aut deriſus, illuſus vel contemptus ſemper tacuit, & ad omnes contumelias ſemper patientiſſimus fuit, & nec vultum mutavit: laboribus manuum ſuarum uxorem nutrivit & filios: & nec ad momentum otio torpuit unquam. In orationibus fuit continuus, in vigilijs & jejunijs multus, & quaſi aſſiduus: & verò dormivit ad horas noctis quatuor. Singulis diebus ante imaginem Salvatoris noſtri crucifixi ſepties genua flexit, diſciplinam ipſe ſibi dedit: Dominicam orationem ſepties dixit, ſeptiéſq; in modum crucis terram oſculatus. Salvatoris paſſioni & morti cùm lacrymis humiliter gratias egit. Sæpè

In magna pœnitentia vitam ſuã complevit.

confite-

confitebatur peccata sua Sacerdoti, & divinis officijs quotidie à principio interfuit orans in pavimento usque ad finem. Diebus festis aut solus orabat clauso cubiculo: aut in proximum nemus secedens solus vacabat soli Deo. Super nudam terram dormiebat: saxo utens repleto straminibus pro pulvinari sub capite: & lectum ab illa die nunquam ascendit; neque uxoris commercium aliquod carnale deinceps usque ad mortem habuit. Cunctis vitæ suæ diebus pœnitentiam egit durissimam, & mortuus tandem non sine opinione sanctitatis, in Ecclesia Parochiali ante altare sancti Georgij sepultus est.

Non sine opinione sanctitatis mortuus in Parochiali Ecclesia sepelitur.

MCCCXXII.

Anno Sigismundi Abbatis V. Indictione Romanorum similiter quintâ, Joannes Papa secundus & vicesimus Fridericum Austriæ Ducem, qui se contra Ludovicum Regem erexerat Germanorum, adversum Lombardos & quosdam alios Ecclesiæ rebelles in auxilium evocavit: pollicitatione mercedis hâc promissâ, ut si contractis copijs in subsidium Ecclesiæ concurreret, mox ipsum sublimaret ad imperium, & fratrem ejus Henricum in Moguntinum promoveret Archiepiscopum.

Papa Ducē Austriæ contra Lō. bardos in Italiam vocat.

His Dux Fridericus pollicitationibus intellectis, contractis undique militibus exercitum trium millium quingentorum cruce signatorum, misit in Lombardiam: quibus Henricum fratrem suum Clericum præfecit Ducem. Audiens ista Maffeus Mediolanensium Vice Comes, duodecim oratores misit ad Fridericum, qui animum ejus à proposito revocarent, propter manifestum imperij dispendium, quod tunc fuisset secutum, si Lombardia in Pontificis devenisset potestatem. Unde persuasus Dux Fridericus, fratrem cum exercitu revocat, qui Brixiâ movens Veronam redijt, inde salvus in Patriam reversus fuit, quæ res quantum Pontifici displicuit, tantum Romano Imperio necessaria extitit.

Anno Sigismundi Abbatis prænotato, hæreticus quidam Walterus nomine Fratricellorum Princeps & hæresiarcha pessimus, qui multis latuerat annis, & plures suis erroribus pessimis innodaverat simpliciores, apud Coloniam deprehensus est, & per sententiam justitiæ ignibus traditus atque consumptus. Vir diabolo plenus, & omnium versutissimus, in errore pertinacissimus, in responsione callidus, in doctrina perversus, qui nec promissis, nec minis, imò nec sævissimis potuit induci tormentis, ut errorum suorum complices, qui tamen erant plures, indicaret. Capita hæreseos Fratricellorum anno Godfridi Abbatis septimo scripsimus, quos occasione acceptâ etiam anno Henrici Abbatis secundi sexto decimo replicavimus. Lohareus autem iste Walterus natione Hollandinus latini sermonis parvam habebat notitiam, & quia Romano non potuit, sermone sibi Theutonico plures sui erroris libellos conscripsit, quos deceptis per se occultissimè communicavit: & cùm errores suos emendare & revocare contemneret, sed constantissimè, quin potius pertinacissimè dico, defenderet, in ignem projectus favillam sui reliquit.

Walterus hæreticus Fratricellus apud Coloniam comburitur.

Eodem anno Isabella uxor Eduardi Regis Anglorum, filia quondam Philippi regis IV. Gallorum, quem Templarios suâ petitione deleviſſe supra jam diximus, ipsum regem maritum suum conjecit in vincula, & cunctis vitæ suæ diebus tenuit captivum; ut in aperto dicebatur, quòd pravorum sequens consilium, magnam in regno feciſſet desolationem:

Rex Austriæ Eduardus à propria uxore detinetur.

quamvis causa veri alia fuit. Hinc autem mali processit origo, quòd Angli provocati ad Bellum à Scotis, elati superbiâ Scotiam temerè ingressi, eorum plures quàm viginti millia perierunt, Rege cum cæteris vix per fugam evadentibus. Post hæc Scoti Angliam ingressi, denuo regis copias superârunt, cujus indignatione facti mota Regina virum, detinuit. *MCCCXXIII.*

Bellum inter Ludovicum & Fridericum propè Oetingen geritur.

Anno Sigismundi Abbatis sexto, Fridericus & Henricus Fratres uterini, Dûces Austriæ, comparato iterum exercitu duorum millium & ducentorum equitum, peditum verò plusquam quatuor millium ex Austria, Ungaria, & gentilitate Rhutenorum, contra Ludovicum pugnaturi venerunt in Bavariam. Lupoldus autem Dux Frater eorum, Sueviam pro exercitu conducendo intraverat, ubi dum contrahendis copijs intentus moraretur diutius, Fridericus & Henricus fratres ejus morarum impatientes, bellum contra Ludovicum moverunt, (non expectato Lupoldo) in loco campestri latissimo Bavariæ inter Oetingen videlicet & Mûldorff. Habebat autem Ludovicus in sua parte cum exercitu magno præsentes in auxilium, Baldevvinum Archiepiscopum Trevirorum, Matthiam Moguntinum, Joannem Bohemiæ Regem, Ludovicum filium suum Marchionem Brandenburgensem Burggravium de Nürenberg, Comitem de Oetingen, aliósque Comites, Barones & de militari ordine complures, quorum omnium summa expeditorum ad pugnam virorum æstimata fuit equitum mille quingentorum, peditum verò non minus quàm triginta millium.

Fridericus & Henricus Duces Austriæ à Ludovico captifuerunt.

Congressione igitur factâ in loco memorato, ab ortu solis usque ad occasum diu ancipiti fuit marte pugnatum, multi ab utrâque parte ceciderunt vulnerati; postremò tamen victoria cessit Ludovico, Fridericus & Henricus Austriæ Duces cum multis proceribus capti sunt, exercitus eorum fusus, & quatuor equitum ac peditum millia ex eorum parte in die illa ceciderunt in ore gladij sævientis; quod minimè forsitan contigisset, si Lupoldum cum suis copijs expectâssent.

Rex autem Ludovicus obtentâ victoriâ gratias egit Deo, captivos inter socios fortunæ distribuens, Henricum Ducem Regi assignavit Bohemiæ pecuniâ taxandum, Fridericum verò suo reservans puniendum arbitrio, in castro Trinsnek haud procul à Nopurg in Bavaria per triennium custodiæ mancipavit.

Lupoldus audiens, quæ Fratribus accidissent contraria, dolens divertit in Austriam, & quidquid potuit in Ludovicum excogitare mali, summo elaborabat studio pro fratris efficere libertate. Verùm cùm nil proficeret, accepto consilio suorum in Galliam proficiscitur, & accedens Romanum Pontificem, qui tunc in Avenione residebat, per se & per Gallorum Regem ejus solicitabat animum, ut Ludovicum excommunicationis fulmine percuteret, quod post factum est.

Thomas de Aquino Ord. Prædicator à Johanne Papa Canonizatur.

Eodem anno mense Julio Joannes Papa vicesimus secundus præmissâ inquisitione de vita, moribus & miraculis Thomæ de Aquino Fratris quondam Ordinis Prædicatorum, in Theologia doctissimi, qui obijt anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, ætatis suæ quinquagesimo inchoato, qui fuit annus Joannis Abbatis Hirsaugiani nonus, de consilio Fratrum suorum Cardinalium, in publico multorum consistorio

storio Avenione Sanctorum Confessorum Christi catalogo dignanter adscripsit, cujus festum septimâ die Martij celebrari permisit.

Rex Ludovicus à Papa Joanne XXII. absens excommunicatur.

Anno item prænotato memoratus Pontifex in mense Octobri ad instantiam Lupoldi Ducis Austriæ, & Caroli Regis Gallorum, Ludovicum Bavarum Germaniæ Regem in Consistorio publico excommunicavit, & nisi personaliter compareat coram se Avenione infra trium mensium spatium ab insinuatione, noverit se omni jure ad imperium, & dignitate Regiâ deponendum, pro causa talia commemorans.

Articulus Papæ contra Ludovicum Regê primus.

Principio contra Ludovicum Regem Joannes Papa istum articulum proponebat, quòd cùm nullus Romanorum debeat censeri vel dici Patritius Imperator, quam diu per Pontificem Romanum non fuerit confirmatus & coronatus, liquidò constat neminem se de administrando Romanorum Imperio debere aut posse intromittere, nisi prius Romani Pontificis obtinuisset consensum. Verùm cùm Ludovicus in dissensione ad Imperium non legitimè vocatus sine Pontificis consensu, & nomen & administrationem illius temerè usurpâsset, meritò ab omni jure, si quod ei competisset ad imperium simul & regnum, esset repellendus.

Confutatio hujus primæ objectionis per Oratores Regis.

Ad hujus objectionem articuli Rex Ludovicus ita per Oratores duxit respondendum: *Ego*, inquit, *secundum antiquam consuetudinem Francorum Theutonum à majore & saniore parte principum Electorum, Rex Germaniæ apud Frankenfurt fui electus, & more veterum apud Aquasgrani urbis & coronatus, undè jure mihi competit disponere regnum, ad quod Romani Pontificis confirmatione nullâ penitus indigeo; nam regnum Germanorum neque Romani Pontificis est, neque Romanorum imperio subjectum, sed liberum usque in hunc diem à Faramundo primo in Germania instituto rege Francorum, qui una cum suis in regno successoribus, Italos, Gallos, Burgundiones, Alsatios, Rhenanos, Suevos, Bavaros, Bohemos, Australes, Thuringos, Saxones, Danos, Frisios, Batavos, Colonienses, Treverenses, Moguntinos, Brabantinos, Hollandinos, & totam ferme Europam Francis subjecit, permansit.*

Regnum Francorum bipartitum sub Lothario primo describitur.

Post annos verò plurimos Carolo Rege Francorum magno, atque Romanorum Imperatore Patritio vitâ defuncto, facta est inter filios ejus Regni Francorum divisio, in qua Ludovicus primogenitus Caroli Germaniæ Regnum cum imperio suscepit, Galliam verò cum Aquitania inter fratres suos reges distribuit. Mortuo autem Ludovico tres filij ejus Lotharius, Carolus & Ludovicus post prælia multa inter se habita, sic tandem diviserunt Regnum. Lotharius Romanum obtinuit Imperium, Carolus verò Galliam, Ludovicus Germaniam. Ex uno itaque Francorum regno facta sunt duo, alterum in Gallia, & alterum in Germania, & avitum nomen utrúmque per plures annos retinuit, ut illud Francorum occidentalium, istud verò regnum Orientalium Francorum diceretur, & alterum ab altero maneret perpetuò seperatum suis terminis contentum.

Regnum Germaniæ nec Papæ, nec Romanis est subjectum.

Nihil ergo ad Romanum Pontificem, quisquis regnet apud Germanos, quibus Roma nec dedit regnum, nec jure auferre potest, sed Regni Principes regem habent instituere. Verum, quia in Carolo Rege Germanorum magno, nomen imperiale cum dignitate Patritia Romanorum Germanis Regibus auctoritate Apostolicâ dignoscitur perpetuâ collatione donatum, ideò coronam Imperij & nomen ab Ecclesia Romana non contemno suscipere, quàm primum oportunè Romam potero venire.

Quod verò mihi objicitur de Imperio, me non debuisse intromittere administrando sine Romani Pontificis consensu, responsione censeo penitus indignum,

attento, quòd Henricus primus, & multi poſtea Germanorum ante me Reges gubernárunt Imperium, quos tamen nullus Romanorum Pontificum coronavit. Sed hanc Ludovici excuſationem de facili Papa confutavit.

Articulus Papæ contra Ludovicum ſecundus.

Secundus in Ludovicum Papæ articulus fuit, quòd fautor & defenſor eſſet hæreticorum, quoniam Vice-Comites Mediolani, contra quos Papa crucem fecerat prædicari, conſilio & auxilio in rebellionem Eccleſiæ defenſabat, Michaëlem quoque de Cæſena Fratrum minorum ſeptimum decimum Miniſtrum Generalem, quem Papa Joannes à ſuo magiſtratu propter inobedientiam & rebellionem ſuam depoſuerat, ſimul & Wilhelmum de Ockam Anglicum, eorúmque ſequaces à Pontifice excommunicatos. Rex Ludovicus ad ſe fugientes ſuſcepit, & contra Papam temere defenſavit. Auxit hæc Fratrum minorum defenſio contra Ludovicum ſuſpicionem hæreſeos in eo maximè, quòd cum excommunicatis ſcienter & temere communicabat, dans eis contra unitatem Eccleſiæ favorem, conſilium pariter & auxilium; nam Papa Joannes Maffeum & Galeatium Vice-Comites Mediolani propter invaſionem terræ & civitatum Eccleſiæ ut rebelles judicans excommunicaverat, & crucem in eos fecerat prædicari, quibus Rex Ludovicus copias miſit contra Papam, Eccleſiam Romanam, & cruce ſignatos, ſuâ intereſſe haud parum exiſtimans, ſi camera Imperij Mediolanum per Papæ fuiſſet exercitum aut capta aut deſtructa. Commonitus igitur Ludovicus à Papa cùm in pertinacia ſua perſiſteret, de conſilio & aſſenſu omnium Cardinalium in Avenione tunc præſentium fuit excommunicatus. Cauſa verò diſſenſionis inter Papam & Michaëlem Ordinis minorum Generalem miniſtrum iſta fuit. Damnaverat Pontifex, ut paulo ante diximus, hæreſin Fraticellorum, quæ fuit Pauperum de Lugduno, in qua unus notabatur articulus: *Quòd Chriſtus cum ſuis Apoſtolis extremâ paupertate vivens, nihil omnino ſubſtantiæ mundanæ habuerit proprium, vel commune, mobile, vel immobile, in privato vel genere.* Hunc articulum Pontifex Evangelio manifeſtè contrarium de conſilio complurium in ſcripturis divinis & Eccleſiaſtico jure doctiſſimorum virorum ut falſum & erroneum & hæreticum damnaverat.

Michaël Cæſenas cum ſibi adhærentibus damnatur à Papa.

Erant autem in ordine Fratrum minorum viri quidam doctiſſimi, quos paupertatis amor vehemens poſſederat, inter quos Michael Cæſenas miniſter Generalis & Wilhelmus de Okam reperiuntur adſcripti, dogmatizantes publicè, Chriſtum nihil penitus in hoc mundo poſſediſſe cum diſcipulis ſuis, neque in privato, neque communi, cùm tamen Evangelium manifeſtè dicat contrarium; ubi Domino ad puteum cum Samaritana loquente, diſcipuli eſcas empturi proximam in urbem ſeceſſerant: qui emere unde potuiſſent, ſi pecunias non habuiſſent? & Judas loculos habebat, S. Aug. teſtante, portans ea, quæ mittebantur. Papa igitur omnes cum illis ſentientes ut hæreticos excommunicavit: à Generalatu Michaelem depoſuit, & ad Ludovicum fugere compulit in Bavariam: Wilhelmus autem de Okam vir doctus & ſubtilis ingenio, Michaëli ſocius & comes itineris apud Monachium Bavariæ oppidum uſque ad mortem exulavit, & contra Joannem Papam multa ſcripſit, & eum hæreticum eſſe proclamavit. Hæc malè cum eo ſentientium temeritas magnum in Eccleſia ſcandalum peperit, & pernicioſum ſchiſma in plurium animarum periculum ſuſcitavit. Verùm quia poſterius iſta ſunt geſta, Ludovici regis hiſtoriam, ut cœpimus, proſequamur. Rex

Rex itaque Ludovicus habito suorum consilio ad malè informatum Pontificem melius informandũ, & ad generale concilium, quando Romæ celebraretur, appellavit, missisq; ad Papam in Avenione residentem oratoribus suis in jure peritis, causam suam ut potuit excusavit. Sed Pontifex non revocavit sententiam, nec aliquam satisfactionem admisit; imò Ludovicum excommunicatum denuntiari publicè coram ipsis oratoribus denuo mandavit. Vix tandem oratores precibus obtinuerunt alios tres menses post insinuationem, infra quos Ludovicus Rex se coram Summo Pontifice personaliter haberet præsentare, dicturus ipse causam suam in consistorio Cardinalium publico, ut melius potuisset. Reversi Oratores in Bavariam, cùm litteras & gesta Romani Pontificis Ludovico regi exposuissent, respondit: *In Avenionem mihi transitum nemo persuadebit unquam; sedes etenim Petri non in Avenione, sed Romæ est, ubi coronanda est dignitas imperialis.* Denuò igitur nuntios misit ad Papam, cui sic inter cætera scripsit: *Romam venire opportuno tempore parati sumus juxta consuetudinem antecessorum nostrorum, regni & imperij coronam de manu Romani Pontificis suscipere, & falsis accusationibus æmulorum nostrorum veris defensionibus obviare. Nam Petri Sedes non Avenione, sed Romæ est: & ideò extra Romam nullum Petri successorem agnoscit Imperium.* His Papa litteris susceptis iratus est, & in Ludovicum excommunicationis confirmavit sententiam, deponens eum ab omni dignitate regali simul & imperiali, & processus contra eum in universum regnum destinavit.

Ludovicus à Papa denuntiatur excommunicatus, & à regno depositus.

Rex Ludovicus ad Papam in Avenionẽ venire contempsit.

Rex autem Ludovicus convocatis ad se multis in Theologia & utróque jure peritis, omnes Papæ processus contra se fulminatos eorum proposuit examini, scire cupiens, metuendi essent, an contemnendi. Multa tunc in medium producta fuerunt contra Pontificem testimonia, & plures in denigrationem famæ illius temerè consentientes, hæreticum esse ore impio blasphemârunt. Undę & processus ejus omnes in Ludovicum nulli & invalidi fuerunt judicati. Quæ virorum adulatio & regi pertinaciam præstitit, & materiam futuro schismati dedit.

Intereà dum ista fierent, Dux Fridericus ut prius est dictum, à Ludovico Rege sub arcta custodia tenebatur captivus. Unde multi, qui partes illius antea sequebantur, ad Ludovicum defecerunt, non obstante, quòd in eum censuras Papæ fulminatas, & ob id plures Clericorum & procerum, ab ejus se communione cernerent subtraxisse. Friderico autem sic in turri quadam memorati castelli Trinsneck captivo, res facta narratur miranda, quam ego fabellam potius existimem, quàm historiam, Fratris tamen Nicolai Basilij ex Turckeim Monachi Hirsaugiensis impulsu litteris commendare consensi. Venit ad Lupoldum Austriæ Ducem homo quidam pravis dæmonum artibus imbutus, qui principi jam dicto pollicebatur, si juberetur, quòd ministerio spiritûs Ducem Fridericum ejus fratrem posset non solum de custodia eripere, sed incolumem & salvum in Austriam reportare. Placuit pollicitatio Duci, & mercede promissâ Necromantico dies constituitur, in qua spiritus ad circulum vocetur. Instante horâ, quam artista præfixerat, Dux cum eo circulum in secreto factum loco solus ingreditur, dæmon carminibus & susurris à Mago invocatur. Qui ubi coram visibilis apparuit, ab artista mandatum accepit, ut castrum Trinsneck in Bavaria quantocius accederet, & Fridericum Germaniæ

Magus pollicetur Lupoldo, quòd Fridericum liberare possit & velit.

Germaniæ Regem inde liberatum sine aliqua sui læsione salvum & incolumem ante circulum præsentaret. Cui Dæmon respondit: *Et si meis noluerit acquiescere consilijs, aut si contra me signum crucis vibraverit?* Artista respondit: *Quod tuum est facito, & si tecum venire ille contempserit, tibi nemo imputabit.* Erat autem mox dum ista fierent hora post meridiem undecima. Mox avolat spiritus, & humano circumamictus schemate quiescenti Friderico Regi in sua captivitate astitit, quo suscitato dixit: *Surge princeps velociter, & me sine hæsitatione timoris sequere, quoniam missus sum à fratre tuo Duce Lupoldo, te liberare, & ad eum incolumem perducere. Ecce ante portam paratus expectat caballus, & nihil timeas, sed consurgens me sequere, & salvum te ducam ad fratrem tuum in Austriam.* Dux autem insolitâ phantasmatis apparitione perterritus resistit dicens: *Quis es tu, & quomodo hâc horâ intrásti ad me?* Respondit spiritus: *Tuam non occupet mentem, quis ego sim, sed velociter somnolentiam excutiens me sequere, & ducam te ad fratrem tuum salvum & incolumem.* Territus phantasmate princeps crucis Christi salutiferum signum astanti opposuit, & mox dæmonium recessit. Interea Dux Lupoldus cum artista sedebat in circulo finem rei expectans, sed frustra. Reversus ad circulum spiritus, quid contigerit suo mittenti aperuit, quod Fridericus Dux posteà liberatus verum suo testimonio confirmavit.

Magus Dæmonem ad circum vocatum misit ad Fridericum Ducem.

Dux territus Dæmonem cruce fugavit.

MCCCXXIV.

Anno Sigismundi Abbatis Hirsaugiensium septimo, Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum, Joannes Bohemiæ Rex, qui tum Lutzenburgi morabatur, Dux quoque Lotharingiæ & Comes Barensis confœderatione inter se factâ, magnum contraxerunt exercitum, & Mediomatricum, urbem videlicet Metensem obsidione cinxerunt, omnia quæ ad jus civitatis pertinebant in circuitu devastantes. Cives autem considerantes se tantæ multitudini pugnatorum in finem non posse resistere, tandem consilio inter se habito pacem postulantes humiliter consecuti sunt.

Metis ab Archiepisc. Trevirorũ obsidetur.

De Rege Ludovico improba narratur historia, quam his contigisse temporibus accepimus. Erat homo potens, ac dives, qui uxorem habuit pulchram & nobilem, filiam scilicet unicam Comitis Carinthiæ & Tyrolis, cum qua memoratos duos comitatus in possessionem acceperat. Rex autem Ludovicus eosdem comitatus suo cupiens adijcere dominio, cùm aliter non posset, se dolis ac fraudibus armavit. Uxorem viri rapuit, & eam Ottoni filio suo matrimonio solemni copulavit, asserens, inter eam & priorem virum, cum quo annis undecim in conjugio legitimè vixerat, consanguinitatis gradum omnem matrimonij cassare & impedire contractum. Sed ut litteris mandatum accepimus, impedimentum inter eos matrimonij nullum extitit, quoniam sola cupiditas habendi comitatum Tyrolis & Carinthiæ sicut diximus, in causa fuit. Hâc injuriâ vir ille bonus non immeritò provocatus, cum lachrymis Romano Pontifici eo tempore in Avenione residenti exposuit, & ejus auxilium contra Ludovici tyrannidem imploravit. Cujus indignitate facti commotus Pontifex multis Ludovico vicibus scripsit monendo, rogando, præcipiendo simul & communicando, ut quantociùs uxorem viro suo restitueret, & pro satisfactione commissorum in Avenionem ad Apostolicam audientiam quantocius veniret. Ludovicus autem suo more despexit monentem, per quod maculam gloriæ suæ imposuit sempiternam. *MCCCXXV*

Ludovici Regis factũ nefarium pro Comitatu Tyrolis.

MCCCXXV.

Anno Sigismundi Abbatis VIII. cives Colonienses cum Rege Ludovico sentientes contractis undique copijs magnum pugnatorum congregaverunt exercitum, cum quo in Westphaliam contra Henricum Archiepiscopũ Colonienſem, qui adversabatur Ludovico, processerunt ad prœlium. Devastatâ crudeliter Patriâ, Ducatu videlicet Angariæ, qui antiquo jure Colonienſi pertinet Ecclesiæ, castellum ipsius Archiepiscopi fortissimum Volmerstein nuncupatum, longâ obsidione expugnantes tandem ceperunt, & igne submisso destruentes solo æquârunt.

Colonienſes contra Archiepisc. devastant Westphaliam.

Eodem tempore Baldevvinus Trevirorum Archiepiscopus Fürstenberg ob firmitatem ut putabatur, inexpugnabile castrum suorum copijs obsidione durissimâ vallavit, quod tandem appositis machinis suo dominio potenter subegit. Idem Archiepiscopus castrum Stierberg pro pecunia Ecclesiæ Trevirensi comparatum Provinciali Comiti de monte Rutilo, hoc est, dem Landgrafen von Rothenberg/ qui morabatur in orientali Francia quatuor Herbipoli milliaribus, in feudum tradidit.

Castrum etiam Richenbergà fundamentis novum construxit, quod simili munificentiâ Comiti de Catzenelenbogen in beneficium feudale perpetuum contulit. His quoque temporibus memoratus Trevirorum Archiepiscopus in loco, qui dicitur Birckenfeld, in sua Diœcesi, sed in fundo Comitis Mosellani de Starckenberg, novum cœpit ædificare castellum, in non parvum prædicti Comitis præjudicium, qui eo tempore ad Sanctum Domini sepulchrum mare transiens profectus, domi non fuerat. Cumque uxor ejus animo immutata virili conductis militibus Archiepiscopi conatibus varijs modis obsisteret, iratus præsul congregavit exercitum, & devastare Comitatum de Starckenberg, qui videlicet est Spanheimensi conjunctus, animo disposuit. Quod ubi comitissæ innotuit, considerans vires suas Archiepiscopi exercitibus impares, cœpit æstuare consilio, quemadmodum illius conatum destrueret. Misit Oratores suos ad Archiepiscopum, Henricum videlicet ex comitibus de Spanheim, Aquensis Ecclesiæ Præpositum, & Emericum de Lapide superiore, ambos Colonienſis Ecclesiæ Canonicos, quorum industriâ treugæ acceptæ sunt, & suspensum in aliud tempus negotium. Contigit eodem anno, quòd Archiepiscopus cum paucis navigio transcenderet per Mosellæ rivulum versus Confluentiam in mense Septembri, sacros ex consuetudine daturus Ordinandis Characteres, quod minimè latuit Comitissam. Quæ memor injuriarum, custodiam circa Mosellæ littus sub castello Starckenberg, ubi morabatur, disposuit, & nihil tale suspicantem Archiepiscopum Baldevvinum cepit, quem sub honesta securitate aliquandiu captivum, in ipso castro suo Starckenberg custodivit. Mira femellæ audacia! Nullis verò precibus vel minis induci potuit, ut Pontificem captivum dimitteret, nisi & pecuniâ se more captivorum redimeret, & castrum Birckenfeld abjuraret. Consensit necessitati præsul captivus, & postulatam feminæ pecuniam tradidit, & quòd de castro Birckenfeld se amplius non intromitteret, litteras & cautiones necessarias dedit, sicque reformatâ pace inter se, liber discessit. Mulier acceptam pecuniam à suo captivo in perpetuam sui nominis laudem atque memoriam cupiens exponere, castellum, quod in nemore sano pervetustum & penè collapsum antiquitus erat

Castellum Birckenfeld ab Archiepiscopo Trevirorum fundatur.

Archiepisc. Trevirorũ à femina capitur in navigio.

Captivus Archiepisc. datâ pecuniâ & abjurato Birckenfeld liberatur.

Frauenburg castrum per comitissam de illa pecunia construitur.

constructum, in melius mutato nomine statuit ædificare. Quod ubi magnifico perfecit apparatu, Frauenburg / id est, feminæ castrum illi nomen indidit, propterea, quòd ex feminæ fuit constructum triumpho. Est autem his temporibus Starckenberg & Spanheim unus comitatus, quem Joannes Dux in oppido Symeren apud Cynonothos habitans possidet, qui ex comitibus Palatinis Bavariæque ducibus antiquâ propagine, ut infra dicemus, trahit originem. Archiepiscopus verò dimissus pacta servavit, & Comitissam, quòd à principe Imperij tunc quidem ditissimo, non plus extorsisset pecuniarum, jocosè derisit.

Festum Corporis Christi primum in Wormatiensi Diœcesi admittitur.

Anno etiam prænotato Wormatiensium Episcopus Cuno de Schöneck per civitatem & Diœcesin suam festum Corporis Christi, quod Urbanus Papa IV. sicut diximus in prima hujus operis parte, anno Volpoldi Abbatis XIX. instituit, celebrari solemniter tam in foro quàm in choro mandavit. Nam etsi Papa memoratus ipsum festum multis indulgentijs cumulatum celebrari præcepit, per annos tamen plus LX. usque in hoc tempus, quantum ad forum pertinet, à pluribus neglectum à plerisque etiam contempum fuit, quemadmodum & nunc fieri cognovimus tam de festo Transfigurationis Domini, quàm de festo præsentationis ejus Castissimæ Genitricis ; quare solemnitates alijs sunt celebres, ab alijs verò negliguntur. Nulla sine tempore multo roboratur consuetudo.

Lupoldus insignia Regni misit Ludovico.

Eodem anno Lupoldus Dux Austriæ mediante & cooperante Carolo Rege Gallorum magnis apud Romanum Pontificem Joannem XXII. viribus instabat, ut fratrem in manibus Ludovici Regis, ut supra diximus, captivum liberare potuisset, sed Papa nil efficere potuit, cujus monita Rex Ludovicus omnia ut hostis & adversarij publici contempsit. Unde Lupoldus cernens, quòd cum Rom. Pontifice non proficeret, amicorum, non minus impulsu, quàm consilio alium modum excogitavit. Habebat penes se Dux Lupoldus insignia Regis, lanceam, orbem atque coronam, quibus olim usus memoratus Carolus Magnus, & nunc in oppido Nürenberg reposita servantur. Videbatur consultum amicis, & quotidianis Ducem clamoribus impellebant, ut datis Ludovico insignijs Regni, fratrem liberaret captivum. Quibus ille respondit: *Etiam insignia regni Ludovico si resignavero, scio quòd fratrem non dimittet, ne tamen videar consilijs reluctari vestris, qui nihil magis cupio, quàm fratrem mihi charissimum de captivitate liberare, si possum, ecce libens adversario insignia Regni transmittam.* Misit itaque Dux Lupoldus insignia Ludovico, & multis pollicitationibus ac promissis pro fratris liberatione intercessit. Rex autem Ludovicus insignijs Regni acceptis Fridericum Ducem ut dimitteret, nullâ potuit ratione persuaderi.

Ad Imperium Romanum Gallus aspirat superbus.

His temporibus Carolus Rex Gallorum desiderio magno ad Romanum aspirans Imperium, summis conatibus Papam ad Ludovici persecutionem, & à regno depositionem invitabat: cum Lupoldo etiam Duce memorato, plura in secreto tractabat consilia, & multa promisit, si ejus cooperatione potuisset assequi, quod voluit. Sperabat enim Rex arrogantissimus, quia si ad Gallos esset translatum Imperium, quòd de facili etiam Lotharingiam, Treverim, Metim, Leodium, Attrebatum, Trajectum, Coloniam, Moguntiam, Wormatiam, Neometim, & Argentinam, quæ ab alia Rheni parte civitates Regni sunt Germanici & non Gallici,

Gallici, neque Romani Imperij, suæ possit ditioni subijcere, à multis enim retrò annis Galli quidquid ab illa parte est Rheni, ad suum traducere Dominium contra jus & æquitatem sunt machinati. Nam in divisione Regni Francorum, quod sub Faramundo Rege primùm in Germania cis Mogonum apud Wirtzburg sumpsit initium, clarissimè patet, quòd prænominatæ civitates omnes simul, & Lotharingia tota, quondam magna, nunc autem parva, Burgundia, cum regno Arebatensi, Brabantia, Hollandia, Frisia, Flandria cum Mosellanis, Alsatia, Vosagus & Sabaudia, Germanico regno fuerunt in distributione terminorum sub Lothario & Fratribus adscriptæ una cum Romanorum imperio, quod in gestis Ottonum & complurium Germaniæ Regum similiter invenimus. Unde si hodie quâlibet occasione Romanum Imperium à Germanis Regibus in Galliam posset transferri, non cessaret propterea neque interiret regnum Germanorum: neque civitates memoratæ, neque Provinciæ ipsum sequerentur Imperium, cùm non pertineant ad jus Imperij, neque Gallorum, sed ad Sceptrum duntaxat Germaniæ. Propterea si qui civitates ipsas vocant imperiales, malè & impropriè loquuntur, cùm regales dicendæ sint potius, quoniam ad Regnum pertinent Germanorum.

Civitates Germanici Regni non Imperij sunt, nec Gallorum.

Regnum Germaniæ maneret etiam Imperio translato Romanorum.

MCCCXXVI.

Anno Sigismundi Abbatis IX. Lupoldus Dux Austriæ multis & varijs modis tum per se, cum per quosdam Principes Regni usque adeò Ludovicum Regem molestavit, quòd tandem consensit Fridericum ex captivitate liberum dimittere, sub certis tamen & necessarijs conditionibus, litteris & juramento confirmandis.

Fridericus Dux à Ludovico sub conditione dimittitur.

Prima conditio, quam Dux Fridericus juramento, ac litteris confirmare jubebatur, ista fuit: Quòd omni actioni & juri tam ad Regnum quàm ad Imperium, si quod haberet, simpliciter, totaliter, & spontaneâ voluntate renuntiaret, & se de illo amplius non intromitteret, etiam si à principibus vocatus, vel à Romano Pontifice jussus fuerit.

1. Conditio.

Secunda conditio: Quòd tam ipse quàm fratres ejus, Prælati, Comites, Barones nobiles & subditi eorum omnes Regi Ludovico, ejus successoribus, Regno & Imperio debeant perpetuò esse fideles, subjecti & obedientes sine dolo & sine fraude in omnibus.

2. Conditio.

Tertia: Quòd jurent & promittant, se omnia in eos quomodolibet facta non vindicaturos, nec deinceps quidquam mali vel incommodi acturos contra personam ipsius regis Ludovici, aut aliquem suorum fidelium verbo, facto, nutu vel consilio.

3. Conditio.

Quarta fuit pecuniaria, sub qua Ludovicus Fridericum in summa notabili taxavit & compulit ad solvendum. Promisit omnia Fridericus una cum Fratribus suis, & quidquid jubebatur, servaturum se fideliter juravit ac litteris confirmavit. Similiter & Fratres ejus Ludovico jurantes fidelitatem promiserunt.

4. Conditio.

His & multis alijs cautionibus datis & acceptis Fridericus à Ludovico dimittitur, qui reversus in Austriam, & citò eorum, quæ juraverat oblitus, Ludovicum ut anteà persequi cæpit, & usque ad mortem suam illi semper adversarius fuit, licet non semper in persona propria, tamen per fratrem quidquid malè potuit, contra Ludovicum fecit; nam Lupoldus Friderici frater immemor juramentorum dissimulante germano, Regem

Lupoldus Dux Regem Ludovicū perſequitur in malum proprium.

Ludovicum ſummis conatibus perſequitur, quod nec ipſi quidem, nec Auſtriæ Domui in bonum ceſſit: Spirenſes Ludovico in Italia exiſtente ferro & igne devaſtat, Wormatienſes varijs moleſtat incurſionibus, Moguntinos ſimili væſaniâ inquietat, poſtremò in Argentinenſes raptorum movens exercitum finem accepit vivendi.

Comes Geldriæ Reinhardus in Ducem creatur à Ludovico.

His temporibus Comes Geldriæ Reinhardus ſenior, propterea, quòd cum Henrico Archiepiſcopo Eccleſiæ Colonienſis contra Ludovicum ſentiret pro Friderico, à proprio filio detinebatur captivus per annos octo continuos impoſito ſibi morbo dementiæ. Quo anno prænotato in carcere mortuo Rex Ludovicus filium ejus Reinhardum Juniorem volens pro ſua fidelitate remunerare, in Ducem creavit apud Coloniam in publico principum conſeſſu. Ab illo tempore Geldriæ Comites Duces eſſe cœperunt, adjuncto eis titulo Comitatus Zutphaniæ uſque in præſentem diem. Obijt autem in carcere Comes ſenior Reinhardus nono die menſis Octobris anno prænotato.

Romani Papam ut rediret in urbem quantocius rogant.

Anno etiam præſcripto ſenatus populúſque Romanus Oratores ad Avenionem cum litteris miſère ſolemnes, Joannem Papam XXII. rogantes, ut exemplo ſanctiſſimorum Pontificum anteceſſorum ſuorum quantocius ab Avenione cum cætu Cardinalium diſcederet, & Romam veniens Curiam Apoſtolicam ibidem, ubi primùm inſtituta fuerat à Principe Apoſtolorum Petro teneret: quod facere ſi aut differret, aut contemneret; ſciret, quòd ſibi ipſi pro viribus de alio Pontifice provideret. Pontifex iratus reſpondit: *Se Romanum eſſe Pontificem, & in Eccleſiæ proprietate, ſicut anteceſſorum ſuorum nonnulli, apud Avenionem & poſſe, & vellepri ſuo arbitrio reſidere, nec eorum eſſe juris vel poteſtatis, Chriſti coarctare Vicarium, ubi ipſi velint, capere manſionem.* Et adiecit: *Ubi Papa, ibi Roma.* Quod dictum ejus poſtea in proverbium vulgatiſſimum verſum eſt. Romani autem poſteaquam Pontificis intellexère verba, graviter nimis acceperunt, dicentes: *Si ubi Papa, Roma; dabimus operam, ut ubi Roma, ſit etiam Papa.* Conſilio igitur habito, ad Regem Ludovicum Oratores miſerunt in Germaniam rogantes, & multa promittentes, ut Romam venire quantocius dignaretur. Quibus auditis Ludovicus gaviſus eſt, deditque certum Romanis ſui adventûs reſponſum, & oratores eorum remuneratos cum honore dimiſit; Romanos litteris commonefaciens, ut cæpto perſtarent in propoſito, nec Pontificis fulmina timerent.

Eccleſia Trajectenſis paſtore viduata in tribulationem venit.

Mortuo his temporibus Friderico Trajectenſium Epiſcopo, duo in diſſenſione fuerunt electi, Jacobus videlicet principalis Eccleſiæ Decanus, à majore & ſaniore Congregationis parte in Pontificem electus eſt: contra quem minor fratrum numerus Jacobum quendam Sudenſem Epiſcopum ad inſtantiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ poſtulavit. Prævaluit jure potior Decanus, & in Epiſcopum Trajectenſem Canonicè ſuſceptus eſt. Quo in brevi mortuo in Pontificem unanimi voto Canonicorum fuit electus Joannes de Bruchhorſt præpoſitus S. Salvatoris vir optimus, cui omnes voluntariè obedientiam præſtitère ſubjecti, non ſolum Clerici, ſed etiam Laici omnes.

Duobus vix menſibus evolutis poſtquam idem electus omnem Eccleſiæ ſuæ terram ſuſcepiſſet in poſſeſſionem quietam, nihilque ſuſpicaretur adverſi, ſupervenit ex Avenione Joannes ex Dyeſt præpoſitus Cameracenſis.

sis in Episcopum Trajectensem à Joanne Papa xxii. provisus, & ordinatus ad petitiones Joannis Ducis Brabantiæ, Reinhardi novi Ducis Geldriæ, & Wilhelmi Comitis Hollandiæ, qui Trajectum armatâ manu ingressus, Joannem ex Bruchhorst verum & legitimum Pontificem violenter expulit, & per annos ferme quatuordecim Episcopatum occupavit.

Judæus baptizatus nequam pessimus quid fecerit.

Anno quoque prænotato fuit Judæus quidam in Hannonia, qui animo ficto se petijt fieri Christianum, quem Wilhelmus præfatus Comes Hollandiæ & Hannoniæ de sacro baptismate levavit. Verum posteaquam baptizatus fuit, inter Christianos aliquandiu conversatus in hypocrisi & simulatione multos decepit, quoniam corde fuit Judæus, & nunquam in veritate Christianus. Contigit itaque anno Sigismundi Abbatis prænotato die quâdam, ut per Ecclesiam transitum faceret solus, in qua imago stabat B. Mariæ semper Virginis pulcherrima, quam intuitus homo diabolo plenus, extracto pugione, vesano similior, in eam irruit, & in verba prorumpens blasphemiæ, contra Sanctissimam Dei Genitricem, nitidam imaginis faciem multis ictibus pungendo vulneravit, quod eo facere liberius potuit, quo nullum esse præsentem scivit. Mira Dei patientia, quæ perfidum & blasphemum hominem non solum perdere subitò non voluit, sed etiam miraculo ad pœnitentiam invitavit. Nam confestim Sanguis de vulnerata imagine fluere cœpit, & pavimentum altaris copiosè replevit. Quod cernens ille perfidissimus latro, pavore nimio concutitur, & fugiens occultissimè de Ecclesia, pristinis moribus latens in hypocrisi & simulatione veteri conversatur. Intrantes posteà Ecclesiam fideles, & videntes imaginem sanguine madentem, pro tanta injuria semper castissimæ Dei Genitricis, non mediocriter gementes, ipsum cruorem, ut poterant, collegerunt; & reservantes illum, inter Sanctorum reliquias pro honore Dei venerati sunt; qui deinceps multis ægritudinibus medelam præstitit salutarem. Postea verò quàm tanti auctor sceleris cunctos aliquandiu latuisset mortales, nec aliqua de perdito illo haberetur suspicio, nec ipse criminis peteret à Deo veniam, neque pæniteret, justo tandem judicio Dei & miraculosè deprehensus, pœnam mortis, quam meruit, solvit.

Imaginem B. V. Mariæ vulnerat.

Sanguis de vulnerata imagine copiosus fluere visus est.

Multas sanitates hic sanguis miraculosus pluribus contulit.

Erat faber quidam in villa, ubi res contigerat, ferrarius, homo simplex & rectus, atque pro modulo suo Beatissimæ Dei genitrici valde sinceriter devotus. Huic Beatissima Virgo Maria quâdam nocte apparens in somnis dormienti, quasi vulneribus in facie multis confossa & Sanguine circumfusa, patratorem sceleris ostendit dicens: *Has mihi plagas sceleratissimus ille Judæus animo nuper falso baptizatus intulit, qui meam in Ecclesia imaginem suo pugione sæviens & blasphemans tam crudeliter vulneravit.* Cui faber: *Vis*, inquit, *Domina mea, ut his manibus meis interficiam perfidissimum blasphemum? Non*, inquit, *sed confidenter defer illum Judici, qui fidem tibi cùm denegare caperit, duellum cum Hebreo postula, & consentiet tam Judex, quàm perfidus ipse. Nihil timeas, neque formides, ego tibi fautrix adstabo, & sine dubitatione impetrabo victoriam.* Venit ad judicium faber, sceleris commissi falsum accusat Christianum; sed cùm testimonia criminis objecti deessent sufficientia, duellum postulat, quod decernente judice, perfidus canis acceptat, spem habens in suis viribus, quia fortior illo fuit; congressione igitur factâ vicit perfidum fidelis, Judæum Christianus, impium

Domina nostra in somnis fabro revelavit impiù.

pium juſtus, & proſtratum in terram, ut confiteretur publicè reatum, coram omnibus inſtabat. At ille videns ſe Dei virtute convictum, & magnum à parvo ſuperatum, urgente eum intus conſcientiâ palam & coram omnibus confitetur reatum ſuum, & quòd corde nunquam fuerit Chriſtianus, publicè dixit. Alia quoque multa in Chriſtianam pietatem commiſit ſcelera, pro quibus dictante Judice & Comite jubente, ſuſpenſus eſt.

Judæus à fabro victus fatetur factum & laqueo ſuſpenditur.

MCCCXXVII.

Anno Sigiſmundi Abbatis decimo in principio menſis Martij Conventus Principum Rege Ludovico mandante in Civitate Spirenſi habitus eſt, in quo pax regni per ipſum Regem ſtatuta & confirmata fuit, Principibus, Prælatis & Oratoribus Civitatum, & oppidorum Germanici Regni ſpontaneâ voluntate conſentientibus. Principum diſſoluto Conventu, Rex Ludovicus cum uxore & filijs in manu valida cum magno exercitu Germanorum intravit Longobardiam, animo & intentione proficiſcendi Romam, pro Corona Imperij ſuſcipienda, quod tamen fieri illo anno non potuit, propter multas in Longobardia Imperij cauſas, & arduas occupationes. Veniens autem Mediolanum, à Vice-Comitibus Galeazio & Maffeo, & omni populo ſimul & Clero ſummo cum honore ſuſceptus eſt, & in die ſancto Pentecoſtes ab Archiepiſcopo Mediolani cum Margaretha uxore ſua coronâ ferreâ juxta morem antiquum ſolemniter coronatus.

Rex Mediolani coronâ ferreâ coronatur.

Multa poſt hæc bella cum vicinis atque rebellibus habuit, quos Imperio ſuo potenter ſubjecit. Erant in ejus exercitu Wilhelmus Hollandiæ Hannoniæque Comes Pater Reginæ, Reinardus Dux Geldriæ, Theodoricus Comes de Cleven, Wilhelmus Comes de Juliaco, Theodoricus Comes Montanus, & plures alij viri fortes & bellicoſi, qui magnam copiam adduxerunt armatorum, quibus auxilia ferentibus multa in Longobardia brevi tempore patravit magnificè.

Anno quoque prænotato mortuus eſt Gotfridus Epiſcopus Herbipolenſis & Franciæ Dux orientalis: cui ſucceſſit Wolframus de Grumbach, & præfuit annis ferme ſex, vir magnanimus, in pauperes humanus, & durus in adverſarios. Contra hunc Pontificem cives Wirzburgenſes exemplo progenitorum ſuorum erexerunt cornua, & ſervitutem, quam ad apparatum bellicum prædeceſſoribus illius exhibuerant, ſubtrahere proterve laborabant. Vicit jure tamen Epiſcopus, & eos imperio ſuo potenter ſubijciens, in omnibus obedire & ſervire coëgit.

Wolframus fit Epiſcopus Herbipolenſis annis vi. præſidens.

Eodem anno Matthias Archiepiſcopus Moguntinus Generalem Synodum Abbatum, Prælatorum, & Sacerdotum ſuorum celebravit, in qua plura pro reformatione ſtatûs Clericalis ſatis providè conſtituit. Sed nullus aut modicus profectus ſecutus eſt, propterea quòd & ipſe brevi poſteà obijt, & Clerum per totam Diœceſim graviſſima tribulatio propter à Papâ datum ſucceſſorem præoccupavit.

Hoc ipſo quoque anno mortuus eſt Carolus Rex Gallorum, & qui ſummis conatibus ad Romanum aſpirabat Imperium, & vitam & Regnum proprium amiſit. Poſt quem regnavit annis tribus & viginti Philippus trium præcedentium Regum frater patruelis, qui Viennenſem principatum mediante pecuniâ comparavit, & alterâ vice pugnans cum Anglis, multis ſuorum interemptis, ſuperatus fuit.

Philippus Rex fit Gallorum annis XXIII.

MCCCXXVIII.

MCCCXXVIII.

Anno Sigismundi Abbatis undecimo, Ludovicus Rex in principio mensis Januarij Romam cum suorum magno exercitu intravit, qui à Romanis cunctis tam Laicis, quàm Clericis magno cum honore susceptus est, & singulari pompâ solemniter introductus. Scripserat antea Papæ Joanni XXII. in Avenione commoranti, rogans, quatenus aut ipse Romam veniret personaliter, aut mitteret ex cætu Cardinalium duos, qui coronationis ejus juxta morem implerent officium. Sed Papa nec Romam venire personaliter voluit, nec aliquem ex Cardinalibus misit.

Rex Ludovicus Romam ingreditur.

Rex igitur Ludovicus jussu Cleri & petitione totius populi septimâ decimâ die mensis Januarij Romæ apud S. Joannem Lateranensem, ministerio Stephani de Columna Episcopi sine voluntate Papæ, unà cum uxore Imperator coronatus fuit, anno videlicet Regni sui Germanici tertiodecimo, & facta est lætitia magna in populo.

Rex Ludovicus ab uno Episc. coronam Imperij suscepit.

Coronatus Imperator concilium Romanum solemne habuit, cum quibus de abrogando Joanne Pontifice tractavit. *Si Roma est*, inquit, *ubi Papa, nostri jam erit officij providere, ut ubi est Roma, sit & Papa.* Consensu itaque omnium Romanorum tam Cleri quàm populi coadunato in unam pernicioſi schismatis sententiam. Joannem Papam XXII. hæreticum, atque schismaticum pronuntiantes, temeritate propriâ ab omni Pontificatûs honore dejecerunt.

Deinde Ordinis minorum fratrem quendam nomine Petrum de Corbaria cærus ille malignantium in Antipapam constituit, quem Nicolaum V. appellavit, hominem satis doctum, & ad gerendas res arduas multùm idoneum, & forsan Ecclesiæ non inutilem, si per ostium intrare potuisset, qui vix unius anni spatio Summi Pontificis nomine inaniter gloriatus, à Pisanis Joanni Papæ traditur, & abjuratâ hæresi perpetuis carceribus ab eodem deputatur. Creatus autem in Antipapam Petrus, à Ludovico Rege cunctisque Romanis ut verus Christi Vicarius, & S. Petri successor cum summo honore suscipitur, & fidelis obedientium subjectio ab omnibus juratur. Rex autem Ludovicus, qui prius inunctus & coronatus ad Imperium fuit ab Episcopo, rursus coronatur ab idolo, & qui à legitimo Christi Vicario in Avenione sublimari noluit, Antipapæ, quem in scandalum Ecclesiæ pernicioſum creaverat, Romæ se submittit. Rege Ludovico diutius Romæ existente, uxor ejus filium peperit, quem genitor propterea quòd Romæ natus esset, Ludovicum Romanum appellavit.

Rex Ludovicus contra verum Pontificem Antipapam erexit.

Regi Ludovico filius Romæ nascitur Ludovicus.

Anno prænotato Collegium Clericorum, quod eatenus fuit in Bütelspach, per Eberardum Comitem de Wirtenberg ad Stutgardiam translatum Joanne Papa XXII. annuente & consentiente, cujus translationis causa fuit; Anno námque Henrici Abbatis decimo, Nativitatis verò Dominicæ MCCCIX. ut supra diximus, Rege mandante Henrico nobiles & cives regni per universam Sueviam in unum coacti magnum pugnatorum exercitum contra memoratum Comitem Eberardum Regno & Imperio à multis annis rebellem, produxerunt, & multis eum incommodis afflixerunt, qui cùm tantæ multitudini finaliter non posset resistere, ad Marchionem de Baden, qui tunc morabatur in Besekeim, fugam coactus est inire. Eo autem latente post fugam, regni exercitus omnem terram ejus pervagando

Eberardi Comitis de Wirtenberg memorantur bella.

pervagando vastavit, & multa ejus oppida, castella & villas funditus destruens in magna crudelitate furoris solo coæquavit. Venientes autem ad Büttelspach, ubi tunc erat Sacerdotale Collegium, & insignis Ecclesia, in qua Comitum de Wirtenberg antiquâ consuetudine fuit sepultura, Dei reverentiæ & honoris immemores castrum cum oppido & templo profanantes destruxerunt; & in contemptum memorati Comitis Eberardi sepulchra mortuorum effringentes Comitum ossa foris projecerunt, lapides omnes confringentes: ab illo tempore per annos ferme decem & octo mansit Ecclesia in desolatione illa.

Collegium Sacerdotale à Büttelspach ad Stutgardiã transfertur anno 1328.

Anno autem Sigismundi prænotato supradictus Comes Eberardus jam pacem consecutus, Joannem Papam XXII. in Avenione commorantem personaliter accessit, & transferendi collegium à Büttelspach in Stutgardiam ab eo consensum impetravit; consensu verò Apostolico impetrato Collegium Sacerdotale ad Stutgardiam anno præscripto transtulit cum omnibus bonis, privilegijs, & Juribus suis in Ecclesiam novam, quam anteà magnis sumptibus ibidem præparavit.

Eberhardus Comes de Wirtenberg obijt Udalricus filius successit.

Eodem anno supradictus Comes Eberardus, posteaquam Collegium de Büttelspach transtulerat in Stutgardiam, Domino vocante in die S. Bonifacij Archiepiscopi & sociorum ejus Martyrum, vitâ defunctus est, & in Ecclesia quam construxerat sepultus, filium relinquens nomine Udalricum, qui Patri statim succedens in Principatu annis decem Comitatum suum gubernavit, vel ut alij scribunt, annis sedecim.

Anno Sigismundi prænotato decimâ die mensis Septembris, obijt Matthias ex Monacho Ordinis S. Benedicti Archiepiscopus Moguntinus, in majore Ecclesia sepultus. Quo mortuo Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum ad instantiam Canonicorum Ecclesiam Moguntinam, administratorio nomine per triennium gubernavit de voluntate & consensu Joannis Papæ XXII. eo tempore in Avenione residentis.

Magna fuit his temporibus inter Clerum & cives Moguntinos pro libertate dissensio, illis jura & privilegia sua defendentibus, istis autem cuncta violare volentibus. Quæ quidem dissensio Canonicorum animos movit, ut Baldevvinum Administratorem assumerent, quem cùm virum prudentem, magnanimum, & amicum Regum ac Principum scirent, per industriam ejus civium posse humiliari superbiam non frustra sperabant. Qui mox administratione susceptâ, contra Moguntinos plura tentavit, & valde in brevi eorum humiliavit superbiam. Eo tempore Clerus per civium tyrannidem de Moguntia pulsus, in Rhenaugia & alibi exulabat. Baldevvinus ergo ad reprimendum incursum Moguntinorum, ne se diffunderent in Rhenaugiam Ecclesiæ ab antiquo semper fidelem, ubi Clerus, sicut dictum est, in suis possessionibus degebat, villam, quæ nuncupatur alta, vulgaritet Altuill, juxta Rheni littus à superiore ad Rhenaugiam introitum, muro in circuitu præmunivit, & castellum in ea pulchrum cum fortissima turri ad Rheni fluenta construere cæpit, quæ omnia Henricus ex Comitibus de Virneburg Archiepiscopus Moguntinus posteà consummavit, cujus insignia lapidi insculpta in memoratæ turris pariete vidimus expressa, sed ante annos fermè undecim, si bene memini, Bertholdus Archiepiscopus cùm eandem faceret dealbari turrim, insignia Henrici fundatoris memorati deposuit, & sua reposuit in locum, quod

Castrum Altævillæ juxta Rhenum à Baldevvino construitur.

factum

factum sicut jure multis displicuit, ita non satis pij animi in mortuum indicium fuit. Nec multò posteà cives Moguntini obsidionem urbis à Baldevvino metuentes, consilio inter se malè habito, armati civitatem egressi, primò Cœnobium S. Albani, tunc Ordinis S. Benedicti, cum insigni Ecclesia funditus destruxerunt, paucis domibus duntaxat pro Monachorum habitatione dimissis: Ecclesiam deinde Cœnobij S. Jacobi Apostoli in monte speciosò juxta Pyramidem Drusi præ civitate, simili furore destruxerunt, cum omnibus pene domibus paucis exceptis: postea Collegiatam S. Victoris Ecclesiam, unà cum domibus Canonicorum fortissimis funditus everterunt: castellum quoque in suburbanis Wisenach à fundamentis subverterunt in odium Cleri, & custodiam sui, timentes, quòd Baldevvinus, qui pro Clero stabat Ecclesiæ, præsidia sua in eisdem Monasterijs locaret. Pro qua temeritate pessima dictorum Monasteriorum Abbates atque Prælati cives Moguntinos posteà citari fecerunt ad Judicium cameræ Imperialis, quæ tunc servabatur apud Franckenfurt oppidum regalis electionis, in qua dictante justitiâ cives, ut impij temeratores Jurium, libertatum, & privilegiorum Ecclesiæ læsis ad satisfactionem in magna pecuniarum summa fuerunt condemnati.

Moguntini cives quasdam Ecclesias destruunt.

Ab illo tempore usque ad excidium urbis Moguntinæ, quod anno nativitatis meæ primo accidit, ut suo dicetur loco, suas divinâ Justitiâ vindicante injurias, bona semper fortuna Moguntinis civibus extitit contraria, qui quotidie in deterius proficientes, tandem usque adeò æris alieni gravaminibus sunt oppressi, & in nihilum redacti, quòd omnium in circuitu civitatum & subsidium & amicitiam perdiderunt, & seditione subortâ postremò civitatem, Dominium & Magistratum amittentes aut mori, aut exulare coacti sunt.

Deo Sanctorum vindicante injuriam Moguntini exterminati sunt.

Cujus rei hodie simile videmus in Erpfordianis, qui nostris diebus ex Monasterio Monialium S. Cyriaci Martyris extra muros oppidi Erpfordiani in monte positi castrum de consensu Rom. Pontificis fecerunt, & novo in suburbanis Monasterio constructo Moniales in ipsum cum omnibus censibus, privilegijs ac libertatibus, quas priùs habuerant, sine earum damnis etiam ipsis consentientibus transtulerunt, & nihilominus quantum displicuerit Deo locum sibi dedicatum semel in usum transferre humanum, pœna ultionis, quam ab illo tempore usque in diem præsentem experiuntur, ostendit; nam in ultimam desolationem acti, simile Moguntinis quotidie timent excidium, de quibus suo loco dicemus reliqua.

Erpfordia, nos prò minore culpa similis opprimit calamitas.

Anno prænotato mortuus est Emicho Spirensis Episcopus, cui promotione Joannis Papæ XXII. in Pontificatu successit Bertholdus de Buchek, Ordinis Hospitalis B. Mariæ semper Virginis Teutonicorum, qui uno duntaxat præfuit anno: posteà per eundem Papam transfertur ad Argentinam.

Berchtold fit Episcopus Spirensis contra Berengerũ.

Et notandum pro declaratione dictorum simul & dicendorum ratione Ecclesiæ Moguntinæ, quòd Matthiâ Archiepiscopo mortuo Clerus elegerat sibi Pontificem quendam Canonicum nomine Gerlacum, contra quem Joannes Papa XXII. Henrico de Virneburg æquè Canonico de Archiepiscopatu Moguntino providit, qui veniens ad Moguntiam à Clero refutatus est, & ad Sedem Apostolicam appellatum. Continuum itaque per triennium contentio Cleri coram Papa fuit contra Henricum, Clericis

Contentio duorum pro Archiepiscopatu Mogunt.

multis in eum ſcelera jaculantibus. Verùm ne interim Eccleſia Moguntina paſtoris deſtituta ſolatio, dentibus pateſceret impiorum, Papa memoratus ad inſtantiam Canonicorum Baldevvinum Trevirorum adminiſtratorem Archiepiſcopatûs Moguntini conſtituit, quouſque finem contentio ſuſciperet, quod anno Sigiſmundi XIV. contigit.

Bellum ſedecim Comitum contra Ducem Brabantiæ.

Anno item Domini præſcripto, ſedecim Comites cum nobilibus ſuis contra Joannem Brabantiæ Ducem in unum conſpirantes exercitum inter duo villagia Vexhe videlicet, ac Landen ad prælium convenerunt. Inito certamine diu pugnatum eſt ambiguo marte, & plures ab utraque parte ceciderunt. Poſtremò tamen Rex Gallorum Philippus vices ſuas interpoſuit, & pacem reformavit: fuerunt in eo bello ex noſtris terris ſuperioribus præſentes, Joannes Comes de Spanheim cum ducentis equitibus, Comes de Kazenelenbogen cum totidem equitibus, Comes de Falckenburg cum centum equitibus, Comes quoque de Hoenfels cum centum viginti equitibus, & Henricus de Bolandia cum ſexaginta equitibus, aliorum nomina Comitum ſcribere cauſam non habemus.

MCCCXXIX.

Anno Sigiſmundi Abbatis XII. Ludovicus Rex ab urbe Roma diſceſſurus, juramento mediante Romanis promiſit, quòd in anno ſequente denuò velit in Italiam cum exercitu redire, ad cujus rei ſollicitandum effectum, Romani duos ex ſenatoribus venerabiles viros lateri Regis adjunxerunt, qui cum eo in Germaniam venientes à ſuo propoſito abierunt.

Antipapa Nicolaus à Ludovico Cæſare Piſanis commendatur.

Ludovicus Imperator novus à Roma digreſſus Nicolaum Antipapam ſuum Romanis non audebat confidere, ſed veniens cum eo Piſas ibidem juſſit manere, donec ipſe rediret in Italiam. Piſani ad inſtantiam Cæſaris obedientiam & fidelitatem Nicolao contra Joannem promiſerunt, & quòd eum fideliter tuerentur ab omni moleſtatione adverſariorum juramento confirmârunt. Ludovico autem in Germaniam reverſo Piſani commendatum ſibi Nicolaum ad Joannem Papam in Avenionem miſerunt, qui ſuum compulſus fateri reatum, veniam petijt, & ad perpetuum carcerem poſitus vix triennio ſupervixit.

Galeazius Vice-Comes Mediolani à Ludovico inſtituitur.

A Piſis Imperator Mediolanum veniens, rebus ſalubriter ordinandis per Longobardiam animum intendit, obierat enim paulò ante Maffæus Vice-Comes Mediolanenſis, in cujus locum Rex Ludovicus Galeazium ejus filium Joanni Papæ inimiciſſimum Vice-Comitem conſtituit. Quod factum Pontifici memorato ultra modum diſplicuit, & propterea novos in Ludovicum proceſſus fulminavit: priùs illum ut diximus tanquam fautorem & defenſorem hæreticorum & ſchiſmaticorum excommunicaverat, quoniam & Fratres quoſdam Ordinis Minorum damnatos à Papa ſuſcepit, & Vice-Comitibus ab illo excommunicatis auxilium impendit.

Iterum Johannes XXII. cenſuras in Ludovicũ fulminat.

Nunc autem graviores in eum cenſuras fulminat, quem exceſſiſſe tripliciter conſtat. Primò quia coronam Imperij, contempto Romano Pontifice, à ſimplici ſuſceperat Epiſcopo, quod non licuit. Secundò quia verum Chriſti Vicarium totis viribus perſecutus, Idolum pernicioſi Schiſmatis erexit. Tertiò quòd Jura & Adminiſtrationem Romani Imperij ſine Conſenſu Pontificis ſibi uſurpavit.

Cenſuras igitur Papa in Regem Ludovicum de novo multiplices aggravat, & eas publicari per totam Germaniam ſub pœnis terribilibus mandat.

mandat. Sed cùm severitatem Ludovici omnes metuerent, & nemo Papæ censuras contra illum denuntiare præsumeret, soli Fratres quidam Ordinis S. Dominici Spirenses maximè & Francofurtenses fortiter se murum pro domo domini statuerunt, & processus Papæ omnes contra Ludovicum Regem intrepidâ constantiâ in diversis locis iterum atque iterum publicârunt, non sine periculo & multis contumelijs.

Fratres S. Dominici fortiter steterunt pro domo Domini.

Anno prænotato mortuus est Cuno de Schöneck Ecclesiæ Wormatiensis Episcopus in Cathedrali Basilica sepultus. Post cujus obitum fuit in electione dissensio gravis subsecuta, propter quam duo in Avenione coram Papa de Pontificatu contendebant, Gerlacus videlicet Schenk de Erpach, & quidam, cujus nomen non occurrit. Unde Papa Joannes contentione istâ durante Baldevvinum Archiepiscopum Trevirorum Administratorem Ecclesiæ Wormatiensis constituit, & omnem ei totius Diœcesis curam & dispositionem tam in spiritualibus, quàm in temporalibus commisit. Eodem anno Berchtoldus de Buchek ex ordine Teutonicorum Spirensis Episcopus mandato Joannis Papæ XXII. ad Ecclesiæ Argentinæ tunc vacantis Pontificatum translatus est, vacante Spirâ in annum sequentem.

Interea Baldevvinus Trevirorum Archiepiscopus duarum jam anteà Ecclesiarum Episcopalium Moguntinæ ac Wormatiensis Administrator, etiam hujus Ecclesiæ Spirensis administrationem Fratrum postulatione, & mandato Papæ suscepit. Res admodum stupenda, ut unus homo simul & semel apud Germanos quatuor Episcopatus gubernare aut deberet, aut posset. Sed erat iste homo singularis, qui non minus arte, quàm naturâ ad magna fuit dispositus.

Baldewin⁹ quatuor Episcopatuum gubernator.

Anno etiam prænotato Joannes Papa XXII. in Avenione consistens, Petrum de Murrone Cœlestinum quondam Papam V. quem Bonifacius Papa VIII. post resignationem Pontificatûs custodiæ mancipaverat usque ad mortem, propter crebra ejus miracula Sanctorum Catalogo inscripsit.

Petrus de Murrone qui & Cœlestinus Papa V. canonizatur.

Eodem anno Pisani cives, qui post mortem Castrutij in subjectionem Imperatoris Ludovici juraverant, veteri more gentis Italiæ, Germanis nescientes servare fidem, ipso Cæsare in Germaniam reverso, mox Bonifacium quendam in Capitaneum erexerunt, & libertatem sibi rebellione vendicant, qui ut Papæ Joannis XXII. consequerentur gratiam & favorem, Antipapam Nicolaum suæ fidei commissum in Avenione Pontifici memorato destinârunt, ut paulò antè diximus.

MCCCXXX.

Anno Sigismundi Abbatis XIII. Walramus filius comitis Mosellani de Veldenz, promotione Baldevvini Archiepiscopi Trevirorum factus est Episcopus Spirensis Ecclesiæ, & præfuit in ea fermè sex annis, vir bonus & honestus.

Walramus filius Comitis de Veldenz fit Episcopus Spirensis.

Eodem anno Baldevvino administrationem Ecclesiæ Wormatiensis resignante, Gerlacus Schenk de Erpach Pontificatum obtinuit, & duobus annis præsedit. Fuerunt qui scriberent, illum neque per electionem vocatum, neque à Papa provisum, neque confirmatum præfatam biennio occupâsse Ecclesiam, & inutiliter præfuisse. Sed de his firmam dare sententiam sicuti certè non possumus, ita temere non debemus; ab eo siquidem tempore, quo scribere gesta & successiones Pontificum Germaniæ Monachi & claustrales desierunt, mancam necessariò canonici pene

omnium Eccleſiarum Cathedralium ſuarum rerum, aut nullam legunt hiſtoriam.

Henricus Buſman de Virneburg fit Archiepiſcopus Moguntinus.

Anno prænotato poſt longam contentionem inter Henricum de Virneburg cognomento Buſman, & Clerum Moguntinum coram Papa Joanne prænominato apud Avenionem ut ſupra diximus habitam, Henricus tandem per ſententiam obtinuit, & mandato ipſius Papæ in Archiepiſcopum conſecratus fuit. Deinde comitantibus duobus Legatis Apoſtolicis, venit ad Moguntiam, & ut verus ac legitimus Eccleſiæ Moguntinæ Præſul poſtulat intromitti; ſcripſerat enim Papa Baldevvino Trevirorum Archiepiſcopo, mandans, ut adminiſtrationi cederet, & omnia Epiſcopalia Henrico reſignaret: Clero etiam & populo præcipit, quatenus deſtinatum ſibi Archiepiſcopum reverenter & cum honore ſuſciperent, & in cunctis illi fideliter obedirent. Qui ubi mandatis Apoſtolicis non poſſent reſiſtere, coacti ſunt obedire. Veruntamen civitatem Henricus ſub conditione citius exeundi propter diſcordiam intrare permiſſus, aliquandiu in Rhenigauia commoratus eſt.

Henricus verò in Archiepiſcopum ſublimatus præfuit annis ſedecim, & poſtea per Rom. Pontificem Clementem ſextum deponitur, quoniam & Apoſtolicæ Sedi rebellis extitit; & Ludovico Imperatori excommunicato, pertinaciter adhæſit. Iſte Henricus caſtrum in Alta villa juxta Rhenum, quod Baldevvinus inchoaverat, ad plenum conſummavit, & cum civibus Moguntinis tandem concors extitit.

Comitatus Palatinus Rheni inter filios Rudolphi dividitur.

His temporibus Ludovicus Imperator vocans ad ſe filios fratris ſui Rudolphi, quem cum Friderico Duce Auſtriæ ſententem de Patria in Angliam fugere, ut ſupra diximus, compulerat, in præſentia quorundam principum Regni paternam inter eos diſtribuit hæreditatem; fuerunt autem eorum tres. Rudolphus primogenitus homo parum aſtutus, uxorem habuit ſororem Regis Ungariæ Ludovici, de qua genuit unicam filiam nomine Margaretam, quæ nupſit Carolo Regi Bohemiæ poſtea Imperatori. Huic Rudolpho Ducatus Patris ſui ceſſit in Bavaria, cum omnibus ad eum pertinentibus, quæ genitor ibi habuit. Rupertus ſecundo genitus quædam paterni principatus in partibus Rheni accepit, oppidum videlicet Neapolitanum, vulgariter Neuſtatt appellamus in Diœceſi Spirenſi, cum pertinentibus ad illud. Iſte Rupertus Eccleſiam in eodem oppido pulchram rubro tabulato lapideo, novámque à fundamentis conſtruxit. & duodecim in ea præbendas erigens magnificè dotavit, & multa bona fecit. Gymnaſium quoque Univerſale in oppido Heidelberg Wormatienſis Diœceſis auctoritate Apoſtolicâ inſtituit; quod multis privilegijs & proventibus cumulavit. Qui tandem ſine liberis moriens ante chorum in Eccleſia Neapolitana, quam ipſe, ut diximus, fundaverat, cum honore ſepultus eſt, quemadmodum ſuo inferius loco plenius dicetur. Omnis autem poſſeſſio ejus ad juniorem fratrem comitem Palatinum Rheni, de quo jam ſine medio dicemus, reverſa eſt.

Univerſitas Heidelbergenſis fundatur.

Adolphus ultimò genitus Rudolphi Comitis ſupradicti, oppidum Heidelberg & Palatij Rheni Comitatum cum Electorali dignitate in poſſeſſionem accepit, Ludovico patruo ſic diſponente, propterea, quòd in agendis rebus, atque negotijs Principatûs cæteris fratribus magis eſſet idoneus. Uxorem habuit filiam Comitis de Oettingen Bavari, de qua genuit

genuit Rupertum comitem Palatinum, per quem continuatur genealogia eorundem Principum, ut in sequentibus per Ordinem dicemus.

MCCCXXXI.

Anno Sigismundi Abbatis XIV. Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum, vir sempiternâ memoriâ dignus, divino Spiritu inspiratus, Capellam Divi Martyris Albani cum horto pulcherrimo adjacente extra muros Trevirorum urbis, precibus & pretio ab Abbate & Monasterio S. Apostoli Matthiæ comparavit, & Carthusianæ Religionis Cœnobium in eo construere cæpit; quod in novem annis perficiens magnificè dotavit: & anno Sigismundi Abbatis Hirsaugiensis ultimò Ecclesiam ejusdem Monasterij consecravit. His etiam temporibus sæpe memoratus Pontifex Baldevvinus, apud Confluentiam pontem lapideum satis fortem & pretiosum super Mosellam fluvium à fundamentis novum construxit, multis & gravibus impensis, ut hodie videtur. Consummato tandem opere sanctione perpetuâ constituit, omnes Trevirensis Diœceseos indigenas, transitum habere debere per pontem liberum; alienigena verò quilibet per eum transitûrus, Religiosis, Clericis, & mendicantibus duntaxat exceptis, unius oboli, quorum duodecim faciunt nummum, donatione transirent.

Carthusia apud Trevirim fundatur per Baldewinum Archiepisc.

Pons lapideus apud Confluentiam ab Archiepisc. construitur.

Anno prænotato Joannes ex Duce Luzenburgensi Bohemiæ Rex magno suorum adunato exercitu, jussione Imperatoris Ludovici Longobardiam ingreditur, Galeatio Vice-Comiti laturus auxilium, contra rebellionem quarundam civitatum, quæ post Imperatoris ad Germaniam regressum sese in libertatem vendicare meditabantur, occiso vel expulso præsidio Imperiali. Rex autem Bohemiæ pro Imperatore bellum acturus, in brevi rebelles graviter afflixit, Brixiam, Bergomum, Lucam, Parmam, Regium, Mutinam, & plures alias civitates, oppida & castella capiens rebellium, suæ ditioni nomine Cæsaris potenter subjugavit, auctores verò & capita rebellionis quotquot invenire potuit, laqueo suspendit.

Joannes Bohemiæ Rex Longobardos rebelles domuit.

Eodem quoque anno facta est dissensio gravis inter Henricum, Bavariæ Ducem cognomento Probum, & Ottonem ejus fratrem, cum Henrico juniore filio Ottonis quondam Ungariæ Regis, de quo dictum est anno Henrici Abbatis II. pro quibusdam terminis & oppidis Ducatûs Bavariæ inferioris. Ludovicus verò Imperator pro Ducibus Ottone & Henrico juniore pugnaturus, contra Henricum Probum, vocatis in auxilium Ungaris magnum parabat exercitum, deleviſſetque illum penitus, nisi bono fuisset consilio præventus. Joannes námque Rex Bohemiæ cùm audisset Imperatorem expeditionem præparare in Henricum Bavariæ Ducem, cujus ipse socer erat, vices suas interposuit, & concordiam inter dissidentes reformari ut sequitur impetravit.

Ludovicus ergo Imperator ad instantiam Joannis Bohemiæ Regis memoratos Duces Bavariæ circa festum S. Bartholomæi ad Ratisbonam convocavit, ubi in præsentia quorundam Principum regni talem inter eos divisionem fecit. Henricus Dux senior cognomento Probus, in ea divisione sequentia oppida & castella cum suis pertinentijs in portionem hæreditatis legitimam accepit, videlicet, Landshutam, Straubingen, Scherdingen, cum alijs ad ea pertinentibus. Ejus fratri Duci Ottoni

Divisio fit Ducatus Bavariæ inter Duces.

distributio contulit Burghausen, Oettingen, Draunstein, Halle cum reliquis usque ad Salzburgensium alpes ad ea jure spectantibus.

Henricus autem junior in suam portionem accepit, Dingelfingen, Landavve, Vilshofen, Dekendorff, Cambur, Kelheim, cum alijs sibi deputatis. Verum hæc divisio non satis placuit seniori Henrico, unde non diu postea terminos memoratæ divisionis temerè transgrediens, cùm Imperatoris monita contemneret, ejus in se animum graviter ostendit iratum; contractis igitur copijs Ducatum Henrici Ludovicus ut hostis ingreditur, & per duos menses Straubingen durâ satis obsidione vallatur; iterum Bohemiæ Rex Joannes vices suas interposuit, & Ducem ad obedientiam Cæsaris revocavit.

Petrus de Lutra inter scriptores unus.

Claruit his temporibus inter Germaniæ Doctores non ultimus Petrus de Lautra Præmonstratensis Ordinis, qui scripsit inter cætera ingenij sui opuscula super sententias libb. IV. In Evangelium Joannis lib. I. Ad Baldevvinum Archiepiscopum de prærogativa Trevirensis Ecclesiæ lib. I. De Romani Pontificis eminentia insigne opus, quòd Candelabrum septenarium prænotavit libb. III. Contra Michaelem de Cæsena & ejus sequaces, Romanum Pontificem contemnentes lib. I. De forma & modo nuptiarum lib. I. De Columnis mysticis ad Cardinalem de Columna lib. I. De Sacramento Altaris lib. I. Epistolas quoque plures ad diversos, sermonésque & varia synthemata lucubravit.

Lupoldus de Babenberg Jurista scriptor, & alij.

Lupoldus de Babenberg Bambergensis Ecclesiæ Canonicus, Joannis Andreæ in utróque Jure quondam auditor his etiam temporibus magno in pretio fuit. Qui scripsit inter alia commendabile opus de Zelo & fervore Christianæ fidei, antiquorum Germaniæ Principum lib. I. De juribus & translatione Romani Imperij ad Baldevvinum Trevirorum Archiepiscopum lib. I. De cæteris ejus lucubrationibus nihil vidimus. Claruerunt & alij complures viri doctissimi his temporibus in Germania nostra excellentes ingenio & doctrinâ, qui multa & varia synthemata scripserunt. Petrus videlicet de Saxonia Ordinis minorum. Conradus Saxo ejusdem Ordinis. Alanus de Insulis Flandriæ, Joannes Danck Saxo astronomus, Sibertus de Beka Carmelitanus Joannes de Blumendall, Simon de Spira ejusdem Ordinis, Ludolphus in Argentina Carthusiensis. Joannes de Gandersleben Francus astronomus & mathematicus subtilis valde, & alij multi de quibus alibi scripsimus.

MCCCXXXII.

Argentinæ inter Senatum & cives magna seditio.

Anno Sigismundi Abbatis quintodecimo in civitate Argentinensi gravissima inter Senatores & plebeios seditio magnam regiminis alterationem intulit, & reipublicæ mutationem. Ab annis námque multis Domini & rectores civitatis memoratæ soli admittebantur nobiles, humilium verò nullus quicquam auctoritatis habebat. Infirmiores autem nôbilium potestate nimiâ oppressi tandem in rebellionem conspirant, & collectis indignatione viribus, tota se communitas Urbanorum contra rectorum tyrannidem opposuit. Magnus in civitate furentium atque sævientium populorum tumultus oritur, ad pœnam nobiles confusis vocibus postulantur. Senatores urbis ad pacis tranquillitatem cupientes revocare furentes, cùm non possent, dimissâ civitate consilio in proxima sese castella receperunt. Existimaverant enim, quòd potestatis ab urbe absentia,

absentia, tumultuantis populi animos facilius & citius sedare debuisset; sed aliter quàm speraverant res progressum accepit, ut enim de urbe nobiles recesserunt, cives audaci consilio usi, portas civitatis omnes clauserunt, publico statuentes edicto, quòd illorum nulli de cætero, qui temere urbem exierant, in æternum pateret regressus: itaque factum est, ut senatus nobilium, qui humiles urbanos propriâ temeritate deseruit, redire in civitatem amplius non permissus, justâ ratione perpetuum cogeretur portare exilium, & qui noluit humilibus in parvo condescendere propriâ se nescius privaret potestate. Cives in libertatem conspirantes, novum ex se consulatum instituerunt, vetere penitus abrogato, & prosus in exilium acto, lege decernentes firmissimâ, quòd supremus Rector urbis, quem vocant Magistrum, quotannis perpetuò creandus nullâ ingenuitate sanguinis, aut genere notabilis, sed plebeius ignobilis instituatur. Quæ constitutio in consuetudinem versa continuatur apud eos usque in præsentem diem.

Plebs Argentina contra sen. tum prævaluit.

Anno Sigismundi Abbatis prænotato octavâ decimâ die mensis Decembris obijt Gerlacus Schenck de Erpach Wormatiensis Ecclesiæ Præsul, cui Salmannus de Moguntia oriundus provisione Joannis Papæ XXII. succedens præfuit annis ferme tribus & viginti, qui à Benedicto Papa XII. in Episcopum consecratus fuit. Verum Clerus cum civibus se fortiter opposuerunt, & eum pro Pontifice noluerunt admittere: propter quod Papa commotus civitatem Interdicto suppossuit, & plures ex Canonicis maximè de Neuhausen Salamanno rebelles præ cæteris excomunicavit. Salamannus tamen Papâ sibi assistente prævaluit, & in Episcopum à Clero & populo susceptus fuit.

Salamannus fit wormatiensis Episcopus contra voluntatem Cleri.

His temporibus Regnum Turcorum in Asia minore sumpsit exordium, quod interea per annos centum octoginta maximum sui accepit incrementum. Est autem Turcia in Asia minore parvum ab origine Regnum, habens ab oriente Armeniam, à meridie Pamphiliam, ab Aquilone Bythiniam, ab occidente mare Ægeum, & Græciam, illam videlicet Provinciam, ubi magna quondam Troja constituta fuerat. Cujus quidem Regni Turcorum tale memoratur principium. Fuit his temporibus in Turcia homo quidam parvi censûs, & non magnæ reputationis, nomine Ottomannus, religione Saracenus, vir astutus & factiosus, qui duobus de Principatu Turciæ contendentibus, accitis undique viris raptoribus, prædonibus, quibus illa terra multùm abundat, sibi totius Turciæ principatum usurpavit, & expulsis vel occisis principibus terræ cunctis, brevi tempore & nomen magnum, & auctoritatem obtinuit regalem. Itaque primus Turcorum iste Rex Ottomannus in Asia minore Principum discordiâ factus regni terminos usurpati multùm dilatavit. Post Ottomannum regnavit filius ejus Orchanes super Turcas, qui constituit prælia multa cum finitimis gentibus, & regnum suo tempore multum ampliavit. Quo mortuo Amurates filius ejus regnum Turcorum suscipiens multa sibi violenter attraxit, erat enim vir callidus & infidus. Qui, cùm duo Christiani fratres de Imperio contenderent, ab altero, qui superari timebat, in auxilium vocatus, ex Asia venit in Græciam, vidénsque ambos viribus fractos, atque defatigatos, arma in eos convertit, & magnam Græciæ partem suo dominio per tyrannidem subjecit. Hic moriens duos filios reliquit

Regni Turcarum in Asia principium.

Ottomannus Rex Turcarum primus.

Orchanes Rex II.

Amurates Rex III.

reliquit Solomannum & Pactietem, Solomanno brevi extincto, Regnum Turcorum univerſum ad Pactietem pervenit. Qui priuſquam à Tamerlano caperetur, in Græcia res geſſit magnas, poſteà nihil memoriâ dignum: qui mortuus plures filios reliquit, quorum primus Calapinus regnum obtinuit, & poſteaquam aliquandiu regnâſſet, à Moyſe Patruo ſuo extinctus fuit. Moyſes autem Calapino nequiter peremptо regnum Turcarum ſibi uſurpavit, & multo tempore cum tyrannide regnans etiam ipſe ſine liberis mortuus eſt, poſt mortem verò Moyſi Mahumetes tertius ex Pactiete filius regnum obtinuit, qui Conſtantinopolim & univerſam penè Græciam, cum Thracia, & regno Boſniæ extinctis multis Chriſtianorum millibus, ſuo imperio violenter ſubjecit. Ante hunc fuerunt & alij duo reges Mahumetes & Amurates, de quibus feruntur multa mala Chriſtianis facta tam in Aſia, quàm in Græcia penè tota. Amuratis filius fuit ultimus Mahumetes, cujus filius Pactietes tertius, qui hodie regna ſuper Turcas, Modonam urbem in Morea noſtris temporibus cepit.

Pactietes Rex IV.

Calapinus Rex V.

Moyſes Rex VI.

Mahumetes Rex 7.

MCCCXXXIII.

Anno Sigiſmundi Abbatis XVI. Joannes Papa XXII. Ludovico Rege Portugalliæ roganteLegatum miſit ad regnum ejus quendam Cardinalem pro ſedandis certis diſſenſionibus inter ipſum regem & quoſdam Principes regni, qui veniens in regnum pacem & concordiam reformavit, & ex varijs diſpenſationibus & gratijs pecuniam non modicam acquiſivit; quod cognoſcentes quidam latrones, in unum coadunati, ejus tranſitum in quodam latiſſimo nemore obſervârunt, venientem cum gladijs & fuſtibus invaſerunt, & tam ipſum, quàm omnes, qui cum eo erant, crudeliter peremerunt, diripientes omnia, ita ut veſtibus ablatis nuda relinquerent cadavera.

Cardinalis Legatus cum tota familia ſua à latronibus occiditur.

Eodem anno ultimâ die menſis Junij obijt Wolframus de Grumbach Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis, & in majori Eccleſia ſepelitur, quo mortuo gravis inter Canonicos in electione diſcordia ſubſecuta eſt; nam una pars cum Ludovico Imperatore ſentiens, ejus Cancellarium Hermannum de Liechtenberg, Spirenſis Eccleſiæ canonicum ſibi Pontificem elegit, alia verò pars & major & conſilio ſanior, quæ Papæ Joannis tuebatur ſententiam, Ottonem Wolfskele memoratæ Herbipolenſis Eccleſiæ Canonicum, & Archidiaconum ſibi delegit Epiſcopum. Cauſa mox ad examen Joannis Papæ XXII. devolvitur, qui tunc ut ſupra dictum eſt, in Avenione oppido Galliæ Curiam Papalem tenebat. Papa itaque modo & formâ electionis ſimul & Zelo eligentium, atque meritis electorum diligenter examinatis, Hermanno de Liechtenberg abrogato per ſententiam Ottonem legitimum Herbipolenſis Eccleſiæ Pontificem pronuntiat, & auctoritate Apoſtolicâ confirmat, anno videlicet prænotato die menſis Decembris ſecundâ, qui tamen anno ſequenti viceſimâ die menſis Julij apud Leodium urbem Lotharingiæ vetuſtiſſimam ſolemni pompâ fuit conſecratus, ſed anno electionis ſuæ tertio ad poſſeſſionem Epiſcopatus primùm pervenit, Hermano de Liechtenberg cum Imperatore Ludovico promotioni ejus obnitentibus.

Diſſenſio duorum ad Herbipolenſem Epiſcopatum electorum.

Claruit his diebus Udalricus de Auguſta Imperatoris Ludovici ſcriba ſecretus, homo in utróque jure peritus, ſed plus æquo Pontifici Romano injurioſus, qui diſcordiarum inter Eccleſiam & Imperium non ultimum

Udalricus de Auguſta Imperialis Aulæ ſcriba doctiſſimus.

mum fomentum extitisse ferebatur; in litteris námque Imperialibus ad Papam scriptis modestiæ normam graviter excedens, bestiam illum de mare ascendentem sæpiùs nuncupavit, & varijs Christi Vicarium injuriosis nominibus nomine Imperatoris appellavit, quanquam hoc ipsum latere Imperatorem plures fuerint, qui dicerent. Hoc autem constat manifestè, quòd Papam injuriosus scriba plurimum irritavit.

Vini multa copia.

Maxima hoc anno in partibus Mosellanis cis-Rhenanis & Franciæ orientalis vini abundantia crevit, ita quòd tempore vindemiarum multis defecerint vasa. Vas alterum vino plenum cum magnis precibus dabatur pro altero vacuo etiam minoris quantitatis, duæ quoque vini menuræ pro uno vendebantur obulo, quorum duodecim solidum faciunt unum Herbipolensem.

Anno prænotato mortuus est Henricus Dux Bavariæ junior filius Ottonis quondam Regis Ungariæ sine liberis, anno ætatis suæ primo atque vicesimo, cujus Principatus Henrico Duci probo, & Ottoni fratri ejus in portionem cessit.

Conventus Principum in Spira factus est cum Imperatore.

Anno item præscripto Ludovicus Imperator Conventum Principum regni apud Spiram ad festum S. Bartholomæi magnum indixit, quibus ad diem præfixum convenientibus multa ibi pro cõmuni hominum pace tractata sunt, & in raptores atque latrones, qui viatoribus insidiabantur, acies ordinatæ. Plura etiam pro sui justificatione contra Joannem Papam Cæsar produxit in medium, quibus auditis & examinatis multi viri doctissimi consenserunt, Papæ sententiam minus justam arbitrantes, propterea quòd Papa Petri Sedem mutavit.

Wormatiensium civium seditio gravis.

Inter Senatum & cives Wormatienses hoc anno gravis fuit suborta seditio, propter Episcopalia jura & privilegia Canonicorum; Senatum enim contra Clerum multa temere dicebatur præsumpsisse, quæ non debuerat, unde gravati Sacerdotes atque Canonici communitatis præsidium invocârunt. Cives autem pauperes de manuum suarum labore viventes haud parum enitebantur pro Clero, maximè propterea, quòd ab illo pro suis artificijs quotidiana susceperè stipendia, unde si urbe Clerus pelleretur, manifestum erat pauperum augeri penuriam, & reverà parum abfuit, senatum Argentinensibus simílem subire pœnam, nisi quidam maturius negotium penficulantes interpositione amicorum pacem reformâssent.

MCCCXXXIV.

Walramus fit Archiepiscopus Colonienſ. annis xvi.

Anno Sigismundi Abbatis xvii. mortuus est Henricus Archiepiscopus Colonienſis, non sine multorum gratulatione, quippe qui toto fere Pontificatûs sui tempore civibus suis graviter fuit infensus, & Imperatori Ludovico à principio & pluribus annis contrarius, ut in præcedentibus patet. Huic in Archiepiscopatu successit Walramus filius Gerhardi Comitis Juliacensis, memoratæ Colonienſis Ecclesiæ Canonicus & Thesaurarius, Leodiensisque Præpositus, vir in utróque jure suo tempore doctissimus, & præfuit annis sedecim, mensibus sex, diebus decem & novem, qui ut bonus pastor utiliter rexit Ecclesiam sibi commissam, in utroque statu, & pacem terræ diligentissimè custodivit.

Carthusia in Colonia fundatur per Walramum.

Inter alia pietatis studia Monasterium Ordinis Carthusiensium Monachorum in Colonia construxit, in quo Fratribus Deo servituris perpetua

stipendia providit, cujus loci fundum à Monasterio S. Pantaleonis nostri Ordinis ibidem pecuniâ comparavit, alijs similiter Ecclesijs multa bona contribuit.

Adolphus Palatinus cum sibi adhærentibus contra Baldevvinum.

Anno Sigismundi Abbatis prænotato, Adolphus Comes Palatinus Bavariæque Dux, qui morabatur in Heidelberg, Joannes, Simon & Junior Simon Comites de Spanheim, Comes item de Nassavv, Comes Silvestris de Duna, Comes Rheni cum quibusdam alijs Comitibus atque nobilibus se mutuò confœderantes contra Baldevvinum Archiepiscopum Trevirorum & Comitem de Veldenz bellum parabant. Quod mox ut Baldevvino innotuit, contractis copijs terram Comitis de Spanheim sibi vicinior em ingreditur, & omnia devastans, nemine resistente, magnâ populum clade percussit, castrum Sprendlingen obsedit, cepit, & destruxit, villas incendit, spolia diripuit, populum non peremit, sed fugere compulit, castrum Spanheim postremò fortissimâ obsidione vallavit, in quo tunc erat filia comitis de Falckenburg uxor Simonis Comitis de Spanheim senioris, neptis ipsius Archiepiscopi Baldevvini. Hæc videns imminere periculum, foras cum suis puellis egreditur, & provoluta pedibus Archiepiscopi pacem & misericordiam precatur: ad preces ejus pacem dedit Archiepiscopus Comitibus de Spanheim, & datis cum securitate litteris concordia facta est, & reconciliati ad invicem abierunt. Comes autem Silvestris de Duna, Comitibus de Spanheim conterminus se in quodam castello Velsperg nuncupato continebat, non enim poterat exercitui Pontificis congredi, & socij ad succurendum ei necdum fuerant præparati. Postea enim quàm audierant, ad Comitatum Spanheimensem tantam Trevirorum convenisse multitudinem, animis dejecti sunt, & omnes retrò abierunt. Baldevvinus audiens Silvestrem comitem, hoc est, den Wildgrafen in petræ monte latere, castellum obsedit, cepit, ac fundius destruxit, Comitem suis obedire mandatis coegit, Velsperg autem usque in hanc diem jacet destructum.

Comes Silvestris ab Archiepisc. capitur castrum dissipatur.

Joannes Papa XXII. obijt.

Anno etiam præscripto in die S. Barbaræ Virginis & Martyris obijt Joannes Papa XXII. in Avenione sepultus. Sunt qui scribant, eum post mortem in thesauris suis tantam reliquisse pecuniam, quantam nullus ante illum inter Romanos Pontifices habuerit unquam. Ut enim totam auri & argenti congeriem unâ comprehendam summâ, quinquies & vicies centum millia Ducatorum in prompta pecunia post se reliquisse scribitur, quæ summa usitatâ supputatione calculata facit aureorum Rhenensium vasa, sive thonnas XXXIII. centum millia florenorum auri pro uno vase computando.

Benedictus fit Papa XII. ex Monacho.

Joanni huic Papæ XXII. in Pontificatu successit Benedictus ejus nominis XII. patriâ Tholosanus Professione Monachus Cistertiensis Ordinis sub Regula sanctissimi P. N. Benedicti, cujus in memoriam se Benedictum voluit nuncupari, qui Jacobus antea dicebatur, & præfuit annis septem, mensibus tribus, diebus XVII. vir doctus & rectus in cunctis operibus suis.

Eodem quoque anno XXI. die mensis Julij, Otto Wolfskele anno præterito confirmatus à Joanne Papa XXII. ut supra diximus, Leodij in Ecclesia S. Bartholomæi consecratus fuit in Episcopum Herbipolensem; illo tamen anno ad possessionem impediente Cæsare non pervenit.

MCCCXXV.

MCCCXXXV.

Anno Sigismundi Abbatis XVIII. mortuus est Otto Bavariæ Dux, filius quondam Stephani Ducis, & frater Henrici senioris cognomento Probi sine liberis, de quo supra fecimus mentionem, cujus Ducatus ad fratrem devolutus unam Bavariæ Monarchiam constituit.

Ludovicus Imperator Oratores pacis misit ad Benedictum Papam.

Eodem anno Ludovicus Imperator solemnes nuntios misit in Avenionem ad Benedictum Papam XII. postulans restitui Ecclesiæ unitati, contra quam si quidpiam deliquisset, ejus pollicebatur judicio satisfacere & emendare. Papa nuntios Cæsaris honorificè susscepit, benignè audivit, & libenter eum absolvisset à censuris, nisi Regem Gallorum & quosdam Cardinalium timuisset; Gallus enim faventibus sibi quibusdam Cardinalibus ad Imperium Romanorum aspirabat, & ideò Ludovico Cæsari quantum potuit, adversabatur.

Otto Episc. Herbipol. à Capitulo susscipitur & præfuit annis decem.

Anno prænotato novus Ecclesiæ Herbipolensis Præsul Otto Wolfskel apud Leodium, ut jam supra dictum est, ordinatus, cùm propter metum Ludovici Cæsaris & insidias Hermanni de Liechtenberg iter tutum ad Herbipolim non haberet, per Coloniam ad Metam, & inde per Westrasiam venit cum paucis in Franciam Orientalem, in castro Rosberg Herbipoli proximo cum suis ad breve tempus recipiens mansionem, deinde trigesimâ die mensis Augusti Herbipolim ingressus à Civibus, ut est consuetudo, susscipitur, & à Capitulo similiter admissus omnia jura & possessiones totius Episcopatus eidem consignantur; qui ab illo die præfuit Ecclesiæ Herbipolensi annis decem, minus septem diebus.

Ventus horribilis.

Anno præscripto in die Apostolorum Simonis & Judæ ventus magnus & horrendus in partibus Cis-Rhenanis cum turbine subitò insonuit, qui domos plures & arbores sine numero subvertit, & infinita mortalibus damna intulit.

Luporum rabies horrenda multos homines devoravit.

Eodem quoque anno per multas Sueviæ villas prope Weil oppidum & circumcirca lupi, quos rabidos seu rabiosos vulgariter Wehrwölff appellant, gravissima damna pauperibus intulerunt, non enim pecora solùm, sed etiam homines devorabant, & neque capi quolibet ingenio poterant humano, neque canum vel latratu, vel immissione terreri. Aliquando unus gradiebatur solus, aliquando duo simul, rarò tres, nunquam quatuor aut plures. Tantæ verò agilitatis ferebantur, ut vento incursando putarentur velociores. Erat res omnium judicio monstro aut præstigio simillima, quoniam & visibiles erant, & subitò quasi spiritus aut phantasmata à conspectibus hominum evanuerunt. Vulgi sententia est, eos lupos de quibus loquimur, transmutatione metamorphoseos ex hominibus fieri Wehrwölff: & sunt qui dicant, se observatione curiosâ expertos, quòd homini jam propè transformando in lupum, caro priùs à spina dorsi excrescens in modum caudæ, futuræ metamorphoseos certum præstet indicium: quæ quidem opinio veritatis in se continet nihil aut parum, nisi fiat deceptio sensuum præstigio dæmonum, quorum operatione hæc fieri, quoties fiunt, nulli sit dubium; quemadmodum & in his maleficiatis experientia nos fecit certiores, ubi sensus decepti præsentia judicant ablata. Et ego pauperem vidi mendicum quondam in terra Mosellana, cujus spina dorsi caudam in extremitate circa posteriora habebat in longitudinem unius ferme digiti excrescentem, cujus

Opinio vulgi de rabidis lupis quos appellant Wehrwölff.

novitatis spectaculum & multi mirabantur, & nemo tunc fortassis intellexit. Metuebat homo se tum futurum lupum, sicut ex ejus ore audivi, opinione vulgari, ut credo, perterritus. Post menses autem quatuor vel quinque ejusdem inquisitionem cùm facerem apud notos, dicebant illum nusquam comparere, & se nescire penitus, quid de illo sit actum.

Opinio Wilhelmi Parisiensis de lupis rabiosis Wchrwölff.

Memini me legisse in libro Wilhelmi Parisiensis de dæmonibus prænotato, quòd maligni spiritus nonnunquam lupos ingressi possideant, quemadmodum in hominibus id fieri sæpius videmus, quorum furore agitati vertuntur in rabiem, & cooperantis instinctu dæmonis mirabilia faciunt, non suæ naturæ potentiâ, sed illius, ut dictum est, agilitate malitiæ, à cujus occupatione detinentur. Si qui verò intereà homines in lupos se putaverint esse mutatos, non veritate contigit metamorphoseos, sed imaginatione patientis; neque enim difficile est dæmonibus, materiâ dispositâ, inducere falsam imaginationem homini malè qualificato, ut vel lupum se putet esse; vel opera dæmonis per lupum facta sibi ascribat. Frequenter etiam nostris scimus compertum temporibus, versos in rabiem lupos & pueros devorâsse, & talia patrâsse, quæ sine cooperatione dæmonis fieri posse nemo vir doctus facilè crediderit. Magna est agilitas dæmonum, & plurima possunt.

MCCCXXXVI.

Fratres S. Dominici per Imperatorem tertio de Spira sunt expulsi.

Anno Sigismundi Abbatis Hirsaugiensis XIX. Fratres de Ordine S. Dominici, magnâ & singulari constantiâ contra Ludovicum Imperatorem animati processus Romani Pontificis in eum publicè ac privatim denuntiare & proclamare non cessabant, dicentes, eum non solum à Romano Pontifice excommunicatum esse, sed hæreticum quoque, schismaticum, & ab omni Dignitate tam regali, quam Imperiali depositum. Unde Ludovico Imperatore irato præcipiente, tertiò ex civitate Spirensi fuerunt expulsi, & de Franckenfurt oppido semel. Illi autem nihil territi, quantò plus tribulabantur ab Imperatore, tantò contra eum fortius & amplius prædicabant.

Benedictina constitutio ad reformationem nostri Ordinis editur.

Anno prænotato Benedictus Papa XII. Ordinis nostri compassus ruinæ ac desolationi, novam pro ejus reformatione constitutionem edidit, quam ex ejus nomine Benedictinam appellamus, & incipit: *Summi Magistri dignatio, &c.* In qua quidem constitutione Provincialis Capituli celebrationem inprimis ordinat: deinde Provincias totius Christianitatis distinguit, pro ejusdem Capituli continuatione notanter confirmanda: postea de visitationibus Monasteriorum suam introduxit sententiam, & postremò multa per varias rubricas loquitur ad ipsus ordinis decorem & reformationem.

Mechlinia Brabantiæ nobile oppidum igne cælesti comburitur.

Eodem anno ignis de cœlo ut ferebatur decidens in Mechliniam Brabantiæ oppidum, ipsum pene totum cum Ecclesijs & locis sacris absumpsit, paucis valde domibus exceptis: multa hinc damna fuerunt illata mortalibus, & magno homines numero in ultimam sunt perducti paupertatem & inopiam.

Hoc ipso quoque anno in die festo S. Augustini Episcopi mortuus est Walramus ex comitibus de Veldenzia Spirensis Episcopus, vir bonus, & optimæ conversationis, in Ecclesia Fratrum S. Dominici cum honore sepultus. Post cujus mortem Sedes Episcopalis vacavit mensibus ferme tribus,

tribus, propter mandatum Imperatoris Ludovici, qui tempus Electionis faciendæ prolongavit.

Duobus post obitum Walrami Episcopi mensibus & XXVII. diebus evolutis, in festo S. Catharinæ Virginis & Martyris electus fuit Episcopus in Ecclesia Spirensi Gerardus de Ehrenberg, vir prudens in agendis, & in utróque jure non mediocriter doctus atque peritus, qui præfuit annis septem atque viginti, mense uno, diebus sex, & in utroque statu laudabiliter rexit Ecclesiam.

Rezbach Ordinis nostri Præpositura in Diœcesi Herbipol. erigitur.

Anno præscripto fundata & erecta est nova Præpositura nostri Ordinis in villa Rezbach Herbipolensis Diœcesis de consensu Ottonis Episcopi in honore B. MARIÆ semper Virginis, & manet sub ditione Abbatis de Neustat cum Ecclesia ejusdem villæ parochiali; à pluribus siquidem annis fidelium concursus ad memoriam Intemeratæ Virginis Mariæ in eodem loco factus est, de quorum eleemosynis & Ecclesia fuit constructa, & necessarijs cum tempore provisa reditibus.

MCCCXXXVII.

Anno Sigismundi Abbatis XX. magna per totam Europam tam pecorum quàm hominum mortalitas fuit; quam famesingens per Germaniam præcipuè & Galliam subsecuta est, & multa millia hominum in ea calamitate miserabiliter perierunt, quorum alios pestilentia devoravit, alios fames & inopia consumpsit; erat enim frumentorum magna ubique caristia

Henricus fit Abbas in Spanheim Ordine duodenus.

Eodem anno decimoseptimo die mensis Martij, obijt Wilhelmus Abbas quondam Monasterij mei Spanheimensis, & in choro Fratrum ante gradus presbyterij sepelitur: post quem Henricus ex Stauronesо, id est, Creüzenach oppido natus fratrum electione succedens præfuit annis duobus mense uno & sex quoque diebus.

Cometes uno anno visi sunt duo.

Anno etiam prænotato Cometes miræ magnitudinis apparuit, & per menses quatuor duravit, cujus apparitio multos terruit, quibus timor de futuris malis atque periculis in animo fuit, & mira res accidit, quoniam priùs quàm iste Cometes esset extinctus, alius in alia cœli parte apparuit, & duobus mensibus duravit, secutæ sunt in Italia factiones & bella, pluréfque dominiorum mutationes.

Herbipolenses persecutores Clericorũ.

His temporibus cives Herbipolenses more suo inquieti contra Clerum multa iniquè per tyrannidem egerunt, & primò quidem instante undecimâ circa festum videlicet S. Matthæi Apostoli, omnibus Clericis & Religiosis interdixerunt sub maximis comminationibus prohibentes, ne vinum, quod eis creverat vel ex cultura propria, vel ex præbenda Ecclesiæ, ad civitatem introducerent. Hujus rei causâ inter Clerum & cives magnæ contentiones subsecutæ sunt, & pluribus annis duraverunt, donec tandem permittente Deo meritas pœnas sumpserunt rebelles; nam sicut hodie videmus, in populum Clerus & jure & merito dominatur civibus, à quibus olim per tyrannidem multas susсepit injurias.

Cujusdam militaris decapitati mirabilis historia

Anno præscripto Ludovicus Imperator apud Monachium in Bavaria consistens, Edictum pacis quendam ex militari genere violantem cum famulis quatuor capitum truncatione damnavit. Nomen erat viri Theodoricus Schvvinburg, qui pœnam accepturus jam positis in terram genibus Judicem rogavit, quatenus famuli per ordinem ante faciem ejus statuerentur,

tuerentur, & ipse post omnes fieret in ordine ultimus, essétque inter singulos una distantia pedum octo: deinde ei caput in ultimo consistenti ordine amputaretur, & quotquot sine capite currens sibi ordine servorum faceret posteriores, Imperiali clementiâ vitâ donarentur. Risit hominem Judex & respondit: *Etsi meæ non sit potestatis damnato concedere vitam, promitto tamen apud Cæsarem impetrare quod petis, quos capite amputato tuo currens vel ambulans prætergressus fueris.* Quibus auditis Theodoricus lætus efficitur & dixit: *Ita fiat precor, ô Judex, sicuti locutus es, & spero quòd nullus hodie servorum meorum morietur.* Dixit, & constans animo spiritum fortificans in semetipso mucronis ictum susscepit, amputato mox capite, in terram non cecidit tremens, sed in instanti surgens cum impetu præter singulos cucurrit sevorum, & ante novissimum cecidit. Res ad Cæsarem delata & ipsum & plures vertit in stuporem, servis truncati latronis vita conceditur, fides amórque Domini pro suis commendatur.

Germaniæ Regnum Interdicto supponitur à Papa.

His etiam temporibus Benedictus Papa XII. ad instantiam Regis Gallorum & quorundam Cardinalium, nec non & aliorum complurium, æmulorum Imperatoris censuras in eum pristinas aggravavit, & Germanici regni terras, maximè per quas ille transitum faciebat, & in quibus moram faciebat, Interdicto Ecclesiastico supposuit, & hoc publicari per universum regnum præcepit. Miseriarum tempus & dies tribulationis, in quibus nec boni pacem habere poterant optatam, nec mali correctionem

Imperator Papæ obedientes persequitur.

Quicunque Romano Pontifici obedientes Interdictum servare voluissent, ab Imperatore Ludovico ejúsque fautoribus persecutionem gravissimam patiebantur. Nullibi erant securi, nullibi tuti, sed in omni loco periculis tam vitæ, quàm rerum expositi: de urbibus & oppidis regni cogebantur exire: domos & possessiones laici dimittere: Presbyteri verò Ecclesias resignare: in solis Monasterijs quibusdam procul ab hominum habitatione remotis, vel in nemore constitutis pax erat interdum, sed pacis fiducia nunquam: unde multi tam ex Clero, quàm ex populo viri Deum timentes, & Ecclesiæ fideles, relictis urbibus & oppidis ad Cœnobia secretiora cum rebus se contulerunt, quorum alij ad tempus, alij verò usque ad mortem in ordine permanserunt; nam quicunque partes Imperatoris Ludovici sequentes, Pontificis Rom. contempsissent censuras, quorum & major & maximus erat numerus, horrendis à Papa fulminibus maledicebantur, & publicè denuntiabantur Hæretici, schismatici, excommunicati, à Deo maledicti, & cum dæmonibus damnati, ne dicam post mortem cruciandi, & erat miseria tantis non posse obviare malis.

MCCCXXXVIII.

Quingentesimus Hirsaugiensium annus hic est.

Iste primus atque vicesimus annus Sigismundi Abbatis, ab introitu fratrum primo de Fulda in Hirsaugiam quingentesimus fuit, sacro perfectionis numero completus, ut clarè patet seriem temporum calculanti; in his quidem temporibus quingentorum annorum transactis, multa per Abbates, & plura per FF. Hirsaugienses digna memoratu facta credimus, quorum in hoc opere chronicorum nullam fecimus mentionem, propterea quòd litteris commendata non fuerant, & apud nos penitus manent sepulta.

Eodẽ anno Reinhardus primus ex Comite Dux Geldriæ contractis copijs magnum pugnatorũ exercitũ produxit contra Leodienses, habens secum

Adolphum

Adolphum Episcopum Leodiensis Ecclesiæ, quem cives ignominiosè dudum expulerant. Confugerat autem Pontifex memoratus ad ipsum Ducem cognatum suum, ipsius & consilium imploraturus & auxilium. Interea Duce cum Ludovico Imperatore pro causa Pontificis existente, Leodienses comparato suorum exercitu terram ejus hostili devastant incursu, villas incendunt, pecora abigunt, & omnia deprædantur.

Bellum inter Ducem Geldriæ & Leodienses prope Mastricht agitur.

Reversus in propria Dux, bellum Leodiensibus intentat, ad congrediendum eos provocat, & vindicare susceptam contumeliam summis conatibus affectat. At Leodienses exercitum & numero majorem & fortiorem, ut putabatur, viribus contrahentes Duci venerunt obviàm in campum: sed congressione factâ, plures à paucioribus victi sunt, & qui erant ex parte Ducis Reinhardi, suos adversarios superârunt, de quorum præda Geldrenses locupletati sunt, & magnum de captivorum redemptione commodum acceperunt. Ex illo tempore Geldria crevit, & Dux ejus in omni terra nominatissimus esse cæpit, suúmque Ducatum castellis pluribus constructis haud parum ampliavit. In eo prælio plusquam novem millia ex parte Leodiensium cecidisse memorantur non longè à Trajecto super Mosàm.

Anno etiam prænotato Ludovicus Imperator conventum principum celebravit apud Confluentiam oppidum Archiepiscopi Trevirorum. Ad quem venit propria in persona Eduardus Rex Angliæ multam pecuniam offerens, & majorem ut fieri solet, illi promittens, si venire aut mittere exercitum Anglis in auxilium contra Regem Gallorum dignaretur. Imperator acceptavit pecuniam sibi oblatam, & promisit Anglis optatum subsidium, quod tamen non impendit. Rex igitur Eduardus, & pecuniam perdidit, & promissum subsidium non accepit.

Ochsenfurt oppidum Ecclesiæ Herbipol. insidiosè captum est.

Eodem anno gravissima fuit dissensio veteri odio confirmata inter Episcopum Herbipolensem cum suo Clero ex una parte, & cives Peapolitanos ex alia. Contigit autem die quâdam circa meridiem Treugis confirmatis atque durantibus, quod dicturus sum. Capitaneus civium, Lupoldus Kuchenmeister de Nortenberga associatis sibi pro stipendio quibusdam Suevis & Bavaris, sed & Francis nonnullis, oppidum Ecclesiæ memoratæ Oxenfurt nuncupatum, quod tribus ferme ab Herbipoli distat milliaribus, primò intravit cum paucis, nemine quicquam mali suspicante, postèà sequentibus multis obtinuit, & præter arcem violenter occupavit. Præerat arci ex parte Ecclesiæ miles quidam Erkengerus de Savvensheim vir audax, & suo Domino fidelis, qui castrum in manu valida defensavit; die igitur mensis Julij, anno prænotato præfatus miles cum paucis Ecclesiæ stipendiarijs arcem egressus, oppidanis auxilia ferentibus, hostes de oppido violenter expulit, & ad campestre bellum provocavit, convenerunt & alij ministeriales Ecclesiæ sub vexillo S. Kiliani militantes, & simul cum adversarijs inierunt conflictum. Superati sunt hostes, Ecclesia vicit, & multi ex Suevis Bavarisque abducuntur captivi, & in servitium Herbipolensis Ecclesiæ perpetuum jurare conpulsi, & se & sua eidem subjecerunt.

Bellum inter Ecclesiam Herbipolensem, & soldatos civium.

Edictum Ludovici Cæsaris impium contra obedientiam Ecclesiæ.

Anno etiam præscripto Ludovicus Imperator edictum statuit, & per totum Germaniæ regnum publicari mandavit in cunctis urbibus, oppidis, castellis & villis, ut omnes & singuli cujuscunque status vel conditionis, qui

qui pro reverentia & honore Rom. Pontificis interdictum ſervarent, de locis & beneficijs ſuis expellerentur, confiſcatiſque eorum bonis in Galliam ire cogerentur. Hoc autem crudele Chriſtianæque fidei penitus contrarium edictum, in multis locis publicè fuit denuntiatum, non ſine injuria Dei, & animarum periculo graviſſimo. Udalricus etiam Comes de Wirtenberg hoc ipſum Cæſaris impium decretum anno prænotato in oppido Reutlingen & quibuſdam alijs ſuæ ditioni ſubjectis, Imperatore præcipiente, voce præconis publicè fecit denuntiari.

Dantes Poëta, Philoſophus de Monarchia ſcripſit contra Eccleſiam.

Claruit his temporibus in Italia Dantes Florentinus Poëta & Philoſophus magnus, qui multa conſcripſit opuſcula, inter quæ eſt opus laboriosâ inquiſitione compoſitum, & de Monarchia mundi prænotatum. In quo totius mundi & orbis Monarchiam ad Rom. duntaxat refert imperium, aſſerens illam à Rom. Pontifice nullam penitus habere dependentiam, ſed à ſolo Deo, ſine medio Papæ, vel cujuſquam alterius. Hanc ejus opinionem Wilhelmus de Okam Anglicus multis argumentationibus proſecutus Papæ auctoritatem in temporalibus quaſi ad nihilum deducens, ſolam ei poteſtatem ſpiritualium permiſit. Et multi hanc opinionem ſequentes Imperium dicunt Eccleſiæ nullatenus eſſe ſubjectum; nec Papam Rom. in eo quidquam habere poteſtatis. Ego autem, qui hiſtoriarum ſum ſcriptor, non judex opinionum, his prætermiſſis, ad ea quæ ſcribenda reſtant, potius feſtinare decrevi; quid in hac re ſit, verius illius eſt judicare, qui poteſtatem accepit à Deo, non quicúnque voluntate movetur.

His quoque temporibus mandato Benedicti XII. conſtitutio illa Papæ Clementis V. de uſuris, quæ incipit: *Ex gravi*, per totum penè Chriſtianum orbem in ſcholis & Gymnaſijs fuit publicata; quæ magnam Judæis perſecutionem in diverſis mundi partibus ſuſcitavit. Conveniebantur in judicio ſuper reſtitutione uſurarum, & maximis pœnis afficiebantur, quicunque illas reſtituere noluiſſent. Inter Magnates quoque non parva fuit ſuborta diſſenſio, alijs Judæos defendentibus, alijs verò uſuram repetentibus, & multa per tyrannidem fiebant.

MCCCXXXIX.

Corona Regis Angliæ pro pecunia Trevirorum Archiepiſc. impignoratur.

Anno Sigiſmundi ſecundo atque viceſimo, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum magnam pecuniam dedit mutuò Regi Anglorum Eduardo, pro pignore coronam recipiens ipſius Regalem, quam incomparabilis pretij ferebant excedere & ſuperare æſtimationem; pugnaturus enim contra Gallum Eduardus contrahebat undique ſtipendio milites, & præter eam, quam dederat fruſtra Cæſari ſummam, plura quotidie neceſſariò expendebat. Deinde contractis ex Germania tam ſuperiore quàm inferiore copijs, Galliam in manu valida ingreditur, & omnia circa Normandiam igne & ferro demolitur. Erat autem contentionis in eo cauſa Normandiæ Comitatus, quem utérque ſui eſſe juris contendebat. Itaque Rex Galliæ ſuorum clade non parum conſternatus animo, quantum potuit armatorum contraxit exercitum, & veniens contra Regem Angliæ bellum inchoavit. Ancipiti marte diutius pugnatum eſt: poſtremò tamen victoriam obtinuerunt Anglici, & ex Gallis, ut dicebatur, decem millia in ore gladij ceciderunt. Nobilores quoque Gallorum in eodem bello aut mortui fuerunt, aut in captivitatem abducti. Rex verò

Bellum inter Angliæ Regem, & Gallorum geritur atrociſſimum.

Eduardus

Eduardus ex pretio redemptionis captivorum dives effectus, & stipendia militibus promissa distribuit, & soluto mutuo, coronam Regni de manibus Archiepiscopi redemit. Fuerunt in eo prælio multi ex Suevia & Francia Comites cum Anglis, ac plurimi nobiles.

Anno prænotato Ludovicus Imperator Conventum Principum solemnem circa medium quadragesimæ apud Franckenfurt oppidum Regale Moguntinæ Diœcesis celebravit, in quo multa contra Rom. querulabatur Pontificem, & omnes in sui partem, adhæsionem, & defensionem, obnixè rogabat. In eodem conventu Principum Reinardus Comes Geldriæ undecimus, & Dux primus cum magna pompa comparuit; & multorum amicitiam acquisivit. Wilhelmus Comes Juliacensis per Ludovicum Imperatorem de consensu principum in eodem conventu præsentium in Marchionem sublimatus fuit, propter merita & fidem, quibus & Imperatori gratus, & cunctis Principibus habebatur honore dignus; erat enim vir prudens justus & pius, domi consilio circumspectus, & in rebus bellicis longo exercitio expertus.

Comes Juliacensis in Marchionem sublimatur per Ludovicū.

Eodem anno mense Junio, & per duos menses integros sequentes tanta locustarum multitudo per totam Franciam Orientalem, Sueviam quóque & circumjacentes regiones apparuit, quantam nullius memoria hominis comprehendit; maximo enim numero instar densissimæ nubis circumvolantes, totam penè superficiem terræ quasi nix operuerunt, rostra habentes contra morem durissima, quibus segetes, gramina, vites, botros & omnia terræ nascentia simul & arborum fructus consumentes miserabiliter destruxerunt: & quamquam homines multis modis & varijs medijs eas delere satagerent, nihil tamen profecerunt, quoniam ex earum stercoribus aliæ nascebantur, elapsis tandem mensibus aliquot turmatim avolantes nusquam comparuerunt.

Anno item præscripto, die mensis Julij octavâ, quæ fuit S. Kiliani Martyris festivitate solemnis, circa meridiem solis defectio fuit, quam Græci Eclypsin vocant, & duravit ad spacium ferme duarum horarum; & eodem anno in autumno Svvitenses in oppido Bern plures civium peremerunt.

Anno etiam prænotato, Comites, Barones, & Nobiles terræ Lotharienſis conventum ad civitatem Metensem solatij causâ indixerunt, & vocaverunt multos; aderat ibi Comes Wirtenbergensis Udalricus, non absque singulari magnificentia honorificè ab omnibus susceptus & habitus: qui hastiludio cum triumpho sæpe petitus, cùm jam ad sua redire disponeret, à quodam milite de Vinstingen prope oppidum Benfeld in itinere positus insidiosè capitur, cùm nihil talium suspicaretur, captus in custodiam abducitur, & pro magna pecuniarum summa taxatur; sunt enim, qui scribant, eum pro liberatione sui detentoribus exposuisse centies mille marcas argenti.

Udalricus Comes de Wirtenberg capitur ab uno de Vinstingen.

Fuit eodem anno inter Christianos Hispaniæ, & Saracenos Mauritaniæ, & illos, qui Granatæ regnum occupabant, bellum atrox & maximum, in quo Dei filio pro suis pugnante fidelibus, plusquam 100000. Saracenorum fuerunt occisi, & totidem à Christianis in captivitatem ire compulsi. Nec tamen poterant Christiani Saracenos ejicere de Hispania propter eorum multitudinem, & auxilia Maurorum, qui ultra mare habitabant,

Ferdinand⁹ Hiſpaniæ Rex Saracenos petit.

bitabant, uſque ad noſtram ætatem, in qua Deo miſerante Ferdinandus Rex Hiſpaniæ poſt ſeptennem urbis & regni Granatæ obſidionem, victor tandem exiſtens, & urbem cepit cum univerſo regno, & Saracenos omnes de Hiſpania quos non interfecerat in bello fugavit, & de Hiſpania ejecit, quemadmodum ſuo loco clarius dicemus.

MCCCXL.

Anno Sigiſmundi Abbatis viceſimo tertio per totam Germaniam peſtilentia fuit, & multa millia hominum proſtravit, quam opinione plurimorum monſtruoſa illa multitudo locuſtarum anno proximo præſignavit. Fames denique magna fuit in omni terra & penuria omnium rerum multa, quòd, ſicut diximus, locuſtæ omnia terræ naſcentia priore anno corruperant: erátque vivere in diebus illis miſeria, & mori timor, ac propter Papæ cenſuras periculum.

Eodem anno circa Nativitatem S. Joann. Baptiſtæ Rex Anglorum Eduardus audiens Philippum Gallorum Regem magnam contra ſe parare expeditionem, recenſuit ſocios, & mare tranſiens denuo, conductíſque ex Germania copijs proceſſit in Galliam; & omnia igne ac ferro devaſtans maximâ Gallos clade affecit; factáque rurſus congreſſione multi ex utráque parte perempti ſunt.

Anno prænotato Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus contracto milite, caſtrum quoddam Comitis Silveſtris, quod appellatur Duna, & vix à Spanheim diſtat duobus milliaribus, durâ obſidione vallavit, cepit, & Comitem obedire coëgit. Qui quidem Epiſcopus ad domandam memorati Comitis inſolentiam novum caſtellum haud procul à Duna conſtruxit, quod montem S. Joannis appellavit. Walramus etiam Comes de Spanheim non ſatis tenax juramenti, quod dudum Archiepiſcopo fecerat, ſuâ inquietudine illius animum irritavit. Qui rurſum contractis copijs, contra eum pugnatorum miſit exercitum, & non audentem congredi graviter in ſubditis afflixit; venerunt uſque ad oppidum Crüznach, & omnia in circuitu demoliti ſunt. Ludovicus Imperator cùm audiſſet hanc inter eos diſſenſionem, vices ſuas ut mediator interpoſuit, & ad pacis concordiam revocavit.

Archiepiſc. Trevirorũ Comitem de Spanheim perſequitur.

Anno etiam præfato viceſimâ ſextâ die menſis Aprilis moritur Henricus Abbas Spanheimenſis, in corpore Eccleſiæ ante altare S. Crucis ſepultus; cui in Abbatia fratrum electione ſucceſſit Willicho ejus nominis ſecundus, & præfuit anno duntaxat uno, menſibus 3. & 4. diebus, filius Joannis militis de Spanheim cognomento Bruder, qui propter vitæ brevitatem, nihil in Abbatia memoriâ dignum egit.

Conflictus Francorum Orientaliũ prope Meiningen oppidum.

Eodem quoque anno contigit, quod ſcribimus. Eſt oppidum in Orientali Francia ſub ditione Herbipolenſis Eccleſiæ, Meiningen dictum; cujus incolæ dum in Dominica die Palmarum extra oppidum proceſſionaliter irent ad proximam S. Martini Capellam, & nihil ſuſpicarentur adverſi, Henricus quidam miles de Schlize, qui Marſcalcus erat Abbatis Monaſterij Fuldenſis, ſuo nomine & propriâ temeritate cum ſuis armatus latitans in inſidijs erumpit: valvas oppidi clauſas machinis & ferramentis aggreditur: capere oppidum ſummis viribus conatur; verùm quia portæ, ſicut diximus, erant clauſæ, & in turribus cuſtodiæ, non potuerunt habere introitum, ſed abire ſine effectu compulſi ſunt, Domino

per

per S. Kilianum custodiente locum. Et ecce dum sine fructu abirent, occurrerunt ei Ebervvinus & Carolus milites de Buches cum socijs armati sub Ducatu Thezzelonis de Thungen Ottoni Episcopo, & Wirzburgensi Ecclesiæ militantes, qui facto in adversarios impetu, alios cecederunt, alios duxerunt captivos; cæteris per fugam salutem sibi quærentibus. Henricus itaque miles de Schlize & reliqui captivi pecuniâ se redimere compulsi sunt, & submissis castellis in fidem Ecclesiæ, perpetuam Episcopo servitutem pro hæredibus juraverunt.

Anno etiam prænotato, memoratus Wirzburgensium Episcopus Otto cupiens iter in suo ducatu viantibus parare tutum, contractis copijs in manu valida obsedit castellum raptoribus apertum Godfridi militis de Ekesdorff, nomine Welkershausen, quod situm fuerat prope Meiningen sub castro Landisvver, obsedit inquam, cepit, funditúsque destruxit. Ad cujus destructionis intentionem perfidia militis præfati animum Pontificis incitavit, qui latronibus & raptoribus in eo præstiterat hospitium, & admonitus pluries, ut à malo desisteret, noluit, sed Episcopum contempsit.

Anno Sigismundi Abbatis prænotato moritur Coloniæ in Conventu Fratrum B. Mariæ semper Virginis de monte Carmelo Simon de Spira, ejusdem Ordinis Prior, Provincialis per inferiorem Germaniam, Divinarum scripturarum Doctor Parisiensis, qui sacras litteras in Colonienſi Gymnasio multo tempore docuit, & magnam eruditionis suæ laudem acquisivit. Scripsit inter alia super sententias libb. IV. Contra Judæos quoque librum unum. In diversos Bibliæ libros Postillas edidit sive Lecturas, sermones quoque varios dixit, & alia nonnulla, quæ non vidimus, lucubravit.

Simon de Spira in Colonia mortuus est.

Claruit his etiam temporibus Conradus de monte Puellarum Canonicus Ecclesiæ Ratisbonensis in Bavaria, vir suo tempore magnæ doctrinæ & eruditionis, qui scripsit apud Parisios docens super sententias, libb. IV. opus Oeconomicon. libb. III. Ad Ducem Austriæ aliud, quod prænotavit Monasticon. lib. I. & alia quæ non vidi.

Conradus de monte Puellarum Ratisbonensis.

Henricus quoque de Firmaria Ord. FF. Eremitarum S. Augustini vir doctus & sanctus, eruditione suâ his temporibus Germaniam non parum illustravit, qui scripsit super sententias libb. IV. super Cantica canticor. lib. I. De X. præceptis lib. I. Epitomen seu breviarium operis collationum SS. Patrum, Jo. Cassiani libb. XXIV. De Incarnatione verbi lib. I. De perfectione hominis lib. I. Super Oratione Dominica & Ang. salutatione libb. II. De IV. modis intelligendi sacram Scripturam lib. I. De quadruplici instinctu lib. I. De VII. vitijs principalibus lib. I. Sermones de tempore & sanctis libb. II. Et quædam alia, quæ necdum vidimus.

Eisdem quóque temporibus vixit in humanis vir multæ sapientiæ & eruditionis Hermannus de Schildis memorati ordinis, qui multis annis fuit Generalis & supremus Pœnitentiarius Ecclesiæ Wirzburgensis in Francia nostra Orientali, & jacet in conventu sui Ord. ibidem sepultus, de cujus lucubrationibus ista feruntur. Ad Michaelem de Leone Canonicum novi Monasterij Herbipolis. De subjecto & divisione Philosophiæ naturalis metricum opus prosâ commendatum, quod incipit: *A Domino cæli tibi mittitur hoc Michaëli.* De vera & falsa religione lib. I. De horis Canonicis.

Hermannus de Schildis Augustinensis apud Herbipolim sepultus.

lib. 1. De v. sensibus lib. 1. De sanctis, insigne opus. De confessione peccatoris Sacramentali lib. 1. Super Genesin Commentarium lib. 1. Contra hæresin & errores Flagellatorum. lib. 1. De mansionibus lib. 1. Sermones quoque tam de sanctis, quàm de tempore multos composuit, & alia plura, quæ ad me non pervenerunt. Joannes de Beka Clericus Ecclesiæ Trajectensis, vir studiosus & eruditus, Patriam suam his temporibus doctrinâ simul & scriptis illustravit, scripsit enim ad Joannem Episcopum Trajectensem & Wilhelmum Comitem Hollandiæ à tempore S. Willebrordi primi Episcopi memoratæ urbis usque ad annum Dominicæ Nativitatis 1346. sed quid aliud scripserit, nescio.

Anno quoque Sigismundi Abbatis prænotato iterum Cometes, præcedentibus tamen multum dissimilis apparuit, quem per Italiam præcipuè & Germaniam similiter grandis pestilentia, ut paulò ante diximus, subsecuta fuit; nam in sola civitate Florentina sedecim millia hominum urbanæ multitudinis sæva illa pestis absumpsit, demptis his, qui extra Civitatem per agros & castella ex civibus similiter perierunt.

Constitutionis Benedictinæ fit declaratio.

Eodem anno quintâ die mensis Decembris, Benedictus Papa XII. in Avenione residens ad instantiam Præsidentium & Abbatum quorundam Capitulorum Provincialium Ordinis nostri, Constitutionem suam de reformatione Monachorum, factam ante quatuor annos, ut supra dictum est, in plerisque locis ambiguam, & quibusdam perplexitatibus involutam, novâ editione declaravit.

Eodem quidem tempore mandato Rom. Pontificis capitula in ordine nostro Provincialia seu Generalia per totam Europam studiosè celebrabantur, quæ tamen successu temporis intermissa, usque ad Constantiense Concilium in multis defecerunt.

MCCCXLI.

Rupertus Comes Palatinus moritur.

Anno Sigismundi Abbatis vicesimo quarto indictione Romanorum nonâ, die verò mensis Februarij XII. moritur Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, filius fratris Ludovici Imperatoris Rudolphi, & in Ecclesia novæ Civitatis, quam ipse fundaverat, ante chorum sepelitur; liberos non habuit: Principatus ejus portio ad fratrem Adolphum devoluta est.

Magna per Sueviam tribulatio propter Excomunicationem Imperatoris.

Eodem tempore per Ducatum Wirtenbergensem grandis fuit suborta turbatio, propter Ludovicum Imperatorem quartum à Rom. Pontifice, ut sæpe diximus, excommunicatum, quem Udalricus Comes cum Suevia tota sequebatur. Unde Papa commotus, omnes Ludovico consentientes vel participantes censuris gravissimis notabat. Clericos tamen & Claustrales, qui divina contra prohibitionem ejus, in locis interdicto suppositis, celebrabant, omnibus beneficijs privatos denuntiavit, irregularitatis quóque maculam perpetuam contraxisse illos prædicavit. Erat sanè tribulatio hæc pessima, & nimis periculosa, quoniam & saluti animarum maximum intulit dispendium, & Ordinem Sacerdotalem contemptui exposuit Laicorum.

Coloniæ miles à Comite de Isenburg in hastæ ludo perimitur.

Anno prænotato circa principium mensis Octobris in Civitate Colonensi res contigit, quam dicturus sum. Convenerant ad diem festum sancti Remigij Nobiles terræ plures, curiam vanitatis suo more hastarum ludo & equorum cursibus exercentes, inter quos duo quâdam hostili con-

concertatione ludentes, Comes videlicet de Isenburg, & Stephanus de Oerbeck miles oculos in se spectantis populi converterunt. Postremò congredientes, memoratus Comes dictum militem Stephanum impulsu hastæ fortissimo feriens in equo sedentem occidit, qui fractâ cervice subitò expiravit: tam verò tenax equo insederat suo, ut etiam mortuus non solum non caderet, sed etiam penitus sederet erectus, quoúsque tandem familiarium suorum manibus fuit depositus, & in feretrũ ex more locatus.

Wilhelmus fit Abbas in Spanheim xiv. præfuit annis ix.

Eodem quóque anno sextâ die mensis Augusti, quæ fuit memoriæ S. Papæ & Martyris Sixti solemnis, obijt Wilicho ejus nominis secundus Abbas in Spanheim tertius decimus, cui mox in Abbatia successit Wilhelmus de Bischelnheim, & præfuit annis novem: vir bonus & honestæ conversationis, de Prosapia illa natus, de qua S. Hildegardis olim fundatrix & magistra Bingensis procreata fuit. Bernardus Cassinensis in Italia Monasterij nostri Ordinis Abbas, vir in scripturis tam divinis, quàm humanis studiosus & eruditus, his ferme dicitur claruisse temporibus, & plura ad utilitatem scripsisse Monachorum. E quibus extat Cõmentariorum in regulam sanctissimi Patris nostri Benedicti liber unus. De præceptis regularibus liber unus, scripsit etiam sermones varios ad fratres, & multas Epistolas ad diversos, & alia quæ ad notitiam nostræ lectionis minimè venerunt. Collapsum suo tempore Ordinem nostrum, pro suo virili quantum potuit, in sibi subjectis Monasterijs reformare studuit, & plures Monachorum à devio ad semitam justitiæ revocavit.

Otto Episc. Herbipolensis Dux Franciæ, utilis Ecclesiæ suæ.

His quóque temporibus Otto Wolfskel Episcopus Wirzburgensis, pace aliquantulum cum suis civibus reformatâ, in ampliationem proventuum Ecclesiæ animum haud mediocriter inclinavit; multa enim pro pecunia comparavit, & suum Pontificatum in utróque statu gloriosum reddere summopere studuit. Castellum cum oppido & Dominio in Rotenfels juxta fluenta Mogani haud procul à Monasterio nostri Ordinis Neustatt / Gamundiam quóque oppidum similiter ad ripas Mogani situm, Vpphoffen villam, Meyenbernheim oppidum, partem oppidi Kintzingen / ac residuam partem Comitum de Hohenloe in Hedingsfeld / tunc villa, nunc oppido, cum alijs multis dato emptionis pretio comparavit.

Ab Ecclesia Herbipolensi dudum alienata redemit plura, inter quæ nobis tantum occurrunt posteris commendanda: castrum Waltenburg pro octingentis Hallensium denariorum libris impignoratum redemit, Burgbernheim quóque cum tredecim villis olim Burggravijs de Nürnberg / per Bertholdum de Sternberg / Episcopum impignoratum, pro sexcentis Hallensium denariorum millibus simili providentiâ redemit, & ad Jus Ecclesiæ revocavit.

Anno etiam prænotato xxiv. die mensis Octobris mortuus est Georgius senior Comes Mosellanus de Veldentia, vir bonæ vitæ & honestæ conversationis, filium relinquens sui nominis Georgium, qui uxorem habuit Margaretham filiam Comitis de Rünkeli, de qua genuit Georgium in Comitatu successorem, Henricum Colonienſem Decanum, Walramum Trevirensem Præpositum, & duas filias Ottiliam & Catharinam.

Sigismundꝰ Abbas Hirsaugiensiũ xxxi. moritur.

Eodem quóque anno Sigismundus Hirsaugiensium xxxi. Abbas, senio gravatus, & morbo quartanarum febrium diu correptus, posteaquam Monasterio suo præfuisset utiliter annis xiv. & diebus totidem, Sacramen-

tis præmunitus Ecclesiasticis, quintâ die mensis Novembris in Domino quievit, posteris benefaciendi relinquens exemplum; erat enim vir suo tempore convenienter dispositus ad omnia, quanquam non potuerit sicut voluit recuperare & disponere dudum ablata.

Multas tempore sui regiminis adversitates & tribulationes sustinuit, & propterea quòd per antecessores suos quædam bona minus justè alienata recuperare studuit, plurimorum in se contumaciam provocavit; quorum invidiâ non obstante fecit, quod potuit, & per bonos amicos impetrato favore & auxilio Imperatoris Ludovici, pecunijs redemit.

De Wichardo hujus Monasterij Hirsaugiensis XXXII. Abbate, qui præfuit annis XII. & varijs actis illius temporis.

Wichardus Abbas Hirsaugiensis XXXII.

ANno igitur prænotato Dominicæ Nativitatis MCCCXLI. regnante Ludovico Imperatore quarto, residente in cathedra Petri apud Avenionem Benedicto Papa XII. Spirensem verò gubernante Pontificatum Gerardo de Erenberg Episcopo, Indictione Rom. nonâ in mense Novembri duodecimâ die vacante Abbatiâ hujus insignis Monasterij Hirsaugiensis convenientes in locum capitularem fratres solatio Pastoris destituti, præmissis orationibus ex more consuetis, in Abbatem unanimi consensu elegerunt unum ex se Monachum nomine Wichardum, virum probatæ ætatis, & in Sacerdotio constitutum, qui sub Sigismundo Abbate majoris Cellerarij aliquandiu cum profectu Cœnobij gessit officium.

Electus autem per fratres Canonicè post dies paucos ad Gerardum Episcopum Spirensem proficiscitur; à quo confirmatus auctoritate ordinariâ, deinde Abbas in festivitate S. Andreæ Apostoli ab eodem ordinatur Spiræ in Ecclesia cathedrali, cum solemnitate consueta, in frequentia multorum hominum. Ordinatus autem cum suis ad Monasterium revertitur, & à die computando electionis suæ usque ad diem mortis præfuit annis XIV. & mensibus IV. in solicitudine magna, & laboribus continuis. Erat autem Wichardus iste patriâ Suevus (vel ut alibi comperimus) Alsatus, honestis parentibus ortus, qui Monachus factus sub Henrico Abbate, secundum mores claustralium illius temporis inter alios sine querela conversabatur, & primò quidem in Ecclesia Custodis gessit officium, postea verò sub Sigismundo Abbate Cellerarius major factus, ministerium suum fideliter implevit, & Coadjutor Abbati studiosus in omnibus extitit.

Alienata Wichardus Abbas bona plura pecuniâ redemit.

Factus deinde Abbas, prædecessoris sui quantum potuit inhæsit vestigijs, & per suam industriam bona quædam alienata dudum à Monasterio ad ejus possessionem, datâ pecuniâ revocavit. Fuit enim homo laboriosus, & singulari prudentiâ circumspectus, maximè quantum ad rerum temporalium pertinet administrationem. Verùm Prædecessorum suorum negligentiâ factum est, quòd nimium gravatus ære alieno bonæ voluntatis suæ non potuit consequi effectum, quo Monasterium ad pristinum reduceret statum; fecit autem, quod potuit, & regiminis sui tempus utiliter expendit.

Quan-

Quantum verò ad integritatem ſpiritualis vitæ & monaſticæ inſtitutionis pertinet, omnis penè Monachus noſtri Ordinis à puritate regularis converſationis eo tempore per totam Germaniam nimium claudicabat, & vix erat Cœnobium, in quo monaſticæ leges vel mediocriter ſervarentur. Peculium enim, quod Monachis omnibus non minus Canonicum Jus, quàm regula monaſtica interdicit, paſſim ſingulis permittebatur; in multis quóque periclitabatur Caſtitatis vera ſynceritas, & obedientiæ humilitas in Monachis rara fuit. Sic omnia quantumlibet bona cujuslibet vitæ ſtudia, ſemper cum tempore ut ita dicamus ſeneſcunt atque deficiunt, & cuncta vanitati eſſe obnoxia oſtendunt.

Abbas igitur Wichardus, cum vivendi modum, quem in Monaſterio reperit, cùm emendare non poſſe videretur, inconvulſum ſuis Monachis permiſit. Gaudebant ex antiqua corruptione peculio: carnibus etiam quadrupedum omnes per totam Germaniam ſine aliquo conſcientiæ ſcrupulo veſcebantur, & de interna converſatione ſpiritûs ac puritate mentis cura paucis ineſſe videbatur.

Pontifices nonnulli Eccleſiarum cupientes Monaſteria Ordinis in ſuis conſtituta Diœceſibus meliora pro viribus revocare, cùm nec perſonas haberent pro reformatione idoneas, nec modum & formam reformandi, ut magnum aliquid putarentur feciſſe, proventuum & bonorum inter Abbates & Monachos diviſionem contra monaſticam puritatem introduxerunt, quaſi per hoc deſolatis Monaſterijs maximoperè videretur conſultum. Quorum imitatione Herbipolenſium Antiſtes Otto inter Hermannum de Chuname Abbatem & Conventum Monaſterij S. Protomartyris Stephani proventuum diviſionem admiſit; & idem fieri per ſuam Diœceſin & in alijs Cœnobijs præcepit. Sed non fuit iſte verus reformandi modus, qui multa Ordinis noſtri Monaſteria in ultimam ſicut hodie cernimus, paupertatis inopiam præcipitavit.

Diviſiones redditum inter Abbates & Conventus fiebant.

MCCCXLII.

Anno Wichardi Abbatis primo currente, XXIII. die menſis Januarij primâ horâ noctis, nubium horrendâ tempeſtate ſubortâ, maxima & terribilia in aëre tonitrua fuerunt audita: coruſcationes quóque apparuerunt & fulgura, quibus in æſtatis medio ſimilia non fuerunt, cum grandine ac pluvia tanta, quòd homines territi nimium, diem putabant adeſſe noviſſimum, propterea, quòd in his terris hyeme non conſueverunt audiri tonitrua, néque fieri coruſcationes, ſicut in Italia & æquinoctiali vicinantibus.

Eodem anno Benedictus ex Monacho Ciſtertienſis Ordinis Papa XII. moritur, & in Avenione ſepelitur, cui mox in Pontificatu ſucceſſit Petrus Rogerius Archiepiſcopus Rotomagenſis Cardinalis Ordinis S. P. N. Benedicti, Clemens Papa VI. nuncupatus, ſedit annis decem, menſibus ſex & diebus octo: vir tam in divinis ſcripturis, quàm in Jure doctiſſimus, & ſermonum Declamator egregius. Patriâ fuit Lemovicenſis, & primo ex Monacho Abbas Fiſcanenſis, poſtea Epiſcopus Atrebatenſis, deinde Rotomagenſis in Normandia Archiepiſcopus & Cardinalis, ac poſtremò Papa. Qui cùm eſſet omnifariam eruditiſſimus, ſcripſit adhuc in Abbatia conſtitutus nonnulla ingenij ſui præclara opuſcula, è quibus nominantur ſubjecta. Sermones ad fratres & alios plures lib. I. In laudem Caroli Regis

Clemens ſiꝰ Papa VI. ex Monacho noſtri Ordinis.

Regis Gallorum. In Canonizationem S. Ivonis, tract. 1. Epistolarum ad diversos lib. 1. Orationes quoque & Collationes plures, & alia quæ hactenus videre non potui.

Wilhelmus Abbas Massiliensis nostri Ord.

Claruit his temporibus Wilhelmus Abbas Monasterij S. Victoris prope Massiliam Ordinis D. P. N. Benedicti, patriâ Lemovicensis, Doctor Canonum insignis, quem propter magnam ingenij sui vivacitatem, & in agendis prudentiam, Clemens Papa sextus, cum alijs novem viris æque doctissimis in Cardinalem S. Rom. Ecclesiæ ordinavit. Cujus viri tantæ fuere in Domino virtutes, ut post mortem Innocentij Papæ VI. Romanus fieri Pontifex, ut inferius dicemus, loco suo mereretur.

Anno prænotato Comes Silvestris de Duna, qui pluribus annis contra Baldevvinum Archiepiscopum Trevirorum inimicitias gesserat, pecunijs simul & viribus jam omnino exhaustus, accepto suorum consilio ad ipsum Pontificem in Palatio non coactus, sed propriâ sponte venit, indulgentiam petijt, & gratiam impetravit, ac deinceps usque ad mortem pacificus permansit, nec amplius contra Ecclesiam quicquam præsumpsit. Castellum suum Droneken nuncupatum, quod duobus à Mosella distat miliaribus, cum villa Dalfangen, & cæteris ad illud pertinentibus Feudum esse Trevirensis Ecclesiæ, quod prius negaverat, recognovit. Et sic inter eos pace denuo reformatâ Comes Archiepiscopo fidelis permansit.

Dronek Castellum Comitis Silvestris.

Maxima inundatio aquarum, quæ multa subvertit ædificia.

Eodem anno XXI. die mensis Julij, mane inter solis ortum & meridiem aquarum inundatio maxima fuit apud Francos orientales. Moganus námque fluvius, qui Herbipolim civitatem Francorum præterfluit, subitò in tantam excrevit magnitudinem, prius & ætatibus inauditam, quòd eodem die usque ad gradus majoris Ecclesiæ memoratæ urbis ascendens primas ex lapide columnas, quæ sunt ante porticum templi, suâ inundatione apprehendit. Multa fecit in circuitu mortalibus damna; pontem námque pretiosum lapideum inter civitatem & suburbanum Ducale antiquitus super Moganum, satis ut putabatur firmiter constitutum, hæc ipsa inundatio aquarum cum muris, & turribus cunctis destruxit, muros quóque urbis ab occidente subvertit, & plures in civitate domos, non sine gravissimo damno atque periculo funditus evertit. In agris quóque, pratis, hortis atque vinetis hæc inundatio aquarum ab utraque parte Mogani, supra, circa, & infra Herbipolim infinita mortalibus damna fecit, multas pauperum casas in villis cum omnibus Mogani pontibus evertit.

Præcesserat hanc cladem pluvia dierum multorum, donec tandem stagnis ruptis, atq; piscinis, quarum in orientali Francia copiosus est numerus, aquæ nimium adauctæ sunt usque adeò, ut imminere alterum Noe diluvium crederetur. Nec fuit in sola Francia Orientali hæc nimis periculosa inundatio aquarum, sed in Allemannia quóque similiter, quam nunc Sueviam nuncupamus, apud Alsatas & Rhenanos maxima hominibus intulit damna, domos & villas plurimas subvertit.

In die festo S. Mariæ Magdalenæ pontem super Moganum juxta oppidum Frankfurt hæc ipsa inundatio subvertens confregit, muros oppidi à parte fluminis dejecit, vicinásque muro domos funditus evertit. Hinc nimium territi Cives ad Ecclesiam S. Mariæ semper virginis confluunt, votis & orationibus divinum invocavêre præsidium, meritum ejus Castissimæ

ſtiſſimæ Virginis, nec deſtiterunt à precibus, donec aquæ DEO miſerante fuerunt imminutæ. In cujus beneficij memoriam Franckofurtenſes, quotannis in feſto B. Mariæ Magdalenæ cum pompa & ſolemnitate Clero præeunte per oppidum feſtivè incedunt.

MCCCXLIII.

Reinhardus Dux Geldriæ primus obijt.

Anno Wichardi Abbatis ſecundo, moritur Reinhardus primus ex Comite Dux Geldriæ, magnanimus & bellicoſus, duos relinquens filios, Reinhardum ſui nominis primogenitum, & Eduardum ſecundogenitum, quorum primus Patri ſucceſſit in Ducatu, uxorem habens Joannis Brabantiæ Ducis filiam, de qua liberos non ſuſcepit. Poſt annos x. quibus præfuit Reinhardus, frater ejus Eduardus principandi cupidine ductus illum carceri mancipavit, & per decennium in arcta cuſtodia captivum detinuit, ſibíque Ducatum Fratris per tyrannidem uſurpavit, quod mali occaſionem tribuit.

Imperator bellum minatur Gallorum Regi propter cenſuras.

Eodem anno Clemens Papa VI. iterum confirmavit & publicari mandavit ad inſtantiam Regis Gallorum cenſuras & proceſſus Joannis quondam Papæ XXII. contra Ludovicum Imperatorem quartum. Unde commotus Imperator ſcripſit & mandavit Gallo dicens: *Tu Rector es Papæ, & omnia tuo facit arbitrio; quocirca tibi præcipimus, & mandamus, ut cures quantocius, quo per eum ab injuſtis ſolvamur cenſuris, in quas tuâ machinatione iniquâ ab initio ſumus detruſi; alioquin regibus, & principibus, & amicis in auxilium vocatis bellum tibi atrociſſimum inferemus, humiliaturi cum Deo ſtultam ſuperbiam tuam.*

Territus his Ludovici mandatis Gallorum Rex, quem Anglorum fortitudo non parum eo tempore debellando contriverat, ac metuens exterminium Gallici regni, Pontificem apud Avenionem cum ſua Curia reſidentem acceſſit, & plura cum eo pro Ludovico Imperatore invitus tractavit. Poſtremò conſultationibus multis Papa cum Gallo præhabitis, formam quandam, indecentes & fœdas Imperio ſimul & Regno continentem articulos per Notarium concepit, quam per nuntios Imperatori deſtinavit, ſcribens illi: *Quòd eum à cenſuris non abſolveret, niſi articulos omnes ſibi propoſitos ſe obſervaturum firmiter ac perpetuò juraret.*

Imperator autem Papæ per Ambaſiatores ſuos reſcripſit: *Se quidem & amare & bello præferre pacem, nihilque optare amplius, quàm in unitate S. Matris Eccleſiæ Catholicæ ſemper & vivere & mori, propterea que promptum atque paratum omnem conditionem ſuſcipere honeſtam: articulos verò nunc ſibi propoſitos ab eo, nec ſuæ perſonæ honeſtos eſſe, nec decentes Imperio: & ob id nullatenus fore admittendos, velle ſe tamen quamprimùm poſſet, illos exhibere in publica convocatione regni Germanici Principibus: & quidquid illorum fuerit ſtatuto decretum, ſine mutatione aliqua firmiter obſervare.* Cum his nuntios dimiſit, & Principes in ſequentem annum, ut dicemus, convocavit.

Comes de Wirtenberg contra Duces Auſtriæ bellũ agit.

Anno quóque Wichardi Abbatis prænotato facta eſt diſſenſio magna inter Auſtriæ Duces, & Comitem de Wirtenberg propter quædam oppida & dominia, quæ Comes quidam de Schelklingen Auſtralibus pro pecunia vendiderat, in quibus memoratus Comes de Wirtenberg ſe non nihil juris habere contendebat. Contractis itaque copijs idem Comes oppidum Mengen obſidione cinxit, & devaſtavit inprimis, deinde verò ſuum præcedens exercitum, etiam aliud oppidum Eſslingen graviſſimâ

& diuturnâ obsidione vallavit. Famis deinde ingens calamitas graviter intus affixit obsessos: quibus nisi tandem Australes venissent in auxilium, propè fuit, ut oppidum tradere adversario cogerentur.

MCCCXLIV.

Anno Wichardi Abbatis tertio Reinherus Comes quidam de Westerburg homo sævus & contemptor bonorum, in odium Baldevini Archiepiscopi Trevirorum, conjunctis sibi latronibus multis, rapinas, & incendia per terras Ecclesiæ publicâ incursione patravit: quibus motus Archiepiscopus contraxit exercitum, & Castella ejus Schadeck & Cretzenavv cum pertinentijs eorum obsedit, cepit, & ditioni Ecclesiæ suæ Trevirensis in manu valida potenter subjecit.

Eodem anno II. die mensis Julij mortuus est Udalricus Comes de Wirtenberg, duos relinquens filios Udalricum & Eberhardum, quorum primus post annos XXVI. ut suo loco dicemus, absque liberis mortuus est. Eberhardus verò per plures annos supervivens, cum civitatibus regni constituit prælia multa; de quo similiter, quod nobis innotuit, suo loco dicemus.

Conventus Principum apud Frankenfurt factus est.

Anno etiam prænotato XVII. die mensis Septembris, convenerunt apud Frankenfurt oppidum Regni Principes, Ludovico Imperatore mandante; ubi lectis, & examinatis Papæ articulis, quos priori anno sicut diximus, jurandos Cæsari proposuerat, unanimiter omnes concluserunt, nullum eorum penitus ab eo suscipiendum, vel jurandum, propter eà quòd penè omnes in periculum regni, & in dedecus atque ruinam totius Imperij excogitati viderentur. Unde consilio inter se habito nuntios cum litteris miserunt in Avenionem ad Papam, rogantes, quatenus ab intentione hujusmodi desisteret, & Imperatorem ad suæ personæ turpia, & regno simul atque Imperio nociva minimè obligaret, quorum potentiam Papa reveritus, malè decretum revocavit.

Crux atque Passagium contra Turcas prædicantur ubique.

His temporibus Papa Clemens VI. missis in Germaniam Legatis & oratoribus suis Crucem contra impiissimos Turcas ubique prædicari mandavit, qui Christianis magnam in Asia concertationem & pugnam suscitaverant. In omnibus itaque Germaniæ civitatibus, in oppidis quòque & villis multis signa crucis eriguntur; generale contra hostes Christianorum passagium prædicatur: indulgentiæ multæ, & multa vel mare transeuntibus proprijs in personis, vel juxta Commissariorum institutionem sua conferentibus promittuntur. In templis publicè trunci locantur seris obfirmati multis, in quos pecunia reponeretur pro subsidio fidelium conferenda, & multa ubique colligitur.

Inter multas donationes spiritualium stipendiorum, quæ promittebantur sua in truncum piâ devotione offerentibus, etiam hoc, eatenus apud Germanos non auditum, in litteris continebatur Apostolicis, & publicè in Cancellis fuit promulgatum: *Quòd omnes & singuli, qui certam pecuniarum taxam juxta determinationem Commissariorum trunco seu cistulæ imposuissent, eo perpetuo gauderent privilegio, quo liceret eis, exceptâ quadragesimâ, ovis & lacticinijs uti sextis ferijs, in vigilijs quoque Apostolorum, Festis B. Mariæ semper Virginis, Nativitatis Domini, omnium Sanctorum: diebus etiam quatuor temporum, & alijs jejuniorum diebus quibuscúnque per totius anni circulum, in quibus talium esus vel ab Ecclesia de Jure, vel consuetudine prohibetur,*

hibetur. Baldevvinus Trevirorum & Walramus Colonienſium Archiepiſcopi conſilio ſuorum ſuffraneorum præhabito, pecuniam non modicam ex ſubditis ſibi fidelibus colligentes veterem obſervantiam jejuniorum novo commutantes privilegio, & tam pro ſe, ſuiſque, quàm pro omnibus per ipſas duas Provincias Trevirenſem & Colonienſem cum præſentibus & futuris in perpetuum hoc memoratum privilegium impetrantes, amici Sedis Apoſtolicæ reputati ſunt. Unde uſque in præſentem diem omnes Chriſti fideles per Diœceſes dictarum Provinciarum omnes lacticinijs & ovis veſcuntur licitè in omnibus jejuniorum Eccleſiæ diebus, ſolâ quadrageſimâ, ut paulò jam ante diximus, exceptâ. Henricus autem de Virneburg Moguntinenſium Archiepiſcopus Imperatori Ludovico excommunicato pertinaciter adhærens, nec gratiam Apoſtolicæ Sedis habuit, nec Papæ indulgentias curavit; & propterea néque in Diœceſi Moguntina, neque in alijs Diœceſibus illi ut Metropoli ſubjectis lacticiniorum eſus alicui permittitur ſano & fideli Chriſtiano, niſi de ſpeciali gratia, uſque in præſentem diem.

Trevirenſes & Colonienſes in diebus Jejuniorum Eccleſiæ, quare veſcantur lacticinijs.

Quare Moguntinenſes non veſcantur lacticinijs in diebus jejuniorum Eccleſiæ.

Magna per totam Europam multitudo fidelium ad piam Rom. Pontificis admonitionem cruce ſignatur, & convenientes undique populi, cum maxima devotione pro fide Chriſti mare tranſeunt, bellum contra infideles ſpurciſſimos alacriter aſſumunt. Inprimis Smirnam oppidum Aſiæ minoris capiunt, in quo ſua locantes præſidia, plura deinceps cum infidelibus bella geſſerunt; nunc victores, nunc victi, quia non cuſtodierunt veri mandata Dei.

Anno præſcripto facta eſt diſſenſio magna inter Ottonem Epiſcopum & Cives Herbipolenſes, ob eam, quæ inter Papam & Imperatorem tunc vertebatur, diſcordiam; Epiſcopus námque benè ſenſit cum Rom. Pontifice, cives autem Imperatorem Ludovicum ſequebantur. In tantum hæc mox crevit diſſenſio, quòd ſe ambæ partes parabant ad bellum. Erat autem Paſchale tempus, quando hæc diſcordia maximè efferbuit. In parte verò Epiſcopi Ottonis fuerunt Henricus Archiepiſcopus Moguntinus, Henricus quoque junior Comes de Hennenberg vir dives & potens, Joannes Burggravius de Nürnberg, cum alijs terræ nobilibus multis, qui omnes in ſubſidium venire Herbipolenſi Eccleſiæ proprijs ſub ſtipendijs erant voluntarij. Cum civibus autem rebellibus Eccleſiæ contra memoratum Antiſtitem conſpiraverant Nürenbergenſes, Rotenburgenſes, Windesheimenſes, Wiſſenburgenſes, & quidam alij, qui partes Imperatoris Ludovici ſequebantur. Circa tempus autem meſſis, cùm ab utraque parte jam omnia pararentur ad bellum, quorundam interventu Principum regni, negotium fuit interceptum, ut non veniretur ad prælium.

Inter Ottonem Epiſc. & cives Herbipolenſes gravis diſſenſio.

Eodem anno circa feſtum S. Martini bellum inter Henricum Archiepiſcopum Moguntinum, & Rupertum Comitem Palatinum Rheni Bavariæq; Ducem pro quibuſdam controverſijs indicitur, dies congrediendi & locus apud Frankenfurt oppidum Mogani determinatur. Adveniente autem termino memoratus Otto Herbipolenſis Epiſcopus in auxilium ab Archiepiſcopo ſuo vocatus cum equitibus quadringentis & octingentis peditibus ad bellum electiſſimis deſcendit ad Franckenfurt, locatiſque haud procul ab oppido caſtris turmas hoſtiũ imperterritus exſpectavit; aderant & reliqui Moguntinorum auxiliarij, nihil aliud quàm adverſariorum cupientes pro

Inter Henricum Archiepiſcopum Moguntinum & Rupertum Comitem Palatinum diſſenſio.

Eccleſiæ defenſione congreſſum. Sed Palatinus audiens tantam pugnatorum conveniſſe multitudinem, contremuit; nec procedere in occurſum exſpectantium auſus fuit; in ſuis enim continens ſe munitionibus, néque nuntios miſit, qui voluntatem ejus præſtolantibus indicarent, néque ipſe accedere præſumpſit; quamvis in diem ſextum fuerit exſpectatus. Unde poſteaquam domi remanere potius, quàm ad certamen venire velle notatus eſt, qui convenerant ſinguli ad propria redierunt.

Anno etiam prænotato feriâ ſextâ poſt diem S. Galli Abbatis, facta eſt concordia & reconciliatio inter Ottonem Epiſcopum Herbipolenſem, & cives ſuper omnibus & ſingulis differentijs cauſis átque negotijs, ratione quorum eatenus fuerant diſcordes, per Burkhardum de Sekendorff militem, & Conradum oppidi Niirnberg ſupremum Scultetum, in quos per partes fuerat concorditer arbitratum, cujus reconciliationis litteræ ſigillis eorundem duorum tunc fuerunt confirmatæ.

MCCCXLV.

Otto Wirzburgenſis Epiſcopus moritur.

Anno Wichardi Abbatis quarto, Indictione Rom. tertiâ decimâ, die menſis Auguſti XXIII. circa horam veſperarum mortuus eſt in caſtro montis ſanctæ Mariæ Otto Wolfskel Epiſcopus Wirzburgenſis, & in Cathedrali Eccleſia juxta morem ſepultus: vir certè magnificus & æternâ memoriâ dignus, qui ſe in rebus Eccleſiaſticis verum ſemper habuit Pontificem, & non minus in temporalibus Francorum ſtrenuum ducem & Principem. Leges perutiles ac neceſſarias civibus ſuis condidit: majus conſilium ſenatûs inſtituit, & multa bona tempore ſui Pontificatûs Herbipolenſi Eccleſiæ comparavit.

Albertus de Hohenloe à Canonicis in Pontificem eligitur, ſed à Papa Albertus de Hohenberg.

Eodem igitur anno poſt mortem Ottonis Epiſcopi, tertiâ die menſis Septembris, Canonici majoris Eccleſiæ Wirzburgenſis convenientes in unum, pro novi electione Pontificis, Albertum ex comitibus de Hohenloe majoris Eccleſiæ præpoſitum, ac Friderici Bambergenſis Epiſcopi Germanum, virum prudentiſſimum unanimi conſenſu in ſuum Pontificem elegerunt. Qui auctoritate mox confirmatus Archiepiſcopali omnes Eccleſiæ munitiones ſimul atque Ducatum Francorum in ſuam ditionem accepit, cui & cives Herbipolenſes, & cæteri omnes fidelitatem, ut moris eſt, jurárunt. Contra hunc Albertum legitimè & canonicè electum Clemens Papa ſextus in Avenione reſidens, alteri cuidam Alberto ex Comitibus de Hohenberg Alſatiæ Canonico Eccleſiæ Conſtantienſis Doctori Decretorum, Ruſſmum nuncupato, de Pontificatu Eccleſiæ memoratæ Wirzburgenſis malè informatus providit: cujus facti poſtea illum pœnituit, ſicut rei probavit eventus, dum emendavit errorem. Veniens itaque Herbipolim Albertus de Hohenbreg in Epiſcopum Peapolitanum per Papam, ſicut dictum eſt, proviſus & ordinatus, canonicè inſtitutum alterum cedere compulit Albertum; & in ejus locum ſuccedens Pontificatum geſſit in Eccleſia Herbipolenſi annis ferme quatuor: quibus evolutis ad Friſingenſem in Bavaria Epiſcopatum translatus eſt, Romani juſſione Pontificis, & prior electus de Hohenloe Albertus ejuſdem Papæ mandato ſuæ Eccleſiæ reſtitutus, quemadmodum anno Wichardi Abbatis octavo latius infra dicemus.

Wilhelmus Hollandiæ cum Friſijs bellú geſſit infeliciter.

Anno item prænotato circa Nativitatem B. Mariæ ſemper Virginis Wilhelmus Comes, Hannoniæ Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæque Dominus contracto

contracto magno pugnatorum exercitu, contra Frisios sibi rebelles processit ad prælium, in auxilio habens Comitem de Horn, aliósque multos Comites, Barones & Nobiles. Contra quem Frisij ad bellum processuri clausas aquarum continuerunt ad tempus, quò liber pateret hostibus introitus, ut quia viribus hostem vincere non poterant, ingenio saltem (ne dicam insidijs) superarent. Postea verò quàm Frisiam totus intravit exercitus Hannoniæ Comitis, Frisij dato custodibus signo clausas aquarum subitò omnes aperuerunt, & paucas intra horas fossata & exitus viarum omnes impleti sunt aquis, quòd nulli hostium pateret locus fugiendi. Tunc Frisij ex latibulis suis, quæ satis opportunè in arundineto locaverant, erumpentes, fortiter aggressi sunt hostes, & quos impetus aquarum non suffocavit, gladio peremerunt. Sed multò plures absorbuerunt aquæ, inter quos etiam Comes Hannoniæ Wilhelmus principalis auctor belli submersus occubuit, nec filium relinquens, nec filiam. Maximam in ea concertatione cladem à Frisijs tunc acceperunt Hollandij, quæ odiorum inter eos immortalium præstitit occasionem; nam ex maximo illo Hollandiorum exercitu pauci ssimi evaserunt, sed penè omnes aut Frisiorum perière sagittis, aut præfocati aquis mori coacti sunt. Wilhelmo Comite sine liberis mortuo, Dux Brabantiæ Joannes Comitatum illius ad jus suum trahere, licet frustra, contendebat. Erat autem soror memorati Comitis Margaretha uxor Ludovici Imperatoris quarti, ut in præcedentibus, anno Henrici Abbatis quinto decimo dictum est, quæ pepererat ei sex filios. Hæc proximior hæres terrarum fratris, ab Imperatore Principum decreto judicata, cum magno exercitu descendit in Hollandiam, & omnia quæ Germani fuerant, suæ ditioni potenter subjugavit, Ducémque Brabantiæ cum omnibus inquietantibus populum terræ in sua redire compulit. Post hæc Imperatrix Margaretha peractis omnibus, & ritè pacatis, terras prædictorum comitatuum filio suo Wilhelmo committens, in Bavariam reversa est; qui tunc titulum epistolis suis præposuit: *VVilhelmus Dei gratiâ, Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, & Dominus Frisiæ.* Rexit planè memoratos Comitatus deinceps annis quatuordecim.

Imperatrix soror occisi Comitis potenter intravit Hollandiã.

Wilhelmus filius Imperatoris fit Comes in Hollandia annis XIV.

Fuit autem Wilhelmus iste homo temerarius, superbus, Cleri persecutor, & devastator Ecclesiarum, qui multa mala intulit Episcopo Trajectensi, ut suo tempore & loco plenius dicemus. Matrem quóque propriam post obitum Patris, à qua & per quam omnem principatum suum fuerat assecutus, in multis sæpe contristavit, eam ad se venientem recipere noluit, sed persecutus miserabiliter fuit: unde post annos quatuordecim in principatu exactos, Deo vindicante Sanctorum injurias, ut dicetur inferius, morbum incidit, & vesanus delirúsque factus, sine liberis gaudentibus cunctis miserabiliter decessit. Post quem frater ejus Albertus, sicut infra dicemus, terram obtinuit.

Ab isto tempore Palatini Comites Bavariæque Duces per annos octoginta, Hollandiæ, Hannoniæ, & Selandiæ Comitatus cum parte Frisiæ, successione hæreditariâ obtinuerunt, úsque ad annum Dominicæ Nativitatis MCCCXXV. Tunc enim Joannes Dux Burgundiæ, cujus mater filia fuit domus Bavariæ, Comitatus jam dictos sibi armis potenter usurpavit.

Henricus Archiepisc. Moguntinus à Papa citatus excommunicatur.

Anno Wichardi Abbatis memorato, Clemens Papa sextus in Avenione residens, Henricum de Virneburg Archiepiscopum Moguntinum adse in propria persona citavit, ad instantiam quorundam delatorum, propterea, quòd Ludovico Imperatori excommunicato jam diu nimis adhærere pertinaciter, & de auctoritate Rom. Pontificis minus Catholicè sentire videretur; citatus autem contempsit: unde Papa commotus, eum in publico multorum consistorio excommunicavit, & denuntiari per ejus Provinciam præcepit.

MCCCXLVI.

Anno Wichardi Abbatis quinto, die verò mensis Aprilis septimo, Clemens Papa sextus apud Avenionem in Consistorio publico de consilio & assensu Cardinalium Henricum ex Comitibus de Virneburg Archiepiscopum Moguntinum citatum, & non comparentem, ut jam diximus, per sententiam ab omni dignitate Pontificali deposuit, & privatum omni jure, quod habuerat ad Moguntinam Ecclesiam, in perpetuum pronuntiavit. Verùm ne post Henrici depositionem Moguntina videretur diutius vacare insignis Ecclesia, idem Papa Clemens Archiepiscopatum contulit Decano ejusdem Ecclesiæ majoris Gerlaco, filio Gerlaci Comitis de Nassavv viri divitis atque potentis, per cujus assistentiam partes Henrici sperabat infirmandas, ac penitus conterendas. Gerlacus itaque assumpto Pontificatu, Henricum quâ potuit persequitur, & Ecclesia Moguntina illis inter se per annos ferme octo pro Archiepiscopatu decertantibus, penè tota desolatur; Henricus enim Papæ contempsit sententiam, & se ut prius Archiepiscopum gessit in omnibus. Cunonem quóque de Falkenstein Canonicum Ecclesiæ memoratæ, virum doctum atque prudentem, qui post Baldevvinum factus est Archiepiscopus Trevirorum, in coadjutorem sibi constituit, per cujus industriam simul & suffragia cognatorum partes suas non parum contra Gerlacum tuebatur. Per annos tamen octo continuos, quibus Henricus post sui depositionem supervixit, ad quietam possessionem Gerlacus non pervenit, utérque tamen se gessit Archiepiscopum, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus Pontificis utérque in locis sibi commodis exercebat officium. Durante hoc Schismate, per annos sicuti diximus octo, miserabili desolatione in utróque statu Moguntina premebatur Ecclesia, tantáque damna per illud tempus in re familiari sustinuit, quanta in centum annis posteà non potuit recuperare. Ambo námque contendentes pro lana, nullus se verum aut voluit, aut potuit exhibere pastorem, sed ut suam quisque partem rebus & viribus meliorem redderet, proventus Ecclesiæ annuos & census ambo miserabiliter alienando distraxerunt. Pauperum Rusticorum in tota possessione Principatûs incendia, spolia, & ultimam desolationem consultò pertranseo, Monasteriorum & Ecclesiarum calamitatem non adverto, unum fuit malorum omnium maximum, tot periculum (ne dicam damnatio) animarum, dum cujúsque partis caput in alteram excommunicationis fulminaret sententiam, & præsumptam quísque suam defenderet existimationem.

Gerlacus à Nassaw Archiepisc. Moguntinus à Papâ instituitur.

Anno etiam prænotato inter Reinhardum Geldriæ Ducem, & Eduardum fratrem ejus gravissima fuit suborta dissensio, quæ in magnum totius Principatûs detrimentum succrescens, infinitam pauperibus terræ intulit desola-

desolationem ; sæpius námque inter se pugnantibus multi ceciderunt in ore gladij perempti : villæ manserunt absque habitationibus desertæ: destructa igne castella, & terra Colonis aut interfectis aut fugâ lapsis, suam inculta sterilitatem deplorabat.

Clemens Papa mandat Principibus, ut Regem contra Ludovicum eligant.

Eodem anno Clemens Papa sextus in Avenione scripsit Principibus Regni Germanici, seriosius mandans, ut infra certum terminum, quem eis in litteris tunc præfixerat, alium eligerent Regem, in Romanum, posteà Imperatorem à se coronandum in Ludovici dudum abrogati locum; quod nisi quantocius facere curaverint, se de Imperio dispositurum, quod sibi & Ecclesiæ utilius videretur.

Anno igitur memorato Principes Regni litteris Papæ susceptis, ad oppidum juxta Rheni fluenta constitutum, quod Rense nuncupatur, haud procul à Confluentia convenerunt, Ludovici abrogationem & Papæ sententiam collaudantes; nam ad oppidum Frankenfurt, ubi locus ab antiquo est regis eligendi, tantum non poterant habere accessum propter insidias Henrici abrogati quondam Archiepiscopi Moguntini, & oppidanos Frankenfurtenses, qui partes Ludovici pertinacissimè sequentes viribus tuebantur. Erant autem nomina Principum, qui convenerant ista: Baldevvinus Archiepiscopus Trevirorum, Gerlacus Archiepiscopus Colonienſis, Joannes Rex Bohemiæ, & Saxonum Dux Rudolphus.

Carolus quartus in Regem Germanorum eligitur.

Igitur anno prænotato undecimâ die mensis Julij, memorati principes consilio inter se cum multa, ut ferebatur, maturitate habito, in eo loco extra prædictum oppidum, ubi inter nucum arbores Regia sedes hodie constructa lapidibus cernitur, considentes, Carolum Marchionem Moraviæ, Joannis Bohemiæ Regis primogenitum, in Regem Germaniæ, & Rom. Imperatorem concorditer elegerunt, virum doctum & Imperio dignum, qui uxorem habuit Philippi regis Gallorum sororem, quæ peperit ei inter alios liberos Wenceslaum Bohemiæ Regem, qui Patri successit in Imperio.

Carolus in Regem Bunnæ consecratur die 26. Novemb.

Electione autem celebratâ supradicti Principes Carolum electum suum cum genitore præsentem, ad oppidum Colonienſis Ecclesiæ Bunnam festivè duxerunt, quem Walramus Colonienſium Archiepiscopus in Regem Germaniæ solemniter consecravit; non enim tutò poterant Aquasgrani, ubi Capella est Regni, cum electo procedere, propter metum Aquensium, qui partes Ludovici sequebantur : & ab eo tempore Carolus iste quartus regnavit annis duobus & triginta, quamquam Ludovico vivente ad regni plenam possessionem non pervenit, licet Papa electionem in eum factam mox collaudaverit. Adolphus námque sive ut alij volunt, Rupertus Comes Palatinus Rheni, Ludovicus Brandenburgensium Marchio filius Imperatoris Ludovici, Duces Bavariæ, cum omnibus penè civitatibus & oppidis regni partes Imperatoris Ludovici senioris, in cujus verba semel juraverant, fidelissimè sequebantur. Henricus etiam Moguntinus quondam Archiepiscopus cum Ludovico sentiebat, qui tamen Ludovicus non diu supervixit, ut sequenti anno dicemus.

Bellum inter Reges Gallorum Philippum, & Angliæ Eduardum.

Anno Wichardi Abbatis præscripto, die mensis Augusti vigesimâ sextâ, quæ fuit sabbatum post festum S. Bartholomæi proxima, factum est bellum atrox inter Eduardum Regem Angliæ, & Philippum Regem Gallorum, pro Ducatu Normaniæ in Picardia, tribus à Monasterio sancti Judoci

Judoci milliaribus, inter duo villagia Crecy videlicet & Albam. Erat autem circa tempus veſperarum, & ingravatum eſt bellum, acitérque diu ab utráque parte pugnatum. Ceciderunt illâ die de exercitu Regis Gallorum non minus viginti millia hominum: inter quos ſagittâ percuſſus cujuſdam Anglici mortuus cecidit Joannes nobiliſſimus ille Rex Bohemiæ, Dux Luzenburgi, filius quondam Henrici Imperatoris ſeptimi, Pater Caroli memorati jam Imperatoris quarti. Similiter cum eo tunc perierunt in parte Regis Gallorum, Dux Lotharingiæ, Comes Flandriæ, Comes de Salm, Comes unus de Mansfeld Saxo, & multi ex Teutonicis Comites, Barones, Nobiles & milites. Rex igitur Angliæ iterum de Gallis gloriosè triumphavit.

Carolus Germanorum Rex quartus in Regem Bohemiæ Pragæ coronatur.

Joanne autem rege memorato in bello ſicut diximus occiſo filius ejus Carolus Germanorum Rex quartus in regno Bohemorum ſucceſſit, & anno prænotato tertiâ die menſis Septembris, quæ feſtivitate ſancti Emerici Ungariæ quondam Regis fuit ſolemnis, Pragæ in Eccleſia Cathedrali per Archiepiſcopum in Regem Bohemiæ ſolemniter fuit denuo coronatus, in præſentia multorum Principum.

Anno quoque prænotato quintadecimâ die menſis Septembris, & diebus quinque immediatè præcedentibus magna ſubitò tempeſtas aëris cum gelu & glacie contra temporis conſuetudinem irruit, quantum ei tempeſtate viventium nullus ante vidit, neque audivit. Ex qua mortalibus damna infinita provenerunt & incommoda, pauperibus nullo tempore unquam deteriora; nam omnia penè vineta per Franciam Orientalem, Sueviam, Auſtriam, Belgium, & circa Rhenum, atque per totam Germaniam graviter læſa, fructum quem matureſcentem jam portabant, ad vindemiam non poterant producere, & in ſequentem ſimiliter annum ſterilitatem continuârunt: unde maxima vini penuria ſubſecuta fuit, & inopia grandis vinetorum.

MCCCXLVII.

Conventus Principum ad Carolũ fit in Confluentia.

Anno Wichardi Abbatis quinto Carolus Rex Germanorum quartus Conventum Principum ſibi adhærentium apud Confluentiam circa feſtum Purificationis B. Mariæ ſemper Virginis celebravit, in quo compruerunt perſonaliter Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Walramus Archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus, Rudolphus Dux Saxoniæ, & Epiſcopus quoque Metenſis, Epiſcopus Verdunenſis, Epiſcopus Monaſterienſis, Epiſcopus Leodienſis, & plures alij, quos omnes Regalibus, ut moris eſt, Rex Carolus infeudavit; finito Concilio Rex Carolus in Bohemiam reverſus eſt, validum congregaturus exercitum, ad pugnandum contra Ludovicum.

Henricus Moguntin. Imperatoris quærit auxilium.

Interea Ludovicus Imperator jam abrogatus, apud Monachium in Bavaria ſe continebat, ad quem veniens Henricus quondam Archiepiſcopus Moguntinus, ſuas deplorabat miſerias, & auxilium ejus cum gratia invocavit. Qui deſolato compaſſus amico, ſolemnes Nuntios cum eo deſtinavit ad oppidum Frankenfurt; ubi & Canonicos Moguntinos præcepit adeſſe cum ſuis amicis, ad tractandum pro aliquali concordia inter diſſidentes. Qui convenientes ad Frankenfurt dies multos inutiliter tractando conſumunt, alijs pro Henrico, alijs verò pro Gerlaco inter ſe concertantibus. Tandem verò adminiſtratio Eccleſiæ Moguntinæ tribus

fuit

fuit assignata Canonicis sub tali conditione; quòd Henrico singulis annis ministrarentur de proventibus Ecclesiæ certa millia marcarum argenti pro sustentatione suorum. Pars Judicum Gerlaci Moguntiæ, pars autem Henrici ad littus Rheni apd Altam villam in castello, quod ipse construxerat, mansionem suam habebat. Postremò tamen administratio totius Ecclesiæ Moguntinæ uni commissa est, Cunoni videlicet de Falkenstein Canonico viro prudentissimo, quem Henricus sibi ante in Coadjutorem assumpserat, ut paulò ante jam diximus. Hunc omnes Ecclesiæ Moguntinæ subjecti tanquam verum & legitimum administratorem unanimiter suscipentes, in ejus fidem, ut est consuetudo, juraverunt: qui terram circuiens in manu valida, omnes Ecclesiæ munitiones in suam accepit potestatem, sicque administrator annis septem, potens in opere, & sermone usque ad mortem Henrici, quemadmodum suo loco plenius dicemus, permansit.

Cunoni de Falkenstein administratio Ecclesiæ soli committitur.

Verum quandiu vixit Henricus, iste Cuno magis pro eo fuit, quàm pro adversario ejus Gerlaco, quod ex eo fuit manifestum; quoniam redditus, proventus, & decimas Prælatorum Henrico non obedientium in omnibus penè locis suæ administrationi subjectis præoccupavit, & violenter detinuit. Fuerunt enim dies illi tribulationis & dies miseriæ, in quibus illa nobilis Ecclesia Moguntina in desolatione posita, & duos Pontifices habere videbatur, & nullum.

Eo tempore Joannes de Columna S. R. E. Cardinalis præposituram majoris Ecclesiæ Moguntinæ Apostolicâ provisione commendatam habuit, cujus fructus omnes per procuratores, ut fieri solet, in usum proprium convertit. Cuno itaque de Falkenstein præfatus, posteaquam in administratorem Ecclesiæ Moguntinæ constitutus fuerat, avaritiam Romanorum detestatus, simul & Dominum suum Henricum de Virneburg per Papam ægrè ferens depositum, contra dictum Cardinalem se potenter opposuit: Procuratores illius omnes de Moguntia similiter expulit: proventus, & redditus præposituræ sibi usurpavit: in toto administrationis suæ tempore in omnibus prudenter se habuit, & per industriam suam à multis periculis & damnis Moguntinam Ecclesiam relevavit.

Cunonis de Falckenstein audax facinus.

Anno Wichardi Abbatis præsignato, x. die mensis Octobris, quæ fuit solemnitate B. Gereonis & sociorum ejus Martyrum festiva, Ludovicus Bavarus ejus nominis IV. Germanorum Rex, & Imperator Romanorum, per Joannem XXII. Benedictum XII. & Clementem VI. Pontifices Romanos dudum abrogatus, in venatione haud procul à Monasterio Fürstenfeld in Bavaria, de equo concidit, & fractâ cervice inter famulorum accurrentium manus expiravit. Cujus corpus ad oppidum residentiæ suæ Monachium relatum in Ecclesia B. Mariæ semper Virginis juxta Beatricis uxoris suæ prioris tumulum debito cum honore sepultum est.

Ludovicus Imperator IV. cadens de equo suo moritur.

Fuerunt, qui constanter & dicerent, & scriberent, illum veneno perijsse cujusdam Austriæ Ducissæ, quam ob fœdam tetrámque oris dispositionem omnes vulgò Maultasch, id est, oris peram nuncupaverunt; manè námque in venatione constitutus, circa prandij horam ad domum reversus est: & sumpto cum ea cibo in eadem mensa, ut ipsa paraverat, mox in interioribus malè sentire cæpit, quod nauseâ stomachi factum existimans, rursus equum conscendens ad venationem regreditur, sperans

quòd agitatione corporis melius eſſet habiturus. Verùm ſecus accidit. Incaleſcente námque agitato corpore nimium debilitatus eſt, diſſimulánſque internum cordis defectum, poſtremò de equo cecidit, & inter famulorum manus, ſicut diximus, expiravit. Vir alioquin humaniſſimus, pius, & pacificus, qui contumelias & injurias ſibi multipliciter irrogatas æquo ſemper animo toleravit, & magis benignitate atque clementiâ, quàm ſeveritate vincere quoſcunque adverſarios ſtuduit.

Quæ fuerit cauſa depoſitionis Ludovici ab Imperio, notantur articuli.

Contra hunc Ludovicum Imperatorem Clemens Papa VI. anno priore in Cœna Domini apud Avenionem, ſermonem in publico Conſiſtorio habuit mordaciſſimum, omnéſque cenſuras & proceſſus Joannis Papæ XXII. in eum fulminatos dudum, innovans, ſequentes illi articulos impoſuit.

Articulus I.

Primus articulus, quem Papa Ludovico Imperatori objecit, iſte fuit. Dicebat, illum eſſe hæreticum, atque Schiſmaticum, & non ſolum de Romana Eccleſia, ſed etiam de fide Catholica malè ſentientem, quod multis per eum geſtis, dictis, & factis probare conabatur, quæ nos brevitatis causâ ſcienter omittimus.

Articulus II.

Secundus articulus, quòd Romanæ determinationes Eccleſiæ pertinaciter contemneret, & ſuas opiniones falſas & temerarias veritati ſemper præculiſſet. Determinationem námque Joannis XXII. de paupertate Chriſti, quam contra Fratricellos ediderat hæreticos, ut anno Sigiſmundi Abbatis ſexto eſt dictum, Ludovicus Imperator contempſit; cámque perſuaſione quorundam ex Ordine minorum, qui Michaëlem de Ceſena, & Wilhelmum de Okam ſequebantur, deceptus dixit fore hæreticam; & in poſitionem ſe credere contrariam juramento firmavit.

Articulus III.

Tertius articulus, qui depoſitionis ejus cauſam dedit non ultimam, fuit: quòd ſenſit, credidit, dixit, ſcripſit & pertinaciter etiam defendit; Imperatorem Romanorum Jus habere plenum inſtituendi ſimul & deponendi Papam. Cujus erroris documentum extitit, quòd Petrum de Corbaria in Antipapam exaltavit.

Articulus IV.

Quartus articulus depoſitionis ab Imperio fuit, quòd citatus ſuper hæreſi reſponſurus non comparuit: & excommunicatus pro contumacia non advertit, ſed per decennium in excommunicatione contumaciter perſeveravit.

Articulus V.

Quintus articulus, quòd Joannem de Landavv hæreſiarcham, Michaëlem quoque de Ceſena quondam Ordinis Minorum Generalem cum ſibi adhærentibus, qui Joannem Papam XXII. blaſphemaverunt eſſe hæreticum, ſicut patet in quodam libello Wilhelmi de Okam, quem de erroribus memorati Pontificis prænotavit, ſecum tenuit, fovit, & contra Eccleſiam pertinaciter defenſavit.

Articulus VI.

Sextus articulus: quòd Epiſcopatus & Abbatias, quibus voluit, non canonicè, neque electis, ſed pro muneribus irrumpentibus contulit: interdictum Apoſtolicum contempſit; ſervantibus illud civitates interdixit: Presbyteros Papæ obedientes, beneficijs & præbendis ſuis privavit, & multis contumelijs affecit.

Articulus VII.

Septimus articulus, quòd matrimonia in facie Eccleſiæ ritè ſolemnizata diremit, ſimiliter & in gradu prohibito conjunxit: quod manifeſtum ex eo conſtat: quia filium Regis Bohemiæ de Comitatu Carinthiæ, quem ei cum

ei cum filia ultimi Comitis hærede legitimâ contulerat, violenter ejecit: raptámque uxorem ejus, cum qua undecim annis in matrimonio legali habitaverat, eam filio suo absque Judicio Ecclesiæ temerariè copulavit in scandalum plurimorum.

Pro his memoratis articulis, sive ut verius dicatur, transgressionibus Ludovici Imperatoris IV. motus Clemens Papa VI. eum ab Imperio Auctoritate Apostolicâ deposuit, & Principibus, ut alium eligerent, mandavit.

Eodem anno post mortem Imperatoris Ludovici convenerunt in unum Rupertus Comes Palatinus Rheni, Ludovicus Marchio Brandenburgensis filius mortui Cæsaris, Henricus quondam Archiepiscopus Moguntinus, qui se Pontificem etiam abrogatus gessit in omnibus, cum Bavariæ Ducibus, in oppido ipsius Palatini Oppenheim, animo & intentione novum eligendi Germaniæ Regem; dicebant enim, Caroli electionem non fuisse Canonicam: & propterea Baldevvinum Archiepiscopum Trevirorum, Walramum Archiepiscopum Colonienſem, & Rudolphum Saxoniæ Ducem ad terminum electionis per litteras vocaverunt. Henricus autem de Virneburg Archiepiscopum se gerens Moguntinum, ne vocaretur Gerlacus, effecit. Regem quoque adesse Bohemiæ, cùm esset electus, ratio non permisit.

Eduardus Rex Angliæ ad Imperiũ contra Carolum eligitur.

Die verò electionis instante citatorum nullus comparuit, utpote qui se Regẽ elegisse canonicè non dubitarent. Unde cæteri, quos convenisse jam diximus, comitio inter se habito, Eduardum Regem Anglorum, de cujus victoria in Gallijs plura diximus, in Germanorum Regem, & consequenter in Romanorum Imperatorem coronandum unanimi consensu elegerunt; ordinatisque ad eum nuntijs magnæ auctoritatis, ut venire quantocius non tardaret, instantissimè rogabant, pollicentes arma, viros, impensas, & quicquid pro Imperio consequendo contra Carolum videretur necessarium.

Venientes in Angliam oratores jam dictorum Principum, ab Eduardo Rege summo cum honore fuerunt excepti: quibus summam legationis suæ coram eo dicentibus, Rex tale fertur dedisse responsum: *Benevolentiæ Principum vestrorum, & in me charitati gratias ago, & quòd me Romano dignum censuerunt Imperio, non mediocriter exulto. Verumtamen tanta mihi cura est & sollicitudo continua in gubernandis regnis meis paternis Angliæ videlicet, Franciæ, atque Hiberniæ, quòd Romano Imperio non possim intendere. Unde jus meum omne, si quod mihi competit ad Imperium, in manus Electorum meorum, cum gratiarum actione, liberâ & spontaneâ voluntate resigno.* His Oratortes auditis, ac bene remunerati, ad suos in Germaniam redierunt.

Marchio Misnensis contra Carolum Rex eligitur.

Postea verò quàm Principes memorati Regis Angliæ audivissent responsum, quòd Regnum Germaniæ cum Imperio Romanorum non vellet assumere, sed electioni de se factæ renuntiâsset, iterum apud Frankenfurt conveniunt, & Misnensium Marchionem Ludovici quondam Imperatoris generum in Regem Germaniæ, & Imperatorem eligunt Romanorum. Qui per oratores prædictorum Principum rogatus, ut regnum susciperet, libenter consensit, & se venturum quantocius cum exercitu armatorum ad partes Rheni promisit. Carolus autem Rex, ubi contra se Marchionem intellexit electum, suos ad eum oratores destinavit solemnes, & multis ei rationibus persuadere conatus est, ut invalidæ

renuntiaret electioni: poſt multos tandem variósque tractatus, Marchio conſiderans potentiam Caroli, eò quòd ex æquo non poſſet cum eo certare; maximè verò, quòd ejus electio jam eſſet à Sede Apoſtolica confirmata, prudenti ſuorum uſus conſilio, x. argenti marcarum millia, quæ offerebantur à Carolo, accepit, & omne jus ſuum ad regnum illi reſignavit.

Guntherus Comes de Schwarzenburg in Regem electus eſt.

Quod poſtquam Principibus memoratis innotuit, irati ſunt, & pro electione Regis jam tertij, tertiò apud Franckenfurt oppidum convenerunt, habitíſque inter ſe conſilijs multis Guntherum tandem Comitem de Schvvarzenburg Thuringum in Regem concorditer elegerunt, qui & ipſe conſenſit electioni, & exercitum pugnatorum contra Carolum ſtatim congregavit. Verùm cùm iſta non ſtatim poſt mortem Ludovici, ſed ſucceſſivè poſterius facta ſint, ſingulis annis geſta ſua reſervantes ſcribenda, omiſſa repetamus.

Anno igitur prænotato, cùm adhuc mors Ludovici lateret Carolum Regem in Bohemia conſtitutum, quid ageret, aut quomodo vinceret illum, quem viventem æſtimavit, ſedulò cogitavit; magno igitur Bohemorum, Sclavorum & Moravianorum congregato exercitu contra Ludovicum pugnaturus verſus Bavariam proficiſcitur: quem ubi mortuum cognoviſſet in itinere conſtitutus, ne ſæviret in pauperes terræ, ad pacem animo mitigatur. Die itaque menſis Octobris XXII. venit ad Ratisbonam, & à civibus ut Rex Germaniæ verus cum honore ſuſcipitur, conſuetis juramentis veneratur.

Carolus Rex Norinbergenſes pecuniâ in deditionē accepit.

Inde profectus cum exercitu ad Norinberg oppidum Regni, ultimâ die menſis Octobris à civibus intromittitur, ſuſceptóque fidelitatis juramento, ut moris eſt, Rex ab omnibus ſalutatur. Sunt tamen qui ſcribunt, eam Norinbergenſium fidem ſeu obedientiam non parvis muneribus à Carolo fuiſſe comparatam; Burggravium quoque Norinbergenſium magnis pecunijs, & pollicitationibus ſibi fecit obnoxium. Horum exemplo provocati & alij plures Regni cives, tam in Francia Orientali, quàm alibi Regem Carolum placidè ſuſceperunt.

Exinde Rex Carolus per Alſatiam ducens exercitum, ſuæ illam ditioni ſine pugna ſubjecit. Veniens autem Baſileam petivit ingreſſum, ſed cives illum nolebant intromittere; niſi prius à cenſuris abſolverentur omnibus, quas propter Ludovici adhæſionem incurriſſent. Habebat ſecum Apoſtolicæ Sedis Legatum quendam Rex Carolus, qui Baſileenſes ad ejus inſtantiam abſolvit. Quo facto civitatem ingredi permiſſus eſt; cui omnes juramentum fidelitatis ſolitum præſtiterunt.

Rex Evangelium Baſileæ legit ad miſſam.

In nocte quoque Dominicæ Nativitatis Rex Carolus in principali Eccleſia Baſileenſi, ſacris indutus ornamentis Diaconi, gladium tenens aureum in dextra manu, & coronam portans in capite regalem, Evangelium legit ad miſſam: *Exijt edictum à Cæſare Auguſto:* Et Sacramentum Dominici Corporis accepit.

Anno etiam præſignato vindemia perexigua fuit, & parvum emolumentum ex vinetis mortalibus provenit; nam vix pars vini decima crevit, ex eo, quòd vineta ſicut anno præcedente ſimul & iſto dictum eſt, perierunt.

Eodem quoque anno ingens vapor magnitudine horribili à Boreali motus regione magno aſpicientium terrore per aërem medium in terram dilabitur.

dilabitur. Fuerunt etiam, qui scripserunt, hoc ipso quoque anno quasdam minutas bestiolas multiplicato numero, imò innumerabiles penitus in Oriente decidisse de cœlo in terram, quarum corruptio mortalibus induxit pestem anno sequente maximam.

Prædixerat hanc mortalium cladem ante triennium Astronomus quidam, in sua arte peritus; cujus verba, quoniam brevia sunt, ex ordine ponamus. *Unus erit mundi Dominus solus. Imperium Romanum exaltabitur. Contentiones multæ & magnæ erunt in terra. Tyrannus Gallorum Rex cadet cum Baronibus suis. Tonitru fiet insolitum & horribile. Magnæ sanguinis erunt effusiones. Papa cum Cardinalibus suis dissipabitur. Erit fames magna in terris. Pestilentia quoque & mortalitas hominum per universum orbem horrenda & inæstimabilis. Calor erit magnus in æstate: & frigus nimium in hyeme. Semina corrumpentur in terra. Vindicabitur injuria Regis: & regina veneris fuga transmigrabit ad exteros. Pulices, locustæ, & animalia venenosa multa erunt super terram: & plura in aëre signa apparebunt atque mirabilia.* Ex his quæ futura prædixerat, in anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo quadragesimo octavo plura contigerunt, non omnia; quæ utrum reverà præviderit ex astris, an ex conjectura præsumperit aliqua eorum, quæ præcesserunt, mihi non satis apparet hâc vice manifestum.

Astronomus multa his temporibus prædixit esse futura.

MCCCXLVIII.

Anno Wichardi Abbatis septimo fuit quidam homo Ribaldus, qui lucri causâ Volmarum se Marchionem Brandenburgensem finxit, simulavit, & publicè dixit, quem ante annos fermè triginta mortuum diximus superius anno videlicet Sigismundi Abbatis secundo. Videbatur autem Marchionem Volmarum Ribaldus iste facie repræsentare per omnia, his, qui verum prius noverant tunc mortuum; & signa multa dedit, per quæ plures etiam potentes decepit, in scandalum Regni & periculum; dixit enim, se reverà Marchionem esse Volmarum, & numquam mortuum, fuisse vel sepultum: sed corpus cujusdam histrionis tunc mortui, secretissimè sublatum, & suo nomine cum honore tumulatum; propterea ut cunctis lateret, quod mente gerebat propositum pœnitendi, se autem, histrione sepulto, cum uno famulo dicebat in habitu peregrino secretè mediâ nocte recessisse de Patria, & per continuos novem & viginti annos hinc inde pro Dei amore limina visitâsse Sanctorum, & intereà à nullo fuisse recognitum. Nunc autem pœnitentiâ peractâ revelatione Divinâ prænonitum redire in Patriam, ut Regno Romanorum succurrat labenti atque confuso multiplici machinatione pravorum. Causam verò tam arduæ pœnitentiæ assumendæ finxit talem: quòd Patrui sui quondam Marchionis Brandenburgensis filiam contra Ecclesiasticas leges duxisset uxorem, cum qua pluribus annis in matrimonio ficto atque prohibito ab Ecclesia habitâsset. Unde postremò sibi asseruit revelatum divinitus, quòd animam salvare suam aliter non posset, nisi dimissis omnibus pauper & peregrinus amore pœnitentiæ usque ad revocationem Angeli Domini exularet. Qui cùm animæ suæ maximè, ut asseruit, salutem amaret, se mortuum finxit, ac tali commento jam securus noctu fugiens tanto tempore exularet.

Ribaldus quidam Volmarum finxit se Marchionē in Brangenburg.

Multos viros nobiles atque potentes in terra Saxonum & Marchianorum hâc simulatione decepit, pluréſque in suam partem etiam Princi-

pes attraxit. Nam & Carolus Germaniæ Rex ejus machinatione deceptus Volmarum Brandenburgensium esse Marchionem credidit, & multa pro eo contra Ludovicum Imperatoris filium, qui tunc Marchiam tenebat, consilia & auxilia impendit. Erant & alij plures viri potentes in Marchia & Saxonia Episcopi, Abbates, Comites, & nobiles, qui eum Volmarum esse reverà credebant, quorum auxilio non parvam Marchiæ partem obtinuit, & juratos Ludovico Marchioni complures in perjurium traxit. Verùm non diu latuit falsi Marchionis simulatio, sed manifestata per unum ex familiaribus quondam Volmari per quædam secretiora corporis signa. Cùm se comprehendi timeret & occidi, secretè aufugit.

Anno prænotato in mense Januario, Carolus Rex secum habens Bambergensem Episcopum, cui Papa vices suas per Regnum commiserat absolvendi pœnitentes, qui propter Ludovicum fuerant excommunicati, vel interdicti, & quendam alium Apostolicæ Sedis Nuntium, à Basilea descendit ad Wormatiam, ubi reperit populum seditiosè tumultuantem, unde necessitate compulsus fecit eos sine juramenti interpositione absolvi.

Pestilentia fuit maxima, quæ mediam hominum partem consumpsit.

Anno prænotato Wichardi Abbatis septimo, lugubris & miseranda pestis per universum penè orbem desæviens, infinita millia hominum prostravit; nam in Asia apud Indos, ubi anno proximè præterito vaporem decidisse horribilem diximus, incipiens, passimque per omnes Asiæ & Europæ regiones irrepens, trium annorum spatio usque ad Insulas Britanniæ in omnes gentes desævijt. Tanta hujus miserandæ cladis immanitas fuit, quòd penè mediam humani generis partem suâ crudelitate consumpsit. In nulla tamen natione crudelius desævijt, quàm in Italia, quando in sola Florentia hoc anno plusquàm sexaginta hominum millia peremit, & plura oppida, villas & castella sine habitatoribus desolavit. Multi quoque in hac miseranda clade peste percussi sine Sacramentis Ecclesiasticis decesserunt propter morientium multitudinem, & Sacerdotum paucitatem; quippe cùm arva & urbes mortuorum replerentur cadaveribus, & præ nimia cadentium multitudine nec patrem filius, nec matrem filia, nec socius socium, nec amicus amicum, nec Dominum servus curare potuerit, vel sepelire. Nam sicut diximus, hæc pestis multas civitates, castra, villas, domos, & agros hominibus penitus evacuavit, ita quòd nec unus in eis remanserit. In Germania tamen non usque adeò crudeliter sæviebat, sicut in cæteris nationibus, quàmvis nihilominus quartam hominum partem ad minus indubitanter absumpserit.

Eduardus Angliæ Rex hoc anno vocatur ad Imperium.

Hoc ipso anno Henricus Moguntinensium abrogatus Archiepiscopus, Ludovicus Brandenburgensium Marchio, Rupertus, & Adolphus Comites Palatini Rhenenses, quod præcedente anno per necessariam anticipationem, ut continuaretur historia diximus, primò Eduardum Regem Angliæ vocaverunt ad Imperium, post Marchionis cessionem: quo contemnente illud accipere, à desiderio suo fraudati sunt, & sequente anno ad Guntherum Comitem vota direxerunt. His temporibus Judæi magnam per totam Europam in omnibus locis persecutionem sustinuerunt; infamabantur etenim, quòd omnes totius penè orbis fontes & puteos veneno infecissent, in odium & pernitiem Christianorum, & ex illa fontium intoxicatione tot millia hominum peste ubique morerentur. Pascua etiam jumentorum eorum veneficio dicebantur infecta, quoniam non

non minus pecora moriebantur peſte, quàm homines. Alia quoque multa vulgabantur in eos nefanda, quæ Chriſtianis Principibus minimè diſſimulanda viderentur. Quâ occaſione moti Principes & judices Chriſtianorum, per totam penè Europam à mari Mediterraneo uſque ad mare Germanicum, per Italiam, Hiſpaniam, Galliam, Ungariam, Poloniam & cæteras nationes, in quibus erant Judæi, penè omnes miſerandum illud ac perfidum genus hominum capientes, torturis horribilibus ſubmiſerunt, & multa eorum millia flammis, aquis, præcipitio, ferro, & diverſis tormentorum generibus occiderunt. Solus Papa Clemens ſextus Judæos in Avenione habitantes ab hac internecione contra multorum ſententiam potenter ſervavit, non ſine ſuſpicione pecuniarum. Jure, vel injuriâ ſuſtinuerint hanc perſecutionem Judæi, non dixero, ſed miror, quo inventore talis in eos fuerit orta ſuſpicio, cùm & ipſi ijſdem quibus Chriſtiani aquis uterentur, & multi eodem tempore à peſte fuerint conſumpti. Judæi autem qui habitabant in civitate Francorum Orientalium Wirtzburg, videntes in malo ſe poſitos, & quòd furentium populorum ſævitiam non poſſent effugere, quin foret neceſſarium interire, ſubfoſſis in terram, atque projectis in cloacas theſauris ſuis, januiſque firmiter obfirmatis domorum, habitationes ſuas omnes igne ſuppoſito incenderunt, & ſemetipſos cum uxoribus, liberis & cunctis rebus manè quodam ante ſolis ortum combuſſerunt. His enim preſſi malis Judæi, hâc ipsâ tempeſtate valdè humiliati ſunt, & in parvum numerum redacti, quod eorum perfidia meruit, quæ Dominum & ſalvatorem noſtrum Unigenitum Dei Filium uſque in præſentem diem blaſphemavit.

Judæorum perſecutio.

Judæi Herbipolenſes ſemetipſos cum ſuis domibus incenderunt.

Circa hæc tempora ſurrexit nova quædam ſecta Flagellatorum, nuncupata, cujus auctores de Ungaria venientes in Germaniam & Italiam multos novitate ſuâ infecerunt, incedebant medio corpore undi, caput operientes caputio, pileóque, à lumbis autem deorſum lineâ camiſiâ pudibundis operimentum præſtabant. Cùm incederent alio tempore, quo ſe flagellare non ſolebant, nigro utebantur habitu, crucem antè & retrò portantes albi coloris aſſutam. In ſiniſtra manu crucem geſtabant ligneam, & in dextera flagellum, quod nodos in extremitate ternos habebat, quibus aculei de ferro erant infixi. His ſeſe flagellis publicè in Eccleſijs & extra cunctis inſpectantibus uſque ad effuſionem ſanguinis ſub prætextu pœnitentiæ ſæpius flagellabant, deinde in modum crucis proſtrati ſuper terram orationem Dominicam orabant, & maximam coram omni populo devotionem mentis in Deum oſtendebant. Multa & magna devotionis exercitia falſa ſub ſpecie faciebant pœnitentiæ, quam ipſi non ex judicio Sacerdotum, ſed propriâ ſibi aſſumptione imponebant, carmina in lingua materna canentes, quæ puritati Eccleſiaſticæ traditionis ut plurimum erant contraria. Circumierunt per civitates, oppida, & villas, Principem unum cum vexillo crucis, & duos præceptores ſequentes, quorum juſſis obtemperabant in omnibus. Neminem in ſuum recipiebant conſortium, niſi prius juráſſet, omnia ſe ſtatuta eorum ſectæ firmiter obſervaturum, haberétque tantundem ſubſtantiæ temporalis, quòd quatuor denarios Wirtenbergenſes pro ſuis expenſis quotidie potuiſſet exponere, quia non mendicabant publicè vel oſtiatim. Divites tamen pauperibus hilariter ſubvenire curabant. Erant in ea ſecta multi clauſtrales Ordinum

Flagellatorum ſecta his temporibus ſumpſit exordium.

dinum mendicantium, ſacerdotes quoque ſæculares, nobiles, cives, viri, & mulieres, qui omnes ſimul turmatim incedentes, mundum in ſtuporem verterunt, & brevi tempore valdè multiplicati creverunt, multos paulatim ſecum in errorem pravum ducentes. In Suevia cumprimis hanc ſectam acceptârunt quidam clauſtrales mendicantes, Sacerdotes, Laici, viri & mulieres numero ducenti, unum inter ſe Principem, & duos habentes magiſtros, quorum præceptis obtemperabant.

Flagellatores ex Suevis ducenti fuerunt inventi.

Venerunt de Suevia proceſſionaliter ad Spiram, & majus templum ingreſſi, cæremonias, & flagellationes cum orationibus cunctis mirantibus ſuo more perfecerunt. Spirenſes autem cum novitate rei, tum religionis intuitu, eò quòd plures etiam nobiles ex eis noviſſent, miſericordiam in eos exercere volentes in domos ſuas hoſpitalitatis gratiâ invitârunt, & tam ſubitò à civibus omnes rapti fuerunt de plateis, ut exemplo qui invitare pergeret, nullum inveniret, eſſentque receptores quàm qui reciperentur multò plures. Spiram exeuntibus ſupra centum è civibus ſe illis conjungunt, quos tamen in ſocietatem eorum noluerunt recipere, niſi præſtitio prius de articulis, & cæremonijs eorum firmiter ſervandis juramento, haberétque de propria ſubſtantia ſua quilibet ſingulis diebus in ſumptus communes quatuor denarios exponere.

Ad Spiram venerunt.

Cùm veniſſent ad Argentinam, ubi tunc erat Carolus Germanorum Rex, tantus eorum fuit numerus, ut certò minimè poſſet æſtimari. Carolus autem Rex videns quemadmodum omnes ſicut pecora tranſirent in unum, religioſos mendicantes & Sacerdotes ex eis ſeparavit, interdicens illis, ne promiſcuis turbis immiſcerentur, ſciens fortaſſis, ſectam non bonis principijs ſubnixam.

Ad Argentinam.

Anno etiam Wichardi Abbatis prænotato, ſecundâ die menſis Maij magna flagellatorum multitudo ex Polonia, Miſnia, & Thuringia, cum crucibus & vexillis proceſſionaliter intravit Herbipolim, & ibidem triduò permanſerunt. Verùm quia nimium quotidiè multiplicabantur, nec poterant eos capere urbes, ut ſimul incederent, in plures ſe turmas diviſerunt, quorum alij Saxoniam, alij Marchiam, alij Bohemiam, alij Auſtriam, atque alij Ungariam, nonnulli ad partes Rheni Moguntiam, Coloniam, Treverim & partes Galliæ cum ducibus ſingulis atque magiſtris intraverunt.

Ad Herbipolim.

Anno etiam præſcripto venerunt in Avenionem, ubi Clemens tunc Papa ſextus cum Cardinalibus ſuis morabatur. Flagellatores ſtudioſè immiſſi ad explorandum, quid de illa ſecta, Apoſtolica ſentiret Eccleſia. Intrantes autem turmatim Eccleſias, ſuo ſe more flagellabant publicè, orabant in modum crucis proſtrati ſuper terram, & magna pœnitentiæ ſigna multipliciter oſtendebant, in tantum, quòd non ſolùm cives, ſed etiam Cardinales in ſtuporem verterunt. Et multis quidem notabilibus viris placuit eorum converſatio. Papa verò cùm eſſet vir undecunque doctiſſimus, rem altius conſiderare cæpit, & maturâ deliberatione in ſecretario cordis ſui præhabitâ, ſub excommunicationis ſententia prohibuit, ne deinceps ſeſe publicè flagellarent. Non placuit Cardinalibus iſta prohibitio, qui ſectam illam putabant ſanctiſſimam, & ideò ſe Pontifici fortiter nonnulli ex eis oppoſuerunt. Verùm Papa in ſua perſtans ſententia, ſectam illam ſub anathematis vinculo damnavit. Quod videntes

Flagellatores in Avenione coram Papa fuiſſe memorantur.

Prin-

Principes sectæ, magno timore perculsi sunt, & in paucis diebus penitus evanuerunt. Tandem Papa in suam sententiam revocatis Cardinalibus, omnibus Archiepiscopis, & Episcopis scribens per Apostolica scripta mandavit, quatenus sæpe dictam Flagellatorum sectam in suis Diœcesibus extinguerent, Sacerdotes, & Claustrales, qui hâc hæresi fuissent infecti, carceribus manciparent, tenerentque captivos, donec aliud ab eo reciperent in mandatis, sicut patet in ipsis litteris, quas misit ad Gerlacum Archiepiscopum Moguntinum, & ad alios Archiepiscopos Germaniæ, quarum tenorem his inferere utile judicamus.

Exemplar literarum Papæ ad omnes Episcopos contra Flagellatores.

Clemens Episcopus servus Servorum Dei. Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis eorumque suffraganeis salutem & Apostolicam benedictionem. Inter sollicitudines innumeras, & immensas, quibus ultra vires Apostolicæ servitutis debito perurgemur, illud cordi nostro potissimum insidet, & ad hoc attentius studia nostra convertimus & conatus, ut apud omnes Christiani nominis professores fides orthodoxa fulgeat, sanctorum Patrum doctrina splendeat, & sic Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ Religio sine cujusquam simulationis, fictionis seu velaminis pallio, purè & inviolabiliter observetur, quòd à vinea Domini Sabaoth, cujus cura & custodia nobis licet immeritis est commissa, vepres & urticæ tam periculosè quàm damnabiliter succrescentes evellantur; & vulpeculæ quæ ipsam demoliri nituntur, per Apostolicæ Sedis curam & providentiam abigantur.

Falsa revelatio à Flagellatoribus ficta.

Sanè molesta nobis, licet fide digna magnorum relatio & multorum assertio, nostrum & Fratrum nostrorum non mediocriter turbavit auditum; quòd in partibus Regni Germaniæ & ei convicinis quædam sub prætextu devotionis, & agendæ pœnitentiæ vana religio & superstitiosa adinventio procurante satore malorum operum surrexerit; per quam prophana multitudo simplicium hominum, qui se flagellantes appellant, decepta verbis fictis atq; mendacibus malignorum, asserentium, Salvatorem nostrum Hierosolymis Patriarchæ Hierosolymitano apparuisse; (cum tamen à longis citra temporibus nullus ibidem præsentialiter fuerit Patriarcha) & sibi aliqua dixisse, quæ colorem veritatis non habentia nec saporem, quibusdam sacræ scripturæ auctoritatibus obviare noscuntur, in illam cordis vesaniam est deducta, & in animæ præcipitationem acta; atque de die in diem suggestionibus hostis antiqui se, ut dominicum gregem devoret, transferentis in angelum lucis, nimium succrescendo deduci (cortinâ trahente cortinam) periculosius formidatur, quòd se per societates, & conventicula (licet caudas invicem colligatas habeant) dividentes, diversas circumeunt Patrias; cæterorum hominum vitam & statum condemnando se justificant.

Flagellatorum errores multi, & vitia.

Claves Ecclesiæ vilipendunt, ac in contemptum disciplinæ Ecclesiasticæ, habitum certum, nigrum videlicet, anteà & retrò ipsius vivificæ crucis impressum habentes signaculum, sine superioris licentia deferentes sub nomine pœnitentiæ gerunt; & aliàs in causa insolita Congregationes, conventicula, & coadunationes, quæ à jure sunt prohibitæ, faciunt, & ad alios actus prosiliunt, à vita & moribus observantiáque fidelium Christianorum penitus alienos. Ordinationes etiam & statuta, quibus utuntur (imò verius abutuntur) propriâ temeritate fecerunt, erroris suspicione non vacua, & judicio rationis carentia. Sed ex eo tam pro Deo quàm hominibus odiosè per amplius turbamur, acerbiusque & durius anxiamur, quòd quidam religiosi præsertim de Ordinibus mendicantium, qui alios revocare debuerant, & ad viam reducere veritatis, & ab utero matris Ecclesiæ veluti maledictionis filij nequiter aberrantes, linguas suas, ut alios pertrahant in errorem, acuunt, quibus corda debilia vulnerant, & ignorantes

rantes Dei Justitiam suæ propriæ innitentes prudentiæ, dum legi Domini nolunt esse subjecti, alijs in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis prædicando & dogmatizando contra Ecclesiæ libertatem & fidei Catholicæ puritatem, ab ipsa veritate subducere moliuntur. Quod eò faciunt efficacius, quo conceptum virus latenter effundunt: blandis prius sermonibus auditores, quasi bonum vinum prius ponendo, satagunt irretire, & cùm inebriati fuerint, illud quod est deterius, cum ipsis in perditionis laqueum incidunt; & in profundum malorum pariter demerguntur.

Nos igitur tam pernicioso & periculoso principio, per quod ultra divinæ majestatis offensam, magnum etiam Reipub. periculum, & apud fideles scandalum generatur, ne deteriores processus pariat & successus, obstare volentes, & considerantes, quòd cùm plerique ex ipsis, seu adhærentes eisdem, sub pietatis colore ad impietatis opera laxantes crudeliter manus suas, Judæorum, quos pietas Christiana retinet & sustinet, offendi eos aliquatenus non permittens; & frequenter etiam Christianorum sanguinem effundere, & oportunitate captatâ bona Clericorum & Laicorum diripere, & suis usibus applicare, ac superiorum Jurisdictionem usurpare, & ad multa alia illicita erumpere minimè vereantur.

Error Flagellatorum multa intulit Reipublicæ scandala.

Timendum est, quòd tam præsumptuosa temeritas, & temeraria præsumptio, nisi ei persalubri antidoto occurratur, paritura sit non levem perniciem, nec sine aliquorum morborum lethali contagio properans in plurimos, serò recipiat medicinam. Attendentes insuper, quod error, cui non resistitur, quodammodo approbari videtur, & quòd ex officio nobis injuncto compellimur, ut quos per iter devium errando currere, & plures in præcipitationem secum trahere percipimus, ac in dispersionem multarum gentium ambulare, revocando à devio, ut in viam veritatis & justitiæ dirigant gressus suos, eisque providere per oportuna remedia studeamus. Fraternitati vestræ, de Fratrum nostrorum consilio per Apostolica scripta committimus, & districtè præcipiendo mandamus, quatenus vos & singuli vestrum in singulis civitatibus vestris & Diœcesibus, per vos, seu alium vel alios, adinventiones hujusmodi seu ritus prophanos (quos una cum societatibus, congregationibus, statutis, & ordinationibus supradictis, qui se ut præmittitur Flagellatores appellant, temerariè attentatos, de eorundem Fratrum nostrorum consilio perpetuæ prohibitioni subjecimus, & tanquam illicitos reprobavimus) auctoritate nostrâ reprobetis, in vestris civitatibus, & Diœcesibus, reprobos & illicitos publicè denuntietis: ac omnes tam Clericos, saculares, quàm Regulares, & Laicos de prædicta superstitiosa secta, vel societate quocumque appelletur nomine existentes, vel eam sectantes, auctoritate prædictâ monere & inducere studeatis, ut ab hujusmodi observantia, secta & nova religione totaliter desistere, & resilire procurent. Quódque nullus deinceps prædictam sectam seu conventiculum præsumat intrare, aut ritus & statuta societatum hujusmodi observare; contrarium facientes per Censuram Ecclesiasticam coërcendo: nec non eos, in quos temporalem jurisdictionem habetis, per pœnas temporales, de quibus expedire videritis, appellatione postpositâ, compellatis.

Sanè ut Religiosi & alij errorum Magistri, qui prædicando & dogmatizando simplices decipiunt, & cæci ducatum cæcis præbentes, ipsos secum in foveam trahunt, & si non divino amore, saltem humanâ confusione à tam iniquo proposito revocentur: omnes & singulos cujuscunque sint Ordinis, Religionis, præeminentiæ vel statûs, quos in præmissis vobis constiterit deliquisse, capi faciatis; non obstante quocunque privilegio vel indulto (quod eis in nullo suffragari volumus) tam diu

captivos

captivos detineatis, donec aliud à nobis acceperitis in mandatis : invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis.

Per prædicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Christifideles impositam sibi pœnitentiam, vel etiam non impositam, dummodo rectâ intentione, & purâ devotione ad illam peragendam procedant, in suis hospitijs, vel aliàs, absque superstitiosis congregationibus, societatibus & conventiculis supra dictis, possint facere, & se in bonis exercendo virtutum actibus Domino, prout ipse inspiraverit, in humilitatis spiritu deservire.

Cæterùm quia præsentes litteræ nequeunt singulis vestrûm propter locorum discrimina commodè præsentari, volumus, quòd per te Frater Archiepiscope, earum transsumptum publicâ manu scriptum, & tuo communitum sigillo vestris Suffraganeis transmittatur : cui adhiberi volumus plenam fidem. Datum Avenione XIII. Calend. Novembris Pontificatûs nostri anno octavo.

His litteris Romani Pontificis, Archiepiscopi & præsules Germaniæ susceptis memoratam Flagellatorum sectam in suis Diœcesibus damnatam, superstitiosam, impiam, & reprobatam à Romana Ecclesia publicè denuntiari fecerunt, & sub censuris prohibuerunt gravissimis: spontaneâ voluntate pœnitentes de commisso errore cum pietate receperunt ad gratiam, contemnentes verò mandatum Ecclesiæ, & in sua temeritate perdurantes, varijs cruciatibus addictos, aut mori compulerunt, aut ad S. Matris Ecclesiæ Catholicæ redire unitatem. Plures eâ tempestate Clerici, Sacerdotes, atque Claustrales de mendicantium Ordinibus, qui Flagellatorum aut socij fuerunt, aut magistri, juxta mandatum Papæ carceribus mancipati sunt, è quibus etiam nonnulli in vinculis obierunt. Duravit tamen Flagellatorum discursus in annum sequentem, & omnes deinceps evanuerunt. Flagellatores omnes brevi tempore evanuerunt.

Anno Wichardi Abbatis prænotato Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque ac Frisiæ Dominus, Ludovici quondam Imperatoris filius, homo quietis impatiens, magno pugnatorum coadunato exercitu Trajectensis Ecclesiæ terram furibundus intravit; spoliavit Ecclesias, nec Monasterijs pepercit, villas incendit, pauperes interfecit, & plura memoratæ damna Ecclesiæ intulit, non habens rationabilem causam.

Eodem quoque anno Bernenses in Confœderatione Suitensium contractis copijs castellum Comitis de Kyburg, Hutvvil nuncupatum, obsidione fortissimâ cingentes gravissimè impugnaverunt; immissóque tandem igne oppidum simul & castrum in cinerem redegerunt. Oppidani, paucis exceptis, penè omnes aut igne perierunt, aut gladio Bernensium fuerunt occisi. Huttvvil oppidum Comitis de Kyburg à Bernensibus destruitur.

Anno item prænotato Conradus Dux in Teck Ludovici quondam Imperatoris IV. magnus consiliarius, cùm illo mortuo adhuc resideret in oppido Monacensi, & pro filijs Domini sui consuleret, mirabili morte fuit occisus. Nam die quâdam Svvikerus de Gundelfingen ad eum intravit, claro meridie in æstuario sedentem solum, quasi ad salutandum illum, extractóque latenter gladio crudeliter interfecit, & confestim exiens auffugit.

MCCCXLIX.

Anno Wichardi Abbatis octavo Indict. Romanorum II. Guntherus

Guntheri cum Carolo Bohemo certamen pro Imperio.

Comes de Schvvarzenburg, quem Principum pars adverſa Carolo, quemadmodum ſupra dictum eſt, in Germaniæ Regem conſtituerat, cum magno exercitu venit ad oppidum Frankenfurt, juxta Moganum, & in campis extra oppidum fixit tentoria ſecundùm antiquam conſuetudinem Germanorum; diebus ſcilicet tribus, & ſex hebdomadibus, ibidem congreſſum expectans Caroli, quo aut victor aut victus abire cupiebat. Erat autem Guntherus vir jam grandævus, fortis & bellicoſus, qui plura non minus fortiter quàm feliciter cum hoſtibus diverſis geſſerat bella. Hunc oppidani Frankenfurtenſes in Gelinshuſen & Fridberg cum vicis, urbibus, oppidis & populis, ut verum Germaniæ Regem jurati ſuſceperunt.

Audiens Rex Carolus Guntherum veniſſe ad Frankenfurt, & ſuum expectare congreſſum, paravit exercitum, & ſtatuit cum eo inire certamen. Verùm ubi venit ad ſtationes, conſideravit ſe Gunthero inferiorem, & deficientibus pugnatorum viribus, induſtriâ ſuperavit fortiorem. Conſilio námque Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum, Bavariæ Ducem cum multis militibus in exercitu Guntheri ſuam traxit in partem: cui pro confirmatione fœderis, filiam ſuam dedit uxorem, licet ſanguine proximam. Non enim præſumpſit Carolus approximare Gunthero, quamvis illum tribus hebdomadibus expectáſſet in agro Frankenfurtiano; ſed profectus ad Spiram, ibi cum Principibus ſuis Baldevvino Trevirorum, & Gerlaco Moguntinenſium Archiepiſcopis, Comite quoque de Wirtenberg, qui tum potens erat, & dives, alijſque nonnullis, quid agere conveniret, ſedulò tractaverunt.

Guntherus igitur advertens, ſe fruſtra expectare illum, qui non erat venturus, exercitum duxit in Alſatiam, ac oppidum Friburg obſedit & expugnavit. Intereà Carolus deſcendit ad Moguntiam, quem cives in odium Henrici abrogati Archiepiſcopi, cum favore maximo ſuſceperunt jurantes. Quòd cùm innotuiſſet Gunthero, dimiſsâ in pace Alſatiâ, cum exercitu ad Franckenfurt confeſtim revertitur: quo priuſquam perveniret, in itinere graviter cæpit infirmari, & tamen nihil plus, quàm congreſſum Caroli optabat.

Verùm ubi morbus quotidiè plus invaleſceret, dimiſſo apud Francofurt exercitu, ipſe quietis gratiâ conſilio Principum ad caſtellum Archiepiſcopi Moguntini Altavilla, quod Henricus tum obtinuit abrogatus, perducitur, & ibidem jacens diutius infirmatur, Carolus autem conſiſtebat in Moguntia. Quem ſic infirmantem Ludovicus Marchio Brandenburgenſium accedens de concordia ineunda cum Carolo multis cæpit rationibus adhortari: Guntherus autem videns, ſe à ſuis Principibus deceptum, & corpore graviter infirmatum, tandem perſuadenti conſenſit, & propoſitas ſibi conditiones pacis & concordiæ acceptavit. Duo in Thuringia oppida Regni, quoad viveret, à Carolo petijt, & obtinuit, acceptíſque ab eo in promptu duabus millibus atque ducentis argenti puri marcis, jus omne, quod ei competere videbatur ad Regnum, illi ſponteneâ voluntate reſignavit, & ſic pax tandem fit Regno.

Concordia fit inter Carolum & Guntherū Comitem.

Guntherus in Altavilla moritur.

His autem peractis, Guntherus in dies magis ac magis cæpit infirmari, & in tantum brevi morbus prævaluit, quòd vitam cum morte commutavit. Cujus corpus præſente Carolo Rege in Eccleſia parochiali

D. Bar-

D. Bartholomæi Apoſtoli apud Franckenfurt regale oppidum cum pompa magna fuit ſepultum. Fuerunt qui dicerent, eum interijſſe veneno ſui Medici, qui potionem medicam cùm porrexiſſet ægroto, illum dixiſſe ferunt: *Magiſter, ut potionem comprobem bonam, mihi convenientem, te primùm ex illa, me poſterius bibere oportet.* Medicus autem neceſſitate compulſus & confidens in arte prior bibit, deinde nihil cunctatus poculum infirmanti porrexit. Biberunt ambo, & mortui ſunt ambo; Medicus poſt triduum, & Comes ægrotus intra unicum menſis ſpacium. Hæc litteris commendata priorum accepimus, quæ vera ſint, an falſa, nequaquam poſſumus diſcernere, qui ſcriptoris officium non Judicis nos recognoſcimus obtinere. Et iſte finis Guntheri Comitis.

Jubilæum de centeſimo in quinquageſimũ revocatur.

Anno præſcripto Clemens Papa VI. attendens vitæ humanæ brevitatem, & quòd pauciſſimis contingere poſſet annum vivere aut videre Jubilæum, ſi de centeſimo in centeſimum ſervaretur annum, quemadmodum à Bonifacio Papa VIII. fuerat inſtitutum; ſicuti anno Godfridi Abbatis octavo in ſuperioribus hujus voluminis dictum eſt, habito deſuper Cardinalium conſilio, infirmitati atque ſaluti mortalium conſuluit, & Jubilæum de anno centeſimo in quinquageſimum revocavit, miſſiſque per univerſam Europam litteris Jubilæum cunctis fidelibus proximo ſequente anno Romæ intimavit fore celebrandum; cujus initium diem Nativitatis Domini & Salvatoris noſtri JESU Chriſti in fine præſentis, & reliquum per ſequentem annum continuaret.

Annus calamitoſus.

Fuit hic annus multis calamitatibus plenus, de quibus partim jam ante ſcripſimus, partim ſcribendum, quod reſtat, mente ordinamus. Merentur hominum peccata vindictam, ut qui Deum timere, vitámque corrigere pravam in tempore pacis negligunt, attriti varijs calamitatibus juſtitiam providentis omnia diſcant agnoſcere, & metu pœnarum compulſi vitam in melius emendare. Fuerunt inquam hæc tempora nimium calamitoſa, & plagâ triplici divinitus miſerabiliter afflicta.

Prima calamitas fuit maxima illa tabes peſtilentiæ, quæ ut anno præterito diximus, triennio durans per totam Europam tot millia hominum abſumpſit; quòd nemo in hiſtorijs veterum aut ſcripſit unquam, aut legit. Diximus in civitate Italiæ Florentia pluſquàm ſexaginta millia hominum eâ peſte conſumpta. In oppido Stauroneſo, quod parvum eſt, & Spanheimenſi Monaſterio proximum, eadem peſtis plusquam mille ſexcentos homines utriúſque ſexûs interemit. Eâdem clade fuerunt conſumpti in Moguntia prima Metropoli Germaniæ plusquàm ſex millia hominum. In Erfordia ſimiliter multa millia eâdem peſte obierunt: tantáque fuit immanitas peſtis, ut in multis civitatibus aliquando unò die & nocte ducenti vel trecenti homines mortui una in foveaſepelirentur. Fuit miſerabile tempus, nam ubique metus & timor, ubique lamentum & ſævæ mortis imago: cùm tranſirent homines tanquam dementes pavore ſimul & mœrore graviter percuſſi, quibus & vivere tædium & mori periculum. Quemcunque peſtis illa invaſit, non erat ei remedium, non tempus, non mora condendi teſtamentum, ſed mox tabes prævaluit, & infectum quaſi ſubitò ad inferos traxit: quoniam ut dicit Poeta: *Lanificas nulli tres exorare puellas contigit: obſervant quem ſtatuêre diem, ſúntque inexorabilia fata.*

Secunda clades, quâ genus hoc tempore afflictabatur humanum, hæmorrhois, id eſt, ſanguinis profluvium extitit; quod æſtivo tempore multa per Germaniam hominum millia conſumpſit. Erucæ námque & aliæ venenoſæ beſtiolæ, quarum inaudita multitudo his temporibus oppleverat terram, fructus arborum infecerat omnes, quorum eſu fiae certo numero multi perière mortales. Eâdem peſte infecta gramina & paſcua, jumentorum interitum cauſabant.

Tertia verò clades fuit ignis, quem ſacrum vocant, aduſtio: cujus morbi tanta fuit immanitas, ut corpora hominum, non ſolùm viventium, ſed quòd mirabile eſt, etiam mortuorum, uſque ad oſſa rodendo conſumeret. Horrenda nimis & prius inaudita calamitas; ut ex una parva ſive minuta puſtula, crus, vel brachium ſucceſſivè intra paucos dies totum incenderetur, carnibus quoque fruſtatim quaſi aſſatis cum fœtore decidentibus oſſa nudarentur: & niſi à principio membrum amputaretur infectum, brevi totum corpus conſumeret.

Duravit anno præterito inchoata etiam iſto in Judæos perſecutio nimium crudelis, & per totam Europam (præter illos, qui erant ſub ditione Romani Pontificis) mactabantur ut pecudes. Nam ſicut prius diximus, poſteaquam per univerſum orbem fuiſſent diffamati, quòd fontes & paſcua ſimul, & ipſum aërem intoxicâſſent: & inde peſtilentia ſuſcepiſſet exordium, ſævientibus in eos Chriſtianis, alij fuerunt ignibus cremati, alij ſubmerſi & ſuffocati in aquis, alij gladijs cæſi, aut exalto præcipitati, atque alij diverſis ſupplicijs interempti: plures etiam illorum cernentes ſe in malo poſitos, & quòd ſævientium manus nequaquam poſſent evadere, necatis primum liberis & uxoribus, ne Chriſtianorum manibus traderentur occidendi, domibus ſuis igne ſuppoſito incenſis, & ſe & omnia ſua voluntariè concremârunt. Duravit autem hæc perſecutio Judæorum biennio; quæ jure an injuriâ ſit facta, non eſt meum diſcernere: quamvis noverim eam Romano Pontifici viro Chriſtianiſſimo haud mediocriter diſplicuiſſe; multis etenim eo tempore videbatur impoſſibile, quòd Judæorum paucitas, etiamſi voluiſſet, omnes mundi puteos, ſicuti feciſſe accuſabantur, potuerit inficere, aut veneni tantam copiam invenire. Arbitrabantur itaque multi, Chriſtianos, qui hanc perſecutionem Judæis moverunt, avaritiâ motos potius, quàm pietate religionis, vel zelo Juſtitiæ. Verùm nos illius græci proverbij memores: Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται, ſententiam Domino Deo ferendam cum timore concedimus: quem omnia ſcire etiam ſecretiſſima non dubitamus.

Judæorum plures metu Chriſtianorum ſe ipſos concremârunt.

Anno quoque prænotato in Vigilia S. Bartholomæi Apoſtoli potiores & ditiores Judæorum, qui habitabant in Colonia, cùm audiſſent, quàm crudeliter Judæi in Frankenfurt, Moguntia, Wormatia, Spira, Treviris, & multis locis alijs, à Chriſtianis fuiſſent occiſi: conſilio inter ſe habito, ignem domibus ſuis impoſuerunt; & ſe unà cum uxoribus & liberis concremârunt. Reliqui verò Judæi, qui remanſerant in Colonia, omnes decreto ſenatûs cum rebus fuerunt expulſi.

Carolus IV. Germanorum Rex regnavit annis XXXII.

Anno item præſcripto poſt ſepulturam Guntheri Comitis de Schvvarzenburg apud Frankenfurt in Eccleſia S. Bartholomæi Apoſtoli, quemadmodum paulò antè dictum eſt, Carolus Bohemiæ Rex in Regem Germa-

Germanorum confirmatus, ſolus jam & ſine contradictore cæpit regnare pacificè, regnavítque in toto annis duobus & triginta, vir bonus, magnificus, prudens, & doctus, quinque linguarum peritiſſimus, latinæ videlicet, Germanicæ, Bohemicæ, Ungaricæ, & Italicæ.

Uxores quatuor & liberi Caroli Regis Germaniæ IV.

Quatuor legitimas habuit ſucceſſivè uxores exemplo Caroli Cæſaris magni. Prima fuit Rudolphi Comitis Palatini Rhenenſis Bavaríæque Ducis filia, quæ ſine liberis deceſſit. Secunda fuit ſoror Philippi Regis Gallorum, quæ & ipſa obijt ſine liberis. Tertia filia fuit Principis Suedorum, de qua genuit filiam unam, quam dedit Ludovico Marchioni Brandenburgenſium uxorem, mediante Archiepiſcopo Trevirorum, ſicuti paulò ante jam diximus, ut Guntherum deſereret. Poſt cujus mortem ſine liberis in veſaniam verſa eſt. Filium quoque genuit ex eadem uxore tertia nomine Wenceslaum Bohemiæ Regem, qui poſt patrem obtinuit Imperium. Quarta & ultima uxor ejus fuit Eliſabetha filia Ducis Pomeranorum, & Stetinenſium, de qua genuit Sigiſmundum Ungariæ Regem, & Joannem Ducem: de quibus ſuo tempore & loco plenius dicemus.

Eodem anno Carolus Rex celebratis Guntheri funeralibus, nundinas & privilegia Frankenfurtenſium confirmavit, acceptis à ſenatu viginti millibus florenorum, quos ex Judæorum theſauris anno præterito peremptorum hauſerant; eatenus enim nundinæ Frankenfurtenſium noviter præſumptæ non ſatis confirmatæ videbantur: quæ bis celebrantur in anno, ad dies quatuor & viginti, videlicet in quadrageſima primò, & in menſe Septembri ſecundò, cum privilegijs conſuetis.

Albertus de Hohenloe fit Epiſcopus Herbipolenſis.

Item anno Wichardi Abbatis prænotato Pontificatu Friſingenſis Eccleſiæ in Bavaria per mortem ultimi Præſulis vacante, Clemens Papa VI. Albertum de Hochberg, quem ante quadriennium contra Albertum de Hohenloe canonicè tunc electum Eccleſiæ Wirzburgenſi deſtinaverat Epiſcopum, cognitâ veritate negotij ad Friſingenſem Eccleſiam tranſtulit: & ipſum Albertum de Hohenloe ad ſuam Eccleſiam revocatum in Antiſtitem confirmavit. Pœnituit eum námque erroris, propter canonicam fratrum electionem, quæ in perſonam ipſius Alberti ſatis idonei, & utilis viri præceſſerat.

Eodem anno in die Converſionis S. Pauli Apoſtoli circa horam Veſperarum, magnus & quaſi generalis terræ motus factus eſt per univerſam Germaniam, & Italiam, præcipuè tamen in Ducatu Saxoniæ, Carinthiæ, & Sclavoniæ, terríſque maritimis, cujus impulſu multa ædificia in diverſis locis fortiſſima corruerunt.

Walramus Archiepiſc. Colonienſis moritur, ſuccedit Wilhelmus.

Anno item præſcripto in vigilia Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis obijt Walramus Epiſcopus Colonienſis, qui propter bella cum adverſarijs & multa & fermè continua, rebus penè omnibus exhauſtis, atque conſumptis, Eccleſiam ſuam ære multipliciter gravatam alieno, pauperrimam dereliquit. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Wilhelmus de Genep, Canonicus Colonienſis, & Suſati Præpoſitus, & præfuit annis duodecim menſibúſque novem, vir ſagax, induſtrius & prudens in diſponendis rebus atque negotijs, qui per ſuam providentiam in brevi tempore commiſſam ſibi Eccleſiam omnibus debitis exoneravit. Inde non caruit ſuſpicione cupiditatis, & avaritiæ, propterea, quòd religioſos, & Clerum inconſuetis ſubventionibus præſtandis nimium gravavit.

Anno

Bavariæ Ducatus inter filios Ludovici Imperatoris dividitur.

Anno etiam præſcripto facta eſt diviſio Ducatus Bavariæ inter filios Ludovici quondam Imperatoris quarti, ut ſequitur. Ludovicus primogenitus inter fratres ſuos hæreditatem non accepit: propterea,quòd Marchio eſſet Brandenburgenſis, Dominúſque Luſatiæ, & Romani Electoe Imperij: Otto & junior Ludovicus, qui dicebatur Romanus, quia Romæ natus, Bavariam ſuperiorem ſorte in poſſeſſionem acceperunt; Stephanus & Albertus Inferiorem Bavariam inter ſe partiti ſunt. Wilhelmus autem jam priùs ut ſupra diximus Hollandiam, Hannoniam, Seelandiam, & partem Friſiæ à matre ſuſceperat.

MCCCL.

Anno Wichardi Abbatis nono Jubilæus Romæ celebratus eſt, Papâ Clemente ſexto cum ſua Curia in Avenione permanente. Verùm cùm ſæva peſtis Italiam plusquàm cæteras nationes graviſſimè opprimeret, parvus fuit ad Apoſtolorum limina populorum concurſus: Italis more ſuo urbes & oppida claudentibus, ne pertranſirent ituri Romam peregrini, metuentes peſte ab exteris infici: qui jam prius, ut ſupradiximus, erant infectiſſimi.

Philippus fit Abbas Spanheimenſis.

Eodem anno in menſe Auguſto Wilhelmus Abbas Spanheimenſis jam ſenio gravatus, & amans quietis Abbatiam in manus ſui Convenus ſpontaneâ voluntate reſignavit, & annis quatuor poſteà duntaxat ſupervixit. Poſt cujus reſignationem Philippus cognomento Meiſvvein prior Monaſterij in Abbatem quintum decimum à Fratribus eligitur: qui confirmatus & ordinatus à Gerlaco Archiepiſcopo Moguntino præfuit annis quatuor & viginti.

Philippus Gallorum Rex moritur.

Anno etiam prænotato moritur Philippus Rex Gallorum hoſtis & perſecutor Ludovici quondam Imperatoris quarti maximus: qui plura cum Eduardo Anglorum Rege prælia geſſit, ſed nunquam victor, ſemper autem victus retrò ceſſit. Hic Principatum Viennenſium anno priusquàm moreretur, pecuniâ comparavit, & regno Gallorum adjunxit: poſt quem Joannes filius ejus ſucceſſit.

Henricus Dolendorf Carmelitanus.

Claruit his temporibus Henricus de Dolendorff Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de monte Carmeli: prior ſive Magiſter Provincialis per Germaniam inferiorem: vir in divinis litteris & ſcripturis haud mediocriter eruditus, qui ſcripſit inter plura ingenij ſui exercitia ſuper ſententiarum opus Petri Lombardi Pariſienſis quondam Epiſcopi libros quatuor, ſermones etiam de tempore & de ſanctis multos ſcripſit & dixit ad populum. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minimè pervenerunt.

Michaël de Leone Patriâ Herbipolenſis, Presbyter & Canonicus novi Monaſterij, ac protonotarius Eccleſiæ memoratæ Wirzburgenſis, vir ſtudioſus, & tam in ſæcularibus quàm in divinis ſcripturis magnæ ſuotempore doctrinæ ſimul & æſtimationis, Franciam Orientalem (quæ paucos ab olim viros habuit doctos) ſuâ eruditione his temporibus fecit clariorem. Metro námque excellens & proſâ quædam præclara ſcripſit opuſcula, de quibus legimus ſubjecta: Geſta Ottonis de Wolfskel Epiſcopi Wirzburgenſis librum unum. Chronicon eorum, quæ ſuo tempore notatu digna contigerunt in Germania librum unum. Commentarium quoque ſuper metricum opus Hermanni Eremitæ de diviſione Philoſophiæ

phiæ librum unum. Carmina ejus plura vidimus diverſo metrorum genere compoſita. Cætera ingenij hujus viri opuſcula in manus noſtras non venerunt.

Henricus de Erfurdia Doctor, qui varia lucubravit.

Eodem tempore claruit apud Thuringos Henricus de Erfurdia, vir magnæ eruditionis tam in divinis ſcripturis, quàm in litteris ſæcularibus, Philoſophus, Juriſta, Theologus & hiſtoricus inſignis, qui ſcripſit non contemnendæ utilitatis opuſcula, quorum editione ſui memoriam poſteris commendavit: è quibus feruntur ſubjecta. Opus inſigne hiſtoriarum, quod prænotavit, de factis memorabilibus. Summa quoque de caſibus prænotata, volumen tunc utile. In libros ſententiarum lectiones compoſuit libris IV. Sermones etiam varios ad populum & orationes.

Joannes de Erfurdia Doctor Ord. Fratrum minorum.

Joannes quoque de Erfurdia oppido Thuringiæ oriundus Ordinis Fratrum minorum Doctor magnæ eruditionis & facundiæ ſuo tempore habitus, multa his temporibus lucubravit opuſcula, quibus ſui vivacitatem ingenij poſteritati commendavit. E quibus tamen pauca hactenus ad noſtræ lectionis notitiam pervenerunt. Vidimus ſub ejus nomine Repertorium quoddam juris, quod ipſe tabulam prænotavit, opus non abijciendum. Sumam quoque caſuum conſcientiæ auditoribus confeſſionum non inutilem. libb. II. Sermonum popularium libb. II. De cæteris, quæ ſcripſiſſe fertur, nihil hactenus noſtram lectionem meminimus incidiſſe.

Jacobus de Alta villa, Abbas in Eberbach.

Floruit etiam his temporibus Jacobus de Alta villa, Patria Kinkaugienſis, Abbas Monaſterij Eberbach quintus decimus Ordinis Ciſtercienſis (quod in deſcenſu Rheni duobus ferme à Moguntia diſtat milliaribus) vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſæcularium litterarum non ignarus: qui adhuc Monachus cùm eſſet, ad Pariſienſium Gymnaſium mittitur, & brevi tempore multum proficiens tandem in ſacræ Theologiæ Doctorem meruit ſublimari; ſcripſit ſuper ſententias notabile opus libb. IV. Quæſtiones in Theologia varias. Sermones quoque ad Fratres: & plures non inelegantes ad diverſos epiſtolas.

Bellum inter Epiſcopum Herbipolenſem & Comites de Henneberg.

Anno etiam Wichardi Abbatis prænotato, ſextâ die menſis Junij Albertus de Hohenloe Herbipolenſis Epiſcopus & Dux Francorum contractis copijs proceſſit ad prælium contra Bertholdum Comitem de Henneberg, qui ſub Ludovico Imperatore quarto in tribulatione Eccleſiæ, abuſus licentiâ caſtellum quoddam novum in fundo Epiſcopij memorato conſtruxit in præjudicium dictæ Eccleſiæ non modicum, quod Utenhauſen fuerat nuncupatum, in Diœceſi videlicet ejuſdem Eccleſiæ Wirzburgenſis, & Ducatu Francorum prope Romholt. Congreſſione igitur factâ ſub vexillio ſanctiſſimi Martyris Kiliani, Domino Deo, qui omnia providet atque diſponit, largiente, victoriam exercitus Eccleſiæ felicem obtinuit: & contra ſatis fortem Comitis militiam triumphavit. Deinde milites Eccleſiæ fortiſſimi non in multitudine pugnatorum, ſed in auxilio Dei altiſſimi & Divi meritis Kiliani ſpem collocantes omnem, caſtellum ipſum Utenhauſen novellum, pro quo fuit contentio, aggreſſi fortiter impugnant, & poſtremò ſancti meritis Patroni ſuffragantibus expugnant, capiunt, atque igne ſubmiſſo funditus ſubvertunt ad Dei gloriam, & Eccleſiæ ſanctæ utilitatem.

MCCCLI.

Anno Wichardi Abbatis decimo, Indictione Romanorum quartâ,

Carolus Germaniæ Rex, ac futurus Romanorum destinatus Imperator, circa initium quadragesimæ Principibus Regni Conventum apud Frankenfurt solemnem indixit. Inter plures comparuerunt proprijs in personis Baldevvinus Trevirorum Archiepiscopus, Gerlacus Moguntinensium, Archiepiscopus, Wilhelmus Colonienſum Archiepiscopus, Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, Rudolphus Dux Saxoniæ, Ludovicus Marchio Brandenburgensium, Duces quoque Bavariæ quatuor Ludovicus, Otto, Stephanus, & Albertus.

Conventus Principum in Frankfurt.

Carolus autem Rex hilarior factus, & gaudens, quòd solus pacificè Germanorum obtineret regnum, volénsque suis gratum se exhibere promotoribus, multis diversa contulit beneficia gratiarum. Nulli Principum Electorum, præsertim postulanti, quidquam negavit, quod honore salvo concedere potuisset. Unde Principes animati, unusquisque suis commodum utilitatibus aliquid petere ab eo properabat. Multa tunc postulantibus fuère concessa, quæ etsi honori non derogabant Regio; communem tamen regni utilitatem non auxerunt. Principibus autem cisrhenanis multa circa Rhenum nova telonia contulit, per quæ mercatores, imò & regni cives nimium gravavit. Factum est ergo, ut mercatores rebus suis utiliter consulentes, Rheni commeatum devitarent; & quæ prius navigio civitatibus adducere vel abducere per alveum Rheni consueverant, jam tunc teloniorum gravamina declinantes, in curribus per terras deducebant. Contigit itaque avaritiæ pœnam fieri avaritiam, ut principes, qui nova impetraverant telonia, justè amitterent veterum fructum simul & utilitatem. Justè amittit sua, qui perperam rapit aliena. Argentinenses, qui eo tempore inter omnes Regni mercatores tenebant principatum, posteaquam Legationibus multis & precibus apud Regem non poterant obtinere, ut revocaret malè concessa Principibus, Rhenum circa Argentinam catenis & trabibus ligneis fortiter occluserunt, ut nullus pateret navibus descensus vel ascensus. Quæ mercatorum aversio in triennio (tanto enim duravit tempore ista tribulatio) quatuor cis Rhenanis Principibus Electoribus dispendium & damnum intulit multorum millium florenorum. Postremò videntes memorati Principes, quòd prævalere civitatibus non possent, spoliarentúrq; tam veterum teloniorum proventibus, quàm novorum, serò pænituit eos præsumptionis: & consilio tandem accepto cum civitatibus fecêre concordiam, contentíque veteribus, novis telonijs renuntiârunt. Simile quoque nostris factum est temporibus, quòd Principes Rhenum clauseruut annis ferme tribus, quoúsque Colonienses telonium, quod à Friderico Imperatore tertio sine consensu eorum impetraverant novum, deponerent.

Rex Carolus nova Principibus indulsit telonia Rheni.

Argentinenses catenis & trabibus Rhenum clauserunt.

Principes novis renuntiare telonijs compulsi fuerunt.

Anno prænotato cùm lucris memorati Principes teloniorum non possent gaudere optatis, monetam auri & argenti veterem mutaverunt statuentes, ut nummus aureus, qui eatenus viginti solidis argenti, quos albos vocant, commutari solebat, deinceps per quatuor & viginti redimeretur: aureus denique florenus, qui ad gradus puri habebat viginti, ad decem & novem descendit: factum est in paucis annis, quòd omnes penè veteris monetæ nummi aurei floreníve consumpti sunt & in deterius commutati.

Eodem

Eodem anno posteaquam Wilhelmus Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque Comes filius Imperatoris quondam Ludovici quarti, populum sibi subjectum diu multúmque per tyrannidem afflixisset, & graviora veteribus quotidie subjungeret onera, pluréscque crudeliter interemisset sine causa, nulli parcens ætati, sexui, vel conditioni, tandem necessitate compulsi pauperes & incolæ terrarum, secretè mittunt Legatos ad ejus Matrem Dominam Margaretham, tunc in Monachio Bavariæ oppido existentem, suas calamitates, quas patiebantur à filio, exponunt, consilium pariter & auxilium ejus contrà illius tyrannidem implorantes. Compassa Mater pauperibus, sæpius scripsit ad filium, monendo, increpando, & rogando, quatenus se principem & Dominum subjectis exhiberet clementem atque benignum, & non, ut accusabatur, tyrannum. Ille autem datus in reprobum sensum genitricis monita sprevit, convitia matri remandavit, & tyrannidem semel inceptam usque ad insaniam continuavit, omnia sibi promittens prospera, & nulla metuens adversa. Videns itaque Mater se contemni à filio, & nihil monendo proficere, magnum ex Bavaris Francisque & Suevis pugnatorum contraxit exercitum, & descendens in Hollandiam bellum instituit contra filium. At ille prænonitus anteà sibi de auxilio multorum providerat, & ideò matris congressum non timebat. Itaque in die Translationis S. Martini, quæ est quarta mensis Julij, hi duo exercitus juxta Mosam anno præscripto convenientes, acriter pugnaverunt, multisque ab utráque parte cadentibus, Mater à filio tandem vincitur, & fugiens cum paucis in Angliam à furore persequentis aliquandiu ibidem exulat.

Wilhelmus Hollandiæ Comes in suos exercet tyrannidem.

Bellum fit inter Matrem & filium in Comitatu Hannoniæ.

Eodem anno Cometes in parte cœli septentrionali apparuit in mense Decembri, post cujus extinctionem graves ventorum æstus secuti sunt: nec multò post visa est per medium aërem volâsse trabs, unâ parte anteriore vehementer ardente.

Anno prænotato Ludovicus Marchio Brandenburgensis Ludovici quondam Imperatoris quarti filius sororem suam nomine Elisabeth Virginem speciosissimam Cani Mastini Scaligeri Veronæ Principis Filio in Italia copulavit in uxorem, quæ multis cum illo vivens annis plures peperit liberos, & Principatum suum valde decoravit. Ludovicus autem frater ejus Marchio Brandeburgensis jam dictus uxorem habuit sterilem, de qua liberos non suscepit. Cujus rei indignitate motus Marchiam Brandenburgensem omnem, novam videlicet, antiquam, & mediam, cum universis & singulis earum proventibus Carolo Regi Germanorum pro pecunia vendidit. Carolus eam posteà Sigismundo filio dedit; Sigismundus autem post Wenceslai fratris sui depositionem Imperator factus, Marchiam ipsam dedit Friderico Nürenbergensium Burggravio, uti suo dicemus loco largiente Domino.

Marchia Brandeburgensis venditur Regi Carolo quarto.

MCCC LII.

Anno Wichardi Abbatis undecimo Reinhardus ex comitibus de Spanheim, & Ernestus de Molenarck Canonici majoris Ecclesiæ Colonienses feriâ sextâ ante Dominicam Palmarum Coloniæ in domo Officialis pro vili causa jussione senatûs & furore civium crudeliter fuerunt occisi; cujus ratione sceleris Walramus Comes de Spanheim, Henricus Molenarck & plures alij Comites, Barones, milites, & nobiles contra cives Colonienses

Duo Canonici Colonienses à civibus peremti crudeliter.

arma sumpserunt, & tam per se, quàm per alios multa illis per triennium damna intulerunt. Eodem anno die quâdem post solis occasum flamma cœlestis inter Zephyrum & Austrum latissimè excrescens, & terribiliter ostentans incendium, magno cum murmure, & non sine terrore inspectantium per aërem delapsa evanuit.

Innocentius fit Papa VI. post Clementem.

Anno prænotato in fine mensis Octobris mortuus est Clemens Papa sextus, Avenione sepultus, adhibitâ à Cardinalibus, qui tum aderant, honestâ funeris pompâ. Eodem anno sextâ decimâ die mensis Novembris Cardinalibus in Avenione convenientibus, in Romanum Pontificem fuit electus Stephanus, Lemovicensis natione, procurator cansarum primò, deinde Episcopus Claromontensis, posteà Cardinalis & Papa factus Innocentius ejus nominis sextus, præfuit annis decem minus quatuor mensibus: vir integerrimæ vitæ, magnæ constantiæ ac severitatis; quippe qui beneficia Ecclesiastica non nisi probatissimis vitâ & doctrinâ Sacerdotibus dedit.

Anno item præscripto Carolus Rex Germanorum futurus Imperator circa festum S. Michaelis Archangeli Conventum Principum Regni celebravit in Wormatia, ubi nuntius aderat solemnis Archiepiscopus quidam Imperatoris Græcorum, qui Carolo munera pretiosa ex parte Domini sui obtulit, & pacem optavit.

Suitensium jurata Confœderatio incipit hoc tempore.

His quoque temporibus confœderatio Suitensium tali occasione sumpsit initium. Ex oppido, Turegum dicto, fuerant quidam cives Ordinis primarij pro suis demeritis in Rempublicam proscripti perpetuò, qui contumeliam hanc in eos qui remanserant cives referre cupientes, in unum conveniunt, & consilio inter se habito, Joannem Comitem de Habspurg, Turegiensibus haud mediocriter infensum, accedentes ipsum in Capitaneum sibi constituunt, contractisque socijs conspirationa suæ plurimis, oppidum capere, cives interficere, & eorum substantiam inter se dividere, unanimi sententiâ secretè concluserunt. Erant duo in oppido cives proscriptorum amici, quibus arcanum conspirationis & concluſæ traditionis fuit commissum. Consilio igitur usi mystico exules Comitis memorati, quoniam oppidum neque manifestè neque cum multitudine armatorum intrare poterant, paulatim & successivè jam duo, nunc tres in habitu peregrinantium, de subtus armati, à festo Nativitatis Dominicæ usque ad carnis privium intraverunt, non pauciores octingentis. Postremò intravit & ipse Comes habitu peregrino transformatus & omnino incognitus: qui omnes in domibus illorum civium fuerunt susceptí, & secretissimè tenti usque ad tempus præfinitum, quo erumpere statuerant, & oppidum sibi armis vendicare. Itaque in nocte S. Matthiæ Apostoli posteaquam omnes jam convenissent in oppidum, viderétúrque illis jam tempus adesse optatum, potiores inter se seorsim habuere colloquium, & quòd omnes à maximo usque ad minimum interficerentur cives, ab eis fuit concluſum. Latuit in æstuario post fornacem adolescens dormienti persimilis famulus pistoris, qui panes intulerat pro malis hospitibus traditoris. Is cùm conspiratorum audivisset consilium, & aliter non posset, domum per cloacam exivit, ædésque Domini sui pulsans intravit, quæ & qualia viderit audierítque, præceptori suo retulit, & quòd illâ nocte circa galli cantum omnes essent morituri gladio, intima-

Joannes Comes in Habspurg volebat capere oppidum Zurich.

intimavit. Quibus auditis pistor contremuit, & currens ad habitationem Burgimagistri omnia per ordinem dixit. Oppidi verò Magister loricam mox induit, & currens quò potuit, cives ad arma convocavit. Quibus cognitis qui latebant conspirati eruperunt in medium oppidi, & clamore facto cum civibus iniere conflictum. Qui cœlo præsidet alto, victoriam innocentibus dedit, & hostes terga dare compulsi pro majore parte à civibus fuerunt occisi, reliqui autem ad latebras fessi cedentes, extractique rotarum pœnas sumpserunt.

Joannes autem Comes de Habspurg evadere cupiens, de muro se misit in urbis fossatum, inde non valens ascendere captus est, & per triennium à Turegiensibus, quos perdere venerat, in carcere detentus. Comite autem, ut diximus per triennium capto, ejus cognati & amici non minus animo vindicandi eum, quàm liberandi, multa Turegiensibus damna intulerunt. Quâ necessitate compulsi, quia soli resistere potentiæ Comitum non potuerunt, confœderationem injerunt perpetuam cum civibus iv. oppidorum, quæ sunt, Lucerna, Uri, Schviz, Undervvalden Germanicè dicta. Nec multo post præscriptis accesserunt & alia oppida duo, Zug, videlicet & Glaris, factáque est Suitensium colligatio fortis, & magnis etiam principibus metuenda simul atque terribilis, crescens cum tempore usque in præsentem diem.

Septem urbium jurata confœderatio, ex quâ causâ &

Anno igitur Wichardi Abbatis Hirsaugiensis decimo, venit Albertus Dux Austriæ cum magno exercitu in auxilium Comitibus de Habspurg, in auxilium captivi & condemnati simul, & Zürich oppidum in mense Septembri obsidione fortissimâ circumdedit, duarum ratione causarum motus, quæ fuerunt istæ. Prima obsidionis causa Ducem movebat Albertum, quòd Turegienses Comitem de Habspurg habebant captivum, & eum dimittere recusabant. Secunda verò, quòd confœderatis objiciebat, erat, quoniam subditos tam ipsius Austriæ Ducis, quàm Comitum de Habspurg meliores rusticos, & cives ad oppida memorata confœderatorum in suam partem traxerunt, eósque in rebellionem contra Dominos suos temere concitántes armis tuebantur. Tertia, quæ Ducem commoverat ad urbis obsidionem causa fuit crudelis & nimia rapacitas, utpote qui jam pridem & Comitem unum de Habspurg occiderant, & tam ex ipso Comitatu, quàm ex Ducatus Austriæ Dominio villagia plura, atque castella non jure, sed temere usurpârunt. Verùm posteaquam oppidum Turegum paucis obsedisset diebus, necessitate compulsi cives, quoniam supervenerat imparatis, postulavêre concordiam, quâ concessâ per Ducem, & sub certis firmatâ conditionibus, obsidio solvitur, & singulis ad sua cum festinatione revertentibus exercitus dissipatur. Turegienses metu Ducis atque periculo liberati, citò promissorum fuerunt obliti, & eorum, quæ Duci fuerant polliciti, nullum penitus observârunt, sed auxilio sociorum confirmatis & auctis viribus magis ac magis rebellârunt. Unde commotus Dux Albertus denuò contractis copijs Zürich oppidum obsedit, volens omnino compellere cives, ut Comitem dimitterent captivum. Interea Carolus Rex Germanorum vices suas interposuit, & Ducem ab obsidione urbis iterum revocavit, & diem partibus coram se concordandi Moguntiæ constituit.

Albertus Dux Austriæ obsidet oppidũ Turegum.

Oppidum Zürich iterum obsidetur ab Austriæ Duce Alberto.

Comparuit itaque Dux Albertus coram Rege in Argentina, & multa confœderatis objecit, quorum oratores missi ad singula respondentes inutilibus diem sermonibus consumpserunt. Tantâ enim pertinaciâ & præsumptione hæc Suitensis jurata confœderatio cæpit, quòd nec precibus nec minis, imò nec bellis Principum aut Cæsaris potuit revocari, sed ab illo tempore usque in præsentem diem per annos jam centum & sexaginta semper & numero & viribus incrementa sumpsit, non sine injuria Germanorum.

MCCCLIII.

Henricus de Virneburg Archiepiscopus olim Moguntinus obijt.

Anno Wichardi Abbatis XII. Indictione Rom. sextâ, mortuus est Henricus de Virneburg quondam Archiepiscopus Moguntinus, quem Clemens Papa VI. ut supra diximus, propterea quòd Ludovico Imperatori IV. excommunicato pertinaciter adhæsit, deposuerat. Quo mortuo Gerlacus de Nassavv dudum ab eodem Papa Clemente substitutus & ordinatus Archiepiscopus, quietam obtinuit possessionem, & præfuit annis XVII.

Bavariæ Ducatus inter fratres Ratisbonæ iterû fit divisio.

Eodem anno quintâ die mensis Augusti, quæ fuit solemnitate S. Regis Osvvaldi festiva, facta est in civitate Ratisbonensi secunda Ducatûs Bavariæ divisio, inter Stephanum, Wilhelmum & Albertum fratres, & filios quondam Ludovici Imperatoris IV. præsentibus Ludovico Marchione Brandenburgensium, Adolpho Comite Palatino Rheni, & Joanne Burggravio Norinbergensium: quibus mediantibus & divisio facta est inter fratres, & concordia pacis reformata.

Anno prænotato iterum apparuit in cœlo aëreo trabs miræ simul & horrendæ magnitudinis, ab una parte flammam emittens terribilem, ab alia post se limitem trahens extinctum magnæ longitudinis, inter Septentrionem & solis occasum.

inter Ducem Austriæ Albertum & Suitenses bellum geritur.

Eodem quoque anno iterum Dux Austriæ Albertus magnum suorum congregavit exercitum contra Suitenses conjuratos; cui militem quendam de Ellerspach capitaneum præfecit. Is itaque multorum auxilio fretus contra Suitenses audacter processit, & inito certamine diu fortiter pugnavit, quousque nox tandem prælium diremit. Plures ab utraque parte ceciderunt, sed victoria in dubio fuit.

Oppidum Zürich tertiò fuit obsessum.

Posthæc eodem anno in mense Augusto, Dux Austriæ memoratus oppidum Rappenschvvil olim à confœderatis desolatum, restituere cæpit, & cæpto fortiter perseverans in opere, fortissimum reddidit, & suorum in illo præsidium collocavit. Deinde in mensis Octobris principio Carolus Rex Germanorum, idémque Dux Austriæ Albertus, Comes de Wirtenberg, Comes de Hohenburg, Episcopus Argentinensis, Episcopus Basileensis, & cives regni Germanici convenientes in unum magna cum potentia Zürich oppidum supradictum jam tertiâ vice obsidione cinxerunt, & per dies ferme XIV. acriter oppugnârunt. Erant in oppido ex confœderatis aliarum urbium quam plures viri fortes & bellicosi, Turegiensibus in auxilium missi, qui oppugnantibus viriliter restiterunt. Postremò tamen cùm viderent se tantæ multitudini nullatenus posse resistere, pacem sunt coacti postulare. Rex autem Carolus sub certis conditionibus pacem orantibus concessit, & captivum Comitem de Hasburg Joannem invitis omnibus confœderatis potenter ex carcere liberavit.

Anno

Anno etiam prænotato circa principium Februarij, priusquam oppidum Zürich obsideretur à Rege, miles quidam nomine Walterus de Stadion dictus cum paucis armatis intravit confœderationis oppidum, quod Glaris nuncupatur, ex parte Ducis Austriæ, cujus Vicarius erat, volens illud secretius capere, & suo Principi Alberto subjugare; sed prænoniti cives arma corripiunt, & militem ipsum Waltherum cùm pluribus perimunt, & reliquos retrocedere & fugere compellunt.

Waltherus de Stadion miles à confœderatis occiditur.

Eodem anno confœderati Suitenses, quo viribus & numero evaderent fortiores, oppidum Lucern cum habitatoribus ejus in suam conjurationem traxerunt, & hæc ipsa confœderatio in ipso Lucernensium oppido jurata ac litteris confirmata fuit VI. die mensis Martij, anno Christianorum jam præscripto, durátque hodie.

Lucerna oppidum confœderatis jungitur.

MCCCLIV.

Anno Wichardi Abbatis XIII. in principio mensis Januarij Rex Carolus conventum Principum solemnem habuit in Moguntia, ad quem confluentibus Principibus multis Rex pacem omnes jurare compulit firmiter servandam per universum Germaniæ Regnum, maximè in Francia Orientali, in Bavaria, in Austria, in Suevia, in Alsatia, in Thuringia, in Saxonia, in Marchia, in Polonia & circa Rhenum: in Weteraugia quoque, in Hassia, & in omnibus provincijs alijs regno subjectis. Omnes námque Principes, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, Burggravij, Landgravij & Barones totius Regni pacem firmam in manus Regis Caroli juraverunt, promittentes sub jurejurando, quòd subditos sibi, omnes & singulos, milites, nobiles, & ministeriales, ad pacis observantiam velint compellere, & contemptores mandatorum juxta meritum punire. Hâc providâ Regis constitutione pax confirmata per totum regnum optimè viguit, & unusquisque, quò, & quando sibi placuit, securus ambulavit, non fiebant in stratis, ut prius, raptorum latrocinia, non rapinæ, non deprædationes, neque domorum incendia, in tuto fuêre omnia, & tempora sine discretione aliquandiu tranquilla. In Bohemia quoque similem pacis custodiam fecerat.

Rex pacem statuit juratam Principibus per totum Regnum.

In eodem Conventu Principum Rex Carolus arcanum sui cordis aperuit, & quòd in sequentem annum petere Italiam pro corona suscipienda Imperij ad reformandas Italiæ res simul, & pro defensione Rom. Ecclesiæ (quæ multipliciter impugnabatur à tyrannis) omnibus indicavit: mandans Principibus regni, quatenus ad diem profectionis futuræ, singuli curárent esse parati ad commeatum, alij proprijs in personis, alij verò pecunijs, atque alij ministerialibus.

Rex profectionem indicit Italicam.

Eodem anno duodecimâ die mensis Mart. circa mediam noctem, maxima subitò ventorum tempestas per Franciam Orientalem, Bavariam, Sueviam, & in partibus cis Rhenanis fuit suborta, quantam eo tempore viventium præcessisse nullus habuit in memoria; nam tantâ vi tantóque impetu simul atque fragore illa tempestas commovit aërem, quòd non solum ligneas domos, sed etiam lapidea atque fortissima ædificia nutare videbantur, & complura penitus corruerunt: arbores quoque magnæ atque fortissimæ nucum in agris, & quercus annosæ in nemoribus, sine numero radicitus eâdem tempestate fuerunt evulsæ; diutius durante hâc ipsâ tempestate ventorum, fuerunt, qui etiam terræmotum tunc factum,

factum dixerunt. Nocte autem primâ sequente paulò post medium, iterum supervenit ventorum grandis commotio, quæ etsi præcedenti par non fuerit, tamen sine damno mortalium non quievit, arbores namque plures cum radicibus ex terra dejecit, & multa ædificia ex priore tempestate nutantia, novâ commotione subvertit.

Baldewin⁹ Archiepisc. Trevirensis hoc anno moritur.

Anno prænotato primâ die mensis Februarij mortuus est Baldevvinus Trevirorum Archiepiscopus anno Pontificatûs sui XLVII. cujus corpus in Occidentali parte majoris Ecclesiæ cum honore fuit sepultum. Multa bona fecit in vita sua principe digna, quorum patratione meritò apud Treviros memoriam obtinet sempiternam; quippe qui non solum Ecclesiam suam redditibus, proventibus, castris, dominijs, privilegijs atque honoribus magnificè ac multipliciter fecit insignem, sed etiam Clerum & populum sibi commissum in moribus & disciplina Christiana laudabiliter statutorum editione reformavit. Orandi modum, & formam crucis præscripsit, quem Sacerdotes per totam Diœcesim observant usque in præsentem diem. Huic Baldevvino in Archiepiscopatum Trevirorum immediatè successit Boemundus de Edersdorff majoris Ecclesiæ Decanus electione fratrum canonicâ, & præfuit annis XIII. Vir quidem & ipse prudens, bonus atque modestus, qui tali honore dignus haberetur; sed ad mensuram Baldevvini nec ipse, nec post eum alius pervenit.

Boemund⁹ de Edersdorff fit Archiepisc. Trevirorū.

Anno etiam prænotato moritur Salomannus Wormatiensis Episcopus anno Pontificatûs sui secundo atque vicesimo, cujus promotionem, per Joannem Papam XXII. factam contra voluntatem Cleri diximus anno Sigismundi Abbatis XV. Huic mox in Pontif. successit Theodoricus Beyer de Boppardia, & præfuit annis IX.

Theodoricus Bayer fit Episcopus Wormatiensis.

Eodem anno subortâ inter Albertum de Hohenloe Episcopum Herbipolensem & cives ejusdem urbis dissensione gravissimâ res paulatim vires ab utraque parte in deterius accepit; unde cùm Episcopus rebellium proteruiam aliter comprimere non posset, contractis undique copijs auxiliarijs in die S. Kiliani Mart. Ecclesiæ memoratæ civitatem Wirzburg obsedit, habens Exercitum magnum pugnatorum tam ex suis ministerialibus & subditis, quàm stipendiarijs & auxiliarijs amicorum, videlicet Gerlaci Moguntini Archiepiscopi, Ruperti Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis, Gerardi Episcopi Spirensis, Henrici Abbatis Fuldensis, & aliorum Comitum Baronum atque Nobilium. Castra locavit Episcopus in eo loco ad Orientem civitatis, quo itur ad Rinzingen circa molendinum, quod vulgò nuncupatur Schlupferlins Mühle / reliqua verò pars exercitus urbem in circuitu obsidebat; pepercit autem præsul structuris ac ædificijs civitatis, & neque ignem intromittere voluit, nec bombardis concutere munos; magis enim præstolabatur, ut urbem cives ad congrediendum exirent, spem habens in Deo & meritis S. Kiliani, quòd justitia Ecclesiæ temeritatem superborum atque rebellium civium, si congressi fuissent, superâsset. Verùm cives, quòd contra tantam multitudinem hostium exire ad pugnam nimis foret periculosum, per totum obsidionis tempus XVIII. videlicet dierum se intra civitatis mœnia continuerunt. Quod videns Episcopus tandem consilio amicorum decrevit expugnare civitatem, & machinis applicatis confringere muros. Interea priusquam opus produceretur in effectum, supervenit Rex Germaniæ

Albertus Episcopus Herbipolensis obsidet civitatem suam.

maniæ Carolus IV. & interpositis confidentiæ pactionibus, quas Treuguas vulgariter nuncupant, super pace cæpit habere tractatum.

Rex Carolus venit ad Herbipolim.

Rex itaque vocatis ad se civibus, & auditis eorum gravaminibus simul & causis rebellionis, facilè cognovit animos eorum à tramite veritatis procul deviâsse, utpote qui subditi sint Ecclesiæ Wirzburgensi & ejus Antistiti, nec alium in terris Dominum, aut habeant, aut jure quærere possint; manifestum est enim, quòd Pipinus & Carolus magnus filius ejus, olim utriúsque Franciæ Reges civitatem Herbipolensem cum titulo Ducatûs Franciæ Orientalis S. Burchardo primo Episcopo, & per ipsum Ecclesiæ Wirzburgensi ejúsque præsulibus perpetuâ donatione tradiderunt. Unde civibus non licebit vel alium Dominum quærere, vel præsumptâ temeritate sese in libertatem à Jurisdictione vel obedientia Episcopi vendicare.

Rex inter Episcopum & cives Herbipolenses facit concordiam.

Erat Rex Carolus in scripturis doctus & multum facundus, qui optimè novit, quòd civitas Wirzburg non habeat alium Dominum, quàm Episcopum solum, & neque regnum respiciat Germaniæ, neque Imperium Romanorum. Carolus itaque Rex pacificus qui pro pace reformanda venerat inter dissidentes, postquam audivisset omnes differentiarum causas; monuit cives, ut à cæpta rebellione desisterent, & Episcopo, ut vero & unico Domino suo fideliter obedirent. Pontificem similiter admonuit, quatenus cives suos in omni mansuetudine regeret, & in eorum privilegijs, consuetudinibus, ac libertatibus antiquis violentiam non inferret. Consensit Episcopus pijs exhortationibus Regis, consenserunt & cives, atque pace reformatâ civitas ab obsidione liberata est; in ea tamen obsidione urbis, qui erant in exercitu Episcopi, damnum in vinetis, quæ erant in circuitu ubique, non parvum tam Clero, quàm civibus intulerunt.

Joannes de Rupescissa Ord. minorum.

Vixit his temporibus in humanis Joannes de Rupescissa Frater Ord. Minorum, qui multo tempore Alchimiæ deditus, tempus cum labore non satis utiliter consumpsit. Est autem Alchimia (ut more loquamur humano) casta meretrix, quæ amatores plures habet, sed delusis omnibus in nullius unquam pervenit amplexus. Ex stultis facit insanos, ex divitibus pauperes, ex Philosophis fatuos, ex deceptis loquacissimos deceptores, qui cùm nihil sciant, omnia se scire profitentur, cùm sint pauperrimi, Cæsi divitias suis se daturos sequacibus pollicentur, quorum finis confusione plenus est. Joannes igitur bonus frater iste, per nimium Alchimiæ studium in tantum fuit dementatus, quòd nec precibus nec minis suorum Prælatorum ab ea vanitate potuit revocari; unde postremò propter suam inobedientiam fuit incarceratus, & violenter à sua temeritate retractus. In carcere positus priori vanitati novam superaddidit, & imaginem Crucifixi, quam in domo carceris affixam habebat, secum loqui (sano vel insano capite nescio) confinxit. Multa dixit, multa scripsit, nescio quo spiritu inductus, ne dicam seductus: de proxima desolatione totius Christianorum Ecclesiæ, de persecutione Cleri, & de Adventu Antichristi, quem suo jam natum tempore somniavit. Sed omnes prædictiones ejus fuerunt mendaces, falsæ, & sine radice veritatis.

Varia conscripsit.

Scripsit in carcere positus ad quendam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Revelationum, ne dicam somniorum suorum, librum unum. De quinta Essentia l. II. & alia plura in medicinis & Alchimia, vana potiùs, quàm utilia.

Wichardus Abbas Hirſaugienſis tricesimus secundus, obijt.

Anno prænotato XII. die menſis Martij, quæ ſolemnitate ſanctiſſimi Gregorij Papæ magni fuit inſignis, Indictione Rom. VII. circa horam Veſperarum, Wichardus ejus nominis primus hujus Cœnobij Hirſaugienſis Abbas ſecundus atque tricesimus, ſenio gravatus & morbo, feliciter, uti confidimus, in Domino moriens conquievit: cujus corpus in majori Eccleſia Monaſterij cum anteceſſoribus ſuis religiosâ Fratrum devotione ſepultum fuit. De cujus vita, moribus, & geſtis mentionem facere ſingulatim nequimus, propterea, quòd Monachorum ignavia non litteris, ut olim, ſed vanitatibus dedita, nihil memoriâ dignum poſteritati conſignaverit. Apud omnes námque Ordinis Noſtri Monachos per totam penè Germaniam his temporibus Regularis diſciplinæ obſervantia penitus defecerat: ſtudium litterarum Monachorum rariſſimus curabat: venationibus, otio, & comeſſationibus erant dediti, & nihil minus quàm internæ converſationis exercitium aut lectionem curabant ſcripturarum. O tempora! ô mores Clauſtralium! quàm longè diſtamus, imò jacemus, à fervore Spiritûs & diſciplinæ Religioſæ converſationis PP. Antiquorum? Et tu Hirſaugia Mater quondam inſignis plurium Ordinis noſtri Monaſteriorum, quæ ſtudio divinarum ſcripturarum ſimul & integritate morum olim, ut paradiſus Dei fulgebas, his, in quibus calamum nunc exercemus temporibus, quantum defeceris ingemiſcimus; quandoquidem à tempore Eberhardi Abbatis uſque ad Fridericum ejus nominis alterum, nullus fuit in te Monachus, qui memoratu digna in te geſta litteris commendaret, vel ad notitiam poſterorum tranſmitteret.

Hirſaugia hac tempeſtate ſterilis, viros non habuit doctos.

De Wichardo ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis XXXIII. Abbate, qui præfuit annis quinque, menſibus VIII. diebus XXI. & varijs geſtis illius temporis.

Wichardus Abbas Hirſaugienſis XXXIII.

MOrtuo autem Domino Wichardo hujus Monaſterij Abbate XXXII. ejúſque corpuſculo juxta morem Ordinis tradito Eccleſiaſticæ ſepulturæ; ne ſine paſtore oves incurrerent aliquod periculum, aut qualecunque in re familiari paterentur detrimentum, dies ad eligendum novum Abbatem XXI. menſis Martij per conventum ſtatuitur. Adveniente autem termino, quem ſibi præfixerant, convenerunt in locum Capitularem, in profeſto SS. Legislatoris noſtri Benedicti, quatenus ſibi Paſtorem idoneum eligerent, ne ſine duce quaſi oves diutius errarent. Fuit autem Feria VI. dies menſis Martij XXI. Igitur juxta morem Ordinis noſtri, invocatâ gratiâ Spiritûs Sancti, & præmiſſis jure vel conſuetudine præmittendis, fratres unanimi conſenſu in Abbatem hujus Monaſterij XXXIII. elegerunt Wichardum ejus nominis ſecundum, præcedentis Wichardi ex ſorore, ut ferunt nepotem, majorem eo tempore Cellarium; qui confirmatus & ordinatus per Dominum Gerardum de Erenberg Spirenſis Eccleſiæ Antiſtitem præfuit in multa ſolicitudine & labore annis quinque, menſibus VIII. diebus autem XXI. Patriâ erat Alſatius Wichardi ſenioris, ut dictum eſt, ex ſorore nepos, honeſtis

Wichardus ſecundus præfuit annis V. menſes VIII. dies XXI.

honestis parentibus ortus; qui veniens ad Religionem hujus Cœnobij, sub Sigismundo Abbate Monachus factus est, & secundùm illius temporis vivendi consuetudinem in medio fratrum pacificè & sine reprehensione viram duxit. Electus autem in professo sanctissimi Patris Benedicti de consensu omnium fratrum, per supradictum Episcopum fuit confirmatus, & postea hic in Monasterio solemniter benedictus, primâ videlicet die mensis Maij, quæ fuit SS. Apostolorum Philippi & Jacobi celebritate solemnis. Ordinatus verò in Abbatem, avunculi sui vestigijs inhærere pro viribus studuit, & distracta vel alienata bona Monasterij diligentissimè recuperare in animo decrevit. Cæterùm plura feciſſet, si vivere diutius potuisset, & bonæ voluntatis propositum, utilem pro communi bono fratrum perduxisset in effectum; fuit enim vir bonus, prudens & circumspectus, qui habebat in consilio scientiam, in agendis experientiam, in disponendis providentiam, & in judicio discretionem; in scientia verò scripturarum, juxta calamitatem illius temporis communem, modicus erat, & nullius æstimationis, latini sermonis quoque parum expertus, utpote qui neglectus à parentibus in seculo nihil aut parum didicit, & in Monasterio præter quotidiannm legendi & cantandi officium parum apprehendit; nam litteras Monachi nostri eâ tempestate sicuti nescierant, ita contemnebant penitus. Ingenio tamen naturali Wichardus hic noster multum valuit, & in sermone patrio satis eloquens fuit, sermone dulcis, voce tubalis, quippe qui placidus & affabilis in tranquillitate mentis, cùm loqueretur amicis, extitit, severus atque terribilis, quotiens animum indignatio commovit. Staturâ erat mediocriter dispositus, nec brevitate nimiâ despectus, nec proceritate longiore tortuosus; facies ei fuit oblonga, caput parvum, sed longum potiùs quàm rotundum, oculi magni, & supercilia nigra, corpus macilentum, debile satis & infirmum.

Wichardi Abbatis mores & industria commendantur.

Anno prænotato Nativitatis Dominicæ MCCCLIV. quem primum Wichardi Abbatis constituimus, propterea, quòd novem mensium, id est tres anni partes contineant, XXIV. die mensis Decembris Innocentius Papa VI. adinstantiam Abbatis Wichardi omnia bona & privilegia hujus Monasterij Hirsaugiensis auctoritate Apostolicâ ratificans confirmavit.

Innocentius Papa VI. confirmat bona Hirsaugiensia.

Eodem anno mortuus est Walramus Comes de Spanheim senior XXI. die mensis Decemb. hoc est, in festivitate S. Thomæ Apostoli, anno ætatis suæ 79. cujus cadaver in Ecclesia Spanheimensi sepultum est. Post cujus mortem Sacerdos quidam nomine Godfridus Capellanus in castro de Spanheim, quâdam nocte ambulans per planitiem camporum, quæ est inter oppidum Winterberg & villam Pferdfeld nuncupatam, audivit vocem in nemore proximo clamantis quasi Venatoris, canes post feram incitantis. Qui pavore nimis correptus, quid vox illa significaret in hoc loco tenebrarum, aut unde proveniret, anxiâ cogitatione nec sine mentis conturbatione mirabatur, cùm ecce subitò circumstetit eum multitudo canum, quasi venantium nigrorum ac terribilium, & in medio eorum virigne vestitus, sedens super equum nigrum atque terribilem. Qui dixit ad Sacerdotem jam semimortuum: *Domine Godfride non timeatis, nihil vobis hâc vice mali continget, quoniam hodie fuistis confessus, & cum emendationis proposito missam celebrâstis pro defunctis. Ego sum anima VValrami*

Walramus Comes de Spanheim obit, anima post mortem visa presbytero.

Venandi studium quàm sit animæ grave detrimentum.

Comitis nuper defuncti, & hanc pœnam patior, quandiu voluerit altissimus, pro vana & nimia delectatione, quam in venationibus quondam habui: per quas & pauperibus subditis meis, multa in agris atque vinetis & damna intuli, & propriam salutem turpiter intermisi: sed rogo te, loquere ad filium meum ex parte mei, ut per continuos dies triginta quotidie legi faciat missas triginta, pro mea liberatione, ac totidem pauperes nutriat singulis diebus, & de novo panno semel vestiat; & ducentos auri nummos, quos pro pœna parvi reatûs à Petro macellario, & cive in Creüznach injuste, me consentiente acquisitos, restituat, & spero, quòd misericordiâ Domini liberabor. His dictis omnis illa visio spirituum vento rapta evanuit, & presbyter præ nimio terrore cum difficultate ad suum domicilium pervenit. Qui vultûs immutatione simul & capillis in canitiem subitò conversis, docuit, quàm fuerit vera terribilis illa apparitio, quam conspexit. Ab illa hora posteà nunquam ridere visus, nunquam lætus, nunquam jucundus, sed tristis semper & animo dejectus.

MCCCLV.

Rex Carolus Romæ Coronam suscepit Imperialem.

Anno Wichardi Abbatis secundo, Carolus Rex IV. cum magno Germanorum exercitu multísque Principibus atque Nobilibus in Italiam proficiscitur, & primò Mediolani Coronâ ferreâ, ut moris est, cum sua conjuge ab Archiepiscopo in Ecclesia principali coronatur. Deinde Romam profectus cum magno honore à senatu & populo Romano extra urbem sibi occurrente suscipitur, & in die Resurrectionis Dominicæ per Cardinalem Ostiensem à Papa Innocentio ex Avenione propterea missum imperatoriâ Coronâ cum uxore in Ecclesia S. Joannis Lateranensi solemni pompâ festivè sublimatur. Ad vesperam solemnitatis memoratæ Paschatis novus Imperator Carolus principibus suis, senatoribus quoque urbis & populo Rom. fecit grande convivium: quo ritè consummato mox ab urbe cum suis digreditur, & ne suorum multitudine si mansisset diutius, gravarentur Romani, habito cum senatoribus secreto colloquio ad civitatem Tiburtinam profectus est: inde movens ad civitatem Pisanam, ubi die quâdam advesperascente, gravis inter cives & aulicos exorta fuit seditio, quæ in tantum prævaluit, quòd Imperator cum paucis secretò fugiens recessit; Imperatrix etiam terrore percussa nimio cum suis pedissequis noctu aufugit, quarum aliæ præ festinatione nimia vestimentorum oblitæ, seminudæ, aliæ dimissis omnibus abierunt. Posterâ die seditionis auctores capti & puniti sunt; & ea, quæ Imperatricis pedissequæ ad se pertinentia in urbe reliquerant, integra receperunt. Simile contigit eis in civitate Senensi, ubi subortâ inter Germanos & Italos contentione, cives arma corripiunt, sed per Cæsarianos percussi plures eorum ceciderunt. A Pisis Imperator Mediolanum redijt, & Vice-Comites, eatenus in displicentia Rom. Pontificum diu rebelles, Innocentio Papæ, & per illum, Ecclesiæ reconciliavit. Rebus ergo in Lombardia dispositis, in Germaniam cum suis novus Imperator reversus, imperavit deinceps annis XXIII. Hoc ipso anno Veneti Ducem suum Martinum ante palatium capite truncaverunt.

Imperator Mediolanum revertitur.

Joannes Dux Brabantiæ moritur.

Anno Wichardi Abbatis prænotato, sextâ die mensis Decembris mortuus est Joannes hujus nominis III. Brabantiæ Dux, sine liberis, cujus corpus in Monasterio nostri Ordinis Veleer nuncupato in habitu Monastico sepultum est. Erat enim Princeps magnæ & singularis pietatis & devotionis

devotionis in Deum, qui positus in lecto ægritudinis suæ habitum nostri Ordinis monasticum ab Abbate memorati Cœnobij petijt, & obtinuit, in quo devotissimè ab hac vita decessit. Post cujus mortem magna inter Wenceslaum Ducem Luzenburgensem, fratrem Carolum Imperatorem IV. & Ludovicum Flandriæ Comitem fuit suborta contentio, quorum utérque Ducatum Brabantiæ sibi ut jure proximo deberi contendebat. Postremò tandem Wilhelmus Comes Hollandiæ filius Ludovici quondam imperatoris IV. ut mediator, vices suas interposuit, & dissidentes ad concordiam revocavit. Ducatus autem Brabantiæ Wenceslao cessit in possessionem.

Wenceslaus Comes Luzenburgensis fit Comes Brabantiæ.

Eodem quoque anno in mense Septembri maxima fuère tonitrua, coruscationes, fulgura, & grandines ad magnitudinem nucis muscatæ, per totam Franciam Orientalem Sueviam Alsatiam & partes cis Rhenanas. Ex ea grandinum tempestate, in multis prædictarum Regionum locis, vinum, quod jam maturaverat in vitibus, perijt, & ejusdem liquoris penuria & caritas subsecura fuit.

MCCCLVI.

Anno Wichardi Abbatis tertio, Carolus Imperator Rom. imperiali benedictione susceptâ, reversus in Germaniam, Principes Regni ad curiam generalem, apud Mediomatricum civitatem videlicet Metensem convocavit, ubi pene omnes Germanici regni proceres, feuda regalia suorum principatuum ab Imperatore susceperunt. Aderat ibi Archi-Episcopus quidam Italiæ, missus à Papa Innocentio VI. ex Avenione Legatus, aderant & quidam ex Gallia præsules, rogantes tam regni principes Germaniæ, quàm Imperatorem, quatenus aut Joanni Gallorum Regi ferrent auxilium, aut litteris arcerent Anglos à finibus Galliæ, qui cum maxima pugnatorum multitudine jam mare transire dicebantur.

Conventus Principum Regni fit in civitate Metensi.

In eodem conventu Principum Wilhelmus Marchio Juliacensis consensu omnium Principum in Ducem de Juliaco, per Carolum Imperatorem creatus est; erat enim vir tali honore dignus, prudentiâ, fortitudine, magnanimitate nulli, qui tunc vivebant, inferior; quippe qui multa pro regnosimul & patria, contra irrumpentes adversarios prælia gessit; unde pro meritis suis, ut supra dictum est, anno Sigismundi Abbatis XXII. in conventu Principum apud Frankenfurt celebrato de numero Comitum inter Marchiones, per Ludovicum Imperatorem quartum fuit sublimatus, nunc intra Ducum Ordinem receptus est.

Comitatus sive Marchionatus Juliacensis fit Ducatus.

In prænotato etiam conventu principum Metis habito Carolus Imperator memoratus, de consensu procerum regni Germanici Luzenburgensem Comitatum, qui olim dicebatur Namurcensis, in Ducatum erexit, quem fratri suo Wenceslao Duci Brabantinorum donavit. Est autem terra Luzenburgensis inter Treviros & Metenses posita, habens ab Occidente Galliam, ab Oriente Lotharingiam, ab Aquilone Trevirim, & Metim à meridie, frugifera valde, inter duo flumina Mosam & Mosellam constans.

Comitatus Luzenburgensis in Ducatum sublimatur.

Item in præmemorato principum conventu sæpedictus Imperator Carolus Comitatum Barensem Ducatui Luzenburgensi conterminum in Marchionatum sublimavit, qui hodie in ditione est Ducis Lotharingiæ.

Comitatus Barensis in Marchionatum sublimatur.

Wenceslaus frater Imperatoris Caroli, qui filiam Joannis ultimi Ducis Brabantiæ nomine Joannam habuit uxorem, nepos quondam Henrici

Imperatoris septimi ut filius Joannis Regis Bohemiæ longâ progenie de Comitibus Luzenburgi duxit originem. Erat autem princeps nobilis prudens atque magnificus, eruditione litterarum omnifariam peritus, in re militari strenuus, moribus & vitâ integerrimus, justitiâ, pietate ac mansuetudine singulariter decoratus, & bonis operibus frequenter intentus, sæpe tamen votis suis contrarium sensit effectum, quod reor divino judicio factum, ut meritorum suorum remunerationem non in præsenti, sed in futuro reciperet. Ducatum Brabantiæ post mortem soceri consecutus, & ex Comite Luzenburgensi sublimatus in Ducem, annis supervixit XXVIII. post cujus mortem, uxor ejus multis annis supervivens obtinuit & rexit principatum. Carolus autem Imperator quartus in sæpedicto conventu principum Metis celebrato de rege Germanorum eligendo futuris temporibus ad Imperium, constitutionem & novam atque notabilem fecit, de consensu omnium Regni procerum; pro cujus confirmatione perpetua sigillum jussit infigi aureum: unde & aurea bulla est nuncupata usque in præsentem diem. Alia quoque multa in eadem Congregatione Principum pro pace populorum communi, ad utilitatem regni constituit, quæ litteris mandata custodiri præcepit.

Aurea bulla de Imperatoris Electione per Carolum statuitur.

Conventu autem Metensi consummato, ac Principibus ad propria reversis, Imperator cum uxore descendit ad Treviros, & tam à Monasterijs quàm & alijs Ecclesijs Collegiatis, multas & pretiosas reliquias Sanctorum precibus obtinuit, quas omnes in Bohemiam transmisit. A Treveri de civitate in civitatem, & Monasterio transiens in Monasterium, præcipuo mentis studio, in singulis locis, mendicabat SS. Reliquias, & quotquot habere potuit, Pragensi omnes Ecclesiæ invexit.

Anno prænotato in mense Septemb. Eduardus Rex Anglorum in manu suorum valida, Galliam, sicut paulò antedictum est, ingressus, omnia ferro & rapinâ devastavit, & usque ad civitatem Parisiorum, hostiliter sæviendo pervenit. Contra quem Joannes Rex Gallorum & filius ejus Philippus contractis copijs, ad pugnam infausto sidere progressi sunt, & bellum atrox mutuò commiserunt. In eo prælio Rex Gallorum Joannes cum Philippo filio captus est, & ambo in Angliam ducti sunt.

Joannes Rex Gallorum cum filio suo Philippo ab Anglis capitur.

Eodem anno in mense Octobri circa festum S. Galli Abbatis mane die quâdam, post nonam horam, subitò factus in Basilica & in multis locis alijs, maximè cis Rhenanis, maximus & terribilis terræmotus, qui damna mortalibus plura intulit, & multos homines miserabiliter afflixit. Complurium námque urbium turres & muros subitò impulsu suo dejecit, domos lapideas, & fortissima in diversis locis ædificia subvertit. Castella etiam in montibus plura & firmissima eodem impulsu corruerunt. Civitas Basilienses in eodem terræmotu grandia suscepit incommoda; nam murus in circuitu ejus penè totus corruit, turres quoque tam Ecclesiæ quàm urbis cum multis domibus & ædificijs eodem impulsu cadentes multos habitatores miserabiliter oppresserunt. Et hoc non solum in Basilea tunc accidit, sed in omnibus quoque locis oppidis atque Castellis, quæ in circuitu ejus prope fuerunt atque remotius. Nec solum circa Basileam terræmotus factus est, sed in multis etiam regionibus Germaniæ sicut dictum est, similia mala contigerunt. Die primâ decies fuit terra mota, & deinceps per totum annum sæpius, ut nulla fuerit securitas.

Basilea civitas per terræmotũ pene tota destruitur.

Unde

Unde multi homines nimio terrore concussi, relictis urbibus & castellis ad campestria sese contulerunt, in tabernaculis habitantes. In eodem terræmotu, quem primâ die decies factum diximus, multæ in Basilea domus etiam fortissimæ corruentes, ab igne fuerunt incensæ, quem Incolæ pro consueto usu in focis structum habebant. Quod quidem incendium brevi usque adeò crevit, quòd majorem urbem totam occupavit. Nemo in civitate fuit securus, nemo tutus, nemo non pavore correptus; in tantum quippe prævaluit incendium, quòd intra murorum ambitum nullus poterat permanere. Diem adesse novissimum, tot calamitatibus subitò irruentibus quis mortalium tunc non timuisset?

Bertholdus Hæresiarcha stultissimus, Spiræ capitur.

Anno item prænotato quidam hæresiarcha ex eorum secta, quos Germani Beggardos appellant, nomine Bertholdus, in civitate Spirensi occultè circuiens, & in secretò simplices docens, varios & abominabiles seminavit errores: qui postremò detectus & captus, per Inquisitores hæreticæ pravitatis, & complures alios viros doctos examini publicè fuit expositus, & multis erroribus infectus, pluréque seduxisse simplices, miserabiliter inventus. Cujus errores per ordinem destinavimus exprimere, ut liqueat omnibus, quàm sit periculosum idiotis indoctis, & rusticis, magisterium sine præceptoribus legitimis usurpare docendi, & sine obedientia Religionem habitu præseferre mendacem.

Ejus Errores.

Primus error sive articulus ejus, quem sensit & prædicavit iste fuit. Dixit enim, quòd Christus JESUS Dominus & Salvator noster in sua passione usque adeò derelictum se senserit à Patre, quòd dubitaverit vehementer, utrum anima ejus salvanda esset, vel damnanda.

Secundus error, quòd idem Dominus JESUS Christus in passione sua præ nimio dolore maledixerit castissimæ Genitrici suæ semper intactæ Virgini Mariæ. Quis majorem audivit insaniam ab aliquo unquam, atque blasphemiam?

Tertius error, quòd Christus in passione sua maledixerit terræ, quæ fusum illius susceperat pretiosum sanguinem. O fatuum, delirum & insanum! quando malediceret terræ innocenti, qui pro suis Crucifixoribus pendens in Cruce Patrem suum tam placidè rogavit, ut non perirent?

Quartus error, quòd homo vitâ mortali adhuc passibilis & corruptibilis ad tantam spiritualis vitæ perfectionem possit pervenire, quòd ei posteà neque orare, neque jejunare sit amplius necessarium, & nihil deinceps sit ei peccatum.

Quintus error, quòd oratio vocalis non sit homini utilis vel necessaria, & nihil conferat ad salutem, sed mente orare sufficiat, sine voce vel motu labiorum, qui manifestus error per consuetudinem totius Ecclesiæ confutatur.

Sextus error, quòd Laicus indoctus & idiota, sine notitia scripturarum, sed illuminatus Divino instinctu (qualem se esse putabat) plus alijs & sibi docendo queat proficere, quàm Sacerdos, quicunque etiam Doctissimus per quamlibet scientiam scripturarum, licet Doctor esset omnium scientiarum.

Septimus error, quòd tali somniato Laico, vel ut ipse dicebat, illuminato, in suis prædicationibus atque doctrinis sit plus credendum atque obediendum, quàm sancto Evangelio, & quibuscunque scripturis vel dictis omnium Doctorum.

Octavus

Octavus error, quòd homo devotus in ſumendo cibo & potu pro ſuſtentatione corporis, tantam poſſit acquirere gratiam, quòd æquivalebit ei, ac ſi Corporis & Sanguinis Domini noſtri JESU Chriſti Sacramenta ſumpſiſſet.

Idem Lolhardus Herbipoli coactus revocavit errorem.

Præſcriptos & plures alios errores, memoratus Lolhardus ante in civitate Francorum Orientalium Wirzburg in occulto dogmatizando ſeminaverat, qui tandem publicatus, & ad rationem poſitus, ut incendium hæreticis debitum poſſet evadere, ſimulato corde conſenſit revocare. Qui non ferens confuſionem, quam ex tali revocatione ſe incurriſſe putabat, Franciam noſtram occultè fugiens deſeruit, & ad Spiram veniens falſam doctrinam & errores, quos prius abnegaverat, iterum prædicavit. Comprehenſus igitur in memorata civitate Spirenſi atque de præſcriptis erroribus convictus, & publicè confeſſus, cùm interrogaretur, ſi vellet tam pernicioſæ hæreſi abrenuntiare, & in fide S. Matris Eccleſiæ fideliter permanere uſque ad mortem, reſpondit: *Fides mea Donum Dei eſt, & ob id gratiam ejus mihi donatam abnegare ſicut non debeo, ita nec poſſum, nec volo.* Unde in ſuis erroribus pertinaciter obſtinatus judicio traditus eſt, & per ſententiam in ignem miſſus & combuſtus.

Beghardus Hæreticus Spiræ comburitur.

MCCCLVII.

Anno Wichardi Abbatis quarto Indictione Rom. decimâ, Wilhelmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæ ac Franciæ Dominus, Ludovici quondam Imperatoris filius, qui primus ex Bavariæ Ducibus principabatur in illis regionibus, poſt multa per tyrannidem malè geſta, in veſaniam & furorem verſus continuum & inſanabilem, catenis ligatus in cuſtodiam ponitur, in qua furens & inſaniens per annos fermè xx. Deo vindicante uſque ad mortem detinetur.

Wilhelmus Comes Hollandiæ veſanus cuſtodiæ mancipatur.

Fuerunt, qui dicerent, eum veneno ſumpto in furorem converſum. Poſt eum, quoniam liberos non habuit, frater ejus Dux Bavariæ Albertus præſcriptos Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæque Comitatus, matris promotione obtinuit, quos per annos XLVII. ſtrenuè gubernavit in omni manſuetudine, juſticia, & æquitate, non in tyrannide, ſicut frater ejus fecerat Wilhelmus furens & inſaniens.

Albertus frater ejus Dux fit Comes Hollandiæ.

Fuit autem Albertus iſte primus atque viceſimus Hollandiæ Comes Ordine ſuccedens, ex eo tempore, quo primum in ea terra Comites ſumpſerunt initium; uxorem habuit nomine Margaretham Ducis Brigenſis filiam, de qua genuit Wilhelmum, qui poſt eum ſucceſſit in Comitatibus memoratis: Joannem quoque, qui fuit Epiſcopus Leodienſis, de quo ſuo tempore latius dicemus: Catharinam etiam, quæ primò deſponſata fuit Eduardo Geldriæ Duci, quo priuſquam nuptiæ celebratæ fuiſſent, in bello quodam occiſo, ſicut infra dicemus, virgo permanſit, & vidua, nullum volens habere maritum, niſi qui de ſanguine Geldrenſium duxiſſet originem, ſponſi amore capta. Unde cùm Reinoldus frater Ducis Eduardi teneretur in vinculis, eorum mater quondam uxor Reinhardi Ducis primi nupſerat Florentio Comiti Mechliniæ, de quo concepit & peperit filiam Sophiam nomine, quæ uxor facta Wilhelmi primi Ducis Juliacenſis filium peperit paterno vocabulo Wilhelmum. Hunc tandem Catharina, Eduardi ſponſa, ſuſcepit maritum.

Anno

Anno prænotato Thuricenſes, Bernenſes, Svvitenſes, Lucernenſes, Zugienſes, Undervvaldenſes, Glarenſes & Urienſes iterum juramento ſeſe colligantes in unum conſpirârunt, priorem confœderationem innovando confirmantes contra Duces Auſtriæ & Comites de Habſpurg. Quæ nova colligatio memoratos Duces haud mediocriter provocavit in iram, licet eam revocare vel impedire non poſſent; timebant enim, quod cum tempore accidit, ne videlicet illa Ruſticorum colligatio gravem quandóque jacturam afferret principibus. Ad inſtantiam itaque Ducum Auſtriæ Carolus Imperator, qui tum erat in Alſatia, Thuregum profectus eſt, volens conjurationem memoratam, regali ſimul & imperiali auctoritate diſſolvere & in nihilum revocare, pro illo maximè, quòd oppidum Zürich ſub dictione ſit regni Germanici, & ob id non licuerit civibus aliquam inire confœderationem ſine Regis licentia cum exteris. Verùm Thuregienſes in ſua pertinacia contumaciter perſeverantes, Imperatori tale dedêre reſponſum: *Sereniſſime Domine Cæſar, ſubjectos nos regno fatemur fideles, ſed injurias propulſare tyrannorum ſoli non ſumus ſufficientes, veſtra autem defenſio non ſemper adeſſe poteſt, quoties impugnamur, propter varias Regni occupationes: unde ne penitus obruamur tyrannorum incurſu, qui toties perdere nos tentârunt ſine cauſa, modis varijs, & per multas inſidias, pacem, confœderationem & amicitiam juratam atque perpetuam contraximus, quam violare nec poſſumus unquam, nec volumus, nec debemus.*

Nova Swſtenſium colligatio cum ſuis denuo confirmata.

Carolus Imperator venit Thuregum revocare conjurationē.

His Cæſar auditis, cùm nihil monendo proficeret, diſceſſit ad tempus, contractóque magno pugnatorum exercitu, poſt dies paucos rediit, & oppidum Thuregienſe fortiſſimâ obſidione vallavit. Fuit in exercitu Eberhardus Comes de Wirtenberg, vir magnanimus, potens atque robuſtus, cum multis Suevorum nobilibus atque miniſterialibus ad bella doctiſſimis, quorum fortitudo non parum auxit militiam. Aderat etiam cum ſuis Epiſcopus Conſtantienſis, qui ſuggeſſit Imperatori, quatenus juxta morem & antiquam Alemannorum conſuetudinem Suevi pugnantium in ordine ponerentur primi. Quod cùm Dux Auſtriæ reclamaret Albertus, nimium indignati ſunt Suevi, & in unum conſultantes, ad ſua omnes redierunt. Cæſar autem videns abiviſſe Alemannos, & valde inminutum exercitum, neceſſitate compulſus cum Thuregienſibus treugas inijt, & ſolutâ obſidione, ſine cordis ſui effectu optato, receſſit.

Imperator exercitum ducit contra Swiſtenſes conjuratos.

Eodem quoque anno XIV. die menſis Maij, factus eſt iterum terræmotus magnus & horrendus in pluribus Europæ locis, in Germania videlicet, Baſilea, Argentina, in Suevia & circa Rhenum, cujus impulſu turres Eccleſiæ, & civitatum multæ, pluráque excelſa ædificia concuſſa ceciderunt oppreſſis hominibus. Et quia major, & vehementior erat iſte motus terræ, quàm ille, qui anno præterito, ſicut diximus, accidit, etiam graviora mortalibus incommoda reliquit. Cives Argentinenſes multi pavore nimio perterriti, urbe relictâ fugiebant in campos, & ibi fixis papilionibus habitabant, ne contingeret eis, quod anno præterito diximus Baſileenſibus accidiſſe. In Hiſpania quoque & præcipuè Sibiliæ, quæ Hiſpalis olim dicebatur, & civitate Corduba, plurima ædificia eodem terræmotu corruerunt. Simile in alijs locis contigiſſe novimus.

Terræmotus iterum magnus totam penè concuſſit Europam.

MCCCLVIII.

Anno Wichardi Abbatis quinto mórtuus eſt Albertus Dux Auſtriæ, filius

Albertus Auſtriæ Dux ſenior obijt.

filius Alberti quondam Imperatoris & nepos Rudolphi Regis ex Comitibus de Habspurg, de quo longè suprà dictum est. Reliquit autem filios IV. & II. filias. quorum primogenitus fuit Lupoldus, qui patri successit in Ducatu, à quo & Maximilianus Cæsar hodie regnans Germanis imperánsque Romanis legitimâ successione descendit. Secundus fuit Albertus, qui Universitatem Viennensem fundavit in Austria. Tertius fuit Rudolphus Dux, qui fundavit Ecclesiam S. Stephani Protomartyris ibidem, quam Fridericus Imperator postea tertius Maximiliani pater, in Ecclesiam Cathedralem sublimavit. Iste Rudolphus uxorem habuit Catharinam, filiam Caroli Imperatoris IV. per quam Comitatum Tyrolis, Austriæ Ducatui (ut ferunt) conjunxit. Quartus autem filius dicebatur Fridericus, qui juvenis sine liberis obijt. Filiarum prima vocabatur Margaretha, quæ nubens Ludovico Marchioni Brandenburgensium sine liberis permansit sterilis & obijt, viro prius mortuo. Secunda dicebatur Catharina, quæ vanos mundi contemnens honores, pro Christi amore in Cœnobio S. Claræ Viennæ Monialis, deinde Abbatissa facta est.

Quatuor filij Ducis Alberti.

Duæ filiæ illius.

Eodem anno pestis sæva totam penè Germaniam occupavit, quæ ab initio durans mensis Augusti usque ad finem Decembris, per Franciam Orientalem, Bavariam, Sueviam, Saxoniam & Thüringiam plura hominum millia consumpsit.

Anno item prænotato magna contentio inter Ludovicum Ungariæ Regem & Venetos fuit suborta propter Dalmatiæ regnum, quod Veneti plurimis annis per vim occupaverant contra jus & voluntatem omnium Regum Ungariæ. Unde contracto suorum, & Theutonicorum magno exercitu Dalmatiam potens ingreditur, & primo civitatem Jadrensem obtinuit, deinde maritimas civitates omnes, ac postremò totam sibi Dalmatiam subjugavit. Post hæc Venetorum fines potenter ingressus eorum castella munitiones & oppida in circuitu plura cepit, suæque ditioni per omnia subjecit. Cernentes autem Veneti, quòd potentiæ Regis tantæ non possent resistere, missis ad eum legatis pacem postulant, & se in omnibus regio mandato pollicentur obsecuturos. Rex humiliatis non solum pacem indulsit, quam postulaverant, sed etiam ablata restituit, accepto prius juramento ab eis, quòd se deinceps de regno Dalmatiæ nullatenus intromitterent, & neminem in locis sibi ab eo restitutis, qui abeis declinâsset ad Regem tempore guerrarum, læderent vel punirent. Jurata est pax, & litteris confirmata. Veneti autem post Regis discessum omnes, quotquot ex suis invenire poterant, qui belli tempore illum intromiserunt, capitis detruncatione puniverunt.

Inter Ludovicum Ungariæ Regem & Venetos contentio.

Veneti pacem à Rege petunt & accipiunt.

Eodem anno Innocentius Papa VI. Philippum Episcopum Cavallicensem Legatum & Nuntium misit in Germaniam, ut pro subsidio Cameræ Apostolicæ decimum omnium proventuum à Clero exigeret denarium. Contra hanc gravissimam & insolitam exactionem Papæ, in unum convenerunt omnes præpositi totius Cleri trium provinciarum Trevirensis videlicet Moguntinensis, & Colonienſis una cum Abbatibus nostri Ord. & alijs multis, atque unanimi voto concluserunt, quòd Romano nihil velint contribuere Pontifici, & hoc ipsum Nuntio ejus memorato tunc apud Moguntiam, pro postulatione quam fecerat, reddidère responsum; & quia funiculus triplex, difficile rumpitur, ut eò fierent contra Ponti-

Innocentius Papa Legatū misit in Germaniā pro subsidio.

Pontificis importunam exactionem fortiores; postquam inter se de nihil dando convenerant, litteras etiam ad alias Germaniæ provincias, & Diœceses, repentè mittentes, omnem Clerum & Monachos in suam traxêre sententiam; & ne fortè contumaces judicarentur potiùs, quàm defensores antiquæ libertatis, etiam Romano scripserunt Pontifici causas, ob quas nihil essent daturi, & plures & rationabiles, tam per litteras, quàm per solemnes Nuntios assignantes. His Papa cognitis & metuens fieri dissensionem, silentio rem perpetuo sepelivit.

MCCCLIX.

Anno Wichardi Abbatis sexto, Carolus Imperator convocavit omnes Principes Regni ad colloquium in Moguntiam propter novam & inauditam Romani Pontificis exactionem pecuniarum, quam omni Clero per totam Germaniam in grave Regni detrimentum imponere contenderat: convenêre plures, & in publico magnatum consessu Philippum Episcopum Cavallicensem, Apostolicæque Sedis Legatum & Nuntium audiverunt. At ille commissum sibi legationis officium fideliter exequi desiderans, multa produxit in medium, quibus speculatione suâ per suasurum se Principibus æstimabat. Relatione præsulis auditâ, negotium concilio tractandum committitur, & super dando responso per viros undecunque doctissimos articuli scribuntur. Erat in eo Conventu Principum Conradus de Alzeia Cancellarius Ruperti Comitis Palatini vir ingeniosissimus, & omnifariam eruditus, cui Principes respondendi pro Cleri defensione commiserunt officium; qui multis rationibus dixit, scripsit atque persuasit, in ea postulatione Papæ nihil fore dandum. Cujus articulos, quoniam memoriâ digni sunt, litteris breviter commendamus.

Conventus Principum in Moguntia pro Clero contra Papam.

Conradus de Alceja Cancellarius Palatini, pro Clero loquitur.

Adveniente statuto die, in quo dare Cæsar cum Principibus Legato decrevit responsum, prædictus Conradus in medio stans & jussus loqui, sic inchoavit. *Aurifodinam, Romani, Germaniam semper habere & exhaurire cupientes, multos & varios ab olim excogitavêre modos, quibus omnia suo subdidissent imperio. Cùm autem ad nos divina providentia Romanum transtulerit Imperium, reor, nobis invigilandum, ne viribus & nervis Sacerdotium evacuet regnum. Quid Romanus Pontifex præter litteras & verba Regno confert Germanico? nihil certè. Sit Dominus beneficiorum omnium, quantum ad eorum dignam provisionem pertinet: sed eorum proventus ministrantibus permittat. Stulta est meâ sententiâ Germanorum devotio: quæ Romanis vulturibus, qui sunt insatiabiles, cibum parat, filijs proprijs magna inediâ laborantibus. Vestrum est igitur, ô Cæsar & Principes, vestrum est cogitare, quòd multis & varijs modis, causis simul & commendationibus Germaniam vestram pecunijs suis exhaurit, spoliat & denudat Italia: cujus avaritiæ nihil est satis; quamquam singulis annis multa florenorum millia nostris de sudoribus, ne dicam sanguinibus, in os suum, quod nunquam dicit, sufficit, trajiciat. Ex Italia namque species aromaticas, medicinales quoque, oleum olivarum, vinum malvaticum, pannos sericos, & pleraque similia quotannis comparamus pecuniâ, pro quibus incredibilem auri summam Germani exponimus. Quid obsecro nobiscum aut nascitur, aut habetur, pro cujus commutatione nobis Italia vel unum denarium restituat? Denique filios nostros Romam non sine multis pecunijs, ut mores curiæ (ne dicam abusiones, dolos, & fraudes) vel ibi discant, vel in Avenione: seu ut litteris dent*

Dicit Germaniam pecunijs exhauriri per Romanos & Italos.

Germaniã varijs modis Italia pecunijs denudare solet.

operam, & Ecclesiastica beneficia, quæ Patres nostri suis instituêre pecuniis, novis semper obtineam (non dico emant) commercijs. Nemo est vestrûm, ô Principes, qui non intelligat multam curiæ papali pecuniam ex Germania singulis annis inferri pro Confirmatione Prælatorum, pro impetratione beneficiorum, pro causis litium & contentionum, quibus provocatur ad examen Sedis Apostolicæ: pro dispensationibus quoque, pro consequendis indulgentijs, & gratijs ac varijs privilegijs absolutionibusq;. Neque hoc latet serenitates vestras, quòd ab initio Christianæ religionis omnes Archiepiscopi per totum orbem subjectos sibi confirmabant Episcopos, & quòd juxta constitutionem beati Papæ Gregorij primi Archiepiscopis dabatur gratis, & pro eorundem confirmatione nihil penitùs exigebatur, secundum quod Dominus & Salvator noster in Evangelio suis præcepit Apostolis dicens: gratis accepistis, gratis date. Sed omnia nunc videmus inversa, omnia in deterius commutata. Confirmationes hodie gratis non dantur, nec pallium sine pecunia confertur Archiepiscopo, sed maximam auri summam compelluntur exponere, & nihilominus priſtinum Episcopos suos confirmandi privilegium his nostris temporibus per Joannem Papam XXII. eis violenter ablatum est, in gravem totius regni Germaniæ damnum, incommodum, & detrimentum, quod omnibus manifestum est. Et ecce post hæc & alia tanta gravamina, quibus non solum Clerus, sed universum Germaniæ regnum exhauritur, & lædituꝛ, novum & hactenus numquam auditum Rom. Pontifex à Clero petit subsidium, quod antea nullus Papa præsumpsisset cogitandum. Censuras minatur, & pœnas non dantibus vel contradicentibus infligendas. Quapropter cùm ista nova sint, & prius inaudita, nullâ sunt ratione admittenda. Principijs ergo malorum obsistite, & non permittatis hanc servitutem turpem prævalere. Mementote Principes, quantam calamitatem, miseriam, destructionem, & in utroque statu dispendium provisiones Apostolicæ plerisque Ecclesijs Germaniæ intulerint, dum Pontifices Romani canonicè per capitula electos repudiant: & non electos præsules introducunt. Hinc lites & contentiones gravissimæ inter partes subsecutæ, quantam desolationem Ecclesijs induxerint, nemo nostrûm ignorat: per talem nempe occasionem nobis hæc Moguntina Ecclesia, quod vobis constat omnibus, in ultimam paupertatem devenit. Simile contigit Ecclesijs Herbipolensi, Vormatiensi, Argentinensi, Frisingensi, Metensi, & multis alijs, quarum redditus atque proventus per dissensiones electorum canonicè & provisorum à Papa miserabiliter fuerunt distracti. Unde concludendo breviter, etiamsi omnino deberet Clerus, aut vellet Papæ postulatum contribuere subsidium, sicuti nec vult, nec omnino tenetur, tamen non posset, cum propter causas nunc dictas, tum propter multiplices rationes, si opus fuerit, allegandas, & maximè propterea, quòd Principibus Germaniæ non solùm esset turpe, sed etiam dispendiosum, si hanc super Clerum suum induci permitteret Italiæ servitutem. Dixit & alia multa, quæ principibus ad persuadendum pro Clero sibi videbantur accommoda, quorum cùm nonnulla derogare auctoritati Rom. Pont. sit manifestum, silentio potiùs sepelienda judicamus, quàm scriptis nostris in noticiam transferre posteritatis; confitemur enim publicè, nos cum Rom. servare sacrosancta Ecclesia, & Auctoritatem Summi Pontificis velle pro viribus defensare.

Olim Confirmabant Archiepisc. suos Episc.

Ecclesias per provisiones Papæ dicit esse depauperatas.

Clerum dicit, nec debere nec velle posse Papæ contribuere.

Cõsultatio hujus viri nimis mordax & acerba contra Papam.

Posterâ die Imperator & Principes advocantes Legatum S. Sedis Apostolicæ, responsum illi super his, quæ nomine Rom. Pontif. Innocentij de subsidio, ne dicam exactione Clericorum proposuerat, cum honestate & modestia reddiderunt dicentes: *Clerum tam insolita dare nuſſa-*

Cæsar cum principibus legato dedit responsum pro Clero.

nus posse, multáque pro ejus defensione rationabiliter in medium protulerunt, maximè tamen Cæsar iniquo tulit animo, quòd præ cunctis nationibus Europæ solos Papa Germanos hamo piscationis inconsuetæ, atque illicitæ penitus in servitutem volebat deducere. Unde commotus aliquantulum animo præsente Legato in medio principum dixit: *Quid est Domine Episcope, quòd Papa pecuniam à Clero multam exigit, & mores reformare Clericorum non intendit? videtis quomodo vivant, in quanta superbia & elatione, avari, cupidi, luxuriosi, & supra modum delitijs affluentes. Quo intedant habitu, pudet dicere: utpote qui militibus hujus mundi similiores sunt, quàm servis omnipotentis Dei. Sine ordine vivunt ubique, sine honestate, sine timore Dei, in omni libertate peccantes, & nemo est, qui corrigat, nemo qui prohibeat, nemo qui emendet. Vos autem Rom. pastores & Pontifices lanam rapientes nihil de salute ovium estis solliciti.* Cùm Cæsar ista loqueretur in consessu Principum, & vitia Clericorum simul & avaritiam Episcoporum publicè & modestè carperet, aderat Canonicus quidam principalis Ecclesiæ Moguntinæ nomine Cuno de Falckenstein, quem coadjutorem Henrici quondam Archiepiscopi fuisse suprà anno Wichardi Abbatis primi quinto diximus, qui etiam Trevirorum posteà factus est Archiepiscopus. Is Caputium habebat in capite auro gemmisque nimis pretiosum, quod Imperator capiti suo imposuit, & quod suum erat, de panno simplici super caput Cunonis relocavit. Deinde ad principes conversus dixit: *Quid vobis videtur? nonne militi videor in caputio Cunonis similior, quàm canonico?* Restituto autem caputio Cunoni, suóque recepto ab eo, dixit ad Gerlacum Moguntinum Archiepiscopum: *Præcipimus vobis Domine Archiepiscope, sub ea fidelitate, quâ nobis & regno estis juramento astricti, quatenus Clerum vestrum juxta Canones sanctorum Patrum reformare studeatis, eúmque in moribus, vestibus calceamentis, capillis, & cæteris voluptuosis, nimiúmque sumptuosis delitijs atque abusionibus refrænetis, & omnes ad debitè, honestè, religiosè vivendum compellatis. Eorum verò qui rebelles & inobedientes repertifuerint, bona & fructus beneficiorum occupetis, & fisco nostro regali inferatis, vel etiam si necesse fuerit, ipsos contradictores carceribus mancipetis.* Hoc ipsum cæteris regni Pontificibus Imperator præcepit.

Cuno de Falckenstein Canonicus de fastu suo facetè reprehensus à Cæsare.

Philippus autem Cavallicensis Episcopus supradictus Apostolicæ Sedis orator ac nuntius, posteaquam negativum Cæsaris audivisset responsum, & cognovisset, quòd Clerus contra Papam sese mutuò colligâsset, Cæsare simul & Principibus defensoribus, post diem octavum nave conscensâ cum suis familiaribus descendit ad Coloniam, & inde Galliam in Avenionem ad Papam reversus est. Legato tandem reverso ad Pontificem sine fructu legationis sæpe dictæ, Papa concepto æstuans desiderio, cùm subsidium à Clero Germaniæ, sicuti speraverat, non posset assequi, ne frustra conatus suos impendisse videretur, ex alia parte navigij rete suum in capturam piscium laxavit. Emissis námque nuntijs suis per universam penè Germaniam, præcepit medietates omnium beneficiorum tunc vacantium & vacandorum biennio colligi, & in usus Cameræ Apostolicæ reservari.

Legatus sine fructu optato in Avenionem ad Papam revertitur.

Anno etiam prænotato inter senatum & cives oppidi Nürenbergensis facta est seditio magna. Dederat Imperator in mandatis nonnulla senatui, quæ communi populo haud parum displicuerunt. Unde convenientes

Cives Nürenbergenses contra Imp. & senatum conspirant.

turmatim in conventiculis & ſympoſijs ſuis Zünfften vulgariter nuncupatis multis & varijs ſe cohortationibus contra Imperatorem Carolum & ſenatum armaverunt. In tantum brevi convaluit iſta plebeja conſpiratio, quòd nonnulli ex eis omnino concluſerant, Imperatorem ſi poſſent, quocunque modo, tempore & occaſione interficere. Imperatori, qui tum Nürenbergæ fuit, res conſpirata innotuit, qui nihil moratus auctorem ſeditionis factæ in populo fecit adeſſe, quem blandis ſermonibus, & oblatione 1000. florenorum aureorum in ſecreto ſibi concilians maximum fecit eſſe fautorem; nam mox ut ab Imperatore tam gloriosè muneratus diſceſſit, mutavit conſilium factis, & eos quos prius ut princeps factionis in odium Cæſaris potenter concitaverat, jam nunc ad obedientiam & ſubjectionem humiles totis viribus revocabat. Verùm dum à complicibus nonnullis argueretur levitatis reſpondit: *In turpi voto honeſtè mutandum conſilium.* Eo liberatus periculo Cæſar, ut omnem plebi occaſionem deinceps conſpirandi aufferret, magnâ uſus induſtriâ, omnia conventicula, collegia ſive monopolia vulgaritur, ut diximus, Zünfften appellata, in quibus artifices diebus feſtis in unum convenire ſolebant, ad confabulandum, bibendum, conſiliandum (non dico ad detrahendum & conſpirandum) ſinguli ſecundum artificia ſua, imperiali auctoritate depoſuit, interdixit perpetuò & damnavit, propterea, quòd eatenus cives omnia conſilia ſua contra ſenatum & omnem majoritatem in eiſdem habere conventiculis tutò conſueverunt.

Imperator quâ induſtriâ conſpirationē hanc ſedaverit.

Artificum conventicula id eſt Zünfften Nürenbergæ deponuntur exceptis Macellarijs.

Sarcopolæ verò, quos macellarios, ſive carnium paratores nuncupamus, quoniam pro parte Imperatoris Caroli atque ſuorum fidelium fortiter ſteterunt in hac ipſa conſpiratione adverſum fædifragos conjuratos, magnis à Cæſare honoribus collaudati ſunt, & priſtinum inter ſe conveniendi monopolium ab eo permiſſum & confirmatum (cæteris extinctis omnibus) acceperunt. Inſuper in perpetuam hujus fidelitatis memoriam Cæſar macellarijs quædam privilegia, & ludos circa carnisprivium exercendos indulſit.

Joannes Galliæ Rex ex captivitate dimittitur.

Eodem anno Eduardus Rex Angliæ multâ interveniente pecuniâ & precibus amicorum non paucis Joannem Gallorum regem, & Philippum ejus filium, quos in alterum nunc annum tenuerat captivos, ſub certis conditionibus liberos dimiſit. Qui reverſi tandem in Galliam, nihil eorum quæ promiſerant Eduardo Regi, ſervârunt. Quapropter indignatus ille contractis undique copijs pugnatorum, cum 150. navibus maximum ſequenti anno exercitum duxit in Galliam: Pariſios iterum obſidione vallavit, devaſtatiſque omnibus magnâ Galliam calamitate afflixit.

Wichardus II. Abbas Hirſaug. moritur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris obijt Wichardus ejus nominis ſecundus Abbas hujus Cœnobij Hirſaugienſis XXXIII. anno ſui regiminis VI. nondum completo. Vir bonus, manſuetus, & quantum ad curam pertinet temporalem, pro illo tempore ſatis idoneus, qui diutius ſi vivere potuiſſet, res Monaſterij diſtractas plures ſine dubio revocâſſet ad jus ſuum, quod negligentiâ turpi priorum amiſerat.

Eodem anno XX. die menſis Decembris Philippus Epiſcopus Cavallicenſis Apoſtolicæ Sedis Legatus, de quo diximus antea, convocavit plures

plures Ordinis noſtri Abbates ad ſe Moguntiam, & pro Monaſteriorum reformatione multa cum eis tractavit: inter quos fuere præſentes Hermannus Abbas S. Albani, Wiricus Abbas S. Jacobi Moguntinenſis, Philippus Abbas Spanheimenſis, Abbates quoque Limpurgenſis, Blidenſtattenſis, montis S. Joannis Vingavienſis & alij plures; veruntamen nullus tunc propoſitæ reformationis ſubſequebatur effectus.

De Wignando hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXIV. qui præfuit annis xx. menſibus x. diebus xx. & de varijs, &c.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCLIX. Indictione Rom. xii. hujus Monaſterij Abbatia poſt mortem Wichardi Abbatis ſecundi, ut diximus, vacante, prior & fratres, quibus competebat jus eligendi rectorem, ne deſtitutionis curæ paſtoralis aliquod experirentur incommodum, vii. die menſis Decembris pro novi paſtoris electione ad locum capitularem in unum conveniunt, & præmiſſis orationibus conſuetis, ad electionis negotium in Dei nomine proceſſerunt. Scrutinio itaque per ſingulorum vota ex ordine præmiſſo, pars major eligentium, & ſenior Wignandum ex Collegio Conventûs Monachum in Abbatem elegit, cui & reliqui omnes ſine contradictione unanimiter conſenſerunt. Qui à Gerardo de Erenberg Spirenſium Epiſcopo confirmatus, & ſolemni pompâ benedictus præfuit huic Monaſterio xxxiv. Abbas in multa ſollicitudine annis xx. menſibus x. diebus xx. Natione fuit Germanus, patriâ Suevus, militari genere ortus, probis ac honeſtis parentibus procreatus, qui à pueritia Monaſterio traditus, moribus & conſuetudine utebatur inventis. De cujus vita & converſatione pauca ſcribere poſſum, propterea, quòd Monachorum ignava pigritia res memoratu dignas & geſta Prælatorum litteris mandare, aut non potuit, aut certè contempſit. His námque temporibus miſeranda Ordinem noſtrum oppreſſit calamitas, quando non ſolùm in iſto inſigni Monaſterio Hirſaugienſi, ſed & in cæteris penè omnibus, cuncta ſpiritualis diſciplina, & ſancta exercitia defecerunt. Unde mirandum non eſt, nos hiſtoriam continuare de geſtis Abbatum Hirſaugienſium minimè potuiſſe, cùm & negligentia Clauſtralium bene geſta Rectorum litteris non comenda verit, & Prælati forſitan nihil aut parum memoriâ peregerint dignum. Magna enim fuit circa hæc tempora Monachorum & damnabilis ignavia, qui cum ſancto religionis propoſito, & fervore obſervantiæ regularis, etiam divinorum amorem, & ſtudium abjecerunt ſcripturarum, nihil minus quàm conſtitutiones Regulæ vel SS. PP. animo cogitantes.

Wignandus fit Abbas.

Monachorum his temporibus fuit ignavia magna.

MCCCLX.

Anno Wignandi Abbatis primo, Carolus Imperator Conventum principum celebravit, in oppido Regni Eſslingen partium Sueviæ, & multa cum eis de communi utilitate omnium Germanorum tractavit. Factum eſt autem in die quadam Imperatore cum principibus ſuis in Refectorio Fratrum minorum habente colloquium, cives in ſeditionem verſi contra familiam Cæſaris, movere arma non timuerunt, quod malum haud

Cives oppidi Eſsling contra Imperatorem rebelliant.

haud parvam oppido turbationem concitavit. Nam in tantum concepta seditio convaluit, quòd cives furentibus persimiles Cæsarem invadere, & contumelijs afficere tentârunt; qui elapsus eorum insaniam ad tempus declinavit. Post menses paucos, cùm Eslingenses non solum commissorum in Cæsarem nullam peterent veniam, sed magis in superbiam elati, mandata imperialia contemnerent: iratus ille magnum Principum & civitatum, oppidorúmque regni exercitum contraxit, & veniens oppidum Eslingen obsidione fortissimâ vallavit: Ducem verò exercitus Eberhardum Comitem de Wirtenberg fratrem Udalrici constituit, & sub ejus directione militiam commendavit.

Comes igitur Eberhardus jussu Imperatoris Eslingen fortissimâ obsidione cingens, oppidanos quotidiano impulsu haud mediocriter fatigavit. Qui serò considerantes in malo se positos, eò quòd tantæ multitudini pugnatorum nequaquam possent resistere, de sua cæperunt præsumptione in Cæsarem commissa dolere. Igitur necessitate extremâ compulsi, pacem quam multorum judicio non merebantur petunt, & accipiunt, datis pro expiatione commissi sceleris Imperatori Caroio sexaginta millibus florenorum, ac Comiti Eberhardo triginta millibus pro refusione expensarum, quas belli hujus occasione fecerat, vel ut quidam scripserunt, quadraginta millibus in prompta pecunia solutis: sicque pacem plebs furiosa, quam violaverat, pretio centum millium florenorum emere compulsa est, & solutâ obsidione quilibet eorum, qui convenerant, in sua redierunt, oppidanis de Eslingen multum confusis, & per omnia valdè humiliatis. Hâc victoriâ nimium elatus Comes Eberhardus, quem Carolus Imperator IV. Capitaneum super XXIV. civitates & oppida regni Germanici constituerat, in subditos regni tyrannidem exercebat, illicitis & inconsuetis illos exactionibus gravando, ut multi cives & oppidani ejus crudelitatem non ferentes mutare domicilia cogitaverint. Postremò tamen consilio accepto se omnes Comiti unanimiter opponentes contra illum ad Cæsarem provocaverunt. Imperator his intellectis Comitem Eberhardum piè monuit, quatenus à gravaminibus illicitis & inconsuetis desisteret, & civibus regni sibi ad tempus, non perpetuò commissis nihil molestiæ inferret. Sed ille piam Imperatoris admonitionem contemnens, & in sua cupiens tyrannide permanere, confœderationem seu potius conjurationem cum Ducibus Austriæ in odium ipsius Cæsaris inijt, & quoscunque potuit, contra illum provocavit. Quibus Cæsar auditis, ut rebellem & inobedientem amovit ab officio Vicariatûs regni, & jussit in suo illum privatum degere dominio. Qui fretus amicorum potentiâ jussa Imperatoris sui sprevit atque contempsit, & se ad rebellandum totis viribus comparavit.

100. florenorum millibus pacem emunt Eslingenses.

His motibus in regno malè subortis Imperator Carolus in Bohemia regno suo nativo atque paterno degebat, sententias atque censuras in Eberhardum Comitem de Wirtenberg fulminans & emittens auditu terribiles, quas ille omnes contempsit. Unde inter ipsum Comitem & regni cives magni oriebantur tumultus, & omnia bellandi monstrum & faciem futuræ desolationis præ se ferebant. Quorum consideratione motus Imperator, nec minus à regni civibus exoratus, Rupertum Palatinum Comitem ac Bavariæ Ducem electorem regni principem belli imperialis

Ducem

Ducem pro civitatibus regni & oppidis, aque Capitaneum esse voluit, cui & bellum contra Eberhardum Comitem prænominatum gerere mandavit. Comes autem Eberhardus nihili pendens mandata Cæsaris, viriliter se parat ad resistendum, habens in adjutorium Duces Austriæ Carolo satis infestos, Ducem quoque de Teck, Barones illos de Lymburg, quos vocant vulgò, die Schencken/ nósque pincernas imperij nuncupamus: aliósque Sueviæ Comites Barones ac nobiles multos, qui Cæsari & regno unanimi consensu pertinaciter contradixerunt. Horum omnium suffragijs Comes Eberhardus magnum pugnatorum congregavit exercitum, quorum potentiâ fretus Cæsaris & regni præstolabatur adventum. Imperator verò postquam intellexisset Comitem se parare ad rebellandum, exercitum congregavit & ipse prævalidum ex Bohemia, Ungaria, Lituania, & universo Germaniæ regno, veniens contra illum in Sueviam. Comes autem animosè cum suis occurrit Cæsari, non satis providè bellaturus, cùm Cæsar ad minus haberet exercitum duplo majorem. Congressione igitur præsumptâ, Comes Eberhardus, postquam consideravit, se potentiam imperialium militum ferre non posse, retraxit pedem, & in oppidum Stutgardiam se recepit. Carolus autem Imperator, qui à Nürenberga per Rhætiam inferiorem contra Eberhardum duxerat exercitum, oppidum quoddam Alen nomine, quod olim Comites de Oetingen pro viginti millibus florenorum Comitibus de Wirtenberg impignoraverant, obsedit, & violenter imperio suo captum subjecit. Quo potenter obtento præsidium posuit, & postea etiam Schorendorff obsedit. Rupertus autem Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, quem Cæsar amoto Eberhardo Vicarium suum in regno constituerat, sicut dictum est, ex civitatibus & oppidis regno subjectis fortem adunavit exercitum, quem per pagum, qui vocabatur Zabergevv, ducens contra Comitem Eberhardum nonnulla ejus oppida & castra expugnando obtinuit. Deinde Gremingen cepit: Augustenses verò Constantienses & alij cives regni Beppingen obsidione cinxerant, & discurrentes per villas multa pauperibus intulerunt damna. Comes autem Eberhardus depopulationem suorum graviter ferens cum exercitu exivit Stutgardiam, & veniens contra Imperatorem haud procul ab oppido Schonendorff animosè committit prælium. Congressione initâ pugnatum est acriter, & diu anceps pugna consumpsit ab utraque parte plurimos. Tandem victoria cessit Imperatori, Comes Eberhardus victus est, & ejus exercitus à Regno superatus, diffusus atque dispersus. Multi ex parte Comitis in eo prælio ceciderunt gladio interfecti, & multi fuerunt capti. Comes igitur necessitate compulsus, cùm se multitudini tantæ cerneret non posse resistere, pacem à Cæsare per medium Episcoporum Augustensis, Constantiensis, & Spirensis cæpit postulare. Quorum petitionibus Imperator consentiens pacem dedit Comiti Eberhardo postulanti sub his videlicet conditionibus. In primis fuit per electos partium arbitros conclusum, quòd Comes Eberhardus fœdus, quod cum Austriæ Ducibus contraxerat, revocando cassaret, & nullam deinceps ligam seu confœderationem contra Imperatorem, aut regnum cum illis omnino haberet. Deinde judicum fuit decreto sancitum, quòd Comes Eberhardus Advocatiam Aregni sive Vicariatum, quem à Carolo Imperatore super XXIV. urbes & oppida regni susceperat, resignare

Eberhardus Comes ad bellum se parat contra Imperatorem.

Bellum inter Imp. & Wirtenbergenses.

Concordia facta inter Cæsarem & Comitem.

Pacis Conditiones.

reſignare deberet, & ſe nullatenus de illo amplius intromittere. Tertiò fuit per arbitros partium decretum & judicatum, quòd Comes Eberhardus civibus regni omnibus & ſingulis coram Imperatore, aut ejus judice delegato ſuper injurijs per tyrannidem irrogatis de juſtitia debeat, & velit reſpondere. Quartò fuit ſententialiter pronuntiatum, & concluſum, quòd Comes Eberhardus imperio, regno & Cæſari Carolo fidelis, ſubjectus & obediens perpetuò debeat perſiſtere, & neminem deinceps in ejus odium ſeu rebellionem quomodolibet provocare. Quintò fuit per arbitros decretum, quòd Imperator tam ipſum Comitem Eberhardum, quàm Ducem de Teck, & cunctos alios confœderatos ſive auxiliarios milites nobiles & ignobiles præmiſſo bello implicitos (Auſtriæ Ducibus duntaxat exceptis) ad reconciliationem, & gratiam debeat recipere, & commiſſa omnia plenè indulgere. Sextò ſtatuerunt, quòd omnes captivi ab utraq; parte quomodolibet ſine aliquo ſui detrimento, vel damno liberè dimittantur, & quatenus firma ſit conſtitutio pacis, quòd Imperator Comites ipſos principales de hoc faciat ſecuros. Septimò Judices decreverunt, quòd Carolus Imperator omnia oppida, caſtella, & munitiones per ſe vel per alios bello durante captas excepto Alen oppido ſolo, Comiti Eberhardo debeat reſtituere, & pacem litteris imperialibus confirmare. Hæc ſummatim pro pace fuerunt per Commiſſarios decret. & ab utráque parte laudata, & confirmata. Sic ergo pace inter regnum & Comitem de Wirtenberg Eberhardum reformatâ, Alen oppidum Fiſco regio pro multa fuit adjudicatum.

Contentio inter Archiepiſcopum Trevirorũ & Comitem de Starckenburg.

His etiam temporibus inter Comitem Moſellanum de Starkenburg, & Walramum Comitem de Spanheim ex una parte, & Bohemundum Archiepiſcopum Trevirenſem alia ex parte graves oriuntur diſcordiæ propter quædam caſtella & dominia, quæ ad jus Comitis de Starckenburg pertinebant ab olim, ſed per Archiepiſcopum violentâ invaſione detinebantur. Unde Comes in auxilium rogatis Walramo prædicto Comite de Spanheim, Henrico Comite de Veldentia, & quibuſdam alijs bellum indixit Archiepiſcopo, & prædas in illius pauperes exercebat. Archiepiſcopus autem contractis copijs terram Comitis de Starckenburg ingreditur, & hoſtili incurſione cuncta demolitur, villam Enckirch imprimis occupavit, deinde caſtrum Starckenburg in monte ſitum Moſellæ obſidione vallavit. Quâ quidem obſidione durante munitionem in pede montis juxta Moſellæ fluvium, quam Comes pro novo telonio contra voluntatem omnium Moſellanorum erexerat, memoratus Archiepiſcopus cepit, & igne ſubmiſſo funditus deſtruxit; major enim diſſenſionis cauſa inter eos fuit, præſumpta novitas telonij, quod ſine conſenſu principum Comes ab Carolo Imperatore clandeſtinè impetraverat; ſed victus ab Archiepiſcopo pacem petijt, & omni juri telonij novi perpetuò renuntiavit. Superato Comite de Starckenburg, & in deditionem coacto, Boemundus Archiepiſcopus terram Comitum præſcriptorum de Spanheim, & de Veldenz cum exercitu intrare ſtatuit, quos ſibi auxiliatores ille de Starckenburg aſſociaverat, quod mox ubi illi cognoverunt, miſſâ legatione pacem poſtulaverunt, & impetraverunt.

Univerſitas Pragenſ. in Bohemia ab Imper. fundatur.

His quoque temporibus Carolus Imperator IV. ex Rege Bohemiæ, ut ſupra diximus, factus, cùm eſſet vir in ſcripturis mundanis haud mediocriter

diocriter doctus, utpote qui non solum apud nostros Germanos, verùm etiam apud Parisienses Gallos in juventute litteris operam dedit, volens & regnum honorare paternum, & suum in viros doctos pientissimum declarare affectum, Gymnasium, quod nostri studium vocant generale, sive propter copiam scientiarum universale, Pragæ instituit, quod tam Papæ, quàm suis privilegijs simul, & stipendijs ultra Gymnasia totius Germaniæ omnia mirum in modum decoravit. Confluxit illicò magna multitudo studentium, cùm propter ubertatem victualium, tum propter singularem & multifariam gratiam privilegiorum simul, & doctorum copiam, quos ex diversis nationibus adduxerat. Duravit hoc ipsum Pragense Gymnasium per annos ferme quinquaginta in magna celebritate, & gloria, tam numero personarum, quàm ubertate scientiarum & copiâ præceptorum sive doctorum in omni facultate peritorum. Verùm postea ut suo loco inferius dicetur, multis erroribus & hæresibus deturpatum viluit, & usque in præsentem diem Schismaticorum synagoga permansit.

Memoratus etiam Imperator Carolus pro majore regni gloria Bohemorum Ecclesiam Pragensem Episcopalem, quæ Archiepiscopo Moguntino eatenus fuit subjecta, in Archiepiscopalem erexit, subijciens ei duos Episcopatus, Olomucensem videlicet, & alium, cujus nomen hâc vice non occurrit. Multis quoque eandem novam metropolim Pragensem redditibus donationibus & privilegijs decoravit. Quæ quidem Ecclesia Pragensis post annos ferè 50. varijs hæreticorum erroribus polluta caput Schismaticorum facta est, & manet SS. Rom. Ecclesiæ rebellis in præsentem diem. Pontificem habet non alium, quàm Schismaticum, & ab Unitate S. Matris Ecclesiæ pro suis sceleribus aut fugientem, aut depositum, & à Summo Pontifice jure excommunicatum. Canonicorum tamen sacer Conventus, qui in monte S. Wenceslai habitat, ubi & Ecclesia cathedralis adhuc sine Pontifice manet, Deo sub obedientia Sedis Apostolicæ similiter militat. Plures etiam Bohemorum Schismatici sunt, non omnes, quemadmodum opportuno tempore plenius infrà dicemus. Apud Ingelenheim regiam villam, Moguntinensis Diœcesis, inter Moguntiæ civitatem & Bingæ oppidum medio itinere sitam, Aulam eatenus regalem atque imperialem, Cœnobium fecit Canonicorum Regularium S. Augustini Episcopi quondam Hipponensis in Africa, constituens illis ejusdem vitæ præpositum. Quod quidem Cœnobium pleno jure subjecit Abbati S. Caroli in Praga ejusdem religionis, cujus hodie est fratres, & præpositum, quoties fuerit necessarium, instituere, & locum, ut superioris, visitare.

Episcopatus Pragensis in Archiepiscopatū erigitur.

Constituit etiam prædictus Imperator, neminem ad canonicatum in eo Cœnobio debere admitti, qui natus de Bohemia non esset, quod ita servatur in hunc diem. Distat verò itinere à Moguntia rectà versus Bingen oppidum per terram Ingelenheim villa imperialis memorata milliaribus Germanicis duobus, in cujus aula, quæ modo est Cœnobium, sicut diximus, Carolus Imperator magnus creditur fuisse natus, qui non minus Rex fuit Francorum Orientalium ac totius penè Germaniæ, imò primordialiùs, quàm omnium Gallorum, qui nomen Francoñicum ab Orientalibus & non aliunde susceperat. In memorato Canonicorum Cœnobio locus est bibliothecæ tenuis, in qua nunc altare constructum

Carolus magnus non in Gallia, sed in Germania natus.

cernitur, ubi lectus olim nativitatis Caroli Cæſaris magni habebatur. In eadem quoque regali camera, quæ nunc & bibliotheca eſt Canonicorum & Capella, Carolus ipſe magnus gladium cælitus fertur ab Angelo ſuſcepiſſe, in quo devicit Hiſpaniam, & iter ad S. Jacobum Chriſtianis tutum paravit in Galitiam. Qui gladius non multæ longitudinis hodie apud Nürenbergenſes oſtenditur, & inter Sanctorum reliquias Imperiales habetur. Denique Carolus Imperator IV. Dominicæ Paſſionis & mortis cultor & venerator devotiſſimus à Róm. Pontifice precibus impetravit inſtitutionem & celebrationem feſti Lanceæ, clavorúmque Domini cum indulgentijs multis, quod feſtum quotannis feriâ VI. poſt octavas paſchæ Papa conceſſit per univerſum orbem Chriſtianum ſolemniter celebrandum.

Feſtum Lanceæ, clavorum & Coronæ Domini inſtituitur.

Anno etiam prænotato Eduardus Anglorum rex bellicoſus, & bello fortunatiſſimus, poſteaquam Joannem Gallorum regem pactorum contemptorem & violatorem litteris monuiſſet & nuntijs, quatentus promiſſa ſervaret, ſed nihil monendo proficeret, arma corripuit, & claſſem 100. navium per littus maris in Galliam reduxit, & Pariſium obſedit. Erat autem exercitus ejus magnus valde, & maximas per totam Galliam ſtrages fecit. Ex hac fæce profanæ multitudinis turba illa ſurrexit latronum, qui Alſatiam ſub Duce Archipresbytero, ſicut dicemus, poſt biennium crudeliter devaſtârunt.

Rex Anglorum Eduardus iterum invadit Galliam.

Eodem anno in feſto S. Gertrudis Virginis cives urbis Herbipolenſis à multis retrò annis gens inquietiſſima & ſubjectionis nimium impatiens contra ſuperiores ſuos in ſeditionem verſa, periculoſis urbem tumultibus implevit. Unde in furorem concitati, & per civitatem ſine ordine diſcurrentes, nobiliores & ditiores quóſque civium, quibus Antiſtes ſuas in Republica diſtribuerat vices, hoſtiliter invadunt, alios vulnerantes, alios crudeliter occidentes, & reliquos in fugam agentes, extra civitatem ejecerunt. Claves portarum urbis & turres pro libitu ſuo diſponentes, omne dominium in ſe transferre ſategerunt. Sed non diu manſit impunita eorum temeritas, venit enim armatus multitudine præſul, & vindictam ſuſcitavit in eos jure, quam temere meruerunt.

MCCCLXI.

Anno Wignandi Abbatis Hirſaugienſis ſecundo in menſe Februario, nocte quâdam cœlum in occidentali parte ardere viſum eſt: & eâdem nocte Wilhelmus ex Marchione primus Dux Juliacenſis ab hac vita migravit ad patres, quem Carolus Imperator IV. in Conventu Principum Metenſi Collegio Ducum adſcripſerat, ut diximus anno Wichardi tertio. vir certè memoriâ dignus, cultor juſtitiæ, amator Cleri, & defenſor pauperum fidelis.

Wilhelmus Dux de Juliaco primus moritur.

Eodem anno duo Comites Gerardus videlicet de Monte Colonienſis Diœceſis, & Arnoldus de Blanckenheim Trevirenſis Diœceſis, ambo illo in tempore divites atque potentes in quodam haſtario ludo apud Coloniam Agrippinam acutis ſe lanceis impetentes mutuò de equis dejecerunt, & ambo mortui ſunt. Erant enim ex multo jam tempore animos ſecretò gerentes ad invicem hoſtiles, ideò datâ occaſione alter alterum doloſè impetere cogitavit & fecit.

Anno

Anno item prænotato posteaquam Reinhardus & Eduardus fratres Geldriæ Duces per annos jam aliquot gravissimas inter se contentiones & lites pro paterno principatu continuâssent, cessit victoria tandem Eduardo, qui natu minor erat, & dolo circumventum fratrem cepit, custodiæque mancipavit, quemadmodum anno Wichardi Abbatis secundo vel quinto prænotavimus.

Dux Geldriæ frater alter ab altero capitur annis decem.

Anno quoque præscripto Eberhardus Comes de Wirtenberg filiam suam nomine Sophiam Duci Lotharingiæ dedit uxorem, nuptijs in oppido suo Stutgard magna cum pompa celebratis. Convenerat illuc ad nuptias Principum, Comitum, atque nobilium invitata multitudo maxima, & varia spectaculorum genera juventus audacior exercebat. Nuptijs interfuit Albertus Dux Austriæ, qui Comiti semper contra Imperatorem Carolum pertinaciter adhæserat. Unde Carolus Imperator, quanquam invitatus à Comite suo promisisset venturum, tamen non venit, metuens forsitan siniſtrum aliquod in tanta multitudine hominum posse oriri, aut propterea certè, quòd Comiti non satis confideret.

Joannes de Hildesheim Carmelita vir doctus multa scripsit.

Claruit his temporibus apud Colonienses Joannes de Hildesheim Saxo Ordinis Fratrum B. Mariæ semper Virginis de Monte Carmeli, sacræ Theologiæ lector, & multo tempore Prior Conventualis in Cassell oppido Hassiæ, vir studiosus, & suo tempore doctus, qui scripsit super sententiarū Petri Lombardi libros IV. totidem volumina. Ad Florentium quoque Monasterienſem Episcopum de translatione trium Magorum ad Coloniam librum unum, & chronicon etiam historiale suorum temporum lib. I. Contra Richardum Archiepiscopum Armachanum in Hybernia defensorium IV. Ordinum mendicantium lib. I. Opus metricum de monstris in Ecclesia lib. I. Opus quod prænotatur Fons vitæ lib. I. De Antichristo lib. I. Contra Judæos lib. I. In quendam turpia pingentem lib. I. Sermones de tempore & de sanctis libb. II. Epistolarum ad diversos lib. I. In astronomia etiam nonnulla composuit, aliáque plura, quæ ad notitiam nostræ lectionis minimè venerunt. Hic beati Patris Thomæ Generalis totius Ordinis in Avenione residentis posteà Patriarchæ Constantinopolitani viri sanctissimi atque doctissimi quondam auditor atque discipulus fuisse memoratur.

Joannes quoque de Thambach patriâ Francus Orientalis Ord. S. Dominici doctor divinarum scripturarum egregius, hæc tempora scriptis & lucubrationibus suis clariora fecit. Inter multa enim scripsit opus pulchrum & utile contra sævientis fortunæ jacula, quod consolatorium Theologicum prænotavit libb. XV. De sensibilibus quoque delicijs paradisi contra Saracenos lib. sermones & alia plura, quæ nec dum vidimus. Joannes item de Emenhusen natione Germanus Doctor sacræ Scripturæ profundus his temporibus scribendo & docendo apud Gallos Parisienses magnoin pretio fuit. Qui inter multa, quæ scripsit, in IV. sententiarum libros totidem non parvæ æstimationis volumina composuit. In plures etiam sacræ Bibliothecæ libros valdè utiles commentarios lucubrâsse perhibetur. Alia plura scripsit Synthemata, quæ ad nostræ lectionis notitiam non venerunt.

Joannes de Emenhusen doctor profundus plura scripsit.

Joannes etiam Denock patriâ Saxonicus Ord. Eremitarum S. Augustini primus doctor in Gymnasio Pragensi promotus, vir ingenio & doctrinâ

ctrinâ clarissimus, scripsit super IV. libros sententiarum insigne opus, quod in memorato Gymnasio publicè legit & recitavit: variarum item quæstionum, quas quodlibeta nuncupavit lib. I. Et quædam alia, quæ non vidimus.

MCCCLXII.

Anno Wignandi Abbatis tertio Udalricus Comes de Wirtenberg, filius Eberhardi uxorem duxit Elisabeth filiam Ludovici Ducis Bavariæ, relictam viduam Scaligeri Veronensium Principis, de qua genuit filium nomine Eberhardum, cognomento pium, principem memoriâ dignum.

Anglicana pernitiosa societas plura devastat dominia.

Eodem anno reliquiæ maximi illius exercitus, quem Eduardus Rex Anglorum contra Joannem Regem priore anno duxerat in Galliam, ut supra dictum constat, pace inter dissidentes reges confirmatâ in turmam latronum commutatæ sunt; in unum námque conjurantes, ut cunctis viderentur metuendi atque terribiles, Ducem sibi præficiunt, quem Archipresbyterum nuncupârunt. Qui brevi tempore concurrentibus undique hominibus desperatis latronibus & pessimis in magnum crevêre numerum, ita ut etiam Regibus æstimarentur timendi; Eduardo námque in Angliam reverso (quoniam ex diversis nationibus erant conducticij) cùm prædis essent assueti, nec aliud haberent, unde viverent, rapinis, injurijs & desolationibus quorumcunq;, vitam agere decreverunt. De Gallia igitur profecti magna cum multitudine in Hispaniam, villas, urbes, castella & oppida improvisè quotquot potuerunt capientes, interfectis habitatoribus funditus destruxerunt, nulli fidem servantes & pollicita, & prædam inter se captam dividentes. Domine Deus quanta mala fecerunt servis tuis Monachis, Clericis, Monialibus & reliquis Christi tui fidelibus illi latrones per Hispaniam, Galliam, vicinásque regiones, incendijs, gladijs, stupris, rapinis, devastationibus, inauditisque crudelitatibus! Ex Hispanijs tandem pulsi per Galliam redierunt, ubique latrocinia exercentes, villas castella & oppidula non satis munita seu per negligentiam custodum deserta capientes, interfectis omnibus habitatoribus, ignibus consumpserunt. De Gallia igitur moventes ad fines Trevirorum copias duxerunt; quod cùm Boemundo Archiepiscopo innotuisset, bellum latronibus inferre cogitavit; convocatis etenim tempestivè in auxilium vicinis principibus Wenceslao Luzenburgensium Duce, Walramo Comite in Spanheim, Henrico Comite in Veldentia, Comite quoque de Starckenburg, Comite de Virneburg, Comite de Blanckenheim, Comite de Bare, Comite de Hildesheim, Comite de Saraponte, Comite de Salm, & multis alijs, exercitum pugnatorum non parvum comparavit. Cui Provisorem & principem constituit coadjutorem suum Cunonem de Falckenstein, virum in negotijs sæcularibus & bellicis longâ experientiâ peritissimum, de quo nonnulla etiam in præcedentibus juxta seriem historiæ diximus.

Ex Hispania pulsi venerunt ad fines Trevirorũ.

Verùm posteaquam audisset Archidux latronum, tantam contra se paratam pugnatorum multitudinem, retraxit pedem, & deflexo itinere exercitum suum duxit in Alsatiam, nec fuit ausus appropinquare Treverensibus: & quoniam rustici & villani Alsatæ, auditum illorum longè prius, quàm venirent, habuerant, & quàm impij essent & crudeles, ne invenirentur in villis occidendi, dimisso rure cum omnibus suis se in proximas munitiones receperunt; nam etsi esset magna multitudo illa latronum,

latronum, civitatibus tamen & locis munitis vim inferre non poterant, quia machinas ad murorum dejectionem necessarias non habebant, sed villas non munitas destruebant. Venit itque fabulosus ille Archipresbyter cum suo exercitu latronum usque ad Argentinam, & in tenebris noctis castra non longè ab urbe statuerunt, incendio cremantes omnes in circuitu villas, & quidquid uspiam invenissent relictum à fugientibus rapuerunt. Argentinenses metu latronum inopinatè perculsi clausas tenuere portas civitatis, nec aliquem egredi permittebant. Per dies autem plures manserunt in Alsatia, & multa pauperibus damna intulerunt. Scripserunt Imperatori Alsatæ, ut veniens cum exercitu latrones illos profligaret, qui remoratus, suspicionem de se nonnullis præstitit malam. Interèà societas ipsa Anglicana (sic enim vulgò latronum ille dicebatur exercitus) in magna ferocitate totam percurrens Alsatiam, omnia extra munitiones desolavit, ruricolas omnes, quos reperit, inauditis affecit supplicijs, & qui se pecuniâ redimere non poterant, ab eis crudelissimè necabantur. Mulieres simul & virgines, tam Christo dicatas, quàm sæculares quascunque invenissent, horrendo libidinis modo polluentes occiderunt, nulli parcentes ætati, ordini, vel sexui, femellas interfecerunt, masculis in servitutem reservatis. Nulli turò licebat sine viæ conductu locum quempiam transire vel ambulare, in omni provincia, seu regione, quam occupâssent. Cui autem cúmque salvum dedissent conductum, inviolatum servabant. Captivos, qui se pecuniâ non poterant redimere, sine misericordia interficiebant. Multi tamen beneficio noctis de manibus eorum lapsi evaserunt salvi, oppida & castella plura obsidione cinxerunt, pauca tamen obtinuerunt, quia machinas, sicut diximus, non habebant necessarias. Quotquot verò sive minis, sive terroribus obtinuissent, non servatâ fide promissâ necatis habitatoribus funditus destruxerunt. Tandem posteaquam multis in Alsatia diebus latrocinantes & sævientes, tam in agris, quàm in villis plura pauperibus intulissent damna, misit Imperator Carolus IV. pugnatorum fortem exercitum in Alsatiam, quibus Argentinenses, & alij cives regni maxima in multitudine conjuncti, aciem contra latrones illos dirigere statuerunt. Quod illi audientes in fugam omnes conversi sunt, ac tantâ velocitate disparuerunt, ut iter, quod uno die confecerant, in IV. diebus imperiales non fecissent.

Argentinâ venientes castra in circuitu locârunt.

Anglici latrones de Alsatia fugati sunt.

Latronibus Anglicanis in Galliam procul fugatis, quoniam circa messem tempus fuit æstivum, damna exercitus regni pauperibus intulit non minora in frumento, quàm illi forsitan, quos fugârunt; nam omnia quæ in agris erant frumenta jam penè matura, aut consumpta sunt ab equis, aut conculcata. Unde fames per Alsatiam magna fuit subsecuta, quæ sextum duravit in annum.

Anno prænotato paulò ante ingressum Archipresbyteri in Alsatiam Boemundus de Saraponte Archiepiscopus Trevirorum podagrâ laborans, & senio gravatus, cùm se ad regimen principatûs minus idoneum quotidie fieri conspiceret, Cunonem de Falckenstein Ecclesiæ Moguntinæ Canonicum, & ante Gerardum sub Henrico de Virneburg Archiepiscopatus sicut diximus administratorem ad se vocans, de consensu Fratrum suorum Treverensem fecit Canonicum, ac postea in Coadjutorem suum assumpsit, committens ei curam omnium negotiorum temporalium totius Archiepiscopatûs.

piscopatûs. Qui mox Anglicanos latrones ex Gallia irrumpentes fugavit ex finibus Trevirorum, ut dictum est.

Cuno fit Archiepisc. Trevirorũ resignante Boemundo.

Videns Boemundus Archiepiscopus Cunonis prudentiam, & in agendis rebus quantumlibet arduis facilem dispositionem, gavisus est, & consilio suorum præhabito, statuit illi resignare Archipontificatum. Mittens ergò nuntios in Avenionem solemnes ad Innocentium Papam, resignandi Archiepiscopatum Cunoni licentiam petivit & impetravit. Consensu autem Rom. Pontificis impetrato Cunoni Pontificatum resignat, & pro sustentatione sui oppidum Sarburg cum arce atque proventibus in provisionem suscipiens annuam quinque deinceps fermè annis supervixit.

Wilhelmus Archiepisc. Coloniensis moritur & sequitur turbatio.

Eodem quoque anno mortuus est Wilhelmus Archiepiscopus Coloniensis, relinquens in thesauris multa millia florenorum, & omnia promptuaria plena, quæ tamen minimè in utilitates Ecclesiæ sunt versa, ut dicemus. Nam eo mortuo regulares capituli Joannem ex Comitibus de Virneburg Decanum in Archiepiscopum elegerunt. Qui pro confirmatione sui ad Urbanum Papam v. Successorem Innocentij personaliter accessit, sed non solum confirmationem non impetravit, verùm eius electio per Pontificem in toto cassata fuit, ut dicemus anno sequente, & alius contra voluntatem Capituli ab eo institutus.

Innocentius Papa VI. in Avenione obijt.

Anno item præscripto mortuus est in Avenione Innocentius Papa sextus vir doctus, & permagnificus, qui ut supra diximus, Ecclesiastica beneficia non nisi religiosissimis & doctis voluit concedere viris. Ejus cadaver in Monasterio S. Andreæ Apostoli Cartusiensium Ordinis, quod extra Avenionem ipse proprijs fundaverat, dotaverátque impensis, cum honore debito sepultum est.

Innocentio mortuo atque sepulto convenientes in Avenione Cardinales Wilhelmum Massilienſem S. Victoris Abbatem Ordinis Divi Patris nostri Benedicti, tum quidem in legatione absentem unanimiter in Rom. Pontificem elegerunt, qui Urbanus v. vocatus fuit. Præfuit Ecclesiæ annis octo, mensibus v. vir doctus & morum sanctitate integerrimus. Iste Papa Urbanus ex Abbate S. Victoris Massilienſis, sicut dictum est, factus, patria Lemovicensis, Curiam Papalem ab Avenione reduxit in urbem Romam, multis revelationibus Divæ Brigittæ sæpius admonitus, quæ curia in Avenione steterat, à tempore Clementis Papæ v. per annos ferme LV. non sine magno detrimento Romæ, & totius Italiæ.

Urbanus fit Papa V. Ord. nostri.

MCCCLXIII.

Anno Wignandi Abbatis IV. posteaquam Ecclesia Colonienſis aliquandiu vacâsset post mortem Wilhelmi de Genep Archiepiscopi, convenientes in unum canonici, Joannem ex Comitibus de Virneburg Decanum majoris Ecclesiæ, in Archiepiscopum unanimiter elegerunt, cujus electionem ut prius dictum est, Urbanus Papa v. causam nescio, non solum confirmare non voluit, sed penitus cassavit. Præfuit eo tempore Monasterienſi Ecclesiæ in Westphalia Adolphus ex Comitibus de Marca destinatus Episcopus juvenis, & necdum sacerdotio idoneus. Hunc nescio ad cujus instantiam memoratus Pontifex Rom. ad Archiepiscopatum Colonienſem, invitis & reclamantibus canonicis promovit. Qui Archipræsulatu susceptо malè præfuit in mensem undecimum, postea Romam citatus, ut dilapidator Ecclesiasticarum rerum ab Urbano Papa, ne re-

Adolphus de Marca Episcopus fit Archiepiscopus Colonienſ.

ne, respondere compelleretur super delatis articulis, potiùs Pontificatum resignavit, quemadmodum sequente anno dicemus.

S. Brigitta Vidua princeps Sueciæ miraculis claruit.

Claruit his temporibus devotissima Christi famula S. Brigitta Regina quondam Sueciæ, quæ multis illustrata revelationibus Dei, toti Europæ admirabilis fuit; mortuo námque viro suo regnum mundi & ornatum ejus pro Christi amore contempsit, & egrediens cum Abraham de terra & cognatione sua, ne quid animum ejus à timore Domini, & spirituali conversatione posset retrahere, cunctis penè diebus vitæ suæ peregrinata est Romam, ad S. Jacobum, & alia diversa limina SS. jejunijs, vigilijs, eleemosynis, & orationibus sanctis vacans omni tempore. Verùm cætera sanctitatis illius opera cùm omnibus sint manifesta, breviter nos absolventes, ad continuationem intentionis propositæ stylum dirigamus.

Joannes Landschad fit Episcopus Wormatiensis.

Anno prænotato mortuus est Theodoricus Beyer de Boppardia Episcopus Wormatiensis, cujus cadaver in principali Ecclesia cum honore sepelitur. Huic promotione Urbani Papæ v. successit Joannes cognomento Landschad de Steinach Ordinis Fratrum Prædicatorum, & sacræ scripturæ Doctor, vir optimus, & præfuit annis fermè tredecim non sine persecutione magna, quam non minus à Clero secretò, quàm à civibus manifestè sustinuit. Legi, quòd iste Joannes ante Pontificatum sæpè nuntius fuerit Apostolicus, inquisitor quoque hæreticæ pravitatis, administrator quoque diversarum Ecclesiarum cathedralium, videlicet, Hildesheimensis in Saxonia, Augustensis in Rhætia, Constantiensis in Suevia, ac Culmensis in Prussia, sed credo Scriptorem opinione deceptum, cùm aliud quid esse potuerit, quàm Administrator. In fine anni præscripti, hoc est in die SS. Innocentium Martt. obijt Gerhardus de Erenberg Episcopus Spirensis, & in Cathedrali Ecclesia coram altari sanctæ Matris Annæ cum debito sepelitur honore. Huic electione canonicâ in Episcopatu successit Lampertus de Büren Abbas Monasterij nostri Ordinis in Gengenbach Argentinensis Diœcesis, & præfuit annis decem & octo, quibus in Pontificatu Spirensi exactis ad Ecclesiam Bambergensem fuit translatus, auctoritate & mandato Urbani Papæ sexti, ut suo loco dicemus.

Lampertus Abbas in Gengenbach fit Episcopus Spirensis.

Ad instantiam hujus Episcopi Carolus Imperator quartus omnia privilegia per Germaniæ Reges & Rom. Imperatores Ecclesiæ Spirensi ante eum concessa renovavit, ampliavit, ac confirmavit, ac simul in unum conscripta corpus aureo sigillo roboravit, memoratóque Pontifici coram multitudine Principum tradidit. Hanc verò bullam ejus nomine, qui dedit, Carolinam vocant.

Bulla Carolina Spirensi Ecclesiæ concessa.

MCCCLXIV.

Anno Wignandi Abbatis v. Indict. Romanorum secundâ, Adolphus Colonienſium Archiepiscopus accusatus coram Rom. Pontifice Urbano v. quòd res Ecclesiasticas malè dispensaret, ac turpiter consumeret, ad ejus audientiam citatus est. Erat autem juvenis petulans atque lascivus, cui nec ætas, nec mores ad Pontificatum aliquod ministrabant suffragium. Citatus igitur ad Curiam Summi Pontificis noluit defensionis aliquem subire laborem, & ideò Pontificatum (non vi, neque metu, sed amore unius puellæ, ut dicebatur, Sororis Comitis de Monte, cum qua se Comitatum Clivensem accepturum sperabat) in manus Papæ liberè ac spontaneâ voluntate resignavit. Resignatione Pontificatûs solemniter factâ,

Adolphus Colonienſ. Romam citatus resignat Archiepiscat. & ducit uxorem.

puellam memoratam duxit uxorem, & cum ea Comitatum de Clivis, quemadmodum speraverat, obtinuit; erat enim sine ordinibus sacris, & laico similior, quàm Pontifici; quamvis Monasterienſem Ecclesiam annis fermè v. & Colonienſem x. mensibus, & diebus xviii. inutilis pastor, imò non pastor occupaverit. Post resignationem Adolphi Capitulum Ecclesiæ Colonienſis in Archiepiscopum suum elegerunt Engelbertum de Marca Episcopum Leodienſem patruum memorati resignantis Adolphi, hominem jam senio gravatum. Cujus electionem Urbanus Papa v. libenter admisit, & gratiosè confirmavit. Confirmatus autem præfuit annis iv. sine magno Ecclesiæ profectu, qui hodie in temporalibus magis computatur, quàm in spiritualibus; quoniam Adolphus omnes Wilhelmi provisiones dissipaverat, & non minus plura contraxerat gravamina debitorum, & æris alieni pondera multa, in quibus & obijt, ut inferius suo tempore dicemus.

Engelbertus Episcopus Leodienſis fit Archiepisc. Colonienſ.

Anno præsignato in mense Augusto maxima & incredibilis per totam Sueviam & Alsatiam multitudo apparuit locustarum, quæ in modum nubis latissimè densissiméque aërem implevit, & viridia quæque devoravit. Unde territi homines insolito spectaculo, cùm nihil aliud potuissent, pulsu eas fugare campanarum conabantur. Tandem vento raptæ ab invicem dissipantur, & putrefactæ circa littus Rheni magnam infecto aëre pestilentiam causaverunt.

Eodem anno facta est dissensio gravis inter Gerlacum Archiepiscopum Moguntinum, & cives Moguntinenses propter defensionem privilegiorum, & libertatem Cleri, civibus concessa infringere, Clero autem cum Archiepiscopo indulta manutenere & defensare conantibus. Crevit cum tempore livor, & in odium causa mutatur in tantum, quòd Clerus majore ex parte relictâ civitate ad alia se loca transtulit. Citantur ad Rom. Pontificem cives, monenturque, ut sine mora compareant, & causâ longum excusâ tandem excommunicantur. Postremò Lambertus Episcopus Wormatienſis, Rupertus Palatinus Comes Rheni Bavariæ Dux, & Walramus Comes in Spanheim, ut vicini & partium amici rogati nihilominus à Moguntinis suas interposuère vices, & pacem inter Archiepiscopum & cives reformârunt; concordiâ reformatâ, cives ab excommunicatione absolvuntur.

Inter Archiepiscopum & cives Moguntinos orta dissensio.

MCCCLXV.

Anno Wignandi Abb. vi. hyems fuit longa simul & asperrima in tantum, quòd Rhenus tribus mensibus fortiter congelatus se calcabilem præbuit hominibus & jumentis cum vecturis & curribus. Annus iste calamitatibus multis infelix & malè fortunatus extitit, quoniam ex frigore nimio periere multi, fame quoque plures, & peste non pauciores; magna enim penuria frumentorum genus oppressit humanum per Alsatiam maximè, & provincias, sive terras viciniores; cui malo principium dedit & causam, ut prius dictum est, exercitus ille latronum, qui ex societate Anglicana de Gallia veniens universam devastavit Alsatiam, & fruges contrivit.

Hyems asperrima, fames & pestilentia.

Anno etiam prænotato Albertus de Rickmerdorff in Saxonia factus est Episcopus Halberstattenſis in ordine Pontificum illius Ecclesiæ primus & vicesimus, ac præfuit annis xxiv. Erat autem vir tam in divinis scripturis, quàm sæcularibus litteris doctus, & multum eruditus, quippe qui multo

Albertus fit Episcopus Halberstattenſis vir eruditus & doctus.

multo tempore apud Parisios scripturis discendis impenderat studium, & in tantum profecerat, quòd insignia ibidem doctoratûs meruit accipere. Scripsit etiam nonnulla ingenij sui præclara synthemata, quibus nomen suum immortalitati commendavit. Ex quibus extant in sententias Petri Lombardi Commentariorum libb. IV. non spernendæ utilitatis. In Epistolas Canonicas libb. VII. In multos quoque libros Aristotelis lucubravit commentarios pulchros & non abijciendos. Cætera quæ composuit, ad nostræ lectionis notitiam non venerunt.

Lupoldus Dux Austriæ ducit uxorem.

Eodem anno Lupoldus Austriæ Dux ex Comitibus de Habspurg uxorem duxit Viridem nomine, filiam Barnabovis Mediolani Vicecomitis; cum qua in dotem accepisse fertur centum millia florenorum Rhenensium. Quæ peperit ei 5. filios, quorum primogenitus fuit Ernestus, qui patri successit in Ducatu, & genuit Fridericum posteà Imperatorem Rom. tertium. Lupoldus autem uxore susceptâ vixit cum ea annis ferè XVII. & postea in bello à Hussitis occisus fuit, cum multis alijs, ut suo loco dicemus.

Imperator contra voluntatem Papæ bello prætulit pacem.

Anno præscripto Carolus Imperator IV. rogatus à Pontifice Rom. exercitum duxit in Italiam contra Vice-Comitem Mediolani, quorum molestatione & incursione Papa gravabatur. Veniens in Longobardiam Cæsar cum pace & honore ut verus Dominus à Barnabove Vice-Comite Mediolani fuit susceptus, cum quo de pace reformanda cum Pontifice Rom. multos & varios fertur habuisse tractatus. Urbanus autem Papa, qui vices injuriarum bello imperiali Vice-comitibus reddi penitùs optaret, graviter Cæsari indignatus est, cùm audisset illum pro concordia & pace cum hoste contulisse sermonem; maluerat enim Vice-Comites Mediolani omnino deleri, quàm ad pacem non duraturam recipere. Imperator verò, qui ut princeps Christianissimus semper bello prætulit pacem, habitis cum Barnabovis partibus necessarijs consilijs, à Mediolano Romam profectus est, cupiens cum Pontifice pacem reformare plenam atque perfectam. Verùm posteaquam intellexisset, mentem Pontificis non ad pacem Mediolani, sed magis ad subversionem fore inclinatam, cum indignatione ab urbe discessit, & salvo exercitu suo in Germaniam reversus fuit.

MCCCLXVI.

Anno Wignandi Abbatis VII. Inter Episcopum & Wormatienses cives magna fuit suborta dissensio propter institutionem & destitutionem Consulatûs, & quasdam jurisdictiones alias, quæ ad jus Episcopi pertinebant ab olim, civibus tamen reclamantibus, ideò maximè, quòd Wormatia civitas sit regni Germanici, & non Ecclesiæ; unde meritò juribus & privilegijs regni gaudere debeat, ut reliquæ civitates. Post longam contentionem tandem Rupertus Palatinus Comes Rheni & Bavariæ Dux vices suas interposuit, & dissidentes ad pacis concordiam revocavit.

Egeno Comes de Zeringen Friburgum capere nititur.

Eodem anno Egeno de Zeringen oppidum Friburg ordinatis traditoribus insidiosè capere conatus est, propterea, quòd sine consensu ejus ligam & confœderationem cum alijs Urbanis & civibus contraxerunt, contra ipsum, qui verus fuit eorum Dominus; nam ut longè superius diximus, memoratum oppidum Friburg per Duces de Zeringen, de quorum stirpe Comes iste descenderat, à fundamentis constructum extitit,

atque fundatum. Friburgenſes autem de inſidijs Comitis Egenonis in tempore aviſati, auxilio ſociorum Baſileenſium, Briſacenſium, Neuburgenſium & aliorum ſibi confœderatorum, contraxerunt exercitum, & prævenientes Comitem omnes conatus illius deſtruxerunt; exeuntes námque turmatim ex oppido caſtrum ejus haud procul ſitum in monte capiunt, & igne ſubmiſſo funditus evertunt: poſt Endingen oppidum, ipſius Comitis obſidione cingentes machinis & armis oppugnant, omnia in circuitu hoſtiliter invadentes. Comes verò contractis copijs armatorum obſeſſis in auxilium venire parabat. Quo audito Friburgenſes obſidione ſolutâ contra eum ad pugnam properabant, habentes pugnatorum equitum trecentos, & peditum quinque millia.

Friburgenſes victi ab Egenone Comite in bello ceciderunt.

Comiſsâ pugnâ Comes Egeno, qui habebat equitum lanceatorum quingentos, victoriam obtinuit, & exercitum Friburgenſem fortiter diſſipavit. Ceciderunt in bello ex parte Friburgenſium occiſi milie & quadringenti viri, plures in Rheno fuerunt ſubmerſi, nec minus trecenti captivi abducti, reliqui per fugam ſibi conſuluerunt. His temporibus magna & prius non viſa, neque audita confœderatio ſeu liga inter cives urbium & oppidorum regni Germaniæ facta eſt contra raptores atque latrones, qui militiam ſimul & genus nobilitatis ſuæ pravis moribus deturpantes, mercatores & alios itinerantes ſpoliare, capere, & ad latibula prædonum abducere conſueverunt, exigentes ab eis cum tortura pecuniam, quam non debebant. Horum multi poſt memoratam confœderationem à civibus regni fuerunt capti, capitibus truncati, alij extra provinciam Imperatoris ſententiâ proſcripti, plura etiam prædonum caſtella per cives regni his temporibus deſtructa fuerunt, Carolo Imperatore non ſolum conſentiente, ſed etiam præcipiente & ordinante. Diſplicuit hæcipſa civium colligatio Principibus multis, qui multitudinem indomitæ plebis de facili cauſa in furorem poſſe converti ſcientes, ſibi non immeritò metuebant; unde ſummis conatibus laborabant, ut diſſolveretur quantocius, neſi vires tempore ſuſciperet, inſuperabilis redderetur: maximè tamen illis odioſa fuit, qui rapinis vivebant, quorum generi mores adverſabantur, quippe cùm dicerentur nobiles, ſed eſſent latrones. Durávit nihilominus hæc nefaria confœderatio civium, & prævaluit, quandiu Carolus Imperator IV. vixit in humanis: quo mortuo paulatim defecit. Non ſolum regni cives, ſed alij, qui proprios habebant principes, contra voluntatem Dominorum ſuorum in ſocietatem hujus confœderationis, & ligæ paſſim admittebantur, & propterea citius fuit diſſipata.

Civium Regni magna confœderatio fit contra nobiles prædones.

Henricus de Dolendorff moritur.

Anno ſupra ſcripto, quarto iduum Februarij, Coloniæ moritur Henricus de Dolendorff Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de monte Carmeli, Prior Provincialis per Germaniam inferiorem, egregius ſacræ Theologiæ Doctor, de cujus lucubrationibus jam antehac fecimus mentionem. Poſt hunc in Priorem Provincialem electus eſt ejuſdem Ordinis Thilmannus de Aquiſgrani oppido regali, ex honeſta familia oriundus, doctor & ipſe divinarum ſcripturarum haud mediocriter eruditus, qui primò Pariſijs, deinde Coloniæ legendo, docendo & ſcribendo nominis ſui memoriam cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Scripſit ſuper ſententias Petri Lombardi libros commentariorum quatuor non vilipendendos, quos in Gymnaſio Pariſiano publicè legit coram multis. In Evangelium quoque

Thilmannus Carmelita Doctor & Provincialis plura ſcripſit.

quoque ſecundum Matthæum commentariorum librum unum, quem in Conventu ſuo Colonienſi fratribus legit. Cætera quæ ſcripſit, in notitiam meam non venerunt.

MCCCLXVII.

Boemundus Archiepiſcopus moritur,

Anno Wignandi Abbatis VIII. in die S. Scholaſticæ Virginis obijt Boemundus de Saraponte quondam Archiepiſcopus Trevirorum, cujus cadaver in principali Eccleſia ut Archipræſulis ſepelitur. Cuno autem ex patre Comes in Falkenſtein, ac Dominus in Menzenberg, cujus mater filia fuit Comitis de Sarvverde, priuſquam Boemundus moreretur, ut ſupradictum eſt, Archiepiſcopus Trevirorum fuerat ordinatus, qui erat vir prudens & magnificus, Eccleſiæ Trevirorum rector non inutilis, utpote qui redditus auxit atque proventus, & multa de novo conſtruxit; inter multa enim, quæ pro bono Eccleſiæ memoratæ patravit, Boppardiam & Weſaliam oppida regni Cis-Rhenana cum medietate caſtelli Sternenberg, quæ Baldevvinus quondam Archiepiſcopus Trevirorum à Fratre Henrico Imperatore VII. in pignus expenſarum acceperat, iſte pro ſervitijs Carolo IV. multipliciter exhibitis in ſumma pecuniarum majori Eccleſiæ Trevirenſi fecit obnoxia, & arctiùs propterea ſunt impignorata.

Friburg oppidum in Briſgöw per Comitē Egenonem Auſtriæ Ducibus venditur,

Anno prænotato poſteaquam cives oppidi Friburgenſis in Briſgövv cum Egenone Domino ſuo Comite de Zäringen infeliciter pugnantes victi fuiſſent, & pacem petere ab eo compulſi, conſilio inter ſe habito, quia Dominatum ejus maximè habueruut exoſum, ipſum rogaverunt, quatenus pecuniâ ab eis competente acceptâ liberos dimitteret, & omni juri ſuo, quod eatenus habuiſſet ad Friburgum, penitus renuntiaret.

Comes autem inobedientiâ & rebellione eorum penſatis, ac maturâ deliberatione præhabitâ, Friburgum cum omnibus ad ipſum pertinentibus Lupoldo Auſtriæ Duci pro magna pecuniarum ſumma vendidit, & ſuo juri penitus renuntiavit. Et ex illo tempore oppidum Friburgenſe ad Auſtriæ Domum translatum eſt, manétque cum ea uſq; in præſentem diem.

Inter Comites de Wirtenberg & Eberſtein diſſenſio graviſſima oritur,

Eodem anno graves inter Comites de Wirtenberg & Eberſtein diſſenſiones exortæ multorum malorum cauſam mortalibus præſtiterunt. Unde inſidias ſibi mutuò prætendentes omnia dolis & fraudibus impleverunt. Contigit autem die quâdam, anno memorato, Eberhardum Comitem de Wirtenberg cum paucis eſſe in thermis, quas balneum nominant ferinum, vulgariter, das Wildbad / lavandi corporis gratiâ: quod ubi Comiti de Eberſtein innotuiſſet, contractis copijs familiarium per inſidias illum capere & abducere quærebat, ordinatis ad hoc inſidijs opportunis. Verùm patefactis inſidijs Comes Eberhardus conſilio bubulci cujuſdam per invia denſiſſimi nemoris abducitur, & incolumis ad ſua remeavit. Sic deluſa fraus Comitis de Eberſtein majoris diſſenſionis fomitem miniſtravit. Qui videns intentionem ſuam in nihilum redactam, omnes nobiles totius Sueviæ, quoſcunque potuit, in odium Comitis Eberhardi concitavit. Comes autem Eberhardus poſteaquàm fugâ elapſus in ſua redijt, nihil ſtudioſiùs, quàm vindictam ſumere de inſidiatore ſuo Comite memorato cogitavit. Inde contracto ſuorum exercitu non parvo, contra Comitem de Eberſtein bellum aſſumere decrevit. Nobiles autem penè omnes in Comitatu Wirtenbergenſi exiſtentes ipſum Comitem Dominum ſuum deſerentes, Comiti de Eberſtein, à quo fuerant

Comes de Eberstein exercitum producit contra Wirtenberg.

muneribus ac pollicitationibus antea multis solicitati, ne dicam seducti, tenacissimâ animositate adhæserunt. In unum igitur cum memorato Comite de Eberstein convenientes magnum adunaverunt exercitum, tres sibi Capitaneos constituentes, quos & Reges nominabant. Hinc metus & timor omnes, qui erant in parte Comitis de Wirtenberg, vehementer oppressit, maximè propter Nobilium defectionem, qui multas in dominio Comitis Eberhardi munitiones & castra possidebant, ex quibus gentem suam lædere haud modicum potuisset. Erant autem in exercitu Comitis de Eberstein Duces Equitum potiores atque potentes illi de Höffingen, apparatum belli fortissimum ducentes. Cúmq; in oppido Heimsheim essent congregati in pago Wiringoe dicto haud procul ab oppido Regali Wila, & in Comitem Eberhardum crastino exercitum ducere statuissent, tum Comes ipse consilio cautus, noctu contractis ex multitudine rusticorum Copijs, cum auxilio civium oppidi Regalis Eslingen, quod ejus sequebatur partes, primâ luce memoratum oppidum Heimsheim obsidione cinxit, & ne cui pateret egressus, diligenter observavit. Comes autem de Eberstein, Nobiles & viri pugnatores, qui intus erant omnes, cùm viderent se ab Eberhardo præventos, ejus mirabantur audaciam, & consilio inter se habito, rem aggredi fortiter omnes statuerunt, lapides & tela per murum in exercitum Wirtenbergensium continuè jacientes. Comes verò præcepit rusticis suis (quorum ingens multitudo aderat) ut ligna de proximo nemore multa comportarent, & muris oppidi per gyrum apponerent, immissisque naphtâ & pice succenderent. Quod obsessi deintus cernentes, pacem à Comite petunt, quâ certis sub conditionibus concessâ, ab impugnatione oppidi cessârunt, per unam portam inclusis exeuntibus. Cúmque de oppido per ordinem Nobiles exirent, captivi, & imprimis illi tres Capitanei exercitus, qui se nuncupaverant Reges, quidam rusticus de parte Comitis Eberhardi homo facetus cum alijs juxta portam dixit: *Ha quàm bene factum est, ecce tres veniunt Reges, si quartus adesset, integrum chartæ haberemus ludum.* Risêre hominis facetiam audientes. Inde movens exercitum Comes Eberhardus, munitionem illorum de Höffingen prope Leonberg obsidione vallavit, impugnavit fortiter, & cepit, funditúsque destruxit. Captis posthac multis tam de Nobilibus, quàm de vulgaribus suæ ditioni subjectis, qui ab eo ad Comitem de Eberstein in tempore belli defecerant, capitibúsque eorum truncatis, castella subvertit. Postremò tamen Nobiles in concordiam redeuntes cum Eberhardo Comite pacem inter se firmissimam statuerunt, juramento & literis necessarijs roboratam.

Comes Eberhardus obsedit Heimsheim, & cepit.

Ad verbũ: *Hoc quoque bellum sub Wichardo III Abbate Hersaugiense Auctor prosequitur fol. 53.*

Notandum verò, quòd præscriptum bellum inter Comitem de Wirtenberg Eberhardum, & Comitem de Eberstein habitum, apud Suevos nominatur in lingua nostra theutonica: der Schlegel-Krieg, úsque in præsentem diem, propterea, ut reor, quòd Rustici sive Rurales, qui nec lanceis utebantur, nec gladijs, sed clavis & fustibus sive instrumentis ligneis, quæ apud Suevos Schlegel nuncupantur, victoriam contra Nobiles obtinuerunt. Est autem malleus de ligno duro factus baculum habens longum, & in capite ipsius mallei quatuor sunt clavi ferrei ab omni parte infixi, átque in summitate acuti, sicque ordinati, ut in qualibet parte vibrentur, vulnus infligant, ac ferrum penetrent. Et dicuntur: Schlegel à percu-

Hoc bellũ quare dicatur vulgariter: der Schlegel-Krieg.

à percutiendo. Hæc olim, ut ipse puer vidi, Rusticorum fuêre defensoria, quæ in plerísque locis adhuc habentur.

Anno prænotato Engelbertus de Marca Colonienſium Archiepiſcopus ſenio gravatus, ac paralyſi diſſolutus, & multis debitorum oneribus implicatus, conſiderans ſe ad regimen tanti Principatûs nequaquam ſufficientem, de conſilio & aſſenſu Canonicorum ſuorum Cunonem Archiepiſcopum Trevirorum ſupradictum, in Adminiſtratorem Eccleſiæ Colonienſis aſſumpſit, quam aſſumptionem Urbanus Papa v. libens approbavit. Engelbertus autem pro ſuſtentatione vitæ portionem ſibi deputatam ſuſcipiens ad privatam ſe converſationem tranſtulit: ſed non diu ſupervixit; Cuno autem triennio Trevirenſem Eccleſiam ſimul & Colonienſem gubernavit.

Cuno Trevirenſis Archiepiſc. fit Colonienſis Adminſtrator.

MCCCLXVIII.

Anno Wignandi Abbatis nono, mortuus eſt Eberbardus Illuſtris Comes ille Wirtenbergenſis, vir audax, fortis, & bellicoſus, qui multa prælia geſſit, & rarò victus, pluries autem victor glorioſus evaſit: cujus geſta memoratu quidem digniſſima, & malitia temporum, & ignavia nepotum perpetuâ oblivione ſepelivit. Tales hodie ſunt Principes multi, quales & illo tempore plures fuerunt: qui nihil minus quàm æternitatem nominis ſui, quæ maximè decet Principes, átque memoriam rerum à ſe geſtarum commendare litteris pro notitia poſteritatis cogitabant. Mortui ſunt, & perijt memoria eorum cum ſonitu campanarum: & quia Hiſtoriarum in vita neglexêre ſcriptores, meritò jam mortui à ſcriptoribus negliguntur & ipſi. Reliquit autem filios duos Comes Wirtenbergenſis Eberhardus, Udalricum videlicet, & ſui nominis Eberhardum, de quibus opportuno loco memoriâ dignum ſi quid occurrerit, dicemus. Eodem anno in quadrageſima Cometes aliquandiu apparuit.

Eberhardus Comes de Wirtenberg moritur hoc anno.

Anno prænotato vigeſimâ primâ die menſis Auguſti obijt Engelbertus de Marca Colonienſium Archiepiſcopus, & in Eccleſia ſua principali ſepelitur. Poſt cujus mortem Archiepiſcopatus vacavit annis fermè duobus. Canonici autem Eccleſiæ Colonienſis Cunonem Archiepiſcopum poſtulârunt: ſed Eccleſiam ſuam ille Trevirenſem antiquitate venerabilem deſerere noluit, & ideò factæ poſtulationi renuntiavit. Per biennium tamen juſſu Urbani Papæ v. Adminiſtrator Colonienſis Eccleſiæ ſicut prius fuerat inſtitutus, vivente Engelberto permanſit.

Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis obijt.

His temporibus Cuno memoratus Trevirorum Archiepiſcopus in finibus fermè Diœceſis ad littus Rheni uno ſub Confluentia milliari oppidum Engers nuncupatum conſtituit ex villa, muros & foſſata circumpoſuit, & arcem ſive caſtellum ex fundamento novum, quod hodie cernitur, in eo conſtuxit. Voluit autem, ut pro nominis ſui memoria ſempiterna oppidum illud prius Engers dictum, cùm eſſet villa, deinceps Cunenengers nominaretur, quod tamen fieri noſtris temporibus conſtat à paucis.

Memoratus quóque Trevirorum Archiepiſcopus Schönek caſtellum cum ſuis proventibus omnibus Eccleſiæ Trevirenſi pro ſumma pecuniarum non parva comparavit. Telonium etiam quod in Confluentia habuit, ad caſtrum, quod Capella nuncupatur, juxta Rheni littus in oppoſito Lanſtein oppidi Archiepiſcopi Moguntini, de conſenſu Imperatoris Caroli tranſtulit.

Anno

Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli reperiuntur.

Anno etiam prænotato Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli poſt longam inquiſitionem juſſu Urbani Papæ v. Romæ apud S. Joannem Lateranenſem in loco, qui ſancta ſanctorum nuncupatur, inventa ſunt. Quæ reperta idem Pontifex cum magna ſolemnitate de muro levavit, atque locellis argenteis decenter incluſa ad majus Altare S. Joannis collocavit.

Ordo S. Brigittæ confirmatur ab Urbano Papa v.

Per idem tempus Brigitta Sueciæ Principis relicta vidua novam intentionis ſuæ Religionem, in qua mulieres dominantur viris, excogitans Romam venit, Urbanum Papam v. acceſſit, ut novam Inſtitutionis confirmaret Normulam rogavit. Pontifex neſcio quibus perſuaſionibus inductus petitionibus devotæ Mulieris annuit, & Ordinem ejus auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ita videlicet, ut omnes eam Religionem ingreſſuri Regulam S. profiteantur Auguſtini, inventis autem Brigittæ utantur, ut conſtitutionibus ad manutenendam ipſam Religionem noviter inventis.

De Conceptione B. Mariæ Virginis Revelatio Divæ Birgittæ.

Interrogata hæc S. Mulier à quodam viro docto, quid eſſet de Conceptione Beatæ ſemper Virginis catholicè ſentiendum: alijs dicentibus eam more cæterorum naſcentium in originali conceptam, alijs verò ab omni eam aſſerentibus macula ſemper fuiſſe præſervatam, reſpondit: *Si Matri placuerit Miſericordiæ, interrogabo eam ſuper hac re in proxima viſione: & quidquid mihi reſponderit, indicabo tibi.* Quâdam igitur vice in extaſi poſita, memórque propoſitæ ab amico quæſtionis interrogavit Dominam, & tale reſponſum accepit: *Credefilia, quoniam rectè ſentiunt omnes, qui me præſervatam ab originali macula, & credunt, & confitentur: male autem, qui contrarium ſentiunt, præſertim cum temeritate. Gratiâ enim Dei Omnipotentis concepta ſum pura, innocens, munda, & ſine aliquo nævo peccati originalis: nec voluit Dominus Deus, quem paritura fueram, minoris me eſſe puritatis, quam Eva mater extitit omnium; quæ ſine macula cujuſcúnque peccati creata fuit.* Hæc piarum ſit mentium de Conceptione Dei Genitricis pura & ſancta confeſſio; quoniam Dei Matrem quicúnque veraciter credit omni honore digniſſimam, non dubitabit eam ab originali diſplicentia præſervatam.

Nec pium devotúmque Intemeratæ Virginis Cultorem moveat in contrarium ſenſum, ſi dicatur, quòd ſancta Monialis illa Catharina de Senis viſionem Dei Parentis habuerit memoratæ adverſam, in qua ipſa mundi Domina inferatur dixiſſe, conceptam ſe in originali peccato more cæterorum: cùm timentes Deum in veritate, vera videant & non falſa, ſuas autem ingeſtiones ex temeritate præferentes veritati, non immeritò decipiantur. Pertranſeo, ne Theologiam videar immiſcuiſſe hiſtorijs.

MCCCLXIX.

Urbanus Papa v. contra Cæſarem iraſcitur.

Anno Wignandi Abbatis decimo. Indictione Romanorum ſeptimâ poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis Carolus Imperator IV. denuo ad petitionem Urbani Papæ v. exercitum movit in Longobardiam contra Barnabovem Mediolani Vice-Comitem, non minus Imperio tunc, quàm Eccleſiæ inobedientem Catholicæ, atque rebellem. Ingreſſus autem Longobardiam in manu valida, omnia extra munitiones inventa demolitus eſt, Vaſtavit agros, villas incendit, ruſticos tribulavit, & quia machinas ad belli apparatum neceſſarias non habuit, oppida, civitates, & urbes munitas intactas dimiſit. Poſtea cùm invaluiſſet peſtis, exercitum acceptâ pecuniâ

pecuniâ non parvâ jure Dominij Imperalis à Vice Comite, ſine belli conſummatione cum ſuis in Germaniam reverſus eſt.

Urbanus Papa V. contra Cæſarem iraſcitur.

Iterum Urbanus V. nimium contra Cæſarem irâ commotus, quòd denuo ſine belli conſumatione redijſſet in Germaniam, deliberavit illum ab Imperio deponere, perturbâſſétque ſine dubio Regnum fluminibus ſævis, niſi morte fuiſſet non præmeditatâ interceptus. Nimiâ enim contra Vice Comites Mediolani laborabat indignatione, propter contumeliam ab eis ſuſceptam, quam totis vindicare conatibus ſemper optavit. Nam adhuc in minoribus olim conſtitutus, jubente Innocentio Pontifice Romanorum VI. litteras quaſdam Apoſtolicas Vicecomitibus Orator & Nuntius non placentes attulit, quas edere conſciſſas ab eis violenter coactus fuit. Quæ litterarum comeſtio illi tantum diſplicuit, quòd ſe vindicare deniceps ſemper cogitavit. Sed illo mortuo ſucceſſor pacem cum eis reformavit.

Colonienſes ſubjiciuntur Interdicto biennali.

Anno prænotato Cives Colonienſes in tyrannidem converſi Privilegia & libertates Cleri pro libitu ſuo conabantur infringere, & immunem à ſervitio ſtatum Eccleſiaſticum temerè violare. Unde Cuno Adminiſtrator eos monita ſpernentes gladio anathematis percutiens excommunicavit, & Clerum ex urbe ſecedere præcepit. Biennio itaque in pertinacia Cives obſtinati cenſuris ſubjacuerunt Eccleſiaſticis, & Clerus decem & octo menſibus urbem deſerens in diverſis manſionibus Diœceſis hinc inde habitare compulſus fuit.

Eodem Anno Archiepiſcopus Trevirorum Cuno caſtellum Hatſtein receptaculum prædonum & ſpeluncam latronum obſidione cinxit fortiter, impugnavit & cepit, expulſíſque latronibus Eccleſiæ ſuæ Trevirenſi obnoxium fecit, & jus in eo manendi, intrandi & exeundi perpetuum reſervavit.

Anno etiam præſcripto Godfridus Comes in Arnsburg acceptâ pecuniâ Comitatum ſuum, cum omnibus ad eum pertinentibus vendidit Eccleſiæ Colonienſi, & ejus Archiepiſcopo per Cunonem Adminiſtratorem in perpetuam poſſeſſionem.

MCCCLXX.

Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus obijt.

Anno Wignandi Abbatis undecimo, moritur Gerlacus de Naſſavve Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatûs ſui quarto fermè átque vicesimo, & in principali Eccleſia S. Martini Moguntiæ ſepelitur, cum lapide nomen & diem obitûs ſui juxta ſepulchrum continente, muro infixo. Erat enim vir bonus, manſuetus atque pacificus, Amator Cleri, Promotor & Pater Monachorum Pientiſſimus, ſuſtentator pauperum, Defenſor egenorum. Poſt cujus obitum Canonici, ad quos de Jure ſpectabat Electio, Cunonem de Falckenſtein Archiepiſcopum Trevirorum, qui olim ſub Henrico de Virneburg Archiepiſcopo Adminiſtrator Eccleſiæ fuerat Moguntinæ, ut ſupra diximus, in Archiepiſcopum ſuum poſtulârunt. Sed Cuno Eccleſiam Trevirenſem, à qua primo fuerat exaltatus, deſerere noluit, & ideirco eorum poſtulationem non admiſit. Miranda unius viri, & non minus laudabilis, quàm perpetuò commemoranda prudentia, quem habere Pontificem tres Germanorum Eccleſiæ majores optaverunt.

Cunone autem recuſante poſtulationem acceptare oblatam, Canonici denuo ad Electionem venientes in unum, quendam Adolphum ex Co-

mitibus de Nassavve. Concanonicum suum in Archiepiscopum elegerunt, virum moribus & eruditione scripturarum satis idoneum, Filium Fratris Gerlaci defuncti Archiepiscopi. Contra quem Carolus Imperator quæstus, se potenter opposuit, & eum pervenire ad Archiepiscopatum illâ vice non permisit; auxilio námque & favore quorundam Canonicorum Joannem Fratris sui Wenceslai Ducis Luzenburgij átque Brabantiæ Filium in Archiepiscopum Moguntinum, repulso sicut dictum est Adolpho, promovit, qui confirmatus & ordinatus in fine hujus anni à Gregorio Papa Undecimo, qui Urbano quinto immediatè successit, uti dicemus, præfuit annis duobus, vir bonus & nulli molestus, quem vulgus Gallicum nuncupabat, propterea, quòd utrámque noverat linguam, & partem Galliæ Ducatus Luzenburgij tenebat.

Joannes Filius Ducis Luzenburgij fit Archiepiscopus Moguntinus

Anno prænotato Cuno Trevirorum Archiepiscopus, qui Colonien-sem Ecclesiam Administratorio nomine gubernabat, multitudine laborum attædiatus, & cupiens cum sua Ecclesia habere quietem, Canonicos Colonienses rogavit, quatenus sibi proprium Archiepiscopum eligerent, de cujus probitate & sapientia non dubitarent. Qui ejus consilio acquiescentes Fridericum ex Comitibus de Saravverda Concanonicum suum, qui Filius erat Avunculi Cunonis, in Archiepiscopum unanimiter elegerunt, in Castello haud procul à Confluentia sito juxta littus Rheni, quod Capella nuncupatur, juvenem quidem in annis, sed moribus & prudentiâ spem de se præbentem bonam. Hic Romam profectus in propria persona cum honore ab Urbano Papa quinto suscipitur, ejus ab illo Electio confirmatur, & in præsentia Cardinalium ordinatus à Summo Pontifice Pallij decore insignitur, anno videlicet prænotato tertiâ decimâ die mensis Novembris. Reversus in Germaniam à suis cum reverentia suscepcus est, & præfuit Ecclesiæ Colonienси memoratæ valde utiliter annis quadraginta quatuor, in honore magno & utilitate.

Fridericus de Saravverd fit Archiepisc. Colonien-sis.

Eodem Anno in Vigilia S. Bartholomæi, factum est bellum inter Wenceslaum Luzenburgij Brabantiæque Ducem, Fratrem Imperatoris Caroli, & Wilhelmum Ducem Juliaci haud procul à villa Bâsviler, in quo ab utráque parte plusquàm octo millia hominum in ore gladij ceciderunt, & capti sunt multi. Victoria tamen cessit Wilhelmo Duci memorato Juliacensi, qui Wenceslaum Ducem cum alijs multis Comitibus, Baronibus, átque Nobilibus cepit, mensibus undecim tenuit captivum, sed meru Imperatoris postea liberum dimisit.

Bellum inter Ducem Luzenbur-burgij & Juliaci agitur.

Anno etiam prænotato Carolus Imperator quartus ætate jam gravis, & propriæ quietis amator, cupiens Wenceslaum Filium suum, qui tum dominabatur Boëmis, Regem instituere Germaniæ, átque Successorem Imperij Romanorum, cùm animos super hoc Principum sæpius pulsaret Electorum, sine quorum consensu id fieri non potuit, & minus voluntarios inveniret, ut eos sibi consentaneos efficeret, unicuique eorum centum millia florenorum se daturum promisit. Consenserunt mox Principes tantâ pecuniarum numerositate placati, & convenientes in unum apud Frankenfurt Oppidum Regni, Wenceslaum Regem Boëmiæ Caroli memorati Cæsaris Filium in Regem Germanorum elegerunt. Quem ad Aquasgrani ducentes in sedem Regni Germanici locaverunt, facientes omnia, quæ secundum antiquam Francorum orientalium consuetudi-

Imperator cuiq; Principum centum millia florenorũ pollicetur, ut Wenceslaum filiũ eligat.

nem

nem circa Regum institutionem fieri solent. Qui coronatus octo cum Patre annis in Germania regnavit, & post Patrem ad Imperium, ut dicemus ascendit.

Wenceslao autem pollicitationibus ad Regnum promoto, cùm Pater pecuniam non haberet, quam promisit, & Principes ut pollicita solveret urgerent, metuens ille rem in dissidium verti, obligavit illis quàm plurima telonia, vectigalia, oppida, castra, proprietates & Jura Regni Germanici, quæ sic alienata permanent úsque in præsentem diem per annos jam centum quadraginta duos, in damnum Regni manifestum, & magnam desolationem. Verùm si quæratur, jure sit factum, an temerè, illi respondeant, qui Leges & Jura noverunt, quoniam ego me scriptorem facti exhibere debeo, non Judicem. In hac mercatione verò, quæ Principum quisque obtinuerit oppida, partim scio, partim nescio. Nam Oppenheim cum telonio, Luterum, Ingelheim, & Gaviodorum tali commutatione memoratâ in ditionem Comitis venêre Palatini. Juxta patrium Mosellæ rivum Kocheim Monasterium Megenfeld cum alijs nescio quibus, Trevirorum Archiepiscopus in possessionem pro consensu accepit, Andevvach Colonienſi, Lanstein Moguntinensi Archiepiscopis donantur à Regno.

MCCCLXXI.

Urbanus Papa quintus moritur.

Anno Wignandi Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum nonâ, mortuus est Urbanus Papa quintus. Rebus námque in Italia utcúnque dispositis, Crucem in Turcas prædicari mandavit, deinde profectus in Galliam apud Massiliæ Cœnobium sancti Victoris, in quo Monachus olim fuit, & Abbas, ægrotare cæpit, & in Domino quievit.

Gregorius fit Papa undecimus.

Post hunc in unum convenientibus apud Avenionem Cardinalibus, in Romanorum Pontificem unanimiter fuit electus Petrus Belfortis, patriâ Lemovicensis, Diaconus sanctæ Mariæ novæ Cardinalis, vir bonus, doctus, & mansuetus, qui Gregorij nomen sumens undecimi, annis præfuit octo. Hic Nepos fuit ex Fratre Clementis Papæ sexti, Cardinalis ab eo creatus, cùm annorum vix esset ætatis, ut dicebatur, octodecim.

Dux Geldriæ propter Adulterium à proprio servo occiditur.

His quóque temporibus Eduardus Dux Geldriæ in quodam tumultu à proprio servo, cujus uxore contra legem abutebatur, sagittâ percussus occisus est. Nomen servus habuit: Hermannus Lers. Eduardo autem vitâ crudeliter sine liberis defuncto, utpote qui sponsam habuit, non uxorem, Filiam Ducis Bavariæ Alberti Hollandiæ Hannoniæque Comitis, de quo supra diximus, eductus est de custodia decennali ejus Frater Reinhardus, & in Ducem ab omni populo concorditer denuo assumptus. Qui cùm ex detentione longissima & corpore nimium esset pinguis, & aeris permixtione inconsuetus omnino videretur, citò defecit, & vix tribus supervivens mensibus obijt, in quo Genealogia Ducum Geldriæ primordialis defecit. Defuncto autem Reinhardo Wilhelmus Dux Juliacensis de Ducatu jam vacante Regno se nescio quo jure sanguinis intromisit.

Carolus Imperator cum Exercitu venit ad Aquasgranum,

Hoc ipso Anno Carolus Imperator quartus cum uxore sua Imperatrice, Episcopis undecim, Comitibus decem, Nobilibus ministris octoginta tribus, Equitibus mille ducentis, peditibus sex millibus descendit ad Aquasgrani contra Wilhelmum Ducem Juliaci, qui & fratrem ut suprà dictum est, Imperatoris adhuc detinebat captivum, & Geldriæ Ducatum

sine judicio Principum violenter occupabat. Cúmque in Palatio Regali apud Aquasgrani cum exercitu resideret Imperator, Wilhelmo Juliacensium Duci per edictum mandavit, ut si pacem amplecti mallet quàm bellum, veniret ad Judicium senatus, & quod esset justum acciperet. Dux autem videns se potentiæ Imperatoris non posse resistere, salvo itineris commeatu suscepto, venit ad Cæsarem, & de pace habuêre consilium. Post multos de pace tractatus, tandem Principes in eam sententiam convenerunt, quòd Juliacensis captivum Imperatoris Fratrem Ducem Luzenburgij átque Brabantiæ Wenceslaum absque ullo redemptionis pretio liberum dimitteret, & Geldriæ Ducatum à Regno in recompensam obtineret. Et sic Ducem captivum Wilhelmus dimisit liberum, quem prius pro centum millibus florenorum rhenensium dare libertati recusaverat. De alijs autem captivis maximè Comitibus átque Nobilibus multam extorsit pecuniam, de quorum redemptione dives & potens est factus in omnibus.

Dux Juliacensis Wilhelmus, Geldriæ Ducatum obtinet.

His temporibus Rudolphus Comes de Hochenberg ipsum Comitatum cum Rottenburg Oppido suo, ad ripam Neckari situm, Ducibus Austriæ vendidit, duplici motus indignatione, tum videlicet, quòd filiam non habebat, qui jure succederet: tum etiam, quòd maximam injuriam sibi à Conjuge propria illatam, & Filiam, tali venditione optabat vindicare. Nec minus illum movebat, quòd ex Patruo Nepotes Rudolphus & Henricus Comites item à Hohenberg Fratres Partem & jus suum antea contra voluntatem ejus temere alienaverant. Hâc etenim venditione factâ, stirps Comitum de Hohenberg cessavit, & cessavit Comitatus ille úsque in præsentem diem, quod in multis contigit similibus. Sic ars malâ deluditur arte, qui dum in odium unius duo sine causa sæviunt, rectè jus suum & nomen generis præclarum simul omnes amiserunt.

Rottenburg juxta Neckarum, Austriæ Ducibus venditur.

MCCCLXXII.

Anno Wignandi Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum decimâ, Udalricus Comes de Helffenstein in Castro Nyberg, per insidias occisus est. Unde Cives Regni quidam nimium indignati, & volentes mortem ejus vindicare, in unum conveniunt, & expugnare prædictum Castellum Nyberg unanimiter contendunt. Quod ubi Eberhardus Comes de Wirtenberg intellexisset, misit contra illos suorum exercitum, & bello inopinatè commisso Cives Regni penè omnes corruerunt.

Udalricus Comes de Helffenstein dolosè occiditur.

Eodem Anno Carolus Imperator IV. auxilio ipsius Eberhardi memorati Comitis de Wirtenberg Oppidum Ulmense propter inobedientiam & rebellionem Civium obsidione vallavit, & fortissimâ impugnatione fatigavit. Verùm quia Oppidum fossatis, muris & turribus opimè fuerat munitum, nihil profecerunt, sed reformatâ pace in sua redierunt.

Anno prænotato mortuus est Joannes ex Ducibus Luzenburgij átque Brabantiæ Archiepiscopus Moguntinus, in Castello Alta villa nuncupato, quod in descensu Rheni ad dexteram uno milliari distat à Moguntia; cujus corpus in Ecclesia sua Metropolitana Moguntiæ sepelitur. Multorum tunc fuit opinio, veneno illum interijsse; quòd verum sit an falsum, scire non possum. Quo vitâ defuncto, Canonicorum Congregatio in Archiepiscopum Moguntinum iterum elegit Adolphum ex Comitibus de Nassavve Concanonicum suum, Gerlaci quondam Archiepiscopi Nepotem, quem ante Joannem, ut supra diximus, elegerat. Qui non exspectatâ confirmatione

Joannes Archiepisc. Moguntinus moritur.

firmatione Romani Pontificis, omnia Castella, Oppida, & munitiones Ecclesiæ in possessionem accepit, suis tuenda commisit, & postea pro Confirmatione institit. Gregorius autem Papa undecimus Ludovico Filio Marchionis Misnensis, qui tum erat Bambergensis Ecclesiæ Antistes, quâ nescio promissione obnoxius, summis eum conatibus promovere ad Archiepiscopatum Ecclesiæ Moguntinæ satagebat. Unde & multis occasionibus quæsitis Adolphi confirmare Electionem recusabat, judicantibus multis injuriam pati, non pœnam Adolphum. Annis octo duravit ista contentio inter Adolphum & Ludovicum, quibus Romæ continuè pro Archiepiscopatu Moguntino litigabant. Adolphus autem licet non confirmatus adjuvantibus illum amicis, Castella, munitiones, & Oppida Ecclesiæ Moguntinæ omnia, sicut diximus, in suam acceperat potestatem. Annis sub lite fermè octo exactis Ludovicus tandem igne interceptus perijt, & Adolphus per Pontificem Romanum confirmatus, & ordinatus fuit. Qui cùm esset vir ingenio mundanus & promptus consilio, multa in rebus temporalibus Ecclesiæ Moguntinæ providè acquisivit bona. Præfuit autem sedecim annis à tempore Electionis suæ usque ad mortem, quorum octo in contentione cum Ludovico, & reliquos octo in bona pace supervixit.

Contentio duorum electorum Adolphi & Ludovici.

His temporibus claruit Joannes Fust, Ordinis Fratrum B. Mariæ semper Virginis de Monte Carmelo, primum Lector Conventus in Crüzenach oppido Comitatus Spanheimensis, & postea Prior Argentinensis, vir in divinis scripturis eruditus, & declamator sermonum egregius: qui scripsit inter cætera ingenij sui monimenta super sententias Quæstionum libros quatuor. De Schismate lib. 1. Sermones quóque de Tempore, & sanctis libros duos. De Pace & Christiana Concordia lib. 1. Super Evangelium Joannis lib. 1. Et alia quæ non vidimus.

Joannes Fustinus Carmelita vir doctus plura scripsit.

Gerardus Gros, sive Magnus, patriâ Daventriensis eorum Religionis Pater, quos de communi vita nuncupant, his etiam temporibus varia scribendo nominis sui memoriam posteris commendavit. De cujus lucubrationibus ista comperimus: De Contractibus & usuris lib. 1. De Institutione Novitiorum lib. 1. De Locatione Curæ Pastoralis sive Animarum lib. 1. De Conversatione interna lib. 1. De Incommoditatibus Matrimonij lib. 1. De Regimine Monialium átque Sororum lib. 1. Sermones quóque varios & Epistolas edidit ad diversos. Hujus est de Monialibus illa vulgata sententia:

Gerardus cognomento Gros, plura composuit.

Gratia nulla perit quàm gratia sola Sororum:
Sic fuit: est, & erit Undanck *in fine laborum.*

Alia quæ scripsit, notitiam nostram fugiunt.

Conradus etiam de Alzeia oppido Comitis Palatini, quod tribus ferè Wormatiâ, & totidem à Creüzenach distat milliaribus oriundus, vir in omni Scriptura doctissimus, & suo tempore facundiâ & eloquentiâ nulli secundus; de quo diximus Anno Wichardi secundi Abbatis sexto, hâc tempestate apud Rupertum Comitem Palatinum Rheni Bavariæque Ducem Cancellarius, magno in pretio fuit. Scripsit in laudem Beatæ Mariæ semper Virginis, Carmine & Rythmis Opusculum non spernendæ lectionis, quod librum Figurarum prænotavit. De Præeminentia quóque Romani Imperij lib. 1. Epistolarum ad diversos lib. 1. Et alia quæ non vidi.

Conradus de Alzeia Palatinus Cancellarius dictus.

MCCCLXXIII.

Papa monuit Cæſarem ad recuperationem Jeruſalem.

Anno Wignandi Abbatis quarto decimo, Gregorius Papa XI. qui Terram ſanctam ad manus Chriſtianorum revocare ſummo deſiderio affectabat, Carolum Imperatorem IV. multiplicatis litteris ac nuntijs admonebat, quatenus pro Dei amore congregaret quàm magnum poſſet exercitum contra Saracenos in Aſiam, qui ſanctam Civitatem Jeruſalem & ſepulchrum Dominicum occuparunt. Nimis autem importunè Papa inſtante, poſtremò Imperator ei reſcripſit: *Exercitum quidem & magnum & validum adunare poſſumus: ſed mare tranſire, & Saracenos debellare non ſatis cautum judicamus, propterea, quòd & Sanguis Chriſtianorum multus effundendus foret, & Terram ſanctam etiamſi obtinere poſſent, diu tamen retinere non poſſent. Unde hanc Romani Pontificis intentionem etſi piam in Chriſto, magis tamen periculoſam Chriſtianis, quàm utilem fore minimè dubitamus.*

Imperator taxam pecuniarum magnam impoſuit Civitatibus.

Anno etiam præſcripto Carolus Imperator IV. magnam pecuniarum ſummam à Civibus Regni poſtulando exegit. Cujus quidem exactionis Principem & pecuniæ collectorem conſtituit per Sueviam Eberhardum Comitem Wirtenbergenſem: qui cùm pecuniam ſingulis urbibus nomine Cæſaris impoſitam juſſus potenter exigeret, omnes unanimiter contradixerunt. Iratus igitur Comes magnum ſuorum congregavit exercitum, & diſcurrens per regionem de oppido ad oppidum, Cives Regni multis contumelijs & injurijs affecit. Poſtremò tamen concordiâ factâ Ulmenſes quinquaginta duo millia florenorum, Eslingenſes quindecim millia, Rotvvilani decem millia, Rüttlingen quindecim millia, Lindavv ſex millia. Conſtantia quadraginta millia florenorum Cæſari ſolverunt. Hæc pecuniarum ſumma pro majori parte Comitibus ceſſit de Wirtenberg, in refuſionem expenſarum, quas ratione Advocatiæ Regni, per Sueviam, ut ſupra diximus, habuerunt, quarum ſummam quottannis ad xxx. millia taxârunt. His quóque temporibus Comites de Wirtenberg Advocatiam Monaſterij Mülbronnenſis Ordinis S. Bernardi Spirenſis Diœceſis, quam eatenus tenuerant, juſſu Imperatoris reſignare coacti ſunt. Quam Rupertus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux obtinuit, & poſt eum Hæredes ejus per annos fermè centum átque triginta: quibus exolutis anno videlicet Chriſti milleſimo quingenteſimo tertio, Udalricus Dux Wirtenbergenſium tertius, eandem gladio ſuo recuperavit.

Albertus Wirzburgenſium Epiſcopus moritur, Gerhardo de Schwarzenburg ſuccedente.

Eodem anno moritur Albertus ex Comitibus de Hohenloe Herbipolenſium Epiſcopus, & in Cathedrali Eccleſia debito cum honore ſepelitur. Poſt cujus obitum Canonici de Capitulo unanimiter elegerunt Albertum de Heſſperg Concanonicum ſuum, virum prudentiâ & honeſtate præcipuum, & tam Civium favore, quàm Cleri æſtimatione tali honore per omnia dignum. Contra quem Carolus Imperator quartus Gerhardum ex Comitibus de Schvvarzenburg apud Sedem Apoſtolicam commendavit, & ſummis conatibus ad Eccleſiam memoratam promovit. Papa igitur ad inſtantiam Imperatoris Electionem Alberti caſſavit, & Gerhardum Epiſcopum confirmavit: qui præfuit annis octo & viginti, in tribulationibus multis, & adverſitatibus continuis; toto námque tempore ſui regiminis cum civibus ſuis contentiones habuit, ſed poſtremò tamen contra eos gloriosè triumphavit.

Anno

Anno prænotato Bavariæ Duces Marchionatum Brandenburgensem Carolo Imperatori, & per eum Regno Boëmiæ pro ducentis florenorum millibus vendidernnt; quorum centum millia in promptu fuerunt soluta. Pro reliquis verò centum millibus Imperator Bavaris Principibus quædam in Bavaria oppida, Castella & Dominia sub Titulo Redemptionis assignavit: videlicet Lauff, Harspurck, Reichenfeld, Sulzbach, Rosenberg, & Hirsau. Reliqua verò Castella, quæ Regi Boëmiæ in Bavaria fuerant vendita, per Rupertum ex Comitibus Palatinis, postea per Regem Germaniæ redempta fuerunt, & Bavariæ Ducibus restituta. Quando autem & quomodo Marchionatus Brandenburgensis post mortem Godelmari Marchionis sine liberis, ad manus Ducum Bavariæ pervenerit, supra diximus Anno Sigismundi secundo.

Marchia Brandenburgensis venditur Regno Bohemiæ.

MCCCLXXIV.

Anno Wignandi Abbatis quinto decimo, Indictione Romanorum duodecimâ, in Mense Februario, maxima subitò irrupit inundatio aquarum, quæ juxta Rhenum & Moganum commorantibus maxima intulit damna; homines enim multos simul & jumenta nocte superveniens inopinatè submersit: domos & ædificia plura subvertit; villas, hortos, vineta, sepes & vias destruxit. Rhenus tantâ inundatione aquarum excrevit, quòd muros Civitatis Colonienſis sibi oppositos transcendens prostravit. Oppidum Bingionum aquis tam Nahi fluminis, quàm Rheni pro majore parte fuit repletum; & omnes portæ versus memorata flumina clausæ manserunt, aquis Oppidi muris eminentibus: quod & in cæteris urbibus Rheni similiter contigit.

Aquarum inundatio maxima fuit.

Hoc ipso Anno quædam passio, quam chorizationem S. Joannis nuncupant, hominum genus miserabiliter afflixit, átque à Brabantia incipiens, átque per omnes Europæ Regiones paulatim serpens annis pluribus duravit. Mirabile & miserabile spectaculum! quoscúnque invasisset pestis illa, viros & mulieres, juvenes & virgines, insánire fecit, qui primum in terram cadebant ore spumantes, post paulum verò surgentes usque ad defectionem chorizando saltabant, nisi violenter tenti fuissent, aut funibus constricti. Et multos quidem in furorem actos de cognatione sua & patria exules fecit & prodigos. Multæ denique sub prætextu memoratæ passionis fraudes & deceptiones fiebant, dum alij ut pecunias otiosè mendicando perciperent, alij ut liberius voluptati carnis iudulgere possent, se fingerent insanos.

Passio nova quæ Chorizatio S. Joannis dicitur, homines afflixit.

Anno item prænotato fuit homo quidam nomine Hipschmann equestris, qui cùm Civium Oppidi Friburgensis in Brisgavia inimicus esset & hostis, multa eis intulit damna. Hunc militares quidam de Ehingen in castro suo manutenentes, hospitio receperant in odium Freiburgensium, promittentes ei introitum liberum cum rapinis quoties venisset, simul & exitum. Unde Freiburgenses datâ pecuniâ Nobilibus de Ehingen pacem & concordiam cum eis inierunt, sub ea videlicet conditione: ut memoratum Hipschmann hostem aut vivum aut mortuum eorum traderent potestati. Quâdam igitur nocte ministeriales illi de Ehingen hominem ipsum nihil tale metuentem clam occidentes, cadaver Freiburgensibus tradiderunt.

Nobiles de Ehingen hominem pro pecuniæ occiderunt.

Qui mortuum accipientes cum magno gaudio, non satis putaverunt esse se vindicatos, quòd illum insidiosè fecissent occidi, nisi etiam publicum de

de illo sumpsissent judicio cessante supplicium. Corpore itáque noctu accepto, sequente illud die ante portas oppidi super rotam poni publicè fecerunt. Occisus autem erat perfidiâ Castrensium de Ehingen, noctu sicut diximus circa villam, quæ Dusslingen vocatur, ubi Cadauer Adversarij acceperunt.

Traditores proscribuntur de Regno & Castrum destruitur.

Iniquitatis factum brevi quidem innotuit multis, & tandem ad Cæsaris notitiam pervenit, quomodo illi de Ehingen dicti Nobiles hominem in fidem suam receptum subdolè, fraudulenter, & impiè pro pecunia Freiburgensibus contra fidem occisum tradidissent. Qui justè commotus Rudolpho Comiti de Hohenberg in Rottenburgo juxta Neccarum Austriæ Ducibus ut diximus antea vendito, sed ad dies vitæ commoranti, mandavit, quatenus vindictam sumeret de homicidis illis. Comes itáque contractis militibus Castrum illorum obsedit, cepit ac funditus destruxit, & eos de terra & cognatione sua perpetuò fugere, & exulare fecit, & occisum vindicavit.

Anno etiam præscripto XIX. die Mensis Septembr. moritur Philippus Abbas Monasterij Spanheimensis in ordine Abbatum XV. anno regiminis sui XXIV. & uno mense cum diebus XII. completis ante Analogium in medio Chori sepultus. Huic in Abbatia XVI. successit Graffto ejus nominis secundus.

Graffto secundus ejus nominis fit Abbas in Spanheim.

Eodem quóque anno iterum venit Alsatiam crudelis & centum millium Pugnatorum Exercitus de Britannia, Normania, Anglia, & aliis nationibus in unum collectus per Comitem sive Dominum de Kussino, qui animos contra Duces Austriæ, & quosdam alios gerebat hostiles. Causam tantæ commotionis istam fuisse commemorant scriptores rerum transacti temporis: Mater Comitis præfati de Kussin filia fuit Ducis Austriæ, cui Pater pro Dotalitia assignaverat Dominium illud totum, quod Ergaw teutonicè nominatur, aut summam pro eo notabilem pecuniarum, ne vacua ad Nuptias data videretur. Verùm cùm Austriæ Duces nihil promissorum servarent, & néque Dominium Ergoviæ, néque pecuniam pro eo pollicitam solvere consentirent, licet sæpius à Marito Filiæ interpellati fuissent: res cum indignatione per annos plures in suspenso mansit, usque ad mortem Filiæ simul & generi Comitis senioris.

Comes de Cussin dotem Matris petit ab Austriæ Ducibus.

Patre autem simul & Matre vitâ defunctis Comes de Cussin Junior eorum Filius à Ducibus Austriæ postulavit Matri dudum promissa: quibus negatis, in hostem illorum conversus est, & Legatione missâ in Galliam, Angliam, Britanniam & alias Nationes ebullire fecit ex eis maximam Pugnatorum multitudinem, quanta prius in Alsatia non fuit audita vel visa. Nam ut illo tempore dicebatur, Equitum fuerunt XVIII. millia, peditum verò plus quam LXXX. millia, præter inutilium hominum perditorum, latronum, raptorum & nebulonum catervam haud parvam, quos inopia & egestas castra sequi compellebat.

Exercitus centum millium peregrinus occupat Alsatiam.

Venientes igitur in Alsatiam à Festo S. Michaëlis usque ad solemnia S. Præsulis Martini, omnia in circuitu vastantes penitúsque consumentes ibidem permanserunt. Oppida & Castella plurima ceperunt, quæ omnia igne submisso funditus destruxerunt, una cum Ecclesijs, Monasterijs, & locis Deo consecratis. Nulli pepercerunt homini, nulli sexui, nulli ætati, sed omnes quotquot cepissent, qui sese pecuniâ redimere nequivissent,

inaudita

inauditis torquentes supplicijs, crudelissimè occidebant: mulieres & virgines, Monialésque & Deo nuptas inauditâ temeritate libidinis stuprantes crudeliter vexabant, aut captivas abducebant.

Post Festum S. Martini castra moventes per Alsatiam ad Bernam versus iter fecerunt, qui cùm juxta Brisacum transirent, portis oppidi clausis Lupoldus Dux Austriæ, Eberhardus Comes de Wirtenberg, qui cum multis Comitibus & Nobilibus erant in ipso oppido, grandem satis exercitum habentes, visâ de muris tantâ hominum multitudine egredi non audebant in occursum, sed permittere transitum cogebantur. Lupoldus autem Dux Austriæ vir prudens & bellicosus, cùm tantæ multitudinis audivisset adventum, omnes Ergaviæ villanos cum rebus suis ad loca munita (villis & vicis igne succensis) confugere præcepit, providè considerans, hostes non diu in regione posse consistere, in qua rerum comestibilium nihil aut parum possent invenire.

Lupoldus Austriæ Dux omnes villas & vicos comburi fecit.

Hujus exemplo facti homines ruricolæ incensis villulis & vicis per totam Alsatiam Helvetiámque, ad Civitates & oppida præmunita cum rebus suis oportunè successerunt; ad Argentinam videlicet, Basileam, Colmariam, Schlettstatt, Bernam, & alia quæque viciniora loca munita. Omnes autem tempestivè fugere negligentes, qui ab hostibus fuissent inventi, aut pecuniâ se redimere coacti sunt, aut crudeliter perierunt; tantus námque timor invaserat omnes, Alsatiæ & Helvetiæ Principes simul & populos, ut urbibus inclusi, egredi nemo eorum præsumeret. Hostes itaque in multitudine maxima per Alsatiam nemine resistente venerunt ad Basileam, & inde ad eum locum, quem Teuthonicè den Honwein Helvetij nuncupant. Ibi facilius ne progrederentur fuissent cohibiti, si Comites de Nidovve & Kyburg incolis terræ dictæ Ergovve benè voluissent. Adhæserant enim Comiti memorato de Cussin, contra Duces Austriæ, & omnem populum terræ Helvetiorum, ideóque introitum hostibus in Dominium eorum libenter permiserunt.

Comites de Nydovve & Kyburg admittunt hostes.

Venientes autem Ergoviæ in terram hostes supra dicti, omnia pro viribus devastaverunt, & in nihilum redegerunt: circa fluvium Ararim nonnulla per insidias Castella capientes funditus destruxerunt, & venientes tandem úsque ad Bernam oppidum tunc Austriæ Ducum, omnem regionem desolârunt. Bernenses autem multitudine hostium perterriti portas egredi non audebant. Hostes in unum coadunati munitionem quandam, quæ Buren theutonicè nuncupatur, obsidione circumdantes, fortiter impugnârunt. Ibi Comes de Nidovve sagittâ percussus interijt, mercedem suæ recipiens infidelitatis, quia cùm posset repellere hostes, ne terras ingrederentur illas, resistere noluit, ut jam priùs diximus.

Hostes igitur diffusi per omnem regionem circa flumen Ararim in diversis locis castra posuerunt, videl. in Altruvv, Iriduvv, Arvvangen & circum vicinis, omnia depopulantes. Hinc quidam viri animis & viribus robusti ex Lucerna oppido ex Entlibuch, ex Underwalden & alijs locis diversis in unum convenientes aggressi sunt hostes seorsim in extremitate phalangis otiantes, qui nihil tale suspicabantur, & ducentos ex eis inopinatè occiderunt, & salvi ad sua reversi sunt. Nihilominus hostes fortiter agentes quasdam munitiones, Waldenburg videl. Klusee, Altruvv, Willisovv & omnem regionem penè capientes, funditus destruxerunt, mul-

Hostium ducenti à Juventute Bernensi occiduntur.

tis crudeliter occisis hominibus. Post hæc in unum denuo convenientes Incolæ Regionis, rustici videl. cum civibus & oppidanis terræ memoratæ similiter ex Comitatibus Louppen, Arberg, Nydovve, cum Bernensibus, fecerunt Exercitum, & progressi versus Ins, in die Nativitatis Domini super hostes noctu repentè irruerunt magnis vocibus clamantes: *Hic Berona, hic Berona.* Qui nimio pavore clamantium exterriti, quò diverterent, minimè cogitabant. Ibi ex hostibus 300. cecidisse memorantur. Victores autem cum spolijs, armis & equis hostium multis, sine detrimento suorum reversi sunt.

Hostium multi Cœnobium Frawenbrunn occupant.

Anno prænotato in die S. Stephani (sed nota, quòd nos annum à prima die mensis Januarij incipimus, & non à Nativitate Domini) nunciatum est Bernensibus, quòd hostium non modicæ multitudines sedes accepissent in Monasterio, quod Fons Mariæ nuncupatur, theutonicè autem Fravvenbrunn, & Cœnobio uterentur pro Castris; consilio igitur habito alijs placuit exspectare socios, ut numero vires darentur majores; alij verò qui animis fuerant concitati, neminem decernunt exspectandum, ne forsitan hostes intereà novi quid molirentur, aut fugerent. Prævaluit eorum sententia, quibus animi ad bellum fuère parati, & contractis in unum copijs Bernam oppidum circa noctis initium apparatu bellico exeuntes, in medio noctis ad Monasterium memoratum sub silentio, in magno frigore pervenerunt.

Bernenses Monasterium intrant, & bellum committunt.

Mane igitur circa horam quintam, cùm adhuc tenebræ essent, Bernenses cum magno & valido clamore ingrediuntur Monasterium, ferro simul & ignibus armati. Ad quorum clamorem Ivo Princeps de Alcaibus, qui habitationem suam in ambitu Monasterij locaverat, cum multis alijs Comitibus átque Nobilibus excitatus velociter arma corripuit, & viriliter pugnavit. In ambitu Claustri bellum atrox committitur, gladius contra gladium extenditur, & pugio contra pugionem vibratur. Tandem Bernenses igne submisso illos, qui latebant in Monasterio, necaverunt incendio, & quos in ambitu invenerunt, gladio peremerunt. Ceciderunt in eo conflictu ex parte hostium plus quàm octingenti viri, Comites, Barones, milites, Nobiles & Ignobiles, qui vel incendio, vel Bernensium gladio perierunt. Strage peractâ Bernenses cum præda redierunt in sua, metuentes, quòd reliqui hostium in circuitu Regionis diffusi supervenire potuissent cum multitudine, vindicaturi necem sociorum, posteaquam gestæ rei nuntium percepissent, sicuti factum fuisset, si mansissent.

In ambitu Cœnobij bellum committitur, Hostes superantur.

Comes autem de Cussin cum magno Exercitu jacebat in Monasterio S. Urbani, & erat diffusa multitudo Exercitus hostilis in Langenthal, & in omnibus finibus ejus. Cùm audissent Anglicani sociorum apud Fravvenbrunn, lamentabilem interitum, irâ simul & timore commoti sunt, & Nuncijs missis ad socios, omnes in unum convenerunt, habitóque communi consilio discedere à finibus illis, & in sua redire statuerunt. Per Sabaudiam igitur & Burgundiam dilapsi multa mala fecerunt Incolis terrarum ubique, & anno tandem sequente discedentes ad nihilum sunt redacti, quoniam plus quàm sexaginta eorum millia successivè fuerunt occisa.

Inter Archiepiscopum & Cives Colonienses magna dissensio.

MCCCLXXV.

Anno Wignandi Abbatis decimosexto, Indictione Romanorum XIII. magna dissensio inter Fridericum Archiepiscopum, & Cives Colonienses fuit

fuit exorta, quæ & diu cum utriúsque partis incommodo duravit, & raptoribus malefaciendi magnam occasionem dedit. Multi Principes cum Friderico Archiepiscopo sentientes, ubi Colonienses extra Civitatem nihil habentes lædere non poterant, eis confœderatos & amicos rapinis, incendijs & multis incommodis sæpius afficiebant. Nusquam Civibus tutus patebat egressus, Adversarijs omnes exitus viarum per terram simul & Rhenum ex omni parte die noctúque observantibus.

Pons apud Thuregum subitò cecidit.

Eodem anno in quarta Feria Pentecostes, Civibus cum Clero oppidi Thuricensis apud Helvetios cum Reliquijs Sanctorum Processionem per oppidum agentibus, cecidit pons, & homines octo confestim oppressit in mortem, præter multos alios, quos graviter quassando læsit, & enormiter vulneravit.

Latronum Anglicanæ societatis facta ab invicem discessio.

Anno prænotato societas Anglicana, de qua præterito anno plura diximus, quæ pro Comite de Cussin Alsatiam simul & Helvetiam contra Ducem Austriæ per menses fermè tres miserabiliter devastaverat, postea quam socijs in diversis locis pluribus amissis paulatim cepisset deficere, & villis penè omnibus incensis atque destructis, unde viveret non haberet, ex memoratis Regionibus subitò discessit, incommodis patriæ sine numero illatis. Magnus fuit iste, & plurium quàm centum millium pugnatorum Exercitus, præter alios penè infinitos nebulones, qui multitudinem inermes sequebantur. Et primò quidem Helvetiam deferentes Burgundiam intraverunt, ac deinde Galliam, ubique crudelitatis suæ facta relinquentes. Per decennium námque Burgundiam Galliam, & circumjacentia loca pervagantes, villas, & vicos penè omnes incendio consumpserunt, & spoliantes homines vitâ simul & bonis, multa mortalium millia crudeliter occiderunt, Deo Burgundionibus reddente vindictam, qui Latrones illos de Britannia venientes transire permiserunt.

Joannes Livensis Mosellanus plura scripsit.

Claruit his temporibus apud Treviros Joannes de Livania, patria Mosellanus, ex villa haud procul à Tritemio, quæ Liven theutonicè nuncupatur, Canonicus Ecclesiæ S. Simeonis, vir in scripturis tam divinis quàm sæcularibus eruditionis magnæ, Rhetor suo tempore facundus, Poeta & Astronomus nulli suâ tempestate secundus, ingenio promptus & disertus eloquio, qui scripsit inter alia contra somniatas Prophetias Joannis de Rupescissa, Ord. Minorum libros 5. metro simul & prosâ; contra vanitatem quóque Alchimistarum libros tres, pulchrâ venustate decoratos; contra indoctos Astronomos libb. 2. Pro defensione Facultatis Astronomicæ. libb. 4. Introductorium Astromoniæ pro eam discere volentibus lib. unum. De Nativitatibus quóque judicandis lib. 1. Cætera quæ composuit, ad notitiam lectionis nostræ non venerunt.

Petrus Mosellanus Ord. Minorum multa composuit.

Petrus quóque de Novimagio villa Mosellana Trevirensis Diœcesis, quæ tribus fermè à Treveri Civitate in descensu Mosellæ fluminis ad dextram distat milliaribus, Ord. FF. Beatissimæ Mariæ semper Virginis de Monte Carmeli Conventûs Trevirensis, vir in divinis scripturis doctissimus, qui multo tempore Coloniæ legendo, scribendo, & docendo suis utiliter præfuit, his temporibus apud Mosellanos meos magno in pretio fuit. Scripsit super libros sent. libb. 4. In Epistolas Pauli ad Roman. lib. 1. De Censibus & Decimis Laicorum lib. 1. De Contractibus & usuris libb. 2.

Sermones multos de Tempore, & ſanctis. Alia inſuper plura lucubrâſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

MCCCLXXVI.

Eckardus de Ders, ſit Wormatienſium Epiſcopus.

Anno Wignandi Abbatis XVIII. mortuus eſt Joannes Epiſcopus Wormatienſis Ord. FF. ſancti Dominici, apud Confluentias in ſuo Conventu, ubi Ordinem primò intraverat, cum honore ſepultus. Poſtquam Eckardus de Ders Majoris Eccleſiæ Canonicus in Epiſcopatum ſublimatus præfuit annis XXIX. Vir in omni varietate ſcripturarum non minus doctus, quàm ſine intermiſſione ſtudioſus, vitâ & converſatione Chriſto devotus; quippe qui cœleſtis Regni amore temporalia ſuis commiſit Vicarijs, ſpiritualia verò per ſemetipſum, ut verus Paſtor Ovium ſtudioſiſſimè diſpenſavit. Unde contra morem plurium Epiſcoporum ſui temporis, ut omnis macula ſimoniacæ pravitatis vitaretur, Ordines & Conſecrationes per ſe omnes in propria perſona gratis & purè propter Deum celebrare conſuevit. Extra Templum rarò videbatur in publico, ſed quantum cauſæ permittebant Eccleſiæ, in ſuo reſedebat Palatio apud Laudenburgum Oppidum, orationibus & lectionibus ſemper intendens ſcripturarum.

Tuitienſe oppidum à Colonienſibus deſtruitur.

Eodem anno Cives Oppidi Tuitienſis cum Friderico Archiepiſcopo ſentientes Colonienſium ſe hoſtes declaraverunt. Unde Cives Colonienſes animis commoti, die quodam Rheno transmiſſo in multitudine armatorum Tuitium incendunt, & pariter Monaſterium S. Hereberti, quod noſtri eſt Ordinis, funditus deſtruxerunt, muris & foſſatis in circuitu omnibus dejectis: Eccleſiam tamen Parochialem illâ vice intactam reliquerunt. Archiepiſcopus ergo Fridericus Amicorum calamitate permotus, & magno ſuorum adunato exercitu, nec minus militari manu ſtipendio conductâ, Civitatem Colonienſem XXVII. die menſis Julij anno præſcripto expugnaturus obſedit. Verùm poſteaquam videret eam viribus eſſe ſuis inexpugnabilem, ſolutâ poſt dies paucos obſidione ad Bunnam oppidum reverſus eſt. Deinde circa Feſtum S. Laurentij Martyris, Colonienſes denuo armati urbem egreſſi, Rhenóque iterum transmiſſo Monaſterium Tuitienſe una cum Eccleſia Parochiali ſubmiſſo igne incenderunt, ac funditus deſtruxerunt, metuentes, quòd Archiepiſcopus ſua in eis præſidia collocaret ad expugnandam Civitatem. Nihil penitus integrum reliquerunt, ſed omnia funditus demoliti ſunt, quamvis non ſine magnis impenſis Monaſterium poſtea reædificare coacti fuerint. Abbas cum Monachis in partem Archiepiſcopi conſentientes cum rebus ſuis ad loca ſe tutiora tempeſtivè contulerant, urbanorum innatam ſævitiam metuentes. Hîc temeritate Colonienſium, multi Principes Regni commoti, & ad indignationem provocati, Dei & Sanctorum ejus iuriam vindicare unanimiter ſtatuentes arma in eos movere decreverunt. Inter quos iſti fuerunt potiores: Carolus Imperator IV. Cuno Archiepiſcopus Trevirorum, item Padelbornenſis, Albertus Dux Auſtriæ, Wenceslaus Dux Luzenburgi, & Brabantiæ, Comes de Zegenheim, Comes de Regali oppido Aquenſi cum octingentis ferme Comitibus, Baronibus, Nobilibúſque, & alijs multis, quorum nomina conſultò tranſimus. Et nihilominus in vindictam commiſſæ temeritatis Fridericus memoratus Archiepiſcopus Civitatem Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto: ipſóſque incendiarios Monaſterij Tuitienſis

Multi Principes adverſus Colonienſes conſpirant.

tiensis omnes Anathematis vinculo innodavit. Per annos igitur octo continuos Colonienses Interdicto & Excommunicatione puniti sunt.

Gregorius Papa XI. Romam ab Avenione revertitur.

Anno etiam prænotato Gregorius Papa XI. Curiam suam Pontificalem Avinione Romam tali occasione revocare maturavit. Erat cum eo in Avinione quidam Episcopus, diutius forsitan absens ab Ecclesia sua, Curiam secutus, nescio quam ob causam, ad quem Papa die quâdam inter alia quasi jocando dixit: *Domine Episcope, quare vos tam diu ab Ecclesia vestra subtrahitis, Oves sine Pastore periculo exponentes?* Cui ille respondit: *Beatissime Pater, cur sanctitas vestra, quæ cunctis Pastoribus cùm sit prælata, teneatúrque nobis omnibus dare solicitudinis exemplum, Ecclesiam suam tanto tempore deserit Romanam?* In cujus responsione Papa confusus obticuit, & Romam transferre curiam sollicitus cogitavit. A tempore námque Clementis Papæ V. ut supra diximus, per annos ferme 70. Sedes Apostolica in Avenione translata permansit. Unde Italia cladibus & intestinis bellis penè fuit interea consumpta, & Roma infinitis malis oppressa jacuit desolata.

Papa itaque Gregorius animi sui occultans consilium, ne forsan à Gallis remoraretur invitus, ordinatis per Rhodanum navibus quasi spatiaturus in mare descendit, & paucis quò tenderet scientibus Genuam pervenit. Unde solvens ad Cornetum cùm pervenisset, mari dimisso iter assumpsit per terram: tertiadecimâ mensis Januarij die sequenti Romam intravit, quem Romani Cives & Clerus cum ingenti susceptre lætitia, cunctis Patriæ Patrem, instauratorémque urbis collapsæ adventâsse conclamantibus.

MCCCLXXVII.

Papa decimam fructuum Ecclesiasticorum habere vult.

Anno Wignandi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum XV. Gregorius Papa XI. missis à Roma in Germaniam Legatis & Nuntijs gravibus, decimam partem omnium fructuum & Proventuum à Monachis & Clero durissimâ exactione postulavit, mandans & præcipiens omnibus & singulis Ecclesiarum Pontificibus sub magnis pænis átque Censuris, ut impositam Contributionem in suis Diœcesibus exigerent à Monachis & à Clero, eámq; deputatis sive deputandis Collectoribus assignarent. Ad cujus mandatum Episcopus Constantiensis graves mox in Clerum Censuras pro hujusmodi Contributione fulminavit, & ut solverentur, quantocius præcepit. Contra cujus fulmina Clerus in Dominio Comitum Wirtenbergensium existens in unum convenit, consilium habuit, & Appellatione ad melius informandum Romanum Pontificem interpositâ, quòd solvere postulatam fructuum Ecclesiasticorum decimam nec posset, nec deberet, rationabiliter allegavit. Quorum exemplo cæteri per totam Germaniam animati, omnes se unanimiter Papæ cœptis oppositerunt, paucis forsitan demptis, quos causa movebat in contrarium, qui magnam in suis locis turbationem pluribus suscitârunt. Videns autem Legatus Apostolicus tantam in Clero turbationem, & metuens deteriora, cùm plerique jam excommunicati divina nihilominus celebrarent, mandata Pontificum contemnentes, mitigavit Censuram: & accepto quod à voluntarijs offerebatur sponte, tandem in Italiam reversus est.

Wilhelmus Hollandiæ Comes moritur insanus.

Eodem anno mortuus est Wilhelmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæ, Frisiæque Dominus, Comes quoque Palatinus Rheni, & Bavariæ Dux, Filius quondam Ludovici Imperatoris quarti, demens, & in

carcere captivus, quemadmodum supradictum est, anno Wichardi Abbatis quarto, sine liberis, anno vesaniæ & captivitatis suæ quasi vicesimo. Duplex calamitatis & vesaniæ hujus Principis eo tempore jactabatur opinio: aliqui nempe dicebant, eum veneno hausto incurrisse vesaniam: alij verò quòd Matri fuisset injuriosus, & populo tyrannus, divinâ sustrahabant ultione punitum. Et forsitan utrúmque potuit esse verum; manifestum est enim, quia Matrem malè tractavit, & populo se tyrannum nimis crudelem exhibuit: sicuti anno Wichardi primi Abbatis decimo jam dudum in præcedentibus nos per plura consignâsse meminimus. Wilhelmo in vinculis mortuo sine liberis, Albertus Frater ejus in dominio ejus Jure hæreditario successit de consensu Fratrum suorum, & annis fermè septem & quadraginta in omni mansuetudine gentem suam gubernavit: quorum eo tempore viginti præterierant, quibus Fratre vesano in vinculis detento præfuerat Comitatibus ejus; reliquos verò 27. post mortem Germani solus & liber ejus obtinuit Principatum, fuítque ex ordine primus & vicesimus Hollandiæ Comes: & habuit uxorem Margarethum nomine, Filiam Ducis Brigensis: de qua genuit Wilhemum sibi postea in Principatu successorem: Joannem quóque Leodiensem Episcopum: & Catharinam Wilhelmi secundi Ducis Juliacensis postea uxorem: de quibus & anno Christianorum MCCCLVII. plura diximus, & alia posteadicemus.

Albertus Bavariæ Dux fit Comes post Fratrem in Hollandia.

Anno etiam præscripto factum est prælium magnum & atrox in Suevia juxtra Rütlingen oppidum, inter Comites de Wirtenberg, & Cives oppidi jam memorati, & socios Partium plurimos. Imprimis igitur Comites magno suorum exercitu congregato, memoratum oppidum obsidione cinxerunt. Cives contractâ manu sociorum satis in oppido videbantur esse muniti, nec hostium ferocitatem magni faciebant. Quâdam igitur nocte pedites 500. oppidum clanculò exeuntes Urach & Tetingen versus iter direxerunt, pecora & omnia quæ poterant invenire sibi in prædam abducentes, cuncta in circuitu igne & ferro sine commiseratione crudeliter devastantes, onustique mox prædâ per aliam viam secretius ad oppidum revertebantur. Quod ubi Comes Junior de Wirtenberg intellexisset, assumptis secum de Exercitu peditibus & equitibus multis obviam venire hostibus tentavit, sperans se indubitanter & illos posse occidere, & prædam omnino liberare. Sed aliter se res obtulit; Cives námque per oppositam urbis portam, quæ semper etiam pacis tempore consuevit esse clausa, silenter exeuntes, Comitem cum suis nihil tale suspicantem ab omni parte in modum coronæ subitò circumdant, & stupidos veluti pecora muta invadunt, percutiunt, vulnerant, & occidunt, nulli omnino parcentes, nisi fugientibus. Ceciderunt in eo conflictu ex parte Comitum de Wirtenberg, quorum nomina tenemus Nobilium ordine subscripti: Fridericus de Zolra Comes, Udalricus de Tubingen Comes, Joannes de Schvvarzenburg Comes, Godfridus Schederer Eques Auratus Magister militum belli vir strenuus, Schvvigherus de Gundelfingen Baro, Reinhardus de Nyperg miles, Bernardus de Sachsenheim miles, Fridericus quóque filius ejus, Bendo miles Francus, Wolffgangus de Stamhem Magister Curiæ Comitum Wirtenbergensium, Burchardus, & alius Burchardus Sturmfeder miles, Benzo de Hochenstein, Joannes de Rodenberg, Georgius

Inter Comites de Wirtenberg & Cives de Rutlingen fit atrox bellum.

Comitum, Baronum, & Nobiliũ nomina occisorum in prælio.

Georgius de Luſchnovve, Sifridus Waller, Henricus Waller, Cuno Truckſaſs de Biſchisheiſſen, Albertus de Killer, Eberhardus de Stöffel, Bolandus de Stöffel, Eberhardus de Sternenfelſs Advocatus in Zabergaue, Henricus de Liechtneck, Joannes de Sperberſeck, Andreas de Gyſslingen, Udalricus de Liechtneck, Diepoldus de Nydlingen, Conradus de Stamhen, Wolfgangus de Pfaffenhoffen, Conradus de Schlolſberg, Wolfgangus de Jungen, Waltherus Spät, Henricus Mager, Sifridus de Saxenheim, Mutacus de Hirſtad, Sifridus de Erbach Francus, Cuno de Heidickheim Francus, Rabanus de Liechtenſtein Francus, Wolffgangus de Wernhoffen, Wilikinus de Krucken, Joannes alter de Grumbach Francus, Joannes de Wijnsheim Francus, Wilhelmus de Kreilsheim Francus, Conradus de Lympach Francus, Henricus de Bonſtein, Nicolaus de Rinfeld, Andreas Zobel Francus, Rupertus de Gebſatel, Joannes Riedeſel, Thomas Wolfskel, & alij ex Nobilibus multi in eodem cruento prælio ceciderunt, quorum nomina invenire nequivimus.

Nobilium occiſorum numerus, LXXXV.

Verùm ut monimentis edocemur veterum, ſumma Comitum, Baronum, átque Nobilium, qui ferebantur in eo bello ex parte Comitum Wirtenbergenſium à Civibus Regni occiſi, fuit quinque & octoginta virorum. Aliorum verò tam Equitum, quàm peditum ſimiliter occiſorum, incertus & ingens fuit numerus, quorum nomina ſoli Deo ſunt manifeſta. Hos omnes interemptos armis ſuis Cives Regni ſpoliaverunt, & vix tandem precibus evicti permiſerunt, ut eorum corpora eminus deportata ſepelirent in uno quodam loco.

Comes autem de Wirtenberg memoratus Junior Dux belli graviter vulneratus quibuſdam cum alijs cædentium vix manus effugit, & ſe ad Caſtrum Achalm nuncupatum, ad cujus pedem montis oppidum Rüttlingen eſt ſitum, recepit. Sicque obſidione ſolutâ neceſſariò reliqui non ſine jactura in ſua redierunt, quos Regni Cives inſecuti omnia igne, ferróque demoliri pro viribus conati ſunt.

Bellum inſtauratur.

Comes igitur ex adverſo furorem Civium reprimere cupiens, denuo inſtruxit acies juxta villam, quæ Toffingen appellatur, non longè ab oppido Weil, exiſtimans hoſtes, ut erant, jam labore ſimul & furore defatigatos ſe facilè ſuperaturum. Aciebus itaque ordinatis, Comes cum ſuis in hoſtes (nihil tale metuentes) repente irruit, & plures eorum numero crudeliter occidens viriliter triumphavit. Veruntamen Udalricum Filium ſuum telo percuſſum in eo conflictu Comes Eberhardus ſenior amiſit, ut infra anno Godfridi VIII. dicetur.

Ulmenſis Eccleſia Parochialis conſtruitur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato inſignis ſtructuræ Eccleſia illa Parochialis in oppido Sueviæ Regali Ulmenſi, præjactis ex more fundamentis, cum turri mirabilis artificij cæpit ædificari, & cum tempore in eam, quæ hodie cernitur, formam deducta eſt. Fundamentum verò turris Artificum negligentiâ malè prælocatum, noſtris temporibus ædificij totius minabatur ruinam; quod unius hominis induſtriâ mirabili cognovimus confirmatum.

MCCCLXXVIII.

Wignandi Abbatis anno nonodecimo, Indictione Romanorum primâ, hyems fuit aſperrima, & ſatis prolixa, unde frigore læſæ vites in

ſequentem

ſequentem annum vini penuriam cauſaverunt, ubique terrarum. Hinc fames quóque ſecuta Mortales magnâ incommoditate graviter afflixit.

Gregorius Papa undecimus obijt.

Eodem anno viceſimo octavo die Menſis Martij, Romæ Gregorius Papa undecimus veſicæ dolore moritur, & in Eccleſia ſanctæ Mariæ Novæ tumulatur. Poſt cujus mortem Cardinales inter ſe graviſſimè diſſidentes perniciosiſſimum in Eccleſia Dei ſchiſma ſuſcitaverunt. Nam Itali Patres Pontificem habere volebant Italicum, & Galli ſimiliter Gallicum. Clerus denique & populus Romanus cum nobilibus inſtabant precibus armatis, poſtulantes, quatenus Italiâ natum patres Pontificem eligerent; timebant enim, ſi Gallum eſſent habituri Pontificem, quòd Curia denuo in Galliam revocaretur in grave urbis Romæ ac Italiæ totius diſpendium, ſicut per annos jam plures fuerat factum. Erat inter Cardinales Italicos Bartholomæus Barenſis Epiſcopus, vir callidus & aſtutus, quem utriuſque partis Cardinales tandem in Pontificem elegerunt, vel ut ſcribunt nonnulli, propter vim Romanorum ſimulaverunt electum, ut eâ ſimulatione de conclavi & Romanorum importunitate liberati pro electione veri

Urbanus ſit Papa VI. annis XII.

Pontificis ad locum ſe poſteà transferrent tutiorem. Barenſis autem mox ſeu nominatus, ſive electus Pontificem ſe geſſit, & Urbani nomen ſeui aſſumpſit, cui Cardinales Itali, ut vero & legitimo Pontifici ſuo adhæſerunt, cunctis per orbem ſcribentes Pontificibus atque Principibus, Urbanum Papam inſtitutum. Quod videntes Gallici Cardinales, & ſerò intelligentes, ſe conſilio ipſius Barenſis eſſe deceptos, ad urbem Anagniam poſt menſes aliquot ſecedere ſtatuerunt. Quos Urbanus multis verbis & promiſſis à propoſito revocare conatus perſuadere non potuit. Verùm Cardinales, qui prius pro ejus voluntate omnia fecerant, urbem exeuntes, Fundis civitate conveniunt, ubi à Joanna Neapolitana Regina turò & favorabiliter ſuſcepti, multa in Urbanum Pontificem fulminavère contraria; dicentes eum non eſſe Canonicè electum vel inſtitutum. Erant autem eorum Cardinales octo numero, qui memoratâ favente Regina Gebenenſem Epiſcopum Cardinalem contra Urbanum in Antipapam elegerunt, quem Clementem VII. nominantes magna cum pompa coronarunt. Seditque deinceps in ſua obedientia annis fermè quindecim, quem Gallia, Hiſpania, Catalonia & Britannia cum interjacentibus locis, pro vero Chriſti Vicario habuerunt. Porrò Germani, Ungari & Itali cum Urbano ut vero Pontifice fideliter ſenſerunt. Duravit hoc maximum & perniciosiſſimum ſchiſma in Eccleſia Dei annis novem atque triginta uſque ad Conſtantienſe magnum & univerſale Concilium, in quo tribus qui ſe pro Romanis Pontificibus gerebant abrogatis, Martinus V. fuit electus, ut inferius ſuo loco adjuvante Domino noſtro JESU Chriſto plenius dicetur. Urbanus Romæ, Clemens autem in Gallia cum ſuis ut Pontifex reſidebat.

Clemens ſeptimus Antipapa contra Urbanum eligitur.

Henricus Comes in Spanheim peregrinatur.

Anno quoque prænotato turris Eccleſiæ Monaſterij S. Martini in Colonia noſtri ordinis incendio periit, & multæ in circuitu domus igne fuerunt conſumptæ: remanſerunt autem muri turris ſine tecto per annos ferme centum & ſedecim inopiâ loci reſtaurationem ejus non permittente, quouſque tandem Evvaldus de Bacherach inſtitor, & civis Colonienſis jam moriturus in ſuo teſtamento tria florenorum millia ipſi Monaſterio legaret, quibus & reformatum eſt tectum, & proventus quidam vinarij

pro

pro fratrum usû in pago cismosellano comparati. In cujus beneficij memoriam quotidie missa de nostra Domina solemnis per Monachos cantatur.

Eodem anno Henricus in Spanheim Comes, filius Walrammi senioris Comitis ad visitandum sepulchrum Domini ultra mare profectus est, habens in suo comitatu fratrem Crafftonis Abbatis Spanheimensis nomine Wolfgangum militem, & VVernherum de Dilla Monachum memorati Cœnobij pro Capellano, qui reversus plures lapidum & petrarum petias de locis à Domino sanctificatis comportavit. In reversione cùm navigando vix medium iter maris peregissent, inciderunt piratas, quorum impetum armis refringentes, & plures occiderunt, & reliquos timore perculsos in fugam converterunt, Christo suos juvante peregrinos. Henricus Comes in Spanheim peregrinatur.

Anno etiam præscripto in vigilia S. Andreæ Apostoli mortuus est Carolus Imperator Romanorum quartus, Pragæ in Ecclesia sancti VVenceslai sepultus, qui anno VVignandi Abbatis undecimo, ut supra diximus, promissis & donationibus multis Principum animos comparaverat, ut VVenceslaum filium Regem Bohemiæ quintum decimum ætatis annum tunc agentem, in Germaniæ Regem futurúmque Imperatorem Romanorum assumerent. Regnavit autem VVenceslaus cum patre annis 8. post mortem verò patris regnavit solus annis duobus & viginti, homo ineptus ad regnum, voluptatibus nimium deditus, & frequenter plus temulentus, quàm sobrius. Unde factum est, quòd ad coronam imperij pervenire non potuit, & tandem per principes à Regno Germaniæ depositus fuit. Carolus Imperator IV. moritur Pragæ sepultus.

Item anno præsignato varij tumultus fuerunt in quibusdam civitatibus Regni VVormatiæ, Spiræ, Argentinæ, & Coloniæ, minoribus plebis contra rectores se temere in rebellionem erigentibus, non sine clade multorum, & in republicæ grave dispendium. Quibus similia plures Regni civitates aliæ passæ sunt.

MCCCLXXIX.

Anno Abbatis VVignandi vicesimo, Indictione Romanorum secundâ, VVenceslaus Romanorum Rex filius Caroli Imperatoris IV. cum Principibus Regni & Apostolicæ Sedis Legato venit ad Coloniam, & à civibus quanquam interdictis cum honore magno susceptus fuit. Multa consuluit, multa in medium proposuit, summóque studio, ut reformaretur inter ipsos & Archiepiscopum concordia, inaniter diu laboravit. Concordiam Archiepiscopus admittere nullam voluit, nisi prius Colonienses Monasterium Tuitiense Deo & S. Heriberto, quod impiâ crudelitate, ut paulo antea diximus, succenderant, in integrum restituerent. Quod licet tunc quidem facere omnino recusarent, postea tamen subire coacti sunt, priusquam à censuris & interdicto penitus absolverentur. Rex Wenceslaus venit Coloniam.

His temporibus Venetiarum gens non minus inquieta, quàm superba, quæ nobilitatis parum, temeritatis verò plurimum semper habuisse dignoscitur, ab origine vendipiscatores, teste Gordonio scriptore, postea mercatores, sibi temere Platonis imperium usurpantes, novum & aureum instituêre sigillum, in quo se dominos maris scribere præsumpserunt, ipsúmque mare ab illo tempore deinceps usque in præsentem diem quottannis annulo desponsare aureo in undas projecto minimè verecundantes, ut nostro ævo inferius latius edicemus. Venetorum superbia in sigillo novo se dominos maris scribentium.

Ludovicus Rex Ungariæ ſuperbos Venetos humiliavit.

Contra hanc inſulſorum hominum temeritatem multi Principes Regni ſimul & imperij civitatum auxilio adjuti ſurrexerunt, quorum capitaneus Rex Ungariæ Ludovicus, Papâ mandante Urbano VI. bellum præſumptoribus novorum Venetis indixit, validum contra illos induxit Germanorum, & Ungarorum exercitum, multáque illos clade affecit, & ſigilli vanitatem depoſuit. Facta ſunt hæc imperio Papæ Urbani ſimul & Wenceslai Regis anno prænotato.

Eodem anno mortuus eſt ſine liberis Otto Brandenburgenſium Marchio filius Ludovici quondam Imperatoris IV. per quem Marchia ipſa Brandenburgenſis in jus pervenit Ducum Bavariæ, quam Bohemiæ Rex poſteà Imperator Sigiſmundus Wenceslai Regis frater comparavit à Bavaris pro ducentis florenorum millibus, & poſteà Friderico Nürenbergenſiũ Burggravio aſſignavit; quemadmodum anno Wignandi Abbatis quarto dictum eſt, ubi Carolum patrem Sigiſmundi emptorem ejus veraciter extitiſſe diximus; Sigiſmundus autem non emptor, ſed venditor potius Marchionatus extitit.

MCCCLXXX.

Cives Regni contra Principes quosdam ſe mutuò colligarunt.

Anno Wignandi Abbatis primo atque viceſimo inchoato ſive currente, Indictione Romanorum tertiâ, cives Regni Germanici penè omnes circa Rhenum, in Suevia quoque, & in Francia orientali caput ſequentes Pilgrinum Salzburgenſium Archiepiſcopum, & quoſdam alios Pontifices, contracto inter ſe fœdere, quod noſtrates hodie Ligam ſive Bunt, nuncupant, validum de conſenſu Regis Wenceslai conduxerunt exercitum contra Bavariæ Duces, & quoſdam alios Regni Principes, quos ſibi moleſtos ſenſerant atque contrarios; octo námque millium pugnatorum manum validam brevi adunantes igne & ferro hoſtibus ſuis multa intulêre diſpendia, Regnúmque à latronibus, & violentis raptoribus aliquandiu purgatum reddiderunt.

Canes affectum ſubjecerunt Luporum.

Deinde poſt annos fermè quinque cùm naturam luporum cæpiſſent induere canes, & qui latrones debuerant perſequi, didiciſſent imitari, in unum conſpirantes multi Principes magnum armatorum produxerunt exercitum, & confœderatis civibus bellum indixerunt. Quibus multa intulêre damna, ipſámque Ligam penitus in nihilum redegerunt. Archiepiſcopus quoque Salzburgenſium Pilgrinus Treugarum tempore captus fuit: Caſtrum Hohenſolms à civibus captum & igne ſubmiſſo funditus deſtructum: multæ quoque munitiones nobilium, latronum, raptorum atque prædonum per cives regni tunc funditus deſtructæ ſunt. Felix quidem & ſatis fortunatum confœderationis ſuæ habuerunt exordium, & omnibus in circuitu raptoribus magnum incuſsêre timorem; verùm poſtquam & eorum milites conductitij legem æquitatis violare cæpiſſent, occultáſque primùm, & exinde manifeſtas etiam de pauperibus exercere rapinas, & ipſi Principum cives atque ſubjectos in rebellionem ſolicitare dominorum, confœderatio eorum diutius permanere non potuit, ſed potentiâ Principum citius diſſipata fuit. Sunt qui ſcribant, Wenceslaum Regem occultum hujus Ligæ civium fuiſſe auctorem, utpote qui poteſtatem Theutonicorum Principum ſemper habuerit ſuſpectam, quam tali modo ſperaverit infirmandam. Hanc opinionem de Rege memorato haud mediocriter confirmavit civium Herbipolenſium inveterata rebellio;

quibus

quibus ipſe Wenceslaus contra Epiſopum verum & immediatum eorum dominum auxilia promiſit, ut ſuo plenius loco proſequemur.

Prædicator Conceptionis Marianæ puritatem impugnans compellitur revocare.

Eodem anno Joannes quidam Monteſanus Ordinis Fratrum S. Dominici, Theologus Pariſienſis verbum de Immaculatâ Dei Genitrice Maria faciens ad populum, ubi ſermo de ejus inciditſet puriſſima Conceptione, more ſuorum inter alia dixit: *Eam in originali peccato fuiſſe conceptam, quemadmodum nos cæteri concipimur omnes.* Verum poſtquam hic ſermo Pariſiorum ſcholæ innotuit, Prædicator ad pulpitum, ubi concionatus fuerat, redire compellitur, & quod malè contra Immaculatam Dei Genitricis conceptionem prædicaverat, revocare.

Comitatus Flandriæ ad Duces Burgundiæ pervenit.

Anno quoque prænotato Ludovicus Comes Flandriæ ultimus, poſteâquam exactionem pecuniarum Flandrenſibus indixiſſet graviſſimam, non relicto virili ſemine moritur. Poſt cujus mortem Philippus Dux Burgundiæ, qui unicam filiam ejus habebat uxorem, in comitatu Flandrenſium ſucceſſit. Poſt Philippum filius ejus Carolus, quem Suitenſes occiderunt in bello Nanſenſi: poſt Carolum gener ejus Maximilianus poſtea Rex Germanorum Comitatum Flandriæ cum Maria filia obtinuit: poſt Maximilianum filius ejus Philippus Archidux Auſtriæ, poſtea Rex Caſtellæ: poſt Philippum filius ejus Carolus Dux Brabantiæ hodie & Comes Flandriæ. His ferme temporibus Carolus Rex Gallorum quintus cum Duce Brittannorum Joanne prælia multa conſtituit, qui inter pluresex Germania conductos habuit Ducem de Brunſvvich nomine Ottonem, virum ſtrenuum & bellicoſum. Hic plusquam triennio in Brittannia fuerat captivus, anno tandem prænotato, in Avenionem ducitur, inde liber emiſſus venit in Apuliam, & Carolo Rege Apulorum abſente adjutus Neapolitanis amicis Neapolim violenter obtinuit, ſed non diu ſupervixit.

Otto Brunſwicenſium Dux in Brittannia triennio captus eſt.

Carolus Gallorum Rex V. obijt & Carolus filius ſuccedit.

Anno item memorato Carolus Gallorum Rex V. moritur, & apud S. Dionyſium ſepelitur, filios relinquens duos, Carolum & Ludovicum ad huc in minore ætate conſtitutos, quos tutelæ Philippi Ducis Burgundiæ, & Ludovici Borbonienſis educandos committit: Regni autem generalem moderatorem conſtituit Andegaviæ Ducem Ludovicum, quouſque Carolus, cui Regnum, ut Primogenito debebatur, annum ætatis XIV. altiſſimo inſpirante attingeret.

Iſte Carolus Rex Gallorum VI. poſtea cùm adoleviſſet, uxorem duxit Iſabellam Ducis Bavariæ filiam, quæ peperit ei Carolum Regem VII. Poſt mortem verò mariti manſit vidua, per quam Ludovicus Bavariæ Dux ejus frater poſtea in auro & XII. Apoſtolorum cum Salvatoris argenteis imaginibus dives & cæteris Progenitoribus magis abundans & notior factus eſt. Iſtas duodecim Apoſtolorum ſimul & Salvatoris imagines per Ducem Ludovicum ex Gallia cum divitijs alijs multis in Bavariam allatas ipſe quam diu vixit, in humanis theſauri loco poſſedit, & rebus deinceps melius conſulens domeſticis, nomen Divitis brevi, qui pauper erat prius, acquiſivit. Huic Ludovicus in Ducatu Bavariæ filius jure ſucceſſit, qui & cum divitijs & imaginibus patris, nomen ſimul Divitis habuit. Poſt quem Georgius nomine filius ejus Ducatum Bavariæ cum divitijs memoratis obtinuit, qui noſtris diebus ſine virili ſemine deceſſit; reliquit autem filiam unicam, quam Rupertus ex ſorore Nepos (indulgente Roma-

Rupertus Palatinus Rheni Comes.

no Pont.) filius videlicet Philippi Comitis Palatini, qui ſororem Georgij habuit, duxerat illo vivente uxorem. Mortuo autem Duce Georgio, cùm inter generum ejus Ducem Rupertum jam dictum & Albertum Bavariæ Ducem, qui morabatur in oppido Monacenſi, pro vacante Principatu bellum ageretur atrociſſimum, omnis illa theſaurorum immenſa congeries cum Apoſtolorum imaginibus, brevi diſſipata fuit, ut in nonum hodie annum quò pervenerint, nemo ſit qui noverit.

Wignandꝰ hujus Monaſterij Abbas xxxiv. moritur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato xxvii. die menſis Octobris Wignandus hujus Monaſterij xxxiv. Abbatis ſenio pariter & morbo gravatus moritur, anno regiminis ſui xx. menſe x. die ſimiliter xx. cum devotione Fratrum in majore Cœnobio ſepultus. Reliquit Monaſterium in debitis multis tam per eum quàm per alios præcedentes Abbates contractis, & diſciplinam ſine regulari obſervantia, qualem & reperit.

Godfridus ſit Abbas annis ix.

De Godfrido ejus nominis ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXV. qui præfuit annis IX. menſe I. diebus XV.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCLXXX. Indictione Rom. tertiâ Wignando Abbate hujus Monaſterij Hirſaugienſis, xxvi. die menſis Octobris Catholicè mortuo atque ſepulto, ne grex Paſtoris ſolatio deſtitutus aliqua viduitatis Eccleſiæ deploraret incommoda, de novi mox electione Abbatis cæpit ſaorum, & non exterorum habere concilium. Circa principium igitur menſis Novembris vocatis abſentibus de præpoſituris & prioratibus Monachis qui futuræ debuerant atque potuerant electioni de Jure vel conſuetudine intereſſe, & excluſis ſæcularibus cunctis, præmiſſiſque Orationibus cum invocatione S. Spiritus, per viam ſcrutinij ad novi Paſtoris inſtitutionem proceſſerunt. Votis autem ſingulorum auditis, & in ſchedulam juxta morem conſignatis, major & ſanior pars Monachorum eligentium Godfridum ejus nominis ſecundum Abbatem hujus Monaſterij xxxv. elegit, cæteris in eum conſentientibus.

Godfridus itaque per Conventum electus, atque per Lambertum Spirenſem Epiſcopum in Abbatem confirmatus ex more, ſolemnitérque benedictus, præfuit huic Monaſterio in magna ſolicitudine & malitia temporum, annis ix. menſe i. diebus xv. homo manſuetus pacificus, & amator quietis & pacis, qui Monaſterium in utróque ſtatu graviter callapſum reperit, quoniam nec regularis obſervantia in eo tunc viguit, nec illi rerum abundantia fuit.

Schiſma multiplicavit vultures in Eccleſia inſatiabiles.

Eo tempore ſchiſma Catholicam graviter perturbabat Eccleſiam, cùm Urbanus VI. ut ſupra diximus, Germanis, Italíſque & Ungaris Romæ ſedem habens ſummum ſe præſtaret Pontificem: Clemens, quem ſui nuncupavêre VII. in Avenione reſidens Gallos & Hiſpanos ſibi ut Papæ haberet obedientes. Hæc de Rom. Pontificatu altercatio majus Gallis, quàm aliis nationibus incommodum attulit, propterea quòd Clemens ſuis partibus cupiens adjungere viros, præter quinque priores, à quibus fuerat electus, viginti quinque de novo Cardinales aſſumpſiſſet, quorum nemo poterat ſatiare cupidinem. Nam

Nam Cardinales xxx. Clementis causam secuti, cùm essent more vulturum antiquorum insatiabiles, quosdam per Galliam exploratores constituerunt, qui Ecclesiarum præbendas ubique locorum inquirerent, quas possessorum morte vacantes mox sibi à Clemente dari, ut proximi postulabant. Unde & sententiam tulit idem Clemens ad instantiam suorum vulturum de beneficijs vacaturis, quam pro lege habitam gratiam, nominaverunt exspectativam, per quam ad Ecclesias vacantes soli Pontifici dare introitum liceret. Unde lege seu constitutione soli Cardinales & potentes ad Ecclesias pinguiores promovebantur: decimæ quoque à Clero exigebantur per Clementem, & quoties majori alicui Ecclesiæ instituebatur Antistes, primi fructus anni, quos Romani vocant annatos, Pontifex suis usibus reservabat.

Annatorum super Episcopatibus principium.

Avaritia Cardinalium contriuit Galliam.

MCCCLXXXI.

Anno Godfridi Abbatis primo Lampertus de Buren ex Abbate Monasterij nostri Ord. in Gengenbach Argentinensis Diœcesis Episcopus Spirensis, vir doctus prudens, & in multis expertus, auctoritate Urbani VI. Papæ simul & postulatione quorundam Canonicorum eligentium ad exemptam Ecclesiam Bambergensem translatus est, & ibi Pontifex institutus. Hic multa bona fecit Ecclesiæ Spirensi, & inter alia Confirmationem omnium Privilegiorum à Carolo Imperatore IV. precibus obtinuit sub bulla videlicet nova, quam à nomine concedentis vulgariter Carolinam Clerus nuncupat. Post Lamberti hujus translationem Adolphus de Nassavv nobili & antiquo Comitum genere ortus, Spirensium Episcopus ordinatus præfuit annis xv. vir & ipse ingenij perspicacis & acuti, qui pro libertate Ecclesiastica nonnullas cum civibus suis contentiones habuit, quæ tamen non diu permanserunt, sed interpositione amicorum dissensio ad concordiam pacis revocata fuit.

Lambertus Episcopus Spirensis transfertur ad Bambergam.

Adolphus ex Comitibus de Nassaw fit Episcopus Spirensis.

Eodem anno pestilentia magna Bohemiam graviter afflixit, cujus occasione Wenceslaus Rex de Regno Bohemorum cum Pileo Cardinali Urbani Papæ Legato venit Moguntiam: inde navigio per Rhenum descendit rursus ad Coloniam, & exinde ad Aquasgrani palatium Regni Teuthonicorum principale & antiquissimum, sedem suam ibidem posuit, diutiusque remansit. Tanta enim vis pestilentiæ hac anno consumpsit Bohemiam, Austriam simul & Ungariam, ut media pars hominum vix in eis locis viva remanserit. In Pragensium námque Civitate mille centúmque & sedecim uno die moriebantur.

Wenceslaus Rex Aquisgrani moratur.

Anno etiam prænotato gravissima inter Adolphum Archiepiscopum Moguntinum & Rupertum Comitem Palatinum Bavariæque Ducem, apud Heidelberg morantem fuit exorta dissensio, quæ paulatim excrescens publicas inter eos inimicitias fecit. Unde in alterutrum ferro & igne grassantes, subjectis sibi pauperibus incommoda & damna plurima inferentes, durus in durum certabat; Principum tandem vicinorum consilio res fuit composita, & pax reformata.

Hoc ipso anno Urbanus Papa VI. post fulmitatas in Carolum Regem Apuliæ Censuras, cum parva comitiva Nuceriam pro quibusdam causis Ecclesiæ tractandis venit, quem Carolus obsidere in animo statuit. Quod Pontifex ubi resciisset, hominem quendam patriâ Suevum, qui multo tempore in Italia fuerat bellantum Dux sive Capitaneus, rogat, quatenus

Urbanus Papa à facie Regis Apuli fugit ad Genuam.

armatâ manu Genuam ab eo duceretur. Consensit Alemannus, & copijs contractis ad Genuam Pontificem salvum incolumémque perduxit; fuerunt enim Genuenses in parte Urbani contra Gallos; cúmque ad littus haud procul à Genua pervenisset Pontifex, Cardinales sex, quos apud Nuceriam (eo quòd partibus faverent Clementis) habuerat captivos, saccis insutos singulos in mare jactari præcepit: qui confestim miserabiliter sunt submersi; quod factum multorum in eum odia concitans, ejus famam obfuscatione perpetuâ maculavit. Genuam itaque cum salute perductus Pontifex, cùm aliud non haberet, quasdam auri pecias Capitaneo dedit pro mercede.

His temporibus Urbanus Papa Carolum quendam Regio genere Gallorum procreatum, in Ungaria tunc agentem, contra Regem Apuliæ in Italiam vocavit. Qui Pontificis acquiescens imperio, Ludovicique Regis Ungariæ copijs adjutus in Italiam venit: Regnum Apuliæ obtinuit: Joannam Reginam partes Clementis defendentem interfecit: & injurias Urbani Papæ satis crudeliter vindicavit. Intereà verò temporis, quo Carolus memoratus contra Carolum Regem pro Papa Urbano bellum gessit in Apulia, Rex Ungariæ Ludovicus sine filio moritur, & gubernatio totius Regni penes uxorem ejus remansit. Quæ cùm per triennium post viri mortem regnâsset, ægrè ferentes tandem Ungari dominium fœminæ, de Rege instituendo cæperunt habere consilium. Missis igitur in Apuliam nuntijs Carolum supradictum Regem Neapolitanum evocârunt. Qui reversus in Ungariam anno Godfridi Abbatis quinto, communi Procerum & plebis assensu Regni coronam accepit: sed dolo Reginæ non diu posteà fuit occisus.

Ludovicus Ungarorum Rex moritur.

MCCCLXXXII.

Anno Godfridi Abbatis secundo indictione Romanorum quintâ, Ludovicus Andegaviæ Dux, Caroli Gallorum Regis frater, cum quinquaginta quinque pugnatorum millibus in Italiam profectus scribitur, & biennio Regnum Apuliæ contra Carolum debellat, quod tamen obtinere non potuit. Et hoc ipso anno Ludovicus Ungariæ Rex, uti jam supra dictum est, moritur, cujus uxor Regina, ut diximus, Regnum Ungarorum per triennium gubernavit. His ferme temporibus inter Andream Sabaudiæ Comitem & Cives Wallesios contentiones & prælia facta sunt multa, non sine interitu plurimorum. Cujus discordiæ causâ memoratus exercitus Comitis in terram Wallesiorum diffusus igne simul & ferro devastat omnia, & postremò urbem Pontificiam Sedunensem auxilio Bernensium conjuratorum obsidione cinxit, & valenter obtinuit. In Flandria etiam his temporibus Rex Gallorum Carolus incursiones fecisse gravissimas memoratur, in perniciem certè non modicam plurimorum. Gandavum imprimis obsedit, cujus oppidani bis excursione factâ in pugnâ à Gallis victi sunt: tertiò autem denuo egressi cum impetu Gallos superant, & fugere in Brugas oppidum compellunt: in conflictu Gallorum plus quàm septuaginta quinque millia ferebantur occisa. Facta sunt hæc in Sabbatho, quo Gandenses Sanguinem illum processionaliter circumferre solent, quem se habere de præputio Domini circumcisi (nescio unde) gloriantur.

Andreas Comes Sabaudiæ devastat Wallesiorum Provinciam.

MCCCLXXXIII.

MCCCLXXXIII.

Anno Godfridi Abbatis tertio, Indictione Romanorum ſextâ, die menſis Julij viceſimâ ſextâ moritur Joannes Comes de Spanheim ſine liberis, qui frater erat Comitis Henrici, quem ante quinquennium ſuperius ad terram ſanctam fuiſſe profectum diximus. Nec diu poſteà etiam ipſe Comes Henricus mortuus fuit, filios relinquens duos Simonem & Joannem, quibus etiam poſt aliquot annos vita defunctis, cùm liberos non haberent ſuperſtites, Comitatus Spanheimenſis partim ad Comites Palatinos, partim ad Marchiones Badenſes devolutus eſt: ſub quibus & permanet in præſentem diem.

Joannes Comes in Spanheim moritur.

Eodem quoque anno ſeptimâ die menſis Decembris obijt Wenceslaus Brabantiæ & Luxenburgi Dux inclitus, frater quondam Caroli Imperatoris IV. cujus cadaver cum ingenti pompa in Cœnobio Abbatiali S. Mariæ ſemper Virginis noſtri Ordinis prope oppidum ipſum Luxenburg in Trevirorum Diœceſi fuit ſepultum, ubi quondam Comitum, & poſtea Ducum reſidentia frequens eſſe conſuevit. Poſt cujus obitum Joanna uxor ejus vidua Joannis Brabantiæ Ducis quondam filia conſilio & auxilio Arnoldi de Horn Leodienſis Epiſcopi (quem ipſa de ſacro fonte levaverat) utriuſque Ducatum Brabantiæ videlicet & Luxemburgi per annos ferme 22. ſatis viriliter & ſtrenuè in omni parte gubernavit. Poſt quam Joannes Ducatum aſſumpſit, qui Lovanienſe Gymnaſium inſtituit.

Wenceslaus Dux Brabantiæ & Luxenburgi moritur.

Anno item prænotato contigit apud Moguntiam, quod ſcribo execrabile factum. Erat ibi homo viliſſimis haud dubio natalibus ortus, inter luſores impios ſceleſtior, impijſſimus pietatis oſor, & hoſtis, nomine Henricus Schelkopff, id eſt, veſani capitis; is die quâdam cum ſuis complicibus ludens ad tabulam in taberna, quæ nominabatur vulgari ſermone zu der Blumen / in ſuburbanis Sulzbach juxta Rhenum, pecuniam quam habuerat certè modicam, citius perdidit totam. Ridentibus ſocijs irâ commotus eſt, & horrendas cœpit in Deum & ſanctos efferre blaſpemias, cujus veſaniam magis, ac magis riſu provocantibus ſocijs totus in furorem converſus eſt, ſurgénſque mox de ſuburbano iter deflexit in Campum, quorſum neſcitur, iturus, cúmque viam intrâſſet mediam, quæ à Monaſterio S. Albani præbet iter ad Eccleſiam S. Virginis Mariæ in campis euntibus, quæ nunc propter rem geſtam S. Crucis appellatione nuncupatur, Imagines Crucifixi Jesu Chriſti & Caſtiſſimæ Matris ejus Divique Joannis Evangeliſtæ offendit, quas pro memoria Paſſionis Domini inculcanda tranſeuntibus Chriſtiana devotio ante plures forſitan annos, ut moris, illic poſuerat. Has Divorum imagines homo perditionis intuitus in verba mox blaſphemiæ horrenda prorumpere non metuit, extractóq; pugione, quo ad latus fuerat præcinctus, in imaginem Crucifixi totis niſibus vibravit, & unico ictu cervicem ejus diſſecuit. Móxque B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum circum poſitis juxta crucem imaginibus cæſim & punctim pleraque vulnera inflixit, infortuniorum ſuorum cupiens de Deo & ſanctis ejus impijſſimus omnium hominum captare vindictam. Impietatis cæde peractâ læſæ confeſtim imagines, ac ſi homines fuiſſent, in carne humana viventes, copioſum è puncturis emiſêre cruorem, cujus hodie in ipſis manifeſta cernuntur veſtigia. Quo viſo ſceleratiſſimus hominum obſtupuit, nimióque pavore conturbatus, ut lapis obriguit, & neque

Veſanus Luſor contra Deum audet iniqua.

Imagines Crucifixi & Sanctorum impetit gladio.

Emittunt ſubitò cruorem imagines vulneratæ.

neque fugere quoquam potuit, neque pedem ullatenus à loco movere. Unde ſic immobiliter neceſſariò perſiſtente crudeli, ex Moguntia plures ſupervenere fideles, qui viſo cruoris inuſitati miraculo ſceleratum redu-xerunt in urbem, qui dictante juſtitiâ vivus in ignem projectus pœnas ſu-ſtinuit mortis horrendæ, quam meruerat. Imagines verò cruore & vul-neribus inſignes ab ædicula veteri ad memoratam Eccleſiam Collegiatam in Campis S. Mariæ ab olim nuncupatam, quæ paululum diſtat à Mogun-tia, ſummâ veneratione Sacerdotum manibus deportatæ fuerunt, ubi uſ-que in præſentem diem terrificus ille cruor cernitur, & miraculis quam plurimis decoratur. Ab illo tempore frequentius ad S. Crucem Eccleſia nuncupatur, quam S. Maria in Campis, ob memoriam rei geſtæ, in qua fuerunt imagines collocatæ.

MCCCLXXXIV.

Gallorum de bello in Anglos movendo conſulta-tio.

Anno Godfridi Abbatis IV. Indictione Rom. VII. Carolus Rex Gallo-rum VI. conſilium habuit cum ſuis proceribus de bello Anglis indicendo; ægrè ferebat enim complures è Gallia nobiles Anglos tam frequentibus bellis inquietare Galliæ regnum ſanè ampliſſimum, reducens in medium, quòd Dani olim & Saxones Gallis pauciores Angliam totiens occupavi-ſent: ſe autem magnos, ſe Danis & Saxonibus fortiores gentem Angli-canam facile arbitrabantur domaturos, quæ intra ſuos fines bellum diu ferre non poſſit; uno aut ad plurimum ſecundo prælio aut vinci aut vincere ſolitam: nec unius hominis principatum ferre multo tempore poſſe, ſed reges ſuos aut pellere regno, aut interficere conſueviſſe. His rationibus Carolus Rex bellum Anglis indixit. Navibus itaque contractis ingentem Claſſem parat. Verùm tam grandibus copijs cùm deeſſent pecu-niæ, tributum Rex inauditum vix ferendum ſuis Gallis impoſuit, quod ſolvere multi cùm non poſſent, Galliâ relictâ in alias diſceſsêre provin-cias. Claſſe autem viris, armis commeatúque affatim inſtructâ, maximus ille navalis apparatus omnis non ſecus ac in arente ſtipula crepitans, & æſtuans ignis evanuit, quod principum culpâ contigiſſe, qui exactam pecuniam inter ſe corripuerant, non famâ dubiâ plures æſtimârunt, non ſine Gallorum Regis injuria. Unus tantum Joannes Viennenſium Comes navibus LX. inſtructis navigavit in Scotiam, ut inde bellum inferret An-glis; erant tunc inter Anglos & Scotos graves diſcordiæ. Commeatu igi-tur Scotorum Joannes Angliam cum ſuis intravit, & quaſdam munitio-nes oppugnavit. Quo cognitio Rex maximum pugnatorum adunavit exercitum contra Gallum pugnaturus: Joannes verò conſiderans ſe viribus & numero Anglis procul eſſe minorem, cum ſuis in Scotiam reverſus eſt. Ubi cùm aliquandiu moram ageret, in amorem nobilis cujuſdam fœmi-næ prolapſus, otioſè tempus omne in carnis voluptate pernitioſa expen-dit. Poſtremò tandem ab ea, quam amabat muliercula prænonitus, quòd Regi Scotorum haberetur ſuſpectus, relictâ Scotiâ in Galliam reverſus eſt. Hic utar teſtimonio Galli Roberti Gaguini dicentis: *Perrarum eſſe Gallos in aliena gente gloriam comparare, quam arrogantia vel libido non obfuſcaverit.* Quàm ſit verum hoc viri teſtimonium de Gallis, in eo bello, quod Galli cum Cæſare Maximiliano commune duxerunt nuper in Venetos, prò pu-dor! ſatis fecêre manifeſtum, cùm per totam Longobardiam tantâ libidine in mulieres honeſtiſſimas, & virgines etiam Deo conſecratas debacchari

Joannes Viennenſis Comes ſo-lus movit in Angliam.

ſunt

sunt, tantâ avaritiâ, & arrogantiâ tumentes, ut propter verecundiam sătius mihi videatur tacendum, quàm plura scribere. Unde non immeritò, Justitiâ Dei vindicante profanos, brevi Mediolanum & Longobardiam totam amiserunt.

MCCCLXXXV.

Anno Godfridi Abbatis quinto, Indictione Romanorum VIII. Wilhelmus Comes Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæque, filius Alberti filij Ludovici quondam Imperatoris IV. uxorem duxit filiam Ducis Burgundiæ Philippi, Nuptijs in Brabantia cum magna & inusitata solemnitate celebratis. Hujus Wilhelmi frater erat Joannes posteà electus & confirmatus Episcopus Leodiensis, qui post mortem Wilhelmi dimissâ Ecclesiâ duxit uxorem dispensante cum eo Constantiensi Concilio, & Germani filiam principatibus abdicavit.

Eodem anno Confœderati, quos vulgò Suitenses nuncupamus, in superbiam elati viciniores in circuitu oppidanos, & rusticos in suam conjurationem allicere cupientes proprijs Dominis fecerunt esse rebelles. Inter quos rustici & villani Domino de Thorberg tam jure, quàm antiquissimâ consuetudine subjecti Lucernensium persuasione seducti, & animati, se contra Dominum suum contumaciter erexerunt, consueta servitia, census & ministeria cuncta denegantes: & quò ad rebellionem fierent liberiores, non requisito, neque consentiente Domino facti sunt & adscripti Lucernensium cives. Comes autem Thorbergensis, posteaquam suorum perfidiam intellexisset, non sine ratione iratus est, & quotquot eorum comprehendere potuit, laqueo ad arbores sine ulla commiseratione suspendit. Quo facto Lucernenses irati totam Conjuratorum scaturiginem vocaverunt in arma, convenientésque in turmam contra memoratum Comitem, processerunt ad bellandum. Regionis igitur devastatione institutâ oppidum imprimis Rotenburg, quod erat Comitis de Grünenberg, cum arcella in die SS. Innocentium factâ incursione obtinuerunt. Hermannus autem de Grünenberg, & Comes de Thorberg, qui erant in arce, fugâ lapsi mortis periculum evaserunt. Inde progressi, Wolhusen, Sempach, Entlibuch, Meienberg, Baldeck, Liel & Rinach in suam potestatem acceperunt, amicos inter concives, inimicos verò inter mortuos conscribentes Mira hujus gentis breviter ampliata felicitas, quam Principum inclementia erga subditos permittente Deo causavit. Nec diu post descriptam conjuratorum victoriam venit ad Meyenberg Lupoldi Ducis Austriæ Capitaneus, & positis in circuitu papilionibus, oppidum obsedit. Egressi die quâdam conjurati, qui erant in præsidio, prælium cum Australibus inceperunt, in quo victor exercitus Australium non paucos conjuratorum occidit. Post dies autem paucos conjurati Meyenberg funditus everterunt.

Armati Suitenses contra Nobiles terræ conveniunt.

Conjurati capiunt & destruunt nobilium Castra.

Anno prænotato Ungari tyrannidem Reginæ diutius ferre contemnentes, & ignominiosum existimantes suæ nobilitati, mulieris imperio subjacere, consilio inter se habito nuntios solemnes miserunt in Apuliam, & Carolum Regem ad Ungariæ Regnum inde revocârunt. Qui Legatorum commissione auditâ gavisus est, & Ladislaum filium suum Regem constituens Apuliæ, profectus est in Ungariam. Quem proceres Regni, & Incolæ summo cum honore suscipientes in Albaque Regali solemniter

Carolus Apuliæ Rex fit Rex Ungariæ.

coronantes in Regem Ungariæ sublimârunt. Post Coronationem suam in oppidum Regale Budam proficiscitur, ubi post menses aliquot in camera sua existens, die quâdam subordinatione Reginæ abrogatæ, quæ remanserat vidua quondam Regis Ludovici, gravissimè vulneratus occiditur.

Regis Angliæ filius expeditionem pro Regno facit in Hispaniam.

Eodem quoque anno Dux Lancastri filius Regis Angliæ navium classe comparatâ non modicâ, in manu forti navigavit in Hispaniam, Regnum sibi comparaturus violentiâ hæreditarium, quod ad se jure pertinere putabat. Cœpit vastare provinciam, & lædere, quos subijcere cupiebat, & ideò pro hoste est habitus.

Anno item præscripto Lupoldus Dux Austriæ ad instantiam comitum de Kyburg, Grünenberg quoque & Thorberg, atque multorum nobilium, conjuratis Suitensibus bellum indixit: quod isto anno incipiens in sequentem usque cum multorum incommodo continuavit, conjuratorum ubique in circuitu hostiliter devastans provinciam.

Galeatius Vicecomes occidit patruum.

Eodem quoque anno Galeatius Vicecomes Mediolanensis dominandi cupidine Barnabovem Vicecomitem patruum & socerum suum insidiosè (ut ferunt) occidit, ejus principatum sibi usurpavit, quem Wenceslaus Rex postea in ducem creavit.

MCCCLXXXVI.

Cives Wormatienses jam secundo Nühusen destruunt.

Anno Godfridi Abbatis sexto, Indictione Rom. IX. primâ die mensis Martij, quæ fuit quinta feria post Dominicam sexagesimæ, Cives Wormatienses cum furore & armis de civitate prorumpentes villam Sacerdotalem Nühusen urbi proximam igne suppositio funditus destruxerunt: ædes Sacerdotum cunctis rebus evacuantes in cinerem redegerunt: Sacerdotes verò & Clericos omnes, quotquot inveniissent, custodiæ tradiderunt; & hæc secunda fuit ejusdem loci Nühusen per cives Wormatienses temeraria & præsumptuosa destructio; prima námque desolatio Novæ domus memoratæ sive destructio facta est per Cives Wormatienses temporibus Landulffi ejusdem urbis Pontificis, de cujus electione mentionem fecimus in primi hujus Chronici parte anno Domini 1234. Veruntamen ipsam loci destructionem, ut scriberemus eo tempore haud scire potuimus. Postea igitur quam furiosi Cives memoratam clero Nühusensi intulissent contumeliam, Urbano Pontifici Summo delati sunt, & excommunicationis ferro à communione fidelium justissimâ ratione abscissi. At verò postquam Cives ipsi Wormatienses misocleri à principio multo aliquandiu in excommunicatione sordiissent, ad eorum instantiam Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Regni Princeps Elector, Henricus Comes de Spanheim, & plerique alij suas interposuêre vices, & in concordiam dissentientes revocârunt. Ex inde Nühusen cœpit jam tertiò construi, Wormatiensibus non parvam dare pecuniam pro injuria coactis.

Sigismundus fit Rex Ungariæ.

Eodem anno Sigismundus frater Wenceslai Regis Germanorum & filius Caroli Imperatoris olim quarti, posteà & ipse Imperator Romanorum vir optimus interempto Carolo Rege per insidias Elisabethæ Reginæ apud Budam, ut anno priore scripsimus, consensu procerum in Regem Ungariæ electus & coronatus est: nec diu postea Ungari mutato consilio multas & varias ipsi posuerunt insidias, atque in fugam & captivitatem cujusdam comitis (licet brevi) compulerunt. Causam hujus turbationis talem scriptor quidam assignat. Cùm Rex Sigismundus Con-

Rex Sigismundus 32. Ungariæ proceres trucidavit.

cilium

cilium procerum apud Budam Ungariæ convocâſſet, Regina quorundam Ungariæ perfidiam principum coram Rege graviter accuſavit. Dedit Rex protinus ad cognoſcendum in cauſa Judices. Pro Regina contra delatos per deputatos fertur ſententia. Unde Rex volens in reos decernere juſtitiam, duos & triginta proceres regni capitibus truncavit. Erat Stephani Comitis puer aſtans, & videns tot cædem nobilium virorum, qui ubi & Dominum ſuum cerneret capite truncatum, in lachrymas erupit amaras; ad quem Rex Sigiſmundus: *Noli flere*, inquit, *ego ſum Dominus tuus, qui tibi, & plura & majora donare poſſum, quàm Stephanus dederit unquam.* Cui puer intrepidâ voce reſpondit: *Ego tibi pro Domino meo, quem innocentem occidiſti, Ungarus Bohemo ſerviturus ſum nunquam.* Quem Rex confeſtim decollari mandavit, ne videlicet invitus cogeretur ſervire Bohemo. Verum tantorum mors procerum cauſam multis diſcriminibus & incommoditatibus dedit. Nam ipſe Rex Sigiſmundus poſtea, ut diximus, à ſuis captus, & carceri mancipatus vix mortem evaſit. Quæ omnia in geſtis Ungarorum plenius continentur digeſta.

Puer propter Dominum ſuum perimitur.

Anno prænotato ruſtici & oppidani ſub dominio Abbatis S. Galli in Suevia conſtituti exemplo conjuratorum in ſuperbiam elati, conſueta præſtare ſervitia ipſi Monaſterio penitus recuſârunt. Unde neceſſitate compulſus Abbas, fœdus & Ligam civium Regni ſubijt, quorum exercitum validum contra inobedientes ruſticos ſuos, qui vulgò Abbacellenſes nominantur, produxit. Ruſtici autem cùm eſſent inermes, nullam præliandi conſuetudinem habentes, mox ut hoſtes adventare ſenſerunt, juga montium conſcendunt, & ab altiſſimis atque præruptis cacuminibus lapides in adverſarios emittunt. Cives ergo conſiderantes, quòd latitantes in montibus ruſticos expugnare tutò non poſſent, retrò pedem traxerunt, amiſſis ſuorum quinquaginta atque ducentis, quos lapides demiſſi de montibus per ruſticos memoratos miſerabiliter oppreſſerunt.

Ruſtici S. Galli contra Abbatem Dominum ſuum rebellârunt.

Poſtea igitur quam cives Regni à perſecutione ruſticorum S. Galli ceſſarent, metuentes illi, ne forſitan eis deteriora impoſterum contingerent, ad conjuratorum ſeſe Suitenſium ligam & ſocietatem receperunt; à quibus gratulanter ſuſcepti, jam deinceps nullum pati jugum dominij didicerunt. Conglomerati ergo in unum contra Nobiles terræ vicinos, non minus crudeliter, quàm hoſtiliter proceſſerunt, eorúmque ruſticos atque ſubjectos, ne præſtarent Dominis ſuis conſueta ſervitia, cenſus & reditus, exemplo ſui in rebellionem omnimodam induxerunt.

Abbacellenſes ruſtici S. Galli conjurant cum Suitenſibus.

Nobiles itaque tantam conjuratorum injuriam diutius ferre non valentes, Lupoldi Ducis Auſtriæ, ſub cujus militabant ſignis, auxilium implorabant; qui tandem victus eorum precibus (etſi admodum invitus) bellum, quod anno præcedente Suitenſibus indictum aliquot menſibus ex compacto intermiſerat, denuo fortius inſtaurat. Contractis igitur copijs, oppidum Sempach imprimis obſidione vallavit; contra quem adventantes conjurati Suitenſes commiſſum eſt bellum, & per utriúſque partis homines in multam horam acriter pugnatum. Campum tamen poſtremò pugnatores obtinuêre Suitenſes, & Ducis Lupoldi exercitus fuſus eſt. Ceciderunt in eo bello ex parte Ducis memorati plures quam Nobilium quadringenti, vulgarium tria millia, ſed & Dux ipſe Lupoldus in acie prima fuit occiſus. Nomina Comitum, Baronum, Militum atque Nobilium,

Lupoldus Dux à conjuratis victus occiditur cum multis.

Nobilium, qui in eodem prælio ceciderunt, quotquot invenire potuimus principalium, hæc fuerunt. Lupoldus sæpe dictus Austriæ Dux, Otto de Hochberg Marchio, Joannes Comes de Fürstenberg, duo Comites de Tierstein, Joannes Comes de Hasenburg, Fridericus Comes de Monstral, Walterus Comes de Gerolseck, Comes dictus Niger de Zolra, Walterus de Dek miles auratus, unus de Landeck, Martinus Maltener miles auratus, Otto de Waldburg eques auratus, duo de Griffenstein, duo de Stauffen, duo de Signovve, Albertus de Rechberg eques auratus, Udalricus de Tierberg miles, duo quoque de Klingen, duo de Andlovv, tres de Razenhausen, tres de Berenfels, tres de Rotberg, Wernerus de Flachsland miles, duo de Hattstadt, duo de Friburg, duo dicti Waldner, Hugo de Schönavv miles, Rudolphus de Landsperg, Werenterus de Lichtenfels miles, duo de Wisvvil, Joannes vom Hüff miles, Henricus de Lapide miles, Henricus Schellenberg miles, Berchtoldus Grat de Graez, duo de Hallvvil, Sigismundus de Tegerfeld, duo de Emps, quatuor de Eptingen, quatuor de Morsperg, quatuor de Rinach, duo dicti Gussender de Rechberge, unus dictus stör, item unus dictus zum Wiger, duo qui dicebantur Kletten, unus de Milheim, Burchardus de Masminster miles, duo de Müllnen, Morandus de Durmenstein, aliorum æquè nobilium virorum nomina, qui in bello memorato ceciderunt, invenire certò nequivimus, quorum numerum fuisse quater centum, supra jam diximus. Corpus autem Ducis Lupoldi cum alijs ferme quadraginta ad Monasterium Königsfeld cum honore delatum sepultum est. Post mortem verò ducis memorati, Lupoldus filius ejus in Ducatu Austriæ, & in reliquo principatu successit, qui mortem patris vindicare cupiens, se hostem conjuratorum litteris declaravit apertis. Cœperunt ad eum undique convenire nobiles armati, alius patrem, alius filium, alius fratrem in Suitenses optans vindicare. Quod ubi conjuratis innotuit, amicorum medio facta est unius anni spacio treugarum concessio instantibus ipsis, & sic feruor animi refriguit commoti. Cauta prudentia, quoniam multa, quæ ratione sanari nequeunt, tempore curantur. Factum est autem bellum atrox prænotatum anno prænotato, in mense Septembri, juxta oppidum Sempach, amplis in campis, ubi & Suitensium plures ceciderunt.

Nomina Principum atque nobilium in hoc bello per conjuratos occisorum.

Lupoldus junior patre perempto in Ducatu successit.

Anno item prænotato maxima crevit abundantia vini, maximè in partibus Mosellanis, cis Rhenanis in Suevia, & Francia orientali, atque in alijs multis regionibus. Unde præ ubertate vini defecerunt vasa tempore vindemiandi. Mira commutatio, tempore succedens in varium. Anno námque præterito plaustrum vini unum vendebatur pro florenis quatuor & viginti circa Rhenum, & isto anno pro uno floreno vendi vix potuit, cùm vas carratæ unius pro tribus florenis emeretur.

Vini abundantia ubique terrarum.

MCCC LXXXVII.

Anno Godfridi Abbatis septimo Indictione Roman. decimâ, factum est bellum inter Joannam relictam Wenceslai Ducis Brabantiæ & Luxenburgi, de qua supra diximus anno Godfridi Abbatis tertio, & Wilhelmum, comitem Hollandiæ, qui filiam Philippi Ducis Burgundiæ habuerat uxorem, una cum Wilhelmo Duce Geldriæ. Verum interponente vices suas Archiepiscopo Colonienſium, tandem ipsa contentio inter eos ad amicabilem concordiam reformata fuit.

His

His temporibus Monasterium S. Hereberti Tuitiense nostri Ordinis, quod Colonienses in vicinia urbis suæ positum ante decennium funditus destruxerunt, reædificatum, & per Fridericum Archiepiscopum denuo consecratum est, una cum Ecclesia parochiali Monasterio proxima. Monasterium Tuitiense restauratum.

Anno prænotato Urbanus Papa VI. Crucem prædicari mandavit contra Ottonem Ducem Brunsuicensem Germanum, quem olim triennio apud Brittannos diximus fuisse captivum, anno ut supra XXXI. Wignandi Abbatis, & Thomam Comitem de S. Severino, qui Neapolim occupaverat contra Ladislaum Caroli Regis Ungariæ filium, promittens contra illos euntibus pares indulgentias his, qui pro recuperatione terræ sanctæ contra Saracenos pergunt Hierosolimam. Parum tamen per hoc, imò nihil profecit, cùm nullus omnino inveniretur, qui arma in illos vellet sumere. Ludovicus autem Andegaviæ Dux, frater Caroli VII. Regis Gallorum, qui post pugnam de Apulia redierat in Galliam, denuo se parat in prælium, cupiens omnino sibi Regnum Neapolitanum subijcere atque Siciliæ, jus suum allegans hæreditarium. Misit ergo quinque Galeas armatas Neapolim in subsidium Ottonis Ducis, & Thomæ Comitis prædictorum, qui urbem ejus nomine occupabant contra Ladislaum filium Caroli quondam Regis Apuliæ & Ungariæ, qui eo tempore cum Matre Margaretha regina pro Regno patrio, favente Papa Urbano VI. bella gessit multa in Apulia. Mox autem ut naves jam dictæ in portum applicaverunt, reginæ memoratæ tres in littore naves offenderunt armatas, ad impugnandam civitatem adductas, quarum duas ceperunt interfectis omnibus, tertia salutem fugiens obtinuit. Ludovicus verò Dux Andegaviæ cum Neapolitanis contra Urbanum Papam cum Antipapa sensit Clemente, pro cujus amplianda auctoritate omnia, quæ potuit, libenter faciebat. Ludovicus Dux Andegaviæ contra Urbanum militat.

Clemens igitur in favorem ipsius Ludovici licentiam dedit Ottoni Brunsuicensium Duci & Comiti S. Severini memoratis, qui Neapolim pro parte ejus occupabant, ut de cunctis Ecclesijs & Monasterijs in Neapoli & alijs urbibus, quotquot haberentur calices, vasa & Clenodia, tam aurea quàm argentea, licitè acciperent venderéntque, aut conflarent in monetam, & stipendia militibus inde exsolverent. Qui mox concessâ potestate sibi à falso Pontifice omnes ornatibus suis & vasis spoliaverunt Ecclesias, & res Deo dicatas in usus militantium sæculo converterunt. Clemens Antipapa concedit vasa Ecclesiæ pugnantibus.

Multa his temporibus, & per plures quidem annos, in Regno Apuliæ bella gesta sunt inter Civitates, & oppida, quæ Margaretæ Reginæ uxoris quondam Caroli Ladislaique filij ejus partes tuebantur, & eas quæ Ducem Andegaviæ Ludovicum, ut dominum sequebantur. Quorum ratione penuria victualium in omni Regno subsequuta est maxima, & multa millia Hominum ac jumentorum fame perierunt.

Pontifices verò inter se Papatus pro dignitate contendentes, Urbanus videlicet sextus & Clemens nomine septimus, alter alterum in diebus festis, atque solemnibus cum sequacibus suis, ut schismaticum nominabat, atque pronuntiabat excommunicatum. Hac eorum de Summo Pontificatu contentione pernicioſissimâ, & licentia delinquendi dabatur improbis, & scandalum ingens offendiculi bonis & innocentibus. Pontifices duo se mutuo excommunicant.

MCCCLXXXVIII.

Anno Godfridi Abbatis octavo, indictione Romanorum undecimâ,

Conradus fit Archiepiſcopus Moguntinus.

moritur Adolphus ex Comitibus de Naſſauvv Archiepiſcopus Moguntinus, & in majori Eccleſia Metropolitana Moguntiæ ſepelitur. Poſt quem Conradus ex Comitibus de Winſperg ejuſdem Eccleſiæ Canonicus in Archiepiſcopum eligitur, & confirmatur ab Urbano Papa ſexto. Præfuit annis ferme ſeptem, vir ſenex & bonus.

Eodem anno Cuno de Falchenſtein Archiepiſcopus Trevirorum ſenio gravatus, & ad regimen tanti Pontificatus deinceps minus idoneus, de conſenſu Canonicorum ſuorum paſtoralis curæ ſolicitudinem, regimenque depoſuit, & ad vitæ privatæ tranquillitatem ſe dedit. Erat vir ſtrenuus

Wernherus fit Archiepiſcopus Trevirorum.

Jurium libertatúmque ſui Pontificatus defenſor acerrimus, qui non ſolum adepta conſervare, prudenter ſingulis ſingula ſicut oportebat diſtribuit, ſed etiam plura de novo congregavit. Poſt Cunonem ipſo curante & promovente Wernherus ex Comitibus de Falckenſtein Nepos ejus, per Canonicos in Archiepiſcopum Trevirorum unanimi conſenſu eligitur, & per Urbanum Papam ſextum ex more confirmatus eſt, atque in menſe Majo à Capitulo & Civibus Treverim intrans gloriosè ſuſceptus. Præfuit autem in Archiepiſcopatu annis ferme 30. in omni ſollicitudine, providentia, manſuetudine & pietate, Regibus & Principibus gratus. Cuno autem poſt reſignationem Archiepiſcopatus ad quietem vitæ privatæ reverſus, theſaurum quem habuerat in auro & argento, de Conſenſu nepotis, & Canonicorum, penes ſe occultum retinuit, & Caſtellum Eccleſiæ quod nominatur Wolmick, in manſionem accepit. Ubi non diu ſupervivens, anno ſequente in menſe Junio ab hac vita migravit, ſepultus apud

Cuno moriens ingentem ſucceſſori theſaurum relinquit.

Confluentiam in Collegiata Eccleſia S. Caſtoris. Cui Wernherus nepos exequias ordinavit ſolemnes, Friderico Archiepiſcopo Colonienſium, & Ruperto Comite Palatino perſonaliter aſtantibus una cum Oratoribus omnium ferè Germaniæ Principum. Poſt cujus mortem Wernherus nepos atque ſucceſſor incredibilem penes eum reperit theſaurum in pecunia prompta, in auro, in argento, & in Clenodijs pretioſis. Omnia quóque promptuaria Eccleſiæ Treverenſis victualibus erant plena, & Eccleſia ipſa nullis penitus debitis involuta. Ex eo tempore uſque in præſentem diem per annos quatuor & viginti ſupra centum ad tantas omnium rerum divitias Eccleſia memorata Trevirorum nunquam pervenire potuit.

Wernherus enim quamvis ad Pontificatum indubitanter per omnia videretur dignus, utpote qui multa fecerit Eccleſiæ bona, tamen moriens tantum poſt ſe theſaurum ſucceſſori non dimiſit, quantum penes anteceſſorem ſuum ipſe legitur inveniſſe. Hujus rei cauſam fama incolarum Trevirenſium Diœceſis nobis talem aſſignat. Wernherus enim Archiepiſcopus magnitudine theſaurorum inſatiabilis factus ſimul & curioſitate vanâ ſeductus, multis in Pontificatu annis Alchimiæ dedit operam, quod ut verum demonſtremus, duobus citò fiet manifeſtum: altero, quia notorium eſt uſque in præſentem diem apud Confluentinos, quòd in Caſtello ſuo juxta littus Rheni dictum Capella, in oppoſito oppidi Lanſtein Alchimiæ vanitatis Profeſſores annis plurimis ſecretò tenuit operantes: altero manifeſtum erit hujus in eo vanitatis teſtimonium, quia libri exſtant hodie plures de Alchimia nomine ejus inſcripti, quorum vidimus nonnullos. Et præter hos nobis conſtat manifeſtè ab annis plus minus quadraginta informatis famâ omnium Trevirenſium ferme publicâ, quòd Wer-

nerus

nerus Archiepiſcopus in dicto ſuo Caſtello pluribus annis inani operam dedit Alchimiæ: communis denique opinio eſt, magnum in eodem Caſtello auri & argenti ſub terra latere theſaurum ab ipſo Wernero quondam Archiepiſcopo ibidem ſecretè abſconditum. Unde Joannes ex Marchionibus de Baden quartus poſt illum Trevirorum Archiepiſcopus ante annos ferme viginti, famâ latentis theſauri concitatus, & per Jaſonem Poëtam quendam ex Apulia profugum presbyterum inductus, cùm ſub terra mandâſſet inquirere, nihil aliud, quàm ridiculum meruit invenire. Vanæ ſunt multorum opiniones multæ, non ſolum Alchimiſtarum, ſed eorum etiam penè omnium, qui theſauris ſub terra defoſſis operam navant inquirendis; nam & ipſe memoratus jam Archipræſul Joannes Princeps alioquin pientiſſimus contra ſuorum omnium conſilia per annos 12. in Caſtello ſuo Cunenengen Georgium ex Croatia oriundum, & à Turcis, ut aſſerunt, fugatum continuè in Alchimia tenuit operantem. Qui tertio decimo deinceps anno, ubi ſpem artis conſummatæ perdidiſſet, clam aufugit: & quàm ſit vana promiſſio artis, deceptos manifeſto docuit argumento, non amplius reverſurus. Ferebant mihi notiſſimi Pontificis à ſecretis, ex hac eum vanitate damnum haud minus triginta millium incurriſſe florenorum, quanquam Præſul hoc ipſum coram me & alijs multis ſæpe negaverit, erubeſcentiam forte pro mercede conſecutus. Dux quoque Wirttenbergenſium Eberhardus ejus nominis ſecundus in mille florenorum ſtipendio, quid Georgius ille poſſet in Alchimia Croatus, ſcire voluit. Henricus memorati Archiepiſcopi Camerarius vir certè optimus & civis Confluentinus omnem ſubſtantiam ſuam Alchimiæ philocæptis credidit, & adeo pauper evaſit nudúſque, quòd liberis cum uxore dimiſſis exilium ſempiternum & hactenus omnibus nobis incognitum fugiendo ſubire compulſus fuerit. Quid ſi adijciam plures quidem mihi notiſſimos, qui temporibus noſtris cupidine artis, ne dicam intactæ meretricis Alchimiæ ſeducti, miſeriam inciderunt extremam. Bernardus Abbas in Northeim Saxoniæ oppido noſtri Ordinis ſimul, & obſervantiæ regularis, moriens ante ſex ferè annos abhinc retrò, Monaſterium ſuum in decem nec minus florenorum millibus obligatum ære alieno dimiſit; cujus gravaminis cauſa principalis & major, ſicuti certò cognovimus, Alchimia fuit: quanquam non defuerint, qui debitum ab eo contractum ad florenorum 12000. omne taxaverint. Pluribus námque annis nec paucos in Alchimia operantes in ſuo Monaſterio primo ſecretè, poſteà manifeſtè habuit, quibus non modica impendit.

Joannes Archiepiſc. à Profeſſoribus Alchimiæ decipitur.

Bernardus Abbas in Northeim Alchimiſtarum Mecœnas.

Andreas Montis Monachorum prope Bamberg Abbas Ordinis & ipſe memorati, à profanis Alchimiæ inquiſitoribus in officinam vanitatis introductus, per annos quinque aut ſex pro amore virgineæ meretricis Alchimiæ (quam ab origine orbis conditi plures habere cupientes ſemper intactam reliquerunt) non ſine ſpe magna laboravit: verùm expoſitis tribus aut quatuor florenorum millibus, poſteaquam domina Alchimia ſuum non conſentiret communicare amorem, præferens nuptijs novis ſuam antiquiſſimam, imò perpetuam virginitatem, pedem Andreas retraxit, & comitante verecundiâ pudicum lupanar exivit.

Andreas Bambergæ Abbas amorem pulſat Alchimiæ.

Alchimia ſemper intacta meretrix.

Carthuſienſium Prior apud Nürenbergam oppidum inſigne, amore æſtuans nimio, complexibus ſe fruiturum ſperabat ejus, quæ ab origine mundi

Nürenbergæ Carthuſianus Prior Alchimiam proſequitur.

mundi admisit nullum, incomprehensibilis Alchimiæ; officinam inoperabilis scientiæ onustus pecuniarum intravit, pluribus in ea latuit annis, miranda tentavit; Dominam tamen Alchimiam in abditis se continentem nec vidit, nec audivit. Quasdam tamen ancillulas in ergasterio vanitatis paulatim cœpit ex consuetudine habere familiares (quarum ista sunt nomina: sophisticatio, deceptio, simulatio, falsitas, impossibilium præsumptio, spes vana, & plures quasdam alias, quarum mos est intrantibus in officinam illudere) quas sequutus pulcherrimam atque castissimam se habere Dominam Alchimiam putavit, dum fœdissimis atque loco ejus suppositis abuteretur meretriculis, quæ nullis parcunt officinam vanitatis ingredientibus.

Bonus autem ille Prior posteaquam annis in ergasterio latuerat multis memoratæ vanitatis, sumopere cavens, ne studium amoris, quo urebatur, in Fratrum suorum notitiam deveniret, consumptis, quas introduxerat pecunijs, tandem cœpit egere. Ejectus ergo foras cum ignominia patet serò vix tandem suum agnovit errorem. Redeuntem de officina stulti amoris, quædam sequebantur non superandæ sorores, videlicet, inopia, tristitia, confusio, & desperatio. In publicum res deducta est. à Priore ratu homo depositus, & carceri mancipatus, brevi melancholiâ vitam cum morte commutavit. Domum sibi commissam Carthusiæ gravatam ære dimisit alieno pondere XII. millium florenorum. Nota sunt hæc & omnibus Nürenbergæ habitantibus hodie manifesta, ubi sola in culpam vocatur Alchimia.

Melchior de Moka Episc Brixinensis, Alchimiæ cultor.

Melchior de Moka Germanus & Præpositus Misnensis in Saxonia, Ecclesiæ Brixinensis in Bavaria Episcopus ac postea à Julio Papa II. S.R.E. Cardinalis creatus homo prudentiâ in mortalibus, & iñatâ parcitate dives, quippe Præsul unum propinatum, tertiò vendidit lepusculum; cùm ante annos fermè sex Romæ moreretur, in pecunia prompta vasisque aureis & argenteis Pontifici memorato dimisit plus quam centum octaginta sex millia florenorum; non Alchimiæ beneficio, ut vociferantur non existentis scientiæ professores, hæc tanta Melchior cumulavit, sed minore potius & nimiæ tenacitatis observantiâ sempiternâ. Constat tamen Alchimistarum contubernio haud mediocriter fuisse delectatum, à quibus damnum reportavit non modicum. Unum novi hujus vanitatis ministrum, à quo in ergasterio artis trium millium florenorum subivit dispendium: per alios quoque plures eum frequenter novimus fuisse deceptum. Indulgeat tibi Deus, ô mendacij confictor Boville, qui una in epistola tua ad Germanum Ganoy congallum tuum, & me Trithemium Abbatem tunc in Spanheim mentitus es magum seu necromanticum, & è fratribus meis nonnullos Alchimiæ vanitatibus intentos, in caput tuum, iterum dico, mentitus es Bove rudior Boville, quòd pravis concedis artibus, quod non intelligens ars per naturam operatur. In animam juro meam, quòd magiæ superstitiosæ operam dedi nunquam, neque theatrum Alchimiæ intravi, neque fratrum meorum aliquis intendit hisce vanitatibus. Si tempus mihi datum fuerit otij tanti, mendacia tua, in te Boville, scriptis refundam: si quo minus, ad Dei tribunal suo tempore citatum esse volo injurijs responsurum.

Anno

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato. Lupoldus Junior Dux Austriæ senioris à conjuratis occisi filius, confœderatus cum Joanne de Werdenberg comite, Donato de Dokenburg, & pluribus alijs tria ferè millia Pugnatorum coadunavit, ingressúsque vallem Glarensium in vindictam paternæ necis omnia devastavit. Glarenses in auxilium convocatis socijs exercitum penè mille virorum in hostes ex tempore produxerunt, factóque in modum furentium bestiarum impetu, statim ex Ducalibus viros mille atque ducentos occiderunt, ex suis ferme centum occisis. Victores elati omnia quæ Ducis fuerant in circuitu, igne & ferro penitus desolârunt.

Lupoldus Junior Dux Austriæ bellum indicit Suitensibus.

Eodem anno Cives & oppidani Regni factâ inter se confœderatione Comitibus de Wirtenberg denuo bellum indixerunt. Cujus quidem expeditionis hic ordo qui sequitur. Ex oppido Sueviæ Ulma lanceati pugnatores missi sunt 83. ex civitate Constantiensi 54. ex oppido Wilæ 120. ex oppido Nörlingen 54. ex oppido Heilbrunn 54. ex Gamündia oppido 22. Ex oppido Rottvvill 33. ex oppido Eslingen 32. ex Wissenburgo Sueviæ 10. Ex oppido S. Galli 8. ex Memminga oppido 27. ex oppido Reuttlingen 60. ex oppido Rottenburg 36. ex Buchorn 3. ex Dinkelspil 12. ex Bibrach 15. ex Pfullendorff 9. Ex Überlingen 30. ex Ravenspurg 18. ex oppido Nürnberg 72. ex oppido Winsheim 7. ex civitate Argentinensi 20. ex civitate Basileensi 70. ex oppido Wasserburg prope Lindavv 2. ex Hagenvveile, 4. ex Spira civitate 13. ex civitate Wormatia similiter 13. ex Moguntia 25. ex oppido quoque Francfurtensi 25. ex diversis etiam locis mercede conductos ad bellum complures in sua parte habuerunt non solum pedites, sed Equites quoque multos, per omnia viros ad bellandum peritissimos.

Cives Regni bellum indicunt Wirttenbergensi.

Convenerunt itaque ex parte memoratarum Civitatum Regni viri pugnatores cum longis hastis 1000. sagittarij quoque 1000. levis armaturæ equites & pedites 1000. atque nudorum sine armatura hominum similiter 1000. prædam sequentium. Cum multitudine terram Comitis Wirtenbergensium ingressi, omnia ferro & incendio per circuitum devastare cæperunt, plura pauperibus damna inferentes. Inter alia verò Cœmeterium villæ prædicti Comitis Töffingen nuncupatum haud procul ab oppido Wila 23. die mensis Augusti obsidione cinxerunt.

Exercitus fuit 4000. virorum.

Quod mox ut Comitibus innotuit, bellum in eos movere statuerunt. Erant in parte Comitum missi à Ruperto Comite Palatino Rheni de Heidelberg quingenti viri, qui ab hastis, quas ferebant, lanceârij dicebantur. Marchio quoque Badensis Junior, Episcopus Constantiensis, & alij quidam Principes in auxilium eorundem plures miserunt armatos, erátque summa exercitus Comitum de Wirtenberg Lanceariorum Equitum sexcenti, peditum verò non minus quàm duo millia ducenti.

Exercitus Comitum de Wirttenberg 2600.

Congressione igitur factâ in die Dominica ante festum S. Bartholomæi Apostoli anno Christianorum prænotato non longè ab oppido Wila pugnatum est acriter, sed Comitibus de Wirtenberg postremò cessit victoria. Ceciderunt in eo prælio ex parte Civitatum 1500. viri: Equites quoque eorum omnes simul & Capitanei, aut cæsi sunt, aut in captivitatem abducti. Ex omni eorum numero pauci eorum per fugam salvati sunt, reliqui omnes captivi.

Cives sunt victi & majorem exercitus partem amiserunt.

Udalricus Junior Comes de Wirttenberg cum paucis cecidit.

Ex parte verò Comitis Eberhardi Wirttenbergensis in acie prima ceciderunt filius ejus Udalricus Comes Junior, & alius Comes de Levvenstein, cum 20. Equitibus, & Ministerialibus. Ex parte verò Palatini Stephanus de Henschusheim cum alijs Ministerialibus tribus occubuit: & sic ista Civium confœderatio perijt.

His quoque temporibus Gymnasium universale in Civitate Colonienſi per Senatum & majores Urbis erigitur, & postea per Bonifacium Papam IX. qui Urbano VI. immediatè succesſit, cum privilegijs & libertatibus consuetis confirmatur, cujus primi Doctores ex schola Parisiorum mercede conducti advenisse memorantur. Sed nota, quòd à multis retrò annis studium Divinarum scripturarum viguit apud Carmelitas, & Prædicatores in Colonia, & Lectiones publicè per eosdem legebantur: quia tamen Confirmatio Sedis defuit Apostolicæ, Generale studium nuncupari non potuit, quo usque tandem & illa favorabiliter acceſſit.

Cives Regni contra Rupertum Palatinum arma corripiunt.

Anno prænotato post bellum inter Cives Regni, & Eberhardum Comitem de Wirttenberg apud Töffingen habitum, de quo jam plura diximus, aliud contra Comitem Palatinum Rupertum per eosdem Regni Cives prope Wormatiam simili eorum calamitate factum est. Cives namque Moguntinenses, Wormatienses, Spirenses cum 600. viris armatis terram Palatini Comitis ingressi, omnia igne & ferro crudeliter devastare cæperunt. Palatinus ergo contractis mox copijs aciem in illos ordinavit, & congressione factâ haud procul à Wormatia ducentos eorum interfecit, trecentos abduxit captivos, centum fugâ lapsi sunt. Inter Captivos fuêre 60. Viri latrones, qui multo tempore in territorio vagantes in occulto, vel etiam nocturno tempore spoliaverunt itinerantes, & multam pauperibus ruricolis pressuram incendio, & rapinâ crebrius intulerunt.

Hos 60. Raptores segregatos ab alijs Princeps in fornacem calcis fortiter ardentem præcipitari mandavit, dicens: *Vos pauperes meos rapinâ & incendio nocturno tempore in tenebris devastare non timuistis: & ego vos claro die, multo inspectante populo faciam concremari.* Acta sunt hæc anno Godfridi prænotato, feriâ VI. ante Festum S. Martini prope Wormatiam: reliqui verò in captivitatem acti, multis se redimere pecunijs compulsi sunt.

Nobilium plurimorum conjuratio contra Civitates Regni.

Bis jam turpiter victi Cives Regni à Principibus, jam deinceps bellum eis indicere publicum non audebant, sed humiliati & confusi temeritatis suæ pœnas serò tandem intellexerunt. Ex eo námque tempore, non dubium dissimulatione Principum, tot Cives ex Militarium ordine hostes vel adversarios habuerunt, ut portas Civitatum & oppidorum egredi tunc nulli penitus liceret. Unde liga seu confœderatio eorum fuit iterum dissipata, nec pacem invenire potuerunt, quousque animos Principum multis pecunijs datis sibi conciliâssent.

Cives Frankenfurt. ab illis de Cronenberg superantur.

Anno etiam prænotato magna inter Cives oppidi Regalis Frankenfurt, & armigeros seu nobiles de Cronenberg fuit suborta dissensio, quæ brevi crevit in tantum, quòd Cives memorati recensitis octingentis viris armatis dominium illorum de Cronenberg eis vicinum hostili apparatu intraverunt. Contra quos Adversarij licet numero pauciores, viriliter processerunt in pugnam, commissóque atrociter bello ceciderunt ex parte Frankofurtensium centum viri, 600. fuêre captivi, reliqui 200. salutem fugâ quæsierunt.

Post

Posthæc Frankofurtenses necessitate compulsi, conditiones pacis, quas illis imposuêre victores, acceptantes, pro liberatione captivorum LXX. millia florenorum in pecunia numerata dare coacti sunt. Et ex illo tempore Cronenbergenses, qui prius erant pauperes, magni & divites facti sunt.

Monstrum nascitur in Bopart oppido.

Eodem anno in oppido Regni Bopart juxta flumen Rheni Trevirorum Diœcesis natus est puer monstruosus de fœmina, qui ab umbilico sursum ventre divisus erat, homo per omnia duplex, brachia habens quatuor, & capita duo: ab umbilico verò deorsum homo extitit in omnibus unus. Consultus Archiepiscopus Trevirorum Wernherus, utrum sub unius, an duorum deberet nomine baptizari; factâ inquisitione duos homines esse reperit, duósque baptizari remandavit, qui tamen ambo successivè illo anno vitam cum morte mutârunt.

Winsheim Regale oppidum capitur ab Episcopo Herbipolensi.

Hoc ipso anno Gerardus ex Comitibus de Schvvarzenburg Episcopus Herbipolensis Ecclesiæ, & Orientalium Dux Francorum, auxilio Lamberti Babenbergensis Episcopi, & Joannis Burggravij Norinbergensis oppidum Regni Winsheim obsidione cinxit, quod tandem expugnans in suam potestatem accepit. Verum quia ad jus Regni pertinet, nec alium habet Dominum, quam solum Regem Germanorum, coactus fuit postea cedere, & oppidum ipsum resignare.

Et oppidũ Schweinfurt.

Posthæc memoratus Episcopus obsedit etiam Schvveinfurt oppidum Regni, & oppidanos in abnegationem Ligæ cum Civitatibus contractæ jurare compulit; simili de causa, & plures alij Principes viciniora sibi oppida Regni obsidione cinxerunt, multis & varijs Cives calamitatibus & incommodis afficientes. Omnium istorum causa malorum fuit Wenceslaus Rex, qui cùm inordinatissimæ esset vitæ, & plura in Regnum committeret mala, timens ne deponeretur à Regno, Ligam & confœderationem & bella Civibus contra Principes persuasit & indixit. Multis promisit multa, sed omnes in tribulatione dimisit.

Wenceslaus Rex causa malorum.

MCCCLXXXIX.

Anno Godfridi Abbatis nono, Indictione Romanorum duodecimâ Wenceslaus Rex Germanorum convocationem Principum apud Frankofurt Regni oppidum indixit, in qua Wilhelmum Montensem Comitem, sive Marchionem cum solemnitate & pompa magna in Ducem sublimavit.

Urbanus Papa sextus Romæ moritur.

Eodem anno Urbanus Papa sextus ordinatis uno die novem & viginti Cardinalibus Romæ moritur: & in Ecclesia S. Petri Apostolorum Principis tumulatur; flentibus paucis mortem ejus, propter duritiam & rusticitatem, quibus gravis, & inexorabilis, & austerus nimium videbatur esse mortalibus. Post cujus obitum Petrus Tomacellus patriâ Neapolitanus annum ætatis agens quartum atque tricesimum consensu omnium Cardinalium Romæ tunc existentium in Papam electus fuit, & Bonifacius in sua obedientia nuncupatus. Præfuit autem Romæ annis sedecim, Clemente septimo, ut supra diximus, apud Avenionem in Gallia se gerente pro Pontifice. Bonifacius ergo Pontifex creatus etsi junior ætate, ita tamen deinceps vixit in tam florida ætate, ut nulla ei libido, nulla voluptas impingi vel objici posset: quippe qui juventutem cum ipsa senectute commutâsse videbatur. In eruditione scripturarum modicus fuit, sed tamen prudentiâ & animi magnitudine nulli secundus, utpote qui primus Pontificum omnium populi Romani vim & auctoritatem omnem in Pontificem

Bonifacius Papa fit Romæ nonus.

transtulerit creatis suo nutu magistratibus omnibus, quod antea fecerat nullus. Iste memoratus Papa Bonifacius nonus ad instantiam Regis, & Principum Regni Sueciæ atque Norvvegiæ Brigittam viduam, & peregrinam pro Christo admirabilem anno Pontificatus sui secundo, die mensis Octobris septimâ, Sanctorum Catalogo dignanter adscripsit: quam Canonizationem ejus etiam Martinus postea quintus Papa Florentiæ consistens anno sui Pontificatus secundo confirmavit. Dies autem Festus sive Natalis ejus vicesimâ tertiâ die mensis Julij celebratur, de qua latius supra diximus anno Wignandi Abbatis Hirsaugiensis nono.

Sancta Brigitta vidua canonizatur.

His temporibus confœderati, quos vulgò Suitenses appellamus, gens ferox, & libertatis nimium amatrix multa contra Ducem Austriæ Lupoldum Juniorem, Comites quoque de Habspurg, Kyburg, VVerdenberg, & alios nobiles vicinos commisit mala. Summo námque studio, ac totis viribus omnes subditos oppidanos, & rusticos longè latéque per circuitum in suam societatem laborabant allicere, & contra principes eorum, & proprios Dominos in rebellionem concitare: accedentes suâ sponte liberaliter in societatem admittebant: contradicentes verò minis & armis violenter compellebant. Resistentium oppida, castra, munitiones, & fortalitia penè incredibilia numero, brevi tempore ceperunt, & plura funditus everterunt, ditionem suam quotidiè nimis ampliantes.

Suitenses oppidum Nydow obsident & capiunt.

Castellum erat, vocabulo Nydovv, antiquâ Comitum generatione quondam insigne, sed jam tunc receptaculum, & spelunca Raptorum. Bernenses igitur cum Soloturnensibus contractis suorum copijs Castellum Nydovv obsidione fortissimâ cinxerunt; & non minus in nocte, quàm in die machinarum instructione fortiter impugnârunt. Hi verò, qui Castrum inhabitabant illo tempore, omnes erant Latrones & Raptores, qui viatoribus cunctis insidiabantur, nemini parcentes: neque inter amicos aut inimicos ullam discretionem habentes, sed omnes unâ sententiâ quoscunque obviantes deprædabantur, aut in vincula conjecerunt. Et in primis quidem annexum castello oppidum per vim ceperunt ingentem: submissóque igne funditus destruxerunt, habitatoribus in Castellum sese recipientibus. Postremò etiam Castellum ipsum per deditionem obtinuerunt, in quo tam suorum, quàm aliorum plures invenêre captivos, secretissiméque detentos. Inter quos fuit Episcopus unus ex Portugallia Ulissiponensis, & Abbas quidam cum eo ex Regno Portugalliæ, ambo captivi, & cunctis bonis spoliati, quos Romanus Pontifex pro certis Ecclesiæ negotijs ad Principes miserat in Germaniam. Qui per latrones capti & spoliati ad memoratum Castellum Nydovv secretissimè fuerunt abducti, & vinculis mancipati, nullo Principum scire potente, quorsum pervenissent. Liberati autem & vestiti à Bernensibus per Longobardiam reversi sunt ad Pontificem: Deo gratias agentes, & ipsis liberatoribus suis; trecentos enim Ducatos Bernensibus remiserunt, quos tam pro viatico, quàm vestimentis mutuos ab eis acceperant: & ultra hos mille ducatos in refusionem expensarum pro Castro erogatarum eis similiter miserunt.

Captivus Præsul à Bernensibus liberatur.

Anno prænotato mortuus est Godfridus ejus nominis secundus hujus Monasterij Hirsaugiensis in ordine Abbatum quintus, atque tricesimus, anno regiminis sui nono completo, cum diebus quadraginta quatuor, in Ecclesia Monasterij majoris cum Patribus suis honorificè sepultus. Reliquit

Godfridus Abbas hujus loci moritur tricesimus quintus.

quit Monasterium in utróque statu sicut invenerat, satis desolatum, ære videlicet gravatum alieno, Monachos pravâ libertate contra normam Regulæ conversantes.

De Wichardo ejus nominis tertio hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbate XXXVI. qui præfuit annis XI. & de gestis illius temporis.

Wichardus tertius fit Abbas hic tricesimus sextus.

ANno prænotato Dominicæ Nativitatis MCCCLXXXIX. Indictione Roman. XII. post mortem & sepulturam Domini Godfridi Abbatis hujus Monasterij Hirsaugiensis XXXV. convenientes in unum Prior, & FF. Conventuales simul, & de Prioratibus Abbatiæ huic subjectis, quibus Jus in Electione competebat, seclusis omnibus, ac præmissis orationibus consuetis ad Electionem novi Pastoris unanimiter processerunt; scrutatis igitur ex more votis eligentium singulorum VVichardus Monachus ejus nominis jam tertius in Abbatem eligitur, qui confirmatus & benedictus ab Adolpho Spirensium Episcopo, præfuit annis XI. De cujus vita, moribus & gestis nihil specialiter scribere potuimus, utpote qui monimenta litterarum aut nulla, aut certè pauciſſima habemus de ejus conversatione.

MCCCXC.

Diethardus de Katzenelenbogen devastat Colonienses.

Anno primo VVichardi Abbatis, Romanorum Indictione XIII. Diethardus Comes de Katzenelenbogen contra Cives Colonienses animum gerens hostilem multa in eos commisit mala Friderico Archiepiscopo respiciente per digitos. Hujus Diethardi filius fuit Philippus ultimus Comes de Katzenelenbogen, qui nostris temporibus moriens sine virili semine unicam reliquit filiam, quam Hassiæ Comes VVilhelmus accepit uxorem, & cum ea Comitatum Philippi obtinuit cum multis divitijs.

Eodem anno Joannes Palatinus Comes Rheni, Bavariæ, Brabantiæque Dux, Hannoniæ, Hollandiæ & Seelandiæ Comes filius Alberti Ducis, & nepos quondam Ludovici Imperatoris IV. annum ætatis agens nonum decimum, in Episcopum Leodiensis Ecclesiæ postulatur, & in Civitatem pomposè inducitur. Fratrem habuit nomine VVilhelmum natu majorem, qui Patri mortuo in Principatu successit. Quo etiam sine virili semine vita defuncto, cùm ejus unica filia viro accepto patris sibi Ducatum usurparet, Joannes patruus se opposuit, dimissóque Episcopatu uxorem duxit, & terram Fratris occupavit.

Anno prænotato, primo die Septembris mortuus est Craffto Abbas Monasterij quondam mei Spanheimensis anno ætatis suæ LIX. Cui successit Philippus ejus nominis secundus, qui præfuit mensibus duntaxat 6. & 18. diebus. Quo etiam mortuo Bernardus Monachus ex oppido Spanheim oriundus, præfuit annis 41. mensibus 3. & 9. diebus, vir prudens & satis idoneus. Veruntamen desolationem Monasterij in utróque statu nimiam reformare non potuit propter malitiam temporum, & inveteratam socordiam Monachorum.

Anno item prænotato Stephanus Dux Bavariæ magnis precibus atque muneribus à Florentinis conductus, in manu suorum valida intravit Italiam

liam contra Galeatium Mediolanenſem, quem VVenceslaus Rex paulò ante ſine conſenſu Principum ex Vicecomite ſublimavit in Ducem, obtentíſque nonnullis Caſtellis & munitionibus Adverſarij cum pace reverſus eſt.

Ladislaus à Papa in Regem Neapolitanum coronatur. Nota.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. miſit Angelum Cardinalem Florentinum cum honeſta Comitiva Legatum in Neapolim ad coronandum in Regem Ladislaum filium Caroli Regis Ungariæ, qui uxorem duxerat filiam Manfredi Comitis de Claromonte in Sicilia, cum qua ab ipſo patre ingentem ſuſcepit theſaurum in pecunijs auro & argento, & lapidibus pretioſis.

Ludovicus Andegaviæ Dux contra Ladislaum ab Antipapa erigitur.

Contra hunc Ladislaum Clemens Papa VII. qui contra Bonifacium in Avenione reſidebat, Ludovicum Andegaviæ Ducem Caroli VI. Regis Gallorum fratrem anno præterito in Regem Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem coronavit, qui & Neapolim eo tempore, ſicut diximus, prius occupabat. Per multos igitur annos hi duo Reges Ladislaus & Ludovicus inter ſe pro Regno Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem graviſſima geſſerunt bella, plurimum effundentes humani ſanguinis in terra, & multiplicantes contentiones. Bonifacius iſte Papa IX. tres habuit fratres, quos multum in honoribus & divitijs hujus mundi ſublimavit: unum námque Marchionem conſtituit in Marchia Anconitana: & alios duos in ſingulis locis alijs Principes fecit, & nimium exaltavit. Eorum tamen filij juſto Dei judicio ad extremam poſtea devenerunt inopiam, ut eorum exemplo monerentur omnes, non eſſe duraturas apud Laicum divitias, quæ ſurripiuntur de Eccleſia.

Bona Eccleſiarum Laicis data paupertatem finaliter inducunt.

MCCCXCI.

Anno Wichardi Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum XII. Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus Herbipolenſis novum in civitate Caſtellum ædificare cæpit, in eo loco, quem porcorum foveam, vulgariter Schvveingrube nuncupant Incolæ. Verum quia in maxima fuit eo tempore diſſenſione cum Civibus, ut conſequenter patebit, inchoatum ædificium, obſtante, non dubium, rebellione Civium, conſummare non potuit.

Jacobus Armigniaci Comes à Gallia venit in Longobardiam.

Hoc ipſo anno Florentini Cives bellum adverſus Galeatium Mediolani novum Ducem continuantes Armigniaci Comitem in auxilium ex ulteriori Gallia propoſito magno pecuniarum ſtipendio in Longobardiam vocârunt. Qui quidem Comes nomine Jacobus, tametſi poſtulata primum recuſaret, ſuorum tamen non minus conſilio, quàm auri fame ſeductus tandem conſenſit, & collectâ pugnatorum manu validâ in Longobardiam properavit. Superatis verò non ſine labore alpibus Alexandriam Mediolani Ducis oppidum inprimis obſidione vallavit, in quo Dux præſidium antea poſuerat validum ſimul & occultum. In inſidijs quoque alteram exercitus turmam ſecretam locaverat non modicam, omnia Comite non ſuſpicante. Itaque obſidente urbem Armigniaco, & illis qui circum ſidebantur ſimulantibus formidinem, Dux inſidiantes quoſdam ex ſuis latentibus jubet emitti, quales levis armaturæ appellant, qui ad conflictum provocarent obſidentes: in quos proruentes Armigniaci milites aliquot, dum eos longius perſequuntur, fugam ſimulantes hoſtis ex inſidijs procedit. Quod ubi animadvertit Comes, laborantibus ſuis ſubvenire

nire mox festinat; & accepto signo confestim Alexandrini eruptione factâ Comitem Armigniacum cum suo exercitu inter se, & eos, qui latuerant in insidijs, ex omni parte concluserunt. Atrox pugna committitur, & multis crudeliter occisis etiam ipse Comes octo vulneribus acceptis non multo post clamans: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum*; vitam commutavit cum morte crudeli.

Comes Armigniaci vulneratus moritur.

His quoque temporibus Leprosi per Galliam in multis locis fontes in odium sanorum hominum, simul atque pernitiem veneno intoxicârunt; quorum impietas detecta ultimo supplicio punita est. Hoc ipsum calamitosum genus hominum ante paucos annos in Gallia simili malignitate contaminare puteos veneno præsumens, ignis incendio pœnas dedit.

Anno prænotato Cives oppidi Bernensis in liga Confœderatorum annumerati dominium Symmeneck nuncupatum pro duobus florenorum millibus à Rudolpho de Arburg in perpetuam sibi possessionem comparârunt.

Dominium Symeneck à Bernensibus emitur.

MCCCXCII.

Anno Wichardi Abbatis tertio, Indictione Romanorum xv. Feria tertia ante Festum S. Catharinæ Virg. & Mart. facta est divisio Ducatus Bavariæ inter filios tres Stephani Ducis, qui paulò ante rebus excesserat humanis: in qua divisione Joannes Monacum oppidum in superiori Bavaria cum suis attinentijs obtinuit. Stephanus autem Ingolstatt, & Rattenberg, cum ijs, quæ illis adhærebant, in sortem accepit. Fridericus verò Lantshutam cum alijs in Bavaria inferiore consecutus est. Porrò filij Alberti Patrui eorum principabantur in Hollandia. Horum avus omnium Ludovicus fuit Imperator quartus, cujus tres filij, ut supra dictum, Ludovicus Brandenburgensis, Ludovicus quoque Romanus, & Wilhelmus Hollandiæ Comes jam dudum sine liberis mortem obierunt. Stephanus Junior memoratus uxorem duxit filiam Galeatij Vicecomitis Mediolani, quem Rex Wenceslaus contra voluntatem Principum Regni acceptâ pecuniâ creaverat in Ducem: de qua genuit Ludovicum Ducem cognomento divitem: & Elisabeth Reginam postea Gallorum: Joannem quoque Juniorem filium, qui fuit Ratisbonensis Ecclesiæ Pontifex.

Bavariæ Ducatus inter Fratres dividitur.

Stephanus Bavariæ Dux cum uxore & liberis.

Fridericus filiam alteram Galeatij memorati Vicecomitis duxit uxorem: de qua genuit Henricum Ducem in oppido Lantshuta commorantem: Elisabeth filiam, & aliam similiter Magdalenam. Porrò Elisabeth nupsit Friderico Nürenbergensi Burggravio, quem Sigismundus Imperator postea in Brandenburgensium sublimavit Marchionem: cui filium paterni nominis peperit Fridericum, qui genuit Albertum; ille verò genuit Joannem, & Fridericum. Joannes genuit Joachim, de quo suo tempore, quoniam hodie vivit, largiente Domino scribemus. Joannes verò duxit uxorem filiam Comitis Gurcensis, de qua duos genuit filios suo in Monaco, & filiam unam nomine Sophiam, quam Wenceslaus filius Caroli IV. & Frater Sigismundi Regis duxit in uxorem.

Fridericus Dux cum uxore & liberis.

His temporibus Gymnasium universale, quod noviter ante paucos annos in Civitate Francorum Orientalium Herbipoli fuerat institutum, propter dissensiones continuas, quæ inter Cives & Episcopum vertebantur, valde cæpit debilitari; unde consilio inter se habito magistri atque Doctores

Gymnasiũ Herbipolense duravit annis XIV.

Doctores de translatione ejus ad Erpfordiam Moguntinæ Diœceſis oppidum Romani Pontificis impetravêre conſenſum. Unde mox ab eo tempore Bonifacio Papa IX. annuente domus in Erpfurd pro ſuſceptione Scholaſticorum comparari, & ædificari cæperunt: manente tamen apud Herbipolim Gymnaſio cum privilegijs, & conſervatorijs ſuis (quorum unus fuit Decanus S. Joannis in Haagis) uſque ad ſecundum annum Friderici Abbatis, ut loco inferius conveniente plenius dicemus. De cauſis verò deſolationis memorati Herbipolenſis Gymnaſij, ſic quidam eo tempore dixit:

Cauſæ deſolationis Gymnaſij Herbipolenſis notantur.

Balnea, Cenſus, amor, lis, alea, crapula, clamor:
Impediunt multum Herbipolenſe ſtudium.

Qui mores novit gentis Francorum, & conſuetudines Peapolitanorum, viſu & auditu didicit præſcriptorum expoſitionem verſuum.

Anno prænotato memorati Bavariæ Duces Joannes, Stephanus & Fridericus impetraverunt à Bonifacio Papa IX. quòd plenariam peccatorum indulgentiam, quam Hebræorum imitatione Jubilæum noſtrates appellant, in oppidum Monacum à Dominica Lætare uſque ad Feſtum S. Jacobi Apoſtoli duraturam collocavit, ſicut ipſam Romæ prius celebraverat.

Mons Gigantum obſidetur à Gerhardo Wirzburgenſi Epiſc.

Eodem quoque anno Gerhardus Epiſcopus Herbipolenſis, & Dux Francorum Orientalium contractis copijs & auxilijs Civium Regni, Caſtrum, quod der Reüſenberg nuncupatur, obſidione vallavit, in quo Raptores, latronéſque itinerum, & deprædatores viatorum tutum ſolebant habere confugium. Verùm quia Caſtellum arte ſimul & naturâ in monte altiſſimo ſituatum ſatis munitum exiſtit, Præſul tandem ſolutâ obſidione ſine effectu inde receſſit.

Comburuntur Hæretici in pleriſque Germaniæ locis.

Hocipſo anno Magiſter Martinus Inquiſitor hæreticæ pravitatis à Sede Apoſtolica deputatus venit per Sueviam in Herbipolim: ubi factâ inquiſitione Hæreticos nonnullos ex ſimplicioribus, & ruſticanis invenit de ſecta Flagellantium & Fratricellorum, quibus ad unitatem fidei Catholicæ reverſis pro ſalutari pœnitentia crucem contra Infidos Turcas impoſuit, quæ illo tempore prædicabatur. Ex Herbipoli profectus Erpfordiam ſimili pravitate infectos plures invenit, Beghardos, Beguttas, & alios; quorum aliqui cremati ſunt ignibus, aliqui verò pœnitentiam egerunt ſuper erroribus ſuis, reliqui fugam inierunt.

Eodem anno circa Feſtum S. Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ, cùm in vitibus botri necdum eſſent maturi, ſubitò frigus intenſum oritur cum pruina & nive haud modica; deſtruxítque omne vinum, quod in vitibus erat per totam Franciam Orientalem, Sueviam, Alſatiam, Thuringiam, partéſque Rheni ſimul atque Moſellæ, quarum Incolæ aliud nihil colunt quàm vinum.

Feſtum Viſitationis Beatæ Virginis inſtituitur.

His etiam temporibus Feſtum Viſitationis Beatæ ſemper Virginis intactæ Dei Genitricis à Bonifacio Papa IX. inſtituitur, & multis gratijs indulgentiarum ad inſtar Feſti Corporis Chriſti ab eodem cumulatur cum ſolemni Octava; quod cunctis celebrandũ Chriſticolis per orbem quotannis die menſis Julij ſecundo litteris Apoſtolicis patentibus ubique præcipitur.

MCCCXCIII.

MCCCXCIII.

Anno Wichardi Abbatis quarto, Indictione Romanorum primâ, post longam dissensionem & concertationem inter Fridericum de Saravverd Archiepiscopum, & Cives Colonienses concordia facta est per medium Comitis de Moers & interpositionem aliorum Principum.

Monstrum nimis horrendum nascitur.

Eodem anno Monstrum nimis horrendum nascitur ex fœmina rustica in Villa Berg Treverensis Diœcesis, quæ à Trittenheim Nativitatis meæ vico per unum distat milliare tantum. Cujus monstri inferior pars corporis hominem præferebat cum ventre, umbilico, pudendis, cruribus & pedibus. Superior verò pars, manus, brachia, collum, oculi, os, & caput bufonis erant horribilis, & tam formidabilis, ut nemo sine pavore hoc monstrum potuerit intueri. Vixit ferè triduo, & quia genitrix illud lactare non potuit, necessariò defecit. Fuerunt qui dicerent, genitricem esse maleficam, dæmonisque carnali maculatam commercio, & inde partum naturâ divisum.

Poppenhusen Castrũ ab Episcopo Wirtzburgensi obsidetur.

Anno prænotato Gerhardus de Schvvarzenburg Episcopus Herbipolensis auxilio quorundam Civium Regni, & aliorum amicorum Castrum quoddam nomine Poppenhausen, spelunca eo tempore latronum obsedit, & varijs machinis fortiter oppugnavit. Quod cùm expugnare non posset, sine effectu postremò recessit. Continuaverat obsidionem nihilominus à Festo Pentecostes sine intermissione usque ad solemnitatem S. Michaëlis Archangeli, his qui intus erant, omnibus necessarijs provisis, & se fortiter defendentibus.

Anno item memorato vicesimâ quartâ die mensis Novembris, tanta nivium abundantia subitò in orientali Francia cecidit, quantam nulla memoria hominum tunc viderat unquam: quarum densitas nimium ventis agitata fortissimas arbores & quercus annosas sine numero fregit, aut penitus evertit.

Henricus Calcar pulra conscripsit.

Claruit his temporibus Henricus ex Clivensi oppido Calcar nomine Monachus & Prior ad tempus domus S. Barbaræ in Colonia Cartusiani Ordinis, vir Christo devotus, & divinarum scripturarum admodum studiosus, qui scripsit inter alia Exercitatorium quoddam Monachale lib. I. Alium quoque librum, quem loquagion de Rethorica prænotavit: aliud opusculum, cui titulum dedit Cantuagium de Musica. De ortu quoque & progressu Ordinis sui lib. I. Si quid amplius edidit, ad notitiam nostræ lectionis adhuc minimè pervenit.

Joannes Rusbroch multa composuit.

Joannes Rusbroch natione Brabantinus Ordinis Canonicorum S. Augustini his ipsis in Brabantia claruit temporibus, qui scripsit de profectu Religiosorum librum unum. De ornatu spiritualium nuptiarum libb. III. Sermones & Epistolas varias ad diversos: & alia quæ necdum vidimus: cujus librum tertium de ornatu spiritualium nuptiarum Joannes Gerson Theologus, & Scholæ Parisiensium Cancellarius monet sobriè & caurè legendum.

Joannes de Schonhoven plura scripsit.

Joannes Schönhoven Prior Conventus Mechlinienſis in Brabantia Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ semper Virginis de monte Carmeli per hæc tempora prædicator sermonum popularium egregius, inter ingenij sui Opuscula non sine magno labore comportavit opus insigne de vitijs atque virtutibus, omnibus sermocinatoribus utile: quod in duobus voluminibus

bus distinxit, & græco vocabulo Polypodion prænotavit, ordinem in processu custodiens Alphabeti.

MCCC XCIV.

Expeditio Christianorum in Turcas sub Rege Ungariæ.

Anno Wichardi Abbatis quinto, Indictione Romanorum secundâ Expeditio magna Christianorum facta est in Turcas, jubente & ordinante Sigismundo Rege Ungariæ, qui postea Imperator factus est Romanorum, Crucem faciente prædicari Bonifacio Papa IX. in locis obedientiæ suæ: annis enim transactis quàm plurimis gens illa Turcarum perfidissima crebris incursionibus multa Christianis tam in Græcia, quàm in finibus Ungarorum inferre mala non cessavit, quousque tandem Græciam sibi totam subjecit. Sigismundus igitur Christianissimus Ungariæ Rex auxilium Bonifacij Papæ IX. & omnium Christianorum Principum imploravit litteris scriptis & nuntijs, & magnum in Turcas exercitum brevi adunavit. In quo non ultimi fuerunt Rupertus dictus Pipan Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, filius Ruperti senioris, postea Regis Germaniæ, & Joannes Dux Burgundionum, cujus mater erat soror Ducis Bavariæ Alberti morantis in Straubingen. Hi duo cum magno pugnatorum exercitu venerunt in Ungariam, quos Rex cum ingenti lætitia suscepit. Et alijs quoque terris & alij complures pugnaturi convenerunt.

Christiani obsident Nicopolim, contra quos Turcæ veniunt.

Rex ergo Sigismundus contractis undecunque copijs terram inimicorum cum supradictis, & alijs Principibus pugnaturus intravit, & in primis Nicopolim Urbem pulchram, divitem atque potentem obsedit. Quod ubi Rex sive Capitaneus Adversariorum intellexit, cum ducentis millibus armatorum Nicopolitanis in auxilium venire festinavit. Contra quem Exercitus Christianorum obviam procedens, ad unius milliaris ab eo spatium castra collocavit. Cúmque inter Principes oriretur contentio, quis eorum belli cœteris præberet ducatum, Sigismundi sententia fuit, præficiendum aliquem ex illis, qui & mores consuetudinésque noviſſent hostium, & antea cum ijs dimicâssent. Et propterea constituit belli Ducem Walachiæ Principem, virum bellicosum, industrium & fortem, qui sæpius cum Turcis dimicans gloriosè triumphârat.

Joannes Burgundiæ Dux sua elatione Christianos perdidit.

Joannes igitur Burgundiæ Princeps nimium indignatus, quòd sibi hunc honorem videret præreptum, quem se multitudine Exercitus sui, & longo itinere simul & multis impensis Jure promeruisse putabat, contra voluntatem Regis Sigismundi, & omnium, qui aderant Principum, cupiens sibi usurpare honorem, cum sex millibus armatorum, quos adduxerat, ante omnes in bellum contra Turcas prorupit, & nimis infeliciter dimicavit; ipse námque cum suorum pluribus in Turciam captivus abducitur, cæteri penè omnes quos adduxerat, ab hostibus trucidantur. Reliquus etiam Christianorum exercitus à Turcis invaditur, & pluribus occisis pauci fugâ salvantur. Sigismundus Rex per mare navigio vix incognitus ad Constantinopolim pervenit, & interitum evasit. Rupertus verò Palatinus in habitu pauperis mendici ad Heidelberg reversus est. Burgundiæ tamen Dux Joannes totius mali causa tandem multâ pecuniâ liberatus est.

Joannes Dux capitur, Christiani necantur: alij fugâ salvantur.

Wenceslaus Rex à Bohemis capitur.

Anno etiam prænotato Wenceslaus Rex Germaniæ, Bohemiæque propter insolentias & fatuitates suas multas omnibus penè odiosus factus à suis in Civitate Pragensi capitur, & aliquandiu honestæ custodiæ mancipatur.

tur. Interveniente tandem Sigismundo fratre, qui tum Rex erat Ungariæ, liberatur à custodia, sed pristinæ conversationis mores non emendavit.

Clemens Antipapa septimus moritur.

Eodem anno in mense Septembri mortuus est, & in Avenione sepultus Clemens in sua dictus obedientia septimus Antipapa, anno sui Pontificatus sexto decimo; vir callidus, superbus & astutus, qui cum suis Cardinalibus, quos in Avenione plures creaverat, inopiâ compellente, nec minus inflammante avaritiâ, sibi adhærentem per Galliam & Hispaniam Clerum, multis exactionibus valde gravans oppressit, & Annatas prior excogitavit. Mortuo Clemente atque sepulto, Cardinales, qui partes ejus fuerant secuti, Petrum quendam de Luna consanguineum Regis, ut dicebant, Aragonum, in Antipapam concorditer elegerunt, quem in Avenione solemni pompâ coronantes Benedictum tertium decimum nuncupârunt; qui sedit apud Gallos in Antipapatu per annos ferme tres & viginti usque ad concilium Constantiense, in quo abrogatis omnibus Martinus fuit electus.

Benedictus Antipapa fit decimus tertius.

Æstas anno memorato fuit calore continuo ferventissima, & pluviæ aut nullæ, aut valde raræ. Unde vinum illius anni, quod nihilominus in abundantia competenti crevit, optimum fuit. Frumentum similiter in bona copia provenit, quamvis in multis Germaniæ locis inter sationis & messionis distantiam, vel tempus, pluvia nulla ceciderit super terram.

Anno prænotato miles quidam nomine Wernherus Schnovvlin in quadam simultate capitur, & in castro Rappenbach custodiæ mancipatur. Lupoldus igitur Dux Austriæ congregato suorum exercitu non modico, & ferentibus auxilium Civibus Regni Argentinensibus, Castrum Rappenbach obsedit, cepit, funditúsque destruxit, & captivum militem liberavit.

MCCCXCV.

Conjuratio nobilium terræ Wirttenbergensis contra Dominum suum.

Anno Wichardi Abbatis sexto, Indictione Romanorum tertiâ, nobiles & potentiores Comitatus terræ Wirtenbergensis nescio quâ causâ vel occasione adversus Dominum suum Comitem conspirationem satis periculosam, & temerariam suscitârunt: nam eo usque prævaluit insania, ut convocatis undecunque socijs oppidum quoddam Haimsheim dictum, haud procul à Regali oppido Wila in Wiemgövv situm obsidione cinxerint: quatuor super omnem exercitum Capitaneos ex potioribus constituerunt, quos in contumeliam Comitis per Ironiam Reges nominari præceperunt. Oppidani verò cùm essent inermes, turmam perfidorum citius intromittere coacti sunt. Nuntiata sunt hæc Comiti, qui confestim ex oppidis & viculis suis congregavit, quantam potuit Rusticorum multitudinem, & veniens cum exercitu mane primâ luce oppidum Haimsheim obsedit, & fortiter oppugnare cœpit. Rogum per circuitum oppidi fecerat magnum, quo igne submisso jam incipiente vehementer ardere, qui intus erant, valde timuerunt, & non habentes quo fugerent à facie tam ignis, quam inimici, dexteras necessariò dederunt, gratiam à Comite, & commissorum veniam humiliter postulantes. Comes verò malens servare populum, quàm perire, veniam petentibus sub certis conditionibus dedit, & unum post alium per angustum portæ aditum exire de oppido projectis armis omnibus, mandavit. Inter exeuntes vero de urbe captivos, de quatuor illis primis Capitaneis, qui se Reges nominari præceperant,

Haimsheim oppidum bis capitur.

rant, tres Comiti fuerunt oblati, quartus autem vel interierat occisus, vel fugâ lapsus evasit. Cernens hos tres fictitios Reges quidam Rusticus promptulus ad jocos, cachinnans dixit astantibus: *Bone Deus, si quarium haberemus Regem, integrum chartæ ludum nobis Dominus hodie præparasset.* Comes itaque victoriâ potitus insigni, lætus & incolumis ad Stutgardiam cum suis omnibus reversus est.

Anno prænotato infra Octavam Festi Sacratissimi Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi circa medium fermè noctis terræ motus factus est in partibus Mosellanis Cis-Rhenanis, & in Francia Orientali. Post quem ingens ventorum subsecuta tempestas, arbores, quercus & ædificia multa subvertit.

Albertus Dux Austriæ moritur.

Eodem anno octavo decimo die mensis Augusti, moritur Albertus Dux Austriæ pius atque magnificus, frater Lupoldi Ducis à Suitensibus, ut dictum est anno Godfridi Abbatis sexto, in bello juxta Sempach occisi, filius autem Alberti Ducis filij Regis Alberti, sicut dixmus in supranotatis anno Dòmini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo Indictione Romanorum XI. Iste magnificus Princeps, inclitúsque Dux Austriæ Albertus post mortem patris, parte susceptâ hæreditariæ possessionis, Rempublicam Austriæ maximè optabat reddere gloriosam. Unde inter multa, quæ perpetuò constituit bona, universale Gymnasium in oppido Viennensi suis impensis primus ipse fundavit, quod Apostolicis munitum privilegijs Innocentius Papa sextus dudum confirmavit. Fridericus autem ex Austriæ Ducibus Imperator postea tertius majora pro eodem Gymnasio privilegia, & dedit & impetravit, & Episcopali dignitate institutâ ex Wiennensi oppido civitatem fecit.

Universitas Viennensis fundatur.

Anno præscripto in mense Aprili die quintâ post meridiem horâ tertiâ sol nube subvolutus tenebrosus factus est in civitate Leodiensi, & per unius milliaris spatium, aut amplius in circuitu eorum, apparuitque mirabile signum in nube quasi gladius sanguinem fundens, & cum igne discurrens: mirabantur omnes, nec erat, qui portentum illud interpretari posset.

Mater Caroli Ducis Burgundiæ nascitur.

Eodem die post medium noctis horâ septimâ minuto octavo decimo nascitur in Portugallia Elisabeth Regis Portugalliæ filia, quæ postea nupsit Philippo Duci Burgundiæ, cui & peperit Carolum Ducem ultimum, qui Leodium diruit, & in circuitu omnia destruxit, & multa virorum millia in ore gladij occidit, mulieres, virgines & parvulos in Mosa flumine submersit.

Conradus Archiepisc. Moguntinus obijt.

Anno prænotato in mense Octobri, moritur Conradus de Wynsperg Archiepiscopus Moguntinus anno Pontificatus sui septimo, vir bonus & pius, cujus cadaver in majori Ecclesia Moguntina cum honore debito suæ Ecclesiasticæ traditum sepulturæ. Post cujus mortem Ecclesia Moguntina pristinis iterum calamitatibus exposita sub schismate gravi tribulata est: Capitulum enim unanimi consensu, in Archiepiscopum suum elegit Godfridum ex Comitibus de Lyningen majoris Ecclesiæ Canonicum, virum prudentiâ, consilio & actione cautum, scripturarum quoque scientiâ satis eruditum, & ut cunctis videbatur, talis Ecclesiæ per omnia valde idoneum Pontificem. Contra quem Joannes ex Comitibus de Nassavv similiter Canonicus, homo astutus & callidus, nimium aspirans ad altiora, per medium suorum egit cum Bonifacio Papa nono, quòd electionem

Godfridus de Lyningen eligitur.

nem de eo canonicè factam cassavit, & sibi de Moguntino Archiepiscopatu providit. Quod factum multis displicuit, de quo plures diversa & varia senserunt. Erant enim qui dicerent, eum nescio quibus florenorum septuaginta millia exposuisse, ut Godfrido Pontificatum præriperet. Joannes igitur ad Archiepiscopatum Ecclesiæ Moguntinæ provisus, & confirmatus per Papam, satis utiliter præfuit annis quatuor atque viginti, homo sicut diximus, prudens & astutus, qui paucissimis innotescere solebat, quæcunque mente concepisset.

Joannes fit Archiepisc. Moguntinus.

MCCCXCVI.

Anno Wichardi Abbatis septimo, Indictione Romanorum quartâ, moritur Nicolaus ex Comitibus de Nassavv, qui eo tempore morabatur in Wisbaden haud procul à Moguntia Spirensium Episcopus. Post quem Rabanus de Helmstadt in Pontificem ejusdem Ecclesiæ per Canonicos regulariter electus & ordinatus præfuit annis ferme triginta quinque, & postea, ut suo loco dicetur, Archiepiscopus Trevirorum factus est.

Rabanus fit Episcopus Spirensis annis xxxv.

His temporibus Comes quidam de Solms multa contra Trevirensem mala commisit Ecclesiam, igne & ferro devastans patriam. Unde commotus Archiepiscopus Trevirorum Wernherus validum suorum adunavit exercitum, & contra hostem processit ad bellum. Consertis itaque manibus Archiepiscopus victoriam obtinuit, interfectisque Adversariorum plurimis, Comitem cepit, & vinculis alligavit, donec imperata pollicerentur omnia. Idem Archiepiscopus navale, quod Antecessor ejus Cuno de oppido Confluentino ad castellum nomine Capella olim transtulerat telonium, abundantioris causâ lucri ad oppidum Cunenengen eodem tempore revocavit.

Comes de Solms in bello capitur ab Archiepiscopo Trevirorum.

Anno prænotato tricesimâ die mensis Januarij horâ decimâ ante meridiem natus Philippus Dux Burgundiæ, pater Caroli Ducis ultimi, & Davidis, qui postea fuit Episcopus Trajectensis, quamvis non de legitimo thoro natus. Eodem anno multæ contentiones & lites inter Episcopum Herbipolensem Gerardum de Schvvarzenburg, Clerum quoque & Cives dudum inchoatæ sumpserunt augmentum, & multiplicata sunt mala per totam terram Francorum. Et quia Episcopus ratione bellorum pecunijs in toto fuit exhaustus, nec habebat, unde stipendia solverentur militibus, Clerum inconsuetis & gravissimis contributionibus & exactionibus sibi plurimum reddidit infensum. Unde fuit eo tempore Clerum in Herbipoli videre in miseria, dum hinc à Civibus insanis atque crudelibus, ablatis rebus, mortis intentaretur periculum: hinc verò Pontifex Censuras minaretur & carceres, nisi quod petijt solverent tributum. Verùm Clerus non minus exhaustus pecunijs quàm Pontifex, injustis exactionibus unanimi voce contradixit. Propter quod Nicolaus de Malchos majoris Ecclesiæ Decanus mandato Episcopi non consentiens de civitate fuit ejectus. Otto de Miltz Herbipolensis Canonicus, & Bambergensis Decanus, cum fratre suo Joanne de Milz æquè Canonico in habitu Religionis turpiter fuit captus, & ad castrum, quod Nova domus nominatur, captivus abductus. Hâc injuriâ Clerus non mediocriter commotus, interdictum mox per omnes Civitatis Ecclesias decrevit & servavit. Constat enim confœderationem ante plures annos inter Abbates, Præpositos, Decanos, & omnem Clerum Herbipolensis Ecclesiæ simul & urbis factam, conscri-

Inter Episcopum, Clerum, & Cives Herbipolenses magnæ discordiæ.

ptam, & Prælatorum omnium sigillis confirmatam: in qua sic extitit ordinatum, ut quotiens Peapolitanæ Civitatis atque Diœcesis Clericus in urbe ipsa per quoscunque caperetur, injuriaretur, vel injustè læderetur, mox cessantibus Divinis Interdictum servaretur.

Vicecomes Mediolani Dux efficitur.

Anno memorato Joannes Galeatius Vicecomes Mediolani, datis Wenceslao Regi centum millibus, ut ferebatur, ducatorum, & amplius, ex Vicecomite, ut sæpe ante meminimus, in Ducem est sublimatus. Quam dignitatem consecutus est per manus Oratorum dicti Regis, in mense Septembri cum magna solemnitate & gaudio Mediolanensium. Et quia Mediolanum Camera Romani est Imperij, quam avaritiâ ductus Rex Wenceslaus contra voluntatem Principum nec debuit, nec potuit alienare, hæc novi Ducis creatio causam præstitit non modicam Electoribus Imperij depositionis ejus à Regno.

Mediolanũ est Camera sacri Imperij.

MCCCXCVII.

Bellum fit inter Ducem Montensem & Comitem Clivensem.

Anno Wichardi Abbatis VIII. Indictione Romanorum v. Wilhelmus Dux Montensis cum exercitu valido terras Comitis Clivensis intravit, & omnia igne, ferróque hostiliter devastavit. Quod cùm Comes animadvertit, contractis undequaque copijs obviam Duci processit in bellum. In primo congressu Dux de Monte victoriam obtinuit, & exercitus Comitis fugâ dispersus fuit. Comes verò ubi vidit suos in fugam præcipites, magnâ voce clamavit: *Quid facitis ô viri, cur fugitis, cùm adhuc integri simus viribus? State precor viriliter pugnantes, quoniam Deo miserante consequemur victoriam.* Animati pusillanimes admonitione Comitis steterunt; bellum denuo incipitur, Dux à Comite superatur.

Dux Montensis in bello cum multis alijs captus est.

Ceciderunt in eo prælio multi, Dux ipse Wilhelmus de Monte captus est, & cum eo Dux Juliacensis, Comes quoque Solms, Comes de Isenburg, Comes de Sayna, Comes de Westerburg, Comes de Rifferscheydt, & ex militari ordine complures, qui magnam Comiti pro sui liberatione pecuniam dederunt. Hujus victoriæ fuerunt Auctores, ut dicebatur, Cives de Wesalia, qui fortiter pro Domino suo Comite pugnantes etiam alios corroborârunt.

Civium Herbipolensium contra Dominum suum durat rebellio.

Anno prænotato dissensionibus & bellis inter Episcopum Gerardum & Cives Herbipolenses durantibus, imò quotidie magis ac magis increscentibus, Clerus in tribulatione maxima fuerat constitutus; opprimebatur etenim non solum in ipsa urbe à Civibus, sed etiam extra per totam Diœcesin à laicis perversis; Cives námque Peapolitani suo Domino rebelles, conjurationem & fœdus cum adjacentibus in circuitu oppidanis, non minus quàm & ipsi perjuris facientes, quicquid in contumeliam, damnum & læsionem Cleri atque Claustralium excogitare poterant, præsumere & facere non timebant.

Canonici Herbipolenses à perfidis capiuntur civibus.

Crafftonem ex Comitibus Hohenloe majoris Ecclesiæ Herbipolensis Canonicum, virum nobilem, bonum & quietum, nemini adhærentem, adeóque mansuetum, ut nec læsus quemquam offenderet, illo tempore apud Carthusianos extra urbem commorantem Monachos amore quietis, in ipso Monasterio ceperunt, introductúmque in civitatem carceralicustodiæ mancipârunt. Alios etiam plures Canonicos, Vicarios & Clericos, non solum majoris, sed etiam aliarum Ecclesiarum in civitate & extra captos conjecerunt in vincula.

Post

Clerus Herbipolensis bonis suis spoliatur à Civibus.

Post Festum Pentecostes anno præsignato Cives memorati Herbipolenses armati, & furiosis per omnia similes, omnia Monasteria, Conventus, & domos Canonicorum & Clericorum in Civitate & suburbanis perlustrantes spoliaverunt, rapientes quicquid in eis potuerant invenire. Nemini pepercerunt ex Clero, nec Deo sacratis honorem impendere locis statuerunt. Propter quod in ultionem tanti sceleris divinâ providente Justitiâ tandem à Clero victi & superati sunt, & in omnimodam eorum servitutem redacti, & compulsi usque in præsentem diem.

Cœnobiũ S Burchart comburitur à Civibus.

Denique vanissimi, & furiâ pleni Cives cum armis & fustibus pontem Mogosi transeuntes Monasterium S. Burchardi trans flumen insigne, quod eo tempore fuit Ordinis S. Benedicti, spoliantes incenderunt, & domos quásque meliores igne submisso funditus everterunt.

Et Cœnobium S. Jacobi.

Simili furore Monasterium S. Jacobi Apostoli (cui Deo permittente ego inutilis Joannes Trithemius Abbas post Spanheim deservio) invadentes spoliaverunt, & igne submisso quæque meliora habitacula Monachorum penitus destruxerunt, cujus eversionis vestigia cernimus usque in præsentem diem. Inde progressi ad Haugis Collegiatam in Suburbanis orientem versus Ecclesiam, domos Canonicorum pretiosas atque pulcherrimas everterunt, sicuti usque in præsens manifesta cernuntur vestigia.

Conglomerati postea turmatim in armis, & civitatem exeuntes villam Ecclesiæ non ultimam, quæ Brostelsheim nuncupatur, una cum parochiali Ecclesia combusserunt in odium Cleri & Episcopi, solo remanente castello; plures in circuitu & alias Ecclesiæ villas incendio furiosi Cives destruxerunt, omnia Cœnobia Claustralium in urbe & circa frumento & vino spoliârunt.

Conjurati oppidani cum Herbipolensibus contra Episcopum.

Interea dum hæc agerentur per Cives, Episcopus plura suorum rebellium per intervalla obsidione cinxerat oppida, quamvis pauciſſima potuerit obtinere. Nam præter Iphoven penè omnes incolæ suæ oppidorum Ecclesiæ Cives cum Herbipolensibus contra Dominum eorum proprium conjuraverant Episcopum. Oppidorum ista sunt nomina: Cherolshoven, Neustatt, Hassfurth, Eberen, Hertzlach, Meiningen, Königshoven, Melrichstatt, Fladingen, Carolstatt; quorum omnium habitatores cum Herbipolensibus fuerunt conjurati, atque bellantes contra Episcopum & Clerum omni pietate Religionis contemptâ. Plures pro concordia diætæ iterum servatæ sunt, sed nihil omnino profuerunt.

Cives Regem Wenceslaum vocant de Bohemia in auxilium.

His temporibus Rex Wenceslaus morabatur in Bohemia in urbe Pragensi, ad quem Cives Herbipolenses miserunt legatum ex suis unum nomine Fridericum Schade, per quem oblatis Regi quatuor florenorum millibus supplicabant, ut civitatem Peapolitanam ab omni Jurisdictione Sacerdotum dignaretur eximere, & inter alias Regni urbes perpetuò incorporare. Muneribus susceptis lætatus est Rex, omniáque postulata Civium se promittit facturum. Mittit ergo cum Friderico memorato ad Cives Herbipolenses Bohemum quendam Comitem, & consolatorias litteras, in quibus ipsos jussit animis esse constantes, & se personaliter brevi pollicebatur Herbipolim esse venturum.

Wenceslaus Rex pro Civibus venit Herbipolim, &c.

Quo nuntio susceptо Cives jam se Dominio Sacerdotum Christi putabant exemptos, & consilio stultorum accepto, nuntios ad cæteras Regni urbes cum litteris mittebant, in quibus jam se Regni Cives, non Ecclesiæ pronuntia-

pronuntiabant. Supervenit non diu postea, sicut promiserat Rex Wenceslaus, qui magno cum honore susceptus à Civibus, Aquilam Regni pro signo libertatis per muros & mænia urbis erexit. Erat in civitate gaudium magnum de præsentia Regis, & uno omnes animo in libertatem conspirabant.

Episcopus contra Wenceslaum querelam defert Principibus.

Episcopus, dum hæc agerentur, in monte S. Mariæ ex urbis opposito manebat, qui Regis & civium temeritate recognitâ, litteras misit ad Principes Regni, in quibus de violentia Regis Wenceslai proposuit querelam, & postulavit auxilium. Noverant enim Principes Regni omnes, quòd Pipinus, & Carolus filius ejus cognomento magnus olim Reges Francorum, civitatem Herbipolensem, cum Ducatu Franciæ orientalis S. Burkardo ejusdem urbis primo Episcopo, & per eum cunctis successoribus ejus in proprium Jus, atque possessionem perpetuam tradiderunt, non ut Imperatores, neque de proprietate Imperij, sed ut Reges, & de Regni proprietate sibi acquisiti.

Unde commoti contra Wenceslaum Regem justissimi Principes Regni, durius in eum scripserant, monentes, ut à malè cæptis desisteret, nec subditos contra Dominum eorum in rebellionem concitaret, alioquin necessitate perurgente se fore de negotijs Regni aliter provisuros. His literis Rex à Principibus Regni susceptis territus est, & cæpit in secreto habere consilium, quomodo in Boëmiam securum & honestum posset habere regressum.

Wenceslaus callidè ab Herbipoli recedit.

Convocatis igitur Civibus causas abeundi necessarias & honestas, sed confictas in medium proposuit, & ne frangerentur animis, rediturum se quantocius promittit. Qui expectatus diu non est reversus usque in præsentem diem. Duravit autem ista simultas à sextâ feriâ ante Festum Pentecostes anno prænotato inchoata per Cives contra Episcopum & Clerum veros eorum Dominos in annum tertium, quo tandem in bello juxta villam, quæ nuncupatur Berchteim, fuerunt ab Ecclesia victi, superati & confusi; quemadmodum in ultimo Wichardi Abbatis anno infra dicemus.

Decem & septem vicibus Episcopo Cives fuerunt perjuri & rebelles.

Et nota quòd Cives Herbipolenses ex eo tempore, quo Pipinus & Carolus magnus Reges olim Francorum Ducatum cum urbe S. Burchardo primo Wirtzburgensium Episcopo, anno videlicet Dominicæ Nativitatis DCCLVIII. de consensu Principum Regni omnium donaverunt, decem & septem jam vicibus, sicut in historijs reperi, contra Ecclesiam & Pontifices in rebellionem sese erexerunt; non attentis, quæ Dominis ipsi suis antea semper fecerant, Juramentis; donec postremò viribus exhaustis obedienter subesse sunt compulsi.

MCCCXCVIII.

Guntherus Frater Episcopi Herbipolensis obijt.

Anno Wichardi Abbatis nono, Indictione Romanorum sextâ, mortuus est Guntherus Comes de Schvvarzenburg Thüringus, Frater Gerardi Herbipolensis Episcopi, vir strenuus & bellicosus, qui amore Fratris Ecclesiastici Dux fuerat exercitus contra Cives rebelles atque perjuros, & sæpius adjuvante Domino victoriam reportavit.

Herbipolenses Episcopum suum in monte S. Mariæ obsederunt.

Eodem anno durante Civium Herbipolensium insano furore contra Clerum, cùm Episcopus Gerardus in castro montis S. Mariæ moraretur, quod trans flumen est situm ex opposito Civitatis, corripientes arma rebelles montem simul & Burgum obsidione cinxerunt, Pontificem diebus

xi. in eo cum ſuis impugnantes; conjuraverant enim ſimul ad invicem, ut ſi eum comprehendere poſſent, ſine miſeratione occiderent.

Verùm his, qui fuerant in arce, viriliter ſe defendentibus, & lapides in turmam ſævientium Ruſticorum ex machinis crebrò jacientibus, die tandem XII. compulſi ſunt obſidionem deſerere, cùm ſe viderent nihil poſſe obtinere. Muris denique ac foſſatis muniêrunt civitatem, & Monaſterium S. Jacobi foſsâ cinxerunt, retrò cuncta penitus deſtruentes. Maximo Cleri & Monachorum odio laborabant, & quicquid in eos mali poterant excogitare, faciebant.

Dux Auſtriæ contra Mediolanum à Florentinis vocatur in Italiam.

Anno prænotato Florentini Cives Imperij, cæptas contra Joannem Galeatium Mediolani Ducem diſſenſiones continuabant. Propoſito igitur non parvo militibus ſtipendio, Lupoldum Auſtriæ Ducem in auxilium vocaverunt. Veneti quoque cum Florentinis in Ducem confœderati non parvum ei timorem incuſſerunt. Intereà verò dum Lupoldus Dux Auſtriæ ad bellum pararet exercitum, Mediolano poſtulante, decennales factæ ſunt Treuguæ, & belli ratio interim fuit poſtpoſita.

MCCCXCIX.

Comes Clivenſis hoſtiliter devaſtat Montenſem Ducatum.

Anno Wichardi Abbatis X. Indict. Rom. VIII. Wilhelmus Dux Montenſis, quem ante biennium à Comite Clivenſi captum in bello cum quibuſdam alijs Comitibus diximus, pacta, quorum medio fuerat è captivitate liberatus, violavit Unde Comes de Clivis contractis undique copijs terram Ducis ingreditur, & omnia per circuitum igne devaſtavit & ferro; villas enim plures cunctis bonis ſpoliatas incendio concremavit: Mülheim inſignem vicum obtinuit, & multa pauperibus terræ damna intulit.

Staurone-ſum id eſt Crüzenach incendio crematur.

Eodem anno, XV. die menſis Auguſti ea pars oppidi Crüzenach in Comitatu Sponheimenſi, quæ nova Civitas vulgò nominatur, incendio quaſi tota perijt, quod incolas haud mediocriter afflixit. Spartheim etiam villula eodem anno incendio caſuali fuit conſumpta.

Epiſcopus Herbipolenſis Cives permiſit abſolvi.

Anno prænotato Cives Herbipolenſes, poſteaquam pro ſuis nefandis ſceleribus in Epiſcopum, Clerum & Monachos enormiter commiſſis excommunicati, & Interdicti aliquandiu ſorduiſſent, ad cor ſerò tandem reverſi promiſsâ pœnitentiâ & emendatione, abſolutionis beneficium ab Epiſcopo poſtulârunt. Qui miſericordiâ motus per litteras ſuas patentes penultimâ die menſis Februarij ex Kizingen oppido ſcripſit, atque commiſit omnibus & ſingulis per civitatem & Diœceſim Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, & Eccleſiarum parochialium Rectoribus, quatenus relaxato jam Interdicto pœnitentes à Cenſuris abſolverent, & Miſſarum coram eis ſolemnia deinceps jam licitè celebrarent. Veruntamen Incendiarios Monaſteriorum, invaſores, percuſſores, captivatores Clericorum ab hac gratia indultæ abſolutionis excipiens, ad Sedem Apoſtolicam remiſit. Et quia potiores Civitates majores ſimul cum minoribus incendio Monaſteriorum & captioni Sacerdotũ omnes conſenſerant, cùm à nemine poſſent abſolvi, quam à Papa, malum adjicientes malo, & indurati cum Pharaone, iterum de novo conſpiraverunt in unum contra Epiſcopum & Clerum ejus, abijcere omnino cogitantes jugum obedientiæ. Anno tamen ſequenti pœnas, ut dicemus, præſumptæ temeritatis dederunt.

Cives Herbipolenſes Incendiarij & Captivatores Sacerdotum.

MCCCC.

Annus Jubilæus Romæ celebratur à Bonifacio Papa IX.

Anno Wighardi Abbatis XI. Indictione Romanorum VIII. Jubilæus annus Remiſſionis & Indulgentiarum Romæ ſub Bonifacio Papa IX. celebratus eſt: ad quem de omni natione obedientiam ejus ſequente, maxima utriúsque ſexus populi multitudo anno toto convenit. Eo tempore Bonifacius memoratus ſive adverſariorum potentiam veritus, ſive augendæ ditionis Eccleſiaſticæ cupidus Annatam dari de Beneficijs Eccleſiaſticis primus mandavit, quam Clemens Antipapa, ut ſupra diximus, prior in Gallia reſidens excogitavit, hâc videlicet conditione, ut quicunque Beneficium aliquod conſequeretur Eccleſiaſticum, dimidium omnium proventuum primi anni teneatur ad Apoſtolicum fiſcum perſolvere. Hujus novitatis exemplo in avaritiam prolapſi plures Germaniæ Præſules, non dimidios primi anni, ſed integros biennij fructus & proventus omnium Eccleſiarum parochialium ſuis deinceps uſibus adſcribere præſumpſerunt.

Annatarum de beneficijs Eccleſiaſticis prima excogitatio.

Bellum inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes prope Berchteim.

Eodem anno, XI. die menſis Januarij prælium factum eſt juxta villam nomine Berchteim inter Eccleſiam & Cives Herbipolenſes, & fuit dies Dominica poſt Feſtum Epiphaniæ. Ex parte autem Eccleſiæ minor erat exercitus, ita ut unus contra ſe hoſtium ſex habere videretur. Conduxerant enim Cives mercede omnem penè militiam Wetteraviæ, Buochoniæ, & Haſſiæ, cum alijs multis, & ſatis validum habere videbantur exercitum. Numero erant plures, ſed major pars fuerant vinitores, agricolæ atque ſutores. Epiſcopus non fuit in bello perſonaliter præſens, ſed Joannes de Egloffſtein majoris Eccleſiæ Præpoſitus & Coadiutor ejus Pontificis tenebat vices: is bellandi horâ jam inſtante milites quosdam ex more Principis nomine creavit, quorum illa extitere nomina: Wilhelmus de Grumbach, Joannes de Grumbach, Wichpertus Wolfskelle, & complures alij milites facti ſunt, quorum nomina non tenemus. Poſthæc exercitus Eccleſiæ puſillus in Deum & meritis Sanctorum ſpem & confidentiam erigens, omnipotentis invocato auxilio in hoſtes irruit, cædit, proſternit viriliter, & occidit. Deo itaque victoriam largiente Eccleſiæ, ceciderunt ex parte civium in illa die perempti pugnatorum mille atque trecenti viri: capti fuerunt duo millia virorum, reliqui turpiter fugerunt. Inter occiſos ſimul & captos plures fuerunt pretio conducti Nobiles Wetteraviæ, Haſſiæ & Buchoniæ, qui vitam pecuniâ non modicâ redemerunt, datíſque litteris ſe ſuóſque in perpetuum Eccleſiæ Herbipolenſi obligârunt, quòd videlicet nec ipſi, nec hæredes eorum per ſe vel per alios Eccleſiam Herbipolenſem, & ſubditos illi debeant diſſipare, impugnare, vel in aliquo lædere, & quòd inimicos, & læſores memoratæ Eccleſiæ non debeant recipere hoſpitio, non paſcere, non fovere verbo, facto, vel conſilio in omnes generationes. De parte ſive Exercitu Eccleſiæ nullus in bello memorato fuit captus: ceciderunt tantum pro juſtitia occiſi ſex viri Joannes dictus Pfaff de Seckendorff, Laurentius Truckſeſs, Henricus de Welzhuſen, Conradus de Stetenberg, Joannes Saxs, & Theodoricus quidam Monaſterialis Eccleſiæ. Fuit autem Exercitus in parte Civium 4000. ferè virorum, cùm Eccleſia nec mille quidem habuiſſe dicatur. Plures enim à paucioribus victi ſunt, qui non pro Juſtitia Reipublicæ, ſed odio Clericorum armati pugnaverunt. Injuriam vindicavit Omnipotens, quam Cives irrogaverant Clero, qui ſine cauſa, ſine ratione vel ordine Juris,

Victoria ceſſit Eccleſiæ: hoſtiũ occiſi mille trecenti: capti duo millia.

Ex parte Pontificis ſex tantum viri in hoc bello ceciderunt.

Deus Vindex malorum retribuit facientibus injuriam.

Juris, ne dicam charitatis, Canonicos tam Principalis, quàm aliarum Ecclesiarum simul & Monachos, reliquósque omnes enormiter læsêre Claustrales, alios expellentes de Civitate, alios in carcerem trusos diu tenuêre captivos; alios percutientes & vulnerantes usque ad mortem infinitis penè contumelijs affecerunt. Denique spoliatas Clericorum habitationes frumentis, vino, & suppellectili cuncta ignibus tradentes plurimas destruxerunt: Monasteria quoque Ordinis nostri duo in suburbanis, alterum S. Burckardi, alterum S. Jacobi Apostoli, ut supra diximus; similiter & domus Teuthonicorum ignis incendio magna ex parte subverterunt. Pro his & alijs in Deum & sanctos ejus commissis sceleribus suis, impij Cives præmium, quod meruerant, confusi acceperunt.

Captivorum plures vario mortis genere puniti sunt.

Captivi de parte Rebellium primò ad Kizingen, ubi Pontifex erat, demum ad Oxenfurt ducti sunt, è quibus quicquid erat Civium seu Rusticorum juramento Ecclesiæ, & Pontifici subjectorum, plures fuerunt interfecti. Nam propter Juramentum fidelitatis temerè violatum alij caudis equorum colligati per plateas ad patibulum tracti sunt, alij capitibus truncati, alij rotati, alij suspensi ad furcam, alij submersi, atque ut propriorum Dominorum traditores in quatuor partes divisi, & ante portas oppidi suspensi: Nobiles & innoxij criminis pecuniâ se redemerunt: principaliores verò de Consulatu Herbipolensi, Sifridus videlicet vom Rebstock, Jacobus de Leone, Joannes de Erpfurdia, Jacobus Webler cum alijs complicibus eorum, qui seductis civibus rebellionem contra Episcopum & Clerum incæperunt, ad Herbipolim reducti sunt, & equis alligati post caudas, atque tracti per plateas, & in quatuor divisi partes ante portas Civitatis superpositi rotis metum posteris incusserunt. Omnes, qui Principales fuerunt in consilio, talem exitum susceperunt, præter illos, qui fugâ lapsi vitam redimere potuissent: nec erat in civitate Wirtzburgensi porta, ante quam forinsecus non jacerent rotati, & divisi per quadrum aliqui de Consulatu more sceleratorum traditorum.

Consules ante portas civitatis super rotas positi fuerunt.

Gerardus Episcopus Herbipolim victor cum suis ingreditur.

Post hæc Gerardus Episcopus 14. die mensis Januarij, hoc est, feriâ IV. post Octavas Epiphaniæ Domini, venit ad Herbipolim cum suis nobilibus, & reliquos Cives humi stratos accepit ad gratiam, quos maximis & horrendis Juramentis, ne similia tentare præsumerent in futurum, obligavit: deinde per alia Ecclesiæ oppida equitans similiter fecit: consulatum instituit novum sibi specialiter juratum: leges dedit Civibus, & omnes rebellizandi suspiciones, & modos amputavit.

Clerus gaudens Herbipolim triennis exul ingreditur.

Humiliatis jam Civibus, & pace reformatâ, Clerus qui in annum tertium exulaverat, in urbem regreditur, Interdictum tamen usque ad Ascensionem Domini proximè tunc futuram jussu Episcopi continuatur. Magna rerum & subita permutatio. Cives Herbipolenses, qui nimiâ elati superbiâ Episcopum in Thüringiam fugare, Canonicos nobiles, Monachos & moniales de Civitate omnes juraverant expellere, ipsi aut miserabiliter fuerunt occisi, aut de patria proscripti, reliqui verò humiliati, confusi, & in perpetuam Ecclesiæ servitutem, sicut meruerant, redacti.

Conventus Principum in Frankenfurt contra Wenceslaum.

Anno prænotato in mense Majo convenerunt apud Franckenfurt Principes Regni, Joannes Archiepiscopus Moguntinus, Wernherus Archiepiscopus Trevirorum, Fridericus Archiepiscopus Colonienſis, Rupertus Comes Palatinus, Rudolphus Dux Saxoniæ, Fridericus Dux de Brunonis

vico, & quidam alij, quorum causa fuit Conventus, diem modum & formam statuendi, quibus Wenceslaum Regem per sententiam à regno deponerent. Consultatione igitur habitâ, vicesimum diem mensis Septembris tunc proximè futurum statuerunt, in quo apud Lanstein oppidum Cis-Rhenanum denuo convenire deberent ad prosecutionem inchoati negotij. Soluto Conventu Principum jam dicto cùm unusquisque in sua redire disponeret, Moguntini Cives, qui pro parte Wenceslai Regis fuerunt pertinaces, nec minus veteri odio laborantes, positis in itinere apud Fridislariam insidijs, Rudolphum Saxoniæ nihil mali suspicantem capiunt. Fridericum verò Ducem Brunsuicensem tumultuariè occidunt, ad cujus tumulum aureis litteris sic scriptum legimus:

Fridericus Brunsuicensium Dux à Moguntinis occiditur.

Regula non ficta nequam Moguntia dicta,
Germen Pilati nunc denuo vivificati,
Námque Ducem stravit Fridericum, qui quasi David
Clerum protexit, gentémque suam bene rexit.

Moguntia nequam.

Verum auctores sceleris male perierunt.

Anno igitur præscripto 20. mensis Septembris convenerunt denuo in oppido Lanstein haud procul à Confluentia supradicti Principes, & mane circa horam decimam Wenceslaum Regem Bohemiæ citatum, exspectatum, sed non comparentem, neque per se, neque per legitimum procuratorem, ab omni jure dignitate & administratione Regni Germanici propter subscriptas causas per sententiam deposuerunt.

Wenceslaus per Principes à Regno Germaniæ deponitur.

Articulus 1. *Prima causa, sive articulus fuit, quòd Civitatem Genuensem juxta mare in Liguria sitam, quæ semper ad Romanum Imperium pertinebat, acceptâ pecuniâ, Regi donavit Gallorum sine Consensu Principum Regni, in grave detrimentum totius Regni Germanici, simul & Imperij Romani.*

Articulus 2. *Secundus articulus sive causa depositionis ejus fuit, quòd Vicecomitem Joannem Galeatium, Mediolani creavit in ducem, assignando ei totam Longobardiam in titulum, & perpetuam possessionem, sine scitu, & voluntate Principum, pro centum millibus ducatorum, quod ei non licuit.*

Articulus 3. *Articulus tertius sive causa fuit, quòd plura Dominia sive territoria feudalia Imperij per mortem possessorum, quæ ad Jus tam Regni quam Imperij devoluta erant, sine Consensu Principum alienavit, & acceptâ hinc inde pecuniâ in proprietatem, & perpetuam possessionem alienis tradidit.*

Articulus 4. *Articulus quartus, fuit ejus in innocentes nimia crudelitas; plurimorum testat relatione, quòd Magistrum quendam in Theologia, vitia ejus inter prædicandum Pragæ arguentem occidit, & plures alios tam Clericos quam laicos, sine causa rationabili necari mandavit.*

Articulus 5. *Articulus quintus, sive causa depositionis est, quòd non solum fovit raptores, Latrones, & spoliatores mercatorum, & quorumlibet itinerantium, sed impunitatem malefactoribus omnimodam indulsit, opprimens, & puniens solum innocentes, unde plenum fuit sub eo Latronibus Regnum.*

Articulus 6. *Articulus sextus fuit, quòd membranas dedit personis levibus nequitiosis & vilibus: hoc est, chartas non scriptas, appendente sigillo Regiæ Majestatis, & hoc ex avaritia, pecuniarum duntaxat amore, per quas membranas homines nequitiosi multos dolos, & fraudes commiserunt.*

Articulus 7. *Articulus septimus, sive depositionis ejus causa fuit, quòd cum Rege Poloniæ Tartaros & Paganos contra milites Ordinis Teuthonicorum in Prussia vocasset, se uni-*

se univit, & confœderavit in contemptum fidei Catholicæ & detrimentum totius Regni, quod Regiam minimè decuit Majestatem, quapropter quòd Paganos tenebatur expugnare, Christianos autem defendere.

Articulus 8.

Articulus octavus, quòd avaritiâ, & nimiâ cupiditate pecuniarum seductus multos diversæ conditionis homines ad Curiam suam fecit citari, sine rationabili causa, vel ut metu vel injustis accusationibus fatigati sese pecuniâ redimerent, alioquin militum vexationibus subjacerent.

Articulus 9.

Articulus nonus, quia osor & persequutor Cleri fuit & omnium Ecclesiasticarum personarum, Laicos omnes, Rusticos, Cives simul & Nobiles quantum potuit contra ministrantes Ecclesiæ concitans, & fovens & defendens, quemadmodum Herbipolensibus factum jam diximus.

Articulus 10.

Articulus decimus, insigne illud Gymnasium litterarium Generale, seu Universitatem Pragensem, quam Pater Imperator Carolus IV. paulo ante fundaverat, suâ Tirannide annihilavit, atque destruxit, Doctores atque Magistros inde capiens, expellens, pluréque interficiens, quorum hostis inimicus, & persequutor fuit omnium, maximè bonorum virorum, atque Doctorum.

Articulus 11.

Articulus undecimus fuit, sive depositionis causa non ultima, quòd subditos Principum, Episcoporum, Abbatum, Ducum Comitum, atque Nobilium occultis litteris, nuntijs, promissis, & suggestionibus contra Superiores suos in rebellionem concitavit, fovit, & animavit, ut patuit in Herbipolensibus.

Articulus 12.

Articulus duodecimus, quòd osor pacis Regnum litibus contentionibus latrocinijs, & infinitis turbationibus implevit, Cives contra Principes animavit, metuens propter scelera commissa deponi à Regno, si pax in terra permissa Principes Electores inter se faceret omnino concordes.

Articulus 13.

Articulus decimus tertius fuit, quòd Ecclesiasticorum immunitatem contemnens omnia temerè pro sua voluntate præsumpsit; bona Ecclesiarum, aut militibus distribuit, aut sibi usurpavit, moliebatur enim Regalia, & Jurisdictiones temporales Episcopis aufferre, & suis nebulonibus distribuere.

Articulus 14.

Articulus decimus quartus fuit, quòd otio commessationibus, potationibus ebrietatibus, & luxuriæ die noctúque intentus negotia Regni omnia penitus neglexit, seditiones Civium, & bella fovit, in Bohemia cum suis meretricibus se continuit, ad Regni causas non venit, libidini & avaritiæ vacavit.

Articulus 15.

Articulus decimus quintus fuit, quòd admonitus sæpius à Rom. Pontifice, atq; crebrius à Principibus requisitus, & rogatus, ut pro suscipienda Imperij corona expeditionem faceret in Italiam, renuit, sprevit, atque contempsit, & de negotijs tam Regni quàm Imperij nihil omninò curavit.

Articulus 16.

Articulus decimus sextus, quòd super his, & alijs multis negligentijs, atque sceleribus suis admonitus, avisatus sæpiúsque rogatus, ut emendationis vitæ propositum dignaretur assumere, & Regni negotia curare, non solum nihil advertit, sed monentes, si potuit persecutus fuit. Multos enim venerabiles, Doctos & honestos viros, Prælatos, Monachos Presbyteros, Magistros atque studentes, vel occidit vel submergi præcepit, aut ignibus concremavit, sine causa, sine justitia, sine ordine æquitatis.

Articuli fuerunt alij complurimi.

Unde postremò indignati Principes Pauperúmque excitati clamoribus auctoritate suâ electoriâ, ipsum ab omni dignitate Germanici Regni, & de Consensu Bonifacij IX. ab omni Jure Imperij anno, die, loco prænotatis citatum, & non comparentem sicut diximus, deposuerunt.

Anno itaque prænotato, poſt depoſitionem Regis Wenceslai, Principes, qui apud Lanſtein oppidum Cis-Rhenanum convenerant, Joannes videlicet Archiepiſcopus Moguntinus, Wernherus Archiepiſcopus Trevirorum, & Fridericus Archiepiſcopus Colonienſis non obſtante abſentiâ Ducis Saxonum, & Marchionis Brandenburgenſium, Rupertum Comitem Palatinum, Bavariæque Ducem Coelectorem ſuum in conſilio præſentem unanimi conſenſu in Regem Germaniæ & Imperatorem Romanorum concorditer elegerunt. Quem Rheno transmiſſo in ſedem Regni ſub nucibus ex more collocarunt.

Rupertus Comes Palatinus in Regem eligitur.

A Lanſtein oppido Principes poſt hæc navigio deſcendunt ad Coloniam, ubi in majori Baſilica ſancti Apoſtoli Fridericus Archiepiſcopus ipſum electum in Regem Germaniæ ſolemniter benedixit, unxit, & coronavit; cui mox cives juramentum fidelitatis juxta antiquam Germanorum conſuetudinem conſtituunt, Aquenſes autem & Franckfurtenſes, una cum alijs civibus Regni partibus adhuc favebant Wenceslai, propterea & electio extra Franckfurt, & coronatio in Colonia celebrata eſt.

Rupertus itaque coronatus in Regem regnavit annis IX. & ad Imperij coronam non pervenit, homo certè Chriſtianiſſimus, juſtus & pius & amator Cleri.

Rupertus ſine corona Imperij regnavit annis 10.

Rupertus Rex iſte cùm poſtea contractis copijs Romam pro corona Imperij ſuſcipienda proficiſci diſponeret, Joannes Galeatius Mediolani Dux, qui partes Wenceslai, à quo in Ducem creatus fuerat, ſequebatur, omnes intercluſit vias, & euntibus tranſitum interdixit. Unde progredi minimè valens, ſine Imperij corona in Germaniam reverſus eſt. Cúmque pueri & Juvenculæ apud Heidelberg in oppido proprio cantilenas quaſdam in eum canerent, atque curiæ Major canentes verberibus & minis prohiberet, Rex manſuetiſſimus dixit: *Noli verberare canentes, nos Dominum Deum laudemus, quòd ſani & incolumes à periculis liberati potuimus evadere.*

Ruperti uxor filijq; ſex fuerunt & filiæ tres numero.

Uxorem habuit Rupertus Rex Eliſabetham Burggravij Nürenbergenſis filiam, de qua genuit 6. filios & 3. filias, quorum iſta ſunt nomina: Rupertus cognomento Pipan, qui ſub Sigiſmundo Rege Ungariæ pugnavit cum Turcis, ut dictum eſt, anno Wichardi Abbatis tertij quinto. Fridericus natus in Amberg, unde & locus nomen contraxit. Ludovicus qui poſtea dicebatur barbatus, & in ſenio cæcus, à quo Genealogia Palatinorum continuatur. Joannes dictus Nüenburg, Stephanus Comes poſtea in Gemino ponte, cujus Filius Comitatum Spanheimenſem, & Veldentiæ cum Zvveybrucken obtinuit, patris vocabulo nominatur. Otto Mosbach dictus à reſidentiæ loco. Filiarum nomina fuerunt iſta, Agnes, Margaretha, Eliſabeth. Porrò Rupertus & Fridericus ante Patrem ſine liberis obierunt in Amberg ſepulti, de reliquis autem per ordinem, quantum ratio expoſtulabit, ſuo loco dicemus.

Abbacellenſes Domino ſuo perjuri eóque rebelles.

Anno etiam prænotato Ruſticorum apud Helvetios turba, quam Abbacellenſes vulgariter nuncupant, conjunctis Suitenſibus, ut ſupra diximus, dudum Confœderati, & Abbati S. Galli Domino ſuo proprio inobedientes, atque rebelles contractis copijs ſociorum multa Ducibus Auſtriæ mala intulerunt, terras eorum per circuitum igne ferróque nimium crudeliter devaſtantes.

Hoc

Hoc ipso anno in medio quadragesimæ Cometes magnus in occidentali parte cœli apparuit, per plures manè & serò dies cunctis manifestè visibilis, cum longa cauda in metum & terrorem plurimorum, cujus notatio sequetur. Cometes apparuit.

Eodem anno in die S. Martini Præsulis Argentinensium Episcopus contractis pugnatoribus multis auxilio nobilium de Liechtenberg, Vinstingen, Ochsenstein, & aliorum, obsedit Gemer prope Colmariam, expugnavit, & cepit, & quidquid substantiæ temporalis inventum fuerat, in prædam divisit: Vice Dominum de Hochstein cum alijs spoliatos abire permisit. Gemer ab Episcopo Argentinensi capitur.

His quoque temporibus morbi & ægritudines variæ genus humanum per totam Europam miserabiliter afflixerunt, quam calamitatem nonnulli præsignatam fuisse per Cometem, qui in medio quadragesimæ apparuerat, existimabant. Oriebantur subitò in corporibus humanis pustulæ turgentes, & ulcera nimis horrenda, quibus infecti homines & jumenta passiones præferebant incredibiles. Nam quicunque homines hâc ægritudine fuissent infecti, doloribus torquebantur assiduis, & neque die requiem habere poterant neque nocte. Erat autem iste morbus nimium contagiosus, & in tantum formidabilis omnibus, ut leprosi quoque illo infectos homines detestarentur, & fugerent; multos contagione suâ infecit, consumpsit, debilitavit & occidit, Principes, Nobiles & Ignobiles, Rusticos & Cives, Religiosos & seculares. Hujus mali causa simul & cura medicos latebat omnes, nec quicquam desuper in libris suis poterant invenire, imò neque nomen illius constabat alicui medicorum. Duravit annis 12. & à Calabria incipiens totam Europam serpens occupavit. Nostris etiam temporibus hic morbus à Gallia & Neapoli ortus, atque propterea malum Gallicum nuncupatus, totam Germaniam simul & Europam omnem in vicesimum jam durans annum miserabiliter sæviens affligit.

Anno prænotato, Wichardus ejus nominis tertius hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbas, in numero præcedentium, sextus atque tricesimus, jam senio gravatus, & noxiâ ægritudine memoratâ per plures dies miserabiliter cruciatus anno Regiminis sui undecimo ad Dominum migravit. Wichardus tertius Abbas Hirsaugiensis xxxvi. moritur.

De Friderico ejus nominis secundo, hujus Monasterij Hirsaugiensis XXXVII. Abbate: qui præfuit annis XXVIII.

Fridericus secundus fit Abbas Hirsaugiæ xxxvii.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato videlicet MCCCC. Indictione Romanorum octavâ, vacante Monasterio Hirsaugiensi per mortem Domini Wichardi quondam Abbatis, ne viduitatis suæ diutius deploraret incommoda, Prior & Fratres de Conventu certum diem pro electione novi Pastoris absentibus statuerunt, quo adveniente, orationibus de consuetudine præmitti solitis, cum devotione ritè completis, Fratres, qui electioni tunc interfuerunt, Fridericum cognomento Wifflinger Monachum de gremio capituli unanimi consensu in Abbatem elegerunt: virum bonum providum & circumspectum,

spectum, qui confirmatus per Rabanum Helmstat Episcopum Spirensem, & ex more solemniter ordinatus, præfuit certis diebus & annis viginti octo: Patriâ fuit Allemannus seu Suevus honestis Parentibus ortus, qui puer ad ordinem veniens, ut illo tempore consuetudo fuit, monasticâ disciplinâ, & moribus utebatur inventis. Factus autem Abbas confestim in alium virum mutatus est, & non solum temporalia prudenter, sed etiam spiritualia religiosius ordinariâ potestate correxit. Quantum potuit opere, & sermone, utilem curavit exhibere pastorem, & inordinatam subditorum vitam libenter ad regularis observantiæ tramitem reduxisset; ejus námque diebus reformatio illa Castellensis in Bavaria sumpsit exordium, quam ipse charam habens Monachis suis persuadere non potuit; Ordo etenim totus ubique jacebat deformatus. Staturâ corporis fuit mediocris, & pinguis, ventre simul & capite magnus, consilio cautus, prudentiâ insignis, Principibus & nobilibus gratus. Tota corporis viri dispositio fuit pulchra, & quandam præseferebat animi gravitatem. Eloquio satis fuit disertus, non tamen multi sermonis, sed tardus ad loquendum, nisi quoties justa ratio expostularet sermonem. Vitam in se duxit religiosam, sperans, quòd subditos exemplo suo posset inducere ad meliora, quamquam nihil aut parum profecerit; corruperant etenim vias suas illo in tempore Monachi nostri ordinis penè omnes, & pauciſſimi reperiebantur in tota Germania, qui ad puritatem Regulæ sancti Legislatoris nostri Benedicti ambularent. Unde Abbas Fridericus necessariò deserens tempori, mores suorum patienter tollerabat.

Friderici Abbatis mores & ingenium.

MCCCCI.

Anno Friderici Abbatis primo indictione Romanorum nonâ, in festo Epiphaniæ Domini, Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, anno priore, sicut diximus, apud Landstein juxta Rhenum sub nucibus electus in majori Ecclesia Colonienſi ab Archiepiscopo Friderico in Regem unctus, & ordinatus est. Qui mox in oppidanos Aquenses Wenceslai partes ratione jurisjurandi, quo illi fuerant adstricti sequentes, animadvertit, & eos banno regali submisit. Cujus occasione spoliationes & multa damna per annos quinque continuos sustinuerunt, quousque tandem necessitate compulsi deserto Wenceslao in verba Ruperti Regis anno tribulationis eorum sexto juraverunt.

Rupertus Comes Palatinus in Regem Coloniæ coronatur.

Eodem anno Joannes de Egloffstein Herbipolensis Ecclesiæ major is Præpositus, & Coadjutor Domini Gerhardi Pontificis, auctoritate, & commissione Bonifacij Papæ noni, persecutores, spoliatores & captivatores Cleri, Cives videlicet Herbipolensis urbis à censuris Ecclesiasticis, quas inciderant, absolvit. Deinde sublato interdicto Clerus divina cæpit denuo celebrare in Dominica proxima ante Ascensionem Domini, quæ jam per triennium fuerant intermissa.

Cives Herbipolenses excommunicati à Papa absolvuntur.

Anno prænotato Sigismundus Ungariæ Rex à suis capitur, & custodiæ mancipatur; conspiraverant enim contra eum nobiles terræ, quorum vel Patres occiderat, vel amicos, & captum interficere cogitabant. Captus à duobus Adolescentibus, Comitis Stephani, quem occiderat, filijs custodiendus traditur, quorum Mater allecta promissionibus muneris, eum abire liberè permisit: liberatus à carcere Rex, omnia quæ mulieri promisit, implevit, filios ejus super cunctos Regni proceres exaltavit, Barbaram

Sigismundus Rex Ungariæ à suis Nobilibus incarceratur.

baram Ciliæ Comitis filiam uxorem duxit, & in hos, à quibus fuerat captus, durè vindicavit.

Eodem quoque anno Judæus quidam nomine Michaël apud Helvetios in Dieſſenhoffen reſidens cuidam Chriſtiano tres obtulit florenos rogans eum, ut ſibi alicuius pueruli Chriſtiani ſanguinem procuraret, qui acceptâ pecuniâ quatuor annorum puerulum furtivè parentibus ſubtractum in locum ſecretiorem abduxit, occidit, & ſanguinem ejus collegit. Verum divinâ permittente juſtitiâ in ipſo crudelitatis opere deprehenſus, & in partes quatuor diviſus mercedem impietatis ſuæ, quam meruerat, accepit. Judæus etiam ex Confeſſione Chriſtiani detectus & captus, poſteaquam horrenda, quæ commiſerat ſcelera, patefeciſſet, igne crematus eſt; ex cujus confeſſatis crimina Judæorum multa venerunt in lucem. Hâc occaſione in oppido Schaffhauſſen triginta, in Winterthur ſeptem atque viginti, & in multis alijs locis Sueviæ plures Judæi capti fuerunt, & ignibus combuſti.

Judæorum pro ſuis ſceleribus perſequutio.

Claruit his fermè temporibus Gerhardus de Zutfania Patriâ Geldrenſis Canonicus Regulæ ſancti Auguſtini Præſulis in Cœnobio Windesheim, Trajectenſis Diœceſis, vir multæ lectionis, & devotæ converſationis, qui inter alia eruditionis ſuæ opuſcula ſcripſit viris Monaſticis, valde neceſſarium, & utilem tractatum, quem de ſpiritualibus Aſcenſionibus prænotavit. Alium non ſpernendæ lectionis edidit libellum de reformatione interioris hominis. De cæteris quæ ſcripſit nihil in manus noſtras memini perveniſſe.

Gerhardus Zurfania Regularis ſcriptor inſignis.

Joannes de Witlich oppido Trevirenſis Diœceſis Compatriota meus vir in omni varietate ſcripturarum eruditus, qui Pariſijs & Coloniæ Theologiam pluribus annis docuit gloriosè, hæc tempora cum eruditione tum ſcriptis, & lucubrationibus reddidit clariora; multa enim fertur ſcripſiſſe, quorum ad manus noſtras pauciſſima pervenerunt; vidi enim duntaxat lecturam ejus, quam Pariſijs legit, ſuper quatuor ſententiarum libros opus profectò multæ eruditionis & utilitatis: enucleationem quoque ſuper omnes Epiſtolas Pauli, quam Coloniæ diſcipulis publicè recitavit excipientibus.

Joannes de Witlich Doctor Theologus.

Henricus de Haſſia ex quodam vico Langenſtein nuncupato oriundus Eccleſiæ Wormatienſis Canonicus, vir ſuâ tempeſtate in Theologia Doctiſſimus, qui multo tempore in ſcribendo Pariſiorum docendi Cathedram poſſedit, plura his etiam temporibus lucubravit opuſcula, è quibus numerantur ſubſcripta. In ſententias Petri Lombardi libros quatuor, in Prologum Bibliæ librum ſcripſit unum. In Geneſim libros quatuor. Ad Friſingenſem Epiſcopum, de Antichriſto, & Schiſmate librum unum. De contemplatione librum unum. De anima contemplativa librum unum. Speculum animæ peccatricis librum unum. De horis ſeptem Canonicis librum unum. Contra Aſtrologos librum unum. Contra Prognoſtica Theleſphori Presbyteri librum unum: ſuper oratione Dominica, Ave Maria, & Symbolo Apoſtolorum, libros tres. De contemptu mundi notabile opus, librum unum. Contra Joannem Wickleff, & errores ejus librum. Ad Canonicos Regulares librum unum. Contra proprietatem clauſtralium librum unum. Super Cantica Canticorum Salomonis

Henricus de Haſſia Doctor, qui multa volumina ſcripſit.

librum unum. Sermones etiam varios ſcripſit, & Epiſtolas plures ad diverſos, & alia adhuc nobis incognita.

MCCCCII.

Ludovicus Comes Palatinus filius Regis ducit uxorem.

Anno Friderici Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum decimâ, in menſe Majo, Rupertus Germanorum Rex nuptias filio ſuo ſolemnes, & ſplendidas in Colonia celebravit, conjungens illi uxorem Blancam, Mariam Henrici Anglorum Regis filiam, de qua genuit filium nomine Rupertum, qui vigeſimo ætatis ſuæ anno ſine liberis obijt. Poſt mortem verò Blancæ Mariæ uxoris, Ludovicus aliam duxit uxorem Mechildem videlicet, Magni Ducis Sabaudiæ Amedei, poſtea Papæ Felicis filiam, de cujus liberis congruo loco & tempore latius dicemus.

Rupertus Rex cum exercitu proficiſcitur in Italiam.

Eodem anno Rupertus Rex pro magna pecuniarum ſumma à Florentinis vocatus in auxilium contra Joannem Galeatium Mediolani Ducem, contracto pugnatorum copioſo exercitu, in Italiam profectus eſt, duplicem profectionis ſuæ habens occaſionem, alteram, ut conductus mercede amicis ferret ſubſidium; alteram ut victor urbem ingreſſus Romanorum, Imperij ſuſciperet dignitatem: ſed aliter quàm animo deſtinaverat, res accidit. Non enim ſolum Galeatium vincere non potuit, ſed etiam progredi ulterius ab eo prohibitus fuit. Reverſus eſt ergo in Germaniam ſine benedictione Imperiali, & Florentinos nihil, aut parum relevavit.

Rupertus Rex ſuperavit Marchionem Badenſem.

Anno prænotato Rupertus Rex de Italia in Germaniam reverſus contra Marchionem Badenſem ſibi inobedientem, atque rebellem, produxit exercitum, & in primis Mulberg Caſtellum ejus obſidione vallavit. Cernens Marchio, quòd tantæ multitudini nullatenus poſſet reſiſtere, humiliatus petivit veniam, & præſtitit Regi omnimodam ſubjectionem. Fuerunt & alij Principes nonnulli ſimul, & cives, quibus Wenceslai deſtitutio non placuit, quorum aliquos armis Rupertus Rex ſibi ſubjecit, cum alijs verò ad tempus diſſimulans tandem omnes patientiâ ſuperavit.

Univerſitas Herbipolenſis transfertur in Erpfordiam.

Anno etiam præſcripto univerſitas litteraria ſive Gymnaſium univerſale ſtudentium, quod fuit in Civitate Herbipolenſi apud Francos Orientales ad Thuringos in Civitatem Erford auctoritate Apoſtolicâ translatum eſt. Quæ fuerit hujus cauſa translationis, & ante annos decem ſupra diximus, & in hoc diſtico iterum explicamus:

Balnea, cenſus, amor, lis, alea, crapula, clamor,
Impediunt multum Herbipolenſe ſtudium.

Per annos duraverat hoc univerſale Gymnaſium apud Francos fermè quatuordecim, & propter contentiones, ac lites inter Epiſcopum & Cives continuas, neceſſariò inde fuit translatum. Aliam verò translationis cauſam dedit Hæreſis Bohemorum, quæ illo tempore, ſicut dicemus, Pragenſe nobile Gymnaſium diſſipavit.

Tamburlanus Tartarorum magnus Princeps moritur.

Eodem anno moritur Tamburlanus Imperator Tartarorum homo nimium formidabilis potentiæ, qui gentis ſuæ Imperium valdè dilataviit. Humili quidem loco natus apud Tartaros, ingenio & viribus tantum crevit ſupra omnes, ut plures quàm duodecies centena hominum millia haberet in caſtris. Quâ multitudine ſuperatis Turcis eorum Regem catenis vinctum aureis, currui, quo vehebatur, quaſi triumphans adjunxit. Armenos præterea proſtravit, Perſas deſtruxit, Ægyptios vicit, Damaſcum

everti-

evertit, & omnes in circuitu nationes superavit. Cum Christianis pugnans uno die quadraginta millia occidit, & non paucos numero captivos abduxit. Joannes Galeatius Mediolani Dux contra Florentinos ducens hoc anno moritur.

Universitas Pragensis maculari cœpit Hæresibus.

Anno prænotato, Wenceslao, sicut diximus à Regno Germaniæ simul, & jure Imperij depositio, atque in Regno Bohemorum residente paterno, Hussitarum perfida hæresis tali occasione sumpsit exordium. Cùm Doctores atque Magistri nationis Theutonicæ, scholam suo nutu regerent Pragensem, idque Bohemis haud mediocriter displiceret, Regem accedunt, rogant, & exorant, ut Theutonicis Magistratu scholarum privatis, hunc solis Bohemis permittat honorem. Annuit Rex, Theutonicis propter sui ab Imperio depositionem alioquin infensus, & concessit, quem postulaverant Magistratum Bohemis.

Joannes Huss scholæ Pragensi præficitur Hæresiarcha pessimus.

Erat inter Bohemos homo quidam obscurè natus, ingenio tamen, & dicacitate non ultimus, nomine Joannes Huss, qui novis & peregrinis quæstionibus assiduè intentus, dogmata cujusdam Joannis Wicleff erronea primò secretè, postea manifestè docebat. Hunc Bohemi Magistrum scholarum constituunt, quem Theutonicis inimicissimum esse noverant. Quâ indignitate Magistri & studentes Theutonicæ nationis commoti simul in unum conveniunt, & de relinquenda Bohemia & schola Bohemis invicem mutuò cohortantur, & omnes jurejurando constringunt.

Universitas Lipsiensis sumpsit exordium à Praga.

Deinde post dies paucos omnes Magistri, atque studentes Theutonicæ nationis plures numero quam duo millia, rebus suis ordinatis, atque dispositis, uno die simul & semel, Pragâ exeuntes venerunt in Lipsig oppidum Misnensium, & ibi auctoritate Apostolicâ universale & novum erexère Gymnasium. De quorum numero Erpfurdiana schola noviter, ut paulò ante diximus à Wirzburg translata non modicum sumpsit incrementum.

Joannes autem Magister, & rector scholæ factus, vitam in magna simulatione humilitatis fictæ continuans brevi tempore fidem in populo non minus quam inter sæculares non modicam sibi comparavit. Fuit enim versutus ingenio, sermone facundus, & in logicis disputator acutus. Eo tempore fuit in Praga studiosus quidam de domo & familia putridipiscis nuncupatus, qui apud Anglos in Oxonienfi Gymnasio litteris navans operam pleraque volumina sibi comparaverat cujusdam Joannis Wicleff novitatibus & erroribus plena, qui Pragam cùm attigisset, Joanni Huss memorato communicavit.

Joannes Huss errorum Wicleffistarũ prædicator.

Qui cùm novitatum esset amator, & veluti sepulchrum foris dealbatum, intus verò putredine, & omni spurcitiâ plenum, oblatum sibi gaudens hausit venenum, suum mox fecit errorem alienum, quem non solum in scholis propinavit suis discipulis, sed etiam publicè in Ambone populis. In Ecclesia siquidem, quæ Bethleemitica Pragæ nuncupatur, constitutus Prædicator publicus, cùm sibi favorem simplicis populi comparâsset, ac placidè ab eis audiretur, paulatim errores auditoribus multos persuasit, & venenum, quod ex libris perversi dogmatis secretò hauserat, publicè jam cunctis infundebat. Concionator pulpitum quoties ascenderet, Joannem Wicleff, ut virum sanctissimum, & veritatis Doctorem magnis laudibus æternáque fœlicitate dignissimum hæreticus hæreticum prædicabat;

Hærersiarcha Joan. Huss omnium pessimus.

fuerunt enim libri memorati Joannis Wicleff Anglici multis & variis erroribus pleni, quibus gens Bohemica, & maximè Pragenſes, per Joannem Huſs Hæreſiarcham imbuta, ab Eccleſia Romana ſe dividens pro magna parte Schiſmaticam ſeſe conſtituit, & manet obſtinata uſque in præſentem diem. Sed libet jam nunc errores Bohemorum, qui tam ex libris ipſius Joannis Wicleff Anglici, quam ex damnatis ab Eccleſia dudum ſectis Hæreticorum ſumpſit initium, per articulos ſingulatim ſecundum ordinem exprimere.

Articulus 1. *Primus error Bohemorum ſeu articulus erroneus eſt, quia Romanam Eccleſiam deſpiciunt, ejus Pontificem, & Cardinales contemnunt, ſtatuta, Conſtitutiones, & ejus decreta ſpernunt, auctoritatem Papæ vilipendunt, & nec Romanæ Eccleſiæ nec ejus Pontifici aliquam majoritatem concedunt, ſed Epiſcopos omnes unius atque ejuſdem aſſerunt auctoritatis & poteſtatis.*

Articulus 2. *Articulus ſecundus erroris eſt, quòd Sacramentum confirmationis, & extremæ unctionis nihili pendunt irrident & contemnunt, ſimiliter aquam, candelas, cineres, palmas, panes, herbas, ſed & quidquid aliud in facie Eccleſiæ benedicitur, per Sacerdotes, & Diaconos, ut vanum ſpernunt irridentes.*

Articulus 3. *Articulus tertius erroris eſt, quòd ſtructuras Eccleſiarum Monaſteriorum quæque & Altarium, conſecrationes eorundem & cœmeteriorum, benedictiones Calicum & veſtimentorum ſacerdotalium, credunt ſentiunt, & dicunt, eſſe ſuperſtitiones vanas & inutiles, eò quòd SS. Apoſtoli uſi non fuerint.*

Articulus 4. *Articulus quartus erroris eſt, ex præcedente naſcens, quòd dicunt corpora mortuorum in quolibet loco ſepelienda, cœmeteria & alia conſecrata loca nil plus eſſe, quàm non conſecrata, & propterea nihil prodeſſe animabus, ſi corpora eorum ſepeliantur in Eccleſia, nihilve obeſſe ſi extra tumulentur.*

Articulus 5. *Articulus quintus erroris eſt, ex tertio ſimiliter deſcendens, quòd conſecrationes Altarium & Eccleſiarum irridentes, dicunt quemlibet Sacerdotem in qualibet loco & qualibet horâ ſine aliquo ornatu in veſtibus ſuis, & non jejunum Miſſam poſſe celebrare, & Corpus Chriſti conficere, ac ſumere, vel etiam alijs miniſtrare, ſicut JESUS fecit in cœna, & poſt eum Apoſtoli, nec opus eſſe, ut præter verba Conſecrationis præmittat, vel dicat aliquid aliud.*

Articulus 6. *Articulus ſextus eſt, quòd horas Canonicas ab Eccleſia inſtitutas dicunt inutiles, & Sacerdotum occupationes, per quas tempus ſtudio ſcripturarum, contemplationi Doctrinæ, vel prædicationi deputandum infructuosè expendatur, cùm Apoſtolorum more fuerit potius oratio Dominica peroranda.*

Articulus 7. *Articulus ſeptimus Hæreſis & erroris eſt, quòd more Judæorum confeſſionem delictorum ad minimum ſemel in anno juxta conſtitutionem Eccleſiæ Sacerdoti verbaliter faciendam negant, deſpiciunt, recuſant & contemnunt, dicentes cuilibet ſufficere ad ſalutem, ſi peccata ſua in corde tantum confiteatur Deo.*

Articulus 8. *Articulus octavus erroris eſt, quia purgatorium animarum poſt hanc vitam penitus negant, dicentes, inter Regnum Dei & infernum nullum eſſe medium, ſed quamlibet animam mox, ut egreſſa fuerit de corpore, pro meritis vitæ tranſactæ aut Beatitudinem conſequi bonam, aut infernum malum.*

Articulus 9. *Articulus nonus erroris ex præcedente ortus eſt, quòd dicunt orationes, & Eleemoſynas, jejunia, Miſſarum celebrationes & alia quæcúnque opera bona viventium, animabus nihil prodeſſe mortuorum, cùm ſublato purgatorio his, qui damnati ſunt, non conveniant, Beati verò ſuffragijs non egeant.*

Articulus 10. *Articulus decimus erroris eſt, quòd dicunt Litanias & orationes quas faci-*

mus

ius ad sanctos Dei, cum Christo in Regno Cœlorum fælices, Missas quoque & invocationes, preces, & peregrinationes, omnino inutiles esse & vanas, nec illos quantumlibet Beatos nobis quidquam boni conferre, & impetrare posse, aut mali avertere, & sic error similiter est Judæorum communis.

Articulus undecimus erroris est, quòd omnes Imagines Sanctorum dicunt esse destruendas, & præter solam Imaginem Crucifixi, reliquas omnes ab Ecclesia pellendas & exterminandas. Hunc antiquum errorem Græcorum simul & Judæorum, dudum S. Romana condemnavit Ecclesia. Articulus 11.

Articulus duodecimus erroris est, quòd dicunt, nullo unquam die à mane ab operatione cessandum, & propterea omnes totius anni dies festos & celebritates Sanctorum, præter solum Dominicum diem penitus reijciendas, nullum omnino festum neque Domini neque Matris ejus S. Mariæ relinquentes. Articulus 12.

Articulus decimus tertius erroris est, quòd omnia jejunia ab Ecclesia dudum instituta, dicunt nullius esse meriti, quod non solum sancto contrariatur Evangelio, sed etiam institutis Judæorum & Saracenorum adversatur. Articulus 13.

Articulus decimus quartus erroris est, quòd ritum & consuetudinem Baptismi Ecclesiæ contemnentes, dicunt infantes & quoslibet homines in sola aqua fluviali esse baptizandos. Benedictionem Baptismi, sacri unctionem olei, & catecumenorum introductionem, esse vanitatem & superstitionem. Articulus 14.

Articulus decimus quintus est, quia dicunt unicuique sive presbyter sit sive Laicus, liberè in omni loco & tempore licere Verbum Dei prædicare, & à nullo posse prohiberi, insuper dignitatem Episcopalem nihil conferre, sed meritum, & ob id omnes Pontifices esse pares & nullum altero superiorem vel inferiorem. Articulus 15.

Articulus decimus sextus erroris est, quòd FF. mendicantium omnes damnant, & persequuntur, dicentes non à Deo, sed à malo dæmone institutos, eorúmque primos inceptores esse in inferno damnatos, & eorum animas in cælo Luciferi sine fine torqueri, propterea, quòd suâ novitate Christianam vitam, & institutionem depravarint. Articulus 16.

Articulus decimus septimus erroris, ex primo procedens, est, quòd vilipendunt omnem auctoritatem Ecclesiæ, claves simul, & Jurisdictionem, & neque censuras Pontificum curant, neque indulgentias, neque statuta aliqua. Articulus 17.

Articulus decimus octavus est, quòd dicunt Ecclesias beneficijs non esse dotandas, atque ministros & Sacerdotes ejus debere omnino esse pauperes, & nihil habere penitus, neque in proprio neque in Communi, sed imitari discipulos Christi & vivere de Eleemosynis, & sponte oblatis de commiseratione Laicorum. Articulus 18.

Articulus decimus nonus erroris est, quòd prædicant Laicis de necessitate salutis convenire, ut communicent corpus & Sanguinem Domini, sub utraque specie, quemadmodum communicant Sacerdotes, quod Ecclesia non sine causa prohibuit ante multos annos ob reverentiam Sacramenti, & periculum effusionis. Articulus 19.

Articulus vigesimus erroris est, quòd non solum homines legitimæ ætatis, sed & pueros & infantes suos non tantum semel in anno, sed quotiens parentes eorum voluerint, sub utraque specie communicant, Corpore & Sanguine Domini, in vilipensionem & irreverentiam tantum venerabilis Sacramenti. Articulus 20.

Hos errorum articulos cum aljis multis quos causa brevitatis omittimus, Joannes ille cognomento Hus Hæresiarcha sceleſtissimus ex libris, ut supra diximus, Joannis Wicleff Anglici seductus, in populum & Clerum prædicando paulatim effudit. Sequebatur eum magna multitudo Joannes Hus Hæresiarcha Bohemos in multis seduxit.

Cleri simul atque studentium ære gravata alieno, varijsque immersa sceleribus, verbis atque verberibus parata dimicare pro magistro.

Invidia Clericorum, quid non præsumit.

Concitante námque invidiâ contra potentiores, & ditiores de Clero, pauperes ignobiléſque consurgentes eos beneficijs Ecclesiasticis clamabant indignos, dicentes, quòd scripturarum essent ignari, nec beneficia conferenda nobilibus, nisi essent docti. Et quia ipsi cùm essent pauperes, nec possent nobilibus & divitibus paria obtinere beneficia, publicè prædicabant, Sacerdotes, & ministros Ecclesiæ omnes debere esse pauperes, & imitatione Apostolorum nihil omnino possidere, neque in privato neque in communi, sed contentos esse oportere in eleemosynis, quæ darentur eis à Laicis. Decimas, census & redditus undecunque provenientes dicebant non esse Clericorum, sed Regum Principum atque nobilium. Et per hunc articulum solum Joannes Huss nobiles sibi conciliavit Bohemiæ, qui ut bona & divitias Ecclesiæ ac Sacerdotum sibi usurparent licenter, etiam reliquos libenter admiserunt errores, unde Clerus bonis omnibus fuit spoliatus. Hos & plures alios errores cùm Joannes Huss paulatim, & successivè in vulgus disseminaret, & multis sibi ex Clero faventibus, quos inopia pressit, res tandem ad notitiam Pragensis Archiepiscopi devenit, qui

Archiepisc. Pragensis inquisitionem facit contra Joh. Huss.

cùm esset vir optimis natalibus ortus, moribus & eruditione clarus, se murum pro Domo Dei contra Impiorum traditiones opposuit. Convocatis itaque ex Clero viris prudentibus, & in scripturis non mediocriter doctis & eruditis, Joannem Huss fecit adesse, quem super novitatibus erroneis diligenter examinavit. Cúmque intellexisset errores præscriptos ex libris Joannis Wicleff Anglici sumpsisse principium, ut quantocius apportarentur omnes præcepit. Allatis igitur voluminibus errorum non

Ducentorum Hæreticorum volumina traduntur Pragæ ignibus.

minus ducentis, auro & argento curiosè ornatis, consilio DD. omnes in ignem projecti sunt, & in cinerem concremati, adstante Hæresiarcha Joanne Huss, & inspectante, qui majorem partem propriâ manu conscripserat, & quosdam ex ingenio suo conposuerat; deinde Joannes Huss, seminator errorum per Archiepiscopum fuit prohibitus, ne amplius in Civitate Pragensi prædicaret, neque in publico, neque in privato, & in scholis deinceps nec legeret nec doceret. Quâ humiliatione confusus Pragam exivit cum paucis discipulis, & in vicum nativitatis suæ discedens, ibidem permittente Domino loci per multum tempus prædicando, indoctum vulgus decepit, loquens rusticis placentia, similiter & avaris nobilibus. Dicebat enim decimas nihil aliud esse, quàm eleemosynas, & in donantis stare arbitrio, si dare eas velit, aut in usus proprios

Joannes Huss contra Clerum incitat nobiles Regni Bohemiæ.

reservare. Hæc ruricolis placuerunt omnibus, & seducentem libenter satis auscultabant: pro nobilibus autem fuit, quòd odio Episcoporum & Cleri prædicabat, Pontifices Sacerdotes, & Monachos omnes debere esse omnino pauperes, & de eleemosynis tantum vivere Laicorum, & ut in paupertate Apostolica permaneant, omnes divitias, possessiones, census, Dominia & proventus ab eis penitus debere aufferri, & in usus Principum ac nobilium terræ, unde provenerant, converti. Omnia hæc invidia pauperum Clericorum in divites excogitavit; hujus occasione perversi dogmatis magna Bohemiæ pars in avaritiam præcipitata, ut bona & possessiones Clericorum posset acquirere, consentire in hæreses multas, & sese ab unitate sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ non timuit dimembrare. Mox

Clerus Bohemiæ bonis Ecclesiæ spoliatur.

enim

etenim, ut vox ista per Bohemiæ regnum insonuit, quòd ministri Ecclesiæ deberent esse pauperes, & nihil omnino possidere, nobiles terræ, unusquisque in loco suo bona Clericorum diripientes, suis usurpavit usibus, decimationes, census, proventus ac dominia violenter auferentes, & detinentes usque in præsentem diem: unde ab illo die omnes Hæreticorum Bohemiæ Sacerdotes, in Praga maximè, ut mendici sunt pauperes, & vivunt de eleemosyna.

Non uno sed multis erroribus gens maculatur Bohemica.

Cum tempore autem Bohemica gens in diversis locis, & alios multos atque diversos admisit errores, ut juxta scripturam, quæ in sordibus erat, sordesceret adhuc, & cortinâ trahente cortinam, ex prima errorum scaturigine infiniti sequerentur errores; nam ut breviter & summatim concludam. Bohemia tot est erroribus maculata, ut credi posset cunctas ab origine nascentis Ecclesiæ Christianorum hæreses esse in eam transfusas. Nec hæresis fuit aliquando, cujus Bohemia venenum non potaverit, sunt tamen adhuc hodie plures in ea Christi fideles, qui Romanæ Ecclesiæ sequuntur Doctrinam. Est miranda in hominibus animorum confusio, ut non solum in una domo, sed etiam in uno matrimonij thoro tanta religionis inveniatur diversitas, quâ corpore juncti in uno, fidei tamen opinione dividantur: Patris opinionem mares sequuntur, & fidem genitricis femellæ.

Fossariorũ genus est ipurcissimum quorum multitudo maxima.

Est aliud in Regno Bohemiæ genus Hæreticorum spurcissimum, qui nuncupantur fossarij, propterea quòd in fossis, atque speluncis conveniunt nocturno tempore, in simul sine discretione conditionis vel gradus coeuntes, luxuriantes alter in uxorem alterius, in matrem quoque propriam, in filiam & sororem, secundum quod fortuito casu verbum prædicantis audituri consederint. Et si vera sunt, quæ nuper à quodam fideli milite Bohemico audivimus, horum nefandorum hominum maxima est multitudo in Bohemia; dixerat enim, & juramento firmavit, fossariorum plus quàm decem & octo millia posse in Bohemia reperiri. Sunt & alij diversarum opinionum hæretici, quorum errores in medium reponere omnes, nimium videretur tædiosum.

Hæresis Bohemica multorum causa malorum extitit.

Horum occasione dogmatum infinita mala fuerunt subsequuta, spoliationes & incendia, destructiones Monasteriorum, & plurium Ecclesiarum in Praga, & extra per totum Regnum, multorum quoque Sacerdotum ac Monachorum neces, trucidationes vel exilia, bella, seditiones, depræd ationes, desolationes urbium simul atque villarum. Omnium malorum causa Joannes Huss fuit memoratus hæresiarcha, qui tandem in Concilio Constantiensi temeritatis suæ pœnas sustinuit, quas meruit, ut anno Friderici Abbatis quinto decimo dicemus.

MCCCCIII.

Wilhelmus Dux Montensis à proprio filio incarceratur.

Anno Friderici Abbatis tertio, Indictione Romanorum undecimâ, Rudolphus Wilhelmi Ducis Montensis filius dominandi libidine inflammatus Patrem cepit, & in Castello Neuenburg, custodiæ mancipavit. Detestabile filij crimen in Patrem, & non minus humanis quàm divinis legibus contrarium. Precabatur filium captivus Pater, & continuis lachrymis rogabat, ut licenter omnino liberéque retineret Ducatum, tantum ne carceris perire inediâ pateretur: sed durior adamante filius, & lachrymas Genitoris & preces contempsit, ejúsque Dominium usurpavit.

Eodem

Eodem tamen anno Henricus quidam de Spir miles Friderico Archiepiscopo Colonienſium favente, atque consilium præstante, cum adjutorio captivum Ducem cum magna cautela & astutia, celerrimè de custodia eripuit, ac liberatum jam liberum abduxit; verumtamen redire ad Ducatum Pater illo anno metu filij non potuit. Insuper versus in Tyrannidem filius, postquam Patrem audivit de captivitate abductum, etiam expulit matrem à Ducatu, quæ soror fuit Ruperti Regis, de qua anno sequenti latius dicemus.

Bingen oppidum Cis-Rhenanum crematur.

Anno prænotato, tertio decimo die mensis Augusti, maximum incendium ex casu in oppido Bingen fuit exortum, ex quo multa Civibus damna provenerunt; vix enim quarta pars oppidi permansit illæsa, omnia vorax incendium apprehendit, omnia vastavit, Ecclesiámque parochialem & Capellas S. Spiritus, Divorúmque Christophori, Nicolai & Ægidij, penitus consumpsit, atque in hora ex divitibus cives multos repentè fecit pauperrimos.

Gerhardus Episcopus Herbipolensis obijt.

Eodem anno circa principium mensis Novembris, obijt Gerhardus de Schvvarzenburg Episcopus Herbipolensis, & Dux Orientalium Francorum, qui Cives Wirzburgenses à pluribus annis rebelles & inobedientes primus per arma potenter ad subjectionem perpetuam compulit, & revocavit, rebus & pecuniâ Ecclesiam tenuem, & propter bella continua exhaustam reliquit.

Joannes de Egloffstein fit Episcopus Herbipolensis.

Post mortem Gerhardi memorati Pontificis concorditer in Episcopum fuit electus per capitulum Joannes de Egloffstein majoris Ecclesiæ Præpositus, qui per annos fermè quinque prædecessoris sui Coadjutor extiterat, vir prudens, expertus & magnificus, mitis & benignus ad Cives, Cleri amator, atque defensor præcipuus, præfuit utiliter annis novem.

Abbacellenses Domino suo Abbati S. Galli rebelliſant.

Anno etiam præsignato Abbacellenses apud Helvetios insuper Suitensium exemplo non minus quàm auxilio seducti, denuo contra Canonem Abbatem Monasterij S. Galli ordinis nostri rebelles & inobedientes consurgunt, census & proventus annuos debitósque dare Domino suo memorato contumaciter recusantes; Abbas etenim memoratus Cœnobij S. Galli Abbacellensium verus & proprius est Dominus, à cujus subjectione ipsi se rustici subtrahere & in libertatem vendicare Suitensium consilio tentaverunt. Necessitate igitur compulsus prædictus Abbas Cuno cum Civibus Regni urbis Constantiæ ac socijs eorum fœdus amicitiæ contraxit, quorum consilio bellum rebellibus indicit. Constantienses itaque adjunctis sibi socijs & nobilibus multis, exercitum fermè quinque millium contra multitudinem rebellium Rusticorum pro Abbate duxerunt. Commissum est prælium, & ab utraque parte multi ceciderunt, manet incerta pugnantibus victoria, unde fatigati ab utraque parte pugnatores, postremò singuli redierunt in sua.

Bellum Abbatis S. Galli contra subditos suos rebelles.

Abbacellenses oppidanos S. Galli ad defectionem solliciſant.

Post hæc Abbacellenses jam bellis assueti, ut ea, quæ mente conceperant, tutò perducerent in effectum, copias contrahunt, & auxilio conjuratorum fines Constantiensium ingressi ad certamen provocant quiescentes, & ne Constantiensibus iterum ad Abbacellenses pateret accessus, conjurati fœdifragis dederunt consilium, ut oppidanos S. Galli suam persuaderent in partem, quod eo facilius fieri posse videbatur, quo non

minora

minora Galliani ab amicis, quibus incedendi commeatum indulserant, damna tulerant, quàm ab adversarijs.

Cives S. Galli contra D. Abbatem suum conspirant.

Galliani ergo periculorum memores simul & damnorum, quæ sustinuerant ab amicis, facilè tum fuêre persuasi conjurare cum perjuris, maximè cùm totam confœderatorum ad manum societatem haberent. Recesserunt ergo & ipsi à Domino suo Abbate S. Galli, & fœdus cum Abbacellensibus inierunt, quibus & Suitenses præbuerunt auxilia, & multiplicata sunt mala super terram.

Ladislaus Rex Apuliæ contra Sigismundum vocatur ab Ungaris.

Anno prænotato Ungari denuo in Sigismundum Regem suum, filium Caroli quondam Imperatoris IV. Fratrem Wenceslai Regis Bohemiæ, ab Imperio depositi, conspirantes, Legatos miserunt ad Ladislaum Apuliæ Regem, cujus pater olim fuit Rex Ungariæ, rogantes, ut veniret quantocius, & Regnum expulso Sigismundo susciperet paternum; qui Dominationis nimium cupidus, quia Regnum Neapolitanum cum Sicilia jam solus possidebat, & quietus, libenter postulantibus quidquid obtulissent, acquiescens, iter versus Ungariam cum magna Comitiva direxit. Venienti ad fines Regni, Ungariæ multi proceres, Episcopi, Comites atque Prælati apud quandam urbem occurrentes, ei coronam Regni Ungariæ per manus Archiepiscopi Strigonienſis imposuerunt. Deinde Rex Ladislaus jam coronatus misit in Ungariam Comitem de S. Severino, cum trecentis lanceatis, & magnam Comitivam Ungarorum, ad capiendam suo nomine possessionem Regni. Intereà proceres plures mutato proposito Ladislaum, quem evocaverant, recusârunt, Sigismundum Regem suum postulantes. Cùm ergo intrasset Ungariam Comes S. Severini, reperit majores Regni omnes sibi contrarios, illos quoque, qui cum eo redierant, similiter mutâsse propositum, & timuit, reversúsque suo Domino cuncta renuntiavit; Ladislaus videns se deceptum in Apuliam revertitur.

Ladislaus deceptus ab Ungaris in Apuliam revertitur.

MCCCCIV.

Castellensis reformationis Ordinis nostri principium.

Anno Friderici Abbatis IV. cœpta est reformatio nostri Ordinis in Bavaria, quæ à loco sui exordij, sive principij, Monasterio videlicet Castellensi nomen obtinuit. Est autem Castellense memoratum ordinis nostri Monasterium Eichstettensis Diœcesis in Bavaria constitutum, cujus eo tempore Abbas nomine Otto, vir insignis prudens, & religiosus divino succensus amore, se inprimis, deinde Monachos suos ad Regulæ puritatem instituit, & Monasterium suum in utróque statu successivè magnificè reformavit. Supervenit post decennium Constantiensis auctoritas Concilij, per quam ipsa jam dicta reformatio Castellensis etiam in alia Bavariæ Sueviæque Monasteria fuit diffusa; nam ut suo loco favente Altissimo dicemus, ex institutione memorati Concilij Constantiensis tres Ordinis nostri observationes seu reformationes in Germania sumpserunt initium, Castellensis videlicet, Melicensis, & Bursfeldensis.

Bonifacius Papa IX. ex pleuritide Romæ moritur.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. ex pleuritide moritur, & in Basilica S. Petri Apostolorum Principis sub lapide marmoreo honorificè sepelitur: quo mortuo primâ die mensis Octobris populus Romanus arma capiens, & tumultum per urbem, rixas, seditiones, & homicidia commisit, cooperante familiâ de Columna, Ursiníque obviare civium furori dissimulantibus.

Innocentius Papa VII eligitur & præfuit annis II.

Anno prænotato XVI. die menſis Octobris Cardinales, qui Romæ fuerant ſub obedientia Bonifacij, conclave intrantes, ſe mutuò conſtrinxerunt, ut quicunque ex ipſis in Pontificem fuerit electus, operam dare velit omnem, etiam cum renuntiatione Papatus, in quantum neceſſitas poſtulaverit, quatenus ſublato ſchiſmate unio Eccleſiæ reformaretur. Poſt hæc ad novi Pontificis creationem procedentes, Coſmam Patriâ Sulmonenſem Cardinalem S. Crucis Bononienſem vulgariter nuncupatum, in Papam concorditer elegerunt, qui Innocentius ſeptimus in ſua obedientia dictus, præfuit annis fermè duobus, vir ſenex & multum expertus.

Joan. Maria Galeatij filius fit Dux Mediolani.

His temporibus Italia ferè tota ſeditionibus plena fuit, mortuo nám. que Joanne Galeatio Duce Mediolani primo, duo filij ejus Adoleſcentes rerum non ſatis experti, parum proſperè Dominium Patris diviſerunt. Joannes etenim Maria, qui major erat natu, Mediolani Ducatum obtinuit. Philippus verò Maria ſecundo genitus frater ejus Papiæ Comitatum accepit: reliquæ verò Civitates & oppida XXV. quæ cum Patre ſenſerant, à filijs defecerunt, ex quibus quidem urbibus potiores ſibi ſingulæ Principes ſingulos ſuſceperunt, Florentinis defectionem augentibus.

MCCCCV.

Anna Soror Ruperti Regis uxor Montenſis.

Anno Friderici Abbatis V. Indictione Romanorum XIII. venit ad Rupertum Regem Germaniæ, Romanorúmque Imperatorem electum, & confirmatum, Heidelbergæ commorantem, ſoror ejus Anna uxor Wilhelmi Ducis Montenſis, gravem deferens querelam contra filium ſuum Adolphum, qui Patrem & Matrem expellens de terra, in Ducatu tyrannidem, ut anno proximè tranſacto diximus, exercebat; nam Patrem in vincula conjecerat: quo per amicos induſtriosè liberato, totus in furorem converſus etiam Genitricem ſuam fugavit.

Adolphus Dux Montenſis Patrem cognoſcere compellitur.

Rupertus autem Rex calamitati ſororis compatiens, cùm eſſet Princeps alioquin juſtus atque rectiſſimus, Adolphum filium ſororis, ut ſe de objectis iniquitatibus purgaret, ad Judicium Cameræ citavit regalis, quo non comparente, ſed ſpernente mandatum, Cenſuras in eum fulminavit imperiales, & contractis copijs bellum contumaci indixit. Adolphus autem cùm ſibi regale bellum immineret, viderétque vires Regni ſe non poſſe ſufferre, veniam petijt, Genitori ceſſit.

Clerus Wormatienſis Civitatem deſerit.

Anno item prænotato X. die menſis Februarij, Clerus Wormatienſis propter diſſenſiones, quas pro Eccleſiaſtica libertate habuit cum Civibus, urbem exivit, & menſibus 23. foris in locis ab antiquo unicuique Collegio deputatis remanſit; Civitas autem propter violata Clericorum privilegia interdicto Eccleſiaſtico fuit ſuppoſita. Poſtremò tandem Ruperto Rege & Ludovico filio ejus, Comite Palatino Rheni, vices ſuas interponentibus, facta eſt concordia, ut ſuo loco diximus.

Echardus Ders Epiſcopus Wormatienſis moritur.

Eodem anno XIII. die menſis Maij, obijt Eghardus de Ders anno Pontificatus ſui XXX. nondum completo in Epiſcopatu Wormatienſi, cujus corpus in medio chori majoris Eccleſiæ fuit ſepultum. Ipſe præſul Eghardus, multas cum civibus habuit contentiones pro libertate Eccleſiaſtica, & Juribus Epiſcopalibus, unde & Clerus ipſo jubente Civitatem, ſicut diximus, exivit, & biennio fermè ob duritiam Civium foris remanſit, à multis etenim annis inter Clerum & Cives fuit diſcordia.

Poſt

Matthæus de Cracovia Doctor fit Episcopus Wormatiensis Ecclesiæ.

Post mortem verò Echardi Pontificis Matthæus de Cracovia Patriâ Polonus, Apostolicâ provisione Innocentij Papæ VII. Episcopus Wormatiensium factus, præfuit annis quinque, vir in omni scripturarum varietate doctissimus, & non minus prudentiâ & moribus, quàm eruditione, Pontificio munere dignus. Iste præsul primo sui Sacerdotij anno Cives Wormatienses interdicto suppositi, quod relaxare ante concordiam non consensit.

Abbacellenses cum Helvetijs contra Dominum suum conjurant.

Anno prænotato in mense Junio, Abbacellenses cum Helvetijs conjuratis confœderati, ut sæpè diximus, contra Dominum suum Abbatem Monasterij S. Galli, posteaquam oppidanos memorati oppidi S. Galli suas traxerunt in partes, hinc inde per terras Ducum Austriæ, Civitatum quoque Regni, eorum maximè Nobilium, & Civium, qui fuerunt ex parte Abbatis, prædas, incendia, & homicidia sine causa, sine justitia, & sine misericordia faciebant.

Oppidum S. Galli à Friderico Duce Austriæ obsidione cingitur.

Contra quos Abbas auxilio & præsentia Friderici Ducis Austriæ Fratris Lupoldi, Constantiensium quóque, & aliorum civium Regni, justam belli habens causam, satis magnum & fortem produxit exercitum. In primis igitur oppidum S. Galli, quod eo tempore Abbacellenses occupabant, Dux Fridericus obsedit, quod indubitanter obtinuisset, si paucos multi non sprevissent; vastantes enim in circuitu agrum Ducalem, dum sine ordine hinc inde vagaretur exercitus, erumpentes ex oppido Abbacellenses multos occiderunt.

Bellum non tantum multitudine quantum industriâ fortunatur.

Cecidit in eo tumultu Hermannus Comes de Thierstein, Joannes quoque de Landenberg miles, Hermanus de Clingenberg miles, Joannes de Thulfingen miles, Christophorus Husenegg, Abraham de Grifensee, Henricus de Landegg, Hippolitus de turri, pluréque alij, quorum nomina ignoramus. His infæliciter gestis graviores de die in diem contentiones & lites inter utrasq; partes fuerunt subsecutæ in effusione sanguinis multorum.

Wilhelmus Comes Brigantius fugavit Abbacellenses.

Post hæc Abbacellenses conjuratorum auxilio freti contractis copijs sociorum in Brigantinos moverunt exercitum, animo statuentes, per universam Sueviam nobiles seu militares interficere & disperdere omnes. Igitur à primo ingressu Brigantium oppidum circumdederunt obsidione. Comes autem Brigantij Wilhelmus tumultuario suorum adunato exercitu, auxilio quoque Constantiensis Episcopi contra inimicos processit ad prælium, & factâ congressione Abbacellenses in fugam convertit multis eorum occisis, machinis quoque bellicis, armis, cum rebus in prædam actis; tantâ enim fuerant angustiâ circumdati, ut abjectis omnibus quærerent fugam.

Albertus Hollandiæ Hannoniæque moritur.

Anno etiam memorato circa finem mensis Decembris, obijt Albertus Bavariæ Dux, & Comes Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæ, Frisiæque Dominus, Ludovici quondam Imperatoris IV. filius, Comes quoque Palatinus Rheni, Princeps Christianissimus, pius bonus & justus, in Hollandia cum honore debito sepultus, Amator Cleri, Defensor Pauperum, Pater Subditorum, qui Wilhelmo fratre vesano, & ob id sine liberis in carcere mortuo, ut supra diximus, anno Dominicæ Nativitatis primo supra trecentesimum atque millesimũ Principatum jure propinquitatis acceperat.

Uxorem habuit idem Albertus Margaretam Ducis Poloniæ filiam, de qua genuit filios tres & unam filiam, quorum natu major Wilhelmus

adhuc Patre vivente, anno Godfridi Abbatis quinto, ut supra dictum est, uxorem duxerat filiam Philippi Ducis Burgundiæ, sed ambo sine virili semine obierunt. Iste Wilhelmus Alberto Patri successit in Principatu Hollandiæ, & supervixit annis duntaxat quatuor. Secundus Alberti filius nomine Patris dicebatur Albertus, qui Straubingen in Bavaria possedit, & sine uxore, vel liberis obijt ante Patrem. Tertius autem Alberti filius Joannes fuit, qui annis x. exstitit Episcopus Leodiensis electus & confirmatus, & in ordine Subdiaconatus; mortuo autem fratre dimisit Episcopatum, & duxit uxorem, ut postea dicemus.

MCCCCVI.

Solis Ecclypsis.

Anno Friderici Abbatis VI. in die SS. Viti & Modesti Martyrum, mane circa horam septimam, solis magna fuit Ecclypsis sive defectio, quam in annis sequentibus prælia, & incommoda plura in Regno subsecuta sunt.

Aquenses in verba Ruperti Regis jurarunt.

Eodem anno Cives Regalis oppidi Aquensis, posteaquam per annos jam quinque Ruperto Romanorum Regi contumaces, inobedientes atque rebelles exstitissent, & multa propterea sustinuissent incomoda, videntes quòd in concepta rebellione sua diutius non possent subsistere, maximè cùm Wenceslaus apud Bohemos otio torpens deseruisset omnes, qui ejus sequebantur partes, pœnitentiâ ducti sunt, & veniam postulantes per medium Friderici Archiepiscopi Colonienſis in gratiam suscipiuntur.

In Moguntinenses Comitum, Baronum & Nobilium conspiratio.

Anno prænotato, Comites, Barones, Milites ac Nobiles multi Rhenenses, Franci Orientales, Buchones, Wetteravij, Hassij, Thüringi & Saxones cum alijs propter necem Friderici Ducis Brunsuicensis apud Fridislariam ante quinquennium, ut supra diximus, insidiosè perempti, & quasdam alias causas, ut ipsis videbatur, rationabiles, in unum conspirantes post Dominicæ Resurrectionis Festa, Moguntinensium se hostes Civium & inimicos publicos pronuntiârunt, multáque illis mala fecerunt, vias & aquarum commeatum ex omni parte observantes, ne quis ex eis exire vel intrare posset, nec unde viverent, alimenta inferri. Necessitate igitur coacti Cives Moguntini, stipendiarios mercede plures conduxere soldatos: quorum lustratione & metu hostium incursiones, & machinamenta destruerent insidiarum; & quia diutius ista duravit adversitas, pecuniam cives non modicam stipendiario exposuere conductui, aliásque impensas facere necessarias oportebat, ad extremam paupertatem & inopiam cum tempore paulatim devenerunt, quoúsque tandem Regni libertate amissâ, servi sunt facti Ecclesiæ. Nocte quâdam hostes in unum adunati cum silentio in manu valida ad portam Civitatis venerunt, quam gravi portam nuncupant, simulantes se Urbis soldatos; præmiserant enim pauciores ceteris in insidijs latitantibus. Cúmque decepti narratione custodes aperuissent portas, mox ab hostibus interfecti sunt, atque dato signo his qui latuerant, omnes convenerunt in unum, positóque in portis & turribus præsidio cum potentia, nullo resistente, intraverunt Civitatem. Deinde currentes ad ædes divitum, & eorum qui fuerunt de Senatu, fractis januis intraverunt, plures natu majorum in ipsa nocte, truncatis capitibus, occidentes; timor autem irruit in cives propter horrorem tenebrarum tantum, quòd egredi domum nullus audebat. Hostes verò turmatim incedentes per Urbem illorum domos & ædes duntaxat infringebant, quos aut divites esse

Audax nobilium facinus in Moguntinos.

Cives Moguntini potiores necantur in domibus nocte.

tes esse noverant, aut in consulatu potentes. Cæde peractâ, & multis in civitate secretè peremptis, à nullo prohibiti, hostes cum præda multa per ejusdem portas civitatis, per quas intraverant, exierunt sani & incolumes.

Innocentius Papa VII. moritur.

Eodem anno Innocentius septimus, qui propter seditiones Romanorum jam pridem urbe digressus Viterbij resederat, precibus senatorum, & populi victus, Romam revertitur, & plures de novo creat Cardinales. Inter quos fuit Angelus Carrarius Patriâ Venetus, quem fecit ad titulum S. Marci presbyterum Cardinalem, habuítque in Pontificatu immediatum Successorem Gregorium XII. nuncupatum. Petrus quoque Philardi natione Cretensis Basilicæ XII. Apostolorum presbyter Cardinalis, qui postea Pontifex Alexander V. Otto etiam de Columna, ad velum aureum Diaconus Cardinalis, qui postea in consilio Constantiensi factus Papa Martinus V. nuncupatus est.

Gregorius Romæ fit Papa XII. contra Benedictum XIII.

His factis eodem anno Innocentius Papa non diu post moritur. Quo mortuo atque in Ecclesia S. Petri cum honore sepulto, Cardinales ingressi conclave iterum se juramentis obligarunt, ut quicunque in Pontificem fuisset electus, ad tollendum schisma & unionem Ecclesiæ procurandam, omnem velit possibilem adhibere laborem. Confirmatis jurejurando decretis Angelus Carrarius patriâ Venetus tituli sancti Marci Presbyter Cardinalis, in Papam eligitur, & Gregorius XII. in sua obedientia nominatur, & præfuit annis duobus, mensibus septem: vir bonus, sapiens, doctus, moribus & conversatione sincerus. Ordinatus autem Pontifex, quod prius juraverat cum alijs, denuo spontaneâ voluntate, juramento, & propriæ manus subscriptione confirmavit. Deinde satis benignè scripsit Benedicto Antipapæ, qui tum apud Gallos in Avenione Pontificem gerebat, exhortans eum ad Papatus abdicationem, offerens se idipsum indubitanter esse facturum. Benedictus in dolo tantisdem ferè syllabis quasi consentiens Gregorio rescripsit; pro conveniendi loco urbs Saona decernitur, tempus nominatur. Gregorius ut agnus in simplicitate sua venit ad locum determinatum: cui Benedictus, ut dolosa vulpes paravit insidias, volens eum capere, si potuisset. Quibus cognitis retrocessit Gregorius, & deinceps perverso homini non confidit. Irati sunt Principes Galliæ contra Benedictum, videntes manifestè, quòd unionem non quæreret, nec pacem Ecclesiæ optaret, sed potius divisionem: quorum ille potentiam veritus palatium armis & commeatu munivit, in quo per aliquot menses obsessus, tandem paratis ad fugam navibus in Cataloniam, unde fuerat oriundus, adnavigavit, habitóque in Perpiniano consilio suorum, quo tutior esset, ad castellum Pamschole locum munitissimum confugit: ubi diutius immoratus est, & novos Cardinales creavit, quia priores pro majori parte recesserant ab eo ad Pisanum Concilium, ut in sequentibus post triennium dicemus, eo quòd noluit obedire Principibus.

Benedictus insidiatur Gregorio, unde Galli recedunt ab eo.

MCCCCVII.

Anno Friderici Abbatis septimo, Indictione Romanorum xv. Cives in Colonia ædificare & construere cœperunt novum illud magnúmque & sumptuosum in illa urbe Prætorium, quod vulgariter civium nuncupant domum, & in septem annis consumaverunt. Hujus impensæ Prætorij, ut ferunt, quinquaginta florenorum millia constant, dum singula exposita in id ædificij per septennium computantur.

Cler⁹ Wormatiensis cum Civibus inivit concordiam.

Eodem anno in mense Julio circa festum sancti Jacobi Apostoli concordia inter Clerum & Cives Wormatienses facta est per medium Ruperti Regis Heidelbergæ commorantis, & Ludovici filij ejus, Comitis Palatini Bavariæque Ducis, & sic intraverunt Civitatem Canonici, postequam biennio ferè exulaverant, multáque litigando & placitando cum Civibus consumpserant.

Dux Austriæ contra Abbacellenses procedens ad bellum fugatur.

Anno prænotato Abbacellenses adjutorio Suitensium, quibus erant conjurati, resumptis viribus in Marcham Ducis Austriæ ducunt exercitum, quam obsidione pressam diutius tandem capiunt, ac Suitensibus dono concedunt. Ab eo tempore Marcha omnino ab Austriæ Domo defecit; quamvis antè multis annis se viriliter ab incursione conjuratorum omnium defenderit. Dux igitur Domus Austriæ contractis mille ducentis viris Abbacellam obsidione vallavit, quod cùm vidissent Abbacellenses, de monte præcipiti, quem prius conscenderant, cursim descendentes contra ascendentes hostes ex alpium præcipitio lapides mittunt ingentes, quorum occursione Australes perterriti fugiunt, quinquaginta eorum atque trecentis saxorum volubilitate peremptis, & sic obsidione solutâ recesserunt.

MCCCCVIII.

Abbacellenses à Comite Brigantij superati occiduntur.

Anno Friderici Abbatis octavo, Indictione Romanorum primâ, idibus Januarij, conjurati Abbacellenses una cum Suitensibus iterum tenuerunt obsidere Brigantium. Unde Comes Wilhelmus auxilio sociorum armatus venit constanter liberare obsessos: congressione factâ cum Abbacellensibus victor extitit, & penè omnes occidit. Erat in exercitu Comitis Brigantij nobilis quidam de Landenberg, nomine Berengerus, qui voce magnâ clamavit: *'Sic socij sic: interficite omnes viros & mulieres, lactentes & parvulos simul; ne forte viventes in perniciem nobilium conspirent, quemadmodem fecerunt patres eorum.* Cœteri tamen qui aderant nobiles interficere parvulos, aut mulieres minimè consenserunt; quamvis per continuos septem annos à conjuratis Abbacellensibus damna susceperint gravissima: multorum etiam castra destruxerunt.

Leodiensium contra Episcopum suum atrox belli principium.

Eodem anno facta est Leodiensium strages magna tali occasione. Administrabat per id tempus Leodiensem Ecclesiam, ut supra diximus, Joannes filius Alberti & frater Wilhelmi Ducum Bavariæ Comitúmque Palatinorum Rheni, Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque, & cùm annis fermè sedecim fuisset Episcopus, electus, confirmatus, & Subdiaconus, ad ulteriora tamen procedere contempsit, nullóque die rem divinam fecerat, suæ nobilitati detractum iri forsitan ratus, si Presbyterum se gereret. Recusantem igitur satisfacere juramento, & Pontificum subire munus, cujus occupabat locum, & nomen portabat otiosè, Leodienses in oppido Trajecti superioris, quod ab adfluente flumine vulgariter Mastrich nuncupamus, commorantem obsederunt, magnum fortem & copiosum habentes exercitum. Erant eis & aliæ causarum diversarum rationes contra Pontificem, quæ justæ fuerint sive injustæ, nostrum non est judicare. Notum est penè omnibus, qui nomen Leodij audiverunt, quàm sit populus in turbatione furiosus, & super consilio inops, qui nihil ratione agat, sed omnia tumultu in perniciem sui, & frequentem subversionem.

Leodienses Episcopum in Trajecto obsident.

Wilhelmus igitur ut fratri subsidio esset, contractis ex sua gente copijs-

Burgundiæ

Burgundiæ Ducem per nuntios orat, ut in auxilium venire festinet, Wilhelmi námque uxor filia Burgundi fuit. Non aspernatus orantem Joannes Dux, copijs abundè contractis, Wilhelmo se pugnaturus contra Leodienses consociat. Præmittuntur in agrum Leodiensem levis armaturæ milites, qui sata vicósque incendant, ut hoc damno permoti Leodienses (cómunibus Patriæ incommodis) obsidione solutâ succurrere cogerentur.

Leodiensium in bello sedecim millia perempti esse feruntur.

Flagrantibus passim vicis Leodienses intermissâ obsidione acies moverunt in hostes, quibus congressi vincuntur, superantur, & eorum plus quàm 16000. in uno die occiduntur, Deo vindictam illis, quam meruerant, retribuente. Cùm enim obsiderent memoratum Ecclesiæ oppidum Mastrich, nimiam exercebant crudelitatem in mulieres & virgines, quæ propter inopiam ab ipso fuerunt oppido expulsæ, abutentes eis, & posteà præscindentes eorum ubera, & vestes usque ad pudibunda. Sunt qui scribant, Leodiensium in eo conflictu 35000. occubuisse; ex parte verò Ducum Hollandiæ & Burgundiæ, qui exercitum adduxerant centum millium pugnatorum, decem duntaxat ceciderunt. Facta sunt hæc vicesimâ die mensis Septembris anno memorato, & sic Joannes victis Leodiensibus, ut prius sine ordinatione permansit.

Concilium Pisanum ad annum futurum à Cardinalibus indicitur.

Anno item prænotato Cardinales tam Gregorij, quàm Benedicti videntes periculum Ecclesiæ pertinaciâ & contentione Pontificum quotidie augeri, & ambos in executione juramentorum negligentes, missis remissisque inter se litteris, quemadmodum videretur succurrendum negotijs, cœperunt habere consilium. Placuit igitur postremò, ut in annum proximè tunc futurum Generale apud Pisas indiceretur Concilium, ad cujus citati examen ambo Pontifices, quicquid ratione vel auctoritate Concilij juberentur, subirent. Mittuntur ab utráque obedientia solemnes Nuntij oratoréque ad Pontifices, per quos cujúsque partis rogavêre Cardinales, ut venire ad indictum Concilium ambo dignarentur. Benedictus ad se missis respondit: *Controversiam non de fide, sed de Pontificatu inter eum versari & Gregorium, nihilque ad Cardinales pertinere negotium, ipse cum adversario tempore suo esset acturus.* Irridens ergo & contemnens nuntios Benedictus, inanes abire permisit. Gregorius verò: *Non ad Cardinales*, dixit, *congregationem pertinere Concilij, se Romanum esse indubitatum Pontificem, suaq; solius fore auctoritatis, Generale indicere Concilium, vel revocare, membraque caput, non caput membra debere sequi.* Ad Forum igitur Julij secessit metu Cardinalium Gregorius & Principum, qui jam in utriúsque conspiraverant depositionem Pontificis, inde ad Ariminum, ubi positis insidijs habitu transmutato vix manus capientium evasit. Cardinales cum eo remanserant pauci, quibus novos creando superaddidit plures. In tot verò adversis semper animo fixus erat & immobilis, ut nunquam à sua potuerit opinione revocari.

Gregorij Constantia.

Conventus fit Principum in Constantia.

Anno præscripto Rupertus Germaniæ Rex Conventum Principum Regni magnum apud Constantiam indixit, quibus ad nutum Regis convenientibus multa pro utilitate Reipublicæ in communi fuerunt tradita. Inter alia Rex jussit adesse Cunonem Abbatem Monasterij S. Galli, simul & rebelles subditos Abbacellenses, qui paulò ante ut supra diximus, in bello juxta Brigantium per Wilhelmum Comitem de Werdenberg, de Montfort, & de Monte sancto parum confusi ad aliqualem videbantur humilitatem

Concordia fit inter Abbatem S. Galli, & suos Abbacellenses.

humilitatem esse compulsi. Rex igitur & Principes auditis propositionibus & querelis memorati Abbatis, & nobilium totius Sueviæ, quos conjurati penitus delere, si potuissent, & extirpare cogitaverant, simul & Abbacellensium responsis, suas studiosè interposuère vices, & concordiâ inter eos reformatâ Abbacellenses Domino suo Abbati Monasterij S. Galli fecerunt obedientes.

Hiems anno memorato fuit & longa & frigidissima; incipiens enim frigus intensum cum nivibus & glacie multa in Festo S. Martini duravit usque ad solemnitatem Purificationis Beatæ Mariæ semper Virginis. Posthæc pluviâ superveniente & multâ & aliquantulum calidâ glaciem simul & nivem dissolvit, & inundatio aquarum secuta est maxima, quæ pontes Rheni & aliorum fluminum fregit multos, domos & ædificia subvertit.

MCCCCIX.

Concilium Pisanum per Cardinales & Episcopos celebratur.

Anno Friderici Abbatis nono, Indictione Romanorum secundâ, Concilium Generale magnum in Civitate Pisana, præterito anno per Cardinales Regis & Principes indictum, sub ingenti solemnitate fuit celebratum. Ad quod utriúsque Pontificis Gregorij videlicet & Benedicti Cardinales penè omnes cum multis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prælatis, Principibus, absentiúmque oratoribus convenerunt, animo & intentione succurrendi Ecclesiæ, ut schismate sublato unitas reformaretur Christiana.

Inprimis igitur Pontifices ambo de Papatu contendentes Gregorius & Benedictus à Concilio citati, vocati, & expectati non comparentes, neque per se, neque per legitimos quoscunque procuratores, ut contumaces, rebelles, & Spiritui Sancto inobedientes reputati sunt, & propterea per definitivam Concilij sententiam à Pontificatu, & ab omni, si quod habuissent, jure depositi, & consequenter, ut Hæretici & Schismatici declarati, condemnati, & publicati sunt. Omnibus quóque per orbem Christianis interdictum est sub pœnis & censuris Ecclesiasticis, ne quempiam eorum Pontificem credant, teneant, aut dicant Romanum, néque mandatis ipsorum obediant, nec timeant censuras. Post abrogationem duorum Pontificum utriúsque Cardinales, quotquot erant in Concilio præsentes, in unum conveniunt, & intrantes ex more Recluforium, Petrum Philargi natione Cretensem Ordinis FF. Minorum dictum de Candia, Tituli Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyterum Cardinalem unanimiter in Romanum Pontificem elegerunt, qui vocatus Alexander V. præfuit mensibus duntaxat XI. vir certè in Theologicis doctissimus, qui multa scripsit volumina ante Papatum.

Alexander fit Papa v. Ordinis FF. Minorum.

His autem non obstantibus, quæ in Concilio fuerant concluſa, memorati duo Pontifices abrogati sua in sententia perstiterunt, & uterque verum se & indubitatum Christi Vicarium, & legitimum Petri successorem credidit, gessit, & pronuntiavit, novos sibi constituentes Cardinales. Chronographi tamen omnes Pontificatum utriúsque hoc anno finitum denuntiant, licèt non cesserint, sed permanserint usque ad Constantiense Concilium.

Schisma continuatur.

Anno prænotato vigesimâ primâ die mensis Maij, obijt Blanca Maria Henrici Anglorum Regis filia, & uxor Ludovici Comitis Palatini, de

quorum

quorum nuptijs dictum est anno Friderici Abbatis secundo, unicum relinquens ei filium nomine Rupertum, sextum annum ætatis agentem, qui & ipse vigesimo ætatis suæ anno matrem secutus sine liberis obijt. Ludovicus autem secundam duxit uxorem nomine Mechtildem filiam, ut supra diximus, Amedei Ducis Sabaudiæ, fœminam magnæ pietatis & Religionis, de quâ genuit Ludovicum Patrem Philippi, qui successit in principatu; Fridericum, qui postea tutor Philippi fuit: Rupertum Archiepiscopum Colonienſem, & duas filias, quarum altera Monialis fuit in Gandavo cum sanctâ Coletâ; altera in alio quodam Cœnobio, tertia autem filia nupsit Alberto Duci Austriæ, qui frater erat Friderici Imperatoris ut. prius verò nupserat Comiti Wirtenbergenſium, posteà Alberto. Iste Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Ruperti Regis filius piæ devotionis instinctu sepulchrum Domini Hierosolymis visitavit. Reversus in Patriam, barbam, quam peregrinantium consuetudine nutriverat, nunquam posteà permisit abradi, & propterea suo tempore Dux vulgo dicebatur Barbatus. In senio visu deficiens, Dux cæcus nominatus est, & postremò depositus à regimine, ut infra.

Wilhelmus Dux Bauariæ Hollandiæque Comes moritur.

Eodem anno mortuus est Wilhelmus Dux Bavariæ, Comes Palatinus Rheni, Hollandiæ, Hannoniæ & Seelandiæ, unicam relinquens filiam, nomine Jacobam, quæ Patrem cupiens in memoratis sequi Comitatibus Hollandiæ, Hannoniæ & Seelandiæ, contendénsque principatum omnem ad se jure devolutum ad ejus venire possessionem, non potuit Joanne patruo Leodienſium supra dicto Episcopo prohibente, qui mox fratre mortuo potenter omnia ejus Dominia obtinuit, & usque ad mortem violenter occupavit, non obstante, quòd filia fratris contradixit. Denique idem Joannes, cùm esset Subdiaconus & Leodienſem Ecclesiam electus & confirmatus in annum jam ut Episcopus sextumdecimum, ut supra diximus, tenuisset, amore Posteritatis Pontificatum ipsum resignavit, & dispensante cum eo Constantienſi Concilio, uxorem duxit, de quâ tamen, sicut speraverat, neque filiam, neque filium suscepit.

Joannes dimisit Episcopatum, duxit uxorem, occupat Comitatum.

Jacoba verò defuncti Comitis filia, cùm se à patruo cerneret paterno privatam dominio, speránsque maritali subsidio posse consequi, quod imbecillitas denegabat fœminea, primò nupsit cuidam ex Delphinatu, Galliæ Principi. Quo sine liberis mortuo Duci Brabantiæ nupsit; & illo sine prole vitâ defuncto fratrem Regis Angliæ maritum accepit. Illo etiam absque liberis viam universæ carnis ingresso, quartum duxit nomine Franconem cujusdam Comitis filium, qui & sterilis sterilem invitus deserens, etiam ipse obijt brevi sine liberis. Post hæc mulier jam viris nobilibus propter quatuor conjugum velociorem interitum aliquantulum suspecta & contemptibilis, compellitur vidua permanere, cùm nullus eam postularet uxorem. Vitam deinceps egit vidua, dives admodum ex dotibus maritorum, & in oppido Lutzenburgi Treverenſis Diœceſis mansionem usque ad mortem continuavit. Ex illo tempore Ducatus Lutzenburgi ad Brabantios pervenit.

Vicarius Austriæ Ducis devastare cœpit Cives Basilienses

Anno item præsignato circa Festum S. Archangeli Michaëlis Joannes Comes de Lupfen, & Hermanus Comes de Sulza, qui erat Vicarius seu vicem tenens Friderici Ducis Austriæ, in Suevia, in Prisgavio, in Suntgavio, & in Ergavio, contractis copijs in manu validâ fines Basileenſium ingressi

ingreſſi ſunt, & venientes uſque ad civitatem omnia in circuitu devaſtarunt, incendia & deprædationes hoſtiliter exercentes, & munitiones quasdam capientes, igne ſuppoſito funditus deſtruxerunt. Joannes quóque Dux Burgundiæ Friderico Auſtriæ Duci affinitate junctus multa Baſilienſibus intulit damna, parúmque abfuit, quin res bello videretur terminanda. Rebus autem ſic in turbatione male diſpoſitis, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux amator pacis & quietis cupiens inter diſſidentes reformare concordiam, diem ad ſe conveniendi feſtum omnium Sanctorum in oppido Mülhuſen conſtituit: in quo & ipſe venturum ſe fore promiſit. Feriâ igitur ſecundâ poſt omnium Sanctorum ſolemnia convenerunt ad locum determinatum vocati: ubi Princeps memoratus cauſas & querelas diſſenſionum cùm audiſſet, ſtudiosè laboravit pro pace: ſed illâ vice diverſos in unam non potuit revocare ſententiam. Igitur ſine concordiâ diſceſſerunt ab invicem: gravioribus malis & turbationibus cauſam relinquentes. Baſileenſes autem in ſua reverſi, confeſtim auxilio Bernenſium in manu validâ civitatem exeuntes cum Machinis & Bombardis oppidum Rheinfelden nuncupatum obſidione cinxerunt. Verum his qui erant in oppido fortiter agentibus, ſine effectu, obſidione ſolutâ, receſſerunt. In die verò S. Martini oppidum aliud Yſtein nominatum obſederunt, expugnaverunt, & ceperunt. Iterum poſteà Ludovicus ſæpè dictus Comes Palatinus Bavariæque Dux, in die S. Nicolai Epiſcopi vocatis ad ſe partibus in oppido Keiſersberg pacem & concordiam inter diſſidentes tandem reformavit. Interea Baſilienſes non expectato fine tractatus in Keiſersberg contractis iterum copijs dominium Badenvveiler nuncupatum hoſtili incurſione devaſtant, ferro & igne magnam villanis atque pauperibus inferentes deſolationem. Hujus facti occaſione violatur concordia per Ludovicum in Keiſersberg, ut diximus, concluſa: licèt Rudolphus Marchio de Hochberg Dominus in Rötlen ſummâ diligentiâ cum Palatino Comite pro concordiâ laboraſſet. Unde necdum pace reformatâ, diſſenſiones, devaſtationes, & incurſiones ab utráque parte duraverunt uſque in ſequentem annum, ut dicemus.

Ludovicus Comes Palatinus tentat pro concordando.

Baſilienſes armati obſidione cingunt Yſtein & capiunt.

Ludovicus Comes Palatinus iterum agit pro concordiâ.

MCCCCX.

Anno Friderici Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertiâ, Alexander Papa quintus Bononiæ moritur, & ibidem in Eccleſia Ordinis ſui, Fratrum Minorum S. Franciſci, cum honore debito ſepelitur. Qui, cùm moriturus ageret in extremis, omnia in Piſano facta Concilio, ut bona & ſancta collaudavit: aſſerens conſcientiam ab omni ſcrupulo eſſe incommaculatam. Ultima ejus verba cum difficultate ad Cardinales, qui circumſtabant, lachrymantes, prolata ita fuerunt: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis:* Quibus dictis expiravit. Quo mortuo atque ſepulto Patres conclave apud Bononiam intrantes Baltaſarum de Cóſa Neapolitanum tituli S. Euſtachij Diaconum Cardinalem in Pontificem elegerunt: qui Joannes viceſimus tertius in ſuâ obedientiâ dictus præfuit annis quatuor menſibus decem uſque ad Concilium Conſtantienſe, in quo ſe Pontificatu abdicavit, ut ſuo inferius loco dicemus. Eo gerente Pontificatum adhuc Gregorius & Benedictus in ſuâ obedientiâ perdurabant Romanos ſe Pontifices nominantes. Et hi tres Eccleſiam Dei confundebant, de Papatu contendentes uſque ad memoratum Concilium.

Alexander Papa v. moritur.

Jonnes fit Papa viceſimus tertius annis fere quinque.

Eodem

Eodem anno viceſimâ primâ die menſis Maij, obijt Rupertus Germaniæ Rex, & Imperator deſtinatus Romanorum, in oppido Regali Oppenheim, anno Regni ſui decimo: cujus corpus Heidelbergam relatum, in Eccleſia Sancti Spiritus medio in choro ſepelitur. Super cujus tumulum, hoc epitaphium cernitur eſſe ſcriptum: Rupertus Bavariæ Dux, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, juſtus, pacis & religionis amator, dignus Deo viſus, qui pro juſtitiâ pateretur, hujus ſacræ ædis & collegij inſtitutor, hic cum caſtiſſimâ conjuge Eliſabetha, Norici Montis Burggravia quieſcit. Iſte Rupertus Comes Palatinus, ſicut ex epitaphio patet, inſignem illam Sancti Spiritus Eccleſiam in oppido ſuo Heidelberg juxta Neccarum flumen Wormatienſis Diœceſis à fundamentis novam erexit, fundavit, & conſtruxit: ad cujus miniſterium Canonicos poſuit, quibus de hujus vitæ neceſſarijs copioſè providit. Filium reliquit Principatus ſui hæredem nomine Ludovicum, de quo plura diximus; qui genuit alium nominis ſui Ludovicum. Ille autem genuit Philippum: Philippus autem genuit Ludovicum, qui hodie annos habens ætatis quinque & triginta principatur. Idem Rex memoratus Rupertus, antequam ſublimaretur in Regnum, anno Godfridi Abbatis Hirſaugiæ ſexto, qui fuit Dominicæ Nativitatis milleſimus, trecenteſimus, octogeſimus ſextus, Gymnaſium univerſale in oppido præſcripto Heidelberg inſtituit, fundavit, & copioſè providit, quod Urbanus Papa ſextus conceſſis privilegijs conſuetis approbavit. Cujus Gymnaſij Rector primus, & litterarij certaminis inſtitutor fuit à ſcholâ Pariſiorum rogatu principis evocatus, Marſilius de Ingen, Doctor in divinis ſuo tempore multum eruditus, de cujus lucubrationibus mentionem fecimus in eo volumine, quod de Eccleſiaſticis ſcriptoribus compoſuimus.

Rupertus Rex Germanorum, & Imperator Romanorum obijt.

Joannes Papa viceſimus tertius auditâ morte memorati Regis Ruperti ſtatim oratores miſit ſolemnes cum litteris ad principes Regni electores, magnis viribus exhortans, monens, & orans, ut Sigismundum Ungariæ Regem filium Caroli quondam Imperatoris quarti, & fratrem Wenceslai Regis Bohemiæ, originem ex Comitibus ſive Ducibus Lutzenburgij Theutonicis habentem, in Germaniæ Regem dignarentur eligere, per cujus aſſiſtentiam ſe non dubitabat ſubſidium contra Gregorium & Benedictum habiturum. Principes verò electores Papæ litteris receptis, oratoribúſque auditis ad regale oppidum Frankenfurt juxta Moganum conveniunt, & cùm inter ſe multa conſultaſſent & varia, non invenientes illâ vice meliorem, Sigiſmundum Ungariæ Regem prædictum ad preces Romani Pontificis in Regem Germaniæ concorditer elegerunt, virum ſtrenuum, & ad omnia peragenda promptiſſimum. Fuit enim princeps ſingulari prudentiâ inſignis, conſtantiâ, magnanimitate, pietate, religione, beneficentiâ, & liberalitate nulli ſuo tempore ſecundus. Corporis quóque diſpoſitione Majeſtatem præſeferebat imperialem, doctrinâ & eruditione ſcripturarum, cum notitiâ multarum linguarum idoneus ad omnia videbatur. Sæpius cum Turcis infidelibus pugnavit, quorum regulos captos in prælio duos & triginta ſecuri percuſſit. Ejus induſtriâ, labore, impenſiſque magnum illud Conſtantienſe Concilium indictum & celebratum fuit, ſchiſma quóque pernitioſiſſimum, quod annis duraverat non minus ſex & triginta, ejus fuit induſtriâ & cooperatione ſublatum. Miſſis etenim

Univerſitas Heidelbergenſis à quo, & quando ſit inſtituta.

Sigiſmundus Ungariæ Rex ad imperium eligitur.

nuntijs per totam Italiam, Galliam, Hispaniam, Angliam, Daciam, & Poloniam omni consensu nationum, divisam in unum revocavit Ecclesiam, quemadmodum inferius loco suo plenius per ordinem dicemus. Regnavit igitur Sigismundus ab hinc annis septem & viginti, coronámque Imperij accepit.

Inter Duces Austriæ & Basileenses est facta concordia.

Anno præscripto mediante Rudolpho Marchione de Hochenberg facta est concordia inter Duces Austriæ, & Cives Basileenses in oppido Ensen, de quorum dissensionibus guerris & bellis anno transacto breviter diximus. In ea reformatione pacis Castellum Ysstein, quod Basileenses anno præterito ceperant, eorum fuit potestati concessum, quod mox cauti futurorum speculatores, ne quid ex eo paterentur mali, ut ante, funditus destruxerunt.

MCCCCXI.

Dissensio inter Ludovicum Palatinum & Comitem in Spanheim.

Anno Friderici Abbatis undecimo, Indictione Romanorum quartâ, dissensiones gravissimæ inter Ludovicum Comitem Rheni Palatinum Rupertiquondam Regis filium, & Joannem Comitem in Spanheim ultimum, exortæ fuerunt super divisione Comitatus; mortuo enim sine liberis Comite Simone, qui frater Joannis fuerat, Elisabetha relicta uxor ejus jam vidua, contentiones pro dote suâ cum Joanne fratre Simonis incurrit: cujus potentiam habens suspectam, prædicti Comitis Palatini se suaque tuitioni commisit. Joannes rem non armis, sed judicum cognitione dirimendam committens, victoriam obtinuit. Interveniente tamen concordiâ mulier jus suum omne Palatino Comiti resignat, atque per talem occasionem pars una Comitatus memorati Spanheimensis ad jus cessit Palatinatus ab illo tempore usque ad præsentem diem. Et notandum, quòd Comites Spanheimenses ab olim duos habuere Comitatus, quorum primus dicebatur anterior, & hic titulo de Spanheim propriè insignitur, habens oppida & vicos Crüzenach, Sprendlingen, Kirchberg, Gamundiam, Spanheim cum alijs multis. Alter verò Comitatus dicebatur vulgò posterior, titulum habens de Starckenburg, castello videlicet Cis-Mosellano, in quo sunt oppida Thranerbach, Castellum, cum villagijs multis simul atque castellis. In divisione autem præscriptorum Comitatuum, post mortem Joannis ultimi Comitis, multæ factæ sunt variationes, & unius termini alterius interpositione confusi, ut pauci reperiantur hodiè, qui fines noverint singulorum. Quatuor sunt enim, qui nostris diebus Comitatum possident memoratum. Ludovicus Comes Palatinus Bavariæque Dux, & Princeps elector in anteriori Comitatu de Spanheim habet partem. Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux, & Comes Veldentiæ similiter in anteriori partem habet. Joannes, qui moratur in Simeren Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim partem habet in utróque Comitatu. Christophorus Marchio in Baden & Hochenberg Dominus in Rötlen partem habet in Comitatu Starckenburg & in Winterburg cum proximè adjacentibus.

Ludovicus Palatinus partem Comitatus Spanheimensis obtinet.

Comitatus Spanheimensis in partes quatuor divisus.

Quod si placet scire, quomodo ad ipsum Marchionem sit devoluta ista Comitatus portio, notandum, quòd Joannes ultimus Comes supra dictus in dissensione, quam olim habuit cum Henrico patruo, & Simone fratre Comitibus, post obitum patris metu amborum ad tempus apud Marchionem Rudolphum exulavit, cujus ope & vitæ necessaria habuit, & patruo vitâ

Marchio Badensis quomodo ad Comitatum Spanheim pervenerit.

vitâ defuncto ad paterni Comitatus portionem pervenit: Simone autem fratre postea mortuo sine liberis, cùm & ipse filios non haberet, nec se habiturum speraret, hospiti suo volens esse gratus, Marchionem ad partem Comitatus admisit, & contra Palatini vim socium fecit.

Anno prænotato in principio mensis Maij, Thuricenses, Lucernenses, Suitenses, & cæteri Helvetiorum conjurati copijs sociorum contractis in Longobardiam traduxerunt exercitum, & Cumam oppidum Dominij Mediolanensis obsidione vallantes expugnant & capiunt, positisque in eo præsidijs, circumcirca vagantur, omnia hostiliter devastantes. Turrim in valle, quam Eschental nuncupant, subfodientes, dejiciunt, in qua non pauciores, quam homines quinquaginta ipso casu perierunt.

Conjurati Suitenses devastant Lombardiam.

Regressis posthæc ad propria Helvetijs, Cumani ab eorum fide promissâ resiliunt, & necato præsidio rursus Mediolanenses intromittunt. Quod ubi ad conjuratorum pervenit notitiam, resumptis iterum armis in Longobardiam revertuntur, & quidquid demoliri poterant, igne ferróque hostili incursione devastant. Bellenzona oppidum capiunt, cujus incolas in sua verba jurare compellunt. Contra quos Mediolanenses ad pugnam veniunt, recuperatóque oppido Bellenzona simul & arce, Helvetios cædunt, fundunt, & confusos in propria redire compellunt.

Eodem anno Sigismundus Germaniæ Rex noviter, ut dictum est, paulo ante institutus, Romam iturus pro suscipiendâ Imperij coronâ, cùm Veneti, gens impatiens Domini, iter transituro conarentur interdicere, iratus duodecim in eos peditum millia, equitum octo millia præmisit, & capto primo inpetu Foro Julio, Tarvisium obsidione vallavit. Huic verò tanto exercitui Carolus Malatesta quidam à Venetis objicitur, qui cunctando magis, quàm dimicando imperiales milites remoraretur.

MCCCCXII.

Joannes de Egloffstein Herbipolensis Episcopus moritur.

Anno Friderici Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum quintâ, nonâ die mensis Januarij, mortuus est Joannes de Egloffstein Episcopus Herbipolensis, Francorúmque Dux Orientalium, anno Principatus sui nono, vir per omnia modestus, amator Cleri, & subditorum suorum propugnator acerrimus. Obijt autem in oppido Vorcheim Bambergensis Diœcesis, veneno, ut fertur, nescio cujus peremptus. Quo mortuo atque sepulto, mox in Episcopum & Ducem Ecclesiæ memoratæ fuit electus Joannes de Brunn Canonicus, unanimi consensu Canonicorum, & præfuit annis octo atque viginti, mense uno, & sex diebus, vir sumptuosus nimium, qui pauperem Ecclesiam suo tempore fecit, & reliquit pauperiorem: cujus inopiæ materiam simul & causam dedit non ultimam, quòd Concilio interesse Constantiensi diutius, & multa consumere oportuit: nec minus quia pauperrimam Ecclesiam omnino invenit.

Joannes de Brunn fit Episcopus Herbipolensis, præfuit annis XXVIII.

Eodem anno conjurati Suitenses contracto suorum non parvo exercitu superatis montibus iterum Bellenzona oppidum Mediolani obsidione vallarunt. Erat in oppido ipso Capitaneus quidam cum nonnullis armatis & incolis, tanto silentio res quasque agentes, ut conjurati oppidanos timore perculsos oppidum deseruisse putarent. Cùm igitur securos se existimarent Suitenses, & sine ordine hinc inde licenter discurrerent, hoc ipsumque latentibus innotuisset, mox erumpens Capitaneus super eos irruit, centúmque & mille conjuratorum cædens interfecit, cæteri salu-

Suitenses Lombardiam intrantes, superantur confusi.

tem fugâ quærentes, non sine confusione ad sua redierunt. Claruit his temporibus in Gymnasio Viennensi Austriæ juxta Danubium Thomas de Haselbach natione Theutonicus Theologiæ in eâdem scholâ Lector Ordinarius, vir quidem doctus, sed nimiâ prolixitate spernendus. Nam ut ferunt uno & viginti annis commentarios legit, quos comportaverat in Isaiam Prophetam, & ad finem primi capitis non pervenit. Scripsit etiam in sententias Petri Lombardi commentariorum libros quatuor, de præceptis decalogi librum unum. De quinque sensibus hominis librum unum. Orationes quoque sermones, & varias Epistolas ad diversos cum quibusdam alijs, quæ non vidi. Thomas de Kempis Regulæ S. Augustini Canonicus in Cœnobio montis Divæ Agnetis prope oppidum Svvollense Trajectensis Diœcesis, homo devotus, & multæ lectionis multa scripsit hâc ipsâ tempestate, de quibus vidi subjecta. De Contemptu mundi libros IV. Sermonum ad Novitios libros III. Dialogum ad Novitios lib. I. Sermonum ad fratres lib. I. De vitâ solitariâ lib. I. De tribus Tabernaculis lib. I. De verâ conjunctione lib. I. Hortulum Rosarum spiritualium lib. I. Alium quem prænotavit vallem liliorum lib. I. Alphabetum Monachi lib. I. Consolatorium Pauperum lib. I. De qualitate Monachorum lib. I. Manuale parvulum sive parvulorum lib. I. Doctrinale juvenum lib. I. De vanitate mundi lib. I. Cætera, quæ scripsit, ad notitiam meam non venerunt.

Thomas de Haselbach Doctor Viennensis.

Thomas de Kempis Canonicus S. Augustini multa scripsit.

Joannes quoque Brammart Carmelita Conventus Aquensis, & multo tempore inferioris Germaniæ Prior Provincialis. Michael Herbrander Duren Prior Conventus Crüzenacensis in Comitatu Spanheimensi ejusdem Ordinis. Petrus de Spina Ordinis S. Augustini Eremitarum. Jordanus ejusdem Ordinis. Rheinhardus de Fronthoffen Ordinis S. Dominici. Henricus de Hachenberg ejusdem Ordinis cum quibusdam alijs natione Germanis hæc ipsa tempora, docendo & scribendo varia, illustrarunt: de quorum lucubrationibus jam dudum in Catalogo illustrium virorum Germaniæ fecimus relationem.

Claruerunt alij multi scriptores Germaniæ suis temporibus.

MCCCCXIII.

Anno Friderici Abbatis Hirsaugiani XIII. Indictione Romanorum VI. Sigismundus Imperator tædio nimio ferens atque gravissimè, quòd sancta Mater Ecclesia sub tribus de Papatu contendentibus tam diu miserabiliter in periculum animarum scinderetur, ductúsque Zelo Religionis Christianæ communis, nec se potens ulterius continere, quin tentaret serioſius, quod animo conceperat, Joanni Papæ XXIII. iterum atque iterum sæpius atque importunè scripsit, monens, rogans, & contestans eum per districtum Dei futurum examen, ut juramento satisfaciat: locum & tempus celebrandi Concilij generalis sine dilatione ulteriori statuat: & naufraganti Ecclesiæ succurrat.

Sigismundus Imperator Papam solicitat pro Concilio celebrando.

Pontifex ergo, qui maluisset Concilium in Italiâ celebrari, quàm extra, nimiâ Cæsaris importunitate victus, duos ad eum misit Cardinales cum plena atque irrevocabili potestate nominandi locum, & determinandi tempus Concilij celebrandi, jurans, promittens & subscribens, se rata & grata habiturum omnia, quæ Imperator cum duobus illis Cardinalibus pro Concilio indicendo convocando & habendo concluſisset. Igitur Cardinales illi duo missi consideratis causis, rationibus, & circumstantijs multis, post diuturnam consultationem de loco & tempore celebrandi

brandi universalis Concilij, tandem Spiritu Sancto inspirante cum Sigismundo Cæsare in unam convenêre sententiam, pro loco nominantes Constantiam urbem Sueviæ, tempus verò annum proximè futurum cum sequentibus deputantes, quæ deputatio Imperatori multum complacuit. Quod ubi Pontifex intellexisset, quantum doluerit, nemo facilè dixerit. Maluisset enim habere Concilium, sicut diximus, in civitate aliquâ Italiæ potius, quàm Germaniæ, & in eâ potissimum, ubi plus juris habebat Imperator, quàm ipse vel Romana Ecclesia. Sed non est mihi dubium, quin omnipotens Deus ita omnia fieri ordinaverit, quo divisa & periculosissimè scissa Mater Ecclesia post longam calamitatem suam aliquando sibimetipsi unita coalesceret: habuerat enim Pontifex in voluntate, sicut prius dixerat apertè, quasdam in Italia sibi placentes duntaxat nominare Civitates; ex quibus unam Imperator cum Legatis mittendis pro celebrando Concilio, & non aliam teneretur eligere. Mutavit postea sententiam, & fortè non suâ voluntate, sed nutu potius divino: contulitque mittendis Cardinalibus ad Cæsarem, priorum oblitus, de nominando Concilij loco plenam omnimodo & liberam potestatem. Quâ necessitate conpulsus, quod per missos Cardinales cum Imperatore fuit conclusum, ulterius revocare non potuit. His auctoritate non minus Joannis Papæ XXIII. quam Imperatoris Sigismundi, omniúmque pene Cardinalium tractatis, conclusis, & munimentis necessarijs abundè roboratis, Nuntij & Oratores cum litteris auctoritate memoratâ per universum orbem mittuntur ad Reges & Principes, ad Archiepiscopos & Præsules, ad Abbates & Prælatos, ad Gymnasia & liberas Civitates: quibus futurum anno tunc proximo celebrandum intimatur Concilium, ad quod omnes & singuli vocantur, invitantur, & citantur, qui Comitijs interesse generalibus de jure, vel ex introductâ consuetudine tenentur.

Constantia Sueviæ Civitas nominatur pro Concilio celebrando.

Quod semel placuit, displicere non debet amplius. Ita fiat.

Anno prænotato Stephanus Comes Rheni Palatinus Bavariæque Dux filius Ruperti quondam Regis Germanorum, & frater Ludovici Comitis Barbati uxorem duxit filiam ultimi Comitis in Veldenz unicam, cum quâipsum Veldentiæ Comitatum sibi & suis obtinuit hæredibus. Et notandum, quòd Veldenz Castellum vetustissimum, à quo Comites nomen & titulum habuerunt, in Diœcesi est Trevirorum haud procul à Mosella flumine situatum, quatuor aut quinque à Spanheim Castello vel Monasterio versus Treverim directè pene distans milliaribus. Ex hac muliere Stephanus memoratus Comes hos genuit filios: Fridericum Ducem Bavariæ & Comitem in Spanheim patrem Joannis, qui morabatur in oppidulo Simmeren tribus à Cœnobio Spanheim milliaribus: Ludovicum Ducem cognomento nigrum, Patrem Alexandri, qui in Meysenheim oppido manere consuevit: quod duobus à Spanheim distat milliaribus. Rupertum, qui postea factus est Episcopus Argentinensis: Stephanum qui fuit Canonicus, & multo tempore Decanus Ecclesiæ Colonienſis: Joannem, qui primò fuit Episcopus Monasterienſis, postea Primas & Archiepiscopus Ecclesiæ Magdeburgenſis in Saxoniâ, virum omni sanctitate conspicuum. Porrò Fridericus & Ludovicus patre mortuo principatum ejus satis inæquali, ut multis videbatur, partitione diviserunt. Fridericus enim præter Simmeren oppidum & Castellunam unà cum dominio in Bolanden Wormatienſis Diœcesis, cum pertinentibus ad ea, nihil consecutus est proprij, sed

Stephanus Dux in Simmeren apud Cynotos uxorem duxit.

Quinque filij Stephani Palatini Ducis Bavariæ, Comitis in Spanheim.

sed in anteriore Comitatu Spanheim cohæredes & participes habet indivisibiles, Palatinum videlicet, & Marchionem de Baden. In posteriori verò Comitatu Starckenburg omnia cum eodem Marchione habet in communi. Ludovicus autem duos obtinuit integros Comitatus, Geminipontis, id est, Zvveybrucken, & Veldentiæ, de quo dictum est, in quibus nemo, præter filium ejus Alexandrum & fratres ejus hodie quidquam habet commune.

MCCCCXIV.

Concilij Constantiensis initium.

Anno Friderici Abbatis XIV. Indictione Romanorum VII. post octavas Dominicæ Resurrectionis Concilium generale magnum anno præterito, sicut diximus, indictum auctoritate Joannis Papæ XXIII. per industriam & cooperationem Imperatoris Sigismundi inchoatum est in Civitate Constantiensi, & triennio duravit. Principium habuit lentum & tardum: progressum verò meliorem, & multorum Principum, Episcoporum, & Prælatorum frequentiâ celeberrimum, finem quoque in executione negotiorum omnium felicem & optatum. Primus omnium ex Cardinalibus Constantiam intravit Jordanus Episcopus Hostiensis vir doctus & magnæ auctoritatis, die videlicet XIII. mensis Augusti anno prænotato, præmissus à Papa Joanne XXIII. ut præpararet, disponerétque omnia, quæ ad vitam necessaria videbantur.

Jordanus Cardinalis Episcopus Hostiensis primus intravit Concilium.

Eodem anno in mense Octobri Joannes Papa XXIII. cum sua comitiva movens à Bononiâ per agrum Veronensem & Vallem Tridentinam, alpibúsque transmissis iter versus Constantiam direxit. Cúmque venisset ad Montem Arlesberg nuncupatum, currus quo vehebatur, nivis & glaciei lubricitate motus cecidit, & Papa collapsus in terram cum furore murmuravit. Accurrentes subitò familiares, & metuentes, ne læsus Pontifex esset à casu, ad jacentem in curru dicebant: *Quomodo res agitur, Beatissime Pater? sanane sunt omnia?* Quibus irâ commotus ille respondet: *Hit jacet in nomine diaboli: quare Bononiæ non mansi?* Consurgens à terrâ familiarium manibus cum curru levatus captum iter continuavit irâ plenus atque furore. Cúmque venissent ad summitatem montis, unde Constantiam videre jam potuit, ingemiscens ad familiam dixit: *Sic vulpes capiuntur.* Audientibus dare volens intelligere paucis, quantum cæpti operis cum pœnituerit, quòd videlicet Concilium indixisset. Igitur XXVII. die mensis Octobris anno memorato appropinquans Constantiæ Papa Joannes, illo die non intravit: sed mansit in Cœnobio, Crüzlingen dicto, extra portas Civitatis, donec paratis omnibus à Clero & populo die posterâ cum solemnitate debitâ introduceretur.

Pœnituisse indicti Concilij Joannem, ejus dicacitate probatur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis præsignato XXVIII. die mensis Octobris, quæ fuit festivitate Sanctorum Simonis & Judæ Apostolorum solemnis, Joannes Papa XXIII. cum processione à Clero & populo honorifice, ut verus Christi Vicarius ante portam susceptus intravit Constantiam, & Orationibus in Ecclesia Cathedrali præmissis datáque solemni benedictione aulam Episcopalem pro mansione accepit, novem Cardinalibus cum comitantibus, & alijs multis prælatis.

Joannes Papa XXIII. cum suis intrat Constantiam.

Eodem quoque anno VII. die mensis Novembris, venerunt & alij sex Cardinales de Obedientia Papæ Joannis sæpè dicti, qui & ipsi cum honore debito fuerunt susceptí, & per singula hospitia disposíti. Post hæc XIV. die

die Novembris iterum de obedientia ejus venerunt & alij Cardinales quinque. & auctus est brevi numerus eorum.

Anno prænotato XII. die mensis Novembris, priusquam prænominati quinque adveniſſent Cardinales Pontifex sæpe dictus curiam fieri mandavit, in quâ convenerunt Cardinales quatuor & viginti, Patriarchæ duo, Archiepiscopi & Episcopi plures: quibus simul adunatis Pontifex in tertium diem mandavit fieri solemnem in urbe processionem, ordinavitque preces communes, & alia, quæ ad promerendum Spiritus Sancti gratias ex more necessaria esse videbantur. His ritè peractis nihil restare putabatur, nisi exordiri Concilium, & causam tractare seriosiùs, propter quam fuerat indictum; sed omnium consensu Imperator Sigismundus videbatur expectandus, qui primus & maximus post Deum auctor Concilij fuit.

Processio fit per Civitatem solemnis.

Igitur XXIV. die mensis Decembris anno prænotato, hoc est, in vigiliâ Dominicæ Nativitatis Imperator Sigismundus unà cum Ludovico Saxonum Duce oppidum Regale Uberlingam (quod uno duntaxat à Constantia milliario distat) ingreditur, quem Barbara ex Comitibus Ciliæ uxor ejus, Elisabet quóque Regina Bosniæ, & Anna ex Burggravijs Norici Montis Comitis de Wirtenberg coniux cum honesta & splendida suorum comitiva sequebantur.

Misit ex Uberlinga Imperator confestim nuntios ad Pontificem, suum denuntians adventum, & rogans, ut sui præsentiam ad medium noctis Missale Officium præstolari dignaretur. Erat autem frigus satis intensum. Ad secundam itaque noctis vigiliam Cæsar intrat Constantiam, sine pompâ solemnitatis diurnæ, armísque in hospitio exutus, vestimentis cultioribus reinduitur, móxque ad Curiam Episcopi Constantiensis Papam salutaturus properat, cum quo intravit Ecclesiam.

Rex Sigismundus nocte Nativitatis Domini intrat Constantiam.

Ad medium verò noctis Papa Joannes indutus ex more Pontificalibus ad majus Altare in principali Basilicâ, divina, hoc est, primam celebraturus Missam, processit; ad quam Sigismundus Rex ornatus habitu Diaconatûs, cappáque chorali & coronâ Regali gladium tenens in manu dextera, Evangelium legit: *Exijt edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.* Alias quóque duas missas, in aurora videlicet simul atque in die, idem Papa Joannes cum solemnitate magnâ cantavit, in quarum fine populum benedixit.

Anno prænotato XIX. die mensis Novembris, post medium noctis horâ septimâ, minuto XXXI. in Onolzbach natus est Patre Friderico tunc Burggravio Norico, brevi posteà Brandeburgensium Marchione Albertus, pater Joannis, & avus paternus Domini Joachim, qui hodie Marchiam sapientissimè regit memoratam; vixit autem Albertus iste annis LXXII. de quo posteà.

MCCCCXV.

Anno Friderici Abbatis Hirsaugiani XV. Indictione Romanorum VIII. primâ die mensis Januarij, in quo nos annum in progressu hujus operis exordimur, inceptum est Concilium Constantiense, & deinceps per triennium duravit. Duo etenim anni, qui hunc immediatè præcesserunt, ad Concilij quidem rationem, non autem ad ejus celebrationem pertinent: quorum primus fuit intimationis; secundus convocationis; tres verò duntaxat celebrationis, sessionis, & executionis negotium extiterunt.

Concilium Universale in Constantiâ hoc anno cæpit celebrari.

S Brigitta in Concilio canonizatur à Joanne Papa.

Eodem anno ſecundâ die menſis Februarij, quæ fuit Beatæ Mariæ ſemper Virginis Purificatione ſolemnis, Joannes Papa XXIII. in principio Concilij generalis apud Conſtantiam ad preces multorum tam procul tunc abſentium, quàm etiam in Concilio præſentium, B. Brigittam Suediæ Principis olim filiam viduam Sanctorum catalogo adſcripſit. Huic S. Brigittæ Canonizationi præſentes interfuerunt Cardinales novem, & viginti, Patriarchæ IV. Archiepiſcopi XLVII. Epiſcopi CLX. Sæcularium verò Principum, Ducum, Comitum, Abbatum, Doctorum, atque Nobilium ingens erat numerus.

Eodem anno, v. die menſis Februarij, venerunt ad Conſtantiam V. Cardinales de obedientia Gregorij Papæ XII. inter quos fuit Joannes Archiepiſcopus Raguſinus, vir græcè & latinè, ac in varietate ſcripturarum doctiſſimus, quem Gregorius Legatum unum de Latere crearat; unde poſt dies paucos idem Cardinalis Raguſinus Concilium auctoritate mittentis ſe Gregorij Papæ ratificans confirmavit. Miſerat idem Gregorius ad Concilium Carolum Malateſtam virum prudentem & inſignem, quem Procuratorem conſtituerat irrevocabilem ad reſignandum Papatum, ſi tamen & reliquos duos cedere contingeret.

Petrus de Lunâ, Benedictus XIII. neminem miſit ad Concilium.

Petrus autem de Lunâ, qui Benedictus XIII. in ſua obedientia dicebatur, neque per ſe ad Concilium venit, neque Procuratorem aut Nuntium aliquem miſit, ſed perſeverans in pertinacia, contemnénſque admonitiones, preces & citationes Concilij, finem rei expectavit, & confidens in Caſtello Paniſcolæ munitiſſimo, neminem ſe timere confirmavit.

Sigiſmundi autem Cæſaris frater Wenceslaus Bohemiæ Rex, quem etiam adminiſtratione Imperij, propter ignaviam ſuam depoſitum ſupra jam diximus, rogatus, monitus, atque citatus ad Concilium venire contempſit, indignitate animi laborans forſitan, quòd à Germaniæ Regno fuerit dejectus. Certum & manifeſtum eſt, eum ſchiſmatis & hæreſis Bohemorum cauſam præſtitiſſe non ultimam, qui & hæreticis favit, & veros Chriſtianæ fidei cultores perſecutus fuit. Intuitu Fratris diſſimulatum eſt. Metu tamen, ut opinio fuit, cenſurarum miſit ad Concilium nomine ſuo & Regni Bohemiæ Joannem Huſs virum quidem ingenio & eruditione ſcripturarum inſignem, ſed multis erroribus plenum, & peſſimum, de cujus hæreſibus multa diximus anno Friderici Abbatis ſecundo. Qui cùm animadverteret, quòd Patres in Concilio verba ſimul & opera cæperunt aliquantulum habere ſuſpecta in ipſius moribus & converſatione, timuit, & metuens ſuam non poſſe latere hæreſim, occultè fugit ex urbe.

Joannes Huſs Hæreſiarcha mittitur ad Concilium à Bohemis.

Notum erat omnibus, quòd ipſe Joannes Hæreſiarcha eſſet, qui Bohemiam Wiclefiſtarum maculaſſet errore, & propterea Patres de Concilio, verborum ejus ſimul & operum inquiſitores occultos poſuerunt. At poſteaquam Hæreſiarchæ fuga ſenatui urbis Conſtantienſis innotuit, miſerunt poſt eum milites, qui repertum ſecundo fermè à Conſtantia milliario in quâdam tabernâ blaſphemantem Concilium ruſticorum proditione ceperunt, & in Civitatem reduxerunt invitum. Reductus verò in urbem Joanni Papæ primò traditur, deinde apud Prædicatores carceri mancipatur.

Joannes Papa jurat, ſe renuntiaturum Papatui.

Anno prænotato primâ die menſis Martij, Joannes Papa XXIII. ad inſtantiam

instantiam Regis Sigismundi & Patrum de Concilio, promisit, juravit, & scripsit in hunc modum, qui sequitur: *Joannes Episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & Apostolicam Benedictionem. Universitati & vestrum singulis innotescat, quòd propter quietem totius Populi Christiani profiteor, promitto, spondeo, voveo & juro Deo & Ecclesiæ, & huic sacro Concilio, sponte & liberè dare Pacem Ecclesiæ per viam meæ simplicis Cessionis Papatus, & etiam facere & implere cum effectu juxta deliberationem præsentis Concilij, si & quando Petrus de Luna, Benedictus XIII. & Angelus Corrarius Gregorius XII. in suis obedientijs nuncupati, Papatui quem prætendunt, per se vel Procuratores suos legitimos similiter cedant. Et etiam in quocunque casu cessionis aut alio, in quo per meam cessionem poterit dari unio Ecclesiæ ad extirpationem præsentis schismatis. Acta sunt hæc in Constantia anno Domini 1415. primâ die Martij, Pontificatus nostri anno quinto.*

Joannes Papa in die Palmarum Rosam benedictam dat Regi.

Anno præscripto in Dominica Palmarum Joannes Papa memoratus Officium Missæ in Ecclesia Cathedrali solemniter decantans, Rosam ex more benedixit, quam Sigismundo Regi donavit. Missarum verò solemnitate peractâ, Pontifex Regem, Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Pontifices, & Principes, qui aderant omnes, suam invitavit ad mensam, quibus epularum diversa genera copiosè fecit ministrari.

Sessio in Concilio Constantiensi prima est habita alterâ Palmarum.

Alterâ verò die post Palmas convenit universa multitudo Prælatorum, Cardinales 34. Patriarchæ 4. Archiepiscopi 47. Episcopi 160. & Principes omnes ad Ecclesiam Cathedralem, in cujus choro prima sessio Concilij habita est. Tres in superiore chori loco erant positæ sedes cæteris eminentiores & magis ornatæ, in quarum una sedebat Joannes Papa XXIII. in alia Carolus Malatesta vice ac nomine Domini sui Gregorij Papæ XII. tertia Benedicti Papæ XIII. absentis & contumacis vacabat.

Sedentibus in ordine suo Prælatis atque Principibus inchoata est sessio, in cujus principio visum est omnibus utile fore atque necessarium, ut Ecclesiæ SS. de uno imprimis provideretur Capite, quatenus unus Christus unum haberet Vicarium, unum Ovile, unum Pastorem, atque unum totius populi Christiani fidelis Concilium unum intueretur Præsidentem. Data est posthæc omnibus potestas libera, quâ unusquisque circumsedentium licitè posset in medium proferre, quidquid putaret conducibile ad universalis Ecclesiæ utilitatem. Auditi sunt per ordinem singuli, & unusquisque, Notarijs dicta excipientibus, quod sibi videbatur bonum, proferebat.

In Joañem Papam XXIII. præsidentem plura dicta sunt crimina.

Itaque datâ libertate loquendi, multa crimina, scelera, & mala in ipsum Pontificem Joannem XXIII. Concilio Præsidentem dicta sunt à multis, qui se probaturos omnia sub pœna talionis ipso audiente publicè obligârunt. Quadraginta, nec minus, facinorum capitula in eum dicta sunt, quorum aliqua Christianæ fidei erant contraria, reliqua si non damnarentur, grave Christianis omnibus videbantur scandalum paritura. Cupit deliberandi tempus Pontifex graviter accusatus, & liberâ voce pollicetur, omnia sibi objecta scelera & posse, & velle se cum veritate revellere.

Joannes Papa XXIII. de Constantia fugit in Schaffhausen.

Sessione illâ tandem solutâ Pontifex malè sibi conscius de suo in Concilium adventu doluit, & ne Papatui cedere invitus cogeretur, fugam si posset subire cogitavit. Consilio igitur & auxilio Joannis Archiepiscopi Moguntini & Friderici Ducis Austriæ, mutato habitu cùm paucis è familia

griseo indutus vestimento, equum consecutus parvulum aufugit, & clanculò de Constantia, nesciente Concilio, recessit. Conscensâ deinde naviculâ Friderici Ducis præparatâ ministerio, per fluenta Rheni ad oppidum ipsius Ducis Schaffhausen incognitus omnibus descendit: inde ad Neukirchen, ulterius ad Friburg iturus, & exinde in Burgundiam. Fugit autem de Constantia xx. die mensis Martij anno prænotato.

Fridericus Austriæ Dux privatur à Rege bonis.

Cognito Rex Sigismundus, quòd Pontifex Joannes Friderici Austriæ Ducis fugisset auxilio, cunctis eum bonis, feudis, castris, urbibus, oppidis, villis, agris & possessionibus per sententiam privat, proscribit, & omnes ei subjectos à juramento & fidelitate ipsius absolvit, & quidquid in Regno habuerat, aliorum potestati & manibus diripiendum concessit.

Quibus Duci Friderico renuntiatis extimuit, & salvo conductu per Nuntium impetrato, ad Regem mox personaliter venit, gratiam petit, & veniam sub conditione. Die igitur 27. mensis Martij, anno præsignato, Dux Fridericus & se & sua omnia Majestati Regiæ subjecit, & reducturum se Pontificem publicè juravit. Joannes verò Moguntinus Archiepiscopus, qui Constantiam intraverat cum Equitibus quadringentis, eo quòd in fugam Joannis Papæ consenserat, à Patribus de Concilio pœnitentiam suscipiens, veniam impetravit.

Joannes Papa XXIII. à Concilio capitur & carceri mancipatur.

Die autem posterâ Dux Fridericus Austriæ satisfacturus juramento, quod Regi Sigismundo præstiterat, Joannem Pontificem insequitur, captúmque ac multum renitentem ad Constantiam reduxit. Concilio itaque decernente Pontifex in proximam Rheni insulam ducitur, & in Monasterio S. Marci Evangelistæ nostri Ordinis Augiæ majoris, quod Richenau dicitur, custodiæ mancipatur.

Intereà Patres de Concilio viros quosdam gravissimos atque doctissimos in Judices delegerunt, qui crimina Joanni Papæ jam memorato objecta diligentissimo examine discuterent: accusationum capita simul & confirmationes testium audirent, & quidquid constaret certissimè probatum, ad Concilij notitiam referrent. Quid opus rem differre circuitu? plusquam quadraginta scelerum capitula fidelium testimonio audita & probata sunt contra Joannem Pontificem, quæ nec ipse quidem reus potuit revellere.

Relatis verò ad Concilium Papæ Joannis erroribus atque sceleribus, sufficienti imò & superfluo testimonio fide dignorum probatis, omnes qui audierunt, mirabantur ingemiscentes, quòd homo tantus, & in tali dignitate positus Ecclesiastica, tot in fide Christiana errores admittere potuit, tot crimina, tot scelera, & enormitates contra bonos mores fidelium commisit. Probatum námque fuit contra eum coram deputatis à Concilio judicibus, quòd in fide multipliciter esset erroneus, & in moribus ultra modum vitiosus. Missâ deinde ad eum relatione compertorum per viros solemnes, ubi in Augia majore detinebatur in carcere, non solùm non negavit objecta, sed ultro confessans indignum se omni Pontificatus honore proclamavit. Unde omnibus, qui erant in Concilio præsentes, in eandem sententiam concordantibus, Joannes ipse Pontifex vicesimus tertius à Papatu solemni processu deponitur, & securiore cautelâ & pace fidelium ad carcerem damnatur. Aderat Protector electus Concilij Ludovicus Comes Rheni Palatinus, Bavariæque Dux vir magnanimus & fidelis Ecclesiæ, qui Constantiam cum quadringentis equitibus pridem intraverat, &

Joannes Papa XXIII. per Concilium Constantiense à Papatu deponitur.

rat, & in his, quæ pertinebant ad arma, promtissimus Patrum advolabat defensor. Lecta & pronuntiata coram omnibus Joannis à Papatu depositionis sententia, jam non Joannes, non Papa, non Pontifex, sed Balthasar Cossa, ut prius, vocabatur. Depositionis quóque ad eum sententia per Notarios in carcerem mittitur; quam ut legit, confirmans & lachrymans dixit: *Justè hæc patior, justè mecum agitur, qui nomine solo Pontifex, moribus fui semper iniquus.*

Balthasar olim Papa Heidelbergam ducitur.

Concilij autem decreto Balthasar Cossa jam à Pontificatu depositus, Ludovico Comiti Palatino committitur: à quo ductus ad oppidum Heidelberg usque ad ulteriorem Concilij deliberationem in Castello juxta Rheni fluenta Manheim nuncupato custodiæ per triennium honestæ, sed tamen firmissimæ mancipatur. Fuit autem ejus à Papatu facta depositio in Vigiliâ seu profesto Corporis Christi. Miserabilis jam homo ex supremo factus omnium infimus incarceratus & captivus, unum id modicum nullis precibus obtinere à Concilio potuit, ut linguæ Italicæ vel unicum haberet ministrum. Ad eum nullus permittebatur ingredi, præter ministros linguæ Theutonicæ pauculos, quorum nec ipse intellexit sermones, nec loquens intelligebatur ab illis, sed nutibus loquebatur ad nutus.

Gregorius Papa XII. renuntiat per Procuratorem.

Nec diu postea eodem anno quartâ die mensis Julij, Carolus Malatesta vir certè ut supra diximus, eruditione simul & experientiâ rerum insignis, quem Gregorius Papa XII. Vicarium suum miserat ad Concilium cum plena potestate resignandi ejus nomine Papatum, si reliqui ambo vel alter eorum suo similiter Pontificatui renuntiaret, sedens in sede Domini mittentis, cùm videret omnium Patrum unam eandémque esse sententiam, ut se Pontificatu etiam abdicaret Gregorius, dixit: *RR.mi PP. pro unienda sancta Matre Ecclesia, prô dolor! pluribus jam annis miserabiliter scissa atque divisa, paratus sum facere, quod à Domino meo Gregorio XII. ut scitis, accepi in mandatis. Video enim, quòd unitas Ecclesiæ fieri non possit, nisi tres isti Pontifices de Papatu contendentes jus suum, si quod habeant, omnes simul resignent.* His dictis mandatum suum coram omnibus legi publicè fecit, ac deinde nomine Gregorij Papæ XII. ut procurator, Pontificatum resignavit. Hanc renuntiationem Papatus Gregorij, qui deinceps Angelus Corrarius, sicut ante Papatum dictus est, per Carolum Malatestam procuratorio nomine factam sponte, voluntariè, liberè ac sine omni metu vel coactione, Patres de Concilio summis præconijs extollentes gratanter acceptarunt, & ne cedenti tantis honoribus viderentur ingrati, ipsum Angelum Corrarium renuntiantem, auctoritate Spiritus Sancti Cardinalem, & Agri Piceni Legatum designavêre perpetuum. Sed non diu supervixit, animi, ut opinamur, languore consumptus, quòd ex Domino factus fuerit servus.

Hieronymus Bohemus hæreticus intravit Constantiam.

Interea dum hæc agerentur Constantiæ, audientes Bohemi hæretici, quòd Joannes Huss eorum Princeps erroris detineretur captivus, ejus compatriotam, atque discipulum Hieronymum de Praga virum certè doctum & latino sermone promptissimum occultè miserunt ad Constantiam, ut si quovis posset ingenio, captum liberaret magistrum. Venit ergo Constaniam Hieronymus paucis cognitus, vel nullis, nisi forsitan suæ gentis hominibus. Multa secretius ingeniosè tentavit, pecunijs plura industriosè præsumpsit, sed neque ad magistri colloquium venire, neque liberare captivum potuit.

Verùm ubi conatus suos videret inanes, ne nihil omnino egisse putaretur, schedulas conscripsit plurimas, in quibus præceptoris sui Joannis Huss captivi vanis argumentis iñocentiam declaravit, asserens eum virum sanctum, doctum, & Catholicæ fidei integritate singulariter præcipuum, parem quoque Apostolis, & propterea innocenter esse captivum. Deinde conscriptas hoc modo singulas papyri schedulas valvis Ecclesiarum singularum nocturno tempore cum cera infixit, & facto manè recessit. Die verò jam adveniente visæ, ac lectæ sunt schedulæ ab intrantibus Ecclesias multis, quæ cùm ad notitiam Patrum de Concilio fuissent perlatæ, non parva de auctore secuta fuit disquisitio, non enim subscripserat nomen suum Hieronymus. Igitur factâ inquisitione per civitatem diligenti, civis quidam pauperculus, cum quo fuerat in hospitio, secretò inventus est, qui dicebat, se Bohemum quendam habuisse in domo, qui oblitus gladij sui manè primo diluculo recessisset. Missi sunt illicò post eum milites, qui magna cum festinatione insequentes eum in nemore Bohemico reperierunt sedentem in taberna, & Concilium præsumptuosâ loquacitate damnantem. Captus itaque in taberna Hieronymus ad Constantiam reducitur, & mox præsentatur. Repertæ sunt penes eum litteræ Bohemorum sigillis roboratæ, cum suæ, tum Joannis Huss ad Concilij sessores perseverantiæ præcepta continentes. In carcerem verò positus examini Patrum reservabatur. Captum ferunt clamitâsse: *Regis Sigismundi salvum se habere conductũ.* Quem sive habuerit, sive non habuerit nescio, quòd captus fuerit scio. Ad audientiam Concilij posterâ die ambo sunt ducti Hussones, Joannes videlicet, & Hieronymus, & super causa eorum adventus simul & clandestini ab urbe recessus diligenter examinati. Joannes autem Hieronymo ætate quidem præstantior, doctrinâ tamen & facundiâ inferior primus est auditus, deinde Hieronymus, & quò paucis multa concludam, post examen articulorum de fide inventi sunt ambo in hæresi pertinaces, ac multis pernitiosisque infecti erroribus. Moniti ergo & rogati multipliciter à multis, ut resipiscentes ad Ecclesiasticam redirent unitatem, contemnentes ad carcerem remissi sunt, usque ad pleniorem Concilij deliberationem.

Hieronymus occultè fugit de Constantiâ.

Hieronymus de Praga in nemore captus Constantiam reducitur.

Intereà Patres super fidei rationem à Concilio generaliter ordinati, cupientes captivos revocare ab errore, si possent, quotidiè submiserunt ad eos in carcerem viros quosdam in omni scientiâ scripturarum peritissimos, ut disputarent, & loquerentur cum eis. Si fortè resipiscerent, ac reverterentur ad sanctæ Matris Ecclesiæ unitatem. Sed cùm multi ad eos introissent fuissent præstantissimi, & magnæ auctoritatis viri, nihil cohortando profecerunt, illis in opinione reprobâ manentibus. Erant enim immobiliores truncis, & nullâ poterant vel auctoritate vel ratione persuaderi, sed in suo steterunt errore pertinaces; nam sæpius victi argumentationibus, ratione quóque & testimonijs concluси scripturarum, se nunquam fatebantur superatos: se in doctrinâ veraces, se in conversatione sancti Evangelij veros esse imitatores dicebant, sinceróque Christi discipulos & Apostolorum sequaces. Romanam verò Ecclesiam carni & sanguini esse deditam, & cæteras per orbem dispersas multum à traditionibus aberrare Apostolorum inferebant, propterea quòd opes, divitias, honores, & voluptates sectarentur. Multis, ut supra, dictum est, erroribus

Joannes & Hieronymus reperti sunt in hæresi pertinaces.

erroribus ambo infecti totam ferè Bohemiam suis hæresibus maculârunt, in quibus perstiterunt usque ad mortem pertinaces, nec persuaderi ab aliquo poterant, ut malè dicta revocarent.

Joannes & Hieronymus ut hæretici ad ignem sunt judicati.

Relatione ad Concilium factâ, quòd Hussones ambo Joannes & Hieronymus in hæresi sua perstarent fixi & pertinaces, decreverunt Patres concordi sententiâ, membra Ecclesiæ putrida & insanabilia, quæ à senipectis prudenter submissis recusassent recipere medicinam, ne reliquum corpus inficerent, rescindenda. Igitur publico in confessu omnium decernitur, igne cremandos Hæresiarchas esse, qui doctrinam Ecclesiæ spernerent, fidem contumaciter flocci penderent, & salutis monita irriderent. Unicum hoc fore cunctis remedium visum est, per quod Wicleffistarum pernitiosa hæresis de medio Bohemorum auferri posset, & extingui, quanquam secus accidit, incinerationem eorum infinitis malis sequentibus.

Joannes Hus Bohemus Hæresiarcha Constantiæ comburitur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, sexto die mensis Julij, quæ fuit Octava Petri & Pauli Apostolorum solemnitate memorabilis, decreto Concilij Joannes Hus Bohemus Hæresiarcha pertinax impænitens, extra Constantiam ligatus ducitur, & maximâ hominum inspectante catervâ, ignibus crematur, formidabilem cunctis vivendi, cum alacritate magna ut videbatur, suscipiens finem. Nam sicut litteris eorum, qui dum ureretur, astiterunt, comperimus adnotatum, animo constanti suscepit mortem, & quasi ad epulas invitatus properavit ad ignem, nullum præseferens tristitiæ signum, quale miseris familiariter solet adesse cremandis. Tantum confidentiæ dedit opinio non æstimati perfidiæ erroris, ut lætus moreretur, Martyrem se credens veritatis, cùm pro impietate pateretur. Cineres exusti ne à Bohemis raperentur hæreticis, in lacum sunt projecti aquarum. Hieronymus autem de Praga, ætate quidem junior, sed facundia & eruditione, sicut antea diximus, longè præstantior, Joanne combusto, adhuc detinebatur in carcere, hæresi plenus & pertinax, quem Patres summis conatibus reducere ad saniora laborabant varijs modis, & documentis, sed non potuerunt. Videntes tandem, quòd post vincula, carceres, & tot pientissimas admonitiones in sua pertinacia persisteret obstinatus, mortis in eum sententiam dari permiserunt, qualem præceptor, imò seductor ejus Joannes accepisset. Anno itaque memorato 17. die mensis Septembris Hieronymus de Praga Bohemus in hæresi Wicleffistarum pertinax obstinatus, & ad ignem sententialiter condemnatus extra urbem Constantiensem, in eum locum, in quo Joannes fuerat exustus, ducitur, & lætus intrepidúsque, ac cantans Salve Regina, concrematur, homo certè doctus facundus & eloquens, cui similem eruditione non habuit Bohemia, si fidem non temerâsset Sacrosanctam atque Catholicam. Cineres ejus lictores in lacum vicinum projecerunt.

Hieronymus à Praga in hæresi pertinax Constantiæ comburitur.

Hic Hussitarum amborum finis extitit, hanc mercedem impietatis suæ uterque accepit. Accesserunt posthæc amborum discipuli, quo secretius potuerant, incinerationis locum, & subfodientes terram, pro reliquijs in Bohemiam deportaverunt, quam & ostendunt, & venerantur usque in præsentem diem. Bohemi verò schismatici, doctrinam Joannis & Hieronymi sequentes, Martyrij palmam eis concesserunt non minorem, quam Romani Petro & Paulo Apostolis contribuunt Jesu Christi, quottannis eorum cum suis laudibus memoriam religiosâ uti existimant festivitate in templis venerantes.

Verùm

Multa Chriſtianorum millia perimuntur à Bohemis hæreticis.

Verùm poſteaquam Bohemi Huſſitanæ factionis perditiſſimi homines audiverunt ſuorum Hæreſiarcharum apud Conſtantiam interitum, irati & commoti ſunt, & in Eccleſiaſticos ac ſanæ doctrinæ viros nimis crudeliter ſævientes, multos gladijs, igne, præcipitio, & fuſtibus necaverunt. Monaſteria & Eccleſias in Praga & extra ſpecioſiſſimas igne ſubmiſſo funditus deſtruxerunt; Monachos Sacerdotes & Clericos ſine judicio innumeros perimentes. Wenceslao quoque mortuo, Huſſitarum multitudo nimis invaluit, & veros in Regno Chriſtianos graviſſimè perſecuta fuit; nam Monaſterium illud famoſiſſimum, Aula Regia dictum, eorum rabies in fundamentis delevit; in cujus quidem Cœnobij Ambitu vetus & novum Teſtamentum litteris majuſculis in tabellis parietibus affixis ſumptuoſiſſimo opere integrum fuerat ſcriptum; convenerunt námque Huſſitarum plus quam triginta millia, Eccleſiam Dei perſequentes, Templa omni ornatu ſpoliantes & deſtruentes: Sacerdotes Monachos & Laicos ſine commiſeratione occidentes. Patentibus in campis ornatas posuêre menſas, ſuper quibus à Sacerdotibus ſuis in contemptum Sacramenti ſacrum Corpus & Domini ſumentes Sanguinem ſuſceperunt. Quanta malorum ſcaturigo facta ſit populo Chriſtiano hæc Huſſitarum impietas, nemo ſcribere ſufficit, nemo forſitan non expertus credit. Verum ad præſens de his ſatis diximus, jam nunc ad alia properemus.

Huſſitarum triginta millia communicantes ſub utraq; ſpecie conveniunt.

Anno præſignato viceſimâ primâ die menſis Septembris horâ ſeptimâ minuto triceſimo nono poſt meridiem, naſcitur Fridericus poſtea Imperator, ejus nominis tertius, patre genitus Erneſto Auſtriæ Duce. Vixit annis novem & ſeptuaginta, de quo inferius ordine ſuo plura dicemus.

Theodoricus de Moers ſit Archiepiſc. Coloniæ annis 48.

Eodem anno mortuus eſt Fridericus ex Comitibus de Sarvverda, Colonienſium Archiepiſcopus anno Pontificatus ſui quadrageſimo quinto, & in majori Eccleſia Coloniæ ſepelitur. Poſt quem Theodoricus ex Comitibus de Moers in Archiepiſcopum eligitur, & per Concilium Conſtantienſe confirmatur, Sede Apoſtolica vacante per biennium à Renuntiatione Joannis atque Gregorij, ut paulò ante diximus. Ordinatus in Archiepiſcopum Theodoricus præfuit annis fermè octo & quadraginta, & Eccleſiam valde locupletavit.

MCCCCXVI.

Tuicium à Montenſibus incenditur in odium Archiepiſc.

Anno Friderici Abbatis ſexto decimo, Indictione Romanorum nona durante Concilio Generali apud Conſtantiam, facta eſt inter Theodoricum Archiepiſcopum & Cives Colonienſes gravis diſſenſio. Colonienſium verò defenſor & auxiliator contra Archiepiſcopum fuit annuo conductus ſtipendio Dux Montenſis, qui miſſis equitibus villam Tuicienſem, quæ ad Rheni fluenta in oppoſito urbis Coloniæ ſita eſt, incendio fecit cremari, ne præſidium in eam locaret Archiepiſcopus ad expugnationem Civitatis.

Monaſterium Eyfaliæ fractâ nube totum fere deſolatur.

Eodem anno nubes quâdam nocte in aëre diviſa, ſive reſoluta ſubito cecidit ſuper oppidum Monaſterij Eyfaliæ dictum in Territorio Eccleſiæ Treverenſis cum impetu, dormientibúſque cunctis aquarum incurſus portas cum muro & ædificijs pluribus dejecit, domos cum hominibus multis ſubvertit, majorémque oppidi partem cum inhabitantibus delevit.

Anno prænotato Sigiſmundus Rex in Concilio generali apud Conſtantiam perſonaliter exiſtens, crematis jam igne Hæreſiarchis Joanne Huſs

Huſs & Hieronymo; metuénſque ne Huſſitarum error, quem per Bohemiam contra divitias & honores Cleri ſimul & Eccleſiaſticam dignitatem prædicaverant, in omne tandem Germaniæ ſerperet Regnum, ſummis conatibus laborabat, ut novam Cleri quandam introduceret reformationem. Sunt qui ſcribant, eum non ſatis in hac reformatione ſynceram pro Sacerdotibus mentem habuiſſe ad finem, quod ex eo patet libello, quem Fridericus quidam ejus miniſter Huſſita potius quam Chriſtianus, Cleri hoſtis & adverſarius in lingua theutonica nomine ipſius Sigiſmundi Regis compoſuit, & reformatorium Cleri prænotavit, in quo modum deſtruendi Eccleſiam & Clerum omnem potiùs, quam reformandi commendavit. Verùm Patres & Domini Cardinales, Epiſcopi & cæteri fidelium Rectores, qui aderant, conſiderantes, quòd propoſitus reformandi modus, omni Clero & maximè Prælatis utrámque Jurisdictionem habentibus eſſet in omnimodam deſtructionem citò & indubitanter futurus, unanimi conſilio Regis contradixère propoſito, qui ex abundantibus ſub reformationis prætextu intenderet facere mendicantes, quaſi non fuerint olim in Eccleſia ſancta Dei plures & ſine numero Pontifices, Epiſcopi, Abbates, Prælati, Sacerdotes & Clerici, quorum ſanctiſſima vita & converſatio in medio, ut ita dicam, divitiarum relucens, Evangelicam populo fideli oſtenderit perfectionem. Ut verò importunitatem Regis vincerent ratione, dixerunt reformationem Cleri non poſſe fieri, niſi prius & Presbyteri Papam, & caput haberet Eccleſia. Fuerunt multi ſæculares & laici, quorum corda incenderat avaritia, qui ut bona Clericorum, Huſſitarum exemplo, ſuis applicare uſibus potuiſſent, magnis apud Regem precibus inſtabant, conſulentes, ne inchoatum opus Reformationis intermitteretur. Mallent enim hi petrones iniqui miniſtros Eccleſiæ mendicos eſſe, quàm divites, non Deum ſed bona Clericorum avidè ſitientes. Unde ſicuti ex memorato reformationis clarè patet libello, Regis intentio fuit, S. Pontifici, Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus, Monachis & Clericis legem ad neceſſaria hujus vitæ poſſidenda reſtrictam conſtituere, & unicuique pro conditione ſui ſtatûs certam pecuniarum ſummam in annuos ſumptus aſſignare. Quicquid autem ſupereſſet Eccleſiæ reddituum, fiſco importaretur communi, & in uſus ſervaretur bellicos contra Turcas Chriſti adverſarios pugnandi.

Modus reformandi à Rege propoſitus non placuit Concilio.

Laicorum Avaritia Clericorum bona rapere concupivit.

Anno igitur prænotato videns Rex Sigiſmundus, quòd Concilium in ejus ſubdolam Reformationem non vellet præbere conſenſum, donec novus crearetur Pontifex, cujus auctoritate fierent omnia, neceſſariò duxit negotium differendum. Sublatis autem duobus de Papatu contendentibus, Joanne & Gregorio, tertius in quo major apparebat in abrogando difficultas, reſtabat Petrus de Luna, Benedictus tertius decimus in ſua obedientia nuncupatus. Sigiſmundus igitur tollendi ſchiſmatis, atque uniendæ pacis Eccleſiæ ardentiſſimus ſollicitator, aſſumptis aliquot Oratoribus Concilij ad Reges Hiſpaniæ, Arragoniæ, Galliæ, & Angliæ Benedictum ſequentes in propria perſona vadit, ſingulos per Ordinem rogat, ut abdicent Benedictum, Concilium ſequentes.

Rex Sigiſmundus pro ſchiſmate auferendo plurima peragravit Regna.

Reges Regi conſentientes rogati, cùm audiſſent Benedictum in ſua opinione pertinacem, qui nullâ poterat ratione moveri ad cedendum, licet prius juraverit, quòd alijs duobus renuntiantibus, & ipſe ſine mora

cedere vellet, adhærent Concilio, & illum ut schismaticum abjurant. Hujus Rei nuntius cùm ad Concilium à Rege missus Sigismundo pervenisset, mirum in modum Patres lætificavit, qui Deo gratias magnificè retulerunt. Ipse autem Rex aliquandiu post hæc in Gallia & Anglia remoratus est, cupiens ad concordiam revocare, quamvis non potuit, Reges dissidentes. Interea nihilominus continuabatur Concilium non obstante Regis absentiâ, sessionésque publicæ in Ecclesia celebrabantur, & fiebant omnia, quæ necessaria negotiorum expeditio requirere videbatur in nomine & virtute Spiritus Sancti.

MCCCCXVII.

Anno Friderici Abbatis Hirsaugiani septimo decimo, Indictione Romanorum decima, Constantiæ adhuc durante Concilio tricesima die mensis Januarij, Sigismundus Rex, peragratis pro unione facienda Ecclesiæ, Regnis Galliæ, Hispaniæ, Arragoniæ, Angliæ, alijsque provincijs multis peracto feliciter negotio Constantiam reversus ingreditur, & à Concilio magnâ susceptus reverentiâ simul & ingenti lætitiâ collaudatur. Et merito quidem omni laudandus est tempore, qui tantos itinerandi labores, totque impensas, quales ante eum nullus fecit, pro Ecclesiæ bono Catholicæ ac reformanda unitate communi, subire minimè unquam recusavit.

Negotium Petri de Luna olim Papæ, tractatur in Concilio.

Posterâ die Rex ingressus Concilium, legationis se prosperum habuisse iter, litteras adhæsionis Regum firmissimæ in medium reposuit, oratoréssque eorum brevi ad Concilium venturos prænuntiavit. Omne Concilium in quinque fuit nationes divisum, quarum auctoritate cuncta gerebantur. Postquam igitur Benedictus antea in Concilio Pisano depositus, pertinax in sua rebellione permanere compertus est, gerens se Papam, cùm non esset, perduránsque in sua sententia immobilis, cæperunt Patres de Concilio negotium ejus maturius discutere, & de abrogatione iterum tractare.

Papa Benedictus in Concilio iterum deponitur & Schismaticus declaratur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, decimo octavo die mensis Martij, in quadragesima, posteaquam Patres in Concilio materiam & negotium Petri de Luna quandam Benedicti tertij decimi Papæ, dudum ut diximus, in synodo Pisana Generali abrogati, cum summa diligentia examinando discusserunt, nationum omnium consensu sententiam in eum protulerunt. Accensis ergo & extinctis in majori & singulis Constantiæ templis ex more candelis pulsatisque campanis, rejectis rationibus omnium, qui cum eo sentire videbantur (erant autem pauci) Petrus de Luna iterum privatur Pontificatu, auctoritate totius Concilij, & velut Schismaticus & Hæreticus condemnatur, anathematizatur & publicè denuntiatur. Nihilominus Apostolica Sedes, ab illo die adhuc vacavit mensibus septem, atque diebus viginti, usque ad festum S. Martini, ut per ordinem dicemus.

Omnes nostri Ordinis Abbates Provinciæ Mogunti næ à Concilio citantur.

Eodem anno Patres de Concilio Constantiensi memorato, considerantes sacrosanctum Ordinem nostrum sub norma Divi Legislatoris Monachorum Benedicti (de quo sancta Mater Ecclesia tot olim habuit Romanos Pontifices, tot Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos Prælatos & Monachos doctrina & sanctitate insignes) nimiâ vivendi licentiâ collapsum, & totum penè miserabiliter in utróque statu desolatum, ex eo maximè

nè quòd à multis retro annis Capitula provincialia jure præcepta celebrari de triennio in triennium fuerint intermissa, neglectæ Visitationes, & nonnulla in Monasterijs Observantiæ Regularis servata integritas. Consulentes igitur Ordini Patres, & cupientes monasticam reformare Observantiam diu nimis collapsam, diem celebrandi Capituli in Cœnobio Petri domus Constantiæ determinarunt ultimam Februarij, ad quod omnes & singulos Abbates memorati Ordinis Provinciæ Moguntinæ citarunt sub pœna privationis Abbatialis & cujuslibet alterius dignitatis, ni comparerent.

Nomina Diœcesium & Monasteriorum nostri Ordinis Provinciæ Moguntinæ.

Hæc autem sunt nomina Diœcesium Provinciæ Moguntinæ simul & Monasteriorum Ordinis, quæ sub eis constructa noscuntur, quorum Abbates ad Capitulum auctoritate Concilij fuerant citati. In Diœcesi Moguntina illo tempore ista fuerunt Cœnobia; Hirsfeldia, Selgenstatt, S. Jacobi prope Moguntiam, Spanheim, S. Joannis Baptistæ in Ringavia, Reinhausen, Bursfeldia, Northeim, Breittenavve, Steina, Hasungen, S. Petri in Erfordia, Salfeldia, Reinharzpronna, Homburg, Gerode, S. Jacobi Scotorum in Erfordia, Cella Paulina, Oldesleven, S. Albani prope Moguntiam, in quo modo sunt Canonici, Blidenstatt, quam nunc etiam inhabitant Canonici.

Moguntina Diœcesis.

In Diœcesi Spirensi sunt Hirsaugia, Wissenburg, Lympurg nunc exustum, Gozavve, Odenheim, in quo Monachi apostatarunt ab Ordine nostrâ ætate, & postea in oppidum Bruchsal translati sunt, Hunsheim jam sunt Canonici, Clingenmünster, cujus Monachi abjecto habitu similiter apostatarunt ab ordine.

Spirensis.

In Diœcesi Herbipolensi Monasteria sunt ista. Sancti Stephani in Civitate, Sancti Jacobi in Suburbanis, cui hodie præsum inutilis, Schvvarzach, Theris, Murhart, Uraugia, Scluchtern, Amerbach, Fulda, Neustatt, Pantz, Veiolstorff, Steinach, Monichaurach, Monichroten, S. Burchardi, jam sunt Canonici, Camberg similiter abjecto habitu recesserunt ab Ordine.

Herbipolensis.

In Diœcesi Augustensi. Sancti Udalrici in Civitate, S. Crucis in Werdea, Elchingen, Lorch, Dekingen, in Faucibus, Ottenbeüren, Neresheim, Dierhaupten, Yrse, Fultenbach, Prenzahausen, Benedictenbeüren, Bezelspronna, Elvvangen, quod apostatantibus Monachis hodie Canonici occupant.

Augustensis.

In Diœcesi verò Constantiensi Monasteria sunt Ordinis, S. Galli, S. Gregorij in Mure, Campidonense, S. Blasij, Alperspach, Sanctæ Mariæ ad Eremitas, Duplicis aquæ, id est Zvvifalten, Sanctorum Petri & Pauli in nigra sylva, Rinaugia, Isne, Steina, S. Ruperti, S. Marci in Augia majore, Petri domus in Constantia, Bregantium, Schaffhausen, Ochsenhausen, Wiblingen, S. Joannis in Turtal, in Truba, in Fischingen, Blaubeüren, Weingarten, Montis Angelorum, in Walseinhausen, Cœnobia sunt Ordinis nostri numero sex atque viginti.

Constantiensis.

In Diœcesi Argentinensi, Schutera, Schvvarzach, Gengenbach, Sanctæ Walpurgis, Mauri Monasterium, Ebersheim Monster, Ettenheim Monster, Altorff, Hugshoffen, Selz apostatæ nunc, Neuvviler similiter apostatæ.

Argentinensis.

In Diœcesi Eichstatensi quinque sunt Ordinis nostri Monasteria, Castellense, Wilzburg, Blankenstetten, Heidenheim, Wernizahusen similiter,

Eichstetensis.

Curienſis Diœceſis. In Diœceſi Curienſi, Monaſterium Diſſertinenſe, Monaſterium Fabarienſe vulgariter Pfeffers, ſanctæ Mariæ in Vinſtgavve, S. Joannis.

Halberſtattenſis. In Diœceſi Halberſtattenſi Saxoniæ, S. Ægidij in Brunſchvvig, in Luthera Regali, Husburg, Iſenburg, Hildensleben, Eltersdorff, nunc Cella Mariæ, Rynsdorff, Wimelburg, Göſeck, Ballenſtetten, Conradisberg, quod nunc inhabitant Carthuſienſes, illo tempore adhuc Ordinis noſtri fuit.

Verdenſis. In Diœceſi Verdenſi juxta Verderam fluvium in Saxonia duo ſunt Ordinis noſtri Monaſteria tantum S. Michaëlis in Lünenburg & in Oldenſtatt.

Hildeſheimenſis. In Hildesheimenſi quatuor ſunt. S. Michaëlis in Civitate, & Gerardi, Ringelheim & Cluſenſe.

Padelbronnenſis. In Diœceſi Padelbronnenſi Abtinhoffen in Civitate, Corbeia, Hulmershauſen, Mariæ Monaſterium, Flechtorff, numero Cœnobia ſunt quinque.

Bambergenſis. In Diœceſi Bambergenſi exempta, Monaſteria ſunt quatuor tantum, quæ Provinciæ noſtræ per Benedictum Papam XII. in Extravagante, quæ incipit, ſummi Magiſtri dignatio, dudum ſunt adjuncta; Mons Monachorum, Michelsfeld, S. Ægidij Norinbergæ, Wiſſenau.

Wormatienſis. In Diœceſi verò Wormatienſi, Moguntino ſimiliter Archiepiſcopo, ut Metropolitano ſubjecta, nullum habemus Monaſterium, præter duo Monialium.

Igitur per Concilium Generale citati ad Conſtantiam omnes præſcriptorum Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates pro celebrando Capitulo Provinciali, quod multis annis in Moguntina provincia, ſicut & in alijs Germaniæ omnibus neglectum fuerat & intermiſſum, Abbates qui potuerant, proprijs convenerunt in perſonis; qui autem legitimo detinebantur impedimento, procuratores ſuâ vice miſerunt ſufficientes.

Capitulum Ordinis in Conſtantia celebratum eſt. Anno itaque prænotato, ultima die menſis Februarij Sede Apoſtolica vacante, Conſtantienſi durante Concilio, in unum convenientes Moguntinæ Provinciæ Abbates in Monaſterio Petri domus in Civitate ipſa Conſtantienſi, diu intermiſſum celebravere Capitulum. Pro cujus initio præſidentes quatuor à Concilio fuerunt Abbates deputati, Ludovicus videlicet Trenorchienſis Cœnobij Abbas Cabillonenſis in Gallia Diœceſis, & Thomas Eboracenſis Monaſterij Abbas, cujus & Diœceſis erat. Hos duos alienigenas Concilium præpoſuit noſtratibus propterea, quòd ex longa conſuetudine in celebrandis Capitulis fuerunt experti, ut formam noſtris darent & modum, quemadmodum & Innocentius olim Papa III. in Concilio ſtatuerat generali, ut libb. III. *De ſtatu Monachorum, capitulo*: ſingulis mandans, ut Ordinis noſtri Abbates, in principio hujus Novitatis, duos advocarent de Ordine Ciſtertienſium, à quibus modum & formam diſcerent celebrandi Capitulum. His à Concilio fuerunt adjuncti è noſtris Sifridus Abbas in Elvvangen Auguſtenſis Diœceſis, & Joannes Abbas Monaſterij S. Georgij Conſtantienſis Diœceſis. His quatuor præſidentibus inchoatum celebratum & conſummatum fuit Capitulum Ordinis noſtri primum in Conſtantia.

Abbates S. Georgij & in Elwangen fuerunt Compræſidentes.

In hoc Provinciali Ordinis noſtri Capitulo Abbates multi fuerunt præſentes, inter quos nonnulli Zelum Dei habentes, ſummo ſtudio & maximâ diligentiâ, pro inſtitutione Regularis obſervantiæ laborantes deſi-

darunt,

darunt, quibus Patres de Concilio assistentiam ad omnia necessariam præstiterunt. Per modum igitur Constitutionum imprimis multa providè satis & utiliter decreverunt, quæ non minus ad Reformationem statûs Monasteriorum temporalis, quam spiritualis accomoda videbantur; Regulam námque S. P. N. Benedicti per singula Capitula inspicientes ubicúnque Abbatum & Monachorum vitam, & mores invenerunt esse contrarios, novis Constitutionibus necessaria apposuerunt remedia. Quas quidem Constitutiones dudum jussu Præsidentium à tempore memorati Capituli usque ad annum Dominicæ Nativitatis 1493. per Capitula Ordinis Provincialia XXVIII. annis septuaginta sex celebrata in diversis locis abbreviantes, in unum volumen comportavimus; conjungentes ei & visitandi formam, & modum celebrandi Capitula, quæ sunt impressa.

Forma Reformationis datur omnibus per modũ Constitutionis.

Joannes Trithemius Abbas abbreviat statuta.

Edictis autem in memorato Capitulo statutis pro reformatione Ordinis necessarijs, & Concilij auctoritate confirmatis, omnes tunc præsentes in eo Abbates jurare in animas suas, Procuratores verò absentium in eorum animas, quorum erant substituti, similiter Concilij auctoritate jurare & promittere compulsi sunt, quòd propositam, conclusam & litteris commendatam in eodem Concilio simul & Capitulo, Regularis observantiæ Reformationem in se & Monachis suis infra annum admittere, & fideliter deinceps custodire & practicare, nec ab ea temere in perpetuum recedere velint & debeant, sub pœna depositionis ab omni Jure & dignitate Abbatiali.

His & cœteris omnibus de consuetudine agendis in Capitulo memoratorie præmissis apud Constantiam in Monasterio Petri domus nuncupato trans pontem in suburbio Civitatis, post editionem statutorum, præscriptámque datam & juratam ab omnibus reformationis formam intra annum suscipiendam, & cum effectu prædicandam in singulis Monasterijs sæpè nominatis, per omnes memoratæ Provinciæ Diœceses, certi sunt deputati Visitatores ex Abbatibus Zelum Dei & observantiæ habentes, qui commissa sibi perlustrantes Cœnobia, status singulorum Capitulo referant futuro. Deinde Præsidentes mandato Concilij Generalis decreverunt, celebrationem futuri Capituli non differendam in triennium, sed proximo anno immediatè tunc sequente, apud Moguntiam in Monasterio S. Albani Mart. fore anticipandam, ad videndum, qui Abbates juramento non satisfecerint de suscipienda reformatione infra annum, & ut negligentes ad eam per Censuram compellerentur Ecclesiasticam. Nominati sunt etiam in ipso Capitulo Abbates, qui debeant in futuro præsidere videlicet Abbas Fuldensis Herbipolensis Diœcesis, Campidonensis Constantiensis Diœcesis, S. Udalrici in Augusta, ejusdem Diœcesis, & Abbas in Reichartsbronna Moguntinæ Diœcesis, nec minus & alij Officiales in Capitulo deputati, ut sunt Missæ cantator solemnis, Concionator sermonis, Promotor Ordinis, & quis absentium debeat recipere ac justificare procurationes, quem nunc Thesaurarium Capituli usitato vocabulo nuncupamus. Posthæc in promulgatione culparum eorum, qui comparuerunt, Charitatis Ordine servato, injunctisque pro modo culpæ satisfactionibus cum absolutione Jurisdictionis Ordini concessa, Benedictio data est, à Præsidente vocali pro itinerantibus consueta, & in sua singuli redierunt.

Visitatores per singula Monasteria Provinciæ deputantur.

Moguntia pro loco futuri Capituli deputatur à Concilio.

Fridericus Abbas Hirsaugiæ fuit in Concilio Constantiensi.

Fridericus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis à præfato Concilio Constantiam vocatus, ut antiquæ & famosissimæ Abbatiæ Princeps multo tempore interfuit non sine impensis magnis; qui cùm interesset celebrationi Provincialis Capituli, audirétque novas Concilij simul & antiquas Patrum Constitutiones, nec non sermones exhortatorios plures doctissimorum virorum, qui præcepto Concilij verbum Reformationis in medio loquebantur Abbatum, non mediocriter corde compunctus, supra assumenda infra annum Reformatione concluſa non invitus, sed spontaneâ voluntate, atque libenter cum alijs juravit.

Erat enim homo convenientiæ bonæ, Deum timens, & cupidè audiens monita salutis. Duabus igitur movebatur cauſſis sive rationibus, quòd concluſam in Capitulo, atque juratam ab omnibus Reformationem animo ſuſcipere delectabatur volente atque promptiſsimo: quarum prima fuit; conſideratio periculi animæ propriæ: ſecunda verò memoria Hirſaugianæ reformationis antiquæ. Sed reverſus ad Hirſaugiam poſt finem Concilij Reformationem concluſam & juratam, ſuis Monachis ſæpiùs cum lachrymis ingemiſcendo propoſuit; qui unâ ſententiâ omnes pertinaciter reſtiterunt, unde nihil potens proficere cum ſubditis, ſe reformans Deo negotium commiſit; veruntamen non fuit ex toto infructuoſus pro Reformatione Ordinis noſtri labor iſte Concilij, quamvis non reduxerit ad obſervantiam Monachos omnes. In tribus etenim Monaſterijs obſervantia diſciplinæ Regularis ab illo tempore multum convaluit: & plura per ſucceſſum Monaſteria reformavit. Nam ut ſupra diximus, anno Friderici Abbatis quarto, Reformatio Caſtellenſis inceptа per Abbatem Ottonem, vires & robur magnum ſuſcepit à Conſtantienſi Concilio, & in multa per ſucceſſum temporis Monaſteria ſuccrevit, licet & in Caſtello, & in alijs iterum pene tota defecerit.

Caſtellenſium Reformatio ſumpſit initium à Concilio.

Notandum verò, quòd Concilium Conſtantienſe non ſolum Abbatibus Moguntinæ Provinciæ celebrationem triennalis indixit Capituli, ſed mandavit id ipſum cunctis alijs etiam Abbatibus omnium provinciarum Germanici Regni. Cœperunt & illo tempore in omnibus Germaniæ provincijs intermiſſa diu iterum celebrari Capitula, viſitationes Monaſteriorum frequentari, & plura in diverſis Diœceſibus reformari Cœnobia. Eſt Monaſterium noſtri Ordinis Mellicenſe juxta Danubium in Auſtriæ Ducatu, non ultimæ reputationis & formæ, cujus inſtauratio diſciplinæ multa per Auſtriam & Bavariam Monaſteria laudabiliter reformavit, licet poſtea cum tempore plura eorum ut hodie cernimus, in priſtinam ſint relapſa deformationem. Reformatio autem quæ nomen ex loco primordij ſumpſit, Burſfeldenſis omnium celeberrima, quale his temporibus habuerit initium, quàm breviter & veraciter poterimus ad notitiam poſterorum, ſcripturæ teſtimonio referemus. Cùm anno prænotato ſicut diximus, omnes Provinciæ Moguntinæ Abbates à Concilio fuiſſent citati ad Conſtantiam, affuit inter procuratores abſentium, Monachus quidam nomine Joannes de Monaſterio Rheinhauſen Moguntinæ Diœceſis à ſuo Abbate miſſus ad Concilium. Is cùm vidiſſet Zelum & diligentiam non minus quorundam Abbatum præſentium in Concilio quàm Patrum ipſius ſynodi generalis, atque labores, quos pro reformatione Ordinis noſtri faciebant, audiſſétque ſermonibus multis à doctiſſimis

Et Mellicenſium.

Et Burſfeldenſium.

mis Viris, quam periculosum sit Monachos contra Regulam Claustralium usque ad mortem in deformitate vivere, & jurâsset in animam sui Abbatis Rheinhausensis, à quo fuerat missus, de suscipienda infra annum, contremuit, & mente compunctus illustratione divinâ, nihil magis quàm satisfacere promissis cogitavit. Reversus post celebrationem Capituli ad Monasterium suum, quæ & qualia fuissent apud Constantiam dicta, ordinata, & concluſa simul atque jurata, per ordinem Abbati & Confratribus suis cuncta singillatim aperuit, & viribus totis ut Reformationem assumerent, intensius rogavit. At illi hominem in primis cœperunt irridere; posteà verò perseverantem in proposito etiam contumelijs & opprobrijs afficere: *Quid* inquiunt, *ad nos tua pertinent juramenta? si multa promisisti aut jurasti, nihil ad nos; tu videris quomodo satisfeceris.* Cùmque hæc multis continuarentur diebus, cernerétque Monachus ille devotus, quòd nihil omnino posset efficere, pro sua solicitus anima, remedium aliud cœpit mente cogitare.

Joannes Monachus de Rheinhausen pro Reformatione, Ducis implorat auxilium.

Dux erat illo in tempore Brunschvvicensis, nomine Otto, cujus uxor fuit soror Landgrafij Thüringiæ, mulier Christo multum fidelis atque devota, non procul à Rheinhausen in oppido Gamundiæ suo cum Duce. Hanc Monachus ille præfatus accedens, omnia quæ habebat in corde suo, coram ea exposuit, & ut cooperari dignaretur ad juratam in Concilio Reformationem propter Deum, quàm humillimè rogavit. Cujus desiderio sancta mulier congratulans, omnia se pro viribus acturam promisit, quæcunque postulavit. Contigit interea Monasterij Abbatem in Clusa mori, quod mox ut mulier devota cognovit, egit apud maritum suum Ducem Ottonem, quòd sæpe dictum Joannem Monachum de Rheinhausen Abbatem præfecit Monasterio Clusensi Hildesheimensis Diœcesis. Ordinatus Abbas Joannes pauper Monasterij penè desolati, omne studium adhibuit, quo & Fratres, & locum in utróque statu ad Regulæ puritatem informare potuisset. Sed grave nimis est, in mente consueta vitijs, semina plantare virtutis sine gratia Dei speciali: non ferentes austeritatem Rectoris Monachi perversi, omnes paulatim ab eo recesserunt. At ille collectis Novitijs paucis (plures enim nutrire non potuit) & se & illos ad Regulæ puritatem instituit, & in magna paupertate conversatus, Deo in omni sanctitudine ministravit. Vacabat interea Monasterium S. Thomæ Apostoli, prope villam, quæ Bursfeld ab olim fuerat nuncupata (sed hodie non comparet) Moguntinæ Diœcesis, extremâ inopiâ & pauperie desolatum, in quo unicus tantùm erat Monachus, cui ut ferunt, vacca unica ministrabat victum, censibus cunctis ab antea per Monachos turpiter distractis. Ecclesia straminibus male contecta, stabulum fuit adventantium pecorum, quæ anno Dominicæ Nativitatis millesimo nonagesimo octavo ab Henrico Northeimensi Comite erat fundata, Deo cánentium lucidus in ipso Chorus Monachorum. Verum quia locus est in solitudine, aquis & nemoribus dives, placuit Joanni memorato Abbati de Clusa, quietis amore transire ad Bursfeldiam, & inchoatam deinceps ibidem continuare sanctam Ordinis Reformationem. Accedente igitur consensu Ducis Ottonis, Monasterio Clusensi relicto, ad Bursfeldiam Joannes Abbas cum paucis Monachis suis se contulit, & ibi sanctam, quam apud Clusam inchoaverat, Reformationem in maximâ paupertate usque ad mortem laudabili perseverantiâ

Monasterium Bursfeldense illo tempore fuit pauperrimum.

Joannes Abbas Clusam dimittit, & venit ad Bursfeldiam cum suis.

rantiâ continuavit; erant enim ambo Clusa videlicet simul & Bursfeldia in extrema paupertate constituta, in tantum, quòd nemo spem Restitutionis eorum habere videretur. Sed ubi Regnum Dei primum in veritate quæritur, omnia hujus vitæ necessaria divinâ ordinante Providentiâ copiosè adijciuntur. Fuit in diebus illis Abbas Monasterij S. Matthiæ apud Treviros, Joannes Rode, vir doctus & magnæ Religionis, quem Otto Trevirorum Archiepiscopus de Carthusia extractum, nostri Ordinis induerat habitu, in eum scilicet finem, ut præfatum utróque in statu reformaret Cœnobium. Hic inprimis Monasterium suum præfatum S. Matthiæ, non sine maximis laboribus, periculis & insidijs eorum Monachorum, quos deformatos in eo reperit, ad Regularis vitæ observantiam reformare studuit, constitutiones non minus laudabiles, quam necessarias edidit, & receptis ad Ordinem Novitijs, Conventum optimè reformatum brevi adunavit.

Joannes Rode Abbas S. Matthiæ Trevirensis reformator.

Hujus præstantissimi viri reformationem vitam & famam audiens Joannes supradictus Abbas Bursfeldensis, ad eum pedibus Trevirim venit cum litteris supplicatorijs Ducis Brunschvvicensis Ottonis; à quo est magno susceptus gaudio, & quidquid voluit impetravit; veniens enim vir sanctus ad Treverim, laudabilem Joannis Rode Abbatis institutionem palam vidit; vitam quoque tam pastoris quam subditorum Regulæ conformem atque sanctissimam experimento didicit: constitutiones & ceremonias ab eo conscriptas pro conservatione Regularis Observantiæ legit & collaudavit. Rogavit itaque Abbas Abbatem, Joannes Joannem pauperem divitem, Bursfeldensis Trevirensem, litterarum Ducis auxilio suffultus, ut sibi pro novæ Reformationis complemento fratres quatuor bonæ constitutionis adjungeret, & eas quas prudenter fecerat constitutiones rescriptas communicaret. Cujus sancto desiderio venerabilis Abbas Joannes Rode favorabiliter consentiens, suas ei constitutiones libentissimè contulit, & fratres quatuor adjunxit. Ex eo tempore paulatim observantiæ Regularis disciplina in Bursfeldiam à S. Matthia Trevirorum transfusa, mirabiliter crescere & augmentari cœpit, atque in paucis annis multa Ordinis nostri Monasteria, per Saxoniam, Franciam Orientalem, Türingiam, Sueviam, Treverenses, Argentinenses, Rhenenses, Colonienses, Frisiam, Westfalliam, & alias Germaniæ Provincias reformavit. Audientes enim tam sæculares quam spirituales per Germaniam totam Principes, devotam atque sanctissimam Bursfeldensium Monachorum conversationem, & inprimis maximè per Saxoniam, omnes subjecta sibi Monasteria nostri Ordinis ad imitationem eorum sanctam fecerunt reformari. Crevit in brevi numerus Monasteriorum ex Bursfeldia reformatorum, & in cunctis Germaniæ finibus eorum sancta conversatio laudibus erat celebrata, nec quisquam de eis malè poterat loqui, nisi reprobus esset, quippiam mali. Primum ex Bursfeldia Monasterium est reformatum Clusa, deinde Rheinhausen, postea Northeim & quædam alia; quorum ordinem vel tempus reformationis enarrare per singula, nihil conducit historiæ, quorum si quis vel nomina & seriem scire voluerit, acta Capitulorum annalium revolvat, in quibus omnium denotantur Monasteriorum Capitulo Incorporationes.

Quatuor Monachi à S. Matthiæ ad Bursfeldiam missi.

Ex Bursfeldia reformantur paulatim multa Monasteria.

Reformatione

Reformatione autem de Bursfeldia per certa Ordinis noſtri Monaſteria paulatim diffusâ Patres illorum Abbates, viri ſanctiſſimi, timentes, ne cum tempore in priſtinas Monachi ſucceſſores relaberentur difformitates, de remedio maturâ deliberatione habuerunt conſilium. Placuit ergo in communi omnibus, ut unam inter ſe confœderationem ſeu unionem facerent fraternæ ac mutuæ charitatis, cui ſe Abbates reformati ſimul & in futurum reformandi ſubijcerent, & ſub juramento fidelitatis perpetuò unirent. Hujus unionis ſanctæ inſtitutionem Pius confirmavit Papa II. & multis eam privilegijs ac libertatibus, Apoſtolicâ auctoritate cumulavit. Conſtitutione quoque perpetuâ ſanxerunt primi Ordinis noſtri ſub unione memorata Bursfeldenſium ferventiſſimi Reformatores, quòd ſingulis annis in unum debeant convenire locum ipſius unionis cuncti Abbates, ad celebrandum annale Capitulum pro conſervatione ſanctæ Reformationis memoratæ. Hujus quóque annalis Capituli neceſſariam celebrationem Pius Papa prædictus, ſimili auctoritate confirmavit. Ab eo tempore celebratio Capitulorum annalium cæpit, & continuatur uſque in præſentem diem.

Unio Bursfeldianæ Reformationis confirmatur à Papa.

Itaque Joannes memoratus ex Rheinhauſen Monachus Abbas in Bursfeldia, divinâ ſine dubio Providentiâ factus vir magnæ Religionis & ſanctæ converſationis, primus ſub hac unione reformator, collapſum in Saxonia Ordinem noſtrum mirificè inſtaurans ſublevavit. Eo tandem feliciter mortuo, ſucceſſit in Abbatia Bursfeldenſi Joannes de Hagen, vir & ipſe non minus Religioſus, quàm doctus, qui Reformationem inchoatam laudabiliter continuavit, & plura Cœnobia reformavit. Moritur autem undecimo die menſis Auguſti anno Domini MCCCCLXIX. Poſt quem Theodoricus in Abbatia ſuccedens præfuit annis XVI. Cui ſucceſſit Joannes, & præfuit annis ſimiliter ſedecim, homo ſenex, Zeloſus pro regulari diſciplina, & Chriſto multum devotus. Poſt hunc in Abbatia Bursfeldenſi ſucceſſit Henricus, qui hodie præeſt in annum duodecimum, Zelator prudens Ordinis, pius & integerrimæ converſationis.

Abbates Bursfeldenſes, numero quinque ab initio Reformationis.

Nomina Monaſteriorum Ordinis noſtri, quæ per annos jam ferè nonaginta ex fonte Religionis Bursfeldianæ ſunt reformata, huic operi nobis placuit inſerere, propterea quòd poſteritati eorum cognitio aliquid poſſe conducere videatur. Tempus & Ordinem, quibus unumquodque reformationi colla ſubmiſit, annotare non potui. Sed in genere ut occurrebant memoriæ quæque aſſignavi, principium ſumens à Diœceſi Moguntinenſi. Primum igitur omnium in Moguntina Diœceſi Monaſterium reformatum Bursfeldia fuit, ex cujus inſtitutione ſequentia obſervantiam ſuſceperunt. Monaſterium Rheinhauſen, Monaſterium in Cluſa, Monaſterium in Northeim. Monaſterium S. Petri in Erford, Monaſterium in Homburg, Monaſterium S. Jacobi prope Moguntiam, Monaſterium S. Joannis in Ringavia, Monaſterium S. Martini in Spanheim, Monaſterium B. Mariæ in Gerode, Monaſterium in Oldesleven, Monaſterium in Selgenſtatt, Monaſterium in Reinharzpronna, Monaſterium in Staina, Monaſterium in Breydenavve. Monaſteria reformata Moguntinæ Diœceſis ſunt XIV.

Nomina Monaſteriorum ex Bursfeldia reformatorum.

In Diœceſi Moguntina ſunt quatuordecim.

In Diœceſi verò Spirenſi tempore primum eſt reformatum hoc præſens Monaſterium Hirſaugienſe, de cujus inſtauratione ſuo tempore dicemus.

In Spirenſi quatuor.

cemus. Monasterium S. Mariæ in Golzavve, Monasterium in Wissenburgo, Monasterium S. Crucis in Lympurg, quod Comes de Liningen ante hoc septennium incendio subvertit, & ideo in Wachenheim residens Monachi.

In Diœcesi Herbipolensi reformata sunt ista. Monasterium S. Proto-Martyris Stephani in Civitate, Monasterium S. Jacobi transpontem in suburbanis, Monasterium Schvvarzach, Monasterium Uraugiense, Monasterium in Monichaurach, Monasterium S. Michaelis prope Veiolsdorff. Monasterium Monichroten, sunt reformata numero septem.

In Diœcesi Herbipolensi septem.

In Diœcesi Babenbergensi exemptâ, reformatum est sub unione Bursfeldensi, unicum duntaxat Monasterium S. Michaelis Archangeli in Monte Monachorum extra mœnia Civitatis, in quo S. Otto Episcopus jacet.

In Bambergensi unum.

In Diœcesi Constantiensi reformatum est unicum tantum Monasterium S. Benedicti Abbatis in Alperspach, in quo Caput ejusdem Sanctissimi Legislatoris nostri habetur, & facit multa miracula super dœmoniacis hominibus.

In Constantiensi unum.

In Diœcesi Argentinensi reformata sunt institutione Bursfeldensium Monasterium B. Mariæ semper Virginis in Schuttera, Monasterium in Hugshofen, & Monasterium in Eberstein. Hæc duo Cœnobia reformavit anno præterito Joannes Wedel ex Monacho hujus Monasterij Hirsaugiensis primus in observantia Bursfeldensi Abbas in Schuttera.

In Argentinensi tria.

In Diœcesi Halberstatensi reformata sunt, Monasterium in Husburg, Monasterium in Luthera regali, Monasterium in Usenburg, Monasterium in Hildesleven, Monasterium Cellæ Mariæ prope Eltersdorff. Monasterium Reinsdorff. Monasterium in Wimelburg, Monasterium in Ballenstatt, & Monasterium in Göseck, numero Cœnobia IX.

In Halberstatensi novem.

In Diœcesi autem Werdensi provinciæ Moguntinæ unicum est reformatum Ordinis nostri Monasterium Aldenstatt, seu Vetus Ulsen nuncupatum sub unione, Capitulo & observantia memorata Bursfeldensium.

In Werdensi unum.

In Diœcesi Hildesheimensi reformata sunt ista. Monasterium S. Michaelis in Civitate, Monasterium S. Godhardi prope Civitatem, Monasterium in Ringelsheim, & Monasterium in Clusa, sunt numero IV.

In Hildesheimensi quatuor.

In Diœcesi Padelbronnensi reformata sunt, Monasterium Abdinckenhoffen in ipsa Civitate, Monasterium B. Mariæ, dictum Mariæ Monster. S. Viti Martyris in nova Corbeia, Monasterium in Hechdorff, numero sunt quatuor.

In Padelbronnensi quatuor.

In Diœcesi Trevirorum sub Capitulo & unione Bursfeldensium sunt reformata, Monasterium S. Matthiæ extra muros Urbis Trevirorum, quod olim S. Eucharij dicebatur, à quo Bursfeldensis reformatio robur, & constitutiones ut supra diximus, necessarias accepit. Monasteriū S. Mariæ ad Martyres extra Civitatem, Monasterium S. Martini, contiguum Civitati, Monasterium S. Luttvvini in Mediolacu, Monasterium S. Mauritij in Tholeia, Monasterium S. Mariæ in Lacu, Monasterium S. Florini Martyris in Schönavve, Monasterium S. Mariæ prope Ducale oppidum Luzenburg, Monasterium S. Mariæ in Gronavve, ubi caput S. Sebastiani Martyris ostenditur.

In Trevirorum novem.

In Provincia simul & Diœcesi Colonienſi reformata sunt, Monasterium S. Martini Coloniæ, Monasterium S. Pantaleonis in Colonia, Monaste-

In Colonensi quatuordecim.

rium

rium S. Heriberti in Tuitio, Monaſterium S. Nicolai in Bruvviler, Monaſterium S. Ludgeri in Werthina, Monaſterium in Graffſchafft, Monaſterium S. Pauli in Civitate Trajectenſi, Monaſterium S. Laurentij in Oesbruck prope Trajectum, Monaſterium S. Adelberti in Eckmunda, Monaſterium in Stauria, Monaſterium Lisbornenſe, Monaſterium in Iburg, Monaſterium in Civitate Myndenſi, quæ ſita eſt juxta fluvium qui Weſſera dicitur. In alijs diverſis provincijs atque Diœceſibus Magdenburgenſi & Bremenſi reformata ſunt ſub unione Bursfeldenſium plura Cœnobia, videlicet: Monaſterium S. Joannis prope Civitatem Magdenburgenſem. Monaſterium in Gladbach Colonienſis Diœceſis. Monaſteriũ in Hulmershauſen, Padelbronnenſis. Monaſterium in Civitate Bremenſi, Monaſterium in Amesleven, Monaſterium in Ciſmaria, Monaſterium SS. Petri & Pauli prope Civitatem Mersburgenſem, Monaſterium S. Jacobi Apoſtoli in oppido Pegavienſi, Monaſterium in Monichen Nüenburg, Monaſterium S. Georgij prope Nüvvenburg Civitatem. Monaſterium Boſavienſe haud procul ab urbe Cizicenſi. Monaſterium Oratorij S. Nicolai in Dacia, Monaſterium in Siloe. Monaſterium Schynna. Monaſterium in Raſtetten prope Mare. Monaſterium in Burgele. Monaſterium in Haſungen Moguntinæ Diœceſis. Monaſterium in Herzfeld ejuſdem Bremenſis Diœceſis. Monaſterium Gemblacenſe. Monaſterium Præpoſituræ in Clara Aqua. Hæc ſunt nomina Monaſteriorum obſervantiæ & reformationis de Bursfeldia, cujus inſtitutio ſancta ex Concilio Conſtantienſi, ut ſupra diximus, ſumpſit exordium, & adhuc ſingulis annis incrementa capit. Numerus itaque Monaſteriorum Abbates habentium, quæ cum Bursfeldia hodie ſunt reformata, ſummam complectitur 88. Prælatos, & unum in Clara aqua. Monialium etiam ex hac unione plura ſunt reformata Cœnobia, quorum recenſere nomina ſuperfluum judicavimus.

In diverſis provincijs.

Nonaginta ſunt Abbatiæ Reformatæ.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, hoc eſt, Friderici Abbatis Hirſaugienſis XVII. in urbe Conſtantienſi adhuc generali durante Concilio, Sigiſmundus Rex Germanorum, & tunc futurus Imperator, qui Marchiam Brandeburgenſem per Carolum IV. patrem ejus emptam à Ducibus Bavariæ, ut ſupra diximus, anno primi Wichardi Abbatis X. poſſidebat, cùm gentem illius potius indomitam cerneret, quàm voluntariè ſubjectam, conſilio Principum habito, Fridericum Burggravium, qui morabatur in Onolsbach, virum bellicoſum in Marchionem Brandeburgenſium ſublimavit, conferens ei cum principatu Electorio, quidquid ad Marchiam pertinebat, in ſuam & filiorum ejus perpetuam poſſeſſionem. Fridericus autem in Marchionem Brandenburgenſem ſolemniter creatus, propter ferocitatem gentis non potuit habere pacificum ingreſſum; Nobiles enim terræ, potentioréſque in oppidis Cives, Villas, Caſtella, oppida, proventus meliores ad principatum pertinentes impignorata poſſidebant, & ideò totis viribus obſiſtebant, ne principi novello ad Marchiam pateret introitus. Conſpirantes ergo in unum Cives & Ruſtici cum Nobilibus, conductiſque, undecunque poterant, militibus ad reſiſtendum venienti ſe præpararunt. Fridericus autem novellus Marchio contractis copijs per Turingiam, & Myſnenſem Marchionatum, contra inobedientes atque rebelles intrat: cujus adventum incolæ terræ audientes, armati contra eum proceſſerunt ad bellum. Congredientes igitur, &

Fridericus Burggrafius Norici fit Marchio Brandeburgenſ.

Marchionitæ Fridericum recuſabant admittere.

tur, & diu ancipiti certamine pugnantes, ab utraque parte plures in ore gladij ceciderunt: postremò tamen Exercitus Friderici Marchionis fusus est, dánsque terga salutem fugâ quæsivit. Verùm quia ut vulgo dicitur, pecunia nervos præstat in prælio, Marchioni fuit necessaria commutatio rerum, quâ mediante pecuniâ Exercitum repararet fortiorem, cujus tandem viribus populum subjugaret recalcitrantem. Cùm ergo domi tantum pecuniarum quod sufficeret, non haberet in promptu, coactus fuit hinc inde mutuare, maximè à Nürenbergensibus vicinis suis, quibus propterea quosdam proventus annuos & Jurisdictiones in ipso Nürenbergensium oppido simul & nemora haud parvi pretij aut impignoravit, aut venditione perpetuâ contradidit. Contracto autem denuo Exercitu pugnatorum magno atque prævalido, rursus Marchiam pugnaturus ingreditur, & jam vel acquirere omnia simul, vel perdere etiam acquisita meditatur.

Fridericus Burggrafius potenter obtinuit Marchiam omnem.

Videntes Marchionitæ potentiam principis, & quòd viribus jam inferiores congredi tutò minimè possent, arma deponunt, se Friderico subijciunt, & ut Domino unico & proprio in perpetuum submittunt, licet postea filio ejus Alberto similiter, & Joanni, aliquoties inobedientes extiterint atque rebelles.

Iste Marchio Fridericus ex Norici Montis Burggravio primus genuit Albertum Marchionem, Albertus autem genuit Joannem, & Fridericum. Hi duo fratres paternum inter se principatum divisérunt. Joannes obtinuit Marchiam Brandeburgensem totam solus cum titulo & principatu electorio; Fridericus autem Burggraviatum Norici Montis totum & quidquid ad eum pertinet, consecutus est solus, in quo Joannes præter titulum nihil juris habuit, sicuti & frater ejus, titulo excepto, nihil in Marchia possidet Brandenburgensi, sed divisi sunt principatus. Joannes Marchio genuit Joachim, Albertum, Annam & Ursulam. Joachim duxit uxorem Elisabeth, filiam Joannis Daciæ Regis, quæ sterilis in annum ferè quintum postea concepit & peperit filium nomine Patris ejus Joachim, & duas filias, qui omnes hodie supersunt. Albertus Canonicus & presbyter vivit cum fratre Moguntinæ & Treverensis Ecclesiarum. Anna nupsit Friderico Duci Holsatiæ, hoc est, Holstein, fratri Joannis Danorum Regis. Ursula verò Duci de Megelnburg, & ante biennium obijt.

Divisio inter fratres Joannem & Fridericum facta est.

Adolphus Comes Clivensis à Rege creatur in Ducem.

Anno item prænotato vicesimâ octavâ die mensis Aprilis Sigismundus Rex apud Constantiam existens tempore Concilij universalis Adolphum Comitem Clivensem de consensu principum, qui tunc erant præsentes, in Ducem creavit, adijciens ei titulum Comitatus de Marca. Ex illo tempore Comitatus Clivensis in Ducatum sublimatus perseverat usque in præsentem diem.

Eodem anno in mense Augusto Adolphus Dux Montensis, in contentione perseverans cum Duce Lotharingiæ pro terra Barensi, quam uterque sui Juris esse dicebat, Lotharingiæ tamen Dux erat in possessione, sicut & hodie est, contracto non parvo suorum exercitu, venit in ipsum Comitatum Barensem, qui Ducatui Lutzenburgensi contiguus est. Verùm nihil memoriâ dignum fecit, sed consumptis victualibus in sua confusus est reversus. Quid verò postea sit gestum pro eodem Comitatu, dicemus inferius, anno Friderici Abbatis Hirsaugiensis vicesimo quarto historiam continuantes.

Anno

Anno item præscripto, Joañes ex Comitibus Palatinis Rheni, Dux Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæ, Bavariæque, filius Alberti, & frater Wilhelmi, de cujus morte dictum est anno Friderici Abbatis nono, posteaquam annis pluribus Leodiensis Ecclesiæ Pontifex electus & confirmatus extitisset, simul & Subdiaconus, impetratâ dispensatione à Constantiensi Concilio, dimisit Episcopatum, & duxit uxorem sperans se liberos habiturum, per quorum successionem Comitatus Hollandiæ maneret in potestate Bavarorum. Sed fefellit eum spes, quia octo annis supervixit, & sine liberis mortuus fuit.

Joannes Leodiensis Episcopus dimissa Ecclesia ducit uxorem.

Eodem anno Constantiensi durante Concilio, fuerant in ipsa Civitate præsentes inter multos alios duo principes Bavariæ Duces, Ludovicus & Henricus diuturno sese odio persequentes. Die quâdam Henricus insidijs paratis irruens super Ludovicum gravissimo eum vulnere sauciavit & fugit. Confestim Rex Sigismundus ad capiendum illum equites misit, qui celeri cursu rapti post eum, fugientem comprehendere aut noluerunt, aut nequiverunt. Dux iste Henricus postea in anno Jubilæo per terram suâ edicto prohibuit publico sibi omnes subjectos, ne pro indulgentijs pergerent Romam, veritus, quòd Provincia evacuaretur pecunijs. Sed eodem anno moriens nullum deinceps vel usum pecuniarum habere potuit, vel curam. Filium reliquit nomine Ludovicum, cognomento divitem, qui duxit uxorem Saxoniæ Ducis filiam, de qua genuit Georgium Ducem, qui ante hoc ferme decennium obijt, & Margaretham uxorem Philippi Comitis Palatini.

Henricus Dux pater Ludovici cognomento divitis.

Anno memorato cùm in Concilio Constantiensi de restituenda unitate Ecclesiastica, emendandisque moribus Clericorum frequens haberetur Tractatus, visum est omnibus id fieri non posse Apostolicâ Sede vacante. Unde de novo Pontifice eligendo habitus est sermo, quo decreta Concilij majorem deinceps auctoritatem haberent. Cùm igitur hac de re verbum haberetur, placuit ex unaquaque Natione viros sex deputare doctos, qui unà cum Cardinalibus Conclave ingressi, Romanum & summum deligerent Pontificem. Erant autem deputatæ in Concilio quinque Nationes, quarum suffragijs negotia gerebantur universa, videlicet Italica Germanica, Gallica, Hispanica & Anglicana. In his comprehendebatur omne Concilium.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato millesimo quadringentesimo septimo decimo, die verò Novembris octavâ, quæ fuit quatuor Coronatorum Martyrum festivitate solemnis, conclave deputati ex Nationibus cum Cardinalibus duobus & triginta ingressi, præter omnium spem & opinionem, cùm jam quadriennio vero Pontifice caruisset Ecclesia, multique schismatici eam graviter turbâssent, undecimâ die mensis memorati, hoc est in festo S. Martini Episcopi horâ diei tertiâ, Otto de Columna, patriâ Romanus, sancti Georgij ad Velum aureum Diaconus Cardinalis, Pontifex creatus est, qui propterea quòd in die S Martini fuit electus, nomen Martini quinti accepit, & præfuit annis tredecim, mensibus tribus, vir bonus & justus. Nec diu postea sacro approbante Concilio Ademarum patriâ Florentinum, virum doctissimum, sancti Eusebij Presbyterum Cardinalem Legatum à latere suo in Arragoniam mittit, qui sub pœnis & Censuris Ecclesiasticis Petrum de Luna, qui se

Martinus fit Papa quintus & præfuit annis XIII & mensibus III.

Benedictum nominabat tertium decimum, admoneret, ut se Pontificatu abdicaret. Cardinales autem qui cum Petro sentiebant, intelligentes ultimam Concilij & Pontificis sententiam, Petrum ipsum adeunt, rogántque, ut exemplo & Gregorij & Joannis ob salutem & sui & Ecclesiæ, cedere velit, quo tandem schisma tollatur è medio, quod tot annis duravit. Petrus de Luna in sua obstinatione pertinaciter permansit. Respondit Petrus cavillationibus quibusdam, id sibi nequaquam integrum esse, ut Pontificatum abdicet, se tamen cum Martino conventurum, si vera sint, quæ de hominis integritate & humanitate dicerentur, sinerent sibi id negotij, nec ea de re amplius solliciti essent. Ex quatuor Cardinalibus, qui cum eo remanserant, duo videntes pertinaciam ejus ad Martinum defecerunt. Duorum verò qui cum eo manserant alter fuit Carthusiensis, alter Julianus dobla vocabatur. Martinum secuti sunt omnes deserto & contempto Petro de Luna, præter eos solos, qui cum ipso erant in Panischala munitione ejus.

MCCCCXVIII.

Monachus Apostata Bohemorum suâ prædicatione auxit perfidiam. Anno Friderici Abbatis octavo decimo, Indictione Romanorum undecimâ, surrexit quidam pseudo Monachus Præmonstratensis Ordinis nomine Joannes in Civitate Pragensi, plenus errorum & hæresum Joannis Huss & Hieronymi de Praga, apud Constantiam incineratorum. Qui in memorata Civitate sermones faciens ad populum, sanctam fidem Catholicam multiplici pravitate fœdavit, hæreses docens manifestas, & Wiclefistarum perversa dogmata populi auribus inculcans. Quæ res cùm ad Archiepiscopum fuisset delata, prædicationis ei officium interdixit. At ille munitus Hæreticorum auxilio, Ecclesiam Carmelitarum amplissimam simul & altitudinis mirandæ invasit (Fratres enim prius à schismaticis fuerant expulsi) & in ea speluncam sequacium suorum constituit, ibi publicè prædicavit Hæreticis, & Romanam Ecclesiam, Pontificem ejus, Cardinales quoque, Episcopos, Abbates & Claustrales omnes impiâ loquacitate taxavit. Ad ejus persuasionem hæretici singulis ferè diebus in contemptum Christianorum, Dominici Corporis Sacramentum per plateas in patulo fecerunt portari, & quotidie sub utraque specie non confessis publicè communicabant.

Erat autem Nicolaus quidam Imperij Schismaticorum Princeps, quo ductore hæretici Wenceslaum Regem accedunt, postulantes sibi & Ecclesias quasdam concedi Christianorum. Tunc Wenceslaus in amaritudine constitutus, & quid faceret ignarus, secluſis vulgi turbis & ad Nicolaum conversus dixit: *Tu, quâ me Regno ejiceres, orditus es telam; ego laqueum ex ea faciam, quo te brevi continget strangulari.* Quod audiens malorum incentor abijt, & populares tumultus contra Regem & fideles magis ac magis concitavit.

Rex interdicit hæreticis Dominicum Corpus circumferre in urbe. Continuò Rex inter mortis & vitæ periculum constitutus, resumpto utcumque animo, ne ulterius Corpus Dominicum ab hæreticis publicè portari sinerent per plateas, Consulibus novæ Civitatis Pragensis imperavit. Sed hæretici ad Ecclesiam Carmelitarum concurrentes, Eucharistiam per multas in Civitate plateas armati publicè circumtulerunt. Erat quidam Catholicus Presbyter in urbe, ante cujus domum cùm transirent Sacramentum portantes armati, de fenestra illa clamabat: *Quid facitis ô vos? cur sanctum Domini Corpus in despectum circumfertis quotidie? cessate pro-*

cessate

cessate, non est res bona, quam facitis. At illi mox impetu facto domum ejus infringunt, ingredientésque omnia diripiunt, & furentes insanè domum subvertunt.

Consules septem & Judex in Praga trucidantur ab hæreticis.

Deinde concurrentes cum ingenti clamore prætorium obsidione vallarunt; Consules verò timore perculsi fugâ sibi quæsivere salutem. Septem autem qui remanserunt in prætorio, & cum eis Judex raptim intercepti, ex altissimis in forum fenestris projecti sunt, quos inferius stantes lanceis & verubus insaniens & furiosus populus excepit, dirum cernentibus spectaculum præbentes. Quidam verò à secretis Wenceslai Regis, ubi ad sedandum cum trecentis Equitibus tumultum occurrisset, furentémque populum inspiceret, non ausus appropinquare sævientibus, in fugam conversus est, & vix manus eorum aufugit. Hæc ubi ad Regem fuissent relata, hæreticorum detestabatur insaniam, & non mediocriter rebus etiam metuebat suis. Tum astans Pincerna Regis coram omnibus dicit: *Ego hæc omnia præsciveram esse futura.* Iratus Rex surrexit cum impetu, & apprehensum manibus Pincernam, suis eum pedibus subjecit, extractóque pugione conabatur eum occidere. Sed retractus ab his, qui propius stabant, ægrè vitam concessit jacenti. Nimio autem pavore correptus Pincerna, dissolutione paralysis obriguit, & infra XVIII. dies è vita discessit. Joannes verò apostata ministrare populo Sacramentum sub utráque specie non cessavit.

Pincerna Regis cum hæreticis Pragensibus conspirare visus.

Joannes Monachus.

Eodem anno postquam Concilium Generale non sine gravissimis impensis & damnis Prælatorum in quintum jam annum durasset, nihilque amplius in eo tractandum restaret, nisi Reformatio morum Cleri simul & Laicorum, esséetque tempus adhuc breve nimis & inconveniens, placuit Martino Pontifici, sacro comprobante Concilio, Reformationem ipsam in aliud differre tempus. Unde concordi sententiâ statuerunt proximè futurum Generale Concilium in Papia celebrandum post annos quinque, in quo Reformatio hujusmodi tunc ageretur.

Concilium generale in Constantia finem accepit.

His in Concilio factis, ordinatis & conclusis, literisque Apostolicis ritè confirmatis, posteaquam triennio duraverat sessionibus XLIV. in eo per ordinem celebratis dissolvitur, hæc verba mandante Pontifice ab Ibaldo S Vitii in Matello Diacono Cardinali, audientibus cunctis in Ecclesia dictis: *Domini ite in pace.* Abeundi potestate omnibus concessâ, singuli redierunt in sua, anno prænotato videlicet circa finem mensis Aprilis.

Capitulum Ordinis Provinciale secundum, celebratur Moguntiæ.

Anno præscripto in principio mensis septembris, hoc est, primâ die, celebratum est Provinciale Capitulum Ordinis nostri secundum, cum continuatione dierum sequentium, ut moris est, Moguntiæ, in Cœnobio Fratrum Eremitarum S. Augustini; in quo præsederant Fuldensis, Campidonensis, Udalrici Augustensis, & Reinhartsbronnensis Monasteriorum Abbates, in præcedente Capitulo apud Constantiam celebrato, anno proximè transacto, ut supra diximus, deputati. Et quia Generale Concilium in Constantia celebratum ante menses quatuor, ut diximus, fuit dissolutum, plures nostræ provinciæ Abbates jam metu liberati, & juramentorum suorum obliti, Reformationem conclusam & juratam contempserunt.

Monasterium S. Albani transfertur in Ecclesiâ Collegiatam.

Primus omnium contemptor Dei, Ordinis & Juramenti solemnisque voti Regularis impius transgressor fuit Abbas Monasterij S. Albani propè Moguntiam,

Moguntiam, qui spiritus Apostaticos atque malignos secutus, ne reformationem, quam in Concilio juraverat, cogeretur assumere, maluit cum suis reprobis Monachis ab Ordine apostatare; missis enim ad Romanum Pontificem nuntijs ac litteris falsitate plenis, ab ordine sancto quærit recedere, & falsis Papam narrationibus non metuit circumvenire. Credidit Pontifex pro veris falsa narrantibus, & indulsit postulantibus, narratione deceptus, quòd negasset indubiè, si cognovisset veritatem. Omnium itaque primi apostatantium ab Ordine sacro Monachorum post Constantiense Concilium Abbas & Monachi fuerunt S. Albani, ex malis Claustralibus facti Canonici pejores. Quorum perfidiam & alij plures postea fuerunt subsecuti.

Et hæc fuit causa, quòd Provinciale Capitulum apud S. Albanum non poterat celebrari, quemadmodum in Constantia ultimò fuerat constitutum, quia jam tunc Monachi cum Abbate suo in translationem conspiraverant, & negotium publicè agebatur. Ideóque Patres necessitate compulsi, præter consuetudinem Capitulum extra locum Ordinis apud Augustinenses, ut diximus, celebrârunt. Præfuit eo tempore Monasterio S. Jacobi prope Moguntiam Anselmus de Dirmstein Abbas in ordine XXIII. qui & ipse cum Monachis suis apostatâsset, nisi eum prohibuisset inopia.

Monasterium S. Jacobi propter inopiam manfit in ordine.

Anno item memorato inter Carolum Galliæ Regem ejus nominis VI. & Henricum Regem Angliæ, gravissimæ dissensiones ortæ sunt, quæ per annos quatuor cum maximo Gallorum incommodo usque ad mortem utriúsque duraverunt. His nonnulli Gallorum Principes in unum vel etiam in diversa contra Regem Carolum conspirantes malum auxerunt.

Joannes Burgundiæ Dux Galliam devastat hostiliter.

Joannes quoque Dux Buugundiæ contractis copijs in manu valida Galliam ingreditur, igne simul & ferro cuncta per circuitum hostili furore demolitur. Parisiensem deinde Civitatem obsidione circumdans postremò violenter obtinuit, cujus spolia militibus in prædam concessit. In eo tumultu per milites Ducis plures in Civitate fuerunt occisi, forsitan propterea, quòd ritè jam victi se conarentur defendere: inter quos Pontifices, Presbyteri, Clerici, & studentes, ut tum ferebatur, plures occubuerunt. Postremò intervenit concordia, cujus finem anno dicemus sequenti.

Inter Archiepiscopum & Cives Colonienses dissensio.

His etiam temporibus inter Theodericum Archiepiscopum, & Cives Colonienses magnæ fuerunt dissensiones, ex quibus multa acceperunt ambæ partes incommoda. Exitus nusquam patuit Civibus tutus; nec inferri quidquam permittebat Archiepiscopus; milites enim non solum per terras dispossuerat, sed etiam ad omnia littora Rheni, quorum custodia interdiceret omnem commeatum, quamquam non sine gravamine magno inutilium, quas ob id facere debuerat, impensarum. Tandem post utrínque data & accepta incommoda principum interpositione concordati sunt.

Otto fit Archiepiscopus Trevirorum & præfuit annis XII.

Anno prænotato IV. die mensis Octobris moritur in oppido Confluentia Wernherus de Falckenstein Archiepiscopus Trevirorum anno Pontificatus sui XXX. ibidem in Ecclesia S. Castoris cum honore consueto sepultus. Post quem Otto de Comitibus Ziegenhaim majoris Ecclesiæ Præpositus in Archiepiscopum Trevirorum concorditer à capitulo fuit electus, & præfuit annis XII. vir optimus, amator & reformator Claustralium, Pater pauperum, & strenuus defensor omni tempore subditorum.

Hic

Hic mox ut est Archiepiscopus ordinatus Judæos omnes Civitate Trevirorum fecit expelli cum rebus & parvulis eorum, quorum nullus Trevirim reversus est usque in præsentem diem. Erant autem eo tempore in Civitate Trevirorum abundantes Judæi, propriam & clausam haud procul à foro habentes plateam, quæ & hodie extans nomen habet Judæorum. Causam eorum expulsionis breviter annotamus.

Quæ fuerit causa indignationis Archiepisc. contra Judæos,

Cùm junior esset memoratus Otto, & simplex Ecclesiæ Trevirorum Canonicus, nullâ tenacitate ligatus, plura quàm solvere potuit aliquando, fortassis mutuò accepit. Quâdam igitur vice indigentiâ pressus pecuniarum, Judæorum petivit auxilium, promittens eis fideliter omnia mutuata redditurum. Judæi autem, qui prodigalitatem hominis noverant, nihil ei mutuare voluerunt, iratus ille juravit dicens: *Juro per Deum, si eam potestatem aliquando assecutus fuero, Judæos de Civitate expellam.* Post plures igitur annos, cùm jam ut diximus in Archiepiscopum esset electus, Judæi & suæ denegationis & juramenti illius non immemores, aureorum nummorum non modicum pondus in sportula fusum, pomis, nescio qualibus, opertum ad eum pro congratulationis officio miserunt, rogantes, ut illud benigno acceptet animo, brevi recepturus ampliora, quibus ille respondit: *Ite ad patibulum cum donis & muneribus vestris, quoniam ego, quod mente statui, Deo miserante perficiam.* Post paucos deinde menses omnes Judæos expulit è Diœcesi tota.

Martinus Papa rogatur pro captivo Joanne XXIII,

Eodem quoque anno, postquam Martinus Papa V. soluto Constantiensi Concilio pervenisset ad Florentiam, biennióque moraretur in ea, Balthasar quondam Joannes Papa XXIII. adhuc in Manheim Castello à Ludovico Palatino Comite in annum jam tertium tenebatur captivus. Rogabant Florentini Martinum Pontificem, & maximè Cosmus de Medicis, ut eum liberare de captivitate dignaretur. Quod ei se facturum Pontifex promisit. Nec mora, Legatum mittit in Germaniam Palatino scribens Comiti, ut hominem liberatum à carcere mittat Florentiam.

Interea Balthasar Cossa moræ impatiens cùm audisset dissolutum esse Concilium, & se datum in oblivionem, rogavit ad se venire Ludovicum, & persolutis in manus ejus xxx. millibus florenorum libertatem impetravit. Fuerunt qui dicerent, ipsum Palatinum tantam auri mensuram non satis justo titulo suscepisse à captivo, multis opinionem suam rationibus confirmantes, & propterea divinam postea ultionem subivisse. Constat quidem eum in senio cæcum, claudum & surdum effectum, atque à filio à Principatu dejectum fuisse, ut infra dicemus; utrum verò divinâ id ultione sit factum, an non, nostræ non est facultatis judicare.

Liberatus à carcere Joannes XXIII. venit ad Martinum Florentiam.

Balthasar autem liber factus, intravit Italiam habitu peregrino, & ab amicis cum gaudio susceptus aliquamdiu latuit, cum quibus multa & varia consilia tractavit, alijs suadentibus, ut securo receptus loco iterum se gereret Pontificem: alijs verò in contrarium sentientibus. Tandem ipse divino inspiratus consilio, nullâ pactione sive cautione receptâ Florentiam venit, ad pedes Martini cecidit; ipsúmque ut Canonicè electum & verum Christi Vicarium salutavit. Cujus infelicitati compatiens Pontifex, & quia spontaneus ad obedientiam venit, eum Cardinalem fecit, & Tusculanum Episcopum, summâ usus humanitate ad eum semper. At verò Balthasar de summis ad inferiora detractus dietim se consumens tri-

Ibidem moritur.

stitiâ, & mærore animum post paucos menses defecit: & moriens Florentiæ cum pompa solemni sepelitur in templo S. Joannis: cui memoratus Cosmus de Medicis honorificentissimum construi fecit sepulchrum tali epitaphio inscriptum: *Balthasaris Cossæ Joannis XXIII. quondam Papæ corpus hoc tumulo conditum est.* Et iste finis fuit ipsius Papæ Joannis.

Cosmus de Medicis thesauros Joannis XXIII. Papæ obtinuit.

Fama & opinio fuit eo tempore hominum, quòd Cosmus de Medicis, qui prius obscurior erat, nec multum abundans, pecuniâ memorati Balthasaris opes suas in tantum auxerit, ut & primarius apud Florentinos Cives, & ditissimus omnium apud Italos, ac fortâsse apud exteras nationes deinde sit habitus ipse, & filij filiorum ejus usque in præsentem diem.

MCCCCXIX.

Wenceslaus Rex Bohemiæ Sigismundi frater moritur.

Anno Friderici Abbatis XIX. Indictione Romanorum XII. Wenceslaus Bohemiæ Rex moritur, cujus Regnum Sigismundus ejus frater obtinuit, jam trium Regnorum potentissimus Rex, Germaniæ, Ungariæ, Bohemiæ, atque Romanorum Cæsar, & Imperator. Verumtamen ad Bohemiam non statim potuit habere ingressum, propter multitudinem rebellantium hæreticorum, sed in Ungaria se continuit. Erat in curia Regis Wenceslai nobilis quidem genere, sed impius actione, cui nomen fuit Joannes Zischka, vir in rebus bellicis satis exercitatus altero carens oculo, quem in prælio amiserat, infectus Hussitarum veneno, cædis & rapinæ semper avidissimus, qui mortuo Rege collectâ prædictorum hominum multitudine in Ecclesias impetum fecit: imagines Sanctorum dejiciens fregit delevit, & ignibus cremandas injecit; asserens templa & Ecclesias non sanctis, sed Soli Deo esse consecrandas.

Joannes Zischka Hussitarum Princeps scelestissimus.

Venerunt eo tempore ex montibus Pragam 400. viri leprâ Hussitarum infecti, quos Zischka collaterales sibi faciens ad locum quem crucem appellant, profectus est. Convenerunt ad Zischkam in eo loco supra 40000. virorum, qui omnes fuerunt hæretici, qui fiduciam habentes in multitudine sua non in Deo, ad omne facinus animum relaxârunt. Multa post hæc mala per Zischkam in Bohemia facta sunt; dissidia, lites contentiones, seditiones, supplantationes, vastationes, homicidia, incendia, & variæ in Regno desolationes. Hujus maligni hominis malefacta, tot ac tanta fuerunt, ut horrorem inferant auditoribus. Multa millia hominum interfecit: Sacerdotes quoque Catholicos mille sexcentos per tempus omne suæ tyrannidis propriâ manu interfecit; omnes enim Clericos ad se duci jussit captivos, non permittens, ut ab alio quoquam interficerentur, dicens: *Scriptum est: nolite mittere manus vestras in Christos Domini* deridens Presbyteros. Nec multo post oppidum Tabor, cùm aliud præsidium non haberet, firmissimis ædificavit mænijs, & Commilitones sui Thaboritæ deinceps nuncupati sunt: qui posteà circa Danubium diffusi multa viatoribus & populo terræ mala intulerunt. Nam sepes plures & altas in campis, terrâ usque ad summum implentes, fortalitia inexpugnabilia construxerunt: in quibus & tutò latere potuerunt; & ubique exercere rapinas.

Thaboritarum nomen & principium unde provenerit.

Adamitarum hæresis pessima resuscitatur in Bohemia.

Erant illo tempore in Bohemia hæresis Adamitarum stolidissimi sectatores, protoparentem Adam nudum, ut ipsi gloriabantur, imitantes. Seniorem unum quempiam sequebantur, quem pro reverentia sectæ Adam nunc-

nuncupabant. Omnes incedebant nudi, connubia habentes promiscua: seniorem suum Adam Filium Dei nominantes in magno honore habuerunt, sine cujus permissione, atque licentia mulierem cognoscere nullus præsumebat. Nam ut quisque libidine incensus, in quamcunque mulierem, filiam, sororem, neptem vel matrem exarsisset, manu apprehensâ ducebat ad seniorem dicens: *In hanc concaluit spiritus meus.* Respondebátque senior: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Quo dicto licenter ille matrem cognoscebat. Cæteros omnes homines contemnebant, servos nuncupantes, se verò solos nobiles & liberos esse gloriabantur, propterea quòd non essent de coacto meretricionatu (sic enim appellabant matrimonium) sed in omnimoda libertate, prout spiritus patrem & matrem uniuscujusque incitâsset ad coitum. In fossis & secretis domibus convenientes (sicut dictum est anno Friderici Abbatis secundo) sacra quædam sua peragebant, post quorum finem extinctis lucernis se tenebris credebant. Cumque senior dixisset: *Crescite & multiplicamini, & replete terram*; mox absque discretione consanguinitatis vel ætatis mutuos ruebant in amplexus turpitudinem exercentes.

Spurcissima opinio Adamitarum de libertate & matrimonio.

Erat & alia hæresis pernitiosa eo tempore in Bohemia, quam Orebitarum nuncupabant: cujus auctor fuit quidam Rodericus Presbyter natione Moravus; qui Religione contemptâ publicè duxit uxorem: quâ mortuâ secundam accepit: docens exemplo Apostolorum, Presbyteros debere uxoribus uti. Contra hunc Hæresiarcham Martinus Papa quintus Crucem nominatim fecit prædicari: quamvis hæc hæresis in pluribus annis vix tandem potuerit extirpari. Hujus detestandæ sectæ homines, quoties Catholicos deprehendissent Sacerdotes, aut igne cremabant, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos, donec morerentur, dimiserunt. Eos verò, quos parvi æstimavere momenti, defectis virilibus abire permiserunt dicentes: *Ad quid vobis testiculi, qui non vultis uxoribus uti?*

Hæresis Orebitarum uxores concessit habere Sacerdotibus.

Joannes verò Zischka patronus hæreticorum, ut omnia tumultu agerentur à Pragensibus Christianis simul & hæreticis vocatus in auxilium contra Sigismundum Regem, contractis copijs, priùs suorum consilio Sacerdotum templa, & Monasteria destruxit, asserens Soli Deo & nulli Sanctorum Ecclesiam esse dicandam. Hinc uno impetu Ecclesiæ pretiosissimæ plures, & multa Claustralium utriusque sexus sumptuosa Cœnobia miserabili vastatione hæreticorum funditus destructa fuerunt. Quam obrem magna tandem inter Pragenses & Zischkam fuit exorta dissensio: quia nimis temerariè & contumaciter pro suo libitu omnia faciebat. Reversus ergo ad suos Taboritas multa contra Regem Sigismundum, & in circuitu Catholicos omnes, mala commisit, rapinas, incendia, & crudelissimas hominum neces. Captis enim oppidis, vicis atque Castellis, omnes Sacerdotes cum populo, & infantibus igne cremavit. Contra cujus sævitiam Christiani sæpiùs pugnaverunt, sed ab eo semper sunt victi, & interfecti. Postremò tandem ubi Sigismundus Rex pacem facere cum eo constituisset, peste correptus in itinere mortuus est, & apud inferos perpetuò sepultus.

Joannes Zischka destruxit Ecclesias & Monasteriam.

Impiissimus Zischka tandem peste consumitur.

Anno prænotato vicesimâ tertiâ die mensis Septembris, obijt Joannes ex Comitibus de Nassavv, Archiepiscopus Moguntinus anno Pontificatus sui vicesimo quarto: cujus Cadaver in Ecclesia Moguntina principali jacet humatum.

Joannes Archiepisc. Moguntinus moritur.

humatum. Hic præsul staturâ brevis, sed ingenio valdè fuit astutus. Unde proverbium vulgare dicebatur: *Bischoff Henschin, ist ein beschissen Menschin.* Bene rexit Ecclesiam, & bona plura fecit. Huic in Archiepiscopatu successit electione Canonicâ Conradus ex Comitibus Rheni de Lapide nuncupatis in Gudelsheim villa, electus decimâ die mensis Octobris post mortem prædecessoris sui die septimâ decimâ: Et præfuit annis fermè quindecim, amator cleri, & studiosus defensor populi.

Conradus Rheingrafft fit Archiepiscopus Moguntinus annis quindecim.

Eodem anno facta est concordia inter Carolum Regem Galliæ, & Joannem Ducem Burgundiæ post multas devastationes in Regno factas, tam per Angliæ Regem, quàm per ipsum Ducem memoratum. In signum verò pacis firmissimæ Rex unà, & Dux Corpus Domini nostri Jesu Christi Hostiâ per Sacerdotem in duas partes divisâ susceperunt, ille unam & iste aliam partem communicans. Litteris etiam necessarijs, & juramentis oportunis pax illa sufficienter, ut apparebat, confirmata extitit, & omnia transacti temporis gesta veniam acceperunt. Nec diu Dux postea memoratus, nihil suspicans mali, nihil metuens, & nihil de pacis firmitate dubitans, in præsentia Regis à quodam milite peremptus est; quod Regis ordinatione factum fuerit, nec ne, mihi satis non constat. Major tamen fuit numerus eorum, qui Ducem Regis machinatione crederent occisum, quàm illorum, qui sentirent contrarium. In signum verificatæ opinionis fuit, quòd homicidam Ducis non solum Rex non punivit, sed etiam in curia sua, ut prius liberum introitum habebat & exitum. Metu tamen insidiarum idem miles postea quandiu vixit, semper & ubique armatus incessit, loricam sub veste indutus, gladium portans à latere, & fustem à baltheo dependentem.

Joannes Dux Burgundiæ infidiosè occiditur astante Rege.

Hanc Ducis mortem Philippus ejus filius mox ut audivit, vindicare cæpit. Assumpto itaque Rege Anglorum Henrico in auxilium, Galliam totam igne & ferro per annos 4. hostili incursione devastavit, Parisium & plures munitiones alias expugnavit, obtinuitque ac funditus subvertit. Regem de Gallia in Civitatem Bituricensem fugavit, inclusitque, ut quoquam egredi non auderet; unde jam non Galliæ, sed Bituricensis Rex appellabatur Carolus, propterea quòd Philippo vastante Galliam præter eam Civitatem nullam haberet aliam, & nullibi esset securus. Post annos 4. concordia inter eos facta est.

Philippus Dux Burgundiæ necem patris vindicat in Gallos.

MCCCCXX.

Anno Friderici Abbatis XX. Indictione Romanorum XIII. quintâ die mensis Maij, celebratum fuit in Monasterio Fuldensi, tertium Ordinis nostri Provinciale Capitulum, in quo præsederunt isti: Fridericus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis, Lampertus Abbas Montis Monachorum, Babenbergensis, & Henricus Abbas S. Godhardi prope Hildesheim. In eo Capitulo Patres multa & varia pro reformatione Monasteriorum & personarum Ordinis tractaverunt, omnia quoque statuta præcedentium duorum capitulorum denuo produxerunt in medium, pauca de novo adijcientes. Sed monachorum nimis inveterata deformatio non admisit disciplinam, donec tandem Bursfeldina convaluit institutio, quæ mediantibus Episcopis & principibus multos reformavit invitos, qui suâ sponte ad Regulam ambulare contempserunt.

Capitulum Provinciale Ordinis nostri tertium in Fulda celebratur.

Eodem

Eodem anno Martinus Papa V. ad instantiam Sigismundi Regis Cardinalem Anglicum Regiâ stirpe natum misit in Germaniam Legatum prædicare Crucem contra Bohemos Hæreticos, qui Monasteria & Ecclesias Dei temere succendentes, fidelem ubique populum unà cum Sacerdotibus Monachis & Clericis crudeliter occiderunt. Rex igitur Sigismundus Legati confortatus præsentiâ litteras per totam Germaniam ad Principes terræ destinavit, monens & rogans, ut armati venirent quantocius in auxilium sibi contra gentem rebellem hæreticam schismaticam & perversam. Ad cujus mandatum convenit maxima pugnatorum multitudo, quam in tres diviserunt exercitus. Primum exercitum ducebant Saxoniæ Duces, Comites 2. Barones, & Cives urbium Stagnalium, quæ vulgariter Seestätt nuncupantur. Secundum constituerunt Franci Orientales, quorum Dux erat Fridericus Marchio Brandenburgensis. Tertium duxit Otto Archiepiscopus Trevirorum, quem sequebantur Rhenenses, Bavari, & Regni Cives Alemanniæ. Nemore transmisso Bohemico in unum convenerunt, castra in planitie camporum per ordinem collocantes.

Prima Christianorum expeditio contra Bohemos.

Quod hæretici audientes collecto raptim milite in occursum fidelibus contendunt. Catholici autem, nescio quo metu perculsi, cùm audissent contra se venire schismaticos, necdum viso hoste relictis papilionibus bellicisque instrumentis, & quidquid habuerant, omnibus fugerunt. Quibus properè fugientibus occurrit Legatus & attonitus interrogavit, cur fugerent; quo audito multum hortabatur, ut pedem sisterent, & contra schismaticos viriliter certarent. Quod cùm frustra niteretur, turpis fugæ socius necessariò factus est. Nec destiterunt Catholici prius fugere, quàm persequi cessassent hæretici, quibus prædam non modicam reliquerunt.

Catholici nemine persequente fugerunt de Bohemia.

Claruit his temporibus in Bavaria Joannes Monachus Ordinis nostri Cœnobij Castellensis in Diœcesi Eichstatensi homo studiosus, doctus, & multæ lectionis, qui scripsit in Regulam sanctissimi P. N. B. duo magna volumina. Breviarium Bibliæ librum unum, de Passione Domini sermones XL. De illustribus viris Ordinis nostri, librum unum, sermones quoque multos & varios non inelegantes ad Monachos. Cœtera quæ lucubravit, necdum vidimus.

Joannes Monachus Castellensis scribit super Regulam.

Joannes quoque oriundus de Erfurdt hæc tempora lucubrationibus suis reddidit clariora. In magno quippe Concilio Constantiensi scribendo & disputando contra Hussitarum errores facilè obtinuit Principatum. Scripsit inter alia super sententias Petri Lombardi libb. IV. Commentariorum quoque in Genesim lib. I. In exodum librum unum. In Leviticum lib. I. In omnes Epistolas Pauli libb. XIV. Alia insuper scripsit, quæ non vidimus.

Joannes Zacharias Erfurdensis Theologus plura scripsit.

Nicolaus de Dinckelspül, patriâ Suevus, divinarum scripturarum Doctor insignis, unus ex quinque nationibus deputatorum de sex nationis Germanicæ ad eligendum Romanorum Pontificem in Concilio Constantiensi, magno his temporibus in Austria pretio habebatur apud Viennenses, legendo, & scribendo, de cujus lucubrationibus vidi subjecta. In IV. libros sententiarũ Petri Lombardi libb. IV. Quæstiones sententiarum. lib. I. De VII. donis Spiritus Sancti. lib. I. De decem præceptis lib. I. Super oratione Dominica. lib. I. De octo beatitudinibus. lib. I. De tribus pœnitentiæ partibus lib. I. De vitijs capitalibus libb. II. Sermones de Tempore

Nicolaus de Dinckelspül Theologus multa composuit.

& de SS. composuit plures. Alia quoque multa lucubrasse dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Petrus de Rosenheim Monachus Mellicensis Poëta plura scripsit.

Petrus de Rosenheim Monachus Mellicensis ad ripas Danubij fluminis in Austria Ordinis S. Benedicti, homo in divinis scripturis studiosus, & non parum eruditus, scripsit his ferme temporibus metro & prosâ haud spernendæ lectionis opuscula, è quibus extant subjecta. Hortatu Nicolai de Dinckelspül Doctoris supra dicti scripsit ad Brandam Cardinalem Papæ Clementis Legatum per Austriam metricum opus super totius Bibliæ capitula, quod prænotavit, Roseum memoriale divinorum eloquiorum. Historiam quoque sui temporis brevem, sermones, & epistolas varias composuit, & alia quæ non vidi.

MCCCXXI.

Conventus cum Rege fit principũ Nurenbergæ contra Bohemos.

Anno Friderici Abbatis XXI. Indictione Romanorum XIV. Sigismundus Rex Conventum indixit Principibus Regni omnibus, apud Nurenberg oppidum, in quo multi comparuerunt, alij per se, alij per suos procuratores: aderat in eo conventu missus à Papa Martino ejus nominis V. Julianus Cardinalis S. Angeli Apostolicus Legatus. Consensu igitur Principum, Episcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum & Civium Regni secunda in Bohemos expeditio decernitur, rursúmque Fridericus Marchio Brandenburgensis Dux belli primus & principalis declaratur.

Secunda Christianorum expeditio contra Bohemos.

In hanc expeditionem Otto Archiepiscopus Trevirorum, Conradus Archiepiscopus Moguntinensium, Theodoricus Archiepiscopus Coloniensium, Joannes Episcopus Herbipolensium, Franciæque Dux Orientalis, Episcopus Babenbergensis, Episcopus Augustensis, Episcopus Eichstattensis, & alij plures Episcopi & Abbates, Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Fridericus Dux Saxoniæ, Albertus & Christophorus Duces Bavariæ, Joannes & Albertus Marchiones Brandenburgensium; societas magna Suevorum, quam S. Georgij eo tempore nuncupabant, Cives, Principes & Communitates Regni omnes præcepto Regis auxilia miserunt.

Exercitus Christianorum LXII. millium intravit Bohemiam.

Convenerunt ergo ex diversis Regni partibus in eam expeditionem supra quadraginta equitum millia, numerus verò minor fuit peditum. Fridericus igitur Marchio Brandenburgensis Dux & Capitaneus belli, habens in latere Cardinalem & quosdam alios Principes cum valido Christianorum exercitu intravit Bohemiam, villásque mox Hæreticorum incendit, oppida subvertit, in quibus non solum avaritia, sed etiam nimia crudelitas militum Christianæ humanitatis mensuram excessit, qui obvios sine discretione sexûs vel ætatis necabant quoscunque, aliáque exercentes turpia, quæ non decebant Christianos. Hæretici verò mox ut cognoverunt Christianorum adventum, contractis copijs tumultuarijs ut poterant, in eorum properabant occursum. Quod ubi Christianis innotuit, omnium rursus pavor mentes invasit, & priusquam hostem cernere possent vel audire, turpem illam fugam subiverunt. Hortabatur quósque Julianus Cardinalis forti animo exspectare hostem, dicens: geri bellum pro Christiana Religione, ideóque turpissimum fore Germanis quos metuit orbis terrarum, hosti necdum viso tergum dare & fugere, sed frustra omnis adhortatio fiebat, apud eos maximè, quorum mens pudorem evicerat. Inter fugiendum projecta sunt signa, multi quoque ut ad fugam essent promptiores, arma sua projecerunt in terram & fugerunt,

Iterum Catholici fugam ineunt nemine persequente eos.

runt, ac si hostis, qui adhuc longè aberat, nec videri poterat, astaret in dorso. Videns autem Cardinalis, quòd omnes rapido cursu fugerent, invitus fugit & ipse. Altera Christianorum turpis ab auditu schismaticorum fuga describitur.

Maleficio fugavit Zischka Christianos.

Quòd nostri toties fugam iniere turpem, non à facie, sed auditu Bohemorum, causam, seu verius opinionem causæ, quam à senioribus accepimus dudum, qui fuerant fugarum participes, simul & metus, breviter dicemus. Joannes Zischka, de quo plura jam diximus, capitaneus Princeps & defensor Hæreticorum mulierem quandam habuit sibi familiarem, cujus maleficia permittente Deo, simul & diabolo cooperante mirandæ habebantur virtutis & efficaciæ. Nam quotiescunque bellum in schismate movissent Catholici, ad eam Zischka uti ad Apollinem suum habebat recursum, quæ mox arte diabolicâ Christianis maximum immisit pavorem, nec destitit ab operatione maleficij, donec suos intellexisset esse victores, & Christianos omninò fugatos. Certum est, quod Zischka multa cum nostris bella commisit, & victor semper evasit.

MCCCCXXII.

Concilium Generale apud Papiam celebrari cæptum est.

Anno Friderici Abbatis vicesimo secundo, Indictione Romanorum XV. Martinus Papa V. juxta quod pronuntiari fecerat in Concilio Constantiensi cum suis Cardinalibus ad Papiam se contulit, & indictum Concilium celebrare cœpit. Expectabantur Nationes, cùm ecce Papiam pestis subitò invasit; unde præsidentes Concilij & locum & tempus mutare coacti sunt. Placuit ergo cunctis ex sententia Pontificis Senas migrare, quo major ex omni natione multitudo, quàm ad Papiam potuit convenire. Nec diu post propter subdolas in Pontificem machinationes Alphonsi Regis Arragoniæ dissolutum est Concilium, approbatis, quæ ad fidem pertinent constitutionibus. Verùm ne Conventum Christianorum Martinus Pontifex subterfugere putaretur, Concilium aliud generale post annum sextum proximè sequentem apud Basileam Germaniæ Civitatem celebrandum indixit: de quo tempore suo, quod occurrit, loco dicemus. Atque hoc modo schismatum, & discordiarum jacta semina per quosdam improbos, Pontificis prudentia suo tempore extinxit.

Concilium Basileense per Martinum Papam V. indicitur.

Capitulum Provinciale Ordinis quartum celebratur in Selgenstatt.

Eodem anno tertiâ die mensis Maij cùm trium dierum continuatione sequentium celebratum est Ordinis nostri quartum Provinciale capitulum in Monasterio sanctorum Marcellini & Petri Martyrum in oppido Selgenstatt Moguntinæ Diœcesis. In quo præsederunt. Albertus Hirsfeldensis, Georgius Castellensis, & Theodericus in Amorbach Monasteriorum Ordinis nostri Abbates. In eo Capitulo multa fuerunt pro reformatione Ordinis utiliter statuta, quæ habentur.

Anno prænotato Sigismundus Rex convocatis Episcopis & alijs Principibus Germanici Regni ad Ratisbonam Bavariæ Civitatem plura cum eis habuit consilia super expeditione denuo movenda in Bohemos rebelles atque schismaticos. Aderat in eodem conventu Principum Branda Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus, qui jussione Martini Papæ V. veniam & remissionem pollicebatur omnium peccatorum cunctis arma in Bohemos moventibus. Ejus hortatu, & petitione simul Sigismundi Regis, concluserunt Principes jam tertiò impios debellare Bohemos.

In

Inter Bavariæ Duces fit concordia.

In eodem Conventu Principum mediante Sigismundo Rege facta est concordia, & reformata pax inter dissidentes Bavariæ Duces, qui per decem & octo menses in magna dissensione concertantes, non sine oppressione, & injuria subditorum sibi mutuò hinc inde igne simul & ferro plura intulerant damna. Igitur Principes & Cives juxta conditum in memorato Ratisbonensi conventu missis & acceptis undecunque auxilijs, magnum pugnatorum contraxerunt exercitum, & Legato comitante prædicto in Bohemiam moverunt. In primo quidem introitu, sicuti anno transacto fecerant, crudelitérne dicam, an fortiter, nescio, sævientes, villas & munitiones quasdam obtinuerunt: interfectisque habitatoribus cunctis sine discretione sexus vel ætatis, subverterunt: cupiditate postea & avaritiâ nimium succensi milites fortunam sensere contrariam. Contractis enim Schismatici copijs in Catholicos aciem dirigere statuunt, Joanne Zischka sæpe dicto ducente exercitum, qui non minus præfatæ mulieris pugnabat maleficio, quàm lanceâ vel gladio. Denique Sigismundus Rex cùm videret milites Catholicos plus ad prædam voluntarios, quàm ad pugnam, iratus est, metuénsque totius Regni subversionem Bohemiæ, cæpti pænitere cæpit, nam sine ordine hinc & inde turmatim vagantes, nihil aliud quàm spolia quæsieruut. Intereà Bohemi audacter cum exercitu appropinquantes alios Catholicorum occiderunt, alios jam tertiò turpem verterunt in fugam. Actum tunc de schismaticis omnino fuisset, si Catholici fidem & Religionem avaritiæ præposuissent.

Tertia Christianorum expeditio in Bohemos schismaticos facta est.

Universitas Lovaniensis in Brabantia fundatur.

His temporibus Joannes Dux Brabantiæ universale Gymnasium in oppido suo Lovanienſi fundavit, quod Martinus Papa quintus confirmavit, permittens in eo fieri omnium lectiones facultatum, præterquam in Theologia. Ejus tamen in Pontificatu successor Eugenius quartus indulsit etiam Theologiæ lectiones

Castrum Hohenzolra destruitur.

Anno prænotato post mortem Comitis de Wirttenberg relicta uxor ejus vidua comitatum per annos aliquos strenuè gubernabat. Quotempore Comes de Zolren in superbiam elatus despexit mulierem, quasi regimini principatus indignam, eam subsannando his inter alia verbis: *Nunc vulva hujus mulieris fœtulenta me vult, aut poterit denuò absorbere?* Mulieri nuntiata sunt hæc Comitis verba: ad quem ita scripsit: *Non solum te, sed etiam Castrum tuum Hochenzolra, & omnia quæ ad jus tuum pertinent, mea devorabit vulva; ut discas te non mulierem inertem irritâsse sed principem tuam.* Igitur contractis mulier copijs auxilio Civium Regni terram Comitis memorati hostili apparatu intravit: omnia per circuitum igne ferróque devastans; deinde Castellum Hochenzolra nuncupatum situ & munitione fortissimum per annum ferè totum continuâ obsidione vallavit, quod tandem violenter capiens anno videlicet præscripto funditus destruxit, & adhuc redijt victrix.

Scholaris puer à Judæis Augustæ in arbore suspenditur.

Eodem anno perfidi Judæi, qui morabantur in Augusta Rhetiorum, Juvenem quendam scholarem nomine Ludovicum Etterin ex Bruk in Ergövv oriundum blanditijs & promissionibus extra Civitatem in proximum nemus seducentes, suspendio necaverunt. Omnipotens autem Dei justitia innocentis pueri mortem latere non sustinens miraculosè manifestavit: ut & fidelibus per signa & beneficia sanitatum conferret remedia, & sceleratissimis homicidis, quæ meruerant in utróque sæculo tormenta.

Puer

Puer enim coruſcans miraculis in Auguſta cum honore ſepultus eſt: Judæi autem ignibus combuſti.

MCCCCXXIII.

Ducatus Saxoniæ Marchionibus Miſnenſium conceditur.

Anno Friderici Abbatis viceſimo tertio, Indictione Romanorum primâ, poſt mortem Rudolphi & Alberti Ducum Saxoniæ ſine virili ſemine, Sigiſmundus Rex contulit Ducatum unà cum Principatu ſeu titulo electionis Friderico Miſnenſium Marchioni, contra quem ſe Fridericus Marchio Brandenburgenſium potenter oppoſuit, aſſerens Saxoniæ Ducatum ſibi de jure competere; verùm ubi ſuis conatibus intellexiſſet Regem & quoſdam Principes eſſe contrarios, admiſit concordiam, acceptiſque à Marchione Miſnenſium Thüringiæ Landtgravio florenorum millibus, juri quod habere videbatur renuntiavit. At ſuperſtes adhuc erat Henricus frater prædictorum Ducum Rudolphi, & Alberti; quem renitentem Sigiſmundus Rex Ducem fecit, & intitulavit Lövvenburgenſem, id eſt, de Burgo leonis cum hæredibus ſuis, ablato ab eis titulo Ducatus Saxoniæ ſimul & electionis Regni uſque in præſentem diem.

Arnoldus Comes de Ekmunda fit Dux Geldrenſium.

Eodem anno in vigilia Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ obijt Rheinhardus Dux Juliacenſis & Geldrenſis ſine liberis. Poſt cujus mortem Arnoldus Comes de Ekmunda Geldriæ Ducatum obtinuit non minus favore incolarum, quàm juris patrocinio ſuffultus. Pro quo quidem Ducatu multis jam annis etiam temporibus noſtris inter Maximilianum, & Reinhardum contentio duravit. Ducatum verò Juliacenſem Adolphus Dux Montenſis auxilio Theodorici Archiepiſcopi Colonienſis potenter obtinuit: quem ſimul Ruperto filio ſuo donavit. Iſte Rupertus mortuo jam dicto patre Adolpho, utrúmque Ducatum Juliacenſem videlicet & Montenſem obtinuit, qui ſimul conjuncti ſic permanent uſque in præſentem diem.

Carolus ſeptimus fit Rex Gallorum.

Anno prænotato, Carolo Rege Gallorum ejus nominis ſexto viam univerſæ carnis ingreſſo, & apud S. Dionyſium ſepulto, Regnum Gallorum filius ejus Carolus ſeptimus accepit, cujus mater fuit Eliſabeth Bavariæ Ducis filia. Regnum eo tempore Gallorum hinc à Burgundionibus, inde ab Anglis, nec minus ab his, qui ſe rebus conſulere dicebant, miſerabiliter laceratum jacebat, & in tantam pervenerat deſolationem, ut Carolo memorato Regi ſeptimo Bituricenſes tantum parerent; & Bituricenſis Rex ipſe ab hoſtibus vocaretur; eodem námque anno paulo ante matrem Caroli ſexti ſupradicti Regis obierat Heinricus Rex Angliæ, cui Heinricus filius in Regno ſucceſſit, ſeverus homo & magnarum rerum audax & cupidus, qui ſe Regem Franciæ, Angliæque publicis atque privatis litteris, & forenſi ſigillo, monetáque quam cuderat, novâ, appellabat. Itáque Henricus cum ex vetuſtiſſima Eduardi Regis tertij querela, tum ea, quam dicturus ſum ex cauſa, Regnum Galliæ ſuum eſſe dicebat; nam dum Catharina Caroli ſexti filia Henrico hujus Henrici Regis genitori daretur uxor, conditiones iſtæ fuerunt interpoſitæ, litteríſque & ſigillis utriuſque confirmatæ: *Si præ Henrico vitâ defungeretur Carolus, Galliæ Regnum Henricus adiret: ſin autem Henricus ante Carolum decedens filium relinqueret, ipſe Regnum poſſideret.* Nullâ de Caroli filio, ſi forſan naſceretur aliquis, ut contigit, mentione habitâ.

MCCCCXXIV.

Anno Friderici Abbatis vicesimo quarto, Indictione Romanorum secundâ, mortuus est Ernestus Dux Austriæ pater Friderici postea Imperatoris tertij, vir mitis & mansuetus, cultor Dei, amator Cleri, & pauperum singularis defensor, nec minus bello strenuus, quàm in pace glorioſus.

Quintum Ordinis nostri capitulum Provinciale Herbipoli celebratur.

Eodem anno quartâ decimâ die mensis Maij, celebratum fuit quintum Ordinis nostri Provinciale capitulum in Monasterio S. Stephani Proto-Martyris apud Herbipolim, in quo præsederunt Baldevvinus Luneburgensis, Theodoricus Northeimensis, Appello Sunsheimensis, & Helfridus sancti Joannis Rinckaugiensis Monasteriorum ejusdem Ordinis Abbates. In eo capitulo plura fuerunt pro reformatione Monasteriorum statuta, quæ in actis habentur ejusdem.

Anno prænotato Adolphus Dux Montensis in manu suorum valida contra Ducem Lotharingiæ intravit denuo Comitatum Barensem, & in paucis diebus magnam ejus partem obtinuit; verum postea cùm jam remissior factus in Monasterio quodam monialium voluptatibus carnis nimium indulgeret, nocte quâdam captus est, & in manus Ducis Lotharingiæ præsentatus, apud quem anno toto permansit captivus, nec prius liberari potuit, quàm ipse cum filio suo Ruperto Duce Juliacensi omne jus, quod ei competere videbatur ad prædictum Comitatum de Bare, in perpetuam possessionem detentori suo resignavit. Itaque Lotharingiæ Dux terram Barensem obtinuit usque in præsens.

Inter Episcopum & Cives Wormatienses renovatur dissensio.

Eodem quoque anno inter Episcopum & Cives Wormatienses magna fuit suborta dissensio, propter certas in Civitate jurisdictiones Ecclesiæ, quas ad jus suum Urbani vocare laborabant. Ludovicus autem Comes Palatinus Rheni, Bavariæque, qui morabatur in Heidelberg, justas Episcopi partes tuebatur contra Wormatienses, cui cùm resistere possent minimè, tandem Episcopo sua reddere, pacem & concordiam petere, factámque suscipere & servare coguntur.

MCCCCXXV.

Joannes Hollandiæ Comes olim Episc. moritur.

Anno Friderici Abbatis vicesimo quinto, Indictione Romanorum tertiâ, mortuus est Joannes Comes Palatinus Rheni, Bavariæque natus Dux, nepos quondam Ludovici Imperatoris quarti, filius autem Ducis Alberti sine liberis. Iste fuit Joannes ille, qui relicto Episcopatu, quem electus confirmatus & Subdiaconus non minus sedecim annis tenuerat, uxorem duxit dispensante cum eo Constantiensi Concilio, post obitum Wilhelmi fratris sui, ut diximus, anno Friderici Abbatis nono, Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ & Seelandiæ contradicente Jacoba fratris filia, ut supra dictum est, occupavit.

Burgundiæ Dux obtinuit Hollandiam Hannoniã & Seelandiam.

Post mortem hujus Ducis & Comitis memorati Joannis, Jacoba filia fratris ut proximior hæres, iterum se de Comitatibus paternis cæpit intromittere, cui Dux Burgundiæ Philippus filius sororis quondam Ducis Alberti restitit, & armatâ manu Hollandiam, Hannoniam, Seelandiam intrans, omnem terram illam sibi potenter subjecit. Et ita prædicti tres Comitatus, quos Bavariæ Duces per annos ferme octoginta possederant, in deditionem Ducum Burgundiæ pervenerunt usque in præsentem diem. Primus ex Burgundionibus possessor fuit Dux Philippus, post quem Carolus filius ejus, qui filiam suam unicam nomine Mariam dedit Maximilia-

no

no Archiduci Auſtriæ, poſtea Regi Germanorum, uxorem; qui tertius poſſedit Hollandiam, poſt quem filius eorum Philippus Rex Caſtellæ quartus. Quo in Hiſpania mortuo, Carolus filius ejus hodie Principatur in Hollandia.

Eodem anno Dominus Otto Archiepiſcopus Trevirorum piæ devotionis igne ſuccenſus mare cum patientia & humilitate non modica tranſiit, & ſanctum Domini in Hieruſalem ſepulchrum viſitavit, ſecum deferens pretioſa ornamenta altaris, armis inſignita Pontificalibus, quæ pro miniſterio cultus divini fratribus Minoribus in Monte Sion in memoriam ſuæ peregrinationis donavit.

Torneamentum Nobilium.

Anno prænotato convenit magna militarium ſive nobilium multitudo in regali oppido Sueviæ Eſslingen dicto, ferales quaſdam exercitationes inter ſe facientes in medio fori, quas torneamentum uſitato vocabulo nuncupant.

MCCCCXXVI.

Ludovicus Comes Palatinus Rheni viſitat Dominicum ſepulchrum.

Anno Friderici Abbatis viceſimo ſexto, Indictione Romanorum quartâ, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, ac Princeps Elector filius Regis quondam Ruperti, qui morabatur in Heidelberg, homo pius & inclytus, pro ſuorum remiſſione delictorum, mare devotus tranſiit, & ſepulchrum Domini Hieroſolymis viſitavit: inde feliciter ad patriam reverſus, barbam quam ex more nutrierat in peregrinatione, deinceps radi non permiſit, ſed in memoriam itineris ſancti perpetuò ſervavit. Unde nomen Ducis barbati conſecutus deinceps apud vulgares quandiu vixit non amiſit.

Joannes Comes in Spanheim ultimus.

In eadem peregrinatione fuit ſocius itineris atque laboris Joannes ultimus Comes in Spanheim, vir non indoctus, & arcanorum naturæ valde cupidus, qui non modicam pecuniarum quantitatem profeſſoribus ſecretarum artium, ut ſunt Alchimiſtæ, Aſtronomi, Aruſpices, magi & necromantici, expoſuit; ſemper enim habuit in curia ſua homines aliquos talibus vanitatibus intentos, à quibus etſi deciperetur ſæpiùs, etiam manifeſtè, nunquam tamen perſuaderi potuit, ut eos à ſe repellere conſentiret. Nam uſque adeò curioſitati vanæ conſenſit, ut ſe poſſe intelligere ſperaret latratus canum, & voces avium.

Fridericus de Domneck fit Epiſcopus Wormatienſis annis XIX.

Anno prænotato mortuus eſt Joannes de Fleckenſtein Epiſcopus Wormatienſis octavâ decimâ die menſis Maij, anno Pontificatus ſui ſexto decimo, ante quem Epiſcopus fuit Matthæus de Cracovia Polonus, qui obierat annô Friderici Abbatis circiter nono in majori Eccleſia Wormatienſi ſepultus. Hinc verò Joanni de Fleckenſtein in Pontificatu Wormatienſi ſucceſſit Fridericus de Domneck majoris Eccleſiæ præpoſitus, & præfuit annis decem & novem in paupertate Eccleſiæ.

Joanna puella admirabilis pugnat pro Rege Gallorum.

His quoque temporibus per continuum fermè ſeptennium Angli cum Burgundionibus Galliam devaſtantes intollerabiliter clade affecerunt, ut paulo ante diximus. Erat illis diebus apud Valliconem in Gallia puella quædam viginti annorum nomine Joanna, quæ ſupra ſexum & ætatem ſapiens mirabilia aggredi non timebat. Neſcio enim quo inſtinctu venit ad Regem Carolum ſeptimum, aſſerens ſe miſſam à Deo, quatenus illi Regnum Gallorum reſtitueret ablatum. Veſtem ergo ſimul & animum muliebrem depoſuit, virilem utrúmque aſſumpſit, accingénique

gladio latus armata caballum ascendit, seque exercitus Ducem exhibuit: multa cum Anglis & Burgundionibus prælia gessit, & sæpius triumphavit, quoúsque tandem ab Anglis capta, ut suo loco dicemus, cremata ignibus fuit.

Capitulum Ordinis Provinciale septimũ Erfordiæ celebratur.

Anno prænotato vicesimâ primâ die mensis Aprilis, celebratum fuit sextum Ordinis nostri Provinciale Capitulum Erfurdiæ apud sanctum Petrum, in quo præsederunt Joannes sancti Laurentij Martyris in Uraugia, Henricus sancti Ægidij in Brunschvvich, Georgius sancti Ægidij in Nürenberga, & Nicolaus in Brenzahausen Monasteriorum Ordinis nostri memorandi Abbates. Plura in eodem conventu patrum pro reformatione Ordinis laudabiliter instituta fuerunt, quorum tenores in actis capituli de verbo ad verbum continentur.

MCCCCXXVII.

Inter Mediolani Ducem Philippum & Venetos fit concordia.

Anno Friderici Abbatis vicesimo septimo, Indictione Romanorum quintâ, inter Ducem Philippum Mediolani, & Venetos, qui Florentinis confœderati multa in Longobardia constituerant prælia, pax & concordia reformata est; nec aliter Veneti in concordiam consentire voluerunt, nisi Bergomum à Duce Mediolani, quasi pro impensis belli habitis, in suam prius recepissent potestatem. Brixiam verò anno præterito violentâ manu ceperunt. Plures deinde Civitates, oppida & castella insatiabilis Venetorum dominandi libido non solùm à Mediolanensibus, sed etiam ab Austriæ Ducibus, atque vicinis in circuitu principibus partim dolo & fraude, partim violenter est consecuta, quorum occasione his etiam nostris diebus multa oriuntur bella.

Inter Episc. Spirensem Rhabanum & Cives pro libertate contentio.

Eodem anno Rabanus de Helmstatt Episcopus Spirensis pro libertate privilegiorum, libertatum atque bonorum tam Cleri, quàm Ecclesiæ memoratæ, gravem & diuturnam cum Civibus suis habuit dissensionem, non sine magno utriúsque partis incommodo. Hujus causâ discordiæ memoratus Pontifex in Clerum suum non eatenus consuetum exactionis pondus imposuit, per quod non minus Clerum, quàm antea Cives in odium sui provocavit.

Cúmque & à Monasterijs maximè nostri Ordinis, quæ tunc in ejus Diœcesi erant septem, & verbis mollibus & minis charitativum postularet subsidium, omnes uno ore, unáque sententiâ restiterunt, dicentes se ab omni exactione ejus liberrimos.

Fridericus hujus Monasterij Abbas defensor libertatis.

Fridericus quoque hujus Monasterij Abbas inter Prælatos Ecclesiæ Spirensis non ultimus, sed antiquâ & longâ consuetudine non minus quàm Apostolicæ Sedis gratiâ Primas, singulari pulsabatur instantiâ, ut Episcopi precibus consentiret, qui cùm esset vir prudens, & monasticæ amator puritatis, optimè intellexit, quorsum hæc petitio nova Episcopi protenderet caudam: unde & postulantibus inconsueta respondit. *Ego Monasterium Hirsaugiæ ab omni precaria exactione cujuscúnque Principis & Episcopi reperi liberrimum, & à sacro sancta Sede Apostolica singulari gratiâ privilegiatum, cujus libertates insuper & manutenere ac defensare juravi, quod pro viribus etiam facturus sum usque ad mortem. Nihil dederunt antecessores mei Episcopo, & ego nihil ei dabo. Si vim inferre perrexerit, Judicem habemus communem, qui & illi & mihi superior est, Pontificem Romanum, ad cujus pedes contra injuriantem deponam necessariò querelam.* Tacuit Episcopus, & Abbatis constantiam admirans laudavit.

Hirsaugia libera dat nulli tributum.

MCCCCXVIII.

MCCCCXXVIII.

Anno Friderici Abbatis XXVIII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum VI. Sigismundus propter continua in Bohemos bella pecunijs, ut dicebat, exhaustus à Martino Papa V. litteris impetravit consensum, ut sicut à Civibus & Rusticis Regni Germaniæ, ita & ab omni Clero per latitudinem ejus, pecuniarum posset levare subsidium. Exactio itaque gravis tam Clero, quàm populo per omne Regnum indicitur, à qua liber nemo habebatur. Qui mille florenorum possessionem habebat, ad fiscum Regium pendebat duos, qui verò centum, quartam floreni partem dare cogebatur. Reliqui omnes & singuli viri, & mulieres, filij & filiæ, servi & ancillæ, mercenarij, & familiares, quicumque & cujuscunque, quotquot annum impleverant ætatis XV. nullo penitus excepto tredecim obulos Hallenses, quorum duodecim faciebant unum album rotatum, & viginti quatuor albi tunc temporis florenum unum Rhenensem, solvere ad instantiam Regis compellebantur.

Sigismundus Rex contributionem exegit à Clero & populo.

Hanc magnam & insolitam pecuniarum contributionem Rex Sigismundus, ut pugnaturus contra Bohemos Schismaticos, ab omni Clero & populo totius Regni Germanici satis importunè exegit, quamvis eam non ab omnibus impetraverit. Militaris etenim Ordinis homines per Sueviam & Franciam Orientalem, & simul pauperes suæ jurisdictioni subjectos huic exactioni se submittere nullatenus consenserunt, dicentes se liberos esse à tributo, corpore tamen non pecuniâ, si necesse fuerit, libenti animo pro Ecclesia, & regno pugnaturos. Major autem pars reliquorum Germaniæ hominum impositam sibi collectam à Rege solvebat; cujus nihil aut parum contra Schismaticos fuit expositum.

Suevi & Franci Orientales Nobiles non consenserunt Regi.

Æstas fuit anno prænotato nimis humida, & aquarum inundatio frequens & multa, quæ intulit mortalibus multa incommoda, in agris, frumentis, pratis, hortis, & vinetis, & primò famem & caristiam magnam, ac deinde pestilentiam per universum penè Germaniæ Regnum horribilem induxit.

Anno prænotato XIII. die mensis Novembris, Fridericus Wifflinger hujus Monasterij Abbas XXXVII. jam senio & morbo plurimum gravatus moritur, anno Regiminis sui vigesimo octavo. Cujus corpus ante altare Catharinæ Virginis & Martyris debito cum honore sepelitur. Vir certè memoriâ dignus, & in sua conversatione optimus, quamquam subjectos sibi Monachos ad regularis vitæ observantiam reducere minimè potuerit. Gravatum ære alieno Monasterium reperit, quædam solvit, sed omnino reddere liberum à debitis, sicuti voluisset, nequaquam prævaluit.

Fridericus II. Abbas Hirsaugiensis XXXVII. moritur.

De Wolfframmo, hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbate XXXVIII. qui præfuit annis XXXI. mensibus IX. diebus VIII. & gestis illius temporis.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCCXXVIII. currente, Indictione Romanorum præscriptâ, XVI. die mensis Novembris, Prior & Conventus hujus Monasterij Hirsaugiensis in unum convenientes de ordinatione Novi pastoris necessarium

Wolfframmus Mayserht Abbas XXXVIII.

sarium cæperunt habere tractatum. Præmissis itaque Orationibus consuetis, Missarúmque celebrationibus adjunctis, Wolfframum cognomento & familia Mayser unanimi consensu Abbatem elegerunt, virum providum & regularis observantiæ præcipuum Zelatorem: qui confirmatus & benedictus juxta morem per Rhabanum de Helmstatt Spirensem Episcopum præfuit huic Monasterio in utróque statu satis utiliter annis xxxi. mensibus ix. diebus octo, non sine multis laboribus & tribulationibus magnis.

Præfuit annis xxxii.

Patriâ Suevus erat honestis parentibus ortus; cujus & nomen familiæ Mayser & genus inter Nobiles Alemanniæ notum permanet usque in præsentem diem, qui & ipse puer Monasterio huic à parentibus oblatus, sub magisterio seniorum vivendi modum didicit, & observavit inventum. Nam & Fridericus Abbas, cujus historiam per seriem annorum digessimus, singularis devotionis affectu Monachos suos libenter ad regularis observantiæ integritatem reduxisset; unde sæpius ad eos piæ exhortationis verbũ tam in quotidiano capitulo culparum, quam extra fecit; quod in ore Wolfframi Spiritus Dei reposuit, & in corde ejus fructuosè plantavit.

Wolfframmus Abbas patria fuit Suevus.

Factus enim Abbas verba sanctæ admonitionis, quæ toties à bono præceptore Friderico audierat, opportunitatem nactus convertit in opera, & eam Regularis vitæ observantiam, quæ à Mellicensi in Austria Cœnobio nomen habere cæpit, de cujus exordio supra diximus, anno Friderici Abbatis xvii. primitus huic Monasterio introduxit; quæ parvo durans tempore, malitiâ hominum causante rursus evanuit; diximus enim anno Friderici Abbatis memorato, quòd Mellicensium reformatio in multis Cœnobijs feliciter cæpit, sed in paucis valdè permansit. Considerans Wolfframus, quòd in observantia Mellicensium non esset constantia, sed paulatim in pristinam laberetur deformitatem, propterea quòd ipsi Mellicenses Provinciali Capitulo de triennio in triennium essent contenti: & suæ reformationis nullum omnino celebrarent Conventum, neque visitationis officium debita & necessaria cum diligentia exercerent; cupiénsque posteritati non minus consulere ad salutem, quàm illis, qui tunc vivebant sub eo in humanis, observantiam unionis & reformationis Bursfeldianæ, de qua supra diximus, anno Friderici Abbatis xvi. introduxit, sicut anno regiminis sui xxix. plenius dicemus.

Abbas Wolfframmus Observantiam Mellicensem assumpsit.

Abbas Wolfframmus observantiam Bursfeldensium introduxit.

Erat autem Wolfframmus Abbas, quantum ad corporis dispositionem pertinebat, staturâ bene proportionatus, plus crassus, quàm macilentus, capite rotundus, facie pulcher & decorus, incessu tardus & quódam gravitate venerandus, eloquio dulcis & singulari facundiâ haud mediocriter dissertus, plus tamen vernaculâ linguâ, quàm sermone latino. Ingenio tamen vigebat subtili, & vivace memoriâ; unde & in rebus agendis sive disponendis consilio prudentissimus habebatur, & omnia quæ ad curam sui regiminis pertinebant magnâ prudentiâ gubernavit.

Moribus & conversatione fuit integerrimus, regularis quoque observantiæ, quam introduxerat, non solum amator, sed custos quoque & operator tam in se quàm in subditis suis omni tempore vigilantissimus. Summo studio semper curabat se dignum omnibus Christi exhibere pastorem, pro quibus nullum timuit unquam subire, aut ferre laborem. Verbis utebatur paucis atque rationabilibus; & sermo vanus de ore ipsius

rarissime

rariſſimè procedebat. Mitis erat bonis; ſeverus indiſciplinatis, & quidquid verbis boni docuit, operibus in ſe verum & ſanctum demonſtravit.

MCCCCXXIX.

Joannes Epiſcopus Herbipol. Caſtellum ædificare cæpit.

Anno Wolfframmi Abbatis primo, Indictione Romanorum VII. Joannes Epiſcopus Herbipolenſis Orientaliſque Franciæ Dux unicus, rurſus ædificare cæpit caſtellum in ipſa Civitate Wirzburgenſi, quod olim Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus inchoaverat, ſed neuter eorum perfecit.

Capitulum Provinciale Ordinis ſeptimum Bambergæ celebratur.

Eodem anno x. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica ſecunda, poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, celebratum fuit ſeptimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in Cœnobio S. Michaëlis Montis Monachorum propè Bamberg. In quo præſederunt Georgius Caſtellenſis, Orttvvinus S. Petri Erfurdenſis, Henricus de Gulpen S. Ægidij Nürenbergenſis, & Hugo S. Benedicti in Alberſpach Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates.

Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ reformator apud Treviros.

Claruit his temporibus apud Treviros Joannes Rhode Abbas Monaſterij S. Matthiæ Ordinis noſtri, patriâ Moſellanus ex urbe Trevirorum oriundus, vir æternâ memoriâ dignus, vitâ & converſatione religioſiſſimus, qui regularis obſervantiæ celeberrimus inſtaurator extitit, ex cujus laborioſo fundamento noſtra Burſfeldenſis reformatio non parvum incrementum accepit, quemadmodum ſupra diximus, anno Friderici Abbatis XVII. Hic quondam litteris dedit operam in Heidelberg, Gymnaſio, ubi Doctor Decretorum factus, jam tunc mente & corpore mundum videbatur contemnere, & ad tantæ Religionis introitum aſpirare.

Joannes Rhode factus ex divite Canonico eſt Monachus.

Inde reverſus in patriam cùm eſſet Metenſis Eccleſiæ Canonicus ac S. Simeonis Trevirenſis Decanus, atque Curiæ Epiſcopi Officialis Judex, tandem pro Chriſti amore contempſit omnia, ingreſſuſque ſanctam Congregationem Monachorum Carthuſienſium prope Trevirim non ſine admiratione multorum cunctis validum S. converſationis exemplum reliquit. Nec diu poſtea contra voluntatem ſuam à fratribus in Priorem domus unanimi conſenſu eligitur, & in tanta converſatione perſeverat.

Joannes fit Abbas S. Matthiæ ex Monacho Carthuſiæ.

Poſtremò ad inſtantiam Ottonis Archiepiſcopi Trevirorum præcepto Martini V. Papæ de Carthuſia invitus extrahitur, & Abbas memorati Cœnobij S. Matthiæ prope Trevirim ordinatur. Factum eſt hoc non ambitionis intuitu, nec avaritiæ causâ, ſed Chriſtianæ ſtudio pietatis. Cernens enim Otto memoratus Archiepiſcopus, regularis diſciplinæ obſervantiam in omnibus ſuæ Diœceſis Ordinis noſtri Monaſterijs penitus collapſam, & cupiens mores ad puritatem Regulæ reformare clauſtralium, ſæpedictum virum, quo meliorem habere non potuit, ad reformationis hujusmodi officium judicavit idoneum, quem & ſcientiâ litterarum & moribus ſanctis optimè noverat imbutum.

Joannes Rhode Abbas factus reformavit Monaſterium S. Matthiæ.

Ordinatus autem Abbas imprimis Monaſterium S. Matthiæ, ſibi commiſſum reformare ſtuduit, propter quod multis laboribus, & infinitis ſe periculis conſtanti animo ſubjecit. Nam Monachi contra puritatem S. Regulæ in laxitate nimia converſantes, cùm dolerent aſſueta relinquere, multis modis & varijs inſidijs de morte ſancti Reformatoris cæperunt cogitare. Sed auxiliante altiſſimo Joannes veluti alter Helias pro Domo Dei Zelatus in ſpiritu tanto prævaluit, & Monaſterium ſuum S. Matthiæ Apoſtoli & quædam alia vicina reformavit.

Introductâ

Joannes Rhode Abbas verbo & exemplo reformator optimus.

Introductâ poſtremò reformatione ſanctâ, & improbis ejectis foras clauſtralibus, qui colla ſua regulari ſubijcere obſervantiæ recuſaverant, Joannes reformator ſtudioſiſſimos quóſque introduxit Novitios, quibus non minus exemplo ſanctæ converſationis, quàm verbo ſedulæ admonitionis viam regularis obſervantiæ ac puritatis omni tempore oſtendit. Et ne ſanctum Reformationis, quod inchoaverat opus, per ignorantiam poſteritatis, temporis interiret ſucceſſu, novas ex collatione Veterum constitutiones edidit, in quibus obſervantiæ regularis per ſingula capita, juxta proprietatem regulæ ſanctiſſimi Legislatoris noſtri Benedicti pulcherrimâ ratione ſimul & copioſiſſimè providit.

Conſtitutiones Burstel denſium ex Trevirenſibus prodierunt.

Ex quibus conſtitutionibus, ut ſupra diximus anno Friderici Abbatis XVII. Joannes Abbas & primus reformator Monaſterij Bursfeldenſis, & modum vivendi ſecundum puritatem regulæ aſſumpſit congruum: & inſtituta noſtra, quibus nomen Patres noſtri poſtea Ceremoniale dederunt, cum tempore acceperunt fundamentale documentum. Scripſit etiam de vita & regimine Abbatis librum non abijciendum. Moritur autem primâ die menſis Septembris anno Wolfframmi Abbatis XI. Abbatiæ ſuæ Trevirenſis xx.

MCCCCXXX.

Otto de Ziegenheim Archiepiſcopus Trevirorum moritur.

Anno Wolfframi Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum VIII. mortuus eſt Otto ex Comitibus de Ziegenheim Archiepiſcopus Trevirorum ex morbo calculi, quo diu laboravit in oppido Confluentiæ. Cujus corpus Trevirim relatum in Principali Baſilica ſepultum eſt ante Chorum ad latus dextrum introitus coram Altari Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, quod ipſe de novo erigens dotaverat, humili ſepulchro. In cujus memoriam quotidie manè poſt matutinas, Miſſa canitur una de Beatiſſima Virgine Maria per Chorales, ſicut ipſe adhuc vivens inſtituerat in altari memorato juxta ejus tumulum cum organis & debita ſolemnitate.

Caput S. Matthiæ Apoſtoli à Confluente tranſfertur in Trevirim.

Fuit autem vir optimus, & benè rexit Eccleſiam Trevirenſem annis XII. pacem conſervans in terra, & Cleri non minus reformator quàm Monachorum. Caput ſanctiſſimi Apoſtoli Matthiæ, quod multis annis in Caſtello Montis, qui dicitur Herbilſtein trans Rhenum prope Confluentiam oppidum, inter Archiepiſcoporum theſauros latuerat, ad majorem ſuam Eccleſiam Trevirenſem cum ingenti devotione donavit, in qua debito cum honore ſervatur uſque in præſentem diem. Sunt qui dubitant ipſum caput eſſe S. Matthiæ Apoſtoli, aſſerentes quòd caput ſit potius cujusdam ſancti Matthiæ Jeroſolymorum Epiſcopi. Sed mihi ſatis curioſo hujus rei inquiſitori perſuaſum confiteor, ipſum eſſe verum caput Matthiæ Apoſtoli; quod ſancta Helena mater Conſtantini cum integris oſſibus ejus quondam ab Jeruſalem cum alijs ſanctorum reliquijs multis ad Trevirim transferens apud S. Eucharium extra muros collocaverat; qui locus nunc Monaſterium S. Matthiæ Apoſtoli nuncupatur.

Jacobus de Sirck ab una parte capituli in Archiepiſc. eligitur.

Ottone autem Reverendiſſimo Præſule mortuo atque ſepulto, Canonici diſcordantes in electione, cladem Eccleſiæ Trevirorum irrecuperabilem ſuſcitarunt. Una ſiquidem pars eorum, quæ & major erat numero, & ſanior conſilio, Jacobum elegit de Sirck majoris Eccleſiæ Trevirorum Canonicum atque ſcholaſticum & Herbipolenſis Eccleſiæ præpoſitum,

positum, virum optimum, vitâ & conversatione honestissimum, prudentiâ & consilio nulli Canonicorum suo tempore secundum.

Udalricus de Manderscheid ab alia parte in Archiepiscopum eligitur.

Contra quem Fridericus de Crovia præpositus, Henricus de Pittingen Canonicus cum quibusdam alijs paucis elegerunt Udalricum de Manderscheid, cui ut consanguineo & amico adhæserunt Comites de Wirtenberg una cum nobilibus terræ. Unde non jure, sed armis Jacobo potentior factus, mox oppida, castella, & munitiones Ecclesiæ Trevirensis per totam Diœcesim in suam accepit potestatem, & subditos Ecclesiæ omnes in sua verba jurare coegit. Quanta hinc mala fuerint subsecuta, nobilis illa Trevirorum sensit Ecclesia, quæ tunc ære gravata alieno, deinceps manet onerata usque in præsentem diem.

Jacobus igitur necessitate compulsus cùm auxiliantem non reperiret in patria, Romani Pontificis adjutorium invocavit. Papa igitur Eugenius ejus nominis IV. citatis ad se partibus, post longam concertationem, electionem amborum cassavit, & ad instantiam Ludovici Comitis Palatini Archiepiscopatum Trevirorum Rhabano de Helmstatt Spirensi Episcopo donavit. Hinc iterum nova præcedentibus adjuncta sunt mala, & Ecclesia Trevirorum plusquam in quadringentis florenorum millibus detrimentum substantiæ temporalis sustinuit. Totius enim patriæ Comites, Barones & Nobiles, Udalrico adhæserunt, & Apostolica mandata contemnentes admittere Rhabanum in Archiepiscopatum recusarunt. Jacobus autem Papæ obediens de Ecclesia se non amplius intromisit.

Rhabanus Episcopus Spirensis fit Archiepiscopus Trevirensis.

Cives autem Trevirenses ob reverentiam Apostolicæ Sedis Rhabano, ut vero Archiepiscopo suo adhæserunt. Unde commotus indignatione magna Udalricus, contractis undique copijs amicorum, Civitatem ipsorum obsidione biennali obsedit, machinis, & multis insidijs eam capere gestiens, si potuisset. At Cives auxilio Ludovici Comitis Palatini, qui stabat pro Rhabano, fortiter agentes, hostium incursus omnes cassaverunt. Biennio tandem elapso non sine confusione solverunt obsidionem, plus incommodi passi, quàm intulerant obsessis.

Romanus autem Pontifex posteaquam intellexisset mandata contemni, Udalricum ut invasorem Ecclesiæ cum omnibus adhærentibus sibi excommunicavit; & omnem terram Diœcesis (exceptâ Civitate Trevirorum, quæ sequebatur partes Rhabani) Ecclesiastico interdicto supposuit. Quod quidem interdictum annis plus quatuor duravit, non sine animarum periculo plurimarum.

Udalricus per concordiam cessit Rhabano contentionis anno IV.

Postremò Archiepiscopus Conradus Moguntinus, Archiepiscopus Colonienſis, & Fridericus Episcopus Wormatiensis, jussione Romani Pontificis vices interposuere suas; & inter dissidentes pacem & concordiam sub certis conditionibus reformarunt, ita videlicet, quod Rhabano cessit Udalricus; verùm priusquam ista fieret inter dissidentes concordia, & anni præteriere plures, & mala patriæ infinita, quæ summatim optimâ isthic ratione paucis concludimus, ne per annos singulos in eis occupari specialiter compellamur.

Rhabanus à Civibus Trevirensibus ut verus Archiepiscopus suscipitur.

Rhabanus itaque confirmatus in Archiepiscopum Trevirorum, superatóque per concordiam adversario, post quintum contentionis annum, Trevirim ut Archipræsul ingreditur, & à Civibus amicis honorificè salutatur. Concordia enim facta est anno Wolfframmni Abbatis XL. sicuti per

ordinem ſuo dicemus loco; ceſſit Jacobo de Sirck ante ipſum præelecto. Veruntamen Comes de Wirtenberg etiam poſt concordiam, ut præmiſimus factam non ceſſavit armis & inſidijs moleſtare Rhabanum, inferens Eccleſiæ ſanctæ Trevirorum igne ſimul & ferro multa incommoda, præſertim in eo pago, quem Engensgavium nuncupant Incolæ, inter Confluentiam, Andernacum & Monaſterium noſtri Ordinis, quod à proximo ſtagno Lacum nuncupamus. Nec quieſcere potuit iſta Comitis in Rhabanum perſecutio, quo uſque tandem pro impenſarum refuſione, quas contra eum pro Udalrico fecerat, Caſtella quædam & villas, Schönek videlicet in Euphalia, Dunam quóque, Schönberg, Kempnich, Hammerſtein, & quædam alia, pro quadraginta quinque florenorum millibus in pignus accepiſſet cum uſufructu annuo, donec ab Eccleſia Trevirorum redimantur. Intereà Udalricus amicorum conſilio uſus Romam ire ſtatuit, delaturus contra æmulum querelas neſcio quas, ſperans ſe ad minus impetraturum, ut in Archiepiſcopatu Trevirorum ſaltem Rhabano ſuccederet. Qui cùm veniſſet ad oppidum Thuregum Helvetiorum, morbo corripitur, & moriens ibidem ſepelitur. Rhabanus ergo jam in Archiepiſcopatu ſecurus & quietus ſolâ vexabatur inopiâ, & qui paucis Spiræ potuiſſet eſſe contentus Epiſcopus, apud Treviros multis jam Archiepiſcopus indigebat. Epiſcopatum Spirenſem annuente Papa Eugenio uſque in ultimum vitæ ſuæ annum cum Archiepiſcopatu Trevirorum retinuit, quem ante mortem ſuam Nepoti Reinhardo reſignavit, quemadmodum ſuo inferius loco dicemus anno Wolfframmi Abbatis X.

Bona Eccleſiæ Trevirorum data in pignus.

Udalricus in Itinere Romano apud Thuregum moritur.

Iſte Præſul Rhabanus, multas, ut ſupra dictum eſt, contentiones habuit cum Spirenſibus pro libertate Eccleſiaſticâ. Unde Pontificatus ſui anno XXII. qui fuit Friderici Abbatis Hirſaugienſis XVIII. publicum ſe Civium Spirenſium hoſtem ſcripſit, & denuntiavit inimicum, contractiſque undecúnque pugnatorum copijs magnâ eos clade affecit, Ludovico Palatino Comite non ſegniter ferente auxilium. Vias omnes armatorum cuſtodiâ præcluſit, ut nihil omninò Civitati poſſet inferri neceſſariorum, & nec egredi quiſquam, nec ingredi ad eos aliquis permittebatur.

Rhabanus hoſtem ſe Civium Spirenſium ſcripſit publicum.

Cives tamen metuentes obſidionem urbis, ut litteras Epiſcopi diffidationis accepiſſent, mox armati Civitatem egreſſi Eccleſiam S. Germani & omnes in circuitu habitationes Canonicorum igne ſubmiſſo funditus deſtruxerunt. Concordiâ tandem factâ per Sigiſmundum Regem inter Epiſcopum & Spirenſes, coacti fuerunt Eccleſiam & domos Canonicorum omnes, quas impio furore deſtruxerant, reædificare, & omnia in integrum reſtituere. Deinde poſt annos XLIV. Fridericus Comes Palatinus Rheni bellum gerens contra Joannem Epiſcopum, ipſam eandem Eccleſiam denuo deſtruxit, quæ nunc in Civitatem translata, ac nova conſtructa cernitur.

Eccleſia S. Germani extra urbem per Spirenſes deſtruitur.

Anno prænotato Martinus Papa V. Julianum Cardinalem S. Angeli miſit in Germaniam, ut Concilium Generale inchoaret apud Baſileam, & ſuo in nomine præſideret, cœteráque faceret omnia, quæ ad illius conſummationem pertinerent. Qui veniens Baſileam intimavit Concilium futuro tunc anno proximo celebrandum: diſpoſitiſque rebus in Ungariam ad Sigiſmundum Regem Legatus Sedis Apoſtolicæ profectus eſt, in causâ

Julianus Cardinalis pro Concilio ad Baſileam à Papa mittitur.

causâ videlicet Bohemorum, quos per Regem compelli rogavit, ut veniant ad Concilium.

Hyems hoc anno fuit humida, & calida & ver temperatum: in die autem Joannis ante portam Latinam, quæ fuit 6. mensis Maij, vis tanta frigoris erupit, ut vineta penè omnia destruxerit, non solum in Sueviâ, sed per totam fere Germaniam. Unde paucitas vini pretium auxit in tantum, quod ama vini una quatuor Hallensium libris in Suevia vendebatur. Die quoque ejusdem mensis duodecimâ iterum frigus inhorruit, & quod reliquum fuit in vitibus, per universam Orientalem Franciam destruxit.

Vineta in principio Maij frigore pereunt.

Eodem anno Bohemi Schismatici Hussitæ collectis in unum viribus cum ingenti turmâ pugnatorum Bohemiam egressi, Marchionatum Misnensium intrârunt numero, ut ferebatur, non pauciores octoginta virorum millibus, incendio & rapinâ omnia devastantes: Marchio autem Misnensium contra eos magnum adunavit exercitum, sed tamen cum eis congredi non audebat, quanquam in exercitu centum quinquaginta millia virorum produxisse diceretur. Unde Bohemi liberè diripientes omnia ingentem abduxere prædam. Inde contra Marchionem Brandeburgensem sive Burggravium Nürenbergensem Fridericum faciem dirigentes, oppida illius nonnulla ceperunt, ac funditus destruxerunt, videlicet Plavven, Barreut, Kurpfenberg, Kulenbach, & Villas in circuitu plures, quarum nomina ignoramus. Posthæc intrârunt cum potentiâ & furore terram & dominium Episcopi Babenbergensis, cui multa intulerunt mala, villas & oppida sine cujusquam resistentiâ subvertentes non pauca, & omnia diripientes.

Hussitæ Bohemi Schismatici terras fidelium devastant hostiliter.

Contra Burggravium Nürenberg.

Contra Bambergenses.

Inter alia verò mala, quorum non est numerus, etiam insigne illud Ordinis nostri Monasterium Michelfeld memoratæ Babenbergensis Diœcesis, sublatis omnibus, incendio funditus everterunt, quod postea restitutum est. In omnem Franciam Orientalem exivit Bohemorum terror, qui mentes Clericorum & Civium Babenbergensium usque adeò concussit & perturbavit, quòd relictâ Civitate penè omnes fugerunt vel ad nemora, vel ad alias urbes tutiores, Clenodia sua, quæ secum portare nequiverant, vel in domibus vel in campis suffodientes in terram, quæ terris pace redditâ sæpius quæritantes usque in præsentem diem non omnia reperierunt. Episcopus autem cum suis Civibus consilio habito, cùm Bohemos de terra expellere armis non possent, astutiâ tentârunt. Ad unius igitur anni spatium treugas sive pacem ab Hussitis pro duodecim florenorum millibus emerunt, quibus Bohemi acceptis à Babenbergensibus recesserunt, quamquam eis multa prius mala incendio & prædâ intulissent. Inde faciem verterunt contra Nürenbergenses, & in ipso itinere Graffenberg incendio subverterunt. Nürenbergæ Cives cùm vidissent, quòd eorum furori ex æquo non possent resistere, de pace cæperunt consultare. Missis igitur nuntijs ad exercitum Schismaticorum pacem petunt, & mediante pecuniâ impetrant. Veruntamen plura in circuitu Monasteria, oppida, & villas igne concremârunt, homines interfecerunt, & cum prædâ multâ in sua redierunt. In reversione quoque Aurbach oppidum igne submisso destruxerunt; incubuerat enim timor eorum super multas terræ Gentes & nationes, propter nimiam eorum crudelitatem, cùm nemo esset, qui furori eorum auderet resistere. Præ nimio autem timore

Michelfeld Ord. nostri Monasterium à Bohemis incenditur.

A facie Schismaticorum Christiani relictis Civitatibus fugerunt.

Homines Franci & Bavari Saxones & Thüringi, Misnenses & eorum vicini relictis, ut dictum est, Castellis & urbibus ad nemora vel ad remotiora loca plurimi fugerunt. Cives quóque Herbipolenses audito Bohemorum excursu, de consensu Episcopi fossata & muros urbis, quos Gerhardus de Schvvartzenburg Præsul quondam dejecerat, restituere & ædificare cæperunt nimio terrore perterriti.

Joannes de Baden posteà Trevirorum Archiepisc. nascitur.

Anno prænotato XIV. die mensis Junij, horâ quintâ minuto 53. post medium noctis manè natus est Joannes postea Trevirorum Archiepiscopus Patre Jacobo Marchione Badensium genitus, qui vixit annis novem & sexaginta, mensibus quóque duobus & sex diebus, de quo plura suo inferius tempore & loco, si annuerit Dominus, dicenda erunt.

MCCCXXXI.

Eugenius IV fit Papa sedet annis XVI.

Anno Wolfframmi Abbatis III. Indictione Romanorum IX. Martinus Papa die XXVI. mensis Februarij Romæ apoplexiâ tactus moritur, & apud S. Joannem Lateranensem sub æneo tumulo sepelitur. Cui Gabriel Candelmerius patriâ Venetus in Pontificatu successit, qui dictus Eugenius IV. præfuit annis XVI. electus anno prænominato XIII. die post Martini obitum, hoc est, V. nonas Martij.

Carolus Dux Lotharingiæ moritur.

Eodem anno primâ die mensis Maij obijt Carolus Dux Lotharingiæ, post cujus mortem inter Ducem Barensem & Comitem de Widmont gravis est subsecuta dissensio, quorum uterque jure hæreditatis se proximum ad Lotharingiæ Ducatum confirmabat, nec eos quisquam renovare ad concordiam potuit, quo minus bellum atrocissimum ex dissensione oriretur.

Bellum fit atrox in Ducatu Lotharingiæ.

Anno igitur prænotato die 2. mensis Julij, quæ Festo Visitationis Beatissimæ Mariæ semper Virginis in Ecclesia Dei erat solemnis, factum est prælium magnum inter memoratos principes in Regno sive Ducatu Lotharingiæ prope novum Castrum, in quo multi Comites & Nobiles fuerunt ex Provinciâ Cis-Rhenana cum Duce Barensi mercede conducti: Marte ambiguo satis diu pugnatum est, & multi ab utráque parte ceciderunt, plures tamen ex parte Ducis de Bare, qui amisit in eodem conflictu sexcenta & duo millia virorum. Postremò tamen Comes de Widmont obtinuit victoriam. Sol eodem die ac per sequens biduum sanguinolentus ibidem apparuit.

Comes de Widmont obtinet victoriam.

Quarta Expeditio Christianorum in Bohemos Schismaticos.

Anno item prænotato XIV. die mensis Augusti factum est quartum inter Christianos & Schismaticos Hussitas bellum in Bohemiâ, de quo nostri parum laudis reportarunt propter eorum superbiam, & inordinatum modum præliandi. Habebant Christiani, ut tum ferebatur, in suo exercitu centum millia pugnatorum & tredecim millia currum. In principio certaminis Christiani fortiter pugnârunt, sed rumore in exercitu, quasi plures advenissent in auxilium Bohemorum, excitato subitò nostri fugere in proximos montes, & nemora cæperunt, quos insecuti Hussitæ decem eorum millia occiderunt, & sex millia curruum cum multa præda comprehenderunt. Julianus Cardinalis S. Angeli Sedis Apostolicæ Legatus pro Fide Christi Zelator integerrimus, videns fugam Christianorum, compulsus fugere & ipse lachrymans dixit: *Heu peccata nostra persequuntur nos.*

Eodem

Eodem anno in die S. Mariæ Magdalenæ, tempestas aëris magna est suborta, quâ nimium horribiliter insonante fulgur de Cœlo cecidit, & Ecclesiam S. Catharinæ in Oppenheim succendit, in qua duo homines ex nimio terrore subitò fuerunt mortui, & sex alij pro semimortuis deportati. Quicquid in agris frumentorum aut fæni remansit, in totum perijt eâ tempestate.

Ecclesia S. Catharinæ in Oppenheim fulgure incenditur.

Anno præscripto Anglis & Burgundionibus oppidum in Gallia, quod Compendium nuncupatur obsidentibus, Joanna admirabilis illa puella de qua diximus anno Friderici Abbatis XXVI. subsidium ferens obsessis, cùm oppidum ingressa esset, paulo post eruptione in hostem factâ, in medium illorum concluditur, nec redire ad oppidum permissa est, licet multum conaretur. Capta igitur ab Anglis in Rothomagum ducitur, & tanquam malefica ignibus crematur, dato ei pro crimine, quòd virili veste usa fuisset Fœmina. Prius tamen quàm sententiam acciperet mortis, frequenti foro & crebris consultationibus puellam hostis tentavit, de fide atque Religione Christi multa scrutatus. Arbitrabatur enim, mulierem magiâ aliquâ edoctam à Carolo Rege assumptam esse, & propterea illum à Catholicâ veritate aberrantem Regno penitus indignum. Combustam anno prænotato in mense Majo puellam Rupertus Gaguinus refert.

Joanna mirabilis puella ab Anglis capta comburitur.

Hoc ipso anno Sigismundus Rex Germanorum unà cum Legato Sedis Apostolicæ Juliano Cardinale S. Angeli profecturus ad Basileense Concilium Generale inchoandum, venit ad oppidum Comitis de Wirtenberg Tubingen cum mille ferme equitibus, quos Comites omnes splendidè in Tubingen, Balingen & Schorndorff susceptos hospitio aluerunt, nihil ab eis recipientes. Eugenius autem IV. mox Pontificatum ut fuerat adeptus, Julianum supradictum Cardinalem S. Angeli, quem Martinus Papa V. Legatum miserat priori anno ad Basileam pro Concilio celebrando, confirmavit.

Sigismundus Rex cum Legato Apostolico venit in Tubingen.

Anno item prænotato in mense Novembri die 19. subitò nix magna frigus maximum subsecutum fuit, hyems asperrima fuit in tantùm, quòd omnia penè flumina Germaniæ usque ad diem Conversionis S. Pauli glacie cooperta molendi hominibus magnam fecere difficultatem.

Eodem anno mense Decembri, Julianus Cardinalis S. Angeli Apostolicæ Sedis Legatus Generale, quod Martinus indixerat, Concilium apud Basileam Civitatem Germaniæ inchoavit, Rege Sigismundo & multis Episcopis præsentibus; quod fælicem & jucundum habuit introitum, sed finem sive exitum debilem & confusione plenum. Mox etenim confluunt ex omni natione totius Europæ ad Concilium Pontifices Prælati & Principes, Germani, Galli, Anglici, Hispani, & Ungari, & in brevi tempore maxima hominum multitudo convenit. Imprimis Patres de Concilio Eugenium Papam per litteras & solemnes nuntios rogaverunt, ut venire ad Concilium dignaretur, propterea, quòd morum reformatio sine eo fieri non posset. Quo negligente, ne dicam, contemnente, secundò, & tertiò citatur, ac postremò tanquam rebellis & inobediens à Papatu auctoritate Concilij deponitur. & Amadeus quondam Sabaudiæ Dux tunc Monachus Carthusiensis in Pontificem eligitur, & Fœlix ejus nominis IV. in sua obedientia nominatur.

Basileense Concilium incipitur.

Concilium Basileense primo confirmatur à Papa, sed postea revocatur.

Verum quia hæc per seriem decem annorum, quibus duravit Concilium, facta sunt, singula suis locis atque temporibus per ordinem notanda reservamus.

Multitudo Rusticorum obsedit Wormatiam propter Judæos.

Anno item prænotato 20. die mensis Decembris, coadunata multitudo trium millium Rusticorum Wormatiam inopinatè cinxerunt vociferantes & clamantes: *Tradite nobis Judæos, alioquin incendemus Civitatem.* Senatus de muris faciens verbum bonis eos sermonibus abire persuasit. Imaginem Crucifixi Jesu Christi præferebant in vexillo, & more rusticorum incedebant armati. Duces eorum sive Capitanei fuerunt pro majore parte sculteti ex vicinioribus in circuitu villis, qui omnes nimio in Judæos odio propter usuras laborabant.

MCCCXXXII.

Inundatio aquarum maxima fuit.

Anno Wolfframmi Abbatis IV. Indictione Romanorum x. hyems fuit asperrima multis nivibus abundans; quibus tandem cum glacie resolutis tanta vis aquarum erupit, ut domos, Ecclesias & villulas juxta Rhenum plures funditus everteret, & multa hominibus damna inferret.

Capitulum Provinciale Ordinis nostri VIII. in Augusta celebratur.

Eodem anno XI. die mensis Maij. quæ fuit Dominica tertia post Pascha, celebratum fuit Ordinis nostri octavum Provinciale Capitulum apud S. Udalricum in Augusta, in quo præsederunt Ortvvinus S. Petri in Erdfordia, Joannes in Steina, & Henricus in Amorbach Moguntinensis, Constantiensis, & Herbipolensis Diœcesium, nostri Ordinis Monasteriorum Abbates.

Sigismundus Rex pro Imperio intrat Italiam.

Anno prænotato Sigismundus Rex Germanorum magno cum exercitu in Italiam profectus, duplicem causam itinere uno expedivit, quorum altera fuit Corona Imperij, altera verò Basileensis confirmatio inchoati Concilij; Eugenius námq; Papa sicuti prius dictum est, Concilium in principio confirmavit, quod cùm anno præterito fuisset inchoatum, cernerétque omnes ad illud confluere nationes, pœnitentiâ ductus non diu posteà revocavit, quem informaturus, ut revocationem cassaret, Sigismundus Rex in Italiam profectus est. Audiens Eugenius Sigismundi Regis in Italiam adventum territus est, & per nepotem suum Franciscum occultè sollicitavit Florentinos, ut introitum venienti prohibentes intercluderent. Ad quos missi Camerarij nepotis nuntij Florentinos in Papæ sententiam traxerunt. Rex autem Sigismundus invitis Eugenio & Florentinis agrum Senensem Germano stipatus milite intravit, & sex mensibus ibidem commoratus est. Veneti quóque Florentinis confœderati Sigismundo iter præcludere, ne Romam peteret, conabantur, sed frustra: quia Philippus Mediolani Dux partes sequebatur ejus, quo auxiliante fastum eorum contempsit.

Eugenius Papa Regis adventum impedire conatur.

Rex in agro Senensi moratur sex mensibus.

Eodem anno in mense Octobri Rege Sigismundo in Senensi agro moram, ut diximus, faciente unà cum Philippo Duce Mediolani, dolosi Veneti viginti millibus equitum & peditum versus Mediolanum procedentes Civitatem ipsam Duce absente per insidias & traditionem capere nitebantur. Quod mox ut Regi Sigismundo innotuit & Duci (erant non procul à Mediolano) in manu Germanorum validâ persecuti sunt eos, & inopinatè inventos decem ex eis millia occiderunt, pluribus eorum captis, reliqui turpiter fugientes hinc inde fuêre dispersi, quos Germani usque ad Civitatem Cumanam persecuti sunt.

Venetorum 10000 perimuntur.

Operæ

Operæ pretium fore existimo, si familiare Venetis unum è pluribus veneficium eo tempore contra Sigismundum tentatum, ad notitiam posteritatis litterarum firmitate perduxero: prænoniti discant Germani & Reges & Principes in periculis nunquam Venetis esse credendum, qui ut suam possent ampliare Rempublicam, contradicenti etiam S. Petro non parcerent, quin veneno interire cogeretur, si manifestum forsitan in illum non auderent patrare homicidium, de quorum dolis & fraudibus plura suo loco dicemus. Superati, victi, & confusi à Rege Sigismundo Veneti ad fraudes convertuntur occultas. Duos è suis submittunt, qui corrumpant pecuniâ Archistabularium Regis, ut scelus, quod erant facturi, silentio tegat. Consensit ille amore pecuniarum seductus, dedítque Venetorum subordinatis, sicut petierant sellam, super quam Rex equitaturus sedere consueverat, quam illi veneno artificiosè circumlitam in locum reposuere consuetum. Jacebat in stramine puerulus dormiens cujusdam domicelli minister, qui ex strepitu intrantium suscitatus, audivit omnia verba veneficorum, quæ habuerant cum Archistabulario, viditque illos veneno Regiam inficere sellam, stabularium quóque à submissis acceptare pecuniam, & continens se cum timore in abdito, ne perciperetur ab eis, omnia diligenter considerabat. Egressis tandem cum Archistabulario veneficis surrexit de latibulo etiam ipse puer, & omnia, quæ viderat, suo domino nuntiavit. Quid plura? ad Cæsarem puerulus introducitur, Archistabularij in dominum suum traditio secretè aperitur. Puero imperatur silentium, mandatúrque Domino ejus, similiter ut negotium teneat secretum. Posterâ mox die Cæsar vocat Archistabularium, & dissimulans omnia, præcepit ut equum Regium, similiter & suum, præpararet ad spatiandum. Fecit ille, quod jussus erat, & ornatum equum scilicet Regium sellâ venenatâ duxit ad Cæsarem. Cui Imperator: *Tu* inquit, *meum ascende Caballum, & præcede ante me, ego interèa tuum ascendo, ut videam, quàm convenienter meus incedat.* Respondit Archistabularius: *Absit, ut ego servus pauper & modicus equum vestræ Majestatis ascendam.* Cæsar urgebat ut ascenderet, excusábat ille multis & varijs modis recusans ascendere sellam Regiam, quam veneno noverat intoxicatam. Prævaluit tamen imperium Regis, & Archistabularius post multas tergiversationes vanè consumptas sellam ascendere mortiferam compulsus est. Cæsar equum traditoris ascendens cum alijs ministerialibus suis cursum direxit in Campum, & agitato caballo hinc inde semper stabulario nunc à latere, nunc verò præcedente in fronte quasi in modum exercitij Tyronum sese in horam longam omnes fatigare coacti sunt. Faciebat hoc Rex Sigismundus de industria, ut veneno diuturnâ exercitatione calefacto citius operaretur in traditorem. Cúmque post longam exercitationem & cursum equorum plurimum ex industria diutius continuatum, Sigismundus Rex stabularium examinandum super veneficio fecisset assistere, consilio totius Curiæ adstante, & convictum atque confessum jussit custodiæ mancipari. Quem etsi omnes unâ sententiâ ignibus judicarent cremandum, tamen Cæsar illum interficere noluit, sed dixit: *Pœnas sustineat, quas meruit longas, & mortem, quam nobis paravit, diu cruciantem ipse patiatur.* Nec diu posteà tibia & crura ejus cæperunt intumescere, & paulatim caro computruit, quo usque tandem ad interiora corporis venenum serpens vitam

Venetorum facinus nefandum contra Sigismundum Regem.

Puerulus dormiens in stabulo vidit Venetorum venenicia.

Imperator stabulariũ super Sellam venenatam sedere compulit.

Archistabularius veneno perijt, quod Cæsari parari consensit.

vitam extinxit. Plura Veneti his præsumpserunt similia, & quasi paternum sequentes vitium, quos ferro interimere nequeunt, veneno occidunt.

Rex Sigismundus Romæ Imperialem suscepit Coronam.

Igitur Sigismundus Rex superatis Alpibus, victisque dolosis Venetis & jure contemptis Florentinis Romam in manu validâ gloriosus ingreditur, susceptúsque cum ingenti honore tam à Clero quàm à populo, Imperij Coronâ per Eugenium Pontificem donatur, anno Regni sui in Germania secundo atque vigesimo, & imperavit deinceps annis quinque. Regrediens de Vaticano ad Lateranum plures in ponte Adriani tam ex Germanis quàm ex Italis juxta consuetudinem milites creavit.

Posthæc Imperator Sigismundus Romam egressus cùm suis per Fluminiam iter fecit, ad Ferariam deinde viam continuans ad Mantuam pervenit, ubi Joannem Franciscum Mantuæ Dominum in Marchionem sublimavit, & ejus filio nomine Ludovico Barbaram Joannis Marchionis Brandeburgensis filiam dedit uxorem, ex qua nata est Barbara Eberhardo Comiti Wirtenbergensi, ac primo postea Duci uxor sterilis copulata, de quibus infra suis temporibus & locis pleniorem faciemus mentionem.

Eugenius Papa ad instantiam Imperatoris iterum confirmat Concilium Basileense.

Imperator Sigismundus Romæ cum Papa Eugenio existens ab eo precibus & multis rationibus impetravit, quòd Concilium Basileense iterum confirmavit, & se ad illud in propria persona venturum repromisit. Unde & quosdam è Cardinalibus Imperatori abituro conjunxit, qui eum ad Basileam præcederent, & necessaria pro ejus adventu præpararent. Sed post Imperatoris à Roma discessum, iterum mutavit propositum, & non solùm venire ad Concilium renuit, sed etiam illud nondiu postea denuo revocavit.

Conventus Principum in Argentina ob regale subsidium.

Anno prænotato in festo sancti Matthiæ Apostoli Conventus Argentinæ factus est multorum Principum, Episcoporum, Abbatum, Ducum Comitum, Nobilium & Oratorum Civitatum Regni Germanici, Sigismundo Rege adhuc in Lombardia existente & bellum cum Venetis agente. Et hæc erat eorum Conventus causa, ut mutuò inter se tractarent, quid Regi memorato responderent, pecuniarum à subditis Regni postulanti subsidium, quatenus aucto militibus stipendio iter sibi tutum pararet ad urbem contra Venetos. Post multos tractatus tandem finaliter concluserunt, ut multitudinis est proprium, nihil pecuniarum Regi mittendum. Unde & nomine omnium rescripserunt excusationes varias, multa se contra Bohemos expositisse præteritis temporibus asserentes, inopiáque pressos non habere, quam mitterent pecuniam, ideóque precarentur Regiam Majestatem, ut negatam non malè ferret petitionem. Responso tali Sigismundus accepto tacuit, & postea Imperator coronatus non communiter omnibus, sed singulariter singulis scripsit in hac forma verborum: *Princeps dilecte, noveris nos Omnipotentis Dei gratiâ superatis & confusis adversariis Romæ nuper Imperiali Coronâ fuisse de more insignitos, quod tibi, ut nobis congaudeas, minimè voluimus esse celatum. Scias quòd bellico apparatu necessario multa consumpsimus, & ære alieno gravati sumus; cupientes autem sumo honore in Germaniam reverti, necessarium duximus primò satisfacere Creditoribus, quibus nostra constant Clenodia obligata. Quapropter dilectionem tuam serio requirimus, & monemus, ut nobis omni excusatione postposita decem millia florenorum expendere in subsidium non graveris, quo & tuam erga nos bonam agnoscimus Voluntatem, & in veniendo ad te pro his personaliter, si postulata negaveris,*

Imperator industriosè multam exegit pecuniam à Regnicolis.

non

non gravemur. In hunc modum pluribus scripsit singulariter, cæteris ignorantibus rem, ab uno postulans florenorum triginta millia, ab alio plus, & ab alio minus, secundum quod unumquémque posse arbitrabatur. Similiter fecit cum inferioribus Regni Civibus. Et quia seorsum postulabat à singulis, & tali quidem industriâ, quòd omnes in unum pro deliberando, ut prius convenire non poterant, magnam summam pecuniarum brevi comportavit, cùm unusquisque metueret vel solus esse, vel ultimus, qui subsidium non præstaret Imperatori postulanti.

Imperator vincit industria contumaces.

Anno prænotato Feria 2. post Dominicam Oculi in Quadragesima, Rhabanus de Helmstatt Episcopus Spirensis ab Eugenio Papâ quarto de Archiepiscopatu Trevirorum litteras provisionis suæ contra Udalricum de Manderscheidt, & ejus defensorem Henricum Comitem de Virnburg, Moguntiæ, Spiræ, atque Wormatiæ, in valvis Ecclesiarum per Notarios publicari fecit.

Rhabanus Spirensis Jus suum ad Ecclesiam Trevirorum publicat.

Eodem anno 27. mensis Junij obijt Bernardus Abbas Spanheimensis XVIII. anno ætatis suæ 78. assumpti verò Regiminis 42. necdum completo, de cujus gestis in historijs dicti quondam Cœnobij mei latam satis feci mentionem. Post quem Gobelinus de Cruzenach ordinatus Abbas præfuit annis septem.

Gobelinus fit in Spanheim Abbas XIX.

Anno præscripto inter Episcopum Joannem de Brunn, & Cives Herbipolenses, magna iterum fuit suborta dissensio. Duravit hæc discordia plusquam ad triennium, quo Cives continuè duocentos equites in urbe habebant stipendio conductos, quorum Capitaneum similiter mercede constituerant Ottonem Palatinum Comitem Bavariæque Ducem, qui eodem tempore morabatur in oppidulo Mosbach. Episcopus autem cum suis in Castro, quod Dominæ nostræ appellatur consistens, quotidie Bombardis & machinis lapides mandavit in urbem jactari. Præceperat autem Jaculatoribus, ut Ecclesijs omnibus parcerent.

Inter Episcopum Joannem de Brunn & Cives Herbipolenses discordia.

Eodem anno Rex Poloniæ confœderavit se cum Bohemis Schismaticis contra Basileense Concilium, & universam nationem Teutonicam, exceptis Austriæ Ducibus tantùm, sed nihil memoriâ dignum aut fecerunt aut tentârunt.

Rex Poloniæ confœderatur Bohemis.

Hocipso anno Conradus Archiepiscopus Moguntinus auxilio Francofurtensium obsidione vallavit Hattstatt. Quod post multos labores, & diuturnam impugnationem tandem in die S. Laurentij cepit.

Anno prænotato 9. die mensis Septembris nova Civitas Pragensis ex nimiâ inundatione aquarum pro majore parte cum lapideo ponte cecidit, & multos homines in horâ prandendi oppressit. Per circuitum quoque terram in longitudine viginti quatuor milliarium, & in latitudine quatuor aqua totam operuit: Urbes Villásque & domos sine numero subvertit, & multam cladem habitatoribus importavit.

Aquarum inundatio subvertit Pragam.

Eodem anno in mense Novembri Procopius Presbyter Bohemus cum ducentis Equitibus Hæreticis venit ad Basileam nomine totius Regni Hussitarum auditurus, quæ media Concilium proponeret, quibus pax in Ecclesia & unitas jam diu confusa, tandem reformari potuisset. Erat autem Procopius Presbyter Dux exercitus Thaboritarum, & in omnibus malis imitator & successor Joannis Zischæ, de quo plura diximus, supremus Hæreticorum Capitaneus, Ecclesiæ Romanæ hostis acerrimus, &

Procopius Hussitarum Princeps cum suis in Bohemiam revertitur.

omnium Catholicorum perſecutor extremus. Qui cum audiſſet propoſitionem Concilij ſuis opinionibus adverſam, 20. die menſis Decembris Baſileam exijt, & relationem facturus genti ſuæ auditorum, reverſus in Bohemiam fuit.

Fratres in Richenbach contra Hirſaugienſem ſe erigunt.

His temporibus facta eſt diſſenſio inter Wolfframmum Abbatem hujus Monaſterij Hirſaugienſis, & Fratres in Prioratu de Richenbach, Monaſterium námque Richenbach à primâ fundatione ſuâ uſque in præſentem diem pleno ſemper Jure fuit & eſt Abbati Hirſaugienſi ſubjectum, & ad ipſum pertinet inſtituere ſimul & deſtituere in eo Priorem, quoties ſibi utile fuerit viſum & oportunum. Anno autem prænotato poſt mortem Prioris Fratres loci non requiſito Abbate (quod prius nunquam fuerat præſumptum) ex ſe alium conſtituerunt. Quod poſteaquam Abbati innotuit, Electores præſumptuoſos correcturus properavit, quos omnes in rebellionem conſpiraſſe invenit. Cùm autem ſe Jure neſcio quo conarentur defendere (ſequebantur enim conſilia quorundam, à quibus fuerant decepti) & nullâ poſſent ratione induci, ut piè monentem ſequerentur Abbatem, à Wolfframmo citantur ad Generale Concilium Baſileenſe, ubi cùm adveniſſent, Judices acceperunt, qui ſententiam pro Abbate tulerunt, iſta, quæ dicimus auctoritativè decernentes. Imprimis videlicet, quòd Abbas Hirſaugienſis pro tempore exiſtens, ſicut ex antiquo ſemper habuit, ita deinceps perpetuò ſit habiturus omnimodam ſuper Monaſterio in Richenbach & plenariam Juriſdictionem, in ipſiuſque fit poteſtate ſolius, inſtituendi, ordinandi, continuandi, deſtituendi, deponendi, vel mutandi Priorem ejuſdem Cœnobij, quando & quoties ſibi viſum fuerit expedire, ſine contradictione Fratrum ibidem vel alterius cujuſcunque. Simile judicium de reliquis ejus loci Officialibus fuit promulgatum, quos Abbas inſtituere & deſtituere poteſt, quotieſcunque, & quando voluerit.

Privilegia Monaſterij Hirſaugienſis.

Deinde Judices deputati à Concilio privilegijs Monaſterij Hirſaugiæ diligenter examinatis recognoverunt, ſtatuerunt, & confirmarunt, quod Abbas, quoties in memorato Cœnobio Priorem voluerit inſtituere, non de ipsâ Congregatione, ſed de Conventu Hirſaugienſi aſſumat idoneum, ne Fratribus in Richenbach ſuperbiendi detur occaſio, aut materia infidelitatis. Tertio nihilominus decreverunt, quod plenum dominium ejuſdem Cœnobij, ſicut diximus, reſideat penes Abbatem pro tempore exiſtentem juxta privilegium & conſtitutionem primæ fundationis beati Wilhelmi Abbatis; & quod Priores in Richenbach quolibet futuro tempore exiſtentes neminem ſine ſcientiâ & voluntate Hirſaugienſis Abbatis ad Ordinem ſuſcipiant. Quarta Judicum Concilij fuit Conſtitutio, quod Prior in Richenbach quolibet ævo exiſtens Abbati ſuo Hirſaugienſium in præſentiâ Fratrum ſingulis annis de receptis & expoſitis plenam dare & facere teneatur rationem, ſicuti à temporibus beati Wilhelmi quotannis factum eſt, nemine recalcitrante. His per Comitium determinatis Fratres de Richenbach conpulſi fuerunt ſe Abbatis obedientiæ ſubjicere, & Actioni temerariæ quam inceperant renuntiare.

Inter Archiepiſcopum Moguntinum & Ducem Haſſiæ Contentio.

MCCCCXXXIII.

Wolfframmi Abbatis quinto anno Indictione Romanorum undecima inter Conradum Archiepiſcopum Moguntinum & Ludovicum Haſſiæ

siæ Landtgravium graviſſimæ diſſenſiones exortæ belli cauſam dederunt. Præceſſerunt autem congreſſum, ut fieri ſolet, incurſiones, deprædationes, & incendia, quo uſque tandem animis concitatis Landtgravius hoſtem ſeſe, & inimicum Eccleſiæ Moguntinæ publicum declaravit. Contra quem Archiepiſcopus contractis hinc inde copijs proceſſit ad prælium, & commiſſo diu ancipiti bello tandem Ludovicus obtinuit Campum multis ab utraque parte cadentibus. Ex parte verò Archiepiſcopi ducentos (alij dicunt ſexcentos) Landtgravius abduxit captivos, qui libertatem non ſine incommodo Archiepiſcopi, & Eccleſiæ Moguntinæ pecuniâ multâ comparare coacti ſunt.

Archiepiſc. in bello ſuperatur à Landtgravio.

Eodem anno Udalricus de Manderſcheidt Decanus Colonienſis & Canonicus Eccleſiæ Trevirorum, qui, ut ſupra diximus, contemptor mandatorum Eugenij Papæ, cum Rhabano de Helmſtatt Spirenſium Epiſcopo contendebat de Arhiepiſcopatu Trevirenſi, contractis undique copijs civitatem Trevirorum auxiliante Comite de Virnburg Henrico per biennium obſedit, Caſtra ponens in montibus vicinis, de quibus machinis & lapides projecit in urbem & ignem; Cives autem Ludovici Palatini Cõmitis auxilio, qui Rhabani partes plurimùm fovebat & tuebatur, cautiſſimè cuſtodiebant Civitatem. Unde cernens poſtremò Udalricus, quod nihil poſſet proficere, obſidione ſolutâ receſſit, plus damni reportans & incommodi, quàm ſuis intulerat adverſarijs.

Civitas Trevirorum biennio fuit obſeſſa propter Rhabanum.

Anno prænotato Hyems fuit aſperrima & frigidiſſima: Sabbatho namque poſt Circumciſionem Domini Rhenus nimium exundans Wormatiæ ad forum pene aſcendit. Moganus Herbipolim uſque ad forum piſcium penetravit: 12. menſis Januarij nix multa ſubitò cecidit, quam pluvia ſubſecuta fuit, & poſt biduum frigus intenſum, quod omnia flumina congelavit.

Eodem anno Feria ſexta ante Pentecoſten Conventus fit Principum in oppido Regali Franckfurt juxta Moganum, ſed quia plures fuerunt abſentes, nihil memoratu dignum actum fuit aut concluſum: nam, ut paulò ante diximus, Cæſar plurimorum conſilia, ut contribuerent, induſtriâ prævenerat.

Conventus Principum.

Hoc ipſo anno in die Pentecoſtes, quæ fuit trigeſima prima & ultima menſis Maij, Sigiſmundus Rex Germaniæ, quod ſupra jam per anticipationem diximus, Romæ apud S. Petrum Coronam Imperij Romani de manu Eugenij Papæ ſuſcepit, præſente Regina, Regibus Hiſpaniæ, Arragoniæ, & Portugalliæ ſimul & Duce Mediolani Philippo aſtantibus. Deinde Pontifex mediantibus Regibus memoratis, inter Sigiſmundum Imperatorem, Philippum Mediolani Ducem, Januenſes, Venetos & Florentinos pacem reformavit ad annos quinque duraturam. Concilium quoque Baſileenſe ad Imperatoris inſtantiam iterum confirmans, iterum poſtea revocavit, quemadmodum ſupradiximus, & ordine congruo dicemus.

Sigiſmundus Rex Romæ fit Imperator.

Anno item præſcripto menſe Junio circa Feſtum ſanctæ Trinitatis inter Ducem Montenſem & Ducem Geldrenſem fit bellum, & ab utráque parte non pauci ceciderunt. Capitaneus Ducis Montenſis fuit Rupertus Comes Junior de Virnburg: cui Senatus Colonienſis ut defenſori ſuo contra Geldrenſem octingentos miſerunt armatos, obtinuitque Victoriam.

Inter Ducem Montenſem & Geldrenſem factum prælium.

Inter Ducem Burgundiæ & Regem Galliæ.

Eodem quoque anno durante adhuc bello, quod Philippus Burgundiæ Dux in Vindictam paternæ necis per annos jam plures cum Anglis contra Gallorum Regem Carolum VII. continuaverat; egressus de Gallia Rex ipse memoratus, cum triginta, ut ferebatur, millibus pugnatorum, totam Burgundiam occupans hostiliter devastavit. Quod ubi Philippo Duci innotuisset, qui tunc erat in Brüssel oppido Flandriæ contractis armatorum viginti millibus tam ex suis, quàm ex Anglicanis expeditionem movit contra Gallum in Burgundiam; & facta congressione victoriam obtinuit, ac plus quàm duodecim (ut ferebatur) millia Gallorum interemit. Inde progressus denuo Galliam infinitis cladibus affecit, & Regem fugere coëgit.

Carolus Burgundiæ Dux hoc anno nascitur.

Eodem anno 10. mensis Novembris horâ quartadecimâ post meridiem minuto 29. in Brabantiâ natus est Carolus Philippi Ducis memorati Filius, qui multa cum Gallis & alijs gentibus bella constituit in vitâ suâ. Vixit annis 44. & in bello, quod contra Ducem Lotharingiæ habuit, prope Nanse à conjunctis Suitensibus interemptus interijt.

Ludovicus Palatinus Comes cum Rhabano tendit ad Trevirim.

Anno etiam prænotato Feria quarta post Festum SS. Apostolorum Petri & Pauli Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Imperij Elector mandante imò & orante Papâ Eugenio, cum mille ducentis Equitibus & tribus fere millibus ex ordine pedestri Heidelbergam exiens iter versus Trevirim direxit, introducturus Rhabanum Archiepiscopum in Civitatem si posset, aut certè ad minùs Civibus obsessis ab Udalrico laturus auxilium. Venit usque ad Tholeiam nostri Ordinis Cœnobium pervetustissimum, à sancto Pirminio Episcopo Dolensi Divi Mauri discipulo quondam constructum, & ibidem triduo substitit, cernénsque, quod illâ vice Archiepiscopum introducere non posset, missis Trevirensibus auxiliarijs retrocessit. Post hæc nihilominus Feria tertia post Festum S. Jacobi Rhabanus Trevirim furtivè ingressus est nesciente Udalrico, & possessionem Archiepiscopatus accepit.

Bellum Teutonicorum in Prussia cum Polonis atque Bohemis.

His quoque temporibus Rex Poloniæ habens in auxilium Procopium Presbyterum Schismaticum, de quo præcedente anno mentionem fecimus, cum viginti millibus Hussitis de Bohemiâ terram Teutonicorum militum in Prussia hostiliter devastare cœpit. Contra quem dicti Ordinis milites ad prælium cum suis venientes atrociter pugnârunt, & victoriam consecuti Procopium nefandissimum Hæresiarcham cum viginti millibus, tam ex Polonis, quàm ex Bohemis interfecerunt, pluribus eorum in captivitatem abductis.

Inter Clerum & Cives Moguntinos dissensio.

Inter Clerum & Cives Moguntinos hac tempestate magna fuit dissensio pro conservatione privilegiorum Ecclesiæ, quibus illi continuè violentiam intulerunt. Unde totus Clerus Moguntiam egressus habitabat in Altavilla, & in Rhingaugia, ut potuit hinc inde dispersus, quo usque tandem intervenit concordia. Anno autem prænotato Feria quinta post Festum S. Jacobi Apostoli, convenerunt in oppido memorato Altavilla Conradus Archiepiscopus Moguntinus, Theodoricus Archiepiscopus Colonienſis; & cum eis Episcopus Leodiensis commissionem habentes à Basileensi Concilio, ut inter dissidentes concordiam reformarent. Aderant ex parte Cleri Comites decem & septem cum nobilibus multis: ex parte verò Civium missi quidam ex Spirensibus, Wormatiensibus, & Fran-

Frankenfurtenſibus, verùm in illa diæta non fuit inter eos reformata Concordia.

Latrones & prædones devaſtant Regnum.

Fuerunt his temporibus circa Rhenum in Suevia, in Francia Orientali, & in eorum confinibus multi Latrones ex eorum ordine, qui de generis nobilitate ſine virtutum operibus gloriantur: qui vias itinerantium obſidebant in inſidijs latitantes, & ſpoliabant omnes, quotquot poterant invadere prætereuntes.

Imperator Sigiſmundus ex Italia veniens intravit Concilium.

Anno præſcripto undecima die menſis Octobris intravit Baſileam Sigiſmundus Imperator ex Italiâ reverſus cum viginti duntaxat Equitibus, exercitu poſt ſe relicto. Patres autem de Concilio tunc laborabant ſuper depoſitione Eugenij à Papatu, propterea quòd tertiò & quartò citatus venire contemneret. Quibus Imperator totis viribus reſtitit, metuens Eccleſiæ turbationem, quæ & brevi poſt ſubſecuta fuit, aſſerens & litteris comprobans manifeſtis, quia Concilium approbans confirmaverit, & ſe perſonaliter venturum promiſerit.

Eodem quoque anno duodecima die menſis Novembris, quæ fuit quinta Feria poſt Feſtum S. Martini Sigiſmundus Imperator ſedens apud Baſileam in ſede Majeſtatis Jacobum Marchionem de Baden conſuetis Regalibus infeudavit. In ea pompâ ſolemni Wilhelmus Comes Palatinus Bavariæque Dux Imperialem globum tenebat manibus; Conradus de Winſperg ſceptrum, & Marſchalcus de Pappenheim in dextrâ ferebat gladium.

Conventus Principum apud Baſileam.

Eodem tempore memoratus Imperator Sigiſmundus litteras & nuntios per Regnum Germaniæ deſtinavit univerſum, quibus omnes Principes Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates Regales, Duces Baronéſque & Regni Cives ad Baſileam vocans Civitatem, Imperiali citavit edicto ad reformandam in terris pacem, & reformandos non ſolùm mores Laicorum, ſed etiam Cleri. Cujus mandato plures conſentanei & obedientes venerunt, multi etiam manſerunt abſentes. Unde Imperator aliam indixit regnicolis diætam conveniendi Baſileæ ad Feſtum Epiphaniæ Domini anno ſequente proximo, ad quam omnes citavit ſub amiſſionis pœna Regalium, & omnium privilegiorum.

MCCCCXXXIV.

Conradus Archiepiſcopus Mogunt. moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani VI. Indictione Romanorum duodecimâ mortuus eſt Conradus ex Comitibus Rheni Archiepiſcopus Moguntinus 10. die menſis Junij anno Pontificatus ſui XV. in Eccleſia principali Moguntina ſepultus cum honore, Clero, ut ſupradictum eſt, à Civibus expulſo, & in Ringaugiâ exulante.

Judæi Moguntinenſes ab Imperatore capiuntur.

Hujus tempore Pontificis multi fuerunt in Moguntiâ Judæi, quos omnes Rex Sigiſmundus neſcio quam ob cauſam præceperat carceribus mancipari, à quibus magnam auri quantitatem pro mercede libertatis extorſit, Cives etiam Moguntini hujus Epiſcopi temporibus Clerum omnem præter Fratres quatuor Mendicantium Ordinum & Monachos S. Jacobi in Monte ſpecioſo de Civitate violenter expulerunt, fractíſque domibus eorum ſpoliarunt. Poſt mortem verò Archiepiſcopi Conradi convenerunt in oppido Bingen Canonici majoris Eccleſiæ, quia Moguntiam intrare non permittebantur, & præmiſſis Jure præmittendis Theodoricum Schenck de Erbach unanimiter in Archiepiſcopum elegerunt, virum bonum,

Theodoricus Schenck de Erbach fit Archiepiſcopus annis XXV,

bonum, mansuetum atque pacificum, qui præfuit annis quinque atque viginti, & multa bona fecit Ecclesiæ. Ipse reformationem unionémque nostram Bursfeldensem simul & Annale Capitulum primus in suâ Diœcesi Moguntinâ collaudavit, & privilegijs uti Apostolicis concessit.

Anno prænotato signum circa principum mensis Aprilis in Cœlo mirabile apparuit multis. Videbantur enim Circuli septem in modum Arcus Iridis contra Arcum mirabili ordine dispositi, ut ab vero Iridis arcu septem alij minores viderentur oriri.

Hyems etiam hoc anno fuit asperrima, cujus frigus & horror nimis diu perseverans homines & jumenta graviter affligendo tribulavit.

Bohemi per Imperatorem vocantur ad Basileense Concilium.

Eodem anno in Concilio Basileensi proficiente numero Principum & Prælatorum, Sigismundus Imperator scripsit Bohemis monens & exhortans eos benignissimè, ut qui se de Religione audiri cuperent, ad Concilium quantocius properarent, nec plus saperent, quam Universalis Sacrosancta Mater Ecclesia; quin potius cum Synodo sancta in his, quæ ad fidem pertinent, fideliter consentirent. Quòd si rationes in contrarium haberent legitimas, benignam eis pollicebatur audientiam, litterásque securi misit salvi conductus, promittens eis sub Fide Imperiali, néque in veniendo ad Concilium néque in stando ibidem, néque in redeundo ad propria quidquam fore timendum. In eandem formam Synodus sacrosancta scripsit Bohemis, securitatem Itineris, & quæcunque vellent dicendi & proponendi omnimodam promittens facultatem. His litteris Bohemi receptis legationem trecentorum equitum rursus mittunt ad Basileam, cujus Principes fuerunt Wilhelmus Costa non tam dignitate equestri quam Ecclesiarum direptione & destructione famosus, Joannes Rockenzana Pragensium Pseudo-Episcopus, Nicolaus Galerus Taboritarum Sacerdos iniquus, & Petrus Anglicus patriâ multitudine scelerum commissorum jam dudum proscriptus. Sunt, qui scribunt etiam cum his advenisse Procopium Holi, id est, rasum, quem superius in Bello Polonico cecidisse & legimus & scripsimus. Postridie autem in Concilium vocati Bohemorum Legati venerunt, quos Julianus Cardinalis Præsidens Concilij benignè allocutus est, & luculentâ oratione ad ea, quæ pacis & Catholicæ unitatis erant, sapientissimè adhortatus est. Oratione finitâ Cardinalis libertatem loquendi, quicquid vellent, indulsit Bohemis, qui pauca responderunt, necessariam non habentes facundiam: nihil tamen ea vice dixerunt Evangelio & sacræ Scripturæ non conforme. Postulabant autem sibi audientiam dari in publicâ sessione, ubi & eorum Laici cum nostris interessent, quo innocentiam suam Universali patefacere possent Ecclesiæ, & se veros Christi Evangelij sectatores publicè demonstrare. Auditi sunt in publicâ sessione, uti petierant, & eorum articuli, quibus ab Ecclesiâ dissentiunt, patenter coram omnibus recitati. Deinde selecti sunt ex Bohemis quatuor, & ex Catholicis totidem viri ad examinandum & disputandum per singulos articulos, si & utrum sancto convenirent Evangelio. Disputatum est continuè diebus quinquaginta, & postremo in singulis victi articulis Hussitæ, cùm se victos minimè fatérentur, ad tractatus mutuos negotium transtulerunt, si fortè amicè possent ad meliora induci. Sed obscuratum est insipiens cor eorum, & ideo in suis vanitatibus obdurati sicuti advenerunt Schismatici, sic in sua quoque redierunt.

Bohemi cum trecentis equitibus venerunt ad Basileense Concilium.

Bohemi cum magna benevolentia uscipiuntur à Concilio.

Disputatione vincuntur Bohemi sed convertí recusant.

Anno

Anno item prænotato non multò post discessum Bohemorum à Concilio Basileensi memorato, Sigismundus Imperator contractis iterum copijs in Hussitas movit exercitum, cui Meinhardum Baronem Catholicum præfecit Capitaneum. Aderant in eadem expeditione Duces Austriæ & Misnenses cum multis Christianorum millibus. Factâ autem congressione cum Thaboritis pugnatum est acriter, & ceciderunt uno die in exercitu Schismaticorum plusquam duodecim millia virorum, cæteri fuga sibi consuluerunt. Nec tamen potuerunt nostri semen pessimorum extinguere, usque in præsentem diem. Ex Catholicis autem in eo bello tria millia virorum ceciderunt.

Expeditio Christianorum quinta in Bohemos Schismaticos.

Eodem anno sexta die mensis Octobris in nocte Ventus horribilis & validus à mari Anglico veniens subitò, simul & à parte Aquilonis per ascensum Rheni, & omnes illi adjacentes Regiones usque in Longobardiam, tam in aquis, quam in aere maximam excitavit tempestatem, quæ turres domos, & arbores fortissimas absque numero subvertit, homines & jumenta inopinatè plura allidens oppressit, & infinita mortalibus damna intulit. Nam in totâ Civitate Herbipolensi in fenestris, & domorum tegulis plusquam trium millium florenorum attulisse damnum Civibus invenitur.

Ventus, qui turres & domos subvertit.

Anno etiam præscripto in die Festo S. Marci Evangelistæ subitò frigus inhorruit, quod Vinetorum vim per totam pene Franciam Orientalem destruxit: unde parùm vini crevit hoc Anno; Præpositus namque majoris Ecclesiæ, qui singulis annis septuaginta tria vini plaustra reponere pro Canonicorum præbenda ex statuto compellitur, hoc anno ex omnibus decimationibus Marchiæ Herbipolensis undecim plaustra duntaxat levavit.

Vineta frigore læduntur in die S. Marci.

MCCCCXXXV.

Anno Wolfframmi Abbatis VII. Indictione Romanorum XIII. hyems per tres menses duravit asperrima, cujus intenso frigore sementa, Vineta & arbores in multis locis graviter læsa perierunt. Unde & parùm vini crevit eo anno, tam in Orientali Francia, quàm in partibus Cis-Rhenanis. In solâ verò Alsatia læsionem Vineta non senserunt.

Hyems trium mensium fuit asperrima.

Eodem anno 26. die mensis Junij, quæ fuit Dominica post Festum S. Joannis Baptistæ proxima, celebratum fuit Ordinis nostri Capitulum Provinciale nonum Basileæ apud Prædicatores mandato Concilij Generalis. In quo præsederunt Ortvvinus S. Petri in Erpfurdia, Fridericus S. Marci Evangelistæ in Augiâ majore, Joannes S. Gregorij in Steyna, & Henricus in Faucibus Monasteriorum Ordinis nostri venerandi Abbates. Ad hoc Ordinis nostri Capitulum citati fuerunt omnes Provinciæ Moguntinæ Abbates, quemadmodum olim ad Constantiam auctoritate Generalis Concilij, & multa pro reformatione status Monastici seriosius pertractata, quæ mentes non penetrabant omnium. Aderat in Concilio Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ Trevirorum vir sanctus & regularis disciplinæ instaurator vigilantissimus, quem Patres de Concilio Generalem Visitatorem & reformatorem Ordinis per Moguntinam & alias Diœceses constituerunt. Aderat etiam Wolfframmus hujus Monasterij Hirsaugiensis Reverendissimus Abbas, & cum magna devotione mentis, quæ pro reformatione Ordinis tunc à Concilio proponebantur Abbatibus, audivit.

Capitulum Provinciale Ordinis nostri IX. Basileæ habitum.

Wolfframmus Abbas Hirsaugiensis fuit Basileæ in Concilio.

Consilio

Consilio denique memorati Abbatis S. Matthiæ Trevirorum Joannis Rhode inductus, reformationes, institutiones & consuetudines observantiæ sæpius dictæ Bursfeldensis, repudiata Mellicensium infructuosa plantatione, Hirsaugiæ postmodum senex introduxit, ut infra suo loco dicetur.

Eugenius Papa Concilium celebravit Florentiæ cum suis.

Anno prænotato Eugenius Papa Concilium Basileense, quod prius approbaverat de consensu omnium Cardinalium, revocans transfert Ferrariam, ad quod ipse cum omni Curia sua se contulit à Bononia Civitate, in qua eatenus consueverat residere. Verùm congregata multitudine hominum apud Ferrariam, subitò pestis invasit urbem, unde compulsus necessitate Papa Eugenius ad Florentiam transfert Concilium. Interea Patres, qui apud Basileam fuerant congregati, non attenta revocatione Papæ, inchoatum ritè continuavere Concilium, & per Censuras Ecclesiasticas usque ad privationem Papatus contra Eugenium tanquam Schismaticum procedere statuerunt. Imperator autem Sigismundus unà cum Juliano Cardinale S. Angeli, qui Concilio tum præsidebat, se Patrum decreto constanter opposuit, & ne Papa deponeretur Eugenius, multis modis & rationibus impedivit. Enimverò ad memoriam revocare studuit, quanta in Ecclesia Dei mala protulerit Schisma tunc præteritum, quod cùm infinitis laboribus, impensis atque periculis vix tandem in Constantiensi Concilio fuerat ablatum: se quoque daturum operam Cæsar ipse promisit, ne Papa impediret Basileense Concilium, sed ejus acta probaret confirmaretque, & revocaret malè prolatam sententiam.

Concilium Basileæ contra Eugenium per Censuras agere voluit.

Miserabilis puellæ submersæ Historia.

Anno item prænotato Ernestus Dux Bavariæ, qui morabatur in Oppido Monacensi, 12. mensis Octobris die puellam quandam speciosissimam cujusdam Barbitonsoris sive Balneatoris in Straubingen filiam, quam filius ejus Dux Albertus nimio dilexit amore, habuitque loco uxoris Concubinam, de ponte apud Straubingen ligatis manibus & pedibus, absente tunc filio, in Danubium fecit præcipitari & submergi, rem peragens indignam Christiano Principe, ut sui generis intuitu juvenculam perderet innocentem. Quid enim si filius (cessante omni maleficio) dilexit in tantùm puellam, ut ejus amore nobilem recusaret desponsare uxorem quamcumque? nec primus inter principes fuit, nec ultimus, qui nobilitati præposuit pulchritudinem: Aut si rusticam, pulchram, & moribus virtutibusque decoratam etiam desponsâsset in occulto sibi uxorem, quia complacuit, erátne propterea tanquam malefactrix puella innocens aquarum submergenda fluctibus? Plures legimus nobilissimos principes humili ex genere sibi placentes elegisse uxores. Albertus igitur Dux cùm facinus paternum in amantissimam sibi puellam primùm audivisset commissum, præ nimio dolore cecidit in mentis defectum, & qui vivam ultra debitum amaverat, pro mortua cadens in terram, ut mortuus jacebat. Resumptis demum viribus in se reversus, & lachrymans nimium in ira perturbationis cum furore juravit, se capiti suo non daturum requiem, nisi mortem innocentis sibíque dilectissimæ puellæ in patrem suum & in omnes, qui consilium vel auxilium tantæ impietati dedissent, vindicasset. Contractis ergo hinc inde pugnatorum copijs Dux Albertus bellum patri filius indicit, villas incendit, Rusticos capit, spoliat & occidit, tantáque genitori damna inferre studuit, ut quolibet hoste sævior esse videretur. Tandem post multa, quæ sustinuit mala, Pater à Filio petit concordiam,

Innocens puella per Ducem submersa.

Jurat Filius necem puellæ se vindicaturum in Patrem.

cordiam, quam sub hac obtinuit conditione, ut videlicet Ecclesiam super Sepulchrum innocentis puellæ construere faceret, Beneficium Sacerdotale instituens in eadem Capellâ dotaret, ita ut pro ejus anima, quæ innocenter perijt, singulis diebus perpetuò Missa una legeretur. Et sic reformatur Concordia.

Inter Episc. & Cives Herbipolenses dissensio XVIII.

His temporibus inter Joannem de Brunn Episcopum Herbipolensem & Cives suos magna fuit suborta dissensio, Civibus avitam rebellionem contra Clerum suscitantibus. Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato 25. die mensis Aprilis, quæ fuit solemnitate S. Marci Evangelistæ Festiva, Joannes memoratus Præsul cum magno suorum exercitu obsedit Herbipolim, & quinque in circuitu Molendina Civitatis incendio concremavit. Cernens autem quod urbem obtinere non posset, soluta obsidione ad Oxenfurt Oppidum duxit exercitum, quod fortissima obsidione per dies duodecim impugnans tandem expugnavit, & violenter cepit.

Cives Herbipolenses superantur ab Episcopo juxta Cellam.

Eodem anno in Vigiliâ Nativitatis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, quæ fuit septima die mensis Septembris, Cives prædicti Herbipolenses contra Episcopum suum rebelles & inobedientes de Civitate ad pugnam egressi sunt, & consertis manibus haud procul à Monasterio Cellensi Præmonstratensis Ordinis juxta Moganum siti, quo itur ad Wertheim, in monte malè perierunt. Nam alij per milites Episcopi, gladio fuerant occisi, alij capti, atque pecuniâ redempti, & alij fugâ turpi mortem evaserunt. Postremò inter eos concordia facta est.

Ludovicus Barbatus Comes Palatinus à Principatu deponitur.

Anno etiam prænotato 25. die mensis Maij. Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & sacri Princeps Elector Imperij jam senex, semicæcus, claudus & surdus suo regimine spoliatus est, per Ludovicum filium, Ottonem Fratrem, Comitem quoque de Liningen Emichonem, & totum Curiæ suæ Consilium, qui deinceps in amaritudine animi vixit annis fermè duobus, & obijt anno Wolfframmi Abbatis Hirsaugiensis nono. Ludovicus igitur Patri abrogato in principatu succedens præfuit annis XIV. uxorem habuit Margaritam filiam Amadei Sabaudiæ Ducis, qui postea factus Papa contra Eugenium, Felix in sua Obedientia nuncupatus est, de qua genuit Filium unicum nomine Philippum, paternæ virtutis simul & principatus Hæredem, de quo latiùs suo tempore loquemur. Fuit autem Ludovicus iste Pater Philippi vir bonus, pius, justus atque benignus, ab omnibus præceptoribus optimè institutus, amator Cleri, defensor pauperum, & Judex æquus omnium subditorum. Fratrem habuit nomine Fridericum tutorem postea Philippi justissimum & optimum principem, qui plura in Palatinatu reformavit Cœnobia, & ad Regularis observantiæ tramitem reduxit, de cujus magnificè gestis ordine suo inferius quod restat eloquemur.

Genealogia Palatinorum Comitum à Ruperto Rege usque ad nos.

Verùm, ut Genealogia Comitum Palatinorum scire cupientibus fiat manifesta, placuit nobis sermonem à Rege Ruperto altius repetere. Igitur Rupertus Germanorum Rex, de quo supra diximus anno Friderici Abbatis primo & secundo. Palatinus Comes Bavariæque Dux habuit uxorem nomine Margaritam Burggravij Nürenbergensis Filiam, de qua genuit Filios sex & tres Filias, quorum ista sunt nomina. Rupertus Pipan, Fridericus Amberg, Ludovicus Barbatus, Princeps Elector, Joannes in

Neuenburg, Stephanus in Zvveienbrucken, latinè, Gemini pontis, & Othonem in Mosbach. Filiarum verò nomina ista fuerunt. Agnes, Margarita, & Elisabeth numero tres.

Rupertus Pipan Comes Palatinus sine liberis mortuus est.

Rupertus primogenitus Ruperti Regis Germanorum, qui ut supra diximus anno Dominicæ Nativitatis XCIV. supra MCCC. contra infideles pugnaverat Turcas non satis fœliciter unà cum Joanne Burgundionum Duce & multis alijs principibus, vix evadens in magna paupertate cum paucis venit in patriam, & non multò post uxore carens sine liberis moritur, cujus Cadaver in Amberg oppido sepelitur.

Fridericus Amberg Comes Palatinus sine liberis moritur.

Fridericus Amberg secundo genitus Ruperti Regis ante patrem juvenis etiam sine liberis moritur, & similiter in prædicta Ecclesia Ambergensi tumulatur, & sic principatus Electorius ad tertio genitum Jure devolvitur.

Ludovicus Barbatus tertio genitus Ruperti Romanorum Regis Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Elector duas habuit uxores, quarum prima fuit Regis Anglorum Filia nomine Blanca, de qua filium genuit nomine Rupertum cognomento Engelland, qui ante Patrem sine liberis moritur, nec diu post mortua est & mater ejus Blanca Henrici Regis memorati filia. Qua mortua Ludovicus alteram duxit uxorem Mechtildem Ducis Sabaudiæ filiam, de qua genuit tres filios, Ludovicum Pium Patrem Philippi, de quo jam plura diximus, genitoris in Principatu successorem, Fridericum Philippi, ut dicemus posteà Tuorem, & Rupertum Archiepiscopum Colonienſem.

Joannes Comes Palatinus Pater Christophori Regis Danorum.

Joannes quarto genitus Ruperti Regis Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ duas habuit uxores, prima fuit Catharina filia Ducis Pomeranorum, ac Stetinensium, quæ peperit ei sex filios: Christophorum Regem Daniæ, Suediæ & Norvvegiæ, Othonem quóque, Joannem, Joannem alterum, Fridericum, & Adolphum, hi quinque omnes in pueritia sine liberis obierunt. Altera fuit uxor ejus filia Ernesti Ducis Bavariæ in Monaco, de qua liberos non habuit. Dux iste Joannes multa pro unitate fidei Catholicæ patravit contra Schismaticos in Bohemia, & plures ab eis insidias simul & damna perpessus est. Moriens tandem in senecture bona sepultus est in Neuenburg Bavariæ cum Patribus suis.

Stephanus Palatinus Gemini pontis Frater Friderici Cynonoti.

Stephanus quinto genitus Ruperti Germanorum Regis Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ uxorem habuit Sophiam ultimi Comitis in Veldenz & Zvveibrucken filiam, cum qua & duos Comitatus prædictos Veldenziæ & Gemini Pontis obtinuit, & filios ex ea quinque suscepit, quorum ista sunt nomina: Fridericus primogenitus, qui dictus est Cynonotus, id est, Hundtsrucken, propterea quod partem Comitatuum in Spanheim & in Starkenburg consecutus morabatur in Symeren Oppido in paganis, qui Hundtsrucker dicuntur, situato. Hic duxit uxorem Ducis Geldriæ filiam nomine Margaritam, quæ peperit ei tres filios & duas filias apud Trevirim Moniales. Primus fuit Joannes patris successor in principatu, qui genuit Joannem hodie in Symeren principantem ex filia Comitis de Salm, & uxor ejus filia Christophori Marchionis Badensis. Rupertus secundo genitus Friderici Episcopus fuit Ratisbonensis, Fridericus autem tertio genitus hodie adhuc vivens Canonicus est Treverensis, Moguntinensis, Colonienſis & Argentinensis, vir moribus & vita honestissimæ conversationis. Secundo genitus Ducis Stephani Ludovicus fuit

Fridericus Bavariæ Dux Cynonotus.

Joannes Dux Cynonotus.

fuit cognomento Niger, qui Ducatum Veldenziæ simul obtinuit & Gemini pontis. Uxorem habuit Gallicanam, quæ peperit ei duos filios, & unam filiam nostri Ordinis juxta Bopardiam Monialem. Primogenitus Ludovici nomine Caspar ducta uxore cùm esset impotens & inutilis adgenerandum, testiculos sibi patre nesciente fecit præscindi. Unde commota uxor ab eo discessit ad genitorem suum reversa, & Dux Caspar pro fatuo habitus dolo fratris custodiæ mancipatus est usque in præsens. Secundogenitus nomine Alexander fratri captivo succedens in Ducatu hodie claudus ex morbo pustularum & valetudinarius terram gubernat suam. Genuit autem Ludovicus Dux Niger & alios filios ministerio dicatos Ecclesiastico, quorum mihi ignota sunt nomina. De præscriptis suo tempore latius dicemus.

Ludovicus Dux Niger.

Alexander Dux.

Otho Sextogenitus Ruperti Regis cognomento Mosbach, propterea, quod ipsum Oppidum Mosbach cum alijs ad illud pertinentibus à Patre acceperat in hæreditatem, & morabatur in eo, habuit uxorem filiam Ducis Bavariæ in Landtshuta commorantis, de qua genuit Othonem Mosbach, qui nostris temporibus sine uxore permanens etiam sine liberis est mortuus, & sic Mosbach cum omnibus pertinentijs suis ad manus Philippi Comitis Palatini iterum revolvitur, Rupertum quoque Episcopum Ratisbonensem, Joannem Canonicum, & Albertum Episcopum Argentinensem; & in istis Genealogia Ducis Othonis memorati defecit.

MCCCCXXXVI.

Anno Wolframmi Abbatis VIII. Indictione Romanorum XIV. durante Basileensi Concilio Eugenius Papa suum apud Ferrariam urbem, ut supra diximus, Concilium inchoavit.

Concilium Ferrariæ celebratur à Papa Eugenio contra Basileense.

Interea Græci venerunt navigio usque Venetias, facturi unionem cum Ecclesiâ Romanâ, sed cùm tutò propter pestem Ferrariam accedere non possent, aliquandiu ibidem substiterunt. Laboratum est haud mediocriter per Patres tunc apud Basileam congregatos, ut ad eorum Concilium accederent Græci pro unione facienda, quod nisi Papa Eugenius cautè prævenire studuisset Concilium transferendo, suum libenter illi fecissent.

Eodem anno Albertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux filius Ernesti, filij Joannis, filij Stephani, filij Ludovici Imperatoris IV. de quo paulò ante fecimus mentionem, duxit uxorem Annam Ducis Brunschvvicensis filiam, nuptijs in oppido Mönchen cum ingenti pompâ celebratis, de qua genuit plures filios & filias. Quorum primogenitus nomine Albertus uxorem habuit filiam Friderici Imperatoris III. Maximiliani Cæsaris nostri Sororem, quæ inter plures liberos Wilhelmum peperit primogenitum, qui hodie patris obtinet Ducatum.

Dux Bavariæ Albertus filius Ernesti duxit uxorem.

Anno prænotato Fridericus Dux Austriæ postea Imperator Romanorum ejus nominis III. filius Ducis Ernesti annum ætatis habens primum atque vicesimum, de cujus nativitate supra diximus anno Friderici Abbatis Hirsaugiensis XV. piæ devotionis instinctu sanctum Domini sepulchrum cum multa nobilium comitiva visitavit in Hierosolymis, militiámque suscepit.

Fridericus Austriæ Dux sepulchrum Domini visitavit.

Eodem anno tertia die mensis Augusti, Richardus Mosbach Decanus majoris Ecclesiæ Herbipolensis & Fridericus Schæderer Canonicus exercitum Ecclesiæ duxerunt contra Cives Herbipolenses, Ochsenfurt oppi-

Canonici Herbipolenses Duces fiunt exercitus.

dum occupantes, quo potenter recuperato secum nonnullos abduxere captivos, inter quos fuerunt Eytelvvolfus de Wernberg, de Hain, de Gich milites, cum alijs nobilibus multis.

Vineta frigore læsa per Franciam Orientalem.

Anno item prænotato in principio Maij frigus Germanica Vineta per totam Franciam Orientalem graviter læsit, unde parùm vini crevit, Præpositus námque majoris Ecclesiæ Herbipolensis, qui communibus annis ducenta vini plaustra consuevit habere, hoc ipso anno ex omnibus decimis suis uno tantum plaustro vini cogebatur esse contentus. In alijs tamen plerísque regionibus Germaniæ multum vini crevit, maximè in Alsatiâ, Cis Rhenum, & circa Mosellam.

MCCCCXXXVII.

Anno Wolfframmi Abbatis IX. Indictione Romanorum XV. obiit Joannes ultimus in Spanheim sine liberis in Castello suo Cis-Mosellano Starckenburg nuncupato, & in Ecclesia Parochiana oppidi Tranerbach sepultus est. Cujus ambo Comitatus Spanheim videlicet anterior dictus, & Starckenburg, sicut hodie manent, fuerunt divisi inter Ludovicum Palatinum Rheni Comitem Bavariæque Ducem, ac Principem Electorem Heidelbergæ commorantem, Stephanum quóque Palatinum, Rheni Comitem, Bavariæ Ducem, Gemini pontis & Veldenziæ Comitem, qui morabatur in Zvveienbrucken, & Jacobum Marchionem de Badea inferiori, ubi & habitandi residentiam faciebat. De hac divisione Comitatuum præscriptorum plura notavimus anno Friderici Abbatis XIII. ubi Stephanum Comitem Palatinum Rheni Bavariæque Ducem Ruperti Regis filium, Sophiam ultimi Comitis Gemini pontis & Veldenziæ diximus accepisse uxorem, cum qua utrúmque comitatum obtinuit, simul & Spanheimensem unà cum Starckenburg, quia propinquitatis Jure hæres fuit unica quatuor præscriptorum Comitatuum; nam quicquid Palatinus Comes, aut Marchio Badensis in Comitatibus Spanheim & Starckenburg hodie Juris habent, non ex genere propaginis, sed ex donatione possident inter vivos.

Comitatus Spanheim inter Palatinos & Badenses dividitur.

Eodem Anno Feria quinta post Festum SS. Philippi & Jacobi Apóstolorum in principio mensis Maij, iterum frigoris & grandinis horrenda tempestas Vineta circa Herbipolim devastans vini copiam destruxit, licet non in tantùm, sicut præcedenti anno, nam mensura vini octo novémque vendebatur denarijs apud Herbipolenses. Denique panis inopiâ laboratum est apud eosdem per totum annum usque ad Festum Paschatis anni sequentis.

Sigismundus Imperator in Moravia constitutus ægrotare cæpit.

Anno prænotato Sigismundus Imperator senio confectus graviter ægrotare cæpit, qui vocatis ad se primoribus Regni Ungariæ ultimam voluntatem suam, ut animo disposuerat, ordinavit: Successorem sibi designans in utroque Regno, Bohemiæ scilicet & Ungariæ, Albertum Ducem Austriæ generum suum virum strenuum, justum, & regio honore dignum: quem ut concorditer se promitterent suscepturos, precibus evicit. Ad Bohemos item, ut idem facerent, se mortuo, litteras præordinavit vivens, atque Oratores, qui testamentum ejus pro susceptione Alberti ad Regnum Bohemiæ aperirent.

Imperator Sigismundus septuagenarius in Moravia moritur.

His rite ordinatis simul & Sacramentis Ecclesiasticis præmunitus Imperator Sigismundus diem clausit extremum anno prænotato, octavo die

die Decembris, anno ætatis suæ septuagesimo: Regnorum Ungariæ quinquagesimo primo, Bohemiæ decimo septimo, Germaniæ vigesimo septimo, & Imperij Romani anno quinto, & in Ecclesia Waradinensi honorificè sepultus est.

Albertus Austriæ Dux fit Rex Ungariæ. nota.

Mortuo Imperatore Sigismundo Regnum Germanorum cum Imperio Romano vacavit in annum sequentem. Ungari autem, ut rogati fuerant, generum Sigismundi Cæsaris defuncti Albertum Austriæ Ducem susceperunt in regem, sed eâ conditione juramento firmatâ, quod nec Germanorum, nec quodcunque regnum susciperet; sed unicè Ungariæ regno deberet esse contentus, quod tamen minimè servavit. Posteaquam enim Ungariæregnum fuerat assecutus, legatos à socero deputatos misit in Bohemiam, ut ejus defuncti ultimam publicarent voluntatem Bohemis, & regnum peterent sibi testamentario jure delegatum. Bohemi legatorum oblatâ oratione persuasi Albertum in regem suscipiunt anno Wolfframmi Abbatis Hirsaugiani decimo, die mensis Maij sexta.

Adolphus Dux Montensium & Juliacensium sine liberis moritur.

Anno etiam præscripto in mense Septembri moritur Adolphus Dux Juliacensis & Montensis sine liberis, justo Dei judicio, ut qui proprium peccarat in patrem, Pater esse non mereretur, cujus corpus in absside meridionali Ecclesiæ S. Pantaleonis nostri Ordinis in Colonia sepultum est. Qui continuis in vita bellis nimium exhaustus inops penè ac pauper decessit. Principatum suum ære alieno gravatum relinquens Gerhardo nepoti de Ravenspurg fratris sui filio, quem & pacificè intrans obtinuit.

Fames hoc anno magna fuit in terris, & frumentum in charo pretio præcipuè circa Rhenum & Mosellam, in Hollandia quoque, Seelandia & Hannonia & Francia Orientali, ut paulo ante diximus, quæ mortales graviter afflixit: nec solum homines multos, sed etiam plura jumenta peremit.

Ludovicus Barbatus Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ obijt.

Anno prænotato ultima die mensis Decembris, obijt Ludovicus Barbatus, Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Elector, filius quondam Regis Germanorum: Ludovicum Pium ex Mechtilde filia Ducis Sabaudiæ Amadei, papæ postea Felicis, legitima filium relinquens hæredem. Cujus frater secundogenitus Ludovici Barbati Fridericus non duxit uxorem, ne principatus iteraretur divisio: genuit tamen ex nobili quadam fœminâ filium nomine Ludovicum, qui hodie Comes est in Lövvenstein, cujus matrem, ut ferunt, priusquam moreretur, in facie Ecclesiæ duxit uxorem. Rupertus autem tertiogenitus Ludovici Barbati Archiepiscopus fuit Colonienſis post Theodoricum, & ante Hermanum: de quo suo tempore latius dicemus. Filias reliquit etiam tres, quarum una Gandavi fuit monialis cum sanctâ Coletâ. Secunda similiter fuit Monacha Coloniæ. Tertia primò nupsit Comiti de Wirtenberg, & postea Duci Austriæ Alberto fratri Friderici Imperatoris tertij.

Uxor Comitis Wirtenberg Palatina Mechtildis.

MCCCCXXXVIII.

Sexcentesimus Hirsaugiensium annus hic est.

Annus iste Wolfframmi Abbatis decimus sub Indictione Romanorum prima, ab introitu fratrum primo de Fulda in Hirsaugiam sexcentesimus, fuit divina miseratione continuatus. In quibus quidem annis sexcentis, quidquid actum circa Monasterium vestrum, ô Fratres Hirsaugienses charissimi, dignum invenire potui, in hoc opus chronicorum comportavi, non sine laboribus multis & vigilijs in noctem sæpe continuatis.

Unde quicúnque Hirsaugianorum hæc legerit fratrum, dicat jam precor mente fideli ad Dominum: *Miserere Domine DEUS animæ famuli tui Joannis Trithemij Abbatis, & omnia ejus peccata remitte per innocentissimam mortem unigeniti Filij tui Domini nostri JESU Christi, qui tecum vivit & regnat in Unitate Spiritus S. DEUS per omnia secula seculorum, Amen.*

Oratio pro Trithemio.

Anno prænotato circa medium quadragesimæ convenerunt Principes Electores, & habitis inter se tractatibus necessarijs vicesimo die mensis Martij, Albertum Ducem Austriæ Sigismundi defuncti Imperatoris generum Regem Germaniæ ad Romanorum Imperium concorditer elegerunt, virum optimum strenuum & pium, qui annis tantum præfuit duobus. Verùm ut paulò ante diximus, juramento se adstrinxerat Ungaris, quod neque imperium deberet assùmere Romanum, neque aliud quodcúnque regnum: vix tandem precibus Friderici Ducis Austriæ inducti Ungari consenserunt, ut regnum assùmeret Germaniæ cum Imperio Romano sibi Franckfurdiæ oblatum. Quo tandem suscepto ad Aquasgrani ducitur, & per manus Theodorici, Archiepiscopi Colonienſium solemniter in Regem unctus coronatur.

Eugenius Papa Legationem ad Basileense Concilium misit.

Eodem anno ab Imperatore Sigismundo viam universæ carnis in Moravia, ut diximus, ingresso, Eugenius Papa neminem habens quem timeret, Concilium Basileense statuit revocare, sed metuens ne schisma in Dei Ecclesia sequeretur, misit ad illud Nicolaum Abbatem nostri Ordinis de Sicilia Panormitanum Archiepiscopum Monarcham Juristarum, cum alijs quibusdam viris solemnibus, per quos Patres monuit Basileæ congregatos, ut à cæptis desisterent, & sibi, ut vero Christi Vicario in omnibus fideliter obedirent. Qui quidem Archiepiscopus cùm Basileæ in Concilio, tum Ratisbonæ & Franckenfurti in conventu principum, & alibi multas orationes pro Eugenio habuit, & causam ejus fideliter promovit, sed impedire Concilium non potuit. Nam Patres apud Basileam constituti, non obstante Legatione Archiepiscopi Panormitani, Eugenium Papam cum suis Cardinalibus ut ad Concilium veniret citaverunt, quem ut in sua opinione permanentem viderunt, contra eum tanquàm schismaticum procedunt, atque postremo deponunt absentem à Pontificatu, & Amadeum Eremitam Ducem quondam Sabaudiæ in Papam elegerunt, Felicem ejus nominis quartum appellantes.

Concilium Basileense Papam Eugenium tertio citavit.

Mechtildis Ludovici Barbati uxor moritur.

Anno prænotato prima die mensis Julij, obijt Ernestus Dux Bavariæ in Ecclesia Monacensi sepultus, filium relinquens nomine Albertum, per quem Genealogia Ducum Bavariæ continuatur, quemadmodum paulo ante diximus.

Eodem anno duodecima die mensis Maij, obijt Heidelbergæ Mechtildis uxor quondam Ludovici barbati Comitis Palatini Bavariæque Ducis, de quo plura in superioribus per ordinem jam diximus, mater pauperum pientissima.

Mons Gigantum ab Joanne Herbipol. Episcopo obsidetur.

Anno item prænotato vicesima quarta die mensis Augusti, Joannes Episcopus Herbipolensis contractis suorum copijs castellum prædonum Russenberg nomine, munitissimum obsedit, quod per dies plures machinis & varijs modis impugnans, cùm expugnare non posset, solutâ obsidione recessit, cautione acceptâ, quod hostes Ecclesiæ deinceps non hospitentur.

Eodem

Eodem anno Rhabanus de Helmſtatt Archiepiſcopus Trevirorum & Spirenſis Eccleſiæ antiſtes jam ſenio gravatus, quorundam conſilio inductus, Joannem Epiſcopum Leodienſem in Coajutorem ſuum pro Trevirorum Eccleſia aſſumpſit. Quod majori parti Canonicorum haud parum diſplicuit, & damna non parva (ſicut plures eo tempore opinabantur) dictæ provenerunt Eccleſiæ.

MCCCCXXXIX.

Armeniaci Galli devaſtant Alſatiam in odium Concilij.

Anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani undecimo, Indictione Romanorum ſecundâ, Patribus in Concilio Baſileæ congregatis, per cenſuras contra Eugenium Papam procedentibus, ipſúmque à Pontificatu deponere inſtituentibus, quod & eodem anno factum eſt, Ludovicus Delphinus Viennenſis Galliæ & Comes Armeniacus cum viginti quinque millibus pugnatorum ab ipſo Pontifice, ut dicebatur, in diſſipationem Concilij ſuſcitati venerunt in Alſatiam, & prædas cum incendio ac nece pauperum ruſticorum circa Baſileam, Argentinam, Colmariam, & Alſatiam totam ſine miſericordia crudeliter exercebant, villanis ad urbes confugientibus tantum ſalvis.

Armeniaci ſuperantur à Suitenſibus.

Imprimis igitur confœderati Suitenſes anno prænotato in menſe Auguſto, primò feliciter, poſtea verò infeliciter cum Delphino & Armeniacis pugnaverunt, & pluſquam duodecim millia eorum peremerunt, quorum omnia bona rapientes in ſuos uſus converterunt. Ex Suitenſibus etiam in ſecundo congreſſu pauci remanſerunt, ſed penè omnes fuerunt occiſi, quod eis propterea contigit, quia nec ſuis obedire Capitaneis voluerunt, nec monitis Baſileenſium optimis fideliter denuntiatis acquieſcere, quin potius unicum à Baſileenſibus miſſum, qui eis nuntiavit innumerabilem Armeniacorum multitudinem ultra flumen latere, comprehenſum interfecerunt, arbitrantes, Baſileenſes eorum gloriâ invidioſè torqueri, & contra prohibitionem ſuorum Capitaneorum amne tranſmiſſo ſuccubuerunt. Nihilominus fortiſſimè agentes in medio inimicorum concluſi, & ab ortu ſolis uſque ad occaſum pugnantes, cùm ſe viderent in mortis articulo conſtitutos, non pauciores XIII. millibus hoſtium occiderunt.

Armeniaci dicebantur die arme Jäcken die Schnäcken vel die Schneider.

Biennio & 6. menſibus turba iſta malignantium Armeniacorum devaſtavit Alſatiam, nemini deferens, nemini ſervans fidem & litteris & Sacramentis confirmatam; nam promiſſis quoſcúnque potuerunt decipientes, ut rebus & corporibus perſiſterent ſalvi, poſteaquam fuiſſent munitionibus intromiſſi, direptis omnibus, nihil promiſſorum ſervabant. Sic intromiſſi fuerant in Walzhuot, in Lauffenburg, in Seckingen, in Reinfelden, & in alijs Helvetiorum, & Alſatiorum oppidis & caſtellis pluribus. Multa per illud triennium fecerunt incolis mala, diripientes omnia quæcunque potuerunt invenire, pauperes, qui ſe redimere pecuniâ non potuerunt, infinitis & horrendis cruciatibus affectos ſine miſericordia in arboribus ſuſpendebant.

Armeniaci per Ludovicum Palatinum Comitem cæſi fugantur.

Poſtremo anno Wolfframmi Abbatis XIV. Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Princeps contracta multitudine pugnatorum auxilio vicinorum Principum & Civium Regni Germanici, Baſileenſium, Argentinenſium, Schletſtattenſium, & aliorum haud procul à Baſilea in ipſos Armeniacos potenter irruit, & multis eorum peremptis, reliquos in fugam convertit. Delphinus autem cum paucis vix evaſit Comitibus

&

& nobilibus suis, quos adduxerat, multis in diversis locis amissis. Non adjecit ampliùs redire in Alsatiam, Germanorum expertus fortitudinem.

Constitutio Basilensis Concilij pro reformatione Ordinis nostri editur.

Anno prænotato, Patres de Concilio apud Basileam congregati ad instantiam quorundam Ordinis nostri Abbatum (quorum DEUS corda inclinaverat ad observantiam regularem) constitutionem unam pro Reformatione Monasteriorum satis utilem edentes, Provinciali capitulo Moguntinæ provinciæ & Bambergensis Diœcesis tradiderunt: quæ incipit: *Inter curas multiplices, quibus in occurrentium rerum & negotiorum, &c. Datum Basileæ x. Calendas Martias, anno à Nativitate Domini MCCCCXXXIX.*

XII. Abbates ordinantur visitatores per Concilium.

Eodem tempore Concilium Basileense memoratum ex Abbatibus Ordinis nostri duodecim visitatores per Moguntinam provinciam deputavit, inter quos erat vita & eruditione præcipuus Joannes Rhode Abbas Monasterij S. Matthiæ Apostoli extra muros Trevirorum, de quo plura diximus. Hi XII. Abbates habebant visitare & reformare auctoritate Concilij Generalis omnia & singula Monasteria per dictam provinciam Moguntinam ubilibet constituta, tam Monialium quam Monachorum. Et notandum, quod juxta constitutionem Benedicti XII. Provincia Moguntina cum Bambergensi Diœcesi exempta, quantum ad Cœnobia pertinet Ordinis nostri, unum facit Capitulum provinciale, Abbatias habens hodiè c. & XX. De qua Provincia ab Ordine translata sunt à tempore Concilij Constantiensis in Ecclesias Canonicorum sæcularium decem Monasteria. Provinciæ autem Colonienſis & Trevirensis pro una computantur, in qua sunt fermè LX. Monasteria, quorum Abbates unum faciunt Provinciale Capitulum. Provinciæ quoque Magdeburgensis & Bremensis in Saxonia computantur pro una, in qua Monasteria nostri Ordinis sunt XV. quorum Abbates similiter faciunt capitulum, cui & Abbates Caminensis Diœcesis sunt incorporati. Provincia Salzburgensis in Bavaria Ordinis nostri clara habet Monasteria, quorum Abbates unum faciunt provinciale capitulum. Harum sex Germaniæ provinciarum Ordinis nostri Abbates, quatuor faciunt Capitula Provincialia, quibus omnibus & singulis in Concilio Visitatores fuerunt Ordinati.

Ordinis nostri sunt provinciæ 82. & faciunt capitula 32.

Sunt autem totius Europæ Provinciæ LXXXII. cum insulis in mari Mediterraneo & Germanico adjacentibus, quarum Ordinis nostri Abbates faciunt capitula provincialia XXXII. Sed hodiè in paucis capitula provincijs servantur propter Abbatum superbiam & nimiam deformitatem Monachorum. Tria in Germania scimus Capitula de triennio in triennium servari, videlicet Moguntinensium unum, Trevirensium & Colonienſium unum, Bremensium & Magdeburgensium similiter unum. In cæteris verò Provincijs, ubi Provinciale Capitulum servetur, aut ubi non servetur, nostram fugit scientiam.

Capitulum Ordinis nostri x celebratur Nürenbergæ.

Anno item prænotato in Dominica tertia post Festum Dominicæ Resurrectionis, quæ fuit XXVI. die mensis Aprilis, celebratum fuit decimum à tempore Concilij Constant: Ordinis nostri provinciale Capitulum Nürenbergæ apud S. Ægidium. In quo præsederunt Hartungus S. Petri in Erphurdia, Georgius S. Ægidij in Nürenberga, Nicolaus S. Blasij in Nigra Sylva, & Henricus in Amorbach Monasteriorum nostri Ordinis Abbates. In eodem Capitulo Bulla seu Constitutio Basileensis Concilij, de qua paulo ante jam dictum est, præsidentibus, & cætui Patrum,

&

fuit exhibita, quam debita cum reverentia suscipientes omnibus mandarunt servandam capitulo subjectis.

Capitulum Ordinis nostri Nürenbergæ celebratur.

Eodem anno Rhabanus de Helmstatt Archiepiscopus Trevirorum suam considerans ætatem senio gravatam, eo quod Ecclesiæ suæ deinceps utiliter præesse non posset, habito suorum consilio, & imprimis Coadjutoris sui Joannis Episcopi Leodiensis, Archiepiscopatum Trevirensem Jacobo de Sirka, qui ante ipsum in dissensione cum Udalrico de Manderscheit, ut supra diximus, anno Wolfframmi Abbatis secundo, electus fuerat, resignavit de consensu totius Capituli, reservata sibi pensione annua, de facultatibus Ecclesiæ, ut posset vivere, quibus ritè peractis ad Ecclesiam suam Spirensem, unde venerat, reversus est.

Rhabanus de Helmstatt Archiepiscopus Trevirensis Jacobo resignat Ecclesiam.

Jacobus autem in Archiepiscopum Trevirorum per Concilium Basileense confirmatus, & in Castro Meyenberg consecratus præfuit annis XVII. Vir optimus, animo præstans, & per omnia magnificus, qui magnanimitate, & prudentia sua omnes sibi, vel Ecclesiæ adversantes potenter superavit: & majoris Ecclesiæ suæ quosdam rebelles ad obedientiam revocavit. Enim verò cùm vitam & mores eorum pravos attentaret corrigere, illi in rebellionem erecti, quò disciplinam pastoris effugerent, se legibus subjecerunt civilibus; quod cùm Archiepiscopus in propria persona detulisset ad Romanum Pontificem, litteras ab eo compulsoriasimpetravit, quibus Papa præcepit eos, aut beneficijs cedere omnibus, aut civilitati, quam temerè assumpserant, renuntiare.

Jacobus de Syrka fit Archiepisc. Trevirensis annis XVII.

In primo suo ad Ecclesiam Trevirorum introitu Jacobus omnia penè reperit desolata, Archiepiscopatum ære alieno nimis gravatum, omnes proventus annuos & census, oppida, Castella, & Telonia creditoribus impignorata ratione bellorum, quibus Rhabanus Archiepiscopatum sibi acquisiverat. Nam ut eo tempore invenimus computatum, ad quatuor centena millia florenorum Ecclesia Trevirensis in primo introitu Jacobi ad Archiepiscopatum creditoribus tenebatur, pro quibus omnia ferè erant obligata. Et quamvis promptuaria cuncta reperisset exhausta & vacua, cogebatur tamen à principio dare Joanni Episcopo Leodiensi, qui fuerat Coadjutor Rhabani, sexaginta florenorum millia, Antecessori suo mutuata.

Omnia bona Ecclesiæ Trevirensis impignorata pro 400000. florenis.

Anno autem præcedente Rhabanus priusquam resignaret Archiepiscopatum Trevirorum, hoc est, anno Wolfframmi Abbatis X. die mensis Januarij 8. de consensu Capituli in favorem nepotis Rheinhardi de Helmstatt majoris præpositi, etiam Spirensem Ecclesiam resignavit, cujus Episcopus fuerat annis XXXV. Commendatarius verò quamdiu fuit Archiepiscopus Trevirorum, annis VII. qui simul computati faciunt annos XLII. in tertio Ecclesiæ cessit Trevirorum.

Reinhardus de Helmstat fit Episcopus Spirensis annis XVII.

Post resignationem voluntariam Rhabani de Helmstatt in Episcopatu Spirensi nepos ejus Rheinhardus de Helmstatt major præpositus, consensu totius Capituli succedens præfuit annis ferme XVII. homo quietus & tranquillus, sub cujus regimine, ut suo loco dicemus, major Ecclesia Spirensis igne fuit exusta.

Fridericus fit Abbas in Spanheim.

Anno prænotato XIV. die mensis Septembris obijt Gobelinus Abbas Monasterij quondam mei Spanheimensis anno regiminis sui octavo non completo. Huic in Abbatia Spanheimensi successit Fridericus de Nak-

heim, & præfuit annis v. mensibus VII. diebus VI. Monachis in magna deformitate viventibus, & Monasterio in utróque statu spiritualium & temporalium nimis collapso.

Joannes de Brunn Episcopus Herbipolensis capitur in Hirtzhorn.

Eodem anno Joannes de Brunn Episcopus Herbipolensis & Franciæ Orientalis Dux unicus, quam ob causam nescio (nisi forsitan debitorum à Domicellis de Cornu Cervi hoc est Hirtzhorn) capitur, & 3. mensium spatio detinetur captivus. Fuerunt qui dicerent, hunc Pontificem Ecclesiam ære nimium gravasse alieno, & inter multos creditores etiam ab illis de Hirtzhorn summam notabilem mutuo accepisse pecuniarum, quam in tempore non restituerit constituto, ideò manus eorum incidisse captivum, quod veritati satis apparet esse consentaneum.

Anno item prænotato XIV. die mensis Novembris, obijt Rhabanus de Helmstatt quondam Episcopus Spirensis & Archiepiscopus Trevirensis. Spiræ sepultus in medio Ecclesiæ Principalis anno Pontificatus sui XLIII. nondum completo. Vir prudentia ingenio consilio & animi constantia singularis, qui pro defensione libertatis Ecclesiasticæ totum libens semper exposuit quod fuit. Ad honestos pro patria labores natus, omnibusque omnia factus veluti alter Machabæus Clerum de injusta servitute Civium prudentia simul & armis potenter liberavit.

Anno Wolfframmi Abbatis præsignato vinum apud Francos nostros Orientales in caro pretio fuit; nam à principio anni usque ad Festum S. Jacobi mensura vendebatur una pro x. denarijs novis. Circa festum autem Archangeli Michaëlis vinum iterum tantum subitò vilescere cæpit, ut una mensura pro uno denario venderetur. Frumenta toto anno in vili pretio fuerunt; nam siliginis maldrum unum duobus talentis, hoc est, decem solidis, quorum XXVII. florenum faciunt, emebatur.

Eodem anno XVIII. die mensis Septembris hora prima, minuto quinquagesimo nono post meridiem, natus est Comes Bertholdus Comes in Henneberg, qui postea ex Decano majoris Ecclesiæ factus est Archiepiscopus Moguntinus: vixit annis LXVI. Archiepiscopus fuit annis XXI.

Albertus Rex Germanorum moritur.

Anno item prænotato XXVII. die mensis Octobris, hoc est, in Vigilia SS. Simonis & Judæ, obijt Albertus Rex Germaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Dalmatiæque, Dux Austriæ, & Comes Tyrolis, in Alba Regali sepultus anno regni Germanici suscepti secundo, minus 4. mensibus, & 21. diebus, Princeps magnificentia & liberalitate omnium clarissimus, quo dignus non erat mundus, & ideò in brevi complevit tempora multa, quia placuit Deo anima ejus, propterea citò abstulit eum de medio tenebrarum, ut gaudeat in æternum.

Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ apud Trevirim obijt.

Eodem quoque anno prima die mensis Septembris obijt Joannes Rhode Abbas Monasterij S. Matthiæ Apostoli extra muros Trevirorum, anno ætatis suæ LXIV. Abbatialis verò dignitatis XX. vir moribus & conversatione integer & sanctus: qui furores Monachorum carnalium sua prudentia domuit, eorum vitia corripuit, Bursfeldinæ Observantiæ fundamenta primus collocavit; de cujus Opusculis & vita in superioribus plura jam diximus.

Eugenius Papa per Concilium Basileense absens deponitur.

Anno memorato XVII. die mensis Novembris Patres in generali Concilio apud Basileam congregati Eugenium Papam sæpius citatum rogatum & vocatum jamque diu expectatum, sed venire contemnentem, ut schismaticum

schismaticum atque rebellem Ecclesiæ à summo Pontificatu per sententiam deposuerunt absentem. Quæ præsumptuosa res cùm ad ejus notitiam devenisset, nequaquam animo concidit, sed habito sæpius conventu Cardinalium, discussâque Græcorum & Latinorum dissensione, tandem eo ventum est, ut Græci rationibus victi faterentur, Spiritum S. à Patre simul & Filio procedere, Purgatorium esse, Corpus quoque Dominicum in azymo sine fermento pane triticeo fore dicerent consecrandum. Denique ut infirmaret Concilium Basileense Eugenius, suásque partes roboraret, in publico residens consistorio XVIII. Cardinales de novo creavit, quorum in numero duo Græci fuerunt, Nicænus & Ruthenus, per quos Græcos in fide Romanæ Ecclesiæ sperabat facilius posse contineri, qui tamen brevi postea iterum defecerunt.

Amadeus Monachus fit Papa in Concilio Basileensi Felix V. dictus.

Igitur Eugenio per Concilium Basileense à Pontificatu, sicut diximus, deposito, mox ordinati sunt ex Patribus nonnulli, quibus potestas data fuit, ut novum Ecclesiæ Pontificem eligerent. Qui secedentes à multitudine conclavè ingressi sunt, & scrutatis ex more votis, Amadeum Monachum Eremitam Ducem quondam Sabaudiæ in Papam concorditer elegerunt. Mittuntur statim ad Ripaliam Cœnobium, in quo degebat, nuntij & Oratores, qui vocent electum ad Pontificatum, qui consurgens venit ad Concilium, & præmissâ Consecratione solemni Pontificium munus libens subivit oblatum. Nuncupatus est in sua obedientia Felix V. & præfuit in ea annis IV. postea cessit Nicolao V. Eugenio jam vita defuncto, quemadmodum suo loco dicemus.

In partes tres Ecclesia dividitur, & tres in cœlo soles videntur.

Eo tempore in cœlo tres soles apparuisse leguntur, divisum in 3. partes statum Ecclesiæ, ut multi opinabantur, significantes. Nam una pars sequebatur Eugenium ut verum Christi Vicarium, in qua fuerunt Itali, Lombardi, Apuli, Galli, & Hispani. Alia verò pars Felici adhærebat, in qua erant Teuthonici, Burgundiones, Sabaudi, & penè Germania tota. Tertia pars eorum hominum fuit, qui neque Felicem sequebantur, neque Eugenium, & ideò se neutrales nominabant, existimantes hanc viam tutiorem, si duobus de Papatu contendentibus, neutrum observent. Sed meo judicio cæteris periculosius erraverunt, cùm præsertim sapienti non sit dubium, alterum ex duobus legitimum fuisse Pontificem, sive Felix fuerit, sive Eugenius. Quomodo ergò neutralis bonâ conscientiâ esse possum, quando non vacat Ecclesia, quamvis nesciam, quis duorum sit Pontifex? satius igitur & tutius in simili casu est, rationis judicio unum sequi & observare, quem verum credas esse Pontificem, quam neutraliter utrumque contemnere.

Periculosius erraverunt neutrales.

De origine vita & moribus Papæ Felicis V.

Quis qualis & quantus fuerit iste Papa Felix, Germanici Regni honor, cui Sabaudia est antiquo jure subjecta, me paucis, ut dicam, impellit. Amadeus igitur, de quo nobis est sermo, Comes fuit Sabaudiæ, quem Imperator Sigismundus olim in Constant: Concilio sublimavit in Ducem, qui non diu post susceptum honoris titulum divino inflammatus amore Ducatum Sabaudiæ Ludovico filio suo reliquit, mundum cum suis delicijs pro DEI honore contempsit, & quibusdam associatus nobilibus, Monasterium Carthusiensis Ordinis, quod Ripalia nuncupatur, ingressus, Domino in magna devotione militavit.

Inde vocatus per Concilium Basileense ad Summi Pontificatus apicem, novem in sua ministravit obedientia justitiam annis: quibus evolutis, & mortuo Eugenio voluntariè cessit Nicolao V. ut suo plenius ordine dicemus. Erat enim vir optimus, vita & conversatione præclarus, ingenio promptus, eloquio dulcis, pius & justus, eruditione quoque scripturarum sufficienter instructus. Ejus filia nomine Margaritha nupserat Ludovico Pio Comiti Palatino Bavariæque Duci Principi Electori, cui peperit Philippum Palatinum, qui ante hoc fermè quinquennium obijt, ut inferius dicitur. Ludovico autem defuncto Margaritham Udalricus Comes de Wirtenberg duxit uxorem, de qua tamen liberos non suscepit.

Felix Papa multos pro sua parte creavit in Concilio Cardinales.

Felix autem in Pontificatum sublimatus, pro confirmatione partium suarum nonnullos apud Basileam Cardinales instituit, inter quos erat Joannes de Ragusio Ordinis Prædicatorum S. Theologiæ Doctor, Græcæ & Latinæ peritus, qui & Basileæ obijt, & Bibliothecam suam valdè ratam & pretiosam Conventui sui Ordinis commendavit cum omni supellectili sua in perpetuam possessionem.

Nicolaus Abbas Siculus & Archiepisc. Panormitanus & Cardinalis nostri Ord.

Nicolaus quoque Siculus Abbas Monecensis Cœnobij Ordinis nostri in Sicilia ex Catana civitate oriundus Archiepiscopus Panormitanus, quem Eugenius Papa miserat Basileam ad revocandum Concilium, rationibus & auctoritate victus Concilio adhæsit, & per Felicem Cardinalis honore donatur; fuit enim vir in utróque Jure peritissimus, & multa scripsit, quæ hodiè manifesta sunt omnibus.

Fridericus Dux Austriæ Pater Sigismundi Archiducis moritur.

Anno item prænotato XXIV. die mensis Junij, quæ fuit nativitate S. Joannis Baptistæ solemnis, obijt Fridericus Dux Austriæ, filium relinquens parvulum, nomine Sigismundum, cum thesauro magno, quem ad redimenda Dominia ducatus impignorata non sine labore diuturno vivens congregaverat. Fridericus autem Dux Austriæ postea Imperator III. tulit Sigismundum parvulum cum thesauris magnis, & duxit in Austriam Tutoris peragens officium, ubi sub tutela erat pluribus annis, donec tandem instantibus Tyrolanis & vallis Oeni populis, quorum erat Princeps, suo dominio pleno Jure instituitur.

MCCCCXL.

Monasterium S. Jacobi Moguntiæ à Bursfeldensibus reformatur.

Anno Wolfframmi Abbatis XII. Indictione Romanorum tertia, Monasterium S. Jacobi Apostoli quondam Scotorum in monte Speciosо prope Moguntiam instantia & cooperatione Theodorici Archiepiscopi Moguntini reformatum est, ex Monasterio Bursfeldensi, sub Joanne II. de Bubenheim Abbate, qui in reformationem memoratam consensit anno regiminis sui secundo. Quo tandem anno Wolfframmi Hirsaugiensis vicesimo quarto vita defuncto, successit Lubertus vir omni religione decorus, annis decem. Post quem Eberhardus de Venlo annis 7. Quo ad Montem Monachorum prope Bamberg translato successit Joannes de Itzstein annis 3. Illo etiam cedente, & Abbatiam S. Joannis in Ringaugia sumente successit Hermannus Prüss patria Moguntinus annis 44. minus duobus mensibus, vir optimus & sempiterna memoria dignus. Quo mortuo, & in medio chori sepulto, Joannes de Gerauo major cellerarius in Abbatia succedens hodie tertium Abbatissat annum. Plura Cœnobia ex eodem Monasterio deinceps fuerunt reformata.

Eodem

Eodem anno, Sabbato post Erhardi Festum, in principio mensis Januarij obijt Joannes de Brunn Episcopus Herbipolensis, & Dux Franciæ Orientalis, in Castro montis Dominæ nostræ S. Mariæ, cujus corpus in majori Ecclesia cum honore fuit sepultum. Reliquit Ecclesiam Herbipolensem nimis exhaustam, & multis debitis involutam; nam quidquid habuerat in proventibus, & censibus annuis, totum pro ære alieno fuerat impignoratum, ut vix præsul unde viveret cum difficultate posset acquirere. Miseria fuit insignem tunc videre memoratam Ecclesiam in tanta paupertate constitutam, ut non tantum gloria esset spoliata, quam prius habuerat, sed etiam fidem apud omnes publicam amisisset. Unde parum abfuit, quin propter multitudinem debitorum alienanda in manus Fratrum Ordinis Teuthonici misera venisset. Post Joannem electus fuit à Capitulo Sigismundus Saxoniæ Ducis filius, qui aliquandiu coadjutor ipsius Joannis fuerat: homo pacificis actionibus delectatus: confirmatus autem & ordinatus in Episcopum præfuit annis 3. de quo etsi copiosa sit mihi materia, nescio quid scribam, propter vanam de ipso hominum æstimationem, aliis eum stultum & fatuum, alijs verò prudentem & optimum virum asserentibus. In prima opinione fuerunt Canonici, & penè Clerus omnis, quorum sectatores ita reliquerunt in scriptis, quòd post fatuitates multas pueriliter commissas penè solus aufugerit ad fratres suos Duces in Saxoniam, & ibi manserit usque ad mortem, nec reversus ad Herbipolim deinceps fuerit, fratribus ob verecundiam ne elaberetur, miro illum studio custodiri facientibus. Qui verò sequebantur opinionem memoratæ contrariam, eum propterea exosum atque despectum fuisse à Clero dicunt, quòd civibus nimium assentiens, eorum se fidei potius, quam Canonicorum suorum credidisset, favorémque populi pluris æstimaret, quam devotionem auctoritatem & libertatem omnium Clericorum. Opiniones hodiè vulgatissimas dixi, quorum me scriptorem non judicem exhibui.

Joannes de Brun Herbipolensis Episcopus moritur.

Sigismundus Dux Saxonum fit Episcopus Herbipolensis annis tribus.

Anno item supra dicto circa medium quadragesimæ, convenerunt apud Franckfurdiam principes Electores: Theodoricus Archiepiscopus Moguntinus, Jacobus Archiepiscopus Trevirorum, Theodoricus Archiepiscopus Colonienſium, Ludovicus Palatinus Comes Rheni Bavariæque Dux, Ernestus Dux Saxoniæ, & Fridericus Marchio Brandenburgensis, & habitis inter se tractatibus ex more necessarijs, tricesima die mensis Martij, Fridericum Ernesti filium Austriæ, Styriæ, Carinthiæque Ducem & in Tyroli Comitem unanimi consensu in Regem Germanorum & Imperatorem Romanorum elegerunt, quem ad Aquasgrani ducentes solemni pompa coronarunt. Sex & viginti annorum erat cùm regnare cæpisset, tribus & quinquaginta annis regnavit in Germania, quorum solus expendit quadraginta sex, cum filio autem Maximiliano 7. annis regnavit. Undecim annis sine Imperij corona regnavit, & quadraginta duobus annis imperavit gloriosè coronatus; Erat enim vir optimus, bonarum litterarum studio competenter imbutus, ingenio subtilis, consilio cautus, actione præcipuus, pacificus mansuetus pius justus atque munificus, amator Cleri, defensor pauperum, & virorum omnium cultor & amator Doctorum. Uxorem postea duxit coronatus Imperator Leonoram Lusitaniæ seu Aragoniæ regis filiam, de qua genuit Maximilianum Regem & Cæsarem, filiam quoque unam, quam Albertus Bavariæ Dux habuit uxorem.

Fridericus Dux Austriæ fit Rex Germanorum anno 53.

Leonora filia Regis Lusitaniæ uxor Friderici Imperatoris III.

Eodem tempore, quo Albertus Germaniæ Ungariæ Bohemiæque Rex, de quo paulo ante dictum est, vitam cum morte commutavit humanam, Elisabeth uxorem suam partu gravidam reliquit, quæ non diu post obitum mariti filium peperit nomine Ladislaum. Cùm autem Fridericus Dux Austriæ jam dictus in Regem Germaniæ fuisset electus, venit cum eo mulier jam memorata, Ladislaum filium suum jam pridem apud Albam regalem 4. menses habentem ætatis, in regem Ungariæ coronatum secum adducens, cum regni corona nimium pretiosa; non enim confidebat Ungaris, & ideò filium Regi Frederico educandum prudenter comisit, & coronam regni Ungarici ad tempus servandam commendavit; quod fideliter fecit utrumque. His pro quibus venerat, apud Fridericum regem peractis, Regina cum sua comitiva in Ungariam reversa est, & regnum loco filij aliquandiu prudenter gubernavit. Intereà Bohemi auditâ morte Regis Alberti, qui ut supra diximus, in Moravia obierat, diem statuunt in unum conveniendi pro electione novi regis Bohemi celebranda; nesciebant enim quod Regina peperisset filium. Innotuit autem mulieri consilium Bohemorum, & missis ad conventum Legatis regem prohibuit eligendum, significans se legitimo ex Rege filium regni legitimum peperisse hæredem. His Bohemi auditis in duo scinduntur. Altera decernebat pars Ladislaum pro rege suscipiendum, altera verò non pueris regnum deberi sed viris, qui possint & regere subjectos, & defensare contendens, regem omnino statuit eligendum, satis fore Ladislao, si post 24. ætatis annum vocaretur ad regnum. Et hæc pars invaluit. Scrutatis igitur votis eorum, quibus de rege nominando fuerat delegata potestas, Albertus Dux Bavariæ, qui olim apud regem Wenceslaum enutritus linguam probè noverat Bohemicam, tunc quidem in Bavaria constitutus in Bohemiæ Regem concordi voto eligitur. Placuit electio cæteris, mittuntur confestim nuntij ad electum, atque ut veniat in regnum sibi destinatum à Deo, multis precibus rogatur. Quibus ille gratias egit, imprimis, quod eum ex omnibus unum elegissent in regem, multúmque se idcircò debere Bohemis, Regali boatu proclamans. Sed cùm regis Alberti Ladislaus extet legitimus filius & hæres, sibi non fore decorum asseruit, ut regnum etiam vocatus ab incolis terræ usurpet alienum. Hac responsione Bohemi accepta, honoratíque muneribus ad suos in Bohemiam tristes reversi sunt. Repulsi autem ab Alberto Bohemi, Legatum ad Fridericum regem miserunt, orantes, ut regnum Bohemiæ tutorio nomine suscipiat gubernandum, quoúsque puer adolescat Ladislaus. Renuit Fridericus oblata subire, indignum asserens illius usurpare hæreditatem, cujus tutelam suscepisset corporalem. Sed neque tutorio nomine Regnum Bohemiæ gubernare posse respondit, propterea quod cùm Regno Germaniæ & Romanorum plurimum esset occupatus, ipsi potius regni gubernatores eligerent, donec parvulus ad legitimam perveniat ætatem. Cujus acquiescentes consilio Bohemi, gubernatores quosdam regni constituunt, inter quos non satis firma concordia extitit, & ideo respublica in manus tandem hæreticorum devenit.

Regina Ungariæ filiũ commendavit Regi Friderico.

Bohemi Ducem Bavariæ Albertum Regem petunt sed refutantur.

Bohemi Fridericum Regem petunt sed acceptare contempsit.

Eodem anno quarta die mensis Decembris, quæ fuit solemnitate S. Barbaræ Virginis & Martyris festiva, venit Marchio Brandenburgensis, qui morabatur in Onolspach cum armatorum exercitu, insidiosè capiens nocturno

Albertus Marchio Brandenburgensis tentat Oxenfurt.

turno tempore castellum & oppidum Ecclesiæ Herbipolensis Oxenfurt invadere, & expugnare. Præmisit ergo viros 50. ut muros præoccupantes ascenderent & venienti exercitui portas oppidi priusquam dies illucesceret, aperirent. Sed errante per noctem in tenebris ductore copiarum, & tardius cum exercitu veniente ante oppidum, utpote jam illucescente die, innotuêre tradimenta civibus, & correptis armis viros illos 50. qui jam oppidum per muros intraverant, omnes ceperunt, & armis denudârunt. Interea tandem supervenit exercitus, foriſque ante muros portarum reserationem expectabat, in quem cives è muris, & turribus misêre bombardas, & subitò cuncti turpiter dispersi, fuga quæsivere salutem. Cecidit ibi Erckengerus de Sensheim Capitaneus exercitus memorati Marchionis, & bombardarum impulsu etiam alij perierunt.

MCCCCXLI.

Anno Wolfframmi Abbatis tertiodecimo, Indictione Romanorum quarta, ultima die mensis Aprilis, quæ fuit Dominica tertia post Festum Resurrectionis Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi, celebratum fuit undecimum Ordinis nostri provinciale Capitulum, in quo præsederunt Hartungus S. Petri in Erfurdia, Georgius S. Ægidij in Nürenberga, Nicolaus S. Blasij in Nigra Sylva, & Henricus Beatæ Mariæ semper Virginis in Amorbach Monasteriorum Ordinis nostri Abbates, qui etiam in proximo capitulo præsederunt.

Capitulum Ordinis xi. Nürenbergæ celebratur.

Hyems fuit hoc anno diuturna & asperrima, nivésque magnæ super faciem terræ fuerunt & continuæ, à festo S. Martini Episcopi usque ad Purificationem B. Mariæ semper Virginis, quorum frigore incommoditate simul & prolixitate non tantum homines pauperes, sed etiam jumenta afflictabantur.

Anno prænotato inter Ludovicum Bavariæ Ducem cognomento Gibbosum, & patrem ejus Ludovicum Ducem, qui morabatur in Ingolstat, magna fuit suborta dissensio, quæ tandem plenum dedecore finem accepit. Nam consilio & auxilio Marchionis Brandenburgensis Alberti, Patrem in oppido Neuburg juxta ripas Danubij obsedit, cum oppido cepit, & rem perpetuâ infamiâ notandam perpetravit; captum námque patrem in prædam Marchioni Alberto dimisit, quem ille Henrico Duci Bavariæ in Landtshuta commoranti acerrimo ejus adversario pro magna vendidit summa pecuniarum, quam solvere cogebatur, si voluit liberari. Sed hæc impietas filij magna in patrem divina dictante justitiâ morte citius est vindicata præmaturâ, ut qui genitorem dehonestavit proprium, brevi moriens sine liberis, pater esse non posset.

Ludovicus Bavariæ Dux Gibbosum patrem suum expugnavit.

Eodem anno Theodoricus de Mœrs Archiepiscopus Colonienſis magno pugnatorum congregato exercitu Susatum Westphaliæ oppidum obsidione vallavit. Cives autem firmitate murorum adjuti se fortiter defendebant. Unde cernens postremò Archiepiscopus, quod locum sicut speraverat, obtinere non posset, concordiam fecit ut potuit, & ad propria non sine damno reversus fuit.

Archiepiſc. Colonienſ. Susatum obsedit, sed capere minime potuit.

Anno prænotato, Godfridus præpositus in Rote, de promissione & consensu Wolfframmi Abbatis Hirsaugiani, ad cujus jurisdictionem, Cœnobium ipsum sine medio pertinet semperque pertinuit à prima fundatione sua, usque in præsentem diem, præposituram ipsam resignavit, acceptâ

Præpositus in Rote resignat officium suum.

acceptâ pensione annuâ florenorum septuaginta, quibus vitam deinceps in privato sustentaret. Iste Godfridus cappam sericam satis pretiosam, & crucem argenteam Hirsaugiæ piâ devotione donavit, quæ ibidem in Ecclesia servantur usque in hanc diem.

MCCCCXLII.

Inter Ungariæ Reginam & Uladislaum Polonum discordia.

Anno Wolfframmi Abbatis quarto decimo, Indictione Romanorum quinta, magni fuerunt in Ungaria tumultus pro regno inter Elisabeth Reginam Alberti quondam Regis relictam uxorem Ladislai pueri matrem, & Uladislaum quondam Poloniæ regem, quem nonnulli ex primoribus Ungariæ contra eam vocaverunt in Regnum. Quibus Eugenius Papa recognitis Julianum Cardinalem Cæsarienſem Legatum misit in Ungariam, quò cùm perveniſſet, multùm pro concordia & pace laboravit, & ecce ubi res optato fini appropinquare videretur, subitò Regina carnis debitum solvit, & Polonus regnum obtinuit, Ladislao sub Regis Friderici manente tutela, ut supra dictum est, lætantibus alijs, alijs verò nimium contristatis.

Friderieus Dux Austriæ Aquisgrani coronatur in Regem Germaniæ.

Eodem anno mense Julio, Fridericus Austriæ Dux, quem anno superiori diximus apud Franckfurt absentem in Germaniæ regem electum, ad Regale oppidum Aquasgrani cum principibus multis proficiscitur, & in Ecclesia B. Mariæ semper Virginis per Theodoricum Colonienſem Archiepiscopum solemni pompa inunctus coronatur. Annis verò undecim post electionem suam ad imperij coronam propter schisma, quod fuit inter Eugenium & Felicem, properare distulit, quam tandem à Nicolao V. Romæ suscepit.

Vinum crevit in abundantia multa.

Anno prænotato magna per totam Germaniam copia vini crevit, & in tantum viluit, ut cavata vini, quæ duodecim urnas continet apud Francos Orientales, urna vero una mensuras quatuor & sexaginta, pro florenis duobus passim venderetur, & erat vinum non tenue non vile non dumetitium, sed nobile dulce & optimum, quale in multis retro non creverat annis. Fuitque in omni terra Germaniæ vini abundantia magna, frumentorum quoque omnis generis tanta exuberantia, ut horrea deficerent pluribus, in quibus nascentia reciperentur; erat enim totus annus valdè temperatus in singulis quatuor partibus suis, aura quoque messis tempore serenissima, quo factum est, quod fruges siccæ domibus introductæ diutius servari potuerunt.

Wolfframmus Abbas Hirsaugiensis in Schonrein renovat.

Eodem anno cùm Prior Monasterij Schonrein Abbati Hirsaugiano immediatè subjectus in Diœcesi Herbipolensi census & proventus ejusdem Cœnobij annuos renovare laboraret sui jussione Abbatis Wolfframmi, Comes de Ryneck, qui locum & fratres tutari debuerat, multipliciter in contrarium nitebatur, rusticis contra æquitatem faciens assistentiam, ne censuum fieri contingeret necessariam renovationem. Unde jure commotus Wolfframmus Abbas post multas contentiones cum Comite habitas ad Schonrein in propria persona descendit, & sicuti patet in registris, ibidem census invitis comitibus renovavit.

MCCCCXLIII.

Hyems longa fuit & multis durissima.

Anno Wolfframmi Abbatis quinto decimo, Indictione Romanorum sexta, hyems fuit longa simul & frigidissima, durans à festo S. Martini penè usque ad medium mensis Maij, defecerúntque in multis locis pabula jumentis

jumentis, & erat ingens miseria tantam videre inopiam rusticorum. Unde plures cùm nec fœnum haberent, nec stramina, ne penitus interirent jumenta, alij denudatis domibus suis, quæ straminibus erant coopertæ, pabula ut poterant cum aqua calida fecere jumentis, alij jumenta sibi mactaverunt in escam: nonnulli etiam non habentes, unde pecora nutrirent sua, præ nimia fame jam semimortua in campos & nemora minantes devoranda lupis concesserunt.

Sigismundus Episcopus Herbipolensis clam fugit in Saxoniam.

Eodem anno Sigismundus ex Ducibus Saxoniæ Herbipolensis Episcopus, posteaquam in tertium annum præfuisset Ecclesiæ, tædio civium aut injuria Canonicorum affectus, nescio, Deus scit, Herbipolim deseruit, & clam fugiens cum paucis in Saxoniam reversus est. Fuerunt qui scriberent, eum innata fatuitate & stultitia concitatum, ut fugeret, nullámque penitus à quopiam suscepisse injuriam; mores enim præferebat nimium pueriles, quibus multum est factus contemptibilis, maximè viris prudentibus, qui nihil in eo dignum Pontifice præter nomen & schema corporis esse judicabant; nam cunctis ut pueris puer affabilis exticit; mulieribus & puellis levem & nimium familiarem se præbuit, inter cives, quasi unus ex eis sine maturitate Pontificia conversatus est leviter. Igitur in Saxoniam reversus ad Fratres, multa querulabatur adversum Canonicos Herbipolenses, metu se mortis Herbipolim asserens deseruisse, sed non resignasse Pontificatum. Quid plura dicam? Fit postremo inter dissidentes concordia, Sigismundus fratrum suorum consilio persuasus & inductus Ecclesiæ memoratæ renuntiat, pensione annuâ sibi reservatâ, unde vivat. Manst autem sub custodia fratrum Ducum in Saxonia, & annis plurimis supervixit. Verum quia ut supra diximus, Herbipolensis Ecclesia fuit illis temporibus ære alieno nimium gravata, pensio hæc annua Sigismundo adscripta per plures annos tam per Godfridum Episcopum, quam per Joannem ejus successorem extitit neglecta, quæ in magnam postremo summam fuit à Ducibus computata; Rudolpho námque de Scherenberg post Joannem de Grumbach ejus successorem in Episcopum sublimato, Duces Saxoniæ restantem pensionis jam dictæ summam ab eo magnam exigebant, quòd aut solvere, aut eos Ecclesiæ inimicos sentire, compelli videbatur. Erant tum, qui consulerent Rudolpho, belli fortunam expectandam potius, quam tantam pecuniarum summam nullo debitam jure Ducibus solvendam. Quibus ille, ut vir pacificus & non improvidus respondebat: *His pecunijs, quæ postulantur à nobis, primum belli apparatum coadunare non possemus, quem etsi haberemus ad manum, nesciremus nihilominus, qui finis pro nobis, an contra nos sequeretur. Unde*, inquit, *meo judicio melius est, pecuniâ comparare pacem, quam bellum fovere incertum.* Dedit ergo Saxoniæ Ducibus interveniente concordiâ florenorum 34000. & sic imminentia sibi mala prudenter declinavit.

Sigismundus resignat Pontificatum reservata pensione annua.

Godfridus Schenck de Lymburg fit Episcopus Herbipolensis.

Post resignationem Sigismundi Godfridus Schenck de Lymburg in Episcopum Herbipolensis Ecclesiæ concorditer fuit electus, & præfuit annis fermè XII. vir magnanimus & prudentiæ singularis, qui primus omnium in moneta & litteris publicis, Friderico rege Germanorum postea Imperatore consentiente, se Ducem Francorum scripsit Orientalium, & Wirzburgensem Episcopum, causam ut hoc faceret, relatione seniorum audivimus hujusmodi. Albertus Marchio Nürenbergensis

Nürenbergenſiúmque Burggravius Princeps bellicoſus & ſemper contra memoratum Pontificem in armis, titulum ducatus Francorum Orientalium uſurpare videbatur, propterea forſitan, quod nemo ſe hujus principatus Ducem ſcriberet, neminem fore exiſtimans contradicturum. Sed Godfridus Pontifex non ferens hanc injuriam Eccleſiæ ſuæ intentari, quæ Ducatum Francorum S. Burckhardo ante 690. annos non ab imperio, ſed à regno Germaniæ per Pipinum & Carolum Magnum reges donatum jure poſſedit, quamvis fortè nullus Epiſcoporum ſe Ducem antea ſcripſiſſe inveniretur, Marchioni Alberto contradixit, & titulum Ducatus malè uſurpatum deponere compulit, & ne quis ſimilia tentaret impoſterum, ſe, ut diximus, Epiſcopum Herbipolenſem, & Orientalis Franciæ Ducem, quamdiu vixit in humanis, nominavit & ſcripſit. Quem ſecuti per ordinem ſucceſſores Joannes de Grumbach, Rudolphus de Scherenberg & Laurentius de Bybera, qui hodie octavum decimum Epiſcopizat in annum, omnes titulum Ducatus memorati ſuis epiſtolis inſcribunt.

Epiſcopus Herbipol. Ducem ſe ſcribit Orientalium Francorum.

Quo autem jure id faciant, altius quam præſens Chronicon inchoavimus, occurrit repetendum. Anno Dominicæ Nativitatis DCCLI. Indictione Romanorum IV. S. Burckhardus Monachus natione Anglicus per S. Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum decimus nonus Herbipolenſis Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus, & præfuit in ea annis XL. Eo tempore rum ordine latiſſimum erat regnum Francorum, totam penè complectens Germaniam & Galliam, cui præfuit Hildericus ſolo nomine Rex, Pippinus verò Majordomus, Pater Caroli Magni cuncta Regni negotia diſponebat. Igitur Francorum proceres memoratum S. Burckhardum & Folradum Presbyterum Abbatem Romam miſerunt ad Zachariam Papam, ut conſulerent eum ſuper regno, quid melius in futuro eſſe putaret.

Unde Ducatus Francorum ad Eccleſiam pervenerit Herbipol.

Romanus Pontifex auditâ legatione miſſorum, decrevit melius & utilius fore pro confirmatione Regni, ut ille qui facit laborem, ſit dicatúrque Rex, quàm Hildericus omni tempore otioſus. Mandavit ergo per eoſdem S. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, ut abrogato Rege Hilderico inutili Pipinum Majoremdomus in Regem Francorum ungeret & coronaret. Anno igitur Dominicæ Nativitatis DCCLII. in civitate Sueſſionum D. Bonifacius Archiepiſcopus in præſentia S. Burckhardi & multorum præſulum abrogato & in Monaſterium truſo Hilderico Pipinum unxit in Regem. Pipinus igitur in Regem Francorum ſublimatus, ne S. Burckhardo Epiſcopo pro ſuis laboribus & beneficijs videretur ingratus, imo pro DEI Omnipotentis honore totiúſque regni ſalute Civitatem Wirtzburg & Ducatum Franciæ ſæpius dictæ Orientalis, de conſenſu Caroli Magni poſtea Imperatoris filij ſui, & 100. Principum Regni Franciæ Eccleſiæ memoratæ Herbipolenſi liberè tradidit in perpetuam proprietatem. Jure igitur quilibet Epiſcopus Herbipolenſis pro tempore exiſtens Francorum ſe Ducem ſcribit unicum, cùm hoc privilegium Eccleſiæ à pientiſſimis Regibus conſtet ſoli conceſſum.

S. Burckhardus Romam pro Regno à Francis mittitur.

Ducatus Francorum datur Herbipolenſi Eccleſiæ per Pipinum Regem.

Anno prænotato in die Nativitatis B. Virginis Mariæ, Bernenſes & Solodorenſes apud Helvetios contracto ſuorum exercitu, auxilio Baſileenſium, Lauffenburg contra omnem juſtitiam obſidione dura vallarunt, & per dies 14. fortiter obſederunt: & licet muros tam oppidi, quam arcis in pleriſque locis impulſu bombardarum dejecerint, intrare tamen

Lauffenburgum obſidetur à Bernenſibus, ſed non capitur.

tamen neutrum potuerunt, civibus se constanter defendentibus, & machinis lapides continuè dirigentibus in hostem. Postremò considerantes memorati injusti obsessores, quod nihil proficerent contra obsessos, pace datâ & acceptâ, non sine damno suo ad propria redierunt.

Præpositura in Noth.

Eodem anno Wolfframmus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis Ecclesiam parochialem in Walse de consensu Cardinalis & Episcopi Augustensis ordinarij loci præposituræ Noth cum omnibus emolumentis suis incorporavit.

S. Nicolaus Tolentinas canonizatur.

Hoc ipso anno Eugenius IV. Papa Romam ex Florentia reversus, S. Nicolaum Tolentinatem Ordinis FF. Eremitarum D. Augustini Episcopi, de consensu Cardinalium SS. Catalogo adscripsit, virum perpetuâ memoriâ dignum, qui in vita & morte infinitis penè miraculis claruit, & multorum corda sua prædicatione ad Deum convertit.

MCCCC XL IV.

Anno Wolfframmi Abbatis XVI. Indictione Romanorum VII. Dominica post Festum Dominicæ Resurrectionis, quarta decima videlicet die mensis Maij, celebratum fuit duodecimum Ordinis nostri provinciale Capitulum, apud S. Petrum in Erpfurdia, in quo præsederunt Abbates Monasteriorum ibidem, S. Galli in Suevia, S. Ægidij in Nürenberga, & S. Protomartyris Stephani in civitate Herbipolensi.

Conventus principum cum Rege apud Nürenberg agitur.

Eodem anno Fridericus Rex Germanorum regni principibus indixit conventum apud Nürenberg oppidum ad Festum Purificationis celebrandum. Convenientes autem paulo tardius circa medium quadragesimæ principes, varios cum rege tractatus habuerunt, quibus Reipublicæ consultum iri sperabant. Invaserat eodem tempore fines Christianorum impudentissima gens Saracenica, & plura fidelibus intulit mala. Contra hanc Rex Fridericus multa tractavit cum principibus, expeditio Christianorum in Turcas magna concluditur, subsidia plurimorum in communi promittuntur. sed conventu principum dissoluto nihil aut parum ex conclusis in effectum deducitur, quin potius ad sua quique reversi promissorum obliti sunt, & privata communibus prætulerunt.

Christianorum expeditio in Turcas prope Danubium.

Interea Uladislaus Poloniæ Rex, qui sibi Ungariam vendicabat, vir juvenis fortis & audax, habens secum in Ungaria Julianum Cardinalem Cæsareum Apostolicæ Sedis à Latere, ut ante diximus, Legatum, incursionem Turcarum ægrè tulit animo, & Christianæ fidei zelo succensus arma in eos movere decrevit. Contractis igitur quotquot potuit ex Poloniæ Regno simul & Hungariæ pugnatorum millibus ingentem contra Saracenos Turcas exercitum duxit, & factâ congressione inter Adrianopolim & Danubium, diu ab utraque parte satis atrociter fuit dimicatum. Magnus impiorum fuit exercitus: de quo nostri adjuvante Deo in Festo S. Martini xxx. millia cum sedecim eorum capitaneis sive principibus occiderunt. Ex nostris etiam plures ceciderunt, inter quos Uladislaus supradictus Rex Poloniæ, Ungariæque, & Julianus Cardinalis Cæsareus Apostolicæ Sedis Legatus vir Deo dilectus cum nobilibus & fidelibus multis pro fide Christiana ceciderunt, quos in Christo vivere credimus.

30000. Turcæ à Christianis cæduntur in bello.

Oppidum Susatense in Westphalia obsidetur.

Anno prænotato incolæ Susatensis oppidi in Westphalia repudiato Domino suo Theodorico Archiepiscopo Colonienſium, qui se Ducem scribit Angariæ, protectorem & defensorem sibi assumunt Ducem

Clivensem. Hinc multiplicata sunt mala per universam terram memorati Ducatus Angariæ, in quo etiam oppidum Susatense dignoscitur situatum. Contractis etenim copijs Archiepiscopus, Bohemorum quoque adjutus occursu, magnum adunavit pugnatorum exercitum, & ingressus Ducatum Angariæ, omnia incendio ferro & rapina devastavit, munitiones villas & castella circa Susatum plura subvertit, nobilésque multos & ignobiles comprehendens secum abduxit captivos.

Ducis Juliacensis bellum contra Geldrenses.

Eodem quoque anno factum est prælium atrox & magnum inter Arnoldum Ducem Geldriæ, & Gerardum Ducem Juliacensem, in quo Juliacenses numero pauciores magnam adversariorum multitudinem converterunt in fugam, pluribúsque occisis campum, ut dici solet, obtinuerunt cum triumpho victoriæ.

His etiam temporibus inter Ducem Lotharingiæ & cives Regni Germanici Metenses dissensio fuit exorta gravis, quæ dietim crescens tandem parturijt bellum. Adhæsit Lotharingiæ principi Carolus Gallorum Rex VII. una cum Ludovico filio suo Duce Viennensi Delphino, qui Helvetios non sine detrimento suorum maximo, ut supra jam anticipativè diximus, impugnavit. Convenientes igitur in unum tres isti principes cum ingenti pugnatorum exercitu, Mediomatricum urbem, id est, Metim per gyrum obsederunt. Firmatâ obsidione Fridericus Rex Germanorum, ut Gallus scriptor Gaguinus memorat, de Helvetijs questus, quod suo rebellarent imperio, Carolum orat, quatenus sibi partem militiæ transmittat in gentis correptionem rebellisantis; petitionem Gallus libenter admisit, confestímque Ludovicum Delphinum jam dictum Basileam cum copijs destinavit, bella cum Helvetijs plura gessit, aliquando victor, victus interdum. Postremò tamen superatus confusúsque in toto, & sine honore fugatus, quemadmodum supra dictum est. Alij Delphini Ducis in Helvetios motum Eugenio Papæ adscribunt, per quem Basileense Concilium se posse destruere speraverit, Fridericum Regem excusantes.

MCCCCXLV.

Monasterium Kyrsgarten Wormatiæ datur Regularibus.

Anno Wolfframmi Abbatis septimo decimo, Indictione Romanorum octava, obijt Fridericus Episcopus Wormatiensis, qui Moniales Cisterciensis Ordinis in Cœnobio Kyrsgarten Wormatiæ commorantes, propter inordinatam vitam earum expulit, & Canonicos Regulares S. Augustini de bona observantia Widisheim reposuit. Quod quidem Cœnobium in ultimam devenerat paupertatem, sed Fratrum industria & labore brevi sub bonis constitutionibus restitutum.

Ludovicus de Ast fit Episcopus Wormatiensis diebus 40.

Huic in Episcopatu Wormatiensis Ecclesiæ per electionem Fratrum Canonicam immediatè successit Ludovicus Canonicus & Ludovici Palatini Comitis à secretis sive Cancellarius, vir morum integritate simul & eruditione scripturarum clarus; qui priúsquam confirmaretur vel ordinaretur in Pontificem, amicorum consilio super hoc habito, quadragesima die post electionem suam Episcopatum cum omni jure suo in manus Capituli resignavit, malens in humilitate sua consistere, quam in alto periculum subire. Fuit autem oriundus ex cognatione de Ast, utriúsque Juris Doctor & præpositus.

Rheinhardus de Sickingen fit Episcopus Wormatiensis anno 36.

Post cujus resignationem electus fuit Reinhardus de Sikingen homo non multæ eruditionis, bonus tamen & honestæ conversationis, qui præ-

fuit

fuit annis fermè 36. & satis providè Wormatiensem rexit Ecclesiam. Cujus tempore Cœnobium nostri Ordinis in novo Castro, id est, Neuenburg prope Heidelberg ad observantiam regularem fuit reductum. Ipse etiam reformavit aliud Monasterium ejusdem Ordinis Monialium in Lobenfels, cui plura fecit bona, & semper in observantia manu tenebat.

Eodem anno Concilium Basileense commissionem & auctoritatem dedit Joanni Bursfeldensis Monasterij Clarissimo Abbati, corrigendi & emendandi Ordinarium divinorum officiorum, quem emendatum enucleatum & examinatum Sedes Apostolica pro Monachis reformatis & reformandis, atque capitulo annali unitis, & uniendis in perpetuum confirmavit.

Ludovicus Comes Palatinus filiam Papæ Margaretham duxit uxorem.

Anno prænotato, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Imperij sacri Elector, filius quondam Barbati & nepos Ruperti Regis Germaniæ, qui morabatur in Heidelberg, uxorem duxit Margaretham filiam Amadei quondam Ducis Sabaudiæ, tunc verò Papæ Felicis IV. & Sororem Ludovici, qui Ducatum paternum Sabaudiæ tunc strenuè gubernabat: de qua genuit filium unicum nomine Philippum, qui ei in principatu Palatino successor fuit.

Conradus Humbrecht fit Abbas in Spanheim.

Hocipso anno decima septima die mensis Februarij, Fridericus de Nackheim Abbas Monasterij quondam mei Spanheimensis, in ordine succedentium vicesimus, paupertate inopiáque oppressus, ac senio confectus Abbatiam resignavit anno regiminis sui sexto necdum completo. Huic in Abbatia primus atque vicesimus successit Conradus Humbrecht de Ganiodoro Monachus conventualis, & præfuit annis sedecim, & 20. diebus, qui reperit Monasterium ære gravatum alieno, & Monachos numero paucos, & conversatione nimium deformatos.

Eugenius Papa laborat pro solutione Basileensis Concilij.

Anno etiam præscripto Eugenius Papa IV. misit in Basileam duos Episcopos Thomam & Joannem, viros potentes in opere & sermone, committens eis, ut viribus adhibitis totis navarent operam, si Patribus in eo congregatis possent, quavis ratione, persuadere, quatenus aliquando solverent, quod celebrabant Comitium, tolleretúrque malè præsumpta neutralitas. Venientes ergo ad Basileam duo memorati Pontifices, Legationis suæ munus strenuè peregerunt, & tandem post multos sermones Patribus ut Concilium dissolverent persuaserunt, sub illa tamen conditione, quod Eugenius Papa ratificaret approbaret & confirmaret omnia & singula per Concilium acta & concluſa, toto suæ durationis tempore, sola institutione Amadei Papæ Felicis IV. manifestè excepta.

Eugenius Papa à Concilio ut verus Papa salutatur & recipitur.

Patres itaque de Concilio priúsquam ab invicem discederent, oratores quosdam nomine Concilij missis duobus Episcopis adjunxerunt, qui Romam pergentes publicè in consistorio vice ac nomine totius Concilij Basileensis debitam Eugenio Papæ reverentiam, & obedientiam solemniter præstiterunt, ipsum profitentes verum & indubitatum Christi Vicarium, successorem Petri Legitimum, atque Universalis Ecclesiæ Pontificem unicum solum, atque Catholicum. His Romæ feliciter & maturè peractis missarum solemne apud S. Joannem Lateranensem per unum Episcopum Cardinalem fuit decantatum, Cardinalibus & Prælatis omnibus, qui erant in Urbe, adstantibus. Duo autem Episcopi, qui Legationis suæ officium tam faustè peregerunt, pro unitate Ecclesiæ, Cardinales mox facti sunt.

Verum dum hæc Romæ agerentur, Eugenius Papa corporis languore detentus præsens non erat in consistorio; quapropter necesse fuit Oratores jacentem in Palatio valetudinarium accedere, & quidquid habebant in commissis, prius cum ipso secretius, quam in Consistorio publicè pertractare.

Acta Concilij confirmantur.

Lætatus est Papa Eugenius in his, quæ audivit de Concilio per Legatos, & libenter eorum annuens petitionibus ratificavit approbavit & confirmavit acta & conclusa per Concilium Basileense, in solum Felicem ut Pontificem non consensit.

Marianæ Conceptionis puritas confessa in Concilio Basileensi.

Nicolaus Papa V. etiam Eugenij successor immediatus memorati Concilij acta confirmavit in omnibus, quamquam sint nonnulli purissimæ Conceptionis Marianæ detractores, qui Concilium ipsum Basileense canino latratu impugnent, propterea quod Patres in eo constituti maturâ deliberatione præhabitâ, consilio & assensu plurium eruditissimorum virorum inducti, & sicuti non dubitamus, à Spiritu S. inflammati dixerunt, B. Virginem Dei Genitricem semper intactam, Virginem Mariam omni laude verè dignissimam, & Evâ primâ matre omnium sub innocentia factâ meritò magis innocentem, nullo unquam subjacuisse originali peccato, sed ejus animam semper puram & innocentem à contagione omni indubitanter præservatam.

Anno prænotato, Carolus Marchio Badensis uxorem duxit Friderici Regis Germaniæ postea Imperatoris III. sororem, nuptijs in oppido Pforzen solemniter celebratis, de qua liberos genuit plurimos. Christophorum scilicet, qui hodiè Marchionatum de Baden cum filijs senior possidet: Fridericum quoque Trajectensem Episcopum. Cæterorum nomina mente non tenemus.

MCCCCXLVI.

Eugenius Papa IV. Romæ moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum 9. Eugenius Papa IV. post longam ægritudinem 27. die mensis Februarij, Romæ moritur, & in Ecclesia S. Petri Apostolorum Principis sub marmore sepelitur. In cujus tumulo hoc epitaphium legitur.

Epitaphium.

Eugenius jacet hic quartus cor nobile. Cujus
Testantur vitæ splendida factæ suæ.
Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu,
Alter ab occasu Cæsar utérque pedes.
Alter ut incipiat fidei documenta Latinæ,
Alter ab aurato cingat honore caput.
Quo Duce & Armenij Græcorum exempla secuti
Romanam agnôrunt Æthiopésque fidem.
Inde Syrij ac Arabes mundique in finibus Indi,
Magna sed hæc animo cuncta minora suo:
Nam valida rursus Teucros jam classe petebat,
Dum petit ast illum sustulit atra dies.

Nicolaus fit Papa V. annis octo.

Vacat tum sedes diebus 12. Huic in Summo Pontificatu successit Nicolaus V. Thomas Sarzanus ante vocatus à Sarzana oppido Lunensis agri oriundus, vir humili parentela procreatus, sed virtute, doctrina, comitate, gratia liberalitate & magnificentia tanto Pontificatu dignus: in quo præfuit utiliter annis octo.

Eodem

Eodem anno 17. die mensis Aprilis, quæ fuit Dominica Palmarum, noctu mare fracto aggere in Hollandia haud procul ab oppido, quod Dordracum vocant, subitò, & cum impetu terminos suos egrediens plusquam centum millia hominum cum pecoribus, & rebus omnibus suffocavit.

Centum millia hominum in Hollandia submersit mare.

Eâdem quoque die Palmarum in Comitatu Zutphaniæ tonitrua fuerunt magna, & coruscationes nimium horribiles, cecidítque ab aere fulgur in turrim Ecclesiæ B. Virginis Mariæ, ac tredecim peremit, plures graviter & mirabiliter læsit, cæteros in pavorem maximum concitavit.

Anno prænotato Theodoricus Archiepiscopus Colonienses iterum contractis copijs pugnatorum expeditionem movit contra Susatenses in Westphaliam. Cives autem ubi exercitum ejus intellexissent jamjam appropinquantem, de oppido turmatim egrediuntur armati, & impetu facto irruerunt in obviam venientes, pugnántque viriliter, & alios occidunt, alios capiunt, alios in fugam convertunt. De captivis quorum plures Nobiles & locupletes erant, Susatenses inciti & divites facti sunt, & plusquam 50. millia florenorum extorserunt, præter spolia multa, quæ tum ab ipsis, quam à fugientibus collegerunt.

Theodoricus Archiepiscopus Colonienses movet in Susatenses iterum.

Eodem quoque anno, Bastardus Philippi Ducis Burgundiæ Antonius, qui Luzenburgensem Ducatum vice Genitoris regebat, malignum in Trevirenses animum gerens, cùm armis non posset, insidijs & occulta traditione Trevirim se capturum sperabat. Duos ergo de Senatu Trevirorum viros Belial mercede conduxit, multísque promissionibus in opus propositæ traditionis concitavit. Quorum alter Wigandus Schenck, alter verò Joannes Longus vocabatur. Qui cùm Luzenburgi essent in hospitio, per Bastardum à Treveri secretius vocati, & in stuba soli (ut putabant) de modo traditionis Trevericæ mutuò consultarent ad invicem, Divino contigit nutu, ancillam domus latentem in angulo, eorum audire sermones. Unde avisati per hospitem Treverenses, mox ad se reversos traditores capiunt, tormentis exponunt, confessósque maleficium animi, capitibus truncant, & in quatuor partes divisos ante portas Trevericæ Civitatis membra eorum, ut mos est talibus fieri, suspendunt.

Bastardus Burgundiæ Dux Trevirim occupare studet.

Anno prænotato Udalricus de Wirtenberg duxit uxorem Elisabeth filiam Henrici Ducis Bavariæ, nuptiásque Stutgardiæ cum magna pompa celebravit, de qua genuit Eberhardum Comitem de Wirtenberg, postea secundum Ducem, qui cùm Ducatum aliquamdiu rexisset, post primum Eberhardum Ducem Barbatum, sine liberis profugus obijt in terra aliena, sub ditione videlicet Palatini Comitis Philippi. Henricum quoque Comitem idem Udalricus genuit, cujus filius nomine Udalricus hodiè Dux III. terram gubernat Wirtenbergensium.

Eodem anno se fratres Prioratus in Richenbach denuò contra Wolfframmum Abbatem Hirsaugiensem erexerunt in rebellionem, sicuti anno ejus quarto prius fecerunt, ut supra dictum est, sed per industriam Joannis Abbatis in Selsa tunc Ordinis nostri Argentinæ Diœcesis ad concordiam revocati sunt.

Fratres in Richenbach rebellant Abbati.

MCCCCXLVII.

Anno Wolfframmi Abbatis XIX. Indictione Romanorum 10. mensis Maij die 7. celebratum fuit Ordinis nostri capitulum provinciale XIII. apud Con-

Capitulum Ord. nostri provinciale XIII in Constantia celebratur,

Constantiam in Monasterio Petridomus, in quo præsederunt ejusdem Ordinis nostri Abbates, Petridomus in Constantia, S. Ægidij in Nürenberga, S. Stephani Protomartyris in Herbipoli, & S. Gotthardi in Hildesheim, & multa utiliter statuerunt.

Theodoricus Archiepiscopus Colonienſ. cum Bohemis obsidet Susatum.

Eodem anno post festum S. Joannis Baptistæ, Theodoricus Archiepiscopus Colonienſis animum adversus Susatenſes omnino gerens inimicum, decrevit eos jam tertiò in manu valida potenter invadere, & si potuerit, penitus delere. Conductis igitur ex Bohemia stipendio 26000. pugnatorum, adjutorio quoque Ducum Saxoniæ, Hildesheimenſis Episcopi, & aliorum complurium, magnum in Westphaliam produxit exercitum, & Susatum obsidione fortissima cinxit. Est autem oppidum ipsum muris, turribus, & fossatis optimè munitum: Cives animosi atque fortissimi, & potius interire parati, quam subire jugum servitutis. Desolaverunt hostes in circuitu terram, spoliaverunt pauperes, rusticos interfecerunt, nemini parcentes, oppidum tamen obtinere non potuerunt, civibus fortiter agentibus.

Soluta obsidione Bohemi Schismatici & bestijs crudeliores, quinec Deum timebant, nec homines reverebantur, per Ducatum Montenſem & Clivenſem diffusi, omnia incendio & ferro desolaverunt, rapinas ubique facientes, Monasteria & Ecclesias omni ornatu & rebus spoliarunt, sacra Dominici corporis vasa, fulo in terras sacramento, rapuerunt, Moniales & Deo dicatas Virgines, quas ornavit senium, ignibus concremarunt, juniores verò & vultu decoras publicè & sine verecundia stuprantes abegère captivas. Sed non tulit Divina Majestas tantam impietatem hæreticorum diu inultam, nam populus terræ in unum concurrens, & cum impetu super abeuntes irruens, nihil tale suspicantes omnes in impetu furoris occidit, ut nec unus quidem remanserit ex eis, Deo illis reddente mercedem impietatis, quam meruerunt.

Bohemi sceleratissimi truncati sunt omnes.

Sed etiam Theodoricum Archiepiscopum Colonienſem, qui Bohemos Schismaticos evocari fecerat, & per hoc omnium iniquitatum principium in terris dedit memoratis & causam, multa post hæc mala invenerunt, ægritudines, pericula, damna, incommoda & variæ tribulationes, ut disceret, non decere Christianum Pontificem, fideles tradendos infidelibus ad puniendum, pro inobedientia non fidei, sed dominij temporalis.

Conventus principum in quo Nicolaus Papa verus suscipitur.

Anno prænotato Rex Fridericus convocavit omnes Archiepiscopos, Pontifices, Abbates, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & Cives Regni, ad Aschaffenburg oppidum Ecclesiæ Moguntinæ juxta ripas Mogani. Quibus convenientibus inter multos & magnos tractatus unanimi fuit consensu definitum, Nicolaum Papam V. unicum solum & verum esse Christi Vicarium, ipsique ut Petri legitimo successori fore obediendum. Amadeum verò, quem sui nuncupaverunt Felicem, Antipapam esse atque Schismaticum, & propterea deserendum ab omnibus, nec ei penitus adhærendum. Et ista mandata Regis Friderici per universam fuerunt denuntiata Germaniam.

Henricus Abbas S. Ægidij à Nürenberg, vir doctus.

Claruit his temporibus Henricus de Gulsten Abbas Monasterij S. Ægidij in Nürenberga Ordinis D. P. Benedicti, vir doctus & magnæ reputationis, qui in Concilio Basileensi, & extra multa fecit in favorem Monasticæ reformationis, & observantiam Regulæ, quam aliàs sermone,

docuit

docuit, in sua conversatione laudabilem ostendit, Scripsit excellentis ingenij sui nonnulla opuscula, de quibus tantum invenimus subjecta, Super septimâ distinctione de pœnitentia lib. 1. Item super Distinctione de Consecratione lib. 1. De Passione Domini lib. 1. Cætera me latent.

Joannes de Francofurdia Theologus.

Joannes ex oppido Dieburg, cognomento de Francofurdia, Theologus Gymnasij Heidelbergensis non indoctus, & his temporibus clarus apud Ludovicum Palatinum Comitem multo in pretio fuit. Scripsit & ipse contra Hussitas Bohemos tractatum; contra Feimeros, id est, latentes Scabinos Westphalici Judicij, qui se scitos nominant, brevem & pulchrum libellum. De contractibus lib. 1. Et alia plurima. Hic missus à Palatino Comite ad Ludovicum Ducem Sabaudiæ filium Amadei, sive Papæ Felicis, ut sororem ejus Margaretham Domino suo postularet uxorem, elegantem dixit Orationem sic incipientem: *Verbum mihi est adte, O. P.*

Wynandus de Stega Canonicus.

Wynandus de Stega Villula Cis-Rhenana Canonicus Ecclesiæ S. Joannis in Hengia propè Herbipolim, & Pastor Ecclesiæ Parochialis in Bacharach, quod duobus à Bingen distat milliaribus in descensu Rheni fluminis: vir in Jure & omni varietate scripturarum doctus; hebraicæ linguæ non minus, quàm maternæ, id est, Theutonicæ peritus: causarum advocatus apud Herbipolenses multo tempore fuit. Scripsit in V. libros Moysi Commentarios libros totidem. Interpretationum Bibliæ Correctorium libb. IV. Reliqua non vidi.

MCCCCXLVIII.

Cives de Esslingen à Comite Wirtenberg profligantur.

Anno Wolfframmi Abbatis XX. Indictione Romanorum XI. Cives oppidi Regalis Esslingen, auxilio quorundam aliorum Civium Regni contracto milite, Comitum Wirtenbergensium terras hostili cæperunt incursione vastare. Quibus recognitis Comes Udalricus mox suorum viribus adjutus in hostes irruit, & quasi leo rugiens eorum exercitum violenter dissipavit, occidens alios, & plures capiens, cæteris conversis in fugam.

Luzenburgi Ducatus.

His temporibus cùm præter unicam viduam Ducatus Luzenburgensis nullum haberet legitimum hæredem, & populus terræ Dominam suam, de qua loquimur, jam propter senectutem ejus despiceret, variæ inter quosdam Principes pro ipso disputationes fuerunt subsecutæ. Philippus enim Burgundiæ Dux pro memorato Luzenburgensi Dominio tanquam proximior hæres, totis viribus certabat. Contra quem Wilhelmus Dux Saxoniæ animosè certabat, asserens terram Luzenburgensem sui juris esse propterea, quod eam à Friderico Germanorum Rege III. in pignus pro summa pecuniarum notabili suscepisset. Diu duravit ista contentio, & postremò finem accepit talem.

Wilhelmus Dux Saxoniæ obtinuit Ducatum Luzenburg.

Wilhelmus Dux Saxonum, ut diximus, data Regi Friderico non parva summa pecuniarum, Ducatum prædictum quasi hæredibus carentem, & ob id revolutum ad Regnum, ab eo suscepit in pignus, misitque in eum Comitem quendam de Glichen cum viris armatis compluribus, ut Ducatûs caperet realem sive corporalem possessionem. Qui veniens ad oppidum Luzenburg, in brevi tempore majorem Ducatûs partem obtinuit sine contradictione aliqua: Nobilibus terræ in verba Saxonum facilè jurantibus, propterea quod & Dominam suam contemnerent, & proprijs, non publicis commodis inhiarent. Obtentâ majore Ducatûs

parte. Comes cum paucis residebat in oppido: regionem verò militum Domini sui commiserat dispositioni per loca gubernandam.

Domina Luzenburgi contra Saxones invocat Burgundum.

Verùm postquam Saxones jam se per omnia in Ducatu securos existimarent, atque potentes, Domina terræ, quæ fuerat ultima Ducis Wenceslai relicta vidua, & ex stirpe Ducum Bavariæ progenita, videns & dolens se contemptam & desertam à subditis suis, atque Nobilibus simul & Saxonibus infensam, nuntium cum litteris secretò misit ad Philippum Burgundiæ Ducem, scribens ei & promittens, omnem se terram Luzenburgensem ejus imperio subdituram, modo veniat ipse, vel mittat exercitum, qui Saxones potenter expellat.

Philippus Dux Burgundiæ obtinuit Ducatum Luzenburg.

His recognitis Dux Philippus corde læto jucundus mulieri statim secretè rescripsit, omnia se pro ejus arbitrio facturum, datóque & accepto inter se modo, quo tutius atque secretius omnia fierent, dies negotio statuitur, opportunitas exspectatur. Termino instante, quem præfixerant rebus occultè perficiendis, Dux Philippus misit ad oppidum Luzenburg Capitaneum unum cum decem millibus viris armatis, qui nocte venientes ordinatione mulieris, & quorundam Civium intromissi sunt in oppidum, & arcem, & omnia sub silentio in suam receperunt potestatem. Saxones qui erant in Oppido & arce, omnes fuerunt capti paucis exceptis, qui salutem fugâ quæsierunt. Cæteri verò qui erant per Ducatum in diversis munitionibus deputati Custodes, postquam audierunt Luzenburg à Burgundionibus captum, facti pavore desperati omnes fuga lapsi in Saxoniam unde venerant magna cum confusione revertuntur. Et sic Ducatus Luzenburgi devenit ad Burgundos usque in præsens.

Philippus Comes Palatinus moritur.

Anno prænotato XIV. die mensis Julij horâ tertiâ, post meridiem in oppido Heidelberg, moritur Philippus Rheni Palatinus, Bavariæque Dux, Patre Ludovico pio, matre verò Margaretha filia Amadei primi Ducis Sabaudiæ. Vixit annis LIX. mensibus IV. diebus XIII. de quo per temporum ordinem consequenter dicemus reliqua.

Solis defectio fuit.

Eodem anno XXIX. die Augusti, horâ diei sextâ, facta est solis defectio, quam Græco vocabulo Ecclypsin, id est, celationem nuncupant, quam in diversis Regionibus varij motus & multa prælia sequenti anno fuerunt subsecuta, in Anglia, in Gallia, in Apulia, in Flandria, per totam ferè Italiam, & in multis Germaniæ locis; fuitque terra latronibus, raptoribus & sceleratissimis plena homicidis, qui vias, itineráque mercatorum observabant in nemoribus latitantes, & neminem tutò sinebant transire.

MCCCCXLIX.

Pestilentia magna fuit per totam Europam & plures consumpsit.

Anno Wolfframmi Abbatis XXI. Indictione Romanorum XII. magnâ pestis totam penè Europam occupans, innumerabilem multitudinem mortalium consumpsit. Miranda generis humani calamitas! quàm citò se homo sensit infectum pestilentiæ veneno, sine mora concidit ægrotus, non medicina cuiquam profuit, imò vix tempus dabatur vocandi Medicum; nec si vocatus fuisset, præ timore accedere consensisset infectum. Idem penè fuit punctum sentire adesse, & mori. Aliqui primo die moriebantur statim infecti, alij secundo, tertium verò diem paucissimi supervixerunt infirmi: media pars hominum in Europa Christianorum hanc pestem non evasit.

Eodem

Eodem anno confœderati in unum Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus, Epiſcopus Bambergenſis, Epiſcopus Eichſtettenſis, Carolus Marchio Badenſis, Udalricus Comes Wirtenbergenſis, & Albertus Marchio Brandenburgenſis, bellum quibuſdam Civitatibus Regni indixerunt. Contracta igitur multitudine pugnatorum Albertus Marchio contra Nürenbergenſes (quibus multum erat infenſus) exercitum duxit, & omnia per circuitum hoſtiliter vaſtavit. Cives primo hoſtium occurſu territi, ſeſe in oppido continuerunt, ſed poſtea reſumptis in animo viribus, contractiſque mercede copijs militum, in agros principum, & præcipuè Marchionis Alberti potenter eruperunt, ferro & igne omnia hoſtiliter devaſtantes. Duravit iſta Alberti cum Civibus contentio in annum ſequentem, donec poſtremò exhauſtis burſis & promptuarijs utriuſque partis egeſtas pacem compoſuit.

Confœderatio fit Principum contra Civitates regni.

Anno prænotato Felix Papa IV. in Concilio Baſileenſi quondam contra Eugenium electus, anno Pontificatûs ſui x. nondum completo, precibus Friderici Regis Germaniæ & quorundam aliorum Principum inductus atque perſuaſus, Nicolao cedere ſtatuit, & renuntiare papatui conſenſit certis ſub conditionibus, quas in ſuo procuratorio manifeſtè expreſſit.

Amadeus, qui & Papa Felix Nicolao cedere conſenſit.

Prima Conditio fuit: *Ut Amadeus ipſe poſt reſignationem Pontificatûs ſui mox per Nicolaum inſtitueretur Cardinalis SS. Romanæ Eccleſiæ ſimul & de latere Pontificis Legatus per Germaniam & Sabaudiam ſuam.*

Prima Conditio.

Secunda Conditio fuit: *Ut Cardinales omnes, quos in ſuo Pontificatu creavit, in eorum dignitatibus permanerent, & per Romanam Eccleſiam providerentur ſicut cæteri, erant enim viri in omni ſcriptura doctiſſimi.*

Secunda.

Tertia Conditio fuit: *Ut Papa Nicolaus ratificaret omnes Inſtitutiones, Conſtitutiones, & Ordinationes Epiſcoporum, Abbatum, Prælatorum & Clericorum per Felicem factas, ſimul & Beneficiorum collationes, proviſiones, commiſſiones, & cætera ejus acta omnia, quæcunque in ſua obedientia feciſſet, ut Papa.*

Tertia.

Quarta Conditio fuit: *Ut Papa Nicolaus omnia & ſingula in Baſileenſi Concilio facta, ſtatuta, concluſa ſive decreta, authoritate ſua Apoſtolica ratificaret, approbaret & confirmaret, decerneréque ipſum Concilium in Spiritu Sancto legitimè fuiſſe congregatum, & inter Concilia Eccleſiæ numerandum.*

Quarta.

Itaque Romam venientibus ad Nicolaum Pontificem Amadei Procuratoribus cum plena poteſtate reſignandi, ſalvis Conditionibus præſcriptis, Cardinalium & Prælatorum, qui erant in urbe, adunatur Concilium; in medium Amadei poſtulatio proponitur, Conditiones interpoſitæ referantur. Conſultatione habitâ placuit tam Prælatis, quam Summo Pontifici pro bono pacis & unionis Eccleſiaſticæ, Amadeo poſtulata concedere, pernicioſúmque ſchiſma propoſitis medijs aufferre. Conceſſit itaque Nicolaus Papa Amadeo, quæ poſtulaverat: & Procuratores omne Jus ejus, quod habuit vel habere potuit ad Papatum, juxta mandatum, quod acceperant ab eo, in Conſiſtorio publico reſignarunt. Et facta eſt lætitia magna in populo non ſolum Romano, ſed in omni quoque gente totius Orbis Chriſtiani, gaudentibus & lætantibus cunctis timentibus Deum, quod Eccleſiam ſuam à ſchiſmate liberaſſet.

Nicolaus Papa Conditiones Amadei omnes admittit.

Nicolaus Papa confirmat acta & gesta Concilij Basileensis.

Nicolaus ergo Pontifex de consensu & consilio Cardinalium ratificavit, approbavit & confirmavit acta & gesta Basileensis Concilij anno prænotato, XXII. die mensis Junij, sicut patet in Bulla quam dedit.

Ludovicus Comes Palatinus pater Philippi moritur.

Eodem anno XIII. die mensis Augusti, moritur Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Princeps Elector, Heidelbergæ in Choro Ecclesiæ S. Spiritus cum honore sepultus, filium reliquit unicum, undecim menses habentem ætatis, nomine Philippum, quem genuit ex Margaretha Amadei Ducis Sabaudiæ supradicti Felicis Papæ filia, & relicta quondam Ludovici Regis Siciliæ, quæ tertiò postea nupsit Udalrico Wirtenbergensi Comiti.

Fridericus Palatinus Philippi fit tutor annis XXVI.

Moriturus autem ipse Ludovicus Princeps Christianissimus, filium suum memoratum unigenitum Philippum, uxorem quoq; Margaretham, & omnem Principatum suum Friderico fratri suo commendavit, qui non habuit uxorem, sub tali videlicet conditione: ut ipse Tutoris ageret officium, quo usque Philippus decimum octavum compleverit annum: quo, miserante Deo, completo, Tutoris officium exspiraret, & Philippus paternum liberè haberet Dominium. Sed fratre mortuo Fridericus supervixit annis XXVI. & nomen Tutoris non deposuit, nec Principatum, ut promiserat, Philippo resignavit: sed quandiu vixit, officium Tutoris tenuit, & prudenter omnia gubernavit.

MCCCCL.

Annus Jubilæus Romæ celebratur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXII. Indictione Romanorum XIII. Nicolaus Papa IV. Jubilæum, id est, annum Remissionis peccatorum Romæ celebravit. Ad quem ex omni Christianorum orbe infinita penè multitudo hominum convenit; quorum tanta copia fuit, ut non solum domos, sed etiam plateas urbis implerent, & nocte sub dio plures dormire compellerentur. Nicolaus autem Pontifex Romanus suâ providentiâ dispo-suerat, ut nihil eorum deesset peregrinantibus in urbe, quæ ad vitæ sustentationem videbantur necessaria. Romam tunc non urbem vidisses, sed orbem, præ nimiâ hominum frequentia, in tantum confluentibus ex omni Europa peregrinis, ut in plateis sese comprimerent, & non facilè nisi per longos circuitus de Ecclesia ad Ecclesiam transirent.

Ducenti homines Romæ compressi multitudine pereunt.

Unde quadam die tanta hominum multitudo ad S. Petrum euntium, & redeuntium in ponte S. Angeli sibi mutuò venit obviam, quod præ nimia pressura sese urgentes, non minus quam CC. homines in Tyberim ceciderunt, fuerúntque submersi. In Ecclesijs etiam tanta compressio intrantium & exeuntium fuit, ut se mutuò collidentes graviter plures læderentur. Unde necesse fuit deputare custodes, qui impetum populi cohiberent.

Eodem anno Jacobus Archiepiscopus Trevirorum, & Conradus Episcopus Metensium cum CXL. Equitibus Romam pro Indulgentijs profecti sunt Jubilæi, quos Papa Nicolaus magnâ susceptos humanitate non sine honore dimisit. Inter plura quæ Archiepiscopus prædictus à Summo Pontifice tunc impetravit, unum fuit, ut Gymnasium generale, sive Universitatem litterariam in Civitate Trevirorum posset instituere, more cæterarum Privilegiatam, in qua omnium facultatum legerentur lectiones.

Anno prænotato contentionibus & bellis inter Principes & Civitates Regni

Regni adhuc durantibus, Comes de Wirtenberg adjutorio suorum per Sueviam satis magna clade affecit Cives & oppida Regni sibi vicina.

Albertus quoque Marchio Brandenburgensis, vir audax, strenuus & bellicosus multorum Principum suffultus auxilio, inimicitias contra Cives Regni & maximè Nürenbergenses animo tenacissimo per biennium continuavit. Novem cum eisdem Nürenbergensibus prælia idem Marchio commisit, in quorum octo victor gloriosus extitit, in uno tantum superatus fuit. Nec prius de pace admisit tractatum, donec exustis villis, destructis agris, interfectisque cultoribus terræ contendentibus pecuniæ defecerunt.

Albertus Marchio contra Nürenbergenses octies victor extitit.

Eodem anno IV. die mensis Novembris, Waltherus de Ehingen, Civis Ulmensis, vir prudens & potens inter suos, junctis sibi copijs Civitatum regni, pugnatorum non parvum adunavit exercitum, cum quo terras Comitum de Wirtenberg hostiliter invadens, omnia ferro & igne in circuitu devastavit. Contra quos Comites memorati Udalricus & Ludovicus validum suorum & amicorum miserunt exercitum, simulque propè Esslingen oppidum Regni concurrentes atrox committitur bellum, in quo Civium Regni à Comitibus superatur Exercitus, & victoriam Comites consequuntur. Ex parte autem Civium in eo bello plures ceciderunt, inter quos occubuit etiam Waltherus de Ehingen, Capitaneus Ulmensium, & Hieronymus Baffinger de Nördlingen Campiductor cum alijs multis.

Comitis in Wirtenberg contra Civitates regales bellum.

Anno prænotato quinta die mensis Maij, vel ut alij scripserunt VI. hora circiter post medium noctis prima, per incuriam & negligentiam eorum, qui circa organum laboraverunt in die, ignis magnus in Ecclesia Spirensi accensus, turrim, campanas, organum & tectum Ecclesiæ totum consumpsit, & magnum Capitulo damnum intulit; erant enim Clerici simul & Laici vino æstuantes, qui ventosas organi perungentes, malè custodierunt ignem, quo circa organi locum incenso per funes campanarum (dictu mirum) ad superiora ascendit in turrim, & Ecclesiam devoravit; cujus negligentiæ causa duo Vicarij majoris Ecclesiæ combustæ custodes, & fabricæ magistri Joannes & Christianus in Udenheim captivi ducuntur.

Ecclesia major Spirensis incendio miserabili concrematur.

His temporibus in Civitate Moguntina Germaniæ propè Rhenum, & non in Italia, ut quidam falsò scripserunt, inventa & excogitata est ars illa mirabilis & prius inaudita imprimendi & characterizandi libros per Joannem Guttenberger civem Moguntinum, qui cùm omnem penè substantiam suam pro inventione hujus artis exposuisset, & nimia difficultate laborans, jam in isto, jam in alio deficeret, jámque propè esset, ut desperatus negotium intermitteret, consilio tandem & impensis Joannis Fust æquè Civis Moguntini rem perfecit incæptam. In primis igitur characteribus litterarum in tabulis ligneis per ordinem scriptis, formísque compositis Vocabularium Catholicon nuncupatum impresserunt, sed cùm ijsdem formis nihil aliud potuerunt imprimere, eò quod characteres non fuerunt amovibiles de tabulis, sed insculpti, sicut diximus. Post hæc inventis successerunt subtiliora, invenerúntque modum fundendi formas omnium Latini Alphabeti litterarum, quas ipsi matrices nominabant, ex quibus rursum æneos sive stanneos characteres fundebant, ad omnem pressuram sufficientes, quos prius manibus sculpebant. Et revera sicuti ante 30. fermè annos

Ars impressoria librorum apud Moguntiam reperta est.

Omnis artis prima inventio difficilis.

ex ore Petri Opilionis de Gernsheim civis Moguntini, qui gener erat primi artis inventoris, audivi, magnam à primo inventionis suæ hæc ars impressoria habuit difficultatem. Impressuri námque Bibliam, priusquam tertium complessent in opere quaternionem, plusquam 4000. florenorum expossuerunt. Petrus autem memoratus Opilio, tunc famulus, postea gener, sicut diximus, inventoris primi, Joannis Fust, homo ingeniosus & prudens, faciliorem modum fundendi characteres excogitavit, & artem, ut nunc est, complevit. Et hi tres imprimendi modum aliquandiu tenuerunt occultum, quousque per famulos, sine quorum ministerio artem ipsam exercere non poterant, divulgatus fuit, in Argentinenses primò, & paulatim in omnes nationes. *O fælix nostris memoranda impressioſæclis! Desierat quasi totum quod fundis in Orbem; omnes te summis igitur nunc laudibus ornant, Inventore nitet utraque lingua tuo. Nunc parvo doctus quilibet esse potest, te duce quando ars hæc mira reperta fuit.* Et hæc de Impressoria mira subtilitate dicta sufficiant, cujus Inventores primi Cives Moguntini fuerunt. Habitabant autem primi tres artis Impressoriæ inventores, Joannes videlicet Guttenberger, Joannes Fust, & Petrus Opilio gener ejus Moguntiæ in domo zum Jungen dicta, quæ deinceps usque in præsens Impressoria nuncupatur.

In laudem artis impressoriæ mensurata exclamatio.

Wilhelmus Præpositus in Roth contra Abbatem se erigit.

Anno item prænotato post obitum Gotfridi Præpositi in Roth, Wilhelmus de Stetten per Wolfframmum Abbatem Hirsaugiensem Præpositus fuit institutus. Qui paulò post in superbiam elevatus Abbatem suum cæpit contemnere, & ejus imperio temerè contraire; volebat enim ipse, si potuisset, Advocatiam præposituræ, quam Comites de Oetingen in feudum recipiunt, alienare penitus, & eis in perpetuam concedere proprietatem. Quod ut mox Wolfframmo Abbati Hirsaugiensi certa relatione innotuit, omnes eorum conatus impedivit. Conspiraverant in unum Comes & Præpositus, alter cupiens advocatiam præposituræ liberam, alter ut à jurisdictione Abbatis fieret absolutus. Sed Wolfframmus non minus jure, quam prudentiâ utriusque conatum repressit.

MCCCCLI.

Fridericus Rex Romanor. pro Corona Imperij Romam pergit.

Anno Wolfframmi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum XIV. Fridericus Rex Germanorum III. cum magna Comitiva Principum atque Nobilium & exercitu 12000. pugnatorum pro Corona Imperij Romam proficiscitur, quem Helionora Eduardi Regis Lusitaniæ filia sibi noviter desponsata comitatur. Qui cùm Romam pervenisset 16. mensis Martij coronam ferream, quam Mediolani propter varios bellorum tumultus suscipere non voluit, in Ecclesia S. Joannis Lateranensis ab uno Cardinalium jussu & authoritate Romani Pontificis Nicolai Papæ V. acceptavit. Deinde 20. die mensis Martij, quæ fuit IV. Dominica quadragesimæ, in qua pro introitu Missarum: *Lætare Jerusalem*, in Ecclesia Dei cantabatur, Nicolaus Papa V. ipsum Regem Fridericum Romæ in Ecclesia S. Petri una cum Leonora, desponsata sibi conjuge Imperatorem solemni pompa coronavit, qui deinceps imperavit annis duobus & quadraginta, vir mitissimus, amator Cleri, & pauperum defensor humanissimus, pacificus, prudens, quietus, & in omnes munificentissimus.

Fridericus Rex à Nicolao Papa coronatur Imperator.

Missam Pontifice cantante, novus Imperator legit Evangelium: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, &c.* Tenénsque in manu vibravit gladium, sumpsit

pſit deinde cum Pontifice prandium. Inter prandendum fertur Papa dixiſſe ad Cæſarem: *Multa de te glorioſiſſime fili prænuntiata ſunt mala, quæ ſi facturus Eccleſiæ, ſi fidem adhibere prædictionibus hujuſmodi debeamus.* Cui Imperator reſpondit: *Mea intentio pro Eccleſia Dei bona & recta eſt, ſi Deus aliud de me aut per me ordinare voluerit, in ipſius poteſtate eſt, qui ſolus omnia novit, poteſt & diſponit ſecundum ſuam rectiſſimam voluntatem.* Et notandum, quòd multi ſpiritum ſibi Prophetiæ temeraria præſumptione uſurpantes multa de Friderico Imperatore III. mala prædixerunt eſſe futura, quod videlicet eſſet futurus Eccleſiæ Romanæ perſecutor, Romanorum Pontificum, Prælatorum Eccleſiæ Univerſalis inimicus & deſtructor, Cleri & pauperum oppreſſor, tyrannus impius, crudelis, maleficus, infidelis & fidei Chriſtianæ hoſtis, deſertor & oſor, quæ omnia, frivola, ficta, falſa & mentita fuerunt. Conſtat enim omnibus, qui noverunt eum, quòd cunctis diebus regni ſui ſimul & Imperij per annos 53. in fide Chriſti ſemper princeps fuit Catholicus & Chriſtianiſſimus, nunquam Eccleſiæ moleſtus, nunquam tyrannus, nunquam crudelis. Romanos Pontifices, Cardinales, Epiſcopos, cæteróſque Prælatos Eccleſiæ ſimul & omnem Clerum in reverentia debita unicuique ſemper habuit, & unumquemque pro conditione ſtatûs ejus ut Dei miniſtros honoravit. In omni converſatione ſua manſuetiſſimus ſemper extitit, juſtitiam coluit, pacem dilexit, nulli contumeliam fecit. Manifeſtum eſt ergo prædictiones de illo malas omnes extitiſſe mendaces.

Vaticinia de Friderico III. falſa multa fuerunt prædicta.

Imperator Fridericus ſemper Eccleſiæ fidelis fuit & ſubjectiſſimus.

Coronatione Imperiali ſolemniter peracta, Cæſar Fridericus Roma digrediens cum omni populo ſuo intravit Neapolim, & Rege Alphonſo, qui tum Regnum Apuliæ, Siciliæque occupaverat, Arragoniæ regno paterno interim gubernatoribus credito, amicè ſalutato, nuptias cum Helionora deſponſata ſibi Regis Portugalliæ ſive Luſitaniæ filia ſolemni pompa celebravit, de qua poſtea genuit Maximilianum Cæſarem hodie feliciter imperantem, & filiam unam, quæ nupſit Alberto Duci Bavariæ, ut ſuo loco dicemus. Cæſar itaque peractis in Italia, pro quibus intraverat, redijt in Germaniam.

Imperator Fridericus uxorem ducit Helionoram in Neapoli.

Anno prænotato, Nicolaus Papa V. miſit in Germaniam Nicolaum de Cuſa Patria Moſellanum SS. Romanæ Eccleſiæ Tituli S. Petri ad Vincula Presbyterum Cardinalem, Epiſcopum Brixienſem in Bavaria, Legatum Sedis Apoſtolicæ de Latere cum Indulgentijs Jubilæi. Qui venit ad Treverim nativitatis ſuæ metropolim, ac deinde ad alias regni partes Germanici, & Jubilæi gratiam per ſemetipſum in cancellis prædicans nuntiavit.

Anno eodem 23. die menſis Maij, quæ fuit Dominica quarta poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, fuit celebratum quartum decimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum Herbipoli in Monaſterio ſancti Proto-Martyris Stephani: in quo Nicolaus de Cuſa Cardinalis Legatuſque Apoſtolicæ Sedis memoratus cum quatuor Abbatibus præſedit propria in perſona. Nomina verò Abbatum compræſidentium iſta fuerunt, S. Ægidij in Nürenberga, S. Burckhardi prope Herbipolim, S. Petri in Erfurdia, & S. Gothardi propè Hildesheim, Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. In eodem Capitulo prædictus Cardinalis in Dominica præſcripta: *Cantate*, Pontificalibus indutus Miſſam ſolemniter decantavit;

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale 14. Herbipoli celebratur, præſente Nicolao de Cuſa Cardinali Legato.

vit; post cujus finem omnes & singuli Abbates per ordinem accedentes ad summam memoratæ Ecclesiæ aram sive altare, in manus ipsius Legati ante altare sedentis sub jurejurando promiserunt, quod infra annum, concluſam in Capitulis Reformationem sine dilatione vellent assumere, & tam in se, quàm in subditis suis fideliter observare. Simile juramentum fecerunt procuratores absentium in animas eorum, quorum procuratores fuerant constituti. Juraverunt omnes: sed observantiam infra annum pauci acceptarunt: sic ergo plures facti sunt deierantes.

Perjuri plures in deformitate manserunt.

Prædictus Cardinalis Nicolaus Cusanus vir undique doctissimus in sua Legatione multa constituit, ordinavit & fecit per Germaniam pro reformatione, honore & utilitate Ordinis S. P. N. Benedicti, & præcipuè in Diœcesi Moguntina, in qua suo tempore observantia Bursfeldensis magnificè pullulare cæpit: multas in favorem ejus edidit constitutiones: observantiam, unionem & Capitulum annale Bursfeldensium auctoritate Legationis suæ primus approbavit. Quæ omnia postmodum Pius Papa secundus auctoritate Apostolica confirmavit: & privilegia, quæ olim Papa Eugenius IV. observantiæ Congregationis S. Justinæ de Padua contulerat, unitis & uniendis Bursfeldensium Capitulo Monasterijs concessit. Multa scripsit iste Cardinalis Theutonicus, quorum & in libro de scriptoribus Ecclesiasticis jam dudum mentionem fecimus: & in sequentibus anno Bernardi Abbatis quarto, quo ab hac vita migravit ad Christum, latius dicemus.

Cardinalis Nicolaus de Cusa multa fecit in favorem unionis nostræ.

Anno item prænotato pace inter Principes & Civitates Regni necdum plenè firmata, correptus peste Ludovicus Comes de Wirtenberg, frater Comitis Udalrici supradicti, in Urach moritur, & apud Carthusienses in Guttenstein cum honore sepelitur. Uxorem habuit Mechtildem Ludovici Palatini Comitis filiam, de qua genuit duos filios, Ludovicum, qui adolescens sine liberis decessit, & Eberhardum cognomento Barbartum postea Primum Ducem in Wirtenberg, Virum justum, inclytum & prudentissimum. Is in Comitatu Patri succedens uxorem duxit Mechtildem Ludovici Marchionis Mantuani filiam nomine Barbaram, de qua genuit unicam filiam, quæ juvencula mortua est. Reliquit etiam Comes Ludovicus memoratus duas filias, Mechtildem quæ nupsit Landgravio Hassiæ, peperitque duos novissimos Wilhelmos, quorum adhuc senior vivit: & Elisabeth quæ primò nupserat Comiti de Nassavv, & postea Comiti de Stollenberg.

Ludovicus Comes in Wirtenberg obijt.

Eberhardus barbatus filius ei successit.

Nicolaus Papa V. eodem anno D. Bernardinum Patriâ Senensem Ordinis Fratrum Minorum B. Francisci signis & miraculis clarum in vita simul & post mortem, assensu Cardinalium Catalogo Sanctorum adscripsit.

Bernardinus Ord. Minorum Canonizatur.

MCCCCLII.

Anno Wolfframmi Abbatis XXIV. Indictione Romanorum XV. Fridericus Comes Palatinus Rheni Tutor & patruus Philippi, contractis copijs bellatorum contra Comites de Luzelstein processit ad prælium. Cujus adventu perterriti Comites in Castello suo se continuerunt, non audentes cum tanta multitudine dimicare. Unde Fridericus firmata obsidione Luzelstein per septem dies & duos menses fortiter impugnans, tandem in profesto S. Martini Castellum cum oppido violenter obtinuit, &

& omnem Comitatum suo Dominio subjugavit. Comes autem ex Luzelstein prius occultè fugerat, nec Palatino congredi audebat. Causam belli, quantum possumus, breviter dicemus. Ludovico pio Comite Palatino Rheni patre Philippi viam universæ carnis ingresso, sicut anno Wolfframmi Abbatis XXI. dictum est, Fridericus frater, qui erat sine uxore, consensu procerum curiæ Palatinatûs, auctoritate quóque & confirmatione Sedis Apostolicæ Tutor infantis Philippi constitutus est; & cum titulo Electorij Principatus Imperij Romani Palatinum & Principem Electorem se & scripsit, & gessit in omnibus: non Tutorem se nominans, sed Dominum.

Causa quæ fuerit dissensionis inter Palat. & Comites.

Displicuit ista prærogativa, ne dicam potestas, vicinis Principibus, & in primis Theodorico Archiepiscopo Moguntino: Stephano quóque Duci Gemini Pontis, & filijs ejus Friderico & Ludovico, Carolo Marchioni de Baden, & Comitibus quibusdam, præcipuè illis de Luzelstein, qui singulari odio Comitem Palatinum Fridericum prosequebantur, & insequebantur. Unde contractis ut potuerunt latrunculis, frequentes hostilésque incursiones fecerunt in terram ejus, & multas pauperibus clades igne, ferro & rapina intulerunt. Adhæserunt autem prædictis Comitibus de Luzelstein occultè principes memorati, quorum seducti pollicitationibus, quidquid potuerunt mali, semper in Palatinum præsumpserunt. Post multas tandem injurias Comitum, quas terræ pauperibus intulerunt, evigilans Palatinus, qui alioquin Princeps erat mitissimus, diutius eorum tantam insolentiam dissimulare non potuit, sed contracto milite Luzelstein obsedit, cepit, & Comites de terra eorum fugavit usque in præsentem diem.

Comitatum Luzelstein Fridericus Palatinus obtinuit gladio.

Eodem anno, postquam Fridericus Imperator de Italia reversus est in Germaniam, omnia tumultu fieri, maximè in Austria & Ungaria comperit: constitutum námque in Nova civitate, oppido Austriæ, cum Ladislao adolescente duodenne, filio Alberti Regis Ungariæ quondam atque Bohemiæ, obsidione cinxerunt Australes; quibus se Bohemi ducentis Equitibus & mille peditibus adjungunt, Ladislaum memoratum puerum Regem suum importunè postulantes. Sed Fridericus Imperator voces eorum contemnens, dare Adolescentem Bohemis ut minorennem, & necdum idoneum ad regnum non consensit.

Imperator Fridericus in Nova civitate Austriæ à suis obsidetur.

Cunctis igitur, quos secum habuit in oppido, militibus bello aggredi fortiter statuit obsidentes. Commissum est atrox bellum, & Cæsariani tam virtute, quàm fortitudine multitudinis superati terga dederunt, & in oppidum, unde processerant, revertuntur. Tandem mediantibus Sigismundo Archiepiscopo Salisburgensium, & Carolo Marchione de Baden, Cæsar inductus Ladislaum Bohemis tradidit, & pax soluta obsidione reformata fuit.

Bellum fit inter Cæsarem & Australes ante novã Civitatem.

MCCCCLIII.

Anno Wolfframmi XXV. Indictione Romanorum prima, Monasterium S. Joannis Baptistæ in Ringaugia per Monachos Cœnobij S. Jacobi propè Moguntiam reformatum est, & ad unionem Capituli annalis observantiæ Bursfeldensis receptum. Quam quidem reformationem Nicolaus Cusa Cardinalis tunc in Germania Legatus & Rudolphus de vici-

Monasterium S. Joannis in Ringaugia reformatur.

no vico Rüdesheim Episcopus Uratislaviensis consensu Archiepiscopi Moguntini Theodorici, summa diligentia promoverunt: & quia Monasterium ipsum per diuturnam in utroque statu deformationem in magnam devenerat paupertatem, ut Monachi jam tunc reformati non haberent, unde viverent, Archiepiscopus ordinariâ, & Cardinalis Apostolicâ authoritatibus Cœnobium eis, Clusa dictum, in pede montis positum, & jam monialibus vacuum, aut propè vacandum, in perpetuam tradiderunt possessionem.

Constantinopolis ab Imperatore Turcarum capitur.

Eodem anno tricesima die mensis Maij, Mahumetes Turcarum Princeps anno tyrannidis suæ tertio, nobilissimam, famosissimámque Græcorum urbem Constantinopolim maxima vi armorum, terra marique impugnans, 50. die obsidionis cepit, & stragem Christianorum in ea miserabilem fecit; omnes enim utriúsque sexus homines, qui excessissent quintum ætatis annum, gladio jussit occidi: sacerdotes Monachos & Clericos omnes quotquot reperit, inauditis tormentis affectos trucidavit. Moniales Virgines & speciosas juvenculas sive mulieres primò spurcissima libidine polluerunt, deinde alias peremerunt, alias duxêre captivas. Constantinum Paleologum Imperatorem Græcorum Mahumetes capite truncavit. O quid mali non præsumit mens impia! Civitate obtenta non satis fuit scelestissimo homini sævisse in homines, nisi etiam sæviret in Deum & Sanctos. Omnes in Urbe SS. Ecclesias polluit: Reliquias eorum quotquot reperit, ornatu spoliatas in lutum projici, militibus, ut equites desuper decursitarent, in lutúmque calcibus equorum mergerent præcepit. Sed ubi milites tantam ossibus mortuorum contumeliam inferre trepidarent, prior ipse cum equo suo super busta Divorum insiluit, & conversus ad milites impia voce clamavit: *Quisquis vestrum me secutus non fuerit, per magnum Dei nuntium Mahomet juro, quod hodie morietur.* Hac voce conterriti milites equos unanimi cursu agitantes Sanctorum Reliquias in lutum demerserunt.

Reliquiæ Sanctorum conculcantur in lutum.

Templum quoque S. Sophiæ, id est, æternæ Sapientiæ Dei Patris in orbe toto famosissimum, quadringentis per circuitum turribus ornatum, & multis SS. Corporibus ac reliquijs glorioſum, turpiter prophanans stabulum fecit equorum. Heu quid non præsumit impietas! Omnes Christianæ fidei libros, SS. Martyrum gesta & Passiones, Comentarios Patrum, & quidquid scriptum reperit, quod ad pietatem & eruditionem cultorum virtutis suspicabatur pertinere, in unum jussit comportari, & impletas complures naves vetustas & perforatas libris & voluminibus pretiosissimis & multis in profundum maris fecit demergi, existimans se fidem Christianam tali crudelitate per universam gentem Græcorum deleturum.

Libri omnes Christianorum lacerantur & submerguntur in mari.

Igitur Constantinopoli capta Turcarum Princeps Mahometes Amurati filius totum in brevi Græcorum imperium obtinuit, & multa deinceps Christianis mala fecit, de quibus jam scribere laxius, non est opportunum. Statui enim Germanus Scriptor à principio narrationum mearum, in exterarum Nationum gestis, quæ amplo sunt scripta boatu, non diu morari.

Magister Theutonicorum in Prussia superatur à Rege Poloniæ,

His quoque temporibus magni tumultus in Prussia fuerunt exorti, & multorum sanguine vix tandem sedati. Nam Pruteni contra Magistrum Theutonicorum in unum conspirantes sese in rebellionem gravissimam erexerunt,

erexerunt. Ex quibus oppidorum & castrorum LV. cives & incolæ ad Regem Poloniæ defecerunt. Unde contractis copijs ab utraque parte animis ferocibus itur ad bellum, sanguis effunditur multus, & diu ancipiti Marte pugnatur. Rex tandem Poloniæ Victor obtinuit campum, & ordinis Theutonicorum plures occidit. Parum tunc abfuisse constat, quod militia Theutonicorum Prussiam totam perdidisset.

Prutenj plures à Dominis suis Theutonicis ad Polonos deficiunt usque in hunc diem.

Rex autem Poloniæ victor in campo factus cum exercitu suo ulterius progreditur, & primò cepit montem Regium, id est, Königsberg oppidum, deinde Marienbrug & plura in circuitu oppida & Castella. Postremò etiam principale terræ oppidum nomine Dantiscum ad Polonos defecit. Sunt qui scribant, eam Theutonicorum cladem ex culpa eorum fuisse causatam, quod sine pietate in subditos exercerent tyrannidem.

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Cœnobij Hirsaugiensis contentiones magnas & diuturnas habuit, cum Philippo Comite de Rineck, qui Prioratum Cœnobij de Schonrein in suis juribus nimium inquietavit. Unde Postremò partes ambæ in Othonem Palatinum Comitem Bavariæque Ducem, qui morabatur in Mosbach, compromittentes, conditiones pacis, ut sonant litteræ ab eo compositæ, anno præscripto susceperunt.

MCCCCLIV.

Insularum in mari per Henricum Portugalliæ regem inventio.

Anno Wolfframmi Abbatis XXVI. Indictione Romanorum II. Henricus Rex Portugalliæ regnum suum ampliare cupiens, mare Oceanum armato cum milite navigio ingreditur, & si quæ sint Insulæ hominibus incognitæ perscrutatur. Invenit ergo insulas in mari plurimas, nunquam eatenus ab hominibus inhabitatas, inter quas una fuit cæteris major atque præclarior, fontibus irrigua, pingui gleba satis admodum dives, nemoribus & pratis adornata, & hominibus ad colendum valde idonea. In hanc Insulam diversarum occupationum & artium homines misit, qui eam inhabitarent, & colerent, singulisque annis tributum ad fiscum regium, more cæterarum gentium Regi subjectarum persolverent. Magnam Zuccari copiam præbet hæc Insula; cujus tanta in ea conficitur multitudo, ut universa Christianitas jam abundet Zuccaro.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XV. in Selgenstatt celebratur.

Eodem anno XII. mensis Maij, quæ fuit tertia post Festum Dominicæ Resurrectionis Dominica, in Selgenstatt celebratum fuit Capitulum Ordinis nostri Provinciale XV. in quo præsederunt Wolfframmus hujus Hirsaugiensis, Christianus S. Petri in Erpfurdia, Udalricus in Wiblingen, Bertholdus S. Stephani Proto-Martyris in Herbipoli Monasteriorum Ordinis nostri Abbates, qui multa pro reformatione Ordinis statuerunt.

Nicolaus Papa V. crucem prædicari contra Turcas mandavit.

Anno prænotato Nicolaus Papa V. nimio dolore mentis anxiatus propter Constantinopolitanum lamentabile excidium, totus in recuperationem die ac nocte occupata cogitatione æstuabat. Misit ergo Prædicatores & Nuntios in omnes Christiani Orbis nationes, qui Cruciatam & Passagium prædicarent in Turcos, & animos fidelium ad tanti recuperationem Imperij concitarent. Venerunt Missi quilibet in Regionem sibi à Pontifice Maximo deputatam; prædicaverunt Crucem, sed paucis, ut contra infideles pugnarent, aut pecunias contribuerent, persuaserunt. Omnes enim quæ sua erant, nimis avidè quærentes, communia neglexerunt.

Joannes de Capistrano missus à Papa prædicavit in Germania.

Eodem anno in mense Octobris venit ad Herbipolim civitatem Francorum Orientalium F. Joannes de Capistrano Italus, Ordinis Minorum de Observantia, Doctor sacræ Theologiæ, Generalis Inquisitor hæreticæ pravitatis & Apostolicæ Sedis Nuntius, vir doctus & sanctæ Conversationis, qui multis diebus in eadem Civitate per interpretem prædicavit. Ab Herbipoli descendit in Franckfurt, inde ad alias Civitates & oppida Regni, & ubique summa cum diligentia & fervore Crucem prædicavit.

Dracolus Waiwoda tyrannizat in Walachia.

His fermè temporibus homo quidam Paganus ac infidelis, nomine Dracolus Waivvoda Princeps Walachiæ, inauditam tyrannidis suæ crudelitatem exercebat in homines, & maximè Christianos, quorum infinita millia sine causa innocentes peremit. Postremò tandem captus à Marthia Rege Ungariæ Romam mittitur, ad fidem Christi convertitur, & baptizatus deinceps religiosissimè conversatur. Unde principatui suo restitutus in omni bonitate vitam suam consummavit. Cujus horribilia facta circumferuntur, in quodam libello dudum impressa, quæ & risum & horrorem legentibus movent.

MCCCC LV.

Nicolaus Papa V. Romæ moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXVII. Indictione Romanorum III. hyems fuit dura & multum frigida. Eodem anno XXV. die mensis Martij, quæ fuit Annuntiatione Dominica solemnis, Nicolaus Papa V. sive tædio animi, quo maximè cruciabatur post captam Constantinopolim, sive febri & podagrâ, quibus frequentius laborabat, infirmatus, anno Pontificatus sui VIII. moritur, & in Ecclesia S. Petri sepelitur. Homo sempiternâ memoriâ dignus, amator omnium Religiosorum, & præsertim eruditorum, pacis cultor, & Justitiæ Princeps unicus.

Calixtus fit Papa III. & præfuit annis 3 & mensibus 3.

Huic in Pontificatu Electione Cardinalium VIII. die mensis Aprilis, successit Alphonsus cognomento Borgia, natione Hispanus, patria Sabinensis Valentinæ Diœcesis, generosis parentibus ortus, & vocatus Calixtus ejus nominis III. præfuit annis III. & mensibus totidem, vir optimus & in multis probatus.

Joannes de Grumbach fit Episcopus Herbipol. & præfuit annis XI.

Eodem anno feria tertia post Dominicam Palmarum, obijt Gottfridus Schenck de Lymburg Episcopus Herbipolensis & Dux Franciæ Orientalis in majori Ecclesia sepultus, anno Pontificatus sui XII. de quo dictum est supra, anno Wolfframmi Abbatis XV. Huic in Pontificatu successit Joannes de Grumbach, & præfuit annis XI. homo quidem ignarus litterarum, sed tamen Cleri amator semper & strenuus defensor; amicis humanus & multum affabilis, inimicis verò terribilis, & singulari apparatu metuendus. Animosus fuit in hostes, bellicosus & strenuus, qui non facilè quemquam timeret, ingenio promptus, consilio cautus, & ob id Regibus & Principibus gratus, civibúsq; Regni haud mediocriter acceptus. Benè rexit Ecclesiam sibi commissam, veruntamen ære alieno gravatam non liberavit.

Calixtus Papa crucem prædicari mandavit contra Turcos Impios.

Anno prænotato Calixtus Papa III. qui ante Pontificatum voto se adstrinxerat in Turcas omnia facturum pro recuperatione Constantinopolis, quæ posset; jam Papa factus magno conabatur studio implere, quod voverat. Misit ergo statim à principio sui Pontificatus plures per orbem Christianorum Prædicatores, qui Crucem contra Turcos prædicarent, hortarenturque populum ad contribuendum æs tum necessarium

pro

pro conducendis armatis. Plenarias denique omnium peccatorum Indulgentias concessit his, qui contriti & confessi semel in vita, & semel in morte quinque Ducatorum Eleemosynam in operis tanti subsidium contribuissent. Authoritatem etiam Commissarijs deputatis omnimodam dedit in multis casibus reservatis absolvendi, & dispensandi, cum his qui contribuissent in subsidium temporalia bona secundum eorum facultates. Et isti Prædicatores Cruciatæ per totam Germaniam, Galliam, Hispaniam & Ungariam missi, pecuniam penè incredibilem toto anno in unum comportaverunt.

Ludovicus Dux Niger, Palatinum rapinis & incendio fatigat.

Anno etiam præsignato Ludovicus cognomento Niger Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, Comes in Spanheim, Veldenzia, & in Zweibrucken, filius Stephani Ducis & Pater Friderici apud Symmeren commorantis inter Cynonotos, homo inquietus, molestè ferens, quod Fridericus Tutor Philippi se Principem scriberet Electorem, prædas contra eum & incendia pauperum exercere cæpit. Quem Fridericus secundò & tertiò per litteras ac nuntios charitativè prænonuit atque rogavit, ut à malè cæptis desiderijs, & incursionibus desisteret, ac pauperes Palatini Principatûs de cætero non turbaret.

Ludovicus autem nihili pendens monentem, in suo proposito perseverabat, & suo more, ut cæperat, incursiones, deprædationes, incendia pauperum terræ Palatini continuavit. Unde commotus Fridericus, magnum suorum adunavit exercitum, & oppidum Bergzaberen, ubi Dux Ludovicus præsidia locaverat sua, obsedit, & diebus xxiv. fortiter impugnans, tandem in Festo S. Tiburtij Martyris expugnavit & cepit. Postea inter eos concordia tali sub conditione facta est, quod Fridericus oppidum Ludovico deberet restituere, & Ludovicus deinceps nihil mali contra Fridericum & Palatinatum attentaret, sed non mansit in fide.

Oppidum Bergzaberen a Friderico Palat. obsessum capitur.

Erat eodem tempore Richardus de Homburg vir bellicosus & inquietus, qui & ipse partes Friderici Palatini Comitis memorati varijs incursionibus fatigabat. Contra cujus insolentias Dux ipse Fridericus contracto milite Castellum ejus Koleberg nuncupatum haud procul à Weissenburgo situatum obsidione cinxit, & brevi in suam potestatem recepit. Erat enim Princeps timens Deum & amans justitiam, propterea in cunctis prosperè agebat.

Justitia vincit omnia.

His temporibus fundatur Cœnobium Canonicorum Regulæ S. Augustini de observantia Capituli Windenheimensis, quod Eberhardi Clusa dicitur, in Diœcesi Trevirensi haud procul à villa nativitatis meæ Trittenheim, ex elemosynis fidelium populorum, cujus tale fuit principium. Erat in villa proxima Cismosellana Dispardia homo quidam simplex & rectus, qui ferventiore in Deum Spiritu devotionis incitatus, vitam agere solitariam cupiebat. Nomen ejus fuit Eberhardus, à quo & Monasterium Eberhardi Clusa nuncupatur usque in præsentem diem. Secedens igitur Dispardiâ Eberhardus, mansiunculam sibi construxit in loco parvam, ubi nunc Monasterium cernitur constructum, in qua solitarius Domino deserviens residebat. Imaginem Beatæ Mariæ semper Virginis in cellula sua habebat vespertinam, quæ paulatim coruscare miraculis incipiens magnum in brevi concursum populorum ad se concitavit, ex quorum Eleemosynis & oblationibus Monasterium cum tempore satis

Cluſa Eberhardi fit Monaſterium pro Canonicis Regularibus.

magnificum, ut hodie cernitur constructum est, cujus primam Ecclesiam Jacobus de Sirck Archiepiscopus Trevirorum in propria persona consecravit.

MCCCCLVI.

Calixtus Papa III. Classem misit in Turcos, sed parum profecit.

Anno Wolfframmi Abbatis XXVIII. Indictione Romanorum IV. Calixtus Papa III. animo destinatus in Turcos, omnia studia sua in recuperationem urbis Constantinopolitanæ, licet frustra, convertit. Bello igitur publico Turcis indicto Ludovicum Aquileiensem Patriarcham & S. R. E. Cardinalem Classi præfectum constituit, & validum Christianorum exercitum Crucesignatorum per mare in hostes fidei destinavit.

Joannem quoque Cardinalem S. Angeli Legatum misit in Ungariam ad congregandum exercitum Crucesignatorum. Machumetes enim Princeps Turcorum cum infinita suorum multitudine, superata Mysia inferiore, contra terminos regni Ungariæ properabat, nihil magis sitiens, quàm sanguinem fidelium. Venit ergo ad Nicopolim civitatem insignem, quæ alio nomine Schiltavv nuncupatur, in qua memoratus erat Legatus Apostolicus, & Joannes Capistranus cum universo Christianorum exercitu, quam mox arctissima obsidione vallavit, & multis diebus vexavit.

Christiani ex Nicopoli erumpentes interfecerunt Turcorum 40000.

Christiani autem, qui erant in Civitate, muros & turres animosè defensabant, quod cernentes Turci, die quadam impetu facto ad muros cum machinis audacter properabant, cupientes proprio interitu sequentibus se parare introitum. Sed Christiani exhortatione Joannis de Capistrano inter pugnandum usque ad mortem pro sanctissima fide animati, portam Civitatis unam aperientes subitò erumpunt, Joanne Apostolico legato vexillum S. Crucis præferente, Turcos invadunt nihil tale metuentes, eosque magna virtute prosternunt, occidunt, & reliquos in fugam convertunt: quadraginta millia Turcorum à Christianis in eo bello ferebantur occisa. Facta sunt hæc anno Nativitatis Dominicæ prænotato in Festo S. Mariæ Magdalenæ. Multi etiam inter fugiendum aquarum occursu perierunt. In hujus victoriæ memoriam simul & gratiarum actionem Calixtus Papa Festum Transfigurationis Dominicæ octavo Iduum Augusti quotannis celebrandum instituit, ad quod omnes Indulgentias Festi Corporis Christi extendit.

Joannes de Capistrano moritur.

Nec multò post hanc glorioſam Christianorum de Turcis Victoriam Joannes Capistranus vir devotissimus, & omni Sanctimoniâ vitæ conspicuus in Domino quievit. Ferunt eum in conflictu Christianorum cum Turcis ante Nicopolim in die S. Mariæ Magdalenæ, quo feruor maximus tum erat æstatis, nimio defatigatum clamore, quo populum indesinenter admonebat & precabatur, ut fortiter pugnaret pro fide Christi, quem essent in Baptismate professi, morbum incidisse gravem, quo & mortuus fuerit. Obijt eodem quasi tempore Joannes alter Huniades Ungarus, qui malleus fuerat Turcarum, & in multis bellis cum eis habitis, semper victor evasit.

Joannes Huniades malleus Turcarum obijt.

Terræ motus in Apulia.

Eodem anno maximi per Apuliam & Neapolim terræ motus fuerunt, quibus agitata multa ædificia solotenus corruerunt, Castellis etiam non paucis corruentibus, multa millia hominum miserabiliter interierunt. Inceperunt autem isti terræmotus nimium horrendi v. die mensis Decembris

bris inter horam x. & xi. in nocte, & xxv. ejusdem mensis circa horam vi. mane iterum auditi fuerunt.

Cometes apparuit.

In mense Junio Cometes apparuit in gradu xv. Cancri, & per mensem videbatur in Oriente, varia prodigia brevi secuta prænuntians. In Sabinis vitulus duo habens capita nascitur: Romæ sanguis è nubibus cecidit: apud portum Veneris in Liguria carnes pluvia dedit: & in agro Piceno puer natus est dentes habens sex, & caput insolitæ magnitudinis. Hæc omnia futuræ calamitatis manifesta præsigna verunt indicia.

Puerorũ ad S. Michaelem in Normandia concursus mirabilis.

His quoque temporibus magnus & mirabilis concursus puerorum ad memoriam S. Archangeli Michaelis ad montem Garganum in Normandia fieri cæpit, & per intervalla multis annis duravit. Miranda puerorum & præter consuetudinem ætatis devotio, ut subitò non vocati per hominem, neque promissionibus inducti, relictis parentibus & cognatis, imò ne consultis quidem, tantum iter assumerent; nec sumptus alios in itinere, quam quos daret odiosa cunctis mendicitas, haberent, aut cogitarent. Convenientes enim per turmas ex Germania ferè tota proficiscebantur ordine statuto pueri duodecim annorum & supra, cantilenas quasdam de sancto Michaele cantantes in plateis vicorum & civitatum, quibus unus vexillum imagine depictum ejusdem Archangeli præferebat. Conjungebant se his pueris, ut plurimum ætate seniores, qui curam eorum habentes, & in via dirigentes, à periculis incautos præservarent. Omnes verò per quos iter faciebant homines, commiserationem habebant in eos, & victum eis copiosum ministrabant. Duravit iste puerorum concursus per intervalla usque ad memoriam nostram, qui vidimus eos turmatim sæpius cum vexillo incedentes.

Jacobus Archiepisc. Trevirorum moritur.

Anno prænotato, xxviii. die mensis Maij, obiit Jacobus de Sirck Archiepiscopus Trevirorum, & in Ecclesia B. Virginis cum debito honore sepelitur anno Pontificatus sui xviii. vir certè optimus & æterna memoria dignus, qui multa bona fecit in diebus suis. Conventum Fratrum Minorum S. Francisci in Confluentia reformavit, Monasterium Insulæ Rheni non procul à Confluentia novum construxit, in quod Canonicos Regulæ S. Augustini de Observantia Windesheim collocavit: omni tempore Pontificatûs sui pacem tenuit, & plures dissidentes Principes in concordiam revocavit.

Dietherus de Isenburg.

Post mortem ejus xxi. die mensis Junij, anno præscripto, convenientes in unum Canonici pro Electione novi Pontificis, vota sua in duo diviserunt; nam una pars Canonicorum numero minor Dietherum ex Comitibus de Isenburg Canonicum Trevirensem & Moguntinensem in Archiepiscopum elegit. Contra quem major pars Capituli Joannem ex Marchionibus de Baden, filium Jacobi Marchionis, & fratrem Caroli, annum xxii. ætatis agentem in Archiepiscopum postulavit. Et quamvis Dietherus Confirmationem ejus apud Sedem Apostolicam variis impedire modis conaretur, minimè tamen potuit. Sed Calixtus Papa III. de processu informatus, qui fuerat in Electione servatus, repudiato Diethero, Joannem ad Archiepiscopatum confirmavit. Præfuit autem Ecclesiæ Trevirorum annis xlvii. Princeps mansuetissimus, liberalis, affabilis, justus & rectus, amator Cleri, defensor pauperum, ac magnificus conservator subditorum. In pace & tranquillitate magna pluribus annis

Joannes Badensis Marchio fit Archiepisc. Trevirorum annis xlvii.

suam

suam gubernavit Ecclesiam; sed in senectute pravorum consilio deceptus, cum Boppardianis contentionem pernicioſam incepit, cujus occasione pecunijs bursam & promptuaria Ecclesiæ cuncta frumentis & vino penitus evacuavit, & debita non pauca contraxit, de quibus ordine suo latius dicetur.

Sifridus de Veningen fit Episcopus Spirens. annos III. menses V.

Eodem anno, XIX. die mensis Martij, obijt in Castro Udenheim Reinhardus de Helmstatt Episcopus Spirensis anno Pontificatus sui XVII. in majori Ecclesia Spirensi cum honore sepultus. Huic in Episcopatu successit Sifridus de Veningen, XXIX. die mensis Martij electus, & confirmatus per Calixtum Papam III. præfuit annis III. mensibus V. & duobus diebus; vir bonus, justus & rectus, qui brevi tempore multa bona fecit Ecclesiæ. In primo namque anno Pontificatus sui castrum Wesavve diu alienatum cum proventibus suis redemit pro octo millibus florenorum. Deinde sub Pio Papa II. sancta in Christum devotione motus Romam profectus est, & à memorato Pontifice Romano Privilegia, gratias & Indulgentias plures impetravit.

Montfort Castellum prædonum per Fridericum Palatinum destruitur.

Anno item prænotato, Fridericus Comes Palatinus Rheni, Tutor Philippi, XV. die mensis Octobris, ex Heidelberg oppido cum exercitu pugnatorum digrediens auxilio Theodorici Archiepiscopi Moguntini Castellum Montfort latibulum latronum & commune receptaculum prædonum obsedit, quinque diebus fortiter impugnans, tandem VI. die cepit ac funditus destruxit, nec postea reædificari potuit usque in præsentem diem sine consensu Archiepiscopi Moguntini ac Palatini Comitis pro tempore existentium. Moguntina etenim Ecclesia plura sustinuit damna retroactis temporibus ab illis, qui mansionem in Montfort habuerunt, quia Spanheimensi Comitatui fuit contiguus locus, similiter & dictæ Diœcesi.

MCCCCLVII.

Ladislao regi Bohemiæ & Ungariæ Regis Gallorum filia desponsatur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXIX. Indictione Romanorum V. ex parte Ladislai Regis Bohemiæ & Ungarorum adolescentis filij quondam Alberti Regis, nuntij & Oratores mittuntur in Galliam, qui Caroli Regis VII. filiam nomine Magdalenam illi desponsarent uxorem. Qui cum venissent ad Regem Carolum, summo cum honore suscepti sunt, & exposita Legatione sua, pro qua venerant, facilè quod voluerunt, impetrarunt. Illis apud Gallos adhuc existentibus, nuntius tristis & nimium infelix post eos mittitur, qui Ladislaum interijsse nunciavit. Cujus immatura mors non solum Bohemos & Ungaros, sed exterorum quoque Principum animos haud mediocriter contristavit. Multorum fuit opinio sublatum veneno, alij dicebant illum in Camera nocturnis horis per Georgium hæreticum, qui regnum post eum invasit, fuisse strangulatum.

Ladislaus obijt.

Matthias fit Rex Ungarorum annis XXXII.

Eodem anno Ladislao rege per venenum apud Pragam in Bohemia miserabiliter sublato, sive ut aliorum tenet opinio, strangulato, Matthias Joannis Huniadis filius in Regem Ungariæ constituitur electione procerum, regnavitque annis XXXII. & multa contra Turcos commisit prælia, sæpe Victor Dei favore pravorum existens gloriosus. Cunctis enim diebus & annis, quibus vixit & regnavit in Ungaria, malleus erat Turcorum, sicut olim & Genitor ejus: & magnus ipse Mahumet Princeps eorum Matthiam hunc regem ut bellicosissimum & fortunatum semper timebat.

Eodem

Eodem anno, die XIII. menſis Februarij hora II. minuto XLV. poſt meridiem naſcitur Maria Caroli Ducis Burgundiæ unica filia, quæ poſtea nupſit Maximiliano Archiduci Auſtriæ, de quo concepit & peperit Philippum regem Caſtiliæ, & Margaretam, quæ primò nupſerat Regi Hiſpaniæ, & poſtea Duci Sabaudiæ, vivens nunc vidua.

Maria Caroli Ducis Burgundiæ filia uxor Maximiliani naſcitur.

Maximilianus autem Friderici Imperatoris III. filius, hodie Rex Germaniæ ac deſtinatus Cæſar Romanorum natus fuit anno præcedente, hoc eſt, Wolfframmi Abbatis Hirſaugienſis anno XXVIII. uno anno duntaxat ſenior Mariâ, XXI. die menſis Martij, horâ III. minuto LI. poſt medium noctis, Matre Helionora Luſitaniæ ac Portugalliæ regis filia, de quo ſuo loco plura dicenda reſtant.

Maximilianus Rex Germanorum naſcitur.

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis conſiderans reformationem novellam Mellicenſem, quam ante aliquot annos ſuo introduxerat Monaſterio, ſtabilitatis nullum habere fundamentum: & perpendens, quod Obſervantia Bursfeldenſium à Sede Apoſtolica approbata & confirmata quotidie in melius proficeret, & in reformatione optima laudabiliter perſeveraret, ſtatuit in animo ſuo Monachos ejuſdem Obſervantiæ ad Hirſaugiam introducere, quorum exemplo poſſet etiam alios reformare. Miſſis ergo ad Moguntiam nuntijs impetravit ab Eberhardo Abbate montis S. Jacobi quoſdam Fratres boni Zeli & optimæ inſtitutionis, per quorum ſanctam converſationem obſervantia Regularis diſciplinæ ſecundum traditionem unionis Bursfeldianæ in hoc Monaſterio Hirſaugienſi laudabiliter inſtituta permanet, in præſentem diem.

Hirſaugia Obſervantiam Bursfeldenſem hoc anno ſuſcepit.

Eodem anno ſexto die menſis Auguſti, Romæ moritur Calixtus Papa III. poſt quem Cardinales in Pontificem elegerunt Æneam cognomento Picolhominem, patriâ Senenſem, virum undecunque doctiſſimum, quem Pium II. nuncuparunt. Præfuit autem univerſali Eccleſiæ annis VI. & multa bona fecit pro communi utilitate Chriſtianæ Reipublicæ. Unionem noſtram Bursfeldenſem, obſervantiam quoque, & annale Capitulum auctoritate Apoſtolica confirmavit, & omnia privilegia, quæ olim Eugenius Papa IV. obſervantialibus S. Juſtinæ de Padua conceſſerat, amore Ordinis ad noſtram quoque obſervantiam unitis & uniendis extendit.

Æneas Sylvius fit Pius Papa II.

Anno etiam prænotato Mahumetes impius Turcorum tyrannus Corinthum tunc adhuc Chriſtianorum urbem obſedit, impugnavit & cepit, atque in omni Peloponeſo tributa imponit Chriſtianis, multis eorum millibus miſerabiliter interfectis. Demetrius autem & Thomas Paleologi Conſtantini ultimi Græcorum Imperatoris filij inter ſe de Regionis imperio contendebant, unde Turco auctæ ſunt vires, & brevi totum imperium eorum obtinuit.

Mahumetes Turcorum Princeps urbem Corinthiorum obtinuit.

MCCCCLVIII.

Anno Wolfframmi Abbatis XXX. Indictione Romanorum VI. Udalricus Comes de Wirtenberg auxilio Marchionis Brandenburgenſium Alberti, contra Fridericum Comitem Palatinum Rheni, Bavariæque Ducem Tutorem Philippi hoſtiles gerens animos, Caſtellum Widem obſidione vallavit, cepit ac funditus deſtruxit. Quo facto Albertus Marchio cum ſuis ad propria reverſus eſt, Comes autem Udalricus per agrum Heilbronnenſium iter faciens, ab altera parte Neccari fluminis Fridericum ſupra dictum Comitem Palatinum deſertorem oppidi memorati

Udalricus Comes de Wirtenberg Caſtellum Widem ſubvertit.

Heilbronn, 6000. peditum & mille octingentos Equites habentem offendit. Quo recognito Comes plena via cum ſuis, qui etiam fatigati erant ex fervore ſolis, & numero pauciores, ſicut cæperat graditur, & ad conſpectum hoſtium conſultò non pervenit.

Aquarum inundatio.

Eodem anno feria ſexta poſt Dominicam quadrageſimæ primam, maxima fuit inundatio aquarum, Rheni, Moſellæ, Mogani, Neccari & aliorum Germaniæ fluminum ex montibus venientium. Reſolutis enim nivibus copia maxima crevit aquarum, quæ domus, ædes & habitationes hominum plures non ſine graviſſimo eorum damno & periculo ſubvertit. In oppido Creuzenach Nabus fluvius ſupra modum exundans Parochialem Eccleſiam in inſula ejuſdem fluminis conſtitutam totam implevit, altaria ſubvertit, concuſſit parietes, & damna intulit plura civibus.

Dux Bavariæ Ludovicus debellat Marchionem Albertum.

Anno prænotato, Ludovicus Dux Bavariæ cognomento Dives filius Henrici & pater Georgij Principum, congregato ex Bavaris, Bohemis & Auſtralibus magno pugnatorum exercitu, Civitatem Eichſtattenſem, obſidione circumvallavit. Amicis autem ſe interponentibus tandem inter eum & Epiſcopum concordia reformata eſt, & ſoluta obſidione diſceſſit. Itaque poſt hæc eundem exercitum duxit contra Marchionem Albertum Brandenburgenſem, cujus duo Caſtella Landeck & Nauff obſedit, cepit, ac funditus ſubvertit. Contra quem Albertus ipſe Marchio proceſſit ad bellandum, habens ſecum Wilhelmum Ducem Saxoniæ ſimul & copioſum exercitum. Sed congreſſi non ſunt, nec aliquid memoria dignum fecerunt. Concordia tamen inter eos facta eſt, ſub ea videlicet conditione, quòd Marchio Albertus Duci Ludovico litteras nonnullas à Cæſare Friderico impetratas contra eum, ad manus deberet reſtituere, & feuda ſua, ut Nürenbergius Burggravius ab Eccleſia Herbipolenſi (quod prius recuſaverat) acceptare. His pro pace concluſis Principes concordati receſſerunt.

Ludovicus Dux Bavariæ reus læſæ Majeſtatis à Cæſare judicatur.

Poſt hæc in Dieta quadam Nürenbergæ habita Marchio Albertus Ludovico Duci Bavariæ litteras & privilegia, quæ contra eum à Friderico impetraverat, juxta prius concordata, in prætorio Senatûs reſtituit, quas ille mox coram omnibus publicè laceravit. Quod cùm in notitiam Cæſaris perveniſſet, iratus eſt, & Ducem Ludovicum reum læſæ Majeſtatis declaravit; cujus rei occaſione multiplicata ſunt mala ſuper terram.

Ludovicus XI. Rex fit Gallorum.

Eodem anno Carolus Rex Gallorum VII. obijt, cui Ludovicus XI. ejus nominis, filius in regno ſucceſſit, & annis xxv. regnavit, homo aſper & vehemens, conſilio præceps, ingenio varius, & domeſticis vix ſatis apertus, qui patri antea diutius fuerat rebellis, contumax & inobediens, & propterea exul à Regno, vitam in Hannonia pauperem degebat, inde mortuo patre vocatur ad regnum, ac divitijs inopiam relevavit.

MCCCCLIX.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale xvii. celebratur Nürenbergæ.

Anno Wolfframmi Abbatis XXXI. Indictione Romanorum vii. celebratum fuit xvii. Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in oppido Nürenberg apud S. Ægidium, in quo præſederunt Georgius memorati ibidem, Bertholdus S. Ægidij in Brunſchvvig, Eberhardus S. Jacobi propè Moguntiam, & Henricus in Ettenheim-münſter Cœnobiorum ejuſdem Ordinis noſtri Abbates.

Eodem

Eodem anno, VI. die menſis Maij, obijt Theodoricus Schenck de Erbach Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatus ſui XXV. & in majori Eccleſia cum anteceſſoribus ſuis honorificè ſepelitur, præſul optimus, qui ſatis providè in utróque ſtatu rexit Eccleſiam ſuam, & multa fecit opera bona.

Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Eodem anno poſteaquam vacaſſet ſedes Moguntina XLIII. diebus, convenerunt in unum Canonici, & XVIII. die menſis Junij Dietherum ex Comitibus de Iſenburg Canonicum in Archiepiſcopum elegerunt, qui præfuit annis fermè tribus. Contra hunc Dietherum erexit ſe Adolphus ex Comitibus de Naſſau Canonicus, & toto triennio pro Archiepiſcopatu cum eo lites continuavit, cujus ratione contentionis infinita mala fuerunt ſubſecuta, de quibus per ordinem ſuo tempore dicemus. Poſtremò tamen Adolphus victoriam obtinuit, & Dietherus reſignare Archiepiſcopatum compulſus fuit.

Dietherus fit Archiepiſcopus Mognutinus annis ferè III.

Anno prænotato ſecunda die menſis Septembris, obijt Sifridus Epiſcopus Spirenſis, poſt quem die menſis ejuſdem XVII. per Capitulum fuit electus Joannes Nix de Hocheneck dictus Enzberger, & præfuit annis V. is quorundam conſilio deceptus adhæſit Carolo Marchioni Badenſium, Ludovico quoque Comiti Palatino ac Duci Bavariæ cognomento Nigro, & quibuſdam alijs, contra Fridericum Palatinum Tutorem Philippi, per quod Eccleſiam ſuam valde læſit & damnificavit in multis, totam Diœceſim rapinis exponens & incendio, non ſolum hoſtium, ſed etiam, quod gravius fuit, amicorum.

Joannes Nix fit Epiſcopus Spirenſis annis fermè V.

Anno item præſignato, Fridericus Imperator III. mandavit Civibus Regni, ut arma ſumerent in Ludovicum Ducem Bavariæ cognomento Divitem, quem propter laceratas Nürenbergæ litteras Imperiales, ut paulò ante diximus, læſæ Majeſtatis reum declaraverat. Simile mandatum dedit Alberto Marchioni Brandenburgenſium, & nonnullis alijs in vicino Comitibus. Cives ergo Regni omnes in ſuperioribus Germaniæ partibus (præſertim Nürenbergenſes) mandato Cæſaris obedire parati, arma capiunt, & Marchioni Alberto contra Ducem Ludovicum Bavariæ auxilia imperata transmittunt. Dux igitur Ludovicus accepto nuntio diffidationis à Marchione Alberto & Civibus Regni, magnum rurſus Bavarorum & Bohemorum contraxit exercitum, & ingreſſus terram Marchionis, oppida, Caſtella, munitionéſque illius cepit, plurimas villas incendit, prædam abduxit, & damna pauperibus multa fecit. Non diu poſtea cùm Ludovicus Dux pro quibuſdam negotijs intraſſet occultè Bohemiam, innotuit Marchioni abſentia ejus à patria. Unde contractis copijs & auxilijs Civium, terras ejus ingreditur, & pari furore omnia vaſtans, rapiens & incendens reſiſtente nullo demolitur. Tandem per Bohemiæ regem ad concordiam revocati ſunt, & oppida ſibi reſtituerunt ablata.

Fridericus Imperator Marchionem Albertum contra Bavariæ Ducem incitat.

Ludovicus Dux & Marchio Albertus ſe mutuò devaſtant.

Anno etiam præſcripto, Pius Papa II. omnium conſenſu Cardinalium & multorum conſilio Prælatorum Mantuam ire cum omni Curia ſua decrevit, ut convocatis ibidem ad ſe omnium Regum & Principum totius Chriſtiani Orbis Nuntijs & Oratoribus in Turcos generale Paſſagium ordinaret. Venit ergo Mantuam anno prænotato prima die menſis Junij, multorum Oratores Principum eò præſentes invenit, aliósque brevi venturos aliquandiu exſpectavit. Duravit autem iſte Oratorum Con-

Pius Papa Oratores Principum ad Mantuam convocavit.

ventus menſibus octo, in quo multa fuerunt tractata & concluſa contra nefandiſſimos Turcos, quorum parvus ſequebatur effectus. O quid non præſumit invidia, & quid mali non merentur hominum peccata!

Monachus unus Hirſaugienſis ad Papam mittitur.

Eodem anno Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis miſit Fratrem unum ex Monachis Conventualem ad Convocationem Mantuanam pro negotio Præpoſituræ ſuæ in Roth Auguſtenſis Diœceſis coram Pio Papa II. expediendo, ſimul & in alijs cauſis Monaſterij arduis. Miſſus fuit cum eodem Monacho Joannes Nauclerus Doctor per Wolfframmum Abbatem ad Romanum Pontificem Pium, ut cauſam verbis & ſcriptis redderet meliorem. Wilhelmus etenim Præpoſitus in Roth, ut ſupra diximus, Wolfframmo Abbati rebellis & inobediens, litteras quaſdam libertatis & exemptionis à Pio Pontifice II. impetravit, ut videlicet auctoritate propria ad Monachatum poſſet ſuſcipere Novitios, & omnia facere pro arbitrio ſine majoritate Hirſaugienſis Abbatis, cùi Præpoſitura pleno jure à prima fundatione ſemper & fuit, & manet ſubjecta. Unde Abbas Wolfframmus Privilegiorum Monaſterij ſui acerrimus defenſor per eos quos miſit ad Papam, litteras ſurreptitias impetravit revocari, & caſſatis omnibus malè indultis Præpoſitum ad obedientiam revocavit.

MCCCCLX.

Monaſterium in Elwangen ab Ordine noſtro transfertur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXXII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum VIII. Monaſterium Elvvangenſe apoſtatantibus Monachis reprobis cum Abbate, procul dubio inutili & mendace, ab ordine ſanctiſſimi P. N. Benedicti in Collegiatam Eccleſiam ſæcularem translatum eſt. Horum praviſſimorum, apoſtatantiúmque Monachorum levitatis, ne dicam impietatis, exemplum plures Monachi ordinis noſtri poſtea ſecuti ſunt, & abjecto habitu ſimul & omni Monaſtico ſchemate. Omnipotenti Deo mentiri contra votum non timuerunt.

Albertus Dux Bavariæ mortuus eſt.

Eodem anno mortuus eſt Dux Bavariæ Albertus filius quondam Ducis Erneſti in Monaco, reliquit ex filia Ducis Brunſchvvicenſis uxore ſua quinque filios. Joannem qui ſine liberis obijt. Sigiſmundum, Chriſtophorum, Wolffgangum & Albertum, qui Patri in Ducatu ſucceſſit, & Chriſtophorum Germanum ſuum ſe natu majorem aliquandiu tenuit in vinculis. Tres etiam genuit filias, quarum prima nomine Eliſabeth Duci nupſit Saxoniæ, ſecunda Margaretha nupſit Comiti Mantuano; tertia verò nomine Anna Monialis pro Chriſti amore fuit incluſa apud Monacum. Albertus autem Patri ſuccedens in Principatu vixit annis XLVII. duxítque uxorem filiam Friderici Imperatoris Romanorum III.

XVIII. Principes inimici fiunt Comitis Palatini.

Anno prænotato Dietherus Archiepiſcopus Moguntinus, Joannes Nix Epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenburgenſis, Ludovicus Dux Bavariæ Niger, Carolus Marchio de Baden, Udalricus Comes de Wirtenberg, Emicho Comes de Liningen, & pleríque alij Comites & Militaris Ordinis homines in unum conſpirantes, ſe Friderici Comitis Palatini, Tutoris Philippi hoſtes & inimicos publicos denuntiarunt. cauſas ſinguli ſingulas prætendentes. Archiepiſcopus etenim Dietherus, propterea quòd Fridericus partes defenderat Adolphi contra eum: Comes autem de Wirtenberg Udalricus Margaretham filiam Ducis Sabaudiæ relictam Ludovici Comitis Palatini fratris, memorati Friderici & genitoris Philippi duxerat uxorem, cujus dotem præcedentis Matrimonij juxta

Cauſæ diſcordiarum inter Palatinos & Comitem in Wirtenberg.

condictum

condictum jure postulare videbatur. Contra hanc Udalrici Comitis postulationem Fridericus Comes Palatinus respondendo negativè respondebat, quòd Margarehta memorata quondam fratris uxor Matérque, secum ex Camera Palatinatûs in clenodijs jocalibus & alijs præter Corporis sui necessarium ornatum vel usum detulerit in valore non minus centum millium florenorum, reddat illa prius, & dotem reciperet promissam. Alijs aliæ fuerunt causæ, maxima tamen omnium causa fuit, quia Fridericus Imperator non solum permisit, sed etiam præcepit, ut bellum contra Fridericum Palatinum Comitem moverent prædicti Principes, propterea quòd videretur nimium superbus, arrogarétque sibi titulum Electoris Imperialis, Philippo, cujus erat Tutor, debitum, Imperialibus præceptis rebellis & inobediens, eò quòd Ludovico Duci Bavariæ consentiret.

Imperatoris jussio major causa fuit.

Fridericus igitur Comes Palatinus tot inimicis circumseptus nequaquam est mente fractus, aut perturbatus animo, sed contractis suorum copijs principatum inprimis suum per circulum armatis munivit, ac deinde cum reliqua parte Exercitus Schauenburg castrum Ecclesiæ Moguntinæ in Montensi strata situatum obsidione vallavit, quod octava die cepit, quæ fuit Dominica prima post Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi. Erat autem Castellum illud muris, turribus atque fossatis optimè munitum, bombardis, balistis, victualibus & cunctis necessarijs provisum, in quo reperit Equites decem & octo, pedites verò triginta, quos omnes Heidelbergam misit in vincula captivos. Concordia, quam diximus inter Ludovicum Ducem Bavariæ cognomento Divitem, & Albertum Marchionem Brandenburgensem anno prænotato per Regem Bohemiæ factam, non placuit Friderico Comiti Palatino, unde & consilio iterum violata est, factique sunt inimici ad invicem acriores, quam fuerant prius, steterunt ergo hi duo Principes Fridericus & Ludovicus Comites Palatini & Duces Bavariæ contra decem & octo Duces, Marchiones & Comites, multo tempore concertantes, & plura damna sibi mutuò intulerunt. Nomina Principum eis adversantium ista fuerunt. Fridericus Imperator III. Albertus Marchio Brandenburgensis Princeps Elector, qui ut Burgravius Nürenbergensis morabatur in Anolspach. Wilhelmus Dux Saxoniæ Elector. Dietherus Archiepiscopus Princeps Elector. Joannes Archiepiscopus Trevirorum Princeps Elector. Georgius Episcopus Metensis. Joannes Episcopus Spirensis. Ludovicus Comes Palatinus Bavariæque Dux, Niger, Comes Veldenziæ & Gemini Pontis. Carolus Marchio Badensis. Udalricus Comes de Wirtenberg. Emicho Comes de Liningen, & alij plures. Ludovicus igitur Dux Bavariæ Dives adjutorio præfati Ducis Friderici Electoris in Amberg bellum fortiter gessit contra Marchionem Albertum & civitates Regni insuperioribus terræ partibus circa Nürenbergam, & mirantibus cunctis ubique vicit, ubique feliciter triumphavit, hostes suos penè omnes miserabili calamitate affecit.

Schauenburg à Palatino obsidetur & capitur.

Contra Palatinum & Bavariæ Ducem XVIII. Principes inimici fiunt.

Ludovicus Bavariæ Dux Marchionem & Civitates Regni persequitur.

Interea Fridericus Comes Palatinus habens secum Ludovicum Landgravium Hassiæ cum multis armatis mercede conductum, Rheno flumine transmisso Petersheim oppidum Ecclesiæ Moguntinæ haud procul à Wormatia distans obsedit. Erant tunc in ipso oppido Viri & plures, & fortissimi ad ejus defensionem ab Archiepiscopo destinati, Joannes videlicet,

licet Comes in Naſſau, Wilhelmus Comes in Wertheim, Otho Comes in Hennenberg, Philippus Comes de Liningen, Henricus Comes in Runckel, & nobiles multi, quorum nomina ignoramus. Aderant & Ringaugienſes incolæ vinitores in magno numero ad cuſtodiam loci & pugnam ab Archiepiſcopo deputati. Comes autem Palatinus cum ſuis fortiter impugnavit oppidum, quod & cepit tandem non paucis adverſariorum occiſis, pluribus autem captis. Reperit in oppido quingentos equos ſellatos & prædam non modicam, quæ omnia fecit aſportari in villam proximam Weſthofen, & inter milites ſuos, ut fieri ſolet, diſtribuit. Capti fuerunt ſupra dicti Comites quinque, nobiles quoque & ignobiles numero 613. qui ſe pecuniâ redimere coacti fuerunt, pauci fugâ lapſi evaſerunt.

Petersheim à Friderico Comite Palatino capitur die S. Udalrici.

His peractis cùm Fridericus Comes Palatinus contra Dietherum, Archiepiſcopum ulterius diſponeret procedere, Wilhelmus Haſſiæ Landgravius, & quidam alij, de concordia cœperunt inter eos habere tractatum. Igitur pax inter eos reformata eſt, his Conditionibus ſalvis. Comes Palatinus pro impenſis quas fecit 30. millia florenorum, habebit in pignus caſtella Schauenburg, Diſſenheim, & Hentſchuchsheim cum villis & omnibus proventibus eorum, quorum tamen omnium redemptio prædictâ ſummâ pecuniarum in arbitrio ſtabit uniuſcujúsque Archiepiſcopi pro tempore exiſtentis. Ringaugienſes etiam vinicolæ novem millia florenorum dabunt ipſi Comiti Palatino, pro quibuſdam rebus & proventibus ſeu juriſdictionibus, quas apud villam Lorch jure ſeu gladio acquiſierat. Ab hac autem Concordia ſecluſi fuerunt Ludovicus Dux Niger, Comites de Liningen, Marchiones ambo & cœteri omnes, qui cum eis ſenſerunt ſuperius nominati. Comes autem Palatinus contra Ducem Ludovicum Nigrum duplicem iraſcendi cauſam mente gerebat; quarum una erat, quòd primam concordiam apud Zabernam prius factam & juratam non ſervavit: altera verò, quòd ſpecialiter conjuraverat cum Diethero Archiepiſcopo Moguntino & Comitibus de Liningen contra ipſum, quod promiſerat antea ſe nunquam facturum. Inſuper contractis copijs regale oppidum Ingelheim occupaverunt, incenderunt, muros dejecerunt, ac funditus deſtruxerunt. Oppidanis autem in aulam Caroli Magni Cæſaris, quæ & caſtrum eſt amplum, & Canonicorum Regulæ S. Auguſtini Cœnobium fugientibus, mox ab hoſtibus fuerunt obſeſſi. Interea Palatinus magno cum exercitu nuntiatur venturus, quod illi audientes ſoluta obſidione receſſerunt. Poſt quorum receſſum Palatinus cum exercitu ſuo venit propè Moguntiam, & pauculas ædes Canonicorum apud S. Victorem, S. Albanum & S. Crucem in campis primo impetu ſubvertit; quod factum aliquos terruit, & ut pecuniâ ſe præſervarent ab incendio imminente, concitavit. Datis enim Palatino Comiti quatuor millibus florenorum Clerus Moguntinus domos, ædes, agros, frumenta & bona ſua, ne perirent incendio, providè liberavit. Poſt hæc Petersheim quod pertinebat ad Archiepiſcopum, ut diximus, obſedit & cepit. Concordiâ autem cum Archiepiſcopo factâ Palatinus Comes exercitum duxit contra Ludovicum Ducem Nigrum, & eum in oppido ſuo Meiſenheim, quod milliaribus à Spanheim vix diſtat duobus, fortiter obſedit. Cernens verò Ludovicus, quòd multitudini hoſtium non poſſet reſiſtere, maximè cùm Archiepiſcopus jam defeciſſet ab eo, pacem petijt & impetravit. Fit iterum

Inter Dietherum Archiepiſc. & Palatinum Concordia facta eſt.

Ingelheim à Duce Ludovico Nigro incenditur & deſtruitur.

Comes Palatinus contra Ludovicum prævaluit.

rum concordia, & his conditionibus firmatur. Dux Ludovicus mediam partem quingentorum florenorum, quos annuè cedentes habet in telonio Bacharacensi, Palatino jam remittet, ac deinceps perpetuò non repetat vel ipse, vel hæres in æternum. Aliam verò medietatem à Palatinis Comitibus in feudum (cui nunquam renuntiari possit) suscipere sit jure perpetuo astrictus. Castrum quoque Scharffenberg sine contradictione in manus Palatini resignabit. Ab ea Concordia Comites de Liningen fuerunt secluſi unà cum cœteris inimicis Palatinatûs supranominatis. His peractis Comes Palatinus animo fervens in Comites de Liningen duxit exercitum, & in primis Castrum Hasloch obsedit, cepit, incendit, funditúsque devastavit. Plures ibi subditorum invenit captivos, quibus liberatis non modicam deportari prædam præcepit. Inde movens Mynfeld Castellum eorundem Comitum obsedit, cepit, spoliavit, & igne submisso terræ coæquavit. Hæc & plura his similia gessit Fridericus Comes Palatinus anno prænotato, quorum reliqua in annos præservantur sequentes, ut suo ordine dicemus & loco.

Comes Palatinus devastavit terram Comitum de Liningen.

Anno item prænotato, 8. die mensis Maij, horâ 1. minuto 36. post meridiem, natus est Fridericus Marchio Brandenburgensis patre Alberto, & duxit postea uxorem filiam Regis Poloniæ, de qua genuit Casimirum, Georgium, Albertum Ordinis Theutonicorum in Prussia, Joannem, Fridericum Herbipolensis Ecclesiæ Præpositum, & alios filios & filias, quorum nomina ignoramus. Ipse autem Fridericus senior hodie vivens adhuc ætatis annum agit 54. sed uxor ejus anno abhinc uno mortua est.

Fridericus Brandenburg. Marchio nascitur.

Anno etiam præsignato cùm Nicolaus de Cusâ Episcopus Brixinensis in Bavaria & SS. Romanæ Ecclesiæ tituli S. Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis jura memoratæ Ecclesiæ Brixinensis acrius tueretur, à Sigismundo Archiduce Austriæ capitur, & honestæ custodiæ mancipatur. Unde Pontifex Maximus Pius II. indignatione commotus contra Sigismundum, eum excommunicavit, & terram ejus Ecclesiastico Interdicto suppositit. Cardinalis autem fugâ tandem lapsus Romam pervenit, & Papam gravius contra Ducem incitavit. Factum est ergo ad ipsius Cardinalis instantiam, ut Papa in Ducem multiplicaret Censuras, & quantum in ipso erat, neminem exterorum per ejus terram, id est, Comitatum Tirolis inpunè transire permittebat. Cujus rei occasione pauperes terræ dicti Comitatûs graviter affligebantur. Habebat eo tempore Dux Sigismundus à secretis Doctorem quendam in Jure peritissimum, nomine Gregorium Heimburgum patriâ Francum Orientalem. Is cùm esset latinè simul & theutonicè omnium suo tempore facundissimus, multa dixit, scripsit & fecit pro eo. Appellationem à sententia Summi Pontificis ad futurum Concilium pro Sigismundo conscripsit admirabilem, & pro ejus absolutione petenda Romam in persona propria perrexit. Sed Pontifex Ducem absolvere non voluit, nisi prius Cardinali satisfaceret pro contumelia, quam intulerat. Postremò tamen Dux humiliatus veniam & absolutionem à Papa impetravit.

Nicolaus Cusa à Sigismundo Duce Austriæ capitur.

Gregorius Heimberger pro Duce Sigismundo plura fecit.

Eodem anno Mahumetes Turcorum Imperator Thomam Paleologum Constantini ultimi Græcorum Imperatoris filium, qui regnabat in Peloponeso, fugavit, Demetrium ejus fratrem captivum abduxit, & Regnum eorum totum occupavit, multis Christianorum millibus occisis, maximè

Mahumetes Turcorum Princeps Peloponesum & Pontum capit.

maximè Clericis & Monachis. Deinde contra Regem Trapezuntij ducens exercitum, prælio commiſſo eum cepit & interfecit, & Pontum obtinuit, ſicque totam Græciam ſibi ſubjugavit.

Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis moritur.

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis jam ſenio gravatus & morbo, lecto decubuit, & tandem 20. die menſis Auguſti moriens ad Dominum migravit, anno ætatis ſuæ LXV. Regiminis autem XXXI. menſe nono, die 8. vir bona memoria dignus, qui bene & laudabiliter præfuit, & Monaſterio plura bona fecit: Reformationem Bursfeldenſium primus introduxit, & laudabiliter continuavit, quod omnium bonorum operum ejus maximum fuit. Domum Abbatialem circa portam & multa ædificia in Monaſterio & extra conſtruxit; Capellam S. Nicolai pervetuſtam in majori Baſilica depoſuit, & quatuor altaria repoſuit.

Sancti Brunonis Abbatis ſepulchrum odorem fudit cœleſtem.

Mortuo autem Wolfframmo Meiſer jam dicto Abbate, cùm ante altare SS. Virginum pararetur ſepulchrum, in eo loco, ubi à latere corpus jacebat humatum Brunonis ex Comitibus de Wirtenberg quondam, Monachi & Abbatis Hirſaugiani, qui obijt anno Chriſtianorum MCXX. ut longè ſupra diximus, contigit propter loci anguſtiam tumulum ipſius Brunonis ab una parte paululum aperiri, ſubitò per foramen exiguum ſepulchri viri ſancti tanta fragrantia cœleſtis odoris prorumpit, ut omnes qui erant in Eccleſia, verteret in ſtuporem. Fratres curioſitate ducti, ac ſcire cupientes, unde odor tam rarus procederet, Brunonis tumulum latius aperiunt & corpus integrum cum ſuis indumentis, ut videbatur, invenerunt. Aperto autem ſepulchro mox ad aëris tactum corpus in cinerem reſolvitur, ſed odor ille ſuaviſſimus multò magis ampliatur. Interea cùm hæc fierent, ordinatione Divinâ contigit hominem quendam pauperem, claudum & cæcum adeſſe in Eccleſia, qui ubi tantam inſoliti odoris fragrantiam naribus hauſit, unde proveniret, ductorem ſuum interrogavit. Audiens verò geſtæ rei ordinem dixit: *Verè famulus Dei magnus fuit homo iſte.* Ductus igitur propè ſepulchrum S. Brunonis, genua flexit in terram, & cum lachrymis oravit ad Dominum, cum ſumma fiducia dicens: *Domine Deus qui tibi fideliter ſervientes copioſè in cœlo & in terra remuneras, rogo te ob honorem hujus ſancti famuli tui, cujus ſacrum Corpus tanta fragrantiæ fundit odorem, miſerere mei pauperrimi cæci & claudi, & aperi oculos meos, ut videam & enarrem mirabilia tua.*

Oratio cæci ad ſepulchrum S. Brunonis.

Cæcus & Claudus iſte ad ſepulchrum S. Brunonis curatus eſt.

Hæc poſteaquam tota mentis devotione ad tumulum D. Brunonis apertum cum lachrymis peroraſſet, viſum ſimul & greſſum Dei miſeratione & meritis S. Brunonis recepit, mirantibus qui aderant cunctis. Et publicatum eſt miraculum iſtud per totam Regionem, & omnes qui audiebant, mirabantur Deum laudantes. Conſilio autem inter ſe habito Fratres, Oſſa Divi Brunonis intacta relinquentes denuo ſepulchrum clauſerunt, & Wolfframmi corpus ad latus ejus cum timore ſepelierunt.

Poſt cujus mortem Abbatia Hirſaugienſis vacavit diebus 24. in quibus abſentium Fratrum in Prioratibus præſtolabatur adventus.

De

De Bernardo hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbate XXXIX. qui præfuit annis XXII. & aliquot diebus, variisque gestis illius temporis.

ANno Dominicæ Nativitatis memorato MCCCCLX. Indictione Romanorum VIII. die mensis Septembris XIV. Prior & Conventus hujus Monasterij Hirsaugiensis, posteaquam Abbatia vacasset Rectore XXIV. diebus, convenerunt in unum ad locum Capitularem, & invocatâ gratiâ Spiritus Sancti præmisisque orationibus consuetis, in Abbatem concorditer elegerunt Bernardum ex suis Conventualem, qui per Joannem Episcopum Spirensem confirmatus juxta morem, & ordinatus, præfuit annis XXII. & paucis diebus, in quibus multa bona fecit Monasterio, quemadmodum in sequentibus per ordinem enarrabimus.

Bernardus Abbas XXXIX. annis 22. præfuit.

Fuit enim vir moribus & conversatione valde notabilis: amator & conservator Monasticæ Disciplinæ constantissimus, utpote qui Regularem observantiam Bursfeldensium in se & in subditis suis vigilantissimè custodivit. Erat naturâ homo mitis, mansuetus, affabilis, justus & rectus; bonis & Deum timentibus per humilitatem socius, superbis & cervicosis Monachis corrector & judex severus: in Deum fuit singulari cultu devotus, & in orationibus convenientibus horis quasi continuus. Ingenio promptus, consilio cautus, actione fuit præcipuus. In pauperes misericors extitit, & egenis tempore famis pecuniâ & frumento largissimè subvenit. Propterea benedixit eum Dominus Deus in miserationibus suis, quia Monasterium, quod ære gravatum alieno reperit, in paucis annis liberum & absolutum à cunctis debitis restituit.

Conversatio Abbatis Bernardi.

Monachorum & Monialium reformator fuit devotissimus, & plura Cœnobia non solum nostri Ordinis, sed etiam aliarum Religionum, suo vel labore, vel consilio ad Regularis observantiæ integritatem revocavit. Monasterium námque S. Benedicti in Alpersbach nostri Ordinis Constantiensis Diœcesis per ipsum reformatum, unioni Bursfeldensium incorporatum est. Limburgense ipsius consilio & auxilio per Monachos S. Jacobi Moguntinos reformatum est, quod nunc prô dolor videmus exustum. Cœnobium quoque Monialium S. Laurentij nostri Ordinis ipse primus reformavit. In Sebach Spirensis Diœcesis non procul à Limburg. cum Dei adjutorio similiter Abbatiam nostri Ordinis in Lorch ipse primus reformavit. In oppido Wile Cœnobium Fratrum Eremitarum S. Augustini reformavit. Moniales quoque in Urspring, in Pfulligen similiter. Octavum Reformationis suæ Monasterium fuit sororum in Altburg Beguttarum, quibus auctoritate Apostolica expulsis propter earum vitæ impuritatem, sorores de tertia Regula S. Dominici nuncupatas, bonæ conversationis & reformationis in locum reposuit; quarum imitatrices hodie ipsum locum inhabitantes, bonæ & irreprehensibilis vitæ introductam observantiam laudabiliter custodiunt: & de laboribus manuum suarum sine cujuspiam hominis injuria vivunt. Contra hanc reformationem in Altburg Beghardi fratres, qui per diversas cellulas in nemore Hir-

Bernardus Abbas Hirsaugiensis octo Cœnobia reformavit.

Beghardi resistunt.

saugiano morabantur, se contumaciter opposuerunt; dolentes sibi similes improbæ conversationis sorores de latibulo iniquitatis expulsas. Unde contra Bernardum religiosissimum Patrem plures machinationes insidiosas struxerunt, sed nihil prævaluerunt: quin potius foveam incidерunt quam fecerant, & in laqueo, quem insidiosè absconderant proximo suo Abbati, comprehensus est pes eorum.

Patria Bernardi Abbatis & parentes in oppido Gernspach.

Bernardus iste Abbas Patriâ fuit Marchionita ex oppido Gernspach in Marchionatu Badensi oriundus, & honestis parentibus licet humilibus ortus. Qui post prima litterarum rudimenta in prioratu Hirsaugiensi Richenbach Monachus factus est, & vitam laudabiliter continuavit, quam Regulæ S. P. N. Benedicti credidit esse conformem. Verùm posteaquam Wolfframmus Abbas Regularem observantiam ad Hirsaugiam introduxit, Bernardus Monachus Richenbach deseruit, & amore Disciplinæ Regularis ad Hirsaugiam venit: ubi à Wolfframmo Abbate charitativè susceptus, & congregationi Reformatorum adscriptus in omni humilitate conversationem suam instituit, & feruenter continuavit. Ordinatus deinde Abbas prioris vitæ puritatem non remisit, sed augmentavit; præbens se Monachis suis omni tempore non solum verbo, sed multò magis exemplo sanctissimæ Conversationis dignum & imitabilem coram Deo & hominibus pastorem. Numerum Deo servientium Fratrum brevi tempore notabiliter auxit; super quibus ut rectè incederent, summi Pastoris amore studiosissimè vigilavit. In innocentia cordis sui gregem Dominicum sibi commissum sollicitè pavit verbo, pavit exemplo; & ne in itinere sanctæ conversationis trium substantialium votorum errarent, pavit alimento.

Tempore introitûs sui ad Abbatiam invenit Monasterium ære alieno gravatum in 12000. florenorum, & cuncta penè ruinosa ædificia: & quia vir erat timens Deum, benedixit ei Dominus, ut qui spiritualia Christo Salvatori auxit obsequia, in temporalibus nunquam deficeret. Unde misericordiâ adiutus præmissâ florenorum 12000. tempore sui regiminis integrè solvit, & in structuris Monasterij, ornatu Ecclesiæ, cõemendisque proventibus annuis plus quàm 6000. florenorum expositi, ita quod summa pecuniarum omnium, quibus Monasterium hoc Hirsaugiense ad pinguiorem reduxit fortunam tempore sui regiminis, facit florenorum 18780. quemadmodum in sequentibus suo ordine dicemus. Unde meritò posteritas Hirsaugiensium omnis Bernardum Abbatem ut fundatorem suum alterum recognoscens æterna habebit in memoria, qui Monasterium reædificans & ornans à debitis omnino fecit liberum, quod plus quam ducentis annis semper ære alieno fuerat gravatum.

Bernardus Abbas Cœnobium melioravit in 18780. florenis

MCCCCLXI.

Uniotrium Observantiarum Ord. nostri facienda Episcopo Eichstattensi à Papa committitur.

Anno Bernardi Abbatis primo, Indictione Romanorum IX. Pius Papa II. per Apostolica scripta mandavit Episcopo Eichstattensi, ut coassumptis aliquibus viris Religiosis, & in monasticis Disciplinis exercitatis, ad se vocaret nobiliores trium Ordinis nostri Observantiarum Patres Abbates, Mellicensium, Castellensium & Bursfeldensium, habitóque cum eis necessario tractatu, tres ipsas Observantias in unitatem reduceret; & si qui intervenirent defectus, Apostolica authoritate suppleret. Convenientibus autem ad Commissarium Apostolicum prædictum Episcopum vocatis Abbatibus

Abbatibus certis, plures inter se habuêre tractatus; sed tantam diversitatem rituum, consuetudinum, morum, & constitutionum trium Observantiarum in unitatem reducere nullatenus potuerunt. Bursfeldenses enim, quorum strictior observantia est Regulæ S. Benedicti magis conformis, ad laxiora Mellicensium & Castellensium noluerunt retrocedere: & Mellicenses cum Castellensibus, quorũ reformatio fuit laxior & Regulæ minus consentanea, observantiam Bursfeldensium, ut duram refutarunt.

Trium observantiarum unio fieri non potuit.

Ex eo tempore plures deinceps Patrum factæ sunt conventiones in diversis locis non sine magnis expensis & fatigationibus, sed inter eos fieri nunquam potuit uniformitas, usque in præsentem diem. Nostris etiam temporibus Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiscopus Moguntinus plures inter eos sæpe habuit pro eodem negotio tractatus, quibus & ipse frequenter interfuit, sed intentionem suam in effectum deducere non potuit. Manent ergo tres Observantiæ Ordinis nostri memoratæ procul ab invicem differentes: quarum duæ, Mellicensis & Castellensis quotidie deficiunt: tertia autem Bursfeldensis de die crescit in diem, proficit & ampliatur.

Dietherus Archiepisc. Moguntinus deponitur.

Eodem anno Dietherus de Isenburg Archiepiscopus Moguntinus anno Pontificatus sui tertio per sententiam Pij Papæ II. ab Archiepiscopatu deponitur, & Adolphus de Nassavv jubente Papa in Archiepiscopum sublimatur, & præfuit annis XIV. post cujus obitum Dietherus iterum Archiepiscopus factus præfuit annis VII. Interea verò quòd Adolphus præfuit Ecclesiæ Moguntinæ, Dietherus pro sustentatione sua possedit oppida & Castella in Hoest & Steinheim cum omnibus proventibus eorum, quæ sunt duo meliora Ecclesiæ Moguntinæ commoda sive clenodia. Causæ depositionis Dietheri subjectæ ferebantur.

Causa depositionis. Prima.

Prima causa depositionis fuit: *Quod mandatis Summi Pontificis inobediens & rebellis extitit, annatámque Sedi Apostolicæ non persolvit 24000. florenorum, quos Romano Pontifici dare quilibet Ecclesiæ Moguntinæ novellus Archiepiscopus confirmandus introducta consuetudine cogitur.*

Secunda.

Secunda verò causa fuit: *Quod infra sibi tempus constitutum in confirmatione Apostolica neque Sacerdotium assumpsit, nec se ordinari Archiepiscopum fecit.*

Tertia.

Tertia depositionis ejus causa fuit: *Quod Nuntios & Legatos Sedis Apostolicæ cum reverentia non suscepit, honorem eis debitum non impendit; sed eorum literis, mandatis, commissionibus & factis contrarius, rebellis & inobediens fuit.*

Quarta.

Quarta causa fuit: *Quod Friderico Palatino Comiti adhæsit, quem Apostolica Sedes illo tempore ad informationem & instantiam quorundam Principum Regni Germanici ut rebellem & inobedientem condemnárat.*

Fridericus Palatinus Comes adhæsit Dietherο.

Ex hac depositione Dietheri Ecclesia Moguntina damna incurrit multa. Dietherus enim vociferans & clamitans injuriam sibi factam à Papa, Friderici Comitis Palatini auxilium contra Adolphum invocavit. Cujus adjutorio Dietherus IX. oppida Ecclesiæ Moguntinæ in sua obedientia retinuit, cætera verò ad Adolphum ejus adversarium subitò defecerunt.

Verùm quia Dietherus pecuniâ recompensare Palatini labores simul & expensas in his motibus factas minimè potuit, alienare bona Ecclesiæ compulsus fuit. Igitur subscripta Ecclesiæ Moguntinæ Castella & oppida, Starckberg, Heppenheim, Bensheim, Morlebach, omnémque Stratam

Montana Strata impignoratur Palatino pro centum millibus florenorũ.

Montensem cum universis proventibus suis ei pro centum millibus florenorum in possessionem tradidit: quorum tamen omnium pro eadem summa Jus redemptionis Ecclesiæ Moguntinæ reservavit. Terra est modica, Strata Montensis, inter Heidelberg & Dietburg oppida constituta, habens oppida, castra & villas non parvæ utilitatis, quam Sifridus quondam Archiepiscopus Moguntinus de Monasterio Lauriscensi, tunc nostri Ordinis, quomodo usurpaverit, & suæ incorporaverit Ecclesiæ, longè supra diximus anno Dominicæ Nativitatis MCCXXXII. Manet autem sub ditione Comitis Palatini terra memorata usque in præsentem diem.

Die Bergstrass.

Ludovicus Dux Niger adhæsit Adolpho pro Spanheim.

Adolphus autem contra potentiam Comitis Palatini Diethero assistentis, auxilium Ludovici Ducis Nigri, qui morabatur in Meyenheim oppidulo, invocavit, assignans ei pro stipendio, quidquid habuit Moguntina Ecclesia in Comitatu & districtu Spanheimensi. Bickelnheim, videlicet, castrum & villam, Sobenheim oppidum. Montzega oppidum Nusbaum villam, Ulmenam oppidum, & villas plures alias in circuitu, cum omnibus proventibus & utilitatibus earum, sub certa pecuniarum summa, redemptione salvâ. Quæ omnia Fridericus Comes Palatinus sæpedictus jure belli non diu postea suo imperio subjecit.

Marchio de Baden

Carolo autem Marchioni Badensi Adolphus Archiepiscopus pro stipendio contulit in pignus quasdam villas, videlicet Algesheim, Gavvbikelenheim & nonnullas alias in circuitu cum omnibus proventibus & utilitatibus earundem.

Comes de Wirtenberg.

Udalricum Comitem de Wirtenberg in auxilium contra Dietherum Adolphus invocavit, & conduxit stipendio 20000. florenorum in prompta pecunia. Erat autem Comes Udalricus homo bellicosus & audax simul & potens valde.

Dux Saxonum Wilhelmus.

Wilhelmum quoque Ducem Saxoniæ & Henricum Comitem de Schvvarzenburg Thuringum sibi Adolphus contra Dietherum & Fridericum Comitem Palatinum fecit stipendiarios, assignans eis pro mercede quædam in Eysfeldt dominia. Comitem verò de Regio lapide vulgariter Königstein, sororis suæ maritum auxiliatorem habuit, cui prostipendio Comitatum Holffheim assignavit. Cernis in quantam injuriam nobilis illa Moguntina devenerit Ecclesia, in cujus desolationem duo Pontifices acriter contendentes omnia pene destruxerunt.

Comes Königstein.

Adhæserunt Adolpho contra Dietherum & alij Principes & Comites multi, Joannes videlicet Archiepiscopus Trevirensis, Georgius frater ejus Episcopus Metensis, Joannes Episcopus Spirensis, Albertus Marchio Brandenburgicus. Cum Diethero sensit Fridericus Comes Palatinus, Henricus Landgravius Hassiæ, Philippus Comes de Katzenelenbogen, Philippus & Joannes Comites de Isenburg, Fratres ejus. Cives quoque Moguntini cum Diethero contra Adolphum senserunt.

Dietherus & Comes Palatinus excommunicantur à Papa.

In primis igitur postquam Romanus Pontifex Pius II. audivit, quod Dietherus non curaret ejus sententiam, sed Archiepiscopum se gereret contra Adolphum, Excommunicationis sententiam in eum fulminavit, & in omnes, qui partes ejus sequebantur. Fridericum quoque Comitem Palatinum, propterea quod partes Dietheri defenderet, cum omnibus sibi adhærentibus excomunicavit & interdixit, & multiplicata sunt mala in terra his Principibus subjecta.

Die-

Dietherus autem in arce Moguntina exiſtens, auxilio Palatini & aliorum ſibi conſentientium milite contracto plurimo deſcendit in Ringaugiam, & incolas ejus, homines quidem ſatis audaces, non dico temerarios, aut promiſſionibus, aut armis in ſuas partes compellere nitebatur. Audientes autem Ringaugij Comitis Palatini cum Diethero contra ſe adventum, confeſtim ad præſidia ſua confluunt, & ſe venientibus non armis, ſed latibulis opponunt. Verùm propter nimiam æris inclementiam, exercitus Palatinus diu manere non potuit, alioquin Ringaugij neceſſariò in ſententiam Dietheri perveniſſent. Solutâ igitur obſidione, quantocius Principes ad ſua redierunt.

Iterum Dietherus fruſtra deſcendit ad Ringaugienſes.

Poſthæc rumor venit ad aures Dietheri ſub nomine certæ promiſſionis, quod ſi deſcenderet ad Ringaugios, ad ejus ditionem tranſirent. Credidit homo hominibus, collectóque rurſum exercitu in Ringaugiam cum potentia deſcendit, & rumorem promiſſionis falſum & mentitum invenit. Unde confuſus, iratus & deceptus ad Moguntiam cum ſuis reverſus eſt.

Palatina expeditio contra Wirtenberg.

Comes autem Palatinus poſtquam ſemel in hoſtes ſævire cæpit, non potuit quieſcere, ſed tanquam unicus moloſſus, quem plures circumſtant catelli latrantes, nunc in iſtum, nunc verò in illum copiarum ſuarum impetum vibravit & morſus. Et primò quidem, his, quæ diximus, per eum tranſactis, expeditionem movit contra Udalricum Comitem de Wirtenberg, & ejus terram incendio, præda & ferro, multiplici incurſione hoſtiliter devaſtavit.

Comes Wirtenberg 10000. contra Palatinum miſit.

Comes autem contracto exercitu 10000. pugnatorum, IV. Kalen. Julij contra Heilbronnam Regni oppidum, quod erat ſub defenſione memorati Comitis Palatini, movit exercitum. Quod ubi cives intellexerunt loci, miſsâ legatione ad Comitem, ea quæ fuerunt pacis rogabant, & impetraverunt.

Interea Fridericus Comes Palatinus cum una exercitus parte contra Ludovicum Ducem cognomento Nigrum proceſſit ut hoſtis, quippe ſæpe deceptus, & oppidum Gaubikelenheim, in primis obſedit, cepit, murósque & terras in circuitu ejus ſolotenus dejecit; in quo CLX. pedites captivavit. Duravit iſta Principum & Epiſcoporum ſuprascriptorum contentio per integrum annum, & non ſine multorum damno, periculo & ſanguine continuatur in ſequentem.

Anno prænotato circa Dominicam quinquageſimæ, Nagoltha circa Monaſterium iſtud Hirſaugianum reſolutis nivibus in tantum creverat, quod nimius fluentium aquarum impetus amborum montium ima contingebat. Non eſt viſa tanta aquarum inundatio propè Hirſaugiam in hominis memoria.

Ludovicus Rex Gallorum Pragmaticam Sanctionem abrogat.

Eodem anno Ludovicus Rex Galliarum XI. ad inſtantiam & petitionem Pij Papæ II. abrogavit, extirpavit & delevit radicitus de regno ſuo & Delphinatu Viennenſi uſum, conſuetudinem & nomen legis ſive conſtitutionis in Concilio Baſileenſi quondam editæ, quam Sanctionem Pragmaticam vocaverunt, quæ auctoritati Sedis Apoſtolicæ non parum derogabat. Miſit ergo Romam ad Pium Pontificem Oratores ſuos inſignes, inter quos fuit Joannes Goffredi Atrebatenſis S. R. E. Cardinalis, qui publico in Conſiſtorio & obedientiam nomine prænominati Regis præſtiterunt Pontifici, & memoratæ Sanctioni Pragmaticæ ſub teſtimonio Regalium litterarum ſine coactione renuntiarunt. Litterarum Regalium accepimus talem copiam.

Copia litterarum regis Gallorum ad Pium Papam II.

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, tibi Sanctissimo & beatissimo Patri nostro Pio Papæ II. obedientiam & plenos devotionis affectus. Deum solum scientes esse, cujus providentiâ bene consulitur rebus humanis, melius que regna & urbes religione cingi atque defendi, quàm armis & mœnibus, Te Vicarium Dei viventis ea veneratione prosequimur, ut sacra (præsertim in Ecclesiasticis rebus) monita tua veluti vocem Pastoris audire, illisque parere prompta mente velimus. Quapropter Beatissime Pater, etsi quædam constitutio in Regno nostro, quam Pragmaticam vocant, magno Prælatorum Conventu, magnaque temporis deliberatione conclusa fuerit, & jam callum obducens quietum propè fixerit statum: Tu tamen his ad nos litteris, illam à Regno nostro auferri, explodi abrogarique flagitas. Nobis quóque dilectus & fidelis Consiliarius noster Joannes Episcopus Attrebatensis, quem cum potestate Legati de latere ad hoc nostrum Regnum misisti, commemoravit ea, ad quæ per ipsum tibi nomine nostro pollicenda, vovenda, & promittenda, Nos antequam Regnum susciperemus, Religionis instinctu quodam deduxerat. Nos nostra promissa exequi (accedente moderatrice rerum Ecclesiasticarum Tua auctoritate) studemus ac volumus. Et id quidem tanto volumus animo propensiore, quanto nobis Regnum Franciæ florens, & bello vacuum tuetur Deus & protegit.

Rex Gallorum obedientiam promittit Summo Pontifici.

Omnibus itaque victimis potiorem obedientiam intelligentes, assensimus his, quæ Tuo nomine nobis aperta sunt: ipsam scilicet Pragmaticam Sanctionem Tibi, tuæque Sedi esse infensam, utpote quæ in seditione & schismatis tempore, atque per seditionem sectionisque à Sede tua figuram, nata sit, & quæ dudum Tibi, à quo sacræ leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit auctoritatem, omne Jus, & omnem legem dissolvit. Inde enim exoritur, quod idem Consiliarius nomine Tuæ Sanctitatis adstruxit, ut dum per Pragmaticam ipsam summæ in Ecclesia tua Sedis auctoritas minuitur, dum Prælatis in regno nostro quoddam licentiæ templum præstruitur, dum congruens unitas ad alia regna, & conformitas tolli videtur, abroganda sit ipsa Pragmatica, pellendáque à Regno nostro, quippe quæ adversus sedem tuam omnem Ecclesiarum matrem ab inferioribus Prælatis lata sit, tanquam (ut scriptura loquitur) quomodo si elevetur virga contra, aut baculus, qui utique lignum est. Quæ quidem Beatissime Pater, licet plerique docti homines confutare niterentur, atque diluere, multáque nos dehortarentur abrogare Sanctionem ipsam. Te tamen Principem totius Ecclesiæ, Te Antistitem sacrorum, Te Dominici gregis Pastorem profitemur & scimus, Teque jubentem sequimur. Tibi & Beatissimi Petri Cathedræ consentimus & jungimur. Itaque sicut mandasti, Pragmaticam ipsam à Regno nostro, nostróque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra, per præsentes pellimus, stirpitúsque abrogamus, & quam, qualémve ante Pragmaticæ ipsius editionem Ecclesiarum, Beneficiorum, aliarúmque rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem in regno nostro, ditionéque nostra Tui prædecessores, Martinus V. & Eugenius IV. Romani Pontifices habebant & exercebant, talem, eandémque nostro adjutori Beatissimo Petro, Tibique successori reddimus, præstamus & restituimus cum summo imperio, cum judicio libero, cum potestate non coarctata. Tu enim cùm scias, quid auctoritate divinitus Tibi tradita possis, quas pro Regni nostri & Ecclesiarum in ea tranquillitate postulabimus, non negliges res necessarias, poterísque semper quod optimum fuerit judicare. Utere igitur deinceps in Regno nostro potestate tuâ ut voles, eámque exerce. Nam ut hominum memoriâ nulla contentione capite uno atque unâ mente ducuntur, sic tuis sacris Decretis Ecclesiæ Prælati in regno nostro & Delphinatu, consonantiam & obedientiam plenam refundent.

Docti homines multi Pragmaticam Sanctionem defendunt.

Utatur sua potestate Pontifex, jubet Rex.

Quod

Quod si forte obnitentur aliqui aut reclamabunt, Nos in verbo regio pollicemur, ac Tuæ Beatitudini promittimus, ex equi facere tua mandata omni appellationis aut oppositionis obstaculo prorsus excluso, eósque qui Tibi contumaces fuerint, pro tuo jussu comprimemus & refrenabimus. Datum Turonis sub magno sigillo nostro die xx. mensis Novembris, anno Domini MCCCCLXI. & Regni nostri primo.

Hac renuntiatione Pragmaticæ Sanctionis (quâ Galli soli contra Romani Pontificis auctoritatem utebantur) per Oratores Romæ facta, non solum verbo, sed etiam præmissarum testimonio litterarum, Jus suum Romana Ecclesia recepisse jam tunc in regno Gallorum videbatur antiquum, nisi & ipse Rex Ludovicus postea conversus in tyrannidem promissa negasset, & abrogata denuo usurpasset; ut enim docuit experientia rerum certissima testis, Gallorum Reges semel usurpatam Pragmaticam Sanctionem (quamvis abrogatam ut diximus) defendunt, servant & continuant in multis usque in præsentem diem. Unde Julius Papa II. hoc anno, quo hæc scribimus defunctus, Romæ in Concilio Lateranensi anno proximè ante mortem suam, in IV. Sessione, quibusdam viris doctissimis examinandam & damnandam commisit. Gallorum reges soli Pragmaticam Sanctionem sequuntur.

Nos etiam ad notitiam posteritatis judicavimus conducere, si Pragmaticæ Sanctionis Principium, editionem & capita, his Chronicis nostris inseramus.

Igitur apud Basileam Germaniæ Civitatem Eugenij IV. Romani Pontificis assensu congregato Concilio, hi quibus Ecclesiasticarum rerum cribratio fuerat commissa, leges communi omnium sententia sanxerunt, quas Carolus Rex Gallorum VII. pater supradicti Ludovici XI. libenter complectens, mox in Regno suo practicari mandavit. Et inde Pragmaticæ Sanctionis nomen acceperunt, quarum ista sunt Capita. Quando cæperit, quid vel qualis sit Pragmatica Sanctio.

Primò. Romanus Pontifex quoque decennio Generalem Synodum loco quo volet posthac congregato. Si negligens erit, potestas esto Patribus id designandi: convocati Concilij locum, nisi necessum erit, Pontifex non mutato. Caput primum Pragmaticæ Sanctionis.

Secundò. Basileensis Concilij auctoritas & ipsius consistentia Decretorum perpetua esto, quæ nemo unquam, nec ipse Romanus Pontifex tollere, infirmare aut transferre præsumito. Caput II.

Tertiò. Romanus Pontifex majores Ecclesias, Metropoles scilicet & Episcopales, Collegiatasque, & eas quibus præficiuntur Abbates, & Ecclesiasticas dignitates, quæ per Electionem sibi deligere Rectorem consueverunt, nemini reservato, præter eas quæ Jure scripto, vel Romani Principatûs causa sibi permittuntur. Huic decreto non contravenito. Si intercedat causa præter legem faciendi, id Apostolicis scriptis exprimito, idque dum ad Pontificatum quispiam adsumetur, se servaturum jurato. Caput III.

Quartò. Ecclesia Pastore destituta, hi penes quos est eligendi potestas, die ac loco definito convenianto, peccatorum suorum confessionem agunto, & Eucharistiam sumunto. Mox considentes jurejurando præmisso, non negligenter, non dolosè, nontimidè eum qui gerendæ dignitati sit idoneus elegunto. Principibus fas non esto pro quopiam commendando molestis precibus, aut violenta comminatione premere aut cogere Electores. Caput IV.

Quintò. Electionis formam & Electi merita Confirmatores Prælati inquirunto. Scribæ & Notarij moderatum salarium accipiunto. Caput V.

Sextò. Romanus Pontifex, quem sanctitatis normam præ se ferre oportet, huic Caput VI.

huic Sanctioni nequaquam derogato. Si contemnet, & inde scandalum exurgat, ad subsequens Universale Concilium deferatur.

Caput VII. Septimò. Electiones etsi pro Canonum auctoritate legitimæ esse videbuntur, si inde aut Ecclesia, aut Patria, vel Respublica turbari formidabitur, cùm hujusmodi Electio ad Romanum Pontificem fortè referatur, & ea diligenter examinata, nulla dici merebitur, alteram Electionem his, quorum refert, indicito. Electum verò confirmari aut benedici ab alio, quàm abeo, qui sine medio electo superior est, fas non esto. Si in Pontificis curia præsens Electus erit, à Pontifice Benedictionem, si volet, accipito. Juramentum postea suo Prælato præstato. Secus qui faciet, centum aureorum mulcta eum castigato.

Caput VIII. Octavò. Universali synodo ejúsq; definitionibus & decretis, omnis Catholicus, etiam Romanus Pontifex eatenus obedito, quatenus fides & schismatum exscindenda seditio postulat.

Caput IX. Nonò. Pragmaticæ Sanctionis Caput est de auctoritate Concilij. Quæ synodus Sancto Spiritu auctore vocata concedit, eam sicuti Constantiana Concionis Patres definière, à Christo Deo auctoritatem protinus obtinere credito.

Caput X. Decimò. Ecclesijs Dei eos Sacerdotes & Patres præficito, qui doctrinâ sint & vitâ illustres, ut creditum sibi populum sollicitè instituant, & Deo obedientem, gratúmque reddant.

Caput XI. Undecimò. Exspectativis præterea gratijs, unde plurima oriri mala constat, locum esse non sinito.

Caput XII. Duodecimò. Beneficia (vivo eorum Rectore) nemini reservato. Cùm autem administratore vacabunt, eorum quibus conferre oportebit, mores & merita, graduati ne sint, an secus, cognoscito.

Caput XIII. Decimo tertiò. Decretum de Theologo per quásque Metropoles prabendando, ad Episcopales quoque Ecclesias extendito, ut in illis præbenda Theologo conferatur, qui in aliqua Generali Academia decennem litteris operam navavit. Beneficio donatus Verbum Dei prædicato, & per quásque hebdomadas semel atque iterum sacras Litteras audire volentes, explanato. Negligenti quotidiana stipendia subtrahito.

Caput XIV. Decimo quartò. Porrò de his, qui gradu alicujus disciplinæ perfecti sunt, hunc ordinem observato. Primum post hanc Sanctionem vacuum possessore beneficium, Doctori, vel Licentiato, vel Baccalaurio conferto. Duo deinceps, qua Rectore carebunt, bene merentibus Clericis concedito. Quod his duobus successivum erit, illud graduatus obtineto.

Caput XV. Decimo quintò. Igitur Scholastici gradu insignes sua nomina Beneficiorum Collatoribus, dum quadragesima agitur, scripta quottannis tradunto. Beneficiarum præter Decretum collatio facta, inanis esto.

Caput XVI. Decimo sextò. E locis, qui ab urbe quatuor dierum itinere distant, in Jus vocandi Romam, nisi in majoribus causis, Jus non esto.

Caput XVII. Decimo septimò. Qui damno aut injuriâ gravabitur, eum qui proximus est superior, appellato. Si tale est damnum, quod per ejus sententiam restitui potest; alioquin si ad Romanam Ecclesiam judex per exemptionem pertinebit, causam definiendam ad eum, qui ejusdem regionis est, judicem (si metus abest) Pontifex committito.

Caput XVIII. Decimo octavò. A gravamine aut interlocutione Judicis, secundo non provocato, eum qui frustra & inaniter ante latam sententiam appellat, quindecim florenis, præter cæteras litis impensas mulctato.

Decimo

Decimo nonò. Triennem alicujus Beneficij & quietum poſſeſſorem non turbato, niſi hoſtilitate, metu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per id triennium impetere potueris poſidentem. Caput XIX.

Vigeſimò. Cardinales viginti quatuor tantum Divina & humana ſcientia eruditos, annorum triginta, boni nominis ac generis legitimi, qui Reipublicæ Chriſtianæ conſulere poſſint, Pontifex de ſuorum Fratrum conſilio præficito. Caput XX.

Vigeſimo primò. De dignitatibus & beneficijs Eccleſiaſticis quibusvis collatis aut conferendis, nihil prorſus, ſed neque Annatas, neque fructuum primitias, neque ut vulgo dicitur Deportum, Pontifex exigito. Notarijs & ſcribis mercedem, qui beneficium recipit, ſolvito. Hujus Decreti prævaricatori pœnam Simoniacis debitam infligito. Nihil præterea Juris aut tituli in beneficijs contra hanc prohibitionem impetratis ſibi aquiſitum intelligat. Caput XXI.

Vigeſimo ſecundò. Clerici qui Eccleſiarum & Divini cultus obſequijs deputantur, rem omnem divinam & Dei laudes, ſanctè, diſtinctè & graviter celebrato. Ad JESU nomen caput reverenter demittunto. Decanos & reliquos per Eccleſias præfectos hujus ſtatuti prævaricatores caſtigato. Caput XXII.

Vigeſimo tertiò. Conſuetudinem, quâ inductum eſt, eum qui in aliqua horarum Choro adfuerit, omnium diſtributionum participem eſſe, tollito, idque ad Decanos & Præpoſitos, qui ſuarum prætextu dignitatum rei Divinæ non adſunt, extendito. Caput XXIII.

Vigeſimo quartò. Quos noveris, dum res Divina agitur, per Eccleſiam aut juxta illam deambulare, aut confabulari, totius diei quo hoc fecerint, diſtributionibus privato. Iterum verò in hoc ipſo delinquentes, unius menſis ſtipendio multato. Caput XXIV.

Vigeſimo quintò. Tabulam, ubi deſignentur hi, qui definitis hebdomadibus ſua officia exequi debent in Choro, appendito. Negligenti, totius diei ſtipem denegato. Caput XXV.

Vigeſimo ſextò. Fidei ſymbolum non truncato, ſed ad verbum abſoluto decantato. Camenas vulgi in Eccleſia canere Laicos prohibeto. Caput XXVI.

Vigeſimo ſeptimò. Rem Divinam (quam Miſſam appellamus) ſine miniſtro nunquam celebrato. Dum eam facis, vocem exaltato, quæ à circumſtantibus exaudiri poſſit. Secus agentem corripito. Caput XXVII.

Vigeſimo octavò. Canonicos qui ſe debitoribus obnoxios ita conſtituunt, ut ſi ſtatuto die debito ſe non abſolverint, interdicto rei Divinæ cohibentur, à ſtipendijs Eccleſiæ toto trimeſtri abſtinento, nec quicquam inde quam diu Divinis abſtinebunt, percipiunto. Caput XXVIII.

Vigeſimo nonò. Solemnibus diebus dum major Miſſa fieri debet, capitulum non togito, per integram alioquin hebdomadam transgreſſores quotidiana ſtipe privato. Caput XXIX.

Trigeſimò. Spectacula ludorum, comeſſationes, choreas, nundinationes, ludibria & larvatas perſonas incedere, ab Eccleſijs & ſacris locis arceto. Contemptorem Clericum trimeſtri proventu abſtinere jubeto, reliquos cenſura Eccleſiaſtica cohibeto. Caput XXX.

Trigeſimo primò. Clerico cujusvis ſtatûs concubinam foventi, à ſecunda hujus Sanctionis promulgatione non reſipiſcenti, beneficiorum ſuorum perceptionem menſes tres interdicito, & eos fructus in Eccleſiarum, unde percipiuntur, utilitatem impendito. Hanc autem conſtitutionem in ſynodis & capitulis Caput XXXI.

capitulis promulgari quottanis imperato. Nec minus Laicos admoneto nullam præter legitimam uxorem turpi copulâ contingere.

Caput xxxii. *Trigesimo secundo. Excommunicatos ante latam sententiam & revera denuntiatam, non vitato, nisi tam notoria Excommunicatio erit, quæ non valeat ignorari.*

Caput xxxiii. *Trigesimo tertiò. Nulli omnino Genti, Communitati vel loco sacris interdicito, nisi per semet, aut per privatos, aut officiales, id est, per suos magistratus culpam admiserit. Iniquum siquidem est, ob uniuscuiusque privati hominis delictum ferire innocentes.*

Caput ultimum. *Trigesimo quartò. Nullius litteris, quibus quempiam beneficio aut suo jure se abdicasse narratur, nisi testibus aut fidei documento id factum esse constet, credito.*

Finis est hîc jam Pragmaticæ Sanctionis Capitum, quam ut paulò diximus ante, Carolus Gallorum Rex VII. (auctoritate Concilij Basileensis) in Parlamenti senatu promulgari mandavit, VIII. die mensis Julij anno Dominicæ Nativitatis MCCCCXXXVIII. Indictione Romanorum I. Reliquæ nationes ad instantiam Romanorum Pontificum ea usæ non sunt; Gallia sola pragmatizans in ea perseverat in præsens.

MCCCCLXII.

Joannes Trithemius postea Abbas in Spanheim, hoc anno nascitur. Anno Bernardi Abbatis II. Indictione Romanorum X. die mensis Februarij prima, horâ undecimâ, minuto XXXIII. post meridiem in nocte, Ego Joannes Trithemius compilator hujus operis, Abbas postea in Spanheim, ac deinde apud sanctum Jacobum in suburbanis Wirzburgensium, Ordinis D. P. Benedicti, patre Joanne de Heidenberg, matre Elisabeth de Longovico, in peccatis natus sum, sed in Christo regeneratus fonte baptismatis in villa Trittenheim Diœcesis Trevirorum juxta littus Mosellæ, tribus in descensu à civitate Treverica milliaribus, anno Pij Papæ II. quarto, Regni autem Friderici Imperatoris XXII.

Udalricus fit Abbas in Spanheim annis v. Eodem anno, Conrado Abbate Monasterij Spanheimensis mortuo ac sepulto, Udalricus de Zeisckheim in Abbatia successit, & præfuit annis v. diebus XXIII. & Monasterium prius ære nimis gravatum alieno, per inutile regimen suum debitis quotidie majoribus involvit: Census & proventus quotquot occultè potuit, vendidit, & pene omnia dissipavit.

Adolphus cum Principibus suis devastat Palatinatum. Anno prænotato, posteaquam inter Fridericum Comitem Palatinum Defensorem Dietheri de Isenburg, & Adolphum de Nassavv cum adhærentibus ei, longa concertatio duraſſet, etiam fessis aliquantulum partibus, amicorum consilio per oratores Principum de pace fuit tractatum. Igitur convenientibus in unum, quibus consultandi pro pace legatio fuerat commissa, sub certis clausulis atque capitulis negotium concordiæ in medium fuit propositum. Placuit ergo in communi omnibus pro eo, quod non haberent concludendi potestatem, ut singuli suis Principibus super conditionibus pacis atque capitulis facerent relationem, & quidquid illis in communi placeret, in proximo conventu eorundem firmaretur. His actis discessum est. Adolphus autem impatiens morarum, conventum pro concordia facienda exspectare contempsit, sed in exterminium Dietheri socium exercitum concitavit. Rumor quippe falsus exierat, cujus fuit credulitate deceptus, quia Palatinus, qui dicebatur esse in Bavaria, manserat occultè in patria. Igitur Carolus Marchio Badensis, Georgius Episcopus Metensis, Fridericus & Udalricus Comes de Wirtenberg

contracto

contracto milite aduna verunt exercitum 600. videlicet Equitum, & 6000. peditum, & terram Palatini Comitis (quem longè extra patriam credebant absentem) devastare cæperunt. Et in primis quidem Heidelsheim oppidum obsidione cinxerunt; quod cùm Comes intellexisset, viros secum armatos, quotquot videbantur necessarij, secum assumens, occultè nocturno tempore intravit oppidum, & pauciſſimis cognitus, custodias & defensores per muros & turres sufficienter collocavit. Videntes autem postridie obsessores, quod expugnare oppidum non possent, soluta obsidione inde recesserunt, expeditionem ulterius moventes. Deinde haud procul ab Heidelberg oppido residentiæ Comitis Palatini castra posuerunt, quibus locatis auxiliarij missi ab Adolpho 400. supervenerunt equites, peditúmque 3000. paucísque diebus quieverunt. Ultimâ verò die mensis Junij anno præcedente mane in aurora, tres Principes Georgius Metensis Episcopus, Carolus Marchio Badensis, & Udalricus Comes de Wirtenberg cum multis alijs Comitibus atque Nobilibus peditatu in castris relicto, cum solo equitatu 1000. circiter virorum in agrum Heidelbergensem iter deflectunt, & pedetentim equitantes igne cuncta villagia & curtes Religiosorum devastare simul & incendere cæperunt. Fridericus autem Comes Palatinus per exploratores de hostium intentione mane certificatus, cum septingentis equitibus & peditatu multo, cùm adhuc tenebræ essent, Heidelbergam exivit, & in proximo nemore, ubi hostes transituri fuerant, se abscondit. Supervenit à casu Dietherus de Isenburg cum 300. equitibus, & se Palatini copijs latenter conjunxit. Postquam ergo tres memorati Principes cum equitatu pertransissent, in nemore, haud procul à Seckenheim villa, Palatinum cum suis latitantem, & jam pervenissent inter angustias Rheni & Neccari, ubi nullus erat locus fugæ nisi retrorsum, surgunt de insidijs, qui latuerunt Palatinenses, & impetum facientes à tergo præcedentes invadunt, percutiunt, vulnerant & occidunt. Quò fugerent jam miseri ab hostibus & equis præclusi? Videntes ergo Principes jam sæpedicti, quòd nullus esset evadendi locus, nisi ferro tantum relictus, tumultuario impetu conversi contra venientes dimicare cæperunt contra 4000. mille, & contra multos pauci: ceciderunt in eo prælio multi ex trium parte Principum, inter quos duo fuerunt nobilissimi Comites, alter de Helffenstein, alter verò de Salm. Capti autem fuerunt Georgius Episcopus Metensis, Carolus frater ejus Marchio Badensis, Udalricus Comes de Wirtenberg, & alij Comites nobiles & ignobiles fermè 500. Reliqui non occisi gladio per fugam salvati sunt. Captivi omnes in oppidum Heidelberg cum magno triumpho ducti fuerunt, & vinculis mancipati, sese tandem pecuniâ multâ redemerunt. Acta sunt hæc in Campo latissimo non procul à Landenburgo, ultimo Junij.

Heidelsheim oppidum Comitis Palatini obsidione cingitur.

Tres Principes Palatinatum devastant.

Comes Palatinus latuit in nemore cum 4000.

Comes Palatinus obtinuit victoriam contra Principes.

Georgius Metensis Episcopus Jacobi Marchionis de Baden quondam filius & Caroli frater Germanus, pro liberatione sua de captivitate Palatino Comiti Friderico 45000. florenorum dare compulsus fuit. Denique se cum omni militia sua & tribus in Lotharingia castellis Bergard, sancti Theobaldi, & S. Crucis Palatino perpetuò scripsit obnoxium. Carolus Marchio Badensis pro sua liberatione Palatino promisit, scripsit & dedit centum millia florenorum, ut diximus. Verum quia tanta pecuniarum summa non erat in promptu ad manum, tali conditione suo triumphatori satisfecit.

Episcopus Metensis in 45000. florenorum mulctatur est.

Marchio Badensis in 100000. mulctatus fuit.

satisfecit. Quidquid in Comitatu Spanheimensi habuit, Palatinatui sub redemptionis titulo tradidit. Oppida quoque in Strata Montensi, Beseckheim, Bensheim, cum telonio & castello, simili sub redemptionis jure assignavit. Insuper omni redemptionis juri, quod se habere super oppido Heidelsheim & Eppingen prætendebat, venationibus quoq; & piscationibus inter Selz & Gemersheim in terra & Rheno, pro quibus antea lis & contentio fuerat, in perpetuum renuntiavit. Oppidum denique Pforzheim Palatinatui feudale constituit, & se cum omni posteritate sua & litteris & juramento necessarijs, in perpetuum eidem obnoxium fecit.

Comes Wirtenbergensis mulctatur in centum millibus.

Udalricus autem Comes de Wirtenberg pro centum florenorum millibus à Palatino fuit similiter mulctatus. Quorum in promptu fuerunt soluta 40000. viginti autem millia florenorum Comiti memorato ab Adolpho de Nassavv Moguntino Archiepiscopo contra Dietherum super strata Montensi assignata, idem Comes Palatino Comiti resignavit, & sic fuerunt soluta florenorum 60000. De reliquis verò 40000. Comes de Wirtenberg Comiti Palatino pensionem dabit annuam 2000. florenorum, quam necessarijs monimentis confirmavit. Marbach insuper oppidum Palatino feudale constituit, & se cum omni militia sua Palatinatui obnoxium scripsit. His factis Principes liberati fuerunt.

Episcopus Spirensis per Comitē Palatinum ad pacem compellitur.

Principibus in captivitatem actis, ut dictum est, Fridericus Comes Palatinus contra Joannem Nix Episcopum Spirensem traduxit exercitum, & imprimis oppidum Rottenburg cum castello annexo circumdedit obsidione, expugnavit & cepit. Postremò ad instantiam Capituli Ecclesiæ Spirensis concordia sub tali conditione facta est. Castellum cum oppido Rottenburg similiter & Wersau perpetuò juris sint Palatini. In nemore quoque Spirensis Ecclesiæ dicto Lusshart omnis venatio soli cedat Palatino cunctis temporibus. His ita conclusis post miserabilem Ecclesiæ Spirensis desolationem, post rapinas & incendia multa, pax reformatur Ecclesiæ, non sine incommodo ejus maximo.

Inter Marchionem Brandenburgens. & Ducem Bavariæ concertatio.

Anno prænotato, Albertus Marchio de Brandenburg adsociatus civibus Regni mandante Friderico Imperatore III. iterum contra Ludovicum Bavariæ Ducem cognomento Divitem, validum produxit exercitum, & ingressus terram ejus rapinâ & incendio cuncta devastare cæpit. Ludovicus autem valido Bohemorum & Bavarorum contracto exercitu Ulmensium & Marchionitarum terras ingreditur, & omnia incendio & rapina demoliri & destruere conabatur. Nec erat qui potentiæ roboris ejus posset resistere: Navv villam opulentissimam cum alijs sexaginta numero cepit, spoliavit & destruxit, quorum major pars ad dominium pertinebat civium oppidi Ulmensis. Et hæc paululum ante quadragesimam circa carnis privium facta sunt per eundem.

Ludovicus Dux Marchionem fugavit ab obsidione Heidenheim.

Postea eodem anno, xvi. die mensis Junij, Albertus Marchio Brandenburgensis, Udalricus Comes Wirtenbergensis (necdum captus à Palatino) cum civibus Regni & multis nobilibus obsederunt Heidenheim oppidum Eichstattensis Diœcesis. Quod ubi Ludovico innotuit, cum exercitu venit, & eos ab obsidione fugavit, castra eorum obtinuit, atque nobilium plures cepit ac nonnullos occidit. Multam in castris Marchionis substantiam in auro, argento, armis, equis & curribus reperit, & oppidum liberavit. Marchio autem metu territus auffugiens in Albeck proximum

mum castrum se recepit. Comes verò de Wirtenberg ad Marchionem Badensem descendit, & cum eo ultima die mensis Junij à Palatino Comite, sicut dictum est, captus fuit. Dux posthæc Ludovicus Marchione fugato Hengen castrum & oppidum simul obsidione firmissima circumdedit. Venit contra eum denuo Albertus Marchio cum exercitu suo, liberaturus inclusos in oppido cives, quos tamen liberare non potuit; nam Ludovicus & oppidum & castrum violenter obtinuit, & congressione facta multos de exercitu Alberti gladio prostravit.

Ludovicus Dux oppidum & castellum Hengen obtinuit.

Eodem anno in mense Octobri, Adolphus de Nassavv, quem Pius Papa II. abrogato, sicut diximus, Diethero de Isenburg, Archiepiscopum instituerat Moguntinum, consilio suorum habito urbem capere Moguntinam cupiebat. Cives enim Moguntini partes Dietheri sequebantur. Ludovicus igitur Dux Bavariæ cognomento Niger, qui morabatur in Meisenheim, Alvvicus Comes de Sulz, Eberhardus de Königstein, & quidam alij ex Nobilibus hujus Provinciæ onus subeuntes, Olvvinum & Dudonem Cives Moguntinos traditores urbis in consilium admiserunt, quorum informatione res erat peragenda. Cúmque tempus adesset negotio præstitutum in Vigilia SS. Apostolorum Simonis & Judæ, memorati Comites unà cum Duce Ludovico, Ringaugiensibus quoque, & armato milite non minus plurimo in profunda nocte, cùm silentium jam quietum tenerent omnia, cum scalis & machinis ad fossatum civitatis in eo pervenerunt loco, ubi propter difficilem aditum custodibus non videbatur opus, & falce facto tramite per vepres & dumeta muros aggrediuntur, scaláque applicantes viribus totis parabant ascensum. Interea dum scalas apponerent muris, vidit quispiam muro insidentem, eminentémque noctuam, quæ sedens uno fixa in loco super murum jam extendit, jámque depressit vocem. Cúmque hoc in longam faceret horam, territi fuère cernentes, propterea quod latere fortem super muros arbitrarentur custodiam; nam propter tenebrarum horrorem clarè quid esset, discernere non poterant. Propè jam erat, si paulò diutius durasset spectaculum, ut scalis à muro depositis infecto negotio retrocessissent metu perculsi. Cùm ecce subitò bestia devolans metu liberavit fermè desperatos. Jam deinceps facti alacriores per scalas conscenderunt erectas, atque successivè silentérque introgressi traditorum auxilio custodias occupant, proximámque urbis portam, quæ Gavij porta nominatur, applicatis machinis infringunt, & aperiunt, per quam totum exercitum foris præstolantem intromittunt. Expergefacti cives tam ex clamore vigilum insolito, quam ex fragore portarum & hostium strepitu, correptis armis tumultuariè, quid agerent, non satis scire potuerunt. Primo itaque impetu in paucos hostes irruerunt pugnaturi, sed fracta urbis porta mox equites, peditésque hostiles ingressi civitatem, suis audaciam & vires contra miseros addiderunt. Coadunati tandem cives fortiter contra hostes pugnaverunt, & cùm eos bis térque retrocedere compulissent, numero tamen eorum tandem superati sunt, & quadringentis eorum occisis succubuerunt. Nam hostes ab una parte cum civibus acriter pugnabant; & in alia parte civitatem per traditores fecerunt incendi, unde miseri cives & urbem ardere videntes, & se impares cum hoste viribus decertare non posse considerantes, projectis armis deditionem fecerunt. Quo facto civitate pulsi sunt omnes, qui arma

Adolphus Moguntiam capere tentat.

Olwin & Dudo civium suorum traditores.

Noctua muro insidens diutius lusit & terruit hostes.

Moguntia civitas ab Adolpho Archiepisc. capta est.

Cives spoliantur & trucidantur.

ferre potuissent, tam celeriter exire coacti, ut ne salutatio quidem suorum concederetur. Egrediebantur enim necessitate urgente omnes, uxoribus, liberis, amicis & bonis omnibus in hostium potestate relictis, & ibant egentes atque mendici. Prædam hostis reperit ingentem, quæ non unius civitatis, sed penè totius Patriæ thesaurus esse videbatur. Omnium námque in circuitu Monasteriorum, Ecclesiarum, Nobilium & rusticorum bona mobilia in civitatem fuerant reposita metu hostilitatis à facie inimici. Nemini parcebant nec Clericis, non Claustralibus, non Civibus, sed quidquid in tota civitate poterant invenire, absque ulla miseratione rapuerunt. Videres ministros Christi Sacerdotes unà cum Judæis crudeliter captos, & in Altam Villam satis crudeliter & ignominiosè duci ligatos. Omnes enim qui cum Adolpho non senserunt contra Dietherum, à Papa Pio II. denuntiabantur excommunicati. Et quicúmque in Civitate Moguntina prius quàm caperetur, non sentiebant cum Diethero contra Pium Pontificem Romanum, ejus censuras & sententias, interdictum, & Adolphi promotionem contemnendo, urbe pellebantur.

Prædam hostis in urbe Moguntina ingentem reperit.

Præfuit illis diebus Monasterio S. Jacobi nostri Ordinis in Monte Specioso juxta mœnia foris civitatem Eberhardus de Venlo Abbas, vir experientiæ & prudentiæ multæ, secundum instituta Bursfeldensium unà cum Monachis suis optimè reformatus. Is cùm Papæ mandata constantissimè in se & in Monachis suis observaret, nec in præsentia Excommunicatorum & interdictorum ab eo consentiret celebrare Divina, jussus est Monasterio cum suis deserto, procul abire. Qui Christi Vicario malens obedire, quàm Diethero, & ipse discessit ab urbe, & Monachos suos præcepit exire de Cœnobio; Prior itaque processionaliter unà cum conventu per mediam Civitatem transiens exivit de Cœnobio signum S. Crucis Othone de Selbach nobili præferente Donato. Tres duntaxat seniores in Monasterio ad sarcinas, ut solet dici, remanserunt. Fratres autem hinc inde dispersi, alij apud S. Matthiam propè Treverim, alij verò in Colonia apud S. Martinum, alij in alijs locis mansiones receperunt ad tempus. In ea nocte dum civitas Moguntina caperetur ab Adolpho, Dietherus præsul abrogatus unà cum Philippo Comite de Kazenelenbogen erant in castro, quod urbi jacet annexum, Fridericum Comitem Palatinum exspectantes, qui illò erat postera die venturus. Audito autem tumultu, & intellecto quod hostes præoccupassent civitatem, per murum submissi navicula Rhenum sulcantes evaserunt. Comes enim Palatinus consilio Mathematici sui Matthiæ de Kemnaten præmonitus nunquam induci potuit, ut in Moguntia vel una nocte permansisset, eò quòd urbem sibi periculosam astra prænuntiarent.

Eberhardus Abbas S. Jacobi cum suis Monachis Moguntiæ de Monasterio suo pellitur.

Dietherus per murum submissus in navicula fugit per Rhenum.

Interea verò dum hæc in Moguntina Diœcesi gererentur bella, Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiscopus Trevirorum volens & ipse mandatis obedire Apostolicis, & exterminare Dietherum, Lanstein oppidum, quod parum distat à Confluentia juxta Rhenum (cujus Incolæ partes Dietheri sequebantur) bina obsidione vallavit. Est autem prædictum oppidum in Diœcesi quidem Trevirorum, sed Jure Dominij Ecclesiæ pertinet Moguntinæ. Obsessi ergo ab Archiepiscopo Cives fortiter egerunt, murorum & turrium firmitate defensi; hostes tandem defatigatos sine effectu recedere compulerunt. Alterâ post hæc vice Archiepiscopus denuo

Lanstein oppidũ ab Archiepisc. Trevirorum frustra bis obsidetur.

denuo contra eos firmavit obsidionem, & denuo sine effectu cum damno Ecclesiæ suæ & confusione abire compulsus est. Postremò fatigatis Principibus & exhaustis ærarijs, de concordia reformanda inter Dietherum & Adolphum cæpit haberi tractatus, qui apud Frankenfurt oppidum Regni tali fuit conditione postea conclusus: Dietherus Archiepiscopatum Ecclesiæ Moguntinæ cum omnibus bello vel pace contractis eatenus debitis Adolpho resignavit, & pro sustentatione sua, quamdiu viveret in humanis, Lanstein oppidum Castellum & telonium, oppidum quoque Hoest, Castellum & telonium, Steinheim oppidum & telonium, Dieppurg quoque oppidum cum omnibus proventibus eorum liberè suscepit, & sic tandem pax reformata est, post omnimodam penè desolationem. Concordia inter Adolphum & Dietherum fit Frankenfurti.

In hac negotiorum compositione Friderico Palatino Comiti pro impensis cum Diethero habitis contra Adolphum, assignati sunt 1000. floreni annui census super telonio in Erenfels, cum 20000. florenis redimibiles. Pro novem verò millibus florenorum, quos Ringaugienses Palatino se daturos promiserant, dum Petersheim oppidum caperetur, ut supra diximus, & necdum satisfecerunt, ipsum oppidum Petersheim sub titulo redemptionis fuit assignatum, usque in præsentem diem non redemptum.

Adolphus itaque in Archiepiscopatu jam deinceps quietus, & liberatus ab infestatione Dietheri, Comitisque Palatini, præfuit annis XIII. Civitatem verò Moguntinam, quæ prius Regni Germanici fuit libera, in servitutem sibi & successoribus suis redegit, quam etiam possident in præsens tempus. Erat autem Civitas memorata dum caperetur ab Adolpho, aere nimium gravata alieno, tantisque involuta debitis, ut si capta non fuisset, brevi in seipsa miserabiliter fuisset desolata. Post captivitatem verò suam, debitis simul ac libertate nudata, creditores omnes nihil solvendo fefellit, emolumentum solvens Ecclesiæ Pontifici, sed gravamina non admittens debitorum; quod jure vel injuriâ fiat, nihil mea interest. Novi Monasterium, cujus Rector eodem anno senatui Moguntino & civium Communitati centum & mille florenos Rhenenses pro annua pensione in prompta pecunia tradiderat, cautionibus ex more præmissis. Sed Urbe capta nihil Monasterio illi vel pensum, vel restitutum est usque in præsentem diem. Simile contigit multis, quoniam Præsul Moguntinus proficuum Civitatis accepit, sed gravamina refutavit. Moguntia Civitas Regalis libera, in servitutem redigitur.

Post captivitatem Moguntinam, cùm Adolphus jam Pontificatu potiretur, & urbe, extorribus facultatem indulsit in eam regrediendi sub certis tamen legibus, ut omnes in ejus verba sine contradictione jurarent. Tunc etiam supradictus Abbas Eberhardus cum Monachis suis ad Cœnobium S. Jacobi reversus est, & gratiam apud Pontificem Adolphum pro constantia sua in eum exhibita, reperit singularem. Exules Moguntini reverruntur in Urbem.

Anno igitur prænotato Fridericus Comes Palatinus Cultor, & Amator Justitiæ, subditorum suorum pauperum curam gerens pervigilem, Parlamentum, quod Curiale Judicium nuncupant, instituit, in quod viros Jure peritos cum certis Nobilibus Assessores & Judices collocavit, qui Justitiam administrarent omnibus, nulli facientes injuriam. Curiale Judicium Heidelberg. instituitur.

Eodem anno vicesima prima die mensis Augusti, quæ fuit Sabbatho post Festum Assumptionis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, domus scribarum,

barum ſive Cancellariæ Principis Palatini Heidelbergæ, caſuali fuit igne incenſa & exuſta, cum libris nonnullis atque Regiſtris. In cujus locum Fridericus eam quæ hodie cernitur, ſatis pulchram & ſumptuoſam brevi reſtituit.

Mytilene Inſula capitur à Turcis impijs.

Eodem quoque anno Mahumetes Turcorum Imperator crudelis Mytilenem Chriſtianorum Inſulam opulentiſſimam hoſtili devaſtat incurſu: quam multis credentium millibus occiſis & captis, ſuo imperio ſubjecit.

MCCCCLXIII.

Anno Bernardi Abbatis tertio, Indictione Romanorum undecima, die menſis Februarij tertia decima, obijt Theodoricus ex Comitibus de Mœrs Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui quadrageſimo octavo, & in majori Eccleſia cum honore ſepelitur: vir ſapiens, prudens & magnificus, qui ſuis utiliter præfuit; & quod hodie magni æſtimatur apud noſtrates, temporalium rerum poſſeſſiones in auro, argento, vino, frumento, ædificijs & proventibus annuis valdè ampliavit.

Rupertus Comes Palatinus fit Archiepiſc. Coloniæ annis XVII.

Quo mortuo atque ſepulto, convenientes in unum Eccleſiæ Canonici penultima die menſis Martij anno prænotato in Archiepiſcopum unanimi conſenſu elegerunt Rupertum ex Comitibus Palatinis, Bavariæque Ducibus Concanonicum ſuum, qui Frater erat germanus Ludovici Pij Patris Philippi, & ſæpiſſimè nominati Principis Friderici ſimiliter uterinus. Confirmatus autem & ordinatus juxta conſuetudinem, Archiepiſcopus præfuit annis decem & ſeptem in tribulationibus multis: & poſtea ſicut diximus ſuo loco, miſerabiliter interijt.

Imperator Fridericus à ſuis Viennæ obſidebatur in caſtro.

Eodem anno Fridericus Imperator tertius cum Maximiliano filio, à ſubditis ſuis in Arce Viennenſi auxilio & conſilio Ducis Alberti fratris ſui, duriſſima obſidione circumdatus eſt. Obſeſſis vim faciebant obſidentes, & arcem machinis atque bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnabant. Et quod fuit omnium graviſſimum, victualia deficiebant obſeſſis. Igitur neceſſitate compulſus Imperator Georgium Bohemiæ Regem, hæreticum per litteras invocat; qui veniens & pacem faciens, eum de obſidione ſuorum tali moderamine liberavit, ut nec victor eſſe videretur idem, nec ſuperatus.

Anno item prænotato victualium magna fuit copia. Nam unâ vini menſura apud Moſellanos Rhenanos, & Francos pro uno vendebatur denario ſive obulo Hallenſi: quorum duodecim faciunt ſolidum unum. Frumentum etiam vili pretio vendebatur; quia ubique fuit abundancia.

Cœnobium Montis Monachorum Bambergæ reformatur.

Hoc ipſo anno Pius Papa ſecundus mandavit Georgio de Schauenburg Epiſcopo Babenbergenſi, & Eberhardo de Venlo Abbati Montis S. Jacobi prope Moguntiam, ut Monachos deformatos, qui non conſentirent colla ſubmittere obſervantiæ Regulari, de Cœnobijs Montis Monachorum juxta Babenbergam expellerent; & Reformatos ſub unione Burſfeldenſium in locum eum relocarent. Quod cum maxima difficultate, multíſque laboribus & impenſis vix tandem efficere potuerunt: ſanctum Diabolo impediente negotium per Monachos reprobos, & eorum in malignitate amicos. Cœnobio autem reformato Eberhardus auctoritate Pij Papæ Abbas eidem præficitur, cui mox in Abbatia S. Jacobi Moguntina Joannes Itzſtein ſubſtitutus præfuit annis tribus; poſtea cedens, in Monaſterio S. Joannis Abbas factus eſt.

His

His temporibus Mahumetes Turcorum Rex nobile Regnum Christianorum Bosniæ, quod olim Misia vocabatur superior, ab Oriente habens Thraciam, à meridie Dardaniam, ab Occidente Dalmatiam & Montem Scardum: ab Aquilone verò Danubium & Daciam Sarmaticam, in manu suorum valida intravit, & cæpit, multis Christianorum millibus credentibus Deo peremptis.

Regnum Bosniæ sive Misiæ superioris, devastatur à Turcis.

Stephanus autem Rex Bosniæ ultimus, fallacibus Mahumeti Turcorum Regis blandimentis ex fortissimo quodam Castello suo eductus, & mox captus, jussu perfidissimi Tyranni crudeliter vivus excoriatus est. Quo mortuo etiam Patrem ejus venerandum senem capite truncavit. Deinde vocatos ad se Potentiores Regni, sub falsa pollicitatione omnes ad unum interfecit. Reliquum verò populum, qui gladium evadere potuit, in servitutem redegit, Regnóque universo vastato, atque direpto filium suum secundo genitum, Regem illi præfecit. Regina Bosniæ Stephani Regis uxor de manibus Turcorum cum paucis elapsa Romam venit anno sequenti, ad Paulum Papam secundum, à quo benignè & honorificè fuit excepta: & quam diu vixit, de bonis Ecclesiæ nutrita.

Stephanus Rex Bosniæ excoriatur vivus.

MCCCCLXIV.

Anno Bernardi Abbatis quarto, Indictione Romanorum duodecima, Pius Papa secundus compositis ut potuit rebus Romæ & in Italia, contra Turcos expeditionem, quæ apud Mantuam dudum fuerat indicta, sed Principum ambitione & avaritia eatenus intermissa, repetijt: & in propria persona perficere decrevit. Præmiserat autem anno transacto litteras & nuntios in omnes Christianas Nationes ad Reges & Principes, ad Clerum & Laicos, rogans & monens, qua potuit instantia, ut arma contra spurcissimam gentem Turcorum quantocius sumerent, & Christianis in periculo constitutis pro Dei amore subvenirent. Clericis denique & Monachis, ut armati contra fidelium rabiem dimicare possent, indulsit: & euntibus in expeditionem ipsam Asiaticam peccatorum omnium veniam repromisit. Ipse autem podagra laborans, corpore infirmus, sed animo constans, è Roma se hoc anno portari fecit Anconam: & ibi decumbens in grabatulo, promissum sibi Regum & Principum præstolabatur adventum. Offendit in itinere maximam hominum multitudinem ex Germania, Hispania, & Gallia prorumpentem: qui omnes una sententia ire in Turcos statuerunt. Verum quia nec pecunias secum ad sumptus contulerant sufficientes, nec ad bellum videbantur idonei, Pontifex eos à peccatis absolvit, & ad sua redire præcepit. Reversi autem in sua Germani pauperes, alij spoliati, alij seminudi non sine periculo & damno confusi, à suis cum ludibrio suscepti sunt.

Papa Pius expeditionem indicit Christianis contra Turcos.

Pius autem Papa secundus, in itineris motu fatigatus, & febre correptus, dum classem quam summo labore, & multis expensis paraverat in Turcos, à Pisis Venetísque Anconæ exspectaret, triremibus tamen è specula procul visis quarta decima die mensis Augusti, hoc est in Vigilia Assumptionis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, moritur: cujus cadaver à suis relatum ad urbem, in Basilica S. Petri Apostolorum Principis juxta Altare S. Andreæ Apostoli fuit honorificè tumulatum. Hic Pontifex multa bona fecit Ecclesiæ, & Privilegia quæ olim Papa Eugenius quartu

Pius Papa secundus Anconæ moritur.

Congregationi S. Justinæ de Padua contulit, ad nostram Observantiam Bursfeldensem extendit.

Caput S. Andreæ Apostoli ex Peloponeso Romam transfertur.

Ejus tempore Pontificatus Thomas Palæologus Porphyrij quondam filius Peloponesi Princeps Christianus Romam gratiâ peregrinandi visitaturus, caput sanctissimi Andreæ Protoapostoli secum attulit: quod ne in contaminationem deveniret Turcorum, memorato Pontifici donavit. Pontifex autem caput ab eo suscipiens, in medio pontis obviam factus processionaliter cum summa reverentia & honore ad Ecclesiam S. Petri reposuit, in sacello ad hoc digniſſimè præparato, in quo continetur & veneratur à populo usque in hunc diem.

Catharina Senensis.

Catharinam de Senis Compatriotam suam Ordinis S. Dominici multis in vita virtutibus & revelationibus claram Sanctorum Catalogo inscribi Pontifex ipse memoratus ad multorum preces & instantiam libens mandavit.

Paulus sic Papa secundus annis VII.

Anno igitur prænotato ultima die mensis Augusti, Cardinales Petrum Barbonem patria Venetum Eugenij quondam Pontificis quarti ex sorore Nepotem Cardinalem S. Marci, hominem non multæ litteraturæ in Papam unanimiter elegerunt: qui susceptо Pontificatu præfuit annis sex, mensibus decem, diebus viginti octo: homo in agendis prudens, cautelosus & expertissimus.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XVIII. celebratur Herbipoli.

Eodem anno Dominica tertia post Festum Resurrectionis Domini Jesu Christi, celebratum fuit capitulum Ordinis nostri Provinciale octavum decimum, in Civitate Herbipolensi apud sanctum Stephanum: in quo præsederunt Bertholdus ejusdem loci Abbas, Joannes S. Michaelis in Hildesheim, Melchior S. Udalrici in Augusta, & Eberhardus Montis Monachorum prope Babenberg Monasteriorum nostri Ordinis memorati venerandi Abbates.

Cœnobium S. Burckhardi Herbipoli transfertur ab Ordine.

Anno prænotato quintadecima die mensis Maij, Romano Pontifice Pio secundo adhuc vivente (qui postea in Augusto sicut dictum est obijt) falsis narrationibus decepto, consentiente ac dispensante, Joannes de Aldendorff patria Hasso, Abbas Monasterij S. Burckhardi juxta Herbipolim unà cum Monahis suis habitum, nomen, & Congregationem sanctæ Religionis Monasticæ Ordinis nostri metu & odio Reformationis deposuit, & Monasterium ipsum in Ecclesiam sæcularem transmutavit: factique sunt ex malis Monachis Canonici peiores; & qui primam fidem irritam fecerunt, omnes mala, sicut audivimus ab his, qui noverunt eos, & subitaneâ morte decesserunt.

Joannes Nix Episcopus Spirensis resignavit Episcopatum suum.

Eodem anno octava die mensis Augusti, Joannes Nix, Episcopus Spirensis, qui contra Fridericum Palatinum Comitem Apostolicis mandatis obediens, inconsultè bellando plura Ecclesiæ Spirensi damna intulerat, Pontificatum suum de consensu tam Capituli sui, quàm Papæ resignavit; triennióque supervivens in oppido Pforzheim ex animi mœrore defecit, & ibidem sepultus fuit; nam præter multa damna superius enumerata, quæ Palatinus Comes propter eum intulerat Ecclesiæ Spirensi, etiam domos & habitationes Clericorum omnes in circuitu Ecclesiæ S. Germani extra urbem, & duo molendina capituli, incendio fecit cremari, eo scilicet anno, quo Moguntia fuit capta, clarâ die nullo penitus resistente, quinta videlicet die mensis Julij. Eo tempore totius Cleri suspicio

fuit

fuit, Senatum ac Cives Neometenſes ab ejus incendij procuratione non ex toto fuiſſe immunes, quippe qui multis indicijs factum laudaſſe notati ſunt.

Poſt reſignationem Joannis Nix, Matthias de Rammingen, majoris Eccleſiæ Canonicus, necdum Capitularis, & Friderici Comitis Palatini Cancellarius, proviſione Pij Papæ ſecundi Epiſcopus ordinatur Eccleſiæ Spirenſis, & prudentiſſimè præfuit annis XIV. vir doctus, devotus, & magnanimus, qui virtute ac ſapientia Eccleſiam ſibi commiſſam in utróque ſtatu optimè rexit, Jura, Privilegia, ac Libertates ejus manutenuit, divini cultus ornamenta multipliciter auxit, collapſa ædificia reſtituit, & multa bona patravit. Matthias ſit Epiſcopus Spirenſis annis XIV.

MCCCCLXV.

Anno Bernardi Abbatis V. Indictione Romanorum XIII. Adolphus Dux Geldriæ regnandi libidine ſuccenſus Patrem ſuum Ducem Arnoldum noctu dormientem, & nihil mali de eo ſuſpicantem, nudum in lecto jacentem capit, in cuſtodiam reponit, & multo tempore captivum tenet; quod impium ſcelus divina Juſtitia non tranſivit inultum, ſed durâ ſatis animadverſione vindicavit & punivit. Arnoldus Dux Geldriæ à proprio filio captus incarceratur.

Eodem anno Canonici & Cives Leodienſes poſt multas contentiones & lites in Curia Romana habitas, & extra, contra Joannem de Burbon electum & confirmatum ſuum Antiſtitem innata rabie & feritate utentes, adhuc illo vivente, & nec depoſito, neque reſignante, Marcum Jacobi Marchionis de Baden quondam filium, Fratrem autem Caroli Marchionis, Joannis quoque Archiepiſcopi Trevirorum, & Georgij Metenſis Epiſcopi, propria auctoritate, ne dicam temeritate in Dominum & Defenſorem ſuum, contra Joannem advocârunt. Hunc Joannes & Carolus memorati Fratres navigio Coloniam, & inde cum 200. Equitibus Leodium perduxerunt, quem Leodienſes cum gaudio & honore magno ſuſceperunt.

Marcus itaque ſuſceptus à Leodienſibus in Dominum & Eccleſiæ Adminiſtratorem, poſt receſſum Fratrum ſuorum non diu cum eis ſtetit in concordia. Cùm enim Caſtellum quoddam, patriam Joannis de Burbon Epiſcopi, dedentibus ſe his qui intus fuerant ſub conditione vitæ ac liberæ abitionis, primo congreſſu cepiſſet, priusquam in auxilium venturi Leodienſes adeſſent, maximi tumultus inter eos ſuſcitavit occaſionem. Audientes námque cùm ſuperveniſſent, quod ſuo arbitrio & ſine eorum conſilio liberam obſeſſis permiſiſſet abeundi poteſtatem, nimio furore commoti ſunt, & comprehenſos viros jam jam abeuntes, uſque ad unum omnes peremerunt. Marcus autem cum ſuis fuga lapſus, vix manus eorum effugere potuit, rediénſque per Coloniam ad ſuos, reverti ad Leodienſes amplius non conſenſit. Marcus de Baden à Leodienſibus fugere compulſus eſt.

Erat ſupradicto Jacobo Marchioni quintus adhuc filius nomine Bernardus, qui ut publicè multorum ferebatur teſtimonio, Caſtitatis amóre virgo permanſit uſque ad mortem. Hic à pueritia ſua doctus timere Deum, in omni puritate vitam ſuam cuſtodivit; nam etſi arma tractavit ut Princeps, neminem unquam offendit, neminem læſit, nemini contumeliam vel injuriam fecit. Multo tempore in Curia Cæſaris Friderici militavit, ſed vitia Curialium non contraxit, mente & opere Monacho ſemper ſimilior, quàm militi. Amator erat pauperum, & diligentiſſimus Advocatus egenorum. Quoties in circumeundo Imperatoris Bernardus ex Baden Marchio vir ſanctæ vitæ.

toris Curiam Monachum vel Clericum pauperem, sive rusticum aut quemlibet alium vidisset, qui propter humilem sui conditionem vel inopiam, desideratum ad Cæsarem vel Officiales ejus non poterat obtinere accessum, ipse pro Dei amore fidelis Advocati sumens officium, causam pauperis promovit & egit, nec solicitare destitit, donec pauperem justa petentem suo desiderio satiasset.

Bernardus de Baden Eleemosynarius Pijssimus.

Tantæ miserationis & pietatis fuit in pauperes, ut quidquid habere potuit, totum in usus eorum sine discretione personarum erogârit. Frequenter etiam tempore hyemali cùm pauperem vidisset algentem, interioribus se vestimentis spolians, nudum pro Dei amore, quanto potuit secretius vestivit. Ad nudam carnem cilicium, aut laneam portabat camisiam, quam tamen cultioribus vestimentis deforis indutus, ut decuit Principem, sagaciter occultabat. In Orationibus fuit assiduus, & sæpe lætantibus alijs, ipse tacitus compunctionis vi lacrymas & preces Domino secretus effundebat.

Bernardus nunquam dormivit, nisi prius Confessus.

Nunquam ex eo tempore, quo sanctam hanc vivendi consuetudinem assumpsit, dormitum se reposuit, nisi prius confessionem earum negligentiarum, quæ forsitan occurrissent in die, sacerdoti Capellano, quem semper habuit ad manum, compuncta devotione fecisset. Dicebat enim: *Nihil Christiano homini fore periculosius, quàm in eo dormire statu, in quo mori non auderet, propterea quod multi suffocantur in somnis, & nemo scire possit, quo tempore, loco, aut modo carnis debitum morti solvere compellatur.* Quod vir Deo dilectus prudenter considerans, ne imparatus præoccuparetur à morte, omni tempore & loco in timore Domini vigilans mortem exspectabat.

Bernardus Marchio Deo dilectus obijt.

Moritur tandem ætate virili, plenus operibus bonis, & sicuti dicit scriptura: *Placens Deo factus est Dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. Raptus est enim, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Placita erat Deo anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Consummatus in brevi, explevit tempora multa.* Multa in hujus viri sanctissimi laudem restarent dicenda, quæ nos ante xxx. fermè annos cum admiratione multa audivimus, relatione Notabilium virorum, qui cum eo Curiam Cæsaris olim fuerunt secuti, sed non est nobis in hoc loco jam opportunitas & tempus singula per ordinem enarrandi.

Hermannus Marchio de Baden omnia propter Deum contemnens occultè recessit in Monasterium.

Memini, me longè superius in medium paucis proposuisse historiam Hermanni Marchionis de Baden viri potentissimi, qui tempore Gregorij Papæ VII. & Henrici Imperatoris IV. circa annum Dominicæ Nativitatis MLXXXII. divino spiritu inflammatus, ac soli Deo famulari desiderans, mundum, Principatum tunc opulentissimum, uxorem & liberos, familiares & amicos, & omne quod habuit, amore cœlestis Regni deseruit, & nullo præter uxorem suam sciente, solus occultè fugiens, Monasterium Cluniacense apud Burgundiones in habitu pauperis Rustici nulli cognitus intravit, malens abjectus latere in domo servorum Domini, quàm gloriosus, dives, & potens habitare in medio peccatorum.

Susceptus autem à S. Hugone tunc temporis Abbate Cluniacensi in ordine Conversorum, tanta simplicitate cæpit conversari, tantáque humilitate se omnibus propter Deum subjecit, ut quasi alter Paulus quondam

dam simplex Eremita nihil scire præter Christum Jesum & hunc pronobis crucifixum, videretur. Hunc S. Hugo custodem pecorum Monasterij Cluniacensis constituit, utpote qui nullius vel artificij, vel operationis exercitium didicisset. Magna res,& mutatio Dei Excelsi dextræ mirabilis! Marchio de Baden potentissimus fit abjectissimus propter Deum Monachus; Princeps ditissimus, pauperrimus; quem Reges metuebant ac Principes terræ, Pastor fit pecorum; qui leges dabat populis, voluntariè Monachorum subijcitur Institutis; mansit in sancta conversatione sua usque ad mortem incognitus, & in sanctissima humilitate & patientia curam egit pecorum, quem socium & concivem nunc esse Sanctorum non dubitamus Angelorum. Cujus relicta uxor in Christo devotissima, post ejus discessum occultum, se totam convertit ad Deum, eleemosynis, jejunijs & orationibus vacans continuis, & quantum valuit, se omni tempore divinis obsequijs mancipavit. Ipsa impensas B. Wilhelmo contribuit, quibus Monasterium Hirsaugiæ majus construxit, quemadmodum suo loco longè superius diximus.

Marchio potentissimus fit custos pecorum.

In morte recognitus

Anno prænotato, Adolphus Archiepiscopus Moguntinus de consensu Capituli sui & Romani Pontificis Pauli II. confirmatione, Henricum ex Comitibus de Wirtenberg filium Udalrici Comitis memoratæ Ecclesiæ Canonicum in Coadjutorem assumpsit, qui officium coadjuvantis aliquamdiu satis prudenter administrans, omnium in se convertit amorem: & dubium non fuit,si in eo mansisset ordine, in quem fuit à Domino vocatus, quin ad apicem Pontificatus fuisset assumptus. Veruntamen non diu postea dimisso quo fungebatur officio Coadjutoris, etiam Canonicatum deseruit, & ex Comitibus de Bitsch uxorem duxit, de qua genuit Udalricum Ducem Wirtenbergensem in ordine III. qui hodie principatur, & Georgium Comitem, qui adhuc juvenis vivit sine uxore cum matre. Ipse autem Comes Henricus debilis & infirmus his diebus rarò ad lucem egreditur.

Henricus Comes in Wirtenberg Coadjutor fit Episcopi Moguntini.

MCCCCLXVI.

Anno Bernardi Abbatis VI. Indictione Romanorum XIV. hyems fuit asperrima, & jumentis in pluribus locis defecerunt pabula, similiter & pauperibus terræ alimenta. Eodem anno feria IV. post Festum Dominicæ Resurrectionis, obijt Joannes de Grumbach Episcopus Herbipolensis & Dux Franciæ Orientalis, anno Pontificatus sui XII. & in majori Ecclesia Wirzburgensi sepelitur, qui multis laboribus & inopia rerum fatigatus, Episcopatum & ære alieno gravatum reperit, & involutum debitis reliquit.

Joannes Episcopus Herbipoli obijt.

Quo mortuo atque sepulto eodem anno ultima die mensis Aprilis, in Episcopum capitulariter fuit electus Rudolphus de Scherenberg, qui confirmatus à Paulo Papa II. præfuit annis XXIX. vir magnæ prudentiæ, tranquillus atque pacificus, qui sua industria Ecclesiam Herbipolensem ab omni ære alieno reddidit liberam, & successori dimisit omnibus rebus optimè provisam.

Rudolphus de Scherenberg fit Episcopus Herbipolensis annis XXIX.

Anno prænotato Udalricus de Zeiskheim Abbas in Sponheim, postea quam annis V. & diebus XXIII. cum dispendio gravi præfuisset, & debita multa contraxisset, non potens ulterius in regimine subsistere, Abbatiam in manus sui Conventus resignavit, assignata sibi pensione annua,

unde viveret. Post quem Otho ex Colonia Monachus quondam S. Panthaleonis, tunc Prior Sponheimensis, in Abbatem electus præfuit annis III. mensibus IV. diebus XVI. vir bonus & satis providus, quamvis nihil aut parum in utróque statu proficere potuit, propter debita nimia, & malitiam Monachorum.

Georgius Bohemiæ Rex hæreticus, deponitur à Regno per Papam.

Eodem anno Paulus Papa II. Georgium Bodebracium Bohemiæ Regem, fautorem, defensorem, ac participem Hæreticorum Hussitarum, prius declaratum hæreticum in publico Consistorio Romæ, mendacem, perjurum, & datæ fidei super sancta Christi Evangelia in manibus duorum Episcoporum violatorem denuntians, hæreticum damnat, Regiâ dignitate simul & nomine per sententiam privat. Deinde Regnum Bohemiæ Matthiæ Regi Hungariæ tradens commendat, præcipiens illi per Apostolica scripta, quatenus bellum moveat in pertinacem. Imperator etiam Fridericus ad petitionem Romani Pontificis Matthiam in Regem Bohemiæ contra Georgium libens confirmat, qui mox bellum hæretico indicit.

Andreas Monachus in Sponheim Compilator Tractatuum moritur.

Anno prænotato. XVIII. die mensis Aprilis, moritur Andreas de Trajecto inferiori Monachus Sponheimensis, homo admodum eruditus, carmine & prosa scriptor exercitatus, qui inter alia lucubravit soliloquium hominis ad Deum suum lib. I. De Profectu virtutum, lib. I. De Abstinentia carnium Monachis sanis secundum Regulam. lib. I. De usu Floccorum in Ordine nostro. lib. I. Epistolarum ad diversos. lib. I. De Moguntinorum Excidio elegiaco carmine. lib. I. Epigrammatum lib. I. Sermones quoque varios ad Fratres composuit, & alia quædam minora sed instructa Opuscula.

MCCCCLXVII.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XIX celebratur Bambergæ.

Anno Bernardi Abbatis VII. Indictione Romanorum XV. die mensis Aprilis XIX. quæ Dominica erat post Festum Resurrectionis Dominicæ tertia, in Monte Monachorum prope Bambergam celebratum fuit Ordinis nostri Capitulum Provinciale XIX. in quo præsederunt Joannes Bursfeldensis, Melchior Augustensis, Henricus S. Michaelis Hildesheimensis, & Joannes S. Crucis in Werdea, præclari Abbates.

Puer septennis latinè theutonicéque ornatè loquitur.

Eodem anno venit quidam homo pauper à Basilea, ut asseruit, ad Moguntiam, parvulum circumducens filium nomine Theodoricum, annum ætatis septimum agentem, qui verbis, moribus & gestibus tam se maturum & compositum coram hominibus exhibuit, ac si vir quadraginta fuisset annorum, latinè, theutonicéque loquebatur expeditè, ornatè, támque dissertè, ut eum Oratori etiam facundissimo comparandum, qui audivisset, nemo dubitarit: ad interrogata quælibet tam promptè, tam propriè, támque prudenter potuit respondere, sive latino, seu theutonico postularetur eloquio, ut audientes omnes verteret in stuporem. Unde viri plures docti & Religiosi, spiritum aliquem in eo latere credebant ex Cacodæmonibus, sive Phytonem, quia non videbatur consuetudine naturali possibile, ut in tali constitutus ætate puer, latini sermonis tantam potuisset apprehendisse peritiam, sine ministerio spiritus.

Philippus Dux Burgundiæ moritur, vir bellicosissimus.

Anno prænotato in mense Junio, mortuus est Philippus Dux Burgundiæ vir prudens & bellicosus, qui multa strenuè gessit in diebus suis præclara, quibus nominis sui famam non solum in procul distantes extulit Regio-

nes,

nes, Christianorum atque credentium, sed etiam Saracenorum infidelium. Nam David Trapezundarum Rex, Georgius Rex magnus Persarum, Turcomannus Mesopotamiæ Rex Mahometista, Gregoras Dux Georgianæ Provinciæ, Morutus Wohutenck Armeniæ minoris Princeps, cum quibusdam alijs in unum confœderati, bellum inferre Turco decreverunt. Miserunt ergo Nuntios & Oratores suos ad eum solemnes, cum donis & promissionibus multis, instantissimè orantes, ut sicut Romano Pontifici Pio II. promiserat, etiam Turcum à parte Occidentali bello impeteret.

Legati Regum Exterorum Philippo mittuntur.

Ludovicus denique Antiochenus Patriarcha, cum eisdem Oratoribus personaliter veniens in Burgundiam, eidem Philippo supplicabat. Fama enim ad memoratos Reges & Principes Orientales pervenerat, ipsum & multa posse, & grandia fecisse pro Christianorum Republica, & propterea potentiam ejus cum Romani consilio & auxilio Pontificis in Turcum flagitabant. Sed Philippus Dux sive avaritia pavidus, sive suorum consilio retractus, tam sanctum, tam necessarium Christianis bellum assumere contempsit, in non parvum fidei Catholicæ detrimentum, immemor voti quod emiserat. Promiserat enim Omnipotenti Deo & ejus Vicario Romano Pontifici Pio II. cùm in lecto decumberet ægrotus, si miserante Altissimo mortem & ægritudinem ipsam posset evadere, quod contra Turcos personaliter cum toto Exercitu suo quantocius vellet proficisci. Vovit, convaluit; sed votum non implevit, atque ita vir tantus, qui homines nunquam fallere consueverat, nunc Deum & ejus Vicarium Romanum Pontificem & Ecclesiam Catholicam fefellit, cum detrimento & incommodo Religionis Christianæ, communi maximo.

Carolus Burgundiæ Dux annis IX. vir justus.

Post Philippum Carolus filius ejus Burgundiæ Ducatum obtinuit, quem annis IX. strenuè gubernans bella & prælia multa in terris constituit. Erat autem vir magnanimus, fortis, severus, atque terribilis; sed Justus, Pius, & liberalis, divinorúmque obsequiorum feruentissimus Observator; qui etiam Patre adhuc vivente multa & ingentia ferocitatis suæ facinora gessit, quorum suo tempore & ordine scriptores Historiarum plures fecerunt mentionem. Uxorem habuit Margaretham Anglorum Regis filiam, de qua unicam genuit filiam nomine Mariam, de qua supradiximus ante decennium, quando fuit nata vivente adhuc Philippo. Hanc duxit uxorem Maximilianus Archidux Austriæ Filius Imperatoris Friderici III. postea Germaniæ Rex & Cæsar Orbis.

Leodienses contra Episcopum suum, & Carolum Ducem rebellant.

Eodem anno Leodienses contra Joannem de Burbon Pontificem suum, animos continuantes hostiles, sibimetipsis necem, & Civitati excidium paraverunt. Habebant enim sibi ex multo tempore Duces Burgundiæ infensos & adversos, ac propterea jam dictum Pontificem suum, Caroli Ducis ex sorore Nepotem susscipere, ut paulo ante diximus, in Episcopum recusabant. Unde ad instantiam ejusdem Præsulis Paulus Papa II. Legatum misit ad Leodium, Tricaricensem Episcopum, ut concordiam inter dissidentes Domino auxiliante quantocius reformaret.

Leodienses Episcopum in oppido Tungris obsidione circumdant.

Verùm priusquam Legatus veniret ad Diœcesim, Leodienses Tungris oppidum, in quo tunc erat Joannes Episcopus memoratus, obsidione circumdantes fortissimè impugnant, ipsum ad necem postulantes; qui dimissus per murum fugit cum paucis, veniénsque ad Avunculum Ducem Carolum

Carolum, temeritatem civium ſuorum neceſſitate adductus accuſavit. Querelâ Nepotis Dux animo concitatus in iram, Leodienſibus bellum indicit. At illi ut promptiores fierent ad rebellandum, Ludovicum Regem Gallorum XI. promiſſionibus multis in auxilium vocârunt. Qui ſe venturum cum exercitu adverſus Carolum promiſit. Sed non ſervavit fidem quam promiſit, imò fefellit Leodienſes, & nullam Carolo reſiſtentiam fecit, nec miſeris fruſtra in eum ſperantibus auxilia miſit.

Carolus Dux Burgundiæ obſidet Leodium.

Carolus ergo Dux contra Leodienſes movit exercitum, Civitatem obſedit & fortiter impugnare cæpit. At incluſi Cives non habentes auxilium aliquod exterorum, & conſiderantes quod Caroli viribus nequaquam poſſent reſiſtere, ea quæ ſunt pacis, ab eo decreverunt poſtulare. Sed pacem aliter obtinere non potuerunt ab eo, niſi ſub certis clauſulis & conditionibus ejus arbitrio impoſitis.

Conditio pacis inter Ducem & Leodienſes.

I. Conditio fuit: *Quod pro impenſis belli factis ipſi Leodienſes Carolo Duci perſolverent pecuniarum ingentem ſummam, quam poſtulaverat ab eis, centum millia videlicet florenorum, ſine mora interpoſita.*

Condit. II.

II. Conditio fuit: *Ut muros in circuitu Civitatis omnes & turres dejicerent, foſſata implerent, omniáque vaſa machinas, & arma bellica ſive defenſoria extra urbem exportarent, & in manus Ducis deponerent. Quæ Conditio in omnia Leodienſibus ſubjecta Caſtella, oppida, & munitiones extendebatur.*

Condit. III.

III. Conditio: *Ut potiores de ſenatu & populo, qui contra Joannem de Burbon Epiſcopum Leodienſem conſpiraverunt, proſcriberentur ex urbe, alios ad tempus, alios verò in perpetuum cum uxoribus, liberis, & omni familia eorum.*

Condit. IV.

IV. Conditio: *Quod Civitas memoratum Antiſtitem ſuum cum omni honore & reverentia ut verum legitimum & unicum Pontificem ſuum reciperet, fidelitatem juramento promitteret, & in cunctis humiliter obediret.*

Condit. V.

V. Conditio fuit: *Quod Cives Leodienſes ipſi ſuo Pontifici pro damnis & impenſis, quas in Curia Romana, & extra, habuit & fecit, per omne tempus contentionis ac Rebellionis eorum, ſummam notabilem perſolverent.*

Condit. VI.

VI. Conditio quam Dux Carolus Leodienſibus impoſuit, iſta fuit: *Quod ei perpetuo tributo quottannis in 30000. florenorum deberent eſſe obnoxij, tenerentúrque juſſi ab ipſo toties milites Burgundionibus mittere in auxilium armatos, quotieſcúnque bellum eſſent acturi contra quoslibet.*

Conditiones acceptatæ.

Iſtis Conditionibus à Duce propoſitis, à Civibúſque acceptis, & juratis, ſoluta obſidione, pax fuit conceſſa, ſed non diu ſervata, ut anno ſequenti dicemus.

MCCCCLXVIII.

Ruperti Archiepiſc. Colonienſ. malorum initium.

Anno Bernardi Abbatis VIII. Indictione Romanorum I. Rupertus Archiepiſcopus Colonienſis nimia paupertate & inopia depreſſus, cùm habere non poſſet, unde juxta decentiam ſtatus ſui viveret, conſilium & auxilium Capituli ſimul & Vaſallorum invocavit. Omnia enim Caſtella, oppida & telonia cum redditibus ac proventibus eorum, unde Pontifices vivere ſolebant, & ſtatum manutenere dignitatis, per Anteceſſores ejus fuerant impignorata pro ſummis pecuniarum maximis, & menſa Epiſcopi in ultimam penè redacta paupertatem.

Fuit eo tempore Decanus memoratæ Eccleſiæ Colonienſis Stephanus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, Friderici Cynonoti, & Ludovici cognomento Nigri, Ducum Bavariæ Frater Germanus, qui contra memo-

memoratum Archiepiſcopum Rupertum cognatum ſuum, neſcio quam ob cauſam, feroci quadam diſplicentia (ne dicam odio) laborabat. Is quo potuit ingenio, Canonicorum ſuorum ab eo mentes & animos ſedulò avertebat, ipſumque multorum detractionibus brevi objecit.

Rupertus Archiepiſc. bona impignorata Eccleſiæ violenter recuperat.

Neceſſitate igitur compulſus, & inopia gravi oppreſſus memoratus Archipræſul Rupertus, cùm neque à Capitulo, neque à vaſallis ſuis conſilium obtinere potuiſſet, quo ex tanta relevaretur miſeria, rem armis aggredi ſtatuit, & vaſallis Eccleſiæ impignorata Caſtella, oppida, ſive telonia manu auffere violenta, quod ei in maximum ceſſit malum; cujus occaſione tandem Epiſcopatum amiſit & vitam. Deſtitutus namque ſuorum auxilio, Friderici Palatini Comitis Germani ſui, qui Tutor erat Philippi, ſubſidium invocavit contra eos, qui bona Eccleſiæ tenebant impignorata. Qui Fratri compaſſus egenti, miſit ei pecunias, frumenta & viros armatos, in quorum violenta manu plura Eccleſiæ bona, quæ fuerant alienata, ſubitò recuperavit. Ex qua re omnium in ſe vaſallorum, atque Nobilium terræ odium concitavit.

Carolus Burgundiæ Dux hoſtiliter devaſtavit Galliam.

Eodem anno Carolus Dux Burgundiæ, contractis undique copijs magnum exercitum pugnatorum duxit in Galliam contra Ludovicum ejus nominis Regem undecimum, & per plures dies ibidem commoratus multa Regno intulit damna. Interea Leodienſes anno præterito, ſicut diximus, per ipſum Ducem ſubacti, Carolum, cùm turres muros, & cuncta Civitatis ſimul, & aliorum oppidorum, quæ ditioni eorum fuerant ſubjecta, propugnacula & munitiones diruiſſent; arma quoque, machinas, bombardas, tormenta, & quidquid bellici habuerant apparatus, tam in urbe, quàm in alijs locis ſibi ſubjectis, in poteſtatem Carolo tradidiſſent; quotannis etiam triginta millia florenorum ſolvere Duci ſacramentis ſeſe obligaſſent, negaretúrque à Carolo Exulibus in Civitatem regreſſus, jam penè deſperati, novæ rebellionis cauſam ſibimetipſis in ſupremum præſtiterunt excidium. Cùm etenim Ludovicus Rex Gallorum contractis copijs exercitum duceret contra Burgundum Veronæ agentem, arbitrati Leodienſes proſcripti, quod eos tempus juvaret, ad iter ſe (non ſine conſilio Galli) feſtinantiſſimè cohortantes, intempeſtæ noctis ſilentio, Leodium muris & oppugnaculis denudatum, ſine difficultate intrarunt, expulſóque Ducis ſubſidio Concives ſuos ad reſumendam libertatem facile induxerunt. Civitatis itaque ſtatum ſuo arbitrio novum ordinantes, muros & turres cum propugnaculis erigere, & reformare quantocius ſunt aggreſſi. Quibus viſis & auditis in circuitu Leodienſium comprovinciales territi ſunt, & accedentes Epicopum rogant, ut eos contra Leodienſes rebelles defenderet, qui talia ſine eorum conſilio præſumpſiſſent. Epiſcopus ergo contractis, ut potuit mille circiter Equitibus, & peditum duobus fermè millibus, Haſſelt oppidum intravit, quod Leodienſes certis inditijs noverat obſeſſuros. Erant in eodem tunc oppido penè omnia Leodienſium arma, quibus per Ducem Carolum fuerant ſpoliati. Aderat etiam cum memorato Epiſcopo Leodienſium, Epiſcopus Tricaricenſis, quem Paulus Papa ſecundus miſerat Legatum, ut inter Ducem & Leodienſes reformaret concordiam. Poſtridie autem mille centúmque ex Leodienſibus viri fortes & animis concitati, convenientes in unum armati, ad primum Galli cantum oppidum Haſſelt muris exutum, per notos

Leodienſes iterum conſpirant in Carolum Ducem Burgundiæ.

Epiſcopus Leodienſis cum Legato Apoſtolico Haſſelt oppidum ingreditur.

ſibi aditus ingrediuntur; ædes Civium violenter perfringunt, bonáque diripiunt, & magnum in oppido tumultum faciunt. Attoniti Cives ad clamorem inſolitum, & è ſomno prorumpentes, ſtupidi quid agerent, aut quò diverterent ignorantes, non armis, ſed fuga ſalutem quærere cæperunt: quorum plures beneficio noctis evaſerunt; reliqui omnes in captivitatem cum armis fuerunt abducti. Inter captivos Leodium ducti ſunt Joannes Epiſcopus Leodienſis & Legatus Apoſtolicus ſupradictus Epiſcopus Tricaricenſis, cum multis eorum miniſtris, atque Nobilibus. Plures etiam in eodem tumultu civium & exterorum, qui pro defenſione oppidi convenerant, fuerunt occiſi, qui aut neglexerant, aut non poterant fuga invenire ſalutem. Leodienſes verò in ſuam poteſtatem recepto Haſſelt oppido ſpoliaverunt omnia diripientes, arma quoque, bombardas, & machinas cum omni apparatu bellico, quibus ſpoliati fuerant à Duce Carolo, ad Leodium reduxerunt. Muros etiam & turres, propugnacula, & quidquid in Civitate Leodienſi juſſu Ducis Caroli dirutum fuerat, brevi reædificantes, ad reſiſtendum ſe Burgundis præparârunt.

Epiſcopus Leodienſis cum Legato Apoſtolico à Leodienſibus capitur.

Verùm ubi rebellio & perfidè acta Leodienſium Duci Carolo renuntiata fuiſſent, mox pacem arcanam, & nulli tunc temporis cognitam cum Ludovico Rege Gallorum firmavit; nec ſolum ad pacem Gallum reduxit Burgundus, ſed etiam quod magis eſt, in auxilium contra Leodienſes rebelles & perjuros, ſocium itineris conſtituit. Carolus itaque Burgundiæ Dux ſæpe memoratus, irâ & furore fremeſcens in Leodienſes, pace cum Gallis reformatâ, omne robur exercitûs duxit contra Leodium, ſecum habens in magno pugnatorum numero, Ludovicum Regem Gallorum.

Dux Burgundiæ Carolus pacem composuit cum Rege Gallorum.

Venit ergo in manu ſuorum valida ad Leodium, ducens collectum ex omni penè Germania, Burgundia, & Gallia exercitum, plus quàm centum millium pugnatorum, & obſedit ex omni parte Civitatem in menſe Novembri, anno Chriſtianorum prænotato. Obſidione autem firmata, urbem varijs modis impugnavit, & Cives in ultimam deſperationem perduxit. Qui conſilio inter ſe habito, ſupradictos duos Epiſcopos Tricaricenſem Legatum Apoſtolicum, , & Leodienſem, quos ſecum detinebant captivos, in caſtra miſerunt ad Carolum: ut ea quæ pacis erant, pro Civibus poſtularent. Carolus autem ſe juramento conſtrinxerat, non ſe pacem daturum, niſi obtenta Civitate ſuam & ſuorum contumeliam plenè ac per omnia ſatis atrociter vindicaſſet. Epiſcopos in urbem redire non permiſit, nec ut aliquid remandarent Civibus conceſſit. Videntes autem Leodienſes, quod neque Pontifices redirent ad urbem, nec aliquid remandarent ſive bonum ſive malum, ſed atrociùs continuaretur Civitatis impugnatio, ſimul & quod Rex Gallorum Ludovicus contra eos veniſſet, de quo tale nunquam fuiſſent ſuſpicati, maximè cùm dederit eis rebelliſandi conſilium, in ultimam ſunt deſperationem prolapſi. Unde Primates Civitatis, utcúnque potuerunt, noctu per muros demiſſi, navigio Moſæ fluminis beneficio quæſivere ſalutem, dimiſſis in Civitate uxoribus, liberis, Monachis, Clericis, & plebe incompoſita, & ad res arduas minus idonea, quos ſors ad interitum omnes reſervabat. Carolus verò Dux urbis impugnationem fortiter continuans, duo millia ſuorum perdidit, & tandem poſt multos labores Civitatem primoribus deſtitutam, violenter expugnavit, & cepit. Quam Galli primò introgreſſi, &

Carolus Dux Burgundiæ auxilio Gallorum obſedit Leodiũ

Civitas Leodienſis per Carolum Ducem Burgundiæ capitur.

& post eos Burgundi, cædem in miseros Cives nimis crudelem, non ut Christiani, sed potius ut Turci & Saraceni perfidissimi sævientissimique sine ulla miseratione (prôh nefas!) exercuerunt. Erat autem Civitas ipsa situ, structuris, ædificiisque pulcherrima, Ecclesias Parochiales habens duas, atque triginta, Collegiatas octo numero. Monasteria quinque Abbates habentia, Mendicantium virorum tres Conventus, præter Moniales, sorores, & Capellas cum hospitalibus pauperum multas. Cives in ea fuerunt ad bella paratissimi plures quàm viginti millia, rerum omnium copia multa, & ingentes divitiæ, quæ omnes in prædam & direptionem sævis hostibus uno die cesserunt.

Crudelior Ducis Burgundiæ mox ira in populum Leodiensem.

Capta igitur Civitate memorata Leodiorum, quàm se crudelem, quámque truculentum & sævum in Cives jam nimium miserabiliter exhibuerit hostis, nec ego sine horrore mentis revocare possum ad memoriam, nec sine detestatione facti litteris commendare. Mox enim ut urbem Galli cum Burgundionibus fuerunt ingressi, passim omnes obviam trucidârunt, nulli parcentes gradui, non sexui, non ætati, Monachos Claustrales, Presbyteros, Clericos, Mulieres, Virgines, pueros & infantes una sævi hostis sententia interemisset omnes, nisi Ludovici Regis clementia, nimis & supra modum Ducis animum retinuisset iratum, ne sæviret ut voluit.

Mulieres & parvuli submerguntur innocentes jussione Ducis.

Omnes tamen in Civitate Sacerdotes capti fuerunt, & vel occisi, vel ad manus Episcopi tracti & incarcerati, quorum fame plures interierunt. Quidquid masculi fuit generis à vicesimo ætatis anno & supra, Ducis mandato in ore gladij perijt: reliquos verò junioris ætatis masculos una cum mulieribus, virginibus & infantibus perforatis navibus imposuit, & in Mosa flumine submersit. O quot millia hominum tunc innocenter perierunt, qui neque verbo, neque facto quidquam peccaverunt in hostem! Nec si Turcorum gens impia hanc Leodiensibus intulisset cladem, majorem in eos sævitiam & crudelitatem exercere potuisset. Muros & turres Civitatis, & omnia Civium habitacula, domos & ædes submisso igne funditus destruxit, pontes quoque & cuncta ædificia, præter Ecclesias, dejciens subvertit. Quidquid reperit in universis Monasterijs, Ecclesijs, & domibus cunctis, victor sævus diripuit, & nec sacri Altaris ornamentis Deo dicatis abstinuit. Nihil in tota Civitate reliquit intactum, sed omnia quæ reperit secum deportavit. Hoc miserabile Civitatis Leodiensis excidium per Carolum Burgundiæ Ducem perpetratum, tam fuit crudele, sævum, impium, & immane, ut litteris ritè commendari meâ nequaquam operâ possit, licet ab his qui tunc interfuerunt fuerim informatus. Ab eo tempore Dux Carolus, qui antea cunctis extitit formidabilis, & in rebus bellicis semper victoriosus, paulatim deficere cæpit, & Deo Sanguinem procul dubio vindicante innocentem, nullum postea feliciter bellum gessit, sed bonam (ut ajunt) fortunam deinceps semper & ubique sensit contrariam, sibique novercantem. Unde & ipse postea in bello cecidit, & Burgundiæ Ducatus ad exteros pervenit.

Ducis Burgundiæ crudelitas in Leodios, divina vindicatur ira.

Anno prænotato, Matthias Episcopus Spirensis tertia die mensis Januarij, Canonicorum sancti Germani Collegium in Civitatem transtulit, & in Divi Mauritij Basilicam, ubi nunc est, cum omnibus ornamentis, rebus & privilegijs collocavit. Fridericus enim Comes Palatinus, ut paulo

Collegium S. Germani Spiræ transfertur in Civitatem.

supra diximus, in odium Joannis Nix Episcopi, omnes Canonicorum domos, apud S. Germanum extra Civitatem Spirensem incendio destruxerat, unde ne simile deinceps contingere posset, in urbem consultò transfertur Collegium, quamvis non sine detrimento Canonicorum. Fuit autem Ecclesia memorata S. Germani à prima Fundatione Regis Francorum Dagoberti Monasterium Monachorum, & Abbatia Ordinis Divi Patris nostri Benedicti, in quo plures viri notabiles & sancti claruerunt. Post multos verò annos quidam Episcopus Spirensis nomine Joannes, circa Dominicæ Nativitatis annum centesimum supra millesimum, Canonicos qui fuerant in Ecclesia S. Michaelis prope Sunsheim oppidum, transtulit in memoratam Divi Germani Basilicam extra muros Spirenses, & Monachos nostri tunc Ordinis in locum eorum apud Sunsheim reposuit, qui & isti nostris diebus à S. Religione recesserunt.

Ecclesia S. Germani fuit Monasterium Ordinis B. P. Benedicti.

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiscopus Moguntinus omnia & singula Privilegia Observantiæ nostræ Bursfeldensi per Summos Pontifices, vel Sedis Apostolicæ Legatos indulta vel concessa, in sua Diœcesi admisit, & auctoritate ordinaria confirmavit.

MCCCCLXIX.

Anno Bernardi Abbatis nono, Indictione Romanorum secunda, Fridericus Comes Palatinus Tutor Philippi, contracta bellatorum multitudine, navigio per Rhenum bombardas & machinas, per terram verò exercitum in agrum duxit Colonienſem, pro ferendo Germano suo Ruperto Archiepiscopo contra eos auxilio, qui oppida, castella, & alia Ecclesiæ bona, sub impignorationis titulo detinebant. Erant autem Nobiles & Vasalli Ecclesiæ memoratæ potentiores, qui hæc ipsa bona tenebant impignorata, qui cùm nollent ea gratis, & sine pecunia Pontifici sæpedicto restituere, arma in eos movit, & Fratris præfati auxilio plurima violenter obtinuit, quorum ista sunt nomina: Bunna oppidum cum telonio, Nussia oppidum, Lochnech oppidum cum Castello. Zulvvich oppidum, Bruel oppidum, castrum, atque telonium, Nurburg castrum in Euphalia, Altenaer castrum, Rinbach oppidum, castrum & telonium, Castellum quod nominatur, die Hart, Andernach oppidum, castrum & telonium, Rolandiseck castrum, Guttenavve castrum & oppidum, Zuns oppidum, castrum & telonium, Lyns oppidum, castellum, & telonium, Guttenberg castrum, Kempen oppidum, & castrum, Erpenrod castrum, Keyservverd oppidum, castrum, & telonium, Nyerr castrum, Pappenberg castrum, Hersberg castrum; & alia plura, quorum nomina jam memoriæ nostræ minimè occurrunt. Omnia præscripta oppida, castella, & telonia, cum alijs multis Fridericus Comes Palatinus Rheni, non pecunijs, sed armis, & comminationibus ab illis, quibus impignorata fuerant, obtinuit, & Ruperto Fratri Archiepiscopo Colonienſium resignavit. Ex qua re omnes penè Vasalli Ecclesiæ, ac Nobiles terræ, occasione sumpta, cùm se graviter læsos conquererentur, unanimi conspiratione facta, contra ipsum Rupertum Archiepiscopum insurrexerunt, & multiplicata sunt mala per totam Diœcesim Colonienſem, neque cessaverunt à tumultu, donec tandem & Pontificatu & vita privaretur Archiepiscopus Rupertus, post mortem Fratris Palatini, ut infra dicemus.

Palatinus exercitum ducit in agrum Colonienſem.

Nobiles & Vasalli Colonienſis Ecclesiæ contra Dominum suum.

Porrò

Porrò Fridericus Comes Palatinus Rheni Frater Archiepiscopi Ruperti pro laboribus suis & impensis, quas fecerat in memoratis occupationibus cunctis, Keyservverdæ oppidum, castrum, & telonium impignorata, pro certa summa pecuniarum, accepit cum omnibus proventibus eorum, quæ post annos aliquot Hermannus Archiepiscopus Ruperti successor immediatus data pecunia redemit Ecclesiæ.

Monasterium nostri Ordinis in Wissenburg reformatur à Palatino.

Eodem Anno, cùm insigne Monasterium Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in oppido Wissenburg Spirensis Diœcesis nostri Ordinis, Sedi Apostolicæ immediatè subjectum, propter malum & inordinatum regimen Jacobi de Burg eo tempore Abbatis in ultimam devenisset paupertatem, effetque gravatum ære alieno plus quàm in viginti florenorum millibus, & omnia fermè bona vel impignorata, vel prorsus alienata, viverentque in eo sine lege Monachi, appositit animum Fridericus Comes Palatinus, ut ad Regularis observantiæ tramitem reduceretur. Commissione igitur impetrata à Sede Apostolica vocavit ad se Eberhardum de Venlo Abbatem Montis Monachorum prope Bambergam, & Hermannum Abbatem Montis S. Jacobi prope Moguntiam, viros in Observantia strenuos, & longo usu exercitatos, quorum consilio negotium optatum perduxit ad effectum, licet cum magna difficultate, multisque laboribus & impensis. Cùm enim prædictos duos Abbates cum alijs viris ac notabilibus suis à secretis, pro Reformatione dicti Monasterij misisset ad Wissenburg, senatu consentiente ac jurante, se manutenturum quidquid pro Monachorum Observantia fuisset inchoatum, stabat in ambone Judocus de Calba Concionator Heidelbergensis sacræ Theologiæ Professor insignis, Dei Verbum faciens ad populum, Commissarijs rei præsentibus. Et ecce tumultus in oppido sævientis populi oritur, in altum clamor extollitur, Monasterium armatis vinitoribus obsidetur. Clamabant omnes una sententia vociferantes: *Tollite Monachos istos ruricolas, qui nobiles viros de Cœnobio suo expellere laborant. Occidantur pediculosi Nebulones, qui loca sibi vendicant aliena.* Ad clamorem tanti civium tumultus territi sunt omnes, qui venerant ad reformandum, & alij se in sacristiam recludentes absconderunt, alij verò in Monasterij locis, ubi poterant, latibula quæsierunt. Sedato tandem per senatum furentis populi tumultu, incæptum negotium perficiebatur, & sancta Reformatio Bursfeldianorum Observantiæ fuit introducta, Monachis antiquis deformatis à facie Regularis Disciplinæ fugientibus, & novis bene reformatis ex Monasterio S. Jacobi prope Moguntiam in locum eorum repositis.

Commissarij Apostolici pro Reformatione ad Wissenburg veniunt.

Cives Wissenburgenses contra Reformatores insurgunt.

Anno prænotato, undecima die mensis Augusti, obijt Joannes de Hagen Abbas Monasterij Bursfeldensis in Observantia Regulari secundus, vir per omnia Religiosus, ac timens Deum, qui suo tempore plura Ordinis nostri Monasteria reformavit. Huic in Abbatia successit Theodoricus, & strenuè præfuit annis XVI.

Monasterium S. Martini in Spanheim reformatur hoc anno.

Eodem anno in mense Augusto, reformatum fuit Monasterium sancti Martini in Spanheim Ordinis nostri, ex Monasterio S. Jacobi prope Moguntiam, opera & impensis Friderici Comitis Palatini, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, & alterius Friderici Ducis, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, consensu & permissione Adolphi Archiepiscopi Moguntini, per Conradum Rotenburgium S. Joannis in

Ringaugia, & S. Jacobi prope Moguntiam Monasteriorum Ordinis nostri memorandos Abbates. In qua Reformatione Otho de Colonia tunc Abbas, Officium resignavit, & Præpositus Monialium factus est in Monte S. Ruperti. Huic in Abbatia successit Joannes de Colenhusen Monachus S. Jacobi Moguntiæ, & præfuit annis tredecim, mensibus undecim & tribus diebus, in magna paupertate, vir doctus & optimus, qui postea translatus fuit ad Selgenstat.

Castrum Bugsberg Latronum & Prædonum latibulum obsidetur.

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiscopus Moguntinus, Rudolphus Episcopus Herbipolensis, & Fridericus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux Tutor Philippi, auxilio Civium Regni contractis copijs Castrum Georgij, Arnoldi, & Michaelis de Rosenberg nomine Bugsberg, obsidione cinxerunt, in quo sese latrones viarum, atque prædones sceleratissimi recipere solebant, qui prope salutis immemores, Imperialiúmque mandatorum contemptores, & Pacis Regni communis impij turbatores, non solum bonis quoslibet spoliaverunt itinerantes, sed & prius inaudita scelera in Sacerdotes Domini commiserunt. Amputatis námque virilibus Ministros Ecclesiæ sacrilegis manibus castraverunt, ex quibus nonnulli doloribus nimium urgentibus moriebantur. Post hæc quædam instrumenta ferrea seris occultissimè clausa excogitaverunt, quibus testiculos tam Clericorum quàm Laicorum comprimentes, cùm nemo seras aperire posset nisi ipsi, venire miseros quocunque jussissent, compellebant. Hæc & his similia plura facientes mala nomen infamiæ sibi perpetuum contraxerunt, quod non dubiæ apud inferos vindictæ semper manebit obnoxium, quia non solum graviter in his peccaverunt, sed etiam alijs pravæ actionis præbuerunt exemplum. Si peccatum non dimittitur, nisi ablatum restituatur, quis dubitaverit raptores atque latrones istos perpetuæ damnationi non obnoxios fore, qui omnia quæ possunt injustè diripiunt, nunquam restituunt, & sic moriuntur. Obsidione autem firmata in anno sequente, Castellum per dictos Principes durè satis impugnatur, & postremò expugnatum capitur, in quo sexaginta fuerunt Nobiles pro ejus defensione congregati, qui omnes fuga lapsi sunt. Duraverat memorata obsidio diebus uno & viginti, in quibus obsessores castrum bombardis & machinis sine intermissione fortiter quassare non cessárunt. Quod captum illis de Rosenberg sub certis conditionibus postea fuit restitutum. Acta fuerunt hæc anno sequente in quinta Feria Cœnæ Domini. Inde moventes exercitum, Schupf Castellum quoddam satis munitum, octo diebus obsidentes, tandem in octava Resurrectionis Domini funditus desolárunt.

Schupf latibulum prædonum destruitur.

Imperator Fridericus Romam proficiscitur.

Anno etiam præsignato, Fridericus Imperator tertius causâ devotionis Romam cum decenti Comitiva profectus est, & cum singulari, magnóque honore à Paulo Papa secundo, & Civibus Romanis suscipitur. Agebat Imperator apud Pontificem, ut commune Christianorum bellum indiceretur Georgio hæretico atque schismatico, qui se Bohemiæ Regem gerebat: quo superato deinceps expeditio in Turcos ordinari posset securior, petivitque, ut Benedictione Apostolica Matthias Ungariæ Rex tam in Turcos, quàm Bohemos expeditionis utriusque Capitaneus ordinaretur. Insuper monebat Papam, ut venire in Germaniam dignaretur, asserens quòd personali præsentia sua omnem totius Regni militiam facile moveret

veret in expeditionem contra Turcos. Sed persuaderi Pontifex non potuit, ut Italia dimissa in Germaniam proficisceretur, & sic nihil in Turcos actum fuit.

Imperator Milites Romæ creavit.

Imperator cum Pontifice de S. Joanne Lateranensi rediens versus sanctum Petrum ex mole Adriani substitit, & milites Auratos in ponte aliquot creavit. Inde ad Palatium ambo reversi cibum simul acceperunt. Nec diu postea Cæsar ipse Româ digressus res per Italiam & Longobardiam distortas ubique gloriosè composuit, & in Germaniam ocius remeavit.

Albertus & Ernestus filij Ducis Saxonum noctu abducti.

Eodem anno quidam Nobilis nomine Conradus de Kauffung à Duce Saxonum patria proscriptus & rebus, cùm se vindicare quovis modo cogitaret, audax facinus non metuit attentare. Nam veniens nocte quadam ad munitissimum Castellum nomine Altiburgum, scalis artificiosè constructis per muros ascendit, camerámque, in qua tunc Albertus & Ernestus uterini Fratres Adolescentes filij Ducis Saxoniæ dormiebant, per fenestram intravit: dormientes pueros Pædagogi auxilio cepit, cautéque funibus demissos per murum vendendos in Bohemiam abducere cum eorum Pædagogo tentavit. Mane facto cùm introgressi Puerorum custodes eos non reperissent, suo clamore populum omnem ad persecutionem furis concitaverunt. Jam sylvam intraverat Herciniam Conradus, quæ Bohemiam à Saxonia dividit, in qua omnino se putabat securum, apud Carbonarium quendam reficiendi gratiâ deponens captivos Principes, maximè intuitu Junioris, quem & longioris itineris fatigatio vexabat, non minus, quàm jejunium. Interim dum Carbonarium vicinam transmittit ad villam, ut emeret esurientibus escas, supervenerunt cum impetu Saxones, & fugato timore Conrado una cum socijs, nobilem prædam in locum suum reduxerunt.

Saxones filios Ducis sui cum tripudio reduxerunt.

Eduardus Anglorum Rex ab Henrico à Regno depellitur.

Anno prænotato, Eduardus Rex Anglorum, socer Caroli Ducis Burgundiæ, consilio & auxilio Regis Gallorum Ludovici undecimi, doloque Procerum suorum à Regno suo dejicitur, & Henricus eodem Regno antea pulsus in locum ejus restituitur. Qui restitutus mox suadente auxiliumque promittente Gallo, bellum indicit Burgundo, ad quem Eduardus Rex pulsus confugerat. Unde vehementer commotus in iram Dux Carolus, exercitum ducentorum millium peditum, ac decem & octo equitum millium, cum Eduardo misit in Angliam contra Henricum: quorum fortitudine confortatus Eduardus Regnum suum in brevi recuperavit, & adversariorum plurimos occidit. Deinde confirmatus in Regno Eduardus Henricum cepit, & in dolio malvatici vini extinxit, multósque Procerum cum illo sentientes interfecit.

MCCCCLXX.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale vicesimum celebratur.

Anno Bernardi Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertia, apud sanctum Petrum in Erphurdia, quinta decima die mensis Maij, celebratum fuit vicesimum Ordinis nostri Provinciale Capitulum: in quo præsederunt Guntherus ejusdem loci, Melchior S. Udalrici Augustensis, Sebaldus S. Ægidij in Nurenberg, & Paulus Beatæ Mariæ semper Virginis in Elchingen, Monasteriorum Abbates.

Eodem anno Cives oppidi Wissenburgensis, qui anno transacto in verba & sententiam Palatini juraverant, quod Abbatem Henricum & Monachos

Monachos de obſervantia ad Monaſterium ibidem laudabiliter introductos, ut ſupra diximus, fideliter deberent, vellentque fovere, manutenere, & contra inſultus deformatorum antiquorum & expulſorum defendere: mutato conſilio, & immemores Juramentorum, deformatos Monachos antiquos judicio Apoſtolico ut inutiles & votorum transgreſſores, per Palatinum Comitem expulſos, in habitu muliebri nocturno tempore ad oppidum intromittunt, & expulſis reformatis, ad Cœnobium iterum reponunt. Wiricum dictum Hoffart manifeſtum Palatini Comitis hoſtem, & alios inimicos ejus foventes, in oppidum ſuſceperunt hoſpitio, & licet eorum eſſet protector, tamen ipſi non ſatis fideliter in illum reſpiciebant. Præfectum quóque ſeu Vicetenentem ipſius Palatini captum & ſpoliatum, contumelijs & injurijs plurimis affecerunt, & alia contra eum nonnulla ferebantur commiſiſſe delicta, quibus iram ejus, non gratiam meruerunt.

Monachi Wiſſenburgenſes reformati, à Civibus expelluntur.

Unde commotus animo Palatinus, oppidum Wiſſenburg in manu ſuorum valida obſedit, & locatis in deſerta Præpoſitura 4. turrium militibus, totam ferè hyemem urbem fortiter impugnavit. Tandem Argentinenſes, & quidam alij Cives Regni viciniores, inter Comitem Palatinum, & Wiſſenburgenſes pro pace laboraverunt, quorum interventu concordia ſub certis fuit conditionibus reformata, & ſoluta obſidio.

Wiſſenburg oppidum obſidetur à Comite Palatino Friderico.

Veruntamen Wiſſenburgenſes in concluſione pacis acceptæ non diu permanſerunt, ſed litteris & Nuntijs ad Imperatorem miſſis, qui tum erat in Auſtria, Comitem Palatinum deſtructorem Regni & perſecutorem civium ejus proclamârunt. Cujus ut inſolentiam & tyrannidem poſſent reprimere, Cæſari ſupplicabant, quatenus Regni Capitaneum, & Cæſareæ Majeſtatis Vicarium per Alſatiam & circumjacentes Regiones conſtitueret cum plena poteſtate bellandi contra ipſum Palatinum Fridericum, auxilio Civitatum, Ludovicum Comitem Palatinum Bavariæque Ducem cognomento Nigrum, Patrem Ducis Alexandri, qui morabatur in Gemino ponte, vulgariter Zweibrucken; conſenſit petitionibus eorum Fridericus Imperator, conſtituíque Ducem Ludovicum Regni Capitaneum. Quod mox ut Friderico Palatino Comiti ſupradicto innotuit, ſuorum non parvum exercitum & quaſi leo rugiens ad prædam contra Ducem Ludovicum proceſſit ad prælium. Sed Ludovicus Dux ad ejus venire congreſſum non audebat. Palatinus igitur Comes Fridericus terram Ducis Ludovici cum potentia ingreſſus, multas brevi tempore munitiones illius obtinuit. Et imprimis obſedit Stralburg Caſtrum, & Schriesheim, & in octo diebus utrúmque obtinuit, & præda oppidanis dimiſſa, Nobiles & præſidium Ducis Ludovici captivos abduxit. Ex peditibus verò ſedecim in oppido & Caſtello inventis fecit ſubmergi. Inde movens exercitum Armsheim oppidum Ducis memorati obſedit, quod bombardis, & machinis fortiter impugnans, tandem in die Commemorationis S. Pauli cepit, & obtinuit. Non erat ei mos vel conſuetudo pauperum exurendi domicilia, ſed pecunia redempta, prout unus quiſque ſolvere poterat, intacta relinquebat. In oppido jam dicto Nobiles reperit 18. Equites verò 42. quos omnes captivos fecit abduci. Pedites autem reperit 40. quos ad oppidum Alzen proximum tranſmiſit captivos, deinde turres & muros per gyrum oppidi funditus deſtruxit, & foſſatum ſolo adæquavit. Quadraginta

Schriesheim oppidum cum Caſtello à Palatino capitur.

Armsheim à Palatino capitur.

ginta verò pedites, quos in Alzen diximus fuisse deductos, quasi omnes fecit submergi; habebat enim quasi pro lege consuetudinem, ut comprehensum neminem sineret vivum, qui ex ejus dominio ad hostes spontanea voluntate defecisset. Post hæc movit exercitum ad Wachenheim, & oppido proximè supereminens in monte Castellum situ & arte munitum, obsedit impugnavit & cepit, quod aliquandiu in locum præsidij tenuit, sed posteaquam & oppidum cepit, ipsum Castellum, ut hodie cernitur, funditus destruxit. In eodem Castello magnum reperit apparatum bombardarum. Capto autem castro mox oppidum Wachenheim obsidione vallavit, quod tamen illa vice non obtinuit. Enimverò cùm audisset Ducem Ludovicum & Regni Capitaneum adjunctis sibi Comitibus de Bitsch & Liningen cum magno pugnatorum exercitu per Alsatiam venire in terram Palatinatûs, animo & intentione ut omnia desolaret, obsidione soluta, machinisque bellicis in Didesheim oppido Ecclesiæ Spirensis transpositis, cum exercitu obviam hostibus venit. Ludovicus autem cognito Palatini adventu tum retrocessit, nec stare coram eo se posse confidit, novit enim vires Palatini expertus.

Castrum Wachenheim à Palatino capitur.

Post hæc memoratus Comes Palatinus munitissimum Castrum Ruprechtseck obsidione cingens, bombardis & machinis fortiter impugnavit, quod subfossum tandem violenter obtinuit, in quo multam provisionem ad victum necessariam reperit, arma quoque, machinas bellicas, equos, & supellectilem variam invenit. Viros etiam militares, quos nobiles vocant, cepit numero 13. inter quos fuerant præcipui Reinhardus Comes Hirsutus, qui vulgariter Ruchgraff dicebatur, & Joannes de Landeck Capitaneus, Equites non nobiles cepit numero 46. & nonnullos pedites.

Ruprechtseck Castrum à Palatino capitur.

Interea dum hæc fierent per Comitem Palatinum, nebulones quidam armati, quos Dux Ludovicus in oppido Wachenheim ad custodiam contra Palatinum posuerat, in vigilia Assumptionis B. Mariæ semper Virginis, eruptione facta Monasterium vicinum Limburg nostri Ordinis turmatim intrârunt, & fractis violenter januis Cœnobij omnibus, quidquid præter libros & Sanctorum Reliquias invenire poterant, rapientes ad oppidum reversi sunt.

Anno etiam prænotato Mahumetes Turcorum Imperator cum classe 400. navium & exercitu centum millium pugnatorum Eubœam Insulam Christianorum præclarissimam invasit, & impugnavit, quam tricesima tandem die obtinuit, & multa fidelium millia crudelissimè interemit.

Turcus Calcedonem in Eubœa subvertit.

MCCCCLXXI.

Anno Bernardi Abbatis undecimo, Indictione Romanorum IV. Fridericus Comes Palatinus exercitum 14000. pugnatorum in propria persona duxit contra Ludovicum Ducem Nigrum Regni Capitaneum, & imprimis oppidum ejus Wachenheim quod obsederat anno transacto ante hyemem sicuti diximus, iterum obsedit, in vindictam maximè, quod Cœnobium Limpurg ex eo spoliaverunt. Obsidione igitur firmata Palatinus oppidum bombardis & machinis fortiter impugnans, tandem in die S. Bonifacij Archiepiscopi & Martyris obtinuit. In quo cepit ex nobilioribus viros octo, Equites inferioris ordinis triginta quinque, Pedites verò septuaginta, quorum quinquaginta quatuor fecit submergi in aquam, propterea quòd pauperes rusticos interfecerant, domos succenderant,

Wachenheim à Palatino capitur.

derant, Ecclesias & Monasterium Limpurgense spoliarant. Reddidit malefactoribus vicem dictante Justitia: & cæteros abduxit captivos. Deinde muros & turres oppidi omnes subvertit, & fossatum per circuitum solo adæquavit, bombardas & machinas sibi servavit.

Bochenheim ambæ Villæ à Palatino captæ destruuntur.

Posthæc movit exercitum in Bochenheim Villas majorem & minorem, utrámque fossatis & propugnaculis bene munitam, quæ pertinebant Comitibus de Liningen, ambasque obsidione cepit, fossata complanavit, & propugnacula destruxit. In his reperit Nobiles quatuor, Equites quindecim, & pedites viginti, ex quibus nonnullos in aquam fecit submergi. Ex Nobilibus autem, prius quàm villæ caperentur, nonnulli fuga lapsi noctis beneficio evaserunt. Villas jussit incendio cremari, ac funditus destrui. Facta sunt hæc anno Dominicæ Nativitatis prænotato, quarta decima die mensis Junij ut supra.

Ulmen oppidum obsidetur à Palatino.

Inde movens exercitum Palatinus Ulmen oppidum cum Arce, obsidione vallavit; quod impignoratum pro certa summa pecuniarum ab Ecclesia Moguntina Dux Ludovicus tenebat, ex quo plura Palatino intulerat damna. Obsidione firmata, Canonici memoratæ Ecclesiæ præcogitantes, quod futurum forsitan esse videbant, quoniam si oppidum & Castellum in virtute bellica semel in manus perveniisset Palatini, ad Jus Ecclesiæ deinceps minimè posset revocari, talem cum eo iere concordiam.

Sub Conditionibus his solvitur obsidio.

Conditio prima Concordiæ fuit: *Ut Palatinus Nobiles, Equites & alios, qui ex parte Ludovici erant, in oppido, vel in Arce, sine læsione cum rebus suis omnibus, quò vellent, salvos abire sineret.*

Secunda Conditio.

Secunda Conditio ista fuit: *Quod Canonici Ecclesiæ Moguntinæ Castrum cum oppido ad manus suas reciperent & possiderent; ita tamen, quòd Ludovicum Ducem vel suos perpetuò deinceps non intromitterent.*

Tertia Conditio.

Tertia fuit Conditio Pacis: *Quod Canonici Moguntinenses Palatino Comiti persolverent quatuor millia florenorum pro habitis expensis, & quod nullus perpetuò foveri seu teneri debeat in eodem oppido, qui damnum velit inferre Palatinatui.* His factis atque concluſis in die S. Jacobi Apostoli anno præscripto, soluta fuit obsidio.

Lamsheim obsidetur à Palatino.

Exinde Comes Palatinus Lamsheim situ, muris, propugnaculis, fossatis, agris & milite satis munitum obsedit: in quo illo tempore fuerunt viri nobiles quatuor & triginta cum Equitibus, Pedites verò ex conjuratis Helvetiorum mercede conductis, plus quàm trecenti. Obsidione autem firmatâ, oppidum ab hostibus fortissimè impugnabatur: quod videntes Helvetij pedites, qui Palatini vires jam prius fuerant experti, de sua cæperunt timere salute. Igitur consilio inter se habito licentiam & securitatem abeundi à Palatino Comite postulantes, obtinuerunt, oppidum sine custodia dimittentes, sub ea tamen conditione, quod illa durante contentione inter ipsum & Ducem, se amplius bello non intromittant. Post quorum recessum Palatinus oppidum fortitudine & defensione nudatum in suam potestatem accepit. In quo reperit Philippum Lusser, ex Didesheim Capitaneum Ducis Ludovici cum alijs Nobilibus quindecim, Equitibus uno & triginta; Peditibus verò quatuor & viginti, quos quidem pedites in fossato fecit submergi. Oppidani autem in verba

Palatini

Palatini jurantes ſalvi corpore, rebúſque manſerunt Facta ſunt hæc quarta die menſis Auguſti, quæ fuit Dominica poſt Vincula Petri.

His peractis Comes Palatinus obſedit Durckheim oppidum Comitatus de Liningen præcipuum. Pro cujus munitione Comites ipſi per annos viginti antea deſudantes, neque laboribus neque impenſis pepercerunt, quod muris, foſſatis, turribus & propugnaculis fortiſſimum reddiderunt. Sed quid deſtruere manus hominum nequeunt, quod conſtruere potuerunt? Comes enim Palatinus in vicino Monialium noſtri Ordinis Cœnobio Sebach perſonaliter conſtitutus oppidum fortiſſimè impugnabat, & varijs capere modis anniſus eſt. Hi autem, qui erant in oppido, viriliter incurſantibus reſtiterunt, & hoſtium plures aſtu & ingenio peremerun. Poſtremò tamen octava decima die menſis Auguſti, quæ fuit Feſto S. Martyris Agapiti ſolemnis, oppidum à Palatino capitur, muri, turres, cum Arce deſtruuntur, & foſſatum in gyro complanatur, ſicuti hodie videtur. Uxor tunc Emichonis Comitis ex Duroburgo veniens ad Palatinum precibus obtinuit ſibi donari Durckheim, & ipſum Caſtellum Hartenburg, propterea quod eſſet ei adſcripta in dotem, alioquin dubium non eſt, quo minus utrúmque funditus ab illo fuiſſet everſum & deſtructum. Reperit autem Comes Palatinus in memorato oppido Durckheim Philippum & Dietherum Comites de Liningen, Petrum Comitem quendam Gallicanum, Nobiles quatuor & viginti, Equites centum ſex, Pedites conductos ſtipendio quadraginta, oppidanos unum & quinquaginta, ruſticos ex diverſis locis Comitatus de Liningen pro defenſione intrò vocatos ſeptuaginta, quos omnes captivos pro pecunia poſtea libertati donavit.

Durckheim oppidum à Palatino capitur.

In ea expugnatione Durckheimenſi de exercitu Palatini ceciderunt occiſi ducenti viri, inter quos plures fuerunt Nobiles atque potentes. Ex parte verò Comitum de Liningen octoginta novem interierunt; abſconderant enim Durckheimenſes in foſſato vel circa foveam terra ſubtiliter opertam, in cujus fundo palos fixerant acutos: cúmque Palatini milites cum impetu ad muros vellent irrumpere, ſubitò in foveam ceciderunt occultam. At illi quibus talis negotij fuerat commiſſa induſtria, præparatis antea pulveribus ignem ſubmiſerunt in foveam, & lapſos in eam cunctos necaverunt. Meliores inter ſuos Nobilitares Palatinus ibidem amiſit.

Nobiles multi Palatini ante oppidum Durckheim ceciderunt.

Poſt hæc Palatinus movit exercitum contra Ducem Ludovicum, obſeditque Sobernheim oppidum Eccleſiæ Moguntinæ, ipſi Ludovico, ut ſupra diximus ab Adolpho Archiepiſcopo pro certa ſumma pecuniarum impignoratum. Oppidani non habentes à Duce Ludovico defenſionis aliquod ſubſidium, cùm tantæ multitudini nequaquam poſſent reſiſtere, in manus ſe obſidentis Palatini cum oppido tradiderunt, anno prænotato in die ſancti Bartholomæi Apoſtoli, & ita ſalvi manſerunt ſub Palatinatu uſque in præſens.

Sobernheim oppidum.

A Sobernheim movit exercitum ad Monzegen oppidum, quod brevi cum Merzheim & Nusbaum villis munitis, in ſuam poteſtatem accepit: quæ ſimiliter fuerunt Juris Eccleſiæ Moguntinæ, ſitæ in Comitatu Spanheimenſi, emptæ quondam cum alijs ſupra & infra notatis, per Wernherum Archiepiſcopum ab uno Comite de Spanheim Henrico.

Monzegen oppidum.

Bickelenheim.

Castellum post hæc Bickelnheim & utrámque ejusdem nominis Villam obsedit, expugnavit, & cepit. Erat in ipso Castello ex parte Ludovici Ducis Capitaneus seu vicem tenens homo quidam patria Ringaugiensis nomine Conradus Schlarpp ex Gisenheim oriundus, qui castrum susceperat custodiendum. Verum posteaquam Ducis sui auxilium imploraſſet, exspectasſetque aliquandiu, & nullum penitus adveniret, Castrum in manus Palatini tradidit, & ipse cum his quos secum habuit peditibus, quò vellet liber abire permissus est.

Landsperg & Moschelen, à Palatino capiuntur.

His gestis Palatinus Comes à Bickelnheim movens exercitum vigesima sexta die mensis Augusti, quæ Feria erat secunda post Festum S. Bartholomæi Apostoli, Castellum Landsperg & vicum Moschelen cum arce obsedit, & fortiter satis impugnare cæpit. Tunc primum Dux Ludovicus videns quod desolatus esset ab omnibus, neminémque haberet auxiliantem, & quia suis viribus Palatino nequaquam posset resistere, posteaquam plura jam oppida & castella perdidisset, suorum usus consilio Procerum veniam rursus ab eo postulavit.

Concordia inter Palatinum & Ducem Ludovicum facta.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato facta est inter Fridericum Comitem Palatinum, & Ducem Ludovicum tertia concordia, & secunda die mensis Septembris Heidelbergæ concluſa, scripta & sigillorum munimentis confirmata. In ea Concordia fuit concluſum, quod omnia oppida & Castella, quæ Palatinus Comes toto dissensionis eorum tempore de manibus Ludovici Ducis obtinuerat, perpetuò deinceps ad Dominium Palatinatus debeant pertinere, sine impedimento cujuscúnque, sicut & hodie pertinent: quorum ista sunt nomina.

Nomina oppidorum quæ amisit Ludovicus,

In Comitatu Spanheimensi Sobernheim oppidum, Monzegen oppidum, Bickelnheim castrum & duæ villæ, Merzheim villa, Nusbaum villa, Bois villa, cum alijs pertinentibus ad prædicta: quæ omnia Dux Ludovicus ab Ecclesia Moguntina, ut supra dictum est, ab Adolpho Archiepiscopo contra Dietherum susceperat impignorata, & olim pertinebant ad Comitatum Spanheimensem jam dictum. In Strata monzensi castrum & oppidum Schriesheim, in Gavio majori Armsheim oppidum, Gaubickelnheim oppidum, Waldertheim oppidum cum viculis quibusdam & villis eorum. In Gavio Wangionum oppidum & castrum de Wachenheim. Lamsheim quóque oppidum & Ruprechtseck castrum cum alijs. Ulmenam nihilominus oppidum & castrum Dux Ludovicus perdidit, quamvis in Dominium Ecclesiæ Moguntinæ, & non Comitis Palatini, ut diximus, pervenerit.

Concordia præscripta non placuit omnibus.

Non placuit Romano Imperatori Friderico ista concordia, qui adversus Comitem Palatinum multiplices ob causas animum gerebat indignabundum. Dux autem Ludovicus jam tertiò non sine maximo Principatus sui detrimento expertus iram Leonis, Imperatorem ipsum jam deinceps maluisset habere adversarium, quàm ejus mandato rursus Comitem impugnare Palatij: cæteri quoque in circuitu Principes penè omnes magno cum periculo rerum suarum experti, quid vires possent memorati Comitis Palatini, contra eum pedem movere amplius non audebant, quia incubuit timor ejus super eos vehementer.

Monachi Observantiæ Bursfeldensis reducti ad Wessenburg.

His ritè peractis, idem Comes Palatinus Weissenburgenses cunctorum jam destitutos auxilio monuit, quatenus Monachos de Observantia Bursfeldensi,

feldensi, remotis & expulsis deformatis antiquis, quantocius reciperent, aut bellum & obsidionem denuo experirentur. At illi consilio inter se habito, satius judicabant, Monachos reformatos intromittere; quam propter antiquos deformatos, vitæ & rerum suarum extremum periculum subire. Expulsis ergo Monachis antiquis deformatis, expulsi prius reformati ad locum revocati & introducti sunt, manéntque reformati usque in præsentem diem.

Maursmünster à Palatino capitur.

Eodem anno vicesima tertia die mensis Octobris, sæpedictus Comes Palatinus confœderatione prius facta cum Nicolao Duce Lotharingiæ, coadunato pugnatorum exercitu, oppidum Maurimonasterium & Castellum vicinum Geroldseck, in quibus prædones & inimici prænominati Ducis Lotharingiæ sua receptacula consueverant habere, obsedit, impugnavit, & cepit, murósque per gyrum & fossata destruxit, latronibus nocturna fuga salutem quærentibus.

Dortzbach & Waltbach habitacula prædonum capiuntur.

Rursus eodem anno mense Decembri memoratus Princeps duo prædonum Castella, quorum alterum dicebatur Dortzbach, alterum verò Walkbach, in pago quem Odenvvald vulgò nuncupamus, obsedit: quorum primum septima decima die mensis Decembris obtinuit, secundum verò die sequenti. Latronum in Castellis ipsis tunc existentium alij fuerunt occisi, alij verò capti, cæteri autem fuga lapsi manus persequentis evaserunt, ne & ipsi caperentur.

Sixtus sit Papa quartus annis XIII.

Anno prænotato vicesima octava die mensis Augusti hora fermè noctis secunda, Paulus Papa secundus apoplexiâ tactus in cubiculo solus moritur, anno Pontificatus sui sexto, mense decimo. Post quem Cardinales eodem anno nona die mensis Augusti, Franciscum de Savona Liguriæ Ordinis S Francisci Generalem quondam Ministrum, in Pontificem unanimiter elegerunt; qui Sixtus ejus nominis quartus fuit nuncupatus. Præfuit annis tredecim: vir ingenio profundus, doctrina clarus, vita & conversatione per omnia sincerus.

Eodem anno Fridericus Imperator tertius Conventum Principum Regni magnum habuit in Civitate Ratisbonensi, ubi inter alia multa varij habebantur tractatus de bello in Turcos movendo. Sed omnia terminabantur in verbis, cunctis quæ sua sunt quærentibus, non quæ Reipublicæ Jesu Christi.

MCCCCLXXII.

Cometes.

Anno Bernardi Abbatis XII. Indictione Romanorum v. in mense Januario circa Festum S. Agnetis Virginis, & Martyris, apparuit Cometes in plaga Occidentali, nigro colore rutilans, major quantitate omnibus, quos in terra vidimus, duravítque octoginta diebus, & magnitudine sua mortalium tunc plures perterruit.

Inter Archiepiscopum & Capitulum suum Coloniens. dissensio.

Eodem anno Rupertus ex Comite Palatino Archiepiscopus Coloniensis Germanus Friderici sæpius dicti Principis, magnam suorum contra se displicentiam concitavit. Nam inter ipsum & Canonicos majoris Ecclesiæ, quorum Congregationem Capitulum nuncupant, magna contentione suborta, proventus eorum & census in vindictam rebellionis ubicúnque potuit, extra Coloniam præoccupavit, & in usus proprios convertit. Hinc nimium commoti (& forsitan non immeritò) Canonici quidquid contra eum poterant agere, toto mentis studio consiliati sunt. Adhæse-

runt eis Cives Colonienses, adhæserunt Bonnenses, Novesij quoque, & omne robur nobilitatis in patria, qui penè omnes unanimi consensu rebellârunt. Archiepiscopus autem ipse, cùm experimento rebellionem suorum didicisset, graviter tulit, & quomodo suam posset ulcisci contumeliam, sedulò cogitabat. Erant inter consultantes rebus Pontificijs nonnulli, quorum sententiam malè secutus Præsul, Novesium capere viribus cùm non posset, insidijs & dolo aggressus est. Dicebantur eo tempore subordinati fuisse tres viri, magnísque promissionibus conducti, videlicet Erardus Bock, Fridericus Schouff, & Basilius quidam, per eos quibus Archiepiscopus rerum commiserat summam, ut oppidum in manus ejus traderent per insidias; recesserant enim, sicut jam diximus, Novesij ab obedientia Archiepiscopi.

Erardus Bock, Fridericus Schouff, Basilius Traditor.

Verùm Basilius aquam utróque sciens portare humero, & in una re bis traditor factus, à Novesijs accepta pecunia, socios suos jam dictos in eorum notitiam secretius tradit. Qui cùm navigio per flúmen Rheni descendissent Novesium, accepto Cives à bis traditore signo, mox eos in littore capientes torturis examinârunt. Quid plura? Interrogati consilium aperiunt, cervicibúsque amputatis, trunci quatuor in partes dividuntur. Hinc gravem commotus in iram Rupertus, necatis factam clamavit injuriam: asserens nec se, nec suos unquam de traditione Novesij qualecúnque habuisse consilium. Mandavit ergo Novesijs & jurejurando denuntiari fecit, scirent, quod & illatam ab eis contumeliam, & innocentibus mortem, totis viribus, quo possit ingenio cogitaverit in proximo vindicare. Jam dein ep in apertam rebellionem conspirârunt.

Novesij tres ut Traditores capite plectunt.

Eodem anno Fridericus Comes Palatinus ubi tantam audivit inter Fratrem Archiepiscopum & Canonicos ejus Colonienses discordiam, misit ad Coloniam Reinhardum Episcopum Wormatiensem, cum alijs quibusdam à secretis, ut si quovis ingenio possent, concordiam inter eos reformarent. Missi ad Coloniam veniunt, causam adventus sui aperiunt. Sed pacem inter dissidentes facere nullatenus potuerunt. Abeuntes ergo sine pacis vel concordiæ effectu tristes, cùm navigio pervenissent paulum supra villulam Rondekirchen, omnes capti, & nescio quorsum abducti; jam enim Palatinus odio habebatur non tantùm à Capitulo, sed etiam à Civibus, & omnibus terræ Nobilibus, propterea quod Archiepiscopo adhæserit: cujus odij prima causa fuit violentia, quam fecerat his, qui bona Ecclesiæ tenuerant impignorata, quando sine pecuniarum solutione occupavit omnia.

Reinhardus Episcopus Wormatiensis prope Coloniam capitur.

Anno prænotato, circa Festum S. Martini Episcopi, Palatinus Comes Fridericus missis exercitibus suis Castellum quoddam Dissau in Bohemico nemore situm, in quo Prædones latibula sua habere solebant, obsedit, cepit, ac funditus destruxit, latrones in eo repertos interfecit, & Dominum Castri ad Amberg misit captivum. Itaque superatis hostibus pacem bello comparavit, & ambulantibus in Principatu suo, itinera purgavit.

Dissau latibulum Prædonum à Palatino destruitur.

Anno item prænotato, aquarum tanta inundatio resolutis nivibus irrupit, ut vallem Hirsaugianam ab utráque parte operuerit. Capellam B. Mariæ semper Virginis prope Cluse totam implevit, & Altare majus suo incursu cooperuit, multáque circum habitantibus pericula simul & damna intulit.

Eodem

Eodem anno Bernardus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis Petrum inobedientem, & rebellem Præpositum in Roth deposuit, reductúmque Hirsaugiam carceribus mancipavit, quia non solum ad ejus regimen fuit inutilis, sed etiam semetipsum pro sua persona, simul & ipsam Præposituram cum omnibus pertinentibus ad eam, ab obedientia & jurisdictione Abbatis, ac Monasterij Hirsaugiensis alienare tentavit, quibus tamen semper à prima fundatione sua mansit subjecta.

Inter Abbatem Hirsaugiensem & Fratres in Richenbach contentio.

His etiam temporibus Fratres Prioratûs S. Gregorij Papæ in Richenbach, Abbati & Monasterio Hirsaugiensibus immediatè subjecti, contra Abbatem Bernardum iterum temerè in superbiam elati Priorem suo arbitrio instituere contendebant, quod eatenus nec jure poterant, nec consuetudine. Unde Bernardus Abbas Jurium & Privilegiorum Monasterij sui defensor acerrimus causam ad Ordinarium suum Episcopum Spirensem detulit, Jus suum non solum litteris, verùm etiam possessione ac præscriptione manifesta probavit. Quibus coram Episcopo declaratis, ostensis & probatis, talem ipse Præsul sententiam dedit, quod videlicet solius sit Abbatis Hirsaugiensis pro tempore existentis Priorem in Reichenbach pro suo arbitrio instituere, quoties utile, vel necessarium judicaverit: cui Prior ipse in omnibus teneatur obedire.

MCCCCLXXIII.

Hermannus Hassiæ Comes fit Gubernator Ecclesiæ Coloniensis contra Rupertum.

Anno Bernardi Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum sexta, Canonici majoris Ecclesiæ Colonienſis contra Rupertum Archiepiscopum suum jam propter spolium à Sede Apostolica eorum ad instantiam excommunicatum, Hermannum ex Landgrafijs Hassiorum Concanonicum suum Ecclesiæ B. Mariæ semper Virginis in Regali oppido ad Aquasgrani Præpositum in Gubernatorem & Administratorem Ecclesiæ suæ constituerunt. Qui erat vir non solum nobilitate præcipuus, sed etiam prudentia, consilio & actione præclarus, qui etiam Ruperto postea in Archiepiscopatu successit. De quo postea loco & tempore convenientibus latius dicemus. Huic mox Gubernatori facto Novesij, Andernachij, Bunnani, & plerique alij deficientes à Ruperto fidelitatis Juramenta præstiterunt. Quorum suffultus auxilio non pauca brevi Castella Ecclesiæ obsedit, cepit, sibique & Capitulo memorato potenter, nullóque resistente subjecit.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale xxi. celebratum.

Eodem anno in Dominica die secunda post Festum Resurrectionis nostri Salvatoris, celebratum fuit Capitulum Ordinis nostri Provinciale primum atque vicesimum Nürenbergæ apud S. Ægidium; in quo præsederunt venerabiles Patres Domini Abbates: Theodoricus in Bursfeldia, Guntherus in Erpfurdia, S. Ægidij in Nürenberga, & Joannes S. Crucis in Werdea, qui varia pro reformatione Ordinis statuerunt.

Ducis Burgundi in Regem Gallorum excogitatio.

Hoc ipso anno publicè dicebatur, quòd Carolus Burgundiæ Dux animum contra Ludovicum Gallorum Regem undecimum gerens inimicum, propter fractum Jusjurandum, & fidem fractam violatámque pacem, subordinaverit hominem quendam nomine Joannem, quem promissione mercedis quinquaginta millium florenorum conduxerit, ut Regem memoratum veneno secretius è medio tolleret. Qui veneficus industria coci regalis notatus traditus & captus, maleficæ mentis veneficium

ficium confessus in tortura, multitudine civium apud Parisios inspectante capite truncatus est. In cujus rei fidem paratum penes eum reperêre venenum.

Fridericus Imperator cum Filio Maximiliano venit Wilam.

Anno prænotato Fridericus Imperator tertius cum Filio suo Maximiliano venit ad Regale oppidum Wilam, quod in Suevia situm est in pago, qui Wiringovve nuncupatur: quem Bernardus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis rogatus à Civibus cum Processione Pontificalibus indutus solemni pompa suscepit. A quo tunc precibus impetravit Mathildâ Ducissâ Austriæ mediante Advocatiam villæ Burbach Monasterio incorporari, quam prius in feudum militares quidam de Brunen susceptam ab Abbate Hirsaugiensi tenebant.

Æstas anno præscripto calida fuit, & sicca in tantum, quod non pluerat super terram à quarta die mensis Julij, usque ad Festum S. Michaelis Archangeli, creverunt ergo vina illo anno matura valde, simul & optima.

Eodem anno Bernardus Abbas hujus Monasterij pro decore Domus Dei Baciolum pastoralem totum argenteum novum fieri fecit, & comparavit pretio centum & viginti quinque florenorum aureorum monetæ Rhenensis. Casulas quoque & varia ornamenta sacerdotalia simul & Levitica pro ministerio sacri Altaris plura dispositi, debita solvit, numerúmque Fratrum notabiliter auxit.

Jacobus Rex Cypri moritur Civis Venetus.

Anno prænotato moritur Jacobus Rex Cypri non sine veneni suspicione, unicum relinquens filium ex Veneta uxore: quo & ipso extincto, Regnum Veneti occupârunt. Hujus usurpationis jus quale fuerit, faciemus manifestum. Cùm olim Jacobus jam dictus post obitum Patris cum Fratre contenderet de Regno, & contra eum prævalere non posset, confugit ad Venetos, eorum petens auxilio restitui paternum in Regnum. Veneti morem secuti antiquum responderunt: *Eis non licere defensare bello vel ope peregrinum, nisi prius inter Venetos relatus esset ut Civis.* Consensit Cyprius Rex natus, Civis dici Venetus; nemo dubiter necessitate magna compulsus. Civis autem Venetus esse non potuit, nisi uxorem duceret Cive genitam Veneto. Ecce quò trahit cupido Veneta Regem egenum! uxor itaque datur Venetijs nata popularis Filio Regis nomine superbo, Filia S. Marci, ducentorum millium ducatorum ex ærario publico dos assignatur sponsæ; celebrantur nuptiæ, & in Cyprum classis præparatur.

Regnum Cypri quo jure injurioſi sibi usurpaverint Veneti.

Venetorum itaque providentia Jacobus Exul adjutus, urbanam Rex ducit uxorem, ex Filio Regis fit Civis Venetus, in Regnum profugus restituitur, Frater adversarius vincitur, atque superatur. Fuerunt qui non dubitaverint, omnia hæc providenter acta per Venetos, ut Regno Cypri tandem potirentur. Unde cùm tempus conveniret actioni, primò sublatus fuit ipse Jacobus antidoto Marciano, secundò Filius, tertiò uxor patri est restituta. S. Marco Filia, quartò Veneti arte & ingenio Regnum sunt consecuti.

MCCCCL XXIV.

Sacristia Hirsaugiens. constituitur.

Anno Bernardi Abbatis XIV. Indictione Romanorum VII. hyems fuit dura, frigida, & nivibus continuata, & eodem anno Bernardus ipse Abbas sacristiam & bibliothecam desuper à fundamentis constituxit, & debita

debita nihilominus multa persolvit: locum etiam Capitularem novum, ut hodie cernitur, juxta ambitum ædificavit.

Apud Trevíros Conventus Principum.

Anno quoque eodem Fridericus Imperator III. in Civitate Trevirorum antiquissima Conventum solemnem Principum per menses fermè duos celebravit, & Sanctorum Reliquias plurimas precibus suis obtinuit à diversis, quas in Austriam deportavit. Magna enim fervebat devotione ad sacra Busta Sanctorum, & singulari ea studio undecúnque potuit, colligebat.

Aderat ibidem inter alios Princìpes etiam Carolus Dux Burgundionum ultimus, qui mansionem in Monasterio S. Maximini Ordinis nostri extra Civitatem habebat, in quo magna usus pompa, divitiarum suarum & potentiæ magnitudinem varijs novitatibus conabatur ostendere. Solus in mensa residebat, solus festinanter manducabat, & neminem secum dignabatur in eadem tabula recumbere. Ministrantium tamen Nobilium astabat ingens multitudo, qui ut videri posset ab omnibus, ingrediendi Refectorium, in quo edere solebat, cunctis dabatur facultas. Invitabat alioquoties ad refectionem Fridericum Imperatorem, Joannem Archiepiscopum Trevirorum, Adolphum Archiepiscopum Moguntinum, Rupertum Archiepiscopum Colonienſem, & quosdam Principes alios, quibus in eodem Refectorio Monachorum singulas mensas singulis jussit præparari.

Burgundus Dux Carolus Justitiæ Cultor singularis.

Habebat secum Ministeriales ex Burgundia, & alijs Nationibus plures, quibus furtum, & rapinam sub pœna mortis interdixerat, & si quis ei furtum, aut rapinam feciſſe delatus fuisset, etiam in re minima, sine misericordia mox eum fecit suspendi. Hujus rei gratiâ, ne procul abesset supplicij furca delinquentibus, arborem nucum foris ante Monasterium S. Maximini, in quo degebat, in horto cujusdam pauperis pecunia comparavit; in quam suæ nationis malefactores quotquot delati vel accusati fuissent, suspendit. Unde & suis metum incussit, & laudem sibi Justitiæ apud omnes Mosellanos acquisivit. Nec frustra duodecim aureis nummis dictam arborem comparavit; in qua multi successivè, sicuti tunc vidimus, fuerunt suspensi pro varijs criminibus.

Regnum Siciliæ affectabat Dux Burgundiæ Carolus.

Obierat paulo ante Nicolaus Lotharingiæ Dux, qui titulo Regni Siciliæ gaudebat, licet, ut hodie quoque, alius Regnum occuparit. Carolus igitur memoratus Burgundiæ Dux multis precibus, & varijs modis tam per se, quàm per alios apud Cæsarem Fridericum occultè laborabat, ut eum in Siciliæ Regem sublimatum coronaret. Jam enim prius diadema, sceptrum, pilam, & reliqua omnia, quæ ad hujusmodi solemnitatem pertinent, fecerat parari, & erant in promptu, nec dubium erat in ejus animo, quin fieret quod volebat.

Regnum Siciliæ dare Carolo Imperator recusabat.

Cæsar autem superbiam & arrogantiam hominis detestatus, quo petitionem ejus temerariam rationabili modo refelleret, negotium prudenter de die in diem protrahebat, quousque tandem sibi videbatur abeundum. Dispositis ergo navibus, die quodam summo mane per Mosellam descendit, ad Confluentiam; & inde per Rhenum ascendit ad Moguntiam, ulteriúsque ad alia Regni loca Germanici.

Videns Carolus sua frustratum se petitione, atque delusum à Cæsare, doluit, sed iram dissimulans, mentem ad alia convertit. Ad instantiam

enim Ruperti Archiepiſcopi Colonienſis magnum pugnatorum contraxit exercitum, vindicaturus injurias de Capitulo, & ſubjectis rebellibus ei quomodolibet irrogatas. Conſtituit ergo Ducem Archiepiſcopus Advocatum, Defenſorémque ſuum, & totius Archiepiſcopatus contra quoslibet injuriantes, & præſertim adverſus Decanum Stephanum, & Capitulum Eccleſiæ majoris ſimul, & Hermannum de Haſſia Gubernatorem ſibi contrarium.

Carolus Burgundiæ Dux obſedit Noveſium oppidum.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, XXIX. die menſis Auguſti, Carolus Dux Burgundiæ memoratus ad petitionem Ruperti ſæpedicti Archiepiſcopi Noveſium Colonienſis Eccleſiæ inſigne oppidum, propter cauſas ſuperius dictas in manu ſuorum valida obſedit, & per menſes x. & dies XXVII. fortiter ſæpius machinis & bombardis impugnavit, ſed expugnare non potuit. Circumdederat oppidum per gyrum undique, & varijs modis introſilire tentavit, licet fruſtra id fecerit, conſumens infructuosè omnes conatus ſuos, novercante ſibi fortuna non ſolum tunc, ſed etiam poſtea in omnibus, & clamante forſitan adverſus eum ſanguine Innocentium vindictam, quorum tot millia ut ſupradictum eſt, apud Leodium innocenter & ſine cauſa ſæviſſimâ crudelitate peremit.

Hermannus Gubernator Colonienſis defenſat Noveſium.

Noveſij autem Cives, etſi arctiſſima eſſent obſidione vallati, animis tamen nequaquam fuerunt dejecti, ſed animante illos Hermanno Haſſiæ Comite Gubernatore Colonienſis Eccleſiæ, qui toto tempore obſidionis cum eis in oppido permanſit, fortiter reſtiterunt, & nec minis, nec tormentis poterant ſuperari. Arctabantur aliquoties inedia & penuria panis, in tantum videlicet, quòd edere carnes equinas fuerant compulſi. Concluſerat enim Dux omnes introitus & exitus viarum, tantáque obſervavit induſtria cuncta, ut neque per terram, neque per aquam in oppidum cuiquam pateret acceſſus.

Philippus Comes Palatinus Rheni ducit uxorem.

Eodem anno Philippus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, Ludovici Pij Principis Electoris quondam filius, uxorem duxit Margaretham Ludovici Ducis cognomento Divitis filiam, ſororem Georgij Divitis: & in oppido Amberg nuptias in Dominica quinquageſimæ in ſolemni pompa celebravit, anno ætatis ſuæ XXVI. Ad regimen tamen Paterni Principatus, quamdiu Fridericus vixit Patruus, non pervenit. Supervixit autem poſt ejus conjugium Tutor ipſe Fridericus annis tribus.

Margaretha verò Philippi uxor peperit ei filios & filias ſubſequentes: Ludovicum primogenitum, qui Patri ſuccedens in Principatu hodie dominatur. Philippum Friſingenſem Epiſcopum. Rupertum Ducem, qui habuit uxorem filiam Ducis Georgij Avunculi ſui, & obijt ante Patrem. Fridericum qui hodie ſine uxore Tutorem ſe gerit filiorum Ruperti Fratris antedicti. Georgium Epiſcopum Spirenſem, Henricum Præpoſitum S. Albani Moguntiæ, Joannem Epiſcopum Ratisbonenſem, Wolffgangum Canonicum Herbipolenſem. Filiarum iſta ſunt nomina: Eliſabeth, primùm nupſit Landgrafio Haſſiæ Wilhelmo, quo ſine liberis mortuo data eſt in conjugium Badenſi Marchioni Philippo. Amalia & Helena, quarum altera nupſit Duci Meckelburgenſium, altera verò Duci Pomeranorum & Stettinenſium. Catharina Monialis eſt noſtri Ordinis in Cœnobio Nüenburg prope Heidelberg Wormatienſis Diœceſis. Porrò

Barbara

Barbara cùm esset annorum XIV. virgo moritur, & Otho Henricus in pueritia sua obijt. Reliqui adhuc hodie vivunt omnes.

Eberhardus Comes de Wirtenberg ducit uxorem.

Anno etiam prænotato, Eberhardus Comes de Wirtenberg filius Ludovici, qui postea in Ducem fuit à Maximiliano Rege sublimatus, uxorem duxit nomine Barbaram, Marchionis Mantuæ filiam, & nuptias in oppido suo Stutgard solemni pompa celebravit. Liberos tamen de ea non habuit, præter unicam filiam, quæ in pueritia morte fuit sublata.

Cives quidam Basileenses capiuntur à Dominis in Geroldseck.

Eodem anno circa principium mensis Septembris, Cives quidam Mercatores Basileenses cum mercimonijs suis navigio descenderunt per Rhenum ad nundinas profecturi Franckfurdianas. Cúmque paululum præternavigassent oppidum Rhinavve, omnes cum rebus suis capti fuerunt per Dominos de Geroldseck, & in oppidum Schuttern ducti captivi. Habebant enim Domini memorati causam litis aliquam contra Basileenses. Argentinenses autem Cives mox ut gestæ rei ordinem cognoverunt, contractis copijs cum bombardis & machinis, Schuttern obsederunt, impugnarunt, & ceperunt: dejectísque muris & turribus etiam fossatum terræ coæquârunt; & liberatos cum rebus eorum captivos, salvos & incolumes abire fecerunt; erant enim confœderati cum Argentinensibus.

MCCCCLXXV.

Jubilæus Romæ celebratur, à Sixto Papa IV.

Anno Bernardi Abbatis quintodecimo, Indictione Romanorum octava, Jubilæus, hoc est annus remissionis à Paulo Pontifice, prius per universum Orbem Christianum institutus, Romæ celebratur à Sixto Papa quarto, ubi multitudo populi convenit maxima ex omni Natione, quæ sub cœlo est. Memoratus enim Pontifex Paulus secundus, pensiculans mortalium paucos ad eam pervenire posse ætatem, ut tempus Jubilæi annorum quinquaginta contingant, volénsque devotioni Christianorum salubriter providere, constituit Jubilæum deinceps de anno vigesimo quinto in quintum atque vicesimum esse celebrandum.

Simon puer Tridentinus à Judæis ibidem perimitur.

Eodem anno vicesima quinta die mensis Martij, Simon puer Tridentinus, à perfidis Judæis sanguinem Christianum avidè sitientibus occiditur. Super cujus tumulum Cives Tridentini insignem construxerunt Ecclesiam, in qua ferunt miracula fieri quotidie plura, ad invocationem dicti Simonis. Judæi autem sceleratissimi omnes, quotquot eorum criminis reos tenebat conscientia, incusati, capti, & per torturam examinati, confessi rei ordinem, combusti sunt, paucis exceptis, qui salutem fuga quæsierunt.

Noveſij obsidio solvitur à Carolo.

Anno prænotato, vicesima octava die mensis Junij, Carolus Burgundiæ Dux ad instantiam Imperatoris Friderici tertij castris incensis obsidionem Novesij solvit, & non sine detrimento suorum inde recessit. Venerat enim contra eum ad liberandum Novesios Imperator cum exercitu pugnatorum non parvo, tam à Principibus, quàm à Regni Civibus in unum destinato. Verùm Cæsar ut parceret sanguini Christiano, prius pacem consilio tentare, quàm armis maluit: egítque cum Burgundo bonis verbis, atque tandem persuasit, quòd obsidione soluta cum suis discessit.

Maximiliano Archiduci Austriæ, Maria Burgundiæ desponsatur.

Eodem tempore Cæsar prudenti usus consilio, quo Dominium Familiæ dilataret Australis, pacémque firmaret connubio, Mariam Caroli Ducis sæpedicti Burgundiæ unicam filiam, Maximiliano filio suo desponsavit

savit uxorem, cum qua ditissimos, amplissimósque & plures obtinuit Principatus, videlicet Ducatum simul & Comitatum Burgundiæ, Ducatum Brabantiæ, Ducatum Lymburgensem, & Ducatum Geldriæ, Comitatum quoque Flandriæ, Comitatum Palatinum Hannoniæ, Seelandiæ, Hollandiæ, Namurci, & Zutphaniæ, Dominatúmque Frisiæ & Mechliniæ. Genuit autem Maximilianus ex prædicta Maria Philippum Regem Castellæ & Margaretham. Carolus autem Dux Burgundiæ Maximiliani socer obsidione Novesij soluta exercitum movit in Lotharingiam in primo mensis Decembris, anno prænotato, & fugato Duce Reinhardo, quem Renatum alij nuncupárunt, omnem Ducatum ejus in brevi obtinuit, & fidelitatis Juramentum, quod Homagium vocant, à cunctis terræ habitatoribus susceptit. Verùm non diu postea Reinhardus auxilio Conjuratorum Suitensium, Ducatum recuperavit amissum, quem ubi Carolus iterum bello repetere voluit, ab ipsis Conjuratis, sicuti dicemus, cum alijs occisus fuit.

Lotharingiæ Ducatum Carolus Dux Burgundiæ obtinet.

Anno igitur præscripto post Caroli Ducis à Novesio discessum, Hermannus Hassiæ Landgravius, quem sibi Canonici Ecclesiæ Colonienses Gubernatorem contra Rupertum Archiepiscopum, sicut diximus, delegerant; reliqua oppida, castella, munitiones, & villas Ecclesiæ omnes penè successivè obtinuit, & Ruperti Dominium brevi minoratum fuit. Omnes enim paulatim recesserunt ab eo præter pauciss imos, qui tamen ejus miserabilem desolationem in nullo poterant relevare. Sic subitò cecidit Præsul iste Rupertus, qui genere, honore, & dignitate suis persecutoribus præstantior fuit.

Hermañus Gubernator Colonienſis à cunctis ſuſcipitur.

Eodem anno sexta die mensis Septembris, obijt Adolphus de Nassavv Archiepiscopus Moguntinus, in Castro Altæ Villæ, cujus Corpus in majori sepelitur Ecclesia Moguntina. Is cùm lecto decumberet ægritudinis, jam prope moriturus, percunctantibus Canonicis, quem sibi designaret successorem, respondit: *Etsi meum non sit, mihi denominare succedentem, tamen ex quo consilium meum requiritis, fideliter dicam, pro vestra utilitate quod sentio: Dietherus de Isenburg, qui ante me fuit Archiepiscopus, meliora quæque sibi per concordiam assignata pro suo statu detinet Ecclesiæ bona, sicut notum est omnibus; nec dubium, quin & pecunias habeat multas, & non parvæ æstimationis elenodia: consilio hunc meo iterum in Archiepiscopum eligite, & omnia quæ habet, cum eo ad Ecclesiam revertentur. Quod si neglexeritis, timendum est, quod in amicos & consanguineos ejus, quidquid habet pecuniarum aut elenodiarum, post mortem suam deveniat.*

Adolphus Archiepiſc. Moguntinus in Alta Villa moritur.

Placuit jam morituri Pontificis consilium omnibus, & eo sepulturæ tradito Dietherum nil tale cogitantem denuo in Archiepiscopum concorditer elegerunt. Qui confirmatus per Sixtum Romanum Pontificem secundò jam deinceps præfuit annis sex & mensibus totidem, satis modestè, in multis Ecclesiæ utilis, quamquam nec debita solverit omnia per eum & Adolphum contracta, nec oppida, castella, & emolumenta redemerit impignorata. Inter alia quæ magnificè fecit, castrum in fine Civitatis Moguntinæ lapideum totum à fundamento novum, atque pulcherrimum, sicut cernitur hodie, parum ante mortem suam construxit, quod arcem S. Martini nuncupavit. Est enim S. Martinus Ecclesiæ Moguntinæ Patronus. Construxerat prius in eodem loco jam bis Præsul factus Arcem ligneam totam, quam anno sequente consumpserat incendium: unde

Dietherus iterum fit Archiepiſc. Moguntinus annis VII.

cavere

cavere volens in futurum simile periculum, de solido lapide novum reædificavit. Gymnasium quoque universale primus in Civitate Moguntina novum instituit, quod Sixtus Papa IV. consuetis ornatum Privilegijs ad ejus instantiam confirmavit. Moguntia locus est meo judicio studentibus aptus, ubi & victualium omnium copia exuberat, puritas aëris sanitatem habitantis diutius conservat, & urbis amænitas ingenia litteris dedita confortat. Unum est solum, quod profectum institutionis bonæ debilitat, quia non est, qui Lectores in omni facultate sufficienter provideat.

Universitas Moguntina per Dietherum constituitur.

Anno iterum prænotato, XIII. die mensis Decembris, obijt Joannes Archiepiscopus & Primas Ecclesiæ Magdeburgensis in Saxonia, vir honestissimæ conversationis, & singularis pietatis ac Devotionis in Dominum Deum. Qui licet Princeps magnus esset genere ac dignitate, non erubuit rem divinam ad Altare sacrum fermè quotidie agere, diviniſque carminibus crebrius interesse, SS. Ordines postulantibus conferre. Abbates suos personaliter benedicere, Ecclesias, Altaria, vestes, ornamenta cultûs divini consecrare, & se Pontificem potiùs, quàm Principem in omnibus exhibere. Genere námque fuit Comes Palatinus Rheni, Bavariæ Dux & Comes in Spanheim, cujus Pater Stephanus Dux memoratus in Gemino Ponte, cujus Fratres extiterunt Dux Fridericus apud Cynonotos in Simeren habitans, Dux quoque Ludovicus cognomento Niger, & Stephanus Coloniæ Decanus.

Joannes Archiepisc. & Primas Magdeburgensis obijt.

Post mortem hujus memorandi Pontificis, Ernestus Dux Saxoniæ adhuc puer filius Ducis Ernesti senioris in administrationem Ecclesiæ Magdeburgensis assumitur, & in successorem defuncti Præsulis à Papa Sixto confirmatur. Vixit autem deinceps Administrator primò, postea verò in Archiepiscopum consecratus, & præfuit in toto, annis 37. mensibus octo: Fratres habuit tres, Albertum videlicet post Dietherum Archiepiscopum, Ecclesiæ Moguntinæ Administratorem, qui adolescens obijt, Fridericum Ducem Saxoniæ Principem Electorem Imperij, & Joannem Fratrem hodie viventes.

Ernestus fit Archiepisc. Magdeburgensis annis 38.

Circa principium Administrationis hujus Ernesti magna inter Cives oppidi Regalis, quod à salis confectione Hal nuncupatur, in Saxoniæ finibus, seditio fuit exorta. Senatus námque bifariam divisus, Civium quoque malè divisit unitatem. Qua seditione dietim crescente, una pars Senatus & Civium in alterius partis odium habito inter se consilio secretius oppidum in manus ipsius Ernesti & Magdeburgensis Ecclesiæ tradere statuerunt. Die adveniente statuta, venit Ernestus cum suis exercitum perducens armatum, aperiuntur jussione traditorum portæ, turmatim populus Ecclesiæ ingreditur, Ernestus oppido potitur, quod in præsentem usque diem libertate spoliatum regali, Ecclesiæ servit sub tributo.

Hal oppidum Regale in servitutem quomodo venerit.

Eodem anno Cives Novesiani sive Nusienses in memoriam accepti beneficij perpetuam à Friderico Imperatore III. qui eos obsidione Ducis Burgundiæ Caroli diuturna liberavit, statuam ei æneam in foro ante S. Quirini Martyris Templum ut victori, liberatoríque suo erexerunt.

Cæsari statua Novesij posita est.

MCCCCLXXVI.

Anno Bernardi Abbatis XVI. Indictione Romanorum IX. celebratum Ordinis nostri Capitulum Provinciale XXII. in Dominica tertia post Pascha, Bambergæ in Monte Monachorum. In quo præsederunt Martinus

Capitulum Ord. Provinciale XXII. Bambergæ celebratur.

nus in Schvvarzach prope Dietelbach', Hermannus S. Jacobi prope Moguntiam, Henricus in Blavvbeüren, & Joannes S. Ægidij in Nürenberga, Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. Eodem anno magna peſtilentia fuit & multa millia hominum in diverſis locis maximè circa Moſellam & Rhenum miſerabiliter conſumpſit. Vidimus tamen Juvenes, Adoleſcentes, & in florida ætate conſtitutos maſculos & fœmellas ſine numero infectos, convaluiſſe pauciſſimos, plures autem poſt infectionem die altero vel ad longum tertio, vitam commutaviſſe cum morte, quorum inter edendum alij, ridendo alij deceſſerunt è vita.

Inauditus ſit hominum concurſus ad Niclaushauſen.

Anno prænotato, apud Francos Orientales in Diœceſi Wirzburgenſi factus eſt concurſus populorum, ex remotioribus etiam locis magnus & admirabilis, qualis antea non eſt viſus, ad hominem quendam nomine Joannem de Niclaushauſen ruſticanum idiotam, indoctiſſimum, paſtorémque porcorum, qui neſcio quo ſpiritu ſuo ſeductus, an alieno, publicè in campis & in pratis, nonnunquam etiam per feneſtram è domuncula aliqua ruſticana, & in arboribus, populo nova quædam ore tumultuario prædicebat ſimplici & fatuo, cùm nec loqui potuerit, nec aprè ad propoſitum aliquid cogitare. Ferunt illum aliquoties hominis cujuſdam clauſtralis mendici occulto ſuſurro, quid prædicaret edoctum, & ob id frequentius per feneſtram loquebatur ad plebem, ut doctorem ſuum ad aurem ſine nota poſſet habere præſentem, quod poſtremò fit manifeſtum. Tanta multitudo hominum, non ſolum ex Francia ipſa Orientali, ſed etiam ex Bavaria & Suevia, ex Alſatia & partibus Rheni, ex Wetteraugia, ex Haſſia, ex Buchonia, ex Thuringia, ex Saxonia & Miſſnia quotidie ad miſerandum fatuellum hunc turmatim fluebat, ut frequenter uno die 10000. hominum, aliquando 20000. nonnunquam etiam triginta millia

Una die triginta millia hominum convenisse notatum.

convenisse apud villulam Niclaushauſen, ſit proditum. Nova enim contra Clerum & Principes dogmatizabat, quæ ſibi viſibiliter & ſenſibiliter finxit à Beatiſſima Virgine Maria in campis, dum paſceret porcos, eſſe revelata. Propterea ſimplex populus eum ut virum ſanctum colebat, & venerabatur ut Dei Prophetam, & Doctorem veritatis in ſalutem Fidelium divinitus ſuſcitatum, utpote quem Dei Parens tam manifeſtè ac placidè præ cunctis mortalibus dignaretur alloquio. Unde ſicuti audivimus ab his, qui præſentes interfuerunt, tanta quotidie circa eum populi

Homo fatuellus ut Propheta, & ſanctus habebatur à ſtultis.

multitudo convenire ſolebat, ut à preſſura irruentium deſiderio viſendi hominem nonnunquam periclitaretur. Sæpius etiam ut edendo, bibendo, egerendo, vel dormiendo naturæ ſatisfaceret vix locum habere potuit & tempus. Omnes qui convenerant, maximo deſiderio quærebant eum ut Dei hominem, & ſanctum videre, alloqui, & tangere, quicúnque enim contingere manibus etiam veſtem potuiſſet, ſanctificatum ſe, beatúmque computabat. In tantam ſtultitiam multitudo imperitorum hominum prolapſa eſt, ut unuſquiſque habere aliquid ex indumentis ejus, quo ſanctificarentur tanquam de Reliquijs Sanctorum, ingenti opta-ret deſiderio. Scindebant cultris, manibúſque carpebant, quoties cuique permittebatur acceſſus, de veſtimentis fatuelli petias, & uſque adeò rumpebant de illo, quidquid poterant contingere, ut miſer nudatus fermè quotidie nova compelleretur indumenta providere: quæ mox erant in promptu ex oblationibus convenientium. Ubique ſtultum comitabatur

multitudo

multitudo ſtultorum, qui proceſſionaliter eidem obviam facti flexis ante illum genibus, compoſitiſque manibus ad invicem dicebant: *Ora pro me Deum vir ſancte.* Tunc manu parumper extensâ ſignum crucis contra orantem faciebat. Quem tali benedictione ſignabat, magnâ ſe felicitate credebat eſſe beatum, & jam coram Deo cunctis peccatis abſolutum. Continuabatur iſte populorum concurſus & occurſus non ſolum diebus, ſed etiam noctibus, erántque per gyrum à villa Niclaushauſen ad longam diſtantiam tuguria plura, & ſpeluncæ ſecus viam, in quibus pincernæ morabantur & coci, qui tranſeuntibus vendebant neceſſaria victûs. Præ nimia populi multitudine ſecuritas ambulandi fuit ubique omnibus, quia turmatim incedebant, nocturníſque horis dormiebant in pratis, aut in campis ſive nemoribus, & nullus quidquam periculi metuebat. Fingebantur plura miracula vel in Eccleſia villæ memoratæ, vel coram fatuello Henſelin facta, cùm nec unum contigerit in veritate, ſed omnia ſimul fuerint conficta, falsa & ementita. Oblationes in auro, argento, clenodiis, pecunia, cera, & veſtimentis, multæ magnæque ad locum ipſum factæ ſunt per eos, qui ſtultâ devotione certabant, quæ néque ad Dei honorem, neque ad Eccleſiæ cujuslibet utilitatem fuerunt expoſitæ. Nam exuſto tandem, ſicut dicemus, miſerabili fatuello, & ceſſante concurſu, oblationes cunctæ obvenerunt partim Archiepiſcopo Moguntinenſi Diethero ut Primati Provinciæ, partim Rudolpho Wirzburgenſi Epiſcopo ut Ordinario loci, & Comiti de Wertheim ut Domino temporali. Archiepiſcopus Moguntinus partem ſuam pecuniarum in conſtructione Arcis novæ apud Moguntiam de ligno expendit, quæ dum vix eſſet conſummata, igne caſuali, vel ut multorum tenebat opinio, cœleſti, ſuccenſa in cinerem prorſus redacta eſt. Dicebant tum plures, quibus cordi fuerat concurſus ad Niclaushauſen, ſed jam violentiâ Principum extinctus: *Videte, quomodo Beata Dei Genitrix Virgo Maria Fidelium oblationes apud Niclaushauſen ſibi factas, & in uſum converſas alienum ſuſtinere non potuit.*

Genua flectentes ut virum Dei, Miſerum adorabant.

Miracula fingebantur plura, ſed factum eſt nullum.

Caſtrum Moguntiæ fuit exuſtum.

Sed jam nunc operæ pretium fore rati ſumus, ut omnes, aut ſaltem principaliores Articulos errorum proferamus in medium, propter quos & concurſus populo fuit interdictus, & homo miſer incineratus.

Primus Articulus falſus, conficus, & ementitus fuit: *Quia dixerat ſibi Beatiſſimam Dei Genitricem ſemper Intactam Virginem Mariam in albo habitu viſibiliter apparuiſſe, dum paſceret gregem porcorum in campis, & ea quæ vel ipſe confinxerat, vel ſuo à ſeductore acceperat, revelaſſe atque præcepiſſe, ut ea nomine ejus omni populo prædicaret.*

Articuli errorum dicti ſeductoris.

Secundus Articulus fuit: *Quod ipſe ſua præſumptione, non Dei juſſu aut Virginis Mariæ, quemadmodum fingens mentiebatur, vitam Clericorum publicè arguebat, coram multitudine populi, aſſerens Dei Matrem dixiſſe:* Annuntia populo Fideli meo, & dic quod Filius meus avaritiam, ſuperbiam, & luxuriam Clericorum, & Sacerdotum amplius ſuſtinere nec poſſit, nec velit. Unde niſi ſe quantocius emendaverint, totus mundus propter eorum ſcelera periclitabitur.

Tertius Articulus: *Huſſitarum hæreſeos imitabatur venenum, aſſerens nec decimas exigendas à populo, nec annuos cenſus, niſi quantum unuſquiſque ſuæ ſponte, cui, & quando voluerit dare propter Deum. Non enim permittebat, quòd Sacerdotes*

Sacerdotes Domini, & hi quibus decimarum uſus conceditur ab Eccleſia, eas petere, vel exigere poſſint à populo.

Quartus Articulus fuit: *Quia non ſolum Laicos concitabat in odium Clericorum, vitam & mores eorum ſine cujuſquam exceptione deteſtabiliter improbando, ſeu etiam jus decimarum, & cenſuum ſimpliciter negando; ſed omnem quóque Juriſdictionem Eccleſiaſticam conabatur ſupprimere, & mandata Sacerdotum non curare.*

Quintus Articulus fuit: *Quòd conſtanter aſſerebat ſibi Dominam noſtram dixiſſe ſanctam Mariam:* Dic omni populo, quòd Filius meus vult, & mandat, quòd omnia pedagia, telonia, precariæ exactiones, præſtationéſque, ſubventiones Prælatorum, Principum, atque Nobilium, ſimul & cuncta gravamina pauperum, penitus deponantur.

Sextus Articulus: *Quia mendaciter dixerat ſibi divinitus revelatum, ut ſupra, quòd venationes, piſcationes, aquarum & nemorum uſus cunctis Fidelibus Chriſti pro uniuſcujúsque libitu deberent eſſe communes, pauperi ſicut diviti, & ruſtico ſicut Epiſcopo, vel Principi.*

Magnum præſcripti errores periculum minabantur Eccleſiæ.

Hæc & plura his ſimilia cùm idiota memoratus quotidie idiotis prædicaret, & cum ſumma devotione libentiſſimè audiretur à populo, qui naturâ movetur ad nova, & ſemper quærit jugum excutere dominantis, parum abfuit, quo minus aliquid pernitioſæ novitatis contra Clerum & Principes per eos fuiſſet attentatum. Magnæ hominum ruſticorum & imperitorum multitudines quotidie convenientes, nihil tractabant aliud, niſi quomodo ea, quæ ſæpe dictus Henslin eis præceperat, quaſi ex ore Dei prolata, opere perficerent. Et quid ruſtico dulcius contingere poſſet, niſi ut liberatus ab omni præſtatione cenſus ac ſervitutis, omnia deinceps cum Clericis & Principibus haberet communia? Laico verò quid optabilius evenire poſſet, quàm ſi Clerum & Sacerdotes omni privilegio & libertate ſimul, & perceptione decimarum, cenſuum, & proventuum ſacri Altaris conſpiceret eſſe nudatos? Utrumque jam tunc molìebatur iſte Laicorum ad Niclaushauſen concurſus, qui ſolum hoc juxta fatuelli ſermones intendere videbatur, quòd & ruſticis libertatem, & ſervitutem Clero imponeret. Sed peregrinatio ſtultorum, quæ principium ex Deo non habuit, citò finem accepit. Rudolphus enim Wirzburgenſis Epiſcopus, qui loci, ut diximus, ordinarius fuit, poſt multa populis per Diœceſim ſuam aviſamenta facta, poſt interdictam ad Niclaushauſen peregrinationem, póſtque prohibitiones ubíque locorum, è quibus ad novellum fatui properabant antiqui, dictas, cùm videret populi maleſanam quotidie nimium augeri ſtultitiam, timerétque paulatim evenire, quod cernebatur præ oculis fieri poſſe, conſilio ſuorum uſus, tale remedium, & neceſſariò quidem, excogitavit. Miſſis nocte quadam Apparitoribus ſuis hominem pſeudoprophetam in proxima villula prope Niclaushauſen dormientem cepit, atque in ipſa nocte Herbipolim duxit. Mane facto poſteaquam multitudo populi, quæ apud Niclaushauſen convenerat, intellexit captum adoleſcentem, & Herbipolim perductum, nimio repletabatur furore, & ſine armis, ſine machinis, in baculis arcem Epiſcopi, meritis ſui adoleſcentis, capere ſe poſſe confidebat. Quid plura? Omnes quotquot convenerant ſimul, turmatim verſus Herbipolim properabant, viri, mulieres, virgines, juvenes & ſenes, numero fermè ſex millia, non pauciores,

Odium Laicorum contra Miniſtros Eccleſiæ.

Pſeudo propheta captivus ad Arcem Herbipolenſem ducitur.

pauciores, & venientes ante castrum Pontificis, quod Mons S. Mariæ nuncupabatur, magna voce clamabant: *Reddite nobis Adolescentem, reddite sanctum & Innocentem, alioquin & Arcem & Civitatem subvertemus.* Miranda populi furentis, etsi stulta confidentia! in tantum omnes à majore usque ad minorem detinebat insania, ut crederent indubitanter muros arcis illico esse casuros, si propius accedentes nomen sui Adolescentis invocarent. Unde se mutuò cohortantes unanimi sententia decreverunt, non prius à Castelli obsidione discedere, quàm aut suum rehaberent Prophetam, aut Arcem funditus destruxissent. Non enim in armis & machinis bellicis, quas minimè habebant, sed meritis sanctitatis sui Hanselini, omnem spem & confidentiam ponebant. Neque verò possibile fuit in eorum æstimatione, quod Beatissima Dei Genitrix semper Intacta Virgo Maria Mater pietatis, Adolescentem in tanta posset necessitate captivum deserere, cui toties (ut ipsi falsò credebant) tam clementer, ne dicam familiariter, dignata fuerat apparere. Attoniti sunt hi, qui fuerant in Arce ad tantæ multitudinis adventum, & prima facie nescientes, qui essent, aut unde venissent, plus quàm credi potest mirabantur. Tandem cùm rei causam intellexissent, metum deposuerunt, jacula bombardarum statuentes immittere in turbam. Sed Pontifex ne hoc facerent indixit. Consilio námque accepto foras misit ad turbam, quæ convenerat, virum quendam à secretis prudentem Conradum Huttenum, cum Equitibus paucis, ut persuaderet multitudini, ut à malè cæptis desisteret, nec se mortis periculo sine causa tam pertinaciter implicaret. Is cùm venisset ad eos extra castrum in monte consistentes, quid vellent, aut unde, & quare venissent, inquisivit. At illi respondentes dixerunt: *De sancta Maria nostra Domina in Niclaushausen venimus, cujus famulum* (den Jungling, sic enim nominabant miserandum) *habere volumus. Quem nisi reddideritis nobis, hinc non discedemus, donec eum in manu liberemus violenta, & castrum hoc funditus evertamus.* Quibus ille dixit: *Boni Amici, rem meo judicio non modo stultam, sed vobis etiam nimis periculosam tentatis, qui tantæ fortitudinis castrum vos expugnaturos confiditis, cùm omnes sitis inermes, & neque bombardas, neque machinas ad opus tale necessarias habeatis.* Post multos & varios pro, & contra dictos sermones, ægrè vix tandem persuasi à viro nonnulli ut discederent, audito quòd Cives Herbipolenses essent in armis, & bombardæ omnes ex castro in eos paratæ, recesserunt. Major tamen numerus in loco fixus manebat. Viro autem in Arcem reverso, cùm illi contemnerent abire, jussu Præsulis bombardistæ castrenses, lapides machinis circumcirca projicientes, neminem lædere volebant, existimantes, quòd terrore bombardarum & necis metu essent abituri. Cúmque machinarum jacula non in se, sed aliorsum fieri cernerent omnia, non bombardistarum industriâ id fieri credebant, sed meritis Adolescentis captivi, quem servandum incolumem à Virgine Maria, non dubitabant, de loco cedere contempserunt, quoúsque tandem jocus in serium eis pernitiosum mutaretur. Igitur postquam viderunt Castrenses, quòd rusticana multitudo ut loco cederet, neque militis Conradi Hutteni, qui, sicut diximus, ad eam fuerat missus, oratione poterat persuaderi, neque bombardarum coruscatione terreri, serio jam opus esse rati, armatos in turbam socordem Equites miserunt, bombardarúmque jacula in eam fuderunt, ut qui

Multitudinis quàm simplex & vana credulitas fuerit.

Verba Conradi Hutteni ad Rusticos.

Suadenti utiliora pauci consentientes de multis abierunt.

Jacula bombardarum Equitésque armati in Rusticos mittuntur.

servati jocum spreverant, suo jam discerent interitu, quàm frivolè & inconsultè deceptoris sui tentare liberationem præsumpserint. Videntes enim quòd jacula bombardarum sine impedimento meritorum Hanselini Adolescentis captivi penetrarent in cuneum, cernentésque armatos Equites in se jam adventare destinatos, fugæ præsidia nimis tardè quæsiverunt. Interierunt imperitorum è turba illo die plures, alij bombardarum fulmine metuendo extincti, atque alij Equitum lanceis perforati. Hunc habuit finem impia stultorum devotio, qui novitatibus falsis inducti, contra veritatem nudi pugnârunt.

Propheta mendax veritatem aperire compellitur in tortura.

Porrò tympanista subulcus, Adolescens Hanselin Pseudo-propheta, populíque seductor captivus, quid in se veritatis haberent vulgata de eo vaticinia, interrogatus per cordam, omnia ficta esse, falsáque & ementita confessus est, & Monachum supradictum vagum, mendicum, & versipellem excogitavisse omnia voce liberâ dixit. Qui quidem Monachus posteaquam fatuellum audivit captivum, quàm procul potuit, fuga salutem quæsivit. Verùm quia cooperatione vel mali dæmonis, vel non satis rectæ credulitatis nonnulla in hac hominum peregrinatione, miraculis narrabantur similia, fuere nonnulli etiam prudentes viri, quos executio hujus negotij pavidos reddidit, ac metuentes, licet intentione diversâ. Enimverò illi quorum incauta devotio rem divinitus credebat habere principium; inter quos Civium Herbipolensium fuere plures, in necem Adolescentis consentire valdè timebant; nec hoc solùm, sed etiam si traheretur ad mortem, sperabant illum interfici, Deo præservante, non posse: aùt si permittente Deo necaretur, subitò vindictam adesse in foribus. Alij verò quibus mens erat sanior (inter quos Episcopus fuit cum suo Clero) non Dei vindictam propter mortem hominis metuebant iniqui, sed ne malignorum spirituum nequitiâ, qui superstitionibus gaudent, aliquid machinaretur doli aut fraudis, vehementer sanè & rationabiliter timebant; non enim Dei hominem, sed mancipium diaboli Hanselinum judicabant.

Varia erat apud homines negotij hujus æstimata opinio.

Pseudo-propheta judicatur ad incendium ignis.

Demum sententia mortis in hominem lata est: utpote in eum qui SS. Orthodoxam atque Catholicam fidem Christianorum, suis erroribus maculare ac pervertere tentaverit, eósq; dogmatizaverit Articulos falsos, de quibus jam ante fecimus mentionem. Ductus ergo in eam planitiem, quæ retro Monasterium est meum, circa domum leprosorum, cunctis penè civibus astantibus in armis, ut ignibus traderetur, sedebat ligatus. Interea duo malefactores eo cernente capitis accepère sententiam. Quibus truncatis dixit ad lictorem Hanselinus: *Siccine & mihi facturus es?* Cui ille: *Non*, inquit, *sed aliud tibi paratum est balneum.* Necdum enim conspexerat rogum, aut si viderit eum, forsitan ignorabat tamen quid esset. Cùm autem ligaretur ad palum comburendus, carmina quædam seu Rhythmos de Domina nostra in lingua theutonica compositos altâ voce canebat. Inter astantes fuerunt plures, qui hominem incombustibilem fore credebant, propter meritum sanctitatis, quo dignum esse censebant, qui à Dei Parente servaretur illæsus. Unde propius stare metuebant, formidantes, ne forsan ignis divino furore dispersus consumeret intuentes. Alij vel dæmonis operatione, vel quolibet maleficio defensum adolescentem non posse comburi timebant. Unde & spiculator eo metu laborans

laborans, omnes pilos ejus fecerat abradi, ne quod maleficium sive dæmonium in eis latere potuisset.

Ligatus ad stipitem adolescens suas personabat cantilenas, qui mox ut igne submisso sensit ardorem, flebili voce tertiò clamabat: *ô VVe ô VVe ô VVe.* Intercluſáque ignibus voce nihil deinceps loquebatur, sed voracibus flammis consumptus, in cinerem resolutus est. Nihil in his omnibus miraculorum apparuit; nihil quod innocentiam vel exurendi, vel etiam exusti doceret, monstratum fuit. Veruntamen ne frivola stultorum devotio Martyrium ex temeritate confingeret, speculator jussus omnem pulverem projecit in flumen. His peractis jam deinceps omnis populi concursus ad Niclaushausen cessat.

Hanselinus Adolescens de Niclaushausen comburitur.

His quóque temporibus cùm Sigismundus Archidux Austriæ Comes in Tyroli, qui morabatur in Insprugg, quandam notabilem summam pecuniarum Conjuratis deberet Helvetijs, ratione bellici apparatus, quo ei antetriennium servierant in obsidione Walzhut, & vel non haberet in promptu, unde solveret, vel quavis alia ratione motus, quatuor oppida Walzhut, Lauffenburg, Rheinfelden, & Seckingen, cum omnibus, quæ sui juris erant in Alsatia, in Brisgavia, & in Nigra sylva, Carolo Duci Burgundiæ sub redemptionis titulo vendidit, & assignavit.

Carolus Burgundiæ Dux pecunia comparavit Alsatiam.

Carolus itaque Dux Burgundiæ homo nimium in quietus, bello contra Rheinhardum Lotharingiæ Ducem occupatus, Petrum quendam de Hagenbach, ex rustico Nobilem, ex Nobili Equitem factum Auratum, virum in armis strenuum, per Alsatiam & loca memorata vicetenentem, seu Vicarium suum constituit: & omnem ei potestatem commisit. Qui primum veniens in oppida & loca supradicta, Juramentum fidelitatis, ut fieri solet, nomine Domini sui Caroli Ducis memorati suscepit, astantibus his, quos Archidux Austriæ Sigismundus in testimonium suæ miserat voluntatis.

Origo Nobilium de Hagenbach.

Confirmatus in Vicetenentem Burgundiæ Ducis, sicut dictum est, Petrus de Hagenbach, eo Rempublicam more gubernavit, quo vulgatum juxta proverbium rustici solent in gloriam sublimati. Repente námque tyrannidem exercere in subditos cæpit, pauperésque non solum gravare modis studuit varijs, sed etiam legem erubuit minimè violare divinam. Virgines Civium suorum filias corrumpere, seducere, nolentésque libidini consentire suæ violentare consuevit: nec hoc solum, sed neque votatis Deo, neque maritatis parcere voluit. Consuetudines populi antiquas, Privilegia quoque & libertates à Regibus & Principibus Austriæ concessas & nunquam violatas infregit, abstulit, atque mutavit, gentíque novitates intolerabiles, multas & varias induxit. His contumelijs incitati homines terræ, quomodo ab ejus tyrannide liberari possent, secretum inter se habuere consilium, placuítque ut caperetur.

Petrus Hagenbach tyrannizat in Alsatia.

Cùm ergo in fine quadragesimæ venisset in oppidum Brisach, & inter alia bonis moribus Christianorum contraria sive adversa, Civibus in forum congregatis mandaret; ut omnes ad laborandum idonei fossatum urbis in proxima die solemni Dominicæ Resurrectionis purgare debuissent, ab eis capitur, & carceri mancipatur. Post Pascha maturo consilio plurimorum, de multis accusatus sceleribus & convictus judicatur ad

Petrus Hagenbach capitur in Brisach, & capite truncatur.

mortem, eductúſque extra oppidum anno tyrannidis ſuæ ſecundo, ſecuri percutitur, & interijt lætantibus cunctis, quos contumelijs affecerat.

Granſe à Burgundiæ Duce obſidetur, & capitur.

Anno prænotato, Carolus Dux Burgundiæ magno ſuorum adunato exercitu, movit in Helvetios, & imprimis Granſonam oppidum in manu valida obſedit: quod machinis & bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnavit. Nec minus obſeſſi per eum, in oppido ſe viriliter defenſabant. Interea conjurati Suitenſes in magno pugnatorum numero congregati, obſeſſis in auxilium venire ſtatuerunt. Sed aliquantulum tardius properantes, cùm illi adventum neſcirent iſtorum, & nimium urgerentur à Duce, accepta ſecuritate vivendi ab eo, & quo vellent abeundi, oppidum in manus ejus tradiderunt. Dux autem oppido potitus, omnes Helvetios, Alemannos atque Germanos in eo repertos, non minus ſexcentos viros contra fidem quam eis dederat, ante arcem in arboribus fecit ſuſpendi. Acta ſunt hæc anno præſcripto in fine menſis Februarij.

Dux Burgundiæ ab Helvetijs ſuperatus fugatur.

Helvetijs tandem ſine ordine appropinquantibus, Dux è caſtris prorumpens obviam primæ cohorti factus eſt, & bellum commiſit. Non diu pugnavit, & ecce Nuntius retrocedens, quid paterentur ſocij, qui præceſſerant, ſocijs nuntiavit. At illi feſtinantes in auxilium eorum properabant. Videntes Burgundi exercitum tantæ multitudinis Helvetiorum contra ſe deſcendentem de monte, nimio pavore correpti fugere cæperunt, in quorum medio Dux enſe nudato eques diſcurrens clamabat: *State viri, ſtate & nolite fugere.* Sed nihil clamando, cædendóque proficiens fugere tandem cum fugientibus & ipſe compulſus eſt. Unde pauci eorum fuerunt interfecti propter fugæ velocitatem, quòd eos Helvetij conſequi non potuerunt. Enimverò tam anxia fuga erat, quod armis, & cæteris omnibus abjectis, nullus eorum retroſpicere præſumebat. Ibi Dux Carolus, & omnes qui cum eo fuerunt, clenodijs cunctis, pecunijs & rebus ſuis ſpoliati ſunt. Quæ omnia in poteſtatem Suitenſium pervenerunt. Bombardas obtinuerunt in ea fuga Burgundionum plurimas; vaſa quoque aurea, & argentea ſine numero; lapides pretioſos inæſtimabilis pretij: veſtes auro, & gemmis intextas, quæ Ducis fuerant, & Principum ejus plurimas; annulos aureos cum pretioſiſſimis gemmis; uniones quoque magnos & multos. Inter aliam quoque ſupellectilem Dux amiſit aureum ſigillum ſuum magnum, quod in memoriam tantæ victoriæ apud Lucernenſes ſervatur uſque in præſentem diem. Adamantem etiam unum magnum & pretioſum, quem ipſe Regno comparavit, hunc poſt Conjurati vendiderunt. Pugionem quóque ſuum amiſit, cujus manubrium ſapphyris, hyacinthis, adamantibus, rubinis, & alijs pretioſis lapidibus mirabili arte & ingenio fuit ſuperductum. Tabulam inſuper auream trium pondo marcarum, in qua Sanctorum fuerunt Reliquiæ, raræ ac pretioſæ. Digitum quoque, ſive pollicem ſancti Andreæ Apoſtoli auro incluſum. Orarium unum quod vulgò: *Pater noſter*, appellant, ex magnis & pretioſiſſimis lapidibus compoſitum. Calicem ſimiliter aureum, & alia plura. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis præſcripto, prima die Martij.

Clenodia Ducis Burgundiæ amiſſa per Suitenſes obtenta.

Granſon oppidum recuperatur à Suitenſibus.

Altera mox die Suitenſes caſtra metati ſunt ante Granſonam in eo loco, ubi ſua Dux Carolus tentoria poſuerat, & expugnato confeſtim oppido Burgundos omnes, quos Dux in eo locaverat, ſtrangulatos funi-

bus,

bus, per muros foras ejecerunt. Deinde ſuſpenſos in arboribus ſuos ante caſtrum à Carolo, deponentes, apud Fratres minores in oppido Granſon ſepulturæ commendârunt. His ritè peractis unusquiſque ad ſua reverſus eſt, victoria & ſpolio plenus. Carolus igitur Dux Burgundiæ in ſemetipſo graviter confuſus, non ſolum, quòd ſua perdiderat omnia, ſed etiam quòd ab Helvetijs tam eſſet turpiter fugatus, quemadmodum ſe vindicare poſſet de Conjuratis, anxiè nimis cogitabat. Exercitum igitur diſperſum vix tandem cum magno labore in unum reductum, Mortena oppidum fortiſſima obſidione vallavit, & die noctúque machinis & bombardis ab omni parte graviter impugnavit. Contra quem Reinhardus ſive Renatus Dux Lotharingiæ in propria perſona cum ſuis, & Suitenſibus proceſſit ad bellum. Prælium fit atrox nimis, & cruenta luctatio: Bombardiſtæ námque Ducis Caroli ordine primo ſtantes in capite exercitus, contra venientes Helvetios, & Lotharienſes jacula ſine intermiſſione horrenda miſerunt, aciem confundere laborantes. Sed Helvetij feſtinanter non minus quàm audacter impetu facto Bombardiſtas occidêrunt, & machinis occupatis Burgundiones aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & in fugam denuo convertunt. Fugit iterum Dux Carolus non cum ſed inter primos, relictis omnibus, quæ habebat, quem inſequentes Helvetij plus quàm triginta millia Burgundionum occiderunt, & oppidum Mortena obſeſſum liberaverunt. Acta ſunt hæc anno memorato, 22. die menſis Junij.

Mortena obſidetur à Carolo Burgundionum Duce.

Carolus Burgundiæ Dux iterum fugatur à Suitenſibus.

Eodem anno ſupradictus Lotharingiæ Dux Reinhardus auxilio Helvetiorum & Argentinenſium obſedit Nanſe oppidum, ſibi, ut ſupra diximus, à Carolo præreptum, quod fortiter impugnans tandem recuperavit, Burgundionibus cunctis inde fugatis vel interemptis.

Nanſe recuperatur à Reinhardo Duce Lotharingiæ.

Anno item prænotato Bernardus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis, inter plura, quæ vel conſtruxit de novo, vel antiquata renovavit ædificia, etiam domum infirmorum pro Fratribus ægrotantibus à fundamentis, ut hodie cernitur, novam erexit, non ſine magnis ſumptibus & impenſis. Multa etiam utenſilia domus pro neceſſitate Fratrum & hoſpitum diſpoſuit, pro quibus pecuniam ſucceſſivè non parvam expendit.

MCCCCLXXVII.

Anno Bernardi Abbatis XVII. Indictione Romanorum x. Carolus Dux Burgundiæ, qui cunctis principibus metuendus eſſe volebat, erubeſcens, & graviter animo ferens à Lotharingenſium ſe Duce ſuperatum: cupiénſque tantam in eo ſimul, & in alijs vindicare contumeliam, reſarcitis copijs pugnatorum ex Salinis oppido Sequanorum, quatuordecim millium eduxit exercitum, & Nanſe denuo fortiſſimè obſedit. Cúmque in ipſa conſiſtens obſidione novas præſtolaretur copias in auxilium ſibi ex Flandria deſtinandas, Renatus Lotharingiæ Dux habens mercede conductos Helvetios ſive Suitenſes unâ cum Auſtralibus, Argentinenſibus, & his, quos ei Ludovicus Rex Gallorum XI. miſerat in auxilium, contra eum venit, partitóque agmine altero prope fluvium Moſellæ, altero verò per viam militarem verſus Nanſe feſtinanter contendit. Carolus autem, cùm ex adverſo ſuos ad pugnam binis ordinaſſet aciebus, Jacobum Galeotum ad proximè adjacentem ſiniſtrorſum monticulum, in quem Helvetiorum pars quædam diverterat ab equitibus, numeroſo peditum exercitu ſibi juncto miſit in hoſtem. At Helvetij, qui tum in Colle ſteterant

Nanſe oppidum à Burgundo obſidetur.

Bellum inter Carolum Burgundum & Reinhardum Lotharingum.

conversâ in Burgundos facie magno eos impetu excipiunt, Caroli peditatum in fugam convertunt. Illi autem Lotharienſium partis, qui ad Moſellæ ripas iter habebant, ſine mora in Galeotum moventes totum ejus exercitum fuderunt. Cúmque Burgundos inſequendo Helvetij perveniſſent uſque ad pontem Moſæ, haud procul à Nanſe, tum fugientes in duas diviſi turmas urgentibus à tergo perſecutoribus Helvetijs una pars flumini ſe credidit & ſubmerſa eſt, altera pars cæſa interijt: reliqui ad proximi nemoris latibula divertentes ſine miſericordia ab incolis trucidantur.

Carolus Dux Burgundiæ ab Helvetijs in bello perimitur.

Non ceſſavit Lotharingus hoſtem perſequi, donec ſuperveniens nox atra quietem perſequentibus neceſſariò indixit. Burgundiæ verò Dux Carolus dum fugâ quærit ſalutem, labente, cui inſederat, equo in terram, tribus acceptis vulneribus, altero in capite ſeeus aurem dexteram uſque ad molarem pertingente, altero in femore, & tertio ad anum, extinctus eſt anno prænotato ſeptima die menſis Januarij ætatis ſuæ anno XLIV. necdum completo, Nanſæ humili ſub lapide ſepultus. Et iſte finis Burgundiæ Ducis extitit, qui animo non minor videbatur ſibi magno Alexandro. Unde quidam brevi dicterio annum mortis ejus & cauſam volens exprimere, dixit: *CernIte nVnC dVCes BVrgVndVM gLorIa neCat*, hoc eſt, *anno Domini MCCCCLXXVII. ambitione Burgundus interijt.*

Margaretha Caroli Ducis uxor fuit, Mariaque filia unica.

Uxorem habuit Margaretham Angliæ Regis filiam, quæ multis poſt eum annis apud Mechliniam vixit in Brabantia, de qua filiam genuerat unicam nomine Mariam, eo tempore, ut ſupra dictum eſt, Maximiliano Archiduci Auſtriæ poſtea Cæſari deſponſatam, annum tunc habentem viceſimum ætatis, cum qua Maximilianus ipſe conſecutus eſt multa dominia & Principatus hæreditario Jure, de quibus paulo antehac fecimus mentionem. Genuit autem ex ea Philippum Archiducem Auſtriæ, qui poſtea factus eſt Rex Caſtiliæ in Hiſpania, & Margaretham, quæ nupſerat Regi Hiſpaniæ, quo mortuo nupſit Duci Sabaudiæ, quo etiam mortuo vidua manet in præſens.

Renatus Dux totum Lotharingiæ Ducatum recuperat.

Poſt mortem verò Ducis Caroli Reinhardus Dux Lotharingiæ omnem Ducatum ſuum, quem illo vivente amiſerat, ſine difficultate recuperavit. Helvetijs promiſſam antea pecuniam ratione auxilij, quod ei præſtiterant, fideliter ſolvit, fidem amicis, quamdiu fuit in humanis, omni tempore ſervavit. Fuit enim vir non ſolùm in armis ſtrenuus, ſed etiam ſtudio & eruditione Litterarum inſignis, & præſertim in Mathematicâ & Aſtronomiâ, ac ſingularis devotionis in Deum. In eo quoque loco, ubi corpora mortuorum in bello jacebant Burgundionum, Sacellum condidit. Sacerdotémque in omnibus neceſſarijs proviſum in eo conſtituit, qui pro defunctorum requie Dominum deprecetur, & crucem pro memoria tam ejus quàm facti, ubi fuerat occiſus, habenda erexit. Conventum

Cœnobium Minorum in oppido Nanſe fundat.

Fratrum S. Franciſci Minorum in oppido Nanſe à fundamentis novum conſtruxit, & multa eis pro Chriſti amore beneficia impendit. Cum Metenſibus plures habuit contentiones, ſed tamen contra eos prævalere non potuit. Hunc Ducem Innocentius Papa VIII. poſtea ut legitimum hæredem titulis & regnis donavit Siciliæ & Hieruſalem: qui Regem ſe deinceps duorum Regnorum ſcribens & nominari præcipiens ad nullius poſſeſſionem pervenit. Rem narramus notam. Eo tempore, quo honore

nore nominis regij à Papa fuerat donatus, ſtatuit edictum per omnem Principatum ſuum, ut ſub mulctâ quartæ partis floreni jamjam antea ſubditi omnes publicè & privatim illum non Ducem, ſed Regem Siciliæ nominarent. Quoties autem Ducem nominaret aliquis, toties dictam pecuniam ſolveret pro pœnâ. Contigit die quadam Dominicâ, ut Presbyter quidam Villanus poſt ſermonem, ut fieri ſolet, inter orandum diceret: *Oremus pro Domino noſtro Duce Lotharingiæ.* Cujus verba Scultetus aſtans confeſtim interrupit, alta voce dicens: *Hem, hem Domine Plebane pendite ſex albos:* Cui Presbyter: *Indulge mihi hac vice*, inquit, *Domine Scultete, quoniam impræmeditatè locutus ſum labente Lingua; ſed amplius me non audies niſi Regem compellantem.*

Ridendum Ducis mandatum ponitur.

Eodem quoque anno Renatus Dux Lotharingiæ prædictus non ſolùm Ducatum ſuum, ut dictum eſt, recuperavit, ſed etiam Burgundiæ Principatum nomine Ludovici Regis Gallorum XI. totum occupavit, gratum ſe Gallo cupiens exhibere, cujus & milite & pecuniâ magnificè adjutus, ſuum principatum recuperaverat amiſſum. Ex eo tempore Ducatus Burgundiæ Regi Ludovico ſubjectus, Mariâ Caroli filiâ hærede legitimâ non jure ſed violenter excluſâ, ſub ditione Gallorum permanet uſque in præſentem diem.

Burgundiæ Ducatum Rex Gallorum præoccupat.

Anno item prænotato Ludovicus Gallorum Rex memoratus audito Caroli Ducis interitu, non contentus regno proprio, nec Burgundiæ Ducatu alieno, quem per Lotharingiæ Ducem, ut diximus, ſibi uſurpaverat, etiam reliqua ejus dominia, ſi poſſet, invadere cogitabat. Contractis igitur copijs pugnatorum magno cum exercitu ſub feſtinatione movit in Flandriam. Et primò quidem venit ad Noviomenſes brevíque deinceps Mondiderium, Peronam, Abbatis Villam, Monſtroliúmque oppidum, quod duobus fermè à S. Judoco diſtat milliaribus cum aliquot locis uſque ad Atrebates occupavit. Porrò Atrebates Gallorum ſubire ditionem penitus recuſabant, & recepto in Urbem præſidio Flandrenſium conſtantiſſimè illis repugnabant. Rex ergo Civitatem firmiſſima obſidione cingens acriter ſatis impugnare cæpit: cujus potentiæ cùm Cives non valerent diutius reſiſtere, corporibus ſalvis & rebus in ejus verba juraverunt, & oppidum Abbatiæ S. Vedaſti noſtri Ordinis centum ferè paſſibus à Civitate Atrebatenſi diſtans ſatis munitum, in quod ex alijs locis recenter expugnatis à Gallis, plures confugerant, qui regio exercitui non parùm extitere moleſti. Contra quorum inſultum Rex Ludovicus capta Civitate muros & foſſata confeſtim inſtaurari fecit, & oppidum ipſum S. Vedaſti fortiter obſedit. Hi verò qui erant in oppido quàm parùm timuerint Gallos, & quanto eorum laboraverint odio, ex eo clareſcere poteſt, quod per privatos & publicos parietes Furcas ſculpebant appenſis albis Crucibus tanquam ipſum Regem Gallóſque ſuſpendio dignos judicarent. Fuerunt etiam qui pudendas corporis partes revelatas è muris Gallo militi oſtenderent. Poſtremò tamen concordiam tali modo cum Rege inierunt. Imprimis, quod ipſi cum oppido in fide & poteſtate Regis Gallorum jurati debeant permanere: fiſcum & vectigalia quæſtores regij adminiſtrarent, & pecuniam inde quæſitam Maria Caroli quondam Burgundiæ Ducis unica filia reciperet ab ipſis miniſtris regijs, donec

Ludovicus Rex Gallorum Flandriam hoſtis ingreditur.

Civitas Atrebatenſis à Rege Gallorum obſidetur & capitur.

Regi

Regi ut primario suo Principi fidem persolverit, interim oppidani nullum præsidium regium reciperent. Et sic quieverunt.

Hisdinium à Gallis obsidetur & capitur una cum arce.

Posthæc Ludovicus Rex Hisdinium oppidum Flandriæ obsedit & cepit, & paulo post arcem, ejectis his, qui in eam confugerant cum suis fortunis, militibus. Omnes tam in Hisdinio quàm in oppido S. Vedasti oppidani, nec minus Cives Atrebatenses Mariam Caroli Ducis filiam quamvis longè à se in Flandriâ manentem non secus, quàm Numen aliquod observabant & venerabantur, ita ut quidam in Maximiliani Archiducis odium, cui illa fuerat desponsata, per Galliæ Regem damnati ad mortem, cùm securim cervici districtam imminere cernerent, & unico verbo potuissent evadere, mori pertinaciter maluerunt quam dicere: *Vivat Rex*; tantam fidem ad Dominam suam habuerunt.

Conabatur Gallus sponsatam Maximiliano præripere.

Interim Ludovicus Rex Gallorum quanquam sciret optimè Mariam Caroli Ducis quondam Burgundiæ filiam Maximiliano Duci Cæsaris Friderici III. filio desponsatam, nihilominus cupiditate dominiorum ejus vehementer incensus magnopere conabatur, quomodo eam ad se traheret. Promittit itaque puellæ maritum ex regio genere dare, nec sinere eam dispendio aliquo affici, sed ditionem quæ ad eam pertineret, tanquam suam defensare omni tempore, ut filiæ pater. Cujus rei causâ per multas intermedias Personas animum ejus occultè sollicitat, quod in aperto cum desponsata fieri non potuit, sed omnia frustra & sine effectu. Erat enim puella non sine causa Gallis infensa, quippe qui multa in patrem ejus mala commiserant, & in necem illius consilium & auxilium ministraverant. Prætulit ergo non sine ratione fallacibus veraces, Gallisque Germanos, non immemor, quid olim Joanni proavo contigerit suo, qui coram Rege Galliæ fraudulenter & dolosè fuit occisus post confirmatam Sacramento concordiam. Novissimè misit ad eam Oliverium ignobilem quendam Tonsorem suum, qui fuit patriâ Flandrensis, existimans per illum se posse ei persuadere, non enim Gallo alicui Principi confidebat, ne fortè legationis munere fretus regno pernicioſum quidpiam machinaretur. Oliverius autem posteaquam ad Mariam venit, solita temeritate usus, vel quod ita in mandatis acceperat, petit secretum cum ea colloquium. Quod cùm pudori & celsitudini puellæ non conveniret cum tali nuntio maximè verbum habere secretum, non obtinuit, quod petivit, sed ea, quæ commissa susceperat à Ludovico, dicere præsentibus ad hoc delectis à Maria, illum oportuit, quo facto inanis abire jussus est.

Tonsorem suum Oliverium frustra misit ad Mariam.

Flandrenses Maximilianum præferunt Regi Gallorum.

Denique Flandrenses, quorum fidei puella fuit commissa, tametsi omnem belli causam vitare cuperent, Gallis tamen contemptis maluerunt credere & adhærere Germanis. Varijs enim modis Rex Ludovicus apud eos satagebat, ut puellam in suam posset abducere potestatem, non ejus vel amore vel utilitate, sed quòd eam Maximiliano non favebat propter lata sponsata dominiáque ac splendidos Ducatus & Principatus. Sed spe sua frustratus & opinione deceptus, Dei consilium immutare non potuit.

Rex Angliæ Fratrem suum conjicit in Carcerem.

Anno prænotato, Edmundus Rex Angliæ in Fratrem suum proprium, qui Dux erat Clarentiæ, duram & impiam tulit sententiam, cujus hæc fuisse causa memoriæ traditum est. Constituerat idem Clarentiæ Dux Margarethæ sorori, quæ Duci Burgundiæ Carolo, ut prius dictum est, olim

olim nupſerat, contra Gallum auxilia ferre imploratus & rogatus, non minus per eum, quàm etiam per neptem ſuam Mariam. Verùm, quia hoc præſumpſit abſque Regis & Fratris conſenſu, priuſquam in opus mutaret conſilium, ab eo captus eſt & in vincula poſitus, multis diebus ſqualore carceris crudeliter afflictus. Tandem ad præſentiam Eduardi Fratris perductus, talem ab eo ſententiam moriendi accepit, ut videlicet ex Londonienſi arce foras extra Civitatem ad patibulum traheretur, ibi conſpiceret inteſtina ſua cremari, cui mox caput ſecuri amputaretur, & Cadauer truncum quatuor in partes divideretur. Crudelis & nimis horrenda Fratris in Fratrem ſententia, etiamſi grandia peccaſſet. Sed à tam ignominioſa damnatione matris interceſſione temperatum eſt. Ejus tamen ſupplicij genus tale fuit. In dolio malvatico vino referto extinctus eſt vivus, & deinde truncatus capite. Alteram mortis cauſam nonnulli poſuerunt, quòd Eduardo Fratre expulſo regnum affectaverit. Gaudet ſiquidem Anglorum gens vel exactione & exilio, vel nece ſuos Reges frequentius commutari.

Dux Clarentiæ in malvatico à Fratre Rege ſubmergitur.

Eodem anno Maximilianus Archidux Auſtriæ cum magno ſuorum exercitu contra Regem Ludovicum Gallorum venit in Flandriam, cujus adventu territus Rex Galliæ dimiſſo Hisdinio ſeceſſit ad Tornacum & inde Atrebatum. De pace multi ſunt habiti tractatus, ſed pacis nulla diu confidentia ſtetit, Gallo more ſuo fidem ſervante Germanis. Poſtremò tamen unius anni ſtatuuntur induciæ, quas Treugas nuncupat vulgus, & Rex Gallus Turonum revertitur.

Maximilianus Archidux Gallum pellit ex Flandria.

Anno item præſcripto Gymnaſium univerſale apud Suevos in oppido, quod Tubingen nuncupatur, Conſtantienſis Diœceſis Provinciæ Moguntinæ, operâ & impenſis Eberhardi Barbati Comitis de Wirtenberg & matris ejus Mechtildis Archiducis Auſtriæ, quæ genere ſoror fuit Ludovici & Friderici Comitum Palatinorum Bavariæque Ducum, quæ primò nupſerat Ludovico Wirtenbergenſium Comiti, ut ſupradictum eſt, Fratri Udalrici, de quo concepit & peperit jam dictum Eberhardum. Ludovico autem vita defuncto nupſit Archiduci Auſtriæ, quo etiam ſine liberis mortuo ad filium eſt reverſa. Verùm quia majoris æſtimationis eſt Archidux quàm Comes, titulum ſibi ab ultimo & non à primo marito retinuit. Sixtus ergo Papa IV. ad preces hujus Mechtildis & filij ejus memorati noviter inſtitutum Gymnaſium auctoritate Apoſtolica confirmavit, & privilegijs ad inſtar Bononienſis gratioſè munivit. In quo Gymnaſio plures deinceps viri docti floruerunt.

Univerſitas Tubingenſis à Comite Wirtenbergenſi inſtituitur.

Anno etiam prænotato, XII. menſis Decembris, obijt Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Tutor Philippi, Frater jam dictæ Mechtildis, Ludovici quoque Patris Philippi, & Ruperti Archiepiſcopi Colonienſis. Cujus Corpus in habitu Fratrum Minorum apud eoſdem in oppido Heidelberg ſub marmore cælato in abſidula dextrorſum ſolemni pompa fuit ſepultum. Poſt hunc Philippus Ludovici Pij quondam filius annum ætatis agens XXIX. hæres legitimus & unicus Principatum paternum ſuſcepit regendum, quem modeſtiſſimè gubernavit annis XXXVI. Uxorem duxerat prius, ut ſupradictum eſt, Margarethàm ſororem Georgij Ducis Bavariæ cognomento Divitis, quæ vixit cum eo annis XXVII. mulier honeſtiſſimæ converſationis: de horum Principum liberis etiam

Fridericus Comes Palatinus moritur.

ſupra diximus, & infra ſuo loco iterum dicemus, annum & diem nativitatis cujuſque largiente Domino brevi narratione recenſentes.

Apud Florentinos Julianus de Medicis in Eccleſia occiditur.

Anno quoque memorato Florentini Cives in Italia pace fruentes optimâ Juliano & Laurentio de Medicis Rempublicam gubernantibus ac moderantibus tali occaſione in tribulationis foveam inciderunt. Ferdinandus Rex Neapolitanus invidus eorum paci, adſcito ſibi Hieronymo Comite de Immola Raphaelem Diaconum Cardinalem S. Georgij, nepotem Sixti Pontificis IV. & Franciſcum Salviatum Archiepiſcopum Piſanum cum trecentis viris alijs Florentiam deſtinavit, ut Fratres jam dictos de Medicis, quomodo poſſent, occiderent. Quare venientes Florentiam, Salviato jam nominato Archiepiſcopo Piſano Miſſam canente in Templo S. Liberatæ, horâ inſidiarum compoſitâ, Julianus de Medicis in ipſa Eccleſia nihil ſuſpicatus à Sicarijs præordinatis confoſſus interijt, Laurentius autem haud parùm vulneratus evaſit. Hinc ortâ ſeditione magnâ inter Cives miſſi à Ferdinando capti ſunt omnes, è quibus Piſanus Archiepiſcopus, Prior quoque, Lector, & Seniores Conventus S. Dominici cum alijs multis perpetrati ſceleris, ut dicebatur, conſcij & cooperatores ſuſpendio necati ſunt ante Prætorium urbis, ut conſuetudo eſt Italis. Multi etiam ex factioſis trucidati pœnas impietatis dederunt. Cardinalem verò S. Georgij ad cautelam Florentini ſecum detinuerunt, volentes animum Pontificis explorare prius. Sixtus autem Papa IV. auditis his, quæ Florentiæ geſta ſunt de Archiepiſcopo Piſano, & nepote, ad inſtantiam Regis Ferdinandi & Comitis Hieronymi (cujus nepos ex ſorore fuit Raphael Cardinalis captivus) Florentinos, ut excommunicatos vi Canonis Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit, & bellum Civibus indixit, quorum agros inſequenti anno gravi prælio devaſtavit.

Archiepiſc. Piſanus cum aliis multis Florentiæ ſuſpenditur.

MCCCCLXXVIII.

Anno Bernardi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum IX. obijt Matthias de Ramungen Epiſcopus Spirenſis anno Pontificatus ſui XIV. cujus Cadaver in majori Eccleſia Spiræ ſepultum eſt in Capella, quam ipſe ſub honore Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ conſtruxerat à fundamentis novam ad ſeptentrionalem plagam, vir optimus, corpore craſſus, mente in Chriſtum devotus, actione præcipuus, qui multa bona fecit Eccleſiæ ſuæ, & Canonicos S. Germani tranſtulit in Civitatem. Cancellarius multo tempore fuit Palatini Comitis Friderici, & officium ſuum utrúmque etiam in Pontificatu ſine reprehenſione adimplevit.

Matthias Epiſcopus Spirenſis moritur.

Huic in Epiſcopatu ſucceſſit Ludovicus de Helmſtatt Canonicè per Capitulum electus, qui eo tempore Archiepiſcopi Moguntini Diethери Vicarius in ſpiritualibus fuit, quoniam utrobique Canonicus erat. Is confirmatus per Sixtum Romanum Pontificem IV. annis præfuit XXVII. Fuit autem vir honeſtiſſimæ converſationis, modeſtiâ, honeſtate & integritate morum nulli Pontificum Germaniæ ſecundus. Rarò intermiſit niſi occupatione multâ præpeditus, quo minus Paſſionis Dominicæ myſterium ad altare ſanctum quotidie celebraret, etiam coram infimæ conditionis hominibus. Nunquam de incontinentia notatus eſt, quod illo tempore in Pontificibus Germaniæ multis rariſſimum fuit. In ſubditos ſuos clementiſſimus extitit, in pauperes miſericors, amator paucis & tranquillitatis.

Ludovicus de Helmſtatt fit Epiſcopus Spirenſis annis XXVII.

Hoc

Hoc unum ei vitio dari potest, quòd naturâ potius quam voluntate aliquantulum plus justo pusillanimis erat, & timidus in resistendo his, qui aut moribus erant reprobi, aut Jus Ecclesiasticæ libertatis temere violabant. Eo nämque præsulante in Diœcesi Spirensi consensu Philippi Comitis Palatini, sine quo fieri non potuit, machinatione verò eorum, qui manibus ipsum principem ducebant in foveam delicti, translatum est ex Ordine Monachorum Cœnobium Klingenmünster, & facti sunt ex Monachis Canonici deteriores. Hos secuti Abbates & Monachi Christo mendaces in Odenheim & Hausheim similiter ab Ordine recesserunt.

Tria Monasteria Ordinis nostri translata in Diœcesi Spirensi.

Eodem anno secunda die mensis Julij, quæ fuit solemnitate Visitationis Beatissimæ Mariæ semper Virginis Intactæ festiva, circa horam ferme tertiam post meridiem, Heidelbergæ natus est primogenitus Philippo Comiti Palatino ex Margaretha Ducis Georgij filia nomine Ludovicus, qui Patri succedens in principatu postea, hodie annum ætatis agit xxvii.

Ludovicus Comes Palatinus nascitur.

Anno præscripto, vigesima secunda die mensis Junij horâ secundâ, minuto 40. post meridiem Brugis in Flandria natus est Philippus Maximiliani Archiducis Austriæ ac Mariæ Burgundiæ primogenitus postea Castiliæ Rex in Hispania.

Hoc ipso quoque anno cùm Rupertus Archiepiscopus Colonienſis post obitum Fratris omnium destitutus auxilio neminem haberet, cujus posset implorare consilium aut suffragium, & Hermannus Hassiorum Landtgravius, quem sibi Capitulum statuerat, ut supra diximus, gubernatorem Ecclesiæ contra Rupertum, omnia Castella, oppida, telonia, proventus quoque annuos & census in suam subegisset potestatem, inops & pauper unde posset vivere non habebat. Et, heu generis humani mutabilem statum! non satis fuit novercanti fortunæ hominem prosapiâ, dignitate simul & potentiâ nulli Germanorum inferiorem Principum in extremam egestatem dejecisse, nisi Leænam induta etiam in carcere mori lamentabilem compelleret. Verendum tibi Hassia, ne solvas peccatum.

Circa Festum Pentecostes anni suprascripti, pauper Archiepiscopus necessariò quò profecturus, cùm eo die prandium in ejus mensa Hermannus Gubernator supradictus sumpsisset, in quodam ejus Castello, ubi mansionem habebat, medio itinere captus est per Henricum Landtgravium Fratrem ipsius Hermanni, ductúsque captivus in quodam Castello Blanckenstein custodiæ mancipatur. In ea miserabili captivitate biennio supervixit, de cujus morte & sepulturâ infra dicemus.

Rupertus Archiepiscopus à Landtgravio Hassiæ captus detinetur.

Eodem anno Ludovicus Rex Gallorum rupto fœdere pacis, quod cum Maximiliano statuerat anno priore, denuo movit exercitum in Burgundiam, & quædam oppida cepit, inter quæ Dola Civitas expugnata est, & eversa. Hinc motus non indignè Maximilianus grandem coegit exercitum, & movens ex Flandria in Picardiam Morinos obsidione vallavit. Habebat in exercitu Maximilianus quadraginta millia pugnatorum. Contra quem procedentibus Gallis atrox bellum committitur, & multi ab utráque parte ceciderunt, ex Gallis videlicet undecim millia, & ex Burgundis quinque millia. Cameracenses quoque per id tempus ejecto Gallorum præsidio sese Maximiliano ut vero & primario Principi subjecerunt. Secuti horum exemplum Buchinienses militem intromiserunt Flamingum Gallis omnibus necatis.

Bellum Maximiliani cum Gallis juxta urbem Morinorum.

Induciæ statuuntur septem annorum.

Induciæ posthæc inter Ludovicum Regem Gallorum & Maximilianum Archiducem atque Flandrenses duraturæ septennio constitutæ sunt, quas Galli more suo & consuetudine non diu servaverunt. Rupto enim fœdere multa damna & mala hinc inde Maximiliano & Flandrensibus intulerunt.

Marianæ Conceptionis puritatem impugnare periculosum.

Circa hæc tempora erat Frater quidam Ordinis Prædicatorum in Conventu Pforzheim contra puritatem Conceptionis B. Mariæ semper Virginis solita præsumptione conspirans. Qui cùm in die Festo ejusdem Conceptionis verbum facturus ad populum in Ecclesia conscendisset ambonem, atque positionem suam, quam Græci Thema nuncupant, de hac ipsa materia secundum opinionem Marianæ sempiternæ puritati contrariam, ut fieri solet, in medium deduxisset, apoplexiâ subitò tactus cecidit, relatúsque à Fratribus in Cellam infirmorum eodem die vita decessit. Quo casu plures astantium perterriti, ejus temeritatem, qua contra Matrem Dei fuerat locutus, vindicatam esse crediderunt. Sed utrùm hæc mors tam horrenda naturalis fuerit, an vindictæ divinitus actæ, quis tutò judicabit? Nihilominus plura feruntur similia in terrorem & pœnam illis facta, qui Beatissimam Dei Genitricem maculare præsumpserunt.

Wiltperg Cœnobium.

Anno prænotato, Bernardus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis commissione Sixti Pontificis IV. simul & Comitis Eberhardi reformavit Cœnobium sororum sive Monialium in Wiltberg Ordinis Prædicatorum.

MCCCCLXXIX.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXIII. Nürenbergæ celebratur.

Anno Bernardi Abbatis XIX. post Paschatis Festum Dominicâ secundâ, celebratum fuit Ordinis nostri XXIII. Provinciale Capitulum in oppido Nürenberg apud S. Ægidium. In quo præsederunt Martinus in Schwarzach, Leonardus in Castello, Bernardus jam dictus in Hirsaugia, & Hermannus S. Jacobi prope Moguntiam Cœnobiorum Ordinis memorati Abbates, in quo Capitulo plura pro reformatione statuta fuerunt.

Ludovicus Bavariæ Dux Dives moritur.

Eodem anno mortuus est Ludovicus Dux Bavariæ cognomento Dives vir animosus, fortis & strenuus, qui prælia multa & varias contentiones habuit cum Alberto Marchione Brandenburgensi & Civitatibus Regni: Uxor ejus nomine Hedvvigis filia Regis Poloniæ fuit, quæ peperit ei filium unum nomine Georgium, qui Patri successit in Ducatu, & unam filiam nomine Margaretham, quæ nupserat Philippo Comiti Palatino, ut diximus.

Anno prænotato, in principio mensis Januarij, hoc est, sub Octavis Epiphaniæ Domini, Equites Franciæ Orientalis, Sueviæ quoque, Saxoniæ partiúmque Rheni plures numero convenientes in unum apud Wirzburg Urbem Francorum sub Rudolpho Episcopo Tyrociniorum ludum, quem Torneamentum vocant, habuerunt. Similia posthæc Torneamenta Heidelbergæ Wormatiæ & Moguntiæ habita sunt.

Joannes de Wesalia Doctor examinatur.

Anno item præsignato, in mense Februario, Inquisitor Hæreticæ pravitatis Joannes de Elten Ordinis Prædicatorum Conventus Colonensis divinarum scripturarum professorum non ultimus, per Dietherum Archiepiscopum vocatus ad Moguntiam, in præsentia complurium doctorum virorum examen contra Joannem de Ruchrad dictum de Wesalia superiore, SS. Theologiæ Doctorem, examen Judiciale instituit super quibusdam

busdam Articulis erroneis, quos Concionator Wormatiæ prædicasse ad populum ferebatur.

Quorum primus fuit: *Quòd Ecclesiarum Prælati Leges condendi nullam haberent potestatem, neque addendi quippiam his, quæ Christus & Apostoli docuerunt, ulla permissa facultas.* Imò dixisse ferebatur: *Quòd neque Apostoli, neque Summi Pontifices eam potestatem Jura condendi acceperint à Christo.* Articulus primus.

Secundus Articulus fuit: *Quòd nulli mortalium quantumlibet sancto vel erudito liceat Evangelium aut Verba Christi Salvatoris nostri exponere, interpretari, vel explicare. Item quod sacra scriptura non sit eo spiritu interpretata vel exposita per sanctos Doctores, quo scribentibus primò fuit infusa.* II.

Tertius Articulus: *Indulgentias dixerat esse pias Christianorum fraudes, esque homines, qui pro Indulgentijs Romam petunt, fatuos & stultos, cùm id, quod tam procul quærunt, domi possent invenire, si de peccatis suis essent verè contriti & confessi, haberéntque propositum emendandi.* III.

Quartus Articulus: *Mandata Papæ aliorúmque Prælatorum Ecclesiæ neminem, si transgrediantur, obligare ad peccatum mortale, propterea, quòd ipsi potestatem non habeant Jura sive Leges condendi, sicut in primo dixit.* IV.

Quintus Articulus: *Quia dixit, quòd in nullo homine sit, neque fuerit unquam Peccatum Originale, ac in eo concludit parvulos sine Baptismo decedentes non damnandos, neque ullam pœnam habituros sive sensus, sive damni.* V.

Sextus Articulus: *Quòd omnes Presbyteri sive Sacerdotes auctoritate, potestate ac dignitate pares sint Episcopis, nec realiter in aliquo differant ab eis, sed hominum duntaxat institutione solo nomine discrepent ab invicem.* VI.

Septimus Articulus: *Quòd Papa Episcopi, & Sacerdotes Ecclesiæ populo Christiano nihil conferant ad salutem, sed fide, concordiâ, & pace salvari possint omnes Christiani fideles sine ministerio Sacerdotum.* VII.

Octavus Articulus: *Quòd Ecclesia, Papa, vel Episcopi neminem ad jejunandum possint obligare nolentem, cùm non habeant auctoritatem condendi Jura vel Canones, ut supra dixit; & propterea quòd Christus nullum præceperit Jejunium, non esse necessariò jejunandum. Adjiciebant præterea nonnulli eum in ambone dixisse:* S. Petrus post Christi Ascensionem, quia piscator erat, Jejunium quadragesimale primus instituit, ut pisces suos eò carius venderet. VIII.

Nonus Articulus: *Quòd extrema unctio non sit Sacramentum, quia non per Christum, sed per Apostolos & Ecclesiam postea fuerit instituta, manéatque Oleum post consecrationem ab Episcopo factam non aliter, quàm prius erat.* IX.

Decimus Articulus: *Græcorum sequebatur errorem dicens, Spiritum S. à Patre tantum & non à filio procedere, seductus ex non sobrio intellectu sacrosancti Evangelij; quasi Verba Christi Salvatoris nostri hoc sonent expressè.* X.

Undecimus Articulus fuit: *Quòd contra Ecclesiæ constitutiones prædicaverit incusando multitudinem statutorum ejus, sic dicens:* Grave & periculosum est his temporibus esse Christianum, propter laqueos Censurarum & Canonum Ecclesiæ. XI.

Duodecimus Articulus fuit: *Quòd horas Regulares sive Canonicas Clericis ab Ecclesia indictas prædicavit esse superfluas, & minus necessarias, sentiens in eo cum Hussitis, qui Sacerdotale ministerium per Ecclesiam in multiplicatione orationum censebant esse gravatum, & studium litterarum præferebant horis.* XII.

Decimus tertius Articulus fuit: *Quòd benedictiones & exorcismos, qui* XIII.

fiunt in Ecclesia super aquam, Sal, Palmas, herbas, panes, cæteráſque res inanimatas, dixit esse vanitatem & nullius utilitatis, errorem in hoc secutus Gratorum.

XIV. Decimus quartus Articulus fuit: *Quòd Ecclesiæ consuetudinem in diversorum Sanctorum Festivitatibus per annum celebrandis improbavit dicens: præter diem Dominicum, Nativitatis & Resurrectionis nullius sancti Festum celebrandum.*

XV. Decimus quintus Articulus fuit, de continentiâ Clericorum: *Quam dixit esse superstitiosam & à Romanis Pontificibus contra Evangelium excogitatam, & ideo Sacerdotibus minimè necessariam, sed eorum esse arbitrij, si velint continere vel non, propterea quòd neque Christus, neque Apostoli continentiam præceperint.*

XVI. Decimus sextus fuit: *Quòd dixit, sacrosanctam Ecclesiam Catholicam, quæ una est, & à Spiritu sancto regitur ac gubernatur, posse non solùm errare, sed etiam, quod in multis de facto erraverit, maximè in Constitutionibus suis, in Canonizationibus Sanctorum, in Censuris, in Jubilæo & Indulgentijs, multisque alijs*; quæ omnia primus articulus, ut supradictum est, includit.

Super his & nonnullis alijs, ut ferebatur Articulis delatus, accusatus & examinatus per dictum Inquisitorem Hæreticæ pravitatis, quosdam se prædicasse negavit, quosdam aliâ intentione dictos, malè ab auditoribus declarabat acceptos; simul tamen omnes damnando revocavit anno, quo supra, in Dominicâ quinquagesimæ: *Esto mihi*, quæ fuit dies mensis Februarij 21. cujus Libri omnes eo spectante combusti sunt. Plura scripta reliquit in Logica, & in alijs facultatibus, quæ apud Erpfurdianos in pretio habentur, obijtque brevi postea ex animi tristitia & mærore.

Maximilianus Archidux Austriæ devastat Geldriam.

Eodem anno Maximilianus Archidux Austriæ auxilio Ducis Clivensis cum magno pugnatorum exercitu intravit in Geldriam, Ducatum suo dominio subjecturus, quem incolæ terræ ad libitum admittere recusârunt. Unde commotus oppidum Ducatus præcipuum Neomagum nomine firmâ obsidione vallavit. Oppidani autem die quâdam eruptione facta Maximiliani exercitum verterunt in fugam, & quicquid in castris remanserat, rapuerunt. Ex eo tempore usque in præsentem diem per annos ferme xxxiv. indeficiens & continuata semper fuit contentio Maximiliani cum Geldrensibus. Cujus rei causam ut altiùs repetamus operæ pretium fuerit.

Causa Geldrensium unde provenerit.

Ultimo Geldrensium Duce ante aliquot annos sine virili semine mortuo, Comes quidam de Egmunda Hollandiæ ut hæres proximus Ducatum tanquam sui juris usurpavit, Germanorum Rege Friderico, ad cujus feudum pertinet, irrequisito. Quod cùm Cæsari jure displiceret, monuit Arnoldum (hoc enim Comiti nomen erat) quatenus Ducatû Geldriæ abstineret, aut Principum se judicio præsentaret. Contempsit utrúmque Arnoldus, & Ducatum non institutus legitimè ut oportuerat multis annis possedit.

Ducatus Geldriæ per Imperatorem datur Carolo Burgundo.

Hinc motus Fridericus Cæsar, cùm alijs Regni negotijs implicatus per se debellare non posset rebellem, deliberavit alicui Principum Geldrensium conferre Ducatum, qui contumacis posset humiliare superbiam. Erat in illis diebus potentissimus inter Principes Regni Germanici Carolus Burgundiæ Dux, qui viciniora Geldrensibus loca tenebat, hoc est Brabantiam, Lympurgum, Artheſiam, Salinas, Sequanos populos, Hannoniam quoque, Hollandiam Seelandiam & Frisiæ partem: hunc dare frænum

frænum atq; flagellum recalcitranti Cæsar Fridericus animo deliberavit & dedit. Carolo res placuit, titulum Ducatus acceptavit, gratum se reddidit. In illo tempore fuit apud Cynonotos Fridericus Comes Palatinus Rheni Dux Bavariæ, Coméſque in Spanheim, vir optimus, qui sororem Ducis Geldriæ Margaretham nomine habuit uxorem fœminam honestissimæ conversationis, de qua genuit Joannem Ducem in Symeren, Rupertum Episcopum Ratisbonensem, Stephanum Decanum Colonienſem & Fridericum Canonicum Trevirensem, qui solus hodie superest. Hic religiosissimus Dux Jus sibi competere ad Geldriæ Ducatum ratus, propinquitate uxoris, apud Cæsarem pro eodem laborabat, sed non erat ei potentia, ut armis posset Comitem Arnoldum pellere.

Fridericus Bavariæ Dux Coméſque in Spanheim.

Carolus igitur Ducatu Geldriæ donatus à Cæsare, non diu postea coëgit exercitum, & in manu valida Geldriæ Ducatum intravit, omnia, quæ non erant in munitionibus, incursione hostili devastans. Erat Arnoldo Comiti filius nomine Carolus puer quinque aut sex annorum, quem Dux Burgundiæ Carolus ad fugam impositum vasi, cum socio traditione cujusdam cepit, & in Flandriam abduxit haud procul à Noviomago. Hic puer genesin nactus sub infortunato sydere infaustam, ab infantia sua usque in hunc diem multis tribulationibus & calamitatibus subjectus fuit. Primò enim captus fuit per Carolum Ducem Burgundiæ, sicut diximus, & in Flandriam abductus. Post mortem verò Ducis Caroli devenit in potestatem Archiducis Maximiliani. Deinde post annos aliquot, cùm jam adolevisset, in expugnatione Tornick urbis inter alios Maximiliani milites à Gallis captus est, & Parisium deductus, ubi pluribus annis in exilio mansit captivus. Qui tandem Comitis ultimi de Moërs fidelitate ac studio liberatus dato filio proprio in obsidem pro eo, venit in Geldriam, & ab incolis ut verus hæres & Dominus admittitur. Plura deinceps pro Ducatu bella inter ipsum & Maximilianum gesta sunt, semperque utrobique mansit incerta victoria, & pacis sæpius actæ constantia nulla fuit.

Carolus Dux Geldriæ puer à Burgundo Duce capitur.

Cujus Caroli Ducis unicam sororem, Renatus Dux Lotharingiæ habuit uxorem, repudiatâ, & in Cœnobium detrusâ priore, nullam ob culpam, nisi quòd ei sterilitatem objecit, cujus illa causam non sibi sed marito, sicut audivimus, imponit, dicens: *Invita & involuntaria Monialis, sterilis non essem, si maritum, ut superinducta sentit, habuissem.*

Renatus Dux Lotharingiæ suam repudiavit uxorem, quia steriliserat.

Anno quoque prænotato, conjurati Suitenses hortante Sixto Pontifice Maximo bellum Mediolanensibus indicentes, viciniora eis loca & homines magna clade affecerunt, igne & ferro in circuitu omnia devastantes. Quibus malè peractis cùm ad sua cum præda redirent, quinquaginta eorum spolia sectantes in montibus remanserunt. In quos Lombardorum turmatim irruens exercitus ab eis cæsus est, & octingenti eorum occisi.

Conjurati Suitenses moti contra Mediolanos Papa jubente.

Eodem anno circa principium mensis Novembris, Eberhardus Comes de Wirtenberg contractis copijs equitum & peditum in Comitatum Provinciæ Nellenburg sive pagum, quem vulgus Hegövv nuncupat, exercitum movit contra Sigismundum Archiducem Austriæ, & castrum Hochenkrehen munitissimum, quod eorum fuit Equitum, qui de Fridingen nuncupantur, obsedit. Causa obsidionis fuit, quòd Joannes & Itelhans

Eberhardus Comes Wirtenbergensis obsedit Hochenkrehen.

hans de Fridingen quasdam villas ipsius Comitis incenderant, & rusticos in memoratum castrum abduxerant propriâ temeritate captivos. Igitur obsidione firmata, cùm sine intermissione Comes oppugnaret castellum, hi qui laborabant obsessi, videntes tantæ multitudini se non posse diutius resistere, quæ pacis erant, cæperunt à Comite postulare. Dedit pacem Comes rogatus, & certis sub conditionibus obsidionem amovit, ut videlicet arx illa Hochenkrehen & sibi & suis omni tempore pateret ad libitum. Obsidione autem solutâ Comes Eberhardus liberatis captivis ad sua redijt, verùm Sigismundus Archidux Austriæ cùm audivisset hæc, animo contra Eberhardum commotus litteras ad eum misit indignatione plenas, jubens, ut ab invasione & occupatione Comitatus Nellenburg & montis Metburg quantocyus desisteret, experiretur alioquin brevi, quid ira posset læsi & injuriati. At Comes animo constans & imperterritus per litteras Duci respondit, se præscriptionem & possessionem dicti montis Metberg decem supra centum annorum posse docere, quare petere, ut eum sineret esse quietum. Ad Cæsarem postremò causa utriúsque consensu translata est, qui secum assumens certos Regni Principes montem Metberg ut erat proprium Comiti adjudicavit, castrum verò Hochenkrähen juri habentium permisit.

Inter Sigismundum Archiducem, & Comitem Eberhardum dissensio.

Anno item prænotato, Ludovicus Gallorum Rex deficientibus à se Burgundionibus ad Maximilianum, coadunato suorum exercitu Burgundiam denuo intravit, circumducénsque phalangas per Sequanos, Artheſiam, Hannoniámque villas igne succendit, & quasdam munitiones destruxit. Sed Maximiliano cum suis militibus fortiter occurrente, Rex Ludovicus retrocedere compellitur, & Gallorum viginti millia per Germanos trucidantur.

Ludovicus Gallorum Rex iterum devastat Burgundiam.

MCCCCLXXX.

Anno Bernardi Abbatis XX. Indictione Romanorum XIII. Turcarum Imperator Mahumetes de Constantinopoli Civitate Græcorum in magnitudine navium multa per mare descendens ad Insulam Rhodianorum in manu valida centum millium pugnatorum urbem Rhodiensem 22. die Junij obsedit, & per tres menses continuos sine intermissione fortiter impugnavit. Sed miseratione divinâ largiente, virtute, prudentiâ, & industriâ Petri Dambusson Magistri militum S. Joannis Baptistæ in Hierusalem nihil profecerunt immanissimi Canes; Christo námque suis donante Victoriam major pars exercitus Turcarum cæsa interijt, cum reliquis tandem Imperator ad sua reversus est, cladem maximam & ingentem confusionem reportans.

Rhodus Insula & Civitas obsidetur à Turcatribus mensibus.

Fuit his diebus apud Helvetios homo quidam nomine Nicolaus ex villa quadam Flühe nuncupata, qui propter supernæ felicitatis amorem, quidquid in mundo habuit, cum uxore liberísque reliquit, & secedens in vastæ solitudinis Eremum haud longè à finibus Lucernensium in Constantiensi Diœcesi vitam duxit solitariam, non minus admirabilem, quàm raram & cunctis sæculis prius inauditam. Nam ut multorum veridicâ relatione cognovimus, annis viginti nihil omnino manducavit, præter morsellos tres panis, quos Episcopo Constantiensis Ecclesiæ sub virtute sanctæ Obedientiæ mandante cum difficultate maxima, ne videretur inobediens, vix potuit deglutire.

Frater Nicolaus mirabilis Eremita claruit apud Helvetios.

Multa

Multa fuit de hoc viro per universam Germaniam disceptatio ubique, alijs eum venerantibus ut sanctum, alijs fidem his dare, quæ dicebantur de illo, recusantibus. Sed verè & absque ulla hæsitatione credat omnis posteritas his, quæ dicebantur de abstinentia ejus continua, & quod plus quàm viginti annis nihil manducavit, & religiosissimè vixit.

Ad F. Nicolaum Eremitam concursus fit hominum.

Magnus fuit ad eum ex tota Germania concursus peregrinantium, virorum, quibus ille monita salutis omnibus dabat, & rectæ conversationis, quanquam terrarum omnium penitus haberetur ignarus. In moralibus Christianæ vitæ institutionibus consiliator fuit acutus & solidus, sanctóque conformis Evangelio, quippe qui verbo & exemplo multos ab iniquitate ad melioris vitæ tramitem convertit: habebat enim singularem gratiam non solùm admonendi simplices, sed etiam consolandi tristes & animo dejectos, quam ei virtus divina contulerat propter omnimodam mentis suæ puritatem. Frequenter etiam à viris quibusdam doctioribus tentandi causâ interrogatus de fidei articulis, de Sacramentis, de virtutibus & vitijs, ad singula tam prudenter, tam Catholicè propriéque respondebat, ut nemo Deum timens & amans non sentiret, gratiam in eo habitare, loqui, & operari Spiritus Sancti.

Sanctissimè vixit.

Capellulam habebat in solitudine juxta cellam suam, quam ei construxerant Helvetij Suitenses ex magna devotione, quam ad eum habebant, in qua & Missam audire plerumque solebat, & Dominici Corporis frequenter participare Sacramento. Jejunium, sicut diximus, erat ei sine cibo semper continuum, Vigiliæ sanctæ multæque, & orationes ad Deum sine intermissione cum lacrimis devotæ.

Nicolaum videre multi cupiebant.

Posteaquam nomen ejus per universum regni Germanici orbem cum laudis honore cæpit prædicari, nimius dietim fiebat ad eum concursus populorum, æstate maximè. nam penè omnes, qui ad memoriam Dominæ Nostræ apud Eremitas ex diversis Germaniæ regionibus causâ devotionis peregrinabantur, etiam ad eum proficisci nullum putabant esse laborem, nec se quisquam peregrinationi satisfeciſſe arbitrabatur suæ, nisi Fratrem Nicolaum & vidisset, & fuisset allocutus.

Præscius futurorum.

Unde cùm propter nimium peregrinorum concursum & occursum in sua devotione plurimum aliquando impediretur, nec posset venientibus sui denegare accessum, locum in solitudine interiore sibi constituit, adquem orandi causâ singulis ferme diebus mane vel meridie secessit. Unde jam deinceps non qualibet horâ, sed certis horis copiam sui dabat, non quibuslibet adventantibus, sed illis, quos inspirante gratiâ Spiritus Sancti prænòverat dignos. Convenerant enim aliquoties nonnulli curiositate potius ducti quàm devotione, quorum causas singulorum adventustam sagaciter noverat discernere, ut dubium non sit, Spiritum in eo Prophetiæ habitasse per gratiam.

Multa etiam Confœderatis futura prædixit Helvetijs, quæ illis postea evenerunt. Inter alia plura dixit ad eos: *Si manseritis in terminis vestris, nemo vos poterit superare, sed cunctis adversarijs vestris omni tempore fortiores critis atque victores: si autem cupiditate seu libidine dominandi abducti dilatare imperium ad exteros caperitis, non diu Vestra permanebit fortitudo.*

Nicolaus Eremita dissentientes ad concordiam revocabat.

Cùm aliquando inter oppidanos & villanos confœderatos Helvetiorum gravis esset suborta dissensio propter Solodurenses & Friburgenses,

quos inſtanter orantes ad confœderationem illi volebant admittere, iſti recuſabant, poſt multos hinc inde tractatus unanimiter tandem in Fratrem Nicolaum Eremitam arbitrati ſunt, qui propter ſanctimoniam vitæ in cunctis dubijs & rebus arduis ſecurum ad illum omni tempore habebant recurſum, & erant illis verba conſilia & perſuaſiones hujus viri non ſecus quàm olim Pythij Apollinis oracula. Obijt tandem anno ſalutis MCCCCLXXXVII. ut ibidem dicemus, non ſine opinione Sanctitatis in ſua Capella ſepultus.

Carolum Burgundiæ Ducem ſe quidam fingebat in Bruchſal.

His temporibus venit homo quidam vagus in oppidum Bruchſal, quod tribus ferme à Spira diſtat milliaribus, quem Carolo Duci quondam Burgundiæ, qui ambos viderant, perſimilem eſſe dicebant, qui licet publicè non fateretur, ſe Carolum eſſe, ſicuti non erat, delectabatur tamen Dux Carolus æſtimari & dici. Unde multas & varias confictiones excogitavit, quibus vulgi opinionem de ſe conceptam fortiorem ubique ampliaret. Interea manducabat ut canis, humi dormiebat, orabátque multa, pauca loquebatur, maximæ fuit pœnitentiæ ſimulator aſtutus, quam pro delictis ſuis voluntariè dicebat aſſumptam, & complero in ea ſeptennio fore terminandam. Omni Feria VI. cibum non manibus ut homo, ſed linguâ lambendo de terra carpebat ut Brutum, & ſigna quædam pœnitentiæ magnæ miranda & ſtupenda ſine fructu oſtendit. Morabatur in hoſpitio quodam publico in memorato Bruchſal oppidulo, cujus interſigne monſtratur folium, auditóque rumore negotij per circuitum, plures ad eum quotidie nobiles confluebant pariter & ignobiles, inter quos opinionum fuit diviſio varia, alijs pertinaciter contendentibus, quòd ipſe veraciter Dux eſſet Burgundiæ Carolus, alijs verò non minus conſtanter negantibus. Multa erant in ſimulato Carolo ſigna, quæ ſe plures vidiſſe in vero prædicabant, & ipſe interrogatus quis eſſet, neque Carolum ſe eſſe dicebat, neque omnino negavit, ſed verborum involucris omnes urbanè ſatis fallens decepit. Poſtremò timens manifeſtari, tempúſque obſervans conveniens fugæ, receſſit occultè non ſine quorundam oppidanorum incommodo & damno, qui ſimulationi ejus adhibuerunt fidem ſpe lucri magni & gloriæ futuri honoris, nam per omne Regnum Germaniæ hujus ſimulationis occaſione fama communis erat, & multorum opinio, Carolum Ducem non eſſe peremptum à Suitenſibus, ante Nanſe, ut dictum eſt anno tertio tranſacto, ſed vivum, & poſt ſeptennium ſimulatæ necis, hoc eſt, octogeſimo quarto ad ſua reverſurum.

Carolus Dux fictus occultè de Bruchſal recedens nuſquam comparuit.

Philippus Comes Palatinus Epiſcopus Friſingenſis naſcitur.

Anno prænotato, ſeptimo die menſis Maij, natus eſt Heidelbergæ ſecundogenitus filius Philippo Comiti Palatino, Bavariæque Duci ac Principi Electori, paterno vocatus nomine Philippus, qui poſtea Epiſcopus fuit Eccleſiæ Friſingenſis in Bavaria, hodiéque agit ætatis annum tertium atque triceſimum, dum iſta ſcriberemus.

Margaretha filia Maximiliani Archiducis Auſtriæ naſcitur.

Eodem anno nata eſt Margaretha Maximiliani Archiducis Auſtriæ & Mariæ de Burgundia conjugis filia, quæ poſt triennium pacis incuitu mediantibus Flammingis Carolo Regi Gallorum VIII. Ludovici poſt mortem uxor futura ſponſata fuit, poſtea verò repudiata, ut ſuo loco dicemus, ambitione Ducatus minoris Britanniæ, filio Regis Hiſpaniæ Ferdinandi nupſit, cui filium peperit, qui hodie regnat poſt Patrem. Quo mortuo

Ducem

Ducem Sabaudiæ maritum accepit. Illo etiam mortuo in Brabantiam est reversa, & in statu continentiæ vitam agit vidualem.

Rupertus Archiepisc. Coloniensis in sua captivitate moritur.

Anno etiam præscripto, XXVI. die mensis Julij, obijt in sua captivitate miseranda nobilis ille Princeps Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Archiepiscopus Colonienſis, anno Pontificatus sui XVII. in multis tribulationibus necdum completo, Hassiorum in Castello Blanckenstein, ubi triennio fuerat captivus. Cujus Cadauer Bunnam relatum etiam sepulturæ debito honore ad tempus jacuit privatum extra Capellulam quandam juxta murum, dicebant enim adversarij ejus, quorum plures erant, quòd in Excommunicatione ipse obijsset, ideo privârunt eum Ecclesiasticâ sepulturâ. Postea tamen jubente Romano Pontifice in Ecclesia S. Cassij Collegiata Bunnæ Ossa illius reposita sunt. Magno ejus odio laborabant oppidani Bunnenses, & quotquot illius noverant esse fautores, omnibus, quibus poterant, modis persequi non cessabant. Quod ut clarius agnoscat posteritas, unius immanitate facti breviter ostendemus.

Henricus Suffraganeus Coloniensis à Bunnensibus capitur.

Habebat idem Archiepiscopus Rupertus in Pontificalibus Vicarium Generalem nomine Henricum Ordinis Fratrum Prædicatorum Conventus oppidi Confluentini SS. Theologiæ Doctorem, qui partes Domini sui solo sermone defendens, (opere námque minimè potuit) inter prædicandum in ejus commiseratione populum simplicem hortabatur. Hunc die quâdam juxta Rhenum navigium præstolantem, nonnulli ex oppidanis comprehenderunt, ligatúmque funibus & constrictum sub ascellis, ne dilaberetur, per medium fluminis ad latus navis ab uno littore in aliud usque ad collum in aquam demersum cachinnantes traxerunt, gladiisque & hastiolis pupugerunt, vulneraverunt, & multis contumelijs affecerunt. Expulsus dein à suffraganeatu, ad Conventum suum reversus est, quem Berchtoldus Archiepiscopus Moguntinus postea Vicarium suum in Pontificalibus constituit.

Hermannus Hassius fit Archiepisc. Coloniensis annis XXVIII.

Post mortem Ruperti Hermannus Administrator & Gubernator Ecclesiæ Colonienſis per Capitulum ante septennium, ut supra dictum est, constitutus, communi omnium consensu in Archiepiscopum eligitur 2. die mensis Augusti, qui confirmatus à Sixto Papa IV. præfuit annis XXVIII. in bona pace gubernans Ecclesiam, præter eas contentiones, quas habuit cum Senâtu & Civibus urbis Colonienſis, quæ omnes triennio ante mortem ejus fuerunt bono medio extinctæ, paxque & concordia inter eos reformatæ sunt.

Hermannus Archiepisc. Princeps magnificus Novesij defensor.

Hermannus iste Archipræsul magnificus frater fuit Landtgravij Hassiorum, & ante Pontificatum, ut supra dictum est, Præpositus Ecclesiæ Beatæ Mariæ semper Virginis apud Aquasgrani, qui toto tempore obsidionis Novesij contra Ducem Burgundiæ Carolum in ipso permanens oppido, Capitanei, nomine Capituli & Ecclesiæ Colonienſis, gessit officium. Erat sanè vir principatu dignus, qui non solùm prudentiâ, sapientiâ, consilio & actione inter Pontifices reliquos præeminebat; verùm etiam corporis dispositione, & Majestate quadam cæteros anteire videbatur. In moribus suis cum amicis fuit sub maturitate honesta jucundus, adversarijs verò severus ac metuendus, in pauperes valde misericors extitit, & in omnibus locis quocúmque veniſſet, quotidie magnas eleemosynas fecit. Nam &

in publicis Conventibus Principum Augustæ, Wormatiæ, Nürenbergæ, Ratisbonæ, Ulmæ, Franckfurdiæ, Coloniæque, & in quibuslibet alijs locis frequenter habitis, ad Januam hospitij ejus major pauperum multitudo stipem præstolans residere consuevit refectionis horâ, quàm apud reliquos penè omnes. Unde quasi proverbij more dicebatur hospitium ejus inquirentibus: *Si mansionem requiris Archiepiscopi Colonienſis, ibi procul dubio invenies eam, ubi multitudinem pauperum videris congregatam.* Reformator quoque Monachorum simul & Monialium vigilantissimus extitit, & plura in sua Diœcesi Monasteria reformavit. Bona Claustralibus multa fecit, maximè regulari observantiâ decoratis, non tantùm in sua Diœcesi, verùm etiam in omnibus locis, ad quæ illum contigit declinasse, mittendo eis eleemosynam pecunialem, aliquando florenos quinque, aliquando decem, interdum plus, interdum minus, singulis Monasterijs & Conventibus distribuendo. Audientiam quoque Abbatibus, Monachis, Clericis, & Claustralibus cunctis omni tempore facillimam præstitit, & quanto potuit annisu, consolator & advocatus omnium accedentium, semper pientissimus fuit. Princeps, cùm fuerit genere & dignitate maximus, nulla tamen potuit notari superbia, nulla mentis elatio, nullúsve pauperum & humilium contemptus, quin potius tanta in ore ejus lucebat humilitas, ut simplices & pauperes Monasteriorum Abbates inter loquendum familiariter suos Dominos appellaret, quorum & causas in persona propria clementissimè audivit, & quanta licuit celeritate juxta vires in bonum perduxit finem.

Hermannus Archiepisc. reformator Claustralium.

Hermannus Archiepisc. magnæ humilitatis & mansuetudinis.

In omnes fuit munificus non solùm in suos, verùm etiam in exteros, multísque largitatis suæ beneficia plura gratis impendit, à quibus nihil vicissitudinis recepit. Quapropter Omnipotens Deus benedixit operibus ejus, ut quanto plura dedit Monasterijs atque pauperibus, tanto magis abundaret. Non imitabatur pecuniarum anxios incubones, qui tanto studio sequuntur avaritiam, ut nihil amplius curent quàm terrena, nihil avidius quærant & sitiant, quàm caduca.

Hermannus Archiepisc. in omnes munificus & sine avaritia dives.

Hermannus iste Præsul æternâ memoriâ venerandus, sanctarum virtutum incedens tramite, medium tenuit cum beatis, quoniam quidem neque avarus extitit in colligendis pecunijs, neque prodigus in exponendis, sed moderamine usus Christianæ pietatis, sic animum suum accommodavit rebus temporalibus, ut non omitteret æterna; satis enim prudenter in utróque statu gubernavit Ecclesiam, quia & spiritualia præposuit temporalibus, & hæc illis pro conservatione necessaria non omisit. Quam studiosus & diligens fuerit in his, quæ divinum respiciunt cultum, nemo facilè dixerit. Nam etsi multis varijs, atque continuis distineretur occupationibus & negotijs Ecclesiastici Principatus, orationes tamen suas non solùm Canonicas, sed etiam privatas, seu peculiares quotidie singulari cum devotione persolvebat. Meditationes quasdam cum Orationibus de Passione Domini nostri Jesu Christi, à Theodorico de Osenbruck Ordinis Fratrum Minorum insigni declamatore breviter compositas, quotidie cum summa devotione legere consuevit. Missam omni die in spiritu contritionis & humilitatis audivit. Feriam sextam in memoriam Dominicæ Passionis, & Sabbathum ad honorem Beatissimæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ per totum annum continentissimè jejunavit.

Hermannus Archiepisc. Dominicæ Passionis meditator assiduus.

Amavi

Amavit Clerum, dilexit amore paterno Clauſtrales, pauperum omnium advocatus extitit ſubditorum, omni tempore pacificus fuit: Juſtitiâ, manſuetudine, pietate, miſericordiâ in pauperes Chriſti, benevolentiâ & humanitate in hoſpites, cultu, amore, & devotione mentis in Deum nullo Pontificum ſuo tempore inferior fuit. Honeſtiſſimæ converſationis extitit, non turbulentus, non elatus, non pompoſus, ſed modeſtus, quietus, humilis & maturus tam verbis quam factis. Animo tamen conſtans erat & libertatis Eccleſiaſticæ defenſor acerrimus, ingenio ſubtilis, conſilio promptus, prudentiâ cautus, experientiâ magnus, actione præcipuus, ſermone luculentus. Eccleſiam Colonienſem, quam ære nimis gravatam alieno reperit, auxilio adjutus Divino brevi tempore omnibus ex debitorum gravaminibus liberavit. Inter multa quoque pietatis opera, quibus Omnipotenti Deo ſe miniſtrum ſemper curabat exhibere devotum, in oppido ſuo Brüel juxta Caſtellum reſidentiæ Pontificalis Cœnobium Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia novum à fundamentis conſtruxit, quod ornamentis Eccleſiaſticis, Libris atque Sanctorum Reliquijs, cunctiſque neceſſarijs utenſilibus domûs magnificè dotavit. Primus in eo Conventu Guardianus, id eſt, Cuſtos Fratrum conſtitutus fuit ſupra jam dictus Frater Theodoricus de Oſenbruck vir doctus & religioſiſſimus, qui cùm prædicator eſſet inſignis, magno populorum honorabatur concurſu.

Hermañus Archiepiſc. omnium virtutum decore fuit ornatus.

Hermañus Archiepiſc. novum conſtruxit Cœnobium minorum.

Anno etiam prænotato, moritur Sigiſmundus Dux Saxoniæ quondam Epiſcopus Herbipolenſis ante Gotfridum, qui depoſitus fuerat ante annos XXXVII. ut longè ſupra diximus anno Chriſtianorum MCCCCXLIII. Poſt cujus mortem Erneſtus & Albertus fratres ejus Saxoniæ Duces contra Rudolphum Herbipolenſem litis actionem inſtituerunt, magnam ab eo ſummam pecuniarum ratione penſionis annuæ Fratri olim promiſſæ, ſed annis XXXVII. non ſolutæ, ſatis importunè poſtulantes, precibus interponentes minas, quòd niſi quantocius ſatisfaceret, arma in eum movere cogerentur. Rudolphus autem pacis amator, non ignarus, quid faciant bella, concordiam ſubijt, & florenorum tria & triginta millia Ducibus urgentibus ſolvit, malens pacem emere, quam nutrire bellum.

Sigiſmundus quondam Epiſc. Herbipolenſis in Saxonia moritur.

Hoc ipſo anno mortua eſt Margaretha Ducis Sabaudiæ Amadei Felicíſque Papæ quondam Filia, quæ primò nupſerat Ludovico Pio Comiti Palatino Rheni Bavariæque Duci, Sacri Imperij Archidapifero ac Principi Electori, de quo concepit & peperit Philippum, qui ſucceſſit Patri ſuo in Principatu, Ludovico autem mortuo nupſit Udalrico Wirtenbergenſium Comiti, ſicuti diximus.

Margaretha Mater Philippi Comitis Palatini moritur.

Eodem quoque anno mortuus eſt etiam ipſe Udalricus Comes de Wirtenberg memoratus uxorem ſecutus, Princeps magnificus, humanitate, manſuetudine, beneficentiâ, virtute ſimul & prudentiâ inſignis, & ab omni populo ſibi ſubjecto dilectus ut pater, Studgardiæ in Collegiata Eccleſia S. Crucis cum tribus legitimis uxoribus ſuis nobiliſſimis, quas ſucceſſivè duxerat, cum debito honore ſepultus. Reliquit autem duos filios Eberhardum, & Henricum, quorum primus mortuo Eberhardo ex patruo nepoti Duci poſtea facto, ſicut dicemus, in Ducatu ſucceſſit, & ſine Liberis obijt. Henricus autem uxore acceptâ filiâ Comitis de Bitſch inter

Udalricus Comes Wirtenbergiæ obijt.

alios Liberos genuit Udalricum, qui hodie Wirtenbergensem pulso Eberhardo patruo strenuè gubernat Ducatum, Patre adhuc vivente, sed infirmo.

Anno etiam præscripto, Mahumetes crudelissimus Turcarum Rex de sua dolens confusione, quòd neque Ungaros neque Rhodianos vincere potuisset, Italiam suis tentare armis in odium Christianorum omnium cogitavit. Contractis igitur copijs ex Velcera Civitate sua, quæ circa mare Adriaticum est sita, navigio simul & terra movit in Apuliam, & Hydruntum obsedit, impugnavit, & cepit, non quidem in propria Persona, sed per Capitaneum suum. Quantam nefandissimi Turcæ urbe captâ crudelitatem patraverint in Christianos, miserabile nimis est cogitare, duodecim millia hominum Deo fidelium occiderunt, Archiepiscopum virum, senem & religiosum Pontificalibus induerunt, crucémque tenentem in manibus cum serra lignea per medium diviserunt, Clericos & Monachos omnes interfecerunt, virgines & matronas suâ libidine polluerunt, senésque occidentes, Juvenes utriúsque sexus reliquos venales in Græciam duxêre captivos.

Hydruntum urbs Calabriæ à Turca impijssimo capitur.

Anno item prænotato, Bernardus hujus Monasterij Abbas Dormitorium fratrum, & hyemale refectorium sub eo novum à fundamento construxit, & in eam, ut hodie cernitur, formam perduxit.

His etiam temporibus idem Abbas Bernardus castrum Waldeck cum omnibus proventibus suis, agris, pratis, sylvis, aquis, aquarúmque decursibus, cultis & incultis, quæsitis & inquirendis cum parte Nagolthæ fluminis pro quatuor florenorum millibus emptione perpetuâ comparavit à quibusdam nobilibus de consensu Hæredum eorum omnium expresso, sicut Emptionis litteræ manifestius contestantur. Refectorium similiter æstivale cum ea parte Dormitorij, quæ respicit ad meridiem, his ferme temporibus Abbas memoratus à fundamentis novum construxit: Tabulam quoque cum imaginibus & picturis non minus pulchram, ut cernitur, perquàm pretiosam super altare majus hoc ipso anno prænotato, fieri mandavit. Candelabra etiam duo magna, quæ stant coram summo altari, de aurichalco eodem anno comparavit.

Waldeck Castrum Bernardus Abbas Monasterio comparavit.

His quoque temporibus Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, Princeps omnium suo tempore devotissimus ad honorem Omnipotentis Dei Cœnobium Ordinis Minorum Fratrum S. Francisci Confessoris in oppido Crüzenach de novo construxit, quod tamen morte præventus filio suo Duci Joanni perficiendum commendavit. Qui patri succedens in Principatu factus est etiam Religionis & devotionis paternæ hæres atque successor integerrimus, brevíque cæptum opus complevit, & fratres cum ingenti lætitiâ introduxit. Oppidanus quidam Stauronesij de ligno pyri Imaginem S. Wolffgangi Pontificis sculpi fecerat, quam ex devotione super altare in eodem loco primùm, ubi fundabatur Cœnobium memoratum, collocavit. Ad quam Imaginem tantus brevi concursus populorum factus est, ut ex oblationibus eorum sufficientes ad structuræ consummationem provenirent impensæ. Miracula ibidem facta recitabantur plura, quorum opinione & famâ incitati per gyrum populi quotidie cum eleemosynis votivalibus concurrebant. Nec signorum

Cœnobium in Crüzenach Fratrum Minorum novum construitur.

Concursus fit populi ad S. Wolffgangum in oppido Crüzenach.

rum cessavit opinio, quo usque Fratres de Observantia minores ad locum introducti, quietem amantes, & quæstum detestantes Imaginem deposuerunt. Et sic jam deinceps miracula cessaverunt, & concursus populi successivè in brevi penitus defecit.

MCCCCLXXXI.

Monasteriũ S. Crucis in Limburg reformatur.

Anno Bernardi Abbatis XXI. Indictione Romanorum XIV. Monasterium S. Crucis in monte Limpurg dicto prope Bureckheim Ordinis S. Benedicti Spirensis Diœcesis reformatum est per Hermannum Pruss S. Jacobi prope Moguntiam, & Joannem de Colenhausen S. Martini in Spanheim, Bernardum quoque jam dictum in Hirsaugia Monasteriorum ejusdem ordinis memorandos Abbates. Primus ibi Abbas de Observantia Bursfeldensium institutus fuit Bonifacius de Venlo Monachus S. Jacobi Moguntini, & præfuit annis ferme duobus. Post hujus obitum Abbas institutus fuit Anselmus Ulner ex Dieburg, & præfuit annis XI. quo resignante Macharius Weis de Furbach Abbas constituitur, & præfuit annis decem circiter, quo memoratum Cœnobium tempore guerrarum, quæ fuerunt inter Regnum & Philippum Comitem Palatinum, per satellites Comitis de Liningen ex Duroburgo Castello proximo hostiliter erumpentes fuit incensum & funditus destructum, ut suo loco infra dicemus.

Mahumetes Rex Turcarum magnus tyrannus moritur.

Eodem anno ultimâ die mensis Maij, obijt Mahumetes Turcarum impijssimus Rex, qui multa Christianis intulit mala, filios relinquens duos paternæ crudelitatis hæredes, quorum natu major Bagiasich, sive Hildrimi dictus favore Turcarum mox Regnum sibi usurpans paternum, fratrem Zizimi nomine violenter exulem fecit, qui fugiens à facie Germani primùm exulavit apud Rhodios, postea Romæ in Italia, deinde apud Regem Galliæ, cujus veneno interijt. His duobus in Græcia pro imperio contendentibus Hytruntum civitas anno priore capta, sicut diximus, per Mahumetem scelestissimum canem, recuperatur à Christianis: & expulsis Turcis, omnis Apulia mundatur à pollutione Mahumeticâ.

Rupertus Comes Palatinus nascitur.

Anno prænotato quartadecimâ die mensis Maij, natus est Rupertus tertio genitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis in oppido Heidelberg. Qui cùm esset annorum decem & octo, jussu Patris duxit uxorem, Georgij Bavariæ Ducis cognomento divitis avunculi sui filiam, cum qua vixit annis fermè septem.

Anno etiam præscripto, mortuus est Joannes Dux Clivensis, & Comes de Marca, Princeps bellicosus & strenuus, qui cum Maximiliano Archiduce Austriæ multa contra Gallos & Geldrenses prælia fortiter gessit. Duos reliquit filios, quorum natu major Patri successit in Ducatu: minor autem Canonicus fuit Colonienſis & Trajectensis, qui pro ejusdem Ecclesiæ Pontificatu frustra laboravit.

Joannes postea in Hirsaugia Abbas XLII. fit Monachus.

Hocipso anno Joannes de Calusę, qui nunc est hujus Monasterij Hirsaugiensis quadragesimus secundus Abbas, Monasterium intravit, sacri Ordinis habitum susscepit, & anno revoluto probationis consuetæ, Ordinem ipsum secundum regulam Divi P. Benedicti professus est, in quo deinceps non solùm irreprehensibiliter, sed etiam laudabiliter vixit, & vivit usque in præsentem diem. Est enim naturâ homo bonus, pius, mansuetus, tranquillus, pacificus, & Monasticæ quietis amator: cujus innocentia vitæ meritò fratrum in se convertit amorem. Ex eo námque die,

die, quo ſanctæ Religionis habitum aſſumpſit, ſummo ſemper conatu Monachum ſe verum & imitabilem cunctis exhibere ſtuduit. Nulli gravis, nulli oneroſus, ſed humilis, quietus, & manſuetudinis clauſtralis obſervator diligentiſſimus ante faciem ſuam gradiebatur.

Fames magna Germaniam afflixit & Galliam totam.

Anno etiam ſupra notato, fames in omni terra fuit grandis, & inopia victualium utique magna, præſertim in Gallia, Picardia, Flandria, Brabantia, Hollandia, Hannonia, in Ducatu Clivenſi, Geldrenſi quoque, apud Moſellanos, Colonienſes, Trevirenſes, Moguntinos, cíſque Rhenanos & Suevos, quorum plures inediâ perierunt. Creverat enim frumenti prætium ſex partibus ultra conſuetum, ita ut modius, qui communibus annis venumdari pro uno denario conſuevit, iſto non minus, quàm ſeptem denarijs venderetur. Penuria panis maxima pauperes afflixit, longâ quippe inediâ vexati, cùm acceptum dono cibum plerique dentibus comminuerent, ſtomacho clauſis arterijs committere nequiverunt.

MCCCCLXXXII.

Unio comitatuum Wirtenbergenſium.

Anno Bernardi Abbatis XXII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum xv. Eberhardus Barbatus Comes in Wirtenberg homo prudens & aſtutus conſilio, ſciens quòd juxta Dominicam ſententiam: *Omne Regnum in ſeipſo diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet:* Cùm Principatus Wirtenbergenſium eſſet in duo partitus, quomodo in unam revocaretur Monarchiam prudenter excogitavit. Habebat enim duos ex patruo nepotes, ut dictum eſt ſupra, Eberhardum videlicet Comitem, & Henricum, qui unam partem tenebant comitatus: Stutgardiam ſcilicet cum pertinentibus ad eam. Ipſe autem poſſidebat Urach alteram Comitatûs partem cum oppidis & Caſtellis & viculis ſuis. Conſilio itaque ſenioris Eberhardi conſentientes Junior & Henricus, Comitatum diviſum reduxerunt in unum, ſtatuentes & litteris confirmantes, quòd regimen principatûs Wirtenbergenſium perpetuò deinceps maneat indiviſum penes unum: de cujus manu hæredes reliqui annuam pro ſuſtentatione ſui pecuniarum recipiant portionem. Hâc unitate prudenter conclusâ, per populum quoque terræ unanimiter collaudatâ, & ſequenti anno conſenſu Principum in Conventu Francofurtenſi per Fridericum Imperatorem confirmatâ, ſenior Eberhardus Juniori præſtitit facultatem acceptandi, utrum vellet præeſſe Comitatui, aut vitam in privato cum pace vivere quietam. Conſilio ſuorum accepto, qui non ignorabant, ſeniorem Eberhardum pro communi Patriæ utilitate ad regimen fore meliorem: ceſſit Principatui, proviſione quinque vel ſex millium florenorum annuâ contentus. Porrò Henricus frater Junioris Eberhardi propter continuas infirmitates ſuas, quas & hodie patitur, ſimili vivit proviſione quietus, qui ſolus progeniem Comitum, nunc Ducum de Wirtenberg continuat.

Joannes Trithemius fit Monachus in Spanheim.

Anno prænotato, primâ die menſis Februarij, ego Joannes Trithemius hujus operis compilator anno ætatis meæ viceſimo præciſè completo ad converſionem veni, & habitum ſanctæ Religionis in Monaſterio Divi Martini Præſulis in Spanheim in Diœceſi Moguntinenſi Ordinis S. Benedicti de obſervantia Bursfeldenſium aſſumpſi, præſidente Joanne Colenhauſen Abbate.

Mechtildis mater Comitis Eberhardi moritur.

Eodem anno moritur Mechtildis mater ſenioris Eberhardi circa Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, quæ ſoror fuit Ludovici Pij, & Friderici ſtrenui

ſtrenui, Comitum Palatinorum Rheni Bavariæque Ducum. Hæc, ut ſupra diximus, primò nupſerat Ludovico Wirtenbergenſium Comiti, peperítque ſeniorem Eberhardum Barbatum poſtea Ducem. Ludovico autem vita defuncto nupſit Archiduci cuidam Auſtriæ. Quo etiam mortuo ad filium reverſa reliquum vitæ in viduitate peregit. Hæc vidua huic Monaſterio Hirſaugienſi fuit ut mater, & multa illi bona fecit. Omnem námque decimationem vini ſimul & frumenti cum Eccleſia parochiali villæ Böblingen huic Monaſterio pro Dei amore legavit. Sacerdotale quoque aurifrigium valdè pretioſum, hoc eſt, cappam choralem, caſulam ſive planetam cum duabus dalmaticis totidem ſtolis, & tribus manipulis ex chlamide Ladislai Regis quondam Bohemiæ factam, Eccleſiæ Hirſaugienſi piâ donatione largita eſt. Mitram Pontificalem, qua Hirſaugianus utitur Abbas, Monaſterio duplicem dedit, quarum altera & pretioſis lapidibus auróque intexta, eſt rubea: & altera unionibus decorata eſt alba. Denique & alia plura Hirſaugienſi donavit Eccleſiæ, & gravamina Principum multa Cœnobio præter Juſtitiam intentata ſuis precibus avertit.

Eadem mater Monaſterij Hirſaugienſis.

Anno præſcripto Eberhardus Comes de Wirtenberg, ſenior, cognomento Barbatus Romam causâ devotionis cum notabili ſuorum Comitiva profectus eſt, & Sabbatho ante Dominicam mediæ quadrageſimæ urbem ingreſſus, ſequenti die, quæ fuit Dominica *Lætare*, à Sixto Pontifice aureâ Rosâ donatus fuit, & tam ab ipſo Papa, quàm à cætu Cardinalium penè omnium magno cum honore ſuſceptus. Eodem tempore Comes Eberhardus à Sixto Papa obtinuit auctoritatem & licentiam transferendi ſæculares Canonicos de Collegiata Eccleſia, quæ fuit in oppido Urach ad Hernberg, & in eorum locum reponendi Fratres, qui de communi vita nuncupantur, propterea quòd Apoſtolorum exemplo ſine proprio ſocialiter vivant in communi ſub uno Præpoſito. Indulgentias etiam plurimas impetravit pro eadem Eccleſia in Urach, quam reverſus in ſua magnificè conſtruxit, & ſufficienter dotavit, in qua & Roſam auream à Pontifice donatam, cum Reliquijs Sanctorum collocavit.

Eberhardus Comes ex devotione Romam vadit.

Anno item prænotato, Dominicâ in Albis, Sixtus Papa IV. Romæ apud S. Petrum in præſentia multorum Cardinalium, Epiſcoporum, Prælatorum, & hominum, adſtante cum ſuis etiam Eberhardo Comite jam dicto Wirtenbergenſi, Euſtachium, qui & Bonaventura de Balneo Regio, quintum Ordinis ſui, hoc eſt, Fratrum minorum S. Franciſci Miniſtrum Generalem ac poſtea S. R. E. Cardinalem, Sanctorum Catalogo magno cum honore adſcripſit; in cujus canonizatione tunc Rupertus de Licis ejuſdem Ordinis Orationem dixit. Obijt autem S. Bonaventura ſub Gregorio Papa X. anno videlicet Dominicæ Nativitatis MCCLXXXIII. in Concilio Lugdunenſi; ſepultus ibidem in Eccleſia Cathedrali miraculis ut ferunt coruſcans.

S. Bonaventura Ord. Minorum à Sixto Canonizatur.

Eodem anno, Maria de Burgundia Maximiliani Archiducis Auſtriæ conjunx in venatione de equo, cui inſidebat, cecidit, & fractâ cervice miſerabili morte deceſſit, Philippum relinquens filium, qui poſtea factus eſt Rex Caſtiliæ in Hiſpania, & ante patrem mortuus eſt, relictis duobus filijs Ferdinando & Carolo, de quibus loco ſuo plenius dicetur, & Margaretham, quæ ſponſata fuerat Carolo Regi Gallorum VIII. ſed repudiata propter ambitionem Ducatus Britanniæ primò nupſit Regi Hiſpaniarum,

Maria Maximiliani uxor obijt anno ætatis ſuæ XXVI.

posteà Duci Sabaudiæ, quo etiam mortuo ad Patrem reversa est, & vidua in Brabantia hodie vivit.

Dietherus Archiepisc. moritur hoc anno.

Anno etiam prænotato, VII. die mensis Junij, obijt Dietherus de Isenburg Archiepiscopus Moguntinus, anno Pontificatus sui secundarij VI. & mense similiter VI. in majori Ecclesia sepultus cum tali Epitaphio: *Bis Præsul factus Comes Isenburg Dietherus: Moguntinam arcem struxerat, atque scholam*; fuit enim vir optimus, qui Clerum dilexit, & Claustralibus multa beneficia impendit.

Post cujus obitum Albertus Ernesti Saxonum Ducis filius annum agens ætatis XVIII. per Capitulum in Administratorem Ecclesiæ Moguntinæ assumitur, & cum favore non parvo multorum à Sixto Pontifice IV. confirmatur. Supervixit deinceps biennio tantùm, & ne malitia temporum, ut fieri solet, intellectum ejus depravaret, sublatus est. Ejus fratres fuerunt Ernestus Magdeburgensium tunc administrator, posteà Archiepiscopus & Primas Germaniæ, Fridericus Princeps Elector, & Joannes Duces Saxoniæ & Misniæ.

Reinhardus Episcopus Wormatiæ obijt.

Eodem anno, XXI. die mensis Julij, obijt Reinhardus de Sickingen Episcopus Wormatiensis anno Pontificatus sui XXXVI. & in Capella S. Ægidij Abbatis, quam ipse de novo construxerat, juxta majorem in Wormatia Ecclesiam sepelitur. Mutuaverat iste Præsul de portione sua hæreditaria cuidam Principi duodecim millia florenorum sub bona fide, sicut in talibus fieri solet. Moriturus autem præcepit, ut omnis illa pecunia Monasterijs, Ecclesijs atque pauperibus exponeretur, imò solveretur propter Deum; DCC. ex his floreni per ipsum Principem uni Monasterio ad structuram donati sunt, reliquorum solutio differtur ad Græcas Calendas.

Joannes Camerarius Dalburgius fit Episcopus Wormatiensis.

Post hunc Joannes Camerarius Dalburgius majoris Ecclesiæ Præpositus, Wormatiensis Episcopus factus est, & præfuit annis XXI. in magna æstimatione hominum. Fuit enim vir in omni facultate doctissimus, triumque linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ peritus, & unicum Germanorum decus, qui non solum nostris, sed etiam exteris nationibus admirabilis propter omnimodam eruditionem suam apparebat. Ad hunc Reverendissimum Pontificem ego Joannes Trithemius Abbas posteà Spanheimensis opus de scriptoribus Ecclesiasticis lucubravi. Amator etiam fuit librorum omnium nostra tempestate ardentissimus, qui multa volumina Hebraica, Græca, & Latina in omni scripturarum varietate rarissima congregavit.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale 24. celebratur in Blaubeuren.

Anno præscripto, Dominicâ tertiâ post Pascha, quæ ab Introitu Missæ dicitur: *Jubilate*; celebratum fuit XXIV. Ordinis Provinciale Capitulum in Monasterio S. Joannis Baptistæ in oppido Blaubeuren apud Suevos Constantiensis Diœcesis, in quo præsederunt Georgius sancti Stephani in Herbipoli, Georgius in Wiblingen, Udalricus montis Monachorum, & Joannes sancti Ægidij in Nürenberga Monasteriorum ejusdem Ordinis Abbates.

Episcopus Leodiensis occiditur.

Eodem anno Joannes de Burbon Episcopus Leodiensis cum Archiduce Maximiliano fideliter sentiens, insidijs & subordinatione Ludovici Regis Gallorum XI. per Wilhelmum de Arnburg fuit occisus, & Cadauer ab eodem Parricida nequissimo ante fores Ecclesiæ majoris conspiciendum populo projectum. Nec multo post & ipse homicida simili dolo ab alio interemptus est in vindictam commissi sceleris, & multiplicata sunt

mala

mala in terra Leodiensium, per Rupertum de Arnburg Wilhelmi necem acriter vindicantem.

Anno item prænotato, Bernardus Abbas hujus Monasterij primum latus de ambitu, quo itur ad Capitulum de Ecclesia, novum à fundamentis incepit, quod morte præventus successori perficiendum reliquit. Domum etiam pecualem trans pontem apud S. Aurelium novam cum universis habitationibus suis construxit. In oppido Wil frumentariam similiter domum ædificavit.

Bernardus Abbas Hirsaugiæ XXXIX. moritur.

Eodem anno in mense Septembri memoratus Abbas Hirsaugiensis Bernardus jam senio gravatus, multísque laboribus nimium exhaustus ægrotare cæpit, paulatim crescente morbo tandem Christo vocante ab hac miserabili peregrinatione ad patriam transmigravit æternam, anno regiminis XXII. sepultus ut jusserat in Introitu Ecclesiæ circa altare omnium Sanctorum, vir apud omnem Hirsaugiensium posteritatem sempiterna memoria dignus. Meritò námque secundus fundator hujus Monasterij censendus, quippe qui omnia ejus bona ære alieno in duodecim millibus, ut supra dictum est, gravata reperit, cuncta penè intus & extra ædificia ruinosa vidit.

Bernardus hic Abbas meritò secundus fundator dicendus est.

Enimverò quod nullus in ducentis annis ante eum Abbas potuit, Hirsaugiam à cunctis oneribus debitorum liberrimam reddidit, impignorata omnia redemit: & ædificia Cœnobij nova multa condidit, antiqua reparavit. Majus tamen omnium, quod fecit, jure præfertur cæteris, quia non solùm Monasterio utiliter præfuit in temporalibus, sed in spiritualibus etiam omnia tam in se, quàm in subjectis ad Regulæ puritatem reformavit: fuit enim regularis observantiæ magnus Zelotes, & cuncta ad Dei gloriam faciebat.

De Georgio hujus Monasterij Hirsaugiensis Abbate XL. qui præfuit annis duobus, minus xx. diebus, variisque gestis illius temporis.

Georgius fit Abbas Hirsaugiensis XL. annis duobus.

POst obitum Reverendissimi Abbatis Bernardi anno Dominicæ Nativitatis memorato MCCCCLXXXII. Indictione Romanorum XV. XVIII. die mensis Octobris, quæ fuit feria sexta post Galli, convenientes ad locum Capitularem Prior & Fratres hujus loci, post invocationem Spiritus sancti, aliásque orationes consuetas, Georgium Præpositum in Rothe Conventualem præsentis Monasterij unanimi consensu in Abbatem elegerunt, qui per Ludovicum de Helmstatt Episcopum Spirensem confirmatus & Benedictus præfuit duobus annis XX. diebus, vir bonus, simplex, & quietus.

Georgius Abbas vita & moribus fuit tranquillus.

Hic de Moguntia venerat ad Hirsaugiense Cœnobium ex S. Jacobo cum primis Reformatoribus, inter quos usque ad senectam & senium vixerat inculpatè, nulli molestus, sed gratus omnibus, & in regulari observantiâ singulari devotione studiosus. Ordinatus posthæc à Bernardo Abbate in Roth, se in utróque statu satis utilem exhibuit rectorem, &

proventus Ecclesiæ parvo tempore notabiliter augmentavit, ædificia plura de novo erexit, antiqua & ruinosa summo cum studio cuncta reparavit.

Sed posteaquam in Abbatem fuerat sublimatus, non eam regendi gratiam in majoribus habuit, quam in minoribus constitutus utiliter & fructuosè ministravit. Unde factum est, ut cum senioribus suis, & his maximè, qui fuerant in officijs positi, gravem dissensionem incurrerit, è quibus nonnulli ad tempus exulare coacti sunt. Post multas tandem turbationes inter eum & conventum subortas, considerans senio se gravatum ad onera pastoralis curæ portanda minùs idoneum, Abbatiam resignavit.

Fridericus Comes Palatinus nascitur.

Eodem anno nonâ die mensis Decembris Heidelbergæ nascitur Fridericus quartogenitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, qui hodie xxxi. ætatis annum agens, super liberos Ruperti fratris in Bavaria relictos, ut suo loco dicetur, Tutorem se gerit.

MCCCLXXXIII.

Maximilianus Oratores pro pace mittit ad Gallos.

Anno Georgij Abbatis I. Indictione Romanorum I. Ludovico Rege Gallorum XI. valetudinario manente, Maximilianus Archidux Austriæ Oratores suos ex Flandria misit in Galliam rogatus ab illo, ut de pace communi tractarent. Videbat enim Rex Ludovicus, quod in humanis diutius manere non posset, sed mori propediem oporteret, voluitque propterea Maximilianum, cujus vires in bello & nervos multipliciter fuerat expertus, Carolo filio, quibus posset medijs facere prius amicum, à quo regnum suum alioqui fore metuebat avertendum.

Margaritha filia Maximiliani Carolo desponsatur Gallo.

Venientes itaque ad Ambasiam Oratores Maximiliani, ubi Rex decumbebat infirmus, Pax & concordia inter eos facta est, & inter alia fœderis capita, hoc erat non ultimum, quod Carolus Ludovici filius Margaritham ex Maria filiam (de qua paulò ante dictum est) dum utraque legitima ætas esset, acciperet uxorem. Quibus ritè conclusis donantur à Ludovico Legati triginta millibus scutorum aureorum, præter pocula argenti cælati, quod Rex illorum causâ prius cudi præceperat. Erat autem Margaritha infra bimatum, & à Gandavis educabatur in Flandria. Igitur redeuntibus Gandavum Flamingis Oratoribus fit apparatus ingens de Margaritha ad Gallos ducenda: nec minus curabat Rex Ludovicus magnâ pompâ, quomodo eam à Flamingis gloriosè susciperet.

Ludovicus Gallorum Rex infirmus musicâ petit levari.

Anno igitur prænotato secundâ die mensis Junij Margaritha Parisium ingreditur infans puella, & paulo post ad Ludovicum Regem deducitur, ubi jacebat infirmus, festúmque desponsationis communi lætitiâ celebratur. Non erat Ludovico à morbo requies: séque indies magis ac magis debilitari sentiebat, & mortis metu angebatur; nemo enim fuit illo vivendi cupidior. Hinc Turonum se portari jubet, excogitans à Musica valetudinis suæ levamen quærere. Quam ad rem accersiri mandat omnis generis musici instrumenti lusores, quos centum & viginti convenisse constat. Inter quos fuerant ovium pastores, qui multos dies non procul à Regis cubiculo continenter modulabantur ejus consolandi causâ, & ne somno quo gravabatur nimium succumberet; quanquam nihil aut parum relevaretur.

Justit

Jussit præter hoc hominum genus alterum longè diversum ad se convenire, solitarij námque & qui Eremum incolebant homines, quique opinione sanctitatis plurimi æstimabantur, fœminæ quoque spectatæ Religionis Turonum convenerunt; quibus id negotij mandatum est, Deum indesinenter orare pro salute Regis, ut vivere diutius posset; erat enim cupidissimus vitæ. Sed mortis definitæ terminum nemo producere potest. Moritur ergo post multa & prius inaudita sine fructu excogitata medicamina in palatio Turonensi anno prænotato penultima die mensis Augusti, & in templo Divæ Mariæ semper Virginis apud Clery sicut vivus ordinaverat sepultus est.

Ludovicus Rex Gallorum undecimus Turonis moritur.

Post Ludovicum regnavit super Gallos filius ejus Carolus octavus, annis fermè quatuordecim, puer sex annorum, cùm regnare cæpisset: & fœdera rupit, quæ pater cum Archiduce Maximiliano statuerat, Margarethámque sibi ut diximus desponsatam, remisit in Flandriam ad patrem, cupiditate Ducatûs Britanniæ minoris incensus, cujus Dominam nomine Annam jam ritè Maximiliano sponsam, præripuit violato jure uxorem.

Carolus octavus regnat in Gallia post Patrem annis XIV.

Anno prænotato, septima decima die mensis Julij, Joannes de Colenhausen Abbas Monasterij sancti Martini præsulis in Spanheim Ordinis Divi Patris Benedicti auctoritate Alberti Moguntinæ Ecclesiæ administratoris & Fratrum postulatione factus est Abbas Cœnobij Sanctorum Marcellini & Petri Martyrum in oppido Selgenstatt, & præfuit ibidem annis novem. Posteà senio gravatus & morbo Abbatiam resignavit: & mensibus triginta supervixit: vir doctus, religiosus, integer, & omni tempore honestæ conversationis.

Joannes de Colenhausen fit Abbas in Selgenstatt annis IX.

Eodem anno vicesimâ nonâ die mensis Julij, ego Joannes Trithemius patriâ Mosellanus tantâ successione indignus confratrum meorum electione Abbas in Spanheim quintus atque vicesimus fui electus, præsentibus Hermanno sancti Jacobi prope Moguntiam, Conrado sancti Joannis Baptistæ in Ringaugia, & Joanne supra dicto in Selgenstatt Monasteriorum Ordinis nostri Abbatibus. Confirmatus autem per administratorem Ecclesiæ Moguntinæ Albertum, & ordinatus à Bertholdo Pariadense Pontifice ejus in Pontificatu Vicario, Spanheimensi Monasterio inutilis præfui annis viginti tribus, mensibus duobus, & quatuordecim diebus. Quibus in paupertate magna & multis laboribus exactis, quorundámque perfidiâ exacerbatus animo Abbatiam sancti Jacobi Apostoli apub Wirzburg, in qua hoc historiarum opus lucubravi, Fratrum electione assumpsi, & Spanheim cum ingratis Cynonotis voluntariè resignavi, ut suo loco inferiùs veniet dicendum.

Joannes Trithemius fit Abbas in Spanheim annis XXIV.

Anno prænotato, sextâ decimâ die mensis Novembris, Heidelbergæ nascitur Elisabeth in ordine liberorum quintogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis, & Principis Electoris. Hæc postea cùm annorum esset quindecim, Wilhelmo Hassorum Landtgravio nupsit, apud Franckenfurt oppidum regni celebratis magnâ pompâ nuptijs. Quo infra biennium sine liberis mortuo ad Patrem revertitur: & paucis in viduitate annis exactis secundò nupsit Philippo Marchioni de Baden filio Christophori magnifici Principis Badensis.

Elisabeth Comes Palatina Heidelbergæ nascitur.

Anno etiam prænotato Georgius Abbas Monasterij hujus Hirsaugiensis ambitûs primum latus, quod ejus antecessor Abbas Bernardus, ut supra

diximus, inchoaverat, perficere statuit, & ad finem testudinem perduxit. Alias etiam structuras in Monasterio, & exinde in curtibus continuando assumpsit, quas tamen omnes propter brevitatem sui regiminis consummare non potuit.

Cœnobium Monialium in Sebach reformatur.

Eodem quoque anno Georgius Abbas de commissione Ludovici Spirensis Ecclesiæ antistitis reformavit Cœnobium Monialium S. Laurentij Martyris in Seebach nostri Ordinis, quod parum distat à Monasterio Limpurgensi, & vitam in eo regularem introduxit. Aliud quoque Cœnobium Monialium nescio cujus Ordinis in Sefflingen, idem ad religionis observantiam reformavit.

MCCCCLXXXIV.

Anno Georgij Abbatis II. Indictione Romanorum II. hyems satis nivosa fuit & putrida: eodémque anno primâ die mensis Maij, obijt Albertus è Saxoniæ Ducibus Administrator Ecclesiæ Moguntinæ anno ætatis suæ vicesimo, administrationis verò suæ secundo bonæ spei adolescens: cujus Cadauer cum honore debito in majori Ecclesia sepelitur. Post cujus mortem Bertholdus ex Comitibus de Heñenberg Decanus per Canonicos unanimi consensu eligitur: & confirmatus ab Innocentio Papa octavo, sequenti anno in Archiepiscopum à Joanne Dalburg Wormatiensium Antistite Moguntiæ ordinatur. Præfuit autem in Archiepiscopatu annis uno & viginti, vir astutus consilio, & æstimationis inter Principes magnæ, qui mox in principio sui Pontificatus Clerum durè satis gravare cæpit: pecuniam exigendo, quam subsidium vocant, per Censuras Ecclesiasticas, ultra quàm eatenus fieri consuevit, non solum à sæcularibus, sed etiam à Claustralibus, quos præ cæteris, nescio causam, aliquantulum durius aspernabatur. Erat alioquin Princeps magnificus, qui cunctis Germaniæ optimatibus Ingenio, Prudentiâ, Sapientiâ, consilio, rerúmque magnarum experientiâ facilè præstabat: ad cujus sententiam Rex Maximilianus quasi ad Patris aurem pendebat, utpote qui Archicancellarij officium in ejus palatio multo tempore sequendo Curiam prudentissimè adimplevit.

Bertholdus Comes de Heñenberg fit Archiepiscopus Moguntinus.

Sixtus Papa quartus moritur.

Eodem anno in mense Augusto, mortuus est Sixtus Papa quartus Pontificatus sui anno XIII. apud S. Petrum in Vaticano sepultus impensis Juliani Cardinalis S. Petri ad Vincula ex fratre nepotis, qui post Alexandrum sextum factus est Papa Julius secundus. Creaverat enim Papa Sixtus toto sui Pontificatus tempore Cardinales viginti: inter quos Julianus S. Petri ad Vincula ex fratre nepos unus extitit: qui patruum sicut diximus pomposè nimium sepelivit. Hic Papa Sixtus festum Præsentationis Beatæ Mariæ semper Virginis instituit, & solemnitatem Conceptionis ejus confirmavit. Festum quóque S. Annæ aviæ Christi, & S. Joseph nutritij Domini in Ecclesia fieri jussit.

Innocentius fit Papa octavus, qui annis præfuit VIII.

Sixto in Pontificatu Romano successit Joannes Baptista patria Genuensis, Cardinalis Presbyter tituli S. Cæciliæ, qui dictus Innocentius VIII. Ecclesiæ præfuit annis VIII. diebus sex atque viginti, vir optimus, affabilis, mansuetus, eloquio facundus & comis, morúmque honestate ac maturitate insignis. Hic Innocentius Papa Lupoldum Austriæ olim Ducem signis & miraculis coruscantem Sanctorum Catalogo ad instantiam Friderici Cæsaris tertij adscripsit.

Anno

Anno prænotato, viceſimâ primâ die menſis Februarij, natus eſt Joachim Brandenburgenſium Marchio, Stetinenſium Pomeranorúmque Dux, ſacri quoque Imperij Archicamerarius, ac Princeps Elector, filius Joannis Marchionis & nepos Alberti, qui cùm eſſet annorum decem & ſeptem, Joannis Danorum Regis filiam duxit uxorem, de qua genuit filium paterni nominis Joachim: & alterum nomine Joannem: duas quoque filias, quarum nomina memoriæ non occurrunt, ſperantes quòd liberos habiturus ſit cum tempore plures.

Joachim Marchio Brandenburgenſis laudatiſſimus.

Iſte princeps Joachim ad litteras à Patre in juventute poſitus, quantum profecerit in lingua latina, teſtes ſunt mecum omnes, qui noverunt eum. Non ſolùm latinè legit, intelligitque perfectè, verum etiam, quod rariſſimum eſt apud Germaniæ Principes, latinè ſcribit ornatas concinnas & diſertas epiſtolas, ſuo ingenio, adinventione, & manu. Nam & S. Pontifici decimo Leoni nuper proprio ingenio & manu facundiâ latinâ plenam ſcripſit & miſit Epiſtolam. Interfuimus olim pluries, quod cum Raymundo Cardinali S. Mariæ novæ Sedis Apoſtolicæ Legato in menſa loquebatur omnia non modò latinè, ſed etiam ornatè in tantum, quòd cuncti mirabantur aſſidentes. In hiſtorijs tam veterum quàm novorum peritus & ſtudioſiſſimus eſt. In Mathematicis quoque diſciplinis ſuper omnes, quos noverim, Principes eruditus. Mirabili, & prope divino viget ingenio, quo factum eſt, ut ſine difficultate magna evaſerit doctus: omniúmque doctorum eruditorúmque hominum unicus Mœcenas, amator & promotor omni tempore ſingularis. Cujus ſententiæ fidem confirmat, & quanti pendat viros literarum ſtudio deditos, oſtendit Gymnaſium illud generale, quod apud Franckenfurt oppidum ſuum, cis-Oderam, novum inſtituit, privilegijſque multis & neceſſarijs proventibus magnificè dotavit, ad quod viros undecúmque doctiſſimos magnis beneficijs adſcivit. Ejus converſatio cum doctis eſt aſſidua, quorum in ſua curia nutrit multitudinem copioſam: in quos non tantùm verbis affabilis, ſed etiam donis munificus eſt.

Joachim Marchio amator, cultor & benefactor doctorum.

In moribus & verbis maturus & non ſeverus, jucundus, non diſſolutus, humanus, non crudelis, manſuetus, non ſuperbus. Et quanquam rei theoricæ, Philoſophicæ maximè deditus, principatum tamen ſuum non minùs diligenter, quàm prudenter modeſtiſſimè gubernat. Subditis charus: bonis per dignationem ſocius: malis reprobis judex & cenſor auſterus: Juſtitiæ cultor & amator eſt maximus: quippe qui nullius in judicio perſonam recipit: reum pro muneribus neminem abſolvit. Verùm quia tranquillus adhuc vivit in humanis, ratio nos admonet, ne calamum ultra laxemus.

Joachim Marchio Juſtitiæ cultor, pius, manſuetus & rectus.

Anno prænotato vini abundantia crevit ubique terrarum per Germaniam totam, ubi vitium exercetur cultura, quantam nullus mortalium præceſſiſſe in memoriam potuit revocare. Nec prius nota fuit hæc vini copia tanta, quam in vindemia botros colligere homines cæpiſſent. Quo factum eſt, ut multis vaſa deficerent: cùm pro tanta vini multitudine ſe pauciſſimi præparaſſent. Vendebatur tum vini plauſtrum pro uno aureo nummo, & vas pro tribus. Henricus Abbas in Weiſſenburg, cui hoc anno vini plauſtra creverunt, ſicuti ejus ab ore audivi, quater centum, ſub eadem vindemia propter defectum vaſorum centum ſexaginta plauſtra

Vini abundantia inaudita.

stra vendidit pro totidem florenis monetæ communis. Venditores erant multi: emptores verò pauciſſimi. Nam uſque adeò vinum hoc anno viluerat, quod multi vini cultores cæmentationes parietum non cum aquâ, ſed veteri vino maluêre conficere. Alij propter vaſorum penuriam, ut novum reciperent, vetus in terram effuderant. Plures etiam non habentes vaſa pro tanta vini ſufficientia multitudine, botros in vitibus dimiſſos colligere deſpexerunt: nonnulli quoque ruſticorum in rabiem verſi, cùm Deo gratias agere dubuiſſent, in blaſphemiam ora laxârunt, verba fundentes, quæ non expedit recitare. Sed in ſequentibus annis vindictam ingratitudo recepit.

Ruſticorum ingratitudo Dei fuit beneficijs provocata.

Eodem anno, xxix. die menſis Septembris, quæ fuit ſolemnitate S. Archangeli Michaelis feſtiva, Georgius hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbas, conſiderans ſe ad curam paſtoralem propter multas conditiones non eſſe idoneum, Abbatiam propriâ ſponte ac liberâ voluntate anno regiminis ſui ſecundo reſignavit. Fuit autem Georgius iſte Abbas homo ſenex, manſuetus, atque tanquillus amator pacis & quietis. Verùm quia hujus Monaſterij Abbatia virum requirit laborioſum expertum in multis, & ſuper omnia vigilantiſſimum, qui non ſolùm ſpiritualia diligentiſſimè curet, ſed etiam temporalia prudenter adminiſtret, humeris ſuis importabile onus voluntariè depoſuit, & reverſus ad privatæ converſationis tramitem biennio ſupervixit. Cui Fratres pro ſuſtentatione vitæ annuam penſionem aſſignârunt certam pecuniarum ſummam, honeſtam hominis ſenectutem providè cogitantes. Nec diu poſteà cùm ille apud exteros ſibi deligeret manſionem, Blaſius Abbas & Fratres religioſâ intentione contradixerunt, aſſerentes illum non debere cum alterius profeſſionis hominibus habere manſionem, ſed potius inter noſtros regulariter converſari. Fit tandem Spiræ inter eos concordia per Hermannum Abbatem S. Jacobi Moguntinum. & alios convocatos tali ſub conditione, quod in prioratu Richenbach Monaſterio Hirſaugienſi abſque medio ſubjecto reliquum vivendi tempus cum ſua proviſione debeat ſeorſim reſidere tranquillus, quod & fecit quamdiu ſupervixit, obijt enim quartâ die menſis Auguſti, anno Blaſij Abbatis ſuccedentis ſecundo.

Georgius Abbas Hirſaugienſis XL. reſignat.

De Blaſio hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XLI. qui præfuit annis XVIII. menſibus IX. diebus XVII. & varijs geſtis.

ANno Dominicæ Nativitatis MCCCCLXXXIV. Indictione Romanorum II. poſtquam venerabilis ſenior Georgius Abbatiam in manus, ut dictum eſt, ſui conventus liberè depoſuit & reſignavit. Prior cum Fratribus die præſtitutâ pro novi paſtoris electione ad locum Capitularem unanimes convenerunt. Præmiſſis autem celebrationibus Miſſarum & orationibus conſuetis, Blaſium, qui major cellerarius aliquandiu fuerat, in Abbatem hujus Monaſterij XLI. unanimi voto elegerunt, qui confirmatus à Ludovico de Helmſtatt Spirenſium Epiſcopo, & ſolemni pompâ ordinatus, præfuit annis XVIII. menſibus

Blaſius ſit Abbas XLI. annis XIX.

bus IX. diebus XVII. vir staturâ non incompositus, longior tamen, quam brevis, corpore macilentus, & congruâ membrorum proportione dispositus, capillis simul & supercilijs nigrescentibus. Patriâ Suevus erat ex Oettingen oppido natus, parentibus liberis ortus atque honestis, Patre Henrico, matre verò Catharina genitus. Qui florida in ætate apud Hirsaugiam Monachus factus multo tempore sub Abbate Bernardo majoris Cellerarij, sicut dictum est, strenuè gessit officium, & secundum D. P. N. Benedicti sententiam omnia fideliter pro fratrum necessitate ministravit. Erat sanè vir magnæ prudentiæ & industriæ singularis, qui natus ad ardua videbatur, ingenio subtilis & ad quælibet præcogitanda promptus & callidus, quem nemo facilè deceperit: animo constans & imperterritus, qui non cedere adversantibus novit, sed vincere potius, & triumphare. In agendis & procurandis rebus Monasterij temporalibus multum fuit diligens, providus, & circumspectus, & substantiam rei familiaris in utroque officio valdè ampliavit. Post mortem Bernardi Abbatis in ea turbatione, quam sub Georgio diximus exortam, dolo & suggestione quorundam æmulorum ad breve tempus exulare coactus fuit apud fratres Weissenburgenses, sed inde revocatus cum honore ad Monasterium, non diu post in Abbatem sublimatur. Non reddidit vicem his, qui exulandi præstiterant causam, sed omnes patienter toleravit, sciens dixisse Judicem universorum: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Hâc sententiâ motus ad injurias fratrum patientissimus fuit, & contumelias sibi quandóque illatas prudentissimè dissimulavit: suâ enim prudentiâ vicit omnes motus subditorum, qui nonnunquam satis protervè in eum prævorum consilio surrexerunt. Quæ scribimus, non ad ignominiam præsentium Hirsaugiani Conventus Monachorum, sed ad cautelam futurorum ut referantur, obsecramus.

Blasij Abbatis Patria, parentes, mores & vita.

Blasius Abbas ad injurias patiens.

Paucis ante mortem ejus annis diabolo seminante ac pravo hominum consilio intervenjente, magna inter Abbatem ipsum & Conventum fuit suborta dissensio, nullâ existente legitimâ causâ, propter quam dissentire ab invicem debuissent, sed erant quidam aliarum Professores Religionum scioli simul, & nonnulli sæculares, qui varijs modis pacem inter eos crebrò perturbabant. Crevit in tantum dissensio, quod Patres de Annali Capitulo unionis & observantiæ Bursfeldensium quatuor deputaverunt Abbates, quorum unus eram, ut Monasterium visitarent, & discordantes revocarent ad pacem. Visitavimus haud minùs tertiò, & semel inquietatum pelagus vix tandem cum multis laboribus, nec sine magnis Cœnobij expensis ad tranquillitatem potuimus reducere. Et quamvis dissensionum causæ nec magnæ essent, nec legitimæ, quia tamen ex commissione Præsidentium toties visitare cogebamur, jam ab ista, jam verò ab alia parte vocati. Hirsaugiensium nomen, honor & gloria non solùm per Sueviam, sed per totam unionem nostram ubique non parvum sumpsère detrimentum, alijs Abbatem, alijs verò Conventum, nonnullis utrósque damnantibus. Postremò in se reversi Monachi sanis acquievère consilijs (erant enim plures inter eos viri prudentes) recognitisque diaboli versutijs pacem receperunt oblatam. In omnibus Blasij prudentiam consideravimus prævalere malignitatibus temporum, qui passus injuriam, quasi nesciret, dissimulavit.

Dissensio inter Blasium Abbatem & Conventum gravis.

MCCCCLXXXV.

Bertholdus in Archiepiscopum Moguntiæ consecratur.

Anno Blasij Abbatis I. Indictione Romanorum III. in Dominica mediæ quadragesimæ, quâ *Lætare Jerusalem* pro Missæ Introitu cantari consuevit in Ecclesia Dei, Berchtoldus ex Comitibus de Hennenberg in Archiepiscopum Ecclesiæ Moguntinæ electus & confirmatus, Moguntiæ consecratus est ministerio Joannis Camerarij Dalburgij Wormatiensis Episcopi, coastantibus sibi Ludovico de Helmstatt Episcopo Spirensi, & Bertholdo Panadense Episcopo, qui Vicarius erat in Pontificalibus Archiepiscopi Moguntini. Astabant etiam suis ornamentis thiarisque induti Abbates nostri Ordinis Hermannus Abbas sancti Jacobi Moguntinus, Conradus Abbas sancti Joannis in Ringaugia, Joannes Abbas in Selgenstat, Anselmus Abbas in Limpurg, Joannes in Blidenstatt, Conradus Abbas in Amorbach Herbipolensis Diœcesis, Joannes Trithemius Abbas in Spanheim, & alij tam nostri Ordinis, quam Cistertiensis ac Præmonstratensis complures.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXV. Augustæ celebratur.

Eodem anno Dominicâ tertiâ post Pascha, quæ fuit XXIV. dies mensis Aprilis, celebratum est quintum atque vicesimum Ordinis nostri Capitulum Provinciale apud S. Udalricum in Augusta, in quo præsederunt Joannes S. Ægidij in Nürenberg, Henricus sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Weissenburg, Paulus in Elchingen, & Joannes Trithemius sancti Martini in Spanheim Ordinis memorati Abbates. Verba fecit Weissenburgensis.

Abbas cum Monachis suis in Salsa apostatavit ab ordine.

His etiam temporibus Abbas & Monachi Cœnobij Salsensis in Diœcesi Argentinensi Ordinis nostri, confictis falsis, & ementitis narrationibus suis Innocentium Papam malè informantes, habitúque sacræ Monasticæ Religionis abjecto temerè ab Ordine recesserunt, Monasterium in Ecclesiam sæcularem transferentes, & facti ex Monachis reprobis malis atque perversis Canonici pessimi, dissolutissimi. Deóque mendaces, & Angelis apostatantibus simillimi, non diu supervixerunt, sed morte horrenda in brevi omnes sublati pœnas temeritatis suæ dederunt. Simile contigit omnibus, qui nostris temporibus similia præsumpserunt.

Joannes fit Abbas Bursfeldensis.

Anno prænotato, secundâ die mensis Januarij, hoc est, in octavis Proto-Martyris Stephani, obijt Theodoricus Abbas Monasterij sanctorum Thomæ & Nicolai apud Bursfeldiam, qui tertius fuit in observantia regulari, homo integerrimæ conversationis, qui multa fecit bona pro reformatione Ordinis nostri per Saxoniam. Post hunc Joannes in Abbatia succedens præfuit annis sedecim, mensibus quatuor, vir & ipse multum religiosus, qui plura in Monasterio ædificia sumptuosa de novo construxit.

Eodem anno sextadecimâ die mensis Martij horâ circiter quartâ, fuit magna sive totalis defectio solis, quam Græci nominaverunt ecclypsin, quam Fratres multi curiosius, & sine medio per apertum intuentes, non parvam acuminis videndi læsionem per dies manentem plures acceperunt.

Atrebatum à Maximiliano capitur.

His etiam temporibus Ludovico Rege Gallorum undecimo, ut paulò ante dictum, est mortuo, & Carolo filio ejus adhuc puerulo succedente, non immemor Archidux Maximilianus eorum, quæ Galli sæpius contra fidem juratam egissent mala, contractis copijs de Flandria movens in

in Picardiam, Atrebatensem urbem noctu ingressus capit nullo resistere, vel audente, vel potente; Præfectum urbis dormientem intercepit. Post menses aliquot arcem ad majorem mercatum, & munitiones civitatis adversum oppidum sancti Vedasti à Ludovico Rege Gallorum exstructas funditus subverterunt. Antiquo etenim jure ad Regnum Germaniæ pertinet Atrebatum.

Civitas Atrebatensis à Maximiliano Archiduce capitur.

Anno prænotato, Innocentius Papa VIII. magistro Insulæ Rhodianorum mandavit, nescio unde motus, ut Zizimum fratrem Bagiasich Regis Turcarum ad se Romam transmittat. Itaque ad Papæ instantiam Zizimus per Priorem de Alvernia Romam perductus est, & mansit ibidem annis novem. Postea Carolo Regi Gallorum à Papa Alexandro donatus & abductus, non diu vixit.

Zizimus frater Turcarum Regis captus Romam mittitur.

Eodem quoque anno Blasius hujus Monasterij vigilantissimus Abbas plura comparavit suo Cœnobio bona, inter quæ duximus annotare subjecta. In primis auxit & ampliavit proventus annuos in Waldeck & villa Kenthen, in summa librarum Hallensium octoginta quinque super fundo, qui nuncupatur feudum piscatoris. In eodem loco fundum specularij dictum pro libris Hallensium octoginta quinque similiter comparavit. Curtem quoque in Schaffhausen à sacerdote quodam de Wil nomine Wolffgango emit pro florenis aliquot, & Partem fluvioli nuncupati die Wuren pro triginta libris Hallensium comparavit.

Blasius Abbas in diversis locis plura comparavit bona.

MCCCCLXXXVI.

Anno Blasij Abbatis secundo, Indictione Romanorum quarta, Wilhelmus de Arenberg, qui Joannem de Burbon Episcopum Leodiensem ante quadriennium sicut dictum est prius insidiosè occiderat, per fratrem succedentis Episcopi Joannis de Horn simili dolo capitur, & ductus Trajectum superius oppidum juxta Mosam capite truncatur. Sicut fecerat, ita factum est ei, & qui pactum violavit manum temerè mittens in Christum Domini, fidem invenire non meruit, quam ipse minimè servavit. Composuerat enim priùs cum Joanne de Horn Leodiensium antistite super parricidio in antecessorem ejus commisso, & pace reformatâ inter eos nihil suspicabatur mali de aliquo. Ejus occasione sceleris plura sunt mala subsecuta: Rupertus etenim de Arenberg fratris necem vindicans, Leodiensium inimicus factus est, & multa eorum millia passim occidit.

Wilhelmus de Arenberg peremptor Episcopi Leodiensis occiditur.

Eodem anno, vicesimâ die mensis Februarij, quæ fuit secunda feria post Dominicam *Reminiscere* in quadragesima, Franckenfurt oppido Regali in Ecclesia S. Bartholomæi Apostoli Maximilianus Archidux Austriæ, ad instantiam Friderici Imperatoris tertij genitoris sui præsentis in Regem Germanorum electus est, annum agens ætatis tricesimum primum, cujus Electores isti fuerunt: Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiscopus Moguntinus, Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiscopus Trevirorum, Hermannus ex Landtgravijs Hassiæ Archiepiscopus Colonienſis, Philippus Comes Palatinus Rheni, Ernestus Dux Saxoniæ, & Albertus Marchio Brandenburgensis.

Maximilianus Archidux in Germaniæ Regem eligitur.

Eodem anno post Festum Dominicæ Resurrectionis, Maximilianus Rex cum principibus multis navigio descendit ad Coloniam, indéque per terram ad Aquasgrani, ubi cum magna pompa & solemnitate Patre

Maximilianus Aquisgrani coronatur.

Imperatore astante per ministerium Hermanni Archiepiscopi Coloniensis supra dicti juxta consuetudinem antiquitus introductam quintâ die mensis Aprilis, quæ fuit quarta feria post *Quasi modò geniti*, in Regem Germanorum inungitur & coronatur, qui deinceps hodie regnat feliciter titulum hujuscemodi habens. *Maximilianus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limpurgi, & Geldriæ, Comes Flandriæ, Habspurgi, Thirolis, Phirtij, Kiburgi, Artheſij, & Burgundiæ, Palatinus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, Namurci, & Zuthphaniæ, Marchio S. R. I. Burgaugiaq, Landtgravius Alsatiæ, Dominus Frisiæ, Sclavoniæ, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniæ, & cetera.* Sunt & alia quædam in ejus jure dominia, quorum titulis ubique non utitur.

Maximiliani Regis Germanorum tituli usuales.

Albertus Marchio Brandenburgensis obijt.

Eodem tempore, quo Maximilianus apud Franckenfurt in Regem fuit Germanorum electus, obijt ibidem Albertus Marchio Brandenburgensis Princeps Elector, bellicosissimus, qui multa prælia gessit, & quasi omni tempore victor gloriosus evasit. Reliquit autem duos filios Joannem & Fridericum, quorum primogenitus ipse Joannes patri mox in Electoria dignitate succedens, duos genuit filios, Joachim Principem Electorem, & Albertum Archiepiscopum Magdeburgensem, Annam, quæ nupsit Duci Holsatensi, & Ursulam, quæ nupserat Henrico Duci Megalopolitano, & ante biennium mortua est. Fridericus autem duxit uxorem filiam Regis Poloniæ nomine Sophiam, quæ peperit ei Casimirum, Albertum, Georgium, Fridericum, Joannem, & quatuor filias, quarum nomina præter Barbaram memoriæ jam non occurrunt.

Lex pacis dicta der Landtfrid ab Imperatore conditur.

Anno etiam prænotato Fridericus Imperator tertius convocatis regni Principibus apud Aquasgrani, filio jam, ut diximus, in Regem coronato, legem de pace decennali servanda tulit, in qua universis & singulis regno & imperio subjectis mandavit, ut pacem per annos decem servarent ad invicem, neque alter alterum viâ facti in persona, vel in rebus offenderet. Contrarium facientes banno Imperiali subjecit, ita videlicet, quod nulla declaratione præmissâ, in personis & in rebus à quolibet impunè spoliari possint.

Eodem anno decimâ die mensis Februarij, natus est Heidelbergæ oppido Georgius sextogenitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis, qui postea major Præpositus fuit Ecclesiæ Moguntinæ, & hodie vivit Episcopus Spirensis, electus & confirmatus, annum agens ætatis septimum atque vigesimum.

Abbas in Zwifalten contra Tutorem suum frustracogitat.

Anno etiam prænotato, Monasterij Zwifalten nostri Ordinis, Constantiensis Diœcesis Abbas, novitate suâ quærens disturbia, sese unà cum dicto Monasterio suo à tuitione Comitum de Wirtenberg tentavit subducere, & defensioni Austriæ Ducum in toto commendare. Acceptum igitur vexillum Sigismundi Archiducis Austriæ, qui morabatur in Inspruck, suspendit in Monasterio, ut signum alienatæ tuitionis esset manifestum. Quod cùm audisset Comes Eberhardus Barbatus, Monasterium potenter intravit, vexillum Ducis Sigismundi deposuit, laceravit, projectúmque in terram pedibus calcavit, reposuítque suum, quod propterea attulerat. Eâ da re magnam Friderici Imperatoris tertij indignationem contraxit,

contraxit, interveniente tamen rege Maximiliano gratiam rursum promeruit, & tuitionem retinuit.

Anno item præsignato parum vini crevit, unde & pretium ejus valdè ascendit, quare multorum ingratitudo satis clarè vindicata » anno námque abundantiæ vini, de qua paulò superius fecimus mentionem, centum vini plaustra nobis creverunt in Spanheim, sequenti anno, hoc est, ab isto proximo de omnibus crescentijs, decimis, & censibus unum duntaxat plaustrum habuimus. Anno autem qui fuit secundus ab anno copiarum prædicto, hoc est, isto prænotato, duo tantùm plaustra nobis provenerunt ex omnibus. Et vini plaustrum, quod abundantiæ anno vendebatur pro uno floreno, hoc anno pro viginti vix poterat inveniri, frumentorum, nihilominus vile pretium fuit. Nam tria siliginis maldra pro uno dabantur floreno, nec erant, qui emerent.

Georgius quondam Abbas hujus Monasterij obijt.

Eodem anno quarta die mensis Augusti, obijt in Cella S. Gregorij Papæ apud Richenbach, quæ prioratus est Monasterio Hirsaugiensi sine medio subjectus, Georgius quondam hic Abbas ante Blasium, ibidem sepultus. Hoc etiam anno Blasius Abbas quasdam possessiones in valle Waldeck pro centum florenis à quodam Andrea Steiden emptione perpetuâ comparavit. Denique pro agris & pratis nonnullis prope castrum Waldeck centum quinquaginta exposuit, & in Wil censum duorum aureorum pro quadraginta florenis eodem anno Monasterio comparavit.

Conradus Abbas montis S. Joannis vir sanctus obijt.

In fine hujus anni vicesimâ quintâ die mensis Decembris, hoc est, in Festo Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, obijt Conradus de Rotenberg Hassius, Abbas montis sancti Joannis Baptistæ in Ringaugia, & in Absida Australi sepelitur ante altare sancti Benedicti: vir doctus, religiosus, & in observantia regulari studiosissimus. Qui cùm esset amator & Capellanus Beatæ Mariæ semper Virgini devotissimus, scripsit in ejus laudem satis pulchrum & commendabile volumen, sumpta de singulis membris ejus (sub titulo botri) materia laudis, cui titulum convenientem imposuit talem: *De Vinea Domini Sabaoth.* Et incipit: *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Lucubravit & alia nonnulla, quorum titulos in libro de scriptoribus Ecclesiasticis per ordinem consignavimus. Ad hujus devotissimi Patris sepulchrum nos tale lusimus Epitaphium, & in tabella scriptum parieti affiximus.

Conradi Abbatis Epitaphiũ à Joanne Trithemio compositum.

Siste parum gressus, paulúmque morare viator,
Conradi Rotenberg hic quia busta vides.
Mons sacer hunc tenuit, Rhenus quem conspicit amnis,
Moribus, ingenio par cui nullus erat.
Hujus Cœnobij fuerat clarissimus Abbas,
Virtutum cultor Religionis amans.
Primus enim nostræ jecit fundamina vitæ,
Quæ Bursfeldensi nomine clara viget.
Sobrius, & castus, pius, integer, atque quietus,
Cui cibus & cultus parvus & asper erat.
Hic etiam magno Christi genitricis amore
Captus erat, laudes scripsit & ille suas.

Ipſe pius magno fratrum dilectus amore,
Extinctúſque die, quâ ſacra virgo parit.
Ergo Deum juſtâ cuncti ratione precamur,
Ut ſibi ſidereo det reſidere polo.
Hoc tibi pro merito poſuit Trithemius Abbas,
Quem tua de Spanheim vota tulere patrem.

Ordinarij, & Cerimoniarum Auctor.

Interfuit enim Electioni meæ, ut ante triennium eſt dictum: *Jecit noſtræ fundamina vitæ.* Quoniam mandato Capituli annalis, Ordinarium divinorum ſimul & conſtitutiones obſervantiæ noſtræ, quas uſitato nomine ceremonias nuncupamus, ipſe lucubravit, emendavit, diſtinxit, & impreſſioni commendavit.

Bingionum cum ſuis Dominis pro venatione diſſenſio.

Anno item prænotato magna inter oppidanos Bingenſes & Dominos eorum Canonicos majoris Eccleſiæ Moguntinæ fuit ſuborta diſſenſio, propter venationes in nemore Bingionum, quarum uſum à multis retrò annis oppidani (ut aſſerebant) liberum ſemper habuerant, & in poſſeſſione quieta. Contradicebant his Canonici, & omnem ejus venationem interdicentes, hanc libertatem venandi non oppidanis, ſed ſibi ut Dominis eorum ſolis competere aſſerebant. Interpoſuit Bertholdus Archiepiſcopus vices ſuas ad concordandum, auditíſque querelis partium pro Canonicis tulit ſententiam, & oppidanos non debere intendere venationibus, nec jus habere venandi penitus judicavit. Hoc ſuum decretum litteris atque ſigillis confirmatum, partibus perpetuò tradidit obſervandum. Conſenſit abſque voluntate ſenatus, non jure ſed injuria vociferans judicatum: cùm (ut ipſi dicebant) à tempore, cujus initij nemini ſit memoria, & jus venandi ſemper habuerint & uſum. Non diu ſtetit violenta concordia; dolentes námque Bingij præreptam ſibi venationem avitam, contemptis ſpretíſque litterarum monimentis jam pridem datis & acceptis, jus venandi reſumere ſuum tentaverunt antiquum. Armatam igitur multitudinem juventutis quadam die cum canibus & retibus venatorijs in ſylvam miſerunt, exiſtimantes ſe tali uſurpatione præſcriptionem poſſe continuare interciſam. Verùm ſecus quàm ſperaverant accidit. Archiepiſcopus enim Bertholdus ad inſtantiam Canonicorum cum quadringentis viris armatis ad Bingen ſecretiùs rediit, & ante lucem mane per poſticum ad caſtellum Klopp, quod oppido in monte adjacet, intromiſſus fuit. Semper enim Canonici ſuum in eo caſtello ſolent habere præſidium. Igitur viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris, anno præſignato, memoratus Archiepiſcopus ad arcem Bingionum latenter intromiſſus, ad ſe vocavit ſenatum: quorum alios conjecit in vincula carceris, alios extra Diœceſin proſcripſit. Prima dehinc die menſis Decembris Senatum, Scabinos, Judices, & Officiales novos inſtituit, & rempublicam pro ſuo arbitrio reformavit. Ne verò in emptionibus, locationibus, & impignorationibus bonorum immobilium doli committerentur, & fraudes, novum ſenatui dedit ſigillum atque commune. Prius enim quilibet Judex ſive ſcabinus quaslibet litteras venditionis coram ſe lectas ſuo roborabat ſigillo: fiebántque deceptiones multæ; cùm ſæpius una domus aut vinea impignoraretur aut venderetur duobus.

Bingiones factam ſuper venatione concordiam violarunt.

Bingionum Senatus proſcribitur vetus, inſtituitur novus.

MCCCCLXXXVII.

MCCCCLXXXVII.

Anno Blasij Abbatis tertio, Indictione Romanorum v. in mense Martio, Nicolaus mirabilis Eremita apud Helvetios sive Suitenses obijt, & in sua capella solitudinis, ut petierat, sepelitur, de quo ante septennium retro plura scripsimus. Verè námque Eremita fuit nostrâ tempestate admirabilis, qui vixit in solitudine temporibus multis, & in xx. annis nihil penitus manducavit. Scio, nec dubito, mirabitur super his posteritas omnis, in duásque divisa partes, nos altera mendacij arguet, altera ignorantiæ. Sed neque mendaces in hac parte sumus, neque veritatis ignari, quippe qui plus quàm centies mille hominum testimonio confirmatam recensemus historiam, non vulgarium modò, non Suitensium aut Lucernensium, congentilium ejus tantùm, sed summorum quoque Principum, Sixti videlicet Papæ IV. Innocentij VIII. Friderici Imperatoris III. Archiducis Austriæ Sigismundi, Thomæ Constantiensis Episcopi, & complurium aliorum Pontificum, Ducum & Prælatorum, quorum alij proprijs in personis, alij per suos Oratores, procul sit dubium, sagacissimos indaginem veritatis facientes, omnia invenerant esse probata.

Nicolaus mirabilis Eremita Helvetiorum obijt.

Nemo igitur posterorum dubitet, in ambiguum nemo revocet, hodie sunt manifesta, probata, & in omnium Germanorum penè cognitione certissima, quòd iste Eremita Nicolaus in proximis xx. annis, qui mortem ejus continuatim præcesserunt, nihil omnino manducavit, discernendi gratiam ultra mensuram suæ conditionis habuit, profunda Scripturarum mysteria referare potuit, plenus prophetiæ spiritu plurima prædixit. Unum producamus in medium, cujus exemplo plurima fiant manifesta.

Nicolaus Eremita sapientiâ plenus & Propheta magnus fuit.

Abbatem novimus quendam Ordinis nostri, virum doctum per omnia & religiosum, sed aliquantulum plus rerum temporalium, ac divitiarum hujus mundi cupidum, tenacem & avarum. Is cùm aliquando exordinatione Provincialis Capituli Monasteria Ordinis nostri per Diœcesim Constantiensem visitaret, curiositate magis, quàm devotione motus Eremitam hunc etiam videre voluit mirabilem. Comitem itineris & socium habuit Visitationis Conradum Abbatem in Wiblingen memoratæ Constantiensis Diœcesis, virum moribus & conversatione valdè notabilem, atque veracem, à quo nos factum audivimus. Cúmque pervenissent ad Eremitam Nicolaum, cæpit eum alter ille Abbas multis tentare sermonibus, de varijs interrogare quæstionibus scripturarum, quanquam sciret illum litteras ignorare.

Abbas quidam Nicolaum tentans confusus est.

Ad omnia promptissimè respondit Eremita, humillimum se habuit in cunctis, nec aliquod impatientiæ signum ostendit, quamvis plurimum urgeretur ab Abbate, qui omnino voluit experiri, quid in eo lateret. Inter multa, quibus illum Abbas tentator vexavit, dicebat: *Tune es ille, qui se gloriatur in tot annis nihil comedisse?* Cui Eremita respondit: *Bone Pater ego nunquam dixi, nec dico me nihil comedere.* Rursus cùm urgeret ille cupiens irritare mansuetum, de avaritia incidit sermo, & dixit ad Eremitam: *Quid est avaritia?* Respondit ille dicens: *Quid de avaritia me interrogas hominem indoctum & nihil habentem, cùm tu utpote vir doctus & dives, non solum melius me noveris, quid sit, sed etiam sis jam satis expertus, quid operetur in corde hominis avaritia, quando priori anno, 27. plaustra vini optimi, non sine avaritiæ incendio, pro vili pretio comparásti, quæ anno revoluto vendidisti pro*

Nicolaus providè Abbatis latentem denudat audaciam.

pro magno pondere auri? Sed avaritiam tuam intercipiens Episcopus tuus cupiditate suâ punivit; cùm te invito & reclamante vinum omne illud 27. plaustrorum & tibi & Emptori præripuit, & suis cellarijs violenter introduxit, pro quo tibi nec unum obolum persolvit, nec in antea soluturus est. Hæc avaritiæ testimonia in fronte tua scripta sunt, in corde radicata, & tibi non sine mœrore manifesta.

Nicolaum Eremitam spiritum habuisse prophetiæ certum est.

Obstupuit his dictis Abbas, & vehementer consternatus animo, nihil ultra potuit respondere. Et quis non obstupesceret, audiens, ea referare in publicum hominem idiotam, plusquam 60. milliaribus à loco facti procul distantem, quæ nullâ relatione hominum præsertim in vasta solitudine accepit? Nulli sit dubium, quin ea non ab homine perceperit aliquo: sed per Spiritus Sancti revelationem, cui toto corde solus servivit.

Avaritiæ historia, quam dixerat memorato Abbati.

Hujus autem facti talis fuit historia. Memoratus Abbas tempore vindemiarum 27. plaustra vini coëmerat à vini cultoribus, pro quolibet plaustro sex florenos pendens Rhenenses. Anno sequente crevit pretium vini, ac vendidit memoratum vinum cuidam civi Nürenbergensi, quodvis plaustrum pro XXIV. florenis. Quod audiens Episcopus, prävorum instigatus consilio, priusquam emptor suos disponeret currus, vinum omne rapuit, & navigio impositum sua in cellaria perduxit. Non enim jacuerat in Monasterio vinum, sed in villagio, ubi fuerat per Abbatem comparatum. Et sic avaritia punivit avarum, quod latere non potuit sanctum Eremitam Christo dilectum.

Experimento didicerunt Helvetij sanctitatem Nicolai.

Multa denique memoratus F. Nicolaus multis vera prædixit, & ab omnibus, qui noverant eum, ut verax Dei servus & propheta habitus est. Nec temerè quidem. Conjurati námque Suitenses de Lucerna imprimis, cùm famaretur nihil comedere, tantâ eum solicitudine industriâ & sagacitate observabant, primò secretius ipso nesciente, postea etiam manifestè ipso sciente, ut non fuerit possibile cibum inferri per aliquem quovis modo vel ingenio, quod eorum curiositatem latuisset. Et revera scimus illius gentis sævitiam, & populi terræ furorem, qui si fraudem, deceptionem aut simulationem in homine reperissent, sine misericordia confestim ab eis fuisset occisus. Archidux quoque Austriæ Sigismundus Physicum suum Doctorem Burckardum de Horneck virum non minus doctum, quàm rerum novarum sagacissimum inquisitorem, qui hodie octogenarius nobiscum vivit apud Peapolim, ad eundem misit Nicolaum observandi causâ, utrum fama continuati esset vera jejunij, an falsa. Diligentissimâ curiositate per plures dies ab eo observatus & noctes, certus certo probavit, eum nihil manducare. Simili curiositate Sixtus Papa quartus, Fridericus Imperator tertius, Episcopus Constantienses, & multi Principes alij hominem tentantes observari fecerunt, & veram exitisse famam observantiæ perpetuæ omnes invenerunt: fertur post mortem pluribus clarere miraculis.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXVI celebratur.

Anno prænotato, Dominicâ tertiâ post Pascha, quæ fuit VI. dies Maij, celebratum fuit Ordinis nostri Capitulum Provinciale XXVI. apud Moguntiam in Monasterio sancti Jacobi. In quo præsederunt Henricus Weissenburgensis, Conradus in Wiblingen, Bertrammus sancti Gothardi prope Hildesheim, & Joannes in Selgenstatt Monasteriorum Abbates.

Ortus Ligæ Sueyicæ.

Eodem anno magna illa civium regni Germanici confœderatio, quam Ligam vulgariter Sueyicam nuncupant, Imperatoris Friderici, & Regis

Regis auspicio Maximiliani sumpsit exordium, eâ videlicet ratione & causâ, ut sese mutuis auxilijs contra indictæ pacis quoslibet violatores unanimi firmitate defenderent. Quæ quidem civium confœderatio nonnullis Principibus Germaniæ valdè displicuit, pluribus etiam placuit, qui & in eorum consortium pari amore transierunt. Brevi námque tempore valdè crevit ista societas, & multis nimium cæpit esse formidabilis.

Quantam hæc Confœderatio pacem hominibus dederit.

Quantum verò bonum hæc tanta confœderatio protulerit regno, quantam Civibus pepererit pacem, quot contentiones & bella alioquin futura extinxerit atque prævenerit, nemo vel mediocriter expertus poterit ignorare. Omnes enim Principes, Episcopi, Duces, Abbates, Comites, & Cives regni, quotquot in hanc jurarunt Ligam seu confœderationem, sic sibi mutuò sunt coadunati, ut quidquid unum concernit, omnes concernere videatur. Multi sunt: justi sunt: formidabiles sunt: & suorum defensores acerrimi, quod non sine rerum suarum gravi dispendio nonnulli fuerunt experti, qui mutire in eos præsumpserunt. Communibus impensis cùm opus fuerit, militant, suorum libertatem acriter defensant, justitiam singulis administrant, neminem nisi prius læsi perturbant, & ideò fortes, constantes, & unanimes in sua confœderatione perseverant, annis jam XXVI. usque ad præsentem diem.

Conventus fit Principum Nürenbergæ.

Anno item prænotato, Fridericus Imperator, & Maximilianus Rex apud Nürenberg oppidum regni Conventum indixerunt Principibus, ubi multis convenientibus inter varios tractatus multa fuerunt proposita, dicta & agitata de bello in Turcas movendo: sed præter verba, nihil aliud sequebatur, omnibus quæ sua sunt quærentibus, non quæ Jesu Christi.

Bellum Sigismundi Archiducis in Venetos.

His temporibus, Archidux Austriæ Sigismundus bellum indixit Venetis, Germanorúmque coadunato exercitu Roveritum Venetorum oppidum obsedit, cepit, ac funditus destruxit. Venetorum autem Capitaneus Athesi fluvio transmisso exercitum movit ad urbem Tridentinam: contra quam exercitus Sigismundi festinans ad pugnam congreditur, bellum atrox committitur, & ambiguo marte diutiùs pugnatur. Tandem Germani obtinuerunt victoriam, & Venetorum plurimi fuerunt occisi, alij præcipites in flumine demersi, reliqui salutem fugâ quæsierunt, & omnes turpiter ad sua redierunt confusi. Eo bello Ruperti Severinatis filius Antonius Maria Dux Venetiani exercitus ad singulare certamen, quod *Monomachiam* græci vocant, provocare Germanos non metuens, vel ut suæ gentis gloriam quæreret, vel ut nominis famam posteris suis commendaret, citò pœnas dedit temeritatis. Joannes enim Comes de Monte solis vulgariter Sonnenberg præsumptuoso congrediens eum vicit & occidit.

Decimam omnium proventuum à Clero Innocentius exigit.

Anno quoque præsignato, Innocentius Papa VIII. decimam omnium proventuum partem à Monachis & Clericis Regni Germanici Censurarum sub fulmine postulavit. Cúmque harum novitatum rerúmque Nuntij & Exactores per singulas Diœceses discurrere cæpissent à Pontifice deputati, fiunt mox Clericorum hinc inde Conventus, varia habentur consilia, & postremò metu Censurarum à Papa non rectè informato, ad Papam benè informandum appellatio cunctorum adhæsione interponitur. Fridericus autem III. Imperator timens, ne vel Cleri fieret à Papa discessio, vel in Ecclesia Dei aliqua divisio, Pontifici scripsit, & eum à malè cæptis prudenti consilio & efficaci persuasione revocavit.

Bellum inter Walesios Suitenses, Mediolanenses.

Eodem anno, xxviii. die mensis Aprilis, factum est atrox bellum inter Ducem Mediolani & Cives urbis Walesiæ, qui secum habuerunt conjuratos Suitenses in auxilium contra Lombardos. Ancipiti marte pugnatum est diu, & multi ab utráque parte ceciderunt, vulnerati plures, nonnulli abducti sunt captivi, donec pax inter eos fuit reformata.

Henricus Comes Palatinus nascitur.

Anno prænotato, xv. die mensis Februarij Heidelbergæ oppido nascitur Henricus septimogenitus Philippi Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis ac Principis Electoris; qui annum hodie agens xxvi. præpositus est Ecclesiæ S. Albani prope Moguntiam.

Udalricus Wirttenbergiæ Dux nascitur.

Eodem quoque anno natus est Udalricus Comes de Wirtenberg patre Henrico & matre Comitis filiâ de Bitsch, quem infantem adhuc & in cunabulis jacentem Eberhardus senior Comes Barbatus per duos à Secretis cum nutrice ad Stutgardiam occultè fecit deferri, ibique nutriri, ac summa cum diligentia educari. Hic est Udalricus ille Princeps magnificus, qui hodiè annorum ætatis xxvi. Ducatum Wirtenbergensium strenuè gubernat, pacem servat, justitiam cunctis administrat, divitijs, gloriâ, virtute ac potentiâ nulli Ducum secundus, non minus ad bellum (si oportuerit) quàm ad pacem dispositus.

Census & proventus hujus Monasterij aucti hoc anno.

Anno etiam prænotato, Blasius Abbas hujus Monasterij proventus & census annuos notabiliter augmentavit. Censum unius floreni annuum pro viginti à Leprosorio apud Wilam redemit. Bona quoque & possessiones in Lüzenhart prope Bergenhausen centum viginti auri nummis comparavit. Pro curte quadam Dizingvilla, quingentos & quinquaginta similiter exposuit. Unam quoque & viginti Hallensium libras dedit pro reliqua parte Würen fluminis prope Schafthausen villagium. Viginti quoque libras Hallensium, pro quibusdam agris & pratis in Waldeck exposuit.

MCCCCLXXXVIII.

Maximilianus Rex à suis subditis in Flandria capitur.

Anno Blasij Abbatis IV. Indictione Romanorum VI. cùm Rex Germaniæ Maximilianus paucis comitatus familiaribus descendisset in Flandriam, Philippi filij sui rebus consulturus, qui annum ætatis tunc agebat sub tutoribus decimum, à Burgensibus consilio Gandavensium cum suis omnibus capitur, ac diutius in custodia cujusdam habitationis honesta detinetur, cunctis ab eo seclusis familiaribus, præter coquum, ut ferebatur, unicum. Enimverò cùm Philippus Archidux, quem secum habebant in Flandria, puer adhuc, non esset ad regimen Principatuum terræ idoneus, & Patris ordinatione non per incolas terræ, sed extraneos omnia disponerentur & fierent, indignabantur Flandrenses, quasi viderentur despecti: & seditione factâ manus in Regem injecerunt violentas.

Causam ut Regem caperent Flammingi variam ingulerunt.

Inferebant etiam, quòd Regentes ac Præfecti, quos Rex terræ præposuerat, annis jam pluribus retroactis incredibilem pecuniarum levassent summam, quam ubi, cui, quomodo vel in quem usum exposuissent, nulli fecerint rationem. His ergo nimiâ importunitate Regem urgebant, volentes inprimis, quòd omnes deponeret Præfectos terræ ac Regentes: se quoque penitus abdicaret renuntiarétque omni juri Comitatus Flandriæ: & jam deinceps omnem administrationem Principatus filio permitteret liberam & absolutam: quem ipsi pro suo recognoscerent Domino, & alium neminem, neque Patrem. Renitentem postulatis Regem

diutius

diutius furiosi detinuêre captivum, venenato consilio Venetorum, prope in ejus necem parati, sic more suo scribentium: *Homo mortuus non facit guerram.* Quorum consilium, qui non intelligit, nihil intelligit. Sed armis pugnant Germani, non invisibili magisterio. Nihilominus ex familia ejus atque nobilibus aliqui vesaniâ Brugensium fuerunt occisi: cæteri fugâ labentes vix evaserunt.

Imperator contra Flamingos congregavit exercitum.

Interea Fridericus Imperator tertius Pater Maximiliani Regis audiens filium à Brugensibus captum, imprimis avisat Romanum Pontificem Innocentium octavum de facto, qui Majestatis læsæ reos statim excommunicat. Deinde Principum & Civium regni auxilio congregavit exercitum: & descendit cum multis Principibus atque nobilibus in Flandriam, ut liberaret filium. Habuit autem in suo exercitu Equitum tria millia, quadringentos & viginti duos, peditum verò duxit quinque millia nongentos & viginti quinque. Currus autem habuit ducentos & viginti duos.

Gandavum à Cæsare obsidetur. Rex quoq; dimittitur.

Cum his veniens in Flandriam, quidquid erat in villis & agris extra munitiones, irato devastare animo cæpit. Brugenses autem cùm audissent Cæsaris adventum, non confidentes oppidi sui muris atque fossatis, captivum Regem tradidêre Gandavis. Quod ubi Cæsar intellexisset, Gandavum obsedit ac fortiter impugnavit. Decimo sexto Maij cernentes Gandavi, quòd Cæsaris viribus diutius non possent resistere, humiliati pacem ab eo petunt, & sub certis conditionibus impetrant; plurimorum judicio veniâ indigni videbantur. Et sic pater filium potenter liberavit.

Joannes Palatinus Comes Ratisbonensis Episcopus nascitur.

Anno prænotato, septima die mensis Maij, nascitur Heidelbergæ oppido Joannes octavo genitus Philippi Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis ac Principis Electoris: qui hodie annorum quinque atque viginti Ratisbonensis in Bavaria Episcopus habetur & confirmatus, bonæ indolis & spei Princeps.

Monasterium Elwangen transfertur ab Ordine.

His fermè temporibus Monasterium in Elvvangen Ordinis Divi Patris nostri Benedicti, Augustensis Diœcesis, in quo viri olim non solùm eruditione omnimodâ scripturarum, sed etiam vitæ merito complures sanctissimi claruerunt, perjurio, mendacio & apostasiâ perversorum, impiorum & Deum negantium, Abbatis & Monachorum, ab Ordine translatum est in Ecclesiam Sacerdotum (malè dicerem Canonicorum) sæcularium. Canonicus etenim Regularis est: qui Regularis est, regulariter vivit, qui autem regulariter vivit, Ordinem suum rectè custodit, & ab eo nullatenus recedit. Sed isti Monachi & Abbates Apostatantium socij Angelorum, quales fuerint, quàm temerarij, quàm iniqui, perversi & irregulares, non meo sermone fuerit ostendendum, cùm eorum sit impio facto satis manifestum. Et quid tam impium, quid tam temerarium & sceleratum, quàm votum Deo solemniter factum revocare? Et non modò verbis, verùm & factis, mente, corde & ore, totísque & viribus & conatibus negare? Monasticum schema semel pro Deo voluntariè assumptum temerè abijcere, Deo mentiri, dolum & fraudem committere? Monachis constructam mansionem nullâ justitiæ causâ existente in habitationem sæcularium transferre Clericorum? Sed ne repente videar Concionator factus, neglectâ quam cæpi historiâ, impetum spiritus cohibebo. Videant isti, quàm boni sint Canonici, qui Monachi prius fuerunt mali; cùm ex

Omnes Monachi ab Ordine suo recedentes sunt mali.

Canonico malo per sanctæ conversionis ascensum sæpe factus sit Monachus bonus & sanctus; cùm à bono descendere, bonum non faciat, sed malum.

Inter Abbatem sancti Galli & oppidanos ejusdem dissensio.

Anno etiam prænotato, gravis dissensio fuit exorta inter Udalricum Abbatem sancti Galli in Suevia & ejus oppidanos suos ibidem, simul & eos, qui Abbacellenses vulgo nuncupantur, & ex tali occasione: cùm prædictum Monasterium sancti Galli ejus in oppido constitutum, consuetudine introductâ per incuriam præcedentium Prælatorum, diurnis simul & nocturnis horis sit omni tempore apertum, ut cunctis oppidanis, non solùm in die, sed etiam in nocte semper pateat introeundi facultas; nec tantùm viris, sed & mulieribus quibuscúnque: considerans Abbas memoratus, quàm esset hoc institutioni Monasticæ adversum, cupiénsque cum suis Monachis regularem sub quiete in Cœnobio servare disciplinam, valvam Monasterij claudere nocturnis maximè temporibus, ut par erat, suorum consilio deliberavit.

Oppidani sancti Galli Monasterij portas violenter effringunt.

Verùm non ignarus malorum, quæ contingere possent, si hæc absque senatus præsumpsisset consensu, mentem suam in eorum non semel sed pluries cum summa discretione atque modestia refert consilium, rationibus multis eam Monasterij clausuram oppidanis ipsis non minus fore honestam, quàm Monachis pro custodia regularis disciplinæ omnino necessariam. Cúmque multis rationibus ageret causam, nullum tamen ab eis potuit obtinere responsum. Unde postremò illorum dissimulatione contemptâ Monasterium claudi nocturnis horis præcipit. Claudebatur itaque jussu Rectoris nocte primâ, claudebatur secundâ, claudebatur & tertiâ, & ecce in ipsa nocte furiosi homines armis induti quasi ad bellum ante fores Monasterij conveniunt: portas omnes & valvas violenter effringunt, Monasteriúmque clamantes ingressi, nihil ferocitatis stultæ omittunt.

Abbas Monasterij in alium locum transferendi licentiam obtinuit.

Hac eorum temeritate motus Abbas, consilium suorum habuit, & Monasterium transferre si posset extra oppidum, cogitavit. Quod quia fieri non potuit sine auctoritate majorum; primò consensum Romani Pontificis Innocentij octavi obtinuit, deinde Friderici Imperatoris tertij permissum similiter impetravit. Et quia funiculus triplex non facilè rumpitur, in eo Provinciali Capitulo, quod ante triennium tunc Augustæ celebravimus, Abbas sæpe dictus misso ex suis Monacho etiam Ordinis impetravit consensum; ut novum in loco sibi conveniente Monasterium construeret. Sed antiquum in oppido minimè desolaret, quo minus in utróque teneret Conventum, & utrúmque sub unius Abbatiæ titulo juxta regulam gubernaret.

Abbas Monasterium novũ construit in loco, qui Roschah dicitur.

Indulgentiâ igitur Superiorum de construendo novo Monasterio, ut diximus obtentâ, conductis operarijs Abbas in eo loco, qui Roschach nominatur, & in fundo Monasterij sancti Galli proprio, distátque uno ab oppido milliario, aut paulo plus, copiam habens aquarum, lapidum, lignorum, calcis, arenæ, & omnium, quæ vel ad mansionum constructionem erant necessaria: vel ad sustentationem Monachorum quolibet tempore oportuna. Cæpit ædificare Cœnobium novum, amplum, & pulchrum, quemadmodum priùs in mente sua idealiter fuit conceptum. Capellam inprimis statuit, in qua Missam Monachi quotidie coram laboraturis

raturis in die celebrabant. Deinde ambitum, Refectorium, Dormitorium, Infirmitorium & alias Monachorum officinas pulchrâ disposition, regulari ordine, & monasticâ locavit institutione. Magnæ fuerunt impensæ, operarij multi, labores continui, ita quod in triennio mediam Cœnobij partem consummavit.

Monasterium in Roschach ab oppidanis destruitur.

Interim dum circa novum Monasterium ædificandum Abbas Udalricus & sui fratres occuparentur in annum jam quartum à nullo prohibiti, à nullo impediti, imò contradicente nullo, sive jure sive injuriâ saltem manifestè, & sanctum opus magnis impensis ultra consummationis medium perfecissent: consurgunt subitò Abbacellenses cum oppidanis sancti Galli, fremunt & conspirant in malum contra Dominum suum, contractisque armatorum manibus mille quingentorum virorum, anno prænotato, vicesimo quarto die mensis Julij, hoc est, in vigilia sancti Jacobi Apostoli venerunt ad Roschach, & Monasterium novum igne submisso cum omnibus structuris funditus everterunt.

Abbas graviter læsus Conjuratorum invocat Judicium.

Abbas tam insigni contumeliâ læsus, quod prius fecerat sæpius, iterum provocat eos ad Conjuratos Suitenses; quos eorum consuetudine, quatuor nuncupant angulos, vel si mavis angulares, Thuricenses videlicet, Lucernenses, Suitenses & Glaronenses, aut si foret necessarium, ad conjuratos omnes, & quorsum illi partes decreverint remittendas. Sed obstinati Abbacellenses cum Divi Galli oppidanis, quemadmodum proprium spreverant Dominum, ita Confœderatos sibi quadrangulares impietatis spiritu penitus contempserunt.

Oppidum sancti Galli obsidetur & pax reformatur.

Sed Conjurati suorum non ferentes inobedientiam, contractis copijs oppidum sancti Galli obsederunt, & tam ipsos rebelles oppidanos, quàm Abbacellenses ad subjectionem & obedientiam redire compulerunt. Post hæc oppidani & Abbacellenses memorati, cum Domino suo Abbate sancti Galli in concordiam redeuntes, omne damnum quod Monasterio ejus intulerant & rebus, Conjuratorum judicio rependere coacti sunt: quarum summa impensarum quadraginta florenorum millia excedit. Abbas verò destructum à furiosis Monasterium iterum apud Roschach instaurans ædificat, perficit, & in finem deducit optatum: in quo & Monachos jam habet & Priorem.

Corpus S. Aurelij Hirsaugiæ levatur tumbâ.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, ultima die mensis Julij, Blasius Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis animarum Christi ovium vigilantissimus Pastor, ex magna & singulari devotione, quam mente gerebat ad sanctum Aurelium Episcopum, primum Hirsaugiensium Patronum, cupiens demonstrare & opere, cum suo toto Conventu processionaliter Ecclesiam ultra pontem Nagolthæ ipsius accessit: Missam indutus Pontificalibus de eodem solemniter cantavit; sacra ejus ossa de tumulo levans, ne humiditate nimiâ computrescerent, loco sicciore ac decentiore summâ pietate locavit.

MCCCCLXXXIX.

Camberg Monasterium transfertur ab Ordine.

Anno Blasij Abbatis V. Indictione Romanorum septimâ, Monachi Cœnobij S. Nicolai Pontificis in Camberg haud procul ab oppido Sueviæ, quod à salis decoctione Hal sive Hallesium nuncupatur, in oppido castri Limpurg, Diabolo persuadente omnis mali amico, & Abbate ipsorum Joanne de Holtz præcedente omnis boni inimico, monasticæ segregatio-

Camberg non Canonicis, sed Monachis fundatum est.

nis habitu abjecto, Professionis chirographo temere abnegato, Deo cui se devoverant contempto, ex Monachis malis, iniquis atque perversis, facti sunt Canonici, non boni, non regulares; sed quod erant prius in occulto, jam deinceps in aperto, sine regula injusti, lascivi, Domino mendaces, Christo inutiles, sibíquemetipsis crudeles: atque insigne Monasterium, quod olim comites de Rottenburg non pro Canonicis sæcularibus, sed pro Monachis Ordinis Divi Patris Benedicti, circa Nativitatis Dominicæ annum millesimum octogesimum octavum, ut ibidem diximus, fundaverant, in Ecclesiam sæcularem transstulerunt, falsis Papam narrationibus decipientes.

Advocatia] Præposituræ Rottensis ad Hirsauw pertinet.

Eodem anno, Comes de Oetingen sine scitu, sine consensu, & sine requisitione Abbatis Blasij, vendidit advocatiam Præposituræ in Rott Friderico Marchioni Brandenburgensium, qui morabatur in Onolzbach. Quod ubi ad notitiam Abbatis memorati pervenit, se constanter opposuit, & tam Marchionem, quàm Comitem jure convenit. Postremò Eberhardus Comes de Wirtenberg cognomine Barbatus se medium interposuit, & inter dissidentes concordiam tali pacto reformavit: quòd advocatia super Rott Monasterio Hirsaugiensi debeat sine mora restitui, & cum eo deinceps manere perpetuò. Facta sunt hæc in Gammundia Sueviæ oppido Regali anno prænotato.

Blasius Abbas hoc anno multa construxit & varia.

His quoque temporibus Blasius Abbas jam dictus piscinam in horto Conventuali majorem fieri ordinavit. Pro cujus consummatione quadringentos auri florenos exposuit. Secundum quoque latus de ambitu cum fonte in annis quinque perfecit, pro quo mille centúmque auri nummos expendit. Organum in Ecclesia centum quinquaginta florenis renovavit. In corpore quoque majoris Ecclesiæ Monasterij ad aquilonem, Capellam à fundamentis novam construxit: tabulam super Altare posuit, sedilia in ea locavit: pro quibus omnibus auri nummos quadringentos exposuit. Capellam hanc in memoriam & honorem omnium Sanctorum fecit consecrari, in qua & postea, sicuti vivus ordinaverat, juxta parietem mortuus requiescit sepultus. Domum quoque balneariam cum æstivario parvo ducentis & quinquaginta florenis ædificari fecit. In Luzenhart domum pro familia, stabulum pro jumentis, & horrea construxit, pro quibus ducentos florenos expendit.

MCCCCXC.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXVII. celebratur.

Anno Blasij Abbatis VI. Indictione Romanorum VIII. Dominica secunda post festum Paschatis, quæ fuit vicesima quinta dies mensis Aprilis, Nürenbergæ apud sanctum Ægidium celebratum fuit septimum atque vicesimum Ordinis nostri Provinciale Capitulum: in quo præsederunt Georgius sancti Stephani Herbipolensis, Joannes sancti Ægidij Nürenbergensis, Henricus Blaubeurensis, & Blasius Hirsaugiensis Monasteriorum Abbates.

Oppidum Bingen Ecclesiæ Moguntinæ crematur incendio.

Eodem anno tricesima die mensis Maij, quæ fuit solemnitate Pentecostes insignis, oppidum Bingen quod à Moguntia Civitate in descensu Rheni fluminis quatuor fermè distat milliaribus, casuali fuit incendio magna ex parte combustum. Incipiens autem flamma circa forum & muro superiori portam contiguam, usque ad inferiorem, quæ dividit oppidum à Rheno, domos 240. consumpsit: Capellas etiam SS. Laurentij &

& Nicolai devoravit: Prætorium Senatûs cum litteris, regiſtris & privilegijs civium nonnullis in cinerem reſolvit, & damna multa fecit.

Matthias Ungariæ Rex moritur.

Anno prænotato, Matthias Rex Ungarorum Viennæ in arce moritur, malleus Turcorum, qui multa in eos bella geſſerat victor & glorioſus triumphator, cujus Cadaver in Ungariam relatum, in Alba Regali ſepelitur. Quo mortuo Maximilianus Germanorum Rex, Viennenſem urbem, novam quoque Civitatem, & reliquas Auſtriæ munitiones, quas ille ante paucos menſes Friderico Imperatori III. non minus dolo, quàm fortitudine abſtulerat, armis & gladio potenter expulſis Ungaris obtinuit, patrique reſtituit.

Uladislaus regnat ſuper Ungaros.

Poſt Matthiæ Regis obitum Rex Germaniæ Maximilianus Regnum Ungariæ ſibi jure debitum ingredi paravit, ſed præventus ab Uladislao filio Regis Poloniæ Bohemorum Rege, bellum contra eum ſtatuit movere; quod & ſine mora feciſſet, niſi mediantibus amicis facta fuiſſet inter eos ſub conditionibus certis amica pacis concordia. Uladislaus itaque Maximiliani conſenſu in Regem Ungariæ confirmatus hodie regnat pacificè in annum jam XXIII. pro majori temporis parte debilis & infirmus.

Civitas Metenſis à Duce Lotharingiæ fruſtrà obſidetur.

Eodem anno, Renatus Dux Lotharingiæ cum Metenſibus graves habens inimicitias, multis ac varijs æſtuabat cogitationibus, quo modo urbem capere potuiſſet. Eſt autem Metis (quondam Mediomatricum dicta) Civitas Regni Germanici opulentiſſima, muris, turribus atque foſſatis valdè munita, & quod magis conſuevit hoſtibus incutere terrorem, à viris prudentiſſimis gubernata, & tam circumſpectè omni tempore cuſtodita, ut non facilè à quoquam capi poſſet vel obtineri. Dux ergo Renatus poſt multam deliberationem contractis copijs ſpem habens urbis potiundæ (quanquam ſecus acciderit) eam obſidione vallavit, ac fortiter oppugnare cæpit. Metenſes autem non ſolùm muris & turribus muniti, ſed etiàm viris armatis atque fortiſſimis bombardis, machinis bellicis, & quidquid ad illas requiritur, lignis quoque, victualibus, & cunctis ad defenſionem neceſſarijs in triennium ad minus copioſè proviſi, ut eorum eſt conſuetudo, hoſtem viriliter exceperunt. Cernens verò Dux Metenſium animos & vires inſuperabiles, facti pœnituit, & ſolutâ obſidione cum diſpendio receſſit.

Innocentius Papa ad ſe Romam vocat Oratores Principum.

Anno prænotato Innocentius Papa VIII. Romæ conſilium privatum cum ſuis Cardinalibus habuit, ad quod omnium penè Europæ Regum & Principum Oratores litteris evocavit. Quorum multis ad eum convenientibus cauſam propoſuit, conſenſum poſtulavit. Et hæc ejus propoſitio fuit, ut expeditio totius Chriſtianitatis moveretur in Turcos, pro cujus inſtituto, quia multis opus eſſet pecunijs, tale medium adinvenit: miſit in univerſam Germaniam plenarias Indulgentias Jubilæi non ſolùm pro vivis, ſed etiam pro defunctis, quæ ſicuti eatenus fuerunt raræ, ita etiam plurimorum diſputationi expoſitæ. Summa diſputationis hæc erat: Quòd Papa de plenitudine poteſtatis non ſolùm viventibus contritis & confeſſis pœnam poſſit remittere peccatis alioquin debitam, ſed etiam omnium in Purgatorio exiſtentium animarum ita remittere pœnas, ut ipſum Purgatorium ſi velit penitus evacuare poſſit. Habuit hæc aſſertio nova impugnantes, habuit & aſſertores, qui varia in utrámque partem, ut

ut movebantur, synthemata scripserunt; cautiùs tamen quàm liberiùs, ne fortè proscriberentur & ipsi.

Raymundus Archidiaconus cum Indulgentijs mittitur.

In hoc opus gratiarum à Pontifice Romano in Germaniam mittitur Raymundus Beraudi Alniensis, Xanctoniensísque Ecclesiarum Archidiaconus, postea Cardinalis, vir doctrina scripturarum & morum integritate Deo indubitanter amabilis, qui syncerâ & optimâ intentione Christi negotium promovit, & in Cruciatam contra impiissimos Turcos multa florenorum millia congregavit. Vidisses admirabilem in simplicitate populi fidem, in fide devotionem, in devotione largitatem, in largitate constantiam.

Cruciata per totam Germaniam prædicatur contra infideles.

In cunctis Germaniæ Civitatibus, & in omnibus fermè oppidis Crux videbatur erecta, pro collectura pecuniarum in opus Dei arca similiter apposita, Confessores ordinati complures, & Commissarij secundum operis exigentiam, ubique sine superfluitate dispositi: concurrebant sine numero homines devotione armati, non minùs, quàm peccatis, confitebantur, absolvebantur, juxta impositam eis quotam pecunias contribuebant in arcam, alij plus, alij minus, prout quemque, aut juvit substantia, aut impulit devotio. Multa certè florenorum millia ex ea gratiarum largitione per Germaniam fuère collecta, quorum tamen nescio si vel unus denarius in prædicatum Cruciatæ opus contra Turcos fuerit expositus. Raymundum tamen, omnes qui noverunt, virum rectum, integrum & sanctum de malè consumptis eleemosynis pauperum Christi judicant innocentem, quippe qui nihil optabat magis, quàm ut Christianorum in Turcos suo tempore moveretur expeditio.

Inopia panis totam afflixit Alemaniam.

Eodem anno panis magna penuria fuit, & Sueviam totam fames nimium occupavit. Unum námque siliginis maldrum sex Hallensium libris monetæ Wirtenbergensis comparare volentibus necessarium fuit. Vinum denique hoc ipso anno majori ex parte nimio frigore periit in vitibus, & multa calamitas cum inopia & egestate pauperes afflixit.

Sex Insulæ Fortunatæ inhabitari cæperunt ab hominibus.

His etiam temporibus Hispaniarum Rex Ferdinandus Insulas, quas vetustiores dixére Fortunatas, hominibus fecit habitabiles, & regno suo per omnia subjecit. Sunt autem sex numero in majori Oceano, positæ post S. Jacobum de compostella inter meridiem & occidentem; quarum prima vocatur Ombriona, in qua nulla unquam eatenus fuerunt ædificia. Secunda vocatur Junonia major, in qua una duntaxat fuit ædicula constructa. Tertia dicitur Junonia minor, & est majori quàm proxima. Quarta nominatur Capraria magnis abundans serpentibus. Quinta dicitur Nivaria propter nives in ea manentes perpetuas. Sexta vocatur Canaria, quia canibus & magnis & multis abundat. Has Insulas multi veterum propter ingentem fertilitatem & magnam aëris temperiem, terrestrem Paradysum esse putarunt.

Amalia Comitissa Palatina Duxque Pomeranorum nascitur.

Anno supra notato, xxv. die mensis Julij Heidelbergæ oppido nascitur Amalia nonogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quam post annos xxiii. ut suo loco dicemus, Georgius Pomeranorum ac Stetinensium Dux filius Bogislai Ducis accipit uxorem anno post obitum Philippi patris ejus quinto.

MCCCCXCI.

MCCCCXCI.

Anno Blasij Abbatis VIII. Indictione Romanorum IX. Dominica tertia post Pascha, quæ fuit XXIV. mensis Aprilis, circa medium noctis, oppidum Mons Thabor nuncupatum, quod vulgo Monthabor appellant, Trevirensis Diœcesis, quatuor distans à Confluentia milliaribus, igne casuali, nescitur quomodo, incensum, cum Ecclesia, domibus, turribus & propugnaculis totum in tribus horis exustum perijt & in favillam redactum fuit, non sine incommodo maximo incolarum.

Mons Thabor oppidum Archiepiscopi Trevirensis comburitur.

Eodem anno, Monasterium nostri Ordinis, quod Clingenmünster nuncupatur, in Diœcesi Spirensi non procul ab oppido Landavv, ad instantiam perversorum Abbatis & Monachorum inibi regularem vitam professorum, sed irregulariter viventium, in Ecclesiam sæcularem translatum est. Legitima translationis nulla extitit causa, sed falsis narrationibus mentem Papæ circumvenientes nihil aliud timebant quàm reformari, nihil quærebant nisi pernicioſam vitæ libertatem. Nec diu supervixit ex Abbate malo Præpositus peior, apostatantium Dux, inimicus veritatis, mendacij cultor, amator tenebrarum, sed brevi horrendâ & subitaneâ sublatus morte, quàm malè fecerit votum retractans solemniter factum, tardè cognovit, cùm ejus judicio astitit, cujus normam violavit.

Clingenmünster Cœnobium ab ordine nostro transfertur.

Anno prænotato Carolus Rex Gallorum VIII. Margaritham Regis Germanorum Maximiliani filiam sibi à Patre Ludovico XI. ante IX. annos, ut supra diximus, cum magna solemnitate desponsatam, remisit ad Patrem in Flandriam, opere demonstrans se vacuum fide, avaritiâ plenum. Erat autem Margaritha duorum annorum, & Carolus agebat sextum, quando sponsalia inter eos fuerunt celebrata. Mansit ergo in Gallia novem annis, & cùm remitteretur ad patrem, annum agebat undecimum. Quæ autem fuerit causa remissionis Margarithæ ad patrem, dicam paucis, ut noverit posteritas omnis, nullam in virgine fuisse culpam, nec patrem Gallo, quâ remitteretur, præbuisse occasionem, sed Carolum levitate motum, ambitione & avaritiæ stimulis concitatum, egisse quod non debuit, quódque vix jure potuit. Annam Britanniæ Ducis filiam Rex Maximilianus per suos legitimos procuratores sibi futuram desponsaverat uxorem, cum ea ut unicâ hærede habiturus & Britanniæ Ducatum. Quod ubi Gallo innotuit, ut Ducatum potuisset habere, Britanniæ rapuit hæredem, & uxorem duxit contra Jus & æquitatem, Maximiliano priùs legitimè desponsatam, non sine scandalo plurimorum. Hæc fuit causa, non alia.

Margaretha Maximiliani filia repudiatur à Gallo sine causa.

Maximiliani Regis sponsa Britanniæ Dux rapitur à Gallo.

Eodem anno, vigesimo primo die mensis Augusti, nascitur Heidelbergæ oppido Barbara decimogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris. Vixit annis quatuordecim & virgo moritur plorata.

Barbara Comes Palatina nascitur.

His temporibus Eberhardus Comes Wirtenbergensis cognomine Barbatus, ad honorem Omnipotentis Dei novum in vasta solitudine Monasterium construxit cum Ecclesia, Ambitu, Refectorio, Dormitorio & alijs mansionibus necessarijs, in eo loco, qui ab antiquo Schönbach nominatur, quod magnis tandem consummatum impensis, providâ largitione sufficientissimè dotavit. Consumato Monasterio, non Monachos cujusvis regulæ approbatæ, non Canonicos regulares, non denique sæculares introduxit

Ordinis S. Petri nova religio in Suevia instituitur.

introduxit Canonicos; sed novum quoddam genus hominum, qui nullam profitentur alicujus Ordinis regulam, sed vivunt in communi; & ob id Fratres de communi vita nominantur. Hos ad novam introducens domum, quam plantaverat auctoritate Apostolicâ, griseum habitum in flavum commutavit, statuens ut Ordinis sancti Petri Fratres nuncuparentur & essent; in cujus Patroni memoriam clavem de albario panno lineo ante pectus tunicæ portarent assutam. Et hæc ejus prima institutio fuit, ut in eum sancti Petri Ordinem reciperentur de Comitatu Wirtenbergensium duntaxat oriundi, pauperes sive depauperati, honestæ tamen conversationis presbyteri sex, de illorum genere quos nobiles vocant sex, & de oppidanis seu villarijs similiter sex, & quod nobiles deberent præesse cæteris, etiam Sacerdotibus. Sed hæc ultima constitutio sic postea mutata fuit, & hodie servatur, ut non ex nobilibus Laicis, sed ex Sacerdotibus unus sit Prior, cui cæteri omnes teneantur obedire.

Bingiorum temeritas in Palatinenses.

Anno prænotato, post incendium oppidi Bingen, de quo anno proximè elapso diximus, cùm oppidanorum magistri, præfecti & telonarij non solùm Laicos & pauperes rusticos, sed etiam Sacerdotes & Monachos in Principatu Comitis Palatini, & Ducis Joannis Bavariæ commorantes, novis & inconsuetis gravarent in foro hebdomadali exactionibus, malum grande sibimetipsis paraverunt. Ex antiqua enim consuetudine ultra memoriam hominum introducta forum sive emporium hebdomadatim in prædicto Bingiorum oppido quartâ feriâ servabatur, ad quod omnes in circuitu ad tria milliaria homines de Palatinatu, aut empturi aliquid aut venditurі confluebant. Bingij autem sive avaritiâ ducti, sive Palatinensium odio concitati, Clericos, Monachos simul, & Laicos ex Principatu Comitis Palatini oppidum introgressos, qui aliquid emissent, teloneis novis, exactionibus inconsuetis & alijs vexationibus insolitis ultra mensuram antiquitatis gravabant, irridebant, nolentésque indebita solvere verberabant. Præsumpserunt & alias novitates, ne dicam præsumptiones penè innumeras, pedagia & telonia exigentes violenter & cum verberibus, à religiosis atque claustralibus, qui non solùm jure & privilegio, sed etiam introductâ possessione, atque manifestè probatâ apud majores eorum fuerunt ab omni talium præstatione semper immunes atque liberrimi. Super his Bingij simul & eorum Domini majoris Ecclesiæ Moguntinæ Canonici sæpius interpellati à multis, ut ab injusta & inconsueta pedagiorum exactione pauperum & Clericorum Palatinensium desisterent, & Patrum suorum vellent terminis esse contenti, ac si fabulam surdo recites, nihil curaverunt. Unde pauperum clamoribus tandem compulsus Albertus Göler de Ravenspurg vicem tenens & Præfectus Philippi Comitis Palatini apud Stauronesum, vir temporibus aptus, ad ipsius notitiam Principis omne detulit negotium. Philippus igitur Palatinus Comes volens commoditati suorum consulere, & pauperes ab oppressione liberare Bingiorum, forum seu emporium feriâ quartâ hebdomadatim servandum apud Monster villam, quam à Rheni Comitibus paulò ante comparaverat, juxta Nahum fluvium non longè ab oppido Bingen servari mandavit, sub magnis pœnis interdicens suis, ne quis emporium Bingiorum accederet, seu quidquam venale inferret. Qua constitutione publicata ubique per continuos tres annos emporium fuit apud

Bingij gravant Palatinenses inconsuetis exactionibus.

Moniti à Palatino Bingij contemnunt.

Emporium de Bingen transfertur ad Monster villam.

apud Monster villam prædictam, ad quòd Rhenensibus cunctis liber omni tempore permittebatur accessus; simul & emendi vendendique facultas, ita tamen quòd nihil hîc emptum oppido inferrent Bingiorum. Afflixit hæc translatio fori haud parùm Bingios, & magnam panis ac frumentorum eis penuriam induxit. Soli etenim ipsi publico Principis edicto ab accessu Monasterienſis emporij hujus arcebantur. Nam præter vinum, pisces & aquam, simul & sal, quidquid ad victum pertinet, Bingijs difficulter aliunde, quàm ex Comitatu Spanheimensi & Palatinatu infertur. Enimverò neque frumentum habent, neque legumina, neque fœnum stramen, neque ova, neque carnes, neque butyrum, & his similia. Humiliati ergo post triennium vix impetrare potuerunt à Palatino Canonici, ut emporium Bingiorum oppido habendum denuo redderet.

Inter Archiepiscopum Moguntiæ & Palatinum longa dissensio.

His temporibus fuerunt & aliæ dissensionum causæ plures inter Bertholdum Archiepiscopum Moguntinum & supra dictum Philippum Palatinum Comitem, quarum importuna nimietas bellum sine dubio inter eos tandem peperisset, si non prudentia superasset malitiam. Quis alteri tunc injuriam fecerit, omnibus erat manifestum, & quod eo tempore unius patientia consultè dissimulare studuit, post annos ferme tredecim in altero satis clarè cum afflictione multorum justitia vindicavit. Ita nihil est stabile, nihil firmum, nihil constans in humanis, quoniam ut veraciter dixerat expertus: *Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu, & spondent propria mobilitate fugam.* Unde meo judicio non satis prudenter suum moderatur officium, qui cùm habeat fortem & potentiorem timere supra se, vel æquales contemnit, irritat, provocat & despicit, vel inferiorem contra justitiam affligit. Est providentia in Cœlis ima & summa intelligens, discernens & moderans omnia, quæ etsi ad tempus multa dissimulat, non tamen in æternum. Dissensionum ista fuerunt capita. Via est publica & strata regalis per pontem super Nahum fluvium haud procul supra oppidum Bingen, per quam itur & reditur de Bacherach & alijs inferioribus locis cis Rhenanis ad Altzen, Wormatiam, Heidelbergam, & reliqua Gavij superioris loca. Hanc publicam stratam Bingij seu dominorum suorum jussione, seu propriâ temeritate (parùm ad me) præter antiquam consuetudinem ab utraque pontis & fluminis parte interpositis repagulis & seris obstruxerunt, aliquoties in die, semper autem in nocte, ut eques nemo transiret. Quam eorum novitatem cùm Philippus Comes Palatinus dissimulare nec posset nec vellet, utpote qui nuntijs tam suis, quàm regalibus iter necessarium omni tempore non minùs in nocte quàm in die tuebatur apertum, Bingijs bis, ter, quatérque mandavit, ut pontem & vias per illum ad ascensum & descensum necessarias non clauderent, oppidum verò suum quantâ vellent clausurâ munirent. Sed Bingij mandata Principis contempserunt. Unde Albertus Göler de Ravensburg ante dictus apud Stauronesum oppidum præfectus Palatini Comitis, vir magnanimus, audax, in multis prudenter expertus, ad mandatum sui Principis nocte quadam cum paucis Stauronesum egressus, Bingionum oppidum accessit, & valvam exteriorem ferramentis quibusdam volubilibus artificiosè compositis, ita clausit, & ad invicem firmavit, quòd aperiri non poterat, nisi frangeretur. Quo magno sub silentio artificiosissimè facto, retrocessit ad pontem, & omnia repagula, clausuras & seras pulvere

Stratam regalem & publicam Bingii claudere volebant.

Comes Palatinus monuit Bingios, ne publicum iter claderent.

Albertus Göler Præfectus in Creuznach malleis Bingiorum seras confregit.

bombardarum, factáque in ligneis repagulis foramina plura simili pulvere implevit & clausit: ex parte paryis foraminibus inducillis artificiosè relictis, per quæ ignis haberet ingressum. Omnia tam secretè támque prudenter ordinavit, ut neque vigiles in arce, quæ oppido supereminet, neque leprosi juxta pontem habitantes quidquam audire seu videre potuerint, quia sonitum fecit nullum, & ignem abscondit. Cunctis ut voluit ordinatis vicinum montem cum suis ascendit, ut inde prospectaret exitum negotij. Interea per fila sulphurata paulatim ignis ascendens tandem factus est contiguus intromissis pulveribus, cùm ecce subitò flamma erumpens repagula & seras in mille partes cum tanto fragore disiecit, ut decem bombardas crederes unâ vice simul & semel emissas. Prospiciunt ab arce custodes, super pontem lapideum ignem cernunt, in repagulis ardentem, sed neminem audiunt, neminémque vident. Consternati nimium in oppido Bingij, & hostem adesse putantes muros conscendunt & turres, bombardas in incertum emittunt neminem ferientes. Demum veniunt cum clavibus ad portam Burgimagistri, emissuri quempiam ad explorandum, quid ageretur in ponte. Sed frustra tentant, quia valvam aperire non poterant. Hinc magis territi & nimio stupore attoniti, quid paterentur, quidvé agerent penitus ignorabant. Manè autem facto cùm valvam in securi & ascia dejecissent, claves invenerunt volubiles, quibus ligna sese contingentia ex adverso ad invicem fuerant artificiosâ inventione memorati hominis colligata, & omnes mirabantur. Sed non cessarunt propterea Bingij occludere vias, quo minùs novas super pontem restituerent fortiores prioribus clausuras. Verùm Stauronesi Præfectus, quem nihil horum potuit latere, paucis diebus dissimulans iterum nocte venit ut priùs, ignem suppositi, clausuram ut antea destruxit. Quid multis loquamur? Quoties Bingij repagula posuerunt nova, toties ab Alberto varijs modis ingenióque subtili fuerunt incensa. Nec aliqua profuit eorum custodia, tanta fuit hominis in consilio prudentia. Evicit nihilominus tandem in hac parte Comes Palatinus judicio regis & principum justificatus, coëgítque Bingios Pontem cum via dimittere liberum & apertum, non minùs in nocte quàm die. Quinquennio duravit ista dissensio.

Albertus Goler quanto ingenio Bingios tribulavit.

Valvas portarum Bingij dejicere quomodo compulsi fuerint.

Albertus Goler totics destruxit quoties Bingij ædificarunt.

Secundum inter memoratos Principes dissensionum caput hoc erat: contendebat Palatinus Comes Monasterium sancti Ruperti Monialium nostri ordinis in oppositio Bingiorum oppidi ab altero Nahi fluminis littore ad suum pertinere dominium. Sed hoc jure non potuit, quod non solùm negavit præscriptio, sed ex fundatione simul & privilegio Papali citatus in testem ego, ut notitiam existimatus habere gestorum transacti temporis, luce clarius ostendi, Palatinum Comitem nihil juris in eo Cœnobio penitus obtinere, quod soli Archiepiscopo Moguntino pro tempore existenti tam in spiritualibus quàm in temporalibus est subjectum, de cujus fundatione sanctâ Hildegarde instituente longe supra diximus, anno Dominicæ Nativitatis millesimo centesimo quadragesimo septimo.

Monasterium Divi Ruperti, non Palatini, sed Archiepiscopi est.

Tertius dissensionum articulus fuit de itineris securitate præstanda (quam nostri vocant Salvum conductum) à molendino Bingiorum per pontem usque ad Ecclesiam sancti Clementis, & villam Drechtigeshausen juxta Rheni descensum: quam jurisdictionem sibi utérque vendicare con-

De Salvo conductu, inter Archiepiscopum & Palatinum contentio.

contendebat. In hac tamen contentione Archiepiscopus jure prævaluit, ac possessione præscripsit, ut videlicet in suo dominio temporali duntaxat salvò conducere habeat iter facientes. Nihilominus diu prius duraverat inter eos ista contentio, antequam cederet juri præsumptio, non quidem amore, sed necessitate compulsa. Cæteras verò causas dissensionum inter Ecclesiam Moguntinam & sæpedictum Comitem Palatinum consultâ ratione transimus, non quod ignoremus, sed quia nescire putamur. Quid enim ad nos, quod nihil ad nos? Historiam transacti temporis complurium scripsimus annorum, semper liberi, semper securi, semper & tuti, neminem uspiam timentes. Nunc autem in ea pervenimus, quæ nostrâ sunt gesta ætate, inter magnos & potentes, quorum palmæ comparantur & manus. Historiam compellimur abbreviare, scientes, quia dies mali, & veritas odium parit maximè in eos, qui Principum non sinunt latere perperam facta. Ero tamen scriptor fidelis, & sicuti plura intermittam necessariò vera, ita nulla inferam falsa.

Initium historiæ tribulationis Monasterij Weissenburg.

Fuit his diebus in Curia Comitis Palatini Marscalcus quidam nomine Joannes de Drott, patriâ Thuringus, Germanus Thilmanni Mersburgensis Episcopi, homo præsumptuosus potiùs quàm audax, temerarius non prudens, Cleri & Monachorum contemptor, & parum de pietate sentiens Christianæ Religionis, consilio subdolus, actione perversus, qui suis artibus pravis usque adeò dementaverat Principem, ut sine illo vivere non posset. Omnium tunc in curia existentium fuit opinio, Comitis Palatini animum maleficis dæmonisque artibus per Marscalci memorati fraudes captivatum. Usque adeo enim hujus perversi hominis astutia prævaluit apud mansuetissimum Principem, quòd eum tandem in Excommunicationem Ecclesiæ perduxit.

Henricus Abbas prius in Mersburg, postea in Weissburg.

Erat enim tunc temporis Abbas Monasterij Weissenburgensis exempti in Diœcesi Spirensi Henricus de Homburg Hassius, vir in observantia regulari strenuus & summa pietate devotus. Hic primò apud Bursfeldiam Monachus factus & religiosissimè conversatus, post annos aliquot Abbas in Cœnobio Mersburgensi constituitur, qui cùm privilegia & jura Monasterij acrius defenderet, Episcopum memoratum Thilmannum contra se fecit adversarium. Crevit paulatim inter eos contentio, quo usque tandem Abbas se nimium sentiens gravatum, ad Apostolicæ Sedis audientiam Episcopum citavit, & contra eum victoriam tandem obtinuit.

Contentio inter Episcopum & Abbatem Mersburgenses Romæ.

Nihilominus crudelitatem prædicti metuens Episcopi, quam habuit exploratam post victoriam causæ, Abbatiam in manus Fratrum suorum spontaneâ voluntate resignavit. Sciebat enim ab inimico reconciliato, præsertim potentiore cavendum, in quo fidei nulla poterat esse constantia, sed quotiens læsum se cogitaret ab infirmiore, totiens animum relaxaret ad vindictam. Ut autem ex uno ejus facto intelligas sævitiam Episcopi, quod crudeliter, si non fecit per se, fieri tamen per suos consensit. Conradus, qui nunc Abbas est in Gõsseck, Capellanus erat memorati Abbatis Romæ causam agentis, qui & litteras citationis & alias quaslibet ex curia deferebat in patriam. Hunc die quâdam ministeriales Episcopi non procul à Mersburg obvium habentes capiunt, & irruentes in eum parùm abfuit quin occidissent, nisi ab uno rationem tantisper sequente

Conradus Monauris Abbas in Gõsseck.

fuissent prohibiti. Furore tamen Petrino sævientes amputaverunt auriculam ejus dexteram. Quæ crudelitas cùm ad notitiam Sixti Romani Pontificis querulatione pervenisset Abbatis; nimium commotus contra Episcopum sententiam excommunicationis in eum fulminavit, & nisi preces Ernesti Saxoniæ Ducis intervenissent, à dignitate Pontificia fuisset depositus. Hinc rancor in Abbatem sumpsit exordium, & sævæ persecutionis Episcopo suisque materiam præstitit contra virum sanctum.

Episcopus Mersburgensis accusatur apud Papam.

Denique post annos paucos cùm Fridericus Comes Palatinus Monasterium Weissenburgense reformasset, quemadmodum supra diximus, Henricus iste quondam Mersburgensis promotione Patrum Abbas illic fuerat institutus. Verùm mortuo tandem Friderico, & in Principatu succedente Philippo, cùm Joannes de Drott supradictus miles in ejus curia cunctis esset potentior simul & tyrannior à secretis, multis modis variisque dolis & fraudibus memoratum Abbatem Henricum tribulavit, injuriosè cupiens vindicare, quod ille olim apud Mersburg Abbas in Episcopum Fratrem ejus non injuriâ, sed jure commiserat; eo námque tempore Monasterium Weissenburg cum oppido sub tuitione fuerat Comitis Palatini.

Joannes Drott Abbatem Henricum injustè persequitur.

Per annos plures duravit ista crudelis in virum sanctum tyranni persecutio, & quantis potuit injurijs, contumelijs & gravaminibus eum omni tempore molestavit. Nemora, sylvas, venationes, aquas, piscationes, villas, castella, decimas, census, proventus, jurisdictiones & libertates Monasterij Weissenburgensis violenter occupavit, rapuit & possedit, Abbate non semel nec iterum, sed centies (si dixero plus non mentiar) vociferante ad Principem, & contra violentum sacrilegum justitiam postulante, sed frustra; nam aliquoties audientiam obtinuit, justitiam verò nunquam; ad omnia enim quæ præsumpsit impietas, semper tacuit, & dissimulavit implorata etiam cum lachrimis æqua potestas.

Abbas Romam profectus Palatinum cum Tyranno citavit.

Evolutis in tanta miseria multis diebus, mensibus quoque & annis, cernens Abbas Henricus, quòd propter denegatam sibi justitiam nihil omninò proficeret, sed quotidie instarent graviora, consilio accepto à quodam Principe, Romam petijt, & sacrilegum tyrannum una cum Palatino Comite ad tribunal Innocentij Papæ octavi citari fecit; illum, quia raptor & violentus invasor bonorum Monasterij Weissenburgensis extitit; istum verò, quòd injuriantem contra justitiam temerè defensavit.

Palatinus cum suo Marscalco Romæ à Papa excommunicatur.

Citati autem fuerunt & quidam alij ministeriales Principis, inter quos fuit & Joannes de Morsheim, qui jussu Domini sui Scabinos in villa quadam mutaverat jurisdictioni Abbatis immediatè subjecta. Quid plura? Omnes qui fuerant citati, pro defensione induêre contemptum, & neque per se, neque per legitimos procuratores Romæ comparuerunt. Processit Abbas gradatim in causa litis adversùm contumaces, donec eos postremò Excommunicationis involvit censuræ. Jam tunc primum evigilare cæperunt sopore pernicioso depressi, & varias quærere vias, quomodo ab his laqueis possent evadere, quod ideò fieri non potuit, quia raptor sacrilegus restituere ablata recusavit. Mansit ergo excommunicatus, ab illo tempore usque ad mortem, excommunicatus obijt, excommunicatus sepultus fuit.

Joannes Drott in excommunicatione mansit usq; ad mortem.

Comes

Comes autem Palatinus Papæ censuras timuit, non contempsit, & quia Princeps erat Catholicus, dicier excommunicatus patienter ferre non potuit; Romam procuratorem misit, absolutionem petijt, sed contradicente læso impetrare non potuit. Sæpius tamen interea fuit absolutus sub spe concordiæ ad breve tempus cum reincidentia termino lapso, quamvis concordia nulla intervenerit unquam. Multa enim tentavimus media non sine gravibus expensis, plures indicendo & servando conventiones Spiræ, Heidelbergæ, Weissenburgi & alijs locis, sed concordiam invenire nunquam potuimus, dum à Principe magna peterentur, & nihil se debere Cœnobio responderet. Interposuere vices regni Principes multi, Joannes Trevirorum, Hermannus Colonienſium, Bertholdus Moguntinensium Archiepiscopi, Ludovicus Spirensis, Albertus Argentinensis, Joannes Wormatiensis Episcopi, Christophorus Marchio Badensis, Joannes Palatinus Comes Bavariæ Dux Comésque in Spanheim, Wilhelmus Hassiorum Landtgravius, Georgius Bavariæ Dux, Eberhardus Junior Wirtenbergensium Dux, & Alexander Dux Bavariæ, Comes Geminipontis & Veldentiæ, non simul unà, sed vicibus diversis, vel per se, vel per suos Oratores magna cum diligentia pacem & concordiam facere cupientes. Sed neque omnes, neque singuli quicquam profecerunt, causam dixi; Abbate námque in litis pendentia existente apud Romanos, non erat penes conventum plena concordandi potestas, idcirco tempus consilio redimentes 60000. florenorum pro damnis expensísque in curia & extra habitis exigebant. Quis daret? Palatinus? Sed damnum ipse non fecerat. Sacrilegus ipse Marscalcus? Sed unde solveret, tantam pecuniarum summam non habuit, nec si habuisset, reddere consensisset; fuit enim obstinatus, induratus, perversus & contemptor Ecclesiæ factus, utpote qui nec Deum timuit, nec hominem reverebatur. Mansuetissimum Principem reperit, qualem suis adulationibus, dolis & sinistris machinationibus fecerit, noverunt, qui nôrunt. Sed parcendum dormientibus, à quibus ut perijt confessio, ita penitus cessavit & contra incusationes defensio. Seductus nihilominus & à se procul abductus Princeps nobilis, clemens, humanus, magnum famæ, æstimationis, & rerum suarum detrimentum incurrit, dolis & fraudibus Joannis de Drott Marscalci impij circumventus.

Magna dissensio concordiam non admisit.

Omnium causa & auctor malorum fuit impius ille Drott.

Postremò tandem annis fermè tredecim in contentione pernicioſa consumptis, concordiam, ut suo loco dicemus, qualemcúnque fecit desperata necessitas. Sed operæ pretium fore judicamus, & reliqua summatim perstingere, quæ sub litis pendentia in eadem causa facta sunt.

Erat Conventus Monachorum de Observantia Bursfeldensium eo tempore apud Weissenburg notabilis & insignis, numero non pauciores triginta, qui posteaquam Abbas Romam petijt, usque adeò dispersi sunt in omnem terram, ut quatuor duntaxat in loco remanserint. Cujus quidem dispositionis duæ fuerunt causæ; altera videlicet, quòd omnes census & proventus, quos extra oppidum habebant, lite per totum durante præripiebantur ab adversarijs: altera verò, quòd pecuniam certè non modicam pro litis actione Romam mittere Abbati videbatur necessarium, quam pluralitas Fratrum domi consumpsisset. At posteaquam Joannes de Drott se ad instantiam Abbatis à Papa intellexisset excommunicatum, non

Conventus 30. Monachorum in dissensione. dispergitur

Omnia Monasterij bona extra oppidum occupantur à tyranno.

non solùm contempsit, sed in furorem actus graviora præsumpsit, & peccato peccatum accumulans omnium in se bonorum hominum censuram provocavit. Castellum S. Remigij, quod non longè ab oppido Weissenburg distat, expulso præsidio Monachorum, occupat, villas Monasterij, curtes & proventus omnes invadit, capit & usurpat, & quamdiu vixit, violentâ possessione retinuit. Quæ cùm innotuissent Abbati, graviora in eum fulmina procuravit censurarum, & auxiliatores ejus omnes Comites & nobiles Papali sententiæ subjecit.

Henricus Abbas Româ digreditur, & Florentiæ obijt.

Interea post annos aliquot Henricus Abbas Philippum Comitem Palatinum, Joannem de Drott, Emichonem Comitem de Liningen, Comitem quoque alium de Bitsch & complures alios habens in Excommunicatione Papali, cùm ægritudinem incidisset, consilio medicorum secessit urbe, veniénsque valetudinarius ad Florentiam mortuus est, & ibidem sepultus.

Quod mox ut Procuratori Comitis Palatini Romam denuntiatum est, Papam accessit, & nomine Principis sui Monasterium de Weissenburg in sæcularem transferri Ecclesiam petijt, & consensum impetravit, sub ea tamen conditione, si Maximiliano Regi translatio ipsa placeret.

Translatio Monasterij Weissenburg impetratur.

Expedivit Bullam procurator (inscio Principe) tribus florenorum millibus, & certum per nuntium eam ad Heidelberg destinavit. Lætabantur omnes, qui sua non Deum quærebant, putantes jam se de Monachis reportâsse triumphum. Verùm secus accidit quàm speraverant, Rex námque Maximilianus in translationem renuit præbere consensum, non ignarus, quantam Abbas & Monachi paterentur injuriam. Sic delusa pravorum ambitio in mærorem commutavit de iniquitate lætitiam. Accepit & mercedem suam procurator iniquus, qui Monasterium comparavit, justè damnatus exilio.

Wilhelmus fit Abbas Weissenburgensium, & translatio revocatur.

Interim verò quòd Procurator Bullam translationis Romæ impetravit à Papa, Monachi Weissenburgenses ejus fraudis ignari cum bona mora diem pro electione novi constituerunt Abbatis. Quâ instante Wilhelmum Priorem Conventus Abbatem suum unanimiter elegerunt, qui litteris Maximiliani Regis promotus mox Romam pro Confirmatione simul & litis continuatione profectus est, & spes vanas, ne dicam iniquas, Monasterij translationem optantium serpentinâ prudentiâ & columbinâ simplicitate delusit. Cernens etenim Romanus Pontifex, quòd Maximilianus Rex non solùm non vellet in translationem præbere consensum, sed Electum insuper litteris promotorialibus commendaret, fecit utrumque, quod & rogabatur, & decebat eum, quia confirmavit Abbatem, & revocavit illicitè præsumptam Monasterij translationem. Confirmatus Abbas Romæ permansit vigilans in causa, ne finistris informationibus, aut subverteretur negotium, aut excommunicationis vinculum temerè rumperent inimici.

Wilhelmus Abbas de curia revertitur mortuo tyranno.

Tandem Joanne de Drott omnium auctore malorum in excommunicatione Papali mortuo, & asini sepulturâ terræ commendato, vultum aliquantisper serenavit Noverca bonorum fortuna: & Monachos Weissenburgenses omnipotentis Dei miseratio, intuitu clementiore respexit. Enimverò securus redijt ad Cœnobium Abbas, & insidias tyranni jam non metuit extincti. Veruntamen cum Palatino Comite pacem firmam

&

& aliqualem refusionem damnorum & expensarum non subitò consecutus est; quousque tandem nisa est rota in medio rotæ, per quam florenorum quindecim millia exposuit. Joanne autem de Drott morte serâ defuncto, pars ablatarum possessionum & rerum Monasterio non ipsius ordinatione (quippe qui statuit nihil omnino restituendum) sed Principis fuit imperio restituta. Pars sub lite remansit. Et nunc de miserabili tribulatione Monasterij Weissenburgensis quondam Regalis & insignis summariè dictum est satis, historiæ cursum prosequamur.

Joannes de Calba Monachus hic primam canit Missam.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, secundâ die mensis Julij, hoc est, in solemnitate Visitationis innocentissimæ, castissimæ, gloriosissimæque semper intactæ Virginis Mariæ, cujus & amator, cultor & venerator est ardentissimus Joannes de Calvve postea hujus Cœnobij Hirsaugiensis vigilantissimus Abbas, qui hodie, cùm hæc scribimus, præest, primam in ordine Sacerdotij Missam cantavit, lætantibus in cœlo Angelis & congaudentibus in Cœnobio Monachis; illis quia collaudatorem, istis quia commilitonem susceperunt.

Census per Blasium Abbatem aucti.

Eodem anno simul & transacto Blasius hujus Monasterij Abbas, redditus & proventus ejusdem, ut sequitur, notanter ampliavit: imprimis enim octo maldrorum avenæ censum comparavit annuum in Ostelzheim pro sexaginta quinque florenis. In Wila triginta solidos annui census emit. Ita Hessicken curtem unam pro ducentis florenis comparavit, de qua Monasterio proveniunt singulis annis septem maldra siliginis & avenæ maldra octo. Speltæ quoque septem, & duæ urnæ vini. In Gechingen & Tuffringen duas partes decimarum emit pro florenis ducentis. Curtem in Schaffhausen à quodam cive de Wila comparavit pro centum sexaginta nummis auri. In Riderchingen duas libras & solidos sex annui census pro sexaginta libris. In Talbingen, Sultz & Effringen pro quibusdam curtibus & censibus exposuit sexcentos viginti quatuor florenos.

Structuræ & ædificia per Blasium hoc tempore facta.

Eodem quoque anno idem Abbas Blasius in Castello Stamheim novam domum & Capellam à fundamentis construi fecit: pro quarum consummatione supra ducentos auri florenos exposuit. Domum quoque frumentariam in Herrenberg novam pro ducentis florenis constituit. Hoc ipso etiam anno latus tertium ambitûs Monasterij consummavit: in quo plus quam quatuor centum florenos expendit. Piscinam circa infirmitorium, & aliam parvam in horto Conventuali eodem anno fieri mandavit, in quibus ducentos quinquaginta florenos exposuit. Refectorium Fratrum hyemale ampliavit, quod picturis, fenestris & cælaturis pulchrè satis ornavit impensis trecentorum florenorum. Fenestras cum rotundis (id est Schyben) & picturis ad tria latera ambitûs Monasterij fieri jussit; pro quibus plus quàm trecentos auri florenos exposuit. In quarto verò latere picturas sine rotundis fecit duntaxat. Imaginem quoque Crucifixi Jesu Christi Salvatoris nostri, quæ stat in gradibus chori erecta, pro uno & triginta florenis emit, ad quam plures Indulgentias à multis impetravit.

Maximilianus Rex à Blasio susci-pitur.

Anno item prænotato, venit ad Regale oppidum Wil Maximilianus Rex Germanorum, quem Blasius hujus Cœnobij Abbas civium supplicatione rogatus, & Pontificalibus ex more indutus cum processione Cleri, ac populi pulchrâ ordinatione solemni obviam factus ad oppidum introduxit:

duxit: & in domum Hirsaugianam in eodem oppido positam debite cum honore susceptit hospitio.

MCCCCXCII.

Regnum Granatæ cum urbe per Hispanniæ regem capitur.

Anno Blasij Abbatis octavo, Indictione Romanorum decima, die Mensis Januarij septima, Ferdinandus Hispaniarum Rex meritò Christianissimus cum Elisabetha uxore sua regina, & exercitu toto decem videlicet millium equitum, & quinquaginta millium peditum Granatam Bæticæ regionis civitatem Baudelis Mauritaniæ Regis Mahumeticæ perfidiæ sectatoris, quam biennio firmâ impugnatione obsederat, Triumphator Christo largiente intravit: eliminatáque Saracenorum spurcitiâ urbem ipsam cum universo Granatæ regno Christianis restituit, quod Mauri vanissimi professores Mahumeticæ vanitatis annis octingentis occupaverant, Regem Granatæ in ultimos Hispaniæ fines relegavit: Saracenos expulit omnes: Dei cultum non solum in civitate, sed per totum quoque Regnum more Christianorum instituit: pro cujus reverentia Ecclesias multas fabricavit.

Judæi Corpus Christi in Sternenberg laceraut.

Eodem anno perfidissimi canes Judæi in oppido Sternenberg, quod situm est in Ducatu Megaloburgensi, venerabile Sacramentum Dominici Corporis in duabus hostijs, altera majore, altera minore à quodam Sacerdote Petro nomine, pretio comparantes incredibili furore malè tractaverunt. Perniciosâ etenim curiositate ducti, cultellis & aculeis hostias pungentes, tentabant experiri, quid in eis Divinitatis lateret, quas venerantur Christiani. Et ecce Deo miraculosè in suo Corpore præstante miraculum, sanguis de puncturis subitò fluere cæpit, & mensam cruor totam respersit. Recesserunt ad sacrilegum Sacerdotem Judæi scelerati, factum aperiunt, consilium petunt.

Sacramentum sub terra reperitur sanguineum.

Communi tandem consultatione particulas sanguinem fluere non cessantes in terram defodiunt, & abeuntes jam latere factum penitus in antea confidunt. Territi sunt impij, non compuncti: conturbati non compuncti. Latere factum quomodo potuit, quod Deus miraculo fecit manifestum? Non enim poterat abscondi sub terra, qui cœlum fecit gubernátque & terram.

Sacerdos capitur, damnatúrque ad ignem, cujus mira contritio.

In notitiam res miraculo cruoris devenit populi fidelis. Capiuntur Judæi, examinantur, crimen aperiunt, atque triginta eorum numero ignibus traditi concremantur. Presbyter autem qui Dominicum Corpus tradiderat impijs pro vili pretio, captus est similiter cum Judæis: qui seorsim examinatus, cum multis lachrimis suum confitebatur peccatum. Cúmque ad mortem duceretur extra oppidum igni cremandus, tantâ miserante Deo contritione resolutus est, tantis cum lachrimis suum accusabat reatum, tótque ululando potiùs quàm lamentando gemitus emisit atque singultus, quòd omnes ad commiserationis fletum provocavit. Cúmque ad locum perveniset supplicij, stans in lictoris potestate ligatus, vidit inter promiscuum vulgi concursum, stantem in amaritudine matrem, quam propiùs accedere magna cum instantia rogavit, cui & dixit: *Justum est, mater, dignum est, & necessarium te lachrimari, & flere multum sine modo, sine mensura, sine consolatione, quamdiu vixeris in hoc mundo, propterea quòd me filium peperisti, lactásti, & nutrivisti tam impium, malum & sceleratum; qui Dominum Majestatis cœli & terræ, Creatorem ubique gloriosè regnantem*

regnantem impijs tradidi Judæis rursus crucifigendum. Væ mihi omnium indignissimo peccatori! Væ mihi & iterum væ, qui Salvatorem vendidi, tradidi, atq; cum Juda negavi. O quid feci! O quid pœnarum & suppliciorum non commerui! Quis mihi det omnium tormentorum genera & cruciatus posse in corpore meo experiri & sustinere usque in finem sæculi, pro tam horrendis sceleribus meis! O si fieri posset, ut pro meo scelere tanto, centies ignibus tradar, centies moriar, centiesque resolvar in pulverem! Hæc dicens cum lachrimis multis continuavit verbum ad matrem: *Peto:* inquit, *abs te mater unam petitionem, quam ut mihi promittas te facturam, post mortem meam oro.* Cui mater se facturam promisit juxta vires quodcunque postulaverit. At ille: *Rogo,* inquit, *ut tres mihi peregrinationes in pane & aqua, laneis duntaxat induta, nudis pedibus facias. Primam ad Aquasgrani: secundam ad S. Jacobum in Compostella: & tertiam ad limina Apostolorum Romam. Et quoties interrogata fueris ab aliquo, quare tam duras agas peregrinationes, dicito, quòd ideò, quòd me tam nefandum, tam improbum & sceleratissimum pepereris filium, qui Corpus Domini Judæis vendiderim tradiderimque pro pretio blasphemandum. Et vide ne unâ dormias nocte, ubi aliâ quieviste, nihilque omittas eorum, quæ rogavi.* Promisit mater filio, quod petijt, & fideliter implevit.

Duram pro filio mater peregrinationem assumpsit.

Deinde conversus ad Judicem & populum astantem: *Domine Judex & vos optimi cives, audite precor, attendite paucis. Justissimè lata est in me omnium totius mundi hominum sceleratissimum peccatorem sententia mortis, qui mille mortibus dignus sum: quia Judam imitatus, Salvatorem Judæis vendidi: ordinis mei oblitus simul & presbyterij dignitatem contra Dominum executus. Et quamvis sim Juda longè deterior, quoniam ille Christum Judæis mortalem, ego autem vendidi gloriosum. Unde etsi peccatum meum sit maximum, nequaquam tamen Judam imitabor desperando, quem prò dolor peccando secutus sum: sed confido in misericordiam Dei, quòd me recipiat pœnitentem, quem tam enormiter peccantem patienter tulit, & non subitò extinxit. Mortem commerui: mortem quantumlibet duram non solùm patienter sustinebo, sed ex voluntate quoque subibo libenter. Verùm non est satisfactio condigna pro tanto scelere mori. Precor vos Judices, ut pro uberiore pœnitentia immanissimi sceleris mei permittatis, quatenus diuturniore cruciatu inteream, & amputentur mihi primum digiti manuum & pedum articulatim: deinde manus & pedes: postea nares & aures: consequenter brachia & tibiæ: postremò corpus truncum unà cum abscissis membris imponatur super rogum, & ignibus concremetur. Non enim sum caterorum instar malefactorum morte dignus, sed acerbiore atque turpissimâ, quâ longior sive prolixior nulla queat inveniri.* Hæc ejus miranda contritio multos astantium provocavit in fletum: quorum alij petitionem ex comiseratione decreverunt admittendam: alij verò ex pietate negandam. Sed ille tantâ petitionis instantiâ rogans lachrimánsque perseveravit, quòd moti tandem Judices tantis fletibus consenserunt, ut fieret quod postulaverat. Miranda hominis contritio, stupendáque in tali articulo mortis devotio! Membratim truncatur sicut petierat, & in tantis cruciatibus voluntarijs summam exhibuit patientiam. Postremò jam truncus dixit cum gemitu: *Deus propitius esto mihi peccatori, & clementer accipe hos corporis mei durissimos cruciatus pro satisfactione sceleris mei.* Et cùm præ nimio dolore atque sanguinis effusione inciperet jam penè deficere, truncus super rogum ponitur, & igne suppositò brevi compendio suffocatur: tunc & abscissa membra in ignem projecta

Petri Sacerdotis verba ad Judicem & populum.

Salutem se sperare manifestat.

Membratim Sacerdos ut rogaverat, dividitur & combritur.

cremantur. Et iſte finis hujus miſerandi Sacerdotis fuit: cujus animæ pœnitentiam tam magnam & manifeſtam, quis dubitare poſſet veniam obtinuiſſe apud Deum?

Dominici Sacramentum Corporis ſtupendis coruſcat miraculis.

Corpus autem Dominicum ſumma cum veneratione, præcedente Clero, & populo ſubſequente ad Eccleſiam reportatum in ſacello ponitur, & pro miraculi teſtimonio cum puncturis ſanguine rubricatum hodie ſervatur. Fit illico ad Sternenberg magnus populorum concurſus, non ſolùm de locis vicinioribus, ſed etiam de remotis, & uſque in præſentem diem ſtupenda in eo loco ad invocationem Domini noſtri Jesu Chriſti fiunt miracula.

Miraculum unum è multis.

E quorum numero penè innumerabili unum nos poſteritati commendare ſumus perſuaſi, quod ſuâ raritate fidem ſimul & omnem credulitatem hominum procul videtur excedere: quanquam in toto Magdeburgenſi Ducatu cunctiſque finibus ejus adeò famâ ſit celebri divulgatum, ut neminem latere queat. Neque enim nos hoc tam ſtupendum miraculum, ullâ vel credere vel ſcribere ratione poſſemus, niſi veraciter factum non modò vulgarium narratione, ſed etiam Principum illius terræ manifeſto ſciremus teſtimonio. Eſt autem tale mirabile miraculum.

Homo contractus & reptans manibus, ſanatur & erigitur.

Erat in regione illa homo quidam pauperculus, & contractus, qui more pecudis incurvatus manibus & pedibus reptando ſuper terram inceſſit. Neque enim ſtare aliquando potuit: neque in altum ſe quomodolibet erigere. Is cùm tanta fieri miracula crebrius audiret in Sternenberg, ſuſpirans animo referentibus dixit: *O ſi & ego eſſem ibi, confiderem me ſanitatem omnino recepturum, ſed quomodo illuc perveniam, qui nuſquam progredi poſſum?* Cui aſtantium dixit aliquis: *Non deſperaveris, ſed reptando incipe proficiſci ut potes; dabítque auxilium Deus, ut pervenias.* Acquievit conſilio pauper monentis, & tandem poſt multos labores ad locum pervenit. Et ecce mira clementia Chriſti! oravit homo cum lachrimis, Deo miſerante convaluit, & jam non rependo ſed gradiendo ad locum unde venerat, remeavit. Stupebant omnes, qui noverant eum, qui quem contractum reptantémque incedere ſolitum, nunquam erectum viderant, incedentem rectè tam ſubitò conſpiciebant. Et notum factum eſt hoc miraculum non ſolùm in oppido illo, ſed per totam regionem.

Recta fides cum oratione poteſt omnia.

Caſtellanus miraculo incredulus à Deo ſenſit vindictam.

Pervenit rumor ſigni ad Caſtellanum oppidi, hominem incredulum, temerarium & ſuperbum, qui non ſolùm referentibus factum non credidit, ſed eos cum irriſione & quadam blaſphemia contempſit. Miſit tamen, & pauperem fecit adeſſe ſanatum. Cui dixit aſtanti: *Tunè es ille, qui te ſanatum aſſirmas in Sternberg ad invocationem Sacramenti?* At ille reſpondit dicens: *Ego ſum, gratias ago Domino Deo, qui me ſanavit.* Ad quem Caſtellanus: *Ergóne ſani fiunt omnes, qui peregrinantur illuc?* Reſpondit pauper in ſua ſimplicitate: *Sani certè.* Ad quem Caſtellanus canem videns à caſu præterire claudicantem, ſpiritu blaſphemiæ tumens cum indignatione: *Tolle*, inquit, *canem hunc quem cernis claudicantem, & ducito illum ad Sternberg peregrinatum, ut ſanitatem recipiat, qui dixiſti omnes ibi ſanari.*

Caſtellanus inſanit, furit, latrat & mordet ut canis.

Hæc cúmque tumido ſpiritu protuliſſet, mox veſanus effectus latrabat ut canis, & in medium proſiliens canum ſuorum illos mordebat ut canis. Deinde prorumpens de Caſtello cucurrit veſanus in oppidum latrans & mordens inter canes quaſi unus ex ipſis: & quod mirandum eſt amplius,

amplius, crevit subitò ex spina dorsi hominis cauda canina vestibus longior præeminens ultra unius mensuram palmæ. Capitur à suis inmedio canum latrantium & mordentium, & vinctus in Castellum reducitur, pro cujus liberatione peregrinatio cum donis & oblationibus ad Sternbergab uxore & familia promittuntur: quibus completis insaniâ quidem liberatus est, caudam verò caninam habere compulsus est in testimonium facti, quamdiu vixit. Et ecce denuò mirando succedit mirabilius; quoniam nullâ arte, nullo ingenio, nullo vestimento, caudam, ne videretur, abscondere potuit. Nam si largiora fecit vestimenta, prolixior subitò fuit & cauda; si breviora, brevior; semper tamen ultra mensuram palmæ longior eminebat visibilis.

Unius historia facti plurimorum est comprobata testimonio.

Historiam scripsi, non fabulam; rem gestam, non confictam; non mendacium, sed veritatem plurimorum testimonio comprobatam. Cujus quidem rei gestæ tot ante septennium, cùm in Marchia essemus Brandenburgensium, ac tales audivimus testes, ipsum videlicet Electorem Imperij Marchionem Joannem, Henricum Megaloburgensium Ducem, Senatores Vesulinos, aliósque tantos, quibus non credere meritò judicaremus iniquum. Omnipotens ille mundi Creator & Rector Deus, qui Nabuchodonosor Babyloniæ Regem inter boves fœnum manducantem fecit, blasphemum ut voluit, humiliare potuit.

Conventus fit Principum in Confluentia cum Cæsare & Rege.

Anno quoque supra notato, in mense Septembris, Fridericus Imperator mundi tertius, & Maximilianus Rex Germanorum filius ejus semper invictus, Conventum Regni Principibus apud Confluentiam oppidum Archiepiscopi Trevirorum consensu indixerunt unanimi, quorum multis in præsentia constitutis Raptus desponsatæ Maximiliano Annæ Ducis Brittanniæ per Carolum Regem Galliæ præsumptus in medium proponitur, & quid fieri decernant Principes, consultatio communis habetur. Erant tum qui bellum Gallo indicendum consulerent, utpote qui non solùm leges temerâsset Germanas inferior, sed jus etiam violâsset Imperij simul & Christianæ veritatis. In id tandem convenit pars sanior, tempori concedendum, cùm Brittanniæ Ducatus, neque Germaniæ Regno, neque Brabantiæ Principatui eâ tempestate conduceret. Maximilianus itaque Rex consilio Principum levigatus animum remisit iratum.

Incursores Moguntiæ vastant Ecclesiam.

His temporibus fuerunt quidam homines perditissimi, eorum de ordine, qui se nobiles non verentur gloriari, cùm impietatis plus habeant, quàm virtutis, Bertholdi Archiepiscopi & Ecclesiæ Moguntinæ hostes, imò raptores iniqui, quos penitus judicamus indignos, quorum nomina in nostris Commentarijs memoriam posteritatis consequantur, vel immortalitatem. Hos à crudelitate facti quidam nostrorum Testipremos appellavit, pro eo quòd Clerum & Sacerdotes Domini per Diœcesim Moguntinam persequebantur invasione hostili, capientes eos, atque captivos abducentes, & pro pecunia crudeli nimis punitione torquentes. Eos verò quos captivos abducere qualibet occasione non poterant, inauditâ hactenus, ut sequerentur per se ad loca eis præfixa cum pretio redemptionis, impietate cruciabant. Habebant enim feras quasdam ferreas diabolicâ non dubium excogitatione adinventas, sub quarum arcta clausura testiculos Sacerdotum comprimebant. Has autem feras semel clausas, præter ipsos qui clauserant, nemo poterat aperire. Denique tam artificiosè fuerant

fabricatæ, ut nulla conjunctio potuiſſet notari partium; támque duratum erat ferrum, ut limæ nullam admitteret corroſionem.

Unde cujuſcunque teſtes tali ferramento fuiſſent compreſſi, non poterat liberari ab alio, quàm ab his qui feram impoſuiſſent. Nec ſatis erat ſingula inſtrumenta ſingulas habuiſſe clauſuras, ſed quodlibet unum quatuor, aut quinque ſeris occultiſſimis claudebatur, ut ſi caſu forſitan una fuiſſet inventa ſive aperta, reliquæ tamen penitus latuiſſent. Compreſſis ergo teſticulis hoc inſtrumento Clericus ſi voluit liberari, neceſſe fuit eum Teſtipremos cum pecunia ſeu liberationis pretio ſequi ad locum quem determinaſſent. Sacerdotum plures calamitate iſta durante in diverſis locis per Moguntinam Diœceſim à perverſis teſtipremis iſtis fuerunt capti, cruciati, vulnerati, ſpoliati, abducti, & nonnulli ſupplicijs varijs ſine culpa interfecti.

Alexander fit Papa VI. & præfuit annis xi.

Item anno prænotato, xxvi. die menſis Julij, obijt Romæ Innocentius Papa VIII. anno Pontificatus ſui viii. Poſt hunc in Pontificatu ſucceſſit Cardinalium promotione ſuffectus Theodoricus Cardinalis Epiſcopus Portuenſis natione Hiſpanus, Apoſtolicæ Sedis Vice-Cancellarius, dictuſque Alexander ejus nominis VI. apud S. Joannem in Laterano xxvi. die menſis Auguſti, quæ fuit dies Dominica poſt Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, pompâ ſolemni coronatus eſt, & præfuit annis xi. & paucis diebus.

Judæi omnes fuerunt expulſi Hiſpania per Regem.

Eodem anno Ferdinandus Rex Hiſpaniarum ad inſtantiam uxoris ſuæ & quorundam Fratrum Minorum omnes de Regno ſuo Judæos infra certum terminum præcepit exire, & quicunque poſt præfixum terminum inveniretur remanſiſſe, per totum regnum ſine miſericordia occideretur. Interdixit etiam, quòd neque aurum, neque argentum, neque lapides pretioſos ſecum deferrent, ſed pro his vinum, frumentum, oleum aut pannos emerent ab incolis regni ſecundum juſtam pretij æſtimationem, abduceréntque ſecum, quò vellent navigio. Erant enim auro, argento, gemmis pretioſis ultra modum locupletati, ideóque ne ſuo modo ſpoliarent Hiſpaniam, omnia hæc poſt ſe relinquere compulſi ſunt. Navibus itaque diſpoſitis exiverunt unâ vice de Hiſpania centum viginti quatuor millia Judæorum, & claſſem per mare Mediterraneum verſus Conſtantinopolim verterunt, ac direxerunt. Remanſerant etiam ultra terminum eis præfixum in Hiſpania plus quàm tria millia, quos navibus perforatis Rex juſſit imponi, & in profundum æquoris demergi, quorum bona omnia ad ſuum fiſcum præcepit referri.

Imperator Fridericus movet caſtra contra Ducem Bavariæ generum.

Anno item prænotato Fridericus Imperator III. contractis undique copijs exercitum movit contra Ducem Bavariæ Albertum, qui morabatur in oppido Monacenſi. Et hæc fuit cauſa diſſenſionis inter eos. Habebat Cæſar ipſe filiam unam Regis Maximiliani ſororem, quam Dux Albertus (quoniam maturior erat) invito patre ſibi accepit uxorem, ipſâ tamen conſentiente. Nec diu poſtea quaſi propter eam jure poſſet, Ratisbonam Regni Germanici urbem non ultimam Civium conſenſu dominio ſuo ſubjugavit, & contra voluntatem Cæſaris aliquandiu poſſedit. Cúmque ſæpius moneretur ab Imperatore, ut abſtineret à civitate Regni, & non adverteret, iratus tandem Fridericus ex Liga Suevorum & aliunde magnum pugnantium conduxit exercitum, & movens in Bavariam juxta

Lici

Licifluminis ripas castra locavit. Videns autem Dux Albertus quorsum res tenderet, pacem postulans obtinuit, & Ratisbonam urbem Regno iterum restituit. Concordia fit inter Cæsarem & Ducem Bavariæ Albertum.

Eodem anno septima die Novembris, cecidit è nubibus aëris in pago qui nuncupatur Suntgavve prope oppidulum, quod dicitur Ensisheim haud procul à Basilea Civitate Germaniæ, fulgetra sive lapis miræ magnitudinis, pondo, sicut audivimus ab his, qui viderunt, librarum videlicet 255. hoc est, centenariorum duorum simul atque semissis, & quinque librarum. Qui quidem lapsis ex violentia cadendi duas in partes fuit divisus, cujus pars major ante fores Ecclesiæ memorati oppidi Ensisheim cum ferrea catena in testimonium veritatis & memoriam usque in præsentem diem videtur suspensa.

Anno item prænotato, ultima die mensis Decembris, quæ finis est anni, obijt Melchior Abbas Schonaugiensis, Ordinis nostri, Diœcesis Trevirorum, vir doctus & Regularis observantiæ cultor integerrimus, qui visitando, exhortando, librósque Divini cultus emendando & imprimendo per annos quatuor & viginti, quibus in Abbatia laudabiliter præfuit, multa pro decore & utilitate observantiæ nostræ Bursfeldensis bona fecit, pro quibus haud dubium æternæ felicitatis præmium recepit. Fuit enim vir optimus, ingenio promptus, consilio cautus, actione præcipuus, conscientia purus, vita regulari sibi durus & rigidus, nihil eorum negligens, quæ ad rectæ conversationis Monasticæ pertinent rationem. Eo die quo de hoc mundo erat migraturus, in lecto jacens ægritudinis plenâ utens ratione & loquelâ. Missam fecit coram se celebrari (habebat siquidem altare consecratum in Camera) cui diligentissimè intendebat, prædixerat enim illâ die se & horâ moriturum. Cúmque Sacerdos post Dominici Corporis & sanguinis participationem in lavando & tergendo calice moram faceret, ille clamavit: *Festina Frater complere Missam, ne fraudes me benedictione finali, quia manere diutius non possum.* Complevit illicò Missam Sacerdos, deditque optatam benedictionem morituro, quâ datâ dixit Abbas: *Accedite nunc Fratres.* Quibus astantibus dixit: *Pax Christi sit semper vobiscum charissimi Fratres, Ego nunc vado, orate pro me.* Statímque subjunxit: *Domine JESU Christe Fili Dei vivi in manus tuas commendo Spiritum meum.* Et subitò exspiravit, cujus Fratres Cadauer non sine opinione sanctitatis terræ commendaverunt. Scripsit autem nonnulla, ingenij sui præclara opuscula, è quibus nos vidimus subjecta. De Mandato Capituli annualis elucubravit declaratorium Cæremoniarum & Ordinarij Divinorum Observantiæ nostræ Bursfeldensis, in uno volumine, quod prænotavit opusculum pacis, libros duos. Monotessaron Dominicæ Passionis ex quatuor unâ pulcherrimâ continuatione fecit, librum unum. Accentuarium & modũ cantandi atque legendi pro unione Bursfeldensium, librum unum. Orationes quoque multas in utroque Capitulo editas, plenásque dixit eruditione. Et alia nonnulla, quorum hac vice memoriam non tenemus.

Melchior Abbas S. Florini Martyris in Schonaw obijt.

Melchior Abbas mortem suam præscivit & prædixit.

Melchioris Abbatis quædam opuscula.

Eodem anno, Blasius hujus Monasterij Abbas insignis quædam bona & possessiones in villa Kenten pro quadraginta quinque florenis Monasterio comparavit. Hoc ipso quoque anno piscinam circa domum porcorum trans pontem circa sanctum Aurelium novam fieri constituit, pro

cujus

cujus conservatione plus quàm tercentum florenos auri expoſuit, & piſcibus eam adimplevit.

MCCCCXCIII.

Helena Comes Palatina naſcitur.

Anno Blaſij Abbatis nono, Indictione Romanorum XI. die menſis Februarij IX. Heidelbergæ naſcitur Helena undecimo-genita Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quæ poſtea cùm annorum eſſet viginti, parentibus jam vita defunctis nupſit Fratrum promotione adjuta Henrico Duci de Megaloburg, qui prius uxorem habuit ſine liberis mortuam Joachimi Marchionis Brandenburgenſium ſororem nomine Urſulam, Princeps ut ferunt nimis ſpecioſa atque modeſta.

Capitulum Provinciale XXVIII. Hirſaugiæ celebratum eſt.

Eodem anno Dominica tertia poſt Paſcha, quæ fuit XXVIII. dies menſis Aprilis, celebratum fuit Ordinis noſtri XXVIII. Provinciale Capitulum hic in iſto Monaſterio Hirſaugienſi, in quo præſederunt Joannes Trithemius tunc Spanheimenſis, Conradus in Wiblingen. Bartholomæus S. Crucis in Werdea, & Andreas Montis Monachorum propè Bambergam, Monaſteriorum Ordinis memorati Abbates. Blaſius verò hujus Monaſterij Abbas cum ingenti lætitia Patres, qui convenerant, ſuſcipiens, & in victualibus abundè tractans, laudem & honorem totius Capituli reportavit.

Inſulæ quatuor in mari Indico repertæ ſunt per Hiſpanos.

Anno prænotato, Ferdinandus Hiſpaniæ Rex poſteaquam opulentiſſimum Granatæ Regnum unà cum urbe ſuo dominio potenter ſubjecit; terrâ non contentus, etiam mare diſquirendum putavit. Ordinatis igitur navibus Chriſtophorum quendam præfectum conſtituit, quem ad inquirendas Coſmographis incognitas per mare Inſulas deſtinavit. Suſcipiens ille naves ab Oriente in Occidentem direxit, æquórque ſulcans ſpatia multa, quatuor tandem reperit Inſulas mari circumdatas Indico, quarum in Europa prius apud Coſmographos cognitio nulla fuit. Unde novis Inſulis nomina etiam nova imponentes, primam S. Salvatoris nuncuparunt; ſecundam verò de Conceptione S. Mariæ vocarunt; tertiam autem in memoriam Regis ſui Ferdinandam dixerunt; quartam verò Hiſpaniola nuncuparunt in memoriam Hiſpanici Regni, unde oriundi erant. Quales autem ſint Inſulæ jam dictæ, in qua parte orbis ſitæ, qui populi & habitatores earum, quibus ritibus vivant, aut moribus, in ea contineatur Epiſtola, quam memoratus Chriſtophorus ſcripſit, & ubique circumfertur impreſſa.

Fridericus Imperator III. moritur anno regni ſui 54.

Anno item prænotato, XIX. die menſis Auguſti, moritur Fridericus Imperator III. in oppido Auſtriæ Linz, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo nono, Regni verò Germanici quinquageſimo tertio, menſe quarto; Romanorum autem Imperii, anno quadrageſimo quarto, ex abſciſſione cruris putridi, cujus Cadauer ad Viennam delatum in Cathedrali Eccleſia S. Proto-Martyris Stephani tumulatur in ſepulchro, quod ſibi dudum ſatis pretioſè fecerat præparari. Filium reliquit Maximilianum Regem Germanorum & unam filiam, quam Albertus Dux Bavariæ, ut diximus, habuit uxorem.

Turcarum gens impia devaſtat Croatiam & Carniolam.

Eodem menſe quo Imperator obierat, nefandiſſimi Mahometis ſectatores Turci magna cum multitudine pugnatorum de finibus ſuis egreſſi Croatiam & Carniolam incurſione hoſtili vaſtarunt; omnia rapina, ferro & igne crudeliſſimè more ſuo depopulantes. Contra quorum inſultus incolæ regni & provinciæ Chriſtiani, utpote numero & viribus longè

longè impares pugnaturi, ab eis facilè superantur, cæduntur & capiuntur. Nam decem Christianorum millia in ea Turcorum incursione occisa, ferebantur & capta.

His ad Maximiliani Regis notitiam relatis, funeralibus (quæ genitori paraverat celebranda) in aliud tempus convenienter suspensis, magnum pugnatorum congregavit exercitum, Turcos de Croatia expulsurus. Sed Turci strage factâ quam diximus, vicis & urbibus incensis, cum præda & captivis retrocesserunt, nec Regis præstolabantur adventum. Rex ergo Maximilianus præsidio sufficienti per Croatiam posito in Austriam redijt, & funeralia quæ aliquandiu intermiserat, genitori mortuo celebravit. Maximilianus Rex contra Turcos movit in Croatiam.

Anno igitur prænotato, septima die mensis Decembris, quæ fuit Sabbathum post Festum S. Nicolai, Viennæ Austriæ in Cathedrali Ecclesia S. Stephani Proto-Martyris Maximilianus Rex Patri funeralia celebrari mandavit in Principum multorum præsentia, Episcoporum, Abbatum, Ducum, Comitum, atque Nobilium. Aderant & missi Oratores Romani Pontificis Alexandri, Regum quoque Galliæ, Hispaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Poloniæ, Apuliæ, Siciliæ, Daniæ, & omnium penè Germaniæ Principum, multarúmque Civitatum Regni. Sacerdotes qui Missas celebrabant illa die pro anima defuncti Imperatoris numerati fuerunt, & octingenti adfuisse inventi. Funeralia Viennæ Imperatori celebrantur.

Eodem anno, durante Capitulo Provinciali mortuus est Jacobus de Oppenheim hujus Cœnobij Hirsaugiensis Monachus de primis Reformatoribus unus, vir in divinis scripturis admodum eruditus, nec minus vitæ merito, quàm scientiâ doctrinæ venerabilis. Qui Novitiorum Magister pluribus annis extitit, quos verbo & exemplo vivere ad puritatem Regularis Observantiæ instruere ac docere non cessavit. Scripsit de titulis Psalmorum quædam synthemata. De utilitate quoque Psalmorum Opusculum. Orationes ad Deum & sanctos supplicatorias plures. Carmina & Rythmos de diversis rebus majorum; Epistolas quoque multas elegantes ad diversos hinc inde lucubravit amicos. Jacobus Monachus hujus Cœnobij scriptor insignis moritur.

Anno etiam prænotato, Joannes de Calvve Monachus hujus Cœnobij, & post mortem Blasij Abbas, ut infra suo loco dicemus, Magister Cocorum institutus est, in quo quidem officio per biennium fermè Fratribus diligenti sollicitudine ministravit, ambulans coram eis in simplicitate cordis, & nihil eorum negligens, quæ habuit in commissis. Tam enim sollicitum in suo se ministerio, támque studiosum se exhibuit per omnia, quòd Blasius Abbas majoribus dignum & aptum judicans biennio transacto in majorem cellerarium Monasterij ordinavit. Joannes nunc Abbas hujus Monasterij fit Magister Cocorum.

Hoc ipso quoque anno prænotato Blasius Abbas ligneum in Ecclesia Monasterij tabulatum, simul & in duabus ejusdem absidibus fieri fecit, pro qua structura 150. florenos exposuit. Tabulam etiam in refectorio positam hyemali ad mensam Præsidentis, in qua depicta est Cœna Domini pro 34. florenis fieri disposuit. Eodem quoque anno Tabernaculum quod est supra majus altare fabricari mandavit, pro quo florenos 80. impendit.

MCCCCXCIV.

Anno Blasij Abbatis X. Indictione Romanorum duodecima, mensis Martij die XXVI. quæ fuit Feria quarta, & die altera post Festum Dominicæ Annuntiationis, Blanca Maria Galeatij Ducis quondam Mediolani filia, Maximilianus secundam ducit uxorem, sed sterilem,

Maximiliano Germanorum Regi prius desponsata venit ad oppidum, Inspruck, & ingente cum pompa suscipitur, nec diu post celebratis solemniter nuptijs Regi conjungitur, cum quo vixit annis fermè quindecim, & sine liberis obijt, mulier corpore parva, sed animo magno, suæque gentis amatrix.

Maximilianus Rex movet in Geldriam contra Carolum.

Eodem quoque anno in mense Julio, Maximilianus Germanorum Rex & Cæsar Augustus contractis undique copijs exercitum movit in Geldriam contra Carolum, qui se gessit pro Duce, geritque usque in præsentem diem. Qui audiens Regis adventum, quia non satis erat viribus ad resistendum paratus, secessit quo potuit secretius in Lotharingiam, & ibi latuit, quamdiu voluit. Maximilianus autem Rex omnem Ducatum & quidquid extra munitionem erat, prædâ incendióque vastavit, gentem tamen suo imperio rebellem usque in hunc diem subjugare non potuit, licet prius & posterius crebrò tentaverit. Erat autem exercitus Maximiliani Regis satis magnus & validus, in quo plures fuerunt, qui magis inopiâ compulsi, quàm vel justitiâ, vel Regis incitati profectu militabant, nebulones perditissimi, sine religione, sine pietate, sine miseratione prædam sequentes, non Principis cujuscúnque victoriam. Hi sceleratissimi stratiotæ quanta pauperibus terræ incolis mala fecerint, præter, imò contra bellandi jus & æquitatem, nec ego dixerim facilè, nec si dicam credituri sunt posteri, & illi præcipuè quibus pietas Maximiliani Regis fuerit explorata. Dicam tamen vel unum, cujus insinuatione reliqua credibiliora fiant, non ad Maximiliani clementissimi Regis injuriam, vel contumeliam, cùm eo nesciente facta sint hæc omnia mala, sed ut noverint cuncti mortales, quàm reprobi sint omnes & longè à salute, qui sua sponte bella sequuntur.

Aurisugæ puerum quendam assaverunt propter pecuniam.

Ruricola quidam pauper audiens Maximiliani Regis adventum, dimissis in villa liberis & uxore, in proximum sese oppidum Novimagium tutelæ gratiâ recepit. Venit cum exercitu Rex, & ante oppidum castra locavit. Interim verò quod in papilionibus residebat exercitus, dilabebantur aurisugæ prædones quidam scelestissimi occultè, & discurrentes per vicos & domos rusticorum prædæ inhiabant. Venerunt in mansionem rustici memorati, & inventa uxore cum liberis, ubi esset maritus, urgebant. Audientes autem, quòd in oppidum fugisset, mortem comminabantur, nisi pecuniam daret pro vita. Cúmque lachrimans illa juraret, se nullam penitus habere pecuniam, puerum quem lactabat, de manibus ejus rapuerunt, & colligatum lanceæ nudum assare cæperunt ad ignem. Quod videns illa cùm non haberet unde parvulum redimeret, quanto mœrore cruciaretur, unusquisque poterit cogitare. Nec puerum assare crudeles stratiotæ cessaverunt, donec spiritum exhalaret.

Cœnobium Monialium S. Ruperti propè Bingen reformatur.

Anno prænotato, Cœnobium S. Ruperti Monialium nostri Ordinis per beatam Hildegardem olim in monte juxta Nahum flumen in oppidi Bingiorum opposito constructum reformari cæpit mandato Bertholdi Archiepiscopi Moguntini, per Gerlacum Abbatem Tuitiensem. Cujus quidem reformationis occasione turbationes plurimæ fuerunt subsecutæ inter Philippum Comitem Palatinum & Ringaugienses. Monialium autem deformatarum aliæ recesserunt causam augentes dissensionum; aliæ verò in Cœnobio remanserunt observantiæ Regulari submittentes colla cum

cum his, quæ de Schônaugiensi Monasterio advenerant. Non post multos dies cùm diabolus paci & saluti animarum sibi præreptarum invideret, dolerétque prostibulum earum Monialium, quæ matres esse mallent, quàm virgines, in domicilium castitatis & pudicitiæ reformatum, tentavit si posset ædificium pietatis subvertere totum. Misit ergo cogitationes amaritudinis nequam in corda earum, quas de antiquis diximus remansisse cum novis, & omnes unâ nocte (præter anus duas progredi non valentes) de Monasterio clam submissæ per muros abierunt in terram Palatini Comitis eis proximam, proximorum contra reformatas auxilium invocantes. Census autem sive proventus memorati Cœnobij annuales, sive in frumentis, sive in pecunijs, & plures numero, & pretio majores in dominio habet Palatini. Per continuum ergo triennium profugæ Moniales sua confugia in Palatinatu habentes, amicorum & cognatorum suorum violento patrocinio census & proventus Monasterij omnes in Palatini Principatu ubicunque cedentes rapuerunt in usus proprios convertentes. Quod quàm injustè ac temerè fecerint, nemo qui Regularis vitæ materiam intelligit & puritatem, poterit ignorare. Interea Ringaugienses, quibus animo semper est aurea libertas, nescio cujus rumore falso concitati (quasi Palatinus Comes Monasterium S. Ruperti machinaretur invadere) montem ipsum præoccupare statuerunt, ne videlicet Palatinensibus pateret accessus. Erat enim inter Moguntinos & Palatinenses eo tempore, sicut diximus, non parva simultas. Ringaugienses ergo trecentos viros armatos cum machinis & bombardis ad præoccupandum Cœnobium S. Ruperti miserunt, qui multo tempore ibidem permanentes non parva sororibus loci damna intulerunt. Domos enim intra muros Cœnobij & plures numero & pulchras ædificio funditus destruentes igne consumpserunt. Denique murum Cœnobij exteriorem in circuitu, cùm tandem abire concluisissent, funditus dejecerunt, ne si post eorum discessum Palatinus occuparet Monasterium, aliquod præsidium in eo defensionis contra Bingiorum oppidum haberent impugnandum. Et quidem vana hæc Ringaugiensium suspicio fuit, cùm Palatinus Comes nunquam in mentem acceperit, quòd vel occupare Monasterium, invaderéve oppidum Bingen cogitasset. Quod ubi tandem experimento sicut loquimur verum didicissent, post impensas factas inutiliter nimis in sua redierunt.

Moniales fugitivæ census Monasterij in Palatinatu occupant.

Ringaugienses Monasterium S. Ruperti præoccupant.

Eodem quoque anno, ultima die mensis Octobris, oppido Heidelbergæ, nascitur Wolffgangus duodecimogenitus Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis & Principis Electoris, qui postea Canonicus fuit Ecclesiæ Wirtzburgensis, hodiéque annum ætatis agens nonum decimum studio litterarum incumbit apud Parisios.

Wolffgangus Comes Palatinus nascitur.

Anno item prænotato, Carolus Rex Gallorum auditâ morte Ferdinandi Regis Neapolitani, & quòd Alexander Papa VI. Alphonsum per Joannem nepotem suum Cardinalem coronasset in Regem, contractis terrâ marique copijs in Italiam celerius movit, Campaniámque mox, deinde Neapolim fugato Alphonso sibi subjugavit. Enimverò stipatus quinquaginta millibus pugnatorum Italiam præsidio destitutam invasit, omnia vitæ necessaria suâ multitudine consumens, tantámque victus penuriam inducens Italiæ, Apuliæ quoque & Calabriæ, ut pauperes multi

Carolus Rex Gallorum cum exercitu intrat Italiam.

præ inopia panis fame perirent. A Pisanis & Florentinis invitatus atque susceptus urbes eorum pacificè ingressus est. Inde contra urbem Romam dirigens pedem Calabros obviam habuit milites, qui progressum interdicere frustra conabantur. Factâ enim congressione Calabri cum Gallis, eorum in acie mille, Gallorum verò trecenti ceciderunt. Unde nihil morati versus Romam iter Galli maturabant. Inter autem eundum, captis nonnullis Ecclesiæ castellis & urbibus, multis etiam datis in prædam, nullo ætatis, sexûs, seu conditionis habito respectu homines, ut pecudes, sine causa, sine pietate, sine aliqua necessitate passim trucidarunt. Cúmque Romam pervenissent, urbem obsidione cinxerunt, causam in primis duplicem contra Pontificem assignantes. Quarum altera fuit principalis, quòd Papa regnum Neapolitanum post obitum Ferdinandi Regis Carolo Regi Gallorum (sicut ipse asseruit) hæreditatis jure debitum, concessisset Alphonso, eúmque sicut diximus in regem fecisset coronari. Altera fuit causa, quòd Pontifex audito Gallorum adventu regis Alphonsi & Calabriæ Ducis præsidium contra Gallos recepisset in urbem. Fuerunt & aliæ plures causæ displicentiarum Regis contra Pontificem, quas consultò transimus.

Causæ ob quas Galli Romam obsidere cæperunt.

Pontifex autem tantâ multitudine hostium obsessus, ad cavendum graviora mala, Regem postremò intromisit in urbem, sub ea videlicet conditione in fide jurata, quòd eum, Cardinales populúmque Romanum in eorum personis & rebus tutos per omnia servaret, securósque & illæsos. Quæ quomodo servaverint Galli, testimonium præbuerunt opera eorum, spoliationes, violentiæ, cædes, ruinæ domorum & effractiones, prædæ, furtáque. Sed & ipse Pontifex metu Gallorum in arcem S. Angeli fugere compulsus est. Postremò tamen si voluit ab incursione Gallorum liberari Papa, necesse fuit inire concordiam, non qualem ipse voluit, sed qualem Rex Carolus in medium produxit. In ea Confœderatione Pontifex Regi tradere compulsus fuit munitiones quasdam Ecclesiæ versus regnum Neapolitanum: præsidium quoque Regis Alphonsi dimittere, ad Regnum Neapolis & Siciliæ Gallum investire. Postulavit etiam tunc Rex Carolus & obtinuit Zizimi fratrem Bagiazith Imperatoris Turcorum, quem à Rhodianis ante annos fermè novem Papa Innocentius acceperat, quasi per eum Turcos omnes à finibus Regni Apuliæ Gallus Rex posset expellere. Sed Galliam Zizimi non pervenit, quia in itinere Neapolitano mortuus fuit.

Alexander Papa intromisit Gallos sub conditione pacis.

Malè servata conditio.

His Romæ compositis, Rex Carolus movit in regna Neapolis & Siciliæ, quæ ambo mox ut potuit videre, obtinuit, Alphonso Rege fugato, & jam nullo penitus resistente. Audax Caroli facinus & memoriâ dignum, quòd adolescens annum ætatis agens septimum decimum, qui viri neque nomen, neque virtutem habere potuit, intra unius anni spatium, totam ferè Italiam penetrans adinstar fulminis, quæque obstantia pessumdedit, atque in suam Apuliæ regnum potestatem redegit. Sed quid? Cùm nihil stabile in humanis, posteaquam enim omnia, quæ volebat in Apulia, suo imperio subjecisset, relicto ubique suorum præsidio in Galliam reversus est, & omnia quæ vel in Italia, vel in Apulia cum maximis impensis acquisierat, brevi sine labore magno ad pristinos possessores revolura sunt.

Carolus Rex Gallorum Regnum Neapolitanum obtinuit.

Anno

Anno memorato, Blasius Abbas Monasterij duas villulas Hugstatt & Altenbubach cum omnibus juribus & Pertinentijs earum pro florenis 782. comparavit ad communem hujus Cœnobij profectum & utilitatem. In villa quoque Itenmaden quinque florenos annui ceusus emit pro centum.

Hujus Monasterij census aucti & hoc anno structuræ factæ.

Eodem anno, quartam Ambitus partem construxit, pro qua structura 500. florenos expositi. Verùm artificis vel ignorantiâ, vel negligentiâ, postquam ipsa pars ad plenum fuerat consumata, funditus eam propter scissuras & rupturas, quas habuit plurimas, dejicere cogebatur, quia stare non potuisset, & restaurare de novo; latomus per artis suæ magistros ad hoc specialiter vocatos, ut judices in centum florenis Abbati condemnatus fuit.

MCCCXCV.

Anno Blasij Abbatis XI. Indictione Romanorum XII. die mensis Aprilis XXVIII. moritur Rudolphus de Scherenberg ultimus in genealogia sua, Episcopus Herbipolensis & Dux Franciæ Orientalis anno Pontificatus sui XXIX. ætatis verò centesimo in majori Ecclesia sepultus, Princeps per omnia certè magnificus, & apud omnem posteritatem Würzburgensium Canonicorum æternâ memoriâ dignus, utpote qui Ecclesiam Herbipolensem in multis millibus florenorum ære alieno gravatam reperit: quam suâ industria Deo miserante à cunctis debitorum oneribus liberavit; & successori thesaurum non parvum in auro, argento, frumentis & vino dereliquit. Multis ante mortem annis veteri morbo calculi Præsul iste laboraverat. Moriturus autem suis commisit, ut cùm vitâ defunctus juxta morem antiquum veniret exenterandus, facerent etiam aperiri vesicam, prospecturi oculis, quantos sustinuerit calculi dolores. Factum est quod jusserat, & ecce vesicâ exenteratâ repererunt in ea lapidem pondo unciarum sedecim, quæ libram unam faciunt paduanam, quæ drachmas octo pro uncia capiunt una. Hunc lapidem in Aquisterio majoris Ecclesiæ Herbipolensis pro testimonio dictorum repositum conspeximus.

Rudolphus Episcopus Herbipolensis moritur anno Pontificatus XXIX.

Eodem anno duodecima die mensis Maij, quæ fuit feria tertia solemnitate sancti Pancratij Martyris festiva, Laurentius de Bibera majoris Ecclesiæ Præpositus à Capitulo in Episcopum Herbipolensem & Franciæ Ducem Orientalem concorditer electus fuit. Vir prudens, consilis cautus & actione præcipuus, amator Cleri, defensor populi, cultor pacis, omniúmque Clausstralium observantiam vitæ Regularis custodientium fautor, promotor, & benefactor singularis: & qui Ecclesiam ædificijs, proventibus & bonis meliorem reddere, quantum cum Deo potest, quotidie non cessat, suâ scilicet prudentiâ & industriâ sine cujuscunque injuria.

Laurentius de Bibera fit Episcopus Herbipolensis.

Anno prænotato Conventus Principum in Wormatia magnus fuit, & diu duravit, ubi convenerunt inprimis isti Principes majores: Maximilianus Germaniæ Rex, Imperator Romanorum electus, Bertholdus Archiepiscopus Moguntinus, Joannes Archiepiscopus Treverensis, Hermannus Archiepiscopus Colonienſis, item Archiepiscopus Salisburgensis, qui & obijt in Franckenthal, Philippus Palatinus Comes Rheni, Fridericus Saxoniæ, Joannes Marchio Brandenburgensis, Otho Dux Bavariæ dictus de Mosbach, quoniam ibi morabatur, Georgius Dux Bavariæ cognomento Dives, Albertus de Monaco de Bavaria, Joannes Dux Bavariæ in Spanheim, Alexander Dux Bavariæ Comes in Veldenz, Wilhelmus Dux

Conventus Principum Wormatiæ.

Montis & Juliacenſis, Reinhardus, quem quidam Galli malè Renatum fingunt, Dux Lotharingiæ, Ericus Dux Brunſchvvicenſis, Joannes Dux Clivenſis, Chriſtophorus Marchio de Baden, Wilhelmus Landtgrafius Haſſiæ. Affuerunt & alij plures Epiſcopi, Principes, Abbates, Duces, Comites, Barones, Nobiles, Civium Regni Oratores, quos omnes nominatim exprimere nimium fieret tædioſum. Neque enim conſtat noſtrâ memoriâ talem fuiſſe conventum, in quo tot Principes Germaniæ convenerint perſonaliter.

In eodem Conventu anno prænotato, XIV. die menſis Julij, Maximilianus Rex ornamentis regalibus ex more indutus, & ſedens in ſolio Majeſtatis loco eminentiori ad hoc fabricato ex tabulato ligneo, in ea planicie urbis, per quam de S. Martino itur ad Carmelitas in ſuburbanum, circumdantibus inprimis Principibus Electorij Ordinis, ac poſtea quibuſdam alijs, in multa Principum, nobilium, & populi frequentia, quibusdam novellis Principibus Regalia ſeu feudalia ex antiqua conſuetudine poſtulantibus conceſſit.

Comes Wirtenbergiæ Eberhardus creatur in Ducem.

Deinde XXI. die menſis Julij, anno prænotato Maximilianus Rex, proprio ut ferebatur motu, ad nullius inſtantiam Eberhardum ſeniorem Barbatum Comitem de Wirtenberg virum ſciens prudentem, ſtrenuum, & non minus armis, quàm rebus atque divitijs potentem, in publica Principum confeſſione de Comitum numero in Ducem ſublimavit, adhibitis in eo negotio ſolemnitatibus debitis & conſuetis. Ex eo tempore Duces in Wirtenberg ex Comitibus facti Duces gloriosè perſeverant uſque in præſentem diem.

Multa in eo Conventu tractata ſunt contra Turcos & Gallos.

Duravit autem Principum Congregatio, quaſi menſibus quinque, & multa in ea tractata fuerunt pro utilitate Regni communi. Inter alia in medium producta fuerunt conſilia, quomodo Rex Gallorum pelleretur de Italia, qui plura temerè contra Romanam Eccleſiam, & ejus tentavit Pontificem: & non minus Imperij Jura per Lombardiam & Italiam ubique violavit. De movenda in Turcos expeditione multa fuerunt dicta, multa concluſa, & nihil ſequebatur in actu. Cujus fuerit culpa, quid mea intereſt, qui non judicantis, ſed ſcribentis ſumpſi officium? Habebatur etiam conſideratio de Cameræ Regalis judicio, in quo unicuique adminiſtraretur juſtitia. Indicta tum fuit conſenſu Principum generalis quædam contributio per univerſum Germaniæ Regnum, in ſubſidium contra Turcos per quinquennium duratura, in qua omnes Religioſi & ſæculares, Clerici & Laici, liberi & ſervi, viri & mulieres, fœminæ viduæ & virgines, quicunque tertiumdecimum contigerat annum, ſic per ſingula capita fuerunt taxati, quod viginti quatuor homines in uno quoque anno contribuerent aureum florenum unum. Et nihilominus quilibet Monachorum Abbas, Præpoſitus aut Prior localis, clauſtraliúmque Prælatus & ſinguli pro ſe in dignitate aliqua conſtituti ſolverent unum florenum, præter hoc quoque dare pro ſubditis & familiaribus tenebantur. Ponamus exemplum: Ego qui tunc Abbas eram in Spanheim, ſit quod Monachos converſos atque donatos habuerim viginti quatuor, ſervos & ancillas, vel etiam præbendarios viginti quatuor, exigebant à me collectores, ne dicam importuni exactores, quolibet anno tres florenos; primum pro me, ſecundum pro ſubditis, tertium pro familiaribus, & ſic fieret ſumma

Contributio contra Turcos indicitur.

contri-

contributionis meæ per quinquennium floreni quindecim. In primo quidem anno (ut loquar de his quæ mihi sunt nota) in Comitatu Spanheimensi & circumcirca per illam partem Diœcesis Moguntinæ Clausstralium simul & Clericorum plures tributum eis impositum solverunt, Laicorum verò nullus dedit vel obulum. Quod considerantes quidam astutiores in Clero, quippiam solvere & ipsi recusarunt, metuentes futurum quod contigit, licet Commissarij pertinaciter instarent. Qui solvit, perdidit, qui non solvit, nihil peccavit, quia contributio per annum sequentem continuata non fuit; & quod primo collectum fuerat, in præordinatum à Principibus usum minimè pervenit.

Monstrum in Burgstatt puellæ duæ infrontibus conjunctæ.

Anno prænotato, decimo die mensis Septembris, in villa Burgstatt non adeò procul à Wormatia mulier quædam pauperis rustici uxor monstrum enixa est, peperit enim puellas duas corporibus, manibus, pudendis, pedibúsque per omnia distinctas, quarum & duo erant capita, ora, nares, oculos & aures habentia distinctim propria. Frontibus autem sibi mutuò cohærebant taliter conpactæ seu concretæ, quod nullâ poterant arte separari ab invicem, quin statim morerentur ambæ. Vixerunt ultra triennium non sine bona stipe parentum, & crebrò cùm altera dormiret, altera vigilabat, alterâ flente una ridebat. Postremò unâ moriente altera supervixit aliquantis diebus, vixisséque diutius, nisi Cadauere sororis putrescente jam etiam fœtore fuisset extincta.

Odenheim Monasterium Spirensis Diœcesis transfertur.

Eodem quoque anno Christophorus de Angeloch Abbas Monasterij Ordinis nostri homo temerarius, ignarus & perditæ præsumptionis, qui ante paucos annos simulato devotionis spiritu Regularis disciplinæ observantiam Ludovico Spirensium Episcopo mediante assumpserat, Fratres ex Hirsaugia duos, ex Gozaugia duos, ex Spanheim duos ad Odenheim Cœnobium suum deformatis tunc omnibus expulsis intromisit, ad obedientiam suscepit, Monasterio incorporavit, & per annos fermè quatuor sicut legitimos Conventuales habuit, hoc anno turpiter expulit, & antiquos deformatos iterum recepit, cum quibus eodem mox anno ab ordine apostatavit. In quem Tetrastichon quidam tunc fulminavit: *Deposui Benedicte tuam rapúique Petrinam Vestem, sic Ditem fallere posse ratus. At mihi nil prodest vestis mutatio, nam me prodit calvities, & mea lingua levis.* Verè mendax dicere potuit, qui me præsente in reformationem sub jurejurando consensit & secundum Regulam sanctissimi P. N. se victurum semper in antea promisit, sed omnia factis & verbis turpiter negavit.

Neuwiler transfertur ab Ordine.

Horum apostatantium Monachorum pravitatis exemplum Abbas in Neuviler & Monachi sceleratissimi eodem penè tempore sequentes Argentinensium Episcopo (sicuti fecerunt & reliqui) dissimulante Ordinem sanctum, quem fuerunt legitimè professi, cum habitu abjecerunt, facti ex Monachis malis Canonici pessimi, ex mendacibus perjuri, & ex devotis Deo socij & imitatores apostatantium Angelorum. Omnis apostata brevis vitæ, quod verificatum testamur in multis, quorum major pars subitaneâ & miserabili morte interierunt, pœnam suæ temeritati debitam recipientes. Responsum cujusdam viri nobis bene cogniti, quo taxavit apostatam his libet inferre. Cùm ex permissione Apostolica in præsentia Episcopi Argentinensis Commissarius habitum sanctæ Religionis auferret à Monachis memorati Cœnobij, cappam monachalem Abbati primò detraxit,

Abbas apostata faceto cujusdam hominis responso taxatur.

traxit, super mensam reponens Rocketum, quod superpellicium nuncupant, ut Canonicus fieret, eum induit. Astabat inter plures ministerialis quidam Episcopi Nobilis, qui mox cappam Abbatis arripuit, & eâ se induens per jocum circumstantibus dixit: *Ecce quàm pulcher ego sum Monachus.* Quod cernens apostata Abbas increpavit illum dicens: *Non licet vobis jocari cum his rebus, habitus enim sanctus est, & Deo consecratus Monachorum.* Cui ille dixit: *Quid ergo? habitus sit sanctus, vel non sit, quem nequam abjecit, nequam induit*, se comparando apostatæ non inferiorem. Riserunt omnes hominis facetum responsum.

Eodem anno, Blasius Monasterij venerabilis Abbas novo Duci Wirtenbergensium Eberhardo de consensu & voluntate Conventûs mille florenos præstitit, pro quibus singulis annis Monasterio huic floreni proveniunt. 50.

MCCCCXCVI.

Eberhardus Dux Wirtenbergensium primus moritur.

Anno Blasij Abbatis XII. Indictione Romanorum XIV. die mensis Februarij 25. Eberhardus Dux Wirtenbergensis & in Teck, quem ob multiplices animi dotes atque virtutes Maximilianus Germaniæ Rex anno præcedente, sicut dictum est, Wormatiæ in Comitijs motu proprio cum solemni pompa ex numero Comitum inter Duces collocarat, excoriatione vesicæ, alijsque corporis doloribus cruciatus diem clausit extremum, anno necdum in Ducatu expleto. Cujus corpus ut petierat, habitu Fratrum Ordinis S. Petri, quem ipse ut supra diximus, instituerat, involutum, & ad novum Monasterium ab eo constructum in nemore Schönbach evectum solemni funere sepelitur.

De vita moribus & conversatione Eberhardi.

Fuit autem Eberhardus iste Princeps staturâ quidem corporis aliquantulum brevior, sed magnaminus ad quævis ardua, promptus & imperterritus, consilio providus & cautus, sermone succinctus, moribus omni disciplina principali ornatus, vita & conversatione singulari maturitate venerandus. Ad Deum rectitudine mentis devotus exstitit, in cujus quotidiano cultu nihil eorum, quæ ad quemlibet pertinent Christianum Principem vel optimum, neglexit. Nova etenim templa pro Christi honore suis impensis plura condidit, nec minus antiqua & penè collapsa restauravit. Monachos bonæ, Religiosæque vitæ sectatores in magna reverentia habuit, eorúmque causis, & necessitatibus operam suam gratiosè omni tempore accommodavit. Sacerdotibus Dei & Ecclesiarum honorem pro Christi amore debitum exhibuit, & eorum Privilegia, libertates, immunitates inviolata conservavit.

Malæ vitæ homo non erit bonus Judex.

Quantum ad suam personam pertinebat, vitæ custos erat Christianæ, rectæ atque Catholicæ, Deum timens & recedens à malo, Dei & Ecclesiæ mandatis obediens propriam curavit salutem. Cum vicinis Principibus & Civitatibus Regni, quantum in ipso erat, semper fuit pacificus, atque inter alios dissidentes mediator ad pacem studiosus. Justum & æquum se judicem populo suo in omnibus semper exhibuit, & scienter à via justitiæ nunquam temerè declinavit. Neque passim, quod multi quidem faciunt, quibuslibet in suo Principatu judicandi potestatem commisit, sed viros ex multis elegit pauciores doctos & in Jure peritos, Nobiles quoque moribus & vitâ probatos, non raptores, non fures, non adulteros, non fornicatores, non concubinarios, non defloratores virginum, non usurarios, non vitijs deturpatos publicis, ut populum terræ judicarent. Nam etsi scripturarum

pturarum fuerit ignarus, utpote Principum consuetudine in juventute neglectus, multum tamen conversatione virorum Doctorum & allocutione consueverat delectari. Quâ id fecerit intentione, temerè non judicandum. Inter omnes Germaniæ Principes nostrâ, quos novimus, tempestate, nullus fuit, qui Curiam suam tot viris omnifariam eruditis, promotisque in aliqua facultate doctoribus manuteneret ornatam, ut Comiti Wirtenbergensium aliquo modo videatur comparandus. In Conventibus denique Principum publicis Wirtenbergensium ipse Comes Eberhardus, si ad numerum Doctorum respicias atque nobilium, facilè semper & ubique obtinuit principatum, quorum & consilio Comitatum feliciter gubernavit. Magna in Principe virtus, si aut ipse Philosophus, aut casto Philosophorum consilio Rempublicam sibi moderetur commissam; ut Princeps iste modestissimus fecit, cujus lateri nunquam defuerunt viri Doctores in Theologia: in Jure tam humano, quàm Divino: in historijs quoque & Medicinis peritissimi, quorum valde delectabatur contubernio, & ad varias disputationes eorum studia concitabat. Denique in favorem Doctorum virorum, quos piâ semper mansuetudine amavit, in oppido suo Tubingen universale gymnasium Apostolicâ, ut supra diximus, auctoritate instituit, quod magnificè satis dotavit. Collegiatam nihilominus Ecclesiam in eodem oppido erexit: Monasterium quoque novi Ordinis sui sub titulo D. Petri Fratribus vitæ communis in Schönbach construxit.

Junior Eberhardus fit Dux Wirtenbergensis annis 2.

Post mortem hujus clarissimi Principis Eberhardi Ducis Wirtenbergensium primi, vocatur ad Ducatum à primoribus terræ junior Eberhardus senioris defuncti ex patruo nepos, filius videlicet Udalrici Comitis, qui frater fuerat Ludovici genitoris Eberhardi primi Ducis jam memorati. Is Eberhardus Junior eo tempore profugus vitam extra patriam agebat senioris metu, in quem deliquerat, expulsus: qui proximus hæres juxta dudum concordata vocatus ab incolis venit, Episcopo comitatus Augustensi, & certis nobilibus, à suis jam debito honore suscipitur, Dux & Patriæ Princeps consalutatur. Rexit autem, ne dicam destruxit, Wirtenbergensem Ducatum annis ferè duobus: postea ut dicemus fumositate cerebri agitatus Principatum deseruit.

Dux iste Junior non sedebat inter edendum, sed stabat semper.

Erat ei consuetudo, sicut vidimus, dum cibum caperet, nunquam sedere ad mensam, sed stare semper, si autem aliquando tantisper sedere placuisset, interea cessabat penitus ab edendo, bibere tamen licebat dum voluit. Hunc etiã in mensa Regis Maximiliani & quorumlibet Principum edendi morem servabat. Non erat mihi tanta fiducia, ut causam hujus novitatis ab eo sciscitarer, quia homo fuit inhumano sidere natus, duos tamen à secretis conveni, ut mihi dicerent, quid vanitas ista significaret. Ambo se nihil præter incertam vulgi opinionem habere dicebant. Erant enim viri docti vitâ & moribus integerrimi, & ideò potiùs à remotis, quàm à secretis in curia tenebrionum habiti. Primus opinabatur, quoniam Dux non parum erat ventrosus (ut ego sum) nimium, ne crassitudo excederet, stando potiùs ederet, quàm sedendo. Ad quem ego: *Mà dia, Porci apud nos edunt stantes, ut Dux vester, non sedentes, & nihilominus incrassantur & pinguescunt. Dormiat potiùs stans, edátque sedens, & consummabitur ista, quam tu proposuisti, opinio.* Secundus opinionem suam introducturus

Porci stantes manducant & pinguescunt ut iste.

dixit: *Sunt qui credant Ducem nostrum, olim cùm Comitem ageret profugum in terra non sua, vagúmque & egenum, se hoc astrinxisse voto*: Si pacem, quietem & abundantiam rerum necessariarum fuerit assecutus, cibum deinceps non capturum sedendo ut homo, sed stando ut pecus. Risi non Ducem sed opinionem, quamquam si & illum, non errassem, quoniam omnes mihi contestabantur Wirtenbergenses, qui hunc novère Ducem, quàm in eo verificata fuerit Psalmistæ sententia dicentis: *Homo cùm in honore esset non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Sepelienda sunt multa non mortua; quis enim tutò scriberet omnia maximè his temporibus, quæ perperam geruntur à magnis & potentibus? Ea tamen mihi consideratio, ut Dei servum decet, esse debebit, & est, in conscribendis Principum gestis posteritatis profectum & sanctam utilitatem magis quærere, quàm curiositatem.

Capitulum Ordinis Provinciale xxix. celebratur in Selgenstatt.

Anno prænotato, Dominicâ quartâ post Pascha, quæ fuit prima dies mensis Maij, celebratum fuit Ordinis nostri Capitulum Provinciale nonum atque vigesimum in Monasterio Sanctorum Martyrum Marcellini & Petri apud Selgenstatt oppidum Diœcesis Moguntinæ; in quo præsederunt Hermannus S. Jacobi propè Moguntiam, Bernardus in Norcheim, Conradus S. Udalrici in Augusta, & Joannes S. Ægidij in Nürenberga Monasteriorum Abbates.

Burgensium apud Stauronesum oppidum pernicioſa seditio.

Eodem anno, facta est seditio magna inter oppidanos Creuzenach in Comitatu Spanheimensi, cujus ista fuit occasio. Albertus Göler de Ravenspurg loci præfectus quendam incolam oppidi retrusit in carcerem pro delicto quod commiserat. Cujus amici querimoniam deferentes ad vicinos, & illi rursum ad alios, jus civile clamitabant, asserentes hominem in oppido commorantem modò fide jubentes dare possit, non esse incarcerandum, sed jure contra eum procedendum. His clamoribus concitati animo plures per oppidum discurrunt, carcerem violenter confringunt; vinctum auctoritate propriâ, ne dicam temerariâ, educunt. Inter clamandum quoque, ut consuetudo est populi furentis, etiam in Principes verba contumelioſa fulminarunt, plus furori concedentes suo, quàm judicio rationis.

Ad notitiam res defertur Principum. Seditionis auctores capti reponuntur in carcerem. Post dies paucos adveniunt proprijs in personis vindictam in eos facturi, qui turbationem suscitaverant, Philippus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Elector, qui Heidelbergæ apud Budoras morabatur: & Joannes ejusdem generis Comes Palatinus, Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, cujus residentia fuit in oppido Simeren apud Cynonotos. Producuntur in forum captivi, læsæ Majestatis rei judicantur, puniuntúrque ut perjuri, & qui fidem Dominis suis juratam temerè violassent. Amputabantur quibusdam manus dexteræ, duo quibus pejeraverant digiti; alij ferro ignito adurebantur in fronte, atque perforatis alij maxillis torquebantur, populo cum Principibus in medio fori prospectantibus. Nonnulli etiam marsupijs exenteratis, ut Plautus inquit, cruciatus pecuniâ redimebant.

Burgensium apud Andernach contra præfectum seditio.

Anno item prænotato, similis memoriæ seditio facta est in oppido Colonienſium Archiepiscopi Andernach Trevirensis Diœcesis, cujus oppidani contra loci præfectum, quem Hermannus Archiepiscopus posuerat,

fuerat, insurgentes, periculosam suscitaverant in populo turbationem. Enimverò dominationem præsidij graviter ferentes conspirant in eum, parúmque abfuit, nisi fugisset in arcem, quin fuisset occisus ab eis. Fuit enim homo severus, immitis & crudelis, duo in se habens quasi generalia Præfectorum vitia, quorum altero marsupium nummis dilatare suum, altero Principis gratiam nanciscì & habere favorem summopere curabat. De Deo, de justitia, de conscientiæ munditia, si quid in eo solicitudinis fuit, locum obtinuit procul dubio in studijs ejus postremum. Novimus hominem cum Poëta intus & in cute, Domino suo fideliter servivit cum injuria plurimorum, sed quo fine, quâ mercede, audiant similes, & Deum timentes ita serviant homini, ut Creatori omnium noverint dare actorum suorum exactam aliquando rationem. Proverbio dicitur: *Principibus fideliter serviendum, sed timidè confidendum.* Diem viximus, quâ memoratus Husmann (sic enim dicebatur) præfectus, qui multis annis Domino suo mortali contra immortalem in pluribus cum injuria pauperum servivit, cunctis ab eo spoliatus est bonis, in carcerem conjectus, in carcere miserabiliter & mortuus. Hoc illorum pro meritis præmium, qui Principes in interitum concitant subditorum. Deus præferendus est homini, & publica justitia privatæ utilitati. Venit Archiepiscopus Hermannus ad oppidum Andernach in manu suorum valida, sumpturus de his qui seditionem commoverant, legum declaratione vindictam; verùm cùm esset Princeps omnium suo tempore mitissimus, Deum timens, & justitiam unicuique cum pietate ministrans, neminem eorum qui fuerant delati, aut membro permisit truncari, aut quovis genere cruciatus in carne torqueri, sed alios in carcere servavit ad tempus, alios pecuniâ taxavit, atque alios in exilium proscripsit, pœnam unicuique moderans juxta modum delicti.

Seditionum Principes extra provinciam proscribuntur.

Anno præscripto, cùm Ecclesia Padelbornensis in Westphallia propter continuas Episcopi ægritudines, senium quoque & varios in corpore morbos grave in utróque statu dispendium pateretur, Canonici ejusdem consilio cum Episcopo maturâ deliberatione habito, Hermannum Colonienſem Archiepiscopum in administratorem susciplunt, qui Alexandri Papæ VI. auctoritate confirmatus administrator per annos XII. mansit, quibus supervixit.

His quoque temporibus morbus ille turgentium pustularum, quem nullo medicis usitato nomine exprimere possum, à Gallis incipiens per Italos venit in Germanos. Habuit autem suæ infectionis pestiferæ principium in Hispania, ab Hispanis pullulavit in Gallos, â quibus in Italiam profectis contra Regem Neapolis Alphonsum, infecit & Italos, & illi quoque Germanos malorum suorum constituerunt participes. Unde apud Gallos morbus iste nuncupatur malum Hispanicum; apud Italos malum Neapolitanum; & apud Germanos malum Gallicum, aliàs Malfranzos. Est autem mirabilis, contagiosa & nimium formidanda infirmitas, quam etiam detestantur leprosi, & eâ infectos secum habitare non permittunt, metuentes graviori, quam sit lepra, infici morbo.

Morbus Gallicus.

Eodem anno Philippus Archidux Austriæ Maximiliani Regis Germanorum filius annum agens ætatis octavum decimum Patre jubente duxit uxorem, Ferdinandi & Elisabethæ Regum Hispaniæ filiam; cum qua vixit

Philippus Archidux Austriæ annorum 18. ducit uxorem.

vixit in Brabantia, ubi residentiam habebat consuetam annis decem, & genuit ex ea filios duos Ferdinandum & Carolum; quorum alter hodie regnat in Hispania, alter sub tutela Maximiliani Regis avi paterni Dux commoratur in Brabantia.

Anno etiam præsignato, sexta die Maij in oppido Heidelberg, nascitur Otho Henricus decimo tertio genitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis & Principis Electoris, qui puer in innocentia sua mortuus transivit.

Inter Abbatem & Conventum orta dissensio.

Eodem anno magna inter Blasium Abbatem & majorem partem Conventûs hujus Monasterij Hirsaugiensis fuit exorta discordia, quæ loco non parvum in utróque statu dispendium generavit. Erant enim qui pacem inter eos turbabant homines quidam faciles ad detrahendum proximo suo; qui mendacia quædam, ut nos confidimus in Abbatem falsò conficta, circumferebant, non solum inter Fratres, verùm etiam apud sæculares, summo id studio meditantes, ut Abbatem quovis modo possent à sua dignitate Abbatiali dejicere. Credebant falsis delationibus Fratres, & in tantum deceptore omnium bonorum diabolo cooperante crevit dissensio, ut in duas partes unio Conventûs scinderetur. Viri senes consilio maturi & prudentiores de Conventu (non mentior) contra Blasium Abbatem steterunt, causas quidem verisimiliter allegando rationabiles, quas tamen probare nequiverunt. Quid opus est multis, me paucis pro Viri & Fratrum absolvam honore.

Quatuor Abbates deputati eramus ad visitandum per annale unionis nostræ Capitulum: visitavimus, & per viginti continuos dies summis conatibus pro pace laborantes inquietum pelagus revocare ad tranquillitatem nequaquam potuimus. Quid plura? Ut vel aliquantulum cedendo magis quàm resistendo mitigaremus furorem, Abbatem non sine dispendio rerum temporalium ab administratione unius anni tempus suspendere cogebamur, omnem in utróque statu auctoritatem penes Priorem & Cellerarium constituentes. Anno autem transacto iterum visitantes administrationem Blasio Abbati restituimus, & pacem ut licuit reformavimus. Triennio ista duravit turbatio; quousque tandem in se reversi Abbas cum Fratribus rancorem omnem deposuerunt.

MCCCCXCVII.

Monasterium prope Sunsheim transfertur ab ordine.

Anno Blasij Abbatis XIII. Indictione Romanorum XV. Monasterium S. Michaelis Archangeli propè Sunsheim in Kreichgavio Spirensis Diœcesis ab Ordine sanctissimi P. N. Benedicti Alexandro Papâ dispensante ad falsas Monachorum informationes, & Ludovico dissimulante Pontifice Spirensium ordinario loci, transfertur in Collegiatam Ecclesiam sæcularem; cujus Monachi & Abbas vicinorum suorum in Odenheim provocati exemplo, votum S. Religionis Omnipotenti Deo solemniter factum unà cum habitu conversionis suæ turpiter abjecerunt.

Boppardiani se contra Archiepisc. Trevirens. erigunt.

Eodem anno Burgenses oppidi Regalis Boppardiæ juxta Rhenum, quod Ecclesiæ Trevirorum à temporibus Caroli quondam Imperatoris IV. ut supra diximus, usque in præsentem diem dignoscitur impignoratum, quorundam nobilium sibi adhærentium consilio & auxilio animati se contra Joannem Archiepiscopum Trevirensem Dominum suum in utráque jurisdictione unicum contumaciter erexerunt. Nobiles enim terræ

terræ quasdam in Boppardia libertates & jurisdictiones à multis retrò annis in possessione quieta habuerunt, quos Archiepiscopus quorundam consilio seductus inquietare tentavit. At illi Burgensibus juncti Officiales & Vicarios sive Ministeriales Archiepiscopi omnes de oppido ejecerunt, clausisque portis multo tempore ad resistentiam se parârunt, neminem intromittentes, de quo possent habere aliquam suspicionem. Mendicos omnes unâ sententiâ excludebant.

Oppidum Boppardiæ ab Archiepiscopo Trevirorum obsidetur.

Anno igitur prænotato, XXII. die mensis Junij, Archiepiscopus Trevirorum prænominatus conducto exercitu stipendiario Boppardiam obsedit, & per aliquot dies fortiter impugnavit. Nec minus audacter, qui erant in oppido, se defendere conabantur adversum obsidentes. Verùm non erant obsidentibus numero pares, neque poterant aliunde quicquam exspectare salutis; idcirco post maturam deliberationem inter se habitam, oppidum sub certis conditionibus Archiepiscopo duodecimâ die obsidionis suæ tradiderunt: nonnullis ab utráque parte machinarum, seu bombardarum ictibus miserabili morte sublatis. E quibus unum ex militarium ordine novimus Joannem de Schvvalbach virum bonum, integrum, & timentem Deum, qui stabat super murum armatus: vidit bombardista quidam in exercitu, incensóque pulvere lapidem machinæ tam validè in eum jaculavit, quòd superiorem corporis partem ab inferiore divisit, ac si gladio pro lapide usus fuisset. Denique tanta violentia fuit in impetu lapidis expressi, quòd caput eminus projectum per aëra cum parte corporis superioris nunquam potuit inveniri.

Magnam pecuniam Principibus Archiepiscopus dare cogitur.

Joannes itaque Trevirorum Archiepiscopus, eos quos conduxerat in adjutorium Principes, pecuniâ remunerare promisâ, mox oppido capto fuit astrictus. Aderat enim Philippus Comes Palatinus cum virorum non parvo exercitu in Cœnobio monialium nostri Ordinis propè oppidum & circa, mansionem & castra statuens. Wilhelmus autem Hassiorum Landtgravius cum magno exercitu ab alia parte Rheni ex oppido Boppardiorum fixerat sua tentoria, & lapides machinis in oppidum mittebat. Aderant & alij Principes, Comites & nobiles multi mercede conducti, quorum solutio marsupium Trevirensis Ecclesiæ penitus evacuavit, & magnam ad inopiam redegit. Magnam siquidem pecuniarum summam in eo negotio exposuit, quoniam uni Principum florenorum triginta millia, alteri viginti millia, alteri verò plus, alteri minus, secundum uniuscuiúsque vel numerum pugnatorum, quos adduxerat, vel impensas quas se feciisse dicebat, persolvere coactus est, & tamen parum emolumenti ex omnibus habuit.

Monasterium S. Jacobi Herbipolense reformatur.

Anno item memorato, XIII. die mensis Julij, reformatum est Monasterium S. Jacobi Apostoli majoris in Suburbanis Civitatis Wirzburgensis transpontem jussione Apostolicâ. Papæ scilicet Alexandri VI. per Laurentium Episcopum Herbipolensem Orientalísque Franciæ Ducem, & Fratres observantiæ Regularis Bursfeldianæ unionis eâdem die de Cœnobio S. Proto-Martyris Stephani fuerunt introducti, qui sine Abbate sub Priore Domino Deo militarunt annis VII. Conrado Abbate memorati Cœnobij S. Stephani ex commissione prædicti Reformatoris Domini Laurentij Episcopi, vigilante super eos, viro per omnia religiosissimo, & in observantia regulæ monasticæ studiosissimo, cujus solicitudine & instantiâ

ego Joannes Trithemius eandem Abbatiam D. Jacobi post annos novem assumpsi. & Spanheimensem cum ingratis Monachis plenam inutilium curarum, meóque proposito penitus contrariam dimisi.

Quæ fuerint causæ moventes Episcopum ad reformationem.

Causa movens ad reformationem dicti Monasterij S. Jacobi præfatum Episcopum Laurentium Deus principaliter fuit, ad cujus obsequium Embricho quondam Wirzburgensium antistes anno Nativitatis Dominicæ MCXL. Indictione Romanorum III. idem Monasterium fundavit, in quo & sanctissimi viri plures per successum temporis claruerunt, qui Omnipotenti Deo in omni pietate mentis & corporis servierunt. Deinde successores eorum paulatim à recto tramite conversationis monasticæ deviantes, & in utróque statu nimium deficientes in profundum malorum delapsi sunt. Ad tantam postremò venerunt inopiam, ut non habentes unde viverent, Monasterium sæpiùs vacuum dimitterent. Nam aliquando Abbas in eo fuit sine Monachis, cum meretricibus consumens, quod reliquum fuerat, aliquando Monachus sine Abbate unus; interdum nec Monachus in eo fuit, nec Abbas, sed scriptor aliquis, aut Laicus Monasterium suo nutu in eo cum uxore, aut concubina sedens regebat. Et hoc non semel contigit, sed pluries, quemadmodum ex eorum libris constat manifestum.

Cœnobium fuit sine Abbate & Monachis.

Anno denique memorato, Philippo Abbate ultimo deformatorum in eodem Cœnobio vitâ defuncto, qui nullum Monachum habuit, Monasterium utpote vacuum, & nulli aliorum jure debitum, Episcopi mansit ordinatione providendum, qui Monachos sicut diximus de bona regulari observantia introduxit. Qui cùm ordinarius sit simul & hæreditario jure fundator, potuerítque suâ auctoritate ordinariâ facere omnia, quæ fecit, maluit tamen consensum Romani. summíque intervenire Pontificis, quàm ut dicerent æmuli tenebrionum defensores Ergasterij, passas injuriam de prostibulo pulsas esse meretrices. Rem in ea reformatione Laurentius fecit antistes, omni dubio remotissimo, gratam Deo, acceptam Superis, Pontificali officio dignam, animæ suæ proficuam, Christianæ Religioni conformem, præsentibus cum honestate utilem, posteris memoriâ venerandam; siquis sentit contrarium, carnem sapit non Deum. O si tam securi essent in suis conscientijs coram Deo, qui Monasteria in Ecclesias cum Monachis transferunt sæculares, quàm hic præsul est noster Laurentius, qui repudiatis deformatissimæ vitæ Monachis, Cœnobium sibi pleno jure subjectum secundum normam S. Benedicti Monachis regulariter viventibus instauravit. Utinam sic fuissent antistites, qui Laurentium præcesserunt, non tot ab ordine sancto Monachi apostatâssent, nec tot nobis essent ablata Monasteria.

Tutius est reformare Monasteria quàm in sæculum transferre.

Sine commodo suo rarus, qui laudat Monachos apostatas.

Dissimulavit si non consensit Joannes de Nassauvve Moguntinus Archiepiscopus in translatione Monasterij S. Albani, Bertholdus de Hennenberg, in dimembratione Cœnobij S. Ferrucij Martyris in Blidenstatt, Joannes de Grumbach Episcopus Herbipolensis cum Monasterio S. Burckhardi, Rudolphus Episcopus ibidem in translatione Monasterij Camberg. Quid dicam de Ludovico Spirensium Episcopo, sub quo translata fuerunt ab ordine nostro in sæculares Ecclesias Collegiatas Monasterium in Klingenmünster, Monasterium Odenheim, & Monasterium in Sunsheim. Nonne & sub Alberto ex Comite Palatino Argentinensium Episcopo

Episcopo translata sunt nostris temporibus Monasterium in Sels & in Neuwyler? vereor et si fas est, non dubito, sed credo, non Deum esse in causa, quoties Principes in ejusmodi tractationes consentiunt. Triennium est, quòd simia intecta & bellua coronata, regularis observantiæ temerarius & pertinacissimus osor, detestator & blasphemator Abbas Cœnobij nostri Ordinis Murhardt Herbipolensis Diœcesis volens præcedere Monachos in apostatando ad infernum, habito cum eis pravitatis diabolicæ consilio unanimiter concluserunt, ut Cambergensium exemplo, & aliorum similium recederent ab Ordine. Miserunt ergo Priorem suum Conventualem ad Curiam Romanam, qui Bullam translationis ab Ordine falsis narrationibus, ut cæteri similes, à Julio Papa II. impetravit. Res acta innotuit Udalrico Duci Wirtenbergensium Defensori Monasterij, qui Zelo Dei motus & Ordinis Bullam impetratam subdolè, atque repositam in Augusta Civitate Rhætiorum apud Bavaricos præripuit, & impiorum conatus magno fervore penitus impedivit. Comprehensum quoque Priorem, qui Bullam impetraverat, posuit in carcerem, in quo pretium recepit, quod meruit.

Dux Wirtenbergiæ in facto Murhardt laudandus meritò.

Nec eo contentus, Oratores suos ad Laurentium sæpè dictum misit Episcopum postulans ei Ordinarium dari consensum, & mitti Commissarios aliquos de suis ad Monasterium quantocius reformandum. Libenter acquievit Episcopus, quippe cui summè amica est in Claustralibus Observantia Regularis, & nihil magis detestatur in Monachis, quàm si contra normam Ordinis sui vitam ducunt inordinatam. Misit ergo suis impensis duos Abbates & unum à secretis, qui communicato ad invicem consilio Monasterium ad Observantiam quomodo esset reducendum, formam Ducalibus præscripserunt. Itaque non post multos dies Abbas Monasticæ disciplinæ contemptor iniquus deponitur, & cum reprobis Monachis procul foras eliminatur: introducti sunt Fratres de Cœnobio Lorch, qui vitam & observantiam profitentur, & custodiunt Regularem. Utinam sic fecissent Episcopi & Principes supradicti, sub quorum dominio tot Ordinis nostri Monasteria sunt translata, essent procul dubio in suis conscientijs tutiores coram Deo, si reformassent ea per Monachos bonos, quàm quòd malos in Canonicos transire permiserunt.

Cœnobium S. Jacobi ultimâ fuit inopiâ pressum.

Sed historia nos vocat, prosequamur vocantem, & paucula quæ restant, de reformato Monasterio S. Jacobi breviter continuemus. Ingredientibus locum Fratribus de S. Stephano pro reformatione deputatis, tantâ fuit Monasterium inopiâ pressum, ut quod uno die sufficere posset ad victum, præter panem & vinum canonicalis præbendæ majoris Ecclesiæ non haberent. Non erat in Monasterio vinum, non frumentum, non pecuniarum quidquam, sive multum sive parùm, non aliquid omninò quod coqueretur, nec ligna, quibus foveretur ignis ad coquendum. Sed neque utensilia domûs ad quotidianum usum habebantur necessaria, non lectisternia, non mensalia, non mapalia, non manutergia, non scutellæ, non disci, cochlearia, non stramenta Fratribus ad nocte quiescendum. Quid multis? Breviter dico totum, si dixero nihil penè fuisse repertum. Hoc unum tamen invenerunt, Cœnobium ære nimis alieno gravatum.

Joannes Hikerich fiscalis & promotor S. Jacobi,

Erat in tempore illo Procurator fisci memorati Pontificis Laurentij. Joannes Hikerich, patriâ Franeus Civitate Wirzburgensi oriundus, vir

Deum

Deum timens, & profectibus Monasterij S. Jacobi valdè congaudens. Quidquid enim ex mortuorum testamentis computatione factâ, legatis debitísque solutis uspiam residuum mansit, ex commissione sui Pontificis ad profectum & utilitatem Fratrum & Cœnobij eorundem promtissimâ devotione impendebat. Solicitator ad Præsulem & quoslibet vitâ defunctorum executores ultimæ voluntatis pro Monasterij & Fratrum necessitate relevanda vigilantissimus fuit, quorum causas coram ipso Pontifice Antistite, alioquin loco & Monachis suâ sponte valdè inclinato, summâ diligentiâ promovit. Ejus devotione ac studio dabantur necessaria Fratribus, soluta sunt debita, & pulchrè intrinsecus renovata, varijsque decorata ornatibus, ut hodie videtur, Ecclesia. Unde meritò supradictum Laurentium Pontificem, secundum Monasterij nostri fundatorem habemus, & dicere possumus; cujus fidelissimum in hoc opere sancto Ministrum & Cooperatorem fuisse Joannem Hikerich affirmamus.

Carolus Rex Gallorum VIII. sine liberis moritur.

Anno supra designato, VII. die mensis Aprilis, obijt Carolus Rex Gallorum VIII. sine liberis, anno ætatis suæ XVII. necdum impleto, cujus Cadauer cum magna pompa ultimâ die mensis ejusdem de Ambasia per Civitatem Parisiensem delatum ad Monasterium S. Dionysij cum majoribus suis Ecclesiasticam in eo accepit sepulturam. Uxorem habuit Annam Britanniæ Ducem, quam, ut supra diximus, Ducatûs ambitione rapuerat Maximiliano Regi prius legitimè desponsatam, cum qua tres genuit liberos, qui tamen omnes decesserant infantes. Unde moriturus doluit maximè, quòd filium non haberet, qui succederet in Regno. Et quis novit sensum Domini! si forsan divina in eo Justitia vindicaverit? quia Maximiliano Germanorum Regi desponsatam rapuit, & Margaretham sponsatam sibi virginem ad patrem sine causa remisit?

Alterius sponsam rapuit, suam dimisit.

Ludovicus fit Rex Gallorum XII.

Quo mortuo Ludovicus ejus nominis XII. Aurelianorum & Valesij Dux Mariâ Clivensi matre natus, qui quarto stirpis gradu Carolum contingebat, dum Blesis agit, Rex assumitur: statimque sepulto Carolo Rhemis inungitur, & hodie regnat super Gallos in annum XVI. Mox consensu Alexandri Papæ dimissâ Joannâ uxore legitimâ, quoniam non satis pulchra ei videbatur, Annam Caroli relictam sibi copulavit, dato Joannæ in partem successionis Bituricensium Ducatu.

Maximilianus Rex devastat superiorem Burgundiam.

Interea dum hæc agerentur in Gallia, Maximilianus Germanorum Rex contractis copijs exercitum movit in Sequanos, id est, superiores Burgundos, in alteram Burgundiam impetum facturus. Quod cùm innotuisset novo Regi Ludovico, tumultuarium contra eum misit exercitum, quanquam viribus imparem Germanorum. Concurrentibus tamen in mutuum conspectum partibus atrox bellum committitur, & à Germanis mox Galli superantur, haud paucis eorum interemptis. Verùm instante jam hyeme interpositæ sunt induciæ, quas Treugas vocant.

Joannes Veri Ord. Prædicatorum impugnat Conceptionem B. V.

Eodem anno in Festo purissimæ Conceptionis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, quam præservatam ab omni macula culpæ Originalis octavâ die mensis Decembris sancta veneratur Ecclesia, quidam Frater Ordinis S. Dominici Theologus Parisiensis verbum salutis dicturus ad populum in Dieppe oppido Rothomagensis Diœcesis, amplo inter alia boatu clamabat, eandem Castissimam Dei Genitricem non fuisse præservatam ab originali peccato, sed post contractum mox purgatam & mundatam

à Deo

à Deo. Erat ei nomen, qui hoc dixit, Frater Joannes Veri. Ex hac temeraria positione magnum in populo Dei scandalum fuit secutum, propterea quòd S. Romana Ecclesia, Cardinales quoque, Archiepiscopi & Episcopi, penè omnes Doctores Parisienses, Colonienses, Lovanienses, cum alijs multis simul & Claustralium Regularium Professores cuncti cum toto populo Christiano præter paucos Fratres Ordinis memorati, sentiunt, credunt, docent & prædicant, Beatissimam Dei Genitricem peccato nunquam subjacuisse Originali, sed præservatam & immunem semper ab omni macula delicti tam Originalis quam Actualis in æternum.

Joannes Veri compellitur malè prædicata revocare.

Verùm postquam prædicatio jam dicti Fratris Joannis Veri ad notitiam fuit delata Patrum, Theologicæ facultatis Doctorum Parisiensium, ad eorum examen fuit citatus, & sequenti anno, 16. mensis Septembris propositiones suas publicè revocare compulsus. Denique sub jurejurando coram omnibus promittere coactus est, quòd nunquam deinceps aliter credere, sentire, docere, scribere, aut prædicare debeat, aut velit de Conceptione totius pulchræ semper Intactæ Virginis Mariæ, quàm eadem Schola Parisiorum determinavit, quæ præservatam non dubitat credere, sentire, ac prædicare, quemadmodum anno sequenti latiùs dicetur.

Albertus Saxoniæ Dux devastavit Geldriæ Ducatum.

Anno igitur prænotato, Albertus Saxoniæ Dux jubente Maximiliano Rege magnum pugnatorum congregavit exercitum, & intravit Ducatum terræ Geldrienſis, habere tamen Caroli Ducis congressum non potuit, eò quod in oppidis & munitionibus suo more latitaret. Unde rapinâ igne ac ferro devastatâ crudeliter Regione, datisque paulisper inducijs recessit.

Pro defensione oritur contentio.

Anno superius notato, Abbas & Conventus Monasterij Cistertiensis Ordinis, quod Alba nuncupatur, in Diœcesi Spirensi sub tuitione & defensione situatum Ducum Wirtenbergensium, nescio quâ causâ vel ratione moti, Christophorum Marchionem de Baden in tutorem auctoritate propriâ suscipere non in parvam rerum suarum jacturam præsumentes, ejus vexillum in eminentiori loco ipsius Monasterij publicè fixerunt. Quæ novitas cùm ad aures Eberhardi Ducis pervenisset secundi, volens ille Jura suorum inconvulsa servare majorum, anno prædicto, 15. die mensis Decembris cum 500. peditibus simul & nonnullis equitibus ipsum Cœnobium potenter intravit, vexillum Christophori Marchionis Badensis erectum temerè dejecit. Diu res postea cum gravi dispendio Monasterij apud quosdam Principes Regni actitata est, & postremò sub conditione hujusce modi concordata, quòd videlicet Duces Wirtenbergenses, qui pro tempore fuerint, earum Albensis Monasterij villarum, curtium, & possessionum sive rerum debeant esse tutores, quæ sunt in eorum situata Ducatu, & extra nemus in campestribus Suevorum: Marchio autem Badensis earum sit rerum atque bonorum tutor protector sive defensor, quæ in sylvestribus & in suo Dominio sunt.

Blasius Abbas privilegiorum Cœnobij defensor fuit acerrimus.

Eodem quoque anno quidam homo rusticanus & malefactor timens à potestate capi, & ad ultimum supplicium judicari, quò fieret à pavore securus, ad Monasterium præsens Hirsaugiense confugit. Quod audiens Dux Eberhardus Junior, missis equitibus miserum de Monasterio extrahi manu violentâ præcepit. Venerunt ad Cœnobium missi, hominem violenter capientes abduxerunt, qui cùm acceptâ sententiâ mortis ad ultimum jam duceretur supplicium, Abbas vices suas interposuit, postulans à Duce

hominem ſibi liberum ad Monaſterium reſtitui, aut pœnam dare, quam privilegium Regale imponit his, qui auſi fuerint immunitatem Cœnobio violare conceſſam. Quàm primum Dux conſilium ſuorum admittens liberum dimiſit hominem, timens & Regem offendere, & pœnam pro facto poſitam incurrere. Laudandus in his meritò Blaſius eſt Abbas, qui Ducem maluit offendere, quàm Monaſterij ſui libertatem & privilegium pro viribus non manutenere ac defenſare. Similia olim pluries fuêre tentata, manſit tamen ſemper inviolata libertas.

MCCCCXCVIII.

Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius ducit uxorem.

Anno Blaſij Abbatis XIV. Indictione Romanorum primâ, Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius ſenior uxorem duxit Eliſabeth filiam Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, annum agentem ætatis quintum decimum, nuptijs apud Franckenfurt Regale oppidum ſolemni pompâ celebratis. Vixit cum ea duntaxat unius anni ſpatio, & ſine liberis deceſſit, unde Eliſabeth reverſa cum ſua dote ad patrem aliquanto tempore in ſtatu viduali permanſit, & poſtea nupſit Philippo Marchioni de Baden, Senioris Chriſtophori filio.

Monaſterium in Blidenſtatt ab ordine transfertur.

His etiam temporibus Eckardus Abbas & Monachi S. Ferrucij in Blidenſtatt, Ordinis noſtri, Moguntinæ Diœceſis, diſpenſatione Romani Pontificis Alexandri falſis narrationibus impetratâ, à ſancta Religione Monaſtica receſſerunt, votum Deo factum ſimul & Ordinem cum habitu abjicientes, nullâ translationis ſuæ cauſam habentes aliam, quam omnino depravatam ſceleribus voluntatem, & odium pertinax diſciplinæ Regularis, facti ex Monachis diſſolutis Clerici, quales ex ſimilibus fieri ſolent ſemetipſis turpiores. Si Æthiops lavando fit albus, & Apoſtata Monachus erit Canonicus bonus.

Statutum Pariſienſium de Conceptione contra Maculiſtas.

Anno prænotato Profeſſores SS. Theologiæ Gymnaſij Pariſienſis & cæteri Doctores, quorum interfuit, omnes in unum convenerunt 17. die menſis Septembris, hoc eſt, alterâ die, quâ Joannes Veri Ordinis Fratrum Prædicatorum Theologus, de Conceptione ſemper Intactæ Virginis Mariæ in Ambone malè prædicatum revocavit errorem, unanimique conſtitutione ſanxerunt, determinârunt & ſtatuerunt: quòd nullus deinceps dictæ univerſitati inſcribatur, & præſertim in Theologia lectiones auditurus, niſi prius Juramento confirmet manifeſto, quòd eam poſitionem aſſertæ credulitatis, quæ credit, & ſentit & docet Beatiſſimam Dei Genitricem ſemper totam pulchram & Intactam Virginem Mariam, ab Originali peccato ſpeciali privilegio Spiritûs S. præſervatam, & illi nunquam ſubjacuiſſe vel ad punctum, credere velit atque tenere, ac illi adhærere, eámque pro viribus defenſare. Erant autem Doctores & promoti in Theologia numero præſentes 82. qui hoc Decretum pro defenſione puriſſimæ Conceptionis Marianæ ſtatuerunt, qui omnes juraverunt, ſe huic veritati adhæſuros, ut legimus in ipſo ſtatuto.

Colonienſes & Moguntinenſes cum alijs ſimiliter ſtatuerunt.

Horum exemplo provocati Theologicæ facultatis Profeſſores Univerſitatum Colonienſis, Moguntinenſis, & quarundam aliarum, ſimili pietate moti ad Sanctiſſimam Dei Genitricem, quam omni laude, quæ non derogat Creatori, noverunt longè digniſſimam, Hieremiâ quoque & Joanne Baptiſtâ tanto meliorem, quanto præ illis nomen accepit dignitatis, quo Mater Dei nominaretur & eſſet, nec Evâ matre cunctorum

mortalium

mortalium inferiorem, quam Divina potentia ex Adæ costa sine originali macula produxerat innocentem, statuerunt in suis Gymnasijs consimilia perpetuò juranda servandáque, ut ad Lectionem Theologiæ nullus admittatur deinceps, nisi juret prius, ut supra.

Conventus Principum fit in Friburgo Brisgaviæ.

Eodem anno factus apud Friburgum in Brisgauia Conventus Principum Maximiliani præcepto, duravit non paucis diebus, in quo multa pro communi Reipublicæ commodo & utilitate fuerunt proposita, plura tractata, nec pauca in diversis negotijs conclusa, de bello videlicet in Turcos movendo, de continuando judicio Cameræ Regalis ante triennium apud Wormatiam satis providè instituto & erecto, de pace firma ubique servanda in Regno, & de coercendis rebellibus puniendísque latronibus & violantibus pacem. Alia quoque multa fuerunt satis utiliter proposita, quæ utinam fuissent & practicata.

Expeditio Maximiliani Regis adversus Carolum in Geldriam.

Anno præscripto, Maximilianus Rex quorundam Principum suorum præsentiâ simul & copijs adjutus iteratò movit contra Ducem Carolum in Geldriam, exercitum pugnatorum habens ingentem, cepitque nonnullas in ea munitiones, cepissétque forsitan plures, nisi hanc expeditionem propter conjuratorum Suitensium incursiones coactus fuisset intermittere. Enimverò gens illa Suitensium homines nunquam quieti, Rege absente incursiones faciebant hostiles in Comitatum Tyrolanum, & in alia Domûs Austriacæ Dominia eis vicina, propter quod necesse fuit eorum temeritati finem imponere.

Joannes Moërs Comes ultimus sine liberis moritur.

Eodem anno mortuus est Joannes ultimus Comes de Moërs sine liberis, Coloniæ apud S. Pantaleonem nostri Ordinis in absíde meridionali cum suis progenitoribus & clypeo seu gloria Insigniorum sepultus. Post cujus mortem Archiepiscopus Colonienſis, Dux Montensis, Dux quoque Geldrensis & alij Principes, à quibus feudale quippiam habuerat, quidquid hoc erat, ut liberum in Jus suum quisque revocavit, Comes verò de Wieda Moërs Castellum defuncti Comitis obtinuit, in quo & hodie nunc residet.

Leonberg oppidum Sueviæ comburitur.

Anno item prænotato, Leonberg oppidum Ducis Wirtenbergensium situm in Suevia, casuali quodam sed miserabili casu & igne incenditur, & domus in eo non minus 40. cum stabulis & horreis concremantur, in grave damnum incolarum. Factum est hoc incendium die Simonis & Judæ Apostolorum.

Eodem anno Hieronymus de Ferraria Doctor SS. Theologiæ Ordinis FF. Prædicatorum S. Dominici, vir certè in scripturis eruditus, & qui antehac docendo, prædicando, & suæ Religionis plures per Italiam Conventus reformando, multa bona fecerat, & laudabilem duxerat vitam, postquam Florentiæ aliquandiu miracula & horrenda quædam nova prædicâsset ad populum, & inter alia contra Summum Pontificem Alexandrum VI. linguam vibraret procacem, ob idque libenter audiretur à populo, & ab omnibus haberetur, ut Homo sanctus & Dei Propheta viventis, quippe qui multa in ambone proponebat occulta, quasi ex revelatione Angelica sibi nuntiata, cùm tamen conficta essent, & falsa, tandem Romanam contra se provocavit Censuram. Alexander enim Pontifex audiens, quòd animos Florentinorum contra Ecclesiam sollicitaret Romanam, semel, bis, & tertiò monuit hominem, ut desisteret à malè cœptis,

quem in sua contumacia firmatum atque rebellem tandem fecit ut hæreticum examinari, convictum atque confessum quædam, quæ malè comiserat, ignibus tradi atque concremari. Hujus facti processus quoniam circumfertur impressione vulgatus, hodie paucos esse puto, qui nesciant.

Turci devastant Regnum Poloniæ.

Anno etiam prænotato, Turcorum gens impia cum magno exercitu intravit Poloniam, & in latitudine 5. milliarium crudeliter omnia devastavit igne sæviens, & quidquid extra munitiones erat, aut gladio necavit, aut captivum abduxit, villas incendit, homines & jumenta abegit, plures occidit, & strage factâ miserabili cum spolijs atque captivis multis in sua repedavit.

Sepulchrũ S. Aurelij renovatur.

Eodem anno, Blasius hujus Monasterij Abbas penultimâ die mensis Julij, Tumbam S. Aurelij Pontificis aperuit, ossa ejus cum magna reverentia extraxit, & conspicienda Fratribus ostendit. Deinde Missam de eodem sancto Pontificalibus indutus, debita cum solemnitate cantavit, quâ celebratâ reposuit sacra Busta in cryptam retro summum altare, ubi priùs jacuerat, loco mundato, pulchriúsque ornato schedulam apponens, Fratrum nomina continentem.

Hoc ipso anno idem Blasius tabulam cum picturis & Imaginibus ad altare S. Nicolai Pontificis fieri mandavit, pro cujus perfectione operis florenos 130. ad laudem Dei & decorem Domûs suæ exposuit.

MCCCCXCIX.

Capitulum Ord. nostri Provinciale xxx. celebratur.

Anno Blasij Abbatis XV. Indictione Romanorum secundâ, Dominica III. post Pascha, quæ fuit 21. dies mensis Aprilis, celebratum fuit tricesimum Ordinis nostri Provinciale Capitulum in Cœnobio S. Stephani Proto-Martyris apud Francos in Civitate Herbipolensi, in quo præsederunt Joannes de Spanheim, Andreas Montis Monachorum, Joannes S. Michaelis in Hildesheim, & Thomas SS. Marcellini & Petri Martyrum in Selgenstatt, Monasteriorum ejusdem Ordinis Abbates.

Bellum Suitensium contra Maximilianum Regem.

Eodem anno, in primo mensis Martij, Suizeri Confœderati homines nimium quietis impatientes terminos suæ temeritatis egressi, Domus Austriæ fines incendio & rapina demoliri & vastare hostili præsumptione cæperant. Erat eo tempore Maximilianus Rex in bello Geldrensium, ut prius dictum est, occupatus, qui mox ut conjuratorum molitiones audivit, intermisso Geldrensium negotio cum toto exercitu venit ad Constantiam. Incæperant enim jam sui auxilio Suevicæ Confœderationis motui Suizerorum potenter obsistere. Utrum conjurati justam belli causam habuerint, injustámne, non est meum dare sententiam, qui judicis non occupo locum, sed hoc dico, hoc scribo, hoc litteris posteritati commendo, quod omnes hodie nôrunt, qui nobiscum in Germania vivunt, omnes dicunt, qui mores Suitensium nôrunt, quoniam homines sunt naturâ superbi, Principibus infesti, rebelles, & jam ex multo tempore contrarij, & inobedientes Dominis, contemptores in alijs, usurpatores in semetipsis, in bello subdoli, fraudem habentes amicam, in pace nunquam satis constantes, nec justitiam ipsi, quod jure deberent, sequuntur, in his maximè, ubi de præsumpta eorum libertate res agitur. Dico tamen, quòd in bello sunt non solum audaces, sed prudentes etiam, & sibi mutuò in omni necessitate fidelissimi auxiliatores, nec alter alterum in periculo deserit, nec dives pauperem contemnit.

Suitensium descriptio.

Hoc est laude dignum.

Maximiliano

Maximiliano igitur in urbe Constantiana existente, miserunt ad eum Principes Regni, ut jusserat, auxilium contra Helvetios, alius plures, alius verò pugnatores armatos numero pauciores. Miserunt & cives Regni suppetias in ministerium Regis contra Helvetios, quos omnes numero & viribus liga sive confœderatio Suevica longè superavit; nam & magis Helvetijs erant vicini, & graviori versabantur in periculo. Enimverò si conjurati Suitenses Regnum illo tempore, uti speraverant, evicissent, primi eorum tyrannidem Suevi, ut viciniores, fuissent experti. Convenerunt in eam expeditionem cum Rege Maximiliano contra factiosos Suitenses multi Comites, Barones, Milites & Nobiles, qui conjuratos sine dubio deleviſſent ad unum, si ordine debito adversum illos processissent. Proverbio námque dicitur: ibi confusio, ubi regnat multitudo: & nunquam diu res bene regitur, ubi plura capita in una Monarchia principantur.

Maximilianus de Geldria venit contra Suitenses.

Consilio inter se apud Constantiam habito, qui cum Rege Maximiliano erant, bipartito agmine moverunt in Helvetios, altero videlicet in Atheſi contra eos, qui dicebantur de Confœderatione seu Grisea Liga homines ferocissimos ex montibus Curiensibus adunatos, altero verò ad Rheni flumen à Basilea usque ad Lacum Alemanicum sive Constantiensem. Venerunt itaque in arma duo finitimi populi, atque nunc medijs, nunc secundis, nunc verò tertijs alis, nunquam tamen totis copijs bellatum fuit, licet in diversis locis & conflictibus viginti millia pugnatorum ab utraque parte cæsa referantur. In eo bello conjurati plures munitiones & villas ad Austriæ Ducatum pertinentes incendio penitus destruxerant, multa incolis terræ mala contra Deum & Justitiam inferentes, pro quibus & ipsi non minora receperunt.

Maximilianus Rex devastat superbos Helvetios.

Accesserunt Helvetijs in auxilium sicut diximus, homines de Grisea Liga nuncupati, Rhætiæ superioris, qui & Curienses incolæ, satis bellicosi, eisque parent Abbacellenses, gens rebellis, & à Domino suo proprio Abbate S. Galli transfuga, justitiæ ac pacis inimica, sanguinem sitiens & prædam, quos tamen Suevicæ Confœderationis viri bellicosi haud modicè humiliârunt, igne simul & ferro per circuitum vastantes, damna & cædes plurimas eis intulerunt. Ad ultimum apud Rauracos inter partes durè fuit pugnatum, & multi Suizerorum ceciderunt. Verùm post obtentam de conjuratis victoriam, in tentorijs licentioribus victores de parte Maximiliani depositis armis degentes, dum otio vacant, hoste contempto, Helvetij resumptis viribus, & ex cæde suorum facti animis ferociores, subitò in Regales nil tale metuentes irruunt, & plures eorum hostiliter occidunt. Ceciderunt in eo conflictu ex utraque parte 1500. viri, inter quos fuerunt in parte Regis occisi Henricus Comes de Fürstenberg, Wickert Comes de Bitsch, & Baro de Castelvvartt, cum alijs ex militari ordine viris multis & in armis exercitatis.

Liga Grisea i e Curienses fuerunt exparte Conjuratorum.

Anno prænotato, 29. die mensis Augusti, quæ fuit decollatione B. Joannis Bapistæ solemnis, Galeatij Mediolani Ducis Orator & Vicarius, qui propterea missus fuerat à Domino suo, ut pacem & concordiam inter Maximilianum Regem & Suizeros conjuratos reformaret, post multos tandem labores apud Basileam Germaniæ civitatem inter eos pacem, composuit. Huic negotio exparte Regis interfuit Casimirus Marchio

Concordia Basileæ facta inter Maximilianum & Suitenses.

Brandenburgensis, Philippus Comes in Nassavv, Paulus de Liechtenstein miles, Paulus de Absberg, & Cyprianus Sarentinus à secretis Regius. Et hic tandem post mensem quintum cessavit ista miseranda populorum commotio, in qua sicut dictum est, plusquam 20000. hominum perierunt.

Hæretici Bohemi & Conjurati Helvetij quid sunt in Regno?

Duæ sunt in Germania gentes, quæ cladem aliquando perniciosissimam regno allaturæ videntur, nisi Omnipotens Deus providentiâ suâ frenum imponere dignetur maxillis eorum. Utraque serpit, ut morbus cancer nimium contagiosus, utraque quotidie dilatat terminos suos; altera corrumpendo Sacrosanctam fidem Catholicam, altera insidiando Germaniæ Regno non minus quàm Imperio, quæ ad hoc intendit principaliter, ut extinguat omnem justitiæ principatum. Duo hic, ut scriptura loquitur, in mundo sunt gladij & sufficiunt, alter spiritualis in manu Romani Pontificis, alter sæcularis in manu est Imperatoris. Vide nunc quemadmodum hæretici, qui sunt in Bohemia, Romani Pontificis auctoritatem despiciant, & suas hæreses paulatim in Moravos, & vicinas illis Regiones plantare non desistant. De his paulò superiùs tempore Sigismundi & Concilij Constantiensis, qui sint & quales, quantúmque gladio noceant spirituali, satis nos dixisse meminimus. Sed vide etiamnum, quid agant isti Helvetij conjurati Suitenses, quid intendant, & quorsum feratur eorum incorporata superbia, qui temporalem gladium & Regni & Imperij non minus extinguere cupiunt, quàm Bohemi hæretici sanctam auctoritatem Papæ. Cerne, precor, & considera, in annis, quibus nostra potest reminisci memoria, quemadmodum gens illa terminos suos dilatavit, in Germanici exterminium Regni; Basileam (quis nesciat?) urbem Regiam suis implicuerunt conjurationibus (& si dici fas est) conspirationibus apostatam & perjuram fecerunt. Constantiam nisi cum suo Pontifice constantem toties solicitatam jam diu similiter decepissent. Argentina Civitas regni vigilans esto, in te sunt oculi conjuratorum, ut perjures. Væ tibi Culmaria, & nemus Franci Hegenonis, Rodopolis à conjuratione perfidorum non erit immunis. Quid expectabimus, nisi ut præeuntes ad interitum sequatur Neometis, & quidquid in circuitu est Budarorum. O Wangionopolis altero claudicans pede à primo introitu Palestinæ salutis, in illo tempore claudicabis, imò trunca jacebis utróque. Jam in te seminarium est mali, quod concupiscis. Non cessabit in libertatem superbia, donec aut Regni Principes cum tempore & successivè exterminet omnes, aut exterminetur ab eis. Quiescere non potest, nescit mensuram, stare penitus ignorat, augetur vel minuitur semper.

Hæretici Papam, Conjurati Suizeri contemnunt Imperatorem.

Helvetij nunquam suis terminis erunt contenti.

Serpit ista lues ut cancer, Principibus cavenda.

Anno prænotato facultas Theologica Universitatis Almæ Coloniensis statuit, sanxit, atque decrevit Constitutione firmâ & perpetuâ, sentiendum, credendum, docendúmque, ac pro viribus ubique defendendum ab omnibus sibi membris jam suppositis & in futurum supponendis, quod Beatissima Dei Genitrix semper Immaculata Virgo Maria præservata fuerit ab omni macula culpæ sive peccati Originalis, munere Pietatis Divinæ singularis, & quòd nunquam peccatum contraxerit, vel habuerit etiam ad brevissimum instans. Quicunque huic Positioni maturâ deliberatione factæ contra sentire, facere aut docere in antea præsumpserit, ab ipsa sit Universitate seclusus, omnibúsque privilegijs, emolumentis & libertatibus

libertatibus ejus in perpetuum privatus. Item placuit adjicere & hoc, ut nullus deinceps admittatur, in Theologia studens, nisi prius juraverit hoc statutum de Conceptione servare illibatum.

Wilhelmus Hassiorum Landtgravius sine liberis obijt.

Eodem anno moritur Wilhelmus Hassiorum Landtgravius, qui filiam Philippi Comitis Palatini Elisabeth, ut priori diximus anno, habuit uxorem sine liberis. Unde mulier 16. annorum redijt ad patrem, & post annos paucos Philippo nupsit Marchioni de Baden, quod sæpè diximus. Huic Wilhelmo in Hassiorum Principatu successit patrui ejus minor filius ejusdem nominis Wilhelmus, homo tyranno similior quàm Principi, sicuti nos, prôh pudor, experientia docuit in bello, quod contra Palatinum Comitem jussu Regis postea egit Maximiliani. Hujus frater æquè Wilhelmus natu major infirmus detinebatur in custodia clausus.

Alter Wilhelmus defuncto successit.

Inter Palatinum & Landtgravium dissensio.

Post mortem senioris Wilhelmi Hassiorum Landtgravij uxore ad patrem, sicut diximus, reversâ, magnæ inter Philippum Comitem Palatinum genitorem puellæ, & Wilhelmum juniorem Landtgravium fuerunt exortæ discordiæ ratione dotis mulieri adscriptæ dudum à marito. Nam Palatinus loca & oppida dotis in usum filiæ conservanda, quam diu viveret, habere voluit. Sed Landtgravius pertinaciter contradixit, asserens, sibi licere pecuniâ redimere dotem puellæ assignatam. Duravit ista pernicioſa contentio annis quinque, & tandem post belli finem, quod sequebatur, fuit extincta.

Clerus de Wormatia exijt, & decennio foris mansit.

Anno prænotato, nonâ die mensis Septembris, quæ fuit altera post Festum Nativitatis Beatæ Mariæ semper Virginis, Clerus Wormatiensis propter multa, ut asserebat, gravamina, quibus molestabatur à civibus, propriâ sponte de Civitate sunt egressi, & decem annis foris manserunt. Canonici majoris Ecclesiæ secesserunt ad oppidum Laudenburg, ubi residentia est Episcopi. Canonici autem Beatissimæ Virginis ad Oppenheim, & illi de S. Martino ad Peterstein secundum antiquitus introductam consuetudinem. Cives autem cum summa diligentia per totum illud decennium portis urbis continuam adhibuêre custodiam, ne quis Clericorum, qui fuerant egressi, denuò haberet introitum. Erant ergo decem annis Ecclesiæ sine ministris, domus Clericorum vacuæ atque desertæ, & populus sicut oves in montibus errantes. Plebani tamen & Fratres Ordinum mendicantium in civitate remanserant. Clerus itaque mox ut de civitate fuerunt egressi, curam pro defensione libertatum & privilegiorum suorum habentes, actionem contra cives instituerunt coram Judice Apostolico, quo in contumaces ferente sententiam, Wormatienses aliquamdiu fuerunt anathematizati, interdicti, & execrationi suppositi. Multi Principes inter eos pro concordia sæpius laborârunt, sed erat durum contra durum, quorum neutrum alteri cedere novit. Tandem elapso decennio sub contentione partium continua, non sine magnis expensis earundem, Friderico Duce Saxonum intermediante reformata est pax, ut suo loco dicemus.

Cives Wormatienses fuerunt excommunicati sæpius.

Eodem quoque anno, Sabina filia Bavariæ Ducis Alberti, desponsatur Udalrico Duci Wirtenbergensium, annum ætatis agenti undecimum, quorum nuptiæ post annos duodecim apud Stutgardiam fuerunt celebratæ, ut ibi dicetur.

Sabina desponsatur Udalrico Duci Wirtenberg.

Anno

Heidingsfeld venditur Eccleſiæ Herbipolenſi.

Anno ſupra notato, in diebus hebdomadæ Pentecoſtes, facta eſt ſeditio inter Senatum & Burgenſes Communitatis oppidi Heidingsfeld, præſente Domino eorum Chriſtophoro de Guldenſtein Bohemo, cujus cauſa fuit exorta turbatio. Communitas enim recognovit & ſuſcepit eum ut verum Dominum ſuum, ſed qui erant de conſulatu, jugum dominij ejus cupientes excutere, Marchionem Brandenburgenſem Fridericum ſibi ut Dominum proclamabant. Quid plura? ſive traditione ſuorum, quod ipſe conſtanter aſſeruit, ſive motu proprio (nihil meâ intereſt) Chriſtophorus à Marchione capitur, & aliquandiu captus detinetur. Liberatus tandem, & rebellium præſumptionem temerariam non immeritò deteſtatus, oppidum Heidingsfeld Herbipolenſi Eccleſiæ vendidit.

Mediolani Dux fugatur à Ludovico Rege Gallorum.

Anno item præſcripto, in menſe Septembri, Ludovicus Gallorum Rex duodecimus cum magno exercitu, faventibus ſibi Januenſibus, Legatis quoque Apoſtolicis ſimul & Venetis, Sabaudianis, & Mantuanis Longobardiam ingreditur, & Duce fugato Mediolanum ſexto die menſis Aprilis cum ingenti pompa intravit, & tam à Clero quàm à populo honorificè ſuſceptus, liberator patriæ ſalutatur. Ludovicus autem Sforcia Dux cum Aſcanio fratre Cardinale, ſublatis prius theſauris à facie ejus fugerat, & veniens cum duobus filijs ſuis ad Regem Maximilianum in Inſpruck ibi manſit ad tempus. Rex autem Gallorum Duce fugato non ſolùm Mediolanum, ſed totum Ducatum brevi obtinuit, & ab omnibus Longobardiæ incolis ſine reſiſtentia ſuſceptus fuit. Inde progrediens Romam pervenit, & ulterius movens exercitum contra Neapolim ire decrevit. Interea Rex Angliæ fines Gallorum bello devaſtare cæpit, quâ neceſſitate compulſus Rex Ludovicus rebus per Longobardiam compoſitis, & præſidijs ubique locatis, per Sabaudiam menſe Decembri in Galliam revertitur.

Rupertus Comes Palatinus ducit uxorem.

Anno prænotato, carnis-privij ultimâ, quam ab introitu Miſſæ: *Eſto mihi*, nuncupant, Rupertus tertiogenitus filius Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis annum agens ætatis octavum decimum uxorem duxit filiam Ducis Georgij avunculi ſui, Romano Pontifice Alexandro diſpenſante, nuptijs Heidelbergæ cum ingenti pompa celebratis, decimâ die menſis Februarij. Vixit cum ea in ſeptimum annum, & relictis duobus liberis quaſi uno tempore obierunt.

Catharina Comes Palatina naſcitur.

Eodem anno quartadecimâ die menſis Octobris, Heidelbergæ naſcitur Catharina quartodecimò genita Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, quæ hodie Monialis eſt noſtri Ordinis in Cœnobio Neuenburg propè oppidum Heidelberg. Poſt quam uxor ipſius Palatini ceſſavit parere.

Adam Abbas S Martini Colonienſis moritur feliciter.

Anno memorato, penultimâ die menſis Februarij, obijt Adam Abbas Monaſterij S. Martini in Colonia de oppido S. Wendelini Treverenſis Diœceſis oriundus, vir ſanctiſſimæ converſationis, & Regularis Obſervantiæ noſtræ Bursfeldenſis cultor ferventiſſimus & propagator inſignis, qui non ſine multis laboribus, periculis & impenſis plura Ordinis tam Monialium quàm Monachorum per Diœceſin Colonienſem & Trajectenſem reformavit Cœnobia, quorum incolas ad melioris vitæ ſemitas verbo & exemplo revocavit. Non fuit noſtrâ ætate ſimilis illi cujuſcunque etiam Religionis alius, nec ſurrexit poſt eum quiſquam uſque in præſentem diem

diem, tam Zelosus amator, custos & reformator disciplinæ Regularis in sesibique subjectis. Unde plurium fuit pater & visitator Monasteriorum in urbe Colonienſium simul & extra, non solùm nostri Ordinis, sed etiam aliorum ex commissione Archiepiscopi. Erat vir conversatione sincerus, maturus & integer, conscientiâ purus, in jejunio strenuus, in oratione devotus, atque die simul & nocte penè continuus. In docendo eruditus, in exhortando validus, in consolando firmus & efficax, in monendo solidus, in corrigendo mixtâ pietate severus. Nemo illum unquam reperit otiosum, nemo vidit levem aut dissolutum, verbum ex ejus ore nunquam audivi otiosum. Sacræ lectionis, quocunque proficiscebatur, secum ferebat libellos, & frequenter dum potuit, aut ipse aliquid ædificationis legit, aut Capellanum suum vel Notarium audivit legentem. Erat enim satis doctus, tam in Jure Canonico, quàm in divinis scripturis, quod ex lucubrationibus lector facilè intelliget. Inter quos libellus est prænotatus tali inscriptione. *Sermo Magistralis de S. Benedicto*, incipiens, *Ego in innocentia mea ingressus sum.* Multa scripsit monita salutis ad sibi commissos. De hujus viri operibus inferam vel unum, quo ejus integritas posteritati fiat manifesta.

Conversatio hujus Abbatis sancta & integerrima fuit.

Est Cœnobium Monialium in Colonia nostri Ordinis, ad S. Agatham nuncupatum, in quo fuit Monialis una, quam dæmonium multis & varijs modis tribulando vexavit, aliquando visibiliter in specie viri æthyopis, tauri, lupi, aut alterius monstri apparens, aliquando invisibiliter terrendo eam, & in terram elidendo, trudendo & percutiendo miserabiliter & enormiter valdè. Pro qua Sorores cùm orationes, jejunia, & disciplinas facerent ad Deum, & nihil proficerent, in magna turbatione fuerunt. Quanto enim plures orabant, tanto miseram dæmonium crudelius vexabat. Unde custodiam ejus necessariò habentes die ac nocte circa eam vigilare cum timore maximo coacti sunt. Quoties illa dæmonium vidit, mox tota contremuit, sed nihil præter motum seu collisionem patientis cæteræ poterant videre Sorores. Tam violentum erat dæmonium illud, quod patientem de manibus quatuor Monialium tenentium eam aut excussit, aut omnes simul impulsionis violentiâ in terram prostrârit.

Dæmonium per Censuram expulit.

Postremò ubi nihil profecerunt quæcunque adhibita remedia, prædictus Adam venerabilis Abbas, cujus providentiæ & solicitudini memoratum Cœnobium fuerat commissum, se judicem negotio exhibuit, atque dæmonium illud per verba simul & litteras citavit, ad certum terminum ut compareret, dicturum coram eo, quo Jure Dei famulam tribularet. Inde non comparens præfixo in termino, iterum litteratoriè, ut consuetudinis est, monuit, & Censuram Excommunicationis contumaci minatus fuit. Cùm verò nec sic quidem compareret dæmonium, sedens pro tribunalibus Abbas, ut judex, hanc tulit sententiam in scriptis. *Nos Adam Abbas Presbyter & Servus Omnipotentis Dei Patris & Filij & Spiritûs Sancti. Quoniam Dei auctoritate ipsius omnium Conditoris te spiritum, quicunque es, qui hanc famulam coram astantem toties vexare ac tribulare præsumpsisti, citavimus, monuimusque, ut nostro compareres judicio, allegaturus causam, si quam haberes adversus eam, alioquin ad intelligendum te Censuris nostris involvendum, si non discesseris ab ea. Tu autem comparere despiciens, nihil in ea te Juris habere patenter ostendis. Idcirco auctoritate Omnipotentis Dei Patris & Filij & Spiritûs Sancti, & totius*

Abbas citat dæmonium.

Sententia in dæmonem contumacem.

Ecclesiæ mandamus & præcipimus tibi, quatenus mox post prômulgationem hujus sententiæ ab hac Dei famula, & toto isto Cœnobio recedas, & deinceps redire non præsumas, sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, quam (si nostris mandatis feceris contrarium) in te ferimus in his scriptis. In cujus rei fidem propriâ manu subscripsimus. Ab illa die recessit à Moniali dæmonium, & amplius eam non vexavit, sicuti ex ejus ore audivimus, & cæteras Moniales omnes unanimiter contestantes. O virum sempiternâ memoriâ dignum, cujus Imperio dæmones exire compelluntur.

Historia dæmonum horribilis cum Monialibus facta.

Libet his, qui post nos futuri sunt, terribilem commendare historiam; quam ex ore præfati Abbatis accepimus, qui vidit, interfuit, & audivit eam fieri simul & factam. Est Monasterium quoddam Monialium in partibus Frisiæ, in quo ante paucos annos dæmones visibiliter apparentes tantâ importunitate molestârunt ipsas Moniales, ut neque die pacem haberent, neque nocte. Ascendere per fenestras in specie juvenum videbantur, & saltare in dormitorium, & per cellas discurrere singulas: dormientibus se conjungere, atque in stratis jacentibus vim inferre turpitudinis non cessantes. Igitur his malis incipientibus territæ nimium Moniales, quædam relicto Cœnobio ad parentes & cognatos abierunt: reliquæ autem in Monasterio permanentes à dæmonibus obsessæ sunt omnes. Jam deinceps miranda cum eis fecerunt apparentes nihilominus inter eas tanquam visibiles in diversis figuris, virorum, canum, ursorum, simiarum, aliarúmque diversarum bestiarum, & inaudita turpitudinis coram eis & cum eis commercia exercebant. Postremò autem taliter intus & foris sunt ludificatæ Moniales, quòd & certis intervallis ipsæ dæmones esse putarentur (*ut ita dixerim*) incarnati. Conveniebant more consueto ad Chorum: horas confusè ululando magis, quàm canendo faciebant Canonicas: Missam tamen ad finem cantare minimè potuerunt, dæmonibus vocem interrumpentibus. Quotiescunque enim Missam cantare solebant, omnia satis compositè & ordinatè faciebant sine confusione usque ad *Sanctus* exclusivè. Mox verò ut canendo pervenissent ad *Sanctus*, humanas voces mutârunt in diabolicas, mixtim ululando & horribiliter clamando, non uno sed vario modo atque confuso, cum tanto horrore, quòd nemo sine maximo eas timore poterat audire. Cadebant in pavimentum spumantes, & volutabantur sicut porci, quarum vocem emittebat quasi lupi una: alia ut canis: atque singulæ singularum bestiarum more clamabant: ita quòd nemo poterat dubitare, quin dæmonum voces essent non humanæ. Nec quisquam fuit tam magnanimus, qui hos clamores audire sine maximo horrore potuisset. Missâ tandem celebratâ, quieverunt à vociferando, & similes dormientibus jacebant ad horam. Postea in se reversæ, quasi nihil passæ incolumes & sanæ mentis videbantur. Non enim continuè, sed per intervalla insaniebant. In Missa tamen semper à *Sanctus* vexabantur inclusivè usque ad finem. Unde perturbati Sacerdotes Missam coram eis celebrare nullus audebat. Sive enim legeretur Missa coram eis, sive cantaretur, idem semper patiebantur ad *Sanctus*.

Dæmones ululabant per Monialcs.

Frater Ord. Minorum Missam coram eis celebrat.

Audiens quidam Frater Ordinis Minorum de Observantia hanc miserabilem novitatem, curiositate ductus voluit experiri veritatem, & veniens ad Cœnobium, Missam cantare in Monialium præsentia co[illegible]pit. Respon-

Resonderant celebranti modestè, & canebant ordinatè, quoúsque Præfatione finitâ *Sanctus* diceret in altari. Tum subitò Moniales pro cantatione fletus, ululatus, latratus tam diversos, tam varias & horribiles voces emittebant, quòd frater ille celebrans penè desperâsset semetipsum in altari. Cùm difficultate magna & timore incredibili Missam legendo continuavit: quâ finitâ dixit, in tanta se anxietate fuisse, in quali vel quanta nunquam fuerit in omni vita sua: nec aliter sensisse, quàm si totus exercitus adfuisset inferni: nec se pro toto mundo velle denuò Missam coram eis celebrare.

Contigit post hæc, memoratum virum venerabilem Abbatem S. Martini causâ Visitationis per Diœcesin Trajectensem venire ad partes illas, & inter plura Monasteria etiam illud visitare Cœnobium, in quo dæmones dictas vexabant Moniales, qui rogatus ab incolis loci, conjuravit eos, & præcepit, ut causas dicerent, quare Deus permiserit eis tantam læviendi potestatem in Moniales? Cui dæmonium respondit. *Causa peccatum est.* Cæpit nonnulla Monialium revelare delicta, quæ melius est silentio transire quàm scribere, cùm nihil ædficet si sciatur, sed noceat potius infirmis. Adam Abbas S. Martini conjuravit dæmonium.

Anno prænotato, Blasius hujus Monasterij Abbas novam domum frumentariam construi fecit in Herrenberg oppido, impensis ducentorum florenorum, ubi ante annos octo & aliam pro simili pretio, ut supra diximus, ædificaverat. In Castro Stamhem eodem anno fecit novam domum, pro cujus structura exposuit centum quinquaginta nummos auri Rhenenses. Ad altare quoque S. Sebastiani Martyris in Ecclesia Monasterij majoris tabulam eodem anno fieri mandavit, pro qua centum florenos exposuit.

MD.

Anno Blasij XVI. Indictione Romanorum tertiâ, Alexander Papa sextus annum Remissionis (quem Jubilæum Hæbrei nuncupant) Romæ celebrat: ad quem continuè durans toto anno maximus hominum concursus ex Germania & Anglia Ungariáque præcipuè factus est. Currebant viri & mulieres, viduæ & virgines, monachi & moniales, senes & juvenes, rustici & nobiles, divites & pauperes, cum tanto fervore, cum tanta devotione & alacritate, quod mirum fuit, remissionem suorum consequi peccatorum cupientes. Non curabant Obedientiam Claustrales, sed multi absque licentia suorum Fratres Romam currebant & Sorores. Jubilæus Romæ celebratur à Papa.

Eodem anno Joannes Archiepiscopus Trevirorum Jacobum ex Marchionibus de Baden Christophori filium in Coadjutorem de consensu majoris partis Canonicorum assumpsit: quem Alexander sextus sub spe successionis in Archiepiscopatu confirmavit. Decanus autem majoris Ecclesiæ cum alijs Canonicis quatuor, se contra Jacobum erigentes nitebatur Confirmationem hanc Papæ, quantum ad successionem pertinet, varijs modis impedire, sed non potuerunt. Prævaluit enim Jacobus, & Joanne post triennium mortuo Archiepiscopus factus est, licèt non diu supervixerit. Jacobus de Baden fit Coadjutor Archiepisc. Trevirorum.

Anno prænotato undecima die mensis Julij, Bagiasith Rex Turcorum in propria persona Modon urbem Græciæ pulcherrimam & opulentissimam, quæ fuit sub dominio Venetorum, obsedit, habens in exercitu suo centum millia pugnatorum, quam triginta diebus fortiter impugnans, tandem nonâ die mensis Augusti expugnavit, & Deo permittente obtinuit, Modon Civitas in Morea Christianorum, capitur à Turca.

nuit, in qua multa Chriſtianorum millia crudeliter interfecit. Fuit autem Civitas Modon Archiepiſcopalis Chriſtianorum; quanquam & multi eſſent in ea de fide S. Pauli Apoſtoli, qui nuncupantur de cingulo, ſita in Morea, & in finibus ſeu angulo Achaiæ. Morea præter unum exitum ſtrictum ab omni parte circumſepta eſt mari.

Conventus fit Principum in Auguſta.

Eodem anno Conventus fit Principum in Auguſta Rhætiorum, in quo & Rex Maximilianus cum multis Principibus perſonaliter comparuit. Plura denuo fuerunt propoſita, tractata & concluſa, & præſertim de expeditione in Turcos; quæ tamen manſit in ſuſpenſo uſque in præſentem diem. Generalis etiam contributio pecuniarum pro neceſſitatibus Regni communis fuit indicta: ſed unoquóque ſuos nimium tondente ſubditos, non habebant pauperes, unde ſolverent.

Soror quædam Lucia Chriſti ſtigmatibus inſignita.

Claruit his temporibus apud Italos in Civitate Ferrarienſi Soror quædam Virgo nomine Lucia, de tertia Regula S. Dominici Ordinis Fratrum Prædicatorum, Dominicæ Paſſionis meditatrix devotiſſima, quinque vulneribus, ſive ſtigmatibus Crucifixi Salvatoris inſtar viſibiliter inſignita. Quæ etſi continuum ſentiat eorundem vulnerum dolorem, quartis tamen & ſextis ferijs per amplius cruciabatur. Hæc in ea ſtigmata multi notabiles viri palpârunt & viderunt, qui teſtimonium miraculo perhibent, & confitentur veritatem.

Cruces apparuerunt in veſtibus hominum.

Anno prænotato Cruces apparuerunt in lineis veſtimentis hominum in camiſijs, in linteaminibus, in menſalibus, in peplis mulierum, in albis Sacerdotum, & Corporalibus, non ſolùm in his, quæ in quotidiano habebantur uſu, ſed etiam in illis, quæ abſcondita jacebant in ciſtis, ad quæ nullus poterat aëris penetrare influxus. Cæperunt autem inprimis apparere circa Rhenum, ac deinde per totam Germaniam, in Suevia, in Francia Orientali, in Bavaria, in Auſtria, in Bohemia, in Saxonia, in Dacia, in Polonia, in Hollandia, in Brabantia, per Galliámque totam; non ſine timore & horrore magno mortalium: ſubitò & inſperatò apparuerunt, ut cadere quodammodo putarentur de cœlo, ita quod aliquando cum *Salve Regina* cantaretur in Eccleſia, XL. vel L. homines inſigniti Crucibus ſubitò viderentur, maximè in peplis mulieres. Erant autem Cruces parvulæ, confuſi & ſubrubri coloris, ac ſi pannus aliquâ pinguedine mixti coloris fuiſſet intinctus. Non poterant aliquâ lotione deleri, ſed poſt nonum diem ut plurimùm per ſe evaneſcebant. In quibus etiam cum Crucibus magnis apparuerunt multæ Cruces parvulæ, characteres in modum græcarum litterarum, clavi quoque, lancea, ſpinea corona, virgæ, flagella, & reliqua Dominicæ Paſſionis inſignia, erátque videre terribile miraculum. Aſtantibus enim in Eccleſia Canonicis apparuerunt in Rocchetis eorum, ſimul & in pallis Altarium, & præſertim in peplis mulierum, non omnium, ſed quarundam, & ſolùm in lineo. Magna mortalitas has Cruces ſecuta eſt.

In lineis pannis tantùm apparuerunt.

Caput S. Annæ à Moguntia furtivè transfertur in Duren.

Anno præſignato, Canonici Eccleſiæ S. Stephani Proto-Martyris in Moguntia, turrim ipſius templi, ut hodie cernitur, in altum erigentes, habebant artificem inter alios artifices lapicidam unum, qui multis diebus pro diurna mercede in ea ſtructura laboraverat. Is argenteam imaginem pectoralem, in qua cerebellum erat S. Annæ Matris Deiparentis Intactæ Virginis Mariæ furatus cum ipſis reliquijs auffugit, deveniénsque ad Duren

cem oppidum Ducatûs Juliacensis in Diœcesi Colonienſi, ſacrum verticem cum argento Eccleſiæ ibidem Parochiali donavit. Acceperunt Durenſes furtum cum gaudio magno, & ſacras Reliquias in honore maximo habere cæperunt, ſumméque venerantur uſque in præſentem diem. Statímque fit magnus populorum concurſus non ſolùm de vicinis locis, ſed etiam de remotioribus, qui haud parvas conferunt oblationes.

Canonici autem memoratæ Eccleſiæ S. Stephani multos labores & expenſas pro ſanctiſſimi Capitis reſtitutione fecerant, ſed Durenſes citati ad Regem Maximilianum, ad Raymundum quoque Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Legatum, excommunicati etiam nihil curaverunt, nec unquam induci poterant, ut Caput tantum redderent, quod furtivè ablatum eſſe ſciebant. Durenſes nullâ poſſunt inducí ratione, ut Caput reſtituant.

Anno etiam prænotato, Ludovicus Sfortia Dux Mediolani contracto mercenario exercitu Conjuratorum Suitenſium & aliorum, intravit in Longobardiam, & recuperavit Mediolanum. Inde converſus Novarienſem Civitatem obſedit, impugnavit & cepit. Contra quem Gallorum exercitus in magna veniens potentia eum cum ſuis in urbe obſedit. Erant in utróque exercitu plures conjuratorum Suitenſium mercede conducti, qui ſibi mutuò congredi recuſantes, grande malum Duci paraverunt. Cùm enim contra Fratres ſuos pugnare grave ducerent, Gallus Civitatem obtinuit, & Ducem ne fugeret, obſervari cautiſſimè præcipit. Conjurati verò, qui erant in urbe, acceptâ licentiâ egrediendi per unam Civitatis portam in ordine, Ducem in medio agminis veſtitum quaſi unum ex ſuis collocarunt, ut cum eis incognitus per medium inimicorum à dextris & à ſiniſtris in armis ſtantium poſſet exire. Sed cognitus à Gallis captus eſt, ductúſque in Galliam obiit in vinculis. Scio quod plurimorum hodie ſententia eſt & fortis opinio, quòd Conjurati acceptâ pecuniâ tradiderint eum Gallis, quod verum ſit an falſum, ego ſicut neſcio, ita judicare non volo. Reliquit filios duos apud Regem Maximilianum. Rex autem Gallorum Ludovicus Ducatum Mediolani obtinuit annis XII. poſtea filiorum Ducis alter nomine Maximilianus eum Cæſaris ope recuperavit. Ludovicus Dux in Galliam ducitur captivus.

Eodem anno, XXII. die menſis Februarij, naſcitur Carolus Archidux Auſtriæ Patre Philippo, matre verò Anna, Avo paterno Maximiliano Rege Germanorum, materno verò Ferdinando Rege Hiſpaniæ victoriosiſſimo. Vivit hodie in Brabantia annum agens ætatis ſuæ XIII. Carolus Archidux Auſtriæ naſcitur.

Anno prænotato in menſe Octobri, moritur Albertus Dux Saxoniæ frater Erneſti Principis Electoris, tres relinquens filios, Georgium in Principatu ſucceſſorem, Henricum qui moratur in Friburgo, & Friderícum Moguntinæ Eccleſiæ Canonicum, & poſtea Ordinis Theutonicorum in Pruſſia. Iſte Dux Albertus multis annis ex commiſſione Maximiliani Regis bellum geſſit contra Gröningenſes in Friſia, ſæpiùs victor gentis, quæ fidem non ſervat. Albertus Dux Saxoniæ moritur.

Hoc ipſo anno facta eſt magna diſſenſio inter Nobiles Franciæ Orientalis, & Cives oppidi Norimbergenſis, propter militem quendam Conradum Schott, qui multa multis intulerat mala; poſtremò per Comitem Palatinum concordati ſunt. Nobilium Franciæ & Norimbergenſium diſſenſio.

Anno præſcripto, I. die menſis Junij, maxima fuit inundatio aquarum in valle Hirſaugiana, quæ totam Eccleſiam S. Aurelij uſque ad genua implevit

implevit. In Capella B. Mariæ semper Virginis etiam altare cooperuit. Domus quoque pecoris aquis plena fuit. Quintâ die mensis ejusdem, major subitò inundatio venit, quæ muros ædificiáque plura in certis locis præsertim circa Regale oppidum Wyl penitus subvertit. In pratis & hortulis multa pauperibus damna fecit, agros & pascua in vallibus graviter læsit.

Sepulchrum S. Wilhelmi aperitur.

Eodem anno, 4. die mensis Maij, Blasius Abbas hujus Monasterij tumbam B. Wilhelmi quondam Abbatis præsente toto Conventu aperiri fecit, & mox odor suavissimus de tumulo exivit. Corpus verò quod annis 9. & 300. sub terra jacuerat, integrum repertum fuit cum baculo, sandalijs, dalmatica & planeta sine mitra, quæ omnia erant serica.

Hoc ipso anno, confugerat in Monasterium hoc præsens, homo quidam nescio cujus criminis reus, locum quærens refugij & immunitatis; quem Burgenses de oppido Calve armati sequentes violenter de Monasterio rapere voluerunt. Quod mox ut Fratribus innotuit, portas Cœnobij præcluserunt, & pro libertatibus & privilegijs suis fortiter constantes tandem rationibus illis persuaserunt, quod cessantes à præsumptione cæpta recesserunt.

Anno prænotato, Blasius Abbas hujus Monasterij domum Abbatialem veterem, quæ miserabili incendio penè consumpta erat, deposuit, & novam lapideam, sicut hodie cernitur, construxit, pro qua plusquam octingentos auri nummos exposuit. Alia etiam nonnulla construxit, quæ summariè dicemus.

MDI.

Margaretha Comitis Palatini Uxor Heidelbergæ moritur.

Anno Blasij Abbatis XVII. Indictione Romanorum IV. in die Conversionis S. Pauli Apostoli, obijt Margaretha uxor Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, Heidelbergæ in Choro Ecclesiæ S. Spiritûs honorabiliter sepulta, mulier honestissimæ conversationis. Cujus tricenarium diem funeralem in proxima sequente quadragesima in memorati Spiritûs Sancti Ecclesia cum solemni pompa celebrari fecit, præsentibus ibidem oratoribus Maximiliani Regis & multorum Regni Principum. Aderant etiam Ludovicus Episcopus Spirensis, & Joannes Wormatiensis, qui rem celebrabant divinam, & multi Abbates ex Palatinatu propterea vocati.

Aderat & Blasius hujus Monasterij Hirsaugiensis venerabilis Abbas, missus nomine vice & ex parte Domini sui Principis Udalrici Comitis de Wirtenberg, cujus & locum tenuit in Choro, & in mensa, sicut moris est Principum. Pro pauperibus & mendicis coquina in campis extra oppidum fuerat disposita, ubi maxima convenit multitudo, qui omnes abundè reficiebantur.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXXI. celebratur.

Eodem anno, II. die mensis Maij, quæ fuit Dominica III. post Festum Paschatis, celebratum fuit XXXI. Ordinis nostri Provinciale Capitulum in Monasterio S. Salvatoris apud Fuldam, in quo præsederunt Joannes Trithemius Spanheimensis, Joannes S. Ægidij Norinbergensis, Joannes Husburgensis, & Joannes in Elchingen Monasteriorum Ordinis S. Benedicti Abbates, qui nihil novi constituerunt.

Anno prænotato, in Festo Epiphaniæ Domini, sub summa Missa, quando homines erant in Ecclesia, venit Joannes de Elck cum quibusdam equitibus

equitibus & peditibus armatis per naves in Rheno & per terram, & nullo resistente intravit Boppardiam oppidum Regale Trevirensi Ecclesiæ dudum impignoratum; ejectisque omnibus qui fuerant ex parte Archiepiscopi, super muros in turribus, & ad portas custodes de suis constituit, & neminem ex Trevirensibus intromisit. Castellum similiter obtinuit, & telonium cum omnibus pecunijs occupavit.

Boppardia capitur à militaribus iterum.

Anno item præsignato, facultas Theologica Gymnasij Moguntinensis exemplo Doctorum Parisiensium & Colonienſium laudabiliter provocata, 13. die mensis Octobris determinavit, statuit & decrevit, sentiendum, & defensandum fore, quòd Beatissima genitrix semper Intacta Virgo Maria nunquam subjacuerit peccato originali, sed præservata sit privilegio Gratiæ Dei singulari. Statuit etiam, quòd nullus deinceps apud Moguntinos debeat Theologiam audire, aut in eadem promoveri, nisi prius juraverit, quòd opinionem contrariam non velit tenere.

Constitutio Universitatis Moguntinæ contra Maculistas.

Surrexit his temporibus in Persida homo quidam nomine Sichin, quem alij Sophoi nuncupârunt, de stirpe Hasan Cassani Regis Persarum potentissimi, qui Dominio suo Parthiam, Panchæam, Mediam, Mesopotamiam, Armeniam, & magnam Orientis partem armis subjecerat, & obierat anno Dominicæ Nativitatis MCCCCLXXVIII. Cujus filius major natu cæteris fratribus interfectis Regnum sibi usurpavit paternum. Quo etiam postea mortuo, prædictus Sophoi Asambeci Hassan Cassani ex fratre nepos se intromisit de Regno: & convocatis ad se cunctis proscriptis, fugitivis, latronibus, malefactoribus, egenis & quibuscunque inopiâ pressis magnum brevi adunavit exercitum, cum quo Persidem ingressus obtinuit Regionem, interfectis omnibus, qui levare manus contra eum præsumpsissent. Omnem prædam militibus divisit; qua ex re tantum favorem & amorem consecutus est omnium, ut nullus fuerit, qui non pro eo mori esset paratus, vel quælibet subire pericula.

Novus in Persia Rex Sophoi, quem Prophetam nominant.

Multa in hostes prælia gessit, & si non semper, frequentius tamen victor extitit, & in paucis annis numero pugnatorum, potentiâ virium & gloriâ Regnorum mirabiliter auctus & dilatatus fuit in tantum, quòd hodie non solùm Turcarum Regi, sed omnibus etiam Orientis Regibus Principibus atque Tyrannis terribilis apparet ac metuendus. Plura de hoc homine in principio sui Regiminis dicebantur nova simul ac miranda, quorum notitiam certam non habemus, & ideò transimus. Triennio fermè de illo duravit rumor in tota Europa magnus, alijs dicentibus, illum Prophetam Dei esse novum atque potentem: qui totum mundum sibi subjecturus sit, & omnes Religionum diversitates revocaturus in unitatem. Erant, qui hominem ipsum dicerent esse finalem illum Anti-Christum, alij nescio quid aliud eum in orbe magnum somniabant esse futurum.

Sophoi Regnum recuperavit & ampliavit, avitum.

Sed plus omnibus lætabantur cæci & infelices Judæi per totam Europam ubilibet constituti, hunc suum rati Messiam, quem semper expectant nunquâ futurum, quippe qui dudum jam venit Dominus noster Jesus Christus filius Dei vivi, credentibus in eum Salvator, ipsis autem Judæis & cunctis fidelibus Judex. Mittunt sibi mutuò nuntios Judæi, atque munuscula, spem erigunt, confortant animo desperatos, multa promittunt, maxima pollicentur, hunc esse testantur, quem sibi Salvatorem diu sunt præstolati,

Judæi hunc Sophoi suum sperabant esse Messiam.

præstolati, quo videlicet regnante magnum Palæstinæ sint brevi dominium recepturi. Sed erraverunt decepti ut sæpius, quoniam Sophi nullam gentem, ut dicitur, magis habet invisam, quàm Judæorum.

Joannes Mercurius Italus miranda profitetur, sed vana.

Apparuit his temporibus in Gallia homo Italus nomine quidem proprio Joannes, sed per arrogantiam ipse Mercurium se voluit appellari: uxorem habens & liberos: servos & ancillas, qui una cum ipso lineis duntaxat erant induti, singuli singulas catenas ad collum ferreas portantes, eo videlicet amictu incedentes, quo Damis Magistrum, & Philostratus scripsit incessisse Thianæum Apollonium. Hujus Thianæi Philosophi magi (ut vulgi se tunc habebat opinio) Mercurius iste imitatorem se gloriabatur, atque discipulum, & pollicebatur magna, inusitata, & prorsus mirabilia, (quid si dicam incredibilia) se námque veterum omnium Hæbreorum, Græcorúmque, Latinorúmque scientiam omnem perfectissimè gloriabatur assecutum, contemnens veteres penè cunctos, tam Philosophos quàm Theologos, cùm præter se unum omnes diceret fuisse indoctos, & nullum ex eis omnino sapientem extitisse in arcanis. Unde profitebatur se in omni scientia mundi conversatum, mysteria & arcana rerum naturalium intelligere omnia, profundáque posse investigare omnium scripturarum, & nihil ignorare illorum, quæ scire homo quicunque possit in mundo. Magnam in publico gravitatem præseferebat, moribus & incessu quâdam severitate maturus, ducebátque vitam cum mendicitate satis austeram. Se natum ad res summas testabatur, Divino se numine plenum asseruit, & grandia posse clamavit. Metallorum veram transmutationem, quam Alchimistæ omnes non minus fatuè, quàm laboriosè inquirunt, Mercurius iste promittebat, voluitque videri omnia scire, & nihil penitus ignorare. Se infelicia posse felicitare, & felicia posse mutare in infelicia gloriabatur, quod non dæmonum auxilio, sed arte magices naturalis, (quam prisci Reges & sapientes habuissent in pretio) fieri oportere dicebat. Erat autem sicut audivi ab his, qui cum eo locuti sunt, homo quasi sine litteris, & neque satis linguæ peritus latinæ. Aliquanto tempore Lugduni mansit in Gallia, non postremo loco habitus apud Ludovicum Regem Gallorum, qui convocatis Doctoribus medicinarum, præcepit ut examinis gratiâ cum eo de scientia disputaret. Parentes mandato Regio Doctores Mercurium conveniunt, colloquuntur & disputant, promptulum ad cuncta inveniunt, stupent & mirantur hominem sine litteris ad sufficientiam latini sermonis ingenium habere tam profundum, maximè in medicinis. Redeuntes post examen ad Regem Doctores, dixerunt illum supra hominem sapere, sed unde hæc tanta habuerit, vel in eo lateat secretum, se prorsus ignorare.

Nihil scire convincitur, qui se omnia scire arbitratur, ut Mercurius iste.

Alchimista pauper ignarus, si autem novit, cur pauper?

Mercurius examinatur à Medicis, probatúrque sine lingua doctus.

Donavit iste Mercurius Regi Ludovico ensem, centum octoginta gladiolis refertum & mirabili satis ingenio fabricatum, clypeum cum speculo singulari factũ ingenio, quod nescio quid virtutis continere debeat occultæ. Pollicebatur denique Regi filium ex Regina nasciturum, quem ipse felicitare posset vellérque supra felicitatem magnorum Alexandri & Caroli Regum, etiamsi contrarium astra minarentur. Annos vivendi supra naturæ periodum viginti suâ se arte Regi daturum pollicebatur. Profitebatur & alia non solùm miranda, sed etiam ut mihi videtur impossibilia, nisi per Deum, qui solus omnia potest. Utrum ex Deo quippiam habuerit talium.

talium, ego scire non potui. Aurum quo fuerat honoratus à Rege Ludovico, mox ut Castellum exivit, pauperibus totum distribuit, suos nihil reservans in usus. Hæc primò litteris, postea sermone accepi à duobus viris doctis Eustachio & Narcisso, quorum alter hodie Lugduni, alter vivit Parisijs. Testem adduco tertium Joannem Virdungum de Hasfurt, Comitis Palatini Mathematicum, qui & ipse apud Budoras hodie vivit in humanis cum suo Principe Ludovico. Plura brevitatis causâ de hoc homine intermitto, ne fiam prolixior. Quò devenerit, vel ubi nunc sit mirabilis iste Mercurius, ego scire minimè possum.

Pelagius Ferrandus Cordubensis homo admirabilis.

Verùm ista nobis de Mercurio scribentibus occurrit Ferrandus, qui anno Christianorum millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, juvenis annorum viginti, miles auratus, artium Philosophiæ, Medicinæ, simul ac Theologiæ, atque Juris utriúsque Doctor cum octo equis de Hispania venit in Galliam, & suâ incredibili scientiâ omnes Parisiensium Doctores vertit in stuporem. Erat in omni facultate scripturarum longè doctissimus, vitâ & honestate conversationis morigeratissimè compositus, non superbus, non elatus, non vanè gloriosus, ut Joannes ille Mercurius, de quo diximus, sed humilis, mansuetus atque modestus, & omni reverentiâ decoratus. Quoties loquebatur cum viris eruditis, se puerum dicebat esse indoctum, nec dignum, qui cum peritis deberet habere colloquium, cùm tamen latinè disertè, eruditè, atque prudentissimè loqueretur in omnibus.

Memoria viguit omnium librorum vivacissima.

Mirabili & penè incredibili vigebat memoriâ, quippe qui novum & vetus Testamentum, Nicolaum quoque de Lyra, scripta S. Thomæ de Aquino, Alexandri de Ales, Bonaventuræ, Joannis Scoti, & aliorum in Theologia complurium, decretum quoque, & omnes utriusque juris libros, in medicinis similiter Avicennam, Galenum, Hippocratem, Aristotelẽ, Platonem, Albertum, omnésque Philosophiæ libros tam plenè atque perfectè commendaverat memoriæ, ut similem non habuerit alterum. In allegando fuit promptissimus, in disputando solidus & acutus, semper vincens, à nullo unquam superatus.

Disputator fuit in omni facultate acutissimus.

Linguas denique Hæbraicam, Græcam, Latinam, Arabicam & Chaldaicam perfectè noverat loqui, scribere, legere & intelligere, quod in tali juvene nimis fuit mirandum. Missus Romam orator per Regem Castellæ ad summum Pontificem Eugenium quartum, in omnibus Galliæ Italiæque Gymnasijs publicè disputans convicit omnes, ipseà nullo unquam vel in minimo convictus. Varia de ipso fuit apud Parisienses opinio, alijs magum, aut dæmonio plenum judicantibus, alijs contrarium sentientibus. Nec defuerunt, qui Antichristum fore putarent: quorum opinionem vita hominis per omnia Christiana redarguit.

Pelagius fit Eremita pro Christo in Majorica insula.

Contempsit autem post annos paucos omnem scientiam hujus mundi, & pro Christi amore sæculo valedicens ad insulam navigavit Majoricam, factúsque Eremita solitarius Omnipotenti Deo usque ad mortem in sancto proposito servivit: scripsit ante conversionem in Almagestum Ptolomæi commentaria quædam subtilissima. In Apocalypsin quoque Beati Joannis Apostoli pulcherrimam expositionem & semipropheticam lucubravit. In Eremitorio autem suo & multa scripsit, & certè miranda opuscula: quorum prænotationes memoriæ non occurrunt. Præter illud opusculum quod *Perianacriseon boni numinis* prænotavit, in duobus

Libanius Gallus.

libris, tractatu res incognita mihi. Ejus fuit diſcipulus & omnium hæres voluminum Libanius Gallus omnium hujus tempeſtatis Doctorum quos ego noverim facilè doctiſſimus: apud quem vidimus plura Divi Pelagij opuſcula, quorum lectio noſtrum excellit ingenium.

Anno ſupradicto venerunt ex Italia viri tunicis, aliqui lineis induti, alij verò laneis griſei coloris, nudis pedibus & diſcoopertis capitibus incedentes, qui Crucem de ligno parvulam in manibus ſinguli portabant, & neque ſaccum habebant, neque peram, neque baculum, neque pecuniam, vinum & cereviſiam non bibebant. Præter Dominicam omni die jejunabant, olera & radices cum ſale manducantes & aqua, ſine alicujus appoſitione pinguedinis, carnes, piſces, ova, butyrum, caſeum aut lac nunquam manducabant. In Eccleſia ſe proſternebant in modum Crucis ſuper terram prolixius orantes: nec ultro viginti quatuor horis in uno loco vel hoſpitio manebant, niſi forſitan infirmitas aliquem manere diutius compuliſſet: circumierunt per civitates, oppida & villas bini ſimul aut terni, aliquando plures. Cibum oſtiatim cùm eſurirent, & non ante mendicantes.

Crucigeri Pœnitentes veniunt ex Italia in Germaniam.

Plures inter eos fuerunt ex ordine Clericorum Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi: qui præter tunicam, Zonam, Crucem ligneam & breviarium nihil penitus habebant. Coloniam & Aquaſgrani omnes viſitare ſolebant. Et erat eis voluntaria iſta pœnitentia: uni ad tres annos, alteri ad quinque, nonnullis etiam ad ſeptem juxta voti qualitatem, quo ſe prius unuſquiſque diutius aut brevius ita ſervaturum ſpontaneâ voluntate obligaverat. Annis enim finitis, quos unuſquiſque ad pœnitendum cum peregrinatione aſſumpſerat, mox ad ſua reverſus ab ea inſtitutione, ſi voluit, ceſſabat. Per continuum fere ſeptennium duravit iſta pœnitentium peregrinatio, & nunc plures, nunc pauciores hujus converſationis viri per Germaniam circumire videbantur. Erant cum eis in ea peregrinatione nonnulli etiam Germani, qui ſimili ſe conſtrinxerant voto pœnitendi; quia recipiebant omnes in ſuæ peregrinationis Comites, præter Monachos & mulieres.

Fames & inopia frumenti magna.

Eodem anno per totam Sueviam fames magna & multa frumentorum inopia preſſit mortales. Argentinenſes verò Cives, qui tempore ubertatis ſibi proviserant, in ea neceſſitate communi frumentis abundabant: qui & non minus charitativi ad omnes, quam providi ad ſemetipſos, cunctis undecunque adventantibus frumenta vendebant in foro competenti.

Monaſterium in Gengenbach debuit reformari.

Anno item prænotato, Philippus Comes Palatinus & Albertus Argentinæ Epiſcopus, quorum ille tunc erat in temporalibus, iſte verò in ſpiritualibus Dominus, ad inſtantiam Senatus oppidi Gengenbach memoratæ Diœceſis vocarunt ad ſe Heidelbergam quoſdam Ordinis noſtri Abbates de Obſervantia Bursfeldenſium, cum quibus ſecretum habuere tractatum de reformando Monaſterio dicti Ordinis in oppido Gengenbach conſtituto, cujus Monachi nimis deformatè vivebant. Complacuit res ſancta concilio, dies in quadrageſima circa Dominicam *Lætare* ſtatuitur, in qua cum Monachis reformatis apud Schutterenſe Cœnobium Reformatores debeant comparere Abbates: & interea mitti debeant quidam à ſecretis, qui Monaſterium Gengenbach auctoritate utriuſque Principis

cipis præoccupent, ac viam parent ad reformandum. Die præstitutâ conveniunt Abbates cum Fratribus ex diversis Monasterijs ad reformationem sæpedicti Cœnobij coassumptis, quemadmodum Heidelbergæ fuerat concluſum, ad Schutteren. Joannes videlicet Spanheimensis, Blasius in Hirsaugia, Marcarius in Limpurg, Joannes in Schutteren, & Gerhardus in Alberspach Monasteriorum Ordinis nostri Abbates, Monachos reformatos adduxerunt secum, ex Spanheim unum, ex sancto Jacobo Moguntiæ duos, & ex sancto Joanne Ringaugiensi similiter duos, ex Hirsaugia duos, ex Selgenstatt duos, ex Alberspach duos; verùm unus consiliariorum Comitis Palatini non satis ad negotium cautus, cùm esset in itinere versus Gengenbach, Civem ex Argentina obvium habuit, cui sciscitanti quò pergeret, arcanum inconsideratè aperuit, & rem in toto confudit. Nam civis ille doctor Argentinensis famulum suum eadem sub nocte misit ad Gengenbach, & quid esset in foribus scripsit Abbati. Auditis his Abbas contractis mox privilegijs Monasterij, monimentis quoque litterarum, registris censuum, clenodijs, & quicquid in promptu habere potuit, summo diluculo, priusquam venirent Palatinenses, de Monasterio recessit, & ad Argentinam declinavit. Cùm autem venissent ad Monasterium Ordine præpostero, & comperissent Abbatem cum omnibus clenodijs recessisse, Palatinenses infecto negotio ad sua confusi redierunt. Abbates etiam qui apud Schutteren convenerunt, cognitis impedimentis reformandi, cum suis Monachis, quos adduxerant, in sua sunt reversi.

Abbates quinque cum Monachis xl. in Schutteren conveniunt.

Abbas de Gengenbach cum clenodijs fugit Argentinam.

Eodem anno circa festum Dominicæ Resurrectionis ad mandatum Regis Germanorum Maximiliani conventus Principum Nürenbergæ factus est, & multis diebus cum magna Principum & aliorum frequentia duravit.

Anno item prænotato, Cives Regiæ urbis Basilienſis Regi Maximiliano simul & Regno Germaniæ sine aliquo medio subjecti, proprij & jurati, sine scientia, sine voluntate & sine consensu (ut ferunt) confœderationem inierunt cum Suitensibus conjuratis perpetuam. Et facta est Basilea Conjuratorum angulus novus. Scriptæ sigillatæ & datæ sunt hujus alienatæ Confœderationis litteræ in oppido Lucernensi nonâ die mensis Junij anno dicto.

Basilea Civitas Regni Conjuratorum Suitensium assumpsit fœdera.

Eodem anno decima die mensis Augusti, quæ fuit Martyrio sancti Laurentij festiva, in eodem Lucernensium oppido ad Suitensium conjurationem suscepti sunt oppidani de Schaffhausen, qui ut talium moris est, eâdem die juraverunt, litteras dederunt, & acceperunt, & sunt facti Suitenses.

Anno etiam præscripto, Alexander Papa sextus Raymundum Cardinalem sanctæ Mariæ novæ Gurcensem Episcopum cum gratia & indulgentijs Jubilæi ad Germaniam Legatum misit de Latere magna cum facultate. Qui aliquandiu in Tridentina Civitate moratus est: propterea quòd ei necdum constabat, utrum Maximilianus & Principes Regni Electores, quorum intererat, vellent eum admittere, nec ne. Tandem de admissione certior factus venit in Inspruck ad Maximilianum Regem, & mansit cum eo aliquot mensibus, annóque sequente venit ad Nürenbergam, ubi tunc erant Principes.

Raymundus Cardinalis in Germaniam Legatus mittitur.

Eodem anno Cardinali Raymundo adhuc apud Tridentum existenti, Blasius Abbas præsentis Monasterij misso ad eum nuntio gratiam ab eo Jubilæi plenariam, sicuti fuit & dabatur anno præterito in urbe Roma, pro se, pro Fratribus quoque, familia & omnibus sibi commissis impetravit.

MDII.

Raymundus Cardinalis Moguntiam ingreditur Legatus.

Anno Blasij Abbatis XVIII. Indictione Romanorum quintâ, Sabbato post Dominicam Passionis, Raymundus Cardinalis sanctæ Mariæ novæ Gurcensis Episcopus & Apostolicæ Sedis Legatus intravit Moguntiam, per quem gratia remissionis Jubilæi publicatur per totam Diœcesin. Eriguntur in cunctis penè oppidulis Cruces, trunci pro custodia parantur oblationum; quàm à principio lentus fuerat hominum concursus propter inopiam sive incuriam eorundem, crevit nihilominus postea cum tempore devotio populi: & multum in diversis locis pecuniarum pro defensione fidei Christianæ offertur. Per totam námque Germaniam nuntij destinantur atque Commissarij: sed non æquè in omnibus locis proficiunt. In Norvvegiam destinatus commissarius non tantam de indulgentijs & dispensationibus levavit pecuniam, quantam pro impensis expositit.

Pestilentia per totam Germaniam sæviens multos consumpsit.

Eodem anno, magna ubique per omnem Germaniam pestilentia grassabatur, & multa millia hominum consumpsit, præsignata, ut multorum fuit opinio per Cruces, quas in lineis vestibus hominum ante biennium apparuisse diximus, quarum casus in annum duravit tertium, non simul & semel in locis omnibus, sed jam in isto, tunc verò in alio. Videbantur etiam nonnulli Cruces habuisse in suis corporibus ad cutem, qui ut plurimum omnes eodem anno, vel sequente fuerunt consumpti à peste.

Joannes Abbas de Bursfeldia moritur.

Anno prænotato, vicesimâ primâ die mensis Maij, obijt Joannes Abbas Monasterij sanctorum Thomæ Apostoli & Nicolai Episcopi in Bursfeldia, quartus in reformatione Abbas: homo simplicitatis & humilitatis cultor & amator præcipuus, in Observantia Regulari strenuus, vitâ & conversatione integer & sanctus, ingenio subtilis, eloquio disertus, & in divinis scripturis non mediocriter doctus, quod ejus testantur opuscula, quæ ad ædificationem tam suimetipsius, quàm Fratrum suorum lucubravit. Equibus extat de profectu Claustralium opusculum unum in tres partes divisum, eruditionis ac totius ædificationis plenum. De Novitiorum institutione multa & varia conscripsit, quorum prænotationes memoriæ non occurrunt. Magnæ humilitatis vir extitit: & in omni extremitate victus & amictus juxta Regulam Divi Patris nostri Benedicti semper contentus fuit.

Post hunc Henricus institutor Novitiorum fit Abbas, homo & ipse in omni Religione conspicuus, ingenio mitis, eloquio dulcis, amator & custos tam in se, quam in suis Observantiæ Regularis fidelis & integerrimus.

Gerlacus Abbas de Tuitio capitur à Coadjutore Archiepiscopi Trevirensis.

Eodem anno Gerlacus de Breitbach Abbas Monasterij Tuitiensis nostri Ordinis juxta Rheni flumen in oppositio Coloniæ Agrippinæ, navigio ascendit versus Treverim ad Capitulum Provinciale apud sanctum Matthiam celebrandum. Cúmque pervenisset ad Pallatiolum haud procul à Treveri oppidum, ubi residentiam habere consuevit Archiepiscopus, quotiens Trevirorum appropiat urbem, à ministerialibus Jacobi Marchionis de Baden Coadjutoris Ecclesiæ Trevirensis violenter captus est, & quatuor mensibus in custodia cum Monacho Capellano detentus. Causam

sam hujus captionis eo tempore cognovimus talem. Germanum habuit Ecclesiæ Trevirensis Canonicum nomine Othonem de Breitbach, qui memorato Jacobo Coadjutori Archiepiscopi multum adversabatur: fecitque contra eum processus quosdam in valvis Ecclesiæ Trevirorum publicari sub nomine dicti Fratris sui Gerlaci Abbatis tanquam Apostolici Commissarij, qui falsitatis arguebatur. Verùm scimus, quòd Abbati sit facta injuria, qui se commissarium in ea causa nec scripsit, nec exhibuit Apostolicum, sicuti nec fuit, nec esse concupivit. Si quid ergo fraudis aut doli commissum in eo negotio fuit, non Abbati sed Germano ejus Othoni totum adscribendum, qui cùm sit homo in curialibus multum peritus & expertus Doctor, effetque unà cum suis consentaneis per Alexandrum Papam (cujus obnitebatur ordinationi) ad Jacobi Coadjutoris instantiam excommunicatus, Germani sigillum Abbatis præfatione commentitiâ præripuit, litteras quales voluit absolutionis scripsit, quas sub nomine Abbatis memorati Tuitiensis publicavit. Quod si & ipse Otho fuit innocens, majori contumeliæ meritò adscribitur totum.

Liga sotularia rusticorum contra Clerum & omne dominium.

Anno item prænotato, rustici quidam in Dominio Ecclesiæ Spirensis juramentorum suorum temerarij transgressores contra Dominos suos Episcopum & Canonicos in unum conspiraverunt, in juramento se mutuò obligantes more Suizerorum, & paulatim numero crescentes in occulto multiplicati sunt. Et nisi tempestivè conspiratio eorum denudata fuisset, in brevi evasissent multitudine insuperabiles. Sumpsit autem hæc Liga rusticana (quam sibi Buntschue vulgariter nuncupabant) exordium in villa quadam Spirensis Diœcesis Undergrünbach dicta per rusticos duos, qui astutiâ suâ paulatim in eandem conjurationem traxerunt plures, non solum in ea villa, sed etiam in circuitu per gyrum in alijs multis. Et sicuti quidam eorum in tormentis confessi sunt, media pars virorum oppidi Bruchsal in eam conjurationem dederunt consensum. Mittebant hinc inde per vicos & oppida sollicitatores suos occultos, qui multos in eandem contra Principes, Clerum & omnem majoritatem dominij provocarent.

Capitaneos ordinaverant belli & vexillum Conjurationis.

Duos jam sibi capitaneos præfecerant, qui multitudinis congregandæ ad bellum essent ductores, quibus & cæteri omnes sine contradictione obedirent. Vexillum sibi ordinaverant fieri bicoloratum, album videlicet & blavium, in quo imago Crucifixi Salvatoris deberet esse depicta, sicuti Beato Gregorio dicitur apparuisse, ad cujus latus alterum sotular unum in signum Ligæ sotulariæ formaretur, in altero verò rusticus geniculando staret complosis manibus depictus, super cujus verticem ita scriptum legeretur in vulgari: Nichts dann die Gerechtigkeit Gottes. Hoc est: *Nihil quærimus, nisi Justitiam Dei.* Sed in sequentibus ex confessione captorum facilè ostendemus, quòd Justitiam Dei non quæsierunt iniqui, quin potius eam impugnare & exterminare laborabant. Divinâ etenim providentiâ disponente consilium impiorum denudatum est, & plures eorum capti sunt, qui primi conjurationis auctores extiterunt. Exponuntur quæstionibus, & arcanum impietatis suæ faciunt manifestum, quod ut liquidius pateat omnibus, per articulos placuit litteris commendare.

Liga sotularia manifestata destruitur.

Articulus Ligæ primus.

Articulus primus confessionis eorum: dicebant se hanc sotulariam societatem eâ intentione principaliter incœpisse, ut posteaquam aucti

numero ad bellum viderentur idonei, & poſſe ſufficere, jugum omne ſervitutis violenter excuterent, & ſibi omnimodam libertatem more Helvetiorum armis vendicarent.

II. Secundò confeſſi ſunt, quòd unuſquiſque, dum in eorum temeritatem juraſſet, primum quinquies Orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione ad memoriam quinque principalium vulnerum Chriſti dicere flexis genibus teneretur, in eum finem, ut DEUS eorum propoſito ad juſtitiam proſperum largiretur effectum.

III. Tertiò, Symbolum ſibi conſtituerunt Dominam noſtram S. Mariam, Beatum Joannem, ſignum verò inter ſe maturæ cognitionis hoc poſuerunt: dicebat ad alium interrogans hujus conjurationis, ſcire cupiens, ſi & ille conjurâſſet: Was iſt euch für ein Weſen? Reſpondebat interrogatus, ſi fuit de conjuratione: Wir mögen vor den Pfaffen nicht geneſen. O iniquitas ruſticana ſemper Clero moleſta.

IV. Quartò, in tormentis & extra confeſſi ſunt, quòd intentio eorum fuerit omnem Principatum, & Dominium extinguere, propoſuerintque, mox ut multiplicati fuerint, ad præliandum contra quoſcúnque turmatim cum vexillo procedere, & omnes ſibi obſiſtentes ſine miſeratione aliqua trucidare.

V. Quintò dicebant, quòd concluſiſſent inprimis oppidum Bruchſal, quod eſt ditionis Epiſcopi Spirenſis, invadere, in quo jam mediam partem virorum conjuratam ſibi gloriabantur habere; quo, ut ſperabant facilè obtento, procederent ulterius armati contra Marchionatum de Baden omnia devaſtantes.

VI. Sextò concluſerant, quòd bona Monaſteriorum, Eccleſiarum quoque Cathedralium, & Collegiatarum, ſimul & Clericorum per circuitum omnium, violenter direpta inter ſe velint ſuo arbitrio dividere, & miniſtros Eccleſiæ humiliare, & quantum poſſent, multis peremptis ac fugatis, in paucitate degere.

VII. Septimò inter ſe convenerant, quòd ſemel ad vaſtationem Regionis in multitudine ſufficienti congregati, ultra viginti quatuor horas poſt habitam de reſiſtentibus victoriam, non deberent in uno loco remorari, ſed potius ad ulteriora ſemper proficiſci, quoúſque omnia ſuæ ſubjecerint conjurationi.

VIII. Octavò, tantam habuerunt in præſumptione fiduciam, quòd putabant ſe omnino jam certos, quoniam ſi conveniſſent vel ſemel ad expeditionem belli, jam nemo eis contradixiſſet ſubjectorum hominum, ſed ruſtici omnes oppidani & cives univerſi amore libertatis ſpontaneâ voluntate, non compulſi, in eorum veniſſent conſortium.

IX. Nonò confeſſi ſunt, quòd inter eos concluſum fuerit, ut feriâ ſextâ in profeſto S. Georgij Martyris, inſimul convenire debuiſſent, & armatâ manu oppidum Bruchſal manè diluculo invadere, quod per traditionem eorum, qui erant interius, conjuratorum obtinuiſſent, ſi non fuiſſet aliâ occaſione impedita concluſio.

X. Decimò confeſſi ſunt, quòd principalis intentio eorum fuerit contra Monaſteria, Eccleſias Cathedrales, & Collegiatas, omnémque Clerum, quos & bonis omnibus ſpoliare decreverant, & dominium eorum ſupprimere,

primere, censúsque & decimas dare de cætero neque Clero neque Principibus, sed neque nobilibus intenderant.

Undecimò sunt confessi, quòd concluserint inter se bello & armis libertatem sibi vendicare omnimodam, & deinceps nullius pati dominium: non dare censum alicui, non decimas, non precarias Principibus, non vectigal, nec aliud quicquam, sed velint ab omni tributorum gravamine penitus esse liberati. XI.

Duodecimò proposuerunt, venationes, piscationes, pascua, nemora, & omnia quæ Principum consueverunt exceptione usibus deservire privatis, in communitatem revocari; ut cuique Rustico liceret venari, atque piscari, ubi & quando voluerit, sine impedimento, vel prohibitione cujuscunque omni tempore & loco. XII.

Tertio decimò decreverunt in manu suorum valida procedere primò contra Marchionem Badensem, contra Episcopum Spirensem, contra Monachos & omnem Clerum, sicut diximus, in circuitu. Et quicunque contradixisset eis, sine misericordia interficeretur tanquam Justitiæ DEI contrarius inobediens & rebellis. Hæc & alia plura in perniciem Reipublicæ contra Principes Episcopos & omnem Clerum excogitaverat vesana Rusticorum temeritas, in Underngrünbach, in Jolingen, in oppido Bruchsal, alijque in villis & locis diversis, quorum Omnipotens DEUS malitiam suâ bonitate præveniens non permisit, ut consequerentur effectum. Manifestatâ enim conjuratione impiorum plures ex eis capti sunt & mancipati vinculis, de crimine per tormenta, ut est moris, interrogati. XIII.

Quæ res delata ad aures Maximiliani Regis, animum ejus haud mediocriter commovit, utpote, qui optimè noverat, quanta hæc præsumptio Rusticorum si prævaluisset, mala intulisset Reipublicæ, quæ brevi destruxisset Regnum & omnem Principatum. Unde ut præveniretur, quod immineba periculum, cunctis Regni Principibus atque Prælatis per edictum Regale mandavit, quatenus in hujusmodi perjuros nebulones & Petrones animadvertant, eósque juxta sceleris qualitatem sic puniant, ut cæteri metuentes, qui viderint, vel audiverint, similia non præsúmant. Præscripsit nihilominus pœnam in litteris, quâ essent singuli plectendi. Et ista fuit constitutionis pœnarum ab eo definita sententia. Omnes & singuli, qui conjuraverunt in hanc Ligam Sotulariam contra Principes, vel Dominos suos, ætatis legitimæ cùm jurarent existentes, voluntariè & scienter una cum capitaneis hujus maledictæ societatis, & quicunque juramentum receperunt ab alijs, & qui consilium, vel auxilium huic pestiferæ novitati præstiterunt, morte jussit turpissimâ condemnari: & ut traditores in quatuor partes eorum corpora viventium dividi, scindi atque secari, & bona eorum omnia Dominio confiscari. Atque in majorem terrorem cæterorum liberos eorum proscribi extra patriam in exilium præcepit. Capitaneos verò & primos incæptores hujus conjurationis ad caudas equorum ligari mandavit, & foras trahi ad locum mortis destinatum; alijsque etiam singulis pro qualitate commissorum pœnas determinavit speciales.

Mandato Regis Maximiliani conjurati traditores capti sunt.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, penultimâ die mensis Maij, quæ fuit secunda Feria post Festum Corporis Christi, convenerunt in oppido Heidelberg Legati & Oratores quorundam Principum, mandante Rege

Convocatio fit Principum Heidelbergæ contra Ligam Sotulariam.

Rege Maximiliano, & conſilium habuerunt cum Philippo Comite Palatino ſuper his negotijs, quorum jam fecimus narrationem, ad præcavendum in antea, ne ruſticana temeritas ſimilia contra Dominos & ſuperiores ſuos valeat amplius attentare. Conceperunt ergo certum modum, & quoſdam ordinaverunt articulos, quorum uſu & practicâ facilè jam erit conjurationes ſubditorum præcavere. De conjuratis autem quotquot inveniri poterant, ſumptum eſt ſupplicium juxta decretum Regis, & ceſſavit iſta nova turbatio, alijs occiſis, alijs mutilatis, ſeu aliter punitis, fugientibus multis.

Conventus ſit Principum in Nürenberg.

Eodem anno, fit Conventus hic in oppido Regali Nürenberg, mandato Regis Maximiliani, qui quidem lentè cæpit, at diutius duravit. Prævenerat alios Principes Regio nomine Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiſcopus Moguntinus, qui Patres trium Obſervantiarum Ordinis noſtri Mellicenſium videlicet, Caſtellenſium & Burſfeldenſium ſæpius antea ſollicitaverat, ſummo enitens ſtudio, ut poſſet omnes in unam Obſervantiam Regulæ ſanctiſſimi P. N. Bendicti conformem, adunare. Quæ illum conſideratio in hoc permoverit opus, etſi nos minimè lateat, parum tamen ad rem pertinet ſi ſcribamus, cùm ex altero bonus certavit affectus; ex altero ſit indignatione laboratum. Conſenſerunt tamen Duces familiarum ejus audire propoſitum, quamquam conſtaret ex prænotis, fieri non poſſe in tanta diverſitate unionem; neque enim Burſfeldenſibus, qui recentiores, & ob id ferventiores in diſciplina Regulari, animus fuit aliquid remittere obſervantiæ ſuæ, neque Mellicenſibus & Caſtellenſibus quicquam placuit aſſumere conſtitutionis alienæ. Ad complacendum tamen Archiepiſcopo memorato Præſidentes & Definitores annalis Capituli obſervantiæ Burſfeldenſis apud S. Pantaleonem in Colonia præcedenti anno celebrati ordinaverunt ex ſuis quatuor Abbates, videlicet Joannem Trithemium Spanheimenſem, Macarium Limpurgenſem, Thomam Selgenſtattenſem, & Conradum S. Stephani Herbipolenſem, ut cùm vocati fuerint à præfato Archiepiſcopo, coram eo comparere debeant, ejuſque audire propoſitiones, & quibus inniteretur medijs unitatis, advertere.

Trium obſervantiarum Ordinis noſtri unio ſæpe fruſtra tentatur.

Comiſſarij quatuor Abbates Nürenbergam revocantur ad Archiepiſc.

Anno igitur prænotato, ſæpe dictus Archiepiſcopus ad ſe Nürenbergam vocavit prædictos quatuor Abbates, qui octavo die menſis Julij, coram eo comparentes negotium audire & tractare cæperunt una cum ſex alijs Mellicenſium & Caſtellenſium Obſervantiarum Abbatibus, qui ad idem fuerant negotium vocati. Magno conabatur anniſu Bertholdus de tribus obſervantijs facere unam, ſed magna ſe difficultas interpoſuit, & ideò fieri unitatem eo tempore impoſſibile fuit. Enimverò ſicut nobis ad inferiora deſcendere, laxioremque vivendi formulam aſſumere non placuit, ita illis noſtra converſatio quaſi dura, & importabilis fuit contraria. Calumniabantur in obſervantia noſtra multa, quæ per Articulos complacuit annotare.

Prima Cavillatio contra reformationem Burſfeldenſem.

Primum quod carnem ſapientibus in Obſervantia Burſfeldenſium diſplicet, nomen eſt humile: cujus diſplicentiæ cauſa quam ſit vana, & temeraria nemo, qui Dei Spiritu agitur, ignorat. *Verecundum eſt*, inquiunt, *ut tam inſignis Religionis Obſervantia nomen à Campo ſuſcipiat ruſtico, quæ potius nuncupari debuerat ab aliquo Monaſterio inſigni Regali notiſſimo & magno.*

Ad

Ad quam Cavillationem breviter respondemus: *Meritò nomen Observantiæ à loco ubi cæpit imponitur, ut laus primi reformatoris etiam posteris commendetur. Non locus observantiam, sed locum observantia commendat. Scio, Præmonstratensis, Cistertiensis, Carthusiensis, Vallis umbrosæ, pluréſque Religiones Claustralium aliæ, nomen sui retinent Principij, quod sicut honorem ostendit auctoris, ita nulli contumeliam infert subsequenti. Nec verè Monachus est formatus, qui de nomine loci, vel exultat, vel confunditur, quia non locus Monachum, sed locum bonus Monachus reddit gloriosum.*

Secundò. Visitationes in Observantia Bursfeldensium, simul biennale & annale Capitulum detestantur nobis adversarij dicentes: *Occupationem esse omnino superfluam, & inutilem pecuniarum expositionem, sive in itinere consumptionem.* Secunda Cavillatio.

Ad hanc breviter dicimus: *Quod celebratio Capituli annalis & Visitationes Monasteriorum in Ordine conservant Observantiam Regularem. Propterea Mellicenses & Castellenses à primo fervore ceciderunt, quia Capitula non celebrarunt; de Visitatorum expensis, quam injustè murmurent, si quis scire desiderat, Benedicti Papæ XII. de hac ipsa materia in Bulla extravagante legat. Quantum est si biennio semel Visitatoribus tuis tres florenos tantum exponas? Nunquid vel propterea Monasterium destituis tibi commissum, vel mendicus panem quæris ostiatim? Dum ea facis quæ sunt Ordinis, non facis malum, quia bonum est Ordo, & nihil sine Ordine bonum: memento Canonis, in quo dicitur. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Verè, quod exponere debitum Ordini contemnis & negligis, in alium usum converti sine ordine videbis.* Responsio ad secundam.

Tertiò: *Jejunia nostra culpant strictissima, continuum reprehendunt silentium, & disciplinas maximè detestantur, quas in Adventu Domini, & in Quadragesima ter in hebdomade consuevimus ab Abbate, vel Priore suscipere.* Jejunia & silentium Monachorum ornamenta.

Nec locus capit, nec tempus, nec ratio permittit Historiæ, ut his longo sermone cavillationibus ordinemus responsum, præsertim cùm ea calumnientur Conversationis nostræ Principia, quæ in Regula S. P. N. Benedicti fundantur. *Jejunium quod servamus ipse mandavit, silentium nobis ipse præcepit, Disciplinas verò per Adventum, & Quadragesimam non ex præcepto Regulæ suscepimus, sed exemplo Patrum, quorum pœnitentiam novimus, approbatam.*

Quarto loco modum nostrum orandi cantandi & legendi reprehendunt: *Propterea quòd vel in quibusdam discrepamus à veteribus, vel legendas, & historias Sanctorum plures in Choro lectionibus non miscemus.*

Ad istam cavillationem plura adduceremus, nisi nos ratio ad alia compelleret festinare. Audiant tamen Mellicenses, audiant & Castellenses si volunt: *Ordinarius noster Divinorum Officiorum per Apostolicam Sedem examinatus, & confirmatus est. quis vestrum confirmavit? Necessaria in opere Divino admittimus, superflua resecamus.* Ordinarius Bursfeldensis confirmatus est.

Quid multis? In unum convenientibus nobis mentem suam & desiderium super uniendis tribus observantijs memoratis aperuit Archiepiscopus, sed auditâ rerum difficultate cæpit & ipse negotium remittere, & de sui executione propositi aliquantulum desperare. Remansit ergo trium observantiarum separata divisio, ut antea fuerat, in præsentem diem, pro quarum unione facienda multi sæpius ante annos 30. laborarunt licet frustra, inter quos Eichstättensis Episcopus commissionem habens Apo- Uniotriam observantiarum sæpius frustra tentatur.

ſtolicam non ultimus magno ſtudio deſudavit, ſed unionem perficere non potuit.

Raymundus Cardinalis Legatus venit ad Hirſaugiam.

Anno ſupra ſcripto, 28. die menſis Maij, Raymundus Cardinalis Tituli S. Mariæ novæ Gurcenſis vulgariter nuncupatus Apoſtolicæ Sedis à Latere in Germaniam Legatus ab Alexandro Papa VI. cum gratia Jubilæi deſtinatus, & Principum conſenſu per Maximilianum admiſſus venit ad Hirſaugiam, ſuſceptúſque cum ſummo honore ab Abbate & Fratribus, manſit cum eis diebus non minus quatuordecim ſine Monaſterij gravamine ſuis in expenſis. Qui ne hoſpitio videretur ingratus, denuo gratiam Jubilæi Fratribus contulit, & multa Cœnobio Hirſaugienſi privilegia perpetuò valitura conceſſit. Habebat in ſuo Comitatu Conradum Ordinis Carmelitarum Epiſcopum Nicopolitanenſem, qui fuit aliquando Vicarius Epiſcopi Metenſis in Pontificalibus. Hic Juſſione ipſius Legati ultimâ die menſis Maij, duo in Eccleſia Hirſaugienſi Altaria conſecravit, alterum in honorem S. Annæ Aviæ Chriſti, alterum in honorem S. Aurelij Confeſſoris, & poſtulantibus Abbate cum Fratribus, utrúmque Indulgentijs ditavit, majoribus tamen S. Annæ, quam ſpeciali devotionis venerabatur affectu. Receſſurus tandem Fratres ad locum Capitularem convocat, præmiſsâque exhortatione, plenâ charitatis, & eruditionis, omnium ſe orationibus commendat, & gratiam Jubilæi, ſicut diximus, iterum petentibus donat, ſtatimque inde profectus eſt.

Eliſabetha Duciſſa Wirtenbergenſis in Hirſaugia hoſpitatur.

Eodem anno Peſtilentiâ ſæviente per totam fermè Germaniam, & multos in Civitatibus oppidis caſtellis, & villis utriúſque ſexus homines ubique conſumente, Domina Eliſabetha uxor Eberhardi profugi ſecundi Ducis Wirtenbergenſis & in Teck, quondam filia Alberti Marchionis Brandenburgenſium, aërem cupiens ad tempus declinare corruptum, venit cum ſua familia præſens ad Monaſterium Hirſaugienſe, mansítque in eo ſine gravamine aliquo proprijs in expenſis ſex menſibus ſummâ quiete manſuetudine & tranquillitate, familiam habens in ſua comitiva honeſtatis admirandæ, qui omnes cum ſua Principe toto illo tempore non ſecus converſabantur in omni pace ſilentio & modeſtia, quàm ſi aut Monachi fuiſſent, aut Moniales; nulla vox ibi reſonabat incompoſiti clamoris, non cantilenæ audiebantur ullæ, non rixæ, non contentiones, non ludi exercebantur, neque ſpectacula, ſed omnia cum ſilentio fiebant, & honeſtate Principali: Fratres in locis Conventualibus manebant, quieti ſine incurſu, vel occurſu cujuſcunque, & Domina cum ſuis in habitatione veteris Abbatiæ juxta portam ſibi deputatam reſidebat, unde per curiam ad exteriorem tranſibat Eccleſiam, interiora Monaſterij Fratrum uſibus dimittens libera, neminem ſuorum ingredi permittebat.

Eliſabeth matrona devotiſſima plura contulit Monaſterio.

Mulier hæc Princeps in Deum religioſiſſima, etſi Monaſterio huic Hirſaugienſi nunquam fuerit oneroſa, ſed etiam omnia ſemper uſque ad quadrantem etiam minimum legaliſſimè ſolverit, & quæcunque oblata receperit: nihilominus, ut maternum animum ſuum erga Fratres Domino in humilitate ſervientes manifeſtius oſtenderet gratioſum, multa pro decore Domus Dei contulit ornamenta in uſum miniſterij Chriſti. Nam blavij coloris cappam choralem ſericam ſatis pretioſam dalmaticáſque duas, & planetam Sacerdotalem cum omnibus ad miniſterium Divinum neceſſarijs Eccleſiæ contulit, pro quibus nullum Fratribus gravamen vi-

ciſſitudinis

ciſſitudinis indixit, ſed Dei ſolius remunerationem exſpectavit. Caſulas denique ſacerdotales octo viridis coloris optimi panni lanei Sacriſtiæ Monaſterij obtulit, clenodia quoque & jocalia de argento Monaſterio ſimiliter contribuit: & alia non pauca Monaſterio beneficia oſtendit.

MDIII.

Anno Blaſij Abbatis XIX. Indictione Romanorum VI. hyems dura fuit atque prolixa: quam æſtas ſubſecuta eſt calida nimis & dura ſiccitatis occurſu: quoniam in 4. menſibus non pluit ſuper terram, maximè quia pluvia naſcentijs humi fuerat neceſſaria. Unde fœnum ante maturitatis tempus aruit, & avena pauca crevit, quò factum eſt, ut omnia frumenta in pretio nimium aſcenderent. Adhuc ſæviens peſtilentia conſumpſit mortales, & pecorum ingens mortalitas fuit, præſtiterúntque jam tunc, quæ apparuerunt Cruces ante biennium, ſignificationis ſuæ formidabile triplicis futuræ calamitatis principium.

Hyems prolixa & æſtas fuit calidiſſima.

Eodem anno, 19. menſis Februarij, quæ fuit Dominica ſexageſimæ proximè poſt Feſtum S. Valentini Martyris, obijt Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum anno Pontificatus ſui LVII. ætatis verò LXXIX. cujus corpus in majori Eccleſia Trevirenſi fuit ſepultum in ſarcophago, quem ſibi fecerat in vita præparari. Reliquit Eccleſiam ſatis tenuem, & ære non parum gravatam alieno, cujus inopiæ cauſam, nonnulli triplicem aſſignarunt. Prima fuit Bellum, quod cum Boppardienſibus habuit, in quo plus quam centum florenorum millia expendit. Secunda fuit nimia ejus in alienos clementia, quippe qui multis multa contulit ingratis, & qui nihil tale vel ab eo, vel ab Eccleſia Trevirorum meruerunt. Ex cujus ore paucis ante obitum menſibus audivi. *Nihil*, inquiebat, *magis cruciat animum meum, quàm eorum ingratitudo, quibus non merentibus beneſeci: quoniam ecce quos exaltavi de ſtercore, feciſque magnos & divites, jam contemnunt me, & partes contra me ſequuntur mihi adverſas.* Cauſam deficientiæ tertiam ſuorum quidam Alchimiſtarum deceptionibus adſcribentes eum plus quam triginta millia florenorum in ea vanitate referunt expendiſſe. Quam ipſe de ſe opinionem ſuorum, & novit & redarguit eſſe falſam, aſſerens me aliquando præſente ſubjurejurando, quòd in Alchimiſtarum ſchola ne dicam Sophiſtria quingentos, & non plures magiſtris errorum diſcipulus inſtituendus expoſuiſſet auri florenos. Sit ita vel non ſit, tribus calamitatibus preſſum conſtat, quarum occaſione pauper evaſit.

Joannes Archiepiſc. Trevirorum obijt anno Pontificatus ſui LVII.

Pœnituit eum aſſumpti Coadjutoris Jacobi jam contemptus à ſuis.

Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Jacobus ex Marchionibus de Baden Chriſtophori ex fratre Nepotis primogenitus, qui prius Coadjutor ejus fuit, ut ante biennium ſupra diximus, cui & Alexander Papa VI. de ſucceſſione providebat, licet Decano, & pleriſque alijs non placeret, prævaluit tamen, & Joanne Genitoris Patruo viam univerſæ carnis, ſicut eſt dictum, ingreſſo, Archiepiſcopatum obtinuit, & annis in eo ſupervixit octo tantùm. homo certè eloquio, & ingenio talis, cui ſimilem ea non tulit ætas. Hic anteceſſori ſuo funeralia ſolemni pompâ celebrari fecit in oppido Confluentino Feria 3. poſt Dominicam Quadrageſimæ 2. Patre Chriſtophoro præſente, ubi multorum comparuerunt nuntij & Oratores Principum Regni.

Jacobus Marchio Badenſis ſit Archiepiſc. Trevirenſis annis VIII.

Anno prænotato, posteaquam diræ sævitia pestis Epidimiæ humanum genus plusquam 12. menses graviter oppressisset, & tertiam partem hominum in quibusdam, mediam in plerisque (*non mentior*) consumpsisset, nova & dira supervenit ægritudo mortalibus, cujus multi tabescentiâ interierunt. Fuerunt enim febres pestilentiales in hominibus per totum Regnum Germanum ubique, fuerunt calores, & dolores capitis ferè intolerabiles, fuerunt & diseenteriæ fluxus horribiles, cui miseriæ curam adhibere etiam periti medici non noverunt. Annus totus nimium calamitate plenus nil nisi malum figurabat, in quo plures viri notabiles morborum nimietate oppressi decesserunt.

Febres pestilentiales cum diseenteria affligunt genus humanum,

Eodem anno, 27. die mensis Julij, quæ fuit Feria 5. post Festum S. Jacobi Apostoli, circa undecimam horam post meridiem in nocte, Heidelbergæ moritur Joannes Camerarius Dalburgius Ecclesiæ Wormatiensis Episcopus anno Pontificatus sui XII. cujus Corpus relatum in Wormatiam in majori Ecclesia debito honore traditur sepulturæ: miserabilem casum tanti Pontificis flentibus per Germaniam cunctis hominibus bonis, & viris facultate qualibet eruditis, cui similem inter Episcopos nostrâ ætate non habuit Germania, nec fortè in multis sequentibus habitura. Fuit enim trium principalium linguarum Hæbreæ, Græcæ, Latinæ satis admodum peritus, & plura in his congregavit volumina, in omni penè facultate litteraria rara & pretiosa, in quorum lectione, quoties à curis Reipublicæ vacare potuerat, summâ delectatione versabatur. Erat enim Philippi Comitis Palatini Archicancellarius, & supremus à secretis, cujus ratione officij necesse fuerat ipsum continuò in multis occupari. Præceptorem habuit in litteris Hæbraicis & Græcis Rudolphum Agricolam Frisium ex Grüningen oppido natum; hominem undequaque doctissimum, in Ecclesia Fratrum Minorum Heidelbergæ sepultum, quo docente maximum utriúsque linguæ notitiæ consequutus est documentum.

Joannes Camerarius Dalburgius Episcopus Wormatiæ obijt.

Joannes Dalburgius trium fuit linguarum peritus.

Inter nostræ tempestatis Pontifices facilè doctissimus extitit, quem non solum Germani, sed Itali & Galli sæpius mirabantur orantem, dum & Romæ sub Innocentio Papa publicè peroraret in Consistorio, & Parisijs coram Rege Ludovico. Scripsit ingenij sui quædam opuscula in Mathematica præcipuè, sed præ nimijs & continuis occupationibus Reipublicæ, quibus detinebatur, in hanc lucem pauca edidit inopinatâ morte præventus. Vidimus in ejus Bibliotheca Laudenburgi oppido ejus residentiæ inter alia, quæ jam absolverat, de inventione, ratione & qualitate monetæ lib. unum. De origine nobilitatis lib. 1. De numerorum arcanis mysterijs lib. 1. De Convenientia linguarum Græcæ & Theutonicæ multa comportavit, in quibus plusquam tria millia vocabulorum extraxit, consignavitque Theutonica, quæ & Græcis consonant, idémque significant. E Græco sermone orationes nonnullas transtulit in Latinum, & quædam alia. Verè Mœcenas hospes, & patronus omnium bonorum atque doctorum virorum hujus tempestatis unicus extitit Joannes Dalburgius, inter Doctores doctissimus, inter eloquentiores facundissimus, inter Philosophos Plato, inter Musicos Timotheus, inter Oratores Demosthenes, inter Astronomos Firmicus, inter Arithmeticos Archimedes, inter Poetas Virgilius, inter Cosmographos Strabo, inter Pontifices Augustinus, inter Cultores

Opuscula Joannis Dalburgij Episcopi.

Episcopus Wormatiensis nostrâ tempestate doctissimus.

Cultores pietatis Numa Pompilius. Huic in Pontificatu succeſſit Reinhardus de Sickingen vir bonus & honeſtæ converſationis.

Alexander Papa VI. Romæ veneno filij moritur.

Anno prænotato, 18. die menſis Auguſti, Romæ obijt Alexander VI. anno Pontificatus ſui undecimo cum certis diebus completo, apud S. Petrum ſolemni pompâ ſepultus. Fertur autem venenato interijſſe poculo, quod Valentinus filius ejus cuidam paraverat Cardinali, quem deſtinaverat necandum inſidiosè, verùm errore miniſtri factum eſt, quòd hauſit Papa venenum, Cardinalis autem ſalvus evaſit, cui fuerat ab impio homicida paratum.

Pius fit Papa III. & præfuit diebus tantum 26.

Poſt Alexandrum Cardinalium electione unanimi ſummum in Pontificem creatus eſt Franciſcus de Piccolominibus tituli S. Euſtachij Diaconus Cardinalis Senenſis vulgariter nominatus; & dictus eſt Pius III. præfuitque diebus tantum 26. Vir certè ingenio clarus doctus, & longâ rerum experientiâ venerandus, Pij II. ex Laodemia ſorore nepos; quare mox ut Pontificatum fuit adeptus, cœpit in Gallos conſpirare, graviter ferens, eorum tyrannide Apuliam Lombardiam, & Italiæ partem non modicam occupari, ſed morte præventus oppetijt ſedecim Pontificatus ſui diebus exactis, non ſine ſuſpicione veneni eorum, qui partes tantum ſequebantur Gallicanas.

Julius fit Papa II. & præfuit annis x.

Quo ſublato Julianus Cardinalis Presbyter S. Petri ad vincula Hoſtienſis Epiſcopus PP. ſuffragio in Papam electus, & Julius dictus ejus nominis ſecundus, præfuit annis 10. vir ſtrenuus & longo tempore in curiæ negotijs valdè expertus, qui Eccleſiam S. Petri Romæ ſumptuoſo apparatu conſtruxit, Concilium quoque Lateranum Generale celebrare cœpit, bella contra Venetos, & alios Eccleſiæ rebelles plurima geſſit, Ravennam & alia multa recuperavit.

Dux Wirtenbergenſis Udalricus Maximiliano charus.

Anno etiam præſignato, cùm Udalricus Dux Wirtenbergenſis ſub tutoribus conſtitutus, quos ipſi Regentes nuncupabant, eorum nutu ipſe regeretur ſimul & Ducatus, vices ſuas Maximilianus Rex interpoſuit, amotis Regentibus omnem adminiſtrationem Principatus eidem ut legitimo hæredi moderandum commendavit, cùm annum ageret ætatis 16. Penſiculabat enim jam tunc Maximilianus Rex in Adoleſcente animum generoſum, nobilem atque maturum, tum ingenio tum viribus pro ætate mirabiliter decoratum, qui ſatis ad gerendas res, & Patriæ defenſionem videretur idoneus. Erat ſanè tum Adoleſcens ſupra ætatem intelligens, ingenio ſubtilis, eloquio facundus & affabilis, & quod maximè commendatur in Principe, manſuetus, non ſeverus, non crudelis, non ſuperbus.

Ad mandatum itaque Maximiliani Regis convocantur in oppido Ducalis reſidentiæ Stutgardiam. Prælati, Abbates, Nobiles, & Communitates terræ Wirtenbergenſis, quibus congregatis Legati Regales aſtiterunt, & præceptum Regis confirmantes documento litterarum, & vivo ſermone luculenter expoſuerunt, eam in animo Monarchæ reſidere ſententiam, patriæ non conducere ad utilitatem, ſi diutius regatur dominio plurimorum, ſed convenire melius, ut unius moderamine Principis gubernetur.

Udalricus Dux gubernacula Principatûs ſui accipit.

Conſultatio de his inter eos facta eſt, matura cum deliberatione, quibus tandem placuit obedire edictis majoris, & unum habere potius, cui rerum committeretur ſumma, quàm plures; depoſitis igitur magiſtratibus

bus Dux Udalricus Adoleſcens, ſicut diximus annorum 16. gubernator patriæ unus aſſumitur, & à cunctis ut Princeps Wirtenbergenſium verus & legitimus ſalutatur.

Conventus fit Principum Electorum in Franckfurt

Eodem anno, in menſi Octobri, circa Feſtum SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ, factus eſt in oppido Regali Franckfurt conventus quorundam Principum, & diebus fermè 14. duravit. Convenerant enim Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, & Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, Philippus Comes Palatinus Rheni, & Joachim Marchio Brandenburgenſis, quinque videlicet Electoriæ dignitatis Principes. Porrò ex parte Friderici Ducis Saxoniæ comparuit Henricus de Banavv auratus eques doctiſſimus; cauſas autem conventus eorum paucis voluerunt eſſe manifeſtas. Aderant etiam in eodem conventu Legati Maximiliani Regis Germanorum, Raymundus quoque Presbyter S. Mariæ novæ Cardinalis Epiſcopus Gurcenſis & Apoſtolicæ Sedis Legatus per Germaniam de latere, vir doctus & integerrimus, de Colonia navigio aſcendens per Rhenum & Moganum cum Familia ſua venit ad Franckfurt, & in eodem conventu finem legationis fecit. Inde poſt dies 14. iterum deſcendit ad Moguntiam, poſtea verò per Wormatiam ad Spiram, & deinde per Auguſtam in Italiam profectus eſt. Qui veniens Romam à Julio Pontifice maximo & Cardinalibus ſummo cum honore ſuſceptus eſt, & magnis divitijs auctus Viterbij dominium accepit.

Regina Daciæ de captivitate Suedorum liberatur.

Anno etiam prænotato, Regina Daciæ uxor Joannis Regis & mater Chriſtierni hodie in Dacia regnantis, quæ per 4. annos in Regno Sueciæ manſerat captiva, induſtriâ & ope Raymundi memorati Cardinalis, cùm legatione ſuâ fungeretur in Ducatu Holſatiæ, Civiúmque Lubecenſium auxilio liberata eſt, & in Daciam cum honore & gaudio reducta. Cùm enim Daciæ Rex memoratus ante annos 4. accepturus Regnum, Sueciam cum uxore & navibus multis fuiſſet ingreſſus: Suedi nolentes eum regnare ſuper ſe, reſiſtere occurrenti cœperunt, & eo cum ſuis vix evadente navibus, Regina remanſit captiva.

In Eccleſia Eichſel multa fiunt per ſanctas miracula.

His temporibus facta ſunt plura miracula & virtutes ſanitatum in Eccleſia parochiali villæ cujuſdam, Eichſel dictæ, Conſtantienſis Diœceſis, non procul ab oppido Reinfelden, quod eſt Baſilienſis Diœceſis, ad memoriam & invocationem 3. SS. Virginum in eadem Eccleſia corporaliter quieſcentium, videlicet Kunegundis, Wiberadis, & Mechtildis, quæ licet ab Eccleſia Romana canonizatæ non ſint, ut ſanctæ tamen habentur ab incolis terræ, & miraculis quotidie coruſcant ingentibus. Audiens hunc miraculorum rumorem Legatus Apoſtolicæ Sedis Raymundus, cùm eſſet apud Baſileam, miſit ad prædictum villagium Eichſel unum à ſecretis, anno prænotato Jacobum videlicet Merboldum Clericum Bambergenſem pro inquiſitione veritatis eorum, quæ fama ſparſerat. Qui veniens ad locum Feria 4. poſt octavas Pentecoſtes, quæ fuit Vigilia Feſti Corporis Chriſti, vidit mulierem uno oculo cæcam per 16. annos, ad memoriam & tumbas prædictarum ſanctarum illuminari, & defectum oculi penitus auferri, ſicque veteris deinde in ea nullum apparuit morbi veſtigium.

Mulier cæca illuminatur in eadem Eccleſia.

In Sabbatho ſequenti venit mulier, quæ biennio contracta fuit adeò quòd continuò lecto decumbens nuſquam progredi potuerit, neque ambulare,

ambulare, neque de stratu se movere; hæc audiens, quòd miracula in Eichsel fierent, ad memoriam, & invocationem prædictarum sanctarum, se vovit cum oblationibus ad easdem, & ecce voto hujusmodi facto subitò convaluit, surgénsque de grabato, in quo jacebat, per se sana votum promissum adimplevit.

Mutus ad invocationem SS. loquitur.

Adolescens annorum 18. cùm esset adhuc puer in tertio anno constitutus incipiens jam loqui, ex tonitru & coruscatione loquelam amisit, & per annos quindecim loqui non potuit. Ejus Parentes & amici cùm audissent, quòd miracula tanta fierent in Eichsel, votum pro salute ipsius ad SS. Virgines emiserunt, quod mox ut cum eo perfecerunt, loquutus est sine impedimento, ac si mutus nunquam extitisset: multa & facta sunt & quotidie fiunt ad memoriam sæpè dictarum Virginum miracula, quæ brevitatis causâ omittimus.

Blasius Abbas hujus Monasterij 41. obijt.

Anno præsignato, 22. die mensis Julij, quæ fuit solemnitas B. Mariæ Magdalenæ festiva, Blasius hujus Monasterij Abbas quadragesimus primus senio & morbo gravatus, sacrísque præmunitus Ecclesiæ Sacramentis, & datâ benedictione Fratribus, non tam moriens, quàm dormiens in Domino quievit, anno regiminis sui octavo decimo mense nono, die verò septimo decimo. Cujus Corpus in Capella omnium Sanctorum, quam ipse à fundamentis construxerat novam. Fratres non sine lachrimis multis debito cum honore sepelierunt, funeralia pro ejus salute celebrantes magnifica, convocatis è vicinia Sacerdotibus multis.

Blasius Abbas quanta huic Monasterio fecerit bona.

Quanta fecerit huic Monasterio bona tempore sui regiminis in construendis novis ædificijs, in reparandis antiquis, in augmentandis proventibus, & comparandis Ecclesiæ ornamentis, & in præcedentibus partim annotavimus, & replicare hoc loco non gravamur. Fuit enim vir talis, cujus memoriam justè Hirsaugiana celebrabit familia æternam, nec fuit in trecentis annis Hirsaugiensium Abbas aliquis, qui Monasterium in structuris, clenodijs, ornatibus, & bonis temporalibus, ut ipse, dilataverit. Structuras etenim tam in Monasterio, quam extra in possessionibus ejus meliores fecit plusquam in decem millium æstimatione florenorum. Abbatiam ædificavit novam, ambitum quoque per tria latera cum fonte aquarum viventium: Refectorium tam hyemale, quam æstivale, non sine magnis sumptibus fecit utrúmque novum cum picturis. Cæteras ædificationes ejus novas atque structuras per ordinem majori ex parte jam ante dixeram.

Res Monasterij auxit in viginti quatuor millibus florenorum.

Non minorem summam pecuniarum exposuit ad communem utilitatem Monasterij, pro fundis & bonis temporalibus, pro agris, pratis, nemoribus, aquis, aquarúmque decursibus, simul & piscationibus, quemadmodum in præcedentibus juxta seriem annorum, in quibus factæ sunt hujusmodi emptiones, ex parte jam diximus. Pro clinodijs argenteis & inauratis, scyphis, atque potorijs non minus quàm mille florenos exposuit. Ecclesiam tabulis picturis, ornamentísq; divini ministerij valdè decoravit, & cunctis Monasterij officinis quæque vasa, instrumenta & domus utensilia numero & pretio meliora comparavit. Constat enim, quòd Monasterium sub ejus Regimine structuris possessionibus proventibus meliora-tum est, in summa viginti quatuor millium florenorum.

Qui

Blaſius Abbas invidiâ æmulorum non caruit.

Qui cùm talis eſſet tam utilis Monaſterio, tantúſque prudentiâ circumſpectione rerúmque penè omnium experientiâ inſignis prælatus, invidiâ tamen pravorum hominum ſimul & quorundam odio Fratrum carere non potuit, quorum improbitate ad tempus graviter exercitatus fuit. Ad hunc Blaſium Abbatem ego Joannes Trithemius tum Abbas Spanheimenſis librum Περὶ ἐκκλ. de ordinis noſtri ruina lucubravi, & ſcripſi ab eo rogatus, qui liber ad menſam legebatur Abbatum, quando Capitulum Provinciale ante decennium hic agebatur in Hirſaugia.

De Joanne ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XLII. qui hactenus præfuit XIII. annis.

Joannes Haſmann Abbas Hirſaugienſis XLII.

ANno Domini noſtri JESU Chriſti prænotato milleſimo quingenteſimo tertio, Indictione Romanorum ſextâ, poſt mortem & ſepulturam Blaſij Abbatis æternâ memoriâ digni, qui ſicut diximus obierat in die ſanctæ Mariæ Magdalenæ, hoc eſt, vigeſimâ ſecundâ die menſis Julij, Prior & Fratres hujus Monaſterij Paſtoris ſolatio deſtituti, ne viduitatis ſuæ incommoda diutius deploraret Eccleſia, diem menſis Auguſti ſecundum pro electione novi ſtatuerunt Abbatis. Vacavit interim Abbatia diebus decem, quibus abſentium à Monaſterio præſtolabatur adventus. Inſtante autem termino præfixo jejunium Fratres triduanum juxta morem Ordinis præmiſerunt. Et in ipſo electionis die Miſſâ de Spiritu Sancto ſolemni devotione cantatâ, ſingulis quoque Sacerdotibus ſacrificium Deo Patri offerentibus, communicatis non celebrantibus, ad locum Capitularem DEI nomine ſe contulerunt: ubi præmiſſis iterum orationibus, & factis juramentis conſuetis feliciter negotium incæperunt.

Viâ compromiſſi mixtâ ſcrutinio in electione proceſſerunt.

Complacuit autem omnibus per viam compromiſſi mixto ſcrutinio ad electionem procedere: propterea quòd hic eligendi modus & communior ſit, & ſecurior. In tres ergo de Conventu Fratres compromiſerunt ſeniores viros per omnia maturos, boni teſtimonij & Religioſiſſimæ converſationis, de quorum integritate nihil fuerat dubitandum; Joannem videlicet de Rodt Priorem quondam in Reichenbach, & in Schönrein, Joannem quoque Gächinger procuratorem in Gilſtein, & Conradum de Rudlingen cuſtodem & præpoſitum S. Aurelij tranſpontem. His tribus cæteri omnes ſcrutandi vota ſingulorum commiſſerunt officium, ſub eo videlicet moderamine conditionis, ut ſingulorum votis in ſecreto receptis, & per notarium coram duobus teſtibus in ſcedulam ſignatis illum vice & nomine totius Conventûs eligerent nominarent, & publicarent Abbatem, qui multitudine votorum excelleret; quòd ſi duo vel plures paribus convenirent in votis, non habentes in numero ſuperantem, penes compromiſſarios ipſos maneret auctoritas, quem judicaverint magis idoneum eligere ac nominare paſtorem. Scrutatis igitur per Ordinem votis ſingulorum pars major numero & potior Auctoritate Conventus in Abbatem hujus Monaſterij Hirſaugienſis quadrageſimum ſecundum concorditer elegit Joannem cognomine Haſmannum de Calvve majorem cellerarium, virum ingenio mitem placidum & manſuetum moribus

Joannes Abbas electus eſt cognomine Haſmann ante major cellerarius.

moribus integrum Religiosum & honestum, qui ut se nominari audivit in Abbatem esse Conventualiter electum, obstupuit, & electioni consentire recusavit. Nihil enim minus cogitaverat, quam se futurum Abbatem, non quòd alicujus malefacti eum terreret conscientia, sed quia semper de sua humilitate contentus maluit subesse humiliter alteri, quàm alijs præesse cum periculo. Tamen victus tandem precibus Fratrum præbuit electioni de se factæ consensum, confirmatúsque à Ludovico Spirensium Episcopo, & per ejus in Pontificalibus Vicarium ex more benedictus, cum debita solemnitate, hodie agit in Abbatia annum decimum.

Joannes Abbas Patriâ Suevus erat.

Abbas iste Joannes natus in oppido Leonberg parentibus liberis & honestis, sed majori vitæ suæ parte nutritus in oppido Calvve, patriâ Suevus, in pueritia positus ad studium litterarum, cùm esset ingenio docilis, brevi tempore multa discendo profecit. Deinde Spiritu Sancto indubitanter vocante, venit ad Monasterium anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, & Monachus factus est sub Bernardo Abbate, qui cùm esset Juvenis ingenio naturali præditus bono, & memoria vigens singulari, citò apprehendit docente Magistro, quicquid ad institutionem Novitiorum pertinet simul, & quomodo Monachum vivere oporteat secundum intentionem sanctissimi Legislatoris nostri Benedicti, Patrúmque sanctiones observantiæ Bursfeldensis. Hæc Juvenis cùm in Novitiatu simul & primo tyrocinio Monachatûs sui perfectè didicisset, memoriæque tenacissimè mandasset, ne videretur otiosus auditor legis, in cujus verba juravit, summo studio summóque conatu & maximâ diligentiâ, quantum fieri potuit annisus est, ut non minùs opere quam scientiâ Monachus evaderet. Unde sicut audivimus ab ijs, qui hominem intus & in cute noverunt, pluribúsque annis cum eo in Domo Dei ambulantes conversati sunt; ex eo tempore quo semel habitum S. Conversationis assumpsit, & deinceps usque in horam, quâ fuit Abbas electus, tam purè tam Religiosè, tam humiliter támque innocenter in medio Fratrum conversatus est, ut monasticæ virtutis exemplar cunctis non minus esset quàm socius. Enimverò considerans, quare venerit ad Monasterium, & cupiens voto satisfacere, quod distinxerant Deo labia ejus, pacificè tranquillè & irreprehensibiliter transivit ante faciem suam, nulli gravis, nulli molestus, nulli onerosus, sed obsequiosus omnibus, humilis obediens, & ob id dilectus universis. Nemo illum vidit sine ratione iratum, nemo risu aut levitate resolutum, nemo unquam expertus est illum injuriosum. Verùm ne videar hominem adhuc in carne viventem, aut nimio favore, aut adulationis studio laudare contra inhibitionem Viri sapientis, impetum dicendi cohibeo, & his qui post me finem ejus, & quod restat vitæ, reliquum scripturi sunt, gesta & virtutes tanti viri posteris imitanda relinquo, paucis tamen adjectis, quæ ad rationem ipsius historiæ videntur pertinere.

Joannes Abbas conversatione vitæ verè fuit Monachus.

Joannes Abbas in medio Fratrum sine querela vitam peregit suam.

Monachus igitur factus cùm velut alter Aoth ambidexter haberetur & esset, quod paucis contingit, primò per Abbatem Blasium magister coquorum institutus est, in quo ministerio biennio Fratribus diligentissimè & inculpatè servivit. Deinde major cellerarius ab eodem Abbate Blasio factus Marthæ officium strenuè gessit nonum in annum, qui juxta Pauli sententiam bene ministrando providentiâ Dei haud dubium ordinante gradum optimum ascendit. Jam nunc Lector, si placet ausculta, & ne fias

Joannes ve ut Aoth ambidexter ad omnia natus est.

Judex temerarius, si ego satis faciam officio meo honestâ necessitate compulsus.

Ordinatus Abbas Joañes iste, de quo nobis est sermo, qualis erga Deum fuerit, qualis erga seipsum, qualis erga sibi Fratres comissos, & qualis erga proximum, breviter posteritati, si possum, litteris faciam manifestum, non meâ opinione, non relatione vagâ, non intentione adulandi perversâ, sed narratione, informatione, & scriptis quondam charissimi apud Spanheimensis Monasterij gymnosophistas Discipuli mei Fratris Nicolai Baselij ex Durckheim oppido Comitum de Liningen Monachi Hirsaugiensis, & memorati Abbatis docti Magistri epistolarum, cujus ego verba subjungam, qui nescit mentiri, & adulari non consuevit. *Venerabilis*, inquit, *Pater Joannes Hasmann de Calvve, posteaquam novem annis Marthæ officium (majoris videlicet Cellerarij) strenuè utiliter & inculpatè sub moderamine Blasij Abbatis recolendæ memoriæ administrâsset, quarto nonas Augusti, quæ fuit solemnitate sancti Stephani Papæ & Martyris festiva, in Abbatem eligitur. Vir magnæ humilitatis, animo constans integer & sincerus, sine dolo, sine fraude, sine malignitate, devotus purus, & pientissimus in Deum: durus, circumspectus, ac vigilantissimus circa semetipsum in omnibus, quæ ad conscientiæ serenitatem pertinent: in observantia Disciplinæ Regularis tam in se, quàm in alijs subditis suis omni tempore studiosissimus, in corrigendis Fratrum delictis juxta præceptum sanctæ Regulæ summâ discretione utitur, bonis factus per humilitatem socius, malis autem, & qui verba Paternæ admonitionis despiciunt, durus, & severus. Dissimulare nescit scelera subditorum, sed mox radicitus amputare nititur, Patrem se benevolis & modestis verbis & operibus exhibens pientissimum. Duris autem corde austerum magistrum, dirum correctorem. Super omnia pacem diligit inter Fratres, nec ullâ ratione patitur, ut alter ab altero quâlibet occasione perturbetur. Qui licet curam secularium negotiorum necessariò gerat pro communi utilitate continuam, tamen internæ conversationis studium nullatenus intermittit. Ad Deum est in amore fervidus, ad se in conscientia serenus & purus, ad subditos justus rectus pius & mansuetus, in pauperes misericors, & munificus; quem in bono conservare proposito semper dignetur altissimus.*

Joannes Abbas qualis sit Nicolaus Baselius aperit.

Joannes Abbas est discretione præcipuus justus & mansuetus.

Priorem habuit Conventûs nomine Conradum Patriâ Suevum ex Ducali oppido Leonberg oriundum, virum in observantia Regularis disciplinæ studiosum, cujus adjutorio ut dexteræ manus non mediocriter relevatus, & interiora componit securior, & exteriora majori tranquillitate dispensat. Magna res est, & singulis quibúsque Abbatibus multùm necessaria, si Priores & Cellerarios habeant bonæ rationis, intelligentes Zelosos, atque fideles, in quorum ministerio securè quiescant. Talis certè est Conradus Prior memoratus Religionis monasticæ zelosus, amator custos & conservator in se, & Fratribus omni tempore studiosus, diligens & integerrimus, in quo Abbas securè possit quiescere, utpote qui verbo & exemplo talem se gerit in omnibus, qualem & Regula & observantia nostra Priorem requirit. Andream quoque Cellerarium consequutus fidelem, intelligentem, & morum integritate venerabilem, secura interna respicit, quia ministerio ejus in exterioribus adjutus in se redire frequentius post occupationes & multas & varias permittitur.

Conradus de Leonberg Prior Hirsaugiensis devotissimus.

Anno prænotato, mortuus est Georgius Dux Bavariæ cognomento dives, unicam relinquens filiam nomine Elisabeth, nuptam Rupertofilio Philippi

Georgius Bavariæ Dux cognomẽto dives moritur.

Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quemadmodum supra diximus anno nonagesimo nono supra quadringentesimum atque millesimum, dispensatione Romani Pontificis, quia juncti fuerant in secundo gradu consanguinitatis. Mater enim Ducis Ruperti soror fuerat Ducis Georgij, qui Dux Georgius resimul, & cognomine dives tantum in auro, argento, unionibus & lapidibus pretiosis, reliquit thesaurum, quòd ei nullus in Germania Princeps æstimatione poterat comparari.

Inter Albertum & Rupertum Bavariæ Duces dissensio.

Hanc ejus mortem infinita penè mala subsequuta sunt. Prius enim quàm moreretur, generum suum Ducem Rupertum de Heidelberga cum uxore & liberis ad se vocavit in Bavariam, cupiens eum hæredem instituere Ducatus sui, & omnium quæ possidebat. Venit ad socerum gener cum uxore & liberis anno fermè prius, quàm obiret, habitavit cum eo in Bavaria, & oppida quædam atque munitiones socero mandante in deditionem accepit. Moriturus autem Dux Georgius sæpe dictum Rupertum generum suum ex testamento hæredem universorum instituit, eúmque violenter ad Bavariæ Ducatum introduxit. Quæ res Alberto Bavariæ Duci, ut hæredi proximiori displicuit, & testamentum Ducis Georgij reclamavit. Sed Georgius Dux quam diu vixit, manu tenuit Generum, & sedulò ne discederet à testamento, se mortuo, admonebat. Quo tandem vita defuncto cùm Dux Albertus postulando nihil proficeret, Regis judicium imploravit.

Maximilianus Rex conabatur inter eos reformare concordiam.

Rex igitur Maximilianus vocatis ad se partibus, ut verus amator pacis & cultor justitiæ conabatur summo studio inter Duces reformare concordiam: propositisque multis & varijs remedijs nihil apud Ducem Rupertum (quem tamen singulari prosequebatur favore) profecit. Erat autem Dux Rupertus amabilis, inclitus, mansuetus, & humanus valdè, qui Regis non detrectâsset in omnibus sequi decretum, si res in ejus posita fuisset arbitrio. Annum ætatis tum agebat vicesimum secundum. Habebat in consilio quosdam à Patre sibi deputatos in directores, quorum arbitrio agere cuncta oportebat. Hi fiduciam ponentes in multitudine thesaurorum, Regis contempserunt sententiam, non prævidentes mala, quæ sequenti anno ex tali sequuta fuerunt inobedientia. Non semel sed sæpius Rex Maximilianus pietate motus Adolescentem admonuit, ut propositas sibi æquas conditiones acceptaret concordiæ & pacis: ubi eum semper reperit contumacem, Banno tandem imperiali cum omnibus ei adhærentibus notavit, quod anno sequenti cùm contigerit, temporis ordini scribendum reservamus.

Dux Rupertus concordiam à Rege propositam contempsit.

MDIV.

Capitulum Ordinis nostri provinciale biennio propter bella suspenditur.

Anno Joannis Abbatis I. Indictione Romanorum septimâ, Provinciale sive generale Ordinis nostri Capitulum, quod juxta recessum in Monasterio Fuldensi ante triennium scriptum hoc anno debuerat celebrari apud S. Udalricum in Augusta, propter malitiam temporum & imminentia bella, quæ jam tunc miserunt in altum radicem inter Maximilianum cum Principibus & civibus Regni, & Rupertum Comitem Palatinum & Patrem ejus Philippum Principem Electorem, necessariò fuit intermissum, & usque in annum Christi millesimum quingentesimum sextum suspensum.

Bellum totius Regni Germanici contra Palatinum inſtituitur.

Eodem anno, poſteaquam Maximilianus Rex Germaniæ Romanorúmque electus & deſtinatus Imperator ſingulari benignitate, multâ clementiâ, & labore conatus ſuos fruſtra conſumpſiſſet in eo diſplicentiarum negotio, quod pro Ducatu Bavariæ mortui Ducis Georgij, ut paulò ante diximus, hærebat inter Duces Rupertum & Albertum, & Dux iſte Rupertus teſtamento inniteretur ſoceri, & non vellet obedire decretis Regalibus conſilio ſuorum deceptus, imperiali banno cum omnibus ſibi adhærentibus notatur. Verùm non attendens interdictum Regale Dux Rupertus contractis undique copijs munitiones Ducatûs ſoceri nonnullas occupat, & omnia quæ illius fuerant, ſua eſſe teſtatur. Requiſitus & prænonitus edicto Regio Philippus Comes Palatinus genitor Ducis Ruperti, ne filio exbannito faciat aſſiſtentiam, dubius & anceps diu animo fluctuabat: ex altera parte affectu paterno urgebatur ad ſubveniendum filio, ex altera verò Regio terrebatur edicto. Et quid faceret in tali Pater neceſſitatis articulo conſtitutus? Si filium deſeruerit, judicabitur impius atque crudelis. Si adhæſerit, ſi conſilium, vel auxilium pro eodem dederit, inobediens Regiæ Majeſtati cenſetur meritò atque rebellis. In tali ambiguitate nutans vicit tandem affectus in eo paternus, & diſſimulatâ interim, quam Regiæ Majeſtati debebat obedientiâ, naturam prætulit legibus humanis.

Comes Palatinus propter adhæſionem filij exbannitur à Rege.

His recognitis Maximilianus Rex totius Regni Principes, & cives unà cum miniſterialibus in bellum contra Ducem Rupertum, ejúsque genitorem Philippum Comitem Palatinum & omnes cum eis ſentientes convocat: bellúmque indicit Regni commune eiſdem, tanquam in eos, qui mandatis Regalibus inobedientes fuerant atque rebelles contumaces, & ob id omni privilegio nudatos. Conceſſit etiam ut unicuique liberè & impunè liceret eos ut Regiæ Majeſtatis contemptores, & exbannitos invadere, ſpoliare, trucidare, & interficere.

Nomina Principum contra Palatinum perſonaliter moventium.

Et ecce conveniunt ad mandatum Regis mox in unam ſententiam Principes multi, Cives quoque penè omnes in vicinia Regni, Comites ſimul & nobiles, & quaſi ex condicto in Palatinum Comitem, & filium ejus unanimi conſenſu arma contulerunt. Et hæc ſunt nomina Principum. Rex, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, Albertus & Wolffgangus fratres Bavariæ Duces, & in cauſa Principales, & Wilhelmus Landtgravius Haſſiæ, Udalricus Dux Wirtenbergenſis, Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux & Comes Veldentiæ, Henricus Dux Brunſvvicenſis: auxilia miſerunt Regi Maximiliano contra Palatinum, Epiſcopus Auguſtenſis, Joachim quoque Marchio Brandenburgenſis Princeps Elector; Cives inſuper Regni, Argentinenſes, Auguſtenſes, Ratisbonenſes, Nürenbergenſes, Ulmenſes, ex tota Liga Suevica cum alijs multis nobilibus & Comitibus in pernitiem Palatini unanimiter conſpirantes arma moverunt. Plures etiam Comites & Militares, qui prius cum Palatino ſenſerant, hâc ſuperveniente neceſſitate Regíſque urgente Imperio ab eo defecerunt.

Quatuor contra Palatinum producuntur exercitus.

Rege itaque Maximiliano præcipiente, quatuor à locis in Palatinum movetur expeditio, quam ipſe primam ordinavit in Bavaria. Secundam Udalricus Wirtenbergenſium Dux. Tertiam Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, & quartam Alexander Dux Bavariæ & Comes in Veldentia.

tia, qui tamen parùm fecit, quia multum non potuit. Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis, & Albertus Epiſcopus Argentinenſis, Ludovicus Epiſcopus Spirenſis, Reinhardus Epiſcopus Wormatienſis, Chriſtophorus Marchio Badenſis, Joannes Dux Bavariæ & Comes Spanheimenſis: Cives quoque Spirenſes & Wormatienſes, quia conterminant finibus Palatini Comitis terræ, ne ſe periculo involverent, quod eis è vicino inminebat, permiſſione ſeu diſſimulatione Regis à tumultu bellico quieverunt.

Primus exercitus fuit Regis Maximiliani in Bavaria.

Initium ſicut dictum eſt, hæc mala ſumpſerunt in Bavaria contra Ducem Rupertum Regio decreto inobedientem atque rebellem, in quem arma moverunt Maximilianus Rex Germanorum, Albertus & Wolffgangus Duces Bavariæ, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, Epiſcopus Argentinenſis, & tota confœderatio Suevica cum Regni Civibus in circuitu univerſis. Qui omnes in unum convenientes numero & viribus magni & formidabiles nimium, ducatum qui aliquando fuerat Ducis Georgij, hinc inde per gyrum vaſtarunt, incendio & ferro cuncta deſolantes, munitionéſque caſtella & oppida non pauca obtinuerunt. Nürenbergenſes denique proprium exercitum ducentes contra Philippum, multa ei damna circa oppidum Amberg in Bavaria fecerunt, utpote qui & viciniores erant, & ſe læſos aliquoties ab eo graviter animis ferebant. Miſerat in Bavariam Philippus equites filio, qui ferrent auxilium in neceſſitate conſtituto, quanquam conduxerint parum.

Rex Maximilianus fudit exercitum Bohemorum in Bavaria.

Ex Bohemia etiam non parvum exercitum mercede pugnatorum conductum Rupertus evocaverat, contra quos Rex Maximilianus non longè à Ratisbona perſonaliter properavit ad bellum, habens in Comitatu Fridericum Marchionem Brandenburgenſem, & Albertum Bavariæ Ducem cum alijs Comitibus atque Nobilibus multis. Facto igitur congreſſu bellum atrox committitur; & aliquandiu ambiguo Marte pugnatur. Victoria tandem Regi ceſſit Maximiliano, & Bohemorum exercitus ab eo contritus eſt, è quibus in ore gladij ceciderunt mille ſexcenti viri, capti fuerant ſimiliter ſexcenti, reliqui fuga lapſi neceſſarium ſalutis perfugium quæſiverunt. Rex autem Maximilianus obtentâ contra Bohemos victoriâ milites plures creavit auratos, & partes hoſtiles in eo conflictu valdè infirmavit & contrivit.

Monaſterium Waltſaxa in Bavaria crematur ab hoſtibus.

Eodem anno durantibus in Bavaria guerris, Monaſterium Ciſtertienſis Ordinis Waltſaxa nuncupatum juſſù cujuſdam tyranni militis & Capitanei Marchionis Friderici fuit incenſum, & majori ex parte igne conſumptum, ſine ſcitu vel conſenſu Principis ſui, quemadmodum ejus ab ore proprio audivi, & credidi probationibus neceſſarijs ſufficienter informatus. Mox enim ut principi factum innotuit, de curia ſua incendiarium ejecit, cujus caput feciſſet amputari, ſi non precibus multorum à ſententia fuiſſet retractus. Verùm Domino Deo ſibi factas ulciſcente injurias non diu auctor incendij manſit impunitus, ſed veniens cum alio quodam in contentionem, ab eo fuit interemptus, & ſicut timendum eſt, duplici morte damnatus; ſcriptum eſt enim: *Qui templum Dei deſtruit, & ipſe à Domino deſtruetur.* Liberet, ſi conduceret aliquid, tempeſtatis noſtræ mores deteſtari humanos, quos hodie tam enormiter cernimus depravatos, in his maximè, qui de generis nobilitate gloriantur, quos rectius dumetinos

Incendiarium Monaſterij vindicta Dei conſumpſit.

Equites Maximilianus Rex appellare conſuevit quàm nobiles, qui latrocinia & rapinas ſequentes nec Deum timent, nec homines reverentur. Sed de his poſtea dicemus.

Maximilianus Rex contra Palatinum venit in Alſatiam.

Rex autem Maximilianus poſt habitam de Bohemis victoriam exercitum diviſit, cujus alteram partem cum Duce Alberto & Marchione Friderico dimiſit in Bavaria contra Ducem Rupertum, cujus vires jam tunc multum fuerant debilitatæ & imminutæ, alteram verò ſecum duxit in Alſatiam, Philippum Comitem Palatinum Ruperti Ducis genitorem impugnaturus. Qui cùm debellaretur à multis ſimul & ſemel in diverſis locis, non potuit ſingulis ad pugnam occurrere, ſed cogebatur patientiam in tribulationibus prudenter exhibere. Contractis enim mercede copijs duos habebat exercitus, quorum alterum filio miſit in Bavariam ferre auxilium, alterum Heidelbergæ ſecum retinuit, quem contra incurſores hinc inde per Palatinum Ducatum, prout requirebat neceſſitas negotiotum, ordinavit. Unde cùm reſiſtere omnibus non poſſet, in multis prudenter diſſimulavit, confidens de manſuetudine Regia, quòd gladium ſuum non ad internecionem extenderit omnimodam, ſed ad paternam correctionem. Munierat jam ante ſatis fortiter principaliora oppida ſua Heidelberg, Germersheim, Alzen, & alia per Principatum Caſtella, præceperátque commorantibus in rure ſubditis, ut res ſuas omnémque ſupellectilem, & quicquid à facie inimici optarent remanere ſecurum, in viciniora ſibi oppida atque caſtella transferrent, domos in villis ſtramine tectas operimento nudarent, ut nulla relinqueretur hoſtibus, aut ſpoliandi, aut incendendi facultas. Erant autem dies miſeriarum pleni, & nuſquam tuta fides in terra.

Palatinus exercitus ad patriæ tuitionem locatur.

Maximilianus multa obtinuit per Alſatiam.

At verò Maximilianus Rex poſteaquam in Alſatiam, ſicut eſt dictum, traduxit copias, Argentinenſium auxilio regni terras & oppida impignorata Palatinatui, ſine ſanguinis effuſione invaſit & obtinuit, Geroldſeck Caſtellum & Comitatum, Offenburg, Ortenberg, Gengenbach, & quidquid in circuitu Juris fuerat Palatini. Poſt hæc Rheno transmiſſo, Hagenavve, Luzelſtein, Weiſſenburg, & omnem Regionem, quam noſtri die Landtvogtey nuncupant, ſuæ ſubjecit ditioni nullo reſiſtente, ſed cunctis eum ut verum, & proprium dominum ſuum cum reverentia & honore ubique ſuſcipientibus. His peractis Chriſtophorus Marchio de Baden vices ſuas interpoſuit, & Regem, ne contra Palatinum progrederetur ulterius, precum inſtantiâ revocavit. Rex autem, qui Comitem Palatinum corripere & humiliare animo deſtinaverat, non delere, facilius acquievit, & retracto pede humiliatũ adgratiam recepit, quem ſi voluiſſet, in brevi totaliter deſtruxiſſet, viribus totius regni adjutus. Non enim poſſibile fuit, ut unus Regni Princeps (alioquin ſatis potens) impetum tot principum non læſus ſufferret, qui duobus, vel tribus indubiè reſtitiſſet.

Secundum contra Palatinum exercitum duxit Wirtenbergenſis.

Intereà dum Rex Maximilianus cum Principibus & civibus Regni bellum contra Philippum Comitem Palatinum, & ejus filium Ducem Rupertum gereret in Bavaria, Udalricus Dux Wirtenbergenſis cum juſſu Regio, tum propriam adverſus memoratum Principem habens actionem, anno prænotato in menſe Majo ſe litteris Heidelbergam publicè miſſis, hoſtem & inimicum, ut fieri ſolet, manifeſtat ejuſdem. Deinde contractis copijs ad numerum, ut ferunt viginti millium pugnatorum peditum, & octingen-

octingentorum equitum, terras Palatini Comitis ingreditur, & in primis Monasterij Mulbrunnensis (quod Cistertiensis est Ordinis) possessiones & villas igne & ferro devastavit, quæ sub tuitione fuerant ipsius Philippi Comitis memorati. Wersen villam dicti Cœnobij cum alijs incendio cremavit, pecora rusticorum abegit, eísque plura incommoda & damna fieri permisit.

Mulbronna Cœnobium à Duce Udalrico obsidetur & capitur.

Postea ipsum Cœnobium Mulbronnense, quod in modum Castelli satis erat munitum, obsidione vallavit, in quo Palatinus Comes trecentorum virorum præsidium collocaverat. Abbas cum Fratribus ad urbem secesserat Spirensem, paucis senioribus in Monasterio relictis. Construxerat in monticulo ex oppositio Monasterij paulo prius Comes Palatinus pro defensione loci fortalitium quoddam in arcis modum fortiter munitum, non sine multis impensis, quod Dux Udalricus inprimis aggressus est, quassatúmque machinis cepit, & opus inchoatum sine intermissione jaciendo lapides continuavit. Videntes autem, qui erant in Monasterio, quòd tantæ potentiæ Ducis non possent resistere, quódque nullum de suo principe haberent auxilium, quamvis sæpius imploravissent, sub certis conditionibus Duci Monasterium tradiderunt. Dux itaque Monasterium introgressus potenter obtinuit, & eos, qui fuerant de parte Comitis Palatini, juxta condictum liberè, quo vellent abire permisit, susceptáque loci Advocatiâ Monachos revocavit. Inde progrediens fortissimum Knitlingensium agrum potenter subegit, & Palatini oppidum Bretheim obsidione cinxit, castra ponens ab ejus parte versus aquilonem. Obsidione firmatâ confestim muros, turres, & ædificia oppidi quæque bombardarum ictibus fortiter cæpit impellere ad ruinam, & magno conabatur annisu potentiæ suæ viribus obtinere victoriam. Sed qui erant in oppido & numero & audaciâ viri potentes in papiliones Ducis machinas direxêre tonantes, & se constanter & oppidum fortiter defensârunt. Erant enim pugnatores in oppido ad res bellicas instructi, quos nec metus in fugam, nec pusillanimitas Mulbronnensium instar facilè converteret in traditores; unâ námque dierum cùm Wirtenbergenses bombitonantes atque machinarum custodes otio, vino & somno dediti nihil minus, quàm oppidanorum suspicarentur excursum, Palatinenses de oppidulo otio homines memoratos vacantes quasi securos inveniunt, aggrediuntur, cædunt occidúntque, & bombardas nonnullas hostium violenter secum abducunt; ingens fit subitò clamor, & grandis sub confusione tumultus, dum præ gaudio Palatinenses attollunt in aëra voces, Wirtenbergenses autem ex subita incursione attoniti vociferantes, quid paterentur eorum tonantes, nescirent. Ex quibus nonnulli post excursum Palatinarum partium retrocedentes minus cautè secuti, cùm portam invenissent apertam, introgressi sunt, protinúsque clausis valvis crudeliter occisi, sed & plures in captivitatem abducti.

Bretheim oppidum à Duce Udalrico obsessum non capitur.

Oppidani faciunt excursum in Ducis exercitum.

Ceciderunt in eo tumultu ex utraque parte viri ducenti, & supra, plures tamen de Wirtenbergensium exercitu quàm Palatinorum. Sedatis postremò tumultibus Suevi mortuos suos in cæmeterio quodam non longè posito sepelierunt. Duravit ista oppidi Bretheim per Ducem Udalricum obsidio diebus uno atque viginti, quibus effluxis venit in papiliones Ludovicus filius Philippi Comitis Palatini primogenitus, quem Dux

Udalricus

Udalricus de Wirtenberg cum honore ſuſcepit, & in tentorium ſuum lætanter introduxit. Quid inter ſe tractaverint, aut quas conditiones pacis dederint, & acceperint, me latet uſque in præſentem diem: ſolum hoc habeo compertum, quòd Udalricus Dux Wirtenbergenſis mox poſt Ludovici receſſum obſidionem amovit.

Peſeckheim oppidum à duce Udalrico & obſidetur & capitur.

Brethemij obſidione ſolutâ inde movit exercitum Udalricus Dux, & munitiſſimam arcem Palatini Comitis Peſeckheim firmiſſimâ obſidione coarctavit, lapides ſine intermiſſione bombardarum violentiâ intromittens, quibus haud parùm tribulavit obſeſſos. Qui cùm impetum machinarum ferre diutius non poſſent, neque auxilium ſe ſcirent aliunde habituros, communi decreto munitionem Duci Udalrico ſub conditione ſalutis tradiderunt. Dux autem oppidulo cum arce obtento victor ingreditur, & abire traditores permittuntur. Ultra progreſſus contra Ludovicum Comitem de Leuenſtein, qui erat in parte Comitis Palatini, quia ex patruo nepos, omnem Comitatum ejus incendio & vaſtatione hoſtili deſtruxit penitúſque deſolavit. Caſtrum quoque memorati Comitis Leuenſtein obſedit, & in quatuor diebus obtinuit, ipſo Comite Ludovico in Bavaria cum Duce Ruperto exiſtente. Verum poſt annos quatuor Dux Udalricus quorundam nobilium precibus ad miſericordiam flexus caſtellum Leuenſtein cum cæteris ablatis omnibus prædicto Comiti ſub certis conditionibus reſtituit, unâ villâ duntaxat exceptâ, cujus incolæ nullâ ratione poterant induci, ut jam deinceps conſentirent ſub ditione Comitis eſſe Ludovici, cauſas habentes varias. Conſequenter Dux Udalricus in Comitatum de Winsberg movit exercitum, & incenſis per circuitum villis magnam terris intulit deſolationem. Poſt Comitatus hoſtilem vaſtationem ipſum Caſtellum Winsberg obſidione vallavit, quod ſimiliter expugnavit in paucis diebus, & per deditionem obtinuit. Rurſúſque progrediens novam Civitatem Palatini Comitis oppidulum ſimili facilitate capiens in ſuam redegit poteſtatem. Deinde Meckmul cinxit obſidione, quod etiam brevi ſuæ poteſtati ſubjecit.

Leuenſtein Caſtrum à Duce Udalrico obſidetur & capitur.

Winsberg Caſtrum à Duce Udalrico & obſidetur & capitur.

His per tempus, quo inter Regnum & Palatinum cæpta duravit contentio, per Ducem Udalricum XVIII. annum ætatis agentem gloriosè imò nullo reſiſtente peractis, mandato Regali ſubſecutæ ſunt treugæ, à bello ceſſatum, & tandem ſicut dicemus, facta concordia. Animus in Adoleſcente fuit Principe magnus, cujus impetum niſi Regia cohibuiſſet auctoritas, damna Palatinis graviora intuliſſet. Laudamus eum, quoniam in ea parte Chriſtianum ſervavit modum pugnandi, quo & Monaſterijs & Eccleſijs Deo conſecratis pepercit, quippe qui neque incendio conſecrata Domino templa ſubvertit, neque ſervorum Dei Cœnobia ſpoliavit, ſed animo ſtrenuus, potentiâ virtuoſus, ac pius in Deum, quoad fieri potuit, Eccleſiæ miniſtris pepercit.

Tertium contra Palatinum exercitum ducit Alexander Comes Veldentiæ.

Tertium contra Palatinum circumduxit exercitum Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux & Comes in Veldentia Moſellanus, qui morabatur in Gemino ponte, filius Ludovici quondam cognomento Nigri. Hic anno Dominicæ Nativitatis prænotato, in Vigilia ſancti Petri & Pauli Apoſtolorum Capitaneum ſuum cum exercitu parvo ruſticano & magis ad prædam idoneum quàm ad pugnam, in terras miſit Palatini, Spanheimenſi conjunctas atque vicinas Comitatui, qui Monaſterium Wilhelmitarum,

mitarum, quod Mariæ porta nuncupatur parùm distans à Spanheim, intrantes crudeliter spoliarunt, abigentes pecora, & omnia, quæ invenire poterant, secum in Meisenheim oppidum abduxerunt. Erat autem Feria sexta & Vigilia sicut diximus Apostolorum, nihilominus quidam in exercitu petrones repertas, quæ præcedente vespere superaverant, carnes devorabant. Spoliato Cœnobio retrocesserunt, & quasdam in itinere villas de Palatini dominio igne suppositò incenderunt, Merxheim, Nusbaum, & alias per circuitum oppidi Sobernheim. A Priore nihilominus & Fratribus memorati Cœnobij Wilhelmitarum ducentos extorsêre florenos, ut ab incendio, quod minabantur Monasterio, temperarent. Quis hic modus bellorum, ubi & Deo dicatis locis minatur incendium? Inde capitaneus exercitus Ducis Alexandri copias contra Palatinum, duxit in partes Westrasiæ, atque per provinciam discurrens instabilis villulas quasdam incendio cremavit, pecunias à Monasterijs & Ecclesijs in Ottenburg, Clingenmünster, Uthersthal, Hartvvichshausen, sancti Lamberti Monialium, & alijs in circuitu, ne incendio perirent, extorsit, spoliavit, & sine commiseratione graviter afflixit. Posthæc Buleckheim villam Comitis Palatini ab oppido Landavv Spirensis Diœcesis uno duntaxat milliario distantem obsedit, & fortiter ut potuit impugnare cæpit. His autem, qui fuerant in præsidio collocati, villam constanter defendentibus, omnes hostium defecere conatus. Interea Comes Palatinus exercitus sui partem in auxilium misit obsessis, quorum adventu territus hostis obsidione solutâ discessit, plura passus incommoda, quam hostibus forsitan suis potuerit inferre.

Villam Buleckheim obsident Alexandrini, sed capere non possunt.

Dum hæc agerentur, Dux Alexander morbo laborans non fuit in exercitu, cujus absentiâ factum est, ut milites conductitij prædam sitientes plus hostem spoliare contenderent, quàm vincere. Discurrentes enim per totam regionem in circuitu Novæ Civitatis oppidi omnia per violentiam rapuerunt non solum in domibus & possessionibus rusticorum, sed etiam in Monasterijs & Ecclesijs Sanctorum. Non tamen omnes, qui fuerunt in exercitu, in hunc modum rapacitatis vitio inteudebant, sed viri perditionis duntaxat, quibus nihil de timore Dei, nihil de publica honestate, sed totum de avaritia constabat. Quòd timor Dei non fuerit ante oculos eorum, ex eo fecerunt manifestum, quia neque Deo dicatis locis pepercerunt, neque Monachis, neque Ecclesiæ Dei ministris, utpote qui avaritiæ facibus insanabili desiderio inflammati sacrilegas manus in res divino cultui consecratas temere miserunt, spoliarunt templa Dei ornatibus cunctis, altaria pallis & linteamentis benedictis, & quod eatenus in Christianorum publicis bellis nusquam reperi factum, linteos attactu Domini pretioso Corpore sanctificatos (qui corporalia nuncupantur) rapuerunt de sacrosanctis Ecclesijs, & in suos usus illicitos deputarunt, ex quibus alij suis uxoribus fecerunt pepla, alij sibi applicuerunt ad pectoralia.

In absentia Ducis malè habet exercitus.

Inauditum nefas! ex corporalibus pannis facere pepla mulierum.

Anno prænotato, 9. die mensis Augusti, pedites cum equitibus Alexandrinorum, qui erant in oppido Meisenheim (quod duobus ferme à Monasterio Spanheim distat milliaribus) circa solis ortum mane irruerunt in villam Budesheim juxta oppidum Creuzenach inopinatè, raptisque omnibus inventis eam ignibus incenderunt. Fumo per aëra surgente

Budesheim villa prope Creuzenach ab Alexandrinis incenditur.

in altum, Palatinenses, qui erant in oppido jam dicto, turmatim contra hostes exiverunt usque ad villam procedentes ardentem. Sed Alexandrini mox ut villam incenderant, fugerunt, & abductis nonnullis ex Budesheim & Huffelsheim rusticis una cum inventis pecoribus & spolijs ad Meisenheim præsidium suum reversi sunt,

Windesheim villa 120. florenis servatur ab incendio.

Die undecimo mensis Augusti, Capitaneus Ducis Alexandri Henricus de Schvvarzenburg eques auratus ruricolas villæ Windesheim Cœnobio Spanheimensi vicinæ pro 120. florenis, ab incendio liberos dixit atque securos, noluit enim incendere villam, quamvis sub ditione Palatini constitutam, propterea quòd Dux Alexander patronus & collator esset Ecclesiæ Parochialis. Villam quoque Waldenhausen, quæ Juris est nobilium de vicino castello Dalburg, pro 300. florenis liberam ab incendio fore promiserunt Alexandrini.

Alexandrini pecora incolarum villæ Bickelheim abigunt.

Die quarto mensis Septembris, mane ante solis ortum exeuntes de Meisenheim Alexandrini silenter intraverunt Comitatum Spanheimensem, vaccásque 120. & porcos 20. juxta villam pascentes abegerunt. Villam quidem capere nisi sunt, sed non potuerunt, quam incolæ prius fossatis sepibus, & propugnaculis munitam die & nocte diligentius custodiebant. Die autem sequente mane surgentes viri de Bickelenheim numero viginti auxilio quorundam de oppido Sobernheim ante solis ortum se haud procul ab oppido Meisenheim in nemore absconderunt, donec pecora egrederentur ad pascua, quibus more solito egressis erumpunt de insidijs, qui latuerunt viri, pecora non suspicantibus Alexandrinis abigunt, & Bickelenheim velociter introducunt.

Sobernheimensium pecora abiguntur,

Unde nono die mensis memorati Septembris Alexandrini rursus de oppido Meisenheim turmatim exeunt, & circa nonam horam de mane in agrum Sobernheimensis oppidi cum silentio irruentes omnia, quæ invenerant, pecora, nullo percipiente in oppido, secum ducentes ad Meisenheim minaverunt. Est autem inter Sobernheim, & Meisenheim unius duntaxat milliaris distantia.

Castellum Zusch ab Alexandrinis spoliatum incenditur,

Vigesimo posthæc die mensis Septembris, quæ fuit sexta Feria post Festum Exaltationis sanctæ Crucis, Alexandrini mane diluculo venientes ad Castrum Zusch in nemore situm, quod Saonus nominatur à Spanheimensibus, Trevirensibus autem & Mosellanis Hydorus, donec egrederentur ad pascendum pecora latuerunt. Est autem nemus hoc in majori parte latitudinis unius theutonici milliaris, in minori semissis, cujus initium à Rheno inter Bingiones & Bacherachios captans per Comitatum Spanheimensem Cynonotósque Trevirenses & Lotharingios in fines porrigitur continuatum sine intercapedine Metensium. Ea pars nemoris memorati, quæ sub Moguntina continetur Diœcesi, nuncupatur Saonus, illa verò quam Diœcesis comprehendit Treverica, Hydorus nominatur, sylva certè quercubus, pascuis, & glandibus dives.

Joannes de Hohenstein captivus abducitur per eosdem,

Itaque latitantes in insidijs tecti nemore Alexandrini, mox ut pecora de Castello viderunt exire, submiserunt in habitu rusticano antea dispositos, qui portas, antequam clauderentur, præoccuparent. Quorum confestim insecuti vestigia ceperunt nullo resistente Castellum, ipsiusque domicellum Joannem de Hohenstein adhuc dormientem in lecto ceperunt abducentes captivum. Deinde omnem scrutantes suppellectilem in prædam sumentes

sumentes abducunt, & Castrum igne suppositò redigunt in favillam. Non enim confidebant integrum se posse retinere Castellum, propterea quòd & Jure Feudali Archiepiscopo subjiceretur Trevirorum, & Joannes de Hohenstein Dominus castelli neque Palatino, neque alteri alicui hac durante guerrâ serviret. Unde cunctis rem medullitus intelligentibus visum est Alexandrinos gravem, & non dissimulandam fecisse injuriam. Sed quid? non Judex judicat? Transeamus.

Merxheim villa per Alexandrinos spoliata incenditur.

Vigesimo octavo die mensis Septembris, Alexandrini de oppido Meisenheim rursum egressi Merxheim villam, ut supra diximus sub tuitione Philippi Comitis Palatini positam, quæ Juris erat immediati Svvidegeri de Sickingen equitis aurati, qui tunc in exercitu Ducis Ruperti fuerat personaliter occupatus in Bavaria, & Joannis captivi de Hohenstein memorati spoliaverunt, & igne submisso, quod reliquum fuerat à priore incendio, funditus destruentes, in favillam redegerunt magno damno incolarum. Eodem quoque die pars una exercitus Alexandrinorum villam & castellum SeynSvvidegeri militis de Sickingen, jam dicti spoliaverunt, & per incendium funditus destruxerunt irruentes more suo per turmas.

Seyn Castellum & villa per Alexandrinos destruitur.

Dum hæc omnia, quæ diximus fierent, & quædam alia plùra memoriæ non occurrentia nostræ, mandato Ducis Alexandri contra Philippum Comitem Palatinum tempus mensium quinque consumebatur, quo bellum duravit, intereáque agebantur, quæ sunt dicta prius de Maximiliani Regis in Bavaria exercitu, Ducis quoque Udalrici de Wirtenberg, & quæ sumus dicturi de crudeli vastatione Wilhelmi Landtgravij provinciæ Hassianorum. Verùm quia breviter descripsimus Alexandri Ducis memorati gesta contra Philippum Comitem Palatinum, sicut nostræ occurrebant memoriæ, ordo jam postulat rationis, ut quid Palatinenses auserint adversum partes ipsius Ducis Alexandri, quantum nobis constare poterit, breviter dicamus.

Quid Palatinenses egerint contra Alexandrinos.

Imprimis autem Nicolaus Brunonis, vel, ut propius accedam, Brunus de Schmideberg ex parte Palatini Capitaneus eorum, qui apud Stauronesum erant in præsidio, vir audax, fortis, & bellicosus in Vigilia Nativitatis sancti Joannis Baptistæ, contractis ex Stauroneso copijs Alexandri Ducis villas duas circa Nahum fluvium in vicino positas, Husen videlicet inferius, & superius invasit, spoliavit, incendit, ac præter Ecclesiam funditus destruxit: viros ruricolas, quotquot invenire potuit, cum pecoribus & præda captivos abduxit, quos pecuniâ interveniente postea liberos abire permisit. Sequenti die Festo Divi Baptistæ Joannis villam Rode simili vastatione deprædatus incendit, & nonnullos ex rusticis captivos abduxit. Reliquas etiam in circuitu villas, curtes, & quicquid sub tuitione fuerat Alexandri Ducis, hostili incursione devastans spoliavit, incendit, ac funditus destruxit.

Exercitus Palatini congregatur apud Stauronesum.

Post hæc 19. die mensis Julij, venit ab Heidelberga Joannes Landschad de Steinach eques auratus Palatini Capitaneus & Dux exercitus cum armatorum copijs ad oppidum Creuzenach, & manserunt ibi diebus sex, incrementum sui & machinas bombardarum expectantes. Quibus interea cum Bombitonantibus advectis 26. die mensis Julij. Stauronesum in magna multitudine per ordinem exierunt, primò pedites ac deinde pulchro

apparatu dispositi equites iter contra Ducis Alexandri Principatum dirigentes. Erat autem mane circa horam septimam, quando primi exire cæperunt, & ordine sequentes alij continuo paulò post nonam horam ultimi exiverunt, fuit enim copiosus exercitus.

Palatinenses Monasterium S. Disibodi spoliarunt.

Eodem die venerunt cum festinatione ad planiciem, quæ est inter montem sancti Disibodi & Odernheim Ducis Alexandri oppidulum, & ibi castra fixerunt. Erant autem in ipso Monasterio montis S. Disibodi quinquaginta Stratiotæ pro custodia loci ab Alexandro deputati, qui cùm vidissent exercitum Palatinensium advenire, confestim relicto præsidio fugerunt. Ingressi Monasterium Palatinenses duos vel tres Monachos duntaxat invenerunt, cæteris cum Abbate hostium metu jam pridem ad loca tutiora translatis. Magnam Petrones crudelitatem in Cœnobio exercuerunt, quam veritatis amore transire non possumus. Vini plaustra non minus quinquaginta in Cellario repererunt, quod, si eo modestè fuissent usi, exercitui multis diebus potuisset sufficere, sed passim omnes, qui volebant irruentes sine ordine, sine modestia, sine discretione vinum potabant, & multo plus effundebatur in terram, quàm in usum verteretur humanum. Enimverò cùm instrumenta non haberent, vel ad perforandum opercula vasorum, vel in quibus possent recipere vinum: lanceis & pugionibus aperuerunt foramina, & bibentes, quantum poterant, reliquum defluere in terram permittebant. Quidquid in Monasterio repererunt, sine timore Dei totum rapuerunt, non relinquentes, vel cochlear unum, vel aliud quicquam minimum, nam plumbum de testis, atque fenestris, ferreos clavos de ligneis parietibus, pallas de altaribus simul & corporalia furtivè sustulerunt. Non milites, non nobiles, non equites ista fecerunt, sed nudi pedites & rustici petrones, qui vel jussi, vel ultronei se conjunxerunt exercitui. Nihil reliquerunt intactum, nihil integrum, nihil non violatum. Verùm Abbas providus futurorum calices, privilegia, libros, & quæque Monasterij pretiosa Clenodia tempestivè ad Meisenheim fecerat transferri. Fuerunt tamen nonnulli, qui de nobilitate gloriantur in Sobernheim oppido Palatini domicilium habentes, qui sublata publicè de Monasterio torcularia, vasa quoque vinaria, lectisternia, scamna, mensas, fœnum, stramina, & quicquid invenerunt utensilium seu rerum domesticarum, impunè rapuerunt, & curribus multiplicatis in sua nullo contradicente fecerunt abduci.

Rustici Petrones atq; sacrilegi omnia inventa rapuerunt.

Cotirodurum à Palatinensibus capitur.

Eodem quoque die, videlicet sanctæ Matris Annæ, Palatinenses oppidum antedictum Odernheim, quod Cotirodurum veteres nuncuparunt, obsidione cinxerunt, & machinis bellicis sive bombardis acriter impugnarunt. Nec minus, qui erant in oppidulo viri & mulieres, turribus & muris conscensis, balistis, bombardis, & lapidum ejectione fortiter se defensare conati sunt. Superati tandem multitudine impugnantium Odernheim, cùm se nec defensare possent diutius, nec aliunde sperarent auxilium, & se & oppidum sub certis quibusdam conditionibus in manus Palatinensium tradiderunt, die scilicet 28. mensis Julij, quæ fuit Dominica & Martyrio sancti Pantaleonis festiva, circa quintam horam post meridiem obsidionis die tertiâ.

Odernheimenses victi.

Oppidum Palatinenses ingressi, & per domos discurrentes, quicquid invenire poterant diripiebant. Oppidani autem cum uxoribus & liberis suis

ſuis ad Eccleſiam confugerant Parochialem, in quam etiam res ſuas quáſque meliores ante triduum comportaverant, in qua ſalvæ manſerant. Joannes etenim Landſchad miles & Capitaneus Palatini memoratus cùm eſſet Chriſtianæ pietatis amator ſimul & juſtitiæ cultor, nullâ potuit ratione perſuaderi, ut quempiam ſuorum Eccleſiam permitteret ingredi. Omnia ergo ſalva manſerunt, quæ in Eccleſiam fuerant repoſita, nec minimum quid ex eis fuit ablatum, poſitis juſſu capitanei ad januam cuſtodibus, qui nulli concederent introitum. Deinde convocati ad Forum oppidani, ut moris eſt, in verba Comitis Palatini omnes juraverunt. Erat quidem parvum oppidum, ſed muris, turribus & foſſatis optimè munitum, habens ab Oriente Planum fluvium non facilè tranſmeabilem; propterea confiſi de firmitate loci per triduum oppidani, quamvis pauci eſſent numero, fortiter ſteterunt, promiſſum à Duce præſtolantes auxilium, quo non veniente bello præpoſuerunt ſalutem. Capto autem oppiduloPalatinenſes muros, & turres per gyrum dejicientes impleverunt foſſata, ne relinqueretur Alexandrinis occaſio, vel ſpes aliqua recuperationis. Perierunt ab utraque parte nonnulli bombardarum lapidibus miſerabiliter obruti.

Palatinenſes devaſtant terram Ducis Alexandri ubique.

Inde moventes exercitum Palatinenſes per terras Alexandri Ducis iter verſus Luteram Palatini oppidum inſtituerunt, plures in medio villas adverſariorum deprædantes, incendio vaſtaverunt. Procedentes autem ulterius ordine cæpto Alexandrinos ab obſidione villæ Pikelheim, de qua diximus, fugaverunt. Pepercit in his omnibus Philippus Comes Palatinus Alexandro nepoti, quem indubitanter perdere potuiſſet, ſi ambo æquali odio laboraſſent, quorum alter plus voluit, quam potuit: alter noluit, quantum inferre mali potuit inimico.

Nicolaus Brunus devaſtat & incendit villas Ducis Alexandri.

Poſt hæc 18. die Septembris, Nicolaus Brunus de Schmidberg Capitaneus Palatini Comitis in Stauroneſo contractis oppidanorum copijs terram Ducis Alexandri rurſus intravit, Moſchelen inferius cum alijs quibuſdam villis per circuitum ſpolians incendit, ruſticos nonnullos abduxit captivos, pecora quoque multa abegerunt, qui cum eo erant Stratiotæ. Tanta fuit in oppido Stauroneſo equorum, boum, & ovium copia ex Principatu Ducis Alexandri raptorum, quantam prius in his terris nemo viderat unquam. Vidimus tunc oves quingentas venundari pro florenis quinque atque viginti, equos, porcos, vaccas pro viliſſimo comparari pretio. Emptoribus tamen quibuſdam, quod de rapina comparaverant, Tholoſanum eſt verſum in aurum, ut pœnas avaritiæ luerent, qui ſcienter injuſtè acquiſita vili pretio ſibi uſurpaverunt.

Quartum contra Palatinum exercitum duxit Landgravius Wilhelmus.

Quartum contra Philippum Palatinum Comitem exercitum duxit Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, ſecum habens proprijs in perſonis Henricum Ducem Brunſvvicenſem, Henricum quoque Ducem Mechelburgenſem, Emichonem Comitem de Liningen, Comitem de Lippia, Comitem de Königſtein, aliósque plures Comites & nobiles, quorum aliqui odio Palatini laborantes, ut proprias cauſas prætendentes ſpontaneâ voluntate militabant; alij ſtipendio fuerant ab eo conducti.

Contractis itaque ſuorum copijs Princeps memoratus de Haſſia egrediens cum magno exercitu venit ad Franckfurdiam, quem Franckfurdenſes mandato compulſi regio per oppidum & pontem Mogani tranſire

Bensheim obsidetur à Landgravio, non capitur.

sire permiserunt. Qui movens exercitum in terram Palatini, Bensheim oppidum in Strata montana firmissimâ obsidione vallavit. Verùm Palatinensium exercitus ab Heidelberga missus cum machinis, & bombardis in auxilium obsessorum, usque adeò terruit hostem, quòd mox obsidione soluta sine effectu recessit, & omnes in circuitu villas juris Palatini spoliavit, incendit, & funditus evertens destruxit.

Lauriſſa Monaſterium ſpoliatur cunctis bonis per Haſſios.

Monasterium Laureacense Præmonstratensis Ordinis, quod aliquando fuit Ordinis nostri, & una de quatuor Abbatijs Regalibus Germanici Regni, cunctis rebus & bonis inventis spoliavit, frumenta & vinum in proximas munitiones suas territorij de Geravv, quæ fuerunt aliquando Philippi Comitis ultimi de Kazenelenbogen, fecit abduci, non sine injuria Dei & incommodo Fratrum gravissimo. Novum castrum, quod Fridericus Comes Palatinus Tutor quondam Philippi & patruus in nemore construxit ad sinistram de Wormatia pergentibus ad Laudenburgum, & ex suo nomine Friderichspurg nominavit, pulchrum & amænissimum igne submisso in favillam redegit, Lamperten, & omnes in circuitu villas spolians incendit, & inventos ruricolas captivos abduxit. Deinde Castellum Stein nuncupatum haud procul à Wormatia traditione Castellani obtinuit. Cúmque omnia desolasset ab ista parte Rheni, quæ potuit, à Wormatiensibus transitum navigio per Rhenum in aliam partem sibi concedi postulavit. Sed Wormatienses Jura vicinitatis illæsa custodire volentes non permiserunt.

Philippus Comes Palatinus Heidelbergæ commorabatur.

Interea dum hæc agerentur, Philippus Comes Palatinus in sua munitione fortissima residebat Heidelbergæ, finem & exitum rei expectans. Castrum ejus residentiæ muris, turribus, montibus & situ fortissimum est, nec facilis patet accessus, in quo tot machinas reposuit bellicas atque bombardas numero & magnitudine ingentes, quantas vel quales ante hac apud unum principem non vidimus in Germania. Oppidum quoque Heidelberg satis ante munierat, & victualia pro triennio sufficientia præparaverat, viros etiam audaciâ & fortitudine potentes pro loci defensione in præsidio habuit, & hostium adventum securus expectavit.

Wilhelmus Landgravius non accessit ad Heidelbergam.

Hæc non ignorans Landgravius in terminis Stratæ Montensis lanceâ pugnat & ludit, sed oppido Heidelberg metu bombardarum appropinquare non voluit, neque per Fluvium Neccarum ad superiora Comitis Palatini villagia transivit. Et causa forsitan erat etiam alia; quòd bombardas tantæ molis & fortitudinis secum de Hassia non adduxerat propter locorum distantiam, quibus vel muros potuisset dejicere, vel impugnare Civitates. In argumentum veritatis adjungo, quòd in toto calamitatis hujus tempore nec oppidum aliquod munitum cæpit violenter, neque castellum, nisi per deditionem eorum voluntariam, qui ad defensionem positi animis defecerunt custodiæ propositum abijcientes.

Landgravius apud Moguntiam transduxit exercitum suum.

Videns ergo princeps Landtgravius, quòd per Wormatienses non posset ad Ultra-Rhenana Palatini habere commeatum, neque aliunde conquirere naves, quæ tantam exercitus multitudinem sine periculo per Flumina Rheni transducerent, descendit ad Moguntiam, & consensu, uti dicebatur, eorum, qui locos & vicos tenebant Episcopi (tunc in Aschaffenburgo residentis quietè) contractis undique navibus apud Weissenavv villam de oppido S. Victoris extra Moguntiam traduxit exercitum.

Venerat

Venerat jam tunc hora, in qua Clerus Moguntinus vices rependit Palatino pro damnis, calumnijs, contumelijs, quibus per annos decem, & amplius ab Officialibus ejus in Alzen & Creuzenach non mediocriter fuerat læsus & gravatus, quemadmodum in superioribus ex parte jam diximus. Non sunt nobis incognita mala, pericula, & damna, quæ omnis in Moguntia Clerus in censibus, in redditibus annuis, & libertatibus passus est per dissimulationem memorati principis, & per ejus in vicino ministeriales; justéne an injustè nihil ad nos. Erant quidam ex nobilium genere, qui causas, & querelas contra Ecclesiam Moguntinensem prætendentes adversus Bertholdum Archiepiscopum, & omnem per totam Diœcesin Clerum multis annis incursus fecerunt hostiles, frumenta decimarum, curtium, & aliarum possessionum, si pecuniâ Clericorum interpositâ non redimerentur, in agris & horreis igne concremantes. Quid loquar de Testipremis, parricidis & Sacerdotum detentoribus? quorum tanta nostris diebus fuit crudelitas in Comitatu Spanheimensi & circumcirca, ut nec Monachi Cœnobia, nec Presbyteri villagia quoque tutò egredi possent. Parco autem, ne historiam nimium exaggerando etiam cum veritate videar excessisse.

Hostes Ecclesiæ Moguntinæ multa fecerunt mala Clero.

Wilhelmus itaque Hassiorum Landtgravius postquam consensu, permissione, & auxilio Moguntinensium navigio traduxisset exercitum, castra posuit in villa Schornsheim non longè à Moguntia, omniáque in circuitu usque ad Oppenheim, quæ juris erant Palatini, devastavit, villas spoliavit, incendit, ac funditus destruxit. Magna fuit in exercitu ejus quorundam impiorum crudelitas, eorum maximè, quos incendio præfectos Brandmeister vulgò nuncuparunt, qui Ecclesias non solum villagijs contiguas, sed etiam aliquantulum remotas, cùm servare potuissent, ex industria proprio igne suppositò unà cum viculis incenderunt & destruxerunt.

Landtgravius castra posuit in villa Schornsheim.

A Schornsheim Landtgravius movens exercitum per terras circumduxit Comitis Palatini usque ad Alzen, & ibi non procul ab oppido castra metatus est. Positis autem papilionibus per gyrum, cuncta in agris frumenta, quæ jam erant maturitati proxima, equorum multitudine consumpsit, & reliquum conculcando destruxit, villas incendio dedit, spoliavit rapuit, & nec Deo consecratis Ecclesijs pepercit. Quidquid enim rerum, & substantiæ pauperum rusticorum in Ecclesias propter majorem fuerat securitatem repositum, totum cessit in prædam exercitui Hassiorum: omnia etiam vasa & ornamenta Ecclesiarum, quas non incenderant, diripuerunt.

Est oppidum inter Oppenheim & Alzen Gaviodorum nuncupatum Regni Germanici antiquissimum, quod à multis retrò annis Palatinatui dignoscitur impignoratum. Ad hoc oppidum Landtgravius exercitum ubi admovit, nimio pavore perterriti Cives in occursum ejus properant, portarum ei claves præsentant, & se suósque & oppidum ejus ditioni submittunt, quorum levitatem, ne dicam, perfidiam etiam hostis ipse detestabatur, quòd oppidum habentes muris, turribus atque fossatis munitum tradidissent, nullâ adhuc necessitate compulsi. Unde in pœnam perfidiæ cunctis traditores bonis spoliavit, dimissóque oppido retrocessit, & viros omnes in eo repertos secum captivos abduxit. Omnes in circuitu

Gauodernheim oppidum Regni in manus venit Landtgravij.

Gavij

Gavij villas ſpoliavit & incendit, quæ ad dominium pertinebant Comitis Palatini, his duntaxat exceptis, in quibus Clerus Moguntinus vel curtes habuit, vel decimationes, quibus rogatus ab eis libenter pepercit. Multam in Gavio tam Oppenheimenſi, quam Wormatienſi circa Alzen & Stauroneſum, qui Nahagavv appellatur, prædam in frumento & vino & in varijs uſus humani rebus Landtgravius reperit, cepit, & in ſua ſecum abduxit. In duabus námque villis Saulheim & Weſthoffen plus quam mille vini optimi plauſtra invenit. Quid vel quantum in alijs tam multis & magnis putandus eſt reperiſſe villis atque caſtellis per meticuloſam deditionem obtentis?

Palatinenſium exercitus venit contra Landtgravium.

Interea cùm Landtgravius poſitis circa oppidum Alzen caſtris, omnia ſicut diximus, devaſtaret, compaſſus nec immeritò ſuis Comes Palatinus diſperſum convocavit exercitum, & miſit eum ſub manu Capitanei ſui Joannis Landtſchad contra Haſſios ad Alzeiam. Quorum adventu Landtgravius cognito, non duxit eorum expectare præſentiam, ſed movens inde per tria ferè milliaria noſtra diſceſſit inter duo noſtra villagia Blinch & Genztingen juxta Nahum fluviũ ſpatio dimidij milliaris à Strauroneſo ſive Creuzenach oppido caſtra locans, quinque ibi diebus in papilione manſit. Ad quem venit in caſtra Dux Alexander cum mille ducentis viris, qui dudum ei contra Philippum Comitem Palatinum fuerat confœderatus, & habuerunt inter ſe diutius optata colloquia. Riſerunt Ducem primores Haſſiorum, quòd Princeps tam inclyti nominis contra potentiſſimum adverſarium Comitem Palatinum videlicet majorem, non haberet exercitum. Dux verò Alexander peractis his, pro quibus venerat, in Meiſenheim reverſus eſt.

Haſſij omnia in circuitu Nahagaw devaſtaverunt.

Non vacabant otio in ſtatione Haſſij, ſed more ſuo circumcurrentes per totam regionem, omnia diripientes, villas cum Eccleſijs crudeli malignitate incenderunt. Habebant enim convenientes moribus ſuis flammarum præpoſitos, qui nec Deum timebant, nec hominem reverebantur, de quibus nemo dubitet, quoniam Omnipotens Deus & ſuas & pauperum ſuorum aliquando vindicabit injurias, ſi non in hac vita, in futura tamen, & forſan in utráque.

Imprimis autem ſpoliaverunt Armsheim villam, & incendio ſubverterunt, quæ non longe diſtat à Flanheim in via euntibus de Bingen ad Alzejam: Eccleſiam quoque in ea novam pretioſam atque pulcherrimam, quæ ante paucos annos in memoria hominum ex oblationibus fideſium ad memoriam Dominici Sanguinis illuc concurrentium fuerat conſtructa, ſpoliatam vaſis & ornatibus cunctis incenderunt funditus deſtruentes, Sacerdotibus aſtantibus & lachrimantibus.

Baſenheim cum Eccleſia, Lansheim cum Eccleſia, Armsheim cum Eccleſia.

Deinde villam, quæ Wansheim dicitur, ſpoliatam ſimiliter incenderunt, Baſenheim quoque villam & Eccleſiam ſimili veſaniâ ſpoliantes concremarunt. Lansheim quoque villam magnam cum Eccleſia pulchra & campanis funditus incendio deſtruxerunt, omnia diripientes quæcunq; invenerunt. Viri ejus loci audientes videntéſque inimicorum adventum, in nemus vicinum receſſerunt.

Heidesheim villam juxta rivulum ſitam, qui aurea ripa nominatur ab incolis terræ, cunctis bonis ſpoliatam igne ſubmiſſo totaliter everterunt, villas etiam Kappeslaubersheim, Erbsbuddesheim curtem novã & plures per

per circuitum Nahagavij & Stauronesi, quorum omnium nomina memoriæ hac vice non occurrunt, cum Ecclesijs spoliaverunt, incenderunt, & penitus desolaverunt. Benzenheim, Genzingen, Bleinch & Wizenheim cum nonnullis alijs villis magnis non incenderunt ad preces quorundam simul & interveniente pecuniâ, quam Brandschatzung nuncupant, spoliarunt tamen pauperes omnibus, quæ reperire potuerunt, & secum abduxêre.

Viri de Sprenlingen omnes fugerunt à facie Hassiorum.

Est villa milliario distans à Creuzenach, fossatis, muro, sepibus & propugnaculis admodum satis munita, nomine Sprenlingen, cujus incolæ jam bello instante rogaverunt Palatinum, ut eos cum bombardis tantum, cum pulveribus & alijs necessarijs provideret, asserentes se & numero, & fortitudine ad defensionem villagij sufficere, nec stratiotarum indigere suffragio. Fecit Palatinus sicut petierant, noluitque gravare alienigenarum insolentiâ viros tam audacter promittentes parietes defensare domesticos; est enim villa non parvi momenti. Veniente in regionem illam exercitu Hassiorum solo ejus auditu territi nimium viri omnes, relicto villagio cum bombardis, rebus, mulieribus & liberis ad Alzeiam oppidum fugerunt: sic rusticorum stetit præsumptio, quæ grandia proponit in hostem, dum procul est, & fugit ante præsentem.

Landtgravius prædam in Sprenlingen reperit multam.

Reperit in eo villagio multam Landtgravius prædam, vini plaustra quater centum, frumentorum ingentem copiam, bombardas & variam in domibus rusticorum supellectilem. Erant enim homines admodum locupletes sub ditione Comitis Palatini Ducis Joannis in Simmeren habitantis indivisibili dominio constituti, quibus annuè contribuunt 500. auri florenos pro taxâ, quam ipsi precariam nuncupant subventionem. Villam ne incendio periret destinato, consuetudine Hassiorum acceptâ pecuniâ Landtgravius immunem fecit.

Schwabenheim Cœnobium Regularium ab Hassijs invaditur.

Cœnobium est Fratrum Canonicorum Regularium S. Augustini de Windesheimensium observantia Fratrum, quod Comites de Spanheim olim fundârunt, non longè ab eo loco situm, ubi inter Stauronesum & Sprenlingen castra posuerunt Hassij, in quod cum impetu irruentes non parva Servis Dei damna fecerunt & incommoda. Jussu tamen principis temperatum est, ne desolaretur in toto, pro qua liberatione ab incendio Prior loci ducentos auri nummos Landtgravio dare compulsus est, non attentâ paupertate seu inopiâ, quâ Fratres premebantur.

Interim verò quo Landtgravius apud Bleinchen villam in papilionibus traxerat moram, & plures de exercitu hinc inde vagantes omnia sicut dictum est, per anteriorem Comitatum Spanheimensem devastarent, spoliarent, & incenderent, nonnulli eorum extra ordinem discurrentes, à Palatinensibus perempti sunt, quorum aliqui mox in campis occidebantur, plures etiam ad oppidum Creuzenach ducebantur captivi homines Hassij pauperes & rusticani, qui mandato Landtgravij, cujus & subditi erant, venire in hanc necessitatem fuerunt compulsi. Nobiles verò & equites Stauronesо minimè appropinquârunt.

Landtgravius castris incensis movit exercitum versus Bingen.

Landtgravio autem præfato in loco per quinque dies cum exercitu commanente fama exijt, Joannem Landtschad Capitaneum Palatini cum toto exercitu ad oppidum Creuzenach contra Hassios esse venturum, sicuti & post biduum venit. Quod ubi Hassiorum innotuit principi, summo mane diei sequentis castra incendit, & exercitum versus Bingen

abduxit. Tanta ſubitò nebula ſeu caligo ex incenſione caſtrorum ſurrexit, quod omnem circa regionem fumo & fœtore implevit uſque adeò, quòd Palatinenſes in oppido nihil penè viderent.

Villa Münſter cum Eccleſia ſpoliatur & exuritur per Haſſios.

In eo tranſitu de loco papilionum ad Bingen Landtgravius villam Monaſterium dictam Bingijs proximam, quam Philippus Comes Palatinus ante paucos annos emerat à Comitibus Rheni, ut ſupradictum eſt, una cum Eccleſia ſatis pulchra juſſit incendi, ac penitus in favillam deſolari. Omnes autem de villa ruſtici metu Haſſiorum prius fugerant, mulieribus duntaxat relictis cum parvulis. Sed & Presbyter loci Parochus ſimili pavore correptus diſceſſerat. Miniſtris iniquitatis juſſa perficientibus ſtetit jam villa in medijs flammis, Landtgravius verò cum Ducibus de Vico Brunonis & Megaloburgenſi totóque ſuorum exercitu ab alia parte Nahi fluminis parvi & ubíque transmeabilis equo inſidens interitum villagij ſimul & Eccleſiæ malè gaudens proſpectabat intuebatúrque.

Ardente jam in parte ſuperiore Eccleſiâ, cùm nullus adeſſet Sacerdos præter Magiſtrum Henricum plebanum Eccleſiæ Bingiorum virum doctum morúmque honeſtate integerrimum, & verbi Dei præconem infatigabilem, qui ad hoc venerat, ut precibus incendium, ſi poſſet apud Principem obtinere, impediret, ſed non potuit. Is ergo cùm videret ardere templum, Chriſtianâ pietate commotus accurrit, & SS. Corporis Dominici Sacramentum de Hagiotheca manibus cum vaſculo extraxit, flexíſque in terram genibus cum multis lachrimis dixit: *Heu, heu, heu Domine Deus, ſiccine permittis humanam prævalere nequitiam, ut Te de ſanctuario tuo ejiciat, domum tuam incendat, Téque migrare quaſi hominem in aliena compellat!* Surgénſque confeſtim de terra, quoniam incendium ab omni parte urgebat, & portans in manibus Dominicum Corpus iter cum eo verſus Bingen incæpit. Inter multa, quæ dixit mærore plenus, & amaritudine magnâ perturbatus, ſic fertur increpâſſe malignos: *O ſceleſtiſſimi hominum, quando parceretis hominibus, qui creatori noſtro parcere non noviſtis? Quem hodie perſequimini, aut cui majorem infertis contumeliam? Contra Dominum univerſorum pugnatis, Omnipotenti Deo bellum indicitis: Salvatorem veſtrum de manſione ſua fugere compellitis, ejus templum cum pauperum domicilijs concrematis. Credite Principes, credite Duces, credite omnes, quoniam Juſtus & omnipotens Conditor & Rector totius univerſitatis, qui tantam à vobis hodie perfert injuriam, in longinquum non differet vindictam.* Hæc dicens cum lachrimis iter continuavit incæptum, & portavit in Eccleſiam Bingiorum venerabile Sacramentum. Fuerunt, qui dicerent, Landtgravium ad preces Bingiorum hanc in Monaſterium exercuiſſe ſævitiam, qui optarent villam ſemel deſtructam non amplius reſtaurari, memores injuriarum, quas ante 12. annos ut ſupra diximus, ablato ab eis per triennium emporio, ſuſtinuerunt, quod Albertus Göler de Ravenſpurg Palatini Comitis apud Stauroneſum præfectus tranſtulerat.

Increpatio Magiſtri Henrici plebani contra Incendiarios Eccleſiæ.

Monaſterienſi villâ cum Eccleſia ſuccenſâ & ardente, Landtgravius cum ſuis oppidum Bingiorum intravit, quem Bingij magno cum honore ſuſcipientes, ut hoſtis victorem communis ingenti lætitiâ ſalutârunt. Manſit in eo loco die uno, quo interim capta milites dividerent & venderent ſpolia. Erant ſanè tunc temporis Bingiorum corda Palatinenſibus haud mediocriter infenſa, & tam apertè, támque manifeſtè, ut latere nec

Landtgravius cum exercitu ſuo intravit oppidum Bingen.

nec possent, nec vellent. Si Moguntinos & maximè Clerum, si denique Ringavios (de cæteris tacebo) adscribam, certè non erravero. Quid enim? omnes, qui Palatino Comiti Philippo in hac turbatione fuerunt contrarij, etiam subditis ejus procul dubio extiterunt inimici. Ego autem, qui præco (si dici fas) harum tribulationum omnium sum positus, nihil aut parum causarum sive occasionum ignoro, saltem eorũ malorum, quæ sumus perpessi duro sub genere vindicandi, possem, si expediret, dicere multa, quibus nota paucis fierent manifesta. Sed in quem finem, ut nulli fieret vulgari æstimatione injuria? Transeo tamen consultò, ne aut in altera parte vindictam, aut in altera videar quæsivisse adulationem.

Landtgravius castra locavit contra Ingelheim villam Regiam.

Igitur Princeps Hassiorum Landtgravius ab oppido Bingiorum posterâ die movens exercitum, stratâ publicâ per terram versus Moguntiam iter assumpsit, cúmque ad regiam villam Ingelnheim, in qua magnus Carolus olim perhibetur nascendi sumpsisse principium, quæ tunc sub ditione extitit Comitis Palatini, pervenisset, castra inter Rhenum & Salisam rivulum ad meridionalem villæ plagam locavit, non dubius animo, quin aulam Caroli Regiam, quæ hodie Cœnobium Canonicorum est S. Augustini, nullo contradicente posset cum spolijs obtinere. Est autem locus ipse muris, turribus & fossatis per gyrum bene munitus, in quo & multæ sunt mansiones rusticorum, in quem viri & mulieres villagij omnes cum liberis & rebus suis confugerant, & ordinatis machinis præparaverant se ad defensionem contra venientem Palatini hostem: sicut enim longè supra diximus temporibus Caroli IV. Ingelheim ambæ villæ regales cum oppidis Lutern, Oppenheim, & Gauodernheim à Regno impignoratæ sunt Palatinatui usque in præsens.

Villani omnes in Aulam regalem satis tutam confugerunt.

Positis itaque castris Landtgravius in loco memorato copias misit, quæ Aulam in villa Ingelheim inferiori, aut primo si possent incursu caperent, aut si reniterentur, qui fuerant interius, obsiderent. Villani autem qui erant in Aula, videntes è turribus & muris exercitum appropinquare hostilem, portas dimiserunt apertas, ordinatis hinc & inde bombardis in occulto non solum intrinsecus post valvas, sed etiam in turribus & super muros, tantóque omnia silentio peregerunt, quòd neque vox audiebatur cujusquam, nec ullus tumultus.

Hassiorum exercitus ante Aulam in Ingelheim funditur.

Accedentes verò Hassij agminibus ordinatis contra portam Aulæ exteriorem, cùm eam reperissent apertam, & neminem viderent vel audirent, putabant metu fugisse omnes, & festinatione nimiâ valvas dimisisse reseratas. Cúmque jam primi secundæ appropinquarent portæ, qui latuerant Palatinenses, subitò præordinatas incendunt ex omni parte bombardas, quarum facies in turmam obviam fuerant omnes directæ. Fit mox clamor ab utraque parte magnus, & ingens tumultus: cadunt Hassij plures bombardarum ictibus tacti, retrocedere vel declinare medij, ad partem cæteri tutiorem festinare. Clausis deinde portis ad muros villani conscendunt & turres, jacula vibrant in hostes, & multos eorum occidunt. Hâc strage suorum acceptâ Landtgravius jussit admoveri machinas, & Aulam à plaga meridionali obsidione vallari. Hi verò, qui fuerunt in munitione, videntes quorsum res tenderet, cum tanto impetu lapides bombardarum miserunt in hostes, quòd obsidionem nullo poterant ingenio firmare, sed abire necessitate compulsi sunt. Multi Hassiorum in

hoc tumultu perierunt, quorum cadavera jussit Landtgravius sepeliri in vicino.

Hassiorum plures in domibus obruuntur incensis à mulieribus.

Denique incendio quamplures eorum interierunt, quibus sepulturam ignis præbuit. Enimverò Landtgravio cum exercitu villagio appropinquante, mulieres jussu virorum de Aula egressæ omnes villæ domos igne suppositio incenderunt, quod alioquin Hassos non dubitabant facturos. Cùm ergo Hassij pervenissent ad locum, quia putabant, quòd suorum quippiam vicum succendissent, cæperunt quidam spoliorum avidi per domos ardentes discurrere, & si quid esset relictum, quod raperent, diligentius investigare. Quorum plures cadentibus super se domibus in Cellarijs & alibi sub igne miserabili morte perierunt, spe lucri frustra decepti, cùm priùs omnia per villanos in Aulam fuerint deportata.

Landtgravius apud Moguntiam Rheno transmisso ducit exercitum.

Videns autem Landtgravius, quòd sine magna suorum clade nihil posset inferre Palatinis in Aula conclusis, removit castra, & cum toto exercitu suo Moguntiam, & paucis in urbe Moguntina peractis diebus copias navigio per Rhenum traducit, indéque progressus castellum quoddam Hohenburg nuncupatum, quod erat Comitis de Hanauvven partes Comitis Palatini defendentis, obsidione cinxit, expugnavit, & postremò per deditionem eorum, qui intus erant, obtinuit. Per dies igitur aliquot impugnando prædictum Comitem de Hanauvven, & alios Palatini fautores ab ista parte Rheni Landtgravius moram traxit. Et quia mente concluserat Rheno transmisso copias reducere in terram Palatini, & cujus jam villas spoliaverat & incenderat non munitas, etiam castella & oppida munita, quæ prius contingere non potuit, machinis & bombardis debellaret, cum magno labore, & multis impensis, quicquid instrumentorum, & machinarum habere potuit, ad se fecit adduci, bombardas videlicet & numero multas & satis ingentes.

Venit internuntius ad Stauronesum (ubi tum eramus) qui certissimâ exploratione præmisâ nuntiabat, Landtgravium in via constitutum cum exercitu suorum magno, habentem bombardas & machinas bellicas multas, & apparatum terribilem, illiúsque esse propositi, quòd copias Rheno iterum apud Moguntiam transmisso in terras Palatini velit reducere, & munitiones per Gavium omnes violenter expugnare. Jam enim non parvam machinarum partem per Franckfurdianos, & Mogani pontem ad Ruselsheim castellum suum traduci fecerat. Audientes hæc, qui erant in Creuzenach Palatinarum partium defensores, contractis sine mora copijs, in manu valida transierunt versus Moguntiam, & villam Weissenavv simul & montem S. Victoris præoccupârunt, Landtgravio interdicturi commeatum: non enim alio Rhenum transire potuit loco, quàm ibidem propter pondus machinarum, quas per Moganum traducere ad castellum in oppositio Moguntiæ villam non potuit. Displicuit Moguntinensibus non mediocriter, quòd montem S. Victoris & villam subjectam præoccuparent Palatinenses, quamvis nihil in contrarium præter indignationem vacuam nervis possent apponere. Landtgravius autem cùm didicisset, quòd Stauronesij montem præoccupâssent & vadum, substitit, & procedere ulterius dissimulavit. Misit tamen pedites quosdam ad tentandum, si navigio Rhenum transire quoquo modo potuissent illæsi. Qui cùm venissent ad vadum, & jam naves intrâssent, cæpissentque

Palatinenses præoccupant Rhenum, ne Hassijs reditus pateat.

pisſentque alteram remigare in partem, bombardas ordinatas in eos ſolverunt igne Palatinenſes, & retrocedere compulerunt. Retraxit itaque pedem Landtgravius, & propoſitum revocavit.

Quintâ die menſis Auguſti, anno prænotato, Palatinenſes venerunt in magna multitudine ad montem S. Victoris, & manſerunt in eo ſex diebus non ſine damno & incommodo Clericorum, qui prius ad Civitatem omnes confugerant adventu eorum perterriti. Nec prius inde volebant recedere, quàm Canonici Moguntinenſes una cum civibus & Archiepiſcopi locum tenentibus promitterent, ac litteris cautionibúſque neceſſarijs firmarent, quòd Landtgravio tranſitum deinceps ultra Rhenum nullatenus eſſent conceſſuri. His promiſſionibus cum ſufficiente cautela ſuſceptis Palatinenſes 12. die menſis Auguſti ad ſua redierunt.

Promittunt Moguntini Palatinenſibus repellereHaſſios.

Cernens autem Landtgravius quòd per Moguntinos tranſitum habere non poſſet, aliud in Palatinum deſtructionis non parvæ medium adinvenit. Eſt oppidulum cum adjacente in monticulo Caſtro nomine Cuba in deſcenſu Rheni ad dexteram, parùm diſtans ab oppido Bacherach, ſatis pingue habens telonium, quod utrúmque Juris & dominij eſt Comitis Palatini. Exiſtimans verò Landtgravius rebus ſuis optimum fore profectum, ſi hoc oppidum unà cum telonio poſſet acquirere, contractum prius illuc admovit exercitum, & decimo octavo die menſis Auguſti Caſtra in monte contra oppidum locavit, ab eadem videlicet parte fluminis quaſi ex oppoſito Bacherach. Non enim potuit exercitum propiùs locare, propterea quòd oppidum naturali ſitu munitum non ſit acceſſibile multitudini, habens ab Oriente præruptos, & altiſſimos montes, à meridie verò flumen Rheni ab utraque parte montibus concluſum. Mons verò, in quo caſtra Landtgravius poſuerat inter orientem & meridiem, ſic manet diſpoſitus, quòd obſeſſores in arcem, & in oppidum cùm volebant, poterant habere proſpectum, ſi paululum ad ejus cacumen propius acceſſiſſent. Bombardarum tamen jacula haud facilè in oppidum trajicere poterant propter altitudinem montis, à cujus ſi parùm deſcendiſſent cacumine, facilius ab his, qui vel in arce fuerant vel in oppido, lædi machinis potuiſſent, quàm lædere, pro eo quòd bombardarum jacula certius diriguntur aliquantulum elevata, quàm omnino in baſſum depreſſa. Unde plures Haſſiorum, qui cum bombardis à montis cacumine aliquando deſcenderant, Cubanorum jaculis perierunt, cùm ipſi nullum aut rarum ex ipſis poſſent attingere, lapidibus projectis in Rhenum cadentibus. Duravit iſta Cubana obſidio 39. diebus, in quibus Landtgravius arcem, & oppidum continuis penè machinarum ictibus pulſavit. Et licet partem turris & muri de caſtello tandem vi bombardarum dejecerit, arcem tamen propter inacceſſum montis non potuit invadere, his qui fuerant intus viriliter obſiſtentibus. Erant in Cuba quingenti & mille pugnatores, qui Haſſiorum inſultibus fortiter reluctantes multos eorum ad legendas vuas, quæ jam cæperant matureſcere, in vineta deſcendentes, bombardarum jaculis occiderunt.

Cuba oppidulum Palatini obſidetur à Landtgravio Haſſiæ.

Caſtra Haſſiorum in monte locata non attingebant oppidum.

Vigeſimo octavo die menſis Auguſti, Joannes de Landtſchad Comitis Palatini ductor exercitus à Stauroneſo cum 300. equitibus & populo terræ in multitudine magna exiens in auxilium Cubanorum contra Haſſios venit ad Bacherach, & poſterâ die caſtra metatus eſt in monte juxta

Caſtra Palatina in oppoſito Haſſiorum intermedio Rheno poſita.

oppidum jam dictum directè in oppoſito papilionum Lantgravij, erátque inter duos exercitus iſtos grande ſatis intervallum ſimul, & præterfluens Rhenus, & nihilominus bombardarum ſe jaculis mutuò impetebant. Audiebatur ſtrepitus machinarum utriúſque partis in alterutrum fulminantium apud Stauroneſum in arce, cùm tamen non ſit minus quatuor milliarium noſtrorum diſtantia. Partem verò copiarum præfatus Capitaneus noctu miſit in Cubam, quod in die non ſatis tutò fieri potuit propter Haſſiorum proſpectum, qui lapides inſtrumentis de monte projiciebant in Rhenum, nemo enim potuerat in die navigio vel terrâ intrare, vel exire Cubam, quem Haſſiorum in montis cacumine bombitonantes non viderent. In nocte autem liberum Cubani habebant acceſſum & receſſum, cùm eos Haſſij neque videre poſſent, neque fulminibus impedire, aut lædere, vel impetere bombardarum.

Ingenio vario multa tentavit contra Cubanos Landtgravius.

Multa ingeniosè tentavit in ea obſidione Landtgravius, & pecuniam pro varijs machinis, & inſtrumentis bellicis profudit ingentem. Vaſa implevit pice, ſulphure ſimul & alijs rebus ardentibus multa, quæ de ſummitate montis, qui Cubæ ſupereminet, emittens in oppidum volubili curſu ardentia præcipitavit. Sed omnia fruſtra, omnia caſſo labore conſumpſit, & non parvum rerum ſuarum diſpendium recepit; nam omnia penè vaſa bellica ſive bombardæ in caſtris ad uſum habitæ, quam primum ſemel, aut bis officio ſervierunt ſuo, rumpebantur. Quæ utrum fortuito caſu ſeu maleficij alicujus interpoſitione contigerint, ignoramus, licet in Cuba unus fuerit ex Stratiotis, quem novimus gloriantem, quaſi arte quâdam occultiſſimâ (ne dicam vaniſſimâ) ipſe cunctas noverit confringere bombardas, etiam non præſens, modò videat, vel à longè, vel audiat ſtrepitum facientes.

Cubani bombardas quaſdam ab Haſſijs præripiunt.

Quarto die menſis Septembris anno prænotato, cùm propter montis altitudinem, in quem Landtgravius caſtra poſuerat, machinarum præfecti non prævalerent jaculis attingere caſtellum, & multo minus oppidum, quod erat inferius, ſed major pars globorum in altum evadens nimium caderet in Rhenum, factis nocte foſſatis bombardas majores, quas capitales atque Carthunas appellant, per declivum montis ſubmiſère catenis, arbitrantes locum ad opus machinarum ſe reperiſſe magis idoneum & aptiorem. Mane autem cernentes Cubani Haſſios in declivo montis cum machinis laborantes, confeſtim è caſtro ſimul & oppido tam fortiter & ſine intermiſſione jacula in eos direxerunt, quòd neceſſitate compulſi relictis in loco bombardis ſine uſu, ad quas nec Haſſij poterant acceſſum habere in die, nec Palatinenſes alternis inter ſe jaculis prohibiti. Sed neque in nocte licuit Haſſijs vel cuſtodire illas, vel ſurſum retrahere, tum quòd Cubani etiam in tenebris certum jam in eos ſcopum noverant, tum verò quòd magnitudo ponderis retractum non permiſit. Poſtremò tamen machinæ in manus Cubanorum devenerunt. Exeuntes enim nocte quâdam viri audaces cum ſilentio de oppido, non ſentientibus Haſſijs, bombardas facili conatu per deſcenſum montis traxerunt ad littus Rheni, & ulterius in Cubam, quos etiamſi Hoſtes vidiſſent, prohibere tamen minimè potuiſſent. Nocte diem 4. menſis Septembris ſequente circa undecimam poſt meridiem horam ortum eſt in oppido Cuba caſuale incendium per negligentiam unius hominis, qui pulverem incenſo-

Locus caſtrorum Landtgravij non erat expugnationi conveniens.

rium

rium malè cuſtodivit ab igne, in quo viri undecim miſerabili morte perierunt, ex Stauroneſo illuc deſtinati, qui dormientes in ſuperioribus domicilij prius, quàm evigilarent, ab igne fuerant præoccupati, domos viginti flamma conſumpſit cunctis metu hoſtium confluentium ad muros.

Ludovicus Dux primogenitus Palatini miſſus in ſubſidium Cubanorum.

Sextâ die menſis Septembris Ludovicus Philippi Comitis Palatini Primogenitus cum quinquaginta equitibus & ſexcentis peditibus ab Heidelberg ad Stauroneſum, quæ & Creuzenach, oppidum, ſequenti die proceſſit ad Bacherach in auxilium Cubanorum, qui annum tunc agebat ætatis ſuæ ſextum ſupra viceſimum, Princeps animo & viribus conſtans, pauci ſermonis, ſed verax & ſtabilis. Eâdem quoque die venit ad Landtgravium obſidentem Cubanos in caſtra Henricus Brunnſuicenſium Dux, ſecum habens Comitem de Lippa Weſtfallum cum duobus pugnatorum millibus, bombardas adducens & machinas belli varias.

Cubana obſidio ſolvitur per Landtgravium die trigeſimâ nonâ.

Anno Domini ſupra notato, 25. die menſis Septembris, conſiderans Landtgravius poſt multos labores & graviſſimas impenſas, quòd Cubam obtinere non poſſet, poſteaquam novem & triginta diebus eam obſediſſet, majoráque accepiſſet ab hoſtibus damna, quàm intulerit, mane ſolutâ obſidione receſſit. Multa enim ſuâ ſponte (ut ita dixerim) in ea obſidione ſuſcepit incommoda tam in fractis penè omnibus bombardis, quàm in varijs machinis fruſtra compoſitis. Globos bombardarum ferreos non concavos, ſed ſolidos plures quàm ſexcentos adverſum Cubanos inutiliter projectos amiſit, quorum major pars in Rhenum cadens ſubmerſa fuit. Et ſic finis Haſiorum belli contra Palatinum Comitem extitit, in quo utérque non parum detrimenti accepit, quanquam congreſſi ad pugnam non fuerint, tertiò enim Landtgravius à facie Palatini declinavit exercitus. Primò videlicet apud Bensheim. Secundò prope Alzen. Tertiò juxta Genzingen, quod ideò forſitan fecit, quia tunc ſecum non habuit machinas bombardarum.

In Monaſterium Limpurgenſe Palatinus locat præſidium.

Eodem anno Philippus Comes Palatinus in Monaſterium Limpurgenſe noſtri Ordinis Spirenſis Diœceſis præſidium 400. virorum locavit contra Emichonem Comitem de Liningen, qui dudum, ut ſupra dictum eſt, Landtgravio confœderatus adverſus Principem animos geſſit hoſtiles. Erat nihilominus inter Macarium dicti Cœnobij Abbatem, & memoratum Comitem vaſallum ejus juratum graviſſima quædam diſſenſio pro quibuſdam in Dureckheim Juriſdictionibus, & alijs in nemoribus & aquarum decurſibus bonis temporalibus, quæ cauſam præſtitiſſe videbantur, ut præſidio Monaſterium contra inſolentiam hoſtis muniretur, quanquam id nec poſtulante, nec volente factum ſit Abbate, qui tunc apud Spiram febribus graviter æſtuabat infirmus, in Cœnobio exiſtente Conventu cum Priore non ſine inopia victualium, quia carnibus non veſcebantur.

Res Monaſterij per Abbatem & Priorem transferuntur in Spiram.

Vigeſimo tertio die menſis Julij, præſidium intravit Monaſterium, & manſit in eo diebus 39. non ſine gravi læſione & jactura utriúſque ſtatus monaſtici. Interea præcipiente Macario Abbate, Libri, Calices, ornamenta Eccleſiæ, privilegia & Clenodia Monaſterij ſucceſſivè ad Spiram ſunt deportata. Remanſerant autem plura domus utenſilia, lectiſternia, vaſa coquinæ, tabulæ ſive imagines in Eccleſia, & alia ſine certo numero

Monacho-

Monachorum instrumenta, quæ cùm F. Gerhardus Baldevvini de Oedmersheim tunc loci Prior (qui nunc mecum est apud S. Jacobum prope Herbipolim) in Spiram transferre disponeret, Fridericus de Spanheim præsidij Capitaneus restitit, asserens non expedire hanc Monasterij translationem, propterea quòd rusticis in vicino manentibus cunctis timiditatem simul & fugam incuteret. Cessit necessitate Prior imperanti, & contra voluntatem in Monasterio dimisit omnia & amisit. Vigesimo nono die mensis Augusti decollatione S. Joannis Baptistæ solemni, Fratres divinum ex more celebrârunt officium, & in medio tumultu armorum, quantum licuit, suum canonem Prioris directione custodierunt. Erat enim Gerhardus Regularis disciplinæ studiosus amator, qui à teneris unguiculis in Cœnobio Lacensi optimè institutus, Abbate Macario postulante, Simone quoque de Petra in Lacu Pastore consentiente, ac me ut visitatore utriusque loci procurante, de memorato Cœnobio ante quinquennium translatus in Limpurg, ibique secundum Ordinis nostri consuetudinem sub obedientia stabilitus & Prior constitutus, quantum in ipso fuit, regularis disciplinæ observantiam in se & in Fratribus integerrimè custodivit.

Rapinas de Monasterio exercebant Palatinenses.

Intereà verò, quòd præsidium Comitis Palatini Limpurgensi manebat in Monasterio, incolæ villæ Dureckheim viri omnes ad vicinum castellum Comitis Emichonis de Liningen Duroburgum nomine non minus hostium metu, quàm arcis ipsius defensandæ gratiâ declinarunt. Hi autem qui erant in monte Limpurg nomine Comitis Palatini, ne tempus in otio viderentur consumere, sæpius excursione factâ hostium pecora, & quicquid invenire poterant, rapientes abduxerunt, in Dureckheim oppido maximè rapinas exercentes, sicque ut ferunt, incendendi Monasterij causam, quemadmodum accusantur ab æmulis, non minimam dicuntur præstitisse.

Præsidium exercitus Palatini recessit à Cœnobio Limpurg.

Vigesimo nono die Augusti circa horam undecimam in nocte, Fridericus de Harmsheim Capitaneus Palatini jussu ipsius Principis amovit de Monasterio Limpurgensi præsidium suum, & in alia loca, ut sibi mandatum fuerat, traduxit. Latuit omnes Fratres præter Cellerarium Palatinensium de monte recessus, attamen eos, qui erant in Duroburgo, latere non potuit, qui suos exploratores ubique in nemore & itineribus acutissimè habebant dispositos. Post recessum præsidij suscitavit Oeconomus Priorem & Fratres, dixítque omnes à loco discessisse custodes, & sicut audivit, aliud metuendum eis fore prædixit.

Prior & Monachi omnes de Cœnobio Limpurg recesserunt.

His Prior & Fratres recognitis, & multis alijs comminationibus hostium in proximo commanentium territi, unanimi votatione statuerunt loco fore cedendum, animas cupientes suas à periculo salvare potius, quàm perire. Convenientes igitur in chorum nocte mediâ, omnes Matutinale juxta morem persolverunt officium, deinde unusquisque prout potuit, arreptâ sarcinulâ suâ, flexisque in gradibus Presbyterij genibus orationem itinerantium, ut Regula jubet sanctissimi P. N. Benedicti, cum timore dixerunt, valedicentésque non sine lachrimis templo circa tertiam post medium noctis horam Monasterio exierunt, & conjunctim ad Spiram, ubi tunc sicut diximus Abbas jacebat infirmus, profecti sunt. Erant autem numero Monachi & Conversi sedecim, qui non ex levitate reliquêre

reliquêre Monasterium, sed hostium metu, quorum furor juramento, ut ferunt, se constrinxèrant, Monasterium cum habitatoribus, si qui reperirentur, incensurum, quod facti crudelitas etiam ostendit.

Monasterium Limpurg à Duroburgijs invasum spoliatur.

Igitur penultimâ die mensis Augusti, post recessum Palatini præsidij, & Monachorum de Cœnobio discessum sicut diximus ad Spiram, exeuntes manè de Duroburgo Comitis de Liningen supradicto castello, quod est in proximo, Stratiotæ simul & rusticani Durckheimenses nonnulli Monasterium Limpurg armati & pleni furore intrârunt, rapientes & deportantes omnia, quæ invenerunt cum bona mora, nullo penitus resistente. Enimverò sicut diximus, multa remanserant in loco, quæ præ temporis angustia Fratres non poterant Spiram deferre, præsertim contra prohibitionem eorum, qui Monasterium occupârant. Vini enim plaustra invenerunt 5. aut 6. Frumenta quoque nonnulla, Calicem unum, Ornamenta Ecclesiæ, libros nonnullos in Bibliotheca dimissos, lectisternia & utensilia domus, coquinæ simul & cellerariæ plura, quæ omnia rapuerunt.

Monasterium Limpurg spoliatum incenditur & comburitur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, die mensis Augusti penultimâ, filij Belial & iniquitatis ministri ex Duroburgo turmatim procedentes, Limpurg Monasterium hominibus vacuum intraverunt, spoliaverunt, incenderunt, & domicilia Monachorum cuncta unà cum Ecclesia pulcherrima, & amplissima cremantes igne in cinerem redegerunt. Fuit autem Ecclesia valdè insignis, à Conrado Imperatore quondam II. circa annum Dominicæ Nativitatis tricesimum supra millesimum constructa, & in honorem vivificæ Crucis Domini nostri Jesu Christi, ejúsque castissimæ Genitricis semper Intactæ Virginis Mariæ memoriam consecrata, & pro sustentatione Monachorum sub norma divi P. N. Benedicti Deo servientium copiosè dotata, multísque decorata privilegijs, & ornata libertatibus.

Ecclesia Limpurgensis Monasterij fuit omnium pulcherrima.

Erat sanè templum Dei pretiosum, quo majus in ordine nostro vidi nullum. Cujus latera duo intrinsecus intra Ecclesiæ corpus & absides viginti erant subnixa columnis ex solido lapide præcisis, quarum unaquæque in altitudine pedes habebat 20. in circumferentia verò spissitudinis pedes ferme 12. stabántque singulæ super bases singulas artificiosâ pulchritudine formatas: habentes in summitate singula capitella non parvæ nec separatæ magnitudinis, super quibus arcuati parietes in altum sustentabantur. Longitudo hujus Ecclesiæ pedes continebat 350. Latitudo verò 140. Capellæ fuerunt in ea quatuor: Altaria viginti: Turres habebat in in fine versus Orientem 3. in quibus campanæ 6. numero pendebant: quarum duæ majores non parvæ fuerunt æstimationis & pretij. In Ecclesia quoque stabant imagines Sanctorum ex ligno sculptæ in altaribus, & tabulæ depictæ plures atque pulcherrimæ, & alia non pauca in Dei ministerium deputata, quæ omnia per incendiarios illos, aut deposita sunt, aut in cinerem redacta, campanæ omnes incendij magnitudine perierunt. Columnæ quoque ruptæ sunt, nihil integrum, nihil non destructum in toto Cœnobio remansit. Fugientibus de Monasterio cunctis, senex quidam grandævus nomine Joannes artificio scriniator præbendatus amore Dei impotens fugere in loco solus remansit. Is cùm diaboli ministros ex

Duroburgo cerneret advenire, in Ecclesiam declinavit: quâ per illos incensâ, & ipse flammâ consumptus est.

Duodecim diebus & noctibus continuè durabat incendium.

Per 12. dies & noctes continuè duravit incendium, ministris impietaris quotidie sine alicujus hominis prohibitione & metu de Duroburgo excurrentibus, & nequid remaneret integrum in Ecclesia, & Monasterio toto, ignem renovantibus. Tam vehemens incendium exstitit, quòd non tantum omnia structurarum ligna consumpsit, sed etiam muros lapides & solidissimas columnas pro majori parte destruxit. Major etiam Turris Ecclesiæ ardoris vehementiâ in terram corruit. Denique priusquam incenderetur Ecclesia, satellites diaboli omnia perfregerunt altaria, sigillis manu sacrilegâ ruptis, & Divorum reliquias quò voluerunt, deportârunt. Quod utrum pro honore & reverentia Sanctorum fecerint, aut sicut raptorum consuetudo est, pecuniam se reperturos speraverint, nobis manet incertum.

Sepulchra mortuorum aperuerunt ejectis cadaveribus.

Duæ fuerunt absides ab utraque parte seu latere Chori, quibus in modum Crucis more veterum constabat Ecclesia, in quarum sinistra fuit sepultura loci Abbatum, in dextera verò Comitum de Liningen, quorum Cadavera sub elevatis à terra lapidibus pausabant concavatis interius atque muratis. Nescio quæ moverit sacrilegos causa, quia hæc ipsa mortuorum sepulchra temerantes aperuerunt, & inter alia corpus Emichonis Comitis, qui Pater fuit hujus Emichonis, integrum extraxerunt, quod filius postea translatum ad Dureckheim in Ecclesia parochiali fecit tumulari. Sacramentum Dominici Corporis imminente jam Ecclesiæ incendio Paulus Pastor in Dureckheim, non ultimus in Concilio malignantium, suam deportaverat ad Ecclesiam. Satis hinc constat manifestè, quòd operarij iniquitatis Ecclesiam animo deliberato unà cum Monasterio statuerant concremare, quippe qui priusquam ignem supponerent, Sacramentum deportari fecerunt, Altaria violârunt, Sanctorum reliquias pollutis manibus extraxerunt, sepulchra Comitum aperuerunt, Cadavera ejecerunt, res sacras cum tabulis & ornamentis deportârunt, ignémque in multis locis Ecclesiæ suppositerunt. Hic finis & consummatio tam insignis Monasterij, quod à prima sui fundatione steterat annis quadringentis sexaginta quatuor, & nunc hodiè jacet incensum, destructum & penitus desolatum annum ferè in decimum, necdum restitui cæptum. Quando, quo tempore, quo medio, quibus impensis, & per quos homines restitui debeat, aut possit, soli Deo est cognitum, qui solus omnia novit & potest. Enimverò quantum ego intelligere possum, qui Monasterium cùm staret, optimè novi, si adessent florenorum sexaginta millia, non sufficerent, ut restaurari posset in eam conditionem, in qua viguit priusquam ab impijs hominibus incenderetur.

Palatinus Comes simul & semel à quatuor locis impugnatus.

Omnia quæ scripsimus, annua sub serie prænotata mala, in ea concertatione regni & principum Germaniæ adversus Philippum Comitem Palatinum facta sunt, quæ mensibus fermè 5. duravit, quatuor videlicet per inæquales exercitus, quorum primum in Bavaria duxit Maximilianus Rex & certi cum eo Principes. Secundum in Suevia præcessit Udalricus Dux Wirtenbergensium: & ambo satis nocuêre Palatinatui. Tertius verò parvus & minimum nocens fuit exercitus Ducis Alexandri. Quartus autem crudelis & nimis hostilis incendio & rapinâ plus nocuit multis, qui sub

sub manibus Wilhelmi Landtgravij Hassiorum ducebatur. Hos quatuor impugnantium exercitus quia descripsimus, nunc pacem requiramus.

His ergo quæ memoravimus, & multis alijs in perturbatione tumultuosè peractis, tandem circa festum S. Archangeli Michaelis Maximilianus Rex pacem cunctis indixit communem, præcepitque jam deinceps à bello cessandum. Et ne cuiquam videretur subtraxisse patrocinium Juris, Conventum Principibus statuit in mense Julio sequentis anni apud Coloniam celebrandum, in quo si quis aliquid haberet justæ querelæ adversus alium, communi Procerum judicio definiretur: interea mandavit ab omni tumultu quiescendum.

Maximilianus Rex à persecutione Palatini revocat Principes.

Anno prænotato, 20. die mensis Augusti, obijt Rupertus Comes Palatinus Bavariæque Dux Philippi Palatini Principis Electoris tertio genitus filius & gener Ducis Georgij Divitis avunculi sui, bello adversum se adhuc durante, anno ætatis suæ XXIII. filium relinquens, & filiam cum uxore vidua, Ducis Georgij quondam filia, quæ & ipsa post dies paucos moriens secuta est.

Rupertus Palatinus Bavariæ Dux cum uxore sua moritur.

Eodem ferè tempore mortuus est etiam Ludovicus de Helmstatt Episcopus Spirensis anno Pontificatus sui XXVII. non completo, cujus corpus Spiræ in Ecclesia majore sepelitur. Vir maturus integer & semper honestissimæ conversationis, de quo nihil turpitudinis, aut lasciviæ auditum est unquam. Sub hoc Pontifice Klingenmünster, Odenheim, & Sunsheim Monasteria Ordinis S. Benedicti, Abbatibus cum Monachis apostatantibus, in sæculares Ecclesias Clericorum translata sunt.

Huic electione Canonicorum in Episcopatu successit Philippus de Rosenberg majoris Ecclesiæ Cantor, & præfuit annis ferè 9. podagrâ, sciaticâ & continuâ infirmitate laborans. Hic transtulit collegium Canonicorum ex Monachis novum de Odenheim, in oppidum Bruchsal cum omnibus rebus privilegijs & proventibus suis.

Philippus fit Episcopus Spirensis annis 9.

MDV.

Anno Joannis Abbatis Hirsaugiensis secundo, Indictione Romanorum VIII. circa medium quadragesimæ, Philippus Comes Palatinus ad se Budoras convocavit Prælatos, Comites, nobiles, & communitates Principatus sui, quibus in aula majori comparentibus, plura cum eis tractavit super conditionibus Pacis reformandæ inter ipsum & Regnum cæteróſque Principes, quorum fecimus memoriam.

Philippus Comes Palatinus Heidelbergam convocat Prælatos.

Eodem anno mortuus est Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiscopus Moguntinus, anno Pontificatus sui XXI. & in Metropolitana Ecclesia Moguntina cum patribus suis antecessoribus sepelitur: qui fuit in Principatu suo vir magnæ authoritatis & providentiæ, ingenio subtilis & promptus eloquio, experientiæ multæ, patientissimúsque laborum. Ecclesiam Moguntinam, quam ære alieno gravatam reperit, ut plurimum ex oneribus debitorum tempore sui regiminis liberavit. Verùm in his Clerum & Claustrales inconsuetis subventionibus multoties gravavit.

Post hunc Jacobus de Liebenstein, Patriâ Suevus, majoris Ecclesiæ Decanus, in Archiepiscopum electus præfuit annis fermè quatuor, homo bonæ conditionis, vitâ & moribus integer, qui morbo calculi & vesicæ laborans quasi continuè, non ita rebus Ecclesiæ suæ præesse valuit, quemadmodum ratio temporum postulare videbatur.

Jacobus fit Archiepisc. Moguntinus annis IV.

Conventus fit Regis & Principum magnus in urbe Coloniæ.

Anno prænotato in principio menſis Julij, convenerunt ad Regem Maximilianum in Coloniam multi Principes Regni, quemadmodum antè fuerant juſſi, inter quos iſti fuerunt præcipui, Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, Jacobus Archiepiſcopus Trevirenſis, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis Dúxque Francorum, Georgius Epiſcopus Bambergenſis, Conradus Epiſcopus Monaſterienſis, Chriſtophorus Epiſcopus Kiemſeenſis, Petrus Epiſcopus Tergeſtinus, Chriſtophorus Epiſcopus Lambacenſis, Matthæus Epiſcopus Gurcenſis, Philippus Comes Palatinus Rheni Princeps Elector, Fridericus Dux Saxoniæ Princeps Elector, Joachim Marchio Brandenburgenſis Princeps Elector, Fridericus Marchio Brunſvvicenſis, Ericus Dux Brunſvvicenſis, Henricus Dux Lauenburgenſis, Wilhelmus Dux Juliacenſis & Montenſis, Henricus Dux de Magdeburgo, Ludovicus Palatinus Philippi primogenitus, Adolphus Comes de Naſſavv, Fridericus Comes de Zolra, Philippus Comes de Waldegg, Wilhelmus Landtgravius Haſſiæ, Emicho Comes de Liningen, Joannes Comes de Holſtein, Reinhardus Comes de Reineck, Sigiſmundus Comes de Lupfen, Felix Comes de Werdenberg, & plures alij, quorum nomina memoriæ non occurrunt, Comites, Barones, milites & nobiles adfuerunt.

Regis Mandato pax & concordia indicitur principibus.

In eo conventu Principum Maximilianus Rex inter diſcordantes Duces pacem reformavit, & conditiones pacis in medium propoſuit, quas ſervari & cuſtodiri ab omnibus inviolabiliter ſub pœna criminis læſæ Majeſtatis partibus mandavit. Summa conditionum in eo fixit ſententiam, ut qui tempore guerrarum plura perdidit, careret amiſſis, & qui multa fuerat lucratus, non compelleretur, ſaltem in foro contentioſo, ad reſtitutionem. Quòd ita res fuerit, acta demonſtrant conſequentia, quoniam uſque in præſentem diem ablatorum Palatino parum, aut nihil intelleximus reſtitutum.

Abbas Limburgenſis accuſat Emichonem Comitem ſuper incendio.

In eodem Conventu Principum Macarius Abbas exuſti Monaſterij Limburgenſis coram Maximiliano Rege querelam detulit contra Emichonem Comitem de Liningen, accuſans eum & proclamans, ut auctorem incendij, ſimul & ſpoliatorem memorati Cœnobij ſui. Verùm Rex alijs negotijs Regni plurimum occupatus Jacobo Archiepiſcopo Moguntino cauſam per litteras commiſit abſenti: inter alia præcipiens, ut poſt cauſæ cognitionem tentaret inter partes pro concordia, quòd ſi eas concordare non poſſet, negotium cum actis remitteret.

Archiepiſc. Moguntino cognitio cauſæ à Rege committitur.

Aſſumpſit commiſſionem Pontifex, & partibus citatis ad inquiſitionem proceſſit. Accuſabat Comitem Abbas ſuper incendio Monaſterij reum. Negabat Comes ſuâ voluntate aut ſcientiâ eſſe commiſſum, dicens, ſe illo tempore apud Greiffenberg caſtellum laborâſſe febribus, & procul à Limpurg fuiſſe abſentem. Abbas verò pollicebatur, ſe probaturum, quòd miniſtri & famuli Comitis de caſtello ejus Duroburgo turmatim exierint, Monaſterium intraverint, ſpoliaverint, incenderint, caſtello prædam intulerint, atque per dies 12. quotidie ad montem redierint, & quod non ardebat, iterum bona cum deliberatione igne ſuppoſito concremaverint. Reſpondit Comes, quòd nihil eorum, quæ Abbas dixerat, factum ſit de ſuo vel ſcitu vel conſenſu, ſed ſi noverit incendiarios Monaſterij ſui, conveniat illos, & jure ad reſtitutionem compellat, quam-

quam

quam & illos excusare nitebatur, dicens, quòd speluncam incenderint latronum, & non Monasterium, utpote in quo Palatinenses adversarij & rebelles totius Regni mansionem habuerint, de qua rapinas & incendia pauperum in circuitu fecerint, mulieres & virgines introduxerint, vim eis contra omnem honestatem Christianam intulerint, aliáque plura commiserint mala, quæ fieri non soleant ex Cœnobijs Monachorum, sed ex castellis & speluncis latronum. Non dubium se fore dicebat, si Monasterium reperissent, ut Monasterium honorâssent, & nec spoliâssent illud, nec incendissent. Duravit inter Abbatem & Comitem ista coram Archiepiscopo contentio per triennium, quousque tandem morte sublato Abbate Macario Wernerus in Abbatia successit, qui cùm sit homo quietis amator & pacis, actionem causæ intermisit usque in præsentem diem.

Mors Abbatis Macarij finem imposuit contentioni.

Macarius autem post incensum Monasterium cupiens locum habere, in quo manere posset cum Fratribus suis, Ecclesiam parochialem in oppido Wachenheim à Præposito & Conventu Luterensibus obtinuit, apud quam Cœnobium ædificare novum de consensu Palatini Comitis animo cogitavit. Mansit ergò cum quatuor Monachis apud eandem Ecclesiam in domo presbyteri, cæteris ad diversa loca hinc inde transpositis: ubi & hodie manet Abbas Wernerus cum paucis, qui Monasterium non ibi, sed in priori loco restaurare proponit.

Rex Maximilianus cum principibus descendit in Geldriam.

Anno quoque prænotato, 29. die mensis Julij, Maximilianus Rex Germanorum cum Principibus multis ex his, quos apud Coloniam convenisse diximus, navigio descendit in Geldriam, Brabantinis, qui ejus jussu Arnheim oppidum Ducis Geldriæ obsidebant, laturus auxilium. Cúmque pervenisset ad locum destinatum, in multitudine pugnatorum gravi Arnheim sub certis conditionibus per deditionem obtinuit, & oppidanis neque in corporibus, neque in rebus damnum aliquod inferri permisit. Ducem etiam interventu Principum orantem pactis & nonnullis interpositis conditionibus ad gratiam recepit, qui tamen in promissâ fide diu non permansit.

Vigesimo octavo die mensis Julij, Maximilianus Rex cum ijsdem Principibus Comitibus atque Nobilibus eo, quo exiverant ordine, Coloniam ingressi sunt, & epulis penè totâ nocte vacaverunt. Omnes denique per Civitatem campanæ sequenti die in signum triumphi & gaudij quòd pax esset data Geldrensibus, pulsabantur.

Canonicus quidam Coloniæ in platea insidiosè occiditur.

Durante Principum Conventu, Canonicus quidam Ecclesiæ Colonensis, Hermanno Archiepiscopo multum familiaris & dilectus, cùm quadam die apud eum cœnâsset in Curia ejus, & jam noctis sub umbra comitantibus servis duobus redire pararet ad domum, in publica urbis strata per quosdam sicarios præordinatos occisus est. Fuerunt eo tempore graves inter memoratum Archiepiscopum & Cives discordiæ, quæ tamen sequenti anno fuerunt extinctæ, quarum occasione multi Senatum urbis habebant suspectum, quòd subordinatione ipsius hoc homicidium fuerat perpetratum. Quem post octennium excusabimus, cùm sceleris dicemus auctores.

Maximilianus Rex movit in Ungariam.

Anno item prænotato, Maximilianus Rex Germaniæ contractis undique copijs pugnatorum expeditionem movit in Ungariam, suo Regnum dominio subjecturus. Verùm intervenientibus Episcopis & Primoribus

moribus Regni, pacem dedit Ungaris sub conditionibus certis, & cum populo salvo in propria reversus est.

Eodem anno Cometem Budoris vidimus crinitum inter Occidentem, & Septentrionem paucis diebus apparentem, cujus aspectus terruit intuentes. Cui similis etiam anno sequente apparuit, qui & ipse duravit paucis diebus. Quos non diu post mors quorundam Germaniæ Principum subsecuta est.

MDVI.

Rüttlingen oppidum incendio crematur.

Anno Joannis Abbatis tertio, Indictione Romanorum IX. 20. die mensis Januarij, quæ fuit solemnitate SS. Martyrum Fabiani & Sebastiani festiva, Regale oppidum Rüttlingen igne casuali succensum ardebat, in quo plusquam 20. habitationes incolarum vorax flamma consumpsit. Sed Udalrico Duce Wirtenbergensium auxiliante, qui gratis ligna civibus donavit, omnes domus combustæ brevi in melius reconstructæ sunt & restitutæ.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale in Augusta celebratur.

Eodem anno, Dominica III. post Pascha, quæ fuit 3. dies mensis Maij, Augustæ celebratum est tricesimum secundum Ordinis nostri Provinciale Capitulum apud S. Udalricum, in quo præsederunt Joannes Rheinharz-Bronnensis, Volpertus Hirsfeldensis, Conradus S. Stephani Herbipolensis, & Martinus in Wiblingen Monasteriorum Ordinis S. Benedicti Abbates. Et nota, quòd celebratio hujus capituli ante biennium fieri debuisset, quemadmodum in Fulda fuerat constitutum, sed bella Principum impediverunt.

Conflictus inter Casimirum Marchionem & Nurenbergenses.

Anno prænotato, cùm ex Regali oppido Nürenberg nonnulli cives animis ferventiores ad villam quandam non procul distantem in die anniversaria Dedicationis Ecclesiæ recreationis causâ exivissent, irruit in eos subitò Casimirus Marchio Brandenburgensis, quem ad mensam oppiperatam verbis quibusdam contumeliosis dicebantur invitâsse, cum tribus, ut ferunt, pugnatorum millibus, & plures eorum occidit, cæteris in urbem recurrentibus. Alij dicunt, utriúsque partis numerum virorum simul computando tria pugnatorum millia extitisse, quod & mihi probabilius esse videtur, informationem accipienti ab uno, qui interfuit. Ceciderunt nihilominus etiam in parte Marchionis quamplures.

Universale Gymnasiũ Franckfurdiæ in Marchia fundatur.

His temporibus Joachim Marchio Brandenburgensium Princeps Elector, cujus residentia est in oppido Berlin nuncupato, secus flumen cui nomen est Sprevus, non Suevus, ut malè legitur apud Ptolomæum, Princeps nobilis, prudens, & doctus, qui nostrâ tempestate inter omnes Germaniæ Principes, quos ego noverim, unicus facilè Mœcenas omnium eruditorum hominum judicio habetur, novum apud Franckfurt oppidum suum Cis-Oderam universale Gymnasium fundavit, & anno prænotato, 26. die mensis Aprilis, me cum ipso tunc existente per 9. menses in Marchia, primos ejusdem Universitatis Magistros atque studentes cum magna solemnitate introduxit, fovit & dotavit, Julio Papa secundo hanc ejus fundationem confirmante, & privilegia concedente optata. Primus autem Gymnasij hujus Rector & in Theologia ordinarius fuit Magister Conradus patriâ Francus ex Buchen villa oriundus, quem vulgò Wympfinatem appellant, Doctor Lipsiensis, qui scripsit super sententias Petri Lombardi 4. libros, & quædam alia cum tempore in lucem ventura.

Fuerunt

Fuerunt eo tempore, quo ego cum Principe memorato eram in Berlin sive Ursulo mensibus novem, quidam latrunculi ex eorum numero, qui de generis sui nobilitate frustra gloriantur, hinc inde per Marchionatum discurrentes, & quoscunque mercatores, vel alios itinerantes pecunijs, & rebus occultè spoliantes, non curando, sed contemnendo potius itineris tuti Marchionis conductum. Horum improbitate Princeps tandem excitatus, & per semetipsum, & per suos ministeriales observavit latronum incursus, plures eorum cepit, ex quorum necessitata confessione confœderatorum in malum & aliorum nomina cognovit. In brevi tempore Principatum suum latronibus purgavit, ut mundum Hercules monstris, reddiditque viatoribus itinera satis tutiora. Constat enim mihi, & est in tota Marchia manifestum, quòd intra biennium non minus quadraginta ex nobilium prosapia raptores, vel suspendi fecerit, vel capitibus truncari. Cæteri verò malignantium societatis, qui se novêre culpabiles, relictis uxoribus cum liberis, domicilijs & rebus universis, extra Marchiam fugerunt, nec audebant redire, quamdiu Princeps iste vixerat in humanis. Tanto enim justitiæ fervet amore, quòd neque muneribus, neque precibus etiam Principum, vel amicorum, imò nec minis, nec terroribus libram æquitatis deflectit, sed reddit malefactoribus, quod merentur in capita eorum. Quo fit ut jam nunc ab omnibus timeatur, & nullus remanserit, qui latrocinium in ejus exercere dominio præsumat. Eorum quæ dixi adducam vel unum, quod audivi & vidi ab eo factum. Erat homo quidam nobilis, de bona prosapia ortus in ducatu Mekelburgensi, multis consanguineis & fratribus dives, qui raptoribus conjunctus, & semel duntaxat participans, captus est in mense Februario anno præcedenti, & in Ursulum ductus, mansitque vinculis alligatus usque post Octavas Dominicæ Resurrectionis. Multæ pro eo factæ sunt preces, multa promissa. Egit pro ejus liberatione Henricus Dux Megalopolitanus, qui Ursulam sororis ipsius Marchionis desponsatam præstolabatur uxorem, personaliter in carnis-privio apud Ursulum præsens, egerunt Marchionissa uxor, Albertus frater, nunc Archiepiscopus Magdeburgensis & Germaniæ primas, soror quoque memorata, sed & fratres & amici ejus, qui tenebatur captivus, & alij multi, nihil tamen obtinere potuerunt. Denique captivus ipse consensu fratrum suorum & se in servum perpetuum, & quidquid in mundo habebat, Marchioni obtulit in proprium, tantum ut vitam ei, quibus vellet conditionibus interjectis, permitteret. Quibus ille respondens ait: *Non decet Principem & rectorem populi justitiam vendere, vel muneribus acceptis nocentem dimittere, vel innocentem condemnare. Unde si tentum florenorum millia posset dare homo iste, vel quilibet alius in simili crimine deprehensus, non mutabit sententiam æquitatis apud me atque justitiæ.* Et ita mansit animo fixus, reum capite plectens. Verùm ne quis tyrannidem in eo hanc esse putaret animi constantiam, potiùs quàm amorem vel observantiam æquitatis, libet paulisper describere hominem, & quàm longè ab eo sit omnis crudelitas, paucis ut possumus, aperire, quamquam satis ad confirmationem propositi esse potuerit, quòd in ejus Nativitate ante annos triginta superius dictum est. Adijcio tamen non adulationis studio, cùm forsitan ista nunquam lecturus fuerit, sed amore veritatis, quæ salvum conservat innocentem. Est enim vir Principatu dignissimus, ingenium

Joachim Marchio Brandenburgensis masicus prædonum

Joachim Marchio monstris terram purgat id est prædonibus.

Joachim Marchio justitiam pretio non vendit.

Notabile verbum.

genium naturâ conſecutus bonum, docile, promptum ſubtile & amœnum: vitâ & moribus integer, modeſtus, pius, humanus, mitis & ſummâ benevolentiâ decoratus, juſtus rectus, & magnâ in Deum ſinceritate devotus. Non ſpernit pauperes, neque inopum contemnit audire, vel diſcernere cauſas, ſed facilem cunctis audientiam præſtat. Cum Paulo audivimus eum dicere: *Princeps ſapientibus & inſipientibus debitor eſt, & ſubjectorum omnium quieti providere debet pro viribus & ſaluti; Dei enim miniſter eſt, ut bonos affectu pietatis foveat, malis autem vindictam rependat.* Sic loquitur, ſic agit, ſine tyrannide juſtus, ſine crudelitate ſeverus, ſine ſuperbia potens, ſine temeritate conſtans, quem eo melius novi, quo ei familiarius, & ſi dici fas eſt, ſecretius aliquandiu ſum apud Urſulum converſatus. Anno námque præcedente in menſe Auguſto, conſenſu & juſſione tunc Principis mei Philippi Comitis Palatini apud Coloniam in Conventu Principum publico exiſtentis, ubi eram ab ipſo vocatus, intravi cum eo ad Marchiam, & manſi apud illum, quemadmodum ſupra dixi, menſibus novem, gratiâ linguæ docendæ latinæ, quam brevi tempore illo ſatis apprehendit & didicit, ut deinceps in ea facultate præceptore ampliùs non indigeat. Ejus fidem, cultum, & devotionem in Deum conſultè pertranſeo, ne magnitudine materiæ ſcriptor ineptus ſuccumbam.

Joachim Marchio Trithemio notus eſt Princeps pientiſſimus.

Anno præſcripto, nonâ decimâ die menſis Aprilis, quæ fuit Octava Dominicæ Reſurrectionis, facta eſt in Regno Portugalliæ in Civitate Ulixibona magna Judæorum & ex eis baptizatorum perſecutio, cujus iſta fuit cauſa & principium. Erant plures ex Judæis noviter converſi ad fidem, qui dicebantur novi Chriſtiani, quorum major pars in aperto Chriſtum confitebatur, ore non corde, in ſecreto verò Moyſen & ritus Judæorum ſequentes obſervabant. Contigit quòd ſeptimâ decimâ die menſis Aprilis, quæ fuit ſexta feria poſt Paſcha, mandato Regis Portugalliæ ſedecim eorum captivi dimittebantur è carcere, qui Paſcha prius cum Judæis celebraverant, agnum Paſchalem, ova & carnes in Quadrageſima more Judæorum comederant, & propterea capti fuerant, quos Chriſtiani omnes, qui erant in Civitate, dignos incendio judicabant. Cùm ergo dimitterentur impuniti contra populi voluntatem, omnes contra Regem & gubernatorem, quaſi munera ſuſcepiſſent à Judæis, & morte dignis peperciſſent, murmurabant. Quid moror? grandis in Civitate contra Judæos & novos Chriſtianos tumultus oritur, in unum conſpirant omnes viri & mulieres, juvenes & ſenes, clamat omnium ſimul excors ſententia: *Tolle impios, tolle ſacrilegos, interfice Judæos, falſos demolire Chriſtianos.* Surrexerunt in eo tumultu & conventu S. Dominici duo Fratres, & neſcio cujus alterius Normæ tertius, qui tres populum in perniciem Judæorum vehementiùs concitabant. Nam ſinguli per ſingulas urbis plateas & angulos diſcurrebant, imaginémque Salvatoris noſtri Crucifixi portantes in manibus magnâ voce clamabant: *Miſericordia! Miſericordia! veniat & ſequatur nos, quicúnque fidem Catholicam & crucem Chriſti diligit, quoniam Dei æmulatores ſumus, & Judæos inimicos omnes interficere volumus & necare.* Ad has clamantium voces tota commota eſt civitas, & ſequebatur Fratres ſingulos ſingula multitudo magna virorum in armis, mulierum quoque & juvenum. Neſcio Zelus Dei dicendus fervor ſit hic populi, an furor; perrotam námque

Magna Judæorum perſecutio in Civitate Ulixibonenſi.

námque diem ſupradictum Paſcatis & noctem in Civitate diſcurrebant interficientes, quotquot invenire poterant novos Chriſtianos atque Judæos, & cadavera occiſorum in planitie S. Dominici projecta in ignem, combuſſerunt. Cæpit iſta Judæorum interfectio horâ tertiâ poſt meridiem die Dominicâ in octavis Paſchæ, anno ſicut diximus prænotato, duravítque in diem ſequentem uſque ad meridiem, in quo temporis ſpatio unius & viginti horarum, occiſi ferebantur homines memoratæ opinionis non minus ſexcenti, quorum aliqui vivi, reliqui verò jam mortui, viri, mulieres, juvenes & ſenes ignibus cremati ſunt omnes. Duravit in Judæos memorata perſecutio diebus paucis, in quibus eorum ferebantur occiſi tam in urbe, quàm in proximis villis mille nongenti triginta. Sed jam nunc quid in perſecutores Judæorum Chriſtianos ſit actum breviter dicamus.

Judæi à Chriſtianis multi occiduntur in Ulixibona urbe.

Relatione factâ ad Regem, qui tunc milliaribus quatuordecim ab Ulixibona civitate fuerat abſens, eorum quæ fuerant acta, vehementer iratus eſt, & juſſit omnes, qui principales fuiſſent in cauſa contra Judæos auctores, comprehendi, quorum à prima die Maij uſque ad ſextum decimum plures quàm ducenti numero ſunt carceribus mancipati, inter quos & patres illi tres crucigeri fuerant comprehenſi. Denique fuerunt poſt hæc & alij non pauci numero tam ex Villanis, quam ex Urbanis Regio juſſu conjecti in tenebras carceris. Ex quibus duo illi Fratres S. Dominici, qui concitaverant populum, inprimis vivi combuſti ſunt. deinde captivorum alij capitibus cæſi, ad crucem alij ſuſpenſi, ceteri bonis privati omnibus, de patria in exilium proſcripti ſunt. Omnes quoque Fratres S. Dominici decimum nonum transgreſſi ætatis annum, de Cœnobio fuerunt expulſi.

Vindicta Regis in Judæorum perſecutores facta.

Anno prænotato, in menſe Auguſto, iterum apparuit Cometes, id eſt, ſtella caudata, quam tunc Heidelbergæ conſtituti vidimus inter Septentrionem & Orientem ſub urſa majore rutilantem, quæ utriúſque ſignum Leonis & Virginis occupavit, & paucis diebus duravit. Secutum eſt non diu poſtea Maximiliani Regis bellum contra Venetos, quod per annos jam plures duravit uſque in præſentem diem, de quo ſuo loco dicemus.

Cometes apparuit.

Eodem anno Philippus Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ & Brabantiæ, filius Maximiliani Regis Germaniæ, qui Joannam filiam Ferdinandi Regis Hiſpaniarum habuit uxorem, poſt mortem Eliſabeth reginæ matris uxoris declaratus Rex Caſtellæ & Legionis, conſilio ſuorum contra voluntatem, ut dicebatur, inductus, cum mille quingentis viris Claſſem ordinavit à Flandria verſus Hiſpaniam, Regnum ſuſcepturus oblatum. Præfectum Claſſis conſtituit Wolffgangum Comitem de Fürſtenberg virum nobilem & ſtrenuum, & erant in ejus Comitatu multi viri nobiles, Comites, & Barones, qui omnes cum magno gaudio novum Regem proſequentes conſcenſis navibus iter periculoſum acturi, mare ſulcabant. Viceſimâ autem die poſteaquam in magna tranquillitate navigaverant, & perveniſſent non procul ab Inſula, quam Cordan veteres nuncuparunt, & eſt poſt Aquitaniam ad plagam Occidentalem Sanctonum, habens promontorium ab Aquilone, & Curanum à meridie, ſubitò in mari tempeſtas orta eſt maxima, cujus impulſu naves ab invicem ſeparatæ in loca jactabantur diverſa, ita, ut nec duæ ſimul manerent conjunctæ. Salvi tamen

Philippus Archidux Auſtriæ Rex Caſtiliæ declaratur.

Philippus cum ſuis periclitatur.

men omnes evaserunt, præter unam navem, quæ cum hominibus fermè centum fuit submersa, & in profundum absorpta. Tantus autem ventorum impetus fuit, quòd naves penè omnes retrorsum violenter usque ad Angliam retrusit, & magnum iter maris paucis consummavit in horis. Mari tandem optatâ tranquillitate concessâ, Rex Philippus cum sua navi haud procul ab Anglia inventus est salvus. Qui autem in cæteris navibus erant vagantes per mare, amissum Principem anxiâ mente quærebant, ad quem non subitò, sed per intervalla successivè tandem omnes pervenire meruerunt, illis duntaxat exceptis, quos cum una diximus navi confracta in profundo maris perijsse. Postquam ergo simul iterum convenissent apud Hampton oppidum à latere Albionum, denuò versus Hispaniam navigare cœperunt, patrocinum S. Jacobi Apostoli crebrius invocantes, cujus Basilicam in Compostella se visitaturos unanimi omnes prpmissione foverunt. Unde miserante Deo & patrocinium ferente salvi tandem ad littus perveneruntGalitiæ, quo transmisso atque circumgyrando angulum terræ juxta Caronium oppidum, quod Omena fluvius præterfluit, navibus relictis descenderunt in terram, & pedestres ad S. Jacobum processerunt. Votis & orationibus ritè persolutis iter versus Regnum Castellæ una cum rege & cæteri jam læti assumpserunt. Cúmque venissent ad civitatem Burgis nominatam, Rex Philippus infirmari cœpit, invalescentéque morbo tandem anno prænotato vicesimâ quintâ ibidem in palatio suo mortuus est anno ætatis suæ vicesimo octavo completo, adjunctis mensibus tribus & paucis diebus. Ordinaverat vivus, ut mortuus exenteraretur, & cor mitteretur in Brabantiam sepeliendum in oppido Bruxellis. Intestina verò sepelirentur in ipsa Civitate Burgensi, corpus autem in Granatam jussit deferri & ibidem sepeliri, volens in his tribus locis memoriam habere specialem. Reliquit duos filios Ferdinandum, & Carolum, quorum alter hodie cum matre sub tutoribus regnat in Hispania, alter autem adhuc puer vivit in Brabantia. Et hic finis nobilissimi principis fuit, cui similem generis nobilitate, regnorum & principatuum multitudine, divitiarúmque immensitate nostris Germania temporibus habuit neminem, qui, ut ferunt, non ambitione regnandi, sed aliorum persuasus consilio, relictâ dulci patriâ, periculosum iter assumpsit, in quo & perijt.

Rex Philippus Burgis in Hispaniâ sextâ feriâ moritur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, cùm in me quidam æmuli suscitâssent livorem, concepi, ut mihi visum est, justam animi quandam indignationem, quâ malignitate quorundam concitatus, & locum mutare decrevi & gentem, sciens meæ haud convenire saluti cum ingratis Monachis diutiùs conversari. Maturâ igitur deliberatione præhabitâ Monasterium Spanheimense cum Abbatia, cui præfueram annis tribus & viginti mensibus duobus & 14. diebus, in solicitudine continua & laboribus multis, voluntate spontaneâ resignavi, & vocatus per Dominum Reverendissimum Herbipolensis Ecclesiæ Antistitem Laurentium de Bibera, orientalis Franciæ Ducem, Wirzburg anno prænotato in fine mensis Septembris accessi.

Abbatiam Spanheimensem Joannes Trithemius resignat.

Eodem igitur anno, 12. die mensis Octobris, qui fuit secunda feria post Festum S. Dionysij Areopagitæ Martyris, in Abbatem Monasterij S. Jacobi Apostoli majoris in suburbanis memoratæ civitatis fui electus per prædictum Dominum Laurentium Episcopum, Conradum quoque S. Stephani

Joannes Trithemius fit Abbas Monasterij S. Jacobi Herbipoli.

S. Stephani, & Georgium S. Felicitatis in Schvvarzach Monaſteriorum Abbates, in quos per Fratres dicti loci coram Notario & teſtibus legitimè fuerat compromiſſum die menſis ejuſdem 14. fui confirmatus ab eodem Pontifice Laurentio, & ſequenti die, quo Feſtum celebratur S. Burckardi Epiſcopi, realem Cœnobij poſſeſſionem accepi.

MDVII.

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis quarto, Indictione Romanorum x. hyems lenta & quaſi nulla fuit, unde in pleriſque locis peſtilentiâ non caruit.

Conventus magnus fit Principum apud Conſtantiam.

Eodem anno, Rege Maximiliano præcipiente, Conventus Principum apud Conſtantiam Alemanniæ urbem factus eſt magnus, qui ultra menſes quatuor duravit. Nam 16. die menſis Aprilis cæpit, & in fine Auguſti terminatus fuit. Multa in eo Conventu tractata fuerunt contra temeritatem Venetorum, qui jam tunc & Regno contumaces, & imperio rebelles cum Ludovico Gallorum Rege fœdus inierant, & communi perfidiâ in Maximilianum Regem Germanorum fecerant venenoſam conſpirationem, de quorum geſtis reliqua ordine ſuo breviter tangemus, plenam omnium notitiam non habentes, licet ſcripta per alios reperiantur.

Venetorum contra Maximilianum Regem contumacia.

Maximilianus etenim Rex Germanorum volens in Italiam proficiſci pro ſuſcipienda corona Imperij, Principes in Conventum vocavit, mandans alijs, ut ſe ad commeatum perſonaliter diſponerent, alijs verò præcipiens, ut equites & pedites ad iter neceſſarios juxta conſuetudinem antiquam ordinarent. Audientes Veneti, quòd Rex tranſitum pararet in Italiam, veteri laborantes in eum odio & invidiâ, vario cæperunt deliberare conſilio, quemadmodum vias omnes ituro præcluderent. Cum Rege inprimis Gallorum Ludovico, qui Mediolanum eo tempore cum parte Lombardiæ non parva detinebat, ut ſupra diximus, pacem & fœdus conſtituunt; deinde quoſdam & alios Italiæ Principes & civitates in ſuam conjurationem trahunt, quorum auxilio per annos jam ſeptem Imperio manent rebelles non ſine proprio detrimento maximo; videns enim pertinaciam eorum Rex Germaniæ Maximilianus, bellum ſuperbis indixit, quod uſque in præſentem continuans diem graviter eos afflixit.

Funeralia celebrat filio Maximilianus Rex in Conſtantia.

In prædicto Conventu Principum apud Conſtantiam Maximilianus Rex pro anima filij ſui Regis Philippi apud Burgas in Hiſpania ſicut diximus præcedente anno defuncti, Funeralia cum magna devotione celebrari fecit in Principum frequentia multorum, ſimul & aliorum complurium Prælatorum, Comitum atque Nobilium. Aderant & Oratores abſentium Principum Civitatum & Communitatum Regni plures in obſequium defuncti Principis piâ mente convocati.

Epiſcopus Brandenburgenſis moritur.

Anno prænotato mortuus eſt Epiſcopus Brandenburgenſis, cujus nomen memoriæ non occurrit. Poſt quem Hieronymus Plebanus Eccleſiæ in Cotvviſs. promotione Joachim Marchionis Brandenburgenſis in Epiſcopatu ſucceſſit. Fuit Eccleſia Brandenburgenſis memorata ſimiliter & Habelburgenſis, quæ ambæ ſunt Cathedrales, & ſub principatu Joachim Marchionis conſtitutæ, à multis retrò annis Præmonſtratenſis Ordinis, quarum Fratres & Epiſcopi hanc ipſam religionem & habitu, & Regulâ ſemper fuerunt profeſſi. Anno autem prænotato diſpenſatione Julij Papæ ſecundi ambo Pontifices cum Fratribus ſuis ab ordine Præmonſtra-

tenſi recedentes facti ſunt ſine Regula Canonici ſæculares, qui ut veriſimiliter timendum eſt, vitâ & moribus interius nunquam extiterunt ſpirituales. Enimverò mihi perſuaſum eſt penitus, verum & bonum Clauſtralem, quam diu eſt bonus & verus, ordinem ſuum, quem profeſſus eſt, non poſſe deſerere, quem ſi deſerat, nec bonus eſt nec verus.

Grandinis immenſa tempeſtas hominibus plura intulit damna.

Anno item prænotato, 4. die menſis Julij tanta grandinis tempeſtas in Suevia ſubitò fuit exorta, maximè in convallibus Ammerthal nuncupatis, in Rottenburgo quoque Cis-Neccarum, circa Tübingen, Horvve, & Ruttlingen, quantam nulla memoria hominum noverat, aut vidit, quæ plura mortalibus intulit damna in frumentis, in vinetis, & in feneſtris, quarum multas ſine numero confregit.

Eodem anno, Maximilianus Rex Brabantinos denuò contra ducem Geldriæ miſit in bellum, quibus ex ſuperioribus Regni partibus multos ſtratiotas ad prælia voluntarios conjunxit, ſicut enim paulo diximus antè, Carolus Dux Geldrenſium, qui prius in verba Regis Maximiliani juraverat, poſt ejus & principum receſſum à Colonia rebellionem priſtinam reſumpſit, & Brabantinos ut prius incurſionibus & rapinis denuò moleſtare cæpit, cui & Ludovicus Rex Gallorum XII. quantum potuit occultè, pecunias & ſubſidia tranſmiſit, & hodiè partes ejus fovere non deſiſtit contra Regem Maximilianum. Cur hoc faciat, quidve intendat, non opus habemus Oedipo, ut myſterium capiamus.

MDVIII.

Conradus Celtis Protucius poëta in Vienna moritur.

Anno Joannis Abbatis quinto, Indictione Romanorum XI. in principio menſis Februarij, mortuus eſt Viennæ in Auſtria Conradus Celtis Protucius poëta laureatus, vir in litteris humanitatis haud mediocriter eruditus, Græcæ linguæ non ignarus, & Hebræam callens in parte, natione Germanus, patriâ Francus Orientalis ex Wupfeld prope Schweinfurt oriundus, qui ſcripſit vario carminum genere quatuor non parvæ lectionis volumina, quorum primum Germaniam prænotavit illuſtratam, ſecundum Amorum, tertium Odorum, quartum Epigrammatum. Et quædam alia minora proſaicè, quorum titulos annotavimus in libro noſtro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & alio de Germanis, vixit annis 46. & 3. diebus, in Eccleſia Viennenſi ſepultus.

Philippus Comes Palatinus Princeps Imperij Electior obijt.

Eodem anno, penultimâ die menſis Februarij, quæ fuit die Lunæ poſt Dominicam Sexageſimæ, obijt in oppido ſuo Germersheim Philippus Comes Palatinus Rheni Bavariæ Dux & Princeps Elector anno ætatis ſuæ 59. menſe 6. cujus corpus Heidelbergam relatum in choro Collegiatæ S. Spiritus juxta tumulum uxoris quondam ſuæ debito cum honore ſepultum eſt, cui filij ſine pompa, quemadmodum vivus præceperat, funeralia celebrârunt. Nam etſi charæ ſuæ conthorali ante annos 7. vitâ defunctæ funeralia exhibuit pompoſa & permagnifica, ſicut vidimus, ipſe tamen jam jam moriturus filijs interdixit hæc omnia, præcipiens, ut in die ſepulturæ ejus 12. viri pauperes novo panno laneo nigri coloris per omnia veſtirentur, qui corpus cum humilitate ſine pompa, ſine vanitate ad ſepulchrum deferrent. Et providâ quidem Dei ordinatione factum eſt, ut non Comites, non nobiles, non divites, non in hoc mundo potentes, ſed pauperes & humiles in humeris ſuis corpus tanti principis coram multitudine hominum portarent ad ſepulchrum. Ipſe námque pauperes ante portas

portas palatij ſui quotidie pro ſtipe convenientes hilariter paſcere conſuevit,& quidquid menſis edentium fuiſſet reſiduum,in uſus eorum expendi totum per eleemoſynarium ſuum proprium, quem ad hoc ſpecialiter deputatum habuit, pro Chriſti honore mandavit. Invenit itaque miſericordia Principis in humilitate meritum, qui libens Chriſti pauperibus tribuit nutrimentum.

Filios reliquit ſeptem in vita ſuperſtites & 4. filias, quorum omnium iſta ſunt nomina: Ludovicus ipſe primogenitus in principatu ſucceſſit, necdum habens uxorem, & erat tunc annorum ferè triginta. Ludovicus patri ſucceſſit in Principatu.

Philippus annorum 28. Friſingenſis in Bavaria tunc Epiſcopus hodiè vivit, Princeps ingenio mitis & manſuetus; qui Clerum & populum ſibi commiſſum hodie regit in omni pace & tranquillitate. Fratres Ludovici.

Fridericus annorum tunc erat ſex atque viginti, qui hodie ſine uxore tutor eſt filiorum Ducis quondam Ruperti fratris ſui in Bavaria, ut ſupra dictum eſt, & eundem ſtrenuè gubernat principatum ſibi commiſſum.

Georgius cùm Pater moreretur, annorum fuit duorum atque viginti, qui primò fuit præpoſitus Eccleſiæ Moguntinæ, & nunc Epiſcopus eſt Eccleſiæ Spirenſis.

Henricus præpoſitus ſancti Albani prope Moguntiam annorum unius & viginti extitit, qui & nunc præpoſitus eſt Eccleſiæ Beatæ Mariæ ſemper Virginis Aquiſgrani.

Joannes Epiſcopus Ratisbonenſis in Bavaria fuit annorum viginti, quando pater ab hac luce migravit, homo manſuetus & morum integritate reverendus.

Wolffgangus Herbipolenſis Eccleſiæ Canonicus annorum fuit quatuordecim, quando pater obijt, qui apud Gallos Pariſienſes hodie litteris dat operam.

Eliſabeth ſenior filia patre moriente fuit annorum viginti quinque. Hæc primò nupſerat Wilhelmo Haſſiorum Landtgravio, quo ſine liberis mortuo, ut ſupra dictum eſt, poſt annos aliquot ſecundò nupſit Philippo Marchioni Badenſi. Sorores Ejuidem.

Amalia ſecunda filia annorum tunc fuit decem, & octo, quæ poſt obitum Patris anno quinto nupſit Georgio Pomeranorum & Stettinenſium Duci, ut infra dicemus.

Helena patre moriente fuit annorum quindecim, quæ nupſit poſtea Henrico Duci de Meckelnburg, qui primus Urſulam habuit ſororem Marchionis Joachim Brandenburgenſis, cum quo paucis vixit annis moriens in partu.

Catharina ultimò genita fuit annorum novem, quam pater triennio prius, quàm moreretur, in Monaſterio, quod Neuenburg ſive novum caſtrum nominatur prope Heidelberg, virginibus ſacris commendavit, in quo Monialis jam eſt profeſſa.

Anno prænotato in ſolemnitate S. Gertrudis, quæ fuit feria ſexta poſt Dominicam, *Invocavit*, die videlicet ſeptimâ decimâ menſis Martij, obijt Albertus Dux Bavariæ, qui fuit filius Alberti, qui fuit Erneſti, qui fuit Joannis, qui fuit Stephani, qui fuit Ludovici Imperatoris quarti, qui fuit Ludovici, qui fuit Othonis Bavariæ Ducis, qui habuit uxorem nomine Gertrudem filiam Henrici Comitis Palatini Rheni Heidelbergæ Albertus Bavariæ Dux in oppido ſuo München obijt. Alberti genealogia.

bergæ commorantis, cum qua Palatinum obtinuit principatum, quem Ducatui Bavariæ conjunxit uſque in præſentem diem. Genuit autem duos filios de memorata uxore, Ludovicum & Henricum, quo mortuo ipſi duo filij ejus inter ſe principatum diviſerunt. Ludovicus qui & primogenitus obtinuit Palatinatum cum Amberga, & certis alijs Caſtellis, & oppidis in ſuperiori Bavaria.

Genealogia Comitum Palatinorum.

Henricus verò reliqua Ducatus Bavariæ Dominia, ut ſuo loco diximus, conſecutus eſt. Ludovicus autem habuit uxorem, ut longè ſupra diximus, Mariam Ducis Brabantiæ filiam, quam ſuſpicione adulterij juſſit occidi, poſtea duxit Annam Regis Poloniæ filiam, de qua genuit Rudolphum Comitem Palatinum. Rudolphus autem genuit Adolphum. Adolphus autem genuit ejuſdem nominis Adolphum. Adolphus genuit Rupertum Germaniæ Regem. Rupertus autem Rex genuit Ludovicum barbatum. Ludovicus autem barbatus genuit Ludovicum pium. Ludovicus autem pius genuit Philippum, Philippus genuit Ludovicum, qui hodie ſicut diximus Principatum gubernat Palatinum. Uxorem habens filiam Alberti Ducis Bavariæ memorati, anno præſignato mortui, & in München ſepulti. Reliquit idem Albertus Dux & alios filios & filias de uxore ſua, filia Friderici Imperatoris tertij natos: quorum primogenitus nomine Wilhelmus patri ſuccedens in Ducatu hodie principatur. Eorum verò mater ſoror Maximiliani Regis Germaniæ, ſtatim poſt obitum Ducis Monaſterium ſororum de tertia Regula, quod ſitum eſt in oppido Monacenſi, plenâ devotione intravit, in quo habitu ſummâ pietate in Deum hodie fertur ſanctiſſimè converſari.

Concurſus fit populi ad ſanctam Mariam prope Dietelſpach.

His temporibus circa oppidum Dietelſpach, quod ferè tribus ab Herbipoli diſtat milliaribus, in publica via juxta vineta in arena fuit imago quædam Beatæ Mariæ ſemper Virginis Veſpertinalis vulgò æſtimata, in trunco ligneo, ut fieri ſolet, poſita, apud cujus præſentiam multa fieri miracula dicebantur. Concurſus fit populi magnus; plura ſanitatis beneficia divinitus conferuntur mortalibus, & oblationes fidelium ingentes afferuntur, ex quibus mox fundatur Eccleſia. Hujus piæ concurſionis & miraculorum hiſtoriam deſcripſimus ad petitionem Senatus ejuſdem oppidi Dietelſpach, in quo principium & cauſam ejus invenies.

Conventus Principum indicitur apud Moguntiam.

Anno prænotato, Maximilianus Rex Germaniæ Conventum indixit Principibus ad caput menſis Maij, apud Moguntiam celebrandum. Ubi convenerunt Bernardinus Cardinalis ſanctæ Crucis in Hieruſalem Apoſtolicæ Sedis Legatus, Jacobus Archiepiſcopus Moguntinus, Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis, Matthæus Langius Gurcenſis Epiſcopus, Fridericus Dux Saxoniæ Princeps Elector, & multorum oratores Principum. Rex autem Maximilianus de Colonia expectabatur venturus ad unius menſis ſpatium, qui cùm arduis negotijs impeditus venire non poſſet, dimiſſis Principibus alijs eis conventum Wormatiæ celebrandum indixit ad Feſtum Nativitatis S. Baptiſtæ Joannis tunc inſtans. Poſt dies paucos Rex dimiſsâ Coloniâ ſeceſſit ad oppidum, quod Regenberg dicitur ſub ditione Ducis Montenſis, ubi paucis diebus commoratus venationi vacabat. Inde aſcendit ad Confluentiam, & ulterius ad Boppardiam, ubi & Feſtum Pentecoſtes ſanctum celebravit. A Boppardia declinavit ad Cynonotos, & per biduum manſit in Simmern,

Simmern, & in Stauroneſo, volens deinceps aſcendere ad Spiram, quò me ante præmiſerat, qui curiam tunc eo jubente tribus menſibus ſequebar Imperialem. Interea miſſi ex Brabantia venientes orabant, ut quantocius deſcenderet ad eos, cauſam allegantes nepotum ſatis arduam. Qui petitionibus eorum acquieſcens in Brabantiam deſcendit, & ſic diæta non eſt ſervata.

Inter Maximilianum Regem & Regem Gallorum fit concordia.

Maximiliano itaque manente apud Brabantinos & Flandros, inter ipſum & Ludovicum Regem Gallorum confœderatio facta eſt ſub ea videlicet conditione, ut communi apparatu bellico expeditionem moverent in Venetos. Senſit cum his duobus Regibus etiam Julius Papa II. Ludovicus verò Gallorum Rex, ſicut paulò diximus antè, fœdus inierat cum Venetis contra Maximilianum Germaniæ Regem. Jam verò deſertis illis adhæſit Maximiliano annis quatuor. Sed quâ fide, quâ integritate vel amicitiâ, exitus rei demonſtravit. Nam & tempore illo toto Geldrenſium Duci Carolo pecunias & ſuppetias contra Maximilianum Regem occultè impendit, & ſuis per Lombardiam utilitatibus & comodis intendit privatis, non autem, ſicut juravit & debuit, communibus. Unde & patefactâ infidelitate Gallicanâ, diſſoluta eſt in ejus parte confœderatio fucata. Fœdere inter memoratos Reges pacto in Venetos, mox grandis movetur expeditio Germanorum & Gallorum, ſæpiúſque fuit dubio marte pugnatum, Venetis aliquando victis, aliquando & vincentibus.

Duo Reges bellant contra Venetianos.

Anno autem prænotato, quando Rex Gallorum adhuc ſenſit cum Venetis, bellum atrox fuit Regi Maximiliano cum eis, quod à feſto cæpit Dominicæ Reſurrectionis, & duravit uſque ad Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ. Quo tempore Veneti Tergeſtum, Comitatum quoque Gurcenſem, & quaſdam alias munitiones ad Domum Auſtriæ pertinentes ceperant, partim armis, partim inſidijs & corruptionibus. Tandem ad triennium indictæ ſunt treugæ, quæ tamen paucis menſibus durantes interruptæ ſunt.

Jacobus Archiepiſc. Mogunt. obijt. Uriel fit Archiepiſc.

Eodem anno in menſe Septembri, mortuus eſt Jacobus de Liebenſtein patriâ Suevus, Eccleſiæ Moguntinæ Archiepiſcopus, quarto Pontificatus ſui anno necdum completo, cujus Cadauer in majori Eccleſia Moguntina cum prædeceſſoribus ſuis honorificè ſepelitur. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Uriel de Gemmingen major Decanus & in Jure Doctor promotus, qui ſequenti anno in Dominica mediæ quadrageſimæ Moguntiæ in Archiepiſcopum ſolemni pompâ fuit conſecratus.

Philippus fit Archiepiſcopus Colonienſis.

Anno prænotato in menſe Octobri, obijt Hermannus ex Landegravio Haſſiæ Archiepiſcopus Colonienſis, & Dux Angariæ, Pontificatus ſui octavo atque viceſimo, & Coloniæ in principali Eccleſia ſepelitur, qui fuit Princeps manſuetudine humanitate pietate nulli tempeſtate noſtrâ ſecundus, in pauperes pius miſericors, & eleemoſynarius omnium Principum maximus, qui omnes ad ejus januam venientes pavit, & nullum ſine conſolatione abire permiſit; de quo latius dictum eſt ſupra, ubi de aſſumptione ejus in Archiepiſcopatum fecimus mentionem. Poſt quem electione Canonicorum in Archiepiſcopatu ſucceſſit major Decanus nomine Philippus Wirici de ſuperiore lapide filius, & præſulatur in quintum annum, Princeps domeſticus & circumſpectus in actibus ſuis; cujus

cujus patria est in Westrasia in medio fermè itinere de Spanheim pergentibus ad S. Wendelinum ad sinistrum cernentibus castellum prædictum.

Alba Monasterium Monialium igne concrematur.

Eodem quoque anno, Cœnobium Monialium nostri Ordinis, quod in Diœcesi Spirensi constructum Alba dicitur, igne casuali fuit incensum, & præter solam Ecclesiam omnia sororum habitacula in pulverem sunt redacta.

Anno præsignato circa principium mensis Augusti, apud Suevos & maximè Studtgardiæ horrenda subitò pluviarum tempestas erupit, quæ muros subvertit, & turres, ac domos plures dejecit, cellaria implevit aquis, homines & jumenta suffocavit, vineta destruxit, & plura mortalibus damna intulit.

MDIX.

Abbas Clarævallis Burgundus spoliatur apud Franckfurt.

Anno Abbatis Joannis Hirsaugiani sexto, Indictione Romanorum XII. Sabbato post Dominicam quadragesimæ tertiam, quæ fuit dies mensis martij septima decima, Monasterij Clarævallis Abbas in Burgundia, missus ad visitandum Cœnobia Ordinis sui per Germaniam, cùm venisset in terram haud procul à Franckfurt, quæ Weteravia dicitur, inter Fridberg & Lintheim, per quosdam raptores omnibus rebus suis spoliatus est, me tunc in Budingen pro quadam causa existente cum Comitibus de Isenburg uno & viginti diebus. Circumferebat bonus ille Pater scutellas octo & certa pocula de argento, & pecuniam non modicam quingentorum videlicet ac mille florenorum, quam pro viatico de Monasterijs à se visitatis collegerat, simul & alia quædam Clinodia, quæ omnia latrones illi rapuerunt. Fuerunt enim plena raptoribus & latronibus hæc tempora præsertim apud Francos nostros Orientales, apud Wederavios, & in Sueviæ finibus certis, ex eorum genere, qui se vel nobiles vel equites gloriabantur: qui avitæ nobilitatis, & virtutis immemores avaritiam & rapinam in delitijs habebant, in tantum, quòd in memoria hominum tam crebra tam multa támque impunita latrocinia commissa non sunt in his præsertim terris, quas abundare latrocinio nostris temporibus jam dictum est. Conqueruntur hanc raptorum inauditam crudelitatem imprimis Mercatores, Clerici quoque & Laici omnes, qui vel in se vel in alijs experti sunt eos paganis esse immitiores, qui rebus ablatis etiam corpora interficiunt.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXXIII Erphurdiæ celebratur.

Anno prænotato, Dominicâ tertiâ post Pascha, quæ fuit dies mensis Aprilis 29. cum duobus sequentibus diebus, celebratum fuit capitulum Ordinis nostri Provinciale XXXIII. à tempore Concilij Constantiensis, Erphurdiæ in Monasterio S. Petri Apostoli, in quo præsederunt Bartholomæus S. Crucis in Werdea, Henricus in Bursfeldia, Marcellinus in Selgenstatt, & Georgius in Zvvifalten Monasteriorum Ordinis nostri S. Benedicti Provinciæ Moguntinæ Abbates.

Inter Senatum & Civitatem Erphurdienses magna seditio.

Eodem anno circa Festum Gregorij Papæ, gravissima seditio inter Senatum & Cives oppidi Erphurdiensis tali occasione fuit exorta. Communitatis viri gravamina contra Senatum allegantes in unum conspirârunt, quòd nihil amplius vellent contribuere, nisi prius receptorum & expositorum computationem à regentibus accepissent. Consilio igitur accepto miserunt quosdam ex communitate ad Senatum, qui omnium nomine peterent sibi aperiri per computum, in quantis & in quibus eorum

eorum Reſpublica eſſet gravata præſertim ære alieno, ut ſcirent, ſi cauſam haberent legitimam, toties communitatem gravandi ſubventionibus.

Nomina Burgimagiſtrorum ſub quibus iſta cæpit turbatio.

Erat autem Regens principalis anni præſcripti Georgius zu der Punten-Kertzen nuncupatus, poſt quem Fridericus Reinbutem, quem præambulum ſeu præeuntem vocant. Et hi duo quotannis eligebantur ex potioribus civium, quos de proſapijs ſive de amicis ſenatorijs appellant. Tertius de communitate inſtitutus, qui apud eos der Dockenher: fuerat nominatus. Hi tres inter Senatores erant Burgimagiſtri hoc anno, & officio principales, quorum adminiſtratio ſingulis annis conſuevit immutari. Totius autem Reipublicæ adminiſtratio apud illos fuit in Senatu, qui de familiarum antiquitate gloriabantur. Miſſis igitur à communitate, Senatus reſpondit: *Rem concives & novam & difficilem poſtulatis, ut jam ſubitò & ſine deliberatione gravamina vobis rei noſtræ publicæ ſimul & computum receptorum & expoſitorum aperire debeamus. Ideirco rogamus, habeatis parvo tempore patientiam, & poſt neceſſariam hujus negotij deliberationem dabimus vobis honeſtum reſponſum.* Abierunt miſſi cum pace, & communitati renuntiârunt, quæ à Senatu acceperunt in commiſſis. Acquievit populus & tacuit, Senatûs reſponſum aliquandiu expectando promiſſum.

Communitas in multitudine furens Prætorium Senatûs ingreditur.

Interea Senatus non ſolum populo nullum dedit reſponſum, ſed etiam novam contributionem impoſuit communitati, certo ſub termino perſolvendam. Hinc orta ſeditio magna, hinc turbatio ingens fuit ſecuta. Enimverò convenientes in unum cives uno ore unâ ſententiâ Senatui contradixerunt, inſtantiſſimè poſtulantes, ut eis debita & gravamina Reipublicæ ſingulatim exprimerentur. Verùm cùm nihil poſtulando proficerent, congregati omnes in unum, turmatim armati prætorium intrant, rationem & computum à Senatu omnium requirunt.

Henricus Kelner in Senatu ſenior à communitate capitur.

Unus è Senatu ſenior nomine Henricus Kelner, qui magnæ inter alios fuerat auctoritatis, proteruè ac nimis inconſideratè multitudini furioſæ reſpondit, verba in eam jaculans contumelioſa, quibus ad majorem indignationem provocati Cives Burgimagiſtrum ſupradictum Georgium zu der Punten-Kertzen compulerunt, quòd eum in continenti captivitatis juramentum facerent dare. Juravit ille neceſſitate compulſus, & captivum in domo ſua ſe manſurum promiſit. Et reverà parùm abfuit, quin à multitudine in ipſo prætorio fuiſſet occiſus. Eâdem die metuentes turbæ, ne ſenior elaberetur per fugam, arctæ illum cuſtodiæ mancipârunt.

Seniore autem per dies plures detento, quotidie crevit ſeditio civium contra Senatum, & magnum inter eos diſſidium fuit ſubortum. Nam alij Patronum & Protectorem ſuum invocabant Archiepiſcopum Moguntinum, qui ſolus antiquiſſimo jure dominus eſt ſuper oppidum Erphurdianum: alij verò ad Fridericum Saxoniæ Ducem reſpiciebant.

Communitas Archiepiſcopum Moguntinum ut Dominum ſuum invocat.

Prævaluit autem communitas adverſus Senatum, & omniaquæ majoritatis erant, Prætorium ſcilicet, regiſtra, claves, urbem, caſtella & allodia in ſuam recepit poteſtatem, abjectóque ſenatu novos Regentes novúmque ſuo arbitratu inſtituit conſulatum. Cuſtodiam quoq; caſtrorum in manus ſuas recipiens communitas ſingulis novos ex plebe dedit Rectores.

Poſt hæc deputati ſunt viri, qui acceptis regiſtris, cenſuum receptorum & expoſitorum rationem exquirerent, & in quanta pecuniarum ſumma ære gravati eſſent alieno, computarent. Fecerunt ordinati re-

Sexcenta millia florenorum ſunt Erphurdienſium debita.

ctores, quod juſſi fuerant, & calculatione factâ invenerunt ſummam capitalem debitorum ſexcentorum millium florenorum, de quibus ſingulis annis cenſum dare ſunt obligati florenorum triginta millia. Denique ſumma perceptorum exceſſit ſummam diſtributorum quotannis in certis millibus florenorum, qui fraude fuerunt ſublati.

His compertis miſerunt viros de communitate quoſdam ad Archiepiſcopum Moguntinum tanquam ad verum Dominum ſuum, poſtulantes ab eo conſilium pariter & auxilium, quid eſſet in tam arduo negotio ulterius faciendum. Venerunt miſſi ad Archiepiſcopum, & honorificè ab eo ſuſcepti ſunt, qui relationem eorum clementer audivit, conſilium dedit, & miſſurum ſe viros in auxilium promiſit. Interim comperientes antiqui Senatûs viri, quòd communitas legationem miſiſſet ad Archiepiſcopum, animo conſternati ſunt, & pellibus ſuis non mediocriter timuerunt, propterea quòd à multis annis Pontificibus Eccleſiæ Moguntinæ rebelles ſemper fuerant & contumaces. Miſsâ igitur & ipſi legatione ad Saxoniæ Duces Fridericum Joannem & Georgium, eorum ſibi favorem & aſſiſtentiam ſecretius procurârunt, communitate rem ignorante.

Equites Moguntini ad Erphurdienſes miſſi omnes capti ſunt.

Archiepiſcopus quemadmodum promiſerat communitati, ordinavit quoſdam equites in auxilium Erphordianorum, qui cùm perveniſſent in Thüringen, hoſpitium in Cœnobio Georgij vallis nuncupatum ultimâ nocte ſuſceperunt. Quod cùm innotuiſſet Friderico Dunæ præfecto Ducis Friderici Electoris apud Wimariam, contractis mox copijs Monaſterium manè diluculo cinxit obſidione. Territi Moguntinenſes, cùm eſſent numero pauciores, tantæ multitudini minimè reſiſtere potuerunt. Datis ergo dextris omnes à Friderico capti ſunt, & ſub jurejurando ſicut moris eſt captivis ſe obligare, ad Archiepiſcopum remiſſi.

Senatus Erphurdienſis antiquus fugit occultè cum ſuis.

Verùm poſtquam hoc factum innotuit Erphurdianis, conſternati ſunt valdè, & majorem in ſeditionem verſi contra Senatum antiquum, cujus ſubordinatione captos noverant Moguntinos in auxilium ſibi deſtinatos, omnes incarcerare ſtatuerunt. Senatus autem ſuper his certior factus, ſalutem fugâ quæſivit. Singuli enim capitibus metuentes ſuis cum amicis occultè de oppido receſſerunt ad memoratos Saxoniæ Duces, & ſedes ſub eorum dominio receperunt, uſque in præſentem diem. Crevit autem quotidiè novorum regentium ſævitia, propter quam plures de communitate viri cum uxoribus & liberis, etiam bonis in oppido relictis, occultè receſſerunt, alij ad Gottham, alij ad Wimariam, alij ad Iſenach, atque alij ad alia loca ſub Ducum Saxoniæ dominio conſtituta.

Doctor Henningus fugit de Erphurdia.

Sed ubi novis regentibus innotuit, quòd non tantum antiquus conſulatus fugeret, verum etiam plures de communitate, qui prius & à principio interfuerant conjurationi, ſtatuerunt ad ſingulas oppidi portas multos cuſtodes, ut fugere deinceps nemo poſſet. Denique plures in fuga deprehenſi carceribus mancipati fuerunt. Henningus Gode oriundus de Havelburg U. J. D. Syndicus Erphurdienſium vir potens in opere & ſermone, cujus Reges conſilio utuntur & Principes, in hac diſſenſione, quamvis Canonicus & Sacerdos, non confidens multitudini, relictâ domo & omnibus, quæ habuit, clam de oppido incognitus receſſit. Poſt cujus diſceſſum communitas omnia bona ejus ſicut & cæterorum, qui fugerant, diripuit, & in uſum proprium convertit. Tantus erat furor populi, quòd

non

non attento gradu sacerdotali, quo fungebatur, si comprehendissent eum, sine misericordia occidissent, propterea quòd senatui ut Syndicus adhæserat. Sed furentium prudenter declinans vesaniam, Ducem Fridericum accessit, à quo Canonicatum in Wittenberg accipiens ibidem residet usque in præsentem diem. Cæteri autem penè omnes, qui fugerunt, in magna vivunt paupertate, quoniam & ea perdiderant, quæ in Erphurdia reliquerunt, & nullum ab his ad quos declinârunt, subsidium inveniunt, quemadmodum inconsultè præsumebant.

Discordia inter Archiepiscopum & Duces fit propter Erphurdiam.

Cùm verò Moguntini Equites ad Archiepiscopum suum redijssent, juramento captivitatis obnoxijs condoluit, & statim ordinatis alijs, & quidem cautioribus præcedentium incommodo factis, misit eos in auxilium communitatis, non tantum contra Senatum antiquum, sed etiam contra Saxoniæ Duces, & alios quoscunque adversarios. Ex eo tempore magna inter Archiepiscopum Moguntinum, & præfatos Duces Saxoniæ fuit exorta dissensio, quæ durat usque in præsentem diem. Maximilianus autem Romanorum Rex interpellatus à partibus, commissionem dedit Laurentio Wirzburgensium Episcopo, ut adjunctis sibi oratoribus è secretis Principum Electorum, & quorundam civium Regni tentaret inter dissentientes, si posset, reformare concordiam. Jam enim bellum grave in foribus erat, nisi interposuisset se.

Laurentius Wirzburgensis Episcopus tractat pro pace inter Principes.

Memoratus igitur præsul Laurentius volens Imperialibus obedire mandatis, cupiens magno, si posset, desiderio pacem reformare inter dissidentes, sicuti verè Princeps est omnino pacificus, & Christianæ cultor & amator unitatis præcipuus, convocavit ad se Herbipolim Oratores Principum & Civium à Regia Majestate condeputatorum anno sequenti circa finem mensis Septembris. Convenerunt ergo apud nostram Peapolim Cancellarius Archiepiscopi Trevirorum cum socijs suis, Cancellarius Archiepiscopi Colonienſis similiter, Oratores Comitis Palatini similiter, Cancellarius & Oratores Joachim Marchionis Brandenburgensium similiter, Oratores Nürenbergensium similiter, & Oratores Fsanckofurtensium similiter, & hi à Rege Maximiliano condeputati.

Schmalkalden locus tractandi pro pace.

Quibus in urbe Peapolitana convenientibus partes rogavere Pontificem, ut locũ pro concordia tractandi, quem vellet, Erphordianis aliquem designaret viciniorem; consensit Pontifex & oppidum Schmalkalden pro negotio deputavit, quò ipse cum Oratoribus memoratis se contulit, & Cæsareum exhibuit auditorem. Comparuerunt in loco non Principes ipsi dissentientes, sed Oratores, & à secretis eorum, proponunt causam actores, Reus simul conqueruntur & Actor. Pontifex auditis hinc inde querelis, in medium plura protulit media pacis. Sed durum contra durum nullum admisit medium. Hoc solum regali mandato coadunatus effecit conventus, ut arma deponerent partes, & sententiam causæ Cæsareæ Majestati remitterent auditores. Ab eo die suspensa manet sententia, bello nihil tentatur in annum jam quartum, sed nec Principes redierunt in concordiam, nec Burgenses in unitatem. Variæ hodie fiunt incursiones circa Erphordiam à Ducalibus in cives, & non minus excursiones multæ per Erphordianos in Ducales, ut nusquam sit tuta fides. Verum enim verò Erphurdiana communitas posteaquam surrexit in rebellionem contra senatum, non solum Henricum Kelner seniorem inter consules,

de quo diximus, ſed & alios complures in carcerem ſucceſſivè conjecit, inter quos fuerunt ex ſenatoribus Joannes Kranickfeld & Georgius zu der Punten-Kertzen / vinculis mancipati, & examini torturarum crudeliter expoſiti.

Henricus Kelner examinatur & laceratur per torturam.

Tandem Henricus Kelner per Scabinorum ſententiam ad furcam ſuſpendendus publicè judicatur, neſcio pro commiſſis, an pro violenter in tortura confeſſatis. Quem intra muros Erphurdianos cruce fabricatâ cùm pro ſenectutis honore laqueo innectere cives decreviſſent, abnuit ille dicens: *Si me furem comprobâſtis, ut furem in loco furibus ordinato, non intra muros ſuſpendite.* His verbis aut modicam vitæ dilationem quæſivit, aut certè medio tempore ſperabat ſubordinatione Ducum Saxoniæ venturos, qui eum de interitu liberarent. Confeſtim tolluntur in altum furentium voces: *Suſpende furem, interfice traditorem, non ſinas vivere tyrannum.* Imponitur miſerabilis ſenex carro, & comitante eum civium armatâ multitudine, foras oppidum ducitur ſicut voluit ad locum furibus deputatum, pedibus tranſire non potuit, quia nimium laceratus in tortura vir ſenex & tenerrimus omnium officio membrorum (linguâ duntaxat exceptâ) privatus fuit. Cachinno ſævientis populi ſenex calamitoſus de oppido, ſicut petierat, educitur, per ſcalam ad ſuperiora crucis trahitur, ſtrictúſque ad crucem fune collo more furum ſuſpenditur. Erat autem homo craſſus & corpore aliquantulum ponderoſus, unde laqueo jam colligatus mox ut de climace lictoris manu dejicitur, fracto fune de patibulo miſer cecidit ſuper terram. Denuo ſuſpenditur, & innexus fortiori laqueo per violentiam ſtrangulatur. Hic finis Henrici Kelner miſerandi ſenis fuit, qui jure vel injuriâ ſit paſſus, meam conſcientiam fugit. Joannes autem Kranichfeld ſimiliter, ut diximus, carceri mancipatus, & diu detentus, & multiplici torturâ fuit examinatus. Hunc tandem liberatum à vinculis ſub jurejurando, quòd ex Erphurdia non diſcederet, in domum ſuam abire, ut captivum permiſerunt, qui malorum expertus, nec furenti ducens plebi credendum, vitam fidei, & exilium prætulit civitati, nactúſque opportunitatem clàm diſcedens animam fugâ ſalvavit.

Henricus Kelner ſuſpenditur in patibulo extra oppidum.

Captivi reliqui à cuſtodia relaxantur, & aliqui fugerunt.

Georgius autem dictus zu der Punten-Kertzen diu & ipſe vinculis detentus, ſæpéque poſitus ad torturam, poſtremò ut captivus in domum ſuam dato captivitatis juramento ire permiſſus eſt. Quid verò de cæteris ſit actum captivis, necdum ſcire potui. In hâc turbatione civili graviſſimâ communitas Erphurdiana, ſicut diximus, tandem prævaluit: Senatum antiquum depoſuit, novum inſtituit, quem annis ſingulis amoveri & immutari ad Feſtum S. Nicolai providâ ordinatione decrevit: quatenus brevitas temporis non ſinat ſuperbire regentes. Interea enim quintus volvitur annus, in quo temporis ſpatio quinquies etiam immutatus eſt Senatus: quæ quidem conſtitutio ſic erit in futurum continuanda.

Veneti Apoſtolicæ Sedi contumaces, à Papa Julio excommunicantur.

Anno prænotato, Julius Papa ſecundus Venetorum inſolentiâ provocatus, qui Ravennam, Faventiam & alias civitates plures, oppida & caſtella Romanæ Eccleſiæ violenter occupaverant, & contra juſtitiam annis multis poſſederant, ad reſtitutionem compellere anniſus eſt. In primis eos paternè monuit, ut Eccleſiæ Romanæ quantocius injuſtè ablata reſtituerent: quos deinde rebelles & contumaces gladio Spiritus Sancti feriens excommunicavit. At illi ſuo more in ſuperbia pertinaces, Papæ ſententiam

tiam contempserunt, & quidquid mali poterant, verbis, scriptis, & factis contra Romanam Ecclesiam tentaverunt. Quâ necessitate compulsus Pontifex Romanus, Maximilianum Germaniæ Regem, ut Protectorem & Advocatum Ecclesiæ, simul & Ludovicum Regem Gallorum contra Venetos in auxilium vocavit: ut qui monentem paternæ pietatis affectu spreverant, quique censuram Ecclesiasticam præsumptuosâ elatione contempserant, materiali tandem gladio compulsi discerent obedientiam.

Papa Reges Germaniæ & Galliæ contra Venetos invocat.

Anno igitur præsignato, Maximilianus Rex Germaniæ Romanorúmque Cæsar electus, Ludovicus quoque Rex Gallorum duodecimus, & Ferdinandus Rex Aragoniæ simul in unum confœderati, cum alijs Principibus tam Italis quàm Germanis multis ad Romani Pontificis instantiam se Venetis Apostolicæ Sedis simul & Imperij contemptoribus hostes scribunt, & bellum indicunt. Contractis deinde copijs fortitudine virorum non paucis, Venetos aggrediuntur superbos, & multis eorum millibus in ore gladij necatis, civitates & munitiones per circuitum plures capiunt: villas destruunt, depopulantur agros, & universa, quæ sub eorum ditione contingere potuerunt, hostili potestate devastant. Cæpit hoc bellum in Venetos in principio mensis Maij, & per totam duravit æstatem, in quo paucis diebus multa & maxima per Principes sunt patrata.

Maximilianus Rex bellum indicit Venetis.

Julius etenim Papa secundus proprium contra Venetos ordinavit exercitum, per quem recuperavit civitates, munitiones, oppida & castella in circuitu multa: quæ Venetorum insatiabilis dominandi cupiditas ante plures annos contra justitiam violenter rapuit, & multo tempore injusto possessionis titulo tenens occupavit. Inprimis ergo Papa Julius Ravennam insignem urbem cathedrâ scilicet Archiepiscopali gloriosam recuperavit, quæ multo tempore ab Ecclesia Romana fuerat alienata. Deinde similiter obtinuit Ariminum civitatem Episcopalem, Faventiam quoque & Cerviam, & plures alias munitiones, quarum vocabula hâc vice memoriæ non occurrunt.

Julius Papa bellum producit in Venetos & multa recuperat.

In eodem quoque bello Cæsar Maximilianus Tergestum cum universis munitionibus anno præterito per insidias & proditiones à Venetis captum recuperavit. Deinde Paduam civitatem sub ditione Venetorum cepit, quam tamen proditione civium Veneti non diu postea receperunt. Obtinuit etiam Rovoretum, Reiffiam quoque clusam Persenensem, Veronam, Vincentiam, Forojulium, Goritzium, Tervisum, Meisterium, & plures alias Venetorum munitiones, quarum vocabula non tenemus. Verùm ex his omnibus Veneti nonnulla sequentibus annis per vim recuperarunt.

Maximilianus Rex multa recuperavit de manu Venetorum.

Ludovicus autem Rex Gallorum pro suo interesse multa obtinuit, sed non satis fraternâ portione acquisita cum Rege Maximiliano divisit, propterea justo Dei judicio, quidquid acquisierat, non diu postea cum Ducatu Mediolanensi totum amisit. Inprimis enim de Venetorum dominio eripuit Bergomum, Cremam, Cremonam, Brescian, Piscera, Cerisolam, aliáque oppida & castella multa. Omnia enim, quæ Veneti per multos retro annos, bello, dolo, fraude, seu quolibet alio ingenio à Ducatu Mediolanensi sive justo, sive injusto titulo usurpaverant, Ludovicus recuperavit.

Ludovicus Gallorum Rex multa de manu Venetorum diripuit.

Conventus ſit Principum & civium Regni apud Wormatiam.

Interea cùm hæc agerentur in Lombardia contra Venetos, Principes Regni Germanici apud Wormatiam juſſu Maximiliani Regis generalem celebravêre Conventum, ad quem Rex ipſe Oratores ſuos miſit à ſecretis, per quos auxilium & ſubſidium pecuniarium à regni ſubditis contra Venetos poſtulavit; cæpit autem conventus iſte Principum celebrari Wormatiæ anno prænotato ſextâ die menſis Maij, & duravit diebus ferme triginta quinque uſque in decimam diem videlicet menſis Junij. Principes autem poſt multa conſilia & varios tractatus inter ſe cum regni civibus habitos unâ tandem ſententiâ omnes poſtulatum regi ſubſidium denegabant, cauſas præter impoſſibilitatem allegantes plurimas, quarum conſideratione ab omni contributione ſe liberos fore penitus æſtimabant. Quarum iſta ſunt capita.

Recuſant Principes ſubſidium contribuere Cæſari, cujus prima cauſa.

Cauſa prima, quam conſiliarijs Cæſareis pro negativo reſponſo dederunt, illa fuit, non eſſe in eorum facultate toties regijs ſubvenire neceſſitatibus, quòd nemini ſit non manifeſtum, quantas regnum in paucis annis fecerit expenſas, in tot conventibus per regiam Majeſtatem indictis, in veniendo de longè ſtandóque diutius, & multa conſumendo non ſatis utiliter; præter multa denique, quæ domi negliguntur. Sed & damna rerum & detrimenta pecuniarum quanta ſuſtinuerint cives cum principibus regni paucis jam annis bellum agendo contra Suitenſes, & alios complures, quorum ſingulatim recenſere memoriam ſcientibus foret omnino tædioſum. Ex his & alijs rationibus multis inopiam regni allegantes, concluſerunt, non ſolùm nihil ſe regi contribuere poſſe, verum etiam ſe mirari vehementer dicebant, quòd Rex, cui hæc omnia eſſent manifeſta, ſubſidium ab eis poſtularet.

Bellum allegant Suitenſium & gravamina.

Cauſa ſecunda.

Secundò. Regni congregatio legatis à Rege miſſis reſpondit, quòd hâc præſertim vice ſubvenire Majeſtati Regiæ nullatenus eſſent obligati, propterea, quòd bellum Venetorum ſine conſilio, vel aſſenſu Principum & civium Regni aſſumpſerit, cum Rege Gallorum & alijs fœdus inierit, quæ omnia, cùm ſint magna, ardua, & gravia, ſine conſilio & aſſenſu procerum regni facere minimè debuiſſet.

Cauſa tertia.

Tertiò. Principes & cives Regni ſe ad contribuendum Regi ſubſidium ex eo concludebant non teneri, quòd neſcirent, quid utilitatis Regno vel detrimenti, etiamſi contribuerent, inde poſſet provenire, cùm dubio Marte omnia fieri cernerent.

Cauſa quarta.

Quartò. Dixerunt, ſe non mediocriter timere, nullam Regno, ſi etiam contribuerent, inde proventuram utilitatem, ſed graviora potius detrimenta ſecutura, ſicuti & prius fuerit actum cum duabus contributionibus, quarum altera Coloniæ, altera verò Conſtantiæ indicta fuerat, ex quibus nulla utilitas Regno provenerit, ſed incommoditates, damna, & ſubſannationes adverſariorum & ludibria populi. Tranſierunt magna, quæ prius Regi contulere ſubſidia, quorum profectum nullum viderint ſubſecutum, idcirco neceſſarium fore, ut ſint in anteà cautiores.

Cauſa quinta.

Quintò. Propterea nihil dicebant ſe velle contribuere, etiamſi poſſent, ne conſentire viderentur in ea, quæ ſine ipſorum conſenſu per Cæſarem ſunt facta, in totius Regni damnum vel detrimentum, ſicuti eſt fœdus cum Rege Gallorum Ludovico initum, & maximè ipſius per Maximilianum ad Ducatum Mediolanenſem infeudatio. Adjicientes, quòd hæc omnia fuerint

fuerint dissona plurimum, & adversa his, quæ in ultima congregatione Principum apud Constantiam maturè concluſa extiterant.

Sextò. Subsidij negationem confirmantes dicebant: hactenus nunquam fuisse auditum in Regno, quòd sine communi Principum consilio prius tractato contributio tam grandis & magna subitò & inconvenientissimo tempore fuerit imposita. His & alijs diversis excusationibus congregatio Principum usa, & oratoribus, quos Cæsar miserat, assignatis perscripta, conventum in proposito solverunt. Causa sexta.

Verùm postquam exceptiones Principum ad manus Cæsaris pervenerunt, considerans sibi postulatum non solùm de negari subsidium, sed etiam se in certis passibus taxatum, nihil moratus apologiam ad omnes Regni status, & Principes edidit, in qua & suam sufficienter declarat innocentiam, & congregationis memoratæ historiam pulchrâ responsione per singulos articulos secundum ordinem confutavit, sicut patet in ipso apologetico, cujus publicatio facta est anno prænotato vicesimo sexto die mensis Junij in urbe Tridentina. Rex allegationes Principum omnes litteris confutat.

Eodem anno ultimâ die mensis Maij, apud Bernenses in Helvetia quatuor Fratres sancti Dominici Conventus ibidem, Prior, Lector, Subprior & Custos capti, per torturam examinati, & ad ignem judicati, & miserabiliter combusti sunt, propter quasdam dolosas, falsas, & impias machinationes, quas contra puritatem Conceptionis Beatæ Mariæ semper Virginis occasionaliter excogitâsse ferebantur. Quorum confessata & facti processus, cùm arte impressoriâ nimium habeantur in publico, nostris isthic inserere chronicis superfluum judicamus. Ad instantiam námque Bernensium Haimo Lausanensis Episcopus loci Ordinarius inquisitionem contra eos fecit, quo astante unà cum Matthæo Walesiano Pontifice, Achilles Episcopus Castelli, Apostolicæ Sedis Legatus ad hoc missus à Papa Julio miseros ab omni gradu & privilegio clericali depositi, vicesimâ tertiâ die mensis Maij, quæ fuit quarta feria ante Pentecosten. Deinde sicut diximus, ultimâ die ejusdem mensis, quæ fuit quinta feria post Festum Pentecostes, in prato trans Ararim combusti sunt, in præsentia multorum hominum, & miserabili flammarum ardore in cinerem redacti. Apud Bernenses in Helvetia quatuor Prædicatores comburuntur.

Anno prænotato, in mense Augusto, mortuus est Wilhelmus Hassiorum Landtgrafius post longam & miserabilem infirmitatem. Non enim post multũ tempus bello contra Palatinum peracto, morbum pustularum incidit, quem nostri Gallicanum appellant, de cujus principio dictum est in superioribus, qui paulatim in tantum prævaluit, quòd à nullo medico potuit curari. Quantò enim plures adhibuit medicinas, tantò dolores sustinuit graviores. Computruerunt à nimietate morbi circa faciem & in gutture carnes usque adeò, quòd non solùm suis, sed etiam sibimetipsi factus horribilis tandem longo cruciatu defecit, filium relinquens infantem, qui sub tutoribus hodie cum matre nutritur & regitur. Wilhelmus Hassiorum Landtgravius moritur.

Eodem anno, mortuus est Joannes Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, qui morabatur apud Cynonotos in oppidulo Simmeren filius Ducis Friderici, qui fuit Stephani, qui fuit Ruperti Regis Germaniæ. Reliquit autem Dux iste Joannes unicum filium nomine Joannem, qui Patri succesſit in Principatu, & hodie vivit in Simmeren residens, & habens uxorem filiam Christophori Marchionis de inferiori Joannes Comes Palatinus Bavariæ Dux & Comes in Spanheim obijt.

feriori Baden. Sepultus est in Cœnobio Ravengerspurg Ordinis Canonicorum sancti Augustini, ubi & pater & mater in medio chori jacent sepulti.

Macarius Abbas exusti Monasterij Limpurgensis Spiræ moritur.

Anno prænotato decimâ sextâ die mensis Novembris, obijt Spiræ Macarius Weis de Buchseck Abbas exusti Monasterij Limpurgensis Ordinis nostri, cujus corpus ad Wachenheim relatum in choro parochialis Ecclesiæ, quam sibi pro construendo Monasterio, ut supra diximus, comparaverat, est sepultum. Erat sanè vir ingenio mitis, humilis, & mansuetus, vitæ morúmque integritate venerabilis, & singulari observantiâ monasticæ conversationis devotus. Cui patria fuit Wederavia, locus verò nativus castellum, quod vocatur Jaurbach. Annorum duodecim puer Monasterio Limpurgensi traditur, inventis moribus conversatur. Verùm posteà cùm ad observantiam Regularem Bursfeldianæ Congregationis idem reformaretur Cœnobium, cunctis Monachis inde recedentibus, ipse cum Anselmo Ulner ex Diepurg Priore solus voluntariè remansit, & collum observantiæ submisit.

Hâc reformatione introductâ, quemadmodum anno primo post octogesimum nobis viciniorem supra dictum est, ultimus in deformatione Abbas Henricus Ulner ex Diepurg cessit officio curæ pastoralis, quia pro manutentione regularis disciplinæ non fuit idoneus. Alios enim docere bonum non potuit, quod ipse nesciens nunquam operatus fuit. Mente námque in veteri nova cogitare difficile est.

Bonifacius Limpurgensis Abbas I. Reformatus.

Primus igitur Abbas sub reformatione institutus fuit Bonifacius patriâ Geldrensis ex oppido Venlo natus, Cœnobij sancti Jacobi prope Moguntiam in Monte Speciosо Monachus, vir prudens, & bonæ conversationis, qui præfuit annis fermè duobus.

Anselmus Abbas II.

Huic peste mortuo successit in Abbatia memoratus senior Anselmus Ulner ex Diepurg, quem ex deformatis reformatum diximus, & præfuit annis undecim, vir quantum ad suam personam optimus, simplex, devotus, & rectus, sed penitus Idiota, linguâ balbutiens, & neque in temporalibus, neque in spiritualibus ad regimen idoneus, ob quod & Abbatiam spontaneâ & liberâ voluntate resignavit.

Macarius Abbas III.

Post hunc Macarius ipse supra dictus familiâ orphanus, Prior me præsente cum alijs duobus Moguntino Hermano, & Schönaugiense Melchiore Abbatibus vocatis, in Abbatem loci fuit electus, & præfuit annis decem, sub quo Monasterium Limpurgense per ministros servorum diaboli, ut supra diximus, crudeliter & impiè fuit exustum.

Wernerus Abbas IV. Monachus Spanheimnensis.

Macario propter incinerationem Monasterij & innumerabiles adversitates ex melancholia sine dubio vitâ defuncto, successit in Abbatia Wernerus Breder de Huffelberg Præpositus Novicastri prope Franckfurt, quondam Monachus meus in Spanheim ante plures annos, qui Monasterium restaurare in monte Limpurg antiquitus dicto, ubi prius ante incendium fuerat, intendit, quod utinam Deo miserante perficiat, quia solitudo Monachos decet, non civitates & urbes.

Clerus Wormatiensis decennio exul revertitur ad urbem, unde exivit.

Eodem anno, Clerus Wormatiensis, qui jam decennio exulaverat propter dissensiones, quæ inter ipsum & cives vertebantur, ut supra diximus, mediante Friderico Duce Saxonum & alijs Principibus Regni, qui apud Wormatiam convenerant, in concordiam cum dissidentibus redijt, atque intra urbem receptus est, postquam per totum illud decennium in

multis

multis dictis coram Papa, coram Raymundo & Bernardino Cardinalibus Legatis Apostolicæ Sedis, coram Rege Maximiliano & pluribus alijs gravissimas fecerunt expensas. Ab ista concordia Episcopus Wormatiensis in sua contra cives actione litem continuans exclusus est.

Monasterium Eremitarum nostri Ord. in nigra sylva comburitur.

Anno prænotato Monasterium Beatæ Mariæ semper Virginis ad Eremitas nuncupatum Ordinis S.P.N. Benedicti Constantiensis Diœcesis penè totum igne consumitur. Hujus loci primos fundatores longè supra diximus temporibus claruisse divi Præsulis Rhætiorum Udalrici, sanctos videlicet Eremitas Gregorium & Eberhardum, in quo multis annis posteà regularis disciplina gloriosè viguit, cujus tamen hodie nullum in Monachis ejusdem vestigium cernitur. Concursus ad hoc Monasterium populorum tam frequens & magnus à multis retrò annis continuatus est, usque in præsentem diem, ad Dominæ nostræ memoriam, cum tot tantisque oblationibus eleemosynarum, ut omnia Cœnobij tecta possent esse argentea, si munera fidelis populi ad solius utilitatem Monasterij fuissent expensa.

NB. A reformatione Helvetica nunè reformatissimum est.

Grandinis immensa tempestas fruges per Sueviam devastat.

Hoc ipso anno, grandinis immensa tempestas fruges devastans graviter læsit apud Leonberg oppidum Ducis Wirtenbergensis, & in quibusdam alijs locis per Sueviam. Referunt qui viderunt, in ea grandinis tempestate lapides ex aëre decidisse magnitudinis ovorum Gallinarum, quibus confractis apparuerunt interius pili, & varia id genus, quorum intuitus maleficij causat suspicionem.

Terræ motus per Germaniam fiunt magni.

Eodem anno facti sunt terræmotus per diversa Germaniæ loca magni & satis impetuosi, quorum impulsu turres multæ ceciderunt & domus, maximè in Carinthia, Stiria, Tiroli, Austria, & Suevia, in Hirsaugia & per quatuor in circuitu milliaria, mense Septembri, post horam videlicet octavam in nocte. Ferunt inquisitores novorum anno prænotato, quartâ decimâ die mensis Septembris, in Constantinopoli, & in multis alijs circumjacentibus locis magnum & horrendum fuisse terræmotum, qui muros circa mare, turres multas, domos & ædificia maxima dejecerit, multáque millia hominum subitò extinxerit.

Anno item prænotato, suburbana oppidi Thermarum Sylvestrium, quod in nigra sylva constitutum, vulgariter Wildbad / in die omnium Sanctorum usque ad portam inferiorem non sine gravissimo detrimento hominum combusta fuerunt.

Conventus Principum.

Eodem anno, die mensis Novembris octavâ, Maximilianus Cæsar apud Rovoretum constitutus litteras per universum Germaniæ regnum emisit, in quibus omnibus & singulis Regni Principibus & civibus mandavit, quatenus ad festum Epiphaniæ Domini proximum anni sequentis Augustæ compareant, ad tractandum pro necessitatibus Regni communibus, quæ apud Wormatiam proposita fuerunt, aut malè intellecta, aut minus bene susceptа.

Jacobus Abbas in Gotzaugia resignat Abbatiam suam.

Anno prænotato, quartâ decimâ die mensis Novembris, Jacobus Abbas Monasterij Beatæ Mariæ semper Virginis in Gotzaugia Spirensis Diœcesis nostri ordinis coram me Joanne Trithemio Abbate sancti Jacobi, Conrado Abbate sancti Proto-Martyris Stephani Herbipolensibus, Capituli provincialis in hac parte commissarijs evocatus de Roma per nos ad Peapolim in dicto Monasterio sancti Stephani, Abbatiam suam in manus

Fratrum ſui conventus, ex certis cauſis eum moventibus voluntariè reſignavit. Hujus quidem facti pro informatione poſteritatis, ut nemo dominum, cui ſubjicitur jure vel conſuetudine, facilè contemnat, litteris commendare utile judicamus.

Abbas Marchionem vocavit ad Curiam non ſatis conſultè.

Memoratus itaque Abbas Zelum habens, ſed non ſecundum ſcientiam, Chriſtophorum Marchionem de Baden, ſub cujus tuitione monaſterium eſt conſtitutum, pro quibuſdam nemoribus, aquis, piſcationibus, villis & juriſdictionibus, quæ nulla ætas hominis meminit, in poſſeſſione fuiſſe Monaſterij, ad Curiam Romanam ſine ſcitu vel conſenſu Fratrum ſuorum citavit. Occultè námque cum uno famulo abiens equeſter omnem pecuniam & ſcyphos annulósque aureos ſecum deportans Romam venit, & omnia brevi tempore ibidem ſtando conſumpſit. Citatus Marchio non ſatis audaciam non dico temeritatem hominis potuit admirari, quòd Romæ quæreret juſtitiam, quæ in patria nunquam ei fuerat denegata. Interea Romæ defecerunt pecuniæ Abbati: & non habens unde aut vivere diutius poſſet, aut negotium litis continuare incæptum, nuntium miſit ad Monaſterium cum litteris, mandans quatenus pecunias ſibi mitterent pro executione cauſarum neceſſarias. Quod cùm facere penitus recuſarent, per monitorium pænale illos compellere nitebatur. Sed Monachi conſilio accepto, interpoſuerunt appellationem contra Abbatem: in qua nihil ſe debere contribuere ad cauſam litis reſponderunt, quam contra eorum incæperat voluntatem: imò nec poſſe aliquid mittere propter inopiam, ſub qua ſpoliatos dimiſerat. Tertiò dicebant ſibi non fore tutum ſub Marchionis dominio conſtitutis, proprium impugnare tutorem, præſertim ſcientibus cauſam Abbatis contra Principem minus jure fundatam. Cùm ejus petitio nunquam poſſet habere profectum, vel in modico, hujus rei causâ deſolatus jam Abbas non minus à proprijs, quam ab alienis, cùm non haberet unde viveret, nec etiam tutò redire ad Monaſterium, quod inconſultè ſpoliatum dimiſerat, poſſet, urbe relictâ venit ad Tridentum, & inde vocatus ad Herbipolim ſicut diximus, ubi pro communi pace tam ſui, quàm conventus Abbatiam reſignavit, annuâ penſione triginta florenorum unde viveret reſervatâ.

Diviſio inter Abbatem & Monachos facta, litis cauſam finivit.

M D X.

Conventus Principum apud Auguſtam V. menſibus duravit.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis ſeptimo, Indictione Romanorum XIII. conventus Principum apud Auguſtam Rhætiorum anno præcedente per Maximilianum Regem indictus ad Feſtum Epiphaniæ celebratur: lentè cæpit, ſed diu duravit, à Principio videlicet Januarij, uſque ad finem menſis Maij. Convenerunt illuc Germaniæ Principes multi: Oratores quoque Ludovici Regis Gallorum, Ferdinandi Regis Arragoniæ, Uladislai Regis Ungariæ & Bohemiæ, aliorúmque, & Regum & Principum ac regni civium plurimorum. Multa in eo conventu contra Venetos tractata fuerunt, quorum adhuc indomita rebellio contra Imperium durabat. Dixit in eo conventu Principum Oratorum Regis Gallorum unus nomine Ludovicus Helianus Vercellenſis ſenator elegantem orationem latino ſermone conſcriptam: in qua Venetos acriter taxat: aſſerens eos primum fuiſſe piſcatores, ex his mercatores, ex mercatoribus per latrocinia, per cædes & venena, per nefandiſſima ſcelera dominium ſibi uſurpâſſe plurimarum urbium, civitatum, atque terrarum.

Ludovicus Helianus Orator in Venetos acerbiùs peroravit.

Magna,

Magna, *inquit*, eorum potentia est: nam eos, qui æstate præcedente quatuor potentissimos Principes Christianorum in patentibus campis expectare sunt ausi, & collatis signis aperto marte dimicare, profectò potentissimos homines æstimare, & judicare debemus. Sed jam sunt victi, sunt diminuti, ideóque facilius poterunt extingui, quàm si essent integri. Sed nisi vestræ, ô Principes, peregrinantur aures, intelligere debetis, quid jam recuperaverint, ut se jam refecerint. Quod si eos paululum respirare permiseritis, ut hanc unam calamitatem evadant, vereor ne crabrones (ut ajunt) irritaveritis. Nisi ergo hujus venenosissimæ ac surgentis viperæ, dum adhuc titubat, cervices perfregeritis; prædico vobis, quòd si non tam citò, ac profectò quandóque tamen, etsi non vos, certè vestros successores suo veneno inficiet, ac spiris circumdabit. Est præterea illis consilium domi & ars senatoria, deligunt ex callidissimis & versutissimis senatoribus oratores, quos cum retibus, hamis, & visco peregrè mittunt, non ad pisces, aut aves irretiendas, aut inescandas, sed ad fallendos atque decipiendos Principum animos. Tot & tales sunt laquei Venetorum, quos Principibus miseris parant, ut eos dinumerare nemo queat: quis etiam nisi cautus evadere? Auctoritatem, pecuniam, urbes ac provincias multas Veneti perdiderunt: superbiam, dolos, vaframenta non amiserunt. Age verò præ desiderio, & cupiditate dominandi, si justitiæ, aut honori suo, si ulli hominum, aut Deo ipsi unquam pepercerunt?

Veneti regnum fraude occupant.

Testis est Jacobus Rex Cypri, quem (acceptâ prius in uxorem sancti Marci, ah amara filia! & infaustum matrimonium!) cum filiolo veneno sustulerunt, ut Cypri Regno, & Insulâ novem quondam regnorum capace potirentur. Hujus facti historiam annis retrò plenius digessimus octo & viginti, Dominicæ videlicet Nativitatis septuagesimo tertio minore numero.

Testes sunt, *inquit*, memoratus Orator Franciscus Comes Carmignola, & Bartholomæus Bergomates cognomento Coleo, Venetarum copiarum Duces duo, tunc in re militari præstantissimi; quorum alteri propter facetum seu cavillosum dictum in media curia reorum more caput securi amputari fecerunt. Alterum verò Bartholomæum propter ingentes opes bellicâ virtute quæsitas clam veneno necârunt.

Testis est Patriarcha Gradensis, qui & Aquileiensis, quem Histriâ & & dimidiâ parte Venetiæ privaverunt.

Testes sunt iterum duodecim Canonici Aquileienses, quos parum fuit multis opulentis Castellis & oppidis, quæ possidebant, simul spoliâsse cum vita, nisi pro memoria tanti sacrilegij duodecim porcos pingues abraso collo die Jovis ante Quadragesimam singulis annis in arena populo spectante gladiatoribus confodiendos objicerent. O festum scelleratorum truculentum.

Veneti decem urbes Episcopales Regno Ungariæ detraxerunt.

Testis est Rex Ungariæ, cujus propè trecentas insulas, decem civitates Episcopales, duas Provincias Dalmatiam, ac Liburniam, tot portus, quingenta circiter millia passuum maritimi littoris occupârunt.

Testis est Imperator Constantinopolitanus multíque proceres ejus, & finitimi Itali, Carrarienses, Scalenses, Mantuani, Ferrarienses, & Mediolani Duces, quorum alios magnis urbibus, Insulis ac Provincijs; alios

dimidiâ parte, alios omnibus bonis, alios etiam vitâ multârunt, nullam habentes jure cauſam, niſi dominandi ambitionem.

Teſtes ſunt Germani Reges, Imperatores Romanorum anteceſſores tui, Rex Maximiliane, quos Patavio, Vincentiâ, Veronáque dejecerunt.

Teſtes ſunt & Auſtriæ Duces, quos Tarviſio, Feltro, Concordiâ, Utino, Tergeſto, Coricia, & omni poſſeſſione Italiæ penitus expulerunt, & conantem te ad Imperatoriam Coronam Romam proficiſci per annos jam quatuor & viginti armis retinuerunt.

Veneti Ravennam & alia plura Eccleſiæ Romanæ doloſè detraxerunt.

Teſtis eſt denique Romanus Pontifex & ipſe ſanctus Petrus Apoſtolus, qui ne ſe cæteris vicinis pulchriorem putaret, Forum Livium, Forum Cornelium, Faventiam, Ariminum ſimul atque Ravennam dolo, fraude, ſed nullo jure abſtulerunt. Et ut Regno Siciliæ potirentur, quinque urbes in Apulia Salentiníſque in laboribus Regum Neapoleos interceperunt, inter quas Hydruntum & Brunduſium celeberrimo portu fuêre principaliora. Quâ denique arte, quibus dolis & fraudibus Piſam uſurpaverint, ut per eam alterum Italiæ latus inferi maris affligerent, Florentiámque paulatim attererent, Genuam ad primos motus cum una ex factionibus ingrederentur: ac deinde Siciliam, Corſicam, Sardiniam, Baleares, Narbonenſem provinciam, omniáque littora Hiſpaniæ uſque ad fretum Herculeum claſſibus percurrerent, fatigarent, infeſtarent, affligeréntque.

Veneti ſingulis mare deſpondent ſibi annis per annulum.

Quanta verò ſit Venetorum arrogantia, ſuperſtitio, & levitatis manifeſtæ fatuitas, ex eo patet, quòd ſe maris dominos gloriantes, & ſive mariti Thetydis ſunt, ſive uxores Neptuni, ſingulis annis illud ſibi deſpondent annulo injecto aureo. Arrogantia nunquam prius audita, Elementa deſponſare. Romani homines quondam ſapientiſſimi tres urbes tantæ potentiæ, quòd pondus Imperij ſuſtinere potuiſſent, propter tria maxima vitia deletas eſſe voluerunt: Carthaginem propter perfidiam, Capuam propter ſuperbiam, & Corinthum propter avaritiam. Quæ crimina qualiter ſint in Venetianis, diligenter attendite, ut hæc & multa alia, quæ vix in ſingulis reperiuntur, huic uni civitati propria vitia ſint & peculiaria, fartores, ſartoréſque ſcelerum, inventoréſque, ac novarum artifices machinarum; quorum cellæ ac meatus corporis nihil aliud ſunt, quam ſpiramenta proditionum. Nemo cum eis mercatur, quem ad extremum ad lachrimas non cogant. Nullum bellum à multis ſæculis inter Chriſtianos geſtum eſt, cujus ipſi auctores non extiterint. Nemo Venetias divertit, licet ſit acutus, ſit circumſpectus, ſit ſapiens, qui non decipiatur, aut aliquâ fucatâ merce, aut falsâ gemmâ circumveniatur, aut à publicanis ſyngrapham non accipiat, aut exploratorum in numero ſit. Denique eſt ſemper mala crux: quæ deprehenſos miſeros torqueat excruciétque: nec habet inter eos perfidia modum, nec locum æquitas.

Veneti Capuanorum exemplo ſuperbiſſimi contemnunt omnes.

Et quæ poteſt oratio par inveniri ſuperbiæ? Hi ſunt homines, qui ajunt apud ſe natam nobilitatem eſſe; qui ſoli divites ac modeſti, ſoli ſapientes ſibi videntur eſſe in oculis ſuis; nos autem, qui non ut dracones erecto pectore tumidi & elatâ cervice incedimus purpurati, qui multa millia non cuſtodimus in arca; ſermonem in digitis non conſtituimus; argentea fercula non comedimus, eis barbari ſumus, intemperantes, ebrij, dementes ac veſani. Principes autem omnes uno vocabulo tyranni, hominum mendicabula cenſentur ab eis. Nos odiunt, nos contemnunt,

nos

nos ſumus illis materia ad ridendum uberrima: nos Galli multum, ſed certè vos Germani non longè minus: nam quæ nuptiæ, quæ comædia, aut fabula Venetijs unquam acta fuit, in qua primarum partium Germanus homo non fuerit introductus? veſtri mores, ſermo, victus, habitus, inceſſus per mimos, & hiſtriones repræſentatus ridere & gaudere Venetianos facit, exultare quoque, triumphare, ac geſtire. Tanta eſt eorum ſuperbia, tantus Germanorum contemptus ac irriſio, quaſi non ſint homines, ſed monſtra, vel bruta ſine ratione omnes, quicunque naſcuntur extra Venetiam.

Veneti Corinthiorum exemplo ſunt avariſſimi & inſatiabiles.

De avaritia Venetorum profundiſſima melius eſt tacere, quam parum loqui. Hoc tamen unum non ſilebo, quòd cùm Germania liberam & immunem à tributo ſe eſſe putat (ſicut & eſſe debet) cùm armis adhuc non potuerint aſtutiſſimi ſophiſtæ, benè invenerunt ſibi artem, quâ ſibi tributariam fecerunt. Locant enim mercatoribus veſtris domum (loquor de Todeſchi) triginta ſupra centum ducatis in ſingulos dies: non dico ſingulis annis, quod quidem ſatis eſſet, ſed dico ſingulis diebus. Quæ quidem ſumma facit annuè florenorum Rhenenſium paulo minus ſexaginta millia. Hoc tributum penditis, ô Germani, ſingulis annis Venetorum inſatiabili avaritiæ, quam orbis non ſatiaret.

Veneti etiam victi manent in ſuperbia, quam cum lacte hauſerunt.

Ad memoriam reducite Principes, quæ vel quanta vobis ac militibus veſtris contra fidem intulerint mala, & auribus obturatis nolite voces exaudire perfidorum. Ecce poſt tanta in rem veſtram publicam perfidorum ſcelera commiſſa, quomodo neſciunt, audéntque lugubri veſte, torto collo, flebilibus oculis, ſummiſſáque voce pacem poſcere, qui ſuperioribus diebus deprehenſi ſunt cum ſcalis & exercitu magno ſub mænibus Veronenſibus, ut urbem noctu invaderent, præſidia noſtra jugularent? Et nunc audent dicere, vultis ô Principes Venetiam alterum Italiæ oculum effodere penitúſque delere? Non eſt tam clementium Principum, illas ædes admirandas velle ſubvertere, quæ quanquam ex ruinis & trophæis Romanorum & Græcorum, multarúmque urbium vetuſtate conſtent, tamen quoniam ſenſu carent, nec aliquid commiſerunt mali, non ſunt dignæ tantorum Principum irâ. Clamant nunc Venetiani ſuperbiâ contumelioſi & pertinaces, quid fecimus? quid commeruimus? O perfidi quid, niſi penitus extingui commeruiſtis? Jam petitis pacem, qui fidem nunquam ſervare didiciſtis. At non ita dicebatis ante biennium, quando alpes transgreſſi Danubium atque Viennam Auſtriæ civitatem infeſtis ſignis petere ſtatuiſtis. Bononiam, Ticinum, & Mediolanum, ſuperiore anno ante finem menſis Maij in veſtram poteſtatem venturas fore jactabatis; quando Romanum Pontificem Maximum parvum Capellanum, & minimum vos miniſtrum altaris facturos prædicabatis, & Regem Gallorum Venetias catenatum trahere nitebamini: & Cæſarem Auguſtum deformiſſimis picturis, atque inhoneſtiſſimis comædijs & ſpectaculis ignominioſiſſimè referebatis cum titulo & causa: Hic eſt Maximilianus Auguſtus Imperator Romanorum. Deteſtanda Venetorum ſuperbia!

Veneti ſuperati, victi & confuſi pacem petunt à Maximiliano.

Viri non eſtis ô Germani, Cæſareo animo tuo ſolito Maximiliane, ampliùs non es Cæſar, ſi poteſtis tolerare has rapaces Harpyas, has venenoſiſſimas aſpides, tam varias, tam verſipelles Circes, tam ſanguinarias Tigrides,

Veneti Harpyæ ſunt rapaces Majeſtatis Cæſareæ contemptores,

Tigrides, sanctissimæ Imperatoriæ Majestatis vestræ calumniatrices, nomini Germano infestissimas, infensissimásque amplius dominari, & in Christianos exercere tyrannidem.

Supereſt, ut quæ Veneti contra & adversum Christianos, contra Religionem, imò contra Deum ipsum commiserunt, pauca subjiciamus; quidquid enim habent, alienis calamitatibus adepti sunt. Quotiens denique Cruciata, id est, devota Christianorum conjunctio in Turcos tentata est, toties à Venetis interrupta, præcipuè sub Pio Papa II. qui paratis omnibus, ubi sensit sanctissimam expeditionem artibus Veneticis dissolutam, vir acris ingenij, Christianæ Religionis devotissimus cultor, ex anim idolore nimio interijt.

Veneti Rhodianis obsessis à Turcis auxiliari contempserunt.

Rhodus terrâ marique periculosissimâ obsidione premebatur à Turcis, quam cymbam, aut scapham in auxilium Veneti miserunt? Certè nisi Genuenses Religiosâ pietate Rhodianis misissent auxilia, sicut Constantinopolis Venetorum perfidiâ, ita & Rhodus in deditionem Turcorum sine dubio devenisset. Historia cunctis est nota, quemadmodum Veneti pluribus annis, vario temeritatis ingenio tentaverint, si quovis modo per fas, sive per nefas Constantinopolim suo potuissent subjugare dominio. Quod ubi vidissent se tantæ urbis potiendæ nullam posse invenire facultatem, Turcis maluerunt, quàm Christianis esse captam.

Veneti Constantinopolim Turcis prodiderunt.

Enimverò cùm Turcus in manu suorum gravissima, sicut dictum est superius, anno Christianorum MCCCCLIII. Constantinopolim terrâ marique durissimè oppugnaret, & classis Venetorum otiosa resideret in proximo, Constantinus Palæologus Imperator Græcorum obsessus per nuntios occultos, lachrimabiles deprecationes Venetæ classis Præfecto misit, obsecrans illum per Deum, qui sedem Patriarchalem constituit, per Virginem quoque Deiparentem, cujus nomini ipsa civitas fuerat consecrata, ut ultimo Regni Orientalis excidio subveniret, & ex tanta Venetorum classe vel duas in subsidium naves transmitteret. Sedô inveterata fraus piscatorum?

Respondit nuntio Imperatoris Venetianorum Præfectus; non esse moris Venetorum aliena defendere, proinde si se ac urbem dederent (hoc est, si Venetis se submiserint) cum tota classe venturum, ac obsidionem soluturum: adjecit denique, se commiserari tam duræ Christianorum calamitati, sed ab senatu tale habere mandatum, quod sine periculo capitis nullâ ratione transgredi posset.

Veneti spolia Constantinopolitanorum coëmerunt à Turcis.

Interim Constantinopolis capitur, & crudelissimè diripitur, si unquam civitas direpta fuit, ita ut gemitus cadentium Christianorum & mulierum ejulatus è Veneta classe perfectè exaudiretur. At jam Venetiani spe potiundæ urbis amissâ, spolia civitatis & prædam à Turcis coëmerunt, & plenis navibus Venetias remigârunt, reliquias Romani Imperij secum, ut perfidissimi deportantes. O perditissimi hominum Venetiani! quomodo tam insignem civitatem in manus hostium Crucis Christi devenire passi estis, quam facillimè liberare potuissetis? O Lamijs, imò dæmonibus crudeliores, qui tot millia Christianorum, tot Monachos, tot Sacerdotes, tot Virgines, tot mulieres, tot senes, tot juvenes, tot parvulos & innocentes perire crudelissimè gladio impiorum maluistis, quàm salvare!

Quot

Quot præterea Proceres, quot civitates Thraciæ, Macedoniæ, Græciæ, Illyridisque fidei Veneticæ (ac si dicerem perfidiæ Punicæ) se tradiderunt, quos omnes aut præcipitaverunt, aut Turcis vendiderunt! clamabant illi miseri cùm, Turcis venderentur: ita Veneti! Christiani sanguinis mercatores, ô Christianæ religionis desertores & proditores, quàm impiè perfidissiméque nos tradidistis!

Venetorum perfidiâ Hierusalem à Saracenis capta est.

Et quo sermone, quibus verbis, ô Hierosolyma, & tu Judæa sanctissima Terra, quóve dicendi ordine vos deflebo! Nolo amplius mihi credi, res jam est annalibus memorata. Credatis Blondo Historiographo ab omnibus approbato. Fama quondam erat Saladinum Ægyptiorum Regem Hierosolymam obsidere (nunquam Religio nostra caruit defensoribus, quanquam nunc ita Principes delicati sunt, ut si limites Regni sui quamvis exiguos usque pervenerint, expeditionem Orientalem se fecisse arbitrentur.) Ad hanc famam multi Proceres Venetias cum magnis copijs armatorum convenerunt pro fide Christiana & sancta terra mori parati, postulantes à Venetianis in Syriam navibus pro mercede transduci.

Veneti Christianis obsessis à Turcis nunquam subvenerunt.

Veneti acceptâ mercede ventos contrarios simulaverunt, in Dalmatiámque peregrinos exposuerunt, & eorum operâ usi sunt ad Jaderam, & alias Civitates, quæ rebellaverant à Venetis, recipiendas. Interim Hierosolyma capitur à Saladino Ægyptiorum, non quidem Christianorum negligentiâ, ut plerique arbitrabantur, sed dolo & proditione Venetorum. Quis hîc non vociferaret, excandesceret, ingemiscerétque! O venenati Veneti, quantam calamitatem vestra induxit perfidia Christianitati? Pisani quandiu floruerunt, & Genuenses, omni tempore Christianis in Oriente laborantibus, suis Classibus subvenerunt. At Venetiani semper infidi ac fraudulenti, semper impij & crudeles, omnes Christianorum necessitates tumidi contempserunt.

Hic multa prætereo de Sophi Persarum Rege moderno, qui maximum cum Turcis bellum gerit, cujus oratores ad Germaniæ Principes missi pro impetrando ab ista parte bellico apparatu Christianorum contra Turcos, cùm perveniissent navigio ad perfidos Venetianos, retrocedere infecto Legationis suæ officio compulsi sunt. Fuisset tum facilè Christianis Constantinopolim, cum toto Græcorum imperio seu Orientis recuperare, si Venetis innata perfidia non obstitisset. Nam Sophi cum innumerabili multitudine Persidem egressus, Turcum impugnabat, contra quem si Christiani ab Occidente processissent, sicut ille ab Oriente, fuisset omnino deletus.

Veneti contra fideles auxilia præstiterunt infidelibus.

Omitto longè plura de Emmanuele Rege Lusitanorum & Portugalensium, qui cùm à tergo Lybiæ in mare rubrum classes miserit jam multas, & Ægypti, Arabiæ, Persidis, Caramaniæ, Indiæ, ac Taprobanæ fines populatus fuerit, magno à Venetis odio habitus est, quòd eos in societatem illius commercij recipere noluit, obeámque causam fabros, materiam, & arma Saladino Ægyptiorum Tyranno miserunt, ut ædificatâ & instructâ classe Portugalenses à tantis incæptis submoveret. O perfidia! ô insatiabilis avaritia Venetorum! quorum tanta est invidia, & crudelis ambitio, ut infidelibus arma ministrent contra Christianos. Transeo, quæ in Cypro, in Creta, in Ponto, in Peloponneso, & in omnibus Cycladibus adversum Christianos perpetrârunt mala, ne prolixitas tædium parturiat.

Hydrun-

Veneti Hydruntum cùm potuissent salvare, contempserunt.

Hydruntum civitas est Salentinorum extremis in oris Italiæ, quam Turci, ut diximus anno Christianorum LXXX. supra CCCC. atque M. gravissimâ obsidione terrâ marique adorti sunt, illámque Italiæ Regionem, quæ certè & magna & fertilissima est, ad Garganos usque montes totam flammis exurebant, & jam non Regno Siciliæ tantùm, sed Romæ sanctuario Dei, sed Italiæ, totique Christianitati timebamus. Quis tum Christianorum non ingemuit? Quis opem non tulit? Cùm ab Ungaris, ab extremo Septentrione atque ab Occidente undique auxilia convenissent, & non solùm Principes & urbium cives, sed etiam familiæ Fratrum Mendicantium subsidia præstarent; soli Venetiani, qui tunc Classem paratissimam instructissimámque in anchoris Corcyræ tenebant, qui soli obsidionem solvere potuissent, soli spectatores, non auxiliatores esse maluerunt. Quid auxiliatores dico? Imò proditores nefandissimi innocentium Christianorum extiterunt.

Venetis auctoribus Turci plurima mala intulêre Christianis.

Cùm enim simultates gererent cum Ferdinando Rege Neapolitano propter Alphonsum ejus filium, qui tunc Hetruriam bello vexabat, timentes ne major fieret, cùm ipsi non possent, per Turcos suas injurias ulcisci maluerunt, atque ita spurcissimam gentem Turcorum in Italiam à suis cervicibus in Christianos concitârunt.

Recordamini temporis illius, cùm ab omnibus ferè Christianis laboratum est, & moras Turci Regis vix obtinuimus, ut deditionem Hydrunti facerent. Quot millia Christianorum tunc manibus Turcorum trucidata sunt, quantum Christiani sanguinis fusum; quot nobiles matronæ, quot virgines, quot pueri in miseram servitutem rapti sunt, quorum alij adhuc Turcis (fide abnegatâ) serviunt. Alios ego vidi, qui cùm jure postliminij teversi essent, vix à parentibus poterant recognosci. Non memini Christianos majorem cladem pertulisse, ô Venetiani, quam vobis auctoribus perpessi sunt. Sed hi homines obliti sunt, non tamen Deus tantæ proditionis ultor oblivisceturi. Sanguis clamat super vos, & super filios vestros ante tribunal justi Judicis Dei nostri Jesu Christi.

Veneti plus nocuerunt Christianitati proditione, quàm Turci.

Vos ô Veneti proditores, non Turci, sanguinem illum effudistis, tempus erit, quo vos illorum cædes (atque utinam non cum vestris Venetijs) vestro sanguine rependatis. Quis non omni odio, omni supplicio Venetos existimet dignos? Sed hîc magno, forti ac vehementi Oratore foret opus, aut aliquo illorum è numero, qui pleni Spiritu Sancto ad populum concionari solent. Qui si adesset, quantas lachrimas, quantam indignationem excitaret auditorum omnium contra Venetos propter eorum superbiam, avaritiam, ambitionem, crudelitatem, corruptelas, furta, rapinas, oppressiones, sacrilegia, proditiones, immanitates, impietates, ac scelerum immanitatem!

Veneti malis artibus locupletes facti sunt.

Jam enim Venetiani tam indomabiles facti sunt, ut cum 4. potentissimis Christianorum Principibus de summa rerum auserint decertare, & ne victi quidem quiescere possunt. Qui expilando, subordinando, & corrodendo magnum ex vicinorum urbibus Imperium sibi conflavêre; qui omne aurum, argentum, gemmas, vasa, signa, tabulas, & quidquid pulchri, quidquid pretiosi in toto terrarum orbe reperiri potuit; id totum malis artibus Venetias comportârunt, & congesserunt. Qui mare ac terras intercludentes, mercatores cum mercibus intercipientes, Navarchos

cum

cum navibus demergentes, venenando, necando, excruciando, omnia cruore, omnia lachrimis & funeribus compleverunt. Omnia gabellis, dacijs, & portarijs tyrannicâ ſervitute fædârunt, ſubdiderunt, & nimium aggravârunt. Manus ſacrilegas in ſacroſanctos Domini Sacerdotes miſerunt, torquendo eos ſine reverentia dignitatis: bona Eccleſiæ Deo dicata prophanârunt: ſanctum Chriſti Vicarium Pontificem Romanum, ut vile mancipium contempſerunt; per vulnera & mortes fidelium, & per commoda eorum privata ſive propria Chriſtianam Religionem ad has exiguas Europæ anguſtias, ac latebras deductam penè ſubverterunt; ut eum Turcorum impijſſimo Rege tacitè conſpirâſſe, ac partiti eſſe videantur, ut ſcilicet ille Orientali, ipſi autem Occidentali tandem ſoli potiantur Imperio.

Veneti nec veri ſunt Chriſtiani, nec Turci veri, ſed pejores utriſque.

Sunt Venetiani extinctores & inimici nobilitatis, contemptores Principum, direptores & incendiarij urbium, ſpoliatores Provinciarum, hoſtes ſacrorum, depopulatores Reipublicæ Chriſtianæ, Oſores Cleri, labes & pernicies humani generis, cùm prô pudor neque Turci ſint, neque verè Chriſtiani. Utinam aut veri Chriſtiani fuiſſent, aut veri Turci; nam ſi veri Chriſtiani fuiſſent, & Hieroſolymam & Conſtantinopolim, & totum Orientem, ut quondam, etiam hodie Chriſtiani poſſiderent: aut ſi veri Turci fuiſſent, nunquam paſſi fuiſſemus tam malas herbas omni aconito peſtilentiores in noſtris penetralibus, in noſtris viſceribus, ac inteſtinis tam altè radices ponere, quin eos funditus extirpatos facto agmine ultra portas Caſpias rejeciſſemus. Nunc autem cùm & mali ſint Turci, & peiores Chriſtiani, atq; modò cum ambobus bella gerant, modò cum utróque ſocietatem ſimulent, nunc harum, nunc illarum partium nemini ſunt fidi, nemini amici, nemini tutò fidentes, Religionem Chriſtianam ad parvas Europæ anguſtias, & penè deſtructam, ſicut diximus, mancam debilem concluſerunt, & quæ audiſtis mala fecerunt.

In Venetorum perniciem Orator Gallus exhortatur Principes.

Siccine dormitis ô Germani Principes! parumper expectate, & dum vos conſultationibus vacantes differtis negotium, Veneti nocturnis ſcalis Veronam aggredientur. Vos potentiâ magni, vos armis inclyti, vos denique viribus & fortitudine cunctis nationibus metuendi, tantam ignominiam contra majorum veſtrorum conſuetudinem tolerabitis? quos vix ignavi & umbratiles, vix mulierculæ (medius fidius) tolerare poſſent. O ſi nunc viverent illi Cimbri, ac Teutones bellicoſiſſimi, qui cum Mario de orbis imperio dimicaverunt, & illi, qui cum Julio Cæſare, cum Trajano, cum Antonino, cum Fulvio, cum Severo, cum Conſtantio, & cum alijs pluribus Imperatoribus tot bella geſſerunt. Illi quoque Teutones ſive Germani, qui Quintilium Varum Romanum Conſulem cum tot legionibus occiderunt. Et illi Germani Saxones, qui Britanniam, quæ nunc eſt Anglia, Scotiam, Hiberniam, Orcades, Galliam, Franciam, Hiſpaniam, Wandaliciam, Longobardiam, magnam Italiæ partem, tot bellis devictas ſuo dominio potenter ſubeſſe compulerunt.

Venetos monet primò delendos, poſtcâ Turcos, ut hoſtes fidei utrósque.

O vos Germani Principes & proceres, penes quos Imperium eſt non ſolum Romanorum, ſed totius quoque orbis, jure tam divino, quàm humano, cur tantundem à virtute degeneratis avorum? cur non præitis contra hos Chriſtianæ Religionis inimicos, hoſtes, & deſtructores? Cur non præfertis victrices aquilas, & reliqui Chriſtiani vos ſequerentur con-

tra Venetos primum, qui sunt seges & materia tantorum malorum, ac deinde adversus ipsos spurcissimos, immanissimósque nominis Christiani hostes, inimicos & persecutores Turcos. Venetianam, precor, ô Proceres, dejicere pestiferam molem properate: perfringite, oro, Christianæ salutis obstaculum: obstruite hanc pestilentissimam Mephitim, sentinam, præcipitium, & scaturiginem omnium vitiorum: vendicate & vos & orbem Christianum in libertatem: solvite vos à tanto metu perfidorum: eradicate genus improbum, quando & tempus vos juvat, & fortuna. Tuti esse non poteritis, quandiu sub tyrannide Venetorum manent Histria, Liburnia, Dalmatia, Corcyra, Cephalenia, Zacynthus, Creta simul & Cyprus. Patefacite istas execrabiles, ac diras portas Venetianas, quæ tam diu Christianos adversus infideles progredi laborantes continuerunt: postea Deo auctore aperto Marte majoribus auspicijs Turcos aggressuri.

Venetorum hostis Orator iste maximus fuit oratione testante.

His & multis alijs memoratus Orator Gallus in Venetianos fulmina sui detorquens sermonis, maximo quidem enitebatur studio, sicuti manifestè patet, omnibus illos reddere odiosos, & Principum armis conterendos. Quod quidem non tam suâ sponte, quàm Regis Gallorum Ludovici jussu, à quo fuerat missus, fecisse putandus est. Sic enim in orationis suæ principio dicit: *Ego qui multos defendere, lædere neminem consuevi, in has angustias deductus sum, ut aut ab officio legationis mihi sit recedendum, aut de improbitatibus, de dolis, de malè meritis Venetorum necessariò (non sine magno dolore) mihi sit dicendum. Quod si aliquorum aures offenduntur, debetis id necessitati temporis, ac malignitati illorum, non meæ consuetudini tribuere: quanquam videor in proposito defensionis propemodum perseverare; nam cùm Venetos accuso, defendo infinitos mortales: Italiam totam, multásque alias provincias, à quorum faucibus in libertatem revocandæ sunt. Defendo Christianos Orientales, quos ad manus Turcorum venire, ac in morem pecudum mactari permittunt Venetiani. Defendo etiam Romam, ad quam subvertendam (ut ipsi sua desideria consequantur) vocare Turcos, & quasi porrigere manus videntur. Innocentes defendo, cùm impios ne crescant, dico supprimendos.*

Veneti pacem fraudibus quæsierunt, dolum tamen continuant.

Anno item prænotato, cùm Venetiani post multa incommoda & damna æstate præteritâ, ut diximus, accepta, post neces suorum & varias direptiones urbium, jam inciperent desperare; quippe qui tot potentissimis Principibus non erant viribus æquales, arcanum inter se habuerunt consilium, si pacem à Cæsare Maximiliano possent impetrare. Miserunt ergo Legatos & Oratores suos versus Germaniam, quibus ut lentè potiùs quam festinanter incederent, præceperunt, eo quòd nihilominus interea contra Regem Maximilianum consuetas molirentur insidias. Statuerunt enim quasdam urbes illius ditionis machinis & scalis tentare nocturnis: quibus captis nuntios seu Oratores haud procul existentes revocare possent: si verò non caperent, in itinere jam constitutos, quasi nescios insidiarum procedere ulterius juberent. Sed fraude patefactâ, qui pacem mentibus postulabant fucatis, non impetrârunt, sed majorem Cæsaris & Germaniæ Galliæque Principum indignationem meruerunt.

Veneti dolo, igne, & veneno multa in Maximilianum tentarunt.

Annus jam sextus volvitur, ex quo bellum Imperiale contra Venetos cæpit, & nec hodie quidem finis est. Quot fraudes, quot dolos, quot insidias igne, ferro, veneno interea contra Maximilianum Regem & quosdam Principes ejus Venetiana tentaverit perfidia, & mihi narrare difficile

cile est, & credere posteritati multo difficilius. Mercede corruptos emiserunt plures incendiarios per totam Austriam, Carinthiam, & cæteras provincias illis adjacentes, alios in habitu Fratrum Mendicantium, alios verò in habitu peregrinorum seu pauperum, qui domibus ignem supponerent: oppida, villas, castella & urbes quotquot possent occultè concremarent. Qui separatim incedentes oppida plura & villas per nominatas Regiones tantâ subtilitate malarum artium, tam secretè, támque occultè, quod mirum fuit, incenderunt, ut nemo tanti sceleris auctores scire potuerit. Postremò tandem Deo sic ordinante capti sunt eorum aliqui, positíque ad torturam, rem omnem aperuerunt, Venetorum confessi subordinatione hæc fieri: qui non minus quinquaginta, si non plures, in Germaniam occultos atque secretos destinârunt incendiarios pretio conductos.

Veneti contempti à Cæsare Papam in suas trahunt partes.

Anno igitur præsignato considerantes Venetiani, quòd pacem pro suo arbitrio & inordinata voluntate impetrare non possent, ut Regem viribus redderent infirmiorem, Romani Pontificis gratiam (quam certè nunquam meruerunt) precibus pulsare aggrediuntur. Nam, ut sæpè diximus, Papa Julius secundus, Rex quoque Gallorum Ludovicus, & Arragoniæ Rex Ferdinandus cum Maximiliano Germanorum Rege sub amicitiæ legibus in unum confœderari, bellum contra Venetos commune duxerunt. Nec dubium fuit, si pactum inter se quatuor hi Principes fœdus inviolatum & integrum, sicuti juraverant, usque in hunc diem servâssent; jam Venetiani, aut penitus essent deleti, aut humillimam in deditionem sub Imperij potestate coacti.

Veneti graviter à quatuor sunt Principibus bello attriti.

Fortiter quidem cæperunt, & mutuò se cohortabantur in perniciem Venetorum, sed forsitan Omnipotenti Deo non placuit, ut innocens periret cum nocente. Nec dubium mihi esse debuit, quin Venetijs, & in locis Venetianorum dominio subjectis, hodie sint multa millia hominum, quorum Deo sit grata devotio, & integra sine crimine vita. Plura Senatus Venetiani dixit Orator mala: sed bona cuncta præterijt. Julius Papa magnum contra Venetos in campis tenebat exercitum, cui & ipse personaliter multis diebus, ut director supremus interfuit, & Venetianos non mediocriter tribulavit. Qui ubi viderunt se quatuor supradictis maximis Christianorum Principibus diutius non posse resistere: missis ad Papam, sicut dictum est, oratoribus, veniam commissorum postulant; & in gratiam ab eo recepti sunt. Nec aliter Christi Vicarium decuit, qui humiliatis parcere, superbientes ut sanentur, debet humiliare. Ab illo die Pontifex à persecutione destitit Venetorum.

Wilhelmus Hassiorum Landtgravius è custodia dimittitur.

Eodem anno Wilhelmus Landtgravius Hassiorum, filius quondam Ludovici Landtgravij Hassiæ Comitisque in Kaztenelenbogen, in Ziegenheim, & Nidde, mortuo Fratre suo Wilhelmo juniore, ut anno dixi-mus præcedente, à vinculis dimissus est anno quinto decimo captivitatis suæ. Ejus detentionis historiam breviter faciemus manifestam. Henricus olim Hassiorum Landtgravius frater Hermanni Archiepiscopi Colonienſis, moriens duos reliquit filios, Wilhelmum & Ludovicum. Wilhelmus duas habuit uxores, quarum ultima fuit Elisabeth filia, ut supra dictum est, Philippi Comitis Palatini: qui tamen sine liberis moriens Principatum suum omnem Germani filijs dereliquit. Erant autem duo filij

Ludovici uniúſque nominis ambo Wilhelmi, quorum major natu rationis uſu deficiens Germano Principatum conceſſit inferiori, aſſignatâ ſibi portione annuâ, unde cum uxore viveret ac liberis. Verùm quia periculosè interdum furebat, ne læderet vel ſe vel alios, juſſu Maximiliani Regis cuſtodiæ honeſtæ fuerat mancipatus.

Homo ſacrilegus in Marchia Brandenburgenſi Sacramentum furatur.

Anno prænotato, ſextâ die menſis Februarij, quæ fuit quarta feria poſt feſtum Purificationis ſemper Intactæ Virginis Mariæ, ſimul & Martyrio ſanctæ Dorotheæ ſolemnis, in ipſa nocte circa horam undecimam, homo quidam ſacrilegus nomine Paulus From, patriâ Pomeranus, incola Pernaugienſis oppidi ſub ditione Joachim Marchionis Brandenburgenſis ſacri Imperij Principis Electoris, in villa, quæ vocatur Knobloch Diœceſis Brandenburgenſis, Eccleſiam furtivè intravit, Ciborium perfregit, pyxidem deauratam cum duabus hoſtijs conſecratis, alterâ majore, minore alterâ cum ejus monſtratili cupreo ſimiliter deaurato furatus eſt, & ſecum venalia deportavit, exiſtimans quæ abſtulerat, eſſe argentea.

Sequente die circa horam octavam, cùm iter ageret verſus oppidum Spandavv Marchionis memorati (quod duobus ferme ab Urſulo diſtat milliaribus) ſuper lapidem unum in via, non longè à Stackor quaſi fatigatus reſedit, furtum extraxit, pretium mercator truculentus ſecum æſtimavit. Cúmque vidiſſet in pyxide ſacras Dominici corporis hoſtias, expalluit: & ignarus quid faceret, alteram deglutivit indignus: alteram verò in ſinum abſcondit. Confeſtim irruit in eum horror Domini, & uſque adeò tenebræ ac mentis hebetudo miſerum invaſerunt, quòd longam horam ſedens ſtupidus & cæcus nuſquam progredi potuit; ſed contempſit infelix monentem ſe miſericordiam Dei: nec intellexit, quemadmodum Apoſtolus Paulus ita fuit illuſtratus; quia mox pœnituit cæcatus.

Dominici Corporis Sacramentum Judæo in Spandaw venditur.

Surrexit tandem permittente Deo, & lumen corporale recipiens miſerabilis homo corde permanſit cæcus: veniénſque in Spandavv proximum ad quendam Judæum nomine Salomonem, vaſcula, quæ furatus erat, ſacræ rei, venalia expoſuit. Cui Judæus: *Majus aliquid in his vaſis, quod ſi attuliſſes mihi, forſitan comparavem.* Mox ſacrilegus alteram de ſinu extrahens hoſtiam, dixit: *Ecce quod quæris in promptu eſt.* Cui Judæus: *Pro quanto*, inquit, *dabis mihi hunc Deum tuum?* At ille reſpondit: *Pro ſedecim groſſis Marchionis, quorum triginta duo faciunt unum Rhenenſem florenum.* Cui mox quinque groſſos Judæus propoſuit: quos perfidus mercator accipere contemnens, adhuc quatuor appoſuit: & ſacroſanctum Corpus Domini & Salvatoris noſtri pro novem groſſis monetæ jam memoratæ ab impio comparavit.

Dominici Sacramenti impius venditor à judicibus captus eſt.

Hâc ſceleratiſſimâ venditione peractâ, impius ille mercator ad oppidum Pernavv cum vaſculis Sacramentalibus revertitur: quibus in domo ſua latenter abſconſis, in terram Wendorum, quæ parum diſtat, Marchiæ contiguam profectus eſt. Jam enim ſuſpicio maleficij perpetrati de ipſo vehemens in populo fuit exorta: propterea metuens comprehendi, aviſatus eſt. Sed diu manere latens apud Wendos non potuit, quem ad pœnam divina juſtitia vocavit. Igitur contemptis aviſationibus & æſtimatione populorum, quibus ſe novit ſuſpectum, ad Pernavv denuò regreſſus, portatile ſive monſtratile per murum nocturnis in tenebris de domo ſua extra oppidum projecit, quod ordinatione Divinâ in arborem cadens

ſic

sic hærendo in ramis permansit. Manè contigit à casu Burgi transire magistrum, qui viso in arbore monstratili hominem capi mandavit suspectum: qui statim ut captus fuit, sine tortura omnem rei seriem confessus est.

Judæus hostiam sacram pugione transverberat.

Impijssimus autem Judæus post discessum crudelissimi traditoris Hostiam Dominici Corporis super mensam nudam exposuit: atque pugione sæpius vibrato illam transforare magnis conatibus laboravit. Sed inter tot verbera tótque punctiones Hostia Deo volente permansit integra: nec potuit eam Judaica perforare invidia. Concitatus postremò vehementer in iram Judæus, inter multa blasphemiæ verba sic dixit furens & spirans in corpus Dominicum: *Si tu Christianorum es Deus, tunc manifestare in nomine mille dæmoniorum, & ostende te.* Confestim in tres partes hostia divisa est, quemadmodum in altari dividi solet à celebrante: cujus fractura per circumferentiam sanguineo rutilabat colore. Quo viso Judæus infelix est territus: sed ad pœnitentiam minimè compunctus; induraverat enim perfidia cor ejus: unde ad miracula quidem Dei terreri citius potuit, quàm converti. Post hæc particulas ipsas panniculo involutas in marsupium seu peram deposuit, & secum per mensis spatium portavit.

Duas hostiæ particulas Salomon misit ad alios Hebræos.

Convenerant autem inter se Salomon iste Judæus & alij duo Judæi, videlicet Jacob, qui morabatur in Brandenburg, & Marcus, qui residebat in oppido Stendel, ut quicunque eorum Sacramentum Dominici Corporis quolibet modo, vel ingenio primum consequi posset, ad reliquos duos secretius transmitteret. Unde juxta conditum Salomon sæpe nominatus unam particulam inclusam pyxidi supersigillatæ per filium suum misit ad Jacob in Brandenburg: & aliam ad Marcum in Stendel: tertiam verò particulam apud se retinuit: quam denuo mensæ superpositam pugione transfixit, perfodit, & vulneravit, quoúsque sanguinis guttulæ visibiliter emanârunt. Cúmque nimio pavore consternatus, quid faceret cum ipsa particula, dubius hæsitaret (quippe qui timebat rem prodi miraculo) tentavit eam assúmere primò, sed non potuit: deinde projecit eam in aquam, sed nec deleri potuit, nec annihilari, vel corrumpi. Postea in ignem projecit: sed semper & ubique integra permansit. Quidquid fecit, quidquid tentavit, sacrosanctam Dominici Corporis Hostiam annihilare, corrumpere, vel abscondere non potuit.

Judæus particulam azymo commixtam misit in furnum.

Postremò cùm tempus adesset, quo Judæi pro solemnitate Paschatis azymos conficere panes assolent, perfidissimus Salomon particulam sanctam farinæ massæque panaceæ commiscuit: & formatam in modum azymi panis massúlam in furnum calidum, ut coqueretur projecit: erat autem furnus calens, sed igne jam extracto, ut fieri solet, tenebrosus. Introspiciens verò post paululum Hebræus, furnum conspexit sine flamma lucidum, & sine lumine, vel igne luminosum. Hoc fuit jam tertium Divinæ operationis miraculum, quod Salomon impijssimus vidit: & mente nihilominus, ut prius fuerat, cæcus permansit. O Judæorum cæca semper & nimium crudelis perfidia, quæ signis & miraculis divinitus quantumlibet, vel magnis, vel insolitis dignanter ostensis, non solùm ad considerationem non flectitur, sed signis & beneficijs Dei quotidie magis ingrata & contraria induratur.

Confessus est idem spurcissimus Hebræus, quod binâ vice introspi-

ciens clibanum Divinitus illustratum, viderit supra panem, cui Dominicum Corpus fuerat involutum, puerulum parvulum, decorum atque pulcherrimum, in longitudine quasi unius palmæ in ipsa luce Divinitus accensâ sensibiliter coruscantem. Sed quod cæco lumen, quod surdo verbum, & quod stulto parabola, hoc & Salomoni huic Judæo signa fuerunt atque miracula; converti noluit, pœnitentiam recusavit. Sine tortura confessus est se hæc vidisse miranda, quorum intuitu adeò fuerit perturbatus, ut penè demens factus sit. Venditorem Corporis Dominici captivum scierat, imminere sibi mortem facinori debitam metuebat, & tamen fugere cùm vellet, non potuit: sed captus mente & corpore in oppido remansit.

Secunda hostiæ particula martyrizatur in Stendel.

Secundam venerabilis Sacramenti particulam Marcus apud Stendel Judæus, ut dictum est, sibi transmissam, convocatis quos potuit, Judæis, punctionibus, & varijs blasphemijs dehonestavit: & postea Hebræis ad Brunonis Vicum transmisit, vel ut alij dicunt, ad Franckfurt oppidum Cis-Moganum.

Tertiam verò particulam Jacob in Brandenburg Hebræus sibi donatam super mensam pugione crudeliter vulnerabat: & continuò sanguinis guttulæ miraculosè de sacrosancta particula eruperunt: quæ usque in præsentem diem constant visibiles. Nam Domino universorum Deo volente ad confirmationem hujus miraculi, tam tenaciter mensulæ sanguis adhæsit, quòd nullâ potuit lotione deleri. Unde nimium exterritus infelix Judæus, particulam sanctam ad Osterburg Hebræo cuidam nomine Meyer inter Judæos non infimo sanguinolentam transmisit.

Dominici Corporis Sacramentum in nuptijs Judæorum blasphematur.

Eodem tempore memoratus Judæus Meyer filio suo Isaac desponsavit uxorem: celebratisque ex more nuptijs, Dominici Sacramenti particulam inter duas coopertam scutellas in lecto jacentem portavit ad sponsam dicens: *Meritò nunc gaudere debes ô sponsa, & super omnes hebræorum te sponsas honoratam cognoscere, quoniam Deum ad te fero Christianorum.* Deinde perfidissimi canes iterum puncturis & plagis sanctam Hostiæ particulam affecerunt: cui & primam dare punctionem Isaac sponsus infaustus, quasi pro singulari honore jussus est: ferunt posthæc etiam ipsam particulam, Judæis missam ad Brunonis Vicum.

Judæi per Marchiam omnes capti ducuntur ad Berlin oppidum.

At verò postquam impius ille traditor Christi supradictus solo nomine Christianus in carcerem fuerat conjectus: capti sunt etiam successivè Judæi plures in numero, & apud Ursulum sive Berlin Joachim Marchionis oppidum vinculis publicis mancipati: qui inter multa scelera confessi sunt, quòd intra paucos annos transactos VII. Christianorum pueros acubus & puncturis occiderint: exceptúmque sanguinem eorum in usum suum expenderint profanum, & omnino superstitiosum. Ex his septem pueris masculis innocentibus unum, prout confessi sunt, à matre ejus propria villana, & rustica pro viginti quatuor grossis coëmerunt: alium pro tribus florenis, atque unum pro decem florenis comparaverunt.

Judæi quadraginta per sententiam condemnantur ad ignem.

Anno igitur prænotato, nonâ decimâ die mensis Julij, quæ fuit sexta feria post festum divisionis Apostolorum, Joachim Marchio Brandenburgensium, Pomeranorum, ac Stettinensium Dux Rugij Cassubiæque Princeps & dominus, Nürenbergæ Burgravius, sacri Imperij simul & Germanici Regni Archicamerarius & Princeps Elector Christianæ Religionis

gionis cultor devotissimus, æquitatis & Justitiæ conservator & distributor incorruptibilis. Recognitis Judæorum malè commissis, eos, qui culpabiles fuerunt in præmissis, ad judicium scabinorum Berlinensium jussit adduci: ubi relectis publicè confessatis, ad ignem sunt per sententiam judicati, foras oppidum ad locum supplicij educti, & incendio concremati. Fuerunt eorum, qui perierunt incendio, triginta octo in numero: inter quos principales fuerunt Salomon cum filio, & genero: Meyer similiter cum filio, & genero.

Judæi triginta octo ignibus concremati sunt apud Berlin.

Præter hos triginta octo fuerunt & alij tres, qui baptismi Sacramentum acceperunt: quorum primus Jacob de Brandenburg dictus Georgius cum alio baptizato sequenti die capite truncatus, ut Christianus mortis debitum solvit. Tertius autem quia in Sacramenti dehonestatione culpam non habuit, quanquam in alijs sceleribus quibusdam reus haberetur, vitæ perceptâ indulgentiâ multorum precibus Cœnobium Fratrum minorum apud Ursulum intravit.

Traditor verò ille Christianus iniquus, qui Sacramentum Dominici Corporis Judæis vendiderat, post Corporis sui lacerationem ferramentis ignitis, rogo seorsim impositus, juxta scabinorum sententiam in cinerem resolutus est. Et sic denuo Marchia Brandenburgensium Judæis purgata est; remanserant enim in Ursulo captivi non minus sexaginta, qui de præmissis videbantur innoxij: quos omnes memoratus Princeps Joachim cum rebus eorum procul extra Marchiam præcepit abire, ne aut similia tentarent in futurum, aut necem illorum, qui pro demeritis justè fuerunt combusti, aliquo modo injustè vindicarent.

Paulus venditor Sacramenti ferro laceratus ignito, concrematur.

Eodem anno, Fratres Ordinis Beatæ Mariæ semper Virginis de monte Carmelo Capitulum Religionis suæ generale ad Festum Pentecostes in Civitate Neapolitana juxta morem celebrârunt. Post finem verò Capituli cùm singuli ad sua iter direxissent, Provincialis, Priores, & Fratres de Insula Sicilia (in qua Conventus habent XXIV.) navem intrantes versus Siciliam navigare cœperunt. Cùm altum Mare Mediterraneum aliquamdiu sulcâssent, irruerunt in eos Saraceni de Affrica Pyratæ, simúlque omnes cum navigio capientes abduxerunt. Erant autem eorum de Ordine viri numero non minus 50. Verùm quò pervenerint, nemo reliquorum de Ordine Fratrum scire potest usque in hunc diem.

Carmelitæ plures à Saracenis capti ducuntur in Affricam.

Hoc ipso anno, Fratres Militiæ Teuthonicorum, qui Prussiam & Livoniam inhabitant, Tartaris, Ruthenis, & alijs Paganis infidelibus, & Schismaticis finitimi, & ob id continuis eorum incursionibus inquieti, pro comparando adversum illos Christianorum suffragio Cruciatam cum Indulgentijs à Julio Papa II. impetratam ab initio Quadragesimæ usque ad Festum S. Trinitatis in Herbipoli, ac per totam Diœcesim consentiente Laurentio Pontifice ubique publicè prædicârunt. Qui & antea per continuum triennium easdem Indulgentias in alijs Germaniæ Diœcesibus publicantes, non modicam pecuniarum quantitatem comportârunt.

Theutonicorum Ordinis Milites Cruciatam prædicant.

MDXI.

Anno Joannis Abbatis Hirsaugiensis VIII. Indictione Romanorum XIV. in Dominica Sexagesimæ, quæ fuit 23. die mensis Februarij, Ludovicus Comes Palatinus, Bavariæ Dux & Princeps Elector, filius Philippi ante triennium, ut supra diximus, defuncti, annum ætatis agens tricesimum

Ludovicus Comes Palatinus ducit uxorem Heidelbergæ.

mum tertium Heidelbergæ nuptias celebravit pompâ solemni, uxorem ducens filiam Alberti Bavariæ Ducis, qui morabatur in Monachio, ante triennium mortui.

Eodem anno, in Dominica Quinquagesimæ, quæ fuit secundâ die mensis Martij, Udalricus Dux Wirtenbergensium, annum agens ætatis XXIV. duxit uxorem alteram filiam Ducis Alberti, sororem videlicet illius, quam Ludovicus Comes Palatinus accepit. Nuptias autem in Stutgardia cum magna solemnitate celebravit: ad quas invitati convenerant Principes isti: Wilhelmus Dux Bavariæ, frater sponsæ Germanus, Fridericus Dux Saxonum Princeps Elector, Ludovicus Comes Palatinus supra dictus Princeps Elector, Fridericus frater ejus Germanus, Fridericus Marchio Brandeburgensis, Henricus Dux Mechelnburgicus, Christophorus Marchio Badensis, & filius ejus Franciscus. Andreas Comes de Sonnenberg, Nicolaus Comes de Salm, Comes unus de Bitsch, & plures alij Comites, Barones, Nobiles, & Ignobiles, equos habentes ut ferunt tam pro curribus, quàm pro suis evectionibus plus quàm septem millia.

Bellum Maximiliani Cæsaris contra Venetos continuatur.

Anno prænotato Maximilianus Germaniæ Rex, & Cæsar electus Romanorum, Ludovicus quoque Rex Galliæ XII. & Ferdinandus Rex Aragoniæ, quos confœderatos paulo jam superius diximus, inchoatum ante triennium contra Venetos bellum continuant, non sine utrarúmque partium sanguine, dispendio, & detrimento: in quo jam isti vincuntur, jam illi, & nusquam stabilis victoria. Denique Rex Gallorum non satis religiosè fidem Maximiliano Cæsari servans promissam, Carolo Duci Geldriæ secretius pecunias destinavit, & viros bellatores.

Conventus fit Principum cum Rege iterum apud Augustam.

Eodem anno, Maximilianus Cæsar iterum apud Augustam Civitatem Rhætiorum Conventum Principibus Germaniæ indixit: in quo multa denuo contra rebelles Regni, & Imperij, maximè autem Venetos dicta feruntur, atque proposita, quorum nos plenam notitiam non habemus. Homo quidam natione septentrionalis Barbarus, & incompositus, staturâ procerus & horrendus aspectu, in eodem Conventu Cæsari fuit oblatus, qui carnibus crudis in magna quantitate vescebatur: vitulum totum, aut mutonem, vel ovem unicâ refectione crudam devoravit, & adhuc se vociferabatur esurire: quem gente Scytharum exortum esse crediderim.

Virgo est in Augusta multis annis neque manducans, neque bibens.

Hujus monstruosi hominis voracitati historiam libet inserere contrariam, mirandam quidem, & vix posteritati credibilem, sed veram tamen, & certam, & multorum testimonio comprobatam sufficienter. Virgo erat his diebus in memorata Civitate Augustensi nomine (si rectè memini) Christina, & hodie ut puto adhuc vivit in humanis, quæ in 12. vel 13. annis continuis nihil omnino manducavit, nihil bibit, nihil egessit, urinam nullam emisit, imò neque dormivit. Quis hoc verum crediderit? quis non fabulam continuò exclamârit? si rem tot indicijs exploratam, verámque inventam nesciret. Testis est Maximilianus Cæsar, testis soror ejus vidua relicta Ducis Alberti mulier nunc Christo devotissima, testis Episcopus Augustensis, testis & Senatus, testes sunt, qui experientiam rei ceperunt.

Multorum testimonio confirmatur, quòd nec comedit, nec bibit.

Non semel, sed pluries prædictorum testium jussione Virgo ipsa Cameræ inclusa diligentissimè sub arcta custodia observata est, ne quis cibum inferret, aut potum, non modò per diem, sed plures per menses,

&

& veraciter inventum est, nihil eam penitus manducâsse, vel bibisse. Denique prædicta Maximiliani Cæsaris soror, ut hujus famæ posset experiri veritatem, per medium fratris eam de Augusta in curru ad se Monachium fecit adduci, quam in Cœnobiolo suo multis secum detinuit inclusam diebus, cautissimè illam observans, & cubiculi clavem nulli confidens sororum, secum ipsa retinuit, januam clausit, & aperuit: & quòd interea nihil comederit, aut biberit, in veritate comprobavit. In Augusta simili cautelâ sæpius à multis observata, nemo unquam deprehendit prædictis contrarium.

Per quam causam ad hanc pervenerit abstinentiam.

Interrogabat eam aliquando vir doctus in Theologia, & Religiosus, quem novi, unde haberet abstinentiæ hujus inconsuetæ principium: cui illa cum summa reverentia, & humilitate respondit: *Reverende Pater, non putetis, quòd hanc abstinentiam, vel ex devotione, vel ex sanctitate, aut inchoaverim, aut consecuta fuerim; aliter se res habet, quàm plerique opinantur: cùm essem adolescentula, gravissimos patiebar stomachi dolores, maximè post cibum: præceperunt Medici, ut parum cibi sumerem ac potûs; feci, melius sensi, tamen ex toto non convalui. Quod intelligens Medicus jussit, ut biduo, triduóve penitus à cibo & potu abstinerem. Abstinui sicut jusserat primò per biduum, postea per triduum, postea per octo dies, quatuordecim, & per mensem integrum, nec potum sumpsi, nec cibum. Interea nullos sensi stomachi dolores, qui ex cibo & potu solebant post refectionem duntaxat oriri. Postremò cùm pro debilitate removenda vellem interdum cibum sumere, deglutire non potui sine gravi dolore, & maximâ difficultate, quia ut mihi notum est, meatus ad stomachum ex consuetudine abstinentiæ diuturnæ clausus fuit, & omnino præstrictus. Et sic metu dolorum, ac necessitate compulsa omnem cibum ac potum abjeci usque in præsentem diem. In tantam quoque nauseam panis, ac cibariorum perveni cum tempore, quòd ea nec visu tolerare sine gravamine possum, nec odoratu.* Hæc ipsa de se virgo memorata confitetur interrogata.

Consuetudo omnia dura alleviat.

Hæc Virgo vitam ducit honestam, & sæpe communicat.

Corpus Domini Salvatoris nostri Jesu Christi frequenter cum devotione sumit, diebus maximè Festis, Dominicis, quod nescio an transglutiat, vel terendo in ore species consumat. Petivit à suo Presbytero, ut si fieri posset, particulas quibus esset communicanda pro tempore, faceret aliquanto minores propter sumendi difficultatem, quia nullam, aut valdè minutissimam habet in ore salivarum humiditatem. Vitam ducit honestam, & quantum licet hominibus judicare, satis religiosam.

Varia est de hac muliere opinio.

Varia nihilominus apud plures de ipsa fertur opinio; sunt enim nonnulli, qui non credunt eam sine cibo, vel potu vivere, sed judicant eam potius in occulto manducare, vel saltem aliquod confortativum sumere, quo vita naturæ conservetur; videtur námque impossibile hominem per tot annos sine fomento cibi, & potus posse durare. Sed non est hoc novum, sicut non solùm de Nicolao apud Helvetios Eremita sumus certissimi, sed etiam per alios plures similia facta lectione cognovimus. Et sunt nonnulli, qui eam (si vera sunt, quæ fama vulgantur, quòd nihil manducet) non esse hominem, sed Cadaver aliquod occupatum à dæmonio existiment, quòd similia etiam contigerint & novis temporibus, & antiquis, ut referam unum.

Mulier alia fuit apud Geldrenſes nihil manducans.

In ſuperioribus hujus Operis, atque Voluminis, ſi rectè memini, paucis annotavi, quòd Arnoldus Dux Geldriæ, matre ſuâ conſentiente patrem Reinhardum conjecit in vincula, & multis detinuit annis captivum, cujus detentionis hæc cauſa fuit, atque principium. Erat in oppido principali Geldriæ (quod Neomagum vel Newmagen appellant, ubi reſidentia Ducum eſſe conſuevit) mulier quædam honeſtiſſimæ, atque ſanctiſſimæ famæ & converſationis, ut in propatulo hominibus apparebat, quæ in pluribus annis nihil comedit, nihil bibit, nihil egeſſit, nunquam dormivit. Unde apud Ducis Reinhardi uxorem, apud filium, apud incolas terræ, & omnes in circuitu, qui eam noverunt, ut mulier tanta multo venerabatur honore. In tantam denique familiaritatem, & amicitiam Duciſſæ pervenit, ut illa nihil ſine conſilio ejus, vel parvum faceret, vel magnum; nam dicta ejus oraculo habebantur Apollinis certiora. At poſteaquam Principis ſimul & Arnoldi animos ſibi ad omnia ſenſerat obſequentes, magna tentavit.

Magnam hæc mulier ſanctitatem, & miracula oſtendit.

Habitabat in tugurio ſola, & vitam in paupertate ſolitariam duxit, ſemper jejunavit, nunquam dormivit, orationi, meditationi, & contemplationi, ut ferebat, ſine intermiſſione vacavit. Quidquid agebatur in oppido, ſive per omnem Ducatum quantumlibet ſecretè, totum Duciſſæ faciebat manifeſtum, aſſerens id ſibi per Angelum ſanctum divinitus revelatum. Ejus conſilio, & confictis revelationibus Reinhardus Dux per uxorem & filium conjectus in vincula ſine cauſa uſque ad mortem detinebatur captivus. Multa per ejus prava conſilia ſub ſpecie revelationis divinæ non ſolum Duciſſæ, atque filio, ſed etiam alijs multis impenſa tam in oppidoquàm extra ſubtiliter facta ſunt mala; maximâ enim utebatur induſtriâ, ne qua in ea falſitas notaretur: quòd eò facilius potuit, quò magnam hypocriſeos experientiam conſecuta fuit. Verùm quia ſicut diximus, Reinhardo Duce conſilio ejus occulto in vincula conjecto per uxorem, & filium, regiminis Ducalis magna fuit immutatio ſubſecuta: námque ad nutum hujus monſtruoſæ fœminæ Duces mater & filius omnia faciebant. Videbant hoc Proceres terræ & indignè ferebant, propterea quòd penè cuncta illius mulieris in malum finem tendebant, licet ſub honeſtiſſima ſpecie noverit ea palliare.

Mulierem non eſſe, ſed dæmonium ſapientes viri putabant.

In tantum poſtremò crevit odium populi, & maximè Cleri, & nobilium contra larvatam beſtiam, ut omnes eam perijſſe cuperent; erátque omnium opinio apud viros doctiores, atque Clauſtrales, quòd non eſſet ex Spiritu Sancto ejus converſatio, neque jejunium religionis, quemadmodum illa fingebat, ſed aut ſimulationis, aut dæmonum intus operationis. Nemo tamen experimentum veritatis aut ſcivit, aut poſuit. Cúmque hæc opinio virorum in notitiam perveniſſet Principum, primò quidem indignati ſunt, ſed poſtea nihilominus, quoties intuebantur illam, phantaſiam imaginatione concitante, de conſpectu ejus horrorem ſenſerunt.

Non mulier, ſed dæmonium in fœtulento cadavere fuit repertum.

Venit poſtremò vir quidam doctus, qui de natura ſpirituum altius noverat ſpeculari, cui cùm res à Ducibus matre videlicet & filio fuiſſet propoſita, dixit: *Sinite me, & citò experiar, homo ſit an dæmonium. Aperiatur ejus vena in brachio mediana, in qua latet indicium veritati. Nam ſi homo eſt, ſanguinem habet, ſine quo nemo vivere poteſt, & vena qualibet inciſa calidum emittet*

emittet cruorem. Si verò dæmonium est, seu cadauer aliquod diabolicâ inhabitatione sustentatum, non sanguinem emittet vena incisa, sed putridam saniem, atque fœtentem. Quid plura? ad viri loquentis consilium adducitur mulier, & contra ejus voluntatem mediana incisorio aperitur: confestim putor cum sanie nimium fœtens erupit: & nec una guttula sanguinis in toto corpore fuit. Clamavit dæmonium horribili voce maledicens illum, qui hoc Principibus consilium dederat, & relicto cadavere putrido, multúmque fœtente discedens evanuit.

Conjurati Helvetij Senarum Constantiensem in suam sententiam traxerunt.

Anno prænotato, Senatus Urbis Constantiæ in finibus Suevorum, cum nonnullis de communitate civium in unum conspirantes, & se, & Civitatem submittere, conjungere, ac sociare conjuratis Helvetijs voluerunt. Hinc seditio gravis orta est inter Senatum, & Cives, quibus non placuit è Regno tam perfida discessio, & se propterea constanter Senatui oppositerunt: inter quos Piscatorum societas potior fuit, qui nuntios celeres ad Maximilianum Cæsarem mittentes, eum secretò de conjuratione Senatus certiorem reddiderunt. Interea portas armati custodiunt, Senatúmque & reliquos perjuros Cives, ne quis effugiat, observant.

Cæsar autem Maximilianus mox accepto hujus perjurij nuntio, cum trecentis Equitibus venit ad Constantiam, quem Senatus recusans intromittere, novam in Civitate seditionem concitavit. Sed Piscatores cum sibi adhærentibus, qui erant & numero plures, & viribus fortiores, portis violenter apertis Cæsarem cum suis in urbem receperunt. Consternati præsentiâ Cæsaris omnes, qui erant cum Senatu, & metuentes quam demeruerant perjurij sui pœnam, maximè autem qui fuerant Principes & capita factionis, fugâ salutem quæsiverunt, quorum pars major exilio suo premitur usque in præsentem diem. Alij capitibus truncati sunt, atque alij pœnis alijs sublati. Jam conjurati aderant Helvetij adhæc missi, imò & vocati à Senatu, ut Juramenta Civium & urbem in suam acciperent societatem, quos in sua redire Cives compulerunt.

Andreas Comes de Sonnenberg à æmulo nequitiosè interficitur.

Eodem anno, 4. die mensis Maij, quæ fuit Sabbathum post Festum SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, Comes de Werdenberg Andream Comitem de Sonnenberg satis injuriosè, & fraudulenter nihil tale metuentem in venatione armatus inermem crudeliter occidit. Fuerat inter eos pro quibusdam rebus contentio, quam Udalricus Dux de Wirtenberg ut Princeps amborum sedare, & amicè componere desiderans, ad se causam & partes vocavit, querelas & responsiones audivit, pacis media proposuit. Verùm certis ex causis negotium in aliam protrahitur diætam, quæ prius quàm instaret, Comes occiditur.

Bernardinus cum IV. Cardinalibus à Papa Julio discessit.

Anno prænotato, cùm Julius Papa II. contra Bentivolos propter Bononiam bellum gereret in Italia, omnésque Cardinales sibi adesse juberet, alijs Pontifici obedientibus, Bernardinus natione Hispanus Episcopus Sabinensis, & Cardinalis Sanctæ Crucis in Hierusalem, Wilhelmus Episcopus Prænestinus Cardinalis, Franciscus tituli SS. Nerei, & Achillei Presbyter Cardinalis, Renatus de Priett S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, & quidam alius, cujus nomen non occurrit, sine consensu Papæ, imò contra mandatum ad urbem Pisanam abierunt. Quos cùm litteris, & nuntijs paternè admoneret, ut redirent, non solùm contem-

pserunt, sed quod magis est, propriâ temeritate Concilium contra Papam generale indixerunt.

Conciliabulum Pisæ indicitur per IX. Cardinales contra Julium temeritate propriâ.

Anno enim prænotato, 19. die mensis Maij, quæ fuit secunda feria S. Potentianæ memoriâ venerabilis, coram Notarijs publicis & testibus ad hoc specialiter convocatis Bernardinus S. Crucis Episcopus Sabinensis, Franciscus SS. Nerei, & Achillei Cardinalis Presbyter, Prænestinus quoque Episcopus, & Cardinalis Wilhelmus supra dicti, suis nominibus & pro sex alijs Cardinalibus, quorum mandatum sufficiens exhibebant, Philippi videlicet Episcopi Tusculani Cardinalis Cenomanensis, Hadriani Cardinalis S. Chrysogoni, Renati Cardinalis S. Sabinæ Bainensis, Caroli Presbyteri Cardinalis S. Viti in Macello, Friderici S. Angeli Diaconi Cardinalis, Hippolyti S. Luciæ in Silice Diaconi Cardinalis, generale Concilium Pisæ ad primum diem mensis Septembris tunc proximi celebrandum indixerunt: ad quod Julium Papam II. per edictum in valvis plurium Ecclesiarum per Italiam citârunt, ac ipsum Conciliabulum suum litteris, instrumentis, & nuntijs ubique terrarum publicantes intimaverunt, vocantes ad illud Pontifices, Principes, Prælatos, & Doctores.

Bernardinus se Vicarium Ecclesiæ gerit, & Præsidentem Concilij.

Verùm posteaquam hæc summo innotuerunt Pontifici, litteris denuò monuit, contumaces obsecrans, & obtestans eos, ut ab ea, quam inchoaverant, temeritate desisterent, & ad unitatem S. Matris Ecclesiæ redirent, alioquin se contra eos jure necessariò processurum. Sed cùm alij ad monitionem Pastoris redirent ad Ovile, Bernardinus, Wilhelmus, Franciscus, & Renatus in sua pertinacia permanserunt obstinati, & omnes quotquot potuerunt verbis & scriptis in suam sententiam trahere conabantur. Et primò quidem Pisanam Civitatem pro Concilio generali celebrando deputârunt: postea Mediolanum, ubi Bernardinum in Vicarium Ecclesiæ, & Præsidentem Concilij statuerunt; convenientibúsque paucis ex Gallia, & Lombardia Episcopis sessiones aliquas habuerunt. Nec diu postea timentes Mediolanum sibi non fore satis tutum, in Galliam se unà cum synagoga Sathanæ transtulerunt, & apud Lugdunum, eo quòd Rex Galliæ Pontifici Romano infensus esset, considerunt.

Bernardinus cum tribus Cardinalibus omni dignitate privatur.

Anno igitur præsignato, 24. die mensis Octobris, Julius Papa II. ubi vidit monitiones suas apud IV. nominatos Cardinales nihil proficere, & citatos, atque per dies 73. sufficienter exspectatos minimè comparere, Romæ in Consistorio publico de Cardinalium suorum assensu & consilio utriúsque Juris peritorum complurium, eos ut Hæreticos, Schismaticos, contumaces, & rebelles & omni dignitate Cardinalatus privatos per sententiam deposuit, titulis quoque, insignijs, voce quoque tam passivâ, quàm activâ, Ecclesijs, Episcopatibus, Monasterijs, & cunctis beneficijs Ecclesiasticis, quæ vel in titulum, vel commendam, seu quovis alio modo possederant, privavit, & vel ad illa vel alia quæcunque, vel alia qualiacunque in posterum obtinenda inhabiles fore declaravit: eósque ab omnibus Christi fidelibus evitari præcepit, & pro Cardinalibus deinceps non haberi, nec nominari quidem decrevit, tanquam Hæreticos, Schismaticos, & ut criminis læsæ Majestatis reos, ab omni Communione Ecclesiæ rejecit.

Et mox eodem die litteras scribi mandavit, quibus hanc IV. Cardinalium depositionem & causam notam fecit Maximiliano Germaniæ Regi, Romanorum Imperatori electo semper Augusto, Ludovico quoque

que Gallorum Regi XII. Ferdinando Aragoniæ, Siciliæque Regi, Emanueli Portugalliæ & Algarbiorum Regi, Henrico Regi Angliæ, Jacobo Regi Scotiæ, Uladislao Regi Ungariæ, & Bohemiæ, Joanni Regi & Catharinæ Reginæ Navarræ, Sigismundo Regi Poloniæ, Joanni Regi Daniæ, Carolo Duci Sabaudiæ, Leonardo Lauredano Duci Venetiæ, & multis alijs per Christianitatem Principibus, Episcopis, Prælatis, & Communitatibus.

Ludovicus Rex Gallorum excommunicatur à Julio Papa.

His per Julium Papam factis & publicatis ubique, paulatim cessavit Cardinalium privatorum tumultus, & infirmati sunt, nec potuerunt stare, licet nihilominus & pro Cardinalibus se gererent, & conciliabulum suum apud Lugdunum pro viribus continuarent. Unde & Pontifex postea Ludovicum Regem Gallorum, ut fautorem hospitem, & defensorem Hæreticorum excommunicavit, & Lugdunum omniáque & singula loca, in quibus prædicti abrogati Cardinales moram traherent, Ecclesiastico suppositi Interdicto. Manserunt nihilominus in sua obstinatione pertinaces usque ad obitum Julij Papæ II. & post Electionem Leonis X. Romam venientes gratiam & restitutionem in integrum sunt consecuti.

Causa Conciliabuli Pisani.

Causam hujus discessionis quatuor Cardinalium à Pontifice satis ex præcedentibus puto manifestam. Postea enim quàm Papa in gratiam receperat Venetos, recedens à fœdere, quod cum Cæsare Maximiliano, & Rege Gallorum Ludovico fecerat: facilè jam erat Cardinales Hispanicos & Gallicos in odium surgere Italorum. Gallicana fuit ista practica, quæ Pontificem (si deponeretur Julius) sibi optaverat complacentem. Prope fuit, & in foribus malum, quo etiam Cæsar Maximilianus pravorum consilio fuisset seductus; nam & ipse simul & Rex Ludovicus Gallorum Instrumento publico Pisanum Concilium seorsim indixerunt. Galliæ Rex usque ad mortem Julij Pontificis cum pertinacibus apostatis contumax, & excommunicatus perduravit. Cæsar autem Maximilianus bonorum virorum admonitus consilio statim à principio incautè positum retraxit pedem, qui non suâ sponte, ut mihi videtur, & si dici fas est, constat, sed pravorum consilio incautè consensit in negotium, quod credidit esse sanctum. Extat inter alias Epistola ejus ad me una, ex qua mentis suæ declarat sinceritatem, quippe qui multorum in re tam ardua consilium requirit, sicut patet.

Epistola Maximiliani Cæsaris ad Trithemium Abbatem.

Maximilianus divinâ favente Clementiâ Electus Romanorum Imperator semper Augustus, Joanni Trithemio Abbati S. Jacobi Herbipolensi, olim Spanheimensi. Accepimus litteras tuas, quibus significas te illud singulare, & pulchrum Opus octo quæstionum nostrarum, de quo edendo te aliàs hortati fuimus, usque ad calcem deduxisse, & jam plenè perfecisse, quod nobis jucundissimum est, eritque & nobis ad maximam satisfactionem, tibi ad perennem famam: quoniam scimus, quæ ex te viro litteratissimo, & integerrimo procedunt, non nisi excellentia, & paria magnitudini tuæ, & quæ perpetuò à Principibus viris ediscenda sunt. Sed cùm jam & bello maximo (propter quod cogimur Italiam petere) & convocandæ universalis Ecclesiæ maximè impliciti simus negotio, non possumus his jam vacare, sed in reditu nostro evocabimus te cum eodem Opere tuo ad nos, & tecum de singulis præsentes latius disseremus. Ideo eundem librum penes te bene custoditum retinebis, & sicuti dicimus, auctoritate nostrâ, & Serenissimi Regis Franciæ Fratris nostri charissimi, ac plurimorum Reverendissimorum Dominorum Cardinalium

Cæſar Trithemium Abbatem invitat ad Concilium.

& aliorum Prælatorum indictum eſt concilium univerſale (ſicuti videbis ex copijs authenticis his alligatis hujuſmodi denuntiationis) cupimus ut præpares te ad ipſum, & interim quàm primùm nobis ſcribas, quid de hac re ſentias, & quomodo ſit nobis procedendum, & qualiter nos gubernari debeamus, ut illud ad finem deducatur optatum. Datæ in oppido Oettingen die 4. menſis Junij, anno Domini MDXI. Regni noſtri XXVI.

Et quis non videret, Principis tanti animum perſuaſionibus æmulorum Romani Pontificis nutantem, ut conſentiret in concilium minus legitimè indictum ab his, quibus convocandi ejus nulla fuit auctoritas, fuiſſe perductum? Ego autem ſciens humilitatem meam, nihil ad interrogata Cæſaris, quid de indicto Piſis Concilio ſentirem, reſcribere volebam, quoúsque alterâ vice litteris præcepit mihi, ut quid ſentirem, quantocius reſcriberem. Itaque neceſſitate coactus hoc modo reſcripſi.

Joannis Trithemij Abbatis S. Jacobi Herbipol. reſponſiva Epiſtola ad Cæſarem.

Maximiliano Sereniſſimo Potentiſſimo Invictiſſimo Principi & Domino Germanorum Regi, Electo Romanorum Cæſari, totius Orbis jure tam divino, quàm humano ſoli & unico Imperatori, Joannes Trithemius Abbas S. Jacobi Herbipolis, quondam Spanheimenſis, Deum timere, bene agere, Eccleſiam defenſare. Quid ſentiam ego de Concilio Piſano nuper indicto, quidque conſulam, ut res cœpta proſperum atque felicem conſequatur effectum, iteratis jam Epiſtolis Cæſar potentiſſime reſcribam mandaſti. Hucuſque ſilui ratione perſuaſus, nec litteris Cæſareæ Majeſtatis tuæ quidquam mihi videbatur eſſe reſpondendum. Verùm quia denuo jubes ut reſpondeam, breviter & paucis præſentibus quid ſentiam de indicto Piſis Concilio, Celſitudinem tuam reddo certiorem: licet minor ſum ad conſulendum in hac re nova & ſatis periculoſa.

Concilium indicere quando liceat Imperatori, & Cardinalibus.

Si cauſa indicendi generale Concilium eſt juſta, ſufficiens, & legitima, ſi neceſſitas Eccleſiam urget manifeſta, ſi Domini Cardinales, & vos Reges, ſi Principes, & Prælati Concilium indicentes, ſeu convocantes, ſolius Dei moventur amore, atque zelo Juſtitiæ, & pro Eccleſiæ utilitate communi, non livore, non indignatione, vel odio Romani Pontificis, non ducti ambitione, ſeu avaritiâ, non proprium quærentes commodum, ſed commune, idque totum purâ & rectâ intentione, ſine dolo, ſine fraude Spiritu Sancto illuſtrante: ſi poſtremò concurrant omnia, quæ jure divino & humano requirit æquitatis ratio: & ſi Eccleſia naufragium patiens aliter reformari non poteſt, ſervato erga Pontificem ordine charitatis, cum debito reverentiæ, & honoris; ſi conveniant hæc omnia, tunc res & bene cœpta eſt, & proſperum ſine dubio conſequetur effectum.

Concilium Piſanum indicere Cardinales jure non potuerunt.

Quod ſi res ipſa (ſicuti vehementer timeo) aliâ intentione præſumpta eſt: ſi in odium aut depreſſionem Pontificis agitur: ſi quidpiam præter Deum quæritur: ſi Domini Cardinales, eorúmque fautores, ſive ſint Reges, ſive Principes, ſiniſtrâ machinatione moventur (crede mihi ſapientiſſime Cæſar) nihil boni, nihil juſti, nihilque honeſti, nihil utilitatis Eccleſiæ communis ex hoc ſequetur Concilio: ſed ſcandalum graviſſimum orietur in populo Chriſtiano, & vel perniciоſum ſchiſma, vel grandis omnium confuſio, qui Concilium ſine auctoritate Romani Pontificis indixerunt. Vereor enim (& ſi auſim dicere, ſcio) quòd non omnes rectâ & ſincerâ moventur intentione, qui ſe Piſano Concilio adſcripſerunt. Unde verò ſciam, per interjectam his ſchedulam Majeſtas tua Sereniſſima intelliget. Cuſtodiat ergo precor Celſitudinem tuam Maximiliane Cæſar Chriſtianiſſime Omnipotens Deus, ne anima tua, ne famæ percelebris opinio, & ne ſanctum, & Catholicum nomen tuum

tuum Concilio impiorum, vel consortio Schismaticorum quâlibet occasione vel modicè polluantur.

Longè Deus avertat, & procul sit à sanctis moribus tuis Maximiliane Cæsar, ut Concilium impiorum adjuves, & qui te hactenus Principem Christianissimum exhibuisti, nunc des maculam gloriæ tuæ, & malam de tua fide suspicionem posteritati relinquas. Non est tuum, non est Regis Gallorum, non istorum Cardinalium, qui se in Instrumento subscripserunt, neque aliorum, quorum allegant consensum, generale convocare Concilium, legitimis causis, ut jam hic, minimè existentibus. Sed hoc munus, hoc officium & privilegium Jus concedit sacro universali, & soli Romano Pontifici: quàm verè dicam, norunt omnes, qui Deum timent, qui quod justum intelligunt, qui rectum sapiunt, & solam diligunt veritatem. Nec dubium mihi est, quin exitus rei meam confirmabit sententiam, & Christo JESU providente constabit, non fuisse ex Deo præsens Concilium. Habes nunc Sacratissime Cæsar, quid ego de indicto Concilio sentiam, salvâ tamen omnium Deum timentium, meliúsque sentientium determinatione atque sententiâ.

Cæsarem monet Trithemius à Concilij prosecutione desistere.

Solius est Romani Pontificis generale Concilium indicere.

Quemadmodum verò Serenissimæ Celsitudini tuæ in hac re sit procedendum, ut effectum consequatur optatum: meum requiris consilium; ah quis ego ut moderatori Orbis Maximiliano vias prudentiæ ostendam? aut quæ doctrina mea, ut erudiam caput Principum mundi? veruntamen quia præcipis ut Rex, jubes ut Cæsar, imperas ut Imperator, credis, confidis, exspectas: non absondam Celsitudini tuæ consilium meum (ut credo) fidele, salubre, honestum, utile, & rectum, quod te clementi animo susceperum, si dubitarem, non scriberem. Igitur inprimis consulo, precor, & oro, ut illum Cæsar Maximiliane sequaris: de quo scriptura dicit: Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum. Et si dixero Pisanorum, certè non erravi. Deinde consulo, precor, & oro, si quovis honesto medio fieri potest, ut Majestas tua Serenissima pacem, concordiam, & stabile fœdus cum Romano, & Summo Pontifice Julio ineat, contrahat & confirmet. Tertiò consulo, precor & oro, cautissimus esto, ne te levitas Gallorum seducat, quæ Cardinales Obedientiæ desertores fovet, manu tenet, atque defendit contra Julium Pontificem, câ intentione, quæ multis est manifesta. Quartò igitur consulo, oro, & precor, triplicem rumpe funiculum, hoc est, Gallum cum vulturibus suis desertio, alioquin laqueum censuræ Summi Pontificis incides cum eisdem. Quintò memineris consulo, oro, & precor, quoniam tibi soli Romanum debetur Imperium, non aliam ob causam, nisi ut Ecclesiam Romanam & Universalem, ejúsque Pontificem colas, venereris, atque defendas. Nam si tuo Ecclesia non indigeret Patrocinio, susceptum à Constantino Imperium liberum sibi reservâsset.

Ad secundam interrogationem ista respondet Trithemius.

Cæsarem rogat Trithemius, ut reconcilietur Summo Pontifici.

Julium autem Pontificem secundum, à quo Cardinales isti recesserunt, verum Christi Vicarium, successorem Petri, & legitimum universalis Ecclesiæ Pastorem in annum jam octavum habuimus, tenuimus, & venerati sumus, hodiéque indubitanter habemus, tenemus & veneramur: contra quem levare calcaneum bonus Christianus nec jure potest, nec debet causis legitimis adhuc non existentibus. Confido etiam, quòd in hoc Schismate Gallia levem fides Germana non sequetur, etiamsi tua Majestas, quod Deus avertat, capto perseveret in proposito. Sextò super his rebus consulo, precor, & oro, Serenitas tua glorioßissima historias perscrutari faciat transacti temporis, & certè inveniet, qui capita sua contra Romanam Ecclesiam vel ejus Pontifices legitimos erexerunt, & vitam infamiâ notatam, & finem opprobrio, & perpetuâ confusione plenum habuerunt.

Julium II. Trithemius verum Christi confitetur Vicarium.

Septimò

Conciliabuli Piſani confuſionem prædicit Trithemius.

Septimò. Conſilium do, precor, & oro, quatenus Clementia tua meminerit, ſe unicum ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ à Deo, & ipſa Eccleſia protectorem eſſe conſtitutum, & non conſentiat illis, qui vel ſcindere, vel ejus Pontificem deturbare conantur. Videbit (non dubito) Sereniſas tua finem hujus Conciliabuli Piſani confuſione plenum, & opprobrio, niſi forſitan Romanus Pontifex inductus vel perſuaſus ſuum tandem adhibuerit conſenſum: quod meâ opinione difficilimè fieri poſſe ſentio.

Concludit Trithemius Epiſtolam ad Cæſarem.

Hæc ſunt glorioſiſime Cæſar Maximiliane, quæ mihi tuo Imperio breviter de propoſita materia Piſani Concilij videbantur: in quibus ut confido, ſatisfeci conſcientiæ propriæ; qui aliter ſentire nec potui, nec debui, quàm quod æquitati ſcripturarum conforme judicavi. De octo quæſtionum Serenitatis tuæ libello, quem te imperante conſcripſi, faciam, quod jubes. Omnipotens Deus Majeſtatem tuam diu conſervet incolumem. Datæ apud S. Jacobum Herbipolis viceſimâ quintâ die menſis Auguſti, anno Domini MDXI.

Concilium Lateranenſe Romæ indicitur à Julio Papa II.

Eodem anno decimâ octavâ die menſis Julij, Romanus Pontifex Julius II. de conſilio & aſſenſu unius & viginti Cardinalium, ut Conciliabulum illud Piſanum deſtrueret, generale Concilium Romæ apud S. Joannem Lateranenſem indixit, & publicavit in annum ſequentem inchoandum, celebrandum, & continuandum, die lunæ videlicet nonâ decimâ menſis Aprilis, quæ fuit ſecunda feria poſt Octavas Dominicæ Reſurrectionis; quem terminum poſtea certis ex cauſis prorogavit in primum diem menſis Maij ejuſdem anni, prout clarius ibi dicemus.

Nomina xxi. Cardilium, qui Concilio ſubſcripſerunt.

Hæc autem ſunt nomina Cardinalium, qui unà cum Pontifice indicto Concilio ſubſcripſerunt. Epiſcopus Hoſtienſis Raphaël Cardinalis S. Georgij Camerarius Papæ. Dominicus Epiſcopus Portuenſis Cardinalis S. Marci. Jacobus Epiſcopus Albanenſis Cardinalis Arborenſis. Nicolaus Cardinalis Presbyter S. Priſcæ. F. Presbyter Cardinalis de claro Monte. Marcus Presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tyberim Senogalienſis. Robertus Presbyter Cardinalis S. Anaſtaſiæ Nannetenſis. Leonardus Presbyter Cardinalis S. Suſannæ. Chriſtophorus Presbyter Cardinalis S. Praxedis. Sixtus Presbyter Cardinalis S. Petri ad Vincula Vice cancellarius. Chriſtophorus Eboracenſis Presbyter Cardinalis SS. Petri, & Marcellini. Antonius Presbyter Cardinalis S. Vitalis. Petrus Presbyter Cardinalis S. Euſebij. Achilles Presbyter Cardinalis Sixti Bononienſis. F. Presbyter Cardinalis S. Clementis. Joannes Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Dominica. De Medicis poſtea Pontifex Leo decimus. Alexander Diaconus Cardinalis S. Euſtachij. Ludovicus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmedin. Marcus Diaconus Cardinalis S. Adriani, & Alphonſus Diaconus Cardinalis S. Theodori. Cæteri verò Cardinales eo tempore fuerunt abſentes.

Luterani Præmonſtratenſes ab ordine ſuo receſſerunt.

Anno prænotato, Præpoſitus, & Fratres Præmonſtratenſis Ordinis in oppido Lutera Wormatienſis Diœceſis ſub tuitione Principis Palatini, diſpenſatione Romani Pontificis abjecto Religionis ſuæ habitu, facti ſunt Canonici Sæculares, quod prius ante certos tentaverant annos: ſed quàm diu vixit in humanis Philippus Comes Palatinus, Princeps Elector, ad effectum perducere nequiverunt.

Jacobus Archiepiſc. Trevirorũ moritur.

Eodem anno mortuus eſt Jacobus ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum, anno Pontificatus ſui octavo, in florida ætate necdum

necdum annorum quadraginta. Princeps Nobilis, doctus, & satis ad regimen Ecclesiasticum idoneus: de quo una spes fuit omnium, quòd ipse Trevirensem Ecclesiam ex omnibus relevaturus esset oneribus debitorum. Cujus obitus quantum contristaverit Christophorum Patrem ejus Marchionem Badensem, noverunt omnes, qui ejus sunt præsentes contubernio.

Richardus fit Archiepiscopus Trevirorum.

Huic in Episcopatu Trevirorum electione capitulari successit Richardus familiæ cognomento Griffenklavv Trevirensis Canonicus, vir & ipse prudens, expertus, & ad gubernaculum Ecclesiæ multùm idoneus: qui hodie præest in sollicitudine.

Cùm eodem anno præfatus Marchio de Baden Christophorus Jacobo filio charissimo defuncto sicut diximus Trevirorum Archiepiscopo funeralia in Baden oppido suo celebrare instituisset: viciniores Principes ad eum complangendum defunctum, ut est consuetudo Proceribus, invitavit; ad quod officium Udalricus Wirtenbergensis invitatus per Marchionem, loco suo Joannem hujus Cœnobij misit Abbatem.

Villa Burbach Canonicis majoris Ecclesiæ Spirensis venditur.

Anno etiam prænotato, Joannes hujus Monasterij Abbas memoratus, de consilio, & assensu Fratrum suorum, non ex paupertate, vel inopia, sed propter alias causas rationabiles, atque legitimas, quas dicemus, villam Burbach cum omnibus juribus, censibus, reditibus, proventibus, aquis, vinetis, pratis, sylvis, & incultis una cum advocatia vendidit Canonicis majoris Ecclesiæ Spirensis pro quatuor millibus, atque sexcentis florenis Rhenensibus in pecunia numerata, quam in promptu solverunt. In hujus venditionis recompensam prædictus Abbas Joannes aliam comparavit villam sub Dominio Wirtenbergensium constitutam nomine Eberdringen cum omnibus utilitatibus suis pro sex millibus florenorum, quæ Monasterio & vicinior est, & multùm utilior quàm Burbach aut fuit unquam, aut esse potuit. Et ne rebus in futurum qualibet occasione mutatis posteritas memoratam villæ Burbach venditionem aut levitatis arguat, aut inconsultè factam reprehendat, operæ pretium fuerit, causas moventes animos venditorum assignare.

Quæ fuerint causæ venditionis villæ Burbach. Prima.

Prima igitur venditionis causa fuit, quòd Burbach villa ipsa in Principatu Comitis Palatini constituta est, & propterea villani caput aliorsum inclinantes mandatis Abbatum Hirsaugiensium contrarij semper fuerunt, atque rebelles.

Secunda.

Secunda fuit causa, quòd Abbates Hirsaugienses præteriti temporis cum incolis villæ Burbach multas lites, & contentiones etiam coram Cæsare sæpius habuerunt, in quibus plus quàm duo florenorum millia expendisse illos constat.

Tertia.

Tertia causa fuit, nimia loci distantia, per quam blada, & frumenta pro vili pretio vendere necessarium erat, vel cum magnis & gravibus expensis etiam in ministerijs villanorum ad oppidum Pforzheim perducere.

Quarta causa fuit, quòd villa Eberdringen in proventibus annuis melior est, & Monasterio utilior quàm Burbach fuerit unquam in bladis, frumentis atque pecunijs, & omnia minoribus expensis ad Hirsaugiam perferuntur.

Quarta.

Quinta, quòd empta in recompensam noviter villa sub dominio & protectione sita est Ducis Wirtenbergensis, propter quod si aliquando

recalcitraverint villani, metu, vel juſſione Principis ad obedientiam Abbatis facilius poterunt compelli.

Sexta. Sextam cauſam gravamina Palatinenſium præſtiterunt, qui præter Juſtitiam, & æquitatem alimenta violenter à ſubditis Monaſterij extorquebant, quæ ſolvere Abbas cogebatur, quarum ſumma viginti libras Hallenſium quotannis tranſcendebat. His moti cauſis Abbas & Fratres dictam venditionem admiſerunt.

Oſwaldus Kirſmann ſcriptor in oppido Calw Hirſaugianus. Fuit eo tempore ſcriba juratus oppidi Calvvenſis nomine Oſvvaldus Kirſmann, vir probus, prudens & integerrimæ converſationis, hujus Monaſterij Hirſaugienſis magnus fautor, ſingularis Promotor, & fidelis amicus, cujus conſilio, prudentiâ, operâ, & ſummâ diligentiâ, & Burbach villæ venditio, & Eberdringen emptio factæ ſunt: qui & alia multa huic loco fecit bona, pro quibus dignum cenſemus, cujus memoria vigeat in orationibus Hirſaugienſium Fratrum apud Omnipotentem Deum amodo uſque in ſempiternum.

MDXII.

Hyems fuit lutoſa. Anno Joannis Abbatis nono, Indictione Romanorum quintâ decimâ, hyems fuit ſatis remiſſa, clemens, humida, & lutoſa; unde & in pleriſque Germaniæ locis peſtis Epidimiæ ſæviens plures mortalium miſerabiliter conſumpſit.

Maximilianus Cæſar venit Herbipolim. Eodem anno, viceſimâ ſecundâ die menſis Februarij, quæ fuit Dominica Quinquageſimæ, Maximilianus Cæſar venit Herbipolim, peractóque ibidem carnisprivio, ſine pompa vel ſtrepitu paucis diebus moratus eſt. Exinde recedens ad Civitatem Metenſem per Weſtraſiam, & Lotharingiam iter deflexit, quem Metenſes cum honore magno ſuſcipientes, tributum illi annuum, quod repoſuerant, ex more ſolverunt. Singulis námque annis mille florenos Regi Germaniæ, cujus ſe recognoſcunt eſſe ſubjectos, Metenſes reponunt, quos neque per ſuos, neque per regios Nuntios, vel Oratores, ſed cum in propria perſona Metim venerit, illi perſolvunt. In quot annis Metim non venerit, tot millia florenorum, cùm venerit, ei dare ſolebant.

Laurentius Campejus Orator Apoſtolicus venit Herbipol. Venit eodem tempore Curiam ſequens Cæſaream Herbipolim Laurentius Campejus Bononienſis utriúſque Juris Doctor, & in Rota cauſarum Auditor, qui poſtea factus eſt Epiſcopus Feltrenſis, cujus Genitor fuit Joannes Campejus, vir iſtâ ætate celebris, cujus memoriam fecimus in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Hunc Laurentium Julius Papa ſecundus Oratorem miſit ad Cæſarem, pro pace inter Eccleſiam & Regnum reformanda, quæ rebellione Venetorum, ut ſupra diximus, haud mediocriter fuerat turbata. Manſit in Herbipoli apud S. Stephanum hoſpitio receptus, diebus quatuordecim, inde Cæſarem ſecutus eſt ad Trevirim.

Apud Treverim Conventus fit Principum. Anno prænotato, ad Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, quod fuit undecimâ die menſis Aprilis, Maximiliano Cæſare præcipiente, factus eſt conventus Principum in Civitate Trevirorum, qui duravit in menſem tertium. In quo Conventu ſubnotati Principes comparuerunt proprijs in perſonis. Maximilianus Rex Germaniæ, & Cæſar Romanorum. Uriel Archiepiſcopus Moguntinus. Philippus Archiepiſcopus Colonienſis. Richardus Archiepiſcopus Trevirorum. Ludovicus Comes Palatinus Princeps Elector. Georgius Epiſcopus Bambergenſis. Wilhelmus Epiſcopus

Principum nomina, qui interfuerunt.

pus Argentinenſis. Matthæus Langius Epiſcopus Gurcenſis. Epiſcopus Tullenſis. Fridericus, Comes Palatinus, Bavariæque Dux, Frater Ludovici Electoris. Joannes Comes Palatinus, Bavariæ Dux, & Comes in Spanheim, qui moratur apud Cynonotos in Simmeren. Fridericus Marchio Brandenburgenſis, & Caſimirus filius ejus. Udalricus Dux Wirtenbergenſis. Ericus Dux Brunſuicenſis. Joannes Marchio Brandeburgenſis, frater Caſimiri. Chriſtophorus Marchio de Baden, & Erneſtus filius ejus, & Philippus filius.

Comitum aliquorum nomina, qui Principum interfuére Conventui.

Eitelfridericus Comes in Zolra. Wilhelmus Comes de Fürſtenberg. Felix Comes de Werdenberg. Carolus Comes in Oettingen. Joannes Comes de Iſenburg in Budingen. Ludovicus Comes de Naſſavv & Saarbrucken. Wilhelmus Comes de Naſſavv, & Dietz. Philippus Comes de Naſſavv in Wisbaden. Joannes Comes de Seyn. Bernardus Comes de Solms. Joannes Comes de Witgenſtein. Hermannus Comes de Wiede. Joannes Comes de Wiede. Theodoricus Comes de Blanckenſtein & Dominus in Manderſcheidt & Joannes Frater ejus. Georgius Comes de Königſtein & Eberhardus Frater ejus. Joannes Comes Rheni de Lapide & Philippus Frater. Emicho Comes de Liningen. Joannes Comes de Hardeck. Philippus Comes de Virnburg. Jacobus Comes de Mœrs & Saarvverden. Gerlacus Palatinus, & Wilhelmus Comites de Iſenburg inferiori. Philippus de Liningen, & Weſterburg. Wiricus de Dune Comes de Limpurg, & Dominus de ſuperiore Lapide. Hartmannus de ſuperiori Lapide. Jacobus Burggravius de Rineck, & alij plures Comites, atque Barones.

Oratores Papæ, Regum, Principum, & Civitatum in Conventu præſentium.

Aderant etiam Principum abſentium Oratores plurimorum, videlicet. Julij Papæ ſecundi Orator Laurentius Campeius, de quo diximus. Ludovici Regis Gallorum Orator Claudius Epiſcopus Marſilienſis. Henrici Regis Angliæ Orator Rupertus Eques auratus. Joannis Regis Navarræ Orator. Friderici Saxonum Ducis, Principis Electoris Orator. Joachim Marchionis Brandenburgenſium Principis Electoris Orator. Sigiſmundi Regis Poloniæ Orator. Laurentij Epiſcopi Herbipolenſis Orator Petrus Auffſaſs Canonicus majoris Eccleſiæ atque Cuſtos. Reinhardi Wormatienſis Epiſcopi Orator. Philippi Epiſcopi Spirenſis Orator quidam Canonicus. Epiſcopi Monaſterienſis Orator Theodoricus Ketteler Officialis Friſiæ. Magiſtri Ordinis Teuthonicorum in Pruſſia Orator, Comes de Iſenburg Marſchalcus. Wilhelmi Ducis Bavariæ Oratores. Ducis Lotharingiæ Oratores. Alexandri Comitis Palatini Bavariæque Ducis in Gemino Ponte & Veldentia Comitis Oratores. Wilhelmi Ducis Juliacenſis Oratores. Wilhelmi Landtgravij Haſſiorum Orator Cancellarius: multorúmque Civium Regni Oratores huic Principum convocationi interfuerunt.

Maximilianus Cæſar Tunicam Domini jubet inquiri apud Treviros.

Anno prænotato, durante apud Treviros dicto Conventu Principum, Maximilianus Cæſar piâ devotione motus altare majoris Eccleſiæ ſancti Petri Apoſtoli Principale juſſit aperiri, ad experiendum, ſi vera eſſet hiſtoria Trevirorum, in qua legitur, quòd Archiepiſcopus Trevirorum anno Dominicæ Nativitatis milleſimo, ducenteſimo, decimo octavo, indictione Romanorum ſextâ, temporibus Friderici Imperatoris ſecundi, & Honorij Papæ tertij tunicam inconſutilem Domini & Salvatoris

noſtri Jesu Chriſti, cum reliquijs Sanctorum multis intra concavitatem ipſius aræ certis ex cauſis repoſuerit. Nec fuit iſta repoſitio Dominicæ veſtis occulta, quamvis etiam poſtea noſtris temporibus multi dubitarent, ſed & litteris commendata fuit, & in opinione Trevirenſium, & Moſellanorum vulgatiſſima, quod eo melius novi, quoniam & ego Moſellanus Patriâ hanc famam à puero ſemper audivi, & pro majori certitudine in annalibus Trevirenſium Eccleſiæ ſcriptam ſæpius legi.

Tunica Domini inconſutilis in ſummo altari Trevitis repetitur.

Ad mandatum igitur Cæſaris Maximiliani adeuntes altare Canonici cum reverentia, in diebus Paſchalibus, aperuerunt ſecretius ipſo cum paucis adſtante, in quo tres ciſtulas cum reliquijs ſubſcriptis invenerunt. In prima capſula reperta fuit ipſa Salvatoris noſtri tunica inconſutilis cum inſcriptione tali: *Hæc eſt inconſutilis Domini & Salvatoris noſtri* JESU *Chriſti.* Eſt autem tunica ipſa ſine manicis mirandæ compoſitionis, & peregrini coloris: ſuper Tunicam invenerunt unum taxillum maiuſculum, in quo ſortem miſerunt ſtratiotæ ſuper ipſam Dominicam veſtem: cum taxillo jacuit cultellus rubiginoſus, quo in ultima Cœna Salvator noſter uſus fuiſſe creditur. De ligno S. Crucis plures invenêre particulas. Hæc omnia S. Helena quondam Imperatrix Mater Conſtantini magni de Hieroſolymis in urbem Trevirorum tranſtulerat.

Sanctorum Reliquiæ.

In alia capſula ſunt inventæ Reliquiæ Sanctorum ſubſcriptorum. De veſte Beatæ Mariæ ſemper Virginis. De panniculo in præſepio. De SS. Daria & Chryſantho. De Smaragdo, & Largo. De S. Irmina prima Abbatiſſa in Horreo Trevirenſi. De digito S. Sylveſtri. De S. Paulo Apoſtolo. De ſepulchro Domini. De S. Laurentio. De S. Cyriaco, & complura buſta Sanctorum alia.

Corpus S. Materni Epiſcopi fuit inventum.

In capſula tertia fuit repertum corpus S. Materni, qui fuit Diſcipulus S. Petri Apoſtoli, & tertius Archiepiſcopus Trevirorum, cujus ſepulchrum apud Monaſterium Divi Apoſtoli Matthiæ noſtri Ordinis prope Trevirim oſtenditur. Inventus etiam cum ejus corpore denarius unus argenteus fuit, talem in circumferentia habens ſuperſcriptionem: *Sanctus Maternus.* In una burſula ſimiliter invenerunt, de veſte Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis: de præſepio Domini: de ſepulchro Domini: de Columna Domini, ad quam fuerat flagellatus: de S. Luca: de S. Georgio. In una capſula argentea inventum eſt cranium de capite S. Cornelij Martyris. Sunt & aliæ reliquiæ Sanctorum pretioſæ in memorata Trevirorum Eccleſia plures, quas à multis annis ſæpe vidimus, inter quas memoriæ occurrunt conſignandæ caput S. Helenæ Imperatricis. Caput S. Matthiæ Apoſtoli, vel ſicut alij dicunt, Patriarchæ Hieroſolymitanæ Eccleſiæ. Caput S. Getulij Martyris. De catena S. Petri Apoſtoli. Superior pars baculi ejuſdem S. Petri Apoſtoli, cum quo S. Maternus ſupra dictus poſt quadraginta dies obitus ſui à morte fuerat reſuſcitatus. Inferior hujus baculi pars habetur in Eccleſia Colonienſi.

Præſcriptæ Reliquiæ coram omni multitudine fuerunt oſtenſæ.

Poſt hæc eodem anno, tertiâ die menſis Maij, quæ fuit inventioni S. Crucis feſtiva, Reliquiæ Sanctorum omnes præſcriptæ tam noviter inventæ, quàm prius in manifeſto habitæ, unà cum clavo Dominicæ Crucifixionis (cujus penè fueram oblitus) ſuper novum altare ligneum ad hoc in Choro præparatum collocatæ ſunt, & per unum Fratrem Ordinis Prædicatorum Capellanum Archiepiſcopi Trevirenſis ſingillatim per

Ordinem

Ordinem oſtenſæ tam Cæſari quàm cæteris, qui convenerant, Principibus, in frequentia & multitudine maxima populorum.

Manna eſt Treviris.

Eſt etiam inter alias Sanctorum in memorata Eccleſia Trevirenſi reliquias una particula Mannæ, quo DEUS olim Iſrael in deſerto pavit, coloris albi, diſpoſitionis formalis, non rotunda, longitudine ferme unius digiti, latitudinis ſemiſſis atque duorum, formâ oblongâ, & ſpiſſitudinis non plenè unius articuli. Hoc Manhu per ſanctam Helenam ferunt ab Hieroſolymis Trevirorum allatum Eccleſiæ. Perhibent enim Treviri palatium Conſtantini Cæſaris in eo extitiſſe loco, in quo nunc major S. Petri Apoſtoli conſtat Eccleſia. Urbem verò conſtructam aſſerunt Abrahæ Judæorum Patriarchæ anno ætatis tertio decimo, à Trebeta quondam Nini Regis Aſſyriorum filio profugo à facie Semiramidis.

Capitulum Ord. noſtri Provinciale xxxiv. Bambergæ celebratur.

Anno prænotato, ſecundâ die menſis Maij, quæ fuit Dominica tertia poſt Paſcha, celebratum in monte Monachorum prope Bambergam fuit Capitulum Ordinis noſtri Provinciale triceſimum quartum: in quo præſederunt, Joannes S. Petri in Erphurdia, Joannes S. Udalrici in Auguſta, Wolffgangus S. Ægidij in Nürenberga, & Joannes SS. Petri & Pauli Apoſtolorum in Hirſaugia.

Maximilianus Cæſar deſcendit Brabantiam.

Eodem anno Maximilianus Cæſar ſoluto apud Treverim conventu Principum deſcendit ad Coloniam, & inde ad Brabantiam. Rurſus compoſitis in Brabantia rebus maximè contra Ducem Geldriæ aſcendit ad Coloniam, à Colonia verò in Alſatiam, & apud Landavv, Hagenavv, & Weiſſenburg quaſi totâ hyeme permanſit: nuntios, & legatos Principum audivit, pacem populis indixit. Fuerunt his diebus nonnulli Equeſtris Ordinis, qui cùm hoſtes eſſent Epiſcopi Bambergenſis, rapinas in ejus ſalvo conductu exercebant, currus mercimonijs Nürenbergenſium oneratos exſciderunt, ſpolia rapuerunt, & quidquid ſecum non poterant portare, ignibus concremabant. Ad inſtantiam memorati Præſulis Maximilianus Cæſar Gangolphum Comitem de Gerolzeck Capitaneum regni conſtituit: cui adjungens triginta, vel quadraginta Equites à Principibus, & Regni Civibus deputatos ad Bambergam tranſmiſit: ut incurſiones latronum auctoritate Regali & Imperiali compeſceret. Sed Comes ipſe parum aut nihil in eo officio profecit, & annum non permanſit.

Spiræ inter Senatum & Cives periculoſa exorta fuit ſeditio.

Anno prænotato, magna ſeditio Spiræ inter Senatum, & Cives penultimâ die menſis Junij fuit exorta: cujus tumultus cauſa fuit pecuniarum onerosa exactio, quàm vulgariter Umgelt nuncupant: ſub cujus impoſitione Cives nimium ſe conquerebantur omni tempore gravari, ſcire volentes, quò & in quem uſum tot pecuniæ fuerint quotannis expoſitæ. Concurrentes itaque Cives armatij die præſcriptâ in magno furore, clavibus arreptis omnes portas urbis clauſerunt, neminem vel intrare, vel exire permittentes. Senatum ab eorum miniſtratione deponunt, novum ex plebeis inſtituunt, & furentes per plures dies armati portas muniunt, abrogatorum Conſulum domos perfringunt, eóſque ad incarcerandum ubique inquirunt. Verùm illi ad majorem Eccleſiam confugerant, quam Cives temerare non audebant. Poſtremò Cæſaris Maximiliani præcepto ſeditionis fervor extinguitur, & unitas reformatur.

Lateranenſe Concilium Romæ celebratur.

Eodem anno, Julius Papa II. Romæ apud S. Joannem Lateranenſem generale Concilium præcedenti anno indictum, circa principium menſis

Maij celebrare cæpit, in quo ſeſſiones aliquot per intervalla dierum habuit, ſed morte præventus, ut ſequenti anno dicemus, conſummare inchoatum non potuit, quod utrum ſucceſſor ejus continuet, necdum ſumus certiores.

Maximilianus Cæſar Gallorum deteſtatur perfidiam.

Anno etiam prænotato, poſteaquam Cæſar Maximilianus perfidiam, fraudes, & dolos Ludovici Regis Gallorum multipliciter jam fuit expertus, ab ejus fœdere, quod fuit ſine fide, rationabili occaſione diſceſſit, cùm ille prior pacta violâſſet. Nam & Ducem Geldriæ Carolum, quod in ſuperioribus dictum eſt, contra Cæſarem pecuniâ, milite, armiſque confortavit, occultè ſimul & manifeſtè, quod facere omnino non debuiſſet, violator & fidei, & juramentorum. Denique in bello, quod ambobus commune fuerat contra Venetos. Rex Gallus ſua duntaxat quærens commoda non Cæſaris, pacti conditiones multipliciter fuit tranſgreſſus. Jure itaque deſertorem Cæſar deſeruit, & fœdus cum Romano Pontifice Julio contraxit, de quo latius poſt hæc erit dicendum. Interdixit etiam Cæſar Maximilianus certis ſub pœnis omnibus Regni Germanici Principibus, Comitibus, & Incolis, ne Regi Gallorum ſubſidia ferant, mittant, aut in aliquo ſuffragia miniſtrent. Hoc edictum Cæſaris Emicho Comes de Liningen (de quo ſupra diximus ante octennium, ubi Monaſterij Limpurgenſis deſcripſimus incendium) parvi pendens cum aliquot Stratiotis Galliam intravit, militiam Regi Ludovico contra Cæſarem ſpopondit; qui tamen brevi poſtea neſcio quam ob cauſam à Gallo repudiatus eſt, & in ſua quæ habet apud Lotharienſes, retrocedere non ſine pudore compulſus; redire námque ad Duroburgum non potuit, propterea quòd jam pœnas læſæ Majeſtatis incurrerat. Nam Cæſar Maximilianus confeſtim, ut eum intellexit declinâſſe ad Gallos, reum læſæ Majeſtatis declaravit, mandans Ludovico Palatino Comiti, ut omnes profugi Comitis villas, oppida, caſtella, & munitiones in ſuam reciperet poteſtatem, quod & factum eſt, præter caſtellum Duroburgum, quod cùm ſit fortiter munitum, obtinere non potuit. Erant in ipſo caſtello uxor Comitis Emichonis cum liberis ſuis, & quidam ſtratiotæ ad loci cuſtodiam deputati, quorum defenſione primo incurſu non facilè poterat obtineri. Nihilominus timens mulier, quòd arcem contra vim Palatini diutius præſervare non poſſet, decem vel duodecim dierum ſpatium ad deliberandum ab eo poſtulans impetravit. Interea nuntios ad Udalricum Ducem Wirtenbergenſem deſtinavit occultos, rogans ut ſuorum aliquot milites mitteret ſecretius, & Caſtrum acceptaret, majorem de eo ſpem habens reſtitutionis, quàm de Palatino, cujus animum non ſine cauſa marito ſuo graviter noverat indignatum. Miſit ergo ſuos Dux Udalricus, & Duroburgum ſicuti mulier petierat, decepto Palatino præoccupavit. Poſt menſes paucos audiens Emicho Comes adhuc in Gallia conſtitutus, quòd mandato Cæſaris Palatinus omnem Comitatum ſuum præoccupâſſet, mox ad Caſtellum ſui juris, quod Aprimons nuncupatur, in Lotharingia ſitum redijt, & litteras excuſatorias ad Cæſarem deſtinavit, in quibus ſe paſſum conquerebatur injuriam, poſtulavítque tutum pro ſui defenſione acceſſum, & pollicebatur ſe innocentem probaturum. Annuit Cæſar, ſalvum itineris conductum poſtulanti dedit, verba excuſantis patienter audivit. Sed erant ſine fundamento ſermones, quos protulit omnes, cùm

Emicho Comes de Liningen læſæ Majeſtatis condemnatur reus.

Emicho Comes coram Cæſare comparens reatum diluere non potuit.

cùm testimonia plura in contrarium haberentur ad manum, quibus convincebatur Regi Gallorum adduxisse suffragia, licet ipse negaret, asserens se non in Gallia fuisse, sed in Aprimonte Castello suo memorato. Iratus Cæsar jussit eum quantocius abire. Qui supervixerit exitum negotij, litteris commendare poterit sequentia, si tamen voluerit.

Abbas in Zwifalten à Duce Wirtenbergensium incarceratur.

Anno item prænotato, Udalricus Dux Wirtenbergensium Abbatem Monasterij Constantiensis Diœcesis, quod Zvvifalten sive duplicis aquæ nuncupatur, cepit, & de Cœnobio abductum in Castello suo Nyphen custodiæ mancipavit. Quæ res cùm in notitiam Episcopi Constantiensis devenisset, Ducem pro violenta injectione manuum in Prælatum denuntiavit excommunicatum. Dux autem hâc denuntiatione receptâ nuntios misit ad Julium Romanum Pontificem, & informatum de causa, absolutionis beneficium ab eo petivit, & impetravit; quod ei memoratus Præsul Constantiensis ex commissione Apostolica impendit. Abbatem verò captivum Episcopo ut ordinario & spirituali spiritualem Dux tradidit, quem ille in Castello suo Mörsburg nuncupato custodiæ mancipavit, ubi & detinetur captivus usque in præsentem diem.

Causa detentionis Abbatis variâ opinione famatur ista.

Eodem die quo Ducem absolvit Episcopus, fecit & Monachum quendam prædicti Monasterij Abbati consentaneum in carcerem detrudi. Causam hujus detentionis veram necdum scire potui, licet varias opiniones audierim à diversis. Sunt enim qui dicant occultam conspirationem fecisse cum Suitensibus conjuratis, & tam se cum Monasterio suo, quàm villanos quosdam in circuitu à dominio & tuitione memorati Ducis Wirtenbergensium Udalrici voluisse subtrahere, & in consortium eorum, quos diximus, Suitensium transire. Adjiciunt nihilominus, qui hujus sunt opinionis, quòd Duce apud Treviros in Conventu Principum existente, nuntius ad eum celer venerit, secretè annuntians, quòd Abbas de Zvvifalten fugam cum thesauris, & pecunijs Monasterij pararet ad Suizeros. Erat autem dives valdè in frumentis, in auro quoque & argento, quæ longo tempore multâ tenacitate non sine injuria Fratrum suorum & inediâ congregârat.

Alij causam afferunt aliam, sed adhuc nondum mihi constat veritas.

Alij causam afferunt aliam, dicentes, quòd olim Dux Eberhardus Wirtenbergensium primus (qui post se duodecim Regentes constituerat, quorum unus fuit prædictus Abbas) moriturus notabilem summam pecuniarum certis ex Regentibus sub bona fide secretius commendaverit, & in usum quem vertere deberent, mandaverit, sicque decesserit. Inter hos quatuor seu tres Comes fuit unus: cujus nomen consultò transimus, & memoratus Abbas Zvvifaltensis; Duce autem mortuo aversi in reprobum sensum executores pecuniarum, inter se divisisse & retinuisse à pluribus æstimati sunt. Contigit interea Conventu Principum apud Treviros durante, Comitem unum, & forsitan principalem defuncti Principis Commissarium ibidem ægrotare ad mortem, qui cernens, quòd supervivere non posset, rem gestam Duci Udalrico, qui tum præsens fuit, aperuit: & ubi pecuniam malæ fidei eorum commissam à Duce Eberhardo, invenire posset, revelavit.

Ducem non credimus Abbatem sine magna causa captivâsse.

Has duos opiniones causarum detentionis sæpe dicti Abbatis à pluribus audivimus: sed veræ sint an falsæ, nos determinare non possumus. Constat enim, quòd Dux Udalricus acceptâ licentiâ abeundi à Maximiliano

liano Cæſarẽ, cui & cauſam haud dubium aperuit, diſcedens à Treviri in Sueviam tantâ velocitate pervenit, ut omnes verteret in ſtuporem; nec dubium mihi eſt, quin res omnino fuerit ardua: propter quam tanta feſtinatio Ducis cum ſerio fuit adhibita. Credo etiam tantum hunc Principem Juſtitiæ, & æquitatis indefeſſum cultorem ſine magna, & graviſſima cauſa non feciſſe, quod fecit, quamvis me lateat. Denique adjiciunt iſta referentes, quòd Abbatem Dux invenerit paratum ad fugam.

Equeſtris Ordinis Homo Knoringer Epiſcopum Conſtantienſem vexat.

Eodem anno, homo quidam Equeſtris Ordinis familiâ Knoringer dictus, Epiſcopum, & Clerum Conſtantienſis Eccleſiæ hoſtili machinatione biennio vexavit. Propter quod Udalricus Wirtenbergenſium Dux convocatis ad ſe apud Tubingen partibus coram magna procerum ſuorum multitudine, ad pacem & concordiam illos revocare laborabat: in cujus ſententiam ambæ partes adunatæ ſunt, & adſtipulatâ manu ejus judicio ſtare promiſerunt. Verùm ubi Dux auditis hinc inde allegatis & reſponſis dirimere & pacem formare, conſilio doctorum, Comitum atque Nobilium ſuorum, qui aderant, jam jam cæpiſſet, eſſẽtque arbitrij capita, ſimul & concordiæ litteris demandata, Knoringer à propoſito reſilijt, & neque concluſa per Principem capitula pacis admittere voluit, neque ab impetitione Pontificis & Cleri deſiſtere conſenſit, non advertens, nec curans, quòd, ſicut diximus, adſtipulatâ manu promiſerat ſe ratum & gratum penitus habiturum, quidquid per Ducem fuerit decretum; unde commotus Princeps ſubſtomachando dixit ad eum: *Knoringer, Knoringer ſciens ſcito, quòd nos neque Pontificem, neque Clerum ejus Conſtantienſes tuis iniquis machinationibus infeſtari permittemus, ſed exponemus pro eorum defenſione contra inſolentiam tuam & complicum tuorum, quicquid ſumus, poſſumus, & habemus, qui pacis & concordiæ juſtas, & æquas conditiones, quemadmodum promiſiſti, ſuſcipere contemnis.* Et quia ſub tuti itineris privilegio venerat, juſſus eſt abire quantocius.

Pacem acceptare contemnit Knoringer.

Chriſtiani Ungari bellantes cum Turcis obtinuêre victoriam.

Anno item prænotato, treugis inter Ungaros Chriſtianos, & Turcos infideles jam finitis, bellum atrox committitur: & miſerante Deo multa Turcarum millia per noſtros trucidantur. Fuerunt enim his temporibus magni tumultus in Oriente inter duos Fratres, filios Conſtantinopolitani Imperatoris, qui patre adhuc vivente de Imperio contendebant: quorum junior nomine Selemlach uxorem habens magni Regis Tartarorum filiam, patrem ſuum jam ſenio laborantem, & morbo, viribus ſoceri tentabat opprimere, & ejus Imperium ſeniori Fratri nomine Achmat Sultan jure debitum ſibi violenter uſurpare. Propter quod fugatus à Patre receſſit in Tartariam, ubi cum ſocero aliquanto tempore permanſit.

Selemlach Patri ſuo Imperatori Turcarum reconciliatur.

Interea Sophi Rex Perſarum, qui ſe magnum Prophetam voluit æſtimari, de quo & ſupra diximus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo primo, contra Imperatorem Conſtantinopolitanum veniens in maxima multitudine pugnatorum, Regnum ejus, & præcipuè Turciam hoſtiliter devaſtavit, & multa prælia conſtituit: quod audiens minor filius Turci memoratus Selemlach, & cupiens reconciliari Genitori ſuo, quem injuriosè offenderat, exercitum Tartarorum ingentem contraxit: & ſubitò in Perſas nihil tale metuentes irruens, multa eorum millia interemit, & reliquos cum Ducibus eorum in fugam turpiſſimam convertit.

Hac

Hac victoriâ pro genitore obtentâ, litteras & nuntios ad eum Constantinopolim misit, veniam commissorum petijt, beneficium quod Patri contra Persas victor impenderat, allegavit. Placatus eâ fide Pater, ut veniret securè, mandavit, veniam concessit, Regnum promisit. Eâ securitate acceptâ Selemlach à Patre, confestim exercitum per loca tutiora disponens duo duntaxat millia virorum electissimorum secum assumpsit, & iter versus Constantinopolim festinus direxit. Habebat Selemlach occultam intelligentiam cum militibus Prætorianis, quos Janizeros vocant, qui cum Bassàlarijs & ingenti procerum multitudine venienti ad duo millia passuum extra urbem occurrerunt.

Selemlach ad Patrem Constantinopolim revertitur.

Anno igitur prænotato, septimâ decimâ die mensis Aprilis, Selemlach intravit Constantinopolim, & ab omnibus tam aulicis quàm popularibus magno cum honore, pompa, & reverentia susceptus, Patris gratiam mox impetravit. Promiserat autem Pater seniori filio Achmat Sultan Imperium, & propterea Juniorem multis sermonibus laborabat retrahere, ut ab ejus usurpatione desisteret, & jus fraternum temerè non violaret. Sed omnia frustra, & incassum fluebant. Die námque vicesimâ tertiâ mensis Aprilis, quæ fuit sexta Turcis festiva feria, nobis autem martyrio S. Georgij solemnis, instantibus Prætorianis militibus Janizeris, & Aulicis, frementibus undique armis Selemlach à Patre Imperator constituitur, licet cum magna displicentia, & lachrimis fluentibus multis. Sequenti die novus Imperator declaratus Selemlach cum magna Procerum comitiva palatium introgressus impetravit à Patre sedem, ensem, & reliqua insignia Imperatoria: quibus insignitus totâ die sedit, novus Imperator declaratus à Principibus, Aulicis, & omni Populo, reverenter osculatis manibus salutatus, acclamatus, & veneratus; & sic Imperium Orientis sine strepitu armorum, quod apud eos est rarum, obtinuit fratre nesciente, Patréque invito.

Selemlach Imperator à Patre constituitur.

Eodem quoque anno, in mense Septembri, Fridericus Marchio Brandenburgensis, qui morabatur in Anolzbach, filium suum nomine Albertum anno præcedente post mortem Friderici ex Ducibus Saxoniæ magistri ordinis militum Teuthonicorum in Prussia, in ejus locum electum, cum quadringentis equitibus in Prussiam mittit, ubi hodie Princeps Juvenis super Ordinem dominatur.

Hoc ipso anno, inter Pontificem Romanum Julium II. & Maximilianum Cæsarem concordia facta est Romæ coram Papa, Matthæo Gurcensi Episcopo cum alijs præsentibus ex parte ipsius Cæsaris: quæ vicesimâ quintâ die mensis Novembris in Ecclesia sanctæ Mariæ de populo solemniter fuit publicata, sub multis clausulis, & conditionibus, quas brevitatis causâ omittimus.

Inter Julium Papam & Maximilianum Cæsarem fœdus componitur.

Anno prænotato, vicesimâ nonâ die mensis Decembris, quæ fuit quarta Feria post Festum Dominicæ Nativitatis, Maximilianus Dux Mediolani Ludovici Sfortiæ quondam Ducis apud Gallos in carcere mortui filius, Gallis per Maximilianum Cæsarem à Lombardia pulsis, Mediolanum in multitudine pugnatorum exercitus Cæsariani victor intravit, & magno fuit honore susceptus, præsente Matthæo Gurcensi Episcopo cum alijs multis ex parte Cæsaris.

Maximilianus Dux Mediolanum & totam Lombardiam recuperat.

Joannes Abbas hujus loci ab Epiſcopo Argentinenſi vocatur ad reformandum.

Anno memorato, Wilhelmus Epiſcopus Argentinenſis, miſſis ad Hirſaugiam nuntijs, & litteris, Joannem Abbatem ad ſe venire petivit, qui petitionibus ejus acquieſcens iter aſſumpſit, & ad eum pervenit. Cui Præſul intentionem ſuam aperiens, & cauſam, propter quam illum vocaverit, Monaſterium Ordinis noſtri, quod Maurimonaſterium latinè, vulgariter autem Mohrs-Münſter nuncupatur, in medium protulit, & ut per Hirſaugienſes reformaretur, Abbatem inſtantius rogavit. Eſt autem Maurimonaſterium de fundatione antiqua, quod olim Hirſaugienſes, ut longè ſupra diximus, ſemel reformaverunt, ſed malitiâ temporum, & negligentiâ Prælatorum ſucceſſivè in tantam miſeriam & deſolationem pervenit, quòd neque hodie Abbatem habet, neque Monachum ullum, ſed per hominem poſſidetur & regitur ſæcularem: ære gravatur alieno, pluſquam in ſex millibus florenorum: cuncta ædificia ſunt ruinoſa, & jam magna ex parte collapſa. His viſis & auditis Joannes Abbas oblatum ſibi Monaſterium tantis debitis involutum ſuſcipere timuit, quod reformare ſine detrimento Monaſterij proprij ſe haud poſſe perſpexit, unde Pontifici, ut aliunde loco provideret, conſuluit, & honeſto excuſationis objecto velamine diſceſſit.

Maurimonaſterium inopiâ opprimitur.

MDXIII.

Inter Senatum & Cives Colonienſ. graviſſima ſeditio fuit.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis X. Indictione Romanorum primâ, menſis Januarij die 5. Cives communitatis urbis Colonienſis in ſeditionem verſi unanimiter omnes contra Senatum conſpirârunt. Qui die præſcriptâ cum lanceis bombardis & fuſtibus armati, Prætorium, in quo Senatus erat, magno cum furore obſederunt, vociferantes & clamantes: Ubi nunc ſunt nequiſſimi homines illi, qui nos injuſtis & inconſuetis exactionibus gravant, & in ultimam redigere paupertatem conantur? ubi ſunt? exeant, veniant, foráſque procedant; nos volumus rationem & calculum habere pecuniarum omnium perceptarum, & expoſitarum per eos ærarij publici, & quòd omnes novæ & inconſuetæ præſtationes & exactiones penitus deponantur.

Audientes, qui erant in Senatu, has voces populi furentis, videntéſque Cives armatos imminere capitibus ſuis, maximè qui ſe noverant peccâſſe in Rempublicam, valdè timuerunt. Ordinaverunt ergo duos vel tres è numero, quos communitati gratos noverant & acceptos, ut multitudini perſuaderent ceſſare à tumultu, qui per feneſtras loquebantur ad populum ſermones optimos, cum lachrimis deprecantes, ut à ſeditione pernicioſa deſiſterent, promittentes operam ſe daturos, ut omnia quæcumque vellent, conſequerentur. Vix tandem obtinuerunt cum magna difficultate, ut obſidionem Prætorij multitudo ſolveret, & in propria rediret. Et quia grati fuerant populo, qui rogabant, nec reatum habebant in malè commiſſis, acquievit tandem multitudo, & à Prætorio receſſit.

Senatorum plures capti à populo & in vincula retruduntur.

Sequenti die, quæ fuit ſolemnitate Dominicæ Apparitionis feſtiva, cùm Senatus conveniſſet denuò in Prætorium ad conſultandum de occurrentibus cauſis atque negotijs, plures tumultum populi metuentes ſe timidè abſentârunt, per quod vehementem de ſe mali ſuſpicionem in plebe peius habitam auxerunt. Unde Cives armis iterum induti per urbem diſcurrebant, & quotquot eorum invenire poterant, in vincula conjecerunt.

cerunt, & in ipsa nocte hortulos quosdam Senatorum super communitatis fundo per violentiam constructos iterum destruxerunt.

Truncantur capitibus Senatorij Ordinis potentiores.

Post hæc 10. die mensis Januarij, quæ fuit secunda Feria post Festum Epiphaniæ Domini, capite truncatus est in foro fœni Theodoricus cognomine Spitz, vir Senatoriæ dignitatis, dives & potens. Deinde feriâ IV. in eodem foro capite truncatus fuit Joannes de Perclam & ipse Senator in urbe potens & dives. Sequenti die in eodem loco capite truncatus est Joannes de Reidt Burgimagister cum alio quodam de Senatu socio suo Burgimagistro; sequente Sabbato proximo capitibus fuêre truncati Petrus Rott, Franco von der Linden/ & Bernardus Epß viri Senatorij Ordinis in Civitate, multum divites & potentes. Truncati fuerunt & alij capitibus tam ex Senatu, quàm eorum iniquitatis ministri plures, nonnulli etiam extra Coloniam proscripti, quorum nomina ignoramus.

Nomina Liberorum Friderici Marchionis Brandenburgensis.

Eodem anno in mense Januarij, mortua est Sophia filia Regis Poloniæ & uxor Friderici Marchionis Brandenburgensis, de qua genuit hos Principes, Casimirum primogenitum, Georgium hodie principantem in Ungaria, Albertum Ordinis Theutonicorum magistrum in Prussia, Joannem, Fridericum Herbipolensis Ecclesiæ Præpositum, Wilhelmum, Albertum, Gumbertum, Margaretham, Sophiam, Elisabetham, quæ nupta est filio Christophori Marchionis Badensis, Annam, Barbaram: reliqui tres obierunt.

Philippus Episcopus Spirensis moritur.

Anno etiam prænotato, in mense Januarij, mortuus est Philippus de Rosenberg Episcopus Spirensis, anno Pontificatus sui VIII. qui nullum aut paucos in Episcopatu dies vixerat sanus, sed claudus, debilis, & continuis laborans infirmitatibus. Ipse Ecclesiam Collegiatam ex Monasterio nostri Ordinis sub Antecessore suo factam, ut supra diximus, de Odenheim, transtulit in oppidum Bruchsal. Sub eo Cives oppidi Landavv ab obedientia & subjectione Ecclesiæ Spirensis, cui fuerunt à Regno impignorati, oblato redemptionis pretio & se & oppidum in libertatem vendicârunt.

Post hunc in Episcopatum Spirensem Canonicorum sive Capitularium postulatione assumptus est Georgius frater Ludovici Comitis Palatini Rheni, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, sextogenitus Philippi Comitis Palatini, anno ætatis suæ XXVII. Princeps nobilis, mansuetus, prudens, amator Cleri, pauperúmque defensor, de quo spem bonam concipiunt omnes, quòd utilis sit Pastor futurus.

Julius Papa II. Romæ mortuus.

Hoc ipso anno, 21. die mensis Februarij, Romæ moritur Julius Papa ejus nominis II. anno Pontificatus sui X. durante Concilio Lateranensi, & necdum firmiter radicato, multò verò minus finito. Iste Pontifex, postea quam arma contra Venetos assumpta deposuit, reversus ad urbem structuras multas pretiosas, & sumptuosissimas incæpit, quas tamen morte præventus non omnes consummavit. Ecclesiam S. Petri Apostoli de novo pretiosissimo tabulato lapideo, latiorem & ampliorem multo quam antè fuerat, ædificare cæpit. Palatium Apostolicum in toto quasi ampliavit, renovavit, & mirum in modum decoravit. Castellum quoque S. Angeli novis atque profundis amplissimis circumdedit fossatis, quæ Tyberis media influit, ita quod Castellum in medio quasi fluminis positum appareat. Alia quoque tam multa & magna cæpit construere, quòd frequenter

ſimul & ſemel in diverſis ſtructuris ſuis impenſis quatuor millia Operariorum habuiſſe manifeſtum fuit.

Leo fit ejus nominis Papa X.

Poſt Julium Papam mortuum atque ſepultum vacavit Sedes Apoſtolica diebus 16. quartâ verò die menſis Martij, Cardinales XXXIX. numero Conclave intrantes juxta conſuetudinem incluſi ſunt. Decimâ autem die menſis ejuſdem, Joannes de Medicis Florentinus S. Mariæ in dominica Diaconus in Papam electus eſt, & Leo X. nuncupatus, cujus electio ſequenti die publicata fuit, qui & in Miſſa populum benedixit.

Solis defectio fit.

Eodem quoque anno, 7. die menſis Martij, horâ primâ poſt meridiem ſolis defectio facta eſt, quam Græci Eclypſim nuncupant, cujus dimidia duratio fuit minutorum fermè quinquaginta. Quid verò ſignificet, poſt annos ſex, ſeptem, & octo qui vixerint, obſervent, quia tunc ejus apparebunt effectus.

Puer fuit Auguſtæ ſex annos habens ætatis, mirabilis.

Fuit his diebus puer unus in Civitate Auguſta, ſextum habens ætatis annum, de parentibus natus honeſtis, licet pauperibus, & adhuc omninò mutus, qui mirabiles præ ſe ferebat geſtus, hominum frequentiam quantum potuit fugiens declinabat, ſermones loquentium audiebat & intelligebat, ſed verbum penitus nullum reſpondebat. Recluſerunt eum parentes in caveam ligneam, ſeu parvum tuguriolum, ne aut fugeret, aut caſu læderetur. Quotiens à cavea ſolatij causâ dimittitur, tunc ſaltat & currit, & jam ſe poſt fornacem, jam ſupra, vel ſub ſedibus & ſcamnis tantâ agilitate abſcondit, ut murilegus potius quàm homo eſſe videatur; nam motu velociſſimus eſt, & quaſi imperceptibiliter jam ſupra jam retrò fornacem eſt. Neminem offendit, neminem lædit, ſed manſuetum ſe oſtendit ad omnes; cujus agilitatem cuncti mirantur, quem plerique dæmonio putaverunt obſeſſum, & ob id conſilium Doctorum virorum in diverſis locis conquiſitum fuit, quid cum eo ſit agendum, ut veritatis capiatur experimentum; quam quidem novitatem ex eo verius novi, quòd & ipſe pro dando conſilio fui requiſitus.

Anno prænotato, Joannes Rex Daniæ, Norvvegiæ, & Suediæ moritur, qui multis annis graviſſima bella mari terráque geſſit, cum ipſis Suedis, qui eum Regem recognoſcere vel admittere contempſerunt. Cum Lubecenſibus & finitimis ſuis plures contentiones habuit, ſed poſtremò pacem cum eis fecit. Huic mox ſucceſſit in Regno Chriſtianus filius ejus unicus, qui hodie regnat.

Palatinus & Dux Wirtenbergenſ. confœderantur perpetuò.

Eodem anno Ludovicus Princeps Elector & Fridericus frater ejus Comites Palatini Bavariæque Duces cum Udalrico Duce Wirtenbergenſium fœdus perpetuum, & ut litteræ in vulgari ſonant impreſſæ, hæreditarium ſub certis capitulis pro ſe & cunctis hæredibus, ſucceſſoribúſque contraxerunt, quod Maximilianus Cæſar auctoritate regali confirmat. Hæc autem novi & perpetui ſanctio fœderis tam in Palatinatu, quàm in Ducatu Wirtenbergenſium ubique per patentes & vidimatas ſeu authenticas litteras impreſſas publicata fuit & denuntiata populo Territoriorum, non ſolum in oppidis, ſed etiam in villulis commoranti.

Monaſterij Prioratus in Kniebis noſtri Ord. incendio perijt.

Anno quoque prænotato, tertiâ die menſis Aprilis, quæ fuit in Octava Dominicæ Reſurrectionis, Monaſteriolum Kniebis Conſtantienſis Diœceſis Ordinis noſtri, quod Abbati & Monaſterio in Alberſpach ſine medio dignoſcitur ſubjectum, & diſtat à Richenbach Prioratu Hirſaugienſium

duobus

duobus ferè milliaribus, fortuito casu incensum, incineratum & combustum est cum Ecclesia, & domibus cunctis, præter unam domunculam solam, quæ ab incendio mansit illæsa. Calices tamen, libri, clinodia, privilegia, ornamenta Ecclesiastica, lectisternia quoque, & major pars utensilium domus, fratrum & familiæ industriâ ab incendio erepta sunt. Hoc autem Cœnobiolum etiam prius ante 60. annos similiter fuit exustum.

Monasterium Abbatiale in Deckingen Ordinis nostri comburitur.

Hoc ipso quoque anno, 27. die mensis Octobris, quæ fuit in Vigilia SS. Apostolorum Simonis & Judæ, Monasterium Ordinis nostri in Deckingen Augustensis Diœcesis, simili fuit incendio mirabiliter concrematum, non sine maximis damnis & detrimentis inhabitantium Abbatis & Monachorum.

Ante sexennium (quod in ordine debito signare negleximus) combustum fuit etiam nostri Ordinis insigne Monasterium Pantz nuncupatum Herbipolensis Diœcesis, sed in dominio temporali subjectum Episcopo Bambergensi, cum Ecclesia, domibus, stabulis, & cunctis habitaculis Monachorum.

Venetorum novem millia cæduntur à Cæsarianis in prælio.

Anno præsignato Maximilianus Cæsar contracto fœdere, ut supra dictum est, cum Regibus Angliæ, Hispaniæ, Aragoniæ, Venetos graviter impugnat; Gallos de Lombardia (quam in annum jam decimum quintum occupaverant) exterminat, & victor gloriosè triumphat; septimâ námque die mensis Octobris, quæ fuit sexta feria post festum S. Francisci, commissum est prælium atrox & magnum inter Cæsarianos & Venetos haud procul à Vincentia, in quo ex parte Venetorum non minus quàm novem millia cecidisse ferebantur, inter quos nobiliores & potentiores eorum plures fuerunt interempti. Multi etiam Comites, Nobiles & potentes ex eis à Cæsarianis in captivitatem fuerunt abducti. Magnam in hoc bello Veneti stragem susceperunt, & meliorem civium suorum partem simul & exercitus robur ac fortitudinem amiserunt.

Galli superantur à Cæsarianis & Anglicis in Picardia.

Eodem anno Maximilianus Cæsar unà cum Rege Anglorum Henrico contractis copijs Picardiam in manu valida contra Ludovicum Gallorum Regem intrârunt, & Civitatem Tervanensem fortissimâ obsidione cinxerunt, in qua præsidium Gallus posuerat quatuor millia virorum. Cúmque obsidio diuturna graviter affligeret eos, qui erant in urbe, jámque alimenta deficerent, missis ad Gallum nuntijs victualia & militum subsidia postulârunt.

Maximilianus Cæsar cum Anglo Tervanam urbem obsedit.

At verò Rex Gallus suorum inopiæ ac necessitati subvenire cupiens, misit eis auxilium Lancearíorum 1800. Equitum verò septem millia, & currus alimentis oneratos complures. Cúmque venissent haud procul à Civitate Tervana, per Cæsarianos & Anglicos intercepti sunt, & in fugam compulsi. Quos insecuti Cæsar & Anglicus Rex cum parte exercitus, plures eorum occiderunt, & non minus quàm trecentos quinquaginta cæperunt, inter quos nobiliores & potentiores Regni Gallorum fuisse memorantur. Habebant in exercitu suo Galli Banneria tredecim, quorum Cæsariani novem obtinuerunt: Currus quoque onerarios centum quinquaginta intercipientes acquisiverunt. Ad spatium trium ferè milliarium Cæsariani milites persecuti sunt Gallos, cædentes & perimentes eorum multa millia. Cæsar autem cum Rege Anglorum cum peditatu insecutus est fugientes ad milliare dimidium. Multi etiam fugientium,

qui abjectis armis in dumetis latentes ſe abſconderunt, à ruſticis atque villanis inventi ſunt, & ſine miſericordia occiſi. Quo factum eſt, ut numerus eorum, qui ceciderunt ex Gallis illo die, certus haberi non poſſit. Facta ſunt hæc anno Domini prænotato, 16. die menſis Auguſti.

Civitas Tervana in deditionem Cæſaris Maximiliani venit.

Deinde Maximilianus Cæſar cum ſuis ab una parte, & Henricus Rex Angliæ ab alia parte cum ſuis muros Civitatis bombardis & machinis concutientes dejecerunt, & cùm jam ſe ad expugnationem urbis ordinarent, qui erant introcluſi, videntes ſe viribus impares, pacem à Cæſare poſtulabant. At ille malens populum ſalvum eſſe quàm perire, pacem orantibus dedit, eâ videlicet conditione, ut rebus & corporibus ſalvi diſcederent. Quo facto Cæſar victor intravit urbem, quam Regi Henrico aſſignavit. Obtinuerunt & alia per circuitum oppida & caſtella nonnulla, quæ conſenſu Cæſaris in deditionem memorati Regis Angliæ conceſſerunt. Eſt autem Civitas Tervanna in terra Morinorum, à Caleſiano portu fermè 12. diſtans milliaribus theutonicis, cujus Epiſcopus & Morinenſis dicitur ſimul & Tervanenſis, quamquam ſit unus Præſul, ſicut & Cizenſis & Neuenburgenſis in Thuringia.

Scoti devaſtant extrema Regni Angliæ igne & rapinâ.

Interea dum hæc agerentur in provincia Morinorum, & circa urbem Tervanenſem contra Ludovicum Regem Gallorum, Jacobus Rex Scotorum miſſis exercitibus ſuis extrema Angliæ cæpit hoſtili incurſione vaſtare. Gallus enim prius tam ipſum, quam Joannem Daniæ Regem, dum viveret, datis non paucis pecunijs in ſuam contraxit partem. Veniens itaque in Angliam Scotorum exercitus Dux cum decem millibus pugnatorum, antequam arma capeſſerent Albiones, decem oppidula & villas quaſdam incendio deſolaverunt, Rege Henrico & Cæſare Maximiliano, ſicut diximus, apud Morinos exiſtente. Verùm Albiones nil morati confeſtim arma corripiunt, adverſum Scotos procedunt, bellum atrox committunt, & hoſtes in fugam convertunt. In eo prælio multi Scotorum ab Anglis cæſi ſunt, & plures in captivitatem abducti. Námque Angli Scotos ipſos uſque in Scotiam fugientes perſecuti duo eorum caſtella, 20. Oppida & villas incendio concremârunt, & non ſolum recuperârunt ablata, ſed magna Scotorum ſpolia conſecuti in Angliam ſunt reverſi.

Scoti ab Anglis cæduntur.

Cæſar Maximilianus exercitum in Burgundiam miſit.

Eodem anno Maximilianus Cæſar conductos multâ pecuniâ Helvetios, quos & confœderatos vulgò nuncupamus Suitenſes, cum quibuſdam Ducibus, Comitibus, nobilibus, equitibus atque peditibus in manu valida pro recuperatione Ducatûs miſit in Burgundiam, contra Ludovicum Regem Gallorum, qui Burgundiam à tempore mortis ultimi Ducis Caroli, cujus unicam filiam Maximilianus habuit uxorem per annos 9. violenter occupavit, ipſe videlicet cum duobus anteceſſoribus ſuis. Cúmque Cæſarianus exercitus in Burgundiam perveniſſet, Urbem quandam & magnam & opulentiſſimam, quæ Divion vocatur, & diſtat à Civitate Virdunenſi 10. vel 12. milliaribus noſtris, quam vulgus Digion nuncupat, obſidione cinxerunt, & machinis agentes fortiter muros quaſſaverunt.

Divion urbs à Cæſarianis obſidetur, à perfidis venditur.

Interea Galli Principes cùm viderent urbem expugnandam, pacem pecuniâ emere à Cæſarianis tentaverunt, quam Udalricus Wirtenbergenſium Dux & alij Principes vendere in præjudicium Maximiliani Cæſaris ſine conſenſu, imò & ſcitu ejus turpiſſimum arbitrati, urbem potius expugnandam judicabant; quam ſi obtinuiſſent, ſicut dubium non fuit,

brevi

brevi totam Burgundiam ad Cæsaris deditionem reduxissent. Sed Helvetiani Suitenses more suo factiosi, contempto Principum consilio, sine scitu, sine voluntate, sine consensu Maximiliani Cæsaris pacem, imò Ducatum totámque Burgundiam Gallis vendunt, ex pugnatoribus mercatores facti, & quia pecuniam à Cæsare non modicam, ut Gallum à Burgundia pellerent, jam prius acceperant, pro Gallis contra Cæsarem pro missis muneribus consultabant. O mercatio perfidorum, quos & avaritia cæcos, & contumacia facit elatos. Et ne meis verbis rem videar taxâsse, pactum, quod fecerunt cum Rege Gallorum, in grave detrimentum & contumeliam Cæsaris, eorum sermone complectar.

Urbs Divion expugnanda relinquitur.

Cùm urbis Divionensis mœnia & muri, sicut dictum est, bombardis & machinis ad expugnationem jam essent dejecti, & Principes cum nobilibus non solum parati, sed & avidissimi essent ad expugnandum, soli Suitenses (paucis Capitaneis Basileensium videlicet & Schaffhusensium exceptis) seorsim conspirantes, tale cum Gallis pactum inierunt, Cæsarianis interesse omnino recusantibus.

Concordia fit inter Gallos & Suitenses.

Anno Domini prænotato, 13. die mensis Septembris, inter Ludovicum Regem Gallorum XII. & conjuratos Suitenses sub his conditionibus pax est firmata in papilionibus ante urbem Divionem, Udalrico Duce Wirtenbergensi, & alijs Comitibus & Regni fidelibus interesse recusantibus.

Conditio pacis I.

Prima Conditio: *Quòd Rex Gallus cum Romano Pontifice quantocius in concordiam redire promittat & debeat, & si quid possidet Ecclesiæ Romanæ proprium, sive Civitates sive Castella, vel aliud, quod sine mora restituat.*

II.

Secunda Conditio fuit: *Quòd Suitenses in ea concordia omnes & singulas confœderationes prius cum quibuscumque pactas voluerunt permanere sanas integras & inviolatas, sibique adhærentes per totam Galliam esse securos.*

III.

Tertia Conditio: *Quòd Rex Gallus Ducatum Mediolani cum Civitatibus Cremona & Asta cum omnibus ad eas pertinentibus, in manus Conjuratorum Suitensium tradere debeat & consignare.* Verum dixit Propheta: *Superbia eorum ascendit semper.*

IV.

Quarta Conditio fuit: *Quòd Rex Gallorum deinceps nullum ex conjuratis Suitensibus ad bellicam expeditionem contra quemcumque assumat sine consensu & voluntate conjuratorum eorundem omnium, vel saltem majoris partis.*

V.

Quinta Conditio fuit: *Quòd Rex Gallorum conjuratis Suitensibus dare & solvere teneatur & debeat quater centum millia coronarum, quæ faciunt quinquies centum millia florenorum Rhenensium, cujus medietatem in promptu solvere promisit, aliam verò medietatem ad Festum S. Martini.*

VI.

Sexta Conditio: *Quòd Rex Gallorum Udalrico Duci VVirtenbergensium pro habitis expensis decem millia, & Udalrico Comiti de Absperg duo millia coronarum solvere in continenti teneatur.* Verùm Dux & Comes memorati Maximiliano Cæsari fideles, perfidiam Suitensium sequi contempserunt.

VII.

Septima Conditio fuit: *Quòd in ista concordia stratiotæ Suitensium, qui causam adversus Regem sæpe dictum Gallorum in jure habebant pendentem, ratione debitorum nihil detrimenti sentiant, quo minus eum persequi possint.*

VIII.

Octava Conditio fuit: *Quòd conjurati Suitenses in hac ipsa concordia nihil volunt esse derogatum pactis, & fœderibus suis cum Romano Pontifice & Regno Germaniæ, cæterisque quibuscumque antè contractis, quod idem vult & Rex.*

His

Maximiliano Cæsari fideles Suitensibus consentire noluerunt.

His octo Conditionibus præsumptuosâ temeritate propositis, & à Rege Gallorum per vicarios suos admissis, obsidio urbis Divionæ solvitur, & Burgundia sine voluntate Regis Maximiliani à tumultu liberatur. Discedunt ergo fideles Cæsariani non sine ratione animis commoti; perseverant aliquandiu in papilionibus conjurati, promissam expectantes pecuniam, à Gallis meritò decipiendi. Verùm enim verò non existente in promptu pecuniâ, quæ penderetur, Gallus rem suspendit astutiâ, datisque obsidibus à conjuratis dilationem certum ad terminum impetravit. At Suitenses cum acceptis obsidibus ad sua redeuntes, pecuniam sibi pollicitam usque in hunc diem præstolantur, & forsan inviti diutius expectabunt.

Gallus dat obsides conjuratis inopes sub forma opulentorum.

Sunt qui dicant, Suitenses Gallorum astutiâ tali modo fuisse circumventos: viros inopes fortunâ humiles, & qui vitam pro stipe portabant venalem, Rex Gallus sericis & pretiosis indui vestimentis præcepit, annulis aureis decoravit, mutatisque nominibus pro magnis divitibus atque potentibus eos nominari mandavit, quos conjurati Suitenses sibi præsentatos tales fore putantes, quales dicebantur, in obsides acceperunt, & ad sua reversi sunt, digni profectò decipi, qui fidem & Cæsari promissam, & debitam servare contempserunt. Verùm quomodo post hæc fædifragi à Gallis fuerint dignâ mercede soluti, derisi, & contempti, anno sequenti latius erit dicendum.

Ernestus Magdeburgensis Archiepisc. & Primas moritur.

Anno item prænotato, 1. die mensis Augusti, mortuus est Ernestus ex Ducibus Saxoniæ Archiepiscopus Magdenburgensis Germaniæ primas & Halberstatensis Ecclesiæ Administrator, Germanus Friderici Ducis Saxonum Principis, anno Pontificatus sui XXXVIII. vir bonus & mansuetissimus Princeps, amator Cleri, devotissimus cultor Dei, pius in subditos, & in pauperes misericos, qui neque ex vana gloria, neque ex ambitione, seu avaritia, sed propter necessitatem & inopiam Ecclesiæ Halberstatensis administrationem gessit; nam in tantam paupertatem eadem devenit Ecclesia, ut proprium nec hodie queat habere Episcopum.

Albertus Marchio Brandenburgensium fit Archiepisc. Magdeburgensis.

Eodem anno ultimâ die mensis Augusti, successit Ernesto postulatione Canonicâ (quia juvenis erat) Albertus ex Marchionibus Brandenburgensibus, filius Joannis & frater Joachim Marchionum Principum Electorum, Canonicus Trevirensis & Moguntinensis Ecclesiarum, quem Leo Papa X. in Archiepiscopum Primatem Ecclesiæ Magdeburgensis, & Administratorem Ecclesiæ Halberstatensis eodem anno confirmavit. Hic Princeps Albertus magno fervens desiderio ad Ordinem Clericatûs, Joachim Germano fratre consentiente hoc ipso anno Presbyter ordinatus, Missam in Octavis Paschæ cantaverat, cui Frater apud Coloniam Ursulanam in arce sua Capellam adificavit propriam, in qua Divinum Officium singulis diebus septies cum 8. Sacerdotibus ipse nonus devotissimè peragere consuevit.

Joannes Marchio Brandenburgensis filius Joachim nascitur.

Hoc ipso anno, 2. die mensis Augusti, quæ fuit feria tertia, natus est Joannes Marchio Brandenburgensis secundus in ordine filius Joachim Principis Electoris, in Castro Tangermundano, circa Albim horâ tertiâ mane ante meridiem, quem Albertus Patruus ejus Presbyter jam dictus Magdeburgensis postulatus Archiepiscopus tertiâ decimâ mensis Septembris cum magna pompa baptizavit.

Anno

Anno prænotato, inter Cives & Senatum Wormatienſes exorta fuit periculoſa ſeditio. Cives enim de Senatu malam ſuſpicionem habentes propter gravamina & inſolitas contributionum exactiones, quibus dietim ſe gemebant oppreſſos, calculum perceptorum & expoſitorum inſtantius ſibi fieri urgebant. Verùm ubi Senatus vidit, quòd civium contra ſe nimius invaleſceret furor atque tumultus, fugâ quæſière ſalutem, relictâque civitate ad Weiſſenburg, & alia loca ſe tranſtulit tutiora. Deinde Senatus cauſam egit adversùm cives apud Judicium Cameræ Imperialis, quod tunc erat in Wormatia, & juris integritate prævaluit. Judices autem furori civium non fore credendum arbitrati, conſiſtorium ad Spiram tranſtulerunt, ubi ſententiam pro conſulatu adversùm Urbanos fulminârunt. Veruntamen pax firma differtur, & necdum plenè reformata eſt inter diſſidentes eos uſque in præſentem diem.

Inter Senatum & Cives Wormatienſes orta ſeditio magna.

In pluribus denique urbibus Germaniæ anno tam præſenti, quàm præterito cives contra ſuos Rectores inſurgentes graviſſimas diſſenſiones ſuſcitârunt. Coloniæ videlicet, Aquisgrani, Daventriæ, in Andernach, in Spira, in Hallis, in Lübeck, in Ratisbona, in Schweinfurt, & in alijs, quarum vocabula memoriæ non occurrunt. In quibus quidem ſeditionibus nonnulli regentium furore communitatum ſuarum in judicium tracti, & ad mortem judicati miſerabiliter perierunt.

Seditiones in multis Germaniæ urbibus hoc anno fuerunt.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, Volpertus Abbas Regalis Monaſterij Hirsfeldenſis exempti, noſtri Ordinis in Diœceſi Moguntina, quod S. Lullus Archiepiſcopus Eccleſiæ Moguntinæ ſecundus, Beati Bonifacij Martyris ſucceſſor olim fundavit tempore Caroli Magni, paupertate, & inopiâ preſſus, ſimul & indignatione oppidanorum Hirsfeldiæ motus, Abbatiam in manus Romani Pontificis Leonis X. reſignavit; ut ferunt de Fratrum ſuorum conſenſu, & forſitan ad perſuaſionem quorundam, qui Ordinis profectum non quærebant. Nec dubium eſt mihi, jam ſeriò pœnituit, qui ceſſione ſuâ in triſtitiam alios mittere cogitavit. Quidquid enim DEUS non plantaverit, in fine benedictionis fructu carebit.

Hirsfeldenſis Monaſterij Regalis Abbatiæ titulus extinguitur.

Hartmannus ex Burggravijs de Kirckberg Abbas Monaſterij Fuldenſis mediante Cæſare Maximiliano, ut ferunt, à Papa litteras obtinuit, quòd titulum Abbatialem dicti Monaſterij Hirsfeldenſis extinguendum conſenſit, & ipſum locum Cœnobio Fuldenſi conjunxit, univit & incorporavit. Unde idem Abbas Fuldenſis nonâ die menſis Septembris, anno præſignato Decanum ſuum, præpoſitum quoque montis S. Joannis, & Cancellarium ſuum certis cum alijs Monachis, & equitibus miſit ad Monaſterium Hirsfeldenſe, oppidanis quid ageretur neſcientibus. Cúmque miſſi veniſſent ad Cœnobium, Monachos in unum convocant. Decanum antiquum deponunt, novum ex conventu Fuldenſi conſtituunt, qui vice Domini ſui Abbatis & Monaſterium in poſſeſſionem, & Monachos ad obedientiam ſuſcepit; quibus peractis ad Fuldam redierunt.

Monaſterium Regale Hirsfeldenſe, Fuldenſi Monaſterio incorporatur.

Decimâ verò die menſis Septembris anno præſcripto, Fuldenſis Abbas ſæpe dictus, cum aliquot equitibus per ſe venit ad Caſtellum extra Hirsfeldiam, quod Quercum nuncupant, in quo Abbas Hirsfeldenſis reſidentiam

Hartmannus Abbas Fuldenſis poſſeſſionem Hirsfeldiæ occupat.

ſidentiam ſuam habere conſuevit; quo in poſſeſſionem ſuſcepto, familiam & quosdam in circuitu villanos in ſuam jurare fidem perſuaſit. Deinde nuntium miſit in oppidum, requirens ab incolis ſimile fidelitatis juramentum. At illi nuntium ſine reſponſo rejicientes, portas oppidi poſt eum clauſerunt, apponentes cuſtodiam, ne cui Fuldenſium de cætero pateret ingreſſus. Per multos dies & noctes oppidani muros cuſtodierunt & portas, & nullâ poterant ratione perſuaderi, ut qui Abbatem & Dominum eatenus ſemper habuerunt proprium, nunc Fuldenſem ſuſciperent alienum. Laborat contra eos apud Cæſarem Abbas Fuldenſis, ſed quid obtinuerit in negotio, necdum ſcire potuimus.

Hanc Hirſfeldiæ calamitatem deformatio Monachorum induxit.

Prò pudor, quòd nobilis illa Regalis Abbatia per inutilem, ne dicam inſipientiſſimum Abbatem, quæ tot annis cum principatu floruit in gloria, datur in opprobrium, & in deſolationem perpetuam. Eſſet meo judicio dignus, qui & ipſe perpetuo in carcere cum ſuis Monachis puniretur. Cauſam breviter ſubjiciam.

Primæ conſiderationis eſt ratio, quòd Regularis vitæ transgreſſores tam petulanter, tam improbè, & malè vixerunt à multis annis, quòd Monaſterium quondam ditiſſimum in ultimam paupertatem perduxerunt. Deinde ut ſciat poſteritas, quàm juſtè omnis vir bonus talium Abbatum & Monachorum deteſtetur veſaniam. Quando Abbas Fuldenſis Caſtellum Eich, ut diximus, in poſſeſſionem accepit, privilegiorum Monaſterij litteras quam plures reperit, in ſtraminibus ante canes projectas, quas partim integras, partim laceratas à canibus juſſit recolligi, & ciſtam plenam deportari in Fuldam. Triginta ſunt tranſacti temporis anni, quando Hirſfeldenſis Monaſterij Bibliotheca & multis & pretioſis adhuc erat voluminibus decorata, ſicuti ex mihi tunc exhibito indice cognovi, quorum hodie pauciſſima dicuntur inveniri. Omnium poſtremò malorum peſſimum eſt, quòd Monachi cum Abbate deformatiſſimi, tanto laborant odio diſciplinæ, obſervantiæque regularis, ut Monaſterium funditus perire maluerint, quàm reformari. Sed cùm nulla in mentibus reproborum proficiant verba bonorum, Divino relinquamus judicio, quos ſermonibus piæ admonitionis nullâ perſuaſione poterimus emendare.

Bibliothecam pretioſam Monachi turpiter deſtruxerunt.

Anno prænotato, Henricus Dux Megaloburgenſis mortuâ primâ uxore ſuâ Urſulâ, quæ ſoror fuit Joachim Marchionis Brandenburgenſium Principis Electoris, duxit ſecundam Helenam videlicet Philippi Comitis Palatini quondam filiam, ſororem Ludovici Principis Electoris annorum viginti.

Nuptiæ duarum ſororum Palatinarum.

Eodem tempore Georgius Dux Pomeranorum & Stettinenſium uxorem duxit Amaliam memorati Comitis Palatini filiam alteram, annos habentem tres atque viginti, nuptijs ambarum ſororum pompâ principali celebratis.

Hyems hoc anno fuit duriſſima, quæ mortales graviter afflixit; cæperunt etenim frigora circa principium menſis Novembris intenſa, & durayerunt uſque ad converſionem S. Pauli: cuncta flumina Germaniæ erant congelata, & in multis locis aquarum penuria magna, quo factum

Hyems diuturna fuit & aſperrima.

eſt.

est, ut aquâ deficiente homines nec molere possent, nec pinsere, propter quod inopia panis subsecutæ pauperes inediâ consumpsit. Apud Francos nostros Orientales circa Peapolim & in alijs locis multis, antequam vindemia adhuc plenè esset collecta, frigus tantum inhorruit, quòd neque statumina extrahere, neque vites humo cooperire vini cultores juxta morem potuerint, unde vineta plurima perierunt.

Capella B. Mariæ semper Virginis cum Bibliotheca construitur.

Eodem anno, Joannes hujus Monasterij Hirsaugiensis vigilantissimus Pastor & Abbas Capellam Beatissimæ Virginis semper immaculatæ Dei Genitricis Mariæ, quam retro Capitolium sumptuosissimo tabulatu lapideo ante biennium inchoavit, unà cum Bibliotheca desuper pretiosissima non sine magnis impensis ad Laudem Dei omnipotentis & Fratrum suorum utilitatem continuavit.

In hunc annum Domini MDXIII. Joannes Trithemius Chronicon Hirsaugiæ perduxit.

Huc usque ego Joannes Trithemius Abbas Monasterij S. Jacobi Apostoli majoris in Suburbanis civitatis Francorum Orientalium Herbipolensis, quondam verò Spanheimensis Ordinis Divi Patris Benedicti unionis & observantiæ Bursfeldensium, Chronicon Monasterij Hirsaugiensis vestri, O Joannes insignis Abba & Fratres in Christo Chariſſimi, per annos ferme sexcentos octoginta tres non sine magno labore compilando perduxi. Utinam rem vobis & posteritati vestræ tam gratam fecerim, quàm mihi laboriosam, ut animam illi meam precibus Deo commendent carne solutam, qui post mea fata, in hoc opere fundationem, progressum, & successionis Abbatum suorum sunt lecturi historiam. Ab hinc jam deinceps vestrum sit Hirsaugiani Paradisi cultores eo modo, quo accepistis à nobis, continuare historiam, & successionibus Abbatum vestrorum res proprias, & quidquid gestorum per Germaniam occurrerit memoratu dignum, annectere, ut Chronicon hoc non modò vobis, sed cunctis lectoribus etiam Theutonicis valeat prodesse.

Nomina Fratrum hodie in Hirsaugia Deo & Abbati subjectorum.

Hæc sunt nomina Fratrum hodie sub Magisterio Joannis Abbatis in Hirsaugia viventium: Conradus de Leonberg, Prior Claustralis regularis disciplinæ custos, & cultor strenuus. Joannes de Wangen Præpositus in Rott, vir prudens, sincerus, & Monasterij sibi commissi tam in spiritualibus, quàm in temporalibus provisor utilis. Henricus de Stamheim Prior localis in Richenbach, vir bonus & integer. Caspar de Rottenburgo ad Neccarum, Prior in Schonrein localis Peapolitanæ Diœcesis, homo placidæ conversationis, sine dolo, sine fraude, coram Deo & hominibus, rectus & nulli molestus. Wandelinus de Heidelsheim homo singulari industriâ præditus, & jam senio non minus, quàm moribus venerandus. Joannes Rott quondam Prior in Schonrein, vir consilio prudentiâ, & vitæ maturitate meritò laudandus. Conradus de Calva homo tranquillæ conversationis. Leonardus de Magstatt, vir magnæ charitatis & boni consilij, cujus patientiam Omnipotens per annos jam plures multis infirmitatibus probatam copiosius remunerabit. Joannes Tegen de Biblingen, homo circa infirmos fratres singulari charitate obsequiosus. Anastasius de Oningen, aliquando Prior localis in Schonrein, vir devotus, custósque regularis disciplinæ studiosus, & in observatione sancta continuus. Jacobus de Gertringen, homo & ipse religiosæ conversationis.

Conradus de Ruttlingen Symphonides Chriſti, prudentiâ conſilio & integritate converſationis nulli confratrum ſuorum inferior. Clemens de Simezheim, ſacræ Theologiæ Profeſſor, homo doctus, humilis, & ſine cujuſcunque injuria, bonæ & tranquillæ converſationis, nulli moleſtus. Henricus de Conſtantia, amator diſciplinæ, vir bonus, & librorum Bibliothecæ decorator fidelis. Andreas de Tagersheim, major Cellerarius, homo pacificus, & pro communi Fratrum utilitate laborioſus. Conradus de Bulach vice-Prior clauſtralis, vir manſuetus, charitativus, bonus & rectus. Albertus de Tagersheim, cujus notitiam non habeo ſingularem. Nicolaus Baſelius ex Durckheim, vir in omni varietate ſcripturarum ſtudioſus, eruditus, quem non erubeſco habuiſſe diſcipulum. Michael Heumaden, cujus cum ſequentibus ſola teneo nomina. Joannes de Tagersheim. Bartholomæus de Wila. Albertus de Calvva. Joannes de Tubingen. Nicolaus Stamler. Joannes de Pforztheim. Auguſtinus de Spira. Joannes de Kanſtatt. Joannes de Oettlingen. Joannes de Wila. Fridericus de Wangen. Thomas de Tagersheim. Bartholomæus de Calvva. Michael de Urach. Franciſcus de Leonberg. Joannes Reminger. Georgius de Tagersheim. Jacobus de Alberſpach. Simon de Landsberg. Joannes Gertringer. Michael de Darmsheim. Rudolphus de Herrenberg. Albertus de Saltzſtetten. Joannes de Wila. Novitiorum, & qui intra unius anni ſpatium ad Ordinem ſuſcepti ſunt, non recenſuimus nomina.

Joannis Trithemij Abbatis S. Jacobi Peapolitani opuſcula.

In calce hujus voluminis placuit mihi lucubrationum mearum indicem ſubnotare breviter, ex cauſa rationabiliter animum movente, quam ſi DEus voluerit, rebus aliquando Hirſaugianis Fratribus intendo facere manifeſtam, ut, qui teſtamentum condere nec poſſum, quia Monachus, nec debeo: quanto Hirſaugianos amore diligam omnes, ſaltem laboribus meis communicatis ad loci honorem oſtendam. Scripſi ergo imprimis juxta ordinem temporis & ætatis, de viſitatione Monachorum. *Librum unum.* De modo celebrandi capitulum provinciale. *lib. 1.* Super Regulam S. Benedicti. *libb. 2.* Exhortationum ad Monachos. *libb. 2.* De tentationibus Clauſtralium. *libb. 2.* De Inſtitutione vitæ Sacerdotalis. *lib. 1.* De vitio proprietatis Monachorum. *lib. 1.* De Miſeria & brevitate hujus vitæ. *lib. 1.* De ruina Ordinis noſtri Penthicum opus ad Blaſium Hirſaugienſem. *lib. 1.* De Illuſtribus viris Ordinis noſtri. *libb. 4.* Laudes Ordinis Carmelitarum. *libb. 2.* Ad Gerlacum Abbatem Tuitienſem de Laude ſcriptorum manualium. *lib. 1.* Ad Joannem Dalburgium Wormatienſem Epiſcopum, de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *lib. 1.* De Laudibus S. Annæ Chriſti Aviæ. *lib. 1.* Ad Rutgerum Sicambrum quæſtionum ſolutarum. *lib. 1.* Chronicon Monaſterij quondam mei Spanheimenſis. *lib. 1.* Ad Philippum Comitem Palatinum Chronicon breve Ducum Bavariæ. *lib. 1.* Vitam S. Irminæ Virginis filiæ Regis Dagoberti, primæ Abbatiſſæ in Horreo Trevirenſi, cujus caput habetur in Spanheim. De miſeria Prælatorum Clauſtralium. *libb. 2.* Laudes S. Andreæ Apoſtoli. *lib. 1.* Laudes S. Joſeph nutritij Domini. *lib. 1.* Laudes S. Benedicti Abbatis. *lib. 1.* Laudes vitæ Monaſticæ. *lib. 1.* Laudes veræ Patientiæ. *lib. 1.* Monologion hominis devoti ad animam ſuam. *lib. 1.* Laudes & utilitates ſtudij & lectionis Scripturæ ſacræ. *lib. 1.* De miraculis S. Annæ.

Lucubrationes Joannis Trithemij.

lib.

lib. 1. Ad Nicolaum Kridvvis Canonicum Eccleſiæ Colonienſis de Quæſtionibus in Evangelium S. Joannis. *lib. 1.* Ad eundem de Quæſtionibus in Pſalmos. *lib. 1.* De Triplici regione Clauſtralium. *libb. 3.* Exercitium Monachorum. *lib. 1.* Breviarium ejuſdem exercitij. *lib. 1.* Ad Joachim Marchionem Brandenburgenſium Principem Electorem Opus varium & myſticum, quod prænotavi Steganographiam, id eſt, occultam ſcripturam. *libb. 2.* Ad Maximilianum Cæſarem opus, quod prænotavi Polygraphiam & multiplicem ſcripturam. *libb. 6.* Ad eundem Polygraphiæ clavem ſeu enucleatorium. *lib. 1.* Ad eundem de Dominio ſeptem Intelligentiarum, quo videlicet ordine præſint Orbi. *lib. 1.* Ad eundem reſponſiones octo Quæſtionum, quas mihi ſolvendas propoſuit. *lib. 1.* Ad Joachim Marchionem Brandenburgenſem contra maleficos & omnes artes vanas, ſuperſtitioſas, & Chriſtianæ Religioni contrarias. *libb. 5.* Ad eundem de cauſis, & cura maleficiorum & morbi caduci. *libb. 3.* Ad eundem Naturalium quæſtionum. *libb. 20.* Itinerarium vitæ meæ. *libb. 2.* Ad Burckhardum de Horneck Phyſicum contra peculium monialium pro nepte ſua. *lib. 1.* Statuta utriuſque capituli Ordinis noſtri mandato Præſidentium elimatius in Ordinem digeſſi. *lib. 1.* De Computo Eccleſiaſtico. *lib. 1.* Chronicon hoc præſens Monaſterij Hirſaugienſis in duobus ſcripſi voluminibus, ut cernitur, non parvæ quantitatis. Epiſtolarum mearum in Spanheim ſcripſi. *libb. 4.* Epiſtolarum mearum in Abbatia S. Jacobi Herbipoli ſcripſi. *libb. 6.* De miraculis oſtenſis ad memoriam Beatiſſimæ Virginis Mariæ prope Dittelbach Herbipolenſis Diœceſis poſtulante Senatu. *lib. 1.* De miraculis ejuſdem Dominæ noſtræ prope Heilbronnam in Urticeto divinitus oſtenſis. *libb. 2.* De Luminaribus ſive Illuſtribus viris & ſcriptoribus Germaniæ. *lib. 1.* Diverſarum orationum, quas in capitulis tam provinciali, quàm annali, vel extraxi, aut ſcripſi. *lib. 1.* Orationum quoque ſupplicatoriarum ad Deum & Sanctos complurium. *libb. 2.* Roſaria, Officia, Collectas, Orationes & Proſas ſine certo numero compoſui: inter quas prima incipit: *Exultent in hac die*, Et cantatur in Feſto S. Annæ ſub melodia: *Congaudent Angelorum chori.* Secundam ſcripſi ad inſtantiam Joannis quondam Archiepiſcopi Trevirorum, quæ ſic incipit: *JESU cœlorum Regis ſanctam laudemus Aviam.* Et canitur ſub melodia: *Ave præclara:* cujus litteræ verſuum capitales nomen meum repræſentant. Tertiam ſcripſi ad petitionem Joannis Fortis Carmelitarum Provincialis, & incipit: *Jubilemus in honore.* Canitúrque ſub melodia: *Lauda Sion Salvatorem.* Cujus capita verſuum nomen indicant poſtulantis. Curſum, Roſarium, & plures Orationes de S. Anna compoſui, quæ Raymundus Cardinalis Legatus datis Indulgentijs dudum confirmavit. Scripſi etiam officium Miſſæ de Compaſſione Beatæ Mariæ Virginis. De nutritio quoque Domini S. Joſeph, Miſſam & Roſarium. De Angelo proprio Miſſam & Roſarium. De S. Martha Miſſam & Roſarium. De S. Maria Magdalena Roſarium. De S. Petro Apoſtolo Roſarium. De Beata Virgine Roſarium. De S. Joanne Evangeliſta Roſarium. De S. Andrea Orationem & Roſarium. Exercitium totius vitæ actionis & Paſſionis Domini noſtri JESU Chriſti, per modum orationis & gratiarum actionis. Contra Carolum Bovillum, qui me falsò magum & necromanticum, in quadam Epiſtola ad Germanum Ganaij calumniatus

Opuſcula Trithemij Abbatis.

Opuſcula Joannis Trithemij Abbatis.

Lucubratiunculæ Joannis Trithemij.

Synthemata Joannis Trithemij Abbatis.

niatus eſt, libros duos, in quorum primo reſpondens ejus Epiſtolæ, ipſum falſum oſtendi atque mendacem: in ſecundo ſatisfeci his, ſi qui ſunt forſitan, qui mendacijs ejus fidem præſtiterunt. Hæc ſunt Lucubrationum mearum capita, tituli, & nomina: quas me hactenus ſcripſiſſe memini, Anno Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo quingenteſimo tertio decimo, ætatis meæ quinquageſimo primo, ultimâ die menſis Decembris.

Et hic ego Joannes Trithemius Abbas S. Jacobi Herbipolenſis, quondam verò Spanheimenſis, præſens opus Chronicorum ſive Annalium inſignis Monaſterij noſtri Hirſaugienſis, O Abba Joannes & Fratres memorati jam incolæ ejus, complevi, abſolvi & conſummavi, atque fatigatus quintum in annum calamum depoſui. Anno ſalutis MDXIV. Anno Joannis Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis undecimo, Indictione Romanorum ſecundâ.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM, QVÆ IN SECVNDA VOLVMINIS PARTE CONTINENTUR.

ABbates Provinciæ Moguntinæ citantur ad Concilium Constantiense. fol. 346
Nomina Monasteriorum Provinciæ Moguntinæ. 347
Capitulum Ordinis Constantiæ celebratur. 348
Abbatibus datur forma Reformationis. 349
Visitatores per Monasteria deputantur. 349
Reformatio Castellensis, Mellicensis, & Bursfeldensis initium sumunt à Concilio Constantiensi. 350
Earundem unio frustra tentatur. 443. 592
Citantur ad Concilium Basileense. 391
Fit Constitutio pro reformatione Ord. 400
Abbatiscellenses Abbati S. Galli Domino suo rebelles. 283. 310. 320
Confœderantur Suitensibus. 283. 323
Oppidanos S. Galli ad defectionem solicitant. 320
Cæduntur à Wilhelmo Comite Brigantino. 323. 326
Ducem Austriæ in fugam compellunt. 326
Per Rupertum Imperatorem compelluntur ad obedientiam Abbatis. 328
Cum Oppidanis S. Galli destruunt Monasterium in Roschach. 533
Adam Abbas S. Martini Coloniæ piè obit. 576
Dæmonem per censuras expellit. 577
Historia dæmonum terribilis apud Moniales. 578
Adamitarum hæresis in Bohemia oritur. 363
Eorum spurcissimi errores. 363
Adolphus Archiep. Moguntinus Moguntiam capit. 453
Concordiam init cum Diethero. 455
Dietherum prudenter sibi successorem designat. 484
Adolphus Comes Montensis capit Sifridum Archiepiscopum Colonienſem. 53
Liberum dimittit pro grandi lytro. 64
Capitur ipsemet à Sifrido. 64
Et in vinculis moritur. 64
Adolphus Comes de Nassaw fit Imperator Romanorum. 57
Coronatur & à cunctis suscipitur. 58
Misnensem comitatum Imperio incorporat. 58. 60
Albertum Austriacum, & Eberhardum Wirtenbergicum persequitur. 61. 64
Anglis subsidia pollicetur contra Gallos. 62. 67
Principes Imperij ab eo deficiunt. 63
Per Principes à Regno deponitur. 69
Causæ depositionis ejus. 69
Contra Albertum Austriũ copias cogit. 70
In prælio occiditur. 71
An jure fuerit à Principibus abrogatus. 72
Omnes ejus inimici malè pereunt. 72
Adolphus de Marca fit Archiepiscopus Colonienſis. 248
Pontificatum resignat. 249
Uxorem ducit. 249
Adamus de Insulis Doctor Parisiensis & opera ejus. 250
S. Albani Cœnobium à Moguntinis civibus destruitur. 81
Transfertur in Ecclesiam Collegiatam. 169
Albensis Abbas mutat Advocatum Monasterij Eberhardum Ducem Wirtenbergensem. 359
Cum magno Monasterij detrimento. 569
Albertus Dux Bavariæ Ratisbonã occupat. 550
Eandem Regno restituit. 551
Albertus Halberstattensis Episcopus Doctor, & opera ejus. 250
Alberti Hollandiæ Comitis progenies. 232. 323
S. Albertus Magnus apud Coloniam moritur. 39
Ejus opuscula. 39
Non fuit Magus vel Necromanticus. 40

Albertus

Albertus Marchio Brandenburgicus per insidias tentat Oxenfurtum. 406
Octies vincit Nürenbergenses. 421
Albertus filius Rudolphi Imperatoris fit Dux Austriæ. 43
Adolfo electo Imperatori contrarius. 61. 64
Adolfum bello aggreditur. 66
Alzen oppidum capit & destruit. 71
Adolfum prælio vincit & fundit. 72
Apud Aquasgrani coronatur in Regem. 72
Ejus uxor filijque. 72
Dictum ejus, cùm Romæ non approbaretur. 74
Hollandiam ad Romanum revocat Imperium. 79
Recusat Regnum Galliæ à Pontifice oblatum. 86
Contemnit quosdam Principes. 87
Bellum movet contra Rudolphum Palatinum & Archiepisc. Moguntinum. 88
Bingense oppidum obsessum obtinet. 88
Archiepiscopum Moguntinum ad gratiam recipit. 88
A Nepote suo interficitur. 114
Qui fuerint socij sceleris. 114
Infelix exitus eorundem. 114
In uno sepulchro conditur cum Adolfo. 118
Alberti Ducis Austriæ progenies. 234
Albertus Dux Austriæ fit Rex Ungariæ. 397
Eligitur Rex Romanorum. 398
Moritur sepultus in Alba Regali. 402
Alchimia casta meretrix. 225
Vanitas ejusdem. 287
Alchimistarum aliquot nomina. 287
Alexander VI. Papa veneno filij moritur. 597
Alfonsus Rex Castiliæ eligitur Rom. Rex. 19
Contemnit electionem. 19
Altvillense Castrum construitur. 168
Alzen oppidum unde ad Palatinos pervenerit. 71
S. Andreæ Apostoli caput ex Peloponeso Romam transfertur. 458
Andreas Monachus Spanheimensis & opera ejus. 462
Anglicanæ Societatis crudelitas. 246. 264
Galliam devastant. 246
Hispaniam depopulantur. 246
A Cunone de Falkenstein propulsantur. 246
Argentinam obsident. 247
Ex Alsatia fugantur. 247
Annatarum in Episcopatibus initium. 277. 306
S. Annæ caput Moguntiâ transfertur in Düren. 580
Antenor Rex Francorum in Mosa submergitur. 24
Antichristi tempora determinare vanum est. 124
Antonius Bastardus Burgundiæ Trevirim obsidet. 415
Aquarum inundatio damnosa. 105. 192. 263
Argentinenses Dominos se nuncupantes contemnuntur ab Henrico VII. Imperatore. 134
Arnoldus de Villanova vanus propheta. 123
Scripta ejus. 124
Arnoldus Dux Geldriæ à filio incarceratur. 459
Quam ob causam. 666
Arnoldus Mon. S. Albani, & opera ejus. 143
Astronomi cujusdam prædictio. 205
S. Aurelij corpus levatur è tumba. 533
Sepulchrum ejus renovatur. 572
Austriæ Duces metu extorquent investituram Ducatûs. 122

B

Badensis Marchio Marcus Episcopus à Leodiensibus fugatur. 459
Badensis Marchio Bernardus Vir sanctæ vitæ. 459
Badensis Marchio Hermannus fit Monachus Cluniaci. 460
Fit custos pecorum. 461
In morte recognoscitur. 461
Badensis Marchio Joannes Archiepiscopus Trevirorum inopiâ premitur. 595
Triplex causa inopiæ ejus. 595
Badensis Marchio Jacobus fit Archiepiscopus Trevirensis. 595
Baldewinus Archiepisc. Trevirorum, quatuor Episcopatuum Gubernator. 171
Comitem de Spanheim rebellem persequitur. 186
Comitem de Duna subjugat. 192
Comitem de Westerburg subigit. 194
Barensis Comitatus erigitur in Marchionatum. 229
Basanus Magnus Rex Francorum. 23
Basilea obsidetur à Rudolfo Habspurgio. 18
Terræ motu destruitur. 230
Helvetijs associatur. 587
Cives aliquot capiuntur à Geroltsekio. 483
Basileense Concilium indicitur. 367. 381
Confirmatur à Papa, & paulo post revocatur. 381
Citat Eugenium Papam. 392. 398
Eugenium absentem deponit. 402
Quem tandem ut verum Papam agnoscit. 413
Bavarica Genealogia. 295. 436. 637
Bavariæ Ducatus dividitur inter Duces. 173
Inter Ludovici Bavari Imp. filios. 216
Inter fratres Bavariæ Duces. 222. 295
Beatricis Imperatricis corpus Spiræ reperitur. 118
Altare portatile donat Ecclesiæ. 118
Altaris inscriptiones. 118

Beghardorum hæresis damnatur. 126. 231
Articuli errorum. 126
Bellum inter Comitem Juliacensem, & Archiepiscopum Colonienſem. 33
Inter Archiepisc. Colonienſem, & Ducem Brabantiæ. 33
Inter Ducem Brabantiæ, & Comitem Geldriæ. 52
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 62
Causæ ejusdem belli. 66
Inter Adolphum Imperatorem & Albertum Austriæ Ducem. 71
Inter Wilhelmum Episcopum Trevirenſem, & Comites quosdam. 82
Inter Gallos & Flandros. 92
Inter Helvetios & Comitem Habspurgi. 95
Navale inter Gallos & Flandros. 97. 98
Inter Ludovicum & Fridericum Imperatores. 138. 142. 156
Inter Archiepisc. & Cives Colonienſes. 145
Inter ſedecim Comites, & Ducem Brabantiæ. 170
Inter Adolphum Palatinum, & Baldewinum Archiepiſcopum Trevirenſem. 178
Inter Ducē Geldriæ, & Cives Leodienſes. 183
Inter Eccleſiam Herbipolenſem & Cives. 183
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 184
Inter Chriſtianos Hiſpaniæ, & Saracenos Mauritaniæ. 185
Inter Comitem Wirtenbergiæ, & Ducem Auſtriæ. 193
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 199
Inter Epiſcopum Herbipolenſem, & Comitem Hennebergium. 217
Inter Matrem & filium in Hannonia. 219
Inter Albertum Auſtriium & Helvetios. 222
Inter Epiſcopū & Cives Herbipolenſes. 224
Inter Carolum Imperatorem & Ducem Wirtenbergiæ. 241
Inter Archiepiſcopum Trevirenſem, & Comitem de Starckenburg. 242
Inter Comitęs de Wirtenberg, & Eberſtein. 253
Inter Ducem Luzenburgi, & Juliaci. 258
Inter Archiepisc. & Cives Colonienſes. 268
Inter Comitem de Wirtenberg, & Cives Rüthlingenſes. 270
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 280
Inter Lupoldum Ducem Auſtriæ & Helvetios. 283. 289
Inter Comitem Wirtenbergiæ & Cives Regni. 289
Inter Rupertū Palatinū & Cives Regni. 290
Inter Francofurtum, & nobiles de Cronenberg. 290
Inter Ducem Wirtenbergiæ & ſubditos ejus. 299
Bellum inter Wetnherum Trevirenſem, & Comitem de Salms. 301
Inter Ducem Montenſem, & Comitem Clivenſem. 302
Inter Epiſcopū & Cives Herbipolenſes. 306
Inter Abbatem S. Galli, & ſubditos ejus. 320
Inter Ducē Auſtriæ, & Abbatiscellenſes. 326
Inter Epiſcopum & Cives Leodienſes. 326
Inter Baſileenſes & Vicarios Auſtriæ Ducum. 329. 330
Inter Comitem Barenſem, & Comitem de Widmont. 380
Inter Archiepiſcopum Moguntinum, & Landtgrafium Haſſiæ. 387
Inter Ducē Montenſem & Geldrenſem. 387
Inter Regem Galliæ, & Ducem Burgundiæ. 388
Inter Milites Teutonicos & Huſſitas. 388
Inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes. 395. 398
Inter Chriſtianos & Turcas. 411
Inter Ducē Juliacenſem & Geldrenſem. 412
Inter Ducem Lotharingiæ & Cives Metenſes. 412
Inter Delphinum Galliæ & Helvetios. 412
Inter Principes Imperij, & Cives Regni. 419. 421
Inter Fridericum Palatinum, & Comitem de Lüzelſtein. 424
Ejusdem belli cauſa. 425
Inter Fridericum & tres Principes Badenſem, Metenſem, & Wirtenbergenſem. 451
Inter Brandeburgenſem & Bavarum. 452
Inter Adolphum & Dietherum Archiepiſcopos Moguntinos. 454
Inter Helvetios & Carolum Burgundum. 492. 493. 494
Inter Carolum Burgundum, & Renatum Lotharingum. 493
Inter Regem Galliæ & Maximilianum Auſtrium. 499
Inter Sigiſmundū Auſtrium & Venetos. 529
Inter Walleſios & Mediolanenſes. 530
Inter Maximilianū Imp. & Helvetios. 572
Inter Palatinum, & Principes Imperij. 604
Inter Caſimirum Brandenburgicum, & Norinbergenſes. 630
Benedictus Papa XI. ex Mon. Ord. S. Dom. 95
Philippum Regem Galliæ à cenſuris abſolvit. 95
Matrem in veſte pretioſa non agnoſcit. 97
Benedictus ex Monacho S. Benedicti PP. XII. eligitur. 178
Ludovici Bavari Legatos benignè audit. 179
Benedictinam Conſtitutionem edit pro reformatione Ordinis. 180
Ejus Declaratio. 188

Bernæ quatuor Dominicani comburuntur. 647
S. Bernhardinus canonizatur. 424
Bernardus Abbas Caſtellenſis Doctor & opera ejus. 189
Bernardus Abbas Northeimenſis Alchimiſta. 287
Bertholdus Ordinis Minorum Prædicator egregius. 11
Bertholdus Beghardus Hæreſiarcha capitur. 231
Ejus errores. 231
Herbipoli errores ſuos revocat. 232
Spiræ pertinax in errore comburitur. 232
Bickelenheim caſtrum venditur Eccleſiæ Moguntinæ. 34
Bingen oppidum capitur ab Alberto Imp. 88
Bingenſis miraculoſa imago B. V. M. 89
Bingenſium Civium ſeditio. 149
Oppidum flammis abſumitur. 534
Bingiorum temeritas in Palatinos. 538
Emporiũ transfertur ad Villam Mönſter. 538
Oppidi ſeræ malleis confringuntur. 539. 540
Blidenſtattenſe Monaſterium transfertur ab Ordine. 570
Bona Eccleſiarum non durant in manu laicorum. 294
S. Bonaventura fit Cardinalis. 18
In Sanctorum numerum refertur. 513
Bonifacius fit Papa VIII. 63
Recognitionẽ Regni exigit à Rege Galliæ. 85
Albertum Auſtrium invitat ad Galliam occupandam. 86
Anagniæ capitur. 94
Animi mærore conſumitur. 94
Boppardia fit rebellis Archiep. Trevirenſi. 564
Ab Archiepiſcopo obſidetur. 565
Occupatur. 583
Boſniæ Regnum à Turcis occupatur. 457
Boſniæ Rex Stephanus vivus excoriatur. 457
Brabantiæ Ducum Genealogia. 129
Brandenburgenſis Marchia venditur Regno Bohemiæ. 219. 274
Brandenburgenſium Marchionum Genealogia. 519. 524
Brandenburgenſem Marchionem ſe quidam fingit. 205
Brandenburgenſis Eccleſia olim Ordinis Præmonſtratenſis. 635
S. Brigitta vidua Princeps Sueciæ miraculis clara. 249
Ordo ab eadem inſtitutus confirmatur. 256
Revelatio ejus de Conceptione B. V. 256
Sanctarum numero adſcribitur. 292. 338
Burgundia à Rudolfo Imp. occupatur. 42. 53
Mortuo Carolo Duce à Rege Galliæ occupatur. 495
S. Burkhardi Cœnobium Herbipoli transfertur ab ordine. 458
Burſfeldenſis reformatio oritur in Concilio Conſtantienſi. 350
Joannes Monachus Reinhauſenſis author ejus. 351
Burſfeldia pauperrimum Monaſterium. 351
Joannes de Reinhauſen fit Abbas Burſfeldenſis. 351
Joañes Rhode promotor reformationis. 352
Ex Burſfeldia multa Monaſteria reformantur. 352
Confirmatur à Papa. 353
Nomina Monaſteriorum ex Burſfeldia reformatorum. 353

C

CAlixtus III. Papa crucem contra Turcas prædicari mandat. 428
Claſſem contra Turcas mittit. 430
Inſtituit feſtũ Transfigurationis Domin. 430
Moritur. 433
S. Cæleſtinus V. fit Papa ex Eremita. 62
Pontificatum reſignat. 63
Ordinis Cœleſtinorum auctor. 63
Canonizatur. 63
Cambergenſe Monaſterium transfertur ab Ordine. 533
Cardinalis Legatus à Latronibus ſpoliatur & occiditur. 176
Carinthiæ Ducatus unitur Auſtriæ. 26
Carmelitarum ordo ſublimatur. 47
Carmelitæ aliquot à Saracenis capiuntur. 665
Carolus Magnus non in Gallia, ſed in Germania natus. 243
Carolus Andegavenſis occupat Italiam. 10
Ex inſidijs opprimit Conradinum. 11
Quem capite plecti jubet. 11
Moritur. 46
Carolus Bohemus eligitur Romanorum Imperator. 199
In Regem Bohemiæ coronatur. 200
Marchionem Miſnenſem etiam electum armis terret. 203
Baſileæ Evangelium ad Miſſam legit. 204
Bello perſequitur Guntherum Schwarzenburgicum. 212
Uxor ejus & liberi. 215
Principibus indulget nova Rheni telonia. 218
Indultum hoc revocare cogitur. 218
Emit Marchiam Brandeburgenſem. 219
Profectionem Italicam adornat. 223
Concordat Herbipolenſem Epiſcopum cum Civibus. 225
Romæ coronam Imperialem ſuſcipit. 228
Comitem Juliacenſem in Ducem elevat. 229
Comitem Luzenburgenſem in Ducem ſublimat. 229

Condit Auream Bullam de electione Imperatoris. 230
Impedire tentat confœderationem Helveticam. 233
Exercitum movet contra Helvetios. 233
Se opponit exactionibus Rom. Pontificis. 236
Punit rebelles Tribus Norinbergenſes. 238
Eſslingenſes rebelles compeſcit. 240
Eberhardum Wirtenbergiæ Ducem debellat. 241
Pragenſem Univerſitatem fundat. 242
Pragenſem Epiſcopum in Archiepiſcopum elevat. 243
Pacem firmat cum Vice-comitibus Mediolani. 251
Rurſus perſequitur Vice-comitem Mediolani. 256
Wenzeslao filio coronam Imperij procurat. 258
Civitatibus taxam imponit. 262
Marchionatũ Brandenburgenſem emit. 263
Moritur, & Pragæ ſepelitur. 273
Carolus Audax Burgundiæ Dux. 463
Leodienſes rebelles Epiſcopo obſidet. 464
Conditiones pacis inter Carolum & Leodienſes. 464
Hoſtiliter devaſtat Galliam. 465
Pacem componit cum Rege Gallorum. 466
Auxilio Gallorum Leodium capit. 466
Ejus crudelitas in victos Leodienſes. 467
Eduardum Anglum in Regnũ reſtituit. 471
Regem Galliæ veneno tentâſſe fertur. 479
Pompa ejus in Conventu Principum. 481
Singularis juſtitiæ exemplum. 481
Regnum Siciliæ affectat. 481
Noveſium fruſtra obſidet. 482
Mariam filiam deſponſat Maximiliano. 483
Lotharingiam armis occupat. 484
Alſatiam pecuniâ ſibi comparat. 491
Granſoe oppidum vi capit. 492
Ab Helvetijs ſuperatus fugatur. 492
Clenodijs apud Helvetios relictis. 492
Mortenã obſidens fugatur ab Helvetijs. 493
Reinhardum Lotharingiæ Ducem perſequitur. 493
Ab Helvetijs tertio prælio perimitur. 494
Quidam ſe Carolũ Burgundũ eſſe fingit. 506
Occultè fugit de Bruchſal. 506
Carolus VII. Rex Galliæ infelix. 369
Componit pacẽ cum Duce Burgundiæ. 364
Ducem Burgundiæ ſe coram occidi permittit. 364
Carolus VIII. Galliæ Rex Neapolim & Campaniam ſubjugat. 555
Quare Romam obſederit. 556
Intromittitur ſub certis pactis. 556
Regnum Neapolitanum obtinet. 556
Alterius ſponſam rapit, ſuam repudiat. 568
Sine liberis moritur. 568
Carthuſia Moguntina fundatur. 115
Carthuſia Trevirenſis fundatur. 173
Carthuſia Colonienſis erigitur. 177
Caſtellenſis reformationis Benedictinæ initium. 321
Chorizantes ſubmerguntur ob contemptum Sacramenti. 35
Claræ vallenſis Abbas ſpoliatur apud Franckfurt. 640
Clemens IV. Papa Adverſarius Conradini Sueviæ Ducis. 10. 11
Prædicit cædem Ducis Conradini. 12
Dictum ejus ſuper pluralitate beneficiorũ. 15
Viterbij moritur. 15
Clemens V. PP. ex Archiepiſcopo Burdegalenſi. 100
Hiſtoria electionis ejus deſcribitur. 100
Philippo Regi Galliæ multa promittit. 101
Lugduni coronatur. 103
Sedes Apoſtolica in Galliam transfertur. 103
Electionem Archiep. Moguntini caſſat. 104
Et Petrum Medicum Archiepiſc. creat. 105
Conſentit Templarios à Philippo Rege capi. 110
Offendit Philippum Regem Galliæ. 116
Concilium Viennenſe celebrat. 125
Hæreſin Beghardianam damnat. 126
Clementinarum librum edit. 127
Moritur. 136
Clemens PP. VI. ex Monacho Ciſtertienſi. 187
Scripta ejus. 187
Pro Ludovico Bavaro Imp. alium eligi jubet. 199
Clerus Wormatienſis urbe ſuâ pellitur. 322
Cum civibus reformat concordiam. 326
Clingenmünſter tranſfertur ab ordine. 537
Colmaria ab Adolfo Imp. capitur. 58
Colonia ab Archiep. Colonienſi obſidetur. 15
Fabricatur ſecreta urbis traditio. 16
Traditio propalatur. 16
Fit rurſus concordia. 16
Septennio Excommunicantur. 73
Archiepiſcopo rebelles. 87. 145. 161. 257. 268
Occidunt duos Canonicos Colonienſes. 219
Alius Canonicus in platea inſidioſè occiditur. 629
Colonienſis Archiepiſcopus ſeptennio captivus tenetur. 53
Colonienſis Diœceſis vaſtatur à Comite Juliacenſi. 53
Colonienſis Univerſitas fundatur. 290
Conceptionis Immaculatæ aſſertio ex S. Brigitta. 256
Conceptionem B. V. Immaculatam impugnare periculoſum. 500

Conceptio Immāculatā B. V. confirmatur à Concilio Basileensi. 414.
A Doctoribus Parisiensibus. 270
A Doctoribus Colonienſibus, & Moguntinis. 570. 574. 583
Conciliabulum Pisanum indicitur. 668
Causa conciliabuli Pisani. 669
Concilium Aschaffenburgense Provinciale celebratur. 57
Concilium Basileense indicitur. 367. 381
Confirmatur à Papa. 381
Citat Eugenium ad Concilium. 398
Deponit Eugenium absentem. 402
Ejus acta confirmantur à Papa. 414.
Concilium Constantiense indicitur. 335
Initium ejusdem Concilij. 336. 337
Martinus PP. V. eligitur in Concilio. 357
Finem accipit. 359
Concilium Herbipolense celebratur. 49
Concilium Lateranense indicitur. 672
Concilium Lugdunense celebratur. 20
Concilium Pisanum celebratur. 327. 328
Concilium Viennense celebratur. 125
Confluentia ab Archiepiscopo Trevirensi occupatur. 102
Conradinus Dux Sueviæ exercitum ducit in Italiam. 10
Nepotem Henricū Hispanum præmittit. 11
Pisanorum auxilijs utitur. 12
Clementis IV. præsagium de Conradino. 12
Prælio vincitur & capitur. 13
Capite plectitur. 13
Conradus Abbas S. Joannis Rhingauiæ, & opera ejus. 525
Conradus de Alzeia Cancellarius Palatinus. 235
Opera ejus. 261
Conradus Celtes Protuccius Poëta Viennæ moritur. 636
Opera ejus. 636
Conradus de Halberstatt Ordinis Prædicatorum Doctor. 65
Comportat Concordantias Bibliorum. 65
Conradus de Monte Puellarum Ratisbonensis, & opera ejus. 187
Constantienses Helvetijs adscribi optant. 667
A Maximiliano Imp. impediuntur. 667
Constantinopolis à Turcis capitur. 426
Reliquiæ Sanctorum conculcantur. 426
Libri sacri in mari submerguntur. 426
Corona Regis Angliæ Trevirensi Archiepisc. impignoratur. 184
Corporis Christi festum Wormatiæ admittitur. 162
Corporis Dominici miraculum in Gallia. 54
Sacramentum sanguine manat. 54
Judæus pro scelere ignis pœnam luit. 55
Simile exemplum. 546
Crux prædicatur contra Turcas. 194. 536
A Militibus Teutonicis. 663
Cruces apparent in vestibus hominum. 580
Crucigeri pœnitentes in Italia. 586
Cuno de Falckenstein Administrator Ecclesiæ Moguntinæ. 201
Audax facinus contra Cardinalem Columnensem. 201
Fastus ejus facetè reprehenditur à Cæsare. 237
Anglicanam Societatem profligat. 246
Fit Coadjutor Ecclesiæ Trevirensis. 247
Fit Archiepiscopus Trevirensis. 248. 253
Fit Administrator Colonienſis. 255
Optimus Ecclesiarum Oeconomus. 255
Moritur. 286
Ingentem Successori thesaurū relinquit. 286
Cypri Regnum quomodo ad Venetos pervenerit. 480

D

Dæmonum historia horribilis cum Monialibus gesta. 578
Daniæ Regina è captivitate Suecorum liberatur. 598
Daniel Presbyter Rex Francorum. 27
Dantes Poëta scribit contra Ecclesiam. 184
Deckingense Monasterium comburitur. 685
Dietherus Archiepiscopus deponitur. 443
Causæ depositionis ejus. 443
Fit Archiep. Moguntinus. 484
Obit sepultus cum epitaphio. 414
Dimbach templū B. V. Mariæ miraculosæ. 142
Dirolfus Monasterij Hochheimensis fundator. 35
Dissensio inter duos fratres Hispaniæ Reges. 10
Inter Hollandos Nobiles & Plebem. 13
Inter Episcopum Herbipolensem & Comites quosdam. 15
Inter Archiepiscopum & Cives Colonienses. 15. 145. 266. 360
Inter Cardinales pro eligendo Pontifice. 18
Inter Electores pro eligendo Cæsare. 19
Inter Nicolaum Papam & Carolum Apuliæ Regem. 36
Inter Archiepiscopum Moguntinum, & Comitem in Spanheim. 36. 37
Inter Episcopum Herbipolensem, & Comites Rothenburgenses. 37
Inter duos electos Moguntinos. 45. 51. 102. 169. 198
Inter Comites de Spanheim, & de Veldentia. 53
Inter Bonifacium VIII. & Philippum Regem Galliæ. 84
Inter duos electos Spirenses. 141
Inter duos electos Trajectenses. 164
Inter duos electos Herbipolenses. 176. 196

Inter

Inter Episcopum & Cives Herbipolenses. 195. 385
Inter Archiepiscopum Moguntinum, & Palatinum. 195. 539
Inter Ludovicum Regem Ungariæ & Venetos. 234.
Inter duos electos Colonienses. 248
Inter Archiepiscopum & Moguntinos. 250
Inter Episcopũ & Cives Wormatienſ. 251. 370
Inter duos electos Moguntinos. 261. 300. 443
Inter Principes & Cives Regni Germanici. 274
Inter duos electos Reges Neapolitanos. 294
Inter Episcopum & Clerum Herbipol. 301
Inter Ludovicum Palatinum & Comitem in Spanheim. 332
Inter Ludovicum & Henricum Bavariæ Duces. 357
Inter Episcopum & Cives Spirenses. 372
Inter duos electos Trevirenses. 376
Inter Clerum Moguntinum & Cives. 388
Inter Ladislai Ungari Matrem, & Uladislaum Polonum. 408
Inter Archiepiscopum & Clerum Colonienſem. 477
Inter Cives Bingios & Canonicos Moguntinos. 526
Inter Palatinũ & Landtgrafium Hassiæ. 575
Inter Clerum & Cives Wormatienses. 575
Inter Albertum & Rupertum Bavariæ Duces. 603
Divion Urbs Burgundiæ à Maximiliano Imp. obsidetur. 686
Fit Pax inter Gallos obsessos, & Helvetios obsidentes. 686
Helvetijs dantur falsi obsides à Gallo. 688
Dracol° Waiwoda tyrañizat in Walachia. 428
Duellum inter Comitem de Isenburg & Nobilem de Oerbeck. 188
Inter Comitem de Monte, & Comitem de Blanckenheim. 244
Inter Robertum Severinatem, & Comitem de Sonneberg. 529
Dulcinus instaurator Hæresis Fratricellorũ. 103
Ejus errores. 103
Cum multis igne crematur. 104.

E

EBerhardus Comes Rudolfo Imperatori rebellis. 49
Ad gratiam Imperatoris recipitur. 49
Adolfo Imperatori contrarius. 61
Tandem & Henrico VII. Imp. rebellis. 121
Castella 72. bello amittit. 121
Ad Marchionem Badensem confugit. 121
Sepultura Wirtenbergæ Comitum perstringitur. 122
Ejus bella memorantur. 167
Moritur. 168
Eberhardus II. Dux Wirtenbergiæ rebellis Imperio. 240
Arma movet contra Imperatorem. 241
Vincitur prælio ab Imperatore. 241
Pacem petere cogitur. 241
Quibus conditionibus. 241
Solemnes filiæ nuptias celebrat. 245
Moritur. 255
Eberhardus III. Dux Wirtenbergiæ obsidet Hochenkrehen. 503
Causa obsidionis. 503
Comitatus Wirtenbergicos unit. 512.
Ex devotione Romam vadit. 513
Novum ordinem Sacerdotum instituit. 537
Moritur, & in habitu fratrum S. Petri sepelitur. 560
Elogium ejus vitæ. 560
Eberhardus junior fit Dux Wirtenbergiæ. 561
Non sedere, sed stare solitus inter edendũ. 561
Eberhardi Clusa Monasterium Canonicorum Regularium. 429
A quo sic nominatum. 429
Edmundus Rex Angliæ fratrem suum in carcerem claudit. 496
Et in vino malvatico submergit. 497
Eduardus Anglorum Rex subtili astu silentium uxoris probat. 93
A propria uxore in vincula conjicitur. 155
Eduardus Angliæ Rex eligitur Rom. Rex. 203
Liberè resignat. 203
Regem Galliæ Joannem cum filio capit. 230
Certâ lege liberos dimittit. 238
Rursus invadit Galliam. 244
Egino Dux Zeringiæ Friburgum Brisgoiæ obsidet. 251
Prælio vincit Friburgenses. 252
Friburgum Austriæ Ducibus vendit. 253
Ehingenses hominem pro pretio occidunt. 263
Eichselensis Ecclesia prope Rheinfelden miraculis illustris. 598
Propter Reliquias SS. V V. Kunegundis, Wiboradis & Mechtildis. 598
Elisabetha Ducissa Wirtenbergiæ Hospes in Hirsaugia. 594
Multa confert donaria Hirsaugiæ. 594
Elwangense Monasterium recedit ab ordine. 436. 531
Epitaphium Friderici Episcopi Spirensis. 87
Friderici Brunschwicensis à Mognatinis occisi. 308
Ruperti Palatini Regis Romanorum. 331
Eugenij IV. PP. 414
Dietheri Archiepiscopi Moguntini. 514
Conradi Abbatis S. Joannis in Rhingauia. 525

Eremita prædicit Rudolfo Habſpurgio regale faſtigium. 17
Eremitarum ſeu Einſidlenſe Monaſterium comburitur. 649
Erneſtus Dux Bavariæ ſubmerſionem Amaſiæ ſuæ ulciſcitur contra Patrem. 392
Eſslingenſes Imperio rebelles. 239
Pacem emere compelluntur. 240
Eugenius IV. PP. confirmat Concilium Baſileenſe. 381
Denuo confirmat. 384
Seorſim celebrat Concilium Ferrariæ. 392
A Concilio Baſileenſi deponitur. 402
Tentat deſtruere Concilium Baſileenſe. 413
A Concilio Baſileenſi ut verus Papa agnoſcitur. 413
Moritur & ſepelitur cum addito epitaphio. 414

F

FAmes diuturna Germaniam vexat. 135. 586
Felix V. antea Amedæus eligitur Papa à Concilio Baſileenſi. 403
De origine, vita & moribus ejus. 403
Multos creat Cardinales. 404
Ex his Nicolaum Abbatem Panormitanum. 404
Nicolao Papæ electo cedit. 419
Quibus conditionibus. 419
Ferdinandus Rex Hiſpaniæ Granatam occupat. 186
Flagellantium Secta exoritur. 207
Numerus eorum in Suevia. 208
Veniunt Avenionem ad Papam. 208
Litteræ Clementis Papæ contra eoſdem. 209
Eorum errores & vitia. 209
Brevi tempore evaneſcunt. 211. 296
Flandri prælio vincuntur à Gallis. 67
Comites Flandriæ capiuntur à Philippo Galliæ Rege. 67. 83
Gravi jugo premuntur à Gallis. 83
Conſpirant contra Rectores Gallicos. 83
Gallorum ter mille quadringenti cæduntur. 84
Wilhelmus Comes Rheni fit Dux Flandrorum. 90
Bellum parant contra Gallos. 91
Acriter præliantur contra Gallos. 92
Guidoni Duci ſe ſubmittunt. 93
Ab Eduardo Angliæ Rege per aſtum adjuvantur. 93
Treugas faciunt cum Rege Galliæ. 93. 96
Foſſarij Hæretici in Bohemia. 319
Flandriæ Comitatus obvenit Ducibus Burgundiæ. 275
Franciſcus Salviatus Archiepiſcopus Piſanus Florentiæ ſuſpenditur. 498
Franckofurtenſes vincuntur à Nobilibus de Cronenberg. 290
Franckofurtenſis ad Oderam Univerſitas fundatur. 630
Francorum origo. 22. 23
Francicæ Hiſtoriæ ſcriptor Hunibaldus. 22
Francorum Reges antiqui. 22
Quando intrârint Germaniam. 23
Francorum Regum Genealogia. 23
Unde Franci dicti. 23
Franci Romanis Tributarij facti. 24
Faramundus ex Duce Rex Francorum factus. 24
Francorum quatuordecim Duces. 25
Francorum Rex Clodovæus primus Chriſtianus. 25
Francorum Regnum dividitur inter Lotharij filios. 25. 157
Franciæ Comites Alemaniam poſſident. 26
Habſpurgij ex Francorum Genealogia. 26
Francorum Regis Lotharii proſapia. 27
Francorum Regis Pipini proſapia. 27
Francorum Rex Daniel Presbyter. 27
Carolus primus ex Francis Imperator. 28
Francorum regnum in duas Monarchias dividitur. 28
Francorum orientalium Ducatus unde ad Eccleſiam Herbipolenſem pervenerit. 37. 410
Francorum Imperium quot annis duraverit. 19
Quæ Provinciæ ſpectent ad Regnum Germaniæ. 19
Quæ ad Regnum Gallicanum. 19. 28
Fraternæ charitatis exemplum in Duce Wirtenbergiæ. 512
Fratricellorum hæreſis exoritur. 74
Articuli errorum. 75
Hæreſis author exhumatur. 76
Quomodo publicata fuerit. 76
Wilhelmæ propagatricis antrum. 76
Wilhelma Sacerdotis agebat officium. 77
Pro ſancta ſepelitur. 77
Conradus Mediolanenſis rem aſtu prodit. 77
Hæretici comburuntur. 78
Dulcinus reſtaurator ejusdem hæreſis. 103
Eadem hæreſis in Auſtria pullulat. 139
Principales articuli errorum. 139
Ingens numerus hæreticorum. 140
Puellæ ſectariæ fatua reſponſio. 140
In Italia quoque graſſatur. 147
Natos ſuos in ſpeluncis necabant. 147
Waltherus fratricellus Coloniæ comburitur. 155
Frawenburg caſtrum conſtruitur à Comitiſſa ex lytro captivi Archiep. Trevirenſis. 162
Friburgum Briſgoiæ obſidetur à Duce Zeringiæ. 251
Auſtriæ Ducibus venditur. 253

Fridericus Dux Auſtriæ contra Ludovicum Bavarum eligitur Imperator Romanorum. 137
Bellum movet in Ludovicum Bavarum. 138
Eſslingam obſidet. 138
Argentinam oppugnat. 142
A Ludovico Bavaro funditur. 142
Bavariam devaſtat. 146. 148
A Pontifice in Italiam vocatur. 155
Bellum contra Ludovicum Bavarum inſtaurat. 156
Prælio victus unà cum fratre capitur. 156
Friderici liberationē magus pollicetur. 159
Fridericus Burggrafius Noricus fit Marchio Brandeburgicus. 355
Non admittitur à Brandeburgenſibus. 355
Armis obtinet Marchiam Brandeburgenſem. 356
Progenies ejus. 356
Dux Chriſtianorum contra Bohemos Huſſitas. 366
Fridericus Brandeburgenſis Marchio & liberi ejus. 683
Fridericus Dux Auſtriæ proſcribitur à Sigiſmundo Imperatore. 340
Joannem Papam XXIII. Concilio Conſtantienſi reſtituit. 340
Fridericus III. Dux Auſtriæ fit Rex Romanorum. 405
Ducit uxorem Leonorā Luſitanam. 405. 423
Fit Tutor Ladislai Regis Ungariæ. 406
Renuit acceptare coronā Bohemicam. 406
Aquiſgrani coronatur. 408
Turcarum 30000. prælio fundit. 411
Delphinum Galliæ fruſtra contra Helvetios incitat. 412
Nicolaum Papam legitimum agnoſcit. 416
A Nicolao Papa Rōmæ coronatur. 422
Falſa de eo vaticinia prædicta. 423
A ſubditis obſidetur in Neuſtatt. 425
Fridericum Palatinū bello invadi curat. 436
A ſubditis rebellibus obſidetur Viennæ. 456
Recuſat Carolo Burgundo dare Regnum Siciliæ. 481
Carolo Burgundo dat Geldriæ Ducatū. 502
Filium Maximilianum in Regem eligi curat. 525
Bello aggreditur Brugenſes pro liberando filio. 531
Bellum movet contra Ducem Bavariæ generum. 550
Moritur, & Viennæ ſepelitur. 552
Fridericus Palatinus Dux fit Tutor Philippi. 420
Bello invadit Comitem de Lüzelſtein. 424
Comitatum Lüzelſtein armis obtinet. 425
Oppidum Bergzabern vi occupat. 429
Montfort caſtrum prædonum deſtruit. 432
Contra octodecim Principes hoſtes ſe tuetur. 436
Cauſa diſcordiæ cū Duce Wirtenbergiæ. 436
Schauenburgenſe caſtrum invadit. 437
Ludovicum Ducem Bavariæ ſibi conciliat. 437
Cum Diethero Archiepiſcopo Moguntino pacem init. 438
Ludovico Nigro Palatino prævalet. 438
Comitem Liningenſem opprimit. 439
Dietherum Archiep. Moguntinū fovet. 444.
Ducem Wirtenbergiæ debellat. 445
Tres Principes cædit & capit, Badenſem, Metenſem & Wirtenbergicum. 451
Pecuniâ mulctat captivos Principes. 451
Ruperto fratri Colonienſi Archiepiſcopo auxiliatur. 468
Weiſſenburgenſe Monaſteriū reformat. 469
Bugsberg & Schlupff caſtra prædonum deſtruit. 470
Weiſſenburgenſe oppidum obſidet. 472
Ludovici Nigri oppida occupat. 472. & ſeqq.
Concordiam init cum Ludovico Nigro Palatino. 476
Oppida quæ Ludovico Nigro eripuit. 476
Moritur, in habitu FF. Minorū ſepultus. 479
Frumenta Germanis è Sicilia advehuntur. 135

G

Gaguini Roberti Galli eſſatū de Gallis. 280
Galeatius Vice-comes Mediolani inſtituitur. 170
Galli Armigniaci vaſtant Alſatiam. 399
Superantur ab Helvetijs. 399
A Ludovico Palatino cæſi fugantur. 399
Gallicus morbus exoritur. 563
Gallorum Regnum miſerè collapſum. 369
S. Galli Abbas inquietatur abs oppidanis S. Galli. 532
Conſtruit Monaſterium in Roſchach. 532
Monaſterium novum ab oppidanis deſtruitur. 533
Helvetios in auxilium vocat. 533
Recipit compenſationem damnorum. 533
S. Galli Oppidani rebelles Domino Abbati S. Galli. 320. 321
Obſidentur à Friderico Duce Auſtriæ. 323
Monaſterij S. Galli portas effringunt. 532
Novum Monaſterium in Roſchach deſtruunt. 533
Compelluntur Abbati ſatisfacere. 533
Geldriæ Dux fratrem in vincula conjicit. 245
Propter adulterium occiditur. 259
Geldriæ ducum Genealogia enoritur. 259
Geldriæ Ducatum Arnoldus de Egmunda occupat. 520
A Friderico Imp. datur Carolo Burgundo. 520

Frideri-

Friderieus Comes in Spanheim prætendit Ducatum. 503
Carolus puer Arnoldi filius capitur à Carolo Burgundo. 503
Varietas infortuniorum ejus. 503. 554. 569. 571. 629
Gengenbacense Monasterium reformatur. 586
Abbas fugit cum Clenodijs. 587
Georgius Bohemiæ Rex deponitur à Pio II. Papa. 462
Gerardus Episcopus Herbipolensis. 291
Occupat oppida Schweinfurt & Winsheim. 291
Obsidet Montem Gigantum. 296
Herbipolenses prælio cædit. 306
Gerardus Gros Doctor & opera ejus. 261
Ejus de Monialibus dictum. 261
Gerardus Monachus S. Quintini Doctor & opera ejus. 53
Gerlacus Abbas Tuitiensis capitur. 588
Causa captivitatis ejus. 589
Germaniæ Regnum Romanis non subjectum. 157
Quid comprehendat. 19. 163
Interdicto supponitur à Papa. 182
Gieſſen castrum prædonum capitur ab Archiepiscopo Moguntino. 147
Gottfridus Bruchsalensis civis à mortuis resurgit. 149
Refert visionem suam. 151
Mirabilia quæ retulit. 151
Variæ in purgatorio pænæ. 153
Missarum celebratio prodest animabus. 153
Multi vocati, pauci verò electi. 153
Non sine opinione sanctitatis moritur. 155
Gottfridus Schenk de Limpurg fit Episcopus Herbipolensis. 409
Primus se scribit Ducem Francorum. 409
Gotzaugiensis Abbas certat cum Christophoro Marchione Badensi ob Advocatiam. 650
Sumptus litis negantur Abbati à Monachis. 650
Abbatiam relignat. 650
Græca Ecclesia se Romanæ submittit. 21
Græcorum Imperium à Turcis occupatur. 426
Granatæ Regnum ab Hispaniæ Rege occupatur. 546
Grandinis tempestas damna infert. 636. 649
Gregorius X. S. Bonaventuram creat Cardinalem. 18
Concilium generale Lugduni celebrat. 20
Contributionem Decimarum indicit contra Saracenos. 21
Gregorius XI. PP. Romam ab Avenione revertitur. 269
Occasio hujus reditûs. 269
Decimam fructuum petit, sed frustra. 269
Gregorij PP. XII. adversus Benedictum Antipapam constantia. 327
In Concilio Constantiensi renuntiat Papatui. 341
Guntherus Comes Schwarzenburgicus eligitur Rom. Rex. 204
Ejus contentio pro Imperio cum Carolo Bohemo. 212
Pacem firmat cum Carolo Bohemo. 212
Veneno interijsse fertur. 213

H

HAgenbachiorum Nobilium origo. 491
Hagenbach Petrus tyrannus Alsatiæ. 491
Capitur in Brisach, & capite truncatur. 491
Hall oppidū Regale in servitutē redigitur. 485
Hartmannus de Habspurg filius Rudolfi Imp. in Rheno submergitur. 32
Hartmannus Comes Wirtenbergiæ in carcere obit. 41
Hassiæ Comes Hermannus fit Gubernator Ecclesiæ Colonienſis. 479
Defendit Novesium à Carolo Burgundo obsessum. 482
Fit Archiepiscopus Colonienſis. 507
Reformator Claustralium. 508
Munificus & mansuetus. 508
Dominicæ Passionis meditator. 508
Constituit Cœnobiū Fratrum Minorum. 509
Hassiæ Landtgrafius Wilhelmus Palatinum bello vexat. 613
Wilhelmus alter è custodia dimittitur. 659
Genealogia Hassiorum. 659
Heidelbergensis Universitas fundatur. 172
Quando & à quo institura. 331
Henricus Abbas S. Ægidij Norinbergæ Doctor. 416
Henricus Basileensis Episcopus fit Archiepisc. Moguntinus. 48
Henricus Calkar Carthusianus Doctor & opera ejus. 297
Henricus Carinthiæ Dux Bohemiā invadit. 110
Henricus de Dolendorff Carmelita Doctor & opera ejus. 216
Henricus de Erpfurdia Doctor & opera ejus. 217
Henricus de Firmaria Ord. S. Aug. Doctor & opera ejus. 187
Henricus de Gandavo Doctor & opera ejus. 61
Henricus de Hassligino Monachus & opera ejus. 81
Henricus de Hassia Canon. Wormatiensis & opera ejus. 313
Henricus de Schlize Marescallus Abbatis Fuldensis armis aggreditur Herbipolenses peregrinantes. 186
Henricus Luzenburgi Comes fit Rom. Imperator. 116

Aquisgrani coronatur. 117
Ejus uxor & liberi. 117
Adolfum & Albertum Impp. uno sepulchro condit. 118
Corpus Reginæ Beatricis Spiræ reperit. 118
Conventum Principum Spiræ celebrat. 119
Joañem filium ex Comite creat Ducem. 119
Eundem creat Regem Bohemiæ. 120
Comitem Wirtenbergiæ rebellem persequitur. 121
Septuaginta duo ejus castella occupat. 121
Comitē Oetingensem rebellē proscribit. 122
Duces Austriæ metu cogitur investire de Austria. 122
Coronâ ferreâ Mediolani coronatur. 123
Lombardiam & urbes rebelles expugnat. 123. 125
Romam cum exercitu intrat invitis Ursinis. 127
Romæ solemniter coronatur. 128
Florentiam obsidet. 128
Robertum Regem Apuliæ regno privat. 129
Morbo Dyssenteriæ laborare incipit. 130
Historia porrecti veneni fictitia esse probatur. 130
Moritur in oppido Bonconvento. 130
Patrum Prædicatorum innocentia demonstratur. 131
Argentinenses Dominos despexit, supplices audivit. 134
Herbipolenses persecutores Clericorū. 44. 181
Episcopo Domino suo rebelles. 224. 244. 302
Comburunt Cœnobia S. Burkhardi & S. Jacobi. 303
Septendecim vicibus Episcopo suo rebelles. 304
Episcopum obsident in Monte S. Mariæ. 304
Incendiarij & captivatores Sacerdotum. 305
Prælium ineunt cum exercitu Episcopi. 306
Victi vario mortis genere puniuntur. 306
Denuo vincuntur rebelles Episcopo. 393
Herbipolense Concilium contra exactiones Papæ. 49
Herbipolense Gymnasium transfertur Erphordiam. 296
Causæ Translationis. 296. 314
Herbipolensis Episcopus judicium provinciale à Pipino habet. 37
Herbipolensis Clerus spoliatur. 46
Hermannus de Schildis Doctor & opera ejus. 187
Hieronymus Pragensis intrat Constantiam. 341
Fugiens occultè retrahitur. 342
Et ad carceres rapitur. 342
Unà cum Husso ad ignes damnatur. 343
S. Hildegardis canonizatio instituitur. 142
Hirsaugiensis Abbas XXVI. Joañes eligitur. 9
Inopiâ premitur. 10
Moritur. 32
Abbas XXVII. Volandus eligitur. 32
Negligens in regimine. 32
Vendit aliqua bona. 33
Resignat munus Abbatiale. 38
Abbas XXVIII. Craffto, eligitur. 38
Hirsaugia sub eo non restituitur. 39
Moritur. 58
Abbas XXIX. Gottfridus eligitur. 59
Sub eo aboletur consuetudo adultos tantum suscipiendi, non pueros. 59
Dotes corporis & animi ejus. 60
Moritur. 79
Abbas XXX. Henricus II. eligitur. 79
Monasterij bona plura alienavit. 80
Discordia oritur inter ipsum & Conventum. 140
Malè sibi conscius, 141
A Ludovico Imperatore deponitur. 143
Abbas XXXI. Sigismundus & Gerardus in dissensione eliguntur. 144
Causæ, cur mali Abbates eligantur. 144
Sigismundus Abbas declaratur abs Archiepiscopo Moguntino. 145
Ab omnibus suscipitur. 145
Moritur. 189
Abbas XXXII. Wichardus eligitur. 190
Alienata bona redimit. 190
Disciplina claudicat. 191
Fit divisio reddituum inter Abbatem & Conventum. 191
Hirsaugia sub eodem sterilis. 226
Moritur. 226
Abbas XXXIII. Wichardus II. eligitur. 226
Mores & industria ejus laudantur. 227
Innocentius VI. confirmat bona Hirsaugiensia. 227
Moritur. 238
Abbas XXXIV. Wignandus eligitur. 239
Magna sub eo Monachorum ignavia. 239
Moritur relictis post se debitis & dissolutione monastica. 276
Abbas XXXV. Gottfridus II. eligitur. 276
Moritur, relinquens Monasterium debitis gravatum. 292
Abbas XXXVI. Wichardus III. eligitur. 293
Moritur. 311
Abbas XXXVII. Fridericus II. eligitur. 311
Ejus mores & ingenium. 312
Comparet in Concilio Constantiensi. 350
Monasterij immunitatem tuetur. 372
Moritur. 373
Abbas XXXVIII. Wolfframmus eligitur. 373
Bursfeldensem observantiam introducit. 374. 433

Richenbacenſes Fratres citat ad Concilium Baſileenſe. 386
Privilegia Hirſaugiæ in Concilio examinantur. 386
Comparet in Concilio Baſileenſi. 391
Cenſus Schönreinenſes renovat. 408
Præpoſitum Rothenſem rebellem reprimit. 422. 436
Moritur, & juxta B. Brunonem ſepelitur. 440
Corpore B. Brunonis cæcum curante. 440
Abbas XXXIX. Bernardus eligitur. 441
Octo Cœnobia reformat. 441
Secundi fundatoris titulum meretur. 442. 515
Rebelles Præpoſitos in Roth & Richenbach punit. 479
Waldeck caſtrum comparat. 510
Abbatiâ laudabiliter geſtâ obit. 515
Abbas XL. Georgius eligitur. 515
Reſignat Abbatiam ob ſenium. 520
Abbas XLI. Blaſius eligitur. 520
Oritur diſſenſio inter ipſum & Conventum. 521
Multa ædificia utilia ſtruit. 534
Cenſus annuos auget. 545
Nova oritur diſſenſio inter ipſum & Conventum. 564
Privilegia Monaſterij defendit. 569
Moritur. 599
Quanta Monaſterio bona præſtiterit. 599
Abbas XLII. Joannes Haſmann eligitur. 600
Elogium vitæ & converſationis ejus. 601
Nicolai Baſelij de eo teſtimonium. 602
Burbach villam vendit Canonicis Spirenſibus. 673
Quæ cauſæ venditionis fuerint. 673
Vocatur ad reformandũ Morſmünſter. 682
Bibliothecam conſtruit. 691
Nomina Fratrum ſub eo viventium. 691
Hirſfeldenſis Monaſterij Regalis titulus extinguitur. 689
Fuldenſi Monaſterio incorporatur. 689
Cauſæ ſuppreſſæ Abbatiæ Hirſfeldenſis. 690
Hocheimenſe Cœnobium fundatur. 35
Hochzolern caſtrum à Duciſſa Wirtenbergica deſtruitur. 368
Hollandi conſpirant contra Nobiles. 13
Nobiles interficiunt. 13
Aliena rapiunt. 13
Cæduntur & diſſipantur. 13
Hugbertus Monachus Blidenſtattenſis Chronographus. 135
Huſſitæ magnis cædibus graſſantur in Chriſtianos. 344
Joannes Præmonſtratenſis Doctor Huſſitarum. 358
Occupant Monaſterium Carmelitarum Pragæ. 358
Circumferunt in plateis Dominicum corpus. 358
Trucidant Conſules Pragenſes. 359
Pincerna Regis Wenceslai fautor Huſſitarum. 359
Ziſchka eorundem Princeps. 362
Terras fidelium devaſtant. 379
Michelfeldenſe Monaſteriũ incendunt. 379
Citantur & comparent in Concilio Baſileenſi. 390
Diſputatione vincuntur in Concilio. 390
Cæduntur prope Suſatum. 416

I

S. Jacobi Monaſterium Moguntiæ à Burſfeldenſibus reformatur. 404
Abbas expellitur per Cives. 434
S. Jacobi Monaſterium Herbipolenſe reformatur. 565
Quæ cauſa Epiſcopum ad reformandum moverit. 566
Extremâ premitur inopiâ. 567
Joannes Hickerich promovet reformationem. 567
Jacobus de Villa Abbas Eberbacenſis, & opera ejus. 217
Jacobus Cypri Rex Civis Venetus moritur. 480
Jacobus Monachus Hirſaugienſis, & opera ejus. 553
Imago Miraculoſa B. V. in Diethelſpach. 638
Imago Miraculoſa Ejusdem in Hannonia. 165
Imperium Francorum quot annis duraverit. 19
Quæ provinciæ ſpectent ad regnum Germaniæ. 19
Quæ ad regnum Gallicanum. 19. 28
Imperiũ quid ſit, & quid Regnũ Germaniæ. 163
Imperium Romanum Gallis concedi non poteſt. 116
Licet ſemper ab ipſis ambitum. 161
Ingelheimenſe palatium mutatur in Cœnobium. 243
Camera Imperialis mutatur in Bibliothecam. 243
Innocentius V. ex Ord. S. Dominici Papa, & opera ejus. 29
Innocentius VI. PP. Germano Clero exactionem imponit. 234
Recuſatur exactio ab Epiſcopis Germaniæ. 235
Rationes recuſandi. 235
Caroli Imp. reſponſum pro Clero Germaniæ. 236
Legatus Papæ ſine fructu Romam revertitur. 237
Moritur. 248

Insulæ fortunatæ fiunt habitabiles. 536
Insulæ novæ in mari reperiuntur. 427. 552
Joachim Marchio Brandenburgicus fundat Universitatem Francofurti ad Oderam. 630
Doctorum Mœcenas. 519
Cultor Justitiæ & Pietatis. 519
Joanna Puella Lotharinga pugnat pro Rege Galliæ. 371
Ab Anglis capta comburitur. 381
Joannes Abbas Bursfeldensis Doctor, & opera ejus. 588
Joannes à Baden Archiepiscopus Trevirensis Alchimista. 287
Joannes Blumenthalius Doctor. 174
Joannes Bohemiæ Rex Lombardos rebelles Imperio subigit. 173
Joannes Brabantiæ Dux in hastiludio occiditur. 65
Joannes Burgundiæ Dux elatione suâ Christianos perdit. 298
Galliam devastat. 360
Cum Carolo Rege Galliæ pacem componit. 364.
In præsentia Caroli Regis insidiosè occiditur. 364
Philippus filius ejus necem Patris ulciscitur. 364
Joannes Camerarius Dalburgius Episcopus Wormatiensis. 514
Vir Doctissimus. 514
Trium linguarum peritus. 596
Series operum ejus. 596
Joannes Capistranus Crucem prædicat in Germania. 428
Joannes Castellensis Monachus scribit super Regulam S. Benedicti. 365
Joannes Comes Habspurgi Albertum Imperatorem Patruum suum interficit. 114
In Monasterium ad agendam pœnitentiam ponitur. 115
Joannes Comes Habspurgi Tigurum per insidias tentat. 220
Joannes Comes Hollandiæ Comitatum ab Imperio suscipit. 79
Joannes Danck Saxo Astronomus. 174
Joannes Denock Ord. S. Aug. Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Brunn Episcopus Herbipolensis capitur. 402
Joannes de Burbon Episcopus Leodiensis. 463
In Tungrensi oppido obsidetur. 463
Capitur à Leodiensibus. 466
A Wilhelmo de Arnburg occiditur. 514
Joannes de Emmenhausen, Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Erphordia Ord. Minorum Doctor, & opera ejus. 217
Joannes de Erphurt Doctor, & scripta ejus. 365
Joannes de Francofordia Doctor, & opera ejus 417
Joannes de Gandersleben Francus Astronomus. 174.
Joannes de Grumbach fit Episcopus Herbipolensis. 428
Joannes de Hildesheim Carmelita, Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Niclashausen subulcus seductor. 486
Ingens hominum concursus ad ipsum. 486
Articuli errorum ejus. 487
Captivus ad arcem Herbipolensem ducitur. 488
Rustici ejus liberationem urgent. 489
Ad ignem damnatur. 490
Varia de eodem opinio. 490
Joannes de Ruppescissa, Alchimista, & opera ejus varia. 225
Joannes de Thambach Ord. S. Dominici Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Wesalia Doctor ab Inquisitore examinatur. 500
Errores, quos prædicâsse dicebatur. 501
Errores suos revocat. 502
Brevi post præ animi mærore obit. 502
Joannes Fustinus Carmelita Doctor & opera ejus. 261
Joannes Galliæ Rex cum filio capitur ab Anglis. 230
Liber cum filio dimittitur. 238
Joannes Hunniades malleus Turcarum 430
Joannes Huss Præfectus Scholæ Pragensis. 315
Errorum Wicleffi prædicator. 315
Articuli errorum ejus. 316
Invidia origo errorum ejus. 318
Inquiritur ab Episcopo Pragensi. 318
Clerum Bohemiæ bonis suis spoliat. 318
A Bohemis mittitur ad Concilium Constantiense. 338
Fugiens ex Urbe Constantiensi retrahitur. 338
Vinculis mancipatur. 338
Ad ignem damnatur. 343
Joannes Leodiensis Episcopus à Leodiensibus obsidetur. 326
Leodienses atroci prælio cædit. 327
Dimisso Episcopatu uxorem ducit. 329. 357
Jacobam neptem Comitatibus privat. 329
Moritur. 370
Joannes Livensis Mosellanus Doctor & opera ejus. 267
Joannes Mercurius Italus mira profitetur. 584.
Alchimista sed pauper. 584.
Examinatus à Medicis probatur. 584.
Ensem mirabilem donat Regi Galliæ. 584.
Joannes Montesanus Ord. S. Dom. Doctor. 275

Impugnans Conceptionem B. V. revocare cogitur. 275
Joannes PP. XXI. domo corruente obruitur. 31. 32
Joannes PP. XXII. eligitur. 141
A Senatu Romano monetur, ut Romam redeat. 164.
Reſponſum ejus Romanis datum. 164.
De ejus abrogatione agitur. 167
Cenſuras in Ludovicum Bavarum fulminat. 170
Joannes XXIII. fit Papa. 330
Conſtantienſe Concilium indicit. 334.
Pœnitet eum indicti Concilij. 336
Conſtantiam intrat. 336
S. Brigittam canonizat. 338
Jurat ſe renuntiaturum Papatui. 339
Multa in eum dicuntur crimina. 339
Fugit de Conſtantia. 339
Ex fuga retractus carceri mancipatur. 340
Per Concilium à Papatu deponitur. 340
Heidelbergam captivus ducitur. 341
Liber dimiſſus venit ad Martinum V. PP. 361
Florentiæ moritur. 361
Coſmus de Medicis theſauros ejus obtinet. 362
S. Joannis Rhingaugienſe Monaſterium reformatur. 425
Joannes Rhode ex Canonico Metenſi Mon. 375
Ex Mon. Carthuſiæ Abbas S. Matthiæ. 375
Reformat Monaſterium S. Matthiæ. 375
Scripta ejus. 376
Joannes Rusbrochius Ord. S. Aug. Doctor, & opera ejus. 297
Joannes Schonhoven Carmelita Doctor & opera ejus. 297
Joannes Scotus Doctor ſubtilis & opera ejus. 117
Joannes Veri Ord. Præd. impugnat Conceptionem. B. V. 568
Compellitur malè prædicata revocare. 569
Joannes Wittlich Trevirenſis Doctor, & opera ejus. 313
Jubilæus annus primus Romæ inſtituitur. 78
De centeſimo in quinquageſimum revocatur. 213
Judæi perſecutionem ſuſtinent Moguntiæ, 44.
In Helvetia. 313
Et alibi. 207. 382
Bona eorum dantur pauperibus. 45
Dictum Rudolfi Imp. ſuper ijſdem bonis. 45
Seipſos cum domibus incendunt Herbipoli. 207
Mactantur ac pecudes. 214.
Emunt à Sacerdote Corpus Chriſti. 546
Puncturis idem vulnerant. 546
In terram defodiunt. 546
Sacerdotis capti & ad ignem damnati mira contritio. 646
Corpus Chriſti effoſſum & elevatum claret miraculis. 548
Caſtellanus miraculo incredulus ultionem ſentit. 548
Teſtes miraculorum ſunt Principes. 549
Ex Hiſpania pelluntur. 550
Puerũ Chriſtianũ in arbore ſuſpendunt. 368
Judæi multi occiduntur Uliſſibonæ. 633
Cædis auctores puniuntur à Rege. 634.
Judæus quidam fictè baptizatur. 165
Imaginem B. V. Mariæ vulnerat. 165
Sanguis miraculosè de imagine fluit. 165
Judæus convictus ſuſpenditur. 166
Juliacenſis Comitatus erigitur in Ducatũ. 229

K

Kirsgartenſe Cœnobium reformatur. 412
Kniebiſenſe Monaſterium incendio perit. 684
Knoringer vir equeſtris ordinis Epiſcopum Conſtantienſem vexat. 680
Pacem acceptare renuit. 680
Kuſſinenſis Comes Anglicus devaſtat Alſatiam. 264
Pars exercitus ejus cæditur à Bernenſibus. 265
In Frawenbrunnenſi Cœnobio rurſus funditur. 266
Totus ejus exercitus diſſipatur. 267

L

Lacticiniorum & ovorum uſus quomodo & quando permiſſus. 194
Trevirenſibus & Colonienſib. permiſſus. 195
Moguntinis quare non conceſſus. 195
Ladislaus Rex Apuliæ ab Ungaris vocatur ad regnum. 321
Deceptus ab Ungaris redit in Apuliam. 321
Lampertus Abbas Gengenbacenſis fit Epiſcopus Spirenſis. 249
Laterana Eccleſia Mater omnium Eccleſiarum. 128
Lateranenſis Eccleſia comburitur. 115
Lauffenburgum obſidetur ab Helvetijs. 410
Lauriſſa Monaſteriũ ſpoliatur per Haſſios. 614
Leodienſes rebelles Epiſcopo ſuo Joanni. 326
Epiſcopum ſuum in Trajecto obſident. 326
Sedecim millia eorundem cæduntur. 327
Marcum à Baden Epiſcopum ſuum expellunt. 459
Joanni de Burbon Epiſcopo rebelles. 463
Eundem in Tungrenſi oppido obſident. 463
Obſidentur & vincuntur à Carolo Burgundo. 464.
Conditiones deditionis. 464.

Iterum

Iterum rebellant Carolo Burgundo. 465
Episcopum suum capiunt. 466
Civitas obsidetur & capitur à Carolo Burgundo. 466
Innocentes cum nocentibus crudeliter occiduntur. 467
Liebenaugiense Cœnobium Monialium fundatur. 73
Liga fotularia rusticorum exoritur. 589
Vexillum Conjurationis erigitur. 589
Articuli, quos asserebant. 589
Conjurati capiuntur jussu Maximiliani Imperatoris. 591
Limpurgense Monasterium reformatur. 511
Per Præsidium Palatinum occupatur. 623
Res Monasterij transferuntur Spiram. 623
Palatinenses Monasterium spoliant. 624
Prior & Mon. è Monasterio recedunt. 624
A Dürckheimensibus spoliatur. 625
Monasterium spoliatum incenditur. 625
Ecclesia Limpurgensis erat olim pulcherrima. 625
Duodecim diebus & noctibus duravit incendium. 626
Sepulchra mortuorum effodiuntur. 626
Limpurgensis Abbas accusat Emichonem Comitem super incendio Monasterij. 628
Mors Abbatis liti finem imponit. 629
Abbates aliquot reformati. 648
Lipsiensis Universitas originem ducit à Pragensi. 315
Locustarũ agmina in Francia & Suevia. 185. 250
Lotharij Regis Francorum prosapia. 27
Lotharingia à Carolo Burgundo occupatur. 484
Renatus Dux Lotharingiæ totam recuperat. 494
Lotharingiæ Ducis ridendũ mandatũ. 495
Lotharingiæ Dux Metim obsidet. 535
Lovaniensis Universitas fundatur. 368
Lucerna Urbs Helvetiæ confœderatur Schwitensibus. 223
Lucia Monialis Ord. S. Dom. Christi stigmatibus insignita. 580
Ludolfus in Carthusia Argentinensi Doctor. 174
Ludovicus Bavariæ Dux unde Dives dictus. 275
Ludovici Bavariæ Ducis in patrem impietas. 407
Ludovicus Bavariæ Dux totam Bavariam occupat. 129
Eligitur Imperator à parte Electorum. 136
Rudolfum fratrem Comitem Palatinum è Patria pellit. 137
Vitæ suæ structas insidias evadit. 137
Causa cur fratrem expulerit. 137
Uxor & liberi ejus. 138
Aquisgrani cum uxore coronatur. 138
Bellum contra Fridericum Austrium æquè electum movet. 138
Victoriam obtinet. 138
Fridericum rursus in fugam compellit. 142
Raptores & latrones necari jubet. 147
Bingianam seditionem compescit. 149
Fridericum prælio victum capit. 155
A Joanne XXII. PP. excommunicatur. 157
Articuli Papæ contra Ludovicum. 157
Confutatio eorundem articulorum. 157
Citatus Avenionem non comparet. 159
Ejus fraus pro Comitatu Tirolensi. 160
Insignia regni recipit à Lupoldo Austrio. 162
Fridericum liberum dimittit. 163
Quibus conditionibus. 163
Comitem Geldriæ in Ducem elevat. 164
Mediolani coronâ ferreâ coronatur. 166
Romam ingressus coronatur. 167
Nicolaum V. Antipapam creat. 167
Galeatium Vice-comitem Mediolani instituit. 170
Ducatum Bavariæ dividit. 173
Pacem poscit à Benedicto PP. XII. 179
Dominicanos Spirâ expellit. 180
Persequitur Papæ obedientes. 182
Edictũ ejus contra obedientiam Ecclesiæ. 183
Bellum minatur Gallorum Regi. 193
Cadens de equo moritur. 201
Veneni à Maultaschia porrecti suspicio. 201
Articuli abrogationis ejus. 202
Ludovicus Bavariæ Dux obsidet Eichstettam. 434
Marchionem Brandeburgicũ debellat. 434
Reus læsæ Majestatis à Cæsare judicatur. 434
Se tuetur contra octodecim Principes hostes. 437
Ludovicus Comes Palatinus moritur. 46
Ejus progenies. 47
Ludovicus Dux Palatinus Patri Ludovico Barbato Principatum abrogat. 393
Genealogia Ludovici Ducis Palatini. 328. 393
Prælio fundit Gallos Armigniacos. 399
Uxorem ducit filiam Amedæi Ducis Sabaudiæ, postea Felicis Papæ. 403
Ludovicus Dux Palatinus succedit Patri Philippo Electori Palatino. 637
Fratres & Sorores Ludovici. 637
Ludovicus Niger Dux Palatinus infestat Fridericum Palatinum. 429
Ludovicus XI. Galliæ Rex Pragmaticam sanctionem abrogat. 445
Burgundiam occupat. 495
Flandriam hostiliter infestat. 495
Atrebatum obsidet & capit. 495
Hesdinum cum arce sibi subjicit. 496
Mariam Maximiliani sponsam rapere tentat. 496

Bellum movet Maximiliano. 499
Infirmus muſicâ levari petit. 516
Moritur Turonis. 517
Ludovicus XII. Galliæ Rex. 568
Mediolanum occupat fugato Duce. 576
Helvetios per falſos obſides decipit. 688
Ludovicus Helianus orator Regis Galliæ perorat contra Venetos in Conventu Principum Auguſtano. 650
Ludovicus Sforcia Dux Mediolani ducitur captivus in Galliam. 581
Lupoldus d Bamberg Canonicus & ſcripta ejus. 174.
Lupoldus Dux Auſtriæ contra Helvetios movet. 139
Ab ijſdem prælio funditur. 139
Bavariam devaſtat. 142
Inſignia regni Ludovico Bavaro transmittit. 162
Lupoldus II. Dux Auſtriæ ab Helvetijs victus occiditur. 283
Series Nobilium cum eo occiſorum. 284
Lupoldus III. Dux Auſtriæ Patri ſuccedit. 284
Bellum indicit Helvetijs. 289
Luporum horrenda rabies homines devorantium. 179
Opinio vulgi de rabidis lupis. 179
Opinio Wilhelmi Pariſienſis de rabidis lupis. 180
Luſoris cujusdam veſana impietas. 279
Imaginem Crucifixi gladio impetit. 279
Imago vulnerata emittit cruorem. 279
Luzenburgenſis Comitatus erigitur in Ducatum. 119. 229
A Vidua regitur. 417
Occupatur à Wilhelmo Duce Saxoniæ. 417
Tandem cedit Philippo Duci Burgundiæ. 418

M

MAgorum libros redarguere bonum eſt. 41
Magus pollicetur Friderico Auſtrio liberationem è vinculis. 159
Fridericus non acceptat. 160
Mahomet Turcarum Rex Corinthum occupat. 433
Peloponeſum & Pontum capit. 439
Calcedonem ſubvertit. 473
Marcha provincia Helvetiæ auffertur Domui Auſtriacæ per Abbatiscellenſes. 326
S. Martini ſedes aurea Moguntiæ. 121
S. Matthiæ Apoſtoli Caput Trevirim transfertur. 376
Matthias ex Monacho S. Benedicti Archiepiſcopus Moguntinus. 147
Matthias Hunniades fit Rex Hungariæ, 432
Malleus Turcorum. 432
Maulbrunnenſe Monaſterium obſidetur & capitur à Duce Wirtenbergiæ Udalrico. 607
Maximilianus Dux Auſtriæ naſcitur. 433
Maria ejus uxor naſcitur. 433
Maria eidem deſponſatur. 483
Gallum è Flandria pellit. 479
Bellum movet contra Gallos. 490
Geldriam occupare nititur. 502
A Neomagenſibus in fugam vertitur. 502
Gallos Burgundiam invadentes vincit. 504.
Margaretha filia naſcitur. 506
Maria uxor ejus moritur. 513
Pacem offert Regi Galliæ Ludovico. 516
Margaritham filiam deſponſat Carolo Galliæ Regi. 516
Atrebatum capit. 522
In Germaniæ Regem eligitur. 523
Ejus tituli uſuales. 524
Confœderationē Ligæ Sueviçæ orditur. 528
A Flandris rebellibus capitur. 530
A Patre liberatur. 531
Ejus ſponſa Anna Brittannica rapitur à Carolo Galliæ Rege. 537
Contra Turcas movet in Croatiam. 553
Secundam ducit uxorem, ſed ſterilem. 553
Movet contra Carolū Ducē Geldriæ. 554. 571
Ejus milites puerum comburunt ad extorquendam pecuniam. 554
Eberhardū Wirtenbergiæ Ducem creat. 568
Devaſtat ſuperiorem Burgundiam. 568
Bello aggreditur Helvetios. 572
Concordiam facit cum Helvetis. 573
Ligam Sotulariam opprimit. 591
Bellum movet contra Philippum Palatinum. 604
Fundit Exercitum Bohemicum. 605
Alſatiam occupat contra Palatinum. 606
Revocat Principes à perſecutione Palatini. 627
Arnheim oppidum Geldriæ occupat. 629
Ungariæ regnum ſibi ſubjugat. 629
Venetis contumacibus bellum infert. 635
Carolum Geldrenſem bello aggreditur. 636
Confœderatur Regi Gallorum contra Venetos. 639
Cum Julio PP. & Rege Galliæ Venetos infeſtat. 645
Fruſtra petit ſubſidia à Principibus Imperij. 646
Bellum proſequitur contra Venetos. 664
Conſtantiam rebellem reprimit. 667
Scribit Trithemio Abbati. 669
Treviris Tunicam Domini jubet inquiri. 675
Gallorum perfidiam deteſtatur. 678
Emichonem Comitem de Liningen læſæ Majeſtatis reum denuntiat. 678
Lombardiam cum Mediolano recuperat. 681

Julio

Julio Papæ confœderatur. 681
Venetos atroci prælio fundit. 685
Teruanâ Urbem occupat contra Gallos. 685
Helvetios ad Burgundiam occupandam conducit. 686
Mechlinia igne cæleſti incenſa conflagrat. 180
Mediolanum Camera Imperij Romani. 301
Mediolani Vice-comes in Ducem elevatur. 301
Mediolanenſes ab Helvetijs cæduntur. 503
Melchior Abbas S. Florini in Schönaw mortis ſuæ præſcius. 551
Ejuſdem opuſcula. 551
Melchior de Mocka Epiſcopus Brixinenſis, Alchimiſta. 288
Michaël Cæſenas Minorum Generalis damnatur à Papa. 158
Michaël de Leone Herbipol. & opera ejus. 216
Miraculum B. V. M. apud Bingen. 89
Fur lapides de corona Imaginis avellit. 89
Imago B. V. ſudat. 89
Lac & ſanguis ex vulnere Imaginis proſilit. 89
Prædo in flumen ſe præcipitat. 90
Albertus Imperator Imaginem viſitat. 90
Capella in eo loco conſtruitur. 90
Miſnenſium Marchionatus Imperio unitur. 58
Modona civitas Moreæ capitur à Turcis. 579
Moguntia à Nobilibus per inſidias capitur. 324
Per traditionem Civium proditur. 453
Ab Adolfo Archiepiſcopo capitur. 453
Antea libera, in ſervitutem redigitur. 455
Moguntina Univerſitas inſtituitur. 485
Moguntini Canonici certas poſſeſſiones emunt. 17
Moguntini Cives rebelles ſuo Archiepiſc. 169
Eccleſias quaſdam deſtruunt. 169
Exterminantur. 169
Spoliantur & trucidantur. 453
Monaſteria ab Ord. S. Benedicti translata. 566
Monſtrum naſcitur in Boppardia. 291
Aliud Bergæ in Diœceſi Trevirenſi. 297
Aliud Burgſtatti, duæ puellæ frontibus junctæ. 559
Montis Monachorum Cœnobium Bambergæ reformatur. 456
Morbus dictus Chorizatio S. Joannis graſſatur. 263
Mortena obſidetur à Carolo Burgundo. 493
Murhartenſis Cœnobij translatio impeditur à Duce Wirtenbergiæ. 567
Reformatur per Monachos Lauriſſenſes. 567

N

NAnſe oppidum Lotharingiæ recuperatur à Duce Renato. 493
Rurſus obſidetur à Carolo Burgundo. 493
Clades Caroli Burgundi prope Nanſe. 494
Neuweiler Monaſterium transfertur ab Ord. S. Benedicti. 559
Apoſtata Abbas facetè taxatur. 559
Nicolaus de Bibera Francus Doctor & opera ejus. 65
Nicolaus de Cuſa Cardinalis præſidet Capitulo Benedictino. 423
Abbates ſub juramento ad reformationem compellit. 424
Unionem Bursfeldenſem approbat. 424
Capitur à Sigismundo Duce Auſtriæ. 439
Nicolaus de Dünckelſpül Doctor & opera ejus. 365
Nicolaus de Flüe mirabilis Eremita Helvetiæ. 504
Magnus fit undique ad eum concurſus. 505
Præſcius futurorum. 505
Diſſentientes ad Concordiam revocat. 505
Cujuſdam Abbatis tentantis avaritiam detegit. 527
Sanctiſſimè obit. 527
Sanctitas ejus magnorum Principum teſtimonio probatur. 527
Helvetij ſanctitatem ejus experimento probant. 528
Nicolaus Huſſitarum Princeps. 358
Nicolaus V. Papa eligitur. 414
In Principum Imperij Conventu agnoſcitur. 416
Conditiones à Felice V. aliàs Amedæo propoſitas admittit. 419
Confirmat Acta Concilij Baſileenſis. 420
Fridericum Imperatorem coronat. 422
Crucem prædicari jubet contra Turcas. 427
S. Nicolaus Tolentinas canonizatur. 411
Nicopolitani Turcarũ 40. millia cædunt. 430
Norinbergenſes Imperatori Carolo rebelles. 204
Pecuniâ Imperatori reconciliantur. 204
Senatui & Imperatori rebelles. 237
Princeps factionis pecuniâ fit proditor factionis. 238
Artificum Tribus deponuntur. 238
Exceptâ Macellariorum Tribu. 238
Octies vincuntur ab Alberto Brandenburgico. 421

O

OChſenfurt à civibus Herbipolenſibus capitur. 183
Odenheim Monaſterium transfertur ab ordine. 559
Tetraſtichon in Abbatem Apoſtatam. 559
Odoacer Rudolfo Imperatori rebellat. 29
Auſtriam vi occupat. 30
Prælio vincitur à Rudolfo. 30
Fit fœdifragus Rudolfo. 31

Con-

Confoditur. 31
Relicto filio Wenceslao. 31
Oetingenſis comes rebellis Imperio proſcribitur. 122
Ordinis S. Benedicti in Germania tres Obſervantiæ. 350
Earundem unio tentatur, ſed incaſſum. 443
Rurſus tentatur per Archiepiſcopum Moguntinum. 592
Sugillatur Reformatio Bursfeldenſis. 592
Solvuntur cavillationes. 593
Tandem fruſtra tentata eſt unio. 593
Ordinis noſtri Capitulum generale Conſtantienſe. 348
Ordo Mariæ Servorum inſtituitur. 51
Ordo Militum Templariorũ extinguitur. 108
Otto de Wolffskele Epiſcopus Herbipolenſis utilis. 189
Cum Herbipolenſibus concordiam init. 196
Otto ex Comite Ziegenheimenſi Archiepiſc. Trevirenſis. 360
Judæos è Treviri expellit. 361
Cauſa indignationis contra Judæos. 361
Otto Dux Bavariæ fit Rex Ungariæ. 119
Fugatur ex Ungaria. 119
Moritur. 129

P

PAlatinatûs Rheni inter filios Rudolfi Palatini diviſio.. 172
Palatinorum Genealogia. 47. 393. 637. 638. 647
Paulus From Sacrilegus Sacramentum furatur. 660
Judæo vendit in Spandaw. 660
A judicibus capitur. 660
Et ignibus crematur. 663
Judæus hoſtiam pugione transverberat. 661
Particulam in furnum mittit. 661
Particula alia illuditur in Stendel. 662
In nuptijs Judæorum blaſphematur. 662
Judæi capti damnantur Berlini ad ignem. 662
Pelagius Ferrandus homo admirabilis. 585
Memoriâ viguit vivaciſſimâ. 585
Diſputator in omni facultate. 585
Fit Eremita in Majorica.. 585
Opera quæ ſcripſit. 585
Diſcipulus ejus & hæres Libanius Gallus. 586
S. Petri novus Ordo inſtituitur in Suevia. 537
Petrus de Luna Antipapa dictus Benedictus XIII. 338
Contemnit Concilium Conſtantienſe. 338
Ejus cauſa tractatur in Concilio Conſtantienſi. 346
In Concilio ut Schiſmaticus deponitur. 346
Obſtinatus in pertinacia. 358
Petrus de Lutra Præmonſtratenſis, & opera ejus. 174
Petrus de Roſenheim Monachus Mellicenſis Poëta. 366
Petrus de Saxonia Vir eruditus. 174
Petrus Medicus creatur à Papa Archiepiſcopus Moguntinus. 105
Moritur. 147
Petrus Moſellanus Doctor & opera ejus. 267
Peſtilentia graſſatur per Germaniam. 135. 206. 213. 418. 588
Philippus Burgundiæ Dux necem Patris ulciſcitur. 364
Obtinet Hollandiam, Hannoniam, Seelandiam. 370
Carolum VII. Galliæ Regem prælio cædit. 388
Luzenburgi Ducatum occupat. 418
Moritur. 461
Fama ejus apud exteros. 463
Philippus Comes Palatinus ſub Tutela Friderici. 420
Genealogia & progenies ejus. 482
Filio ſuo Ruperto exbannito aſſiſtit contra Cæſarem. 604
Principum nomina contra Palatinum bellantium. 604
Quatuor contra eum exercitus moventur. 604
Primus exercitus Maximiliani Imp. 605
Cui Philippus reſiſtit in Alſatia. 606
Secundus exercitus Udalrici Ducis Wirtenbergiæ. 606
Quem Philippus prælio fundit. 607
Tertius exercitus Alexandri Veldentiæ Comitis. 608
Cujus terras Philippus ipſe devaſtat. 611
Quartus exercitus Wilhelmi Landtgrafij Haſſiæ. 613
Cujus exercitum fundit apud Ingelnheim. 619
Haſſijs tranſitum Rheni præoccupat. 620
Præſidium locat in Limpurgenſi Monaſterio. 623
Moritur, & ſine pompa tumulatur. 636
Philippus Maximiliani filius Dux Auſtriæ naſcitur. 499
Rex Caſtiliæ declaratur. 633
Cum ſuis periclitatur in mari. 633
Burgi in Hiſpania moritur. 634
Funeralia ejus Conſtantiæ celebrantur. 635
Philippus Rex Galliæ bellum inſtruit contra Anglos. 62
Cauſæ diſcordiarum. 66
Flandriam hoſtiliter occupat. 67
Flandriæ Comites captivos tenet. 67
Componit pacem cum Anglo. 68

Flan-

Flandros gravi jugo premit. 83
A Flandris superatur. 84
Bonifacium Papam offendit.
Monetam deteriorem facit. 91
Rursus superatur à Flandris. 92
Cum Flandris Treugas facit. 93
Bonifacium Papam per Sciarram capi curat. 94
Ab Excommunicatione absolvitur. 95
Flandros navali & terrestri prælio vincit. 97. 98
Pacem componit cum Flandris. 99
Sex petitiones à Clemente V. PP. postulat. 101
Alia ejus petitio crudelis ad Papam 106
Judæos in toto regno vel occidit, vel pellit. 105
Quâ causâ inductus. 105
Templariorum ordinem extirpat. 110
Extincto ordine multa mala patitur. 113
Fratri suo Carolo Romanum ambit Imperium. 115
Petitio ejus iniqua in Concilio refutatur. 125
Moritur. 136
Pipinus Major Domus fit Rex Francorum. 27
Pius II. antea Æneas Sylvius fit Papa. 433
Dietherum Archiepiscopum Moguntinum deponit. 443
Expeditionem indicit contra Turcas. 457
Deponit Georgium Bohemiæ Regem. 462
Anconæ moritur. 457
Portugalliæ Rex novas Insulas invenit. 427
Prædicatorum Ordo Spirâ pellitur. 180
Prædonum castella jussu Rudolfi Imperatoris subvertuntur. 43. 55. 252. 290
Dictum Rudolfi Imperatoris de prædonibus. 44
Eorum crudelitas. 146
Omnes necantur. 147
Pragensis Universitas fundatur. 242
Hæresibus maculatur. 315
Pragensis Episcopatus sublimatur in Archiepiscopatum. 243
Pragmatica sanctio abrogatur à Ludovico Rege Galliæ. 445
Defenditur à Doctis quibusdam. 446
Rursus usurpatur à Regibus Galliæ. 447
Quando cæperit, quid & qualis sit. 447
Capita præcipua Pragmaticæ sanctionis. 447
Probus Episcopus Tullensis resistit exactionibus Papæ. 50
Procopius Hussitarum Princeps Basileam venit. 385
In prælio cæditur à Teutonicis militibus. 388
Puellæ Fratricellæ fatua responsio. 140
Puellæ, quæ ab Ernesto Bavaro amabatur, crudelis submersio. 392
Puer Augustanus sexennis mirabilis. 684.
Puer Basileensis septennis latinè loquitur doctissimè. 462
Pueri Ungarici constantia coram Sigismundo Rege. 283
Puerorum ad S. Michaëlem Normandiæ concursus. 431

R

RAbanus de Helmstatt Episcopus Spirensis, Clero tributa imponit. 372
Fit Archiepiscopus Trevirensis contra Udalricum. 377
Bona Trevirensis Ecclesiæ oppignorat. 378. 401
Se Spirensium hostem scribit. 378
Trevirim introducitur. 388
Resignat Archiepiscopatum Jacobo de Sircka. 401
Reinhardus Comes Geldriæ in Ducem sublimatur. 164
Reinhardus Episcopus Wormatiensis à Colonensibus capitur. 478
Rezbach Ord. S. Bened. Præpositura fundatur. 181
Richardus Anglus eligitur Rex Romanorum. 20
Robertus Rex Angliæ regno privatur. 129
Rhodus Insula per Johanitas expugnatur. 105
A Turcis obsidetur. 504
Rottenburg terræmotu collabitur. 42
Rottenburgum ad Neccarum venditur Duci Austriæ. 260
Rudolfus Comes de Habspurg. 17
Sacerdoti viaticum portanti equum commodat. 17
Prædicitur ei Regale fastigium. 17
Obsidet Basileam. 18
Rex Romanorum eligitur. 19. 20
Crucem contra Saracenos assumit. 21
De Francorum stirpe descendit. 21
Habspurgensium Comitum genealogia. 26
Indicit Conventum Principum. 28
Ejus uxor ac liberi. 29
Badensem Marchionem subigit. 30
Austriam ab Ottocaro repetit. 30
Ottocarum subjugat. 30
Ottocaro occiso Austriam & Bohemiam occupat. 31
Ducem Bavariæ debellat. 31
A voto Cruciatæ absolvitur à Papa. 36
Comitem de Zollera creat Burggrafium Noricum. 41
Burgundiam obtinet. 42
Albertum filiũ erigit in Ducem Austriæ. 43

Caſtella prædonum ſubvertit. 44
Bona Judæorum dat Pauperibus. 45
Vicarium mittit in Italiam. 48
Eberhardum Comitem Wirtenbergiæ domat. 49
Burgundiam rurſus ſubjugat. 53
Prædonum caſtra ſeptuaginta deſtruit. 55
Moritur, & Spiræ ſepelitur. 56
Cur coronam Imperij non ſuſceperit Romæ. 56
Rudolfus de Scherenberg Epiſcopus Herbipolenſis. 557
Ingens lapis ex ejus veſica exenteratus. 557
Rupertus Palatinus eligitur Rex Romanorum. 310
Ejus uxor ac liberi. 310
Coloniæ in Regem coronatur. 312
Fruſtra in Italiam proficiſcitur. 314
Vincit Marchionem Badenſem rebellem. 314
Adolfum Ducem Montenſem domat. 322
Abbatem S. Galli cum ſubditis conciliat. 328
Moritur, ac tumulatur cum epitaphio. 331
Ejus Progenies. 331. 393
Ruperti Colonienſis Archiepiſcopi regimen infelix. 464
Ope fratris Palatini bona impignorata recipit. 465
Vaſallos ſuos à ſe avertit. 468
Cum Canonicis ſuis contendit. 477
Ab Henrico Landtgrafio Haſſiæ captus moritur. 499. 507
S. Ruperti Monaſterium ſpectat ad Archiepiſcopum Moguntinum. 540
Reformatur per Gerlacum Abbatem Tuitienſem. 554
Moniales reformari renuentes fugiunt. 555
Monaſterium à Ringaugienſibus occupatur. 555
Rütlingen oppidum Sueviæ incendio abſumitur. 630

S

SAlſenſis Abbas cum Conventu recedit ab ordine. 522
Sangallenſes oppidani & ſubditi rebelles D. Abbati. 283
Saxoniæ Ducatus Marchionibus Miſnenſibus datur. 369
Saxoniæ Ducis duo filij noctu abducuntur. 471
Schiſma graviſſimum inter Urbanum VI. & Clementem VII. 272. 276. 285. 299
Inter Gregorium XII. & Benedictum XIII. 325. 328
Inter Eugenium, & Felicem Sabaudum. 403
Schwarzach oppidum cum Monaſterio deſtruitur. 44. 45
Schwitenſes bellum movent Comiti Habſpurgico. 95
Bello vexantur à Lupoldo Duce Auſtriæ. 139
Per ſagittam de periculo monentur. 139
Victores evadunt. 139
Invicem confœderantur. 220
Bellum movent contra Albertum Ducem Auſtriæ. 221
Confœderationem renovant & confirmant. 233
Carolus Imperator confœderationem impedire conatur. 233
Ab Exercitu Caroli Imp. vexantur. 233
Armati conveniunt contra Nobiles. 281
Nobilium caſtella deſtruunt. 281
Devaſtant Lombardiam. 333
Cumam Lombardiæ urbem occupant. 333
Bello invaduntur à Lupoldo Auſtriæ. 283. Duce. 289
Oppidum & caſtrum Nidow occupant. 292
Epiſcopum Portugallum & Abbatem quendam è vinculis liberant. 292
Apud Bellizonam clade afficiuntur. 333
Carolum Burgundum tribus prælijs fundunt. 492
Decipiuntur à Gallis in obſidibus Divionenſibus. 688
Domus Auſtriacæ fines aggrediuntur. 572
Concordiam ineunt cum Maximiliano Imperatore. 573
Schwitenſium deſcriptio, & comparatio cum Bohemis. 572. 574
Scoti devaſtant Angliam. 686
Ab Anglis cæduntur. 686
Seditio inter Senatum & Cives Argentinenſes. 174
Inter Senatum & Cives Bingios. 149
Inter Senatum & Cives Wormatienſes. 177
Inter Senatum & Cives in Creützenach. 562
Inter Senatum & Cives in Andernach. 562
Inter Senatum & Cives Erphordienſes. 640
Cives Archiepiſcopum ut Dominum invocant. 641
Senatores fugiunt in Saxoniam. 642
Diſcordia inter Archiepiſcopum & Duces Saxoniæ. 643
Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis pacem facit. 643
Henricus Kelner Senator ſuſpenditur. 644
Inter Senatum & Cives Spirenſes. 677
Inter Senatum & Cives Colonienſes. 682
Inter Senatum & Cives Wormatienſes. 689
Inter Epiſcopum & Cives Spirenſes. 378
Selimus Turca quomodo Patrem ſibi reconciliarit. 680
Sibertus de Beko Carmelitanus. 174

Siffridus Archiepiſcopus Colonienſis ſeptennio captivus. 53
Liberatur pro magno lytro. 64
Captivatorem ſuum Adolfum viciſſim capit. 64
Exprobrat eidem ſcelus. 64
Et inter vincula mori permittit. 69
Sigiſmundus Rex Ungariæ triginta duos Proceres occidit. 282
Bellum movet in Turcas. 298
Nicopolim obſidet. 298
Cæſus in prælio vix fugâ evadit. 298
A Nobilibus Ungariæ incarceratur. 312
Eligitur Romanorum Imperator. 331
Papam Joannem ſollicitat pro Concilio. 334
Conſtantiam pro loco Concilij proponit. 335
Conſtantiam veniens ibidem Evangelium legit. 337
Roſam benedictam recipit à Joanne Pontifice. 339
Fridericum Auſtriæ Ducem proſcribit. 340
Proponit modum reformandi, qui Concilio non placet. 345
Pro Schiſmate avertendo multa regna peragrat. 345
Friderico Burggrafio Norico dat Marchiam Brandenburgicam. 355
Adolfum Comitem Cliviæ creat Ducem. 356
Expeditionem adornat in Bohemos. 365 366. 368. 380. 391
Lawenburgenſem Ducatum erigit. 369
Contributionem exigit à Clero & populo. 373
Ad Baſileenſe Concilium pergit. 381
Italiam pro corona Imperij ingreditur. 382
Venetos cædit. 382
A Venetis veneno impetitur. 383
Romæ coronâ imperialem ſuſcipit. 384. 387
Cum induſtria acquirit contributiones. 384
Ex Italia reverſus intrat Concilium. 389
Bohemos ad Concilium vocat. 390
Septuagenarius in Moravia moritur. 396
Sigiſmundus Dux Saxoniæ fit Epiſcopus Herbipolenſis. 405
Diverſæ de eo opiniones. 405
Relicto Epiſcopatu clam fugit in Saxoniam. 409
Reſignat Pontificatum, reſervatâ penſione annuâ. 409
Moritur. 509
Simon de Spira Carmelitanus. 174
Opera ejus. 187
Simon Tridentinus puer à Judæis occiditur. 483
Sophi Rex Perſarum regnum aſſumit. 583
Ut Propheta colitur apud Perſas. 583
A Judæis ſperabatur futurus Meſſias. 583
Turciam vaſtat. 680
Spanheimenſe Monaſterium reformatur. 469
Spanheimenſis Comitatus in 4. partes dividitur. 332. 396
Spirenſis Major Eccleſia concrematur. 421
Suevicæ Ligæ exordium. 528
Sunsheimenſe Monaſterium transfertur ab ordine. 564

T

TAmberlanes Tartarorum Imperator moritur. 314
Templariorum Ordinis inſtitutio. 107
Ditiſſimus inter omnes Ordines. 107
Extincti Ordinis hiſtoria. 108
Duo Equites Ordini crimina affingunt. 108
Articuli criminum contra Ordinem Templariorum. 109
Philippus Rex Galliæ Papam conſulit. 110
Magiſter Ordinis Pariſijs capitur. 110
Templarij Pariſijs comburuntur. 111
Deum innocentiæ teſtem invocant. 111
Magiſter Ordinis aliqua confitetur coram Papa. 112
Revocat, quæ dixerat. 112
Magiſter Ordinis cum ſocio igni traditur. 112
Eorum ordo in toto orbe extinguitur. 113
Ordinis bona à Principibus rapiuntur. 113
Terræmotus Europam concutit. 233. 649
Teruana Urbs obſidetur à Maximiliano Cæſare. 685
Cives ſe Maximiliano dedunt. 686
Teſtipremi nobiles prædones nefanda exercent. 549
Teutonici milites prælio fundunt Huſſitas. 388
In Pruſſia funduntur à Rege Poloniæ. 426
Pruſſis ad Polonos deficientibus. 427
Thabor oppidum Trevirenſe comburitur. 537
Thaboritarũ nomen exoritur in Bohemia. 362
Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis obſidet Suſatum. 407. 411. 415
Theodoricus Bayer fit Epiſcopus Wormatienſis. 224.
Theodoricus de Oſſenbruck Ordinis Minorum Doctor. 508
Opera ejus. 508
Theodorici de Schwinburg decapitati prædonis mira hiſtoria. 182
Theodoricus Schenck ab Erbach fit Archiepiſcopus Moguntinus. 389
Unionem Burſfeldenſem approbat. 390
Moritur. 435
Thilmanus Carmelita Doctor & opera ejus. 252
S. Thomas Aquinas à Joanne XXII. canonizatur. 156

Thomas Brabantinus Ordinis Prædicatorum Doctor. 34.
Thomas de Haſelbach Doctor Viennenſis & opera ejus. 334.
Thomas de Kempis Canonicus S. Auguſtini Doctor. 334.
Opera ejus. 334.
Tigurum Urbs Helvetiæ per inſidias tentatur. 220
Confœderatur Schwitenſibus. 221
Obſidetur ab Alberto Duce Auſtriæ. 221. 222
Obſidetur à Carolo IV. Imperatore. 233
Torneamentum Nobilium in Eſslingen. 371
Traditio Urbis Tigurinæ tentatur per Comitem Habſpurgi. 220
Urbis Colonienſis tentatur ab Archiepiſcopo Colonienſi. 16
Urbis Moguntinæ adornatur ab Archiepiſcopo Moguntino. 453
Noctua terret traditores. 453
Per traditionem capitur. 453
Cives ſpoliantur & trucidantur. 453
Ingens præda in urbe obtenta. 454
Noveſianæ urbis attentatur ab Archiepiſcopo Colonienſi. 478
Traditor fit ſociorũ traditorũ traditor. 478
Trevirenſis urbis attentatur ab Antonio Baſtardo Burgundiæ. 415
Trajectenſes nobiles à Plebe ſpoliantur & occiduntur. 14.
Trajectenſis Eccleſiæ Schiſma inter duos electos. 164.
Trajectenſis Epiſcopus plebem Hollandicam rebellem domat. 14.
Transfigurationis Chriſti feſtum inſtituitur. 430
Trevirenſis Urbs Sanctorum meritis ab obſidione liberatur. 82
Biennio obſidetur. 387
Conventus Principum ſolemnis. 674.
Nomina Principum, qui interfuere. 674.
Nomina Comitum & Oratorum. 675
Trevirenſes SS. reliquiæ oſtenduntur. 676
Ex his Tunica Domini. 676
Trevirenſis Archiepiſcopus Baldewinus arcem Birckenfeld conſtruit. 161
Navigans capitur à femina illuſtri. 161
Sub magno lytro liber evadit. 161
Eccleſiæ bona impignorantur in quadringentis millibus florenorum. 401
Trithemius Joannes naſcitur. 450
Fit Monachus in Spanheim. 512
Fit Abbas ibidem. 517
Bovillum exagitat. 288
Reſignat Abbatiam Spanheimenſem. 634.
Fit Abbas Monaſterij S. Jacobi Herbipoli. 634
Maximilianum Cæſarem avertit à Schiſmate. 670
Scribit Maximiliano Cæſari. 670
Julium II. confitetur verum Pontificem. 671
Conciliabuli Piſani diſſipationem prædicit. 672
Abſolvit Chronicon Hirſaugienſe. 691
Catalogus omnium ejus operum. 692
Tubingenſis Univerſitas inſtituitur à Duce Wirtenbergiæ. 497
Tuitienſe oppidum cum Monaſterio à Colonienſibus deſtruitur. 268
Reædificatur ſumptibus Colonienſium. 268. 285
Rurſus à Montenſibus incenditur. 344
Tunica Domini Trevtris inquiritur. 675
In ſummo altari reperitur. 676
Turcici regni in Aſia principium. 175
Ottomannus primus Rex Turcarum cum ſequentibus. 175
Devaſtant Carniolam & Croatiam. 552
Poloniæ regnum depopulantur. 572
Eorum triginta millia cæduntur à Chriſtianis. 411
Ab Ungaris funduntur. 680
Typographica Ars Moguntiæ invenitur. 421
Elogium Artis typographicæ. 422
Tyrolenſis Comitatus à Ludovico Bavaro injuſtè occupatur. 160

U

VAlentinianus Imperator Francos aggredi non audet. 25
Vaticinia de Friderico III. Imperatore falsò prædicta. 423
Udalricus de Argentina Doctor, & ſcripta ejus. 34
Udalricus de Auguſta Ludovici Bavari Imp. Secretarius. 176
Diſcordiarum inter Eccleſiam & Imperium buccinator. 176
Udalricus Comes de Helffenſtein doloſè occiditur. 260
Udalricus Comes de Wirtenberg capitur. 185
Liberatur pro maximo lytro. 185
Udalricus de Palma unus ex percuſſoribus Alberti Imp. 114.
Captus meritas luit pœnas. 114.
Udalricus de Manderſcheid eligitur Archiepiſcopus Trevirenſis contra Jacobum de Sirck. 377
Per concordiam cędit Rabano de Helmſtatt. 377
In profectione Romana Tiguri obit. 378
Udalricus Dux Wirtenbergiæ Cives Eſslingenſes profligat. 417
Ulmenſes Cives cædit. 421

Caſtellum Widem ſubvertit. 433
Moritur. 509
Proſapia ejus. 509
Udalricus Junior Dux Wirtenbergiæ Maximiliano Cæſari charus. 597
Gubernacula Principatus aſſumit. 597
Exercitum movet contra Philippum Palatinum. 606
Mulbrunnenſe Cœnobium occupat. 607
Cæditur à Palatino prope oppidum Brettheim. 607
Occupat oppida Peſeckheim, Lquenſtein, & Winsberg. 608
Veldentiæ Comes Henricus diſcordat cum Comite de Spanheim pro dominio furti. 45
Veldentiæ Comes Alexander impugnat Philippum Palatinum. 608
Monaſterium Wilhelmitarum, vulgò, Mariæ portam ſpoliat. 608
Buleckheim villam obſidet. 609
Ejus milites ex Corporalibus faciunt pepla mulierum. 609
Budesheim villam incendunt. 609
Caſtrum Zuſch ſpoliatum incendunt. 610
Merxheim & Sein villas incendunt. 611
Ejus terra viciſſim vaſtatur à Palatino. 613
Venandi ſtudium animæ pernitioſum. 227
Veneni Henrico Luzemburgico porrecti hiſtoria. 130
Sigiſmundo Imperatori à Venetis ſubornatur. 383
Ludovico Bavaro porrigitur à Maultaſcha. 201
Regi Galliæ à Carolo Burgundo parati. 479
Veneti ſigillum cudunt, in quo ſe maris Dominos ſcribunt. 273
Cæduntur à Ludovico Rege Ungariæ. 274
Veneficio inſidiantur Sigiſmundo Imperatori. 383
Quo jure Cyprum obtinuerint. 480. 651
Bellum movent Maximiliano Imp. 635
A Julio Papa II. excommunicantur. 644
A Maximiliano Imp. invaduntur. 645
A Julio II. Pontifice. 645
Et à Ludovico Gallorum Rege infeſtantur. 645
Decem urbes Regno Ungariæ detrahunt. 651
Ravennã Romanæ Eccleſiæ præripiunt. 652
Singulis annis ſibi mare deſpondent. 652
Quomodo Germaniam emungant. 653
Spolia Conſtantinopolitana emunt à Turcis. 654
Graviter atteruntur à quatuor Europæ Principibus. 659
Funduntur à Maximiliano Cæſare. 685
Eorum vitia exaggerantur à Ludovico Heliano Regis Galliæ oratore. 650
Ventorum magna tempeſtas. 223. 391
Viennenſis Univerſitas fundatur. 300
Vindicat Deus impietatem filij in Patrem. 407
Vindicta filij contra Patrem, qui ejus Amaſiam aquis ſuffocaverat. 392
Vineta frigoribus læſa. 391. 396
Vini abundantia inaudita. 177. 284. 408. 519
Virgo Auguſtana neque bibens, neque manducans. 664
Quomodo ad hanc abſtinentiam pervenerit. 665
Multorum id teſtimonio confirmatur. 664
A Sorore Maximiliani Cæſaris probatur. 665
Vitam duxit honeſtam, & ſæpius communicavit. 665
Varia de hac Virgine opinio. 665
Alterius mulieris nihil manducantis Exemplum. 666
Ejus conſilio Dux Geldriæ patrem in vincula conjicit. 666
Magnam ſanctitatem & miracula oſtendit. 666
Scivit, quicquid procul in Ducatu ageretur. 666
Deprehenditur dæmonium fuiſſe in fœtulento cadavere mulieris. 666
Viſitationis B. V. feſtum inſtituitur. 296
Viſitatores Abbatiarum ordinantur à Concilio Baſileenſi. 400
Uladislaus Rex Poloniæ fit Rex Ungariæ. 408. 535
Ulliſſiponenſis Epiſcopus capitur à Prædonibus in Nidow. 292
A Bernenſibus liberatur. 292
Ulliſſiponenſes Cives occidunt multos Judæos. 633
Cædis auctores puniuntur à Rege. 634
Ulmen oppidum obſidetur à Palatino. 474
Ulmenſis Eccleſia Parochialis conſtruitur. 271
Ungari naturalem habent antipathiam contra Bohemos. 283
Turcas ingenti clade mactant. 680
Unio trium obſervantiarum Ordinis S. Bened. committitur Epiſcopo Eichſtettenſi. 442. 592
Volmerſtein caſtrum Archiepiſcopi Colonienſis deſtruitur. 161
Urbanus ex Mon. S. Benedicti fit Papa V. 248
Electionem Canonicorum Colonienſium caſſat. 248
Archiepiſcopum Colonienſem deponit. 248
Curiam Papalem Avenione Romam reducere cogitat. 248
Iraſcitur Carolo IV. Imperatori. 256
Urbanus fit Papa VI. contra Clementem VII. Antipapam. 272
Carolum Regem Apuliæ excomunicat. 277

Obsessus Nuceriæ à Carolo Apulo, per quemdam Suevum Ducem liberatur. 277
Confugit Genuam à facie Regis Apuli. 277
Carolo Ungaro Regnum Apuliæ tradit. 278
Excommunicat Clementem VII. Antipapam. 285
Moritur Romæ. 291
Uriel de Gemmingen fit Archiepiscopus Moguntinus. 639

W

VVAchenheim castrum à Philippo Palatino capitur. 473
Waiwoda Walachiæ tyrannizat. 428
Waldeck castrum abs Abbate Hirsaugiensi emitur. 510
Wallesiorum Regio vastatur ab Andrea Duce Sabaudiæ. 278
Walramus Comes Juliacensis fit Archiepiscopus Colonienſis. 177
In utróque Jure doctissimus. 177
Carthusiam Colonienſem fundat. 177
Propter bella Ecclesiam gravat ære alieno. 215
Walramus Comes de Spanheim post mortem apparet. 227
Venandi studium sibi pernitiosum dixit fuisse. 227
Walramus Comes de Veldentia fit Episcopus Spirensis. 171
Waltbach castrum Prædonum à Palatino destruitur. 477
Walterus de Eschenbach unus ex percussoribus Alberti Imperatoris. 114
Latet sub specie subulci in Wirtenbergia. 114
Ante mortem scelus & nomen prodit. 114
Walterus Fratricellorum primipilus Coloniæ comburitur. 155
Walterus de Stadion Dux copiarum Austriacarum funditur & occiditur à Glaronensibus Helvetis. 223
Waltsaxa Monasterium Ordinis Cistertiensis crematur ab hostibus. 605
Incendiarium vindicta sequitur. 605
Weissenburgense Monasterium reformari cæptum à Palatino. 469
Monachi reformati à civibus expelluntur. 472
Monachi reformati reducuntur. 476
Monasterij desolati Historia. 541
Henricus prius Abbas in Mersburg fit postea Abbas in Weissenburg. 541
Episcopum Mersburgensem facit sibi Romæ inimicum. 541
Conradus Capellanus ejus, postea Abbas in Goesseck ab Episcopi Clientibus aure mutilatur. 541
Episcopus Merseburgensis propterea accusatur apud Papam. 542
Hæc accusatio fuit exordium rancoris. 542
Joannes Drott frater Episcopi Merseburgensis persequitur Henricum Abbatem in Weissenburg. 542
Abbas Romam profectus tyrannum Drot: Romam citari curat. 542
Joañes Drott à Papa excommunicatur. 542
Is excommunicationi insordescit usque ad mortem. 542
Palatinus Drotti defensor etiam excommunicatur. 542
Omnium tunc malorũ causa Drottus. 543
Occupat bona Monasterij Weissenburgensis. 543
Moritur in excommunicatione Papali. 544
Conventus 30. Monachorũ dispergitur. 543
Translatio Monasterij in Ecclesiam sæcularem Româ petitur, & impetratur. 544
Translatio iterum revocatur. 544
Weissenburg oppidum obsidetur à Friderico Palatino. 472
Wenceslaus Comes Luzenburgensis fit Comes Brabantiæ. 229
Wenceslaus Caroli IV. Imp. filius largitionibus sibi Imperium procurat. 258
Colonienses compellit Tuitium restaurare. 273
Causa est malorum in Imperio grassantium. 291
A Bohemis capitur. 298
Mediolanum ab Imperio alienat, pretio recepto. 301
Fovet seditionem civium Herbipolensium contra Episcopum. 303
Accusatur ab Episcopo Herbipolensi in Conventu Principum Imperij. 304
Callidè deserit Herbipolenses. 304
Per Principes Imperij à Regno deponitur. 308
Causæ depositionis ejus. 308
Citatur ad Concilium Constantiense, sed non comparet. 338
Mittit Joannem Hus nomine suo ad Concilium. 338
Ab Hussitis molestatur. 358
Moritur. 362
Wenceslaus Ottocari Bohemiæ Regis filius fit gener Rudolfi Imperatoris. 31
Wernherus Archiepiscopus Moguntinus Henricum Comitem Spanheimensem in tutelam suscipit. 36
Bellum movet contra Joannem Comitem in Spanheim fratrem Henrici. 37
Eundem prælio vincit. 37

Veldentiæ Comitem Dapiferum ſuum conſtituit. 38
Concordiam init cum Joanne Spanheimenſi. 44
Moritur. 45
Wernherus de Falckenſtein Archiepiſcopus Trevirenſis. 286
Alchimiæ deditus. 286
Ingentem ab Anteceſſore Patruo theſaurum relictum reperit. 286
Wernherus ex Monacho Spanheimenſi Abbas Limpurgenſis. 648
Wernherus puer à Judæis occiditur. 50
Weſalia & Boppardia dantur Eccleſiæ Trevirenſi in expenſas belli pro Imperio. 128
Weſtfrancorum Regnum quas provincias contineat. 19
Wicleffi Anglici errores. 316
Wigbaldus fit Archiepiſcopus Colonienſis. 69
Wilhelma Fratricellorum propagatrix. 76
Sacerdotis agebat officium. 77
Oſſa ejus exhumata comburuntur. 78
S. Willhelmi Abbatis Hirſaugienſis ſepulchrum aperitur. 582
Suaviſſimus ex eo odor prodit. 582
Wilhelmus Abbas Maſſilienſis Doctor inſignis. 192
Wilhelmus Abbas Spanheimenſis cognatus S. Hildegardis. 189
Wilhelmus Abbas Weiſſenburgenſis eligitur. 544.
Translationem Monaſterij ſui revocat. 544.
Rerum ablatarum Monaſterio partem recipit à Comite Palatino. 545
Wilhelmus Comes Arenbergius occidit Epiſcopum Leodienſem. 514
Dolo capitur, & in ultionem capite truncatur. 523
Wilhelmus Comes Brigantij cædit Abbatiscellenſes. 123
Wilhelmus Comes Hollandiæ Friſijs bellum infert. 196
Sed ab ijs per inſidias occiditur. 197
Soror ejus Imperatrix Hollandiam occupat. 197
Et tandem filio Wilhelmo relinquit. 197
Wilhelmus Comes Hollandiæ Junior Hollandiam obtinet. 197
Tyrannidem in ſuos exercet. 219
Contra Matrem bellum movet. 219
Matrem vincit, ac fugere compellit. 219
Amens factus vinculis mancipatur. 232
Moritur inſanus. 269
Wilhelmus Comes Juliacenſis Aquasgrani occupat. 33
Obtinet tertiam partem oblationum Aquiſgranenſium. 34
In Ducem ſublimatur. 285
Wilhelmus de Longueretto Bonifacium VIII. Papam captivum ducit. 94
Wilhelmus Dux Flandrorũ contra Gallos. 92
Gallos prælio fundit. 92
Uſque ad tentorium Regis penetrat. 98
Wilhelmus Dux Montenſis à filio incarceratur. 319. 322
Liberatur ab Henrico de Spir milite Colonienſi. 320
Wilhelmus Dux Saxoniæ obtinet Ducatum Luzenburgicum. 417
A Philippo Duce Burgundiæ expellitur. 418
Wilhelmus Epiſcopus Trajectenſis in bello perimitur. 82
Wilhelmus Haffligienſis Monachus & opera ejus. 82
Wilhelmus Haſſiæ Comes acquirit Comitatum Cattimelibocenſem. 293
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius ducit uxorem. 570
Sine liberis obit. 575
Ejus uxor revertitur ad Palatinũ Patrem. 575
Unde oritur gravis diſcordia ratione dotis. 575
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius junior ſuccedit ſeniori. 575
Bello aggreditur Philippum Palatinum. 613
Lauriſſenſe Monaſterium ſpoliat. 614.
Gavodernheim oppidũ Regale occupat. 615
Naliogaviam cum villis vaſtat. 616
Sprenlingen villam exſpoliat. 617
Villam Mönſter ſpoliatam exurit. 618
Henrici Plebani contra incendiarios exprobratio. 618
Prælio funduntur Haſſij apud Ingelnheim. 619
Cubam oppidum Palatinatûs fruſtra obſident. 621
Wilhelmus miſerrimè conſumptus moritur. 647
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius III. è vinculis liberatur. 659
Hujus captivitatis cauſa. 659
Wilhelmus Ockam damnatur à Papa. 158
Wilhelmi Pariſienſis opinio de rabidis lupis. 180
Wilhelmus Præpoſitus contra Abbatem Hirſaugienſem ſe erigit. 422
Wilicho Abbas Spanheimenſis. 118
Wiltpergenſe Cœnobium Monialium reformatur. 500
Winandus de Stega Canonicus Doctor & opera ejus. 417
Winsheim oppidum Regale occupatur ab Epiſcopo Herbipolenſi. 298
Wirtenbergenſes Comitatus uniuntur. 512

Wirten-

Wirtenbergenſium Ducum Genealogia. 415. 424. 509. 530
Wirtenbergenſium ſubditorum ſeditio contra Dominum ſuum. 299
Wolffgangus Comes Palatinus naſcitur, poſtea factus Canonicus Herbipolenſis. 555
S. Wolffgangi imago miraculoſa in Crüzenach. 510
Wolfframmus Epiſcopus Herbipolenſis rebelles cives ſubigit. 166
Wolmarus Marchio Brandenburgicus ſine liberis moritur. 146
Quidam ſe fingit Wolmarum. 205
Multos ſeduxit Principes. 205
Wormatia igne caſuali conſumitur. 60
Obſidetur à Ruſticis propter Judæos. 382
Wormatienſium Civium ſeditio contra Senatum. 177
Deſtruunt Neuhauſen. 283
Expellunt Clerum. 322. 575
Excommunicantur. 575
Wormatienſis Conventus Principũ Imperij. 557
In eo Comes Wirtenbergiæ Eberhardus creatur in Ducem. 558
In eo multa tractantur contra Turcas & Gallos. 558
Indicitur contributio contra Turcas. 558
Contributio malè impenditur. 559

Y

YSſtein caſtrum à Baſileenſibus occupatur. 330

Z

ZIſchka Huſſitarum Princeps ſceleſtiſſimus. 362
Aſſeclas ſuos Thaboritas nominat. 362
Deſtruit Eccleſias & Monaſteria. 363
Mulieris veneficæ maleficio fugat exercitum Chriſtianorum. 367
Tandem peſte conſumitur. 363
Zizimus Turca captivus Romam ducitur. 523
Zolrenſes & Zeringij Comites ex qua ſtirpe deſcendant. 26
Zolrenſis Comes ſit Burggrafius Norinbergenſis. 41
Zuſch caſtrum à Comite Veldentiæ ſpoliatum incenditur. 610
Zwifaltenſis Abbas ſe ſubtrahit Advocatiæ Wirtenbergicæ. 524
Incarceratur à Duce Wirtenbergiæ. 679
Variæ detenti Abbatis cauſæ prætextæ. 679.

FINIS.

Collegii Soc. Jesu Paderborna 1697.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tillemy

An Herzog

To II.

SV

16

Tillemy

An Herzog
To II.
S V
16

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th
497a

Trithemij
An. Hirsaug:
To. II.
S. V
16